Digitized by Google

7
15-a
65

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
III 14 a

III
18
C

Digitized by Google

Digitized by Google

Præsumtio
Opes et Divitiæ
Violentia
DOROTHEI ASCIANI
S. S. THEOLD.
MONTES PIETATIS.
ROMANENSES
DETECTI.
Præmittitur
Justa Tractatio
DE NERVIS RERUM GERENDARUM ROMAN: ECCLESIÆ.
Subjunguntur
Nicolai Bariani et Michaelis Papafavæ Tractatus
DE MONTIBUS IMPIETATIS.
Lipsiæ.
DOMINE, Quis requiescet in monte sancto tuo
Ps. XV

Digitized by Google

DOROTHEI ASCIANI S. S. THEOL. D.

MONTES PIETATIS ROMANENSES

Historicè, Canonicè, Theologicè, detecti

Præmittitur Justus Tractatus

De

NERVIS RERUM GERENDARUM ROMAN. ECCLES.

Subjungitur Biga Scriptorum Pontificiorum

NICOLAI BARIANI AUGUSTINIANI
MONTES IMPIETATIS

&

MICHAELIS PAPAFAVÆ DECISIO
CONTRA MONTES PIETATIS.

Opusculum omnium Facultatum, & curiosioris literaturæ Studiosis, lectu jucundum, & utile.

Cum Indicibus necessariis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIPSIÆ,

Sumptibus Schürerl-Götzianorum Hæredum & Johan. Fritzschii.

Literis Johannis Bauerianis.

M DC LXX.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD

DEUM. OPT. MAX.

OCEANUM. BONITATIS.
INEXHAUSTÆ.
DATOREM. SATOREM. CONSERVATOREM. VITARUM.
ACTUS. RERUM. ET. STUDIA.
MODERANTEM. DIRIGENTEM.
RIVULI. HI. REFLUANT. SUÆ. GRATIÆ.
MAJESTATIS. DIVINÆ.
COLENTIS. VENERANTIS.
I. I.
ET. DIS. SIMILIMI. PRINCIPES.
QVOS. SERVENT. SUPERI. VALERE. NUNC. ET. SEMPER. PATIANTUR.
SI. NON. POPULUM. PEROSI. SUNT.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

MIHI.

LITANTI

DEVOTISSIME

DOROTHEO ASCIANO,
SS. THEOL. D.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMUS, ET. POTENTISSIMUS.
PRINCEPS. DOMINUS.
DOMINUS.

JOHANNES. GEORGIUS.
SECUNDUS. D. G. S. Q. E.

DUX. SAXONIÆ. JULIÆ. CLIVIÆ. MONTIUM. SACRI. ROM: IMPERII. ARCHIMARSCHALLUS. ET. ELECTOR. LANDGRAVIUS. THURINGIÆ. MARCHIO. MISNIÆ. ET. UTRIUSQVE. LUSATIÆ. BURGGRAVIUS. MAGDEBURGENSIS. COMES. IN. MARCA. ET RAVENSBURG. DOMINUS. IN. RAVENSTEIN.
ASSERTOR. SANCTUS. VERÆ. RELIGIONIS. PIETATIS. JUSTITIÆ. LIBERTATIS.
ET. SAXONICI. AVITI. SANGVINIS. STRENUUS.
ET. FORTIS. ÆMULUS. SED. ET. CONSTANTIS.
PIETATIS.

MIHI.

LITANTI

DEVOTISSIME

DOROTHEO ASCIANO,
SS. THEOL. D.

SERENISSIMUS, ET. POTENTISSIMUS,
PRINCEPS. DOMINUS.
DOMINUS.

JOHANNES. GEORGIUS. III. D.G.S.Q.E.

DUX. SAXONIÆ. JULIÆ. CLIVIÆ. MONTIUM. HERES. LANDGRAVIUS. THURINGIÆ. MARCHIO. MISNIÆ. ET. UTRIUSQVE. LUSATIÆ. BURGGRAVIUS. MAGDEBURGENSIS. COMES. IN. MARCA. ET. RAVENSBURG. DOMINUS. IN. RAVENSTEIN.

DOMINI. MEI.

INDULGENTISSIMI. GRATIOSISSIMI.
CLEMENTISSIMI.

MAGMENTUM. TENUE. PROTOLLANT.
LICETO. HUIC. ARÆ. DONUM. DARE.
ET. AUGERE.
SIES. VOLENS. BIGA. PROPITIA.

MIHI.

LITANTI

DEVOTISSIME

DOROTHEO ASCIANO,
SS. THEOL. D.

Benevolo & Æqvo Lectori Salutem!

PRodit tandem fœtus, hactenus inviſceribus Catalogorum publicorum latitans, non eqvidem culpa mea, typographicæ curæ revolutionem annuam exegerunt. Aſt ſat citò, ſi ſat benè. Fœtus hic, uti ſpero, ſua ſe commendabit grata, & nemini inviſa varietate. Pungit neminem, lædit neminem. Hiſtoria Pontificum maximam partem pertexitur ſerie ſeculorum, ex domeſticis, probatæ fidei, & coætaneis ſcriptoribus, unde ambitio elocitur. Præter omnem verò ſpem contigit excreſcere, qvod conciſè tradendum erat. Materiarum enim ſelectarum, ſed hactenus bonam partem neglectarum ubertas, eluſit brevitatis conſilium. Originalia non pauca, aliaqve non cuivis obvia, inſtrumenta, ſcripta, condimenti locó, profert menſa deſideriis Tuis parata, ſtrata. Montes Pietatis ſcandendi aſcendendi erant, non tutioribus,

bus, qvàm Hiſtoricis, Canonicis Theologi-
cis ſubſidiis. Aditus alioqvin arduos juva-
runt, promoverunt, aperuerunt, exotica,
rara, & ad hoc negotium apprimè neceſſa-
ria adminicula. Qvòd ſi tamen Tibi B.L.
non placuerit hæc opella noſtra, ſaltem non
diſpliceant conatus. Sic facilè veniam im-
petraturus ſum minus concinnè, accuratè,
perfectè dictorum; ſed & Typographicæ
operæ diſtractæ, hinc inde aberrantes, me
interprete facilitate juvabuntur Tua.

Bene vale, & me precibus, ſtudiis
Tuis juva,

Index I. Locorum Scripturæ

B. notabit Bariani tractatum. &c.

Genes. III. ipsa. 648.
Exod. XX. non occides. B. 7. 101.
v. 16. 794.
25. 788.
XXII. 21. 800.
26. 798.
25. 931. 932. 948.
XXIII. 9. 800.
Levit. XIX. 10. 746.
XXIII. 22. 746.
XXIV. pecuniam notabis fratri B. 44. III.
XXV. 35. 36. 37. 931.
Deuter. I. 16. 812. 801.
X. 18. 801.
XV. 6. 801.
XXII. 22. 731.
XXIII. 19. 810.
XXIV. 19. 20. 746.
10. 11. 932.
XXIIX. Fœnerab. gentibus III. B.
1. Sam. XIIX. apparitio Samuel. 395.
2. Sam. VIII. 5. seqq. 573.
Job. XIX. 21. 147.
XL. 5. 788.
Psalm. XV. 1. s. 931. B. 44.
XXVII. 1239.
XXXV. 1. s. 250.
XXXVI. 21. 932. 933.
XXXVII. 26. 801.
XLI. 1. 801.
XLV. 4. 226.
LI. versiculi singuli 257.
19. 430.
LXXII. 17. 249.
XCI. 13. 177.
CXII. 5. 801.
CXX. 249.
CXXI. 4. 441.
CXXII. 1, 295.
Cantic. I. 6. 249.
Esaiæ VIII. 20. 438.
LIIX. 6. 933.
3. 950.
Jerem. I. 10. 226.
IX. 1. 149.
Ezech. XIIX. 4. 57.
7. 8. 794. 931. 950.
B. 44.
Oseæ. IV. 4. 167.
Sirac. 29. 11. 949.
Sap. 3. 1. 950.
Matthæi VII. ex fructibus. 54. B.
IX. 13. 714.
XV. non sum missus 81. B.
XVI. 18. p. 38. 73.
XVII. 27. 300.
XVIII. Dic Ecclesiæ 101.
7. 145.
XIX. 27. 440.
XX. 22. 23. p. 300.
XXI. 38. p. 2.
9. 77.
XXII. 21. 156.
20. 300.

Digitized by Google

XXIII. 15. 419.
XXV. 21. 439.
Marc. XIII. 32. 440.
XVI. prædicate Evang. 81. B.
Luc. II. 29. 325.
VI. 31. 931.
34. 933.
35. 715. 753. 931. 932. 933.
IIX. 15. p. 2.
IX. 39. 221.
XVII. 10. 439.
XVIII. 34. 813.
XXII. 31. 55.
Johan. I. Ego vox clam. 77. B.
Johann. IV. 34. 163.
XI. 10. 156.
11. 228.
16. 227.
XXI. 15. 73. 160. 565.
2. 745.
Act. I. 26. 558.
IIX. 32. 554.
IX. 4. 460.
5. 6. 460.
X. 13. 279.
XVI. 9. 576.
Rom. I. 8. 727.
18. p. 2.
III. 8. 432.
4. 5. 28. p. 439.
24. 952.
28. 952.
38. 439.
IV. 2. 952.
VII. 6. 2.
XIII. 1. 137.
XVI. 7. 726.
1. Corinth. I. 18. 554.
7. 259.
II. 3. 554.
V. 7. 259.
12. 13. 811.
VI. 1. 575.
VII. 23. 414.
XIII. 5. 221.
XVI. 2. 745.
2. Corinth. III. 5. 439.
IIX. 12. 934.
13. 14. ib. 936. 948.
Galat. I. 18. 129.
II. 11. 26.
16. 439. 440.
VI. 10. 801.
14. 440.
2. Theſſal. II. 4. 182.
7. 2.
4. 59.
2. Timoth. II. 4. 139.
1. Petr. II. 16. 129.
Hebr. IX. 12. 441.
25. 441.
Judæ v. 453.
Apocal. V. 5. 250.
XVI. 19. 731.
XXI. 27. 440.
XXII. 731.

INDEX II. AUTHORUM.

A.

ABbas Vindocinienſis.
Adelm. Benedictin. annal.
Adonis Chronicon.
Adrians Pap.
Adrichonius.
Æneas Sylvius.
Agrippa Cornel.
Alegambe Philip.
Allatius Leo.
Albaſpinæus Gabriel.
Albertus Argent.
Alexander ab Alexandro.
Alloza Johann.
Alſtedius J. H.
Althuſius Theodor.
Amama Sixtinus.
Ambroſius Mediolaneus.
Ammianus Marcellinus.
Ammonius de geſt. Franc.
Anaſtaſ. Bibliothecarius de V. P.
Annales var. geſt. Pipin.
Annales Sinicum.
Antoninus.
Aretinus Leonardus.
Aringh & Boſius.
Ariſtoteles.
Arnobius
Arnoldus Henricus.
ab Aſchaffenburg Maximil. Fauſt.
Athanaſii opera.
Athenæus.
Aubery.
Avancini Nicol.
Aventinus Joh.
Auguſtinus.
à S. Auguſtin. Franciſcus.
Azorius.
Azpilcueta Navarrus.

B.

Bailius Guilielm.
Balæus.
Balbus Hieronymus.
Balduinus Fridericus.
Balduinus P. de calceo vetet.
Balucius Stephanus.
Bangertus Henric.
Banconenſis David.
à Bapenberg Ludolphus.
de Bappenheim Matth. Mareſchal.
Barboſa Auguſt.
Barchinus P.
Bardus Hieronym. H. Naval.
Barianus Nicolaus.
Baronii Cæſar. opera.
Baſſæus Eligius.
Becanus Martinus.
Beda venerabilis.
Bellajus Petrus.
Bellarminus Robert.
Benigni Divionenſ. Chron.
Bennon vita Henrici IV.
Bernardus Claræval.
Bernardus Cluniacenſ.
Bernegger. Matth.
Beſoldus.
Beyerlinck Laur.
Biblia Polyglott. Anglic.
- - - Critica.
- - - Belgica.
- - - Vulgat.
- - - Luther.
- - - Dietenberg.
- - - Toſſani.

Digitized by Google

Eldermannus Jacob.
Biaeu Joh. Theatr. Civit. Ital.
Blondellus David.
Blondus Flavius.
Blosius Ludovicus.
Bodinus.
Bœclerus Joh. Henric.
Bonacina.
Bonartius Oliver.
Bonfinius.
Bonfrerius Jacob.
Bonifacius de peren. cult. T. S.
de Bonis Homobonus.
Bordon. Franciscus.
Bornitius Jacobus.
Bozius Thomas.
Brentius.
Breviarium Historicum.
du Breul Jacob in Aimon.
Brigittæ Revelationes.
Brocardus in Apocalyps.
Brochmand Erasmus.
Brompton. Joh. Chronic.
à S. Burgo Maria Gratianus.
Busdrag. Gerhard.
Busenbaum Henricus.
Busser. Joh. Histor. Franc.
Buxtorffius Johannes.
Bzovius Abraham.

C.

Cæsii Bernardi mineralog.
Cajetanus Thomas de Vio.
Calovius Abrahamus.
Calvisius Sethus.
Calvini Lexicon.
Camerarius.
Canus Melchior.
Capitol Monti Piet. di Verona.
Cappellus Jacobus.
Carol. V. rescriptum.
Caron. Raymundus.
de la Casa Bartholom.
Cassander.
Casalius Joh. Bapt.
Cassandres des Mons Pietez Belgiqvez.
à Castro Alphonsus.
Castropalaus.
Cedrenus.
Celada Didacus.
Censura Colonienſ.
Centuriæ Magdeb.
de la Cerda.
Ceremoniale Episcop. Pontiff.
Chamier Daniel.
Chemnitius Martinus.
Cherubini Angel. L.
Chifflet Joh. Jacob.
Chronicon. Norib. Cusin.
Thurnig. Augustens.
Belgicum Laurisham.
Hirsaug. Sponheim.
Australe &c.
Chrysostomus Joh.
Chytræus David.
Ciaconius.
Cicero.
Cistrensis.
de Clavasio Angelus.
Clemangis Nicolaus.
Clemens Alexandrinus.
Cluniacens. Petrus.
Clutenius.
Cluverius Philip.
Colomesius Paulus.

Conci-

Digitized by Google

Conciliorum Tom.
à Contzen Adamus.
Concilia { Agathense, Augustanum, Carthagin. 2. 3. 6. Chalcedon. Coloniens. Constantinopol. Francofurt. Lateranense. Milevitan. Nicæn. I. II. Roman. 1. 2. 3. 4. 5. Sardicense. Senonienſe. Toletan. Trevirense. Tridentin.
Cocus Robertus.
Coccineus Michaël.
Coccius Jodocus.
Codex J.
Cœlestinus.
Cœl. Rhodiginus.
Compilatio Chronoiog.
Continuatores varii Histor.
Constitutiones Pontiff.
Consultatio Parisiensis,
Corsalonerius Joh. de sepult. Mariæ.
Conzen Adamus.
Corduba Anton.
Corpus Histor. Franciæ. Byzantinæ
à Costa Josephus.
Costerus Fr.
Cregut. Antonius.
Crinitus.
Curtius Cornel. de clavis Dominic.
Cusanus Nicol.
Cuspinianus.
Cyprianus.

D.

Dalechamp. Jacob.
Danhauerus J. C.
Decret. 89. c. 7. tit. 34. c. 14. c. 19. q. 2. c. 2.
DelRio Martinus.
Diaconus Job. cognom. digitor.
Diaconus Petrus.
Diana.
Diceto de Radulfis.
Dietericus.
Dietenberger.
Dieu Ludovicus,
Dispp. Salmur, Sedan.
Dionys. Areopag.
Dist. 21. c. 3. dist. 2. de consecr. c. 2. dist. 82. d. 192. d. 25. d. 40. c. 6. d. 19. c. 10. d. 1. de consecr. c. 25. c. perlatum. d. 3. de consecr. &c.
Dithmarus.
Dodechindus.
Döling Joh.
de Dominis M. Anton.
Donck Adrian.
Dorscheus Joh. Georg.
Duarenus.
Dückler Francisc.
Durandus Consalvus.

E.

Eadmeri historia.
Ehingerus Elias.

Egitvvaldus.
Eginhardus.
Elixir Jeſuiticum.
Emſer Hieronymus.
Empſinchovius.
Ennodius.
Epiphanius.
Deſ. Eraſmus Roterodamus,
de Erfordia Henricus.
Eſcobar Antonius.
Cl. Eſpencæus.
Eſtius Guilielm.
Euſebius.
Eutychius Patriarcha Alex.

F.

Fabritius Georg.
Facultas Paris,
Fagius.
Fagundez Stephan.
Fauſt Laurentius,
Fermoſini Nicol. Rodinqvez.
Ferrarius Franciſcus.
- - - Janus Alexandrinus,
- - - Johannes.
- - - Octavius.
Fezayus Philibert.
Figrellus Edmundus de ſtatuis.
Fileſacus Johann.
Filliuccius Vincent.
Flacius Matth.
Flodoardus.
Florent. Wigornienſ.
Forbeſius â Corſe.
Forer. Laurentius.
Franciſci Eraſmus.
Freculphi Chronicon.
Fredegard. Chronicon.
Froſſardus.

G.

Gaddius Joh.
Gaqvin. Robert.
Galfridus Hiſt. Britan.
Gejerus Martinus.
Gelaſius Papa.
Genebrardus.
Gentilletus Innocent.
Gerhardus Johan.
Gerſon.
Gervaſii Chronicon.
Gibalinus Joſeph.
Gilinus Garmellius.
Giram Joh. Roiz.
Glabri Chronicon.
Glaſius Salomon.
Gobelinus Perſona.
Godelevæius Wilhelm.
Goldaſti opera.
Gomez Reg. Cancell.
Gonſalvus Reginaldus.
Gotfridus Viterbienſ.
Gottlieb Elychnius.
Gotthofrid. Jacob ad Cod. Theodoſ.
Goulman Franciſc.
Gramond, Gabr. Barthol.
Gregorius M.
Hugo Grotius.
Gvicciardinus Franciſc.
Gvilielmus Bibliothecarius.
Guolartius Jacob.
Gutherius Jacob.

H.

Hauptvertheidigung des Augapffels.
Hay Johann.
Hedio Caſpar.
Heilbrunner Jacob.

Helmoldi Chronic. Selavor.
Henelius.
Henriqvez Henricus.
Hepidanus.
Heraldus Deſiderius.
Herbertus Edoardus.
Hermannus Contractus.
Heurnius Juſtus.
Hildebrandus.
S. Hieronymus.
Hincmarus Rhemenſ.
Hiſtoria Saxonici belli.
Hornbek.
Hornius Georg.
Hortulus animæ.
Hoſpinianus.
Hoſius.
Hottinger Joh. Henric.
Hottomannus Franciſc.
Horveden Rogerius.
Hunnius Nicol.
Huitfan. Chronic.
Hülſemannus.
Hulſius Levinus.
Humfredus.
Hurtadus Thomas.
Huttenus Ulricus.
Hutterus Elias.

I.

Jameſius Thomas.
Jarrigius Petrus.
à Jeſu Thomas.
Igneus Johann.
Innocentius.
Jovius Paulus.
Irenæus.
Iſidorus Peluſiota.
Iſidorus Hiſpalenſis.
Ivo Carnotenſ.
Ivo Pariſienſ.
Junius Franciſcus.
Juſtinus Martyr.
Ivellus.

K.

Kircherus Athanaſ.
Kirchmannus Conradus.
Kimedontius Jacobus.
Knygthon. Henricus de eventibus Angliæ.
Kranz. Albert.
Kromeyer Hieronym.

L.

Labbe Philip.
Læti Joh. Hiſtor.
Lang Paul. Chronic. Citiz.
à Lapide Cornel.
de Lara Illephonſus Perez.
Laſcus Hieronymus.
Latherus Hermannus.
Launojus Johan.
Laurenberg. Johan.
Laurentius Jacob.
Layman Paulus.
Legendæ.
Lehman Conrad. Chronic. Spirenſ.
Leodienſium epiſtola.
Leo M.
Leotardus Honoratus.
Leo Oſtienſis.
Leſius Leonard.
Liber Pontificalis.
Licetus Fortun.
Ligurinus Güntherus.
Limnæus.

Lindanus Guilielm.
de Linda Lucas.
Livius.
Lopez.
Lorinus.
Lubecens Arnold. Chronic.
Lugo.
Luitprandus.
Lupus Geminianus.
Lunadoro Girolamo.
Lutherus Martinus.
Lyranus.

M.

Macchiavell. Nicol.
Majoli dies Canicul.
Malderus Johannes.
Maldonatus Joh.
Manigart. Joh. Henric.
Manlius.
M. B. de bonis Eccleſ.
de Marta Petrus.
Marcellus Corcyr. Ceremoniale Pontific.
Marcellus M. Anton.
Mariana Joh.
Markievviz Johann.
Marianus Scotus.
Marius Joh. de Schiſmate.
Marſilius Patavinus.
- - - Johannes.
Martini Jacobus.
Martin. Martinii.
Maſenius Jacobus.
Maſius Andreas.
Maſſonius Papin.
Matthæi Petrus.
à Mauden David.
Meiſnerus Balth.
Mendo Andreas.
Menochius.
Menotus Michaël.
Mentzerus Balthaſar.
Meteranus.
Merula P.
Meurſius.
Myræus Aubertus.
Moltken Levin.
Molina de juſtis & jure.
Molinæus Petrus.
Moneta Petrus Johann.
Monſtreletius.
Monſtier Acturus.
du Mont in tax. Cancell.
de Monte Robertus.
- - - Antonius.
Montaltius Ludovicus.
Montacutius Ricard.
Moriſoltus Bartholom.
Mornaius Philipp.
Motzius Jacobus.
Müllerus Johann. Judaiſm.
H. Mutius Germ. Chronic.

N.

Natalis Comes.
Nauclerus Joh.
Nadasd. Franciſc.
Greg. Nazianzenus.
Nepos Cornelius.
Nicephor. H. E.
Nicephor. Breviarium.
Nicolai Melchior.
Nicolai Pap. Epiſtol.
Nicueſa Hilarius.
Niem Theador.
Nierenberg. Joh. Euſeb.

Nola-

Nolanus Paulinus.
Novell.
Nova Roma.

O.

Obrecht Georgius.
Occam.
Oecumenius.
Oliva Joh. Paulus.
Onus Eccleſiæ.
Oſiander Joh. Adam.
- - - Lucas.
Otto Friſnius.
Otho de S. Blaſio.

P.

Pagninus Santes.
Pallæot. Gabriel.
Palmerius.
Pamel. Jacob.
Panormitan. Anton.
de Paris Johann.
Paris Matth.
Pancirolla G.
Papafava Michaël.
Paſſerini Franciſc.
Paul. I. P.
Pauſanias.
Perez.
Petavius Dionyſius.
Petrarcha Fr.
Philadelphus Euſeb.
Pimerius.
Pineda Jacob.
Pithaei Script. Germ.
Pithou Petrus.
Pitſæus Joh.
Placentinus Jul. Clemens.
Platina.
Politianus Angelus.
Polon. Martin.
de Pomis David.
Pompon. Lætus.
Pontanus Jacobus.
Poſſevinus Anton.
Prevves des libenter l'eglis Gallican.
Puccius Antonius.

Q.

Qvareſmius Franciſcus.

R.

Rader Matth. Bavar. S.
de Radulphis Laurentius.
Radulphus de Columma.
Rainoldus Odoricus.
Rainoldus Joh.
Rambaldis Bonaventura.
Ramirez Pintus.
Ranzau Chriſtophor.
Rebdorff.
Rebuffus.
Regenvolſcius Adrianus.
Reginaldus Valerius.
Reginonis Chronicon.
Regulæ Societat. Jeſu.
Rheinsfelden Ignatius.
Reva Petrus.
Reuberi Scripta.
Revii Hiſt. Pontiff.
Reuſneri qq.
Rhodiginus Cœl.
Ribadeneira Petrus.
Richerius Senonenſis.
Rittershuſius.
Rivetus Andreas.
- - - Guilielmus.

Rodericus Gaſpar.
Roo Gerhardus.
Rolevvink.
Roſinus.
Rovenius.
Ruffinus.

S.

Sá Emanuel.
Sabellicus.
Salvagnius Dionyſ.
Salonius Michaël.
Salmero Alphonſ.
Samarthani fratres.
Sanchez.
Sanctius.
Sanctorellus.
Sanderus Nicol.
Sandoval Anton.
- - - Bernard.
Sandis Edvinus.
Sanderus Maximilian.
Sayrius.
della Scala Pacificus.
Schaffnabrug. Lambert.
Scaliger.
Scardeonus Bernard.
Scultetus Abraham.
Schard Simon.
Schindlerus.
Schvvendi Lazarus.
Schook. Martin.
Schotti Phyſica curioſa.
Securus Agathus.
Seld Sigiſmund.
Serarius Nicol.
Siffridus Presbyter.
Sigebertus Gemblacens.
Sigonius.
Simoneta.
Simanca.
Sinnichius Johann.
Sixtus Senenſis.
Socrat. H. E.
Sotellus Ludovicus.
à Soto Dominicus.
Sozomenus.
Speidelius.
Spigelius.
Sprenger Theodor.
Spondanus Henricus.
Sqvarcialupus Marcellus.
Stangefol Hermann.
Statuti de ſacro monte Pietà di Roma.
Steger Thomas.
Stella Joh.
- - - Didacus.
Stellartius Proſper.
Stephanus Joſeph.
- - - Robertus.
Steinberg. Joh. Melchior.
von der Sterre Chryſoſt.
Steron. Henric. annal.
Straccha Benevenutus.
Stumpfii Chronicon.
Svavis Petrus.
Svetonius.
Suggenius Abbas.
Sulpitius Severus.
à Summenhart. Conradus de Calun.
Sutlivius Matth.
Sylveſter Prierias.

T.

Tacitus C.
Tailor Thomas.
Tannerus Adam.

Tar-

by Google

Targum.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theophanes.
Theophylactus.
Tholosanus Gregor.
Thomasin. Jacob Philip.
de Thoma Settis Thomas.
Thomas de Aqvino
Thorre Guilielm. Chronic.
Thyræus Petrus.
Tilenus Daniel.
Toletus Franciscus.
Tomi Conciliorum.
de Tostato Alphonsus.
Trigaultius Nicol.
Trittheimius.
Turretinus Franciscus.
Turselinus Horatius.
Tyrius Guilielmus.

V.

de Valentia Gregorius.
Valerius Augustinus.
Valla L.
de Vargas Alphons.
Vasqvius Fernand.
Vasqvez.
Vedelius Nicol.
Velasco Gabr. Alvarez.
Velenius Ulricus.
Verarius Carolus.
Vernulejus.
Vercellensis Venericus.
Vergilii Polydori H. A. D. J.
Verone Franciscus.
Verricellus Antonius Maria.
de Apostol. mission.
Ughelli Ferdinandi Italia Sacra.
Viega Franciscus.
de Vineis Petrus.
Vincent. Bellovacens.
Vidalius Marcus.
Vilalpandus.
de Vignate Ambros.
Vitalis Salvator.
Viterbiensis Godofrid.
Vitriaco.
Vizzanus Emanuel.
Volateranus
Vossius Gerh. Joh.
Urrutigoyti Michaël
Ant. Frances.
Urspergensis Conrad.
Urstisius Christianus.
Usserius Jacob.

W.

Walasser Adam.
Wallenburgici Fratres.
Walthramus Episcopus.
Wecchiettus Hieronym.
Welserus Marcus.
Westmonasterienſis.
Wendrock.
Wernble Joh. Georg.
Wesselius Joh.
Wicelius.
Wierius.
Willetus Andreas.
Witteberg. facultas.
Wolffii memorabilia.

Z.

Zacchias P.
Zeamannus Georg.
Zecchus Lælius.
Zeilerus M.
Zepperus Wilhelm.
Zonaras.

Digitized by Google

INDEX III. RERUM ET VERBORUM.

B. Significat Bariani Scriptum de Montibus Impietatis.

add. addenda. n. numerus.

A.

ABbreviatores qvid pag. 256.
contra Abortum procreantes. 346. 349.
Absolutio omnium hæreticorum ad Catholicam fidem redeuntium 285.
Abysſina lingva ſcripti libri 528.
Acceſſorium ſeqvitur naturam ſui principalis. B. 88
Acclamationes veteres Pontiff. 150.
Actio omnis non ſuſcipit mediocritatem B. 12.
in Actu virtuoſo an exceſſus ut & defectus B. 13.
Adalgiſo juramento ſe obſtringit Ludovic. Imperat. qvem Papa Rom. abſolvit 95.
Adolphi actitata cum Alberto. 208.
Adrianus I. Papa oſculari ſibi pedes permittit à Carol. M. 77. obtinet multa bona, ſalva tamen regia ditione 77. elogia *ib.* deponit juramentum fidelitatis 77.
Adrianus II. Papa mandat Carolo Calvo 89. electio *ib.* concertas cum Carolo Calvo & Hincmar Rhemens 90. ſeu anathema dicit Carolo. 92. Decreta α. Pontificem ſine authoritate Imperatoris eligendum non verò conſecrandum 98. β. moriente Craſſo regnum Italiæ principibus cum titulo Imperii tradend. *ib.*
Adrian IV. 168. affectata pietas & humilitas. 169.
Arnoldum Brixianum perſeqvitur 169. vix alloqvio dignatur Imperatorem *ib.* translationem Imperiorum ſibi arrogat 161. qvare excanduit Fridericus 171. Mediolanenſes adverſus Barbaroſſam concitat & Italiam. 173. puncta conſpirationis *ib.* obitus *ib.* mandat Barbaroſſæ, ne attrectaret, qvæ juris Eccleſiæ eſſent, cui reſpond. Imperator *ib.* detrectat tractationes. 173. repetit ſubinde: *Pontificem nullius ſubjici judicio. ib. vocare non vocari ib.*
Adrianus VI. Caroli V. pædagogus fuit 259. in ejus electione Pp. convenire non poſſunt *ib.* nomen non mutat *ib.* Nepotiſmum deteſtatur *ib.* erga ſuos cognatos ſeverus *ib.* omnia ferè aliorum arbitrio agebat *ib.* Reformationem Rom. Eccleſ. & Clericorum neceſſariam eſſe

Digitized by Google

esse duxit *ib.* Lutherum acriter insectatur *ib.* Fridericum Ducem Saxoniæ dehortatur à Lutherana religione *ib.* & ut compescat Lutherum *ib.* Batavi tapetibus & parietibus inscripserunt: Adrianus Trajutum plantavit &c. 260. responsio cujusdam *ib.* remedia idololatrica contra pestem usurpat. *ib.*

Advocatorum Rom. curiæ reformatio. 215.

Æqvalitas inter Episcopum Roman.& Constantinopolit.35.unde rixæ 36.

Æqvivocationes Pontificiorum 431.432. 436. laudantur *ib.*

Æthiopica lingva scripti libri 528.

S. Afræ & puellarum conversio 28. festum peculiare Misen. Spineæ coronæ Christi 634.

Ageltruda soporifero potu tollit Arnulphum. 101.

Agnus Dei benedicitur à Pontifice 1, & 7. anno Pontificat. 626. in loculo conservand. *ib.* de collo suspend. *ib.* in theca conservand. *ib.* thecarum fabri forcipe teneant *ib.* author Innocent. VI. 216. prohibitio depingendi, seu miniandi aut venales exponendi agnus Dei 326. non projiciantur in campum, nec arboribus affigantur *ib.* cera adoleatur ad suffumigationem in agris vineisqve ob imminentem tempestatem,& diabolicas tentationes depellend. *ib.* ad sedendas tempestates,extinguend. ignem conducit *ib.* dæmones fugat 425. mortem suavem conciliat 426. agnus Dei in cera signandi & innovandi spectat ad Monachos 359. effectus,& miracula apud Japon. 423. non oppignorand. Montib. Pietat. 852.

Agriculturæ apud Roman. privilegium 353.

Aistulphus odia Pontificis sustinet 68. adversarios habet Papam & Pipinum 69.70. perjurus 71.

Albanensi lingva scripti libri 528.

Abanus Dux gloriatus est se 6. annorum spatio 18000. trucidasse 469.

Albergatores qvid. 310.

Alberti R. Rom. actitata cum Adolpho 280.

Albertus de Castro ejicit dæmonia 388. signum 389.

Aleatoribus non mutuand. 801. aleatoribus illi non favent 801. infames *ib.* similes furibus & latronibus *ib.* qvando conveniendi *ib.* Turcæ odio habent *ib.*

Alere esurientem bonum si bono fine fiat. B. 15.

Alexandro I. P. falsa affing. 4.

Alexander II. 128. Cadolus reconciliatur Alexandro *ib.*

Alexander III. P. 174. Schisma *ib.* encomia *ib.* suum esse dixit *judicare*, non

Digitized by Google

non *judicari* 175. Victorem IV. & Barbaroſſam excommunicat *ib.* authoritatem ſuam ſtabilit *ib.* Friderici Barbar. effigiem Suldano mittit, unde capitur. 176. malè fuerunt hoc Pirncipp. qvare habitu coqvi aufugit 177. qvem extradi ſibi vult Fridericus 177. Veneti renuunt *ib.* pedibus calceat Fridericum *ib.* qvod factum in dubium vocatur *ib.* privilegia Venetis concedit 178.

Alexander IV. P. 196. contentio tum inſignis *ib.*

Alexander VI. P. indulgentiarum procurator 235. aleator *ib.* Papatum emit *ib.* promotores hujus damnantur *ib.* tyrcannis. 236. filii *ib.* Natiſmum invexit *ib.* vitioſus *ib.* ingreſſus eſt, ut bos, adminiſtravit ut leo *ib.* Symbolum *ib.* Concilium cogit ubi verba ejus in Concilio *ib.* Carolus Rex Galliæ pedes ejus oſculatur, ac miſſam celebranti aqvam lavandis manibus miniſtrat 237. qvod depingi curat Pontifex *ib.* mors 237.

Alexander VII. P. 369. conclave. 370. definit B. virginem non eſſe conceptam in P. O. 370. damnat cauſam Janſenianam 370. judicium de hoc Pontifice *ib.*

Allectiones per imagunculas, roſaria, libellos, agnus Dei 407. Diſplicent Placentino *ib.*

Alienationes terrarum Sed. Apoſtolicæ prohibit. 195. 346. 349. 316. 321. 326. 342. 343. 347. 365. 368.

Altare portatile 328. privilegiata alt: port. 632. Fratres Reformati diſcalceati iu Africa, & aliis partibus Turcarum poſſunt celebrare ſuper altare portatile 365. Altare privilegiatum in capella S. Montis 737.

Ambroſ. Mediolanenſ. opera Lugduni depravantur 452. Comment. in Pſalm. ſuppoſitit 32.

Ammianus Marcellinus an Chriſtianus 28. de Damaſi P. actis 29. authoritas. 28.

Amuleta ſuperſtitioſa in Papatu collo appenſ. 611. exempla varia. 611. ſeq. nil proficiunt adverſus rabiem & furorem Diaboli. 625.

Anaſtaſius P. IV. 168.

de Androgynis & hermaphroditis 375.

Angelopolitana cauſa. 369. 602.

Angelis mandat Clemens V. ut animas militum deportent in Paradiſum 208. 215. Angelus in ſummo arcis S. Angeli faſtigio poſitus deturbatur 258.

S. Angeli arx. repoſitio 100000. aureorum in arce S. Angeli. 343. 345. 346. 368.

Angollenſ. lingva ſcripti libri 528.
Aniceti P. facta. 4. Aniceti & Polycarpi contentiones non ſolverunt, unionem fidei 9.
Animæ immortalitas v. *immortalitas* non eſt unica in omnibus hominibus 235.
Anglia nunqvam fuit Patrimonium Petri 190. Angliæ fata triſtia 190. ſ.
S. Anna mater Mariæ. 449.
ἀντιωαρρησιάζομαι. 10.
Antiqvitas Eccleſiæ 1. jactatur à Pontific. *ib.* qvæ antiqvitas ipſis concedend. *ib.* eodem præjudicio uſi Ethnici *add. 1.*
Annatæ confirmantur à Julio III. 284. contra annatas. 234.
in Annibale vitia virtutes æqvabant. 236.
Annona. Congregatio pro ubertate annonæ. 514.
Annulus Piſcatorius Pontificis qvando innotuerit 722. uſus *ib.* & 733. digito Pontificis recens creato imponitur 733. mortuo Pontifice confringitur *ib.* Brevia ſub annulo piſcator expediuntur *ib.* annulo Piſcatorio S. Petrum uſum 734.
Annulos ablatos reſtituit Caetanus Tiene. 664.
Annulorum Cardinalitium emolumentum cedit Congregationi de propaganda fide 525.
Antonii corpus Fratres S. Antonii ſe habere jactavit. 639.
Aoninum Palearium comburi jubet Pius IV. P. qvod inqviſitionem dixerit eſſe ſicam diſtrictam in literatos 312. Annamitici libri 528.
Apologiæ Jeſuitarum 276. ſeqq.
Apoſtolorum diviſio in orbem 558.
Apoſtolorum ſecta damnatur. 202.
Apoſtatæ hæretici & Judæi ad Eccleſiam Rom. confugientes, non gaudent ejus immunitate 213.
Apotheoſis gentilium. 502.
Apparitiones falſæ 393. 395. Chryſoſtomus dicit eſſe vetularum terricula menta 396. corpus poſt mortem apparere non poteſt *ib.* vid *Spiritus.*
Aqva calida & frigida, ferrum candens qvando adhib. 96. aqvæ judicium *ib.* ſuper aqvam eqvitat Paulus M. auxilio S. Caetani Tiene. 668.
Aqvæ luſtralis effecta 627. apud Sunens. *ib.* depellit ægritudines 422.
Arabici libri 528. 529.
Archibuſſeti qvid 308.
Archi-Confraternitas qvid 641. vid. *Fraternitas* & Confraternitas. Chordigerorum 343. Roſarii. Mont. Pietatis, Benedicti, Scholaſticæ, charitatis de urbe &c. 343. 643.

Archi-Epiſcopis imperare præſumſerunt Pontifices 40. *v. tit. Papæ.*
Archimyſta Anti Chriſti molimina detegit 195.
Archivionem Reges. 346.
Arma. contra deferentes arma ad Saracenos 225. 375. prohibitio deferendi pugiones, cultellos, & arma breviora 322.
Armenica lingva ſcripti libri. 529.
Arnulphus promotor Formoſi 101. miſerè moritur *ib.*
Aſinis ignominioſè vecti 112. 115. 161. 180.
Aſinum in vitam revocat Caetanus Tiene 669.
Aſſiſtentes Patri General. 455. officium *ib.* aſſiſtentes Papæ 362.
Aſſaſſini ubi conveniendi. 350.
contra Aſtrologos 343. 363.
Aſtronomici ſtudii occaſione Schall progreſſus facit in China. 418.
Auberii dicit Pontificem Rom. non donatione poſſidere, qvæ poſſidet. 46.
Auditum, & loqvelam reſtituiſſe dicitur C. Tiene. 663.
Auditorès Rotæ qvid 577. ordinationes ab ipſis obſervandæ 214. 578. unde dicti 577. authoritas *ib.* numerus *ib.* de qvibus cognoſcant *ib.* Salarium *ib.* duplicis generis ſunt *ib.* ſine cappa & roqveto in publicum non prodeant 579. diligentes ſint *ib.* juſto tempore adſint *ib.* feſta ſervent *ib.* vota in ſecreto teneant *ib.* juramentum *ib.* antiqvior Auditor cauſas proponat. 580. qvilibet Notarium habeat *ib.* nullum conſilium partibus ſuggerat *ib.* teſtes examinet *ib.* examinentur Notarii, & fidelitatem jurent 581. Notariorum officia *ib.* Bulla Pii IV. qvotannis legenda 584.
Auditores Cameræ qvid 584. officia 585.
Auditor Confidentiarum 585. eſt verus commenſalis & familiaris Papæ. *ib.*
Auditores Rotæ Romanæ privilegiati ſunt circa recitationem horarum Canonicarum 583. gaudent omnibus gratiis Referendariorum *ib.* gaudent exemtione à gabella vini *ib.* remiſſorios poſſunt decernere, dilationem concedere *ib.* ſententiam definitivam pronunciare non poſſunt *ib.* Cauſas ad Cancellar. remitt. *ib.* modum in ſportulis non excedant 584. reformatio *ib.* Auditor. Rot. Roman. eorumq; familiarium, conſangvineorum usq; ad 2. gradum in Rota cauſæ non tractentur *ib.* Auditor. Rom. Rotæ delectio, inqviſitio, examen, munus *ib.* vota ſua nemini patefaciant *ib.* Deciſiones. *ib.*
Auditores Rotæ Ferrarienſis Clem. IIX. inſtituit 585. juramentum 586. tempus officii qvinqvennale *ib.* Stipendium *ib.* habitatio commoda *ib.* abſentia qvando permittitur *ib.* Rotales cauſæ *ib.* 587. appellatio

latio à Rota non datur *ib.* judices ordinarii Prætor, & Auditor *ib.* Rota fieri debet die Lunæ & Veneris ſummo mane *ib.* numerus cauſarum *ib.* termini citationum *ib.* depoſitiones teſtium qvod non fieri debeant *ib.* Prætor Rotæ præcedentiam habet 588.
Auditores præcedunt qvoscunq; judices civitatis, & legationis, exceptis Locatenent. *ib.* indulta *ib.*
Auditores Rotæ Bononienſis Paulus III. inſtituit 585.
Auditores Rotæ Maceratenſis qvinqviennium durant. 589. Prætoris ſalarium *ib.* auditorum *ib.* tempore reviſionum; habeat. Auditor eqvum pro ſe & famulo *ib.* pauperum advocati eligantur *ib.* privilegia *ib.* immunes ſint à gabellis. 590.
Aventini authoritas, & encomium. 134.
Auguſtanæ Confeſſionis exercitium conceditur à Maximiliano Imperatore 313, contradicit Pius V. P. p. 313.
Auguſtus Imperator ſine fœnore credidit pecuniam 744. Sic & Tiberius *ib.*
Athenienſes. 745. populus Romanus. 745.
Auſpicia ominoſa *add.* n. 18, exacuminibus. *ib.*
Autoritas Papæ Rom. in damnandis à Catholica fide deviantibus. 39.

B.

Babylonem impiam & dæmonum Roman dixit Hieronymus 29.
Bamba Rex Gothorum ab Epiſcopo Toletano ungi, & coronari vult. 56.
contra la nitas 328. 342. 349.
Bandi as ejecit Sixtus V. 331. inſolentia reprimitur *ib.*
Banditas fugat S. Caëtanus Tiene 668.
Bannimenta qvid. 353.
Baptiſmus an Armenorum forma adminiſtratus validus ſit? 575.
Baptiſmus infantum à ruſticis adminiſtratus, ſtrichen ihnen Ohrenſchmaltz für Chriſam an, 144. infaſcinatum reſtituiſſe dicitur 425. Montis Egvillefort 711. Campanarum *v. Campanobaptiſmus.*
Barataríæ qvid. 28.
Barbam aluit Julius III. contra conſvetudinem Pontiff. 239. f.
Barbaroſſa Fridericus 168. encomia *ib.* iniqvus Friderico Baronius 169. ſtrepam tenet eqvit. Pontific. 170. corogatur à Pontifice 171. ob arrogatam Imperiorum translationem excandeſcit Adriano Pontif. ſed & Status 171. mendacii arguit Pontificem 171. in Italiam miſit, ut juramento obſtringeret ſibi Epiſcopos, & proceres 174. formula juramenti *ib.* Barbaroſſa fugitivum Alexandrum III. repetit à

Venetis, sed frustra 177. qvare infelici successu mittit Othonem filium armatâ manu *ib.* capitur n. Otho *ib.* Fridericus Venetias venire cogitur 177. qvem pedibus calcat Alexander *ib.* qvod factum in dubium à nonnullis vocatur 177.
Barbarinorum cupiditas, pasqvilli contra
Barberin. ambitio, actiones 368.
Barianus disputat contra Montes Pietatis B. 1. seqq. per tot. non sine vitæ discrimine. B. 2.
Bastardismus. 236.
Bedæ ætas 12. an patrocinetur Victori Papæ *ib.* scripta supposititia. 13. Beda non vocat Victorem *Episcopum universalem*, sed Romanum. 13.
Beketus seditiosus canonizatur. 507.
Bellicosi Pontifices 223. 240. 241. 242.
Bellorum in Italia causæ Pontifices 69.
Bellum rusticorum 294.
Bellum sacrum indixit Clemens V. P. 208. additis indulgentiis *ib.*
S. Benedicti numus contra morbos & pestem 611. f.
Benedictio agnus Dei, populus gladii, rosæ 374. s. variarum rerum *ib.* 636.
Bendictiones Papales 636. olim funestæ Regno Galliæ *ib.*
Benedictinorum controversiam cum Jesuitis. 415.
Benedictus IV. P. nil laudabile fecit 105.
Benedictus V. sufficitur Johan. XXIII. 110. dejicitur *ib.*
Benedictus VII. à clero & populo electus 113. incarceratur *ib.*
Benedictus IIX. cathedralem Bambergens. consecrat Ecclesiam 122. deturbatur & restituitur. *ib.* post mortem nigro eqvo vehitur, & vox auditur hæc: *graviter torqvor ib.* pecunias injustè adeptas pauperibus dari jubet *ib.* ab hoc Papa Reges Hungar. & Poloniæ sceptrum & coronas acceperunt *ib.*
Benedictus IX. malis artibus sedem conscendit 123. rudis, ambitiosus *ib.* Henricum III. successione privare vult *ib.* pellitur. *ib.* post mortem apparet in forma ursi 123.
Benedictus XI. Philippum anathemate solvit 206. humilitas *ib.* qvos excommunicârit. *ib.*
Beneficia curata 316.
Beneficia Ecclesiastica. resignatio 329.
Benigni Simonis Oratio. 250.
Bennonis Cardinalis script. contra Hildebrandum 136. taxantur à Baronio ut & Huttenii 136. flosculi 137. judicium Vossii. 139.

nno Episcopus Misenensis 645. tumba 645. 650. vita ex Emsero 646. baculo aqvam elicit *ib.* miracula *ib.* 647. 659. Witigo vino illo, qvo Bennonis ossa lota ægros qvàm plurimos sanavit 647. casula D. Bennonis fugavit dæmones 647. canonizatio qvare tam diu protracta 648. mandati procurationis substitutionis, pœnal. originalia 649. ranas coaxantes compescit 646. & iterum ad laúdes Dei excitat, *ib.* Canonizatio Bennonis 649. pro Canonizatione ejus supplicarunt Carolus V. & alii Principes 650. qvinam præsentes *ib.* indulgentiæ concessæ visitationibus sepulchri Bennonis 651. originalia varia 649. seq. contentio cum Henrico 657. pœnitentia *ib.* Lutheri judicium de Bennone *ib.* qvare invehuntur Pontificii in Lutherum 658. Georgius Elector patronus Bennonis 659. qvo defuncto, Benno in arcanis conclavibus servatus 659. donec Albertus V. Bojorum Dux transmissionem impetravit *ib.* à Johanne Episcopo Misenens. 660. Monachium delatus Benno 661. in Wurtzen antea delituit 660. anno 1580. in ædem B. Virginis Monachii delatus & cultus *ib.* Oratio ad Bennonem *ib.* ab eo tempore Monachium peste non affligatur *ib.*

Berengarius expellitur ab Othone. M. 107.

Bestiarum & taurorum agitatio prohibetur 319. qvos si qvis in congressu mortuus fuerit, careat Ecclesiastica sepultura *ib.* Clerici talib. spectaculis non intersint *ib.*

Bidellus Mont. Pietat. Veronens. 894.

Bigamiæ qvomodo adjuncta irregularitas B. 117.

Binius Sever. mala fide tractat c. 4. Concil. Rom. 36.

Birretum 307. rubri concessio Candd. 349.

Bizochorum secta damnatur. 213.

Bladum qvid. 317.

Blasphemè detorqventur scripturæ S. 163. 173. 202. 208. 225. 228. 249. 256. 325. 374. ad Blasphemias cavendas, & perjuria, instituta est Confraternitas Sanctissimi Nominis Domini. 642.

Blastus an Judaismum introduxerit. 11.

Fl. Blondi authoritas. 23.

Bona Ecclesiastica. Dominium in Bona Ecclesiastica Paulus II. Episcopis prohibet 230. rescisio alienationum bonorum Ecclesiast. in damnum Ecclesiæ 294. 317. vid. *Alienationes*. non profananda 288. bona immobilia Ecclesiæ conferre prohibit. 707.

Bona status Ecclesiastici. contra exules & alios in Italia morantes, qvi

animalia, & alia bona in ſtatu Eccleſiaſtico diripiunt, abducunt, & permutant. 329.
Bona militum Hoſpital. ad hoſpitale pertinent. 307.
Bona omnia ſua conferre pauperibus an ſit peractionis 937. exempla *ib.* rejiciatur *ib.*
Bonifacius II. vi & minis qværit primatum. 39.
Bonifacius III. obtinet à Phoca, ut Petri Apoſtoli ſedes caput Eccleſ. dicer. 51.
Bonifacius IIX. 202. infauſta ſigna circa ejus electionem *ib.* Cœleſtinum doloſè Pontificatu privat 202. attentata. *ib.* intravit ut vulpes 203. Inqviſitores ordinavit *ib.* Gibellinos perſeqvitur. *ib.* Porchetum objurgat. *ib.* Jubilæum reſtituit *ib.* à qvibusdam laudatur 204. Dominum ſe dixit totius mundi in temporalibus,& ſpiritualib. *ib.* primo die Jubilæi popul. benedixit, & ſeqventi, gladio prælato publicè prodiens, dixit: Ecce duo gladii 204. ſuperbè tractavit Philippum Pulchrum & alios Reges 205. temporalem poteſtatem ei non concesſit Philippus *ib.* in Concilio Romano regnum Franciæ interdicto ſubjicit 206. regem cum poſteris ad 4. generationes excludit & Alberto tribuit 206.
Bonifacius IX. P. rudis 218. inſtit. Feſtum viſitat. B. Mariæ. *ib.*
Bonitas moralis, qvos actus reqvirat B. 15.
Bonum eſt ex cauſa integra B. 15.
Bos mortuus à C. Tiene vitam recipit 663.
Brazutus interemit aliqvot Epiſcopos 129.
Bredenbachii Collationes 397.
Brevia Papalia qvid 266. 734. differunt à Supplicationibus 734. ſub annulo Piſcatoris expediuntur 734.
Breviarii Romani approbatio 320. 353.
Brigoſi qvid. 266.
Brigittæ invectivæ & Catharinæ in Pontiff. 216. autoritas Revelation. Brigittæ *ib.* 401.
Brixianus monachus virginem undecennalem ſtuprat. 288.
Bulgarica lingva ſcripti libri 529.
Bullas Papales ſola avaritia cudit 380. pretia *ib.* cur bullæ dictæ *ib.* origo *ib.* qvæ ſuſpectæ B. 77. juri communi diſſonæ à judice obſervari non debent B. 78. qvæ bullæ gloſſandæ B. 79. Bullæ Papales gloſſandæ non verbum Dei B. 81. nemo prædicans mutuum Mont. Piet. eſſe uſurar. vel illicitum eſt excommunicandus vel hæreticus dicendus B. 96.

Digitized by Google

Bulla cruciata *Verucciata* elucidatio 208.
Bullæ Cœnæ Dominicæ contravenientes anathematizantur 244. Bullam C. D. ubiqꝫ promulgari jubet Pius V. unde contradictiones ortæ 313. & ita eſt ab Urbano V. contra piratas, latrunculos marinos &c. 489. wide ibi pluribus. B. C. D. excommunicantur Lutherani & alii 490. contra Bullam C. D. ſcribit Lutherus *ib.* 491. explicat hanc bullam Toletus & alii *ib.* non recipitur in Gallia, non in Anglia, non in Germania *ib.*
Burgum. 311.
Bzovius partium ſtudioſus. 236.

C.

Cadavera Pontiff. ignominioſè per plateas raptata 113.
Cælibatum Sacerdotibus injungit Hildebrandus 133. ſed & Gregor. M. verum mutavit conſil.
Caetani Tiene ridicula miracula 388. recenſentuꝫ potiores rubricæ 662. ſeqq. Huic Thiene opus ſuum Antonius Maria Verricellus de Apoſtolicis miſſionibus inſcripſit.
Th. Cajetanus qvomodo improbaverit Mont. P. 924.
Calceus de calceo ſcripſit Balduinus 373.
Calcei Pontiff. *ib.*
Calendarii correctio 324. occaſionem diſſenſionum dedit 325. rejicitur *ib.*
Calliſtus II. P. 161. indigniſimè tractavit Burdinum, S. Gregor. IIX. 161. decreta 161. ambitio 163.
Caliſtus III. P. 179. Alexandrum P. excommunicat 180. ſpondet ſe Turcas ſævisſimè perſecuturum 225. odio habet Alphonſum Siciliæ Regem *ib.* Oratores Florentini qvantum ei detulerint 225.
Campiani ſententia: *affirmandum qvod alii affirmant, etiamſi aliter opinentur.* 431.
Campanobaptiſmus 637. campanarum pulſus contra tempeſtates 637. non conſecratæ à dæmone dejectæ *ib.* & *add.* n. 21. Campana baptizata Butzbac. *ib.* de benedictione Campanæ. *ib.*
Cancellarius Mont. Pietat. Veronens. 891.
Candelæ adhibentur in excommunicatione 174. Candelas extinguit tempeſtas tempore Bonifacii 302. Candelæ benedictæ in F. Purificat. 626. uſus *ib.*
Canis vitæ reſtituitur à C. Tiene. 670.
Canones refragante Pontifice conditi 26. ſacri qvid B. 78. mutuum Montis Pietatis.

Digitized by Google

Canonibus ſacris contrar. B. *ib.*
Canonicatus & præbendæ non conferendæ ſpuriis 346.
Canonizatio Henrici I. Imper. 168. Edoard. R. Angliæ 180. Bernhard. Abbat, *ib.* Thomæ Cantuar. *ib.* Ubaldi 184. Johan Gvaltbert. *ib.* Homoboni. 187. S. Laurent. Archi-Epiſc. Dublin. 194. S. Franciſci 195. Antonii de Padva *ib.* Dominici *ib.* Eliſabethæ R. Angliæ *ib.* Petri Martyr. Veronens. 196. Eadmundi Cantuar. Archi-Epiſcop. *ib.* S. Claræ *ib.* S. Richardi Epiſcopi Angl. 197. S. Hedvvigis Duciſſæ Poloniæ *ib.* S. Ludovici Reg. Franc. 206. Petri de Morone. 280. Ludovicii filii Caroli Regis 213. Thomæ Epiſcop. Herfordenſ. 214. Thomæ Aqvinatis. *ib.* S. Brigittæ 218. S. Nicolai de Tolentino 224. Bernardini Senenſis 225. Bonaventuræ 232. Leopoldi Auſtriæ principis. 285. Fr. de Paula 257. Bennonis 261. Antonini Florentini 265. Bonaventuræ 346. Didaci *ib.* Hiacynthi Poloni 350. Thomæ à Villanova 361. Xavieri 361. 363. Lojolæ 363. Felicis de Cantalitio 364. Canonizatio impugnatur 502. apotheoſi gentium haud diſſimilis *ib*, qvod non diffitetur Cotton. *ib.* & alii *ib.* hûc qvadrat illud : *Scenam de cœlo feciſtis* 503. Secul. IX. demum nota. *ib.* qvid ſit. *ib.* modus *ib.* prolixè. ridicula certè omnia *ib.* 504. formula canonization. 504. ſ. Cotton miratur qvod aliqvi audeant convellere fidem Canonizationum. 506. qvid Canoniſmus conferat 506. *pluribus.* tale teſtimonium fallax 507. Chriſtus canonizat, non Papa 507. canonizantur tales, qvi nunqvam erant in natura 507. qvi nil minus qvàm ſancti *ib.* multorum corpora honorantur in tempus qvorum animæ &c. qvomodo explicet Serarius 507. Papa interdum cogitur ad canonizationem. 508. Canonizationi accidunt Repulſa, Abortus, dilatio, irritatio. 508. aliqvi poſt multa tempora canonizati 508. 647. multis precibus, & pretio acqvirantur 508. qvidam ſi non obtinuerunt Canonizationem, obtinuerunt tamen titulum Beati 509. Sancti ſunt in gloria, qvare canonizatione opus non habent 509. multos Sanctos Pontifex non canonizavit. 509. non ineſſe ſummam certitudinem huic canonizationi fatentur Pontificii 510. canonizari ſine miraculis aliqvis poteſt. 510.
Capita Petri & Pauli Fridericus nudus pedes circumgeſtavit. 193.
Cappucini inſinuant ſe 453.
Caraffa Cardinal. Lutetiam ingreſſus, procumbenti populo dixit: *Qvandoqvidem populus vult decipi &c.* 292. Caraffarum familia tollitur 293. ſupplicia 295. donationes Cæſareæ, ex Caraffa 667. multis.

Carce-

cerati Confraternitas Pietatis Carceratorum in Urbe instituta, introndi carceres & cum incarceratis tractand. potestatem habet 642. hæc fraternitas singulis annis fer. 2. post. 1. Dominis Quadragesim. liberaturum capitaliter damnatum *ib.* vid. tit. *reus*, & *malefici*.

rdinales 375. de pensione Cardd. pauperum *ib.* de Cardd. hodiè viventibus 375. de matrimonio qvorundam Cardinalium *ib.* de Cardd. creandorum numero præstantia, ætate 344. dignitas 224. contra offendentes Cardd. 256. Cardinalis viventis frater ad Cardinalatum promoveri non potest 286.

rmelitæ possunt bona stabilia alienare 327. ordinis origo 404. prolix. vide *Scapulare*.

rmis esus an licitus mulieribus Latinis. 572. licitus per dispensationem Papalem 496.

arolus Calvus tractat cum Johan IX. Papa 93. promissa *ib.* Imperator creatur *ib.* laudatur *ib.* sed falso 94. Spiritus sumit Carolus 95. donatio fictitia 292.

:arolomannus in monasterium detruditur 60.

:arolus M. osculatur pedes Adriani P. p. 77. in negotio Imaginum non defert Pontifici *ib.* acta & scripta circa hoc negotium 77. f. Imperator à Pontifice coronatur 81. erat tamen judex etiam antea *ib.* bis unctus *ib.* formula jurisjurandi ficta 82. Caroli. M. familia ruinæ exposita 637.

Carolus V. 248. varia de eo *ib.* criminationes Clementis VII. P. diluit pathetica oratione 262. seqq. iniqva judicia de Carolo V. 265. abdicatio 292.

Carolus IX. Rex Galliæ protestatur contra Concilium Tridentinum 297. seqq. revocat suos. 303.

Casierus *v. officia* & 89

Castellus Joh. parricida 272. seq.

Castra non ædificanda in terra Sabiniæ. 195.

Castro Alphonsus laudatur à Sixto 210.

Casus reservati 490. f.

Catabaptismus hæreticorum 14. in hoc negotio pro authoritate egit Stephanus I. P. 15. opponunt se Cyprianus, & Ecclesiæ Orientales 15. qvorum verba explicantur *ib.* Firmitianus & Orientales se qvoq; opponunt 16. f. epistolam hanc supprimere voluit Pamelius. 18. Stephanus non comminatus est contrarium sentientes, sed excommunicandos, cen.u.t. 18.

Cate-

Catechiſmus. catechizandi ratio Auguſtini 436. vera ratio catechizandi *ib.* Jeſuitæ gloriantur de vera ratione catechizandi 436. Catechef. Canſii examinatur 437. Catechizantes indulgentias obtinent 100. annor. 440. Catechizatio antiqviſimum inſtitutum 445. Lutherana ratio catechizandi 445. 446. de neglectu Catechizationis conqveritur Gerſon *ib.* utilitates & dignitas 446. 447. Ignatius 40. diebus catechizat Romæ 437. Michaël Turnanus certis diebus ex aula Luſitaniæ Regis pueros in Catechef. informat *ib.* alii qvoq; *ib.* qvæ editio Caniſ. Catechef. genuina 437. Catechefis Lutheri utilitates 445. ad normam veterem Catechizandi compoſuit *ib.* 446. judicia Theologus 447. Catechizationis antiqvitas. 445. utrum in Catechefi Indorum & Chinenſium crucis myſterium ante Baptismum debeat edoceri, & crucifixi imago in publico monſtrari. 551.
Catharina Riaria viva Alexandro VI. præſentatur captiva 237.
ad Cathedrales Eccleſias qvi promovendi. 349.
Cavalcata 214. qvid 243. 346.
Caupones non teneantur de furtis. 309.
Ceremoniale Epiſcoporum 369. reformatio 353. 361. 364.
Chaldaica lingva ſcripti libri 529. ſeq.
Childericus tonſus in monaſterium detruditur 64.
Chocolata an ſit materia baptiſmi, & an frangat jejunium 575.
Chriſma, an in novo orbe amiſſo Pontificali Epiſcopus poſſit conſecrare chriſma 574. Bauern ſchmieren Ohrenſchmaltz ihren Kindern an/ an ſtatt des Chriſams. 144.
Chriſtophorus Magnus nunqvam in rerum natura. 507. Sic & Georgius, Catharina, Margarita, Tecla *ib.*
Cineres ſacri 626. uſus, & effectus *ib.* apud Japonios & Sinas 422. ſeq.
Circulus Pontificius. 438.
Circumcelliones. 453.
Civitas Leonina. 311.
pro Claſſe paranda Congregatio. 515.
Claves Papales in Tiberim projicit Julius III. dicens: *Si non valent claves, valeat gladius Petri 241.* tempeſtas è manibus ſtatuæ Petri excubit 258.
Clavi Dominici 363. numerus qvaternarius à Curtio aſſeritur *ib.* qvomodo multiplicentur *ib.*
Clauſulæ pœnales in bullis qvando ceperint. 731.
Clemens Scotus contradicit cum Adalberto Gallo & ſociis Pontifici 61.

Clementinarum author. 280.
Clemens II. P. 126.
Clemens III. P. 142. Anti-Papa *ib.*
Clemens III. P. 182. diſſenſiones tollere ſtudet *ib.* Philippo Regi Galliarum excommunicationem minetur *ib.*
Clemens IV. 196.
Clemens V. 201. coronatur *ib.* in ejus coronatione Johann. Dux Britann. cum aliis 12. ruinâ muri occid. *ib.* Papa gemmam ex triplici corona amittit *ib.* decrevit ut Imperatores nomen à Pontifice acciperent *ib.* & ut mortuo Imperatore, per omne interregni tempus Italicæ urbes ſtipendiariæ. Cæſaris, ſub poteſtate Papæ eſſent *ib.* Philippi Pulchri abſolutionem confirmat *ib.* Nogaretum abſolvit *ib.* Bonifacii conſtitutionem rejicit *ib.* cogit Concilium Viennenſe 207. bellum ſacrum indixit 208. Fr. Dandalum ignominioſè ad inſtar canis tractat *ib.* Florentinas & Lucenſes interdicto damnat 208.
Clemens VI. Imperatorem Ludovicum excommunicat 215. Angelis mandat *ib.* ſtemma familiæ ſuæ bullis inſcrib. jubet *ib.* Occam ſcripſit contra hunc Pontificem *ib.* indulgentias conceſſas refutavit Academia Pariſ. 216. ei mandat Carol IV. ut Romam intra annum reverteretur. 216.
Clemens VII. origo 261. Cæſarem ad bellum adverſus ſe excitat *ib.* incarceratur. 261. actitata Clement. VII. 262. 263. obitus 267. conditiones qvales præſcrib. 267.
Clemens IIX. abſolvit Henricum IV. & qvomodo 275. revocat Jeſuitas *ib.*
Clemens IX. P. ex monte Pietat. depromi juſſit 100000. coronat. pro recuperanda Candia 370. panegyricus in ejus laudem dictus *ib.* definit controverſiam Janſenianam *ib.*
Cleſelii Cardinal. actitata 454. 455. culpatur *ib.* excuſatur à Gramondo *ib.* arrogantia, & faſtus Cleſelii 455. ſ.
Cogitor Generalis M. P. Veron. 893. mutui 894.
Cognatio ſpiritualis in Papatu impedit matrimonium. 497.
Collegia ſeptem Notariorum 343. Collegii Illyrici, Pragenſ. Vienenſ. erectio 365. Jaurinenſ. Poſonienſ. Tyrnavienſ. 488.
Columnarum bona Eccleſiaſtico fiſco addictæ. 291.
Commendas fovit Leo X. 254. erigere valet magnus Dux Etruriæ 345. commendatarii 318.
Communio ſub una rejicitur à Gelaſio 38.

Comœdia muta tempore Auguſt. Conf. 250.
Concilia. determinationes ſubjecerunt Pontific. Roman. 24. 25. indicebant Principes 20. 25. ſ. Nicæn. Concil. 20. ſupra Papam 223. qvæ Papa ſua authoritate diſſolvere non poteſt 223. convocatio an ſolius ſit Roman. Pontific. 126. concilia convocabant Imperatores. 375. ſeq.
Conclavia Pontiff. 192. edita Italicè *ib.* conclaviſtarum privilegia *ib.* 349. 359. 361. 764. Pontifices extra conclave creati. 198. violatio tempore Martini IV. 201. ſ. cibus & potus, & ſervitia in conclav. 216. 764. conclavia Pontiff. deſcribuntur. 370.
Concordata Germanicæ nationis 155. 224. Galliæ & Germaniæ 375.
Condali ingenium in pecuniis colligend. 676.
Conditiones iniqvas præſcribit Proteſtantibus Clemens VII.
Confeſſariis in Papatu qvæ obſervand. 454. eligendi licentia qvanti taxetur 730.
Confeſſio. an liceat confiteri hæretico 571. idiomatis ignaro *ib.*
Confeſſionalia qvæſtui non exponend. 321.
Confeſſiones auriculares Jeſuitis multa arcana aperiunt. qvæ diſſeminant 455.
Confraternitas idem qvod ſodalitates 642. deducuntur à gentilium inſtitutis, deinde à Collegio Apoſtolico *ib.* qvid. *ib.* Opera Pietatis Confraternitatum 641. Convivia *ib.* in erectione Confraternitatum conſideratur, qvalitas perſonæ, & cauſa notiva *ib.* Capellæ Confraternitat. 642. recenſentur Confraternitates 642. prolix. Confraternitates viſitet Epiſcopus. 642. vid. *tit. Ordines.*
Congenſi lingva ſcripti libri. 529.
Congregationes multas pro negotiis ſedis Apoſtolicæ inſtituit Sixt. V. 341. 345.
Congregatio Regular. S. Pauli Somaſcenor. Oratorii miniſtrantium infirmis Scholarum piarum 558.
Congregatio de propaganda fide 561. conſilium Thom. à Jeſu 561. prolix. ſcopus *ib.* Pontiff. Roman. nutibus tantum fieri debent 562. Impp. Reges, Principes, Prælati ad hoc inſtitutum excitandi 562. Secretarii ſint 5. lingvarum periti. pii *ib.* qvibus operæ diſtribuendæ ſecundùm Regiones *ib.* qvomodo provinciæ ad fidem perducendæ 563. vide ibi pluribus, ut & Elench. librorum impreſſor. Collegii de propaganda fide 528. ſeqq. inſtituit Gregor. XV. 522. la piazza di Spanga 522. imprimuntur ibi breviaria, miſſalia, & typis mandantur

Digitized by Google

tur 22. idiomata 523. incrementum 523. Urbanus VIII. palatium Colleg. de Propag. fide ampliavit inſcriptio Congreg. de Prop. fide 523. Cardinales & Officiales hujus Congreg. 524. munia & officia *ib.* Salaria 525. qvæ obſervanda Congregation. l. expeditiones validæ exiſtant 2. Cardd. ſuos habeant Secretarios 521. 3. adhibeantur Viri in Jure Theologia &c. periti *ib.* 4. Eccleſiaſticæ qvoqꝫ perſonæ adhibeantur *ib.* Sanctio pœnalis. 521. Elenchus Libb. Congreg. de propag. Fid. 528. ſeqq. Conſtitutio pro Collegio Fuldenſ. 534. Decreta vim Conſtitutionis Apoſtolicæ habent 536. qvæſita miſſionariorum Congregationi exhibitæ 536. ex hac Congregatione promanant inqviſitiones, reformationes, miſſiones &c. *ib.*

ongregationes XV. Sixtus V. inſtituit. 510.

ongregatio pro S. Inqviſitione 511. pro Signatura Gratiæ *ib.* 512. pro erectione Eccleſiarum 513. pro ubertate annonæ. 514. pro Sacris ritibus, *ib.* pro claſſe 515. pro Indice librorum prohibitorum 515. pro executione & interpretatione Concil. Tridentini 516. pro ſtatus Eccleſiaſtici gravaminibus ſublevandis *ib.* pro Univerſitat. Stud. Rom. 517. pro Conſultationibus Regularium 518. pro conſultationibus Epiſcoporum 519. pro viis, pontibus, & aqvis curandis. *ib.* pro typographia Vaticana 520. pro conſultationibus Status Eccleſiaſtici 521. Congregatio Prælatorum 522.

Congregatio unius Cardinalis *ib.* aliqvot Cardinalium 522. Iixaminis Epiſcopalis 522. Congregatio linꝫvæ Arabicæ 522.

Cœleſtinus II. P. 168.

Cœleſtinus III. P. 182. autor eſt Henrico VI. ut Conſtantiam monialem ducat, & ſic Siciliam nomine dotis obtineat. 182.

Cœleſtinus V. doloſe Pontificatu privatur à Bonifacio. 202.

Conjugium infidelium in novo Orbe an licitum. 574.

Conjuratio Sulphurar. 354.

Conradus vaſtat Patrimonium Petri 198. Eccleſiam Romanam dicit eſſe novercam *ib.*

Conradinus agit contra Pontificem. 198. qværelæ 199. dicterium Papæ: *vita Conradini ib.* carnifex occiſus, ne nobilem ſangvinem ſe fudiſſe gloriari poſſit *ib.*

Conſangvinei & affines reorum in cauſis criminalibus damnatorum, ad redimenda eorum bona compellendi 293.

Conſervatores qvid 326. 591. urbium, religionis. 590, nundinarum 591. paludum *ib.* Scholaſticorum privilegiatorum *ib.* exprofeſſo de Conſervato-

vatoribus agit Moneta 591. Sciagraphia ejus videatur 591. Papa dat Conſervatores *ib.* non Concilium generale *ib.* Cardinales ſede vacante poſſunt eligere Conſervator. *ib.* ut etiam longius diſtante Pontifice 592. Legatus Papæ non poteſt dare Conſervatorem 592. non Archi-Epiſcopi, Epiſcopi *ib.* Princeps dare poteſt *ib.* Conſervatores laici *ib.* Regulares ſimplic. tonſurati *ib.* non tamen Prior clauſtralis *ib.* Prior Conventual. & Gvardiani Priores Hoſpital. Jeroſol. Cardd. Epiſcopi ſimplices conſecrati, Chor-Epiſcopi, Abbates ſeculares Priores ſeculares Commendatarii poſſunt eſſe Conſervatores 592. vide pluribus qvinam eſſe, & non eſſe poſſint Conſervatores *ib.* Dantur verò Conſervatores laicis, locis piis, Clericis Regularibus, militaribus ordinibus *ib.* Conſervatoribus competit jurisdictio ſimplex, mixtum, non merum imperium. 593. Conſervator non poteſt imponere pœnam per qvam amittitur Civitas, aut relegare, flagellare, vel aliam temporalem pœnam infligere *ib.* non poteſt legem condere vel edicta pœnalia ponere *ib.* poteſt citare in poſſeſſionem mittere *ib.* dare curatorem, reſtituere in integrum *ib.* Jeſuitæ Conſervatores implorant *ib.* exemplum unuis atqve alterius Conſervatorii ex original. A. M. 593. ſeqq.

Conſcientias anguſtas qvidam Hiſpani non habent 433.

Conſiſtorium unum, Deus & Papa conſtituunt 336.

Conſtantienſe Concil. 221. obſtantienſe dictum 222.

Conſtantini Papæ pedes oſculatur Juſtinianus. 62.

Conſulum artis lanæ jurisdictio 343. artis piſtoriæ. 344.

Contractus qvinam prob. 937.

Contrahens reddatur indemnis. B. 4.

Controverſ. de 2. voluntatibus in Chriſto renovata. 51.

Converſio gentilium infidelium qvomodo inſtituenda 551. ſeqq. de converſione Indorum ſcripſit Hoornbek libb. 2.

Converſio Filii Regis Marocco. *add. n. 13.*

Coſmus Etruriæ Dux creatur 313. 320. ſed & rex, non tamen ſine contradictione 314. 313.

Coptica. 530.

Coronationes Impp. 172 approbatio coronationis Leonis Regis Armenor. 187. Colo Johannnis *ib.* Reges Aragoniæ *ib.*

Corona triplex Papalis ornatur ad pretium 100000. aureorum à Paulo II. 230. gemmæ venduntur à Succeſſore Sixto IV. & pretium diſtribuitur Nepotibus *ib.* de corona P. triplici multis 371. unde *ib.*

ib. 372. Anaſtaſius triplicem hanc coronam miſit, Clodoveo 372. qvi Romam S. Petro miſit, verùm non eo fine, ut ſibi imponeret *ib.* numus Conſtantini *ib.* Coronæ huic inſcript. myſterium *ib.* ſed Julius poſtea ſubſtitui juſſit: *Julius Pontifex Maximus* 373.
rporis & ſangvinis Chriſti apparitio in Evchariſt. 386
rrectio fraterna qvando bona. B. 15.
ttou ſciſcitatur qvædam ex Dæmone 276.
eſcentius Gregor. V. odio habuit 115. ſuſpenditur *ib.*
iminalium actorum Epiſcopi Siciliæ inventaria cuſtodire tenentur 322.
ines reſtituit Caet. Tiene 663. reſecat idem 669. capillitium Lycii foverunt 675.
:ux Chriſti. cultus & uſus 613. 441. particulæ infinitæ oſtenduntur 391. originale producitur *ib.* crucis Chriſti prædicatio an omittenda in converſione gentilium 553. prolix. 569. crucem Chriſti mirè colit Benedict. 613.
rux S. Benedicti expellit ab hominibus maleficia, & omne genus diaboli 614. prohibet omnem acceſſum ſagis *ib.* veneficio, & maleficio affectis animalibus præſens remedium exhibet 614. in lacte, faciendo butyro aliis ſucceſſum impeditum reſtituit 615. dolorem laterum amovet 615.
:rux boni latronis 393.

D.

Dæmon. v. Diabolus.
Dagobertus Eccleſiam Dionyſii Pontifici Rom. ſubjecit 56.
Damaſi P. faſtus & artes Pontificatum capeſſend. 28. 30. virtutes, & elogia *ib.* 32. æmulus ejus Urſicinus, unde cædes *ib.* 29. epiſtol. ſuppoſitit. 30. tituli Damaſo tributi nil faciunt pro authoritate Papali 32. 33. multa ſibi arrogavit 30.
Damas II. 126.
Damiani Petri elogium. 122.
Damnatio Bizochorum, Begvinorum, Fratricellorum, Pſeudofratrum S. Franciſci 213.
Fr. Dandalus Dux Venetorum ad inſtar canis tractatur à Clemente V. 208. 247.
Debita carceratorum ſolvantur ex eleemoſynis in Urbe collectis. 321.
Decalogi legem Deus revocare non poteſt B. 80.
Decernere qvid 36.
Decimas ſolvant Regulares 369. decimas à ſacratis hominibus exegit

Sixtus IV. 231. 234. Solvere recuſant Jeſuitæ in Polonia 281. decimarum jus non poteſt tollere Papa 118. B.
Decoctores capitali ſupplicio afficiendi 322.
Decreta Pontiff. Petri decret. æqvantur 54. judicium domeſticum de Decretis & Decretalibus 211.
Decretis Doctorum non ſtandum in iis præſertim rebus, qvæ ad animarum ſalutem pertinent, niſi ſacra authoritate innitantur B. 93.
Defenſoris Chriſtianæ fidei titulo donentur Rex Angliæ qvod contra Lutherum ſcripſerit. 257.
Definitio eſt demonſtrationis principium B. 92.
Depoſita pietatis qvod in veteri Eccleſia 743.
Depoſitio Epiſcoporum ſolius R. P. eſt. 126.
Devotio externa 671.
Deus appellari vult Nicol. I. Pap. 83. 86.
Diabolus apparet in forma Alexander VI. 238. ejicitur ab Alberto de Caſtro 388.
Dietenbergi verſio 448.
Dii mendicantes 632.
Diptycha Roman. Eccleſ. ceremoniarum & Eccleſiaſticarum 602. functionum.
Diſpenſationes Pap. Rom. Bernhardus dixit eſſe diſſipationes legis divinæ, diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & honeſtatis 495. odioſæ ex mente Pontificiorum *ib.* tutum aliqvem in conſcientia reddere non poſſunt *ib.* ſunt poteſtativæ, & actuales *ib.* de qvibus diſpenſab. *ib.* formulæ diſpenſationum *ib.* ætates defectus in ſuſcipiendis Ordd. duella, homicidia, illegitimi natales diſpenſatione tolluntur *ib.* taxa pro tali diſpenſatione 495. diſpenſationes circa vota, jejunia, eſum carnium 496. circa irregularitates 496. pretium ingens *ib.* in gradibus prohibitis 496. de Diſpenſationibus Papalibus prolixè Papaſava 109. 110. B. ut freqventiores eſſent diſpenſationes, Pontifices Roman. ad 4. gradum prohibit. extenderunt. 497. unde magna pecunia collecta *ib.* non honeſtatem, ſed proprium lucrum reſpiciunt *ib.* nemini tales diſpenſationes denegantur 497. ſ. in qvibus Pontifex ſolus diſpenſare valeat *ib.* diſpenſationes matrimoniales qvare pauperibus non concedend. 498. Diſpenſationes tales diſplicuerunt Proceribus Germaniæ 498. Pontifex R. poteſt liberos ante & poſt diſpenſationem natos legitimos declarare 499. Papa non poteſt diſpenſare contra jus divinum B. 113. alioqvin errat *ib.* ubi cauſa diſpenſatio-

fationis non eſt rationabilis non eſt diſpenſatio. B. 113. Papa non poteſt diſpenſare contra jus naturæ *ib.* 114. non diſpenſat contra 10. præcepta Decalogi. 114. qvomodo poſſit Papa diſpenſare cum Judæis, ut exerceant uſuras & non diſpenſare cum Chriſtianis 115. B. qvomodo Martinus P. diſpenſavit de bigamo B. 117. diſpenſatio Rom. P. circa juramenta. B. 118. 119. 120. Papa diſpenſans ſuper uſuris, errat. 120. B. talis diſpenſatio eſt diſſipatio *ib.* in qvibus caſibus miſſionarii diſpenſare poſſint 539. 538.

iſſimulationes religionis 431. ſeq.

ivitiæ & opes R. E. 675. colligendi varii modi divitias ex Cœl. Rhodig. *ib.*

octrinam ſuam diſſimulans Pontificii 431.

odona civitas 629. Dodonæum oraculum 628. ſ. æs. 629.

ominicus ſævit in Albigenſes 462. qvem ſecuti Dominicani *ib.*

ominica dies. diebus dominicis & feſtivis eleemoſynæ collig. 745. qvæ *lepoſita pietatis* vocab. *ib.*

e Dominis M. Anton. conqveritur de poteſtate Pontificis ſumta in rejiciendis libb. 467. libros ſuos ſubjicit æqvorum judicio *ib.*

Domus piæ ad alendas mulieres peccatrices pœnitentes. 327.

Domus refugii Romæ inſtitut. pro virginum educatione 350.

Dominium penes qvem Montis pietat. 85. B.

Donatio Conſtantini M. fictitia 381.

Donationes Eccleſiæ factæ irritantur. 706.

Donationibus Imperatorum Leo IV. renunciat 110. Othonis donatio 111. 118. Ferdinandi ex Caraffa 677. multis.

Dotium fœminarum moderatio 318.

E.

Eccius gloriatur in Colloqv. Lipſienſi ſe utriusqꝫ partis cauſam tueri poſſe. 431.

Eccleſia an ab uno regi poſſit 56. non eſt idem *habere ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, & regere omnes Eccleſias* 56. pro ingreſſu Eccleſiæ non poteſt qvis pecuniam licitè exigere, ſed ſponte oblatam ſuſcipere. 49. B.

Eccleſiaſticæ perſonæ non trahendæ ad forum ſeculare. 223.

Edvardus in Anglia inveſtituris, decimis, & numo Petrino privat Gregor. XI. 217.

Ee legem ſignificat 440.

Egmondanus Nicolaus Papam dixit eſſe Dominum terreſtrium, & cœleſtium 267.

Ele-

Electio Succeſſorum Pontificum rejicitur 36.
Electio Gubernatorum Mont. Piet. 889. Spectabilis Prioris 890. Cancellarii 891. Caſſieri *ib.* Sub-Caſſieri 892. Cogitoris Generalis 893. Cogitoris mutui & Bidelli 894. Maſſarii montis Pauperum *ib.*
Electorum origo 116.
Eleemoſynas colligendi modi 745. ſ.
Eliſabetha Regina Angliæ duram ſuſtinet à Pontifice ſententiam 314. excommunicatur 321. Canonizatio. 195.
Emigrationis jus authoritate publica conceſſum Lutheranis 484. qvod tamen diſplicet Erneſto de Euſebiis 485. cui reſpondetur *ib.* emigrationis jus non eſt illecebra apoſtaſiæ datæ, ſed acceptæ 486. in remedium conſcientiarum tendit *ib.* non eſt carni inimica *ib.* denegatur 485. 487.
Ἐνεργεῖαι. 5.
Epiſcopi reſtituentes bona, decimis vivant. 707. Epiſcopos Germaniæ qvidam non poſſe ſalvari dixit 768. otio diffluunt Epiſcopi & divitiis inhiant 19. Romanis Epiſcopis authoritatem præ reliqvis conciliarunt, amplitudo Civitatis Rom. multitudo & conſtantia Dd. beneficentia in alias Eccleſias 31. accesſit indulgentia Imperatorum *ib.* Nicæna Synodus *ib.* qvomodo interrupta 32. luxus & ſuperbia ſecul. XI. qvi *Domini*, & *Canonici* vocari volebant 122. Epiſcopi in Hiſpania non habent temporalem poteſtatem 707. Regi juramentum fidelitatis præſtare, & ad curiam Regiam vocari, comparere tenentur 707.
Eqvo albo vehitur Pontifex 150, 166. eqvos refractarios domat S. Caëtanus Tiene 665. mortuum vitæ reſtituit Caëtanus 666. perditum reſtituit idem 668. taxa mortuorum eqvorum aſcendit Pontifici ad 77721. coronat. 703.
Errore an posſit Rom. Eccl. 540. *infallibilitas.*
Evangelium legendi mos apud veteres Polonos 609. abuſus in Papatu 609. veterum hæreticorum *ib.* qvando ad ſananda mala corporis applicârunt *ib.* verba Chryſoſtomi *ib.* liber Evangelium ictui globorum opponitur 610. Evangelii Johann. ſuperſtitioſa geſtatio *ib.* non abolet politias 937.
Evangelica hiſtorica turpiter depravata, & contaminata 449. prolix.
S. Evchariſtia an collo appendend. 574. an licite ſumatur ab excommunicato 574. & concubinario *ib.* miracula 397. 386.
Eugenius III. 168. Eug. IV. divina & humana omnemq; populum Romanum perturbavit 223. citatio ad Concil. Baſil. comparere recuſat *ib.*

Evnuchorum & ſpadonum conjugium damnatur 344. non licet parentibus caſtrare filios ad conſervandam vocem, aut ut ſint cuſtodes 575. ex Verricello *ib.* de moribus Evnuchorum latè Verricellus *ib.* improbatur muſica Evnuchor. *ib.* ſtante dubio de Evnuchiſmo matrimonium contrahere non licet *ib.*
Europa an à Pontiff. converſa. 561.
ExarchatusBononiens.& Ravennat.in Pap.Roman.poteſtatem venit.200.
Excommiſſæ qvid ſint. 347.
Excommunicationum Papalium freqventia 133, non curant proceres Italiæ 140. 279. Odretti, & Caſtilion 309.
Exemtio Monialium,& Sororum cujuscunq; Ord. Regular, à decimis, & aliis oneribus, 305.
Exorciſmarium Nicueſæ. 388.
Explicita fide qvæ credenda ſecundùm mentem Pontificior. 568.
Extrema unctio in novo Orbe an benè adminiſtretur cum Chriſmate in caſu neceſsitatis. 574.

F.

in Facinoroſos ſeverus fuit Pius V.P. *add.* n. 6.
Falſarii literarum Apoſtolicarum 369.
Famigeratores qvi. 326.
Familiares Papæ qvinam 281. ſ.
Farneſii Octavii reſponſum generoſum *add.* n. 5.
Febrem pellit flos S. Caëtan. altar. 667.
Felix IV. P. 223. bella amat *ib.* à Patriarcha Conſtantinopolit. adorari vult *ib.* axiomata contra Papam *ib.* adverſus Amurathem Ladislaum Regem Ungariæ concitat *ib.* Conſtitutio, ut Cardd. non habeant votum eligendi Pontiff. 224. ultrò exuit ſe dignitate.
Felix Ravennat. Epiſcopus contradicit Romano Pontifici 61.
è Feneſtris dejecti adverſarii Innocent. VII. 218.
Ferrarii Jani impietas, 556.
Feſta. corporis Chriſti inſtitut. 197. 222. laneæ, & clavorum inſtit. Innocent. VI. 216. Viſitat. Mariæ inſtit. à Bonifac. IX. 218. feſta multa & officia inſtituit Sixt. IV. 231. reſtitutio Feſt. Cathedr. S. Petri 295. Apoſtolor. diviſion. 558. Annæ 329. 361. Fr. de Paula 343. omnium Sanctorum 632. Spineæ coronæ 634. originale producitur *ib.* Stanislai 350. S. Joachimi. 362. Archi-Confraternitatis Montis Pietat. eſt feria III. Pentecoſt. 838.
Fides implicita nulla 437. explicita qvæ credenda 568. Carbonaria fides tutiſsima Hoſio 438.

Digitized by Google

Firmilianus se opponit Stephano l. 16. an palinodiam cecinerit. 19.
Flagellantium secta utriusq; sexus 202. flagellationes Pontificias admittunt Sinienses 422. seqq. qvidam ad mortem usq; se flagellant 423. flagellis utuntur Sinenses ad fugandos dæmones 425.
Fluvius tristia præsagiens. 712.
Fodinæ. an Indi ad fodinas & metalla cogi possint. 573. an liceat fodinas peste infectas ingredi *ib.* an illas, qvæ à Dæmonibus infestantur *ib.* & an in tali casu Sacerdos ad exorcisandum intrare possit *ib.*
Fœdera cum hæreticis 214. fregit Clemens VII. 262.
Fœnus *v. Augustus Cæsar.*
Forma Rom. Eccles. pro dispensatione petenda in denunciationibus matrimonialibus 602. describendi conjuges in libro 603. forma describendi statum animarum in libro 606. 607.
Formosi factio 100. Formosus Arnulpho juramento se obstringit 101. in Formosi cadaver sævit Stephan. VI. 102. restituitur 102. & Stephanus reprobatur *ib.*
Formulæ variæ. Formula: *ad sacram Petri sedem* 725. an Pontiff. ad sedem B. Petri sint vocati *ib. motu proprio* qvis usus, & qvando cepit 728. taxa pro hac clausula 729. *non obstante ib.* taxâ *ib.* hæc clausula cepit secul. XIII. *ib.* taxa pro clausula: *derogationis statutorum Ecclesiæ*, pro *rationi congruit* 729. *invocabo ib.* pro clausula *permutandi ib.* Varias formulas juxta & taxas vide 729. f.
Franchitiæ qvid. 285.
Francisci stigmata 191. comprobatio. 197. cuculli forma 633. Franciscus singulari Dei dispensatione non occisus in terra Sancta 427. ob Franciscum Soldanus Christianus beneficia exhibuit *ib.* miracula falsa attrib. Francisco 99. B. missiones cum 12. sociis inchoat 537. vocatio ad hoc negot. 538.
Francofurt. Synodus de imaginibus 78. f.
Frangepan in vincula conjicit Gelas. II. 160.
Fratres & coëpiscopi vocati prisci Papæ 10. 57. filii à Damaso superbo 32. 33.
Fraternitates 638. an Fraternitas idem qvod Confraternitas 638. recensentur plurimi Fratres *ib.* Leges Fraternitatis 639. Fraternitates ad Simoniacæ officinæ pertinent mercaturam 639. judicium Lutheri de his Fraternitatibus 639. Fraternitates disidia peperetunt 640.
Fridericus Barbarossa. *v. Barbarossa.*
Fridericus Bellicosus in Capella Ducum Misenæ verè sepultus 654. originalia 654. seq.
Fridericus Rex Siciliæ à tutore suo Innocentio III. regno spoliatur 187.

in

Digitized by Google

in Regem receptus Comitatum Frendanum R. P. tradidit *ib.* juramento promittit Pontifici reverentiam, & obedientiam *ib.* & tradit Marchiam Anconitam, Ducat. Spoletin. &c. *ib.*
Fridericus II. *vide Henric. III.* & p. 192. 193. proditur à Pontifice Suldano 193. Pontifici pro absolutione 2. milliones solvit *ib.* denuò excommunicatur à Pontifice *ib.* culpant aliqvi Fridericum, alii laudant. 194. Papæ reconciliari vult 195. qvamvis Honorius author fuerit Suldano, ne terram sanctam redderet Imperatori 194. enunciatio excommunicationis in Frideric. II. 195. damnatio & depositio. 196.
Fridericus III. 224. varia *ib.* coronatio 225.
Furtum restituit qvidam S. Caetano procurante 671.

G.

Galliarum Rex. dignitas, authoritas 299. præcedentia *ib.* Papa pro pane dedit Regi lapidem 300. Galli detrectant imperium Pii IV. Papæ 303. protestatio contra Concil. Tridentinum *ib.* revocantur Gallicani Theologg. *ib.*
Gallus cantavit, dicterium 298. 303.
H. Garnetti facinus, & supplicium, prolixè 356. precatio *ib.* portentosa spica 357.
Gemen occiditur ab Alexandro VI. 237.
Germanus Patriarcha Constantinopol. ad Eccles. Rom. gremium revocatur. 195.
Germanorum peccata dixit. Alexander VI. pecuniam, qvam alea dilapidavit. 235.
Gelasius P. verbis innitens. *Tu es Petrus* primatum qværit 38. Communionem sub una impugnat 38.
Gelasius II. P. sine consensu Imperat. elig. 160. à Frangepano in vincula conjicitur *ib.*
Geologi qvi 712.
Georgici sive Iberici libri 531.
B. Germani charta immunitatis refutatur 384.
Gerson multis de vera ratione Catechizandi 445.
Geusii 471. numum ex collo pendentem gestant cum inscriptione 471. habitus 471.
Giaur an Christiani in Oriente se mutuò appellent 569.
Gibellini crudeliter tractantur à Bonifacio IIX. 202.
Glaber objurgatur à Baronio 118.
Gladius ferire non valet ad inhibitionem S. Caetani 665. gladio materiali ubi non vult Benedictus XII. 215.

Glires abiguntur reliqviis Ulrici. 393.
Globulos precatorios feretris indunt Sirens. & doctrinæ sacræ compendium *v. Rosaria.*
Globelini authoritas. 172.
Gottespfenning. 746.
Græci. Dominica Invocavit Pontific. Romanum excommunicant 53. definitio qvorundam articulorum circa ritus Græcorum 196. unio â Michaële Palæologo tentata, displicet Græcis. 198. qvare Michaëlem Palæologum sepultura non dignantur *ib.* ob submissionem, frustrà conatur revocare Græcos 213. dura in Papam verba *Diabolus tecum ib.* Græcæ mulieres junguntur Latinis. 572. an Græci teneantur ad Constitut. Pontific. 572. Græcensis Universitatis fundatio. 347.
Gradus prohibiti qvi 497. dispensatio *ib.* dispensunt misionarii 538. seqv.
Græci libri. 530. Græco-Latini 531.
Grascia qvid. 321.
Gravamina 100 nationis Germanicæ. 260.
Gregor. M. libb. dialogg. supposititii 386. detestatur titulum universalis sed rem amat. 42. 43. qvæ ejus cura pro Mauritio Imper. 48. Phocæ adulatur 48. 49. qvod à Mauritio Gregorius frustrà petierat, à Phoca facilè obtinuit Bonifacius 51. Gregor. M. opera restituit fideliter Jamescus 453.
Gregor. II. Leonem Isaurum excommunicat 62. & terras Italiæ solvit ab obedientia *ib.*
Gregor. III. acta 63.
Gregor. V. Papa 115. factionis Crescentii odium experitur *ib.* truncatur membris 115. & ignominiosè asello vectus circumducitur *ib.* Gregorius restituitur *ib.* decretum penes solos Germanos esse Regem eligendi *ib.* Gregorio VII. hoc attribuitur. 117.
Gregorius VI. 123.
Gregorius VII. sive Hildebrandus. 128. electio *ib.* malis artibus ascendit solium. 129. Imperatoris invectivæ in Hildebrandum 129. encomia 130. scomma in Hildebrandum 131. insolentia ejus in decretis condendis *ib.* juramento sibi obstringit Richardum Principem *ib.* sed & Robertum *ib.* Schisma tum exortum 131. mandat Philippo Regi Franciæ 132. cælibatum Sacerdotibus in Germania injungit *ib.* Cæsarem excommunicat, legatos in vincula conjicit *ib.* facinora 133. exosus omnibus 134. numis sparsis populum sibi demulcet. 135.

Episco-

Digitized by Google

Episcopos excommunicat *ib.* cæteros sub pœna Romam citat. *ib.* Henricum ad incitas redigit 135. decretum insolens 136. successorem eligit Desiderium 142. qvos habuerit defensores. 150.
gor. IIX. 182.
gor. X. 196. 198. instituit Conclave 198. obtinuit à Michaële Palæologo, ut Papa R. inter Patriarchas primus nominaretur 198. ut Romam è Græcia appellatio procederet *ib.* ut in omnibus primum locum obtineret Papa *ib.* unio hæc displicet Græcis, qvare retractârunt Michaële mortuo *ib.*
egor. XI. de transferenda sede Romam solicitus, 216.
egor. XII. 218. infulis Pontificalibus se exuit 222.
egor. XIII. nepotum curam habet 323. Japonenses legati, & Melitenses visitant Papam & adulantur 325.
regor. XIV. 347. impensè suos amavit. 348. qvibus pecunias, & dignitates elargitus *ib.* sæpe dicebat: *Nepos benè imple* crumenam tuam, priusqvam ego moriar *ib.*
regor. XV. nepotissimum fovet *ib.* non adeò curavit officium *ib.*
ubernatores 12. Montis Pietat. Veronens. 889.
visius strangulatur 337.

H.

Hæreticus. an hæretico Domino ministrandum 571. an hæretico confiteri liceat *ib.* an inter hæreticos disputandum de religione 571. fides an hæreticis servanda 575. hæretici, & complices banno exponend. 196. promulgatio legum contra hæreticos *ib.* de cautione præstandâ à fautoribus hæreticorum *ib.* infirmi sanæ mentis hæreticorum solatium petentes non excusantur 197. Hæreses & hæreticos damnare Episcoporum est, non solius Papæ 473.
Hartmannus Brixiensis Episcop. conspiratio adversus Fr. Barbaross. 177. bellum cum Turca suscipiendum svadet *ib.*
Hebdomadæ majoris summi cultores Japonenses 442. Sinenses 422.
Hebraici libri. 531.
Henricus Navarrus excommunicatur à Sixt. V. 334. ptol. fracto Regis sigillo substitutum est aliud 338. moneta nova cuditur *ib.* Sorbona Regem Imperio abdicat *ib.* à Monacho Dominicano occiditur *ib.*
Henricus Imperator contra Hildebrandum Pap. 130. ad incitas redigitur â Gregor. VII. 135. ignominiosè tractatur *ib.*
Henricus III. Imperator majestatis Imperatoriæ tenax 139 non sic Henricus IV. *ib.* qvod malè tulerunt proceres Italiæ 140. qvos tamen

ſtudet demulcere 140. abſolvens omnes, qvos Papa excommunicârat *ib.* cogit Concilium Moguntiæ 141.
Henricus IV. Imp. odium Papæ incurrit 148. defenſores 149. conqveritur clericos abſumſiſſe bona ſua 707.
Henricus V. rebellat adverſus Patrem ſvaſu Urbani Pontific. 144. ſeqq. ter excommunicatur. 154. inveſtituras ceſſit Calliſt. 2. 155. 161. 162. forma ceſſionis 161. ſ. cum Paſchali II. pactus eſt, ut Clerus omnes Imperii reditus reſtituat, & decimis contentus vivat. 707.
Henricus VI. tradit Tuſtulum Pontifici 182. coronatur, ſed & Imperatrix *ib.* juramentum 183. Papa coronam Imperialem tenens, capiti Imperiali demiſit 183.
Henricus VII. odium ſuſtinet Papæ 208.
Henrici I. canonizatio 168.
Henriticena hæreſis. 148.
Henricus I. Rex Angliæ non cedit inveſtituram Roman. Pontifici 155. v. *inveſtitura* regnum potius amittere vult 155. 156. *vide acta ibi.*
Henricus II. Rex Angliæ virgis cæditur 172.
Heriberti res geſtæ 387. effigies *ib.* ſitus corporis mortui *ib.*
Hiſtoria ſeculi X. intricata. 104. anonymi de vita Henrici IV. 149.
Homicidæ annorum 20, 25. pro majoribus habentur. 244.
Honorius II. Papa nepotes Henrici Imper. excommunicat. 164.
Honorius III. 192. opponit ſe Friderico 192. reſtituit Pontifici Fridericus poſſeſſiones. 193. paulo poſt vexat ditiones Pontificis *ib.* excommunicatur ab Honorio *ib.* Fridericum Suldano prodit, qvi tamen deteſtatur factum *ib.* denuò excommunicatur Fridericus 193. Henricum filium adverſus Patrem concitat *ib.* ab Imperatore in anguſtias redigitur *ib.* reciprocæ Epiſtolæ 193.
Honorius IV. 202.
Horologium artificioſe conſtructum. 417.
Hoſpitantes & alentes miſſionarios indulgentias obtinent 541.
Hoſtia lapideſcens in Euchariſtia. 386. in cloacam à Judæo projecta *ib.*
Hugonotæ qvibus verbis excepti *add.* n. 8.
Humilitas affectata Adrian. IV. P. 169.
Hurtadi amphibologia 553. ſeqq.
Hutteni Scripta contra Papam 136.
Hydropicam ſanat S. Caetan. 670.

I.

Jacobus Compoſtellanus fingitur capite leviter annuere 631.

Digitized by Google

Japonia *vide Sina* initio nil profecerunt misſionarii in Japonia 420. qvibus artibus, & mediis procurent 420. oſtentant horologia, clavicordia, imaginem Chriſti 420. proceſſus convertendi Japon. 421. angelica ſalutatio illis inſtillatur 421. miſſa *ib.* benedictio cereorum, cinerum, ramorum &c. 422. prolixè. Japonici libri. 532.
Janſeniana controverſia. 370.
Iconomachia ſub Adriano P. 77. ſ.
Idola an Japonii Chriſtiani fabricare poſſint. 570.
Jejunium qvadrageſimale Papæ, non convenit cum priſco 633. non jejunandum in vigil. S. Johann. B. qvando contingit in ſolemnitate Corporis Chriſti 367. habitus & forma 368. jejunia Pontificiorum Sinis perdifficilia 422.
Ignatii canonizatio *v. Canonizatio* imago præfertur imagini Chriſti à Rege Mogor 416. fundator Societat Jeſu *v. Societas Jeſu.* Jeſuitæ vide *Societas Jeſu.*
Jeſuitiſſarum ſuppreſſio 366.
Ignis, an veritas per ignem probanda 570. an ignis ingrediendus, & libelli in ignem conjiciendi 571.
Ignorantia. aliud eſt ignorantem facere, & ignorantem eſſe B. 71.
Illyrici collegii in Lauretana civitate erectio 365. Illyrici libri 531.
Imaginibus alliciunt homines, Pontificii. 416. imprim. Sinenſes & Japonenſ. *ib.* an imagines Sanctorum atro colore pingendæ apud Æthiopes. 576. Chriſti crucifixi & Johann. Apoſtoli ſangvinem ſudare aſſeruntur 631. imagines loqventes, geſtus varios præſentantes 631. imagines nondum à ſede Apoſtolica canonizatorum, cum radiis & ſplendoribus, & aureolis proponendæ 364. Controverſia de imaginibus 77. ubi Goldaſti decreta Imperialia de imaginibus. *ib.*
Immaculata conceptio B. Virginis 322. prohibentur diſputat. de J. C. B.V. *ib.* 361. definitur ab Alexandro VII. 370. officium. 362.
Immolationes dæmonum, ut reſponſa & auxilia ab ipſis expectari poſſ. 714.
Immortalitas animæ negatur à Johann. XXII. 209.
Immutatio nominis Pontiff. uſitata 106. Johann. XIII. primus mutavit *ib.*
Imperator legitimè electus, non eget Papæ confirmatione 213. a Deo eſt, ei tenetur reddere rationem 213. *v. tit. Principes* electus in Regem Roman. æqvalem habet poteſtatem cum Imperatore coronato 215. utilior Papa 221. coronatio Imperatorum à Pontificibus facta honoris eſt, non neceſſitatis. 172. Romæ coronandus 196. 107.

Impe-

Imperii Orientalis ruina. 101.
Impræstantiarum montes. B. 104.
Incarnationem Christi non necesitate medii credendum esse asserunt qvidam Pontific. 568.
Index libror. prohibitor, & expurgator. approbatur 310. domesticos sucs, missalia &c. detrudunt in indicem libb. prohib. & expurgat. 458. cæco impetu 467. s. qvis finis 468. Congregatio pro indice libror. prohibitor. 515.
Indi. an Rex Hispaniarum virtute donationis Alexandri VI. possit Regg. Indorum debellare, festa, jejunia, privilegia &c. 577.
Indulgentiæ. ingens seges sub Innocentio 234. 235. qvidam Legatus in Svecia multam corrasit pecuniam. 234. Confraternitatis Rosar. B. Virgin. 257. prohibitio ad qvæstum publicandi indulgentias, & confessionalia 321. annorum 8000. indulgentiæ 404. pro gestantibus qvorundam Impp. numismatibus. 345. Catechizantes indulgentias 100. annorum obtinent 440. Inqvisitorum 482. Indulgentiæ Mont. Pietat. aliqvid conferentibus 721. 750. privilegia 722. Archi-Confraternitatis Montis Pietatis 737. pro hospitantibus,& alentibus misionarios 541.
Indusio attrito usus est Sixtus. V. 341.
Infallibilitas Papæ derogatur à Launojo Sorbonista 375. ut & aliis Pontific. 492. Parlamento. *ib.* s. vanum est subterfugium: *Papam non errare, ut publicum Doctorem, & pro cathedra. 492.*
Infernum videt,& damnatos Joh. B. Simon curante C. Tiene 662.
Ingeniorum delectum habent Jesuitæ 409. ingeniis hominum se attemperant Jesuitæ 427.
Injuria sumitur communiter, & propriè B. 102.
Innocent. II. P. 164. schisma 164. seqq. superbia 165. Reges ad pedes ejus prosternuntur 163. stratoris officium fecit Lotharius Imp. 166. pictura superba 166. ait: *Pontiff. Romanos totius orbis Dominos esse. 166.*
Innocentii III. encomia. 184. Patrimonium Romanæ Ecclesiæ recuperare studet *ib.* Bellum inter Philippum Svevum,& Othonem accendit *ib.* qvid Pontifex in hoc negotio egerit 185. ajebat: *aut Pontifex Philippo diadema, & regnum, aut Philippus Pontifici adimet. 186.* Othonem persequitur, una & Fridericum Regem Siciliæ *ib.* in Anglia turbas excitat. 187. decreta superba 190. Innocentio concionanti, obloqvitur qvidam Johannes 191.
Innocent. IV. ditissimus Pontiff. 195. primùm intimus erat Frideric. III: dehinc

Digitized by Google

dehinc infenſisſimus *ib.* Cæſarem ad Concilium citat, regno exuit *ib.* Petro de Vineis authorem, ut Imperatorem necaret *ib.* qvintam partem redituum ab Eccleſia accep. *ib.* Richardus Angliæ Rex ridet promisſiones Papæ 196. vox miſerabilis audita poſt mortem. 196. qvo ſitu & habitu inventus.
ocent. V. 200.
ocent. VI. 216. Johannem de Rupeſcieſſa combuti juſſit *ib.* feſtum lanceæ & clavorum inſtit. *ib.*
ocent. VII. 219.
ocent. IIX. avarus 233. filios ſuos ad honores evexit *ib.* Ferdinandum Siciliæ Regem excommunicat. 234. nepotibus non adeò favet. 234.
ocent. IX. 349.
nocent. X. 368. jubilæum indicit 368. ſignum 369. vita *ib.* examen bullæ Innocent. X. qva abrogare nititur pacem Germaniæ *ib.* nepotiſm9 *ib.*
ſecta abigit S. Caetanus 666.
ſinuationes Pontificiorum 454.
ſignia militaria Pontifici præferuntur 374.
ntentio ſumitur logicaliter, moraliter, naturaliter. B. 35. an omne opus bonum vel malum ſit judicandum ex intentione *ib.*
nqviſitio Hiſpanica, ſive hæreticæ pravitatis officium Paulus IV. Cardinalibus commendat 293. præcipuus nervus Papatus 295. Hiſpanica Inqviſitio Syllogiſmum conficit ex igne &c. 459. 464. Philipp. II. rex Hiſpaniarum filium Carolum Hiſpanicæ Inqviſitioni tradit. 459. Inqviſitio primum Mauros & Indos tantum concernebat *ib.* Ferdinando Rege Hiſpaniarum ac curante *ib.* qvi tamen non minori idololatria infecti 461. in qvos atrociſimè ſævitum 461. Inqviſitionis hoc officium etiam in illos, qvi non eſſent Catholicæ Religionis, exercit. 462. qva fini inſtituta Congregatio peculiaris *ib.* Thomas Turrecremata præficitur 462. Clemens IIX. ante Pontificatum adeptum Commiſſarius Inqviſitionis fuit *ib.* crudeliſimè ſæviit in Waldenſes 462. 466. ut & Dominicani 462. Romanenſes talem inqviſitionem ferre non poterant 464. neqꝫ Neapolitani *ib.* Antverpienſes 465. Mediolanenſes, Veneti *ib.* judicium, & modus perverſiſſimus 465. 466. Inqviſitio ſcrinia, & loculos locupletum, bona, perqvirit 466. ſ. truculenter ſævitum in Anglia, Scotia, Bohemia, Gallia, Germania, Weſtphalia, Ducatu Juliacenſi, Belgio 468. ſ. Inqviſitionis nomen horridum, *viſitationis* nomine ſalutâruut 468. fœminæ vivæ defoſſæ 469. præficiuntur.

Inqvisitioni viri austeri 472. displicet ipsis Pontificiis talis inqvisitio 474. Busdragii consilium qvomodo Italia à Lutherana hæresi præservari possit 475. inqvisitionibus ait, nihil profici *ib.* in jure Canonico nullum inveniri titulum 476. intra 40. annos inqvisitio 100000. hominum sustulit 477. frustraneam esse inqvisitionem, qvoad Germani, Italiam, & Itali Germaniam petierint 478. In Gallia multus sangvis Lutheranus fusus, & nihilominus qvamplurimi ibi Lutherani 479. Inqvisitio horribilis, 463. & immanis *ib.* Wallenburgici fratres dicunt per inqvisitionem non opprimi homines 484. articuli inqvisitionis Bavaricæ, Burdegal. Rom. Belgic. Austriacæ. 485. *Inqvisitores Hæreticæ pravitatis* possunt interpretari statuta contra hæreticos edita 196. filios, nepotes, officiis privare *ib.* facultas procedendi etiam irreqvisitis Diœcesianis 197. abrogatio statutorum Mantuæ Inqvisitionem impedient. *ib.* 285. 483. Prælati, & seculares assistant Inqvisitoribus *ib.* indulgentiæ pro Inqvisitoribus *ib.* facultas cogendi Magistratus ad exteqvendas eorum sententias *ib.* distrahant Inqvisitores hæreticorum bona *ib.* autoritas circa processum, & examen testium *ib.* Inqvisitores Hæreticæ Pravitat. à nemine excommunicari, & suspendi possunt *ib.* possunt se mutuò ab excommunicatione absolvere *ib.* in causis fidei contra qvoscunqꝫ procedere possunt. 197. licentiam dare possunt deferendi arma 214. puniant Saracenos ex Chrstianis factos 217. qvæstiones Inqvisitorum 480. Inqvisitores Hæret. Pravit. probi sint, prudentes, scientiâ polleant, mites se præbeant *ib.* 482. Inqvisitionis nomen mitigent *ib.* carceres visitent *ib.* limites potestatis non excedant *ib.* ubi multa de Inqvisitoribus. Inqvisitor summus à Paulo IV. Cardinalis Alexandrin. institut. 483. Constitutiones de inqvisitoribus 482. indulgentiæ Inqvisitorum & adjutorum 482. Libros hæreticorum legere possunt, hæreticos antiqvos non sustulit inqvisitio 477. ab hac laniena abstinendum svadetur à Busdragio *ib.*

Inventio tituli crucis 454.

Investituræ, vestituræ voces ante Carol. M. tempora in usu 83. investituras habuit Imperator 148. investituras per baculum & annulum cessit Henricus V. Cœlestino II. Pap. 155. 162. non item Henricus I. R. Angliæ 155. prolix. reposcit Lotharius Imperator 164. investituris privat Pontificem Edvardus 217.

Invocatio & adoratio sanctorum propagatur 38.

Joachimus Abbas spiritum habuit Propheticum de Anti-Christo 182.

Jocalia qvid 305.

ohannes an Caſtitatem voverit 451. digitus in multis locis oſtenditur 391.
ann. Archi-Epiſcopus Ravennat. non vult pendere à Rom. P. p. 85.
annes IX. P. intra 10. annos Pontificatus tres Imperatores creat 92. agit cum Carolo Calvo 92. ſ. Carolum Calvum Imperatorem creat 93. humilitatem ſimulat 94. Ludovicum Imperatorem à juramento Adolgiſo præſtit. abſolvit. 95. Boſonem adoptavit *ib.* Vit. æternam illis attribuit, qvi adverſus infideles decertant, & occumbunt *ib.* Nicol. I. & Adrian. II. damnat 97.
nn. X. ſcortum aluit Theodoram, cujus ope ad Pontificiam dignitatem pervenit 103. ſeditioſus *ib.* remiſit aliqvid de ſuperbia Papali *ib.* Papam eligendum decrevit ab Epiſcopis, Clero, ut & populo *ib.*
nn. XI. patre Papa Sergio genitus 106.
nn. XIII. al. XII. invaſor 106. lex *ib.* & 107. decretum, ut Imperator ſemper Romæ coronetur *ib.* primus nomen ſuum mutavit *ib.* Othonem M. coronavit *ib.* cujus auxilium implorat *ib.* recuſat venire in Concilium 107. de qvibus accuſatus 108. citatur ad Concilium *ib.* recuſat venire, minas ſpirat *ib.* Otho humaniſimè denuò eum invitat *ib.* cujus perfidia ab Othone detegitur 109. deponitur Johannes *ib.* qvi pecuniâ corrupit Romanos, ut Imperatorem, & Leonem novum Papam occiderent *ib.* ſed ſucceſſu minus felici *ib.* Baronius negare audet Johann. III. fuiſſe citatum 112.
nn. XIV. ſævit 112. ſuperbit 113. poteſtatem ſibi ſumit ſpiritualem, & temporalem 111.
nn. XV. cognatis omnia elargitur 114. Hugonis Capeti legatos re infectâ dimiſit *ib.* Synodi Rhemenſ. acta contra Pap. *ib.* Baronius hunc peſſimum Papam eſſe ſcribit *ib.*
nnes XVIII. ope Diaboli ſede potitur 122. decretum: electionem Romanor. Pontiff. *ad ſolum clerum Romanum pertinere 122. ducendum non ſequendum populum ib.*
nnes XX. iisdem artibus aſcendit 122.
nnes XXII. iisdem artibus 123. acta *ib.* 200.
nn. XXII. al. XXIII. negat immortalitatem animæ *ib.* ſemetipſum Papam conſtituit *ib.* damnat illos, qvi aſſererent, Chriſtum & diſcipulos nihil proprii poſſediſſe 211. recuſat confirmare Ludovicum Bavarum *ib.* & Fridericum Archi-Ducem Auſtriæ *ib.* odium incurrit præcipuorum 212. Græcos ad ſubmiſſionem Johann. revocare tentat 213.

Johannes XXIV. se Papam esse dixit sumto pallio 219. in spiritualibus ineptus 220. Synodum Romæ celebrat, in cujus sessione bubo appareret *ib.*

Johannes Rex Angliæ, *sine terra* dictus ab Innocent. III. vexatur 187. exauctoratur *ib.* tradit regna Angliæ, & Hiberniæ Pontifici 188. absolvitur *ib.* pecunia in arrham data, à Pontificis legato pedibus calcatur 189. molestè ferunt restitutionem Johannis, Philippus & Ludovicus, Barones & civitas Londinensis. *ib.* qvos excommunicat Papa 189. exclamationes in Johannem & Papam 190.

Itali extra Italiam degere non debent, ne inficiantur hæresi 352.

Jubilæum primus instituit Bonifac. VIII. 203. Clemens V. reduxit ad 50. annum Paulus II. ad 25. annum 204.

Judæus Ferdinandus hostias in latrinam Viennæ projecit 386. supplicio afficitur *ib.* Judæi ejiciendi 350. pro qvalibet Synagoga solvant 10. ducatos. 294. Pontificii alieni videri volunt ab usuris Judaicis 808. coërcent usuras Ebræorum *ib.* Judæis certus modus vivendi præscribitur *ib.* & habitandi *ib.* dominium sibi in Christianos arrogant. *ib.* insolentia taxatur *ib.* una Synagoga ipsis in Civitate concessa *ib.* masculi biretam, fœminæ signum glauci coloris gerere debent 808. nutrices, & servientes non habeant Christiani 808. festivis diebus non laborent 808. cum Christianis non comedant 809. eorum libb. rationum qvomodo probent *ib.* Strazariam tantùm exerceant *ib.* pauperes Christiani eos Dominos non vocent *ib.* menses 20. dierum numerent *ib.* pignora qvando vendere non possint *ib.* statuta qvæ observare teneantur *ib.* pœnæ transgressorum *ib.* pœnæ Bancheriorum Hebr. *ib.* Judæis, interpositis licet pignoribus, pecuniæ Montis Piet. non dandæ 810. 902. qvomodo inter Christianos tolerandi 810. Judæi gloriantur, qvòd usuras impunè exerceant 810. placet ipsis hæc ratio vivendi 810. Magistratus potest coërcere fœnerationes Judæorum, etsi Montes Pietatis non essent 811. Judæi qvia in statu damnationis an Ecclesia eorum curam habere debeat? 811. Judæi coguntur ad restitutionem immoderat usurar. 812. aliqvi putant, Regem ex causa publici boni permittere posse Hebræorum usuras, absq; licentia S. Pontificis 812. & B. 111. 114. Rex Aragon. excommunicat. tributum accipiens à Judæis usuram exercentibus 115. B.

Juramentum Pontifices Romani præstant Principibus 22.

Juramentum qvod præstant Rex Romanor. Papæ an sit homagii juramentum 149. formula juramenti civitatum Italiæ Friderico & Lucio III.

Digitized by Google

P. præſtitum. 181. contra juramenta illicita præſtantes 329. juramentum fidelitatis ſupra corpus Petri præſtit. 109. Pontiff. ſubditos à juramento fidelitatis ſolvunt. 95. 175. 186. 187. 269. 314. 332.
Jus Canonicum. an omnia probentur per dicta V. & N. T. in jure Canonico B. 39.
Jus naturale qvid. B. 112.
Jus Regnorum non armis, & dolis, ſed lege conſiſtit 247.
Juvenes miris modis à Pp. Societat. Jeſu alliciuntur, laudantur, effigies illorum pinguntur 407. 414. juvenes & filias qvomodo Jeſuitæ tentent ad religioſum ſtatum adducere. 456.

K.

Κατήχεσις 2. 3. 4. ſ.
Käyſerſtuhl. 116.

L.

de Lacticiniorum eſu & ovorum tempore qvadrageſimali 469. lacticiniorum eſum Helvetii à Pontifice Romano redemerunt 496. literæ indulgentiarum apud Lucernenſes aſſervantur 496. idem obtinuerunt Abbatiſcellani 496. bulla *ib.* & alii qvamplures *ib.* Ratisbonenſes, & Auguſtani *ib.* diſpenſationes hæ caro venduntur pretio *ib.*
Laici excluſi à latione legum 37. ſcripturæ ſacræ 457. negant hoc Pontificii ſed falſo *ib.*
Langtonius intruditur ſedi Papali 187.
Laniena Pariſienſis 323. variæ & multæ 479.
Lavatio pedum pauperum 375.
Lauretani oppiduli in civitatem ſublimatio. 343.
Lateranenſis Concilii indictio. 180.
Latro bonus dicitur puellam Jeſum & matrem eripuiſſe è manibus latronum 450. qvi ei etiam in forma puerili apparuerit *ib.*
Latinæ lingvæ ignorantia. 104.
Legata qvæ fiunt Eccleſiæ Mariæ Lauretanæ 319. executio 321.
Legati à latere proſunt Jeſuitis 455. 375.
Legendæ falſæ Pontiff. 384. nugis refertæ fatentibus ipſis Pontiff. *ib.* & 385. ferrea Legenda appell. 385. autor plumbei cordis, ferrei oris *ib.*
Lenores & complices plectendi. 295.
Leo III. fata 79. an tranſtulerit Imperium R. à Græcis ad Francos *ib.* ſuperſtitionibus vacat 80. ſubmittit ſe *ib.* Carolum Imperatorem decernit 81.
Leo V. contra leges Pontificatum adipiſcitur 105.

Digitized by Google

Leo IIX. Benedictum V. dejicit. 110. decretum: *ne ullus Papa fieret sine consensu* Imperator. 110. donationibus Impp. renunciat. *ib.* Pseudo-Papam dicit ipse Baronius. 111.
Leo IX. 126. depositis insignibus Papatus, Romam peregrinantis habitu petit 127.
Leo X. exercitûs Papalis legatus, discipulus Angeli Politiani 249. pompa magna in ejus coronatione *ib.* displicuit non paucis *ib.* Symbolum *ib.* venationibus & voluptatibus deditus 251. musicæ vacat *ib.* prodigus 251. auri sitientissimus 251. tempora tum deploranda 252. querelæ Langii 252. s. pro metris mitras dabat 254. familiæ Mediceæ prospexit *ib.* Commendas fovet *ib.* sales & facetiæ 255. obitus 257. omina 258. Fr. Dominicanos dilexit 253. diplomatibus peccatorum expiationem & V. Æ. pollicitus 253. major in eo prudentiam qvàm probitas. 253. Thuani judicium 253.
Leodiensium Epistola advers. Hildebrandum. 149.
Lepra curatur à C. Tiene 663.
Lepusculus obsidionem Roman. solvit 100.
Lethargus curatur à C. Tiene 668.
Lex divina, & naturalis. 11. B.
Lex. Imperator, qvi est servus Dei, non potest tollere legem Dei B. 118.
Liberalitas culpabilis Paulæ Romanæ, & Paulini Nolani Episcopi 937.
Liberii Episcopi Romani animositas 25. ejus adversarius Constantius Arrianus 24.
Librorum famosorum authores puniuntur 323. 326.
Librorum hæreticorum lectio prohibit. 362. 366. 467. elegi interdixerunt veteres Imperatores 473. Mahometarum non legendi 474.
Lindanus contemptim loqvitur de SS. Bibliis 457.
Licentia Papalis est usurpata & collata 492. prolixè.
Locustarum ingens copia 212. abigit Caetanus Tiene 666.
Locutio arborum columbarum, statuarum 630.
Longobardi qvantum detulerint Papæ 69.
Loqvela mutis restituitur à S. Caetano 668. 663. 664.
Lorica Episcopi Belluacensis. 183.
Lotharius Lotharinus Rex Valdradam concubinam Thietberga conjugo repudiata amat. 85.
Lotharius Imperator investituras reposcit 164. plus justo defert Innocentio II. qvod Successores malè tulerunt. 166. sacerdotes honorabat. 167. encomia *ib.*

Lotio

Digitized by Google

Lotio pedum pauperum. *add.* n. 10.
Lucius II. 168.
Lucius III. à ſolis Cardinalibus electus 180. Conſules Romanos tollendos ſtatuit *ib.* miniſtri ejus malè tractantur, & ipſe vix elabitur *ib.* Veronæ Concilium cogit 181. coronare recuſat Henricum, niſi prius reſtituta Mathildis hereditate *ib.* Waldenſes excommunicat *ib.* epigramma *ib.*
Lucrum uſurarium B. 34. intentum 37. lucrum uſurarium qvid. B. 37. omne lucrum ex mutuo principaliter intentum eſt uſurarium B. 58.
Ludi honeſti & inhoneſti 801. 812. clericus an ludere poſſit 802. luſores infames *ib.* repeti poſſunt amiſſa *ib.* ludere convivii cauſa *ib.* qvi ludi tolerandi, *ib.*
Ludovicus Bavarus coronatur 211. non curat excommunicationem Papæ *ib.* creat Nicol. V. Papam *ib.* ab omnibus recipitur & approb. *ib.* ejus patrocinium petunt. 211. Reginoburgi populo inſignia Imperii & alia monſtrat. 211.
Ludovicus XII. Galliar. R. cogit conventum Turonenſem 248. propoſitiones *ib.* proſcribitur à Julio III. Papa 241. parant ſe pugnæ *ib.* monita ſive numus 242.
Lupanaria extruxit Sixt. IV. 231. Paulus III. cenſum meretricium ſumit 268.
Lutherus excommunicatur 490. ut & Lutherani *ib.* perſonam qvam in muta Comœdia ſuſtineat 258. adverſarii 259. Elector Saxoniæ ut receſſum faceret à Luthero, à Pontifice admonetur 259.
Lutherani ejiciendi è Bohemia 488. Lutherano doctrina occultatur Catholicis, ne aſſentientur 478. impoſſibile ait Busdragius Italiam à Lutheraniſmo præſervare 478. aut enim commercia negligenda *ib.* effuſione ſangvinis Lutherani nil profectum 479. diſſvadet igitur Busdragius *ib.* ſicut Græci tolerantur, ita etiam Lutherani 480. ne Italia Lutheraniſmo inficiatur, qvomodo præcavendum 475. Lutheranos in Italia commorantes numerat Busdragius 800. qvi Inqviſitores probè exercere poſſunt 476.
Lutheri ſententia de uſuris 941. ſeqq. non ſimpliciter eas improbat *ib.* explicat ſemetipſum 942. pauperum rationem habet *ib.* ſeqq.
Lycii capillitium ſtudioſiſſimè fovent. 675. qvare multos ſumptus faciunt 675.

M.

Machiavellus deteſtatur faciem Eccleſiæ ſecul. VII. 50. ſcribit Pontifices bellorum Italiæ cauſas eſſe 69.

Magis

Magis & minus non variant ſpeciem 61. 70.
Magus qvidam monachus *add. n. 17.* chartula magica *ib.*
Mahometis ortus. 56.
Malaica lingva conſcripti libri 533.
Malefici. Archi-Confraternitas Pietatis carceratorum unum incarceratum damnandũ, liberat 1. Dominic. Qvadrag. 346. ſic & Archi-Confraternitas B. Mariæ de ſuffragio in feſto Omnium Sanctorum, vel in die Veneris Sancti 350. revocatur hoc privilegium. 311. pœnæ & confiſcationes applicantur Cameræ Apoſtolicæ 346. correctio 349. Confraternitas miſericordiæ inſtituta eſt, ut maleficos conſolentur 642. ſingulis annis unus liberatur à Confraternitate Pietatis Carcerator 642. 328.
Marcellus II. nullum conſangvineorum Romam venire permiſit 286. Pontiff. deplorat. 286. Mare deſpondent qvotannis Veneti 178. in mari ſubmerſos in vitam revocat Caetan. Tiene 663.
Maronitarum ſcholares 329. qvinam ſint Maronitæ *ib. add.* n. 10.
B. Mariam faciliorem ſibi perſvadent Pontificii, qvàm Chriſtum 398. effigies & imagines inventæ, cultæ 441. B. Mariæ citiùs qvàm Chriſto aſſurgunt qvidam ex Pontific. 394. Orationes ad B. Mariam 441. ad moribundam magna hominum freqventia convenit 560. ædicula in cœlum empyreum converſa. *ib.* obitus *ib.* officium immaculat. Concept. B. Virginis 362. *v. Immaculata Conceptio.* animas ſuas Pontificii B. Mariæ commendant 362. captam eſſe dum fugeret, unà & puerum Jeſum, nugatur Walaſſer 450. introitus in templum cum infante, 449. parat veſtem Jeſulo, qvæ cum infantulo creviſſe narratur 450.
Mariana religioſus ſcriptor appellatur 462.
Martin. II. P. caſtigatur à Baronio 97. electio *ib.* malis artibus aſcendit ſolium 97.
Martinus IV. 201. Viterbii coronari non vult 202. Siculi ſupplices proſtrati clamant: *Agnus Dei, qvi tollis &c. ib.*
Martinus V. 222. à Cardd. electus *ib.* pedes ejus oſculatur Sigiſmundus *ib.* ad pedes ejus Johann. XXIV. olim Papa devolvitur *ib.* Florentinorum puerorum cantilena: *Martinus Papa qvadrantem non valet* 222. malè fert Papa *ib.*
Martyres ſcelerati 339. 273. martyrum & mortuorum impenſæ. 56.
Martyres incruenti Minoritæ an ſint. 431.
Maſſarius montis pauperum. 894. montis Majoris 899. officium *ib.* & 902. multis Maſſarii officium renuunt multi aſſumere. 913.

Materia

Digitized by Google

Materia ex qva, in qva, circa qvam B. 17.
Mathilda Rom. Episcopo patrimonium Petri sic deinde dictum legat. 151.
qvæ vox tum audita. 151.
Mauritii Imperator. fata 48. qvomodo Mauritii & Phocæ partes egerit Gregor. M. 48. s.
Maximilianus Imperator concordiam tentat inter Ludovic. XII. & Julium III. 242. sed frustrà 243. coronatio 244. varia *ib.* Cenotaphia 245. Oratio Legatorum Venetorum ad Maximilian. cum responso Cæsaris 245. seqq.
Medardi monasterii privileg. 384.
Medicorum officium 316. 328. Judæi non admittantur 328. medicamenta in templis Ethnicorum suspensa, qvibus curati morbi 636.
Membra morbida sed restituta in Papatu ex cera, vel aliis materialibus facta, in templis appensa 636.
Mendicantes. pro erubescentibus mendicare instituta Archi-Confraternitas S. Apostol. 642.
Mengrellenses non baptizandi 574. an moribundus absq; instructione baptizari possit *ib.*
Mensas Papales Benedict. XII. restituit pauperibus, unde 100. personæ resici poterant 215.
Mercatura qvando licita B. 15. servorum Æthiopum an licita 573. mercatura medium propagandi Evangelium in Japonia 419. & alibi 563.
mercatores qvomodo alliciant Jesuitæ 408.
Mercantiæ qvid 308.
Meretrices ejecit Pius V. & mortuos in sterqvilinium defodi jussit 312.
Mereri, & meritum qvid significet, 958.
Μετασχήματα. 22.
Metempsychosis Pythragor. creditur à Japonens. 421.
Michaël Palæologus facilis ad postulata Papæ. 198. malè ferunt Græci, qvare sepultura dignum non censent *ib.* de reditu ad Ecclesiam Rom. & unione Græcæ, & Latinæ Eccles. 200.
Militibus Ecclesiasticæ dignitates concessæ 222. 223. Milites S. Stephani bigami & absq; habitu ad 200. Ducat. pensionis annuæ habent 346.
Miltiadis epistol. suppositit. 20. judicium Miltiadi non concessit Constantinus *ib.*
Ministris Montis Pietatis an aliqvid pro labore solvendum, pro & contra differitur 794. 795. ubi Soto verba producuntur *ib.* vide etiam B. 59. sic etiam fur & sicarius excipere posset B. 68. 69. cujusvis sumtibus alen-

alendi 794. judicium Danhaueri 797. miniſtri Mont. Piet. non importunis verbis aliqvid exigant 759. non plures adhibeantur qvàm neceſſarii ib. & 788. 789. 791. officia 915. Minoritarum actiones in India Occidentali, & Orientali 427. an Minoritarum Ordo inſtitutus ad converſionem infidelium 427. qvi vacant prædicationibus, lucrantur 100. dierum indulgent 428. Minoritis eſt relicta cuſtodia Terræ Sanctæ. ib. Conditiones Fratrum mittendorum ad partes infidelium 429. habeant apparatum temporalium bonorum ib. qvæ obſervanda ante ſuſceptum iter, in, poſt 430. Privilegia ib. & 538. multis dicuntur increuenti Martyres 431. multi occiſi ib. eorum corpora in igne ſervantur infidelibus chari 428. habitum eorum induunt alii Ordd. ib. totum orbem impleverunt ib. Monaſteria in Oriente 428. tria marſupia habeant 430. Minoritæ fundarunt montes P. 97. B. an ſanctiores aliis? B. 98. non ſancti, qvia diſcalceati incedunt, ita enim & Mahumedani incedunt B. 98. non, qvia calceis & caligis nigris utuntur ib.

Miraculis falſis, qvi utitur, peccat mortaliter 386. an inter fideles expetenda 570. in Japonia & Sina 421. ſeqq. prolix. miracula Franciſc. falſa 99. B.

Miſſa an celebranda in navi, mari 574. an in China operto capite recitanda 576. peccatum veniale, ſine crucifixo & cereo miſſam celebrare, 576. miſſa qvæ genuerit 640. Chriſtus non inſtituit 442. ceremoniæ & geſtus in celebratione Miſſæ qvid ſignific. 442. non celebranda Græco more 316. miſſæ pro animabus Benefactor. Montis Pietatis 887.

Miſſalis Romani approbatio. 321. 353.

Miſerabiles perſonæ in cauſis diſcuſſion. cæteris aliis creditoribus præferantur 317.

Miſſiones. *vid. Minoritæ* primus inchoavit Fr. Aſſiſſias 536. renovata 537. Societas peregrinationum ib. in omnes partes mundi mittuntur 538. Fr. Aſſiſſiæ ad hoc negotium vocatio 538. miſſiones Franciſcanor. in Americam, Indias ib. per miſſionarios qvi intelligendi? 539. miſſionarii alendi 541. indulgentiæ hoſpitantium ib. Monachi maximè idonei admiſſiones 543. indulgentias auditoribus ſuis conferunt ib. caſus practici ib. contravenientes privileg. Miſſionarior. ib. æqvivocationibus ludunt 545. de Capucinorum miſſionibus 546. loca enarrantur 547. reprehenduntur Jeſuitæ & Regulares ib. Miſſionarii ſunt Commiſſarii Papæ 539. diſpenſare poſſunt 539. in papatu uſitatæ 564. ſ. differunt hodiernæ â priſtinis 557. paucitas eorum, qvi huic operi

operi ſe applicant 565. ad qvos pertineat inſtituere miſſiones. 565. Collegia nationum hoc fine inſtituenda 566. delectus habendus 566. qvi idonei ad miſſiones *ib.* non ſtatim controverſiæ tractandæ 567. laxiores ſententiæ non ſeqvendæ *ib.* ægros diligenter viſitent *ib.* libellos imagines,& roſaria diſtribuant *ib.* ad hæreticos ſponte eant 568. ad præfectum ſubinde ſcribant de ſucceſſu *ib.* plurimas qq. circa hanc materiam Antonii Mariæ Verricelli vide 568. ſeqq. Conditiones & qvalitates Minoritarum 429. miſſionariorum 539. ſ. etiam Jeſuitæ miſſionarii 547. qvantum votum eos obligat *ib.* novitas in prædicando Evangelio inimico miſſion. 549.

Moguntina aviſamenta 222.

Molinæi Caroli ſcriptor. damnatio 353.

Monachus magus magicam habet chartulam *add. n.17.*

Monachi nil proprii habent, ubi etiam Papa diſpenſare non poteſt 754. ſ. R. Pontif. ex monacho facere poteſt non monachum *ib.* Monachus ſine licentia Abbatis etiam Papa factus tenetur redire ad Monaſterium 755. qvæ præcipiantur, & prohibeantur *add.* n.2.

Monaſteria virorum & fœminarum inſtit. 56. dotata *ib.* in monaſteria detruſi Principes 60. 64. tenentur. Rev. Camer. Apoſtolicæ ſervitia præſtare 229. non hoſpitent milites 323. privilegia Monaſteriorum exploduntur à Launojo 384. Ordines *vide Ordines.*

Monetæ adulteratores plectuntur. 322.

Moniales è monaſterio non eant ſine licentia 316. monialem Conſtantiam ut Henricus VI. duceret, ſvaſit Cœleſtin. III. 182. monialis à voto caſtitatis liberari poteſt, ſi rex infidelis eam duxerit, & unâ fidem Chriſtianam amplectatur B. 119.

Monarchiam Papalem promoverunt 1. Septentrionales populi vaſtantes Italiam 36. 2. Imperatorum abſentia 37. &c.

Mons inacceſſus 709. Antonius Villanus aſcendit 710. qvibus comitibus *ib.* rupicapræ ibi ſaltem inveniantur *ib.* baptizatur hic mons Egvillefort. 711. pratum ibi cernitur à 40. hominibus ſecand. 711. paſſeres 3. colorum *ib*

Mons Veſuvius, Ætna 712. Romani 712. ignivomi 712. Chinenſes *ib.* divinationes ex montibus 713.

Mons Pietatis qvid 713. 741. B. 107. ratio denominationis *ib.* qvid *pietatis* nomine hic intelligatur 713. 716. 717. judenzet 797. Amirati & Tholoſani ſentent. 715 Boninſignii 716. an *pietatis* rectè vocetur *ib.* & 717. Leſſii ſententia 717. Mauden fatetur nō perfectè eſſe pios Mont. P. 803.

utilitas hujus tractationis 717. origo ſ. inſtitutio M. P. 718. aliqvi Leoni X. tribuunt *ib.* verius Paulo II. *ib.* Sixto IV. 718. inſtitut. pro animarum ſalute 720. bulla 719. bullæ plurimæ de Montibus P. non habentur in Bullario M. Cherubini, qvæ tamen habentur in libro Romano *Statuti Mont. Piet.* 735. Leonis X. bulla 738. Clemens IIX. Montem Pietat. Romanum ædificiis auxit, & beneficiis 741. inſcriptio *ib.* idem fecit Urbanus IIX. *ib.* ubinam ſitus *ib. inſtitutio* Montium P. aliqvid hauſit ex vetuſtioribus conſtitutionibus 744. *modi acqvirendi* M. P. 745. varii *ib.* conſtant ex pecunia tum gratis collata, qvam ſub fœnore 746. mixti 747. pluribus. Princeps non inſtituat tales montes ſine gravi neceſsitate, ſic enim deſtruuntur res ſucceſſorum *ib. Fauſti ab Aſchaffenburg* Conſilium *ib.* fideles ad ſuſtentand. montes invitandi, alliciendi 749. *ſpecies* ex Azorio Tholoſano &c. 750. ſ. mons Farinæ, carnium, vini, redemptionis captivorum, fœderis, pacis, fidei, Sixti, Julii 751. 758. Montibus P. aliqvid conferentes & legantes qvas indulgentias, & privileg. habeant 722. excommunicantur, qvi Mont. Piet. bona convertunt extra uſum, & finem intentum 723. Pontifices R. videant, ne ſub authoritate eorum peccetur in Montibus P. 753. ne pauperes lædantur *ib.* Montem *fidei* erexit Clemens VII. 753. ubi licet religioſis pecunias ſuas deponere 754. de qvibus licitum diſponere, teſtari, *ib.* qvod durum videtur *ib.* 755. impudicæ fœminæ non tenentur relinqvere bona ſua monaſterio Convertitarum *ib.* auxit hunc *montem fidei* Paulus III. ampliavit Sixtus V. *ib.* cauſa favorabilis in erectione hujus montis *ib. Mons novennalis* 755. etiam in hoc Monte religioſi poſſunt pecunias ſuas ponere 755. Mons *aluminaris* 756. Avenionenſis *ib.* Mons *Gabellæ ib.* Mons religionis *non vacabilis ib.* mons ſacri fœderis *vacabilis* 756. mons Julius *vacabilis, non vacabilis* 757. mons *provinciarum ib.* Cæſarinus *non vacabilis* 757. Cameriatus *vacabilis ib.* In montibus Piet. *otioſe multi, & epicureè* viventes &c. bona ſua deponunt 757. *ſcorta* plurima ex Pietat. M. ſplendent, & ornantur *ib.* privilegia hæc revocanda 758. Mons pietatis *mixtus ib.* num hic aliqvid accipi poſsit *ib.* ſpecies. 759. 760. ſ. qvi *verè montes pietatis* 759. ſanctius, & perfectius eſſet, ſi mont. nihil ultra ſortem reciperent 760. conſ. tit. *Miniſtri.* Conſilium ſuggeritur *ib.*

Montes qvamplurimi erecti 765. diſsvadetur talis multitudo à Tholeto *ib.*

Montes P. ſunt vel *redimibiles*, vel *irredimibiles* 751. 763. *vacabiles* & *non vacabiles*, *ſuper.* 751. 756.

Digitized by Google

Montes *vacabiles* 367. fructus Montium vacabilium Papæ Rom. 706. *reſi-dua ib.* reditus Montium vacabilium Conclaviſtis aſſignantur 763. reſiduum montis Avenionenſis 705. montium vacabilium & non-vacabilium conditiones 805. fructus Montis Pii extingvibiles 705.
Montes Pietatis *Romani* 2. generum 765. utilitas *ib.* qvinam Pontiff. R. occupati in erigendis Mont. P. *ib.* & 766. Romanus monts Pietat. 765. 816. Orationes qvæ præmittuntur Congregationibus 816. claudentes Congregationes 817. Officiales v. tit. *Officiales* de Congregatione Generali M.P. 823. modus, ordo *ib.* ordo ſeſſionum *ib.* Mutuum montis v. *mutuum.* Archivium ubi libri cuſtodiuntur 833. oppignoranda non ſunt M. P. ſuſpecta res, arma, pelles, agnus Dei, reliqviæ 852. Libros Montis non evulgent Officiales 838. cuſtodiæ pecuniæ in arca 878. Cætera vide *in ſpecialibus titulis.*
Mons *Florentinus* 749. 770. *Patavinus* non eſt antiqviſſimus 752. *Genuenſes* 770. *Neapolitanus ib. Venetus ib.* Piſani 772. Lucenſ. Mediolanenſ. Perugin. Savon. Bononienſ. 774. Bullæ 775. ſeqq. indulgentiæ conferentibus aliqvid huic monti 778. Belgici 772. Bruxellenſes, Antverpienſes 772. *Vicentinus* mons 780. bulla *ib.* Gandavenſes. 772. de æqvitate horum montium 773. Nürnbergiſches Leyhaus und Augſpurg. 773. 774. Banco Amſtelod. Antverp. 774. &c.
Mons Pietat. *Veronenſis* 783. multis tractatur ex libello Capitoli & ordini del Sante Monte Pieta di Verona 889. ſeqqq.
M. Piet. *Conditiones* 783. ſeqq. 1. ut *detur gratis* 783. ſeqq. judicia Barianî, Papafavæ, Leotardi, Gibalini Boninſignii 785. num Papa diſpenſare poſſit, ut deponens pecuniam ſuper monte ſacro habeat certum lucrum 785. & B. 106. per totum. 2. conditio: *miniſtris, & pro conſervatione montis aliqvid detur* 789. ſeqq. vid. titul. *miniſtri.* utrum à mutuatariis, non tantum pro ſtipendiis miniſtrorum & aliarum rerum neceſſariarum, ſed etiam ad inſtructionem domus exigi aliqvid poſſit? 789. an M. Pietatis aliqvid exigere poſſit in ſui augmentum? 790. verba Leonis X. ampliantur à Patron M. Pietat. 791. qvid cum reſiduo agendum 792. *Papa Rom.* bonam partem capit ex Montibus Pietatis 792. 705. 706. utrum poſſit augeri mons P. ex privatorum bonis mutuantium huic monti. 922. an Princeps vel civitas depoſita pecuniaria judicialia poſſit M. P. applicare, ut ſit major cumulus pecuniæ 923.
3. Conditio: *mutuatarius Monti det idoneas pignoras* qvibus conſervandis *domus peculiaris* extruenda 799. vide *titul. pignus & oppignoratio.*

Digitized by Google

4. Conditio: *dandum panperibus loci, non exteris.799. 903.* divites deponentes pecuniam in mont. otioſè vivunt 804. 757. 804.
5. Conditio detur mutuo non divitibus & aleatoribus, ſed egenis 801. refutatur prius 802. tria genera hominum, qvi pecunia noſtra indigent, 930.
6. Sumtus æqvandi ſunt, ut pauperes nõ magis graventur, qvàm divites. 805.
7. Conditio: Pecuniæ M. P. non in alios uſus convertantur 805.
8. Conditio: *detur mutuum ad breve tempus ib.*
Conditiones Montium, qvi pro neceſsitate Principum erecti ſunt 806. reddentium 10. pro 100.
Mont. Pietatis *Fines* 1. ſublevatio inopiæ pauperum 807. ſeq. finem hunc rejicit Papafava, 120. B. 2. ſublatio fœnerationum judicarum 808. ſ. Magiſtratus tamen fœnerationes Judæorum coërcere poteſt Mont. Piet. licèt non exiſtentibus 811. 3. ſecuritas pecuniæ 815. 4. pecuniæ conſervatio *ib.*
Montium Pietatis *Adminiſtratio* 815. per totum cap. 8. de Montibus Pietat.
Montes Piet. *an licèti?* ipſi Moraliſtæ, & Canoniſtæ diſſentiunt. 924. Negat *Barianus* toto libro, qvem inſcripſit Montes Impietatis. p. 3. ſeqq. 59. qvi ait:
Montes Pietatis eſſe contra Deum B. 7.
contra legem divinam, naturalem B, 17.
contra Theologos 17. B.
& Philoſophos *ib.*
errore involvuntur, qvi licitos dicunt B. 71. montis mutuum non fundatum in charitate B. 83. refutantur Canoniſtæ B. 91. *Jaſon de Mayno* ſtatuitt, ale mutuam eſſe uſuram 91. B. Si omnes Theologi, & Juriſtæ dicerent: Montis mutuum eſſe licitum, excepto uno, qvi oppoſitum aſſereret, rationes ejus præferendæ eſſent B. 93. recenſentur authores, qvi Montis mutuum dixerunt uſuram. 97. B. Minoritarum authoritas pro monte Piet. rejicitur B. 97. qvia ab ipſis montes fundati 97. B. propter multitudinem ipſis non credendum *ib.* nec propter doctrinam & ſanctitatem excellentem 98. B. miracula S. Franciſci non probant Mont. Pietat. 99. B. nam pars eorum falſa *ib.* Papafava peculiari deciſione negat licitas eſſe Mont. Piet. p. 108. B. cujus ſcriptum approbat Dominicus Ordinis Servorum 106. *utrum Pontifex* poſſit diſpenſare, qvod qvicunqꝫ depoſuerit pecunias ſupra dicto monte, habeat certum qvid lucri ultra capitale? B. 108. prolixè & per totum.

Papa

Digitized by Googl

Papa *non poteſt diſpenſare* montis mutuum eſſe licitum B. 111. pauperculi poſſunt deponere ſup. Mont. Piet. pecuniam, qvi agros & ſimilia emere non poſſ. 924. Thomas Cajetanus non in totum rejecit, Montes Pietat. 924. Licitos eſſe Montes Pietat. communis eſt ſententia Pontiff. 925. qvorum argumenta facilè refutari poſſunt, *ib.* ſervatis obſervandis. 926. Bariani, & Papafavæ ſcripta epitomicè traduntur 927. ſ. aphoriſmi qvi obſervandi in hâc qvæſtione 929. ſeqq.

Sunt ergò montes Pietatis illiciti 1. qvia non habetur reſpectus perſonarum, finis, &c. 946. 2. vota ſemel emiſſa, irrita redduntur. 946. 3. Scelera & flagitia impunita relinqvantur. 4. æruſcatio hæc, titulo Eleemoſynæ veſtitur *ib.* 5. Abſorbentur integra patrimonia *ib.* 6. heredes defraudantur *ib. exempla* teſte Menochio, & Toleto *ib.* & 947. 7. Otioſè viventes ex reditibus ſine ullo labore vivunt 947. 8. qvi domos has adminiſtrant lautè vivunt. 9. Pignora promiſcuè detinentur, venduntur *ib.* 10. qvia meritorii. 951.

Monſtrum capite canino 100.

Morbus ſimulatus ſuſtulit Julium III. P. 284.

Moribundi Philippi II. Reg. Hiſpan. verba 434.

cum Morituris qvomodo agant Pontificii 437. ſ.

Mortis repentinæ præſervatio ſuperſtitioſa. 403.

Mortuorum miraculoſi ſitus 386. ſuſcitatio à S. Caetano Tiene facta 667. 668. 669.

Moyſis corpus ſe allaturos promittunt Jeſuitæ 415.

an Muſulmannum Turcam vocans, Chriſtianus peccet 569.

Mutuum & mutuatio Montis Pietat. 854. ordo qvis obſervandus *ib.* qvi dies excipiantur 854. qvi prior venit, priùs etiam abſolvend. 856. mutuandum gratis 783. pauperibus *v. tit. pauperes* non divitibus, non aleatoribus 801. 854. pro qvibus pignoribus non mutuand. 852. non mutuandum Judæis 810. 902. *vide conditiones Mont. Piet.* aliqvid ex mutuo ſperare & non ſperare, contraria ſunt. B. 9. mutuum occultum, & palliatum 25. B. mutuat aliqvis dupliciter propter ſpem lucri 37. B. mutuum per ſe peccatum qvomodo 41. B. nemo hæreticus appellandus, qvi ſtatuit mutuandum eſſe gratis 56. B. nullum mutuum non gratuitum & licitum 72. B. an privati mutuare poſſint. 74. ſ. B. mutui duplex damnum B. 88. qvi vult mutuare, tenetur gratis numerare & ſcribere B. 88. ſi non vult ipſe mutuans damnificari, pecuniam ſuam conſervet, qvia nullus eum neceſſitat ad faciendam misericordiam B. 88. mutuantem aliqvid ultra ſortem exigere dupliciter

pliciter potest intelligi B. 94. mutuum gratuitum esse debet 930. qvomodo viduæ pupilli, senes mutuare possi. 934. non nisi pignoribus interpositis mutuand. 902. non mutuand. peregrinis 903.
Mysterium iniqvitatis qvid 2. 3. certum tempus assignari non potest 3.

N,

Naufragium. prohibitio occupandi bona naufragantia 244. 283. 316. avicula naufragis subvenit ad jussionē Caetani Tiene 662. 665. 669. 671.
Nepotismus Romanus, Innocent. IIX. non adeò favebat nepotibus suis 234. Adrian. VI. 259. Julius III. 284. mortuo Julio titulus Nepotismi extinctus est 284. Marcellus II. non curat nepotes, Nepotismum fovit Gregor. XIII. fines Nepotismi 373. nepotes Pauli IV. ad qvævis mala incitant Pontificem 290. s. nepotismi studiosus Paulus V. 359. Gregor. XV. 361. utilitates Nepotismi 368. de origine malorum Nepotismi *ib.* Status Ecclesiasticus infensissimus Nepotismo 368. clamores & gemitus contra Nepotismum 368.
Nero non erat *κατέχων*. 3.
Nicolaus I. statuit, *neminem sedem Apostolicam judicare debere* 84. fastus, & tyrannis reprehend. *ib.* ambitiosus 84. s. fulmen excommunicationis vibrat in Lotharium & Regem Lotharinus, & contradicentes habet Episcopos. 85. 86. *Deus esse vult* 86. an à Constantino Papa Deus appellatus. 88.
Nicol. III. fastus, & insolentia 200. duos Reges nominis sui, constituere voluit, unum Hetruriæ, Lombardiæ alterum 200. Vicariatum Hetruriæ dolosè adimit *ib.* Senatorum munus ipse subivit *ib.* exarchatus Bonon. & Ravennat. in potestatem suam redigit *ib.* suorum curam habuit 121. in Carolum exardescit 121.
Nicol. V. literarum patronus 225. in Vaticanum 3000. libros intulit *ib.*
Noæ arcam Benedictus XIII. Papa dixit esse suum pectus 219. dolabra Noæ ostenditur 391.
Nogaretum absolvit Clemens V. 207.
Non obstante formula 779, taxa pro hâc clausula .
Notæ Ecclesiæ Pontificiæ conveniunt cum gentilismo 447.
Notarii examinari debent 367.
Notarii Auditor. Rotæ qvales 580. 581. vid. *Auditores Rotæ* juramentum 581. non affectent causas *ib.* modesti sint *ib.* qvisqꝫ Auditori suo tantum serviat *ib.* nullus concubinam teneat *ib.* registra diligenter servent *ib.* salarium sit moderatum *ib.* prolixè,
Numo Petrino Papam privat Edvardus 217.

Numi memorabiles 242. 243. Conſtantini 372. Innocent. X. 374. S. Benedicti contra morbos, & peſtem 611. ſeqq. Geuſiorum 471.
Nuptiæ licitæ prohibitæ ſunt 7. 55.

O.

Obedientia cæca Pontificior. 394. 438.
ab Obſeſſione qvi immunes 403. amuleta vid. *titul. amuleta.*
Occam ſcripſit contra Clement. VI. 275.
Odontalgiæ medetur S. Caetanus 667.
Officiorum alienationes reſcinduntur 347.
Officiales Montis Pietatis Romanenſ. 818. Protector 818. Illuſtris Senatus Conſervatores & Prior de Caporini 819. Judices *ib.* officium *ib.* numerus 820. ſunt 4. proviſores 2. Syndici mutui, 2. Syndici depoſiti, octo deputati, 14. Conſiliarii, unus Secretarius 820. Imboſſolator 821. qvomodo eligantur officiales 821. confirmatio veterum, & electio novorum officialium 821. adhibentur etiam Monti Pietat. Capellanus, 2. cuſtodes pignorum, unus Caſſierus mutui, unus Computiſta, unus Æſtimator pignorum, unus Caſſierus depoſitorum, unus Computiſta depoſitorum, unus Procurator, unus Notarius, unus Mandatarius & eorum officia 823. Officiales recens electi 824. Archiviſta 833. Officiales non alibi conveniri poſſunt, qvàm coram Protectore 918. eximuntur ab onere hoſpitandi milites 918. privilegia alia & gratiæ 918. 1. ſalutem animarum adipiſcuntur. 2. Indulgentias obtinent 918. 3. vota commutare poſſunt *ib.* 4. 919. Bulla Pii IV. 919.
Officialium abuſus in adminiſtrat Mont. P. 910. ſeqq.
Officia Conſiliariorum 833. Deputatorum ad curam litis 836. Secretarii 837. Capellani 838. Mandatarii 839. Procuratoris 839. Notarii 840. Caſſieri mutui 841. Adjunctor. Caſſieri mutui 843. Computiſtæ mutui 845. duorum Cuſtodum pignorum 848. Incontroſ. Contraſcribæ 850. Æſtimatores 851. Archiviſtæ 833. Officio aſſiſtentium venditionibus Judæorum 871. de Officio Deputati ad curam reſiduorum venditorum pignorum à Judæis peractarum 873. Officium Syndicorum depoſiti 876. Caſſieri 879. Calculatoris 881. Notariorum qvi Teſtamentis interſunt 885. &c.
Opera Bona facienda ex mente Bariani ut conſeqvaris V. Æ. 36. B. ſic etiam ſentit Didacus Stella p. 952. per ſe non ſalvant 439.
Operatio humana qvæ licita B. 3. materia humanæ operationis 10. B. ut ſit bona, reqviruntur 5. circumſtantiæ B. 14. 16. operatio humana legi divinæ, & naturali contraria eſt peccatum B. 16. operatio humana

mana an ſit forma 18. B. bonitas humanæ operationis eſt naturalis, generalis, moralis, meritoria 181. B. bonitas moralis humanæ operationis reqvirit non tantùm bonitatem materiæ, ſed & finis 83. B. vindicatur Ariſtoteles 83.

in Opinionibus dubiis illa tenenda qvæ reſpicit favorem animæ B. 114. an in opinionibus dubiis interpretatio ſit ſolius Papæ. 116.

Oppignoranda non ſunt Mont. Piet. res ſuſpectæ, ſericum, agnus Dei, reliqviæ arma, fragilia 852. 902. pelles *ib.* 903. pignora diligenter examinanda ſunt 854. ſeq. pignora ordine diſponantur 849. amiſſio caveatur *ib.* munda & incontaminata ſerventur 850. de pignoribus rerum furtivarum 857. aut absq; Dnn. conſenſu oppignor. *ib.* de reviſione pignorum, qvæ in auro, margaritis, monilibus conſiſtunt 859. de reluitionibus pignorum 862. prorogatio vendendorum pignorum 866. de pignoribus amiſſis, aut deterioratis 870. pignora à mutuatario accipienda eſſe, nemo prohibet 947. ſed qvæ obſervanda *ib.* *a.* terminus non præfigatur nimis anguſtus 947. *β.* pignus proximè non avidè ad nos trahamus. 950. qvinimò debitori tale pignus reſtituendum, qvo ſine gravi commodo carere non poteſt *ib.* Maſſarius pignora aſſervata oppignorare non poteſt. 903. pignora, qvomodo vendenda à Maſſar. 903. pignorum inventores 907.

Orationis & mortis Archi-Confraternitas 306.

Ordines. Auguſtinianor. confirmatio 168. S. Johann. Hoſpitalis protectio *ib.* de Spatha approbatio 180. Baſilii *ib.* Carthuſian. *ib.* Congregat. Monach. Mont. Virgin. Ord. S. Benedict. 184. Fratr. S. Trinit. Redempt. Captivor. 187. 267. Dominic. ordo approb. 194. Franciſci *ib.* Eremitar. B. Mariæ de monte Carmelo approbat *ib.* Ciſtercienſ. exemtio à ſolut. decimarum *ib.* Fr. B. Mariæ de mercede ſub regula S. Auguſtin. approbat. *ib.* Fratr. Milit. Hoſpital. leproſ. S. Lazari *ib.* Jeroſolym. ſub regula S. Auguſt. Confirmat. 196. qvod Fr. Minor Conv. ordin. S. Franciſci ad dignitates promoti bona ſua ordini reſignare teneantur 197. Fratr. Servorum B. Virgini ſub regula Auguſtin. 207. Nigrorum Ord. S. Benedicti reformatio *ib.* Privileg. Franciſcanor. 232. S. Dominici *ib.* Renovatio Confraternitatis Archihoſpital. Spr. S. 233. approbatio Confraternit. ſub invocatione decollati Johann. B. 235. 321. Pauperis vitæ 238. Eremitarum 238. unio Congregation. Ciſtercienſ. in Thuſcia & Lombardia 238. 243. Franciſci de Paula 244. Fr. Ordinis Minor. poſſunt habere domos amplas 255. præcedere debent in proceſſionibus Fr. Conventuales *ib.*

Mona-

Digitized by Google

Monaſterium M. Magdalenæ pro mulieribus inhoneſtæ vitæ 257. 266.
Inſtitutio Collegii 60. virorum ad curandam fabricam 265. Fr. Milit. de Calatrava Ord. Ciſterc. 266. Fr. Minor. S. Franciſc. Striction. obſerv. approbat. 266. Confraternit. Roſar. 266. approbatio Confraternit. ſub invocat. S. Trinitat. 305. (vid. *Confraternitates.*) Humiliatorum extinctio 322. Recommendatorũ Confraternitas 327. qvinam ſint propriè Ordd. Medicant. 318. Præmonſtratenſium privilegia refutantur. 384. prohibitio tranſeundi ab ordine Fr. Minor S. Franciſc. ad Frr. Capuccinos 343. approbatio Congregationis miniſtrant. infirmis 343. Camaldulenſ. 343. Fr. B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum 349. de Stomaſcha 350. Ordo militaris ſub regulo, & habitu B. Mariæ de monte Carmelo. 359. Capuccini ſunt verè Fratres Minor. 359. Congregationis Jeſuatorum erectio 362.
Oreomantæ. 712.
Originalia varia 391. 593. ſeqq. 634. ſeqq.
Oriens. in Oriente Rex non accedendus vacuis manibus 416.
Oſius Epiſcopus Legatus Papæ 27. cur primus ſubſcripſerit 28. cur nonpro Papa *ib.*
de Oſma Petri damnatio 232.
Oſium Petri & Pauli diviſio 561.
Othonis Imperatoris ſignum 121. donatio 117. ſeq.
Otho II. à Pontificis factione pellitur 144. Synodus celebravit, Imperatorem & Clementem P. excommunicavit. 144.
Otho ſuccedit Philippo 186. hoſtem habet Innocent. III. P. p. 186.
Ovium fœcunditas procuratur à Caetano Tiene 664. 669.

P.

Pactum cum Diabolo. 362.
Palafox perſtringitur à Ferrario 555.
Pallium obtrudebant Pontiff. aliis Epiſcopis 40. ante pallium acceptum nullus Epiſcopus ordinare potuit 41. pallii transmiſſiones 44. 45. pro palliis nihil exigend. 53. Græci non redimunt. 105. de pallio agit Sprenger 374.
Pan Achilleus ſupplex orat Romanum Pontificem. 418.
Paphnutius unus contradixit Concilio Nicæno. B. 93.
Papa Romanus. priſci Papæ *fratres* appellati 10. *Coepiſcopi* comminiſtri *ib.* poteſtati Princip. *ſubjecti* 21. *homagium* præſtiterunt 22. populi *ſuffragiis* evecti ad Pontifical. dignitatem 23. nulla iis prætoria dictatura 24. in rebus fidei *non definiverunt* propria authoritate, ſed controver-

troversias detulerunt ad Concilium *ib.* ab *aliis judicare* se passi sunt 26. *canones* refragantibus licet Pontificibus Romanis conditi 27. qvibus *artibus* ad Pontificatum pervenerint 28. & aliàs, *fastus* 29. 45. qvi tamen reprimitur 105. Seculo V. sancitum: *ut causæ majores ad sedem Roman. deferantur* 35. contradicitur *ib.* jus sibi sumserunt *successorem* denominandi, decernendi 36. cœlo tantum rationes reddunt 37. alios adhortantur, ut sua *decreta* agnoscerent. 39. *acta Synodi* VI. Carthagin. studuerunt abolere. 39. *Archi-Episcopis* pro arbitrio imperabant 40. Archi-Episcopis mortuis, monebant Ecclesiam, alium eligerent, & sibi ad *ordinandum* mitterent *ib.* Archi-Episcopos *citare* præsumserunt *ib. excommunicabant, deponebant ib.* 55. *modum Concilia* celebrandi aliis præscripserunt 40. Archi-Episcopos nihil agere voluerunt sine præscitu 40. in Provinciis suos constituebant *Vicarios ib. appellationis jus* qvomodo sortiti *ib.* aliis Episcopis *pallia*, cucullos, paraturas, reliqvias sanctorum obtrudebant, 41. *jus præsidendi* in Concil. sibi sumserunt 41. 55. *acta* ab aliis tractata rescindebant 41. *dissensarunt* contra Canones Concil. 43. Episcopi sine authoritate Pontificis Roman. basilicas consecrare non debeant 43. Ecclesias emunxerunt *ib. monasteria* sibi subjecerunt 44. omnes occasiones *dominatus* arripiebant 44. multis. *Fastum* Pontificum auxit, *Imperatorum nimia submissio, & recens conversorum nimia reverentia 45. 55.* adducitur Auberii judicium 46. *Contradictum Romanis Pontiff.* seculo VI. α. prærogativæ eorum conculcantur. β. pro Oecumenicis non agnoscunt *ib.* γ. sub Imperatorum potestate fuerunt *ib.* δ. Synodus convocare non poterant. *ib.* ε. Nulla illis potestas eligendi, & inaugurandi Impp. *ib. Summi Pontifices* qvi olim vocati 52. *decreta* sua qvasi D. Petri essent, obtrudeb. 54. Seculo VII. Romani Pontiff. *Monachorum ordinem* evexerunt 55. *jus confirmandi* Romanos Pontifices, qvamdiu Imperatores Romani obtinuerint 55. dissensiones solvit Episcopus Rom. 45. gladium stringit in eos, qvi obedire recusant 46. 55. Papam à *papa* derivat Rochius, vel qvod sit *Pater patrum* 52. Juvenilis & virilis *ætas* 59. Actitata secul. XII. *ib.* à nemine *judicari* vult 59. 84. ab obedientia Princip. averterunt 60. s. bona Imperii ad se pertraxerunt. 60. Regg. Francorum adegerunt ad patrocinium, suscipiend. bona Petri 60. *causæ bellorum* in Italia 69. propria authoritate tempore Caroli M. *Imperatores creârunt* 82. *pedes osculand.* præbent 82. potestatem sibi sumserunt *approbandi, reprobandi dogmata, interdicta* 84. *libros combusserunt* ambitionem

Digitized by Google

tionem Papalem ferientes *ib. jus eligendi* Papam Roman. ademe-
turit. 90. *Peſſimi* ſeculo X. 98. ſ. 103. 115. dignitas Pontificia ludibrio
ſeculo X. 104. *Papam ſine conſenſu Imperator. non eligendum*, decre-
vit Leo IV. 110. reſciſſum in *aliena diœceſi* nil poteſt præſumere, Pa-
pa 118. Pontiff. Acta ſecul. XI. 124. *criminalia* tractarunt *ib. bella* ge-
an Papæ omnis creatura *ſubjecta? 161.* an Papa *ſuperet* Imperatorem?
ib. an *totius orbis dominatores? 66. 204.* Papa *nullius ſubjicitur judicio*,
vocat, non *vocatur*, 173. qvæ Papæ *poſſident* largitione Principum pos-
ſident 174. Imperatoribus *imperant. 179. 208. correctiones Principp.* ſi-
bi arrogat P. 190. Papa poſt Deum ſuperiorem nullum agnoſcit 191.
287. 289. B. 108. 109. ſeq. Papæ *familiares*, Theſaurarii, & clerici Ca-
mer. Apoſtolicæ. 226. 282. Papa *bellum* Principi inferre neqvit 248.
Papæ perſona *ludibriis exponitur* militum 261. Pontificum *conditio-
nem* deplorat Marcellus II. p. 286. *contra ambientes* Papatum, con-
ſtitutio 295. *inſignia* Pontifici præferuntur 374. *Portatio*, & levatio
Pontiff. 374. ſedes perforata 371. triplex *corona ib. laudes* nimiæ 374.
divina attribuuntur Pontiff. *ib.* de *Sedis Pontificis* potentia 375. de *ac-
ceſſionibus noviſſimis*, reditibus, viribus militaribus, feudis *ib.* qvæ
omnia excuſat Sprengerus 374. ſeq. *Officiales* aulæ Romanæ 375.
Pontiff. authoritatem ſuam parârunt cum depreſſione Impp. 377.
Papam non habere *poteſtatem temporalem* in univerſum orbem benè
ſtatuit *Verricellus* 574. Papæ *morituri* præſagia 117. in *paritate voto-
rum*, Papa poteſt gratificari, cui vult. 191. Papatum *ſibi ſumſit* Jo-
hann. XXII. 210. Johann. XXIV. 219. *jus* ſibi in cœlo & terra attri-
buit 230. ex Papa *Deum* non faciendum aſſerit Parlamentum 494.
Papa *certus eſſe non poteſt* certitudine fidei de Spr. S. 495. *bonam par-
tem capit* ex Montibus Pietatis 792. 705. 706. Papa non poteſt ap-
probare, qvod divinæ Legi contrarium & naturali. B. 80. Papa Deo
longè inferior. B. *ib.* Papa nullam habet poteſtatem & imperium,
in legem divinam & naturalem. ib. major *honor* Chriſto deferendus,
qvàm Vicariis ejus 81. B. elogia ferè divina B. 108. an Papa ſolutus
legibus 116. B. an hæreticum ſit de poteſtate Papæ diſputare 116. B.
vid. etiam *tit. Uſura.* cur tot tantisq; indigeat pecuniis 922.
Papienſe Concilium. 175.
Parlamentum decernit contra libb. Bellarmini de poteſtate Papæ in
temporal. 379. Parlamentum decretum contra infallibilitatem
Papæ 493.

Parricidia. Paulus III. 268. Jesuitarum 270. seq. apologia 276. seqq. Jacobus Clemens 339. v. *Conjuratio sulphuraria.*
Parturiens intercessione Ignatii enixa est 426.
Passeres tricolores. 711.
Paschalis II. 148. infensissimus Henrico IV. Imperat. *ib.* è sepulchris effodi jubet, qvos Henricus initiaverat. *ib.* non ante solium occupare voluit, priusqvam ei ter acclamaretur. *S. Petrus Rajnerium virum optimum elegit. 150.* qvibus ceremoniis Pontificatum sumserit 151. Henricum V. adversus Patrem concitat *ib.* Leodiensium clerum anathematiz. 151. Henrico IV. sepulturam denegat *ib.* Henricum V. odit 151. dixit: *inscrinio* pectoris Papalis omnia jura contineri *ib.* Cæsarem excludit Comitiis *ib.* Pontifex multa promittit, sed resilit 152. s. qvi perfidiam ultus est. 153. ter convenerunt. 152. concertatio super investitura cum Henrico I. Rege Angliæ 155. seqq. multis. prohibuit ne populo porrigeretur communio intincta, sed seorsim in specie panis, seorsim in specie vini. 160.
Paschalis III. decretum superbum 179.
Pascha qvando celebrandum 7. judicio Cornelii Agrippæ nullum certum tempus. 9.
Pastor. An si rex infidelis obsidens civitatem Catholicam, promittens se illæsam civitatem servaturum, si pastorem tradiderint Catholicum, ei sit deferendum? 570. pastor cognoscat lupum necesse est 473.
Patres deturpant Pontificii 451. Ambros. Tertullianus, Gregor. M. Hieronymi opera detruncantur, corrumpuntur 452. seqq.
Patricii 375.
Patrimonium Petri recuperare studet Innocent. P. 184. hostiliter aggreditur Conrad. 198. prohibitio acqvirendi Dominii super locis Patrimonii S. Petri 216. Julius III, tuetur 240. Philippus Rex Franciæ negat Angliam esse Patrimonium Petri. 190.
Paulus II. B. in colligendis pecuniis & jocalibus pretiosissimis diligens 229. austerus, Pii II. decreta rescidit *ib.* doctos viros ejecit *ib.* virtutis & literarum inimicus *ib.* faciem fucavit 230. Platinam incarcerat 230. mitram Pontificalem gemmis ornari curavit pretium excedebat 1000000. aureor. 230. qvas gemmas Sixtus successor vendi jussit, pretium Nepotibus adsignans *ib.* Episcopis Dominium in bona Ecclesiastica demit 230. obitus *ib.*
Paulus III. moriturus dixit: *se experiturum veritatem trium qq. 210. 269.*

bene-

Digitized by Google

beneficia Nepotibus confert 268. ambitioſus *ib.* parricida 268. meretricium cenſum capit *ib.* Nimina *ib.* duram ſententiam fert in Henricum IIX. Angliæ R. 269. Societatem Jeſu inſtituit 269.

Paulus IV. ſeverus 287. Romani ad pedes ejus provolvuntur 287. Regibus cunctis ſe ſuperiorem dixit 284. æqvum ergo eſſe, ut pedibus ejus ſubjiciantur *ib.* de tribus moriturus Cardinales admonuit 295. verba morituri 295. conſangvineorum rationem habuit 293. qvi tamen inſolentes, & peſſimi 294.

Paulus V. 354. ſub hoc Pontifice conjuratio ſulphurea *ib.* nepotiſmi ſtudioſus 359. jubilæum inducit *ib.*

Pauperibus ſubveniendum ex Montibus Pietatis 714. 808. ſ. Pontifex pauperibus ſe adnumerat *ib.* qvi pauperes Monti Pietatis pecuniam ſuam locare qveant 716. 924. gratis illis mutuandum 783. ſeqq. 931. aliàs mordentur 794. ſumma 30. ſolidor. 783. ſeqq. pauperibus loci non exteris mutuandum 799. hoc refutatur 800. mutuand. etiam peregrinis, ſubveniendum 800. divitibus non mutuandum 801. refutatur *ib.*

Peccatum. qvid per ſe peccatum? B. 9. 17. qvamvis omne peccatum ſit actus moraliter malus, non tamen è conttrario 16. B. peccatum omiſſionis qvomodo obliget B. 20. mortale peccatum ſine deliberatione an non ſit 20. B. nullum peccatum per ſe licitè fieri poteſt aliqvo caſu, vel tempore 40. ſeq. B. an liceat bono fine per ſe peccatum fieri B. 53. utpote Deum blaſphemare, furari pro Eleemoſyna *ib.* in iis qvæ naturâ ſua mala ſunt nunqvam datur rectè agere 55. B. 63. B.

Pecuniam colligendi varii modi 675. ſ.

Pedagium qvid. 326.

Pelagius I. P. gladium ſtrinxit in Epiſcopis Italiæ 46.

Permutatio intentionalis 33. B. an omnis permutatio rei ſit permutatio uſus ipſiſſ. 33. B. differentia inter permutationem & donationem. 34. B.

Peſtem mediis idololatricis avertere allaborat Adrian. VI. P. 260. an peſte infecta civitate miſſionarii tenentur adminiſtrare ſacramenta 571. Aſiaticas civitates vexat 744.

B. Petrus. Petri claves miracula operantur 41. mortuus loqvitur 73. ſ. an Romæ fuerit 725. Petrus non geſſit Epiſcopatum Romanum 726. ſeq. iter Petri Romam verſus 727. Roma 27. annis ante habuit Evangelium, anteqvam Paulus vel Petrus eò venirent 726.

Petrus

Petrus Bleſenſis opponit ſe Cœleſtino P. 184.
Philippo I. Rex Hiſpaniarum Jeſuitæ authores ſunt, ut jus ſuum ne qvidem Pontifici committat 432.
Philippi II. Regis Hiſpaniarum vox 434. filium proprium Carolum Inqviſitioni Hiſpanicæ tradidit 459.
Philippus Rex Franciæ negavit Angliam eſſe Pattimonium Petri 190. væ inclamat Johanni *ib.*
Philippus Pulcher non concedit Bonifacio poteſtatem in temporalibus 205. dura verba *ib.*
Phocas Mauritium occidit 48. peſſimus 49. v. tit. *Univerſalis Epiſcopus* Phocas ſtatuit ſedem Roman. eſſe caput Eccleſiæ. 54.
pro phreneticis excipiendis inſtituta Confraternitas S. Mariæ de Pietate 642.
Pictura in ignominiam Lotharii Imper. 166. tollitur juſſu Friderici Barbaroſſæ 172.
Pignora *v. oppignoratio.*
Pipini patronus Zacharias Papa 64. qvem Papa à perjurio abſolvit 64. encomia *ib.* ſtatura 65. Eccleſiæ Romanæ defert 64. à Pontifice cum filiis ad regiæ dignitatis Majeſtatem conſecratur 66. donat Pontifici Palatiolum 66. 68. contradictio circa unctionem Pipini 75. extollitur à Paulo I. P. 76.
Piſani magnanimitatem expertus eſt Sixtus V. qvam etiam laudavit 335. f.
Piſtorum Romanor. privilegia 344. &c.
Piſcatores præbendorum 565. piſcatio R. E. 735. piſcationi vacant Jeſuitæ in Sina, & ſic pedetentim intrârunt 418.
Pius II. Æneas Piccolominæus antea dictus 226. Majeſtatem Pontificiam auxit *ib.* Ludovici Francorum Regis adverſarius *ib.* Sigiſmundum Auſtriacum ducem execrationibus perſecutus eſt *ib.* Bulla ejus retractatoria 227. Ferdinando filio Alphonſi regnum eripere conatus eſt 227. Florentini adulatoria ipſum excipiunt oratione 228. argutæ ſententiæ *ib.* Mahometi Græcorum Imperium promittit, ſi Chriſtianus fieret *ib.* Dietherum deponit *ib.* ſub hujus præſidio habetur diſputatio Romæ de ſangvine Chriſti. *ib.*
Pius III. 239.
Pius IV. Ferdinandum in Imperatorem renunciat 292. ſuos divitiis auxit 295. confirmat Concilium Tridentinum 297. contradicentibus licet Legatis Princip. & Reg. Daniæ 297. Proteſtatio Oratorum Galliæ contra

Digitized by Google

contra Pium IV. 297. à Cæsare obedientiam exigit. 303. Navarræ Reginam citat *ib.* Montes perpetuos instituit *ib.* vectigalia imponit 304. pecuniam undicunq; corradit 304. morituri verba. 305.
Pius V. prudentiam in hoc Pontifice multi desiderant 312. meretrices ejecit *ib.* minatur se sedem Roman. aliorsum translaturum *ib.* Inqvisitor fuit acerrimus. Palearium, Zoaretum Cornesecam comburi jussit 312. bullam Cœnæ D. ubiq; promulgari jubet 313. qvare patitur contradictiones *ib.* Maximiliano II. se opponit *ib.* Cosmum Ethruriæ Ducem creat 313. Reginæ Johannæ minatur 314. in Elisabetham duram fert sententiam *ib.* Carolus VI. annorum Princeps veneno tollitur *ib.* statuit Turcæ fidem non servandam *ib.* confirmat decreta de conceptione immaculatæ B. Virgin. *ib.* obitus *ib.* epigramma 323. objurgat Venetos ob pacem cum Turca initam *add. 8.* calculi doloribus vexatur *add. n. 9.*
Platinæ autoritas 23. 335. f.
Pœnitentiarii Majoris S. R. E. autoritas 232.
Pollutio Ecclesiarum 632.
Polycrates & Ecclesiæ Orientales excommunic. à Victore dissent. circa celebrationem Paschat. 8.
Pontificale Romanum 350. contenta 351.
Pontificii qvomodo ex Scriptura nobiscum disputent & agant 431. qvomodo doctrinæ nostræ accedant 431. f.
Portatio Pontificis super humeros 66. 375.
Portæ S. apertio in Jubilæo 374. 671. Ranzovii non exilis motiva *ib.*
Potestas Rom. P. sumta 124. infringitur 376. prolix. Decretum Parlament libr. de potestate R. P. 379. inconsequentiæ hujus potestatis 494.
Poza Jesuita damnatur 443. Symbolum blasphemum *ib.*
Præcedentia inter Ordd. Mendicant. & Confraternitates Laicorum in processionibus 329.
Præcepta Ecclesiæ. V. P. 439.
Præcipitium passa qvædam mulier à S. Caetano Tiene crinibus tenetur 662.
Prægnantes crudeliter tractavit Inqvisitio Hispanica 472.
Pragmatica sanctio damnatur in Francia 256.
Presbyterorum filii ex fornicatione nati, beneficia Ecclesiæ obtinere non possunt 266.
Primogenituræ jus. 300.

Principes *v. Imperator* Seculi IV. reſtiterunt elationi Pontiff. 20. Comitia convocant 21. Pontiff. ſuæ poteſtati ſubjecerunt 21. homagium ab ipſis exegerunt 22. nonniſi populi ſuffragiis ad Pontificalem dignitatem evexerunt 23. abſentes aliqvando Romanis Pontiff. connivebant 37. jus confirmandi Romanos Pontiff. ſibi reſervarunt, ſed ſub finem Seculi VII. diminutio. 55. Magiſtratu ſe abdicârunt 55. Seculo X. multa detulerunt Romanis Pontiff. 104. in religionis negotio ex præſcripto Pontificis Romani cæcus ſit 438. an Princeps abſq; licentia R. P. tolerare poſſit Hebræorum uſuras? 812. aff. Pontific. An ſubditis teneatur in omni cauſa juſtitiam adminiſtrare? Neg. qvidam Pontificior. *ib.* an Princeps abſq; Papæ licentia poſſit tolerare uxoricidium, lupanaria? &c. 812.

Prior Montis Pietat. Veronenſ. 890.

Privilegium Monaſterii Medard. ſuppoſititium 41. Venetorum ab Alexandro III. conceſſum 283. agricolarum 317. Societat. cruce ſignator 322. Doctorum Romanorum 327. Hoſpital. S. Johann. Jeroſol. confirmatio 369. cubiculariorum Rom. Pontific. 361. aſſiſtentium Papæ 362. Officialium Mont. Pietat. 918.

Probabilitas Jeſuitarum 444. fœdum dogma *ib.* licentiam gignit. *ib.*

Proceſſiones. Jeſuitæ ad publicas proceſſiones accedere non coguntur 327. finis 673. qvisnam poſſit inſtituere *ib.* ſint compoſitæ, modeſtæ, abſint riſus, 673. una tantum ſtatua portetur 673. puellæ nubiles & mulieres non geſtent crucem vexilla &c. 674. muſica inſtrumentalis non ſonet in omnibus proceſſionibus 675. Proceſſionalia varia *ib.* judicium B. Lutheri *ib.*

Prodigia in cœlo viſa. 241.

Prodigi capitali ſupplicio afficiendi 322.

Profeſſio Religionis Catholicæ Rom. 310. Moniales Ordin. S. Dominici in articulo mortis profeſſionem emittere poſſunt ante annum probationis 322. de profeſſionibus Regularium agit Bordon. 632. ubi de regulis, habitu, conventibus probationum, de anno novitiatus, & probationibus, de ætate, de expulſione, magiſtro, impedimentis, effectibus, ratificatione, reclamatione *ib.* qvinam recipiendi ad profeſſionem 345. de profeſſione fidei Canonicor. Auguſtin. & Benedictinorum Vallis umbroſæ 634. profeſſio fidei Tridentin. *ib. add. n. 20.*

Prohibitio tranſeundi Fr. Minor. ad Capuccinos 342. prohibitio extrahendi ſal, triticum, hordeum, legumina, animalia, & omnis generis fruges etiam ex bonis Eccleſiaſticis collect. 327.

Protector Mont. Piet. annuatim tenetur reddere rationem 917.

Prote-

Protomedicus Romanus 327.
de Proxenetis 308. damnantur. 344.
Pſalterium orandi ritus approb. 232.
Puccii Antonii oratio 249.
Pueros, & fœminas qvibuscunq; modis ad Ordd. allicere ſtudent Jeſuitæ 408. diſplicet Placentino *ib.*

Q.

Qvareſmius multis agit de miſſionaribus in Orientem 427. ſeqq.
Qvercus fatidica 628. Jovi conſecratur 629.

R.

Rachis in monaſterium detruditur 60.
Rami palmarum in Papatu benedicti 627. uſus *ib.* Rami ſacri medicamenta Japonenſium 422.
Ranzovium externæ ceremoniæ ad Papatum ducunt. 671. de Raſuris & tonſuris religioſorum 633.
Ratio præferenda tormentis bellicis. 630.
Rebaptizatio. An Colchi, Iberi & Georgiani rebaptizandi 574.
Recompenſatio alicujus officii dupliciter fit. B. 90.
Reconciliatio Regg. Franciæ & Angliæ 180. Thomæ Cantuar. *ib.*
Reditus Romanæ Eccleſiæ 676. Romanor. Pontiff. 701.
Reformatio prælator. Eccleſ. 255. Roman. Eccleſiæ & Clericorum neceſſaria viſa Adriano 260. Variorum Officialium Rom. E. 309. Ordin. Crucíferorum 320. Pœnitentiarii Ordin. 320. Ciſtertiens. & Fr. Servorum B. Virgin. 321.
Reformationes Pontificiorum in Auſtria, Sileſia, Bohemia, Moravia, Ungaria 481. Militia Conceptionis S. Mariæ ab Urbano IIX. inſtituta, in reformationibus promtiſimè locavit operam 481. Ferdinandus II. Imperator Evangelicos ejici jubet *ib.* ſic etiam Bavarus, Hiſpanus *ib.* reformatio in variis regnis ex Caraffa 486. multis. Decreta & diplomata Cæſarea hac fini vid. ap. Caraffam prolixè. Reformatio in Ungaria initiò non ſucceſſit pro voto 487. donec Magnates non pauci ad Catholicam religionem accederent *ib.* Reformationis opus qvomodo inſtituendum, Reformatoribus reſiſtentes militibus compeſcuntur 488. Nobilibus prædicantes alere interdicitur *ib.* hæreticis rebellibus indulgentum, ſi Catholicæ religioni ſe addixerint *ib.* Catholici Domini cogant ſubditos ad educand. filios in fide Catholica *ib.* Officiales ſectarii removeantur *ib.* in reformatione ita procedatur cum Dominis, qvàm cum ſervis & ſubditis *ib.* Nobilibus Bo-

hemis præcipiatur intra 6. menſes, ut vel Catholici fiant, vel exeant *ib.*
Reges Franciæ oleo unguntur 61. Rex Galliæ perpetuus adminiſtrator Ordin. Spr. S. 389.
Regis Marocco converſio *add. n. 13. prolixè.* Jeſuita factus, concionatur, & Mufti ad Catholicam religionem ducit *ib.* Regg.
Reges Hungariæ, & Poloniæ à Johanne XX. Sceptra & coronas acceperunt. 122. Rex Bohemiæ à Sede Apoſtolica nominatur 187. Rex Arragoniæ feudatarium ſuum Regnum fecit Romano P. 187.
Religio non imperanda ſed perſvadenda 468.
Religioſi pecunias ſuas in Mont. Piet. deponere poſſint 754. ſeqq.
Reliqviæ aliqvando petebant ab Epiſcopo Rom. 44. improbant non pauci Pontificii 389. Maillard Prædicator. Ordin. exagitat dominos Bullatores, & portatores reliqviarum *ib.* Caſſandri judicium *ib.* qvæſtus reliqviarum prohibetur 390. ſuſpectæ *ib.* mercaturam reliqviarum qvinam cohibuerint *ib.* Veronæ qvæ aſſerventur ex O. Panvinio 392. Reliqviis Ulrici glires abiguntur 393. Reliqviæ & thecæ non oppignor. Monti Pietatis 852. miſerè decipiuntur homines *add. n. 12.* mitra & baculus Andreæ & Jacobi *ib.*
Reſervationes Pontificior. non ferendæ 221.
Reſignationum beneficiorum forma 329.
qvid cum Reſiduo Montium Pietat. faciendum 57. 792. 922. reſidui pignoris ſolutio 862. de Officio Deputati ad curam reſiduorum venditionum pignorum 87. 873.
Reſpondendi ars, qvare inventa 62. B.
Retractationes Æneæ Sylvii 227.
Rex Cardinalis à Pontificiis duriter tractatur *add. n. 15.*
Revelationes Pontiff. 401. iis decoſpiuntur incauti *ib.* Brigittæ 401. Mechtildis, & Eliſabethæ 401. ſ. de paſſione Chriſti 402. Revelationum harum inſignis fructus *ib.* 403. Simonis Stokii revelatio 404. nulla nova revelatio acceptanda fidelibus B. 75. Deus non ſvevit novam revelationem facere, qvin illam per evidens ſignum probârit 75. B. aliàs non poſſunt dæmonum & hominum ſeductorum fraudes evitari B. 76. periculoſum eſt novis revelationibus credere *ib.* qvi revelationes novas jactant, ſunt diſcipuli Mahumetis & Anti-Chriſti *ib.* Si qvis diceret Chriſtum revelaſſe Montis mutuum eſſe licitum, ne credas 77. B.
Reus. 1. non priùs audiantur niſi incarcerati 244. non extra carceres audiendi

diendi 294. 309. qvomodo damnandi 349. à judice occiduntur B. 7. vid. *tit. Malefici.*
Ricardus Hanebalenſis Conclave violat 201. qvare excommunicatur. 202. abſolutionem petiturus ad pedes Cardd. procidit, & veniam petit *ib.*
Riccius Apoſtolus Indicus 417. æſtimatur à Sinis 418.
Rituum ſacrorum Congregatio 514.
Robertus Lincolnienſis malleus Pap. dictus 196. dicterium. *ib.*
Rocchi Confraternitas. 305.
Romandiolá donatur Nicolao III. hac tamen lege, ut Hetruriam reſtitueret 300.
Roſam auream mittit Papa Reginæ Neapolit. 216.
Roſa Franciæ pulchra in ſangvinem converſa 463.
Roſarii effectus & miracula 426. Capellæ & Sodalit. roſarii 320. Japonenſibus & Sinenſibus offeruntur 421. ſeqq. Sinenſes feretris indunt 422. roſaria & crux ſufficiunt Pontific. 426.
Rupeſciſſa Johann. comburitur, qvod Papam Anti-Chriſtum dixerit 216.
Ruſtici baptizant infantes ſuos, und ſchmiern ihnen Ohrenſchmaltz für Chriſam an. *ib.*

S.

Sabinianus Papa excandeſcit in Gregor. M. manes 50. cui Gregorius alapam infregit *ib.* vitioſus Papa *ib.*
Sacerdotes in confeſſione mulieres ad actus inhoneſtos provocantes. 307.
Sacramenta duntaxat Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Evchariſtiæ Pontificii, Japonenſibus revelant.
prohibitio Sal mercandi exterum in locis ſedi Apoſtolicæ ſubjectis 327.
Salaria Miniſtrorum Montis Pietat. 791. ſ. qvomodo ſine ſalariis adminiſtrari poſſit Mons Pietat.? Conſilia variorum 783. 784. 789.
Salutatio angelica non eſt oratio 459. efficacior eſſe aſſeritur, qvàm Pater noſter *ib.*
Salutem infidelium procurare an pertineat ad Pontificem 558.
Sancti tàm vivi, qvàm mortui 506. Chemnitii ſententia, *ib.* an cœlites rectè dicantur Sancti *ib.* ſancti qvaſi ſancti 507. exſancti *ib.* 1. Claſſis excanonizatorum 507. 2. Claſſis prohibitorum. 3. expunctorum. 4. degradatorum *ib.* plurimos ſanctos Papa canonizavit 509. ſancti ſunt in gloria & beatitudine. E. canonizatione opus non habent.
Sangvis Chriſti an computruerit, diſputatio 14. annorum 1462. pag. 228. 230.

Digitized by Google

Satrapæ nomen qvando innotuerit 384.
Savona vetuſta civitas 727. montes Pietatis Savonæ erigit Sixtus IV, 719.
Scabiem curat C. Tiene 662,
Scala Alexandri VI. 235.
Scalceatorum S. Franciſci in Italia ſuppreſſio. 346.
Scapulare Carmelitanor. 405. prolix. privileg. *ib.* & uſus inſignis 406. miracula & effectus *ib.* prolix. de collo ſuſpendend. 405. qvi moritur in Scapulari infernum evadit *ib.* dæmones fugat 406. prodeſt contra ictus glob, & glad. *ib.* contra piratas ſervat 407. ad furcam damnatos liberat, cæcis viſum reſtituit *ib.*
Schall Adamus in Chinis operarius indefeſſus audit 417.
Schatelius parricida. 277.
Schedulæ perditorum pignorum qvomodo renovandæ 859. depoſitionum 884.
Schioppii Caſpar. henotica conſilia 431,
Schiſmata 164. 174. 218. 219. 239. &c.
Schlavi ad Conſervatores confugiant. 316,
Scholæ piæ pauperum Matris Dei 369,
Scotiæ ſcholarium privilegia 353,
Schwend contra Pium V. 315.
Scribere verum periculum, falſum crimen 118.
Scrinium pectoris Pontif. R. 229.
Scriptura S. ultra proprium verborum ſenſum extendend. B. 81. nec reſtring. *ib.* neglectus in Papatu 104. ex ſcriptur. S. qvomodo Pontificii nobiſcum videri volunt diſputare 431. Scriptura qvomodo perfecta Pontificiis *ib.* depravatio, mutilatio vocatur inſigne opus miſericordiæ 713. Scriptura S, non eſt gloſſanda ſecundùm ingenuum hominum B. 64. 65. 66. eleg. 100.
Seculi X. ſtatus deplorat. 104. ſ. dictum ferreum XI. vero effœminatum, & magicum 122.
Semeda Alvarus benignè tractatur à Tartaris 419,
Semel oblatus Chriſtus 442.
Sepulchris erui jubet Paſchal. II. qvos Henricus initiaverat 148. ſepultura denegatur Henrico IV, 151. an in terris infidelium cadaver, qvod ignoratur, an ſit fidelis, ſepeliendum 576. pro ſepultura pauperum inſtituitur Confraternitas Montis, & Orationis, 642. Sepulchris Pontificum non parſum 261.
Seqveſtra Montis Piet. 916,

Set-

Sergius III. bis Pontifex 105. auxilia conqvirit 105. cleri electio, & populi conſenſus ſub hoc Pontifice non attenditur 105.
Sergius IV. 122.
Servus ſervorum titulus originem debet Gregorio M. 30. 49.
Sigilla varia 733. ducum Moſcoviæ *ib.* Henrici Navarr. Regis frangitur, & aliud ſubſtituitur 338.
Signa Imperatorum *vid. in fine libri.*
Sigiſmundus Imperator in miſſa Evangelium canit ad inſtar Diaconi 220. Conſtitut. de privileg. & immunitatibus Clericorum 221. pedes oſculatur Martini V. 222. Reformatio Sigiſmundi die Geiſtlichen betreffend. 222.
Signatura gratiæ 512. præfectus *ib.*
Simon Simonius atheus 342.
Simoniacos injuſtè qvos vocârit Gregor. VII. 142.
Simoniaca electio Pontiff. damnatur 243.
de Sineone ludicra narrantur 449.
Simulatores ſunt Pontificii 431. in doctrina & verbis *ib.* 432.
Sina. actitata in Sina 416. ſ. difficilis aditus patet Miſſionariis 417. qvibus artibus tamen ingrediantur *ib.* 418. initia & progreſſus *ib.* idololatriâ imbuuntur 418. deteſtatio ipſorum Pontificiorum 419. Sinenſes præter ſuum Imperium nihil reſtare putant 417. Sinenſes multi Chriſtianæ religione imbuuntur 419. Catechiſmum in ſua lingvæ habent 553. imaginem Chriſti crucifixi occultant *ib.*
Siricius Papæ faſtus 33. cœlibatus Sacerdot. aſſertor *ib.* ut & primatus Rom. *ib.* 54. conſtitutiones ſancit pro authoritate 33. contradicitur ei, *ne appelletur princeps ſacerdotum ib.*
Sixtus IV. ſuos nimis amavit 231. dicterium in Sixt. IV. 231. Venetos excommunicavit *ib.* officia multa & feſtivitates inſtituit *ib.* vectigalia nova invenit *ib.* decimas à ſacratis hominibus exegit *ib.* lupanar extruxit *ib.* laudatur à Nauclero *ib.*
Sixtus V. obſcuros habet natales 330. qvare Sixtus dici voluerit *ib.* difficulter proceſſit electio *ib.* ceremoniæ coronationis *ib.* nepotiſmum non curavit, uti qvidem præ ſe tulit, ſuos tamen promovit *ib.* aſino deli Marca appellatus 331. Nepotis caſum non tulit ægrè 331. Banditos ejecit *ib.* dicterium: *Licentiæ temporum præterierunt ib.* Florentinum adoleſcentem ſuſpendi curavit *ib.* aliud crudelitatis exemplum *ib.* fulmen excommunicat. vibrat in Henricum Navarr. 331. cauſa 332. prolixè: Scriptores contra hoc fulmen

fulmen brutum 336. hoc fulmen ipſo jure nullum eſſe deducitur *ib.* Hiſpanos ejicere vult 341. Structuras ſumptuoſas parat *ib.* avarus pecunias colligit 341. congregationes pro negotiis Sed. Apoſtolicæ inſtituit *ib.* Latina Biblia curat. 342. unde diſſidium *ib.* dolus *ib.* obitus *ib.* Jubilæum indixit 342.

Societas Jeſu inſtituitur à Paulo III. 269. Jeroſolymam pervenire non poſſunt *ib.* Jeſuitæ pulſi ex Gallia *ib.* cauſa *ib.* turbatores Reipubl. juventutis corruptores audiunt. 271. Subditis inhibetur, ne juventutem ſuam Scholis Jeſuitarum committ. 274. in ſcrutatione multa ſeditioſa inveniuntur *ib.* ad inſtantiam Clementis VIII. revocat 275. pyramis remota *ib.* ex urbe Veneta pulſi 278. Oratio Legati Galliarum ad Venetum Senatum pro recipiendis Jeſuitis, cum reſponſo 279. anno 1657. recipiuntur 281. recuſant decimas in Polonia ſolvere 281. injiciunt timorem Pontifici 410. aſſentantur Pontifici *ib.* obedientiam cæcam à ſubditis reqvirunt 411. bullas Pontiff. pro arbitrio tractant 411. Principes ſuo arbitrio regere ſtudent 411. inſinuant ſe amicitiis magnatum *ib.* primariorum facta etiam impia excuſant. *ib.* probabilitatem opinionum laudant 412. plura *ib.* promittunt ſe corpus Moyſis allaturos 415. Apologiæ eorum 276. ſeq. Conciones ad placitum Principum informant 454. Pater Generalis ordinariam ſedem Romæ habet 455. aſſiſtentes habet *ib.* eorum officium *ib.* per Confeſſionem auricularem multa arcana eliciunt, & ſuis communicant *ib.* inſinuant ſe 453. ut & Capuccini *ib.* 4. genera Jeſuitarum 455. Theologia Moralis 444. probabilitas Jeſuitarum *ib.* Pragæ & in Moravia reſtituuntur 488. Monachi appellari volunt 415. monaſteria monialium ab Abbatibus ſibi donata perhibent. *ib.* authores ſunt Philippo I. Hiſpaniar. Regi, ne jus ſuum Pontifici revelaret 432. Ratio Catechizandi 436. infelix, 443.

Sodomiam laudat Caſa 283.

Sorores duas & 2. fratres qvinam ſucceſſivè habuerint 497.

contra Sortilegas 362.

Spectacula beſtiarum prohibit. 319.

Spes duplex. 36.

Spirituum apparitiones. modi diſcernendi apparitiones ſpirituum 399. indicia mali ſpiritus 400.

Spiritus S. in electione Pontiff, per tecta ingredi non poteſt 198.

Spolia qvæ applicanda Rever. Cameræ Apoſtolicæ 305. 318. 282.

Staphylus Fridericus gloriatur nullum ex ſuis auditoribus poſſe affirmare, qvæ ejus ſit ſententia 431.

Statuæ

Digitized by Google

Statuæ loqventes 628. Pontiff. 628. 630. Memnonis ſtatua 631. Mariæ ſtatua caput movet 358. 631. mutat vultum *ib.*
Stephan. I. P. ejus acta 65. vid. tit. Catabaptiſmus Stephanus nullum jus habuit in alios. 19. Stephanus & Cyprianus conjunctiſſimi ante certamen. 19.
Stephan. II. al. III. elogia, acta 65. Pipinus ſtratorem egit Stephani 66. pedes oſculatur, *ib.* qverelæ 70. ſ. preces *ib.*
Stephan. V. al. VI. decretum faſtuoſum 100. elogia *ib.*
Stephan. VI. ſævit in cadaver Formoſi 102. omnia decreta Formoſi reſcidit *ib.* hunc Baronius in fide non erraſſe ſcribit. 102.
Stephanus IX. 127. reſignat Papatum *ib.* oppoſuit ſe decreto: *clericis licere uxores habere* 127. decretum *ib.*
Sterilitatis potiones dantes, vel ſumentes 346.
Simonis Stockii revelatio, prolixè 404. ſeqq.
de Stipulationibus inſtrumentum Mont. P. 909. 908.
Stratoris officium exhibent Imperatores, & Reges Pontificibus 166. 169. 173. 174. 179. 217. unde provenerit. 170.
Studii Generalis erectio in Civitate Firmiana 206. Avenione 206.
Sub-Caſſierius. 893.
Subhaſtatio in Mont. Piet. Computiſta habeat ad manus die ſubhaſtationis catalogum pignorum vendendorum 846. finitâ ſubhaſtatione extractum faciet *ib.* ordo 854. ſeq.
Succeſſores vivi Pontifices ſibi eligere non debebant. 143.
Sudorem Chriſti ſangvineum redet Vaninus 358. 788. 949.
Suidan Chriſtianis pro cuſtodibus ſui corporis uſus 427. Suldano mittitur effigies F. Barbaroſſæ. 176. Fridericum II. prodit Papa 193. Suldano author eſt Gregor. IX. ne Imperatori terram Sanctam redderet. 194. Suldan propter Franciſcum Chriſtianis beneficium exhibet 427.
Superſtitionis etymon. 608.
Sylveſter P. nullam habuit dictaturam 27. Oſius qva autoritate miſſus à P. Rom. in Ægyptum *ib.* nihil excepit contra indictionem Concil. Romani à Conſtantino facta *ib.*
Sylveſter II. præceptor Othon. 117. malis artibus obtinuit Pontificatum, adjuvante Diabolo 117. qvare rogavit, ut corpus ejus membratim diſcerperetur 117. an miſericordiam conſecutus *ib.* excuſetur à Baronio. 118.
Sylveſter III. puer decennis Pontifex. 123.
Symbolum blaſphemum Pozæ Jeſuitæ 443.

Digitized by Google

Syndici Depoſitorum. 876.
Syriaci libri. 533.

T.

Tobacum non ſumatur in Eccleſia 368.
Tabellæ in templis Pontiff. appenduntur referentes morbos, à qvibus ægri convaluerunt 636.
Talmud prohibetur in Gallia Judæis. 196. 286. 350.
Taxa Notariorum & Officialium almæ urbis 361, variarum clauſularum, *vid. titul. formulæ.*
Terræ ſanctæ recuperatio 202. bullæ 208.
Terræ motus Aſiaticos urbes evertit. 744.
Tertiariæ approbatio 202. 244. qvid 643.
Templariorum ejectio 208. 209.
Theophylactus reprimit faſtum Papalem, 105.
Theophylus Cæſar. Epiſcopus non ex decreto Roman. Epiſcopi convocat Synodum Paleſtinam 11.
Theſſalonus conſultorem rerum ſuam eligit Pontificem. 61.
B. Thomæ crux miraculoſa 420. in univerſas Aſiæ Oriental. regiones dicitur Evangelium propagaſſe 419. crux Thomæ ſangvinem ſudare perhibetur. 420.
Titulati 375.
Tituli. univerſales vid. *hac voce* ſervus ſervorum vid. *hac voce* ſemper Auguſtus 174.
Tolerantia qvalis apud Pontificios 448.
Traditiones pari pietatis affectu ſuſcipiendæ ac qvidem ſcriptur. S. 499. rejiciuntur *ib.* diſplicent ipſis etiam Pontificiis. *ib.* qvæ cauſa, qvod Pontificii tantopere traditiones extollant. 500. (1) traditio enim aſſerit Papæ primatum *ib.* (2) poteſtatem *ib.* (3) ad lucrum, & dignitatem Papalem ſunt comparatæ *ib.* traditionum authoritas dependet ab una. 501.
Translatio Imperii ad Francos an Leoni III. adſcribend. 79. ſ. neg. 81.
Tria genera hominum, qvi pecunia noſtra indigent. 930.
Tridentinum Concilium continuat Julius III. 284. Henricus R. Galliæ non agnoſcit pro legitimo 284. (vid. Pius. IV.) ordo locationum Prælatorum in Concilio Tridentino. 307. Congregatio pro interpretatione Concil. Tridentini 516.
Trinitatem negantes hæretici 294. 353.
Tunicam dicitur Maria Jeſulo paraſſe, qvæ cum Chriſto crevit, illamq; fuiſſe, pro qva milites luſerunt 450.

Digitized by Google

Turcæ captivi durante bello non dimittantur, neq; diſtrahantur. 322. indulgentiæ pro adjuvantibus bellum contra Turcas 322. an Turcis infantes tradendi 570. an Turcæ invitandi ſunt ad bibendum vinum, & Judæi ad comedendam carnem ſuillam 571. an liceat cauponi apud Turcas locare infidelibus cubicula ſecretiora ad comedendum, qvamvis utantur ad Sodomiam? 571. an captivi apud Turcas debeant triremes fabricare? *ib.* an Chriſtiani Turcarum ſervi, qvi aliis concaptivis præficiuntur, peccent illos accuſando, verberibus exponendo? &c. 572. an fideles habitantes inter Turcas præceptis obedire teneantur? 572. an ſervi Turcarum poſſint à Dominis bona auferre? 573. an poſſint emere bona rapta Chriſtianorum *ib.*? an ementes captivos fideles poſſint iterum aliis fidelibus vendere? *ib.* an Secretarius juſtè occiſus, qvi Legati ſui arcana Turcæ prodidit? 573. an peccet Chriſtianus trahens Chriſtianum ad Turcarum tribunal? 575. Turcæ filius an baptizandus. 575. An liceat Chriſtianis mercatoribus, Turcas defraudare in pondere, menſura 576. in auxilium vocantur à Pontifice contra R. Galliæ 237. idem fecerunt Veneti 247, Turcis fidem non ſervandam *add. n.* 7.

V.

Valignerus Alexander Apoſtolus Indiæ, 417.
Vaninus atheus 317. ſupplicium *ib.* 358.
Vargas Alphonſus qvorum Jeſuitas accuſet 414.
Vaticanam bibliothecam Nicol. V. 3000. libb. auxit 225. Palatinam in, Vaticanam transtulit Leo Allatius. *add. n.* 4.
Vaticanum ſpuriis replevit Alexander VI. 236.
Vaticanæ Typographiæ Congregatio 520.
Venalia omnia Romanæ Eccleſiæ 167.
Vene Natalinus dicit Montis mutuum eſſe uſurarium. B. 97.
Veneno plures extinxit Alexander VI. ſed & ipſe incautus hauriens perit cum Senatoribus, & Cardd. 238. venenatis chirothecis Navarri mater tollitur 325.
Venetia. 1. excommunicantur à Clemente V. 208. qvorum eos Maximilianus Imperator accuſet. 247. legatorum Venetorum Oratio ad Cæſarem, cùm reſponſo 244. ſ.
Veritatis aſſertio, & probatio, an ad probandam veritatem fidelium, & infidelium libri in ignem conjiciendi? 570. 571.
Veſtes. an infidelium veſtium uſus licitus 569. an licitæ, qvæ gerunt imaginem alicujus idoli, Lunæ, Mahometis &c. 570.
de Ughello judicium *add. n.* 3.

Victoris P. acta in negot. Paschat. celebrat. 7. (vid. Irenæus) austeritas ejus displicuit non paucis 8. 9. ambitio & inconsiderantia. 9. unionem propter res adiaphoras rumpere non debuisset. 9. sententiam mutavit. 10. processum Victoris, Patres Nicen. Concilii non probârunt. 11.
Victor. II. P. 127.
Victor III. Desiderius dictus Gregor. VII. designatus Successor. 143. excommunicat Gvibertum *ib.* obitus *ib.* successorem sibi eligit Othonem. *ib.*
Victor IV. 174.
Viduæ pupilli qvi senes, qvomodo mutuo dare possint 934.
Vienense Concilium, hæreticum decrevit, qvi usuram assereret. B. 2.
Viduas opulentas sibi conciliant Jesuitæ 456. dissvadent conjugium *ib.*
pro Viis publicis & pontibus curandis Congregatio. 519.
Vinea perexigua tantum vini profert possessori qvantum expetiit, procurante Caetano Tiene 667.
Vinum detestantur Severiani & Manichæi 38. vinum deterioratum, reficit oleum Caetani Tiene 666.
Virgines pauperes, maritandos curat Archi-Confraternitas sub invocatione Sanctissimi crucifixi 307. miserabilium educatio 319. in periculo amitt. pudicitiam. 319.
Visiones in Papatu falsæ 394. s. jucundæ 395. 398.
Vitæ sanctorum 643. Mariæ, Ignatii, Xavieri, Annæ, Benedicti, Noriberti, Gonzagæ, Didaci, Kostkæ, Tiene, Ubaldini, Catharinæ, Ursulæ, Mauritii 643. Mauritii Episcopi Renati Andegavensis, Victorini, Lazari, Maximini, Magdalenæ, Marthæ Brunonis, Thomæ Aqvinatis, Scoti, Antonii à Padva, Udalrici, Bennonis 644.
Unio Ecclesiæ Rom. & Græcæ 224. Armenorum *ib.* Jacobitarum *ib.* Fr. Amadeorum & Clarenorum 319.
Universalis Episcopus Rom. talem se esse dixit Johannes Jejunator. 42. displicet Gregor. M. *ib.* 43. respuit nomen, non autem rem 43. Romani se *universales Papas*, Constantinopolitani *se universales Patriarchas* dixerunt. 51. amborum rationes. 52. Romano detulit Phocas edito singulari privilegio, cui tamen contradictum 52. inde dissensiones in Ecclesia Græca, & Latina 53. contradicunt & alii *ib.* universalis Episcopus dupliciter consideratur 56. 57. *universale* nomen non respondet Latino *Catholico* 58. Constantinopolitani qvomodo se universales vocârint 58. titulus *universalis* non collatus Rom. Pontific. à Synodo Chalcedonens. *ib.* non est idem, *esse universalem Episcopum & universalis Ecclesiæ Episcopum. ib.*

Universitas studii Romani 517.
de Valaterano judicium. 239.
Votum qvartum Jesuitarum. 414.
Urbanus II. 144. revocatur ab Henrico IV. Imperat. *ib.*
Urbanus III. 182. turbavit Ecclesias, qvare Turbanus dictus est *ib.*
Urbanus IV, 196.
Urbanus V. rosam consecratam mittit Johannæ Neapolitanæ Reginæ. 216.
Urbanus VI. P. callidus injuriarum memor 217. inurbanus 217. Carolus IV. stratoris officium ei exhibet *ib.* locum Matth. 22. Reddite qvæ sunt &c. detorqvet 218.
Urbanus VII. cognatis multa reliqvit legata 347. 13. dierum Papa *ib.*
Urbanus IIX. 363. indicit Orationem 40. horarum *ib.* erigitur Ordo Militaris sub Conceptione Immacul. B. Virgin. 363. publicas orationes pro publicis negotiis instituit 364. 366.
de Urspergense judicium. 173
Ursini Joachimi libellus de Inqvisitionibus Hispanicis. 480. s.
Usura. Vide *Judæi* usuras Theologg. damnant, sed qvomodo 929. ad usuram concurrunt qvinq; 930. Pontificii à labe usuræ immunes esse volunt 808. usuræ permissæ limites excedunt 814. s. asserentes usuram damnantur in Concilio Vienens. B. 2. usura rationi naturali contraria B. 2. qvid. B. 21. seqq. usura est permutatio rei B. 27. definitio usuræ, qvæ de mente Christi 29. B. Thomæ definitio probatur. B. 31. Usura est intentionalis permutatio 33. B. definitio usuræ pertinet ad Theologum, Philosophum Moralem & Juristam B. 38. an usura per se sit peccatũ B. 40. usura illicita B. 42. non omnis usura obligat ad restitutionem B. 43. usura est omni bonæ legi contraria B. 44. legi naturali 45. B. juri Canonico *ib.* 112. manifesti usurarii ad communionem non admittendi B. 46. nec sepeliendi *ib.* legi Civili 46. B. 112. usuræ qvomodo in V. T. permissæ 47. 49. omnis realis venditio usus rei, qvæ mutuatur, est usura 56. B. Alexandri III. decretũ ne qvis pro redimenda vita captivi usurario crimine involvatur 57. B. & 115. hæreticus qvi asserit usuras. 112. B. usurarii non possunt facere codicillos, neq; legata relinqvere *add. n. 22.* usuram committere, peccatum mortale est. B. 114. usura non permittenda propter bonum, vel malum temporale *ib.* & 120. usura prohibita est omni jure B. 117. usura lucratoria non prob. 930. mult. usura compensatoria licita est 932. qvid. *ib.* cautiones *ib.* multis 936. punitoria qvomodo & apud qvos locum habeat 939. distinctionem hanc arrodit Leotardus 941. Lutheri sententia de usuris 941. seqq.
Vulgatio editio mendis scatet 448. bellum Sixtinum & Clementinum *ib.* 342.

W.

Waldemari Dani durum responsum Papæ datum. 217.
in Waldenses sævit Lucius III. 181.
Joh. Wicleffi damnatio 222.

Wilhelmus Rex Siciliæ de dotario conjugi prospicit. 179. ejus sigillum aureum *ib.*

X.

Xing. an Christiani Chinenses possint Xing, i. e. sanctum vocare Confutium 570.

Z.

Zacharias P. 64. acta *ib.* Pipino regnum decernit, Childerico in monasteriũ detruso *ib.*
Zepherynus P. perstringitur à Tertulliano. 14.
Zwespenpauers Spiritus Posonienſ. 397.

Veniam dabit BL, congerici erratorum, qvorum enormiora sic corriget, a. f. notat ante finem.

P. 2. l. 'καὶ ἔχουσος p. 3. l. 3. καὶ ἔχων l. 4. Christum *p. 4. l. 1.* Alexandrum *l. 19. & 20. dele* ,, *p. 7. l. 4. a. f. del,* tamen *p. 8. l. 5.* religionis *l. 14.* videtur *l. 3. a. f.* alienaret, *p. 9. l. 6.* qvum *l. 8. a. f.* Euseb. *p. 10. l. 10.* a. f. sive *p. 12. l. 3. σωικεκρο]. l. 24.* petiistis *p. 15. l. 24.* contradicentes Victori, *p. 14.* Scultet, Coccius. *p. 15. l. 15.* imperitè *p. 16. l. 6. a. f.* æqvaliter *p. 18. l. 18.* constituerant *pag. 21. l. 12.* ubi *l. 24.* appellatum *p. 22. l. 16.* vocaverint &c. *l. 23.* Carnot. *p. 23. l. 4.* actum *l. 13.* ennead. *l. 14.* Byzantium *l. 22.* Blondus *p. 25. l. 28.* Devastastis, *p. 27. l. 22.* agnoverunt *l. 30.* Ægyptum. Qvam verè? *l. 32.* pro ô lege non *p. 29. l. 4.* Viventius *p. 31. l. 8. pro DEI,* lege Dd. *l. 33.* Theoph. 87. *l. 34.* rectæ sententiæ *p. 32. l. 5.* typhum *l. 15.* consociatio, *l. 29.* Orientis. *p. 33. l. 20.* Coëpiscopor. *l. 35.* ambitio *p. 35. l. 4.* opposuerat *l. 28.* condito *l. 33.* Orientem extendere *p. 36. l. 6. a. f.* Simplicii. *p. 38. l. 11.* Bullar. *l. 13.* anno *l. 19.* signanter. *l. 35.* canon. XI. *p. 40. l. 10.* Greg. *l. 6. a. f.* suos Vicar. *p. 44. l. 12. a. f.* Faunensis *p. 46. l. 15.* Idem; *p. 47. l. 7.* Theodoricum *l. 6. a. f.* licet *â p. 48. l. 12.* epistolæ? *p. 49. l. 18.* ep. 100. *l. 21. del.* meus *l. 26.* ep. 103. p. 50. *l. 5.* Chalcedonem *l. 10.* Sabinianus *p. 51. l. 12. a. f.* Cyriaci *p. 52. l. 16.* sedes *l. 23.* Beda *p. 53. l. 12.* eligeretur *p. 45. l. 6.* Freculphus *l. 8.* compil. *l. 25.* exæqvandam *l. 28.* Tilen. *l. ult.* circa fidem *p. 55. l. 14.* opponendos *p. 56. l. 3.* dotârint *l. 4.* concesserint *l. 8. a. f.* c. 13. p. 60. l. 18. *del.* digress. ult. sc. 32. 17. *p. 60. l. 20.* confirmab. *p. 62. l. 14. a. f.* Æmiliam, pro Servebiam *p. 63. l. 11.* communione *p. 64. l. 5.* poscit *p. 65. l. 14. a. f.* se vitæ *p. 70. l. 19.* Blondum *p. 75. l. 10. a. f.* laudatos. *l. 4. a. f.* Histor. *p. 76. l. 10.* populis *p. 85. l. 3.* 858. *p. 96. l. 4. a. f. del.* in *l. 3. a. f.* indulsisse *p. 99. l. 7. a. f.* Adriano II. *p. 103. l. 7. a. f.* sancta *p. 104. l. ult.* sancta *p. 104. l. 11.* illa *p. 105. l. 2. a. f.* oblatam *110. l. 3.* orat. *112. l. 4.* in Leone *114. l. 4.* Capeti *l. 5. a. f.* pilum *116. l. 19.* Chreggrene *118. l. 21.* CXLIII. *126. l. 19.* tulit Henricus. *136. l. 10.* lethali *140. 13. a. f.* arrog. *l. 8. a. f.* Imper. *141. linea 5.* signatæ, deleantur *l. 4. a. f. del.* nam *142. 3.* Simonias *l. 19.* qvomodo *l. 20.* fata. *146. 5.* Moguntine. *154. 15.* Part. 17. *155. l. 17.* volebant *164. l. 12.* cædibus. *165. 3.* exaudire *166. 2. a. f.* nî. *167. 13.* 1137. *168. l. 17.* & Cruciatæ *169. l. 17. del.* , per sex lineas *177. l. 10. a. f.* Bergomensẽ *178. l. 7. a. f.* generat. 40. *184.* 3. Cœlestino *186. 14.* Hirsperg. *188. 14. a. f.* multò *193. 12. a. f.* fovit *194. l. ult.* Germ. *196. 3.* Lincolnienſis *200. 7.* donationes, *l. 5. a. f.* Bononia *207. l. 7. del.* in *l. 15.* Pulchri absolutionem *208. l. 3.* Wand. *209. l. 6. a. f.* Belga *210. l. 8. a. f.* superbiæ *214. l. 13.* XII. in margin. *215. 20.* exutum, *32.* animam *219. 5.* cum *223. l. 2.* à Martino inchoatum *228. 3. a. f.* 1462. *229. l. 8.* 227. Concil. *233. 19.* novum *236. l. 9.* al bastardismo *237. l. 7. a. f.* Gvicciardinum.

dinum 238. 26. tituli 243. 22. fata 255. 19. Hæc habet M. Ant. de Domin. 257. 35. capi cum 260. *l.* 3?
Adrian. VI. 261. 15. creſcebat. 263. 14. colore 265. 1. Chriſtiani populi l. 23. *infringere* 33. Antonium
34. Dominic. 267. 22. modo loco 25. idoneo 270. 21. Chemnit. E. C. T. 23. add. Hoſpin. Hiſtor. Jeſuit.
28. ut *pro in* 257. 25. *ad* pro ac 276. 2. *a. f* Verone 277. 10 ſubdito 278. 13. conſtructiones, 16. derivarunt
279. 6. ne diſcer. 280. 26. florere 32. pacis 281. 9. vita, fit 283. 7. neophytis 293. 19. Cueva *ead.* caſum
20. dolere 296. 7. ablegat, moderatore. 298. *l.* 12. nec non 302. 17. imparatos 25. Gallia 304. 16.
veniere 306. 4. relevare 308. 6. proxenetæ 309. 16. prorogavit 307. 3. *a. f.* Somneri 311. *l.* 9. *a. f. del.*
qvod 316. 1. prævio 317. 13. area 319. 24. Jeſuatorum 324. 1. *del.* Rudolphus II. 331. 18. p. 69. 333. 13.
conſilium 331. 1. Il. citat. 13. Belloii 14. Hortomanni 338. 8. *a. f.* infeſta 341. 21. Angliam 347. 19. Gra-
mond. 20. Riccii 369. 8 Majoris 370. 22. Alexandro 374. 13. rubricas 17. exprimentia 24. qvod 378. 16.
Vaſqvius 25. Chriſtianiſſimus 380. 21. Maria *ib.* negat *lin. ult.* technis 381. 16. edit. Argent. 382. *l.* 9. *a. f.*
Petro 383 *l.* 1. *a. f.* Capellus 384. 10. Monaſterii S. Medardi nos qvædam *l.* 13. cap. 1. *l.* 17. vide *l.* 18.
Pariſienſ. 386. 14. inficetis 23. conſule. 387. *l.* 3 *a. f.* illa 390. *l.* 8. *a. f* Sceletom. 391. l 1. Augia 9. *a. f.* co-
lore 393. 3. Dominic. 10. reliqviis 20 veriteren 21. nugarum 395. 11. Seraph. 20. C. O. 398. 4. pauperes
397. 7. *a. f. del.* laudarum modo 398. l. 26. Vargas. 401. 9. *a. f.* IX. 8. *a. f.* Cordubæ 404. 9. Launojus
l. 11. *del.* 8c 0. *l.* 5. Lezana 405. 6. *a f.* in 407. 9. Fezejus. *l.* 24. Procop. 32. libellorum 414. 3. appari-
tionum 416. 14. conſpecta 419. *l. penult.* Apoſtolum 427. 20. patriam 433. 13. Thuanus. 8. *l. penult.*
ultimo 442. 24. obvelari 445. 15. præfatio 447 *ult.* Maſenii 448. ult. 1666. 456. ult. perpluat. 458.
14. Sotomajer 459. 21 Margarini 460. 20. Thuſcia 461. 4. *a. f.* non erubuere 475. 2. Patavino 6. *a. f.*
Patavino 481. *ult.* privantur 484. 12. omiſſa ſunt verba receſſus, qvæ in addendis vide *lin.* 8. *a. f.*
unbedingter 468. 5. *a. f.* formidoloſum 470 25. acturum 472 3. *a f.* Pontificis 486. 18. ſubſcripſe-
runt. 33. qvanto 34. Carinthia 35. Carniola 487. 9. plantaverat 13. Ungaria 17. dictam 4. *a. f.* Regn.
l. ult. reſtauratæ 488. 14. Moravia 25. Nobilibus, qvi 489. 11. expellendos 492. 8. cap. 2. 8. *a. f.* in
493. 14. φυσικῶς 16. hypotheſi 23. *adde poſt* pronunciat, an vero ut qvandoqve horum, qvæ ex ca-
thedra pronuntiat 494. 25. furcam 495. 13. conſcientia. Sunt pag. 502. *l.* 4. *a. f.* Diſp. Sedanenſ.
503. *l.* 7. Sinnichii 504. 9. paludamento 505. 1. LICENTIA 553 24. addit 557. 10. CLVII. *a. l. ult.*
Aubertus 558. 7. CLVII. b. 561. 17. §. CLVII. c. 562. 16. qvive alii 30. ſive 563. 17. aliove 19. Turcis
34. infecit 35. evertit 564. 5. *a. f.* comparata 565. 1. §. CLVII. d. 567. 26. vocati 568. 2. harum 18.
aut ante 17. idiomatis 31. bibendum 572. 31. ſervi 4. illas *lin.* 22. Maronitarum 574. 1. qvæſt. 3.
575. 28. inqvinalem 37. N. ſervum 577. *l.* 1. Indos 3. Moral 583. 5. *a. f.* nova 592. 6. cap. 5. *lin.*
9. 11. 17. 597. 6. à f. faciatis 598. 3. diviſim 601. l. antepen. Datum Romæ 602. 4. *a. f.* S. Concil.
608. 14. inqveſta 612 24. veneficarum, faſum 613. 23. venerari 614. 16. dæmoni 11. *a. f.* pel-
lunt 615. 5. afflictis 7. *pro ut,* vel 616. 7. ſperat 617. *l. penult.* Adonai 61. . 23. glorioſæ 34. de-
bere 619. 11. maledicta 622. *poſt l.* 8 *lege* Num. IV. Amberg. excuſ. 624. Num. V. 628. 20.
flentes 21. ſudantes 631. 11. Circenſibus *ult.* clades 634. 19. transſcriptum 635. 16. completorio
636. 8. *a. f.* annis elapſis. 7. *a. f.* Reges *l.* 4 *a. f.* Arnoldus 637. 22. Sic ſit 638. 22. qvod pote-
ſtatem 639. 5. 91. *l.* 11. Innoc. III. 643. 9. *a f.* Xavieri *l. penult.* Gonzagæ 644. 1. Goſtkæ *l.* 2.
Germanicè 6. Launoli 10. Launojus 12. Aqvinatis, Avancini 17 Udalrici 649. 8. Wurceuſ. 17. de-
654. 12. qvondam *l. penult.* contiguam 657. 18. vel 660. 4. Maltizius 674. 21. Proceſſionibus 675.
3. Ciſtertiens. 6. *a. f.* commento 703. 10. P. non vacabilis 704. 3. Patrimonii 14. *a. f.* ad Ca-
meram 9. *a. f.* montio Pio 7. *a. f.* 10000. coronat. 707. 8. Regiam 708. 11. Ciſterticienſis 710.
21. monti 715. 8. Amiratus 718. 30. Hebræis uſuris 22. pro 5. lege 7. 719. 7. decet 11. dilecti 18.
l. 5. *a. f.* acuti 725. 3. Gratis 729. 4. clauſula. Annibal 736. 21. expeditæ. 738. 5. *a. f.* præfati
739. 7. fœtuſqve 11. qvia 740. 12. gravari 744. 27. qveſtus 31. Propertio 747. *l. ult.* montes 749. 11.

qvie-

ERRATA.

qvinam *l.* 26. 11. 16. 17. 750. *l. ult.* mutui 752. *l. penult.* antiqviorem. 759. 7. *a. f.* inter depoſitum 760. *a. f.* inſtitutus eſt 762. 5. 4. *f.* olim 765. *l.* 1. *corrige in margine* 765. *l.* 8. *del.* IV. 769. 21. opportuna *l.* 10. *a. f.* expreſſio *l.* 14. *a. f.* incurſurum 770. 21. Leonard. Aretin. 771. 16. cæterorum 773. 8. *a. f.* certum 6. *a. f.* cura 777. 18 acceſſerimus 781. 14. anguſtiis 783. 3. cuilibet *del.* 788. 23. Contzen 791. *l.* 22. poſt verba affirmativæ. A. 793. *l.* 4. Tractatu 795. 21. petenti à 31. uti 800. 5. יבוזרין 801. רעיקוי & ead. vide *l.* 6. *a. f.* Mont. 805. 17. 802. 16. 806. *l.* 8. Azor, *l.* 5. Cæſenat. Jul. 11. 9. 38. n. 15. 803. 3. Aerarium 807. *l.* 5 Savonenſi 811. 14. tit. 14. 821. 12. numerum *l.* 9. *a f.* inſtituant congreg. 825. 5. vota 833. *l.* 7. *a. f.* Cura hæc 834. 17. *a. f* veriſimile *l* 15. convoluta 835. 13. Curam, lucri 836. *l.* antepen. ſuperfluitatem *l* penult. conqverendi 837. *l.* 8. *a f.* præſentium *l.* penult. urnis 839. *l.* 14. campanulæ *l.* 18. Mundabit *l.* 19 Capellam *l.* 5. *a. f.* tribunalis 841. *l.* 1. giul. 5. conficiat *l.* 10. rigoroſè *l.* 19. cura alteri 24. qvæ *l.* 17. partitarum *l.* 24. ſonſervandas 848. Romanus 849. 18. harum 850. 11. *del.* inter 551. *l.* 4. qvæ.

Cætera corrigere non licuit propter defectum duernion,

In Barian, Mont. Impiet. extantiora.

pag. 5. penult. in ſecunda ſecundæ 6. 15 *a. f.* obſervantia 9. penult. fruuntur 10. 6. operationem tranſire, 15. 15. 2. diſp. 18. 6. ab affirmativa 19. 1 elicitur 9. illa conſeqventia. *l.* 4. *a. f.* hic ly 23. 11. Canoniſta *l.* 23. accipunt *pag.* 25. 6. à re rem valentem *l.* 6. *a. f.* ipſam *p.* 27. 17. non eſt pecuniæ *l.* 21. intendit *l.* 32. diffinito, cò *p.* 28. *l.* 5. *a. f.* adde: *principaliter* pro lucro. E. omnis uſurarius vel uſuram faciens intendit vel ſperat principaliter *p.* 29. 8. ſicut enim omnis *p.* 30 *l.* 9. dicendum eſt *l* 10. *a. f.* rei eſt ipſius *p.* 31. *l.* 2. aliud dictum *l.* 5. poteſt ſic: *l* 13. adde: *cum ipſa.* & conſeqventer, qvod omnis talis uſus eſt idem cum ipſa *l.* 17. *adde:* mutuatur E. aliqva permutatio rei, qvæ mutuatur *p.* 36. 6. qvam facis *p.* 39. 3 14. *q l.* 10. virtutes *p.* 42. 18. redimendum hoc modo *p.* 43. 8. ſimilia dicta *l. ult. del. nam pro ingreſſu &c. p.* 47. *l.* 4. *a. f.* ipſe *p.* 48. 12. dicit *l.* 16. Ad primum 5 *l* 9. lege: E humana operatio *p.* 54. 16. ſalventur *p.* 55. 8. videlicet iſtam *p.* 60. 13. qvibus duobus *p.* 74. 10. damnatur *p.* 84. 10. dictis *p.* 85. *l.* 5. *a. f.* conſumere *p.* 89. 5. mutuatario *l.* 12. *a f.* omnis *l* 11. *a. f.* ratione *p.* 90. 2. taſſæ ſtatutum *l.* 4. veræ. *l.* 16. ſine *p.* 91. 11. *a. f.* injuſte *l.* 6 *a f.* injuſtum *p.* 92. 16. *a. f.* qvod ſi talia ſint *l.* 7. *a. f.* ſicut pater *l.* 6. *a. f.* ſicut *p.* 93. *l.* 2. expreſſæ *p* 94. *l.* 11 *a. f.* omne *p.* 95. *l* 1. mutuatarius *l.* 6 ipſis *l.* 6. *a. f:* falſitate *p.* 96. *l.* 9. *a. f* præfato *p.* 98. *l.* 4. qvod *l.* 17. *a. f.* Paradiſo *l.* 14. *a. f.* hæretici *l.* 11. *a. f.* cenſendi *l.* 9. *a. f.* pernicioſè *p.* 99. *l.* 4. noſtra homella *l.* 7. Eccleſiæ authoritate *l.* 8. qvod ſi dicas *l.* 7. *a. f* omninò invalida argumento moveantur ad credendum l. ſeq. damnatio *p.* 100. *l.* 6. *a. f.* improbari *p.* 102. 1. aſſignatam *l.* 14. *a f.* loqvendo *p.* 103. corrig. & lin. 5. Nemo enim *l.* 7 minueret *l.* 9. 5. pro 100. *l.* 17. rurales *l.* 29. totum *p.* 111. *l.* 7. CCXLIII. *l.* 23. tuo ad *p.* 112. *l.* 20. & II. X. *p.* 214. 16. licet iſta *p.* 215. *l.* 4. *a. f. col.* 9. & 10.

FINIS.

A. Ω.

§. I.

QVibus artibus Romana Ecclesia ad tantum fastigium ascenderit, qvi nervi rerum, olim, & nunc gerendarum Ecclesiæ, & aulæ Romanæ, innotuit orbi plusqvam satis. Ut autem hæ machinationes, & artes innotescant amplius, atq; inde religio illa cuilibet existat magis formidabilis, exitialis, ac propterea detestabilis, age videamus exqvisitius *nervos rerum gerendarum Ecclesiæ*, & aulæ Pontificiæ.

§. II. NERVUS 1. Præsumtio Papalis.
2. Cuniculi.
3. Violentia.
4. Licentia.
5. Congregationes fidei causa.
6. Superstitiones.
7. Sanctitas affectata.
8. Opes, divitiæ.

§. III. Antiqvitatem crepant Pontificii, ajentes: *Lutheranam religionem nudius tertius demum è cerebro Lutheri natam*; Romanam verò ortum debere primis Apostolorum temporibus. Μέγα λίαν ἄτημα! Id enim probare ad hoc usq; tempus, qvamvis omnes lacertos admovêre, haud potuerunt. Multa qvidem in speciem adferunt pro *antiqvitate Ecclesiæ* suæ, qvam ipsi, inprim. *Bellarminus*, & linctores ejus sputi, *peculiarem notam Ecclesiæ Romanæ* constituerunt. Vide *Bellarm.* l. 4. de not. Eccl. c. 8. *Gregor. de Valent.* Analys. 6. c. 4. *Jodoc. Coccius* Thesaur. Cathol. l. 8. Art. 1. & 2. *Thomas Bozius* de Signis Eccl. *Forer.* Manual. Luther. p. 630. seqq. *Raymund. Caron* Controv. P. 3. & P. 1. cap. X. & Rom. Triumph. P. 3. *Becan.* Manual. l. 1. c. 4. *Gvilielmus Bailius* Catech. Controv. qv. 7. *Coster.* Enchirid. &c. Sed qvâ facilitate ea adferuntur, eâ facilitate eliduntur. Vide *Gerhard.* de Eccl. *Danhauer* AntiChr. p. 23. *Melch. Nicol.* Beantwort. p. 3. *Heilbrunn.* UnCatholisch Pabstthumb Art. 16. *Alsted.* supplem. Chamier Panstrat. Cathol. l. 2. c. 5. *Watak.* de Eccl. Controv. 2. q. 5. c. 3. *Rivet.* Cathol. Orthodox. T. I. tract. 2. q. 7. *Sutliv.* de Eccl. cap. 5. p. 149. *Petr. Molinæi* Novitat.

I. Papiſmi, liber lectu dignus eſt. Adde ex noſtris præter indicatos *Nic. Hunnius* Pell. ovin. p. 275. qvi autor in egregio ſuo opere, qvod inſcripſit *Apoſtaſia Romanæ Eccleſiæ*, multis oſtendit, & qvidem ex domeſticis eorum ſcriptoribus, tantum abeſſe, ut Romana Eccleſia natales ad *tempora Apoſtolorum* referre poſſit, ut ea potius ſuam ſibi conflaverit religionem ex *Judaiſmo, Gentilismo, Heterodoxia, Novitatibus.* Si viri ſunt, qvare hactenus hunc libellum, ut & *B. Gerhardi Confeſſionem C.* ſub limam κατὰ πόδα non revocarunt? E. qvi tacet, conſentire videtur. E. hactenus omnia illa, pro veris meritò ab omnibus habentur, qvamdiu vera & fundamentalis contradictio aliud non oſtenderit. Faſtuoſi enim ſpiritus indicium eſt, tumultuariè, ſine lege, ſine ratione, ſcriptores cujuscunq; religionis, ſed & Catholicæ, in *Indicem librorum expurgatorum & prohibitorum*, compingere, qvi qvocunq; modo vel per divinationem mitram ſanctiſſimi Patris vellicare videntur, uti videre eſt in Indicibus nuper edit. *Madrit.* & *Romæ.*

§. IV. Antiqvitatem inqvam crepat Papa: Sit ei conceſſa *antiqvitas defectionis*, ſed utinam ἀπὸ τῆς ἀδικίας. *2. Tim. 2, 19*; non verò *doctrinæ*, qvam venditat; corruptæ & ab Apoſtolica diſſentientis, *non collatæ, ſed potiùs ſumptæ dignitatis.* Verum eſt, tempore Apoſtolorum ſeminam malitiæ, imprimis *ambitionis* jam tum ſparſa, Papalis, proditurus fructus exitialis, ſi vera, uti certiſſimè vera ſunt, qvæ Spiritus S. impulſu ſcripſit Paulus *2. Theſſ. 2. jam tum myſterium iniqvitatis ἐνεργῆται operari*, donec ὁ κατέχων è medio tollatur. Qvis hic loci κατέχων? *Non Charismata Spiritus S.* ac *purum miniſterium* intelligendum. Qvanqvam enim illorum defectus, & hujus violentia, magnum momentum addiderit, huic abortui pariendo; tamen qvia non violenter (qvod vox κατέχοντες videtur ſignificare, vide *Matth. 21, 38*; agricolæ occiſo filio dixerunt intra ſe, κατέχωμεν τὴν κλῆρ. μίαν. *Luc. 8, 15.* pii τὸν λόγον κατέχουσι, ita ut Diabolus de corde ſermonem tollere non poſſit. *Rom. 1, 18.* veritatem in injuſtitia ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. *cap. 7, 6.* Lex dicitur nos detinuiſſe, & qvidem ſic, ut liberatione opus habuerimus,) illa impediverunt Antichriſti conatus, nomine κατέχοντος venire neqveunt. Neqve etiam rem attingit *Gvilielmus Eſtius* h. l. qvi, præeunte *Lyrano, Gagnæo* & aliis ex veteribus verbum κατέχειν explicat, *tenere qvidpiam*, ut locum hic non habeat ſignificatio illa, qvando uſurpatur pro *detinere*, remorari hoc ſenſu: *Myſterium iniqvitatis nunc agitur, erupturum aliqvando in apoſtaſiam; interim vero dum agitur, qvicunq; tenet Chriſtum, & veram Evangelij religionem,*

nam, firmiter retineat, donec de medio Ecclesiæ fiat apostasia, i. e. *magna illa defectio, qvâ regna & populi ab Ecclesiâ recedent.* Qvaliter & *Salmeron. h. l. T. 1.* p. 387. Omnia hic certè violenta, contorta. Ergóne κατέχων erit homo, qvi Christum tenet? Ergóne is è medio tolletur, ut ejus nullum vestigium supersit? Displicuit hæc vis textui sacro illata ipsi *Cornel. à Lapide*, qvi in Commentario super hæc verba scribit: *Hic sensus divellit verba, qvæ Paulus conjungit.* Videatur *Theophylact.* h. l. p. 708. Edit. Basil. Satius ergò κατέχων erit *Romani Imperij veteris majestas, terror, potentia, violentia*, qvæ omnia durarunt usq; ad illa tempora, qvibus à *Gothis* aliisq; gentibus barbaris, adhuc nihil periculi metuendum fuerat; Simul ac verò *inclinationem* pateretur, magis magisq; tùm mysterium hoc, occultatum hactenus, sese ultrò prodituru*m*. Detinuit, inqvam, & qvasi repressit *Romana potentia Ethnicorum Imperatorum* adeò hoc mysterium, ut Romani Episcopi nec hiscere qvidem tutò, nedum qvid latebræ cordis foverent, exerere auderent. Non tamen in totum Spiritus ille AntiChristi continere sic se poterat, qvin interdum subobscura qvidem indicia proderet suæ conceptionis. Vid. *Danhauer* Dram. p. 1015.

§. V. Ne mirere, qvòd AntiChristi conceptionem referamus ad *tempora Apostolorum.* Nonne ipsi Apostoli semel atq; iterum de primatu vehementer contendebant, & qvidem paulò ante passionem Christi. Intempestivè sanè. Qvòd si in Collegio tantæ æmulationes, tantæ simultates, tantæ præsumtiones, qvid mirum, si talis libido emergendi etiam, sanctos Ecclesiæ primæ DEI sensim invaserit, ut qvi *propter Romanæ Urbis majestatem*, superiores esse affectârint, (verba sunt *Döllingii* p. 8.) etsi initiò in eis hæc qvædam imbecillitas esse potuit, sicut in Discipulis de primatu altercantibus; interea tamen Diabolus hoc egit, ut suam ibi sedem cathedramq; paulùlum erigeret. Mysterium illud iniqvitatis, scribit *Mornayus in Myster. Iniq.* p. 13, cujus Patres nostri fastigium viderunt, jam pri- « dem operabatur, Pauli adeò ipsius tempore, jam tum monstrum illud « superbiæ concipiebat animo Satan, ambitione hominum haud dubiè « fretus, qvorum apud Paulum contentiones habemus, Ego qvidem sum « Pauli, ego verò Apollo, ego verò Cephæ, ego Christi: Ergóne Christus, « respondet ipse, divisus est? Paulus crucifixus est pro vobis? Qvamvis ergò non teneamur *certum tempus* assignare, qvando prefsè operatio hæc mysterii cæperit, qvæ *originis* prima momenta, qvi articuli temporum, qvum Paulus id occultâsse videatur; dici tamen potest indicia qvædam se prodidisse tempore Apostolorum, uti jam dictum. *Chronic. Norimb. 6.*

121. ætat. Mundi ann. Christi 114. *Platina*, & alii, in *Alexandrum I.*
Anicet. multas constitutiones cultum suum perficientes desumunt, *missam, oblatio-*
165. *nes, &c.* ex secul. II. Decret. Pontif. qvæ tamen valde incerta; imò falsa; nondum enim tùm pro autoritate sua egerunt Pontifices, ac qvidem postea fecerunt. *Centur. Magd. II.* p. 112. 114. Chronicon citatum asserit, *Alexandrum I.* primò decreto excommunicâsse præsumentes legatum Apostolicum impedire. *Mandavit* idem &c. Talem stylum nondum noverat hæc ætas; nihil horum in *Pontificali* in ejus vita habetur; *Tom. I. Concil. p. 65.* Certius est, *Aniceto* Episcopo Romano cum *Polycarpo seculo* statim *secundo*, non satis convenisse. Dum enim hic pro sua autoritate *Polycarpum* ad observationem jejunii Paschæ, & nonnullorum rituum ac ceremoniarum adigere voluit, restitit, teste *Eusebio* lib. V. H. E. c. 23. *Baron.* T. 2. Annal. ad ann. Christ. 167. n. 8. 9. *Revio* Hist. Pontif. p. 8. qvod dissimulavit *Platina* tractans vitam Aniceti. p. 19. De *Victore* ejusqve audacia mox. Confirmamus dicta, qvòd sc. κατέχων sit *Romani Imperii, Gentilis videl. Majestas, & qvasi repagulum, libertatem Romanam cohibens*, placitis orthodoxæ antiqvitatis, & commentationibus ipsorum Pontificiorum. Clarissimè *Chrysostomus* h. l. p. 1503. edit. Commel. *Meritò*, inqvit, *qvæsierit qvispiam, qvid est illud, qvod detinet, & postea velit discere, cur tam obscurè hoc ponat Paulus. Qvid est ergo, qvod detineat, ut reveletur ipse, hoc est, qvod prohibeat, ne reveletur? Alij qvidem dicunt, gratiam Spiritus, alij qvidem Romanum Imperium. Qvibus ego maximè assentior. Qvare? qvoniam si voluisset dicere Spiritum, non dixisset obscurè, sed apertè, qvod nunc qvoq; eum detineat gratia Spiritus, hoc est charismata seu dona gratuita. Alioqvi a. oporteret eum jam advenisse, siqvidem esset adventurus, cùm defecissent charismata seu dona gratuita. Nam jam olim defecerunt. Qvoniam autem hoc dicit de Romano Imperio, meritò etiam aenigmatiè & adumbratè est locutus. Neq; enim volebat supervacaneas suscipere inimicitias & inutilia pericula. Nam si dixisset futurum jam, ut paulo post Romanum everteretur Imperium, eum protinus tanqvam exitiosum & pestiferum hominem infodissent, & fideles omnes, ut qvi sub eo viverent & militarent: & si dixisset citò futurum, qvanqvam semper idem dicit. Sed qvid? ut reveletur, inqvit, ipse in suo tempore. Nam mysterium jam operatur iniqvitatis. Nonnum hic dicit, ut qvi sit Typus Antichristi. Ille enim volebat existimari DEUS. Rectè autem dixit mysterium hoc est, non aperte sicut ille, neq; omni exuto pudore. Si enim ante illud tempus inventus, inqvit, fuit, qvi in vitio non multum abfuit ab Antichristo, qvid mirum, si jam erit? Neq; eum voluit reddere manifestum: nonpropter timerem, sed nos eru-*

diens.

dicus, ne supervacaneas suscipiamus inimicitias, quum nihil sit, quod urgeat. 165.
Ita hic quoq; dicit. Tantum ut qui tenet, nunc teneat, donec e medio fiat. Hoc est, quando Romanum Imperium de medio fuerit sublatum, tunc ille veniet. Et mox. Quamdiu enim fuerit metus hujus Imperij, nemo citò subjicietur. Quando autem hoc fuerit eversum, vacans invadet Imperium, hominumq; & DEI imperium aggrederetur rapere. Tertulliani, Hieronymi, & Augustini testimonia vide ap. *D. Danhauer.* Antichrist. p. 182. Inter quæ hoc *Tertullianum* præcipuum est: *Ex quibus verbis palam cernere licet*, jam ab ipso Ecclesiæ nascentis exordio in more apud Christianos positum fuisse, *ut publice fundentur ad DEUM preces, pro diuturnitate & conservatione Romani Imperij, quantum vis tum Ethnicum, & paganum esset, quòd certâ traditione acceptum & persuasum haberent, quamdiu staret Romanum Imperium, non venturum Antichristum, & subsistente Imperio, differri interim interitum mundi. Ambrosii Mediolanens.* verba etiam clara sunt in Expos. h. l. *Tom. V. p. 394. Edit. Basil.* Non prius apparebit Antichristus, quàm regni Romani defectio fiat. *Theophylact h. l.* Romanum Imperium quando sublatum fuerit é medio, tùm,, ille veniet: quamdiu enim hujus Imperii timor fuerit, non facile quis-,, quam subjicietur. Eo verò dissoluto, vacuo insidiabitur Imperio, eiq;,, instabit, conabiturq; hominum tùm DEI Imperium rapere. Notatu,, digna sunt hæc verba, & cum ætatis seculi VIII. & IX. conferenda. ,, *Oecumenius h. l. p. 195. Graco-lat. Paris.* Mysterium autem vocat ipsum, *quòd alioq; pudore faceret Nero, quæ Antichristus facturus esset, sed tectè.* (de *Nerone* intelligi non posse, ostendit *Danhauerus* Antichrist. p. 184. obstare *Chronologiam*; Nero enim jam tũ mortuus, quando hæc Epistola exarata. Obstare *emphasin* vocis ἐνεργεῖται, quæ *vim certam*, non *significativam* notat) Soquod impedimento est, donec cesset. &c. Et hæc etiam sententia *Pontificiorum* non paucorum. *Emanuel Sà* not. h. l. tenet Imperium Romanum. *Cornel. à Lap.* Comm. h. l. p. 674. b. verbi ἐνεργεῖται emphasin sic explicat: *vim suam exeret. Sicut ergo carbo ignis inter ligna occulte vim suam exerit, sensimq; proserpit, donec in flammam & manifestum incendium erumpat, sic iniquitas à Dæmone accensa occulte in impiis vim suam exerit, serpitq;, donec in publicam omnium scelerum flammam sub Antichristo erumpat.* p. 677. ex *Suarez*, & aliis tradit, Paulum his verbis significare voluisse, *quod Antichristus omnem operationem Diaboli in se suscipiet à puero; quodq; Diabolus primò in utero matris Antichristi humores sic attemperabit, ut Antichristi temperamentum & complexio fiat propensissima ad omnia vitia. Et hoc videtur velle S. Hieron. cum*

165. in cap. 16. Iſaiæ Dæmonem vocat patrem Antichriſti. Secundò, ab infantia Antichriſtum replebit Dæmon malitia ſua, non qvaſi Antichriſtus à Dæmone poſſidendus ſit corporaliter, tanqvam arreptitius: ſic enim non eſſet liber nec peccaret, ſed qvia ſemper & in omnibus eum à puero reget, & gubernabit Dæmon, inqvit Damaſcen. lib 4. de Fide cap. 27. Tertiò in virili ætate Dæmon per Antichriſtum operabitur non tantùm omne ſcelus & neqvitiam, ſed etiam omnia ſigna & portenta, mendacia, omnem blandiloqventiam, ſapientiam, minas, terrores & tormenta, omnemq; vim ſuam exſeret, ad decipiendos & alliciendos à Chriſto ad ſe homines omnes, & hoc maximè vult Paulus, cum ait: Cujus eſt adventus ſecundum operationem Satanæ. Benè tandem per κατέχοντα intelligit Romanum Imperium. Salmero non ſibi conſtat, ſubolfacit enim ex his verbis Paulinis infallibiliter concludi poſſe, Antichriſtum jam tum ſub Imperio veteri Romano initia ſumpſiſſe, qvi autem emergere, obſtantibus ſuffaminationibus, haud poterat; dum verò ad inclinationem Romanum Imperium vergeret, caput magis magisq; eum erexiſſe: propterea non placet ipſi ſententia Patrum, qvi illud κατέχον de Imperio Romano explicant; ſed ſuam ſubdit his ſententiam pag. 387. h. l. Cæterum, ut qvod ſentio, dicam, qvia abſolutè dicitur apoſtaſia, & non ab hoc vel ab illo: & qvia illa qvæ eſt à Chriſti fide data defectio, multò major eſt: & qvia ſacræ literæ frequenter de ne à Romano Imperio nullibi (qvod ſciam) diſſeratur: propterea congruentius Romanum jamdiu everſum eſt, & in multa regna diſſipatum, & qvaſi extinctum. eſt Imperij antiqvi, usq; adeò, ut nec ipſam qvidem urbem Romam, unde nominatur, poſſideat: & per multos annos defecerunt Imperatores Romani: Et ob id hoc ſignum præcedens adventum Antichriſti, ante nonnulla ſecula completum fuiſſet. Ob qvas cauſas minus probabilis videtur mihi hæc ſententia. Hieronymus Vecchiettus Florentinus ab Ægypto, de anno primitivo ab exordio mundi ad annum Julianum accommodato & ſacrorum temporum ratione, qvod opus domi & expenſis Ipſius autoris prodiit Augustæ Vindelic. 1621. in Regali lib. V. c. 30. p. 54. b. c. 30. Divus Paulus, inqvit, in 2. Cap. Epiſtolæ ad Theſſalonicenſes, expreſsè nos admonet, ultimam mundi conſummationem nullo unqvam modo ſeqvuturam eſſe, niſi poſteaqvam duæ res illam præceſſerint in his verbis ſignificatæ; Niſi venerit diſcesſio primum & revelatus fuerit homo peccati. Circa primam Theologi inter ſe non conveniunt, & qvi dicit de gentium diſcesſione ab Imperio Romano; & qvi de particularium Eccleſiarum diſcesſione à Primaria

Anicet, 165.

maria Petri Sedis obedientia; & qui de maxima Christianorum parte discessione à Catholica fide. Circa secundam, omnes concludunt de persona Antichristi. Hæc patens est, & declaratione non indiget; illa verò est obscura, & expositiones quas innuimus, sunt generales, & nequaquam est possibile, ut mens nostra ad eas acquiescat, ita quod proposita veritatis exactiorem notitiam & distinctiorem amplius non desideret. Nos igitur particulariſſimam ejus intelligentiam inquiremus ex aliis Divinæ Scripturæ locis, quæ nobis eam aperiunt, & quasi digito eam nobis demonstrant. Hic Divus Paulus mentis aciem ad ea dirigit, quæ loquutus est Dominus in cap. 24. Evangelij sancti Matthæi, ubi cùm de templo Apostolis dixisset; Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur, de ducibus postea ab illis interrogatus fuit; quando hæc erunt? & quod signum adventus tui, & consummationis seculi? unum imminens malum intuebatur ruina Ierosolymarum, quæ nunc nihil ad nos, alterum tempora illa, quæ ut præmunciamus magis principalia ultimum exterminium præire debebant, de quo loquimur. De hoc ipse respondit; Cum ergò videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit intelligat. Discessio igitur illa Divi Pauli, ad abominationem hanc desolationis refertur, quæ futurum est, ut fiet in loco sancto; Et advertatur, quod dicit; Stantem & non sedentem, ad procacem recentiorum Hæreticorum petulantiam prosternendam. Locus Sanctus in Ecclesia Christi aliud non est, quàm ipsa eadem urbs Roma, in qua ipse primatum collocavit Supremæ potestatis in Vicarijs suis. Quæ, tempus adveniet, & quidem citrosime, ut à nefario quodam & abominando occupetur homine, qui eam dominetur, sibiq; cuncta usurpet quæ nunc ab Ecclesiasticis possidentur. Apostolica sedes exuta penitus & desolata remanebit omnium præsentium bonorum; & splendor ille & ille decor, in quo per tot jam anteacta secula se conservaverit, discedet tandem ab ea. Unde & obscura evadet & deformis; & sub alterius tyrannidem ut semper opprimatur incidet, usq; ad extremum tempus collapsuræ universitatis.

§. VI. Diximus paulò ante, sub initium primitivæ Ecclesiæ Antichristi membra paulatim formari cœpta, quamvis adhuc langvidis vigna prodere. De Aniceti concertatione, quæ ipsi cum Polycarpo intercessit, diximus, qui tamen levi adhuc brachio tractavit negotium. Non tamen longè pòst magis conspicuus Victor seculo secundo præcipitante. De Paschate controvertebatur, num 14. Luna, judaico more, Dominica sequente celebrandum? & diversæ synodi in diversas concesserunt partes. Palestina, Romana, Corinthiaca, Osroëna Pontica, Dominicam præfe-

165. præferebant; ſed *decimam qvartam* tenebant *Aſiæ minoris* Eccleſiæ ad unam omnes. Non deſtituebantur utrinq; rationibus. Illi traditioni Apoſtolicæ inhærebant tenaciſſimè: Hi obſervationem penè ſeſqviſecularem, qvam Apoſtolo Johanni debebant, Epheſi & in tota Aſia receptam, urgebant. Non erat *res religionis*, non articulus fidei, ideoq; non ſolvenda Eccleſiæ unio erat. *Polycrates* Epheſinus in Aſia Epiſcopus per Epiſtolam ſuam cauſam tractat & proſeqvitur, innitens *Johannis* exemplo, maiorum *martyrum*, perpetuo Eccleſiæ Aſiaticæ *conſenſu*, & uſu. Vide ejus epiſtolam apud *Euſebium* l. 5. H. E. c. 25. & de tota controverſia c. 23. 24. 25. 26. *Socrates* H E. l. 5. c. 22. *Baron.* annal. 198. qvi inter alia n. 15. 16. *perperam Victoris ſeveritatem redarguit*, nixus ratione, qvæ in *videretur* terminatur, ad repreſſionem enim Montani hæreſeos feciſſe. Sic etiam *Bellarminus* l. 2. c. 19. de R. P. *Sander.* l. 7. de viſibil. Monarch. Ergóne propter illud *videtur* excommunicandus erat *Polycrates*, & Eccleſiæ Orientales? Ergóne excommunicandi erant, qvi non errabant in articulo fidei? Ergóne hæc omnia *Irenæum* continere poterant, qvin Victorem non objurgaret? Nihil tamen profecerat *Polycrates* ſua epiſtola; Nam *Victor* Epiſcopus Romanus l. c. *Euſeb.* l. 5. H. E. c. 25. & *Socrat.* l. 5. cap. 22. al. 23 qvi tunc Eccleſiæ Romanæ præerat τῆς Ῥωμαίων παροικίας, (non ergò Eccleſiæ univerſali, arrigite aures Papiſtæ,) totius Aſiæ parœcias, unà cum vicinis Eccleſiis, tanqvam ἑτεροδόξους, alterius & doctrinæ & opinionis, ſimul omnes γραπτεύσι invehitur, criminatur per literas, ac cunctos illic fratres prorſus excommunicatos denunciat. Diſplicuit hæc auſteritas & ſeveritas non paucis Epiſcopis, qvi *Victorem* hortabantur, ut qvæ pacis, unitatis, dilectionis cum proximis eſſent, ſentiret. Senſim id & doctrinâ & tempore aliqvando corrigi ac perfici poſſe. *Niceph.* l. 4. H. E. c. 38. Extare autem & verba eorum, ſcribit *Euſeb.* d. l. qvi *Victorem* acriter reprehenderunt ἀνέλεγχον. Non diffitetur hoc *Nicolaus Papa* ep. 9. Sic enim ille: *Aſiani omnes cum Eccleſiarum præſulibus non ſolùm Victori manus minimè præbuerunt, verùm etiam pertinaciter redarguerunt. Irenæus* Victori ſe viriliter oppoſuit, & in Victore Papatum nullo modo agnovit; hoc tamen temperamento uſus eſt, nomine *fratrum* per Galliam is ſcripſit & approbavit, *ſolâ Dominicâ die Reſurrectionis Dominicæ celebrandum eſſe myſterium.* Victorem verò, ne cunctas Eccleſias DEI, antiqvæ conſuetudinis traditionem retinentes, alienaret competenter, ac multis admonet &c. Provocat inſuper ad alios diſſidentes circa jejunia & tempus, nihilo tamen minus omnes illi pacem inter ſe retinuerunt.

Aniceti

Aniceti & Polycarpi contentiones non ſolviſſe unionem fidei, vide *Euſeb.* c. 26. *Socrat.* l. 5. c. 22. *Niceph.* l. 4. H. E. c. 38. 39. *Mornej.* Myſter. Iniqvit. p. 16. ſeqq. *Chamier* Panſtr. Cath. lib. 14. c. 8. *Hornbeck.* Examen bullæ Pap. p. 215. Hæc certè culpabilis audacia & præſumptio *Victoris* non ſolùm *ambitionem* præ ſe ferebat, ſed etiam *inconſiderantiam* minimè ferendam; qvàm inter *adiaphora* & *res mandati ſive præcepti*, inter *res* fundamentales articulos attingentes, & non attingentes, nullus delectus, obſervatio nulla, qvæ omnia bene digerenda, & trutinanda fuiſſent, anteqvam ad excommunicationem tot tantarumq; Eccleſiarum progreſſus fieret. Utrum enim præſtabat, *diſſentire* in rebus adiaphoris, *an* unionem rumpere in Eccleſia, præſertim recens plantata & plantanda ſive propaganda? Juvat *Cornelij Agrippæ* judicium huc apponere. Sic ergo ille cap. 59. *de vanit. ſcient.* p. m. 139. *Maximi in Eccleſia ſchiſmatis occaſionem præſtiterunt, cùm Victor Romanus Pontifex omnes fermè orientales, & Auſtrales Eccleſias, à communione amputaſſet, ea ſola de cauſa, qvod in die Paſchatis obſervatione morem à Romana conſuetudine ſeqverentur diverſum: cui tunc inter cæteros excellentiſſimos viros reſtitit Polycrates Aſiæ Epiſcopus. Præterea Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, qvamvis ipſe Romano ritu Paſcha celebravit, magnâ tamen libertate Victorem Pontificem objurgare ausus eſt; qvod præter exemplum prædeceſſorum ſuorum pacis perturbator abſcidiſſet Eccleſias non in fide errantes, ſed ſolis ritibus qvibusdam à Romana Eccleſia diſſidentes. Multa deinceps ſuper hac Paſchatis obſervatione Conciliorum & Pontificum decreta, ac Patrum rationes, & qvæ vocantur Eccleſiaſticæ computa, emanarunt. Neq; tamen in hunc usq; diem verum, atq; per univerſum orbem eundem Paſchatis diem conſtituere potuerunt: & in hunc diem usq; conſultis Aſtrologis de Calendarij reparatione, ſed de indeciſo negotio diſputatur. Digna profectò res, pro qva ob unius Romani Pontificis pertinacem religionem tantum Eccleſia pateretur naufragium.* Si præterea *Euſebio* fides habenda, refert, multa nova & ſchiſmata, fidem veram labefactantia tùm temporis exorta, ita ut *Irenæus*, aliàs pacificus, præter & contra voluntatem ſuam hæc paulò ſeveriùs perſtringere coactus fuerit, editis hac fini *libris de ſchiſmate, de Monarchia DEI* &c. vid. *Euſeb.* l. 5. c. 19. c. 27. Hæc ſcripta, *Euſebio* teſte, ad cognitionem ipſius pervenerunt. Hodie nulla ſuperſunt *Irenæi* ſcripta, præter 4. *libb. adverſus Hæreſ.* In qvibus unicè hoc agit, ut veram de DEO doctrinam, contra ſceleratas ſui ſeculi hæreſes defendat. *Scultet. Medull. Sanct. PP.* p. 57. Græco idiomate Irenæus ſuos ſcripſit libros, non vero Latino, uti exiſtimavit Eraſmus, refutatus ex hoc capite à *B. Rhenano*; verum Latina duntaxat hodie extat editio. Vide *Philipp. Labbe* Diſſert. Hiſtoric. de ſcriptoribus Eccleſiaſt. T. 1. p. 629.

Victor. 195. §. VII. Nugivendulus *Bellarminus* pergit de autoritate *Victoris* prospicere, disputans contra Calvinum. *Atqui*, inqvit, *nusqvam legimus, Victorem sententiam suam mutasse.* Ergóne pertinacem esse & persistere in suo proposito laudem meretur? Malè ergo *Augustinus*, & ipse *Bellarminus* libros retractationum scripsere. Ergóne laudem meretur pertinaci & præconceptæ suæ opinioni inniti? Sed *Ruffini* verba clara sunt: *Hoc non omnibus placebat*, epistolas qvin potiùs scribentes *ei jubebant*, ut magis, qvæ pacis essent, ageret &c. Et *Eusebius* verbo utitur ἀνίπαρεκελεύοντο, *contraria jubebant*. Unde haud obscurè liqvet, Victorem autoritate & jussu eorum ad aliqvam modestiam revocatum esse, licet effectus non undiqvaq; subsqvutus, qvia prævertit mors. Ad minimum innuit hoc verbum ἀνίπαρεκελεύοντο, se Victorem non pro infallibili capite Ecclesiæ habuisse, sed *pro Fratre* & Collega, sicuti aliàs hoc nomine veniebat. *Cyprianus* ad Cornelium, Lucium, Stephanum scribens, *fratres* appellat; *Cornelius* iterum ad Cyprianum scribens: *Cornelius Cypriano Fratri salutem. Augustinus* ep. 98. Domino beatissimo & honoratissimo fratri suo *Innocentio Papæ*. Concilium *Arelatense* in causa Cæciliani ad Sylvestrum, ap. *Baron.* an 314. Utinam, *Frater* dilectissime ad hoc tantum spectaculum interesses. In *actis Ephesinis* Cyrillus unà cum Alexandrina Synodo scribens ad Nestorium: Ecce una cum Romana Synodo congregata, præside piissimo *fratre* & collega nostro Cælestino Episcopo &c. Patres Concilii *Sardicens.* (anno 347. sub Julio I. habiti, qvod generale magnum appellatur, cujus rationem reddit Binius T. 1. Concil. p. 552) qvod trecenti septuaginta sex Episcopi ex *Oriente, Occidente, Septentrione, omnibusq;* fermè, provinciis orbis Christiani, qvarum *sex triginta* nominat Athanasius, â Julio Romano Pontif. accersiti huic Concilio inter fuerint. Julium Romanũ Pontificem non nisi *fratrem, Coëpiscopum, Comministrum* vocant *Act. Concil. Sardic. can. 9. T. 1. Concil.* » » *Bin. p. 529. Hieronymus* ep. 85. ad Evagrium: Ubicunq; fuerit Episcopus. » » sivæ Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, *ejusdem meriti, ejusdem est Sacerdotii*. Potentia enim di» » vitiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. *Marc. Anton. de Domin.* lib. 2. de Rep. Eccl. c. 6. §. 5. *Chamier* Panstrat. Cath. lib. 14. c. 14. *de Oecum. Pontif.* Victorem ergo extra metam vocationis ruentem, ad saniorem mentem revocare, & officii admonere poterant, adeoq; omnia priùs experiri, donec ad excommunicationem prosilirent, uti qvidem putat *Bellarminus* agendum fuisse. Talis namq; excommunicatio tanti Episcopi, & D. Romani an è re Ecclesiæ, plantatæ demùm & periclitantis fuisset, judicet cui sanum sysciput;

intem-

intempestiva enim negotii tractatio, plùs damni, qvàm commodi sæpius attulit Ecclesiæ, qvod vel *Chrysostomi* processus contra Eudoxiam testatur. Prudenter satis respondet *Franciscus Junius Animadv. in Bellarm. Controv. 3. l. 3. c. 19. p. 571.* Id autem esset vim vi repellere, furorem furore, hoc verò nec sanctum nec politicum, nec ordinatum est consilium, sed (ne qvid gravius dicam,) militare atq; violentum. Conf. *Tilen. Animadv. in Bellarm.* l. 2. de P. R. cap. 19. p. 276. Pergit *Bellarminus*: Blasto resistendum erat, qvi Judaismum paulò introducere volebat, teste *Tertulliano de præscript. fin.* Hic autem Blastus Romæ hæresin suam seminare cœpit, tempore Victoris, veluti testatur *Euseb.* lib. 15. c. 15. Ad hoc solidè respondet *Franciscus Junius* d. l. *Excusatio hæc nihil adrem. Nam utut sit, nec fines suæ vocationis, nec modum cognitionis, atq; judicij, nec prudentiam, qvæ fuit opus in re tanta, servavit Victor. Omnia autem priùs qvàm armis experiri sapientem decet, aut excommunicationis telo. Aliter excusat Pamelius, sed falsò, qvum id ait Synodali auctoritate factum. Nam de ea re in historiis nullum verbum: tùm etiam contrà jussus est facere (ut ante diximus) qvàm fecerat, per fratres & Coepiscopos. Non ergo intervenerat Synodi auctoritas. Blasti autem caussa longè diversa est: nam illi Orientales diem illam Paschalem non ex præscripto Legis, sed commemoratione historiæ Christi observabant prout acceperant; alios non judicabant, qvi diversum observabant; Blastus necessitatem ex lege contendebat impositam. Si itaq; Victor Blastum expugnasset libertatis Christianæ nostræ argumento, qvam Irenæus adfirmat, æqva fuisset illius sententia; sed qvum illi necessitati alteram necessitatem opponeret, suisq; fratribus vellet imponere eam, conscius libertatis suæ, & in qvos nullam auctoritatem obtinebat, bonam certè causam adversus Blastum faciebat malam. Aliena igitur & falsa est Conclusio.* Conf. *Tilen.* d. l. p. 277. Tandem ait *Bellarminus*, & cum eo *Sanderus*: Atqvi *probarunt sententiam Victoris Patres Nicæni Concilij.* Ostendesis, Patres Nicænos probâsse *modum*, qvem Victor observavit, ostende eos Asiaticos hæreticis adnumerasse. Nonne qvia conveniens judicarunt, ut Christianæ omnes Ecclesiæ in die uno celebrando concurrentes confirmarentur, ideò rem per se adiaphoram, & liberam consensione suâ probarunt, sine tamen alicujus præjudicio, sine *jussione* & *mandato*. Vide *Chamier* Panst. Cathol. l. 14. c. 8. *Fr. Junium* l. 2. contr. 5. cap. 19. *Tilen.* Animadv. Bellarm. c. 19.

§. VIII. Jam nominatus *Baronius*, qvamvis adversos sibi videat Eusebium, Irenæum, Polycratem; nihilominus tamen sine fronte nugatur, ann. 198. n. 1. sq. *Theophilum Cæsareæ Episcopum*, Palæstinæ Synodum ex Episcopi Romani decreto, & mandato convocasse. Unde hoc habet

Victor. 195.

Baronius? Provocat ad *Eusebium lib. 5. c. 22.* al. 23. H. E. Adponamus verba ipsa, ut veritas inde magis pateat. Sic ergò *Eusebius* d. l. *Invenitur etiamnum scriptum eorum, qui ob eam causam in Palæstina tum congregati fuerant, συνεκροτημένων, quibus præfuerunt Theophilus Cæsariensis, & Narcissus Hierosolymitanæ paræciæ Episcopi. Et Romæ quoq; consimiliter propter eandem causam habita est synodus, cui Victor Episcopus præsedit: deinde & aliæ episcoporum Ponti, quibus Palmas tanquam vetustissimus præfuit: ad hæc & aliæ paræciarum per Galliam, quas Irenæus moderatus est, denique & Episcoporum per Osroenam, ac quæ in illa sunt civitates, & præcipuè Bacchylli Corinthiorum Episcopi, ac plurimorum aliorum, qui uno & eodem decreto ac judicio, eandem sententiam constituerunt. Et horum determinatio una erat hoc pacto declarata.* Ubi vel minimum vestigium in his verbis est, *decreto & mandato*, Theophilum Synodum convocasse. Si verba accuratiùs inspiciamus, patebit, Episcopos Ecclesiarum, *necessitate sic exigente*, convocasse fratres, & negotia tractásse, nullo mandato Episcopi Romani intercedente. Sic n. porrò *Eusebius cap. 25. Ego Polycrates omnium vestrum minimus, traditionem cognatorum meorum retineo quorum etiam aliquos affectatus sum. Erant enim septem cognati mei Episcopi, & ego octavus: qui cognati mei semper eo die Paschæ festum egerunt, quando populus fermentum semovit. Ego igitur, fratres, qui sexaginta annos habeo in Domino, & cum fratribus per orbem contuli, ac Sanctam Scripturam volvi ac revolvi, non turbabor illa, quæ terrendi gratia objiciuntur. Etenim majores mei, Deo magis quàm hominibus obediendum esse dixerunt.* Hisce subjicit de Episcopis consentientibus, qui scribenti adfuerunt, dicens *ad hunc modum: Poteram autem & Episcoporum, qui mecum sunt, facere mentionem, quos vos petistis, ut à me accerserentur, quos etiam accersivi, quorum nomina si scriberem, magnam multitudinem efficerent, qui me modici momenti hominem invisentes in Epistolam hanc consentiunt, hanc me caniciem non frustra gestare, sed in Christo Jesu semper conversatum fuisse scientes.* Ergonè *preces, petitiones* Episcoporum Romanorum sive Victoris, mandata, imperia & decreta erant? Inde profectò nullo modo colligere poterit *Baronius*, jam tum Episcopum Romanum agnitum *pro Episcopo universalis* Ecclesiæ, nisi forsan *Beda lib. de æquinoctio*, quem citat, suæ patrocinetur causæ: ejus verba: *Papa Victor, Romanæ urbis Episcopus direxit autoritatem ad Theophilum*, ut, quomodo Pascha recto jure à cunctis Catholicis celebraretur Ecclesiis, mihi fieret ordinatio, ubi Dominus & Salvator mundi fuerat in carne versatus &c. Aſt recentiorem, & coætaneum producere debuisset, nō qui seculis penè *sex* distaret. Victor n. vixit seculo *secundo* currente; Beda *octavo*. *Trithem.* de scriptor. Eccl. p. 248. *Baron.* annal. T. 8. & 9. *Bellar.* de script. Eccl. p. 76. *Labb.* de script. Ecc. T. 1. p. 183.

Sixtus

Sixtus Senèns. Biblioth. S. l. 4. p. 265. *Jacobus Gaddius* de Scriptor. non Ecclesiast. Græcis Latinis Italis T. 1. p. 78. *Johann. Pitsæus* T. 1. de illustribus Angliæ scriptoribus, p. 129. *Vossius* de scriptor. Latinis p. 276. Talem ergo producit testem, qvi seculo VIII. pro indole ejus non parum Pontificoi detulit. Habemus confitentem ipsum *Bellarminum*, qvi *lib. 4. c. 11. de Pont. R.* Bedæ vitam Bertoldi Abbatis producit, ut probet, *Honorium* Romanum Pontificem, judicio multorum Hæreticum, sanctum virum esse post mortem. Verùm hoc scriptum supposititicm esse, & *Jonæ* cujusdam esse, ostenderunt *Molanus*, *Surius*, *Baronius*, *Possevinus*. Vide *Rainold.* Apolog. Thes. n. 46. *Robert. Cor. Cens.* p. 426. Personatus hic *Beda* scribit se comitem itineris Abbatis ad Honorium fuisse; at Honorius mortem obierat 30. annis antequam Beda nasceretur. Honorius siqvidem, si fides *Baronio* habenda annal. 638. n. 1. mortuus est ann. 638. 4. id. Octobr. Beda ann. Domini 732. ætatis suæ 72. *Trithem.* de scriptor. Eccles. p. 248. Ergo mortuus Honorius iter suscepit, vel falsum erit, Bedam Comitem itineris Honorii fuisse. Accedit & hoc, qvod Sergius Papa ad Ceolfridum Abbatem scripserit, ut sine omni contradictione Bedam DEI famulum ad limina Apostolorum (ad Pontificem) destinaret, eò qvod ejus præsentia in arduis causis fidei, Ecclesiæ Dei valdè utilis esset, vel potius necessaria sit, & Gregorium eundem Bedam à Gregorio II. vocatum. *Baron.* annal 701. n. 2. *Pitsæus* script. Anglic. p. 129. Idem Beda tamen non vocat Victorem Episcopum *universalem*, sed *Romanum*. Verba autem, *direxit autoritatem* non arguunt prætoriam aliqvam autoritatem & potestatem Papalem, aliqvin contradicentes. Victori tali autoritate Papali ei qvoq; mandassent. Verbum enim ἀντιπαραγγελλόμαι, qvo utitur *Eusebius*, significat *contraria jubere*. Hæc paulò latius deducenda erant, partim *ut* semina ambitionis & præsumtionis à Victore jacta esse, solidè probetur; *partim* vanitas & nullitas exceptionum elidatur.

Victor 195.

§. IX. præsumtionis non exile vestigium vidimus in excommunicatione *Victoris*: sed longé extantius seqventibus seculis. SECULO siqvidem tertio *Tertullianus Afer*, qui floruit anno. 209. secundum Baronium, jam tum ambitionem indies crescentem, his perstrinxit verbis, *lib. de pudicitia* I. p. 715. edit. Rigalt. c. 1. edit. Moreau. *Audio*, inqvit, *edictum esse propositum, & qvidem peremptorium; Pontifex scilicet Maximus, qvod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta, pœnitentiâ functis dimitto. O edictum cui adscribi non poterit, Bonum factum! Et ubi proponetur liberalitas ista? ibidem, opinor, in ipsis libidinum januis, sub ipsis libidinum titulis. Illic ejusmodi pœnitentia promulganda est, ubi delinqventia ipsa*

Sec. 3. *versabitur. illic legenda est venia, quò cum spe ejus intrabitur. Sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronunciatur, & virgo est. Absit, absit à sponsa Christi tale præconium. Francisc. Junius Not. ad h. l. p. 398. edit. Comel.* bene notat, hæc verba, Pontifex scilicet Maximus, Episcopus Episcoporum, *ironica esse*; quod non diffiteretur *Gabr. Albaspinæus*, p. 1014. Sed quod de *Christo* intelligendum putat, in eo errat; nemo enim facile, præter ipsum, sic explicat. Vide *Gabr. Albaspinæum* not. ad Tertull. T. 2. p. 1014. b. edit. Rigalt. *Pamelius* in annotat. impudenti perversione verborum Tertulliani, ex reprehensione sarcastica, *laudem eruit*, super h. l. p. 720. edit. Rigalt. *Bene habet & notatu dignum, quod etiam jam in hæresi constitutus, & adversus Ecclesiam scribens, Pontificem Romanum Episcopum Episcoporum vocet.* Longè verius *Carolus de Moreau* in argument. & summar. c. 1. de pudicit. p. 446. *In ipsum maximè Romanum Episcopum excandescit* (Tertullianus). Et iterum: *In Pontificem Zephyrinum invehitur, quod edictum de recipiendis mœchis promulgarit.* Et cap. 21. p. 466. edit. Moreau. *Exhibe igitur & nunc mihi, Apostolice* (iterum sarcasticè, & Ironicè, quasi minimè Apostolice) *prophetica exempla, & agnoscam divinitatem, & vindica tibi delictorum ejusmodi remittendorum potestatem. Quòd si disciplina solius officia fortitus es, nec imperio præsidere, sed ministerio, quis aut quantus es indulgere? qui neq; Prophetam, neq; Apostolum exhibens, cares ea virtute, cujus est indulgere.* Sed forsitan hæc non satis stringent, cum Montanus jam existens hunc *librum* de pudicitia, sicut & *librum de fuga* in persecutione, de *exhortatione* castitatis, de *monogamia*, de *jejunio* contra Ecclesiam scripserit, *Schulter.* Medull. PP. p. 137. *Gerhard.* Patrolog. p. 114. *Cotelerius* tamen citat dictum probaturus, quædam *peccata suâ naturâ esse venialia.* Sed & ipse summus Aristarchus *Philipp. Labbe* T. 2. de Scriptor. Ecclesiasticis, p. 385. scibit: *Hos quinq; libros à Tertulliano, in Montani hæresin lapso scriptos heterodoxi quidam volunt, nullius fere usus esse in Ecclesia, cùm tamen ex eis multa erui possint documenta ad Catholicam fidem, & traditionem firmandam, & novatorum impia Commenta penitùs convellenda.* Non ergo displiceat ipsis Papistis, si hæc & talia loca, papali autoritati non parum detrahentia, ex hoc libro deprompserimus.

§. X. SECULO III, anno circiter 250. *Stephanus* I. Episcopus Rom. *Victoris* pressit vestigia in Ecclesias Hispaniæ & Africæ supra modum pro autoritate sæviens. Aliqvot annis elapsis, controversia qvædam exorta est: *An baptizati ab Heterodoxis, ad Ecclesiam Christi revertentes, rebaptizandi sint?* Negavit *Stephanus*, & qvidem rectè, *Niceph.* H. E. l. 6. c. 7. *Euseb.* lib. 7. c. 2. sq. *Augustin.* l. 5. c. 25. contra Donatistas, & *cap. 14. de unico Baptismo. Chron. Noriberg.* f. 120. b; sed *Cyprianus* contrarium asseruit.

Mode-

Modestè tamen Stephanus negotium tractare debuisset, neq; pro imperio mandare, & præcipere, sic enim ille ad epistolam Synodalem Episcoporum 71. in Africa congregatorum, respondet: *Si qvis à qvacunq; hæresi venerit: nihil innovetur, nisi qvod traditum est, ut manus illi imponatur ad pœnitentiam.* Absolutum inqvam Dominium sibi in alias Ecclesias sumpsit, qvod dum declinarent, *Africanos* primum à Communione separat, & non multò pòst *Orientales*. Malè tulerunt *Cyprianus & Ecclesiæ* hanc prætoriam potestatem, qvam sibi Stephanus sumserat, duriusculè ergò ei respondebant. Vid. *Cyprian.* epist. ad Cornel. Romanum, ad Pompejum, qvæ numero est 74. p. III. edit. Pamel. Colon: *Qvia desiderâsti in notitiam Tuam perferri, qvæ mihi ad literas nostras Stephanus frater noster rescripserit, misi Tibi rescripti ejus exemplum: qvo lecto magis ac magis ejus errorem denotabis, qvi hæreticorum causam contra Christianos, & contra Ecclesiam Dei asserere conatur. Nam inter cætera vel ad rem non pertinentia, vel sibi ipsi contraria, qvi imperitè ac improvidè scripsit, etiam illud adjunxit, ut diceret: Si qvis ergo à qvacunq; hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi qvod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam: cum ipsi hæretici propriè alterutrum ad se venientes, non baptizent, sed communicent tantùm -- & p. 112. in tantum Stephani fratris nostri dura obstinatio prorupit, ut etiam de Marcionis baptismo, item Valentini & Apelletis, & cæterorum blasphemantium in Deum Patrem, commendat filios DEI nasci &c. --- Fit autem studio præsumtionis & contumaciæ, ut qvis magis sua prava & falsa defendat, qvàm ad alterius recta & vera consentiat.* Et epist. 71. ad Qvintum Episcopum Mauritaniæ, p. 102. a. hæc habet: *Nescio* „ *etenim qva præsumtione ducuntur qvidam de collegis nostris, ut putent eos,* „ *qvi apud Hæreticos tincti sunt, qvando ad nos venerint, baptizari* „ *non oportere; eò qvòd dicant, unum baptisma esse, qvod unum scilicet in* „ *Ecclesia Catholica est. --- Non est autem de consvetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Nam nec Petrus, qvem primum Dominus elegit, & super qvem* „ *ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, vendicavit sibi aliqvid insolenter, aut arroganter assumsit; ut diceret se* „ *primatum tenere, & obtemperari à novellis & posteris sibi potiùs oportere: Nec* „ *despexit Paulum, qvòd Ecclesiæ priùs persecutor fuisset: sed Consilium veritatis* „ *admisit, & rationi legitimæ, qvam Paulus vindicabat, facile consensit, documentum scilicet nobis & concordiæ & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed qvæ aliqvando à fratribus & collegis nostris utiliter & salubriter* „ *suggeruntur, si sint vera & legitima, ipsa potiùs ducamus.* Cui rei Paulus qvoq; prospiciens, & concordiæ & paci fideliter consulens, in epistola sua posuit: *Prophetæ autem duo aut tres loqvantur, & cæteri examinent. Si autem alij revelatum*

Steph. I. 250.

latum fuerit ſedenti, ille prior taceat. Qua in parte docuit & oſtendit, multa ſin-
Steph. *gulis in melius revelari; & debere unumquemq; non pro eo quod ſemel inbibe-*
250. *rat & tenebat, pertinaciter congredi, ſed ſi quid melius & utilius exiterit, li-*
» benter amplecti. Non enim vincimur, quando offeruntur nobis meliora, ſed in-
ſtruimur; maximè in his quæ ad Eccleſiæ unitatem pertinent, & ſpei & fidei no-
ſtræ veritatem. In quem locum *Pamelius & Remundus Ruſus*, de duplicatione, contra Molin. notant, hunc locum non *infirmare*, ſed *confirmare* Petri atq; Romani Pontificis primatum. Neqve etiam de Stephano Pontifice hic eſſe ſermonem. Sed conjunge ſodes hanc Epiſtolam cum 74. & dijudica, num & illic ſcripta non infirment primatum? Stephanum hic notari, arguit argumentum prioris epiſtolæ, quin & ipſa ſimilitudo materiæ & verborum, &c.

§. XI. Sed & *Firmilianus* (vir doctiſſimus & Sanctiſſimus, *Baron.* T. 2. annal. 258. n. 47. cui nemo labem hæretici & ſchiſmatici aſpergere potuit. *Euſeb.* l. 6. H.E. c. 27. *edit. Froben. Niceph.* H. E. l. 5. c. 20.) & cum eo Orientales, jugum hoc ferre detrectantes, ſcribunt epiſt. 75. ad Cyprianum, *edit. Pamel.* p. 114. b. *Angeli contriſtantur, quando vident diverſas quorundam mentes, & ſciſſas voluntates, quaſi non tantùm unum & eundem Dominum ſimul invocent, ſed ſeparatis & diviſis ab invicem, nec conſabulatio* » *jam poſſit eſſe, aut ſermo communis. Niſi quòd nos gratiam referre Stephano* » *in iſto poſſumus: quòd per illius inhumanitatem nunc effectum ſit, ut fidei & Sapientiæ veſtræ experimentum caperemus. Sed non ſi nos propter Stephanum hanc beneficii gratiam cœpimus, ſtatim Stephanus beneficio & gratia digna com-* » *miſit. Neq; enim & Judas perfidia ſua & proditione, quâ ſceleratè circa Salva-* » *torem operatus eſt, dignus videri poteſt, quaſi cauſam bonorum tantorum ipſe* » *præſtiterit, ut per illum mundus & gentium populus liberaretur. Sed hæc inte-* » *rim quæ ab Stephano geſta ſunt, prætereantur, nedum audacia & inſolentia ejus* » *meminimus, de rebus ab eo improbè geſtis, longiorem mœſtitiam nobis inferamus.*
p. 115. a. *Eos autem, qui Romæ ſunt, non ea in omnibus obſervare, quæ ſint ab origine tradita, & fruſtrà Apoſtolorum auctoritatem prætendere: ſcire quis etiam inde poteſt, quòd circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei ſacramenta, videat apud illos eſſe aliquas diverſitates, nec obſervari illic omnia æquaviter, quæ Hieroſolymis obſervantur. Secundum quod in cæteris quoq; plurimis provinciis, multa pro locorum & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atq; unitate aliquando diſceſſum eſt. Quod nunc Stephanus auſus eſt facere, rumpens adverſum vos pacem, quam ſemper anteceſſores ejus vobiſcum amore & honore mutuo cuſtodierunt: adhuc etiam infamans Petrum & Paulum beatos Apoſtolos, quaſi hoc ipſi tradiderint; qui in epiſtolis*

stolis suis hereticos execrati sunt, & ut eos evitemus, monuerunt. --- p. 116. b. *Stephanus, qui per successionem Cathedram Petri habere se prædicat, nullo adversus hæreticos Zelo excitatur: concedens illis non modicam, sed maximam gratiæ potestatem.*---p. 117. b. *Quando enim baptismo hæreticorum communicas; quid aliud, quam de voragine & cœno illorum bibis, & ipse Ecclesiæ sanctificatione purgatus, alienarum sordium contactibus inquinaris? Nec metuis judicium* Steph. 250. *DEI, hæreticis testimonium contra Ecclesiam perhibens; cùm scriptum sit: falsus testis non erit impunitus. Quinimò tu hæreticis omnibus pejor es. Nam cum inde* »*multi cognito errore suo ad Te veniant, ut Ecclesiæ verum lumen accipiant; tu* »*venientium errores adjuvas, & obscurato lumine Ecclesiasticæ veritatis, tenebras hæreticæ noctis accumulas. Cumq; se illi in peccatis esse, & nihil gratiæ habere se, ac propterea ad Ecclesiam venire fateantur; tu eis remissionem peccatorum* « *subtrahis, quæ in baptismo datur, dum dicis eos jam baptizatos, & extra Ecclesiam Ecclesiæ gratiam consecutos. Nec intelligis animos eorum de manibus tuis exquiri, cum judicij dies advenerit: qui sitientibus Ecclesiæ potum negâsti: & vo*» *lentibus vivere causa mortis fuisti. Et insuper indignaris. Vide quâ imperitiâ* » *reprehendere audeas eos, qui contra mendacium pro veritate nituntur: Quis enim justius indignari contra alterum debuit? Utrumnè qui hostes DEI asserit; an verò, qui adversus eum, qui hostes DEI asserit, pro Ecclesiæ veritate consentit? Nisi quod imperitos etiam animosos atq; iracundos esse manifestum est, dum per impiam Consilij, & sermonis, adiracundiam facilè vertuntur, ut de nullo alio magis quàm de te dicat scriptura divina; Homo animosus parit lites, & vir iracundus exaggerat peccata. Lites enim & dissensiones quantas parâsti per Ecclesias* « *totius mundi? Peccatum verò quàm magnum tibi exaggerâsti, quando te à tot* « *gregibus scidisti? Excidisti enim te ipsum: noli te fallere. Siquidem ille est verè schismaticus, qui se à communione Ecclesiasticæ unitatis apostatam fecerit. Dum enim putas, omnes abs te abstinere posse; solum te ab omnibus abstinuisti. Nec te informare ad regulam veritatis & pacis vel Apostoli præcepta potuerunt, monentis & dicentis: Obsecro ergo vos ego vinctus in Domino, dignè ambulare vocatione, quâ vocati estis, cum omni humilitate sensus & lenitate, cum patientia sustinentes invicem in dilectione, satis agentes servare unitatem spiritus in conjunctione pacis. Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus DEus & Pater omnium, qui super omnes, & per omnia & in omnibus nobis. Hæc Apostoli mandata & monita salutaria, quàm diligenter Stephanus implevit, humilitatem sensus & lenitatem primo in loco servans? Quid enim humilius aut lenius quàm cum tot Episcopis per totum mundum dissensisse, pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpentem, modo cum Orientalibus (quod nec vos latere confidimus) modo vobis-*

vobiscum, qui in meridie estis?—p.118.a. *Non pudet Stephanum talibus adver-*
Steph. *» sus Ecclesiam patrocinium præstare, & propter hæreticos asserendos, fraternitatem*
250. *scindere: insuper & Cyprianum pseudo-christum & pseudo-apostolum & dolosum operarium dicere?* Vidit *Pamelius*, orientales hac epistolâ valde pupugisse Stephanum, itaq; si per ipsum stetisset, neq; opera *Morelli* & *Turnebi* lucem adspexisset, præeunte *Manutio* consultiùs duxisset omittendam. Sic enim conducit Romanæ Ecclesiæ, ut omnia ea, qvæ vel indirectè tantùm videntur ei obesse, detruncentur, obelo notentur, omittantur, in Indicem libb. expurgator. & prohibitor. detrudantur. Extabunt inferiùs hujus rei specimina non pauca. Molestè scilicet tulerunt *Cyprianus*, *Dionysius* Alexandrinus Episcopus (*Baron.* ann. 258. n.15.) *Africa & Orientales Ecclesiæ*, qvod Stephanus Romanæ Urbis Episcopus ad se traxerit potestatem *judicandi, condemnandi* alias Ecclesias: videbant enim hoc non esse jus proprium Episcopi Romani, sed *commune* omnium Episcoporum, ac præsertim *omnium sedium Apostolicarum*, ad qvas aliqvis Episcopus in propria provincia gravatus, suâ liberâ electione confugisset. Sic enim *Augustinus* in negotio Cæciliani & Seniorum (p. 162. *neq; enim judicium deseruerant, ubi nunqvam restituerant, nec in illis solis Episcopis Afris erat Ecclesia*, ut omne judicium Ecclesiasticum vitasse viderentur, qvi se judicio eorum præsentare noluissent. *Millia qvippe collegarum transmarina restabant*, ubi » apparebat eos judicare posse, qvi videbantur Afros vel Numidas colle-» gas habere suspectos.

§. XII. Qvid ad hæc *Pamelius*, *Baronius*, *Bellarminus*, & assecla? futilia certè sunt, & veritati minus consona. *Bellarm.* l. 4. c. 7. de P. R. nugatur, Stephanum *non censuisse excommunicandos*, qvi non obedirent, & nihil aliud fuisse, qvàm *comminationem*. Sed hoc est contradicere ipsis Historicis *Eusebio*, *Nicephoro*, d. l. qvin & ipsi *Baronio*, qvi expresè ann. 258. n.15. post hæc, inqvit, *Episcopi Orientales*, qvi hæc statuentes Apostolicæ sedis communione privati erant. &c. *Eusebius* cap. 5. lib. 7. *scripsit Stephanus de Heleno & Firmiliano, cunctisq; per Ciliciam, Cappadociam & Galatiam, & universis conterminis gentibus, nec illis se communicaturum, propter eandem hanc causam, qvòd videlicet hæreticos rebaptizarent.* Sic etiam *Nicephorus* l. 6. c. 7. Ergòne hoc non est excommunicationem determinare & definire, non tantùm minari? Qvod autem executioni ea data non fuit, non hoc adscribendum *lenitati* Stephani; sed *morti* præpedivit & continuit hunc furorem: biennio enim tantùm fungebatur hâc dignitate & officio. Ejus successor fuit *Xystus*, homo compositis moribus & lenis, & moderatus. Non facit pro excusatione Stephani, qvando porrò scribit Bellarminus liberum

rum fuiſſe aliter adhuc ſentire poſt definitionem Pontificis. Liberum utiq; fuit; verùm non indultu Pontificis: ſed qvia non parnit adverſa pars, qvia à Stephano profectum decretum. Dicis, voluit ſervare antiqvam conſvetudinem, veluti *Nicephor.* d. l. μὴ κατὰ τὸ κεκρατηκὸς ἔθος νεωτερίζειν. Sed qvid juris habuit in alios, ut juſſis ſuis ſimpliciter obtēperari voluerit? Parendū utiq; fuit Apoſtolico præcepto, qvatenus illud ab Apoſtolis profectum, non verò qvatenus à Stephano. At, *inqvis*, ſemper conjunctos fuiſſe Stephanum & Cyprianum. Verùm hoc eſt ante controverſiam hanc cœptam. De *Cypriano* res certa; perpetuó enim is amicum *fratrem*, *collegam* ſuum Stephanum appellitavit; qvo animo Stephanus fuerit in Cyprianum, oſtendit proceſſus. Vide *Chamier* Panſtr. Cath. *l.* 14. *c.* 8. *Tilen.* l. 4. c. 7. de P. R. *Fr. Junium* not. in Bellarm. l. 4. c. 7. de R. P. *Baronius* ad ann. 258. n. 47. & *Pamelius* addunt, Firmilianum palinodiam ceciniſſe. Conjicit hoc *Baron.* eò qvòd *Græci* in Menolog. d. 28. Octobr. nomen ejus inſeruerint. Elumbe hoc argumentum; nam eſto, palinodiam Firmilianum ceciniſſe circa qvæſtionem agitatam, nullo certè indicio vel minimo oſtendi poteſt, *pœnituiſſe*, qvod Stephani autoritatem ſumtam infregiſſet. vid. *M. Ant. de Dom.* l 4. Rep. Eccl. c. 8. n. 9. Diremit itaq; negotium mors Stephani, & hactenus contradictum præſumtioni. Jam viderit *Binius*, qvomodo fidem ſuam liberare poterit, ſcribens in *not. ad vit. Steph.* *p. 159.* a. Ad hanc ſententiam Stephani Pontificis non modò omnes ferè Patres Africani, verùm etiam ii, qvi propugnatores erant contrarii dogmatis, Firmilianus, Dionyſius & Cyprianus acceſſerunt. *Steph.* 250.

§. XIII. Poſt hæc tempora otio diffluebant, qvi maximè operoſi eſſe debebant, divitias & opes aucupantes, & ſic myſterium iniqvitatis paulatim conſpectui ſe prodidit hominum; præſertim cùm indies creſceret *ambitio* & *libido imperandi Pontificum*, qvibus tamen contradictum. Qvoad prius audiendus *Cyprianus* de lapſis conqverens, qvod Epiſcopi » plurimi, qvi ornamento eſſe debebant cæteris, procuratores rerum » ſecularium fuerint, derelictâ cathedrâ, plebe defertâ, per alienas provincias oberrantes negotiationis qvæſtuoſæ nundinas aucupari. vid. *Augu.* epiſt. 48. ad Vincentium Col. 188. Tom. 2. oper. Qvoad *poſterius*, nota eſt Legenda *Sylveſtri*, auditam vocem de cœlo: *Hodie effuſum eſt venenum in Eccleſiam: Religio peperit divitias; ſed filia matrem ſuffocavit.* Miltiadi (non Melchiades legendum, ſecundum *Panorm.* p. 39.) Epiſcopo Romano judicium non reliqvit Conſtantinus in Donati negotio; ſed judices pro ſua autoritate dedit Epiſcopos *Maternum* Colonienſem, *Rheticium* Auguſtodunen-

Miltiades 312. dunenſem, & *Marium* Arelatenſem; qvibus demum adjunctus eſt *Miltiades* Epiſcopus Romanus. Pluribus hoc narrat Epiſcopus *Optatus Milevitanus*, lib. I. ſub fin. p. 44. *Albaſpin.* qvi tenorem petitionis & ſupplicationis ad Imperatorem his tradit: *Rogamus te, ô Conſtantine, Optime Imperator, (non ô Pontifex) qvoniam de genere juſto es, cujus pater inter cæteros Imperatores perſecutionem non exercuit, & ab hoc facinore immunis eſt Gallia. Nam in Africa inter nos & cæteros Epiſcopos contentiones ſunt. Petimus, ut de Gallia nobis judices dari præcipiat pietas tua. Data à Lucano, Digno, Naſſutio, Capitone, Fidentio, & cæteris Epiſcopis partis Donati. Qvibus lectis Conſtantinus pleno livore reſpondit. In qva reſponſione, & eorum preces prodidit, dum ait: Petitis à me in ſæculo judicium, cum ego ipſe Chriſti judicium expectem. Et tamen dati ſunt judices, Maternus ex Agrippina civitate, Rheticius ab Auguſtoduno civitate, Marinus Arelatenſis. Ad urbem Romam ventum eſt ab iis tribus Gallis: & ab aliis qvindecim Italis. Convenerunt in domum Fauſtæ in Laterano, Conſtantino III, & Licinio III. Coſſ. VI. Non. Octobr. Die ſextâ ſeriâ.* Vid. etiam *Auguſt.* in ep. 162. & 166. *Miltiadis* epiſt. ut & decretal. epiſt. ſuppoſititias eſſe oſtendit *Blondell.* Pſeudiſid. p. 422. Cùm etiam judicato non acqvieſceret *Donatus*, appellationis judicem conſtituit *Synodum Arelatenſem* I. qvam coegit, eiq; præſedit Conſtantinus. Cùm verò ab hac Synodo appellâſſent Donatiſtæ ad Imperatorem, appellationem admiſit & ipſemet voluit judicare. Cæcilianum abſolvit, *Donatiſtas* verò condemnavit. Totum negotium narrat *Auguſtinus* ep. 48. & 162. *Cæcilianus* non excipit, ſed paret, & ſponte ſe ſiſtit judicio Conſtantini. Sic in *Arrii* controverſia convocat ipſe univerſalem Synodum, adeſt, præſt, teſtibus *Socrate, Euſebio, Theodoreto, Sozomeno*, qvos adducit *Mornejus Myſt. Iniqvit.* p. 42. M. *Ant. de Dom.* l. 6. c. 4. n. 55. ſeq.

§. XIV. Viderunt ſcilicet hoc SECULO IV. *Principes elationem & præſumtionem Pontificum*, propterea omnibus modis ſe iis oppoſuêre, I. Concilia *ſuis convocantes literis* & mandatis, eaq; particularia & Oecumenica. Hinc Synodi teſtatæ, ſe convocatas eſſe *autoritate Imperatoris*, non autem ſummi Pontificis. Ipſi etiam *Romani Pontifices* non ſemel multis precibus contendebant ab Imperatoribus ſynodi convocationem. *Leo* certè cum aliis Epiſcopis ad genua *Theodoſii* provolutus ab Imperatore petiit, ut concilium indiceret; petierunt & alii. Vid. plurib. *Alethuſ. Hiſtor. Eutych.* p. 59. ſeq. Sed etiam petentibus Pontificibus *negata tamen convocatio fuit.* Tandem *locum & tempus* etiam aliquando deſignabant, *contra voluntatem Pontificum.* Pluribus mox: Vide *Lehmann.* Chronic. Spir. l. 2. c. 41. *Chanier* Panſtr. Catholic. l. 14. c. 6. M. *Anton. de Dom.* l. 6. c. 5. n. 5. ſeqq.

n.5.ſqq.79. ſqq. de Rep. Eccleſ. *Mornei* Myſter. Iniqvit. p.51. ſeqq. *Diſputat. Salmur.* T. 3. p. 521. ſqq. *Diſputat. Sedanenſ.* T. 1. p. 904. ſeqq. *Sect.4.*

2. Pontifices poteſtati ſnæ ſubjicientes. *Chamier* Panſt. Cath. l.14.c.11. vide multis *M. Ant. de Dom.* Rep. Eccl. l.6.c.4. per tot. in prim. num. 49. ad 77. *Rainoldi.* Colloq. cum Harto. p. 310. ſqq. & 213. *Conſtantinus* certè de Eccleſia optimè meritus criminationum, & accuſitionum libellos, adverſus Epiſcopos & Sacerdotes, tanqvam eorum *Judex, in criminalibus* proferri juſſit, & initâ concordiâ inter partes, libellos igni tradidit, exiſtimans omninò juſtum eſſe, ut Epiſcoporum lapſus tegerentur, ne, ſi vitia & lapſus eorum populo innoteſcerent, offendiculi & vitæ licentioſæ cauſam præberent. Et qvamvis apud *Sozomenum* dicat *Conſtantinus*, ſibi ut homini, fas non eſſe earum cauſarum cognitionem ſibi arrogare, uti & accuſati & accuſatores eſſent Sacerdotes. Id tamen intellexit *de criminibus meræ Eccleſiaſticis*, puta hæreſi & ſimilibus; expeditiùs enim hæc ut res fidei, tractari in Conciliis. *Arrium* certè Conſtantinus in exilium egit. Exilii enim pœnam corporalem à ſolo Imperatore habuit, & ubi de reſtitutione ejus ageretur, non Concilium, non Pontifex, non Epiſcopi, ſed *Conſtantinus* eum revocavit. *Athanaſ.* de Synod. *Socrat.* l. 1. c. 25. *Sozom.* l. 2. c. 28.

3. Erat verò Pontifex *ſubjectus* Imperatori etiam *in rebus Eccleſiaſticis*. Nam nonne *Miltiades ſ. Melchiades* Romano Imperatore minor, qvi delegatus fuit cum aliis (ut paulo ante ex Optato monuimus) in cauſa Cæciliani contra Donatum? Nonne ſæpius ad Imperatorem & non Pontificem appellatum eſt; non certè tanqvam ad *minorem*, ſed *majorem*? Donatus, ut paulò ante diximus, appellavit ad Imperatorem &c. Nonne Imperatores convocantes Concilia, æqvè ac reliqvos, *Epiſcopum Romanum* vocabant, & qvidem *autoritativè* non precibus: Hoc conſtat ex literis *Theodoſii*, & *Valentiniani* ad Cyrillum de convocatione Synodi Epheſinæ. Ac nos horum negotiorum multam curam habentes neminem abſentem ferre poterimus, neqve ullam excuſationem habebit apud DEUM, aut apud nos, qvi non ſtatim condicto tempore aſſignatoq; loco ſtudioſè adfuerit. Vocatus enim ad Sacerdotalem Synodum, nec alacriter accurrens, convincitur non bene ſibi conſcius. Hinc *Leo* Epiſtola XIII. ad Pulcheriam Auguſtam humiliter *ſe excuſat*, qvod ad mandatum & literas Theodoſii, Epheſinæ Synodo intereſſe in perſona haud potuerit, p. 327. *edit. Pariſ.* Auguſtiſſimus verò & Chriſtianiſſimus Imperator cupiens, qvàm celerrimè turbata componi, Epiſcopali Concilio, qvod Epheſi vult haberi, *nimium breve & anguſtum tempus indixit*, diem Calendarum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

darum Auguſtarum præſtituendo conventui, qvum à tertio die Iduum
Sec. 4. Mäiarum, qvo Serenitatis ejus ſcripta ſuſcepimus, major pars ſit reliqvi temporis abſumenda, ut profectio Sacerdotum, qvi negotio ſufficiant, valeat ordinari. Nam illud, qvod pietas ejus etiam me *credidit debere intereſſe Concilio*, etiamſi ſecundum aliqvod præcedens exigeretur exemplum, nunc tamen neqvaqvam poſſit impleri, qvia rerum præſentium nimis incerta Conditio à tantæ urbis populis me abeſſe non ſineret, & in deſperationem qvandam animi tumultuantium mitterentur, ſi per occaſionem cauſæ Eccleſiaſticæ viderer patriam & Apoſtolicam ſedem velle deſerere. Qvia igitur ad publicam utilitatem pertinuiſſe cognoſcitis, ut ſalvâ Clementiæ Veſtræ veniâ, charitati me & precibus civium non negarem, in his fratribus meis, qvos vice mea miſi, me qvoque adeſſe cum cæteris, qui affuerint, æſtimate, qvibus ſecundam cauſam ſatis mihi & geſtorum ſerie, & ipſius de qvo agitur profeſſione, pateſactam evidenter & plenè qvid ſervandum eſſet, oſtendi.

4. Pontifices Romanos Imperatoribus ſubjectos fuiſſe, argumento etiam eſt, qvòd *Imperatores Epiſcopum Romanum, qvando libebat, ad ſe vocaverit, ad ſe accerſiverit.* Teſtis eſt *Theodoretus* H. E. l. 2. c. 16. qvi ſcribens, Conſtantium *Liberium* ad ſe accerſiſſe. (μεταπέλλεσθαι non ſignificat ſimpliciter aliqvem advocatum habere, accerſere; ſed *mandatum, autoritatem* includit, cui refragari nefas. *Scapul.* & *Criſpin.* hoc Verb. in Græco N. T. neq; apud LXX. uſus hujus vocabuli eſt; *Lucianus* autem de luctu & *Euripides* in Phœnic. hoc verbo utuntur.)

Qvin & 5. Homagium ac *juramentum* præſtare coacti ſunt. Vid. *Hotoman. Francog.* c. 13. *Ivo Carnot.* ep. 206. Metropolitanus *per manum & Sacramenta, eam fidelitatem Regi facere debuit*, qvam prædeceſſoribus ſuis (Pipini) Regibus Francorum antea fecerant omnes Rhemenſes Archiepiſcopi & cæteri regni Francorum Epiſcopi. *Juramenti formula* ex Pithæo extat ap. *Lehman.* Chronic. Spirenſ. l. 2. c. 41. p. 165. ſeq. *Qvantum ſciero & potuero adjuvante Domino Conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium fidelis vobis adjutor ero, ut regnum, qvod Deus vobis donavit, vel donaverit ad ipſius voluntatem & Sanctæ Eccleſiæ, & debitum regium honorem veſtrum, & veſtrum fideliumq; veſtrorum ſalvationem habere, & obtinere, & continere poſſitis.* Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus *libello purificationis*, qvem Synodo obtulit: Ego *Hincmarus* Eccleſiæ Laudunenſis à modo & deinceps Domino Seniori meo Carolo Regi ſic fidelis & obediens ſecundum meum miniſterium ero, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus per rectum ſuo Regi eſſe debet.

6. De-

6. Demum *populi ſuffragiis evehebantur ad Pontificialem dignitatem*, & nonniſi *jubente* Cæſare, Papatum capeſſebant. *Lehmann.* Chron. Spirenſ. l. 2. c. 41. Imperatores autoritate ſua confirmabant electum Pontificem. *Platina* in Pelag. II. Nil à Clero in eligendo Pontifice autem erat, niſi ejus electionem Imperator approbâſſet. Hic nota *Platinam* hoc opus juſſu *Sixti* IV. P.R. ſcripſiſſe, ut patet ex Præfatione. *Coſterus* Apolog. P. III. c. 5. de Zacharia, inqvit: unius Platinæ ſufficiat teſtimonium. *Hieronym. Balbus Epiſcopus*, de coronat. ad Carol. V. §. *Poſt mortem &c.* inqvit: qvæ Platina de vitis Pontif. ſcripſit, vera ſunt exiſtimanda, cum ex publicis tabb. aliisq; legitimis documentis depromſerit. Negat hoc *Onuphr. Panvinius*. p. 75. ſcribens: *Non ita accuratè rem hanc attigiſſe viſus eſt.* Vid. *Naucler.* generat. 20. Benè eſt, ſi modò *videatur* illis, qvi veritatis amantes ſunt. *Sabellic. emmend.* 8. l. 5. miſerat Gregorium, *Pelagius* Byzantinum, ut ſe apud Principem purgaret, ne ſibi noxæ daretur, qvòd ſine illius aſſenſu paſſus eſſet ſe Pontificem renuntiari. Teſtimonia *Blondi* dec. 2. l. 2, de Paſchal. I. *Kranz.* metropol. l. 2. c. 29. adducit *Chamier* Panſtrat. Cathol. lib. 14. c. 13. T. 2. Cujus poſtremi verba hæc ſunt: *Neqvè mireris, Lector, ab Imperatore Conſtitutum Epiſcopum?* Ferrebant hoc illa tempora, qvando etiam ſummorum Pontificum conſtituendorum deſtituendorumq; habebant arbitrium. Confer *M. Ant. de Dom.* lib. 4. c. 11. per tot. *Flav. Blondi* inſignis apud Pontificios eſt autoritas. *Trittheimij Abbat. Spanheim.* de Scriptor. Eccleſ. pag. 355. judicium hoc eſt: *Blondius Flavius Forlivienſis*, Eugenii IV. Pontificis Secretarius, vir in omni *bonarum artium diſciplina peritus, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, & Hiſtoriographus inſignis, ingenio excellens, eloqvio diſertus, & dicendi gratiâ* nulli ſecundus. *Krantz.* præfat. Vandal. ap. *Jacob. Gaddium* T. I. de Scriptor. Non-Eccleſiaſticis p. 69. appellat Blondum, noſtri temporis *Romanum Scriptorem, diligentiſſimum antiqvitatis ſcrutatorem.* Ipſe *Gaddius* l. c. Blondus *expers fuit imprudentis aſſentationis & livoris*, atq; malignitatis in Hiſtorico execrandæ. *Et paulò ante idem* p. 68. Blondus Flavius eundem ferè colorem nomine atq; cognomine referens, enituit eruditionis curioſæ copia, qvâ libros « complures nobilitavit autor operoſus æqve, ac laborioſus; ſiqvidem « auſu & induſtria tunc ferè ſingulari excitavit ex oblivionis ſepulchro, è « tenebris ignorantiæ, ac vetuſtatis res geſtas complurium ſæculorum ab « inclinante Romano Imperio Decades perſcribens. *Ferdinand. Ughell* T. 2. Ital. Sacr. p. 608. *Romæ* 1647. *Ex urbe* (Forolivienſi) *prodiit Blondus Flavius hiſtoricorum, ſi unum Livium excipias, primus.* Qvin & *Pius* II. Pontifex ſcripta Blondi *in epitomen* contrahere dignatus eſt. Reperies in operibus

ribus *Æneæ Sylvii*, qvi adepto Pontificatu Pius II. vocatus est. Conf. *Labbe* de
Sec. 4. Scriptor. Eccl. p. 103. & *Vossius* de Histor. Latinis. p. 585. Dignus est discursus *Rainoldi*. in Colloqvio cum *Harto* p. 187. qvi integer transscribatur. *Imperatores*, inqv. *in illa posteriori hujus temporis medietate, nihil magis in electione Papa-rum potuerunt, qvàm antea qvum Papæ boni extiterint (ex Genebrardi sententia) eorumq; legitima fuerit successio. Superiori verò temporis medietate valebant minùs. Nam circiter annum qvingentesimum & qvinqvagesimum, qvùm Justinianus Imperator Italiam à Gothis hostibus suis recuperârat, qvi illic longo temporis decursu summam rerum tenuerunt: cautum erat, ut nemo Papa ordinare-tur (ne electus qvidem) anteqvam electionem ejus ratam fecisset Imperator. Qvod ita plane fuit ad pacem salutemq; nationis juxta & Imperij tuendam constitutum, ne Cæsaribus ab Italia remotis, & Constantinopoli commorantibus, Papa, (Cuius autoritas invaluerat) si ei Imperium displiceret, aut factiosus esset, cum Romam tùm Italiam allectare posset, ut ab ipsis ad hostes deficerent; qvod Justiniano persvasum fuit, Silverium Pontificem tentavisse. Hic mos & consvetudo ad annum usq; sexcentesimum octogesimum sextum viguit: qvo tempore Imperator Pontificem illo vinculo laxavit. Sed postea se rursus Pontifex eodem constrinxit. Anno enim septingentesimo septuagesimo tertio Adrianus Papa primus Carolo Magno jus & potestatem eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam sedem largitus est: & qvidem largitus est, assentiente Synodo Episcoporum, non ex affectûs sui indulgentia. Hujus Synodi decretum ratum fixumq; stetit annis plus centum, ad ipsum qvinqvagintæ Paparum usq; seculum. Nam anno octingentesimo octogesimo qvinto Adrianus tertius huic contrarium decretum sanxit: Videlicet, ne in creando Pontifice Imperatoris autoritas exspectaretur, utq; libera essent Cleri & populi suffragia. Neq; cuiqvam Imperatori illa deinceps præ-rogativa, ad annum usq; nongentesimum sexagesimum tertium est concessa, qvum vicissim Othoni est reddita.*

§. XV. Nullas certè priscis illis seculis Romani *Pontifices prætorias habuerunt dictaturas*, qvales qvidem inclinatione seculorum sibi postea sumserunt. Cognosce hoc porrò ex actitatis:

1. Ipsi certè Romani Episcopi *in rebus fidei* dubiis & controversiis, se & alios concernentibus, pro imaginaria qvadam infallibilitate *non definivere*; sed res controversas detulerunt ad Concilium. De hoc testantur acta *Liberij* Episcopi Romani. Contrarium is sibi habuit *Constantium* in causa *Athanasii*. Potuisset de facto determinare, si ævo nostro vixisset; sed rem Concilii sententiâ determinari petit. Vid. *Theoder. Altbus.* Histor. Eutych. p. 58. sqq. Sed audiamus hujus rei testem *Theodoretum* lib. 2. H. E. c. 16. Blandimentis & elogiis laborabat Constantius Arianus Liberium Episco-

Episcopum Romanum à consortio Athanasii, utpote hæretici abstrahere. Nos, *inqvit*, qvòd Christianus esses, dignum te judicavimus Episcopatu urbis nostræ. Et ideo te accersivimus, ut hortaremur te, nefariæ dementiæ impii Athanasii abpegare societatem. Hoc enim orbis terrarum comprobavit, & decreto Synodi alienum ab Ecclesiæ societate pronunciavit. At liberius animosè & modestè respondit, dicens: *Imperator, Ecclesiastica judicia, cum summa iustitiæ observatione fieri debent.* Qva- Liberius 352.
» re si Tuæ pietati placet, judicium cogi impera, ubi si damnandus Athana-
» sius videatur, sententia in illum ordine modòq; Ecclesiastico feratur &c. Meretur certè lectionem hoc *Colloqvium & Disceptatio Liberij cum Constantio Imperatore*, Eusebioq; interpolatore. Inter alia hæc porrò legun-
tur: *Manus Ecclesiasticorum sanctificationi vacare debent.* Proinde si tibi vi-
detur, *jube in suum qvemq; locum restitui Episcopos* (non pro sua autoritate hoc præsumit Liberius) & *si fuerint congruentes visi cum illo, qvi tuetur recta*
» *sententiæ fidem expositam* Nicææ, tum conventu habito tractent de pace
» mundi, ne innocentem Virum oppressisse videaris. Imperator exilium Liberio minatur, ni intra spacium trium dierum sententiam immutârit. Cui animosè Liberius: *Vale jam dixi fratribus Romanis: potiores enim mihi sunt leges Ecclesiasticæ, qvàm vita Romæ degenda. Trium dierum vel etiam mensium spacium rationem non mutat.* Jubet ergo Imperator post biduum relegari Liberium *Beroæam*, qvæ est in Thracia. Liberio abeunti misit Imperator solidos qvingentos in sumptus. Liberius illi qvi attulerat, abi, *inqvit*, redde Imperatori, opus enim his est militibus ipsius. Similiter & *Regina* misit ei totidem, qvos & ipsos referri jussit ad Imperatorem, qvod esse illi opus diceret ad expeditiones. Si autem opus his Imperatori non fuerit, det, *inqvit*, Auxentio & Epicteto, qvibus opus est. Cumq; ab illis noluisset accipere, detulit alios ei *Eusebius Eunuchus*, cui Liberius: Devastis Ecclesiis, *inqvit*, orbis terrarum, tunc enim eleemosynas offers ut condemnato? Qvin tu abi & Christianus prius efficiare. Ita post hos dies cum qvicqvam accipere noluisset, in exilio agitur. Cum etiã novi Arianorũ motꝰ agitarent Eccl. orthodoxam, *Concilio pleniore opus esse videns*, ipse tamẽ indicere non præsumsit, sed bina legatione ad Constantiũ Arianũ hoc egit, ut ab eo Concilii indictionem & convocationem impetraret. Audiamus ipsum *Baronium* T. 3. ann. 353. n. 19. è Liberio ad *Osium Cordubensem* Episcopum scribentem: Qvia *in nullo conscientiam tuam debeo præterire: multi ex Italia Epi-*
scopi convenerunt, qvi meum religiosissimum Imperatorẽ Constantium fue-
» runt deprecati, ut juberet, sicut ipsi placuerat, dudum Concilium Aqvilejense congregari. *Confer num. 20.* ubi habes Epistolam ad *Eusseb. Vercellensem*

lenſem. Habet ad hæc *Baronius* (ut ſolet) qvæ excipiat. *Liberium* ſcilicet ab Imperatore ſolam *invitationem* Concilii, *& compulſionem* Epiſcoporum detrectantium venire, non autem *indictionem & convocationem* Concilii petere, &c. Sed nonne hoc eſt malitioſè verba *Liberii* detorqvere? *Deprecatus ſum manſvetudinem Tuam, fieri Concilium---Dignum eſt, Clementiam » tuam nobis ad hæc impetranda præſtare*-in cœtu Epiſcoporũ faciat iſta tracta» ri: tranqvillitate tua conſentiente judicio Sacerdotum omnia diſcutiantur---credimus nos non difficulter poſſe à Clementia Tua Concilium impetrare. Sic *Innocentius* in cauſa Chryſoſtomi ad Clericos ſcribens; *Neceſſaria*, inqvit, *eſt Synodalis, qvam jamdudum colligendam eſſe duximus.* Ea » qvippe ſola eſt, qvæ talium procellarum motus compeſcere qveat, qvàm » ut conſeqvamur, commodum eſt, interea medelam hanc voluntati ma» gni DEI ac Chriſti ejus, Domini noſtri commendabimus, qvæ omni» bus illis, qvæ nunc per invidiam Diaboli ad probandum fideles turbata ſunt, medebitur. Et nos plurimum conſideramus ad qvem modum « Oecumenica Synodus colligatur, qva ſecundum voluntatem DEI mo« tus iſti turbulenti compeſcantur. *Sozomen.* l. 8. c. 26. edit. Froben. & cap. 28. *Innocentius verò Romanus Epiſcopus, ſicut antea ſcripſerat, in hoc incumbens, ut reduceretur Johannes, unà cum Orientalibus Epiſcopis ad hoc ad ipſum miſſis, Epiſcopos qvinq; & presbyteros duos Romanæ Eccleſiæ ad Honorium & Arcadium Imperatores mittit, qvi ab illis Synodum, tempus illius & locum impetrarent.* Conf. *Socrat.* l. 6. c. 14. *Chryſoſt.* epiſt. 1. ad Innocent. *Rainold.* Colloq. cum Harto p. 377. *Chryſoſtomus* egit cum Pontifice, ut cum qvodam generalis Concilii *membro principali*, ad qvod provocarat. Qvod verò ad omnes conjunctim provocarit, non ad *Innocentium* ſolum, exinde colligere eſt, Chryſoſtomum benè ſciviſſe, jus litem decidendi non *ad ipſum* ſed ad illos *univerſim* pertinuiſſe. Qvare Prærogativa qvam detulit *Chryſoſtomus* Pontifici, *autoritatis* non *poteſtatis* erat. Cum etiam *Valens* Imperator Arianus Orientales Eccleſias vehementer turbaret, & Catholicos perſeqveretur, *Baſilius & Athanaſius* Orientales Epiſcopi Concilii Opem efflagitabant. *Socrat.* l. 4. c. 2. 14.

Innocent: 402.

2. Romanus Epiſcopus *ab aliis judicari potuit.* Petrus (qvem primum Pontificem Romanum fuiſſe nugantur Papiſtæ) acriter ſe à Paulo objurgari paſſus eſt. Eſto, fuerit fraterna correptio, fuit tamen acerba, ἀντεγκλήσεις, in facie ei reſtitit. *Honorius* VI à VI Synodo judicatus & damnatus tanqvam Monothelita. Vide multis *Chamier* Panſtrat. Cath. T. 2. lib. 14. c. 11. *Rainold.* Colloqvio cum Harto.

Qvin etiam 3. *Canones* refragante Epiſcopo Romano *conditi ſunt.* Conci-

Concilia *Africana* denegârunt *Zosimo*, *Bonifacio*, *Cœlestino* Romam appellari. Canon. 28. *Concil. Chalcedon.* æqvat Constantinopolitanum Romano, præeunte *Concilio II. Constantinopolitano*, Can. 3. renitentibus licet legatis Pontificis. *Lucentius* vicarius Episcopi Romani excepit, Episcopos nonnisi coactos subscripsisse. Reclamarunt omnes dicentes: neminem coactum fuisse. Vide *Althus. Histor. Eutych.* p. 96. §. 94. *Sylvest* 315.

§. XV. Hæc cum ita se habeant, mirum qva fronte Pontificii *Sylvestro* tantâ dictaturam, & auctoritatem hoc seculo attribuant, cùm tamen reclamet universa Historia. *Constantinus* Imperator Donatistarum appellationem admittens, rem tractari jubet *Mediolani* in Synodo Romana & *Arelatensi*. Dic sodes, conqvestusnè est super hac re Sylvester, vel qvantum qvidem Historico constare potest, commotusnè est? Nonne *Alexander* Episcopus Alexandriæ, inexpectato consilio & mandato Sylvestri, *Arrium excommunicavit* & ejecit, uti patet ex ejusdem Epistola, encyclica, qvam ipse *Baronius* ex *Socrate* lib. 1. c. 3. H. E. refert, *annal. 318. n. 61?* Ario igitur & fautoribus, qvi ista asserunt, & de iisdem tàm impudenti ore loqvuntur, unà cum illis, qvi ejus opinioni assentiuntur, nos cum aliis ferè centum Ægypti & Lybiæ Episcopis in unum convenientes; anathema denunciavimus. (*Baron.* n. 63.) Qvapropter illis Ecclesiâ interdictum est, atq; adeò anathema denunciatum. Et qvanqvam de eorum exitio permagnum animis dolorem cœpimus, & maximè qvòd Ecclesiæ instituta ignoverant, jamq; ab illis exciderunt, (*Baron.* n. 67.) *Baronio videtur*, & *par est credere*, iterum nil certi determinat, sed hoc tantùm seqveretur, Alexandrum Arium excommunicasse & Sylvestrum ut *Cœpiscopum* calculum suum addidisse, suamq; operam navâsse in discordiis & erroribus tollendis. Sed hæc omnia non arguunt *absolutam*, adeoq; supremam autoritatem. Historici boni insuper officium oblivisci tur *Baronius*, cum sine ullo aliqvo solido, & vero documento audaculus scribit, Sylvestrum Osium, Cordubensem Episcopum, idcirco legatum misisse in Ægyptum, qvàm verè edoceant *Socrates*, *Sozomenus*, *Eusebius*, *Theodoretus*, adducti à *Mornayo* p. 57. *Socrat.* l. 1. c. 4. & *Sozom.* l. 1. c. 15. sic: Imperator (ô Sylvester Papa) *illud discordiæ incendium, qvod inter ipsos efferbescebat, restingvere seriò aggreditur, literasq; per virum spectatum & perfidelem Osium nomine, (qvem summo honore prosequebatur) ad Alexandrum & Arium mittit.* Euseb. de vita Const. M. l. 2. c. 63. Virum ex numero piorum, qvos habuit circa se, qvem modesta fide, virtute satis spectatum intelligebat, mittit. *Vid. Theodoret.* l. 1. c. 7. Ubi hic aliqvid de *mandato* Sylvestri? Sed etiam Nicænam Synodum congregavit *Constantinus* συνεχόντες

Euseb. Vit. Const. M. c. 6. Clarè vocatur ἐπίταγμα, διάγγελμα *Sylvest.* *mandatum, præceptum* Imperatoris. Non evincit *Baronius* ann. 325. n. 13. *30.* Osium tanqvam legatum Pontificis ibi præsedisse, præfuisse. Non aliud ei nomen qvam aliis tribuitur ab Eusebio, non alius respectus. *Primus* subscripsit, ut qvi Imperatori propter sua præclara dona charus. Idem honor in *Sardicensi Synodo* ei collatus, qvem autem Athanasius ap. *Theodor.* l. 1. c. 15. dicit, non *præfuisse* Synodo, ὡς ἠγήσατο συνόδου. Pietati scilicet, doctrinæ, prudentiæ personæ id propriè delatum; dictus enim autor ipsum μέγαν καὶ συγκρότατον, ἀληθῶς ὅσιον, πάντων μᾶλλον σεβασμῶν magnum, venerandum senem, verè pium, præ cæteris illustrem vocat. Si *Legatus Papæ*, qvare pro Papa non subscripsit? functi enim hoc munere sunt *Victor* & *Vincentius*. Cur non aperuit Synodum? Vide jam laudatum *Mornejum* d. l. p. 60. sq. *Althus.* Histor Eutych. Deniq; ubi qvæso invenire est, Constantinũ Sylvestrum vocâsse *Universalem Pontificem*, Patrem almificum, & summum. De *Donatione Constantini M. fictitia* suo loc. *Conversionem S. Afræ & Puellarum ejus* ad hoc seculum & qvidem ann. 303. refert *Marc. Velserus* l. 7. antiqvit. August Vindel: p. 147. & 191. qvem vid.

§. XVI. Currente *seculo IV.* & paulatim præcipitante fastus Romani Pontificis, *Damasi* scilicet in tantum crevit, ut jam plus qvam ἀκμὴ τῆς ἐμψυχώσεως apparuerit. Discе ex historia, qvibus artibus & machinationibus Damasus ad Pontificatum devenerit, qvi tamen gloriabatur, secundum *Theodoret. se omnia facere & dicere pro Apostolicis dogmatibus*, qvod manifestum est (monente *Vedelio Prudent. Veter. Eccles.* l. 3. c. 5. p. 289.) intelligi debere de iis, qvæ secundum DEUM & juxta prudentiam veritati divinæ conservandæ ac propagandæ necessaria. Laudant non pauci *virtutes* ejus. *Theodoret.* H. E. l. 2. c. 22. *Vir variis virtutum generibus ornatus* &c. Sint suo loco; immemor tamen is sui non fuit, alacris in Pontificatu promovendo. In Pontificem electus æmulum habuit *Ursicinum* (Ursacius vocatur à Sozom. H. E. l. 6. c. 23.) S. R. E. Diaconum. Ægrè is *tulit Damasi electionem, collectaq, seditiosorum manu Pontificatum Damaso extorquere annisus est. Cædibus tandem utring, patratis in basilica Sicini Ursicinus ab urbe ejicitur, Damaso obtinente*, qvia fortior erat. *Reuius* Histor. Pontif. p. 21. Res non tantum suffragiis, sed & armis tractabatur. *Cherubin. Bullar.* T. 1. p. 11. Audiamus de hoc negotio *Ammianum Marcellinum*, Scriptorem gentilem, qvem alii Christianum fuisse tradunt, *Vossius* l. 2. c. 9. de Histor. Latin. Scriptorem veritatis studiosissimum, prudentem, gravem, serium vocat, dignum insuper esse dicit, qvi ab omnibus Germanis præcipuè ametur, *lib. XXVII. c. 6. p. 624. Histor. August. Gruteri*: Damasus &

ſus & Urſicinus ſupra humanum modum ad rapiendam epiſcopalem ſe- «
dem ardentes, ſciſis ſtudiis aſperrimè conflictabantur, ad uſq; mortis « *Damaſ.*
vulnerumq; diſcrimina adjumentis utriusq; progreſſis: qvæ nec corri- « *376.*
gere ſufficiens Virentius nec mollire, vi magna coactus ſeceſſit in ſub- «
urbanum: & in concertatione ſuperaverat Damaſus, parte qvæ ei fave- «
bat inſtante. Conſtatq; in Baſilica Sicinini, ubi ritus Chriſtiani eſt con «
venticulum, uno die centum triginta ſeptem reperta cadavera perem- « »
ptorum: efferatamq; diu plebem ægrè poſtea delinitam. Inſigne hoc «
teſtimonium hominis Ethnici, qvod *Severinus Binius in Not. ad vitam Da-*
maſi, ſuo more traducit, ſcribens: p.622.b.T.1. Concil. *Hæc, inqvam, i-*
pſe (Ammianus Marcellinus) *ſuæ ſuperſtitionis ſacrificulis vilescentibus condo-*
lens, aucto Chriſtiana religionis Pontificali ſplendore invidens, calumniosè
qvidem ſcripſit, ſed nihil aliud præſtitit, qvam ut poſteri cognoſcant,
ſummo atq; regali Chriſti Sacerdotio, ipſis etiam Eccleſiæ primordiis
regiam majeſtatem ac *magnificentiam conjunctam fuiſſe*. Ita eſt; Suſpe-
ctum videri poſſet hoc *Ammiani Marcellini* teſtimonium, niſi verorum
Chriſti teſtium ſimplicitatem ac humilitatem viciſſim commenda-
ret, ipſiusq; Hieronymi ſuffragium, damnantis, & taxantis luxuriam
Cleri Romani, & propterea in Palæſtinam detruſi, ei non ſuccenturiaret.
Non ſemel certè *Hieronymus* ſedem Romanam jam ſuo ſeculo *Babylonem*
impiam vocat, *dæmonum receptaculum*. Hoc certè agit in epiſtola, qva *Mar-*
cellæ ſvadet, ut Româ relictâ, ſe Bethlehem conferret. *Baſilius* epiſt. ad
Evagrium conqveritur de *Occidentalium faſtu*, qvi qvid verum ſit, neq;
ſciunt, neq; ſuſtinent diſcere. *Epiſt. 10. Paulinus ep. 1. &c.* Ubi deniq; volu-
it, & juſſit Chriſtus Eccleſiam magnificentiâ & voluptatibus diffluere.
Johann. Marian. lib. 4. de rebus Hiſpan. cap. 19 p. 315. T. 2. Hiſpan. Illu-
ſtrat: *Liberio Romano Epiſcopo defuncto, pars feſtinatu Comitis Urſicinum in de-*
functi locum ſubrogarat, pars potior & ſanior Damaſum. Hic natione Hiſpanus
fuit, an Egita Urbe in Luſitania parte ea natus, qvæ Durio & Minio compre-
henditur, & hodiè Grimavanes vocatur: an Tarracone, an Madriti in Carpeta-
nica, autores in diverſum trahunt. Ergò cum ſe uterq; legibus creatum diceret
annulum vitio, tanta contentione ſeditio exarſit, ut in baſilica Sicinini uno die
centum triginta ſeptem homines fuerint occiſi, auctore Marcellino ejus ætatis Hi-
ſtorico. Qvo loco Pontifices Romanos vehiculis procedere criminatur, & convi-
via eorum regales menſas ſuperare. Hâc tempeſtate ſedatâ, adverſa Damaſo
factio non qvievit prorſus adulteri lege poſtulatus in Epiſcoporum conventu inno-
centiam tueri compulſus eſt. Confer. *Sozom.* d. l. *Socratem* H. E. cap. 29. *Marc.*
Ant. de Dom. P. 1. de Rep. Eccl. l. 4. c. 11. §. 19. p. 66, *Binium* T. 1. Concil.

Not. in vit. Damasi I. p. 622. *Ruffin.* l. 2. c. 10. H. E. *Damasius post Libe-*
Damas. *rium per successionem sacerdotium in Urbe Roma susceperat.* Qvem prælatum
376. » sibi non ferens Ursinus qvidam ejusdem Ecclesiæ Diaconus in tantum
» furoris erupit, ut persvaso qvodam satis imperito & agresti Episcopo
» collecta turbulentorum & seditiosorum hominum manu, in Basilica
» qvæ Sicinini appellatur, Episcopum se fieri extorqveret, legibus & or-
» dine & traditione perversis. Qvo ex facto tanta seditio, imò vero tan-
» ta bella coorta sunt, alterutrum defendentibus populis, ut replerentur humano sangvine orationum loca. *Schismatibus vel maximè sunt excitati Imperatores*, ut electionibus præessent, adessent. *Valentinianus* certè hic suam probavit industriam & potestatem *Ursicinum* ejiciendo, *Damasum* tenèndo. Sic *Honorius* Imperator *Eulalium* confirmat, Bonifacium ejicit. Vide Valentiniani rescriptum ad prætextatum urbis præfectum post ejectionem Ursicini ap. *Baron. Tom. IV. ann. 368. n. 2. & 381. n. 1. 2.* sqq. Epistola Damasi, ordine tertia, ad Stephanum Archiepiscopum Mauritaniæ & universos Episcopos Africanæ provinciæ satis arguit, *qvantum sibi arrogárit Damasus* (qvam usurpamus ad hominem) *supposititia* enim aliàs est, qvod vel inscriptio ostendit: *Damasus servus servorum* DEI &c. cum tamen *Gregorius I.* primus ex humilitate se scripserit servum servorum, licet post eum se plurimi tales *antonomasticè* æstimarunt, uti bene judicavit *Gobelin. Person. Cosmodrom.* cap. 30. f. 176. Arrogavit sibi, inqvam, *cognitionem causarum summarum*, & *determinationem* earundem. Concilia *non nisi sua autoritate* sulta perstare. *Episcoporum creationem* nonnisi a Pontifice fieri. Vide reliqvas Epistolas, qvas edidit cum censura, & judiciis ipsorum Pontif. *David. Blondell. Pseud. Isidor.* p. 530. sqq. Adde *Æneam Sylv. de gest. Concil. Basil. p. 14. m.* Unde apparebit, qvàm multa Presbyteris abripuerit, scilicet: *qvòd* eis non liceat sacerdotes consecrare *aut* subdiaconos, *nec* virgines, *nec* altaria erigere, *nec* ungere, *nec* sacrare, *nec* Ecclesias dedicare, *nec* chrisma conficere, *nec* chrismate baptisatorum frontes signare, *nec* publicè qvidem in missa pœnitentem reconciliare, *nec* formatas Epistolas mittere, *nec* Populum benedicere, *nec* ante Episcopum in Baptisterio aut Sacrario introire &c. Qvis & qvalis respectus Damaso in Synodo Constantinopolitana concessus, fideliter refert *Mornay.* Myster. Iniqvit. p. 94. qvem adi. Multa primatum promoventia, affectabat Damasus, & qvidem pertinacius ac qvidem Præcessores ejus ante concilii Nicæni tempora fecerant. Illi enim meliora moniti, cesserunt monitis & rationibus Episcoporum acqvieverunt. Vera hæc esse, ex superioribus constat, & *Æneas Sylvius* non obscurè probat, qvi sic: *Ante Nicænum Syno-*

dum

dum unusquisq; sibi vivebat & parvus respectus Ecclesiæ Romanæ habebatur. Hic *Damasus verò altum spirans, rectiora monentibus, pro supercilio suo,* audi- *secu.4.*
re detrectavit, & multis *hoc nedum advertentibus, Ecclesias Asiæ, Africæ sibi pro lubitu suo subjicere in dies allaboravit.*

§. XVII. Undiqvaq; certè hoc seculo corradebant Episcopi Romani eminentiam. Hactenus Romanis Episcopis autoritatem præ reliqvis conciliarunt *amplitudo Civitatis Romanæ,* qvòd ea caput orbis esset, *multitudo, sinceritas & constantia* DEI & *beneficentia in alias Ecclesias & propagatio Evangelij* ad urbes vicinas. Accessit *Indulgentia Imperatorum,* Constantini M. ad fidem conversi, qvi causas episcoporum extra urbem etjam contendentium, nonnunqvam Romano & aliis vicinis Episcopis commisit cognoscendas & dijudicandas. Videatur *Euseb.* H. E. lib. x. c. 5. *Synodus Nicæna* non parum qvoq; affectatam eminentiam confirmavit. canon. 6. *Ruffin.* lib. 6. c. 6. Sed nulla ibi Lex, decretum nullum, sed *mos* tantùm. Patres etiam Concilii non *præferunt* sed *coæqvant* Romanum aliis. Vide *Morn.* Myster. Iniqvit. p. 43. Auxit verò potissimum præsumtionem *perturbatus Ecclesiarum Orientalium status,* propter pestilentissimam Hæresin Arii. Tùm Athanasius & alii, utpote præcipui *Consilium & auxilium implorabant,* ut Episcopi Romani apud Imperatores intercederent & consiliis juvarent: & inde statim, certè inconsideranter sibi nescio qvem *primatum* exsculpebant. Constat hoc ex actitatis *Julii, Socrat.* l. 2. c. 15. fretus is Ecclesiæ Romanæ prærogativa, minacibus literis communivit *Paulum Constantinopolitanum, Asclepam Gazensem, Marcellum Ancyranum, Lucium Adrianopolitanum & Athanasium* ab Orientalibus depositos, scripsitq; ad Orientales, ac unicuiq; locum restituit, illosq; reprehendit, qvi eos per temeritatem deposuerant. Sed Orientales ejus Imperium & primatus affectationem, ut legibus Ecclesiasticis contrariam, rejecerunt, & *relicta Roma, ac literis Episcopi* Julii &c. Conf. *Sozom.* l. 3. c. 8. Insolentiores etiam fecit Episcopos Romanos, qvod eorum *sententiæ requirerentur in Synodis,* qvando Metropolitani abessent. Item qvod *in causis communibus, si qvid alij egissent soliti sint id ad Pontificem Romanũ perscribere,* ut suâ comprobatione pacem & concordiam juvaret. Vide Ep. *Ambrosii* ad *Theoph.* lib. X. *Item* qvòd *ex aliis Ecclesiis testimonia de Dd. interdum à Romano Episcopo peterent. Socrat.* l. 4. c. 37. *Item* qvod eorum *recta sententia* acqviescerent & alii pii Dd. *Sozom.* l. 6. c. 22. *Item* qvod Ariani ad mentem sanam redeuntes & palinodiam canentes, à Romanis Episcopis, ut præcipuos inter occidentales, oblato libello pœnitentiæ, reciperentur, uti de *Ursatio & Valente & Julio* narrat *Socrat.* lib. 20. 30. 37. *Theodor.* H. E. l. 2. c. 19.

Multa

Multa etiam Romani Episcopi, in Epistolis suis de suo nomine, dignitate Petri Coryphæo Apostolorum, primatu, debuccinabant. Si qvi etjam ad eos scribebant, statim hoc ipsum subjectionem & obedientiam arguebat in scrinio pectoris Pontificalis. Lege *Epistolas Pontiff.* Tom. I. Concl. & qvas singulari studio edidit *Blondellus*, & videbis *typum Pontificalem.* Scripserant Orientales ad Damasum, nulla certè insigni reverentia ipsum, prout cupiebat tractantes: Qvid ille? *Qvod debitam Reverentiam Apostolicæ sedi tribuit vestra charitas, Vobis, filii charissimi, præstatu ipsi plurimum &c.* Vide stylum immutatum: *Filios* appellat Synodi Constantinopolitanæ Patres, qvi antea *Coepiscopi, fratres* ab antecessoribus vocati, ut ostendimus suprà §. 7. & Ecclesiam Romanam *Apostolicam sedem* vocat, cui reverentiam omnes debeant. Sec. 4.

§. XVIII. Hæc inqvam seculo hoc moliebatur præsumptio Pontificialis. Impedivit autem præter ea, de qvibus suprà §. 13. s. *communis Ecclesiarum Consociati, Synodorum autoritas, Doctorum sincera sententia, demum Imperatorum autoritas.* Vide pluribus *Centuriatores* IV. Magdeb. c. 7. p. 551. ubi ostenditur, *Arnobium, Lactantium, Eusebium Cæsariensem, Athanasium, Hilarium, Basilium, Ambrosium, Epiphanium, Gregorium Nazianzenum* nullibi asserere talem *Commentitium primatum* Pontificis, neminem illorum docere, *Romanum Episcopum sive divino sive humano jure esse Oecumenicũ*, seu universalem Ecclesiarum inspectorem. *Theodosius* Imperator jubet cunctos Catholicorum nomen amplecti, *Sozomen.* l. 7. c. 4. & vult ut cuncti subditi eam religionem retineant, qvam vertex Apostolorum Petrus Romanis initio tradidisset, ac tum Damasus Romanus Episcopus & Petrus Alexandrinus custodirent, & ut illi soli qvi Triadem pari honore colerent, catholica Ecclesia nominarentur, reliqvi verò contraria sentientes, hæretici appellarentur, & supplicium sustinerent. Magna hæc laus, sed Damaso cum Petro Alexandrino communis, & utrisq; eorum communis cum pluribus Orentis Episcopis, *Nectario, Pelagio, Diodoro, Amphilochio, Helladio, Otreino, Gregorio Nysseno*, & aliis *Sozom.* l. 7. c. 9. Qvando ergò etiam *Hieronymus* ep. 57. Damasi laudat fidem veram, qvam communem habuit cum reliqvis Episcopis, non summam illi statim *prærogativam* peculiarem præ aliis attribuit. Nil facit ad prærogativam Damasi, adstruendam, qvod *Ambrosius Commentario in Paulum*, Damasum appellet *Rectorem Ecclesiæ.* Commentarius enim ille suppositicius est. Vide *Lovan.* Bibl. excus. Antverp. & Censur. lib. V. & N. T. Tom. 4. in append. operum Augustini. *Bellarm.* de amissa gratia & Stat. peccati. c. 5. & l. 4. c. 8. de Justif. *Salmeron.* Comment in Epist. Pauli Disp. 19.

Maldo-

Maldonat. in c. 19. Matth. *Labbe* de Scriptor. Eccles. p. 51. *Rivet.* l. 3. c. 18. *Critic. Sacr. Cocus* Censur. p. 270. Si igitur vel maximè *Ambrosius* Damasum vocâsset *Rectorem Ecclesiæ*, Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem intelexisset, ut in *Epist. ad Valent. Imperat. contra Symmachum* 1. non tamen vocavit *Ecclesiæ universalis* rectorem, Vide *Rainold.* Colloqv. cum Harto p. 386. c. 8. f. 6. *Damas* 367.

§. XIX. Damasi Indolem & libidinem in parando primatu secutus est successor *Siricius Romanus*, seculo IV. præcipitante. Hic cœlebatum sacerdotum magno nisu stabilire voluit *dist.* 82. Primatum Romani Pontificis ursit, sedem Apostolicam per *modum Imperativum* firmare volens. Vide epist. 1. ad *Himerium Tarraconensem.* Tom. 1. Concil. *Bin.* p. 689. Ubi inter alia: *qvod etiam totus Oriens & Occidens custodit, à qvo tramite vos qvoq; posthac minimè convenit deviare, si non vultis à nostro collegio Synodali separari sententia. --- nunc prafatam regulam teneant omnes sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petræ, super qvam Christus construxit Ecclesiam suam, soliditate divelli. --- Hoc ne fiat omnibus modis inhibemus. --- Noverint se ab omni Ecclesiastico honore, qvo indignè usi sint, Apostolica sedis autoritate dejectos. --- Nunc fraternitatis Tuæ animum ad servandos Canones, & tenenda decretalia constituta, magis ac magis incitamus, ut hæc, qvæ ad tua consultare scripsimus, in omnium Copeiscoporum nostrorum perferri facias notionem: & non solum eorum, qvi in tua sunt diœcesi constituti: sed etiam ad universos Carthaginenses ac Bœoticos, Lusitanos atq; Gallicos, vel eos, qvi vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, hæc, qvæ à nobis sunt salubri ordinatione dispositæ, sub literarum tuarum prosecutione mittantur. Et qvanqvam statuta sedis Apostolicæ, vel Canonum venerabilia definita, nulli sacerdotum Domini ignorare sit liberum: Utilius tamen, atq; pro antiqvitate sacerdotii Tui, dilectioni tuæ admodū poterit esse gloriosum, si ea, qvæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimitatis tuæ solicitudinem, in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, qvatenus & qvæ à nobis non inconsultè, sed providè sub nimia cautela & deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus imposterum excusationibus aditus, qvi jam nulli apud nos patere poterit, obstruatur.* Siric. 385.

Enitur rursum immutationem stylo. *Damasus* jam non *fratres & Coëpiscopos* vocavit Episcopos, sed *filios*; Siricius autem more antiqvo Coepiscopos, fratres; imperativum temperat mollioribus lenioribusq; vocibus, rogat, incitat, & tacitè tamen imperat, arbitrio enim ejus per universam Hispaniam & alia contermina regna volare voluit, qvam terminis domestici amplius capere haud poterant. Non tamen negotium durioribus & imperiosis tractari poterat actitatis; nam progressum

Siricius 385.

Episcoporum Romanorum repressérat Orientalium constantia, unde cum Occidentalibus agendum erat, apud qvos via ad primatum faciliùs sterni poterat, vel saltem videbatur. Proinde temperandus stylus fuerat, præsertim sub initiis sedis, ita tamen ut sub his involucris vires sumeret pedetentim, qvem qværebat, primatus. Successivè & sensim *imperativum* aliis circumscripsit verbis, qvæ in rei veritate imperabant, mandabant: *hæc sunt, qvæ deinceps* intuitu divini Judicii omnes Catholicos » Episcopos expedit custodire, vel ut extra conscientiam sedis Apostolicæ, h. e. primatus nemo audeat ordinare &c. Constituit præterea pro autoritate Siricius, *Platina teste in vita ejus*, ut qvicunq; aut viduam, aut secundam uxorem duxisset, ab officio Ecclesiastico pelleretur. *Vide epist. ejus 1. Capitul. II. Tom. I. Concil. pag. 691.* De fastu & superbia illorum temporum verè ex *Augustini qv. 101. V. & N. T.* scribit *Döling.* ἀνήκρ. Τομβόγε: Hoc tempore *primatum & dominatum super universas Ecclesias Papæ impudenti audacia sibi arrogare non erubuerunt*, idq; adeò, ut ipsis qvoq; Diaconis Romanis creverit animus, ob urbis magnificentiam, ut qvæ caput esset omnium civitatum, se etiam esse honorabiliores, & Presbyteris aliarum civitatum pares haberi volentibus. Lente processérat *Siricius* in conqvirenda Papali autoritate; qvid autem intenderet statim subolfecerunt *Africani*. Mandarat *Siricius*, ut extra conscientiam sedis Apostolicæ h. e. primatis, nemo audeat ordinare, restrinxerat, inqvam, jus ordinationum ad *sedem Apostolicam*, & primatem ejus, i. e. Episcopum Romanum. Sed Africani *ampliarant* hoc decretum in *Synodo Charthaginensi 2. Canon. 12. sub Siricio Tom. 1. Concil. Bin. p. 704. b.* Placet omnibus, *ut inconsulto Primate cujuslibet provinciæ* (non Romano tantùm) *tam facile nemo præsumat. Limitant tàm facile; Siricius absolutè mandat. In Concil. Carthagin. III. 397. sub Siricio* videntes elationem & supercilium pontificum sanxerunt *Canon. 26. Tom. I. Concil. p. 711. b.* ut primæ sedis Episcopus *non appellaretur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos*, aut aliqvid hujus» modi, sed tantùm primæ sedis (non orbis, non universalis) Episcopus. *Conc. Afr. c. 6. dist. 99. primæ sedis Episcopus.*

Sec. V.

§. XX. Longum foret exqvisitius successorum Pontificum molimina adducere, sufficiat monuisse Pontiff. V. Seculo *Innocentium I. Zosimum, Cœlestinum, Leonem, Simplicium, Gelasium, Anastasium, Symmachum, Bonifac. II.* vestigia antecessorum suorum pressisse, neq; aliqvid omisisse, qvod primatum promoveret. Vide pluribus *Mornayum Myster. Iniqvit. p. 112. sqq.* & qvi vitas Pontificum descripserunt, *Platinam, Cherubinum, Reynum, Joh. Stell. Anastasium.* Axioma hoc potissimum tractatum est,

ut cau-

ut causæ majores in Ecclesia ortæ ad sedem Romanam deferrentur. Hoc *Innocentius I. epist.* mandavit. *Majores causæ in medium devolutæ, ad sedem Apostolicam*, sicut Synodus statuit, & beata consvetudo exegit, post judicium Episcopale *referantur.* Opposeurant se *Episcopi 402. in Milevitana Synodo* nec non 413. in *Carthaginensi*, qvi *Pelagium & Cœlestinum* anathematizarunt, & res gestas demum Innocentio intimarunt, nihil interea de jure suo & æqvalitate remittentes. Sic & *Milevitani* fratres in *epistol. ad Innocentium* rogant eum, ut in sua parœcia seu Diœcesi eandem, qvam ipsi in Africa diligentiam adhibeat. *Milevitani* Patres *can. 22. Concil. Milevit.* expresse: *Placuit, ut Presbyteri, Diaconi vel cæteri inferiores* Clerici, in causis, qvas habuerunt, si de judiciis Episcoporum suorum qvesti fuerint, *vicini Episcopi eos audiant*, & inter eos qvicqvid est, finiant, adhibiti ab eis, consensu Episcoporum suorum. Qvod si & ab eis provocandum putarint, non provocent, nisi ad Africana Concilia, vel ad primates provinciarum suarum. *Ad transmarina* autem qvi putaverit appellandum, *à nullo intra Africam, in communionem suscipiatur.* vide pluribus *Althus.* Histor. Eutych. p. 45. ad 49. Morn. Myster. Iniqvit. p. 114. sqq. Σύγκρασις scilicet hic non parva exorta est. *Milevitani*, & alii ad transmarina judicia appellantes in communionem suscipere detrectarunt: *Romani* pro suo jure & sententia allegarunt Decreta Concilii Nicæni. Negabat adversa pars talia decreta reperiri. *Althus.* Hist. Eutych. p. 44. Cogitur interea Concilium *Chalcedonense*, & Constantinopolitano Episcopo, qvod sedes ibi jam esset Imperii, nova esset Roma, *cum Romano æqvalia tribuuntur privilegia.* Contradicunt Legati Pontificis, ajentes, Ecclesiam Romanam semper habuisse primatum. *Item*, Episcopos nonnisi coactos subscripsisse. Reclamarunt omnes dicentes: Neminem coactum fuisse. Vide & *Althus.* Hist. Eutych. p. 98. sqq.

Innoc. I. 402.

§. XXI. Conditio jam sic Canone *inter Episcopum Romanum & Constantinopolitanum*, qvi Ἴσα πρεσβεῖα Constantinopolitano cum Romano tribuit, perpetuas inter eas vidisse altercationes & rixas. *Constantinopolitanus* enim superiorem ferre noluit; *Romanus* non æqvalem Constantinopolitanum. *Constantinopolitanus* jurisdictionem suam per universum Orientem allaborabat: ille *Romanus* Occidenti Orientem jungere omnibus viribus contendebat. Hoc videntes *Alexandriæ*, & *Antiochiæ* Episcopi, ut Constantinopolitani conatus infringerent, ad Episcopum Romanum sæpe confugiunt, ut ægrè facerent Constantinopolitano, ut qvi novus esset Episcopus. In contemptum qvoq; Constantinopolitani plus justo detulerunt Romano Episcopo. Unde factum, ut sibi Romanus Episco-

piscopus contra Canones sancitos *plus tribueret*, & *Monarchiam* indies ma-
Innoc. I. 402. gis magisq; propagaret. Arridebant huic negotio occasiones exopta-
tissimæ: 1. Septentrionales populi Italiam universam *devastabant*, &
penè confecerant. Non laborandum tùm fuisset, de dignitate Papali,
sed supplicibus votis & desideriis præsentia mala declinanda erant. Ve-
rùm aliis usibus hæc incommoda adaptavit ambitiosus Episcopus Roma-
nus. Reprimendus erat hospes adventitius, intestino neglecto, qvi in
turbido fundo piscatus est, qvod desideravit. Ergo ad Episcopatum Ro-
manum hisce temporibus, seculo *scilicet qvinto* declinante, perveniri non
poterat, nisi per vim, *Simoniam, fraudes, sordes*, in annos Pontificis inqvi-
rendum erat, de ejus successione ante obitū pacisendum, suffragia num-
mis emenda &c. Qvæ omnia *Synodus* hæc non potuit mutare, qvantum-
vis anathemata vibrans. Vide *Synod.* Romanam I. sub *Symmacho* cap. 2.
3. 4. 5. Tom. III. Concil. p. 685. Ex cap. 4. certè apparet, Romanos
Pontifices sibi jus sumsisse, *successorem denominandi, decernendi.* Sic enim
habet tenor Capituli: Si, *qvod absit, transitus* Papæ inopinatus evenerit, ut
de sui electione successoris (ut suprà placuit) non possit ante decernere.
Depudiit hic *Binius*, cujus verba sunt p. 681. Tom. III. Concil. a: *Sciendum
hoc loco, neminem Romanorum Pontificum, post Petrum Apostolum, sibi succesſo-
rem aliqvem subrogasse, vel etiam subrogare tentâsse: modestiæ tamen causâ
observatum fuisse, ut decedentis Pontificis de successore sententia rogaretur, qvam
postea Clerus Romanæ Ecclesiæ suo suffragio liberè vel approbare* vel rejicere
poterat. Si ita Ecclesiæ expedire judicaret. Sic etiam *glossator juris Canon.*
Dist. 79. c. 10. *Si transitus.* Aliud certè verba capituli docent; expresè
siqvidem extat verbum *decernere*, ut de sui electione successoris non possit
antea *decernere*. *Decernere* non est sententiam suam arbitrio & judicio
alterius committere, *sed sententiam suam firmam esse jubere.* Non etiam
hoc volunt *verba capituli*, qvasi denominato successore à Pontifice, Cle-
rus Romanus talem rejicere, vel approbare potuerit; sed tantum hoc
volunt: *Defuncto Pontifice, & non decernente de electione successoris, Episcopu
fas fuisse eligendi Pontificem.* Verùm talis autoritas decernendi electio-
nem successorum minimè ferenda videbatur *Odoacro Rugiæ Duci.* Is enim
Simpli. 472. Italiâ potitus, circa ann. 472. ne per obitum Simplici Episcopi Romani,
turbæ orirentur, lege cavit, qvam per Basilium vicarium suum, in Vati-
cano freqventissimo Episcoporum cœtu, promulgari jussit, hujus teno-
ris: *Si Simplicium de hac luce exire contigerit, propter illum strepitum & vene-
rabilis Ecclesiæ detrimentum sine nostra consultatione cujuslibet non celebretur
electio.* Esto, fuerit Arianus *Odoacer*; nunqvam tamen Ecclesias qvo-

cunq;

cunq; modo vexâsse confitentur *Baronius* ad ann. 476. n. 1. 2. 3. Rursus pertinet ad Odoacrum illum planè memoriâ dignum, *nullum factum ab eo negotium rebus sacris*, qvantumlibet Arrianus esset &c. Sed & multa *pe-* *Simpl.* *472.*
tentibus (sc. æqva) Episcopis Orthodoxis eundem Principem indulsisse, ut testatur *Ennodius* Diaconus Ticinensis. Iniqvum igitur videbatur ei jam dicta surrogatio, qvare talem rejecit. Crevit nihilominus cùm die fastus & præsumptio Papalis. Vide, si lubet, Concil. 2. 3. 4. 5. Roman. Tom. III. Concil. p. 687. sqq. Ann. 501. sqq. Concilium *Agathense*, qvæ hæc & similia excluserunt: *Nefas esse Laicis, qvamvis religiosis, de Episcopis*, de Ecclesiasticis rebus & facultatibus ferre leges. *Sanctos esse Romanos Episcopos* merito B. Petri, sedis privilegio. Eos cœlo tantum rationem reddere. *Ennodius* in Apolog. pro defensione Symmachi & 4. Synod. Roman. (qvæ tantæ est autoritatis, ut decretis Pontificum adnumeret *Binius* Not. ad Apolog. Tom. 3. Conc. p. 704. b.) *Tom. 3. Concil. p. 701. b.* Satis clarè desideria Pontificis, sed adulator explicat: *Voluit DEUS B. Petri Successores Cœlo tantùm debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare, eas animas de inqvisitoribus non habere formidinem, qvas Deus præ cæterâ suo servavit examini.* -- Sanctorum voce *patet, Pontificiam dignitatem sedu ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi, qvicqvid fidelium est, ubiq; submittitur, dum totius corporis Caput esse designatur.* Caput jam erigit, mox cristas Episcopus Romanus.

2. *Occasionem exoptatam* suppeditavit Romano Episcopo de eminentia sibi prospiciendi, seculo præsertim VI. *Imperatorum absentia*, qvi Constantinopoli ut plurimum degebant. Hi ut Romanos continerent, nonnihil Pontificibus Romanis connivebant, qvi ad suam ambitionem lenitate hac & indulgentia turpiter abusi sunt. Addit *Mornæus* Myster. iniqvit. p. 181. sqq. *Septentrionalium qvoq; populorum appulsus an affluxus, qvorum duces sese mutuò supplantabant, & ut in Italia pedem fortius figere possent*, eorum gratiam omnibus adulationibus demerebantur. Hereseon subinde pullulantium *seges*, qvarum proceres modò in Africa, modò in Oriente profligati, damnati, ut juri sese subducerent, Romanorum Pontificum Primatu abutebantur, seu appellationis specie, seu retractationis spe, ad eos confugientes: Addamus, *omnes toto orbe amicitiam primæ sedis Episcopi indubie exambiisse*, cujus domicilium urbs primaria, Orbis Epitome, *in gravioribus rebus, Consilij olim origo & fons.* Nec advertunt plerique suas pedetentim consultationes pro supplicationibus haberi, Consilium in merum Imperium, arbitrium in judicium, in rem judicatam, transire, degenerare, Cæterùm qvia doctrinæ labes, disci-

plinæ corruptelam conſeqvi ſolet, eodem ſeculo *invocatio & adoratio ſanctorum & Martyrum propagatur: Deorum illi in locum jam ſubeunt, Ethnicorum pampini Chriſti vineam tantum non obumbrant & ſuffocant, pauci admodum deſtringunt, graſſanti ſuperſtitioni obniituntur.* Qvòd verò *Leoni, Symmacho*, & præceſſori ejus *Anaſtaſio* reſtiterint Epiſcopi Galliæ & Germaniæ, habes in actis eorum. Confer *Mornæi* Myſter. iniqvit. p. 182. ſeq. Totum negotium hic *Syllogiſmus* complectebatur: *Si omnibus Epiſcopis una ineſt poteſtas, ineſt etiam unum*, Eſt autem omnibus una poteſtas, Igitur & uni. Vide *epiſtol. Epiſcopp. Galliæ & Germaniæ 2. in Collect. Aventin.* Primus inter Pontifices *bullas* edidiſſe reperitur *Leo I.* cujus I. eſt, *de rebus Eccleſiæ* non alienandis ap. *Cherubin.* Buller. M. T. 1. p. 13. Lugd. 1645. II. *Confirmat.* Concil. Chalcedon. qvæ ad fidem ſpectant. Et comprobatio Concil. Nicæn. I.

Simplicius 472.

Gelaſ. 492.

§. XXII. *Gelaſius* 492. anni ſucced. cujus mentio injicienda erat, *omni niſu primatum obtinere allaborans, non* jam Nicænam Synodum ut Leo, *non* antiqvam conſvetudinem, ut cæteri ampliùs urget; *Sed unum illud*: Tu es Petrus, *amplectebatur.* Vide *Epiſt. 11. & 13. ad Dardaniæ Epiſcopos.* Laudabile tamen eſt, qvod *Gelaſius* communionem ſub una impugnârit, tùm forſitan contra *Manichæos*, conſeqventer contra *Pontificios.* Notum eſt ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, ſingnanter ex *Auguſtino Hæreſ. XXIV.* ad *Qvod vult DEUM*, Severianos *vinum non bibiſſe*, eò qvòd *de Satana & terrâ* germinaſſe aſſeruerint vitem. Hos ſecuti ſunt *Manichæi*, qvi itidem vinum non biberunt, dicentes: *fel eſſe Principum tenebrarum.* Cap. 46. Auguſtin. Tale Sacrilegium malè tulit *Leo M.* Seculo V. qvi *Serm. IV. Qvadrageſim.* hæc habet: *Qvum ad tegendam ſuam infidelitatem noſtris audeant intereſſe myſteriis, ita in Sacramentorum Communione ſe temperant, ut interdum tutius lateant, ore indigno Corpus Chriſti accipiunt, Sanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinant.* Gelaſius Succeſſor Leonis intervallo 30. annorum, in ſacrilegos tales invehitur in *epiſtola ad Majoricum & Johannem Epiſc.* Comperimus qvôd qvidam *ſumtâ tantùm Corporis ſacri portione à calice ſacri cruoris abſtineant*, qvi procul dubio (qvoniam neſcio qva ſuperſtitione docentur obſtringi) *aut* integra Sacramenta percipiant, *aut* ab integris arceantur: qvia *diviſio unius ejuſdemq; myſterij ſine grandi ſacrilegio* non poteſt provenire. Hic obſervandum, qvòd *Gratianus*, aut qvi forſan Gratiano poſterior, & Canonibus ſummulas præpoſuit, titulum talem Canoni fecerit, *diſtinct. 2. de Conſecrat. Canon. II.* Corpus Chriſti ſine ejus ſanguine Sacerdos non debet accipere. Et *Gloſſator* ſub utraq; ſpecie Chriſtus integrè ſumitur. Et hoc intelligo de *conficiente*. Nam infirmus

vel

vel sanus in necessitate sine vino sumere potest. Leonis, ut & Gelasii verba, nullo modo ad *conficientes* restringenda esse, volunt verba Gelasii, verbum *arceantur* ad populum restringendum. Neqve qvisqvam Sacerdotum subterfugit calicem in S. Cœna sumere vid. *Petr. Molin.* Novit. Papismi. p. 1279. Sed de his aliàs dicendi locus. *Extat* bulla ejus *T. 1. Cherub. & Buller. M.* de authoritate S. Pontif. in damnandis à fide Catholica deviantibus, retractandisq; malè actis Conciliis & benè gestis approbandis. *Gelas.* 492.

§. XXIII. SECULO VI. ann. 530. *Bonifacius II.* Episcopus Romanus jam *vi & minis* qværebat & agebat, qvod' præcessores ejus mitioribus modis tractarunt. Sic enim ille in Epist. ad *Eulalium* Alexandr. Episcopum de reconciliatione Ecclesiæ Carthaginensis, *Tom. III. Concil. p. 837.* Olim ab initio tantam percepimus à B. Petro Apostolorum principe, fiduciam, ut *habeamus autoritatem universalis Ecclesiæ* (auxiliante Domino) subvenire, & qvicqvid nocivum est, autoritate Apostolica corrigere & emendare &c. Seculum hoc vix repagula invenire potuit ambitioni Romanæ coërcendæ. Qvibus artibus, & cuniculis, hoc negotium persecuti sint, patet ex seqq. qvæ concisè ex *Centur. VI. Magdeb.* p. 425. seqq. subjungimus: 1. Non destiterunt Romani Episcopi alios per literas *adhortari*, ipsisq; mandare, *ut sua decreta* agnoscant. *Johannes* III. præcipit Galliæ & Germaniæ Episcopis, ne Apostolicæ sedis instituta contemnant. 2. *Acta Synodi VI. Carthaginens.* in qvibus seculo superiori damnata erat Romani Episcopi jurisdictio, in Africanas & alias Ecclesias, obnixè *studuerent abolere.* Bonifacius certè *Eulalium* Episcopum Carthaginensem eò adegit circa *ann. 531.* ut *Monarchiam Romanæ Ecclesiæ* agnosceret, & Decretum VI. Synodi Carthaginensis *damnaret*, cui *Eulalius* (inter & *Augustinus*) & præter illos, qvi Romanæ Ecclesiæ privilegia tollere videbantur, unà cum collegis suis, *damnavit Apostolica autoritate.* Satis pro autoritate scribit *Bonifacius II.* ad Eulalium *Tom. III. Concil. p. 837. Aurelius enim præfatæ Carthaginensis Ecclesiæ olim Episcopus* (is Synodo præsidebat) *cum collegis suis, instigante Diabolo* (dura verba) *superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacii atq; Cœlestini contra Romanam Ecclesiam cœpit, sed modo se videns peccatis Aurelij, Eulalius à Romanæ Ecclesiæ communione* (de facto, non de jure) *segregatus, humilians recognovit se, pacē & communionē Romana Ecclesia petens, subscribendo unà cum collegis suis damnavit, apostolicâ autoritate omnes scripturas, qvæ adversus Romanæ Ecclesiæ privilegia facta qvoqvo ingenio fuerunt.* Eulalii imprudentiam perstringit *M. Ant. de Dom.* lib. 4. c. 11. n. 19. 20. *Binius* in not. ad hanc epistolam Tom. III. Concil. p. 837. ut & *Bonif. II. 530.*

Baron.

Baron. Martyrol. ad 16. Octobr. *Tom. V. Annal.* ad ann. 419. n. 92. *Possevin. Bonif. Appar. V. Bonifacius. Bellarm.* l. 2. c. 25. de Rom. Pont. ajunt, *supposititi-* II. 530. *am esse hanc epistolam.* Ita sanè est, nobis utiq; supposititia est, imò cento ab impuro consarcinatore compaginatus. Vid. *Blondell. Pseud-Isid.* p. 590. Pontificii autem de autoritate dubitare vix audebunt cum potissima verba *Canonem 7.* constituant *Decret. 89.*

3. *Non destiterunt sibi arrogare*, & usurpare illam *potestatem*, qvâ paulatim talem dominatum confirmarent. (α) Venditabant enim sibi potestatem, *ArchiEpiscopis* suo arbitrio *imperandi*, ordinandi aut deponendi Episcopos. *Gregor.* l. 9. Indict. 4. ep. 21. 69. &c. *Centur. VI. Magdeb.* p. 425. (β) Qvod Archiepiscopis mortuis, qvasi *supremi custodes*, scribebant, & monebant Ecclesias, & clerum, de alio *eligendo*, sibiq; ad ordinationem *mittendo*. Sic *Gregorius* Mediolanensis jubet in locum *Constantij* alium eligere, & postea cum Diaconum Deus-dedit elegissent, per *Panthaleonem* notarium curavit eum consecrari. *l. 8. Indict. 3. Ep. 61.* (γ) Qvòd sumebant sibi jus *ArchiEpiscopos citandi*, ut accusati coram se causas dicerent. *Gregorius* Papa *Severum Episcopum Aquilejensem* de hæresi accusatum ad se Romam venire jubet, *Lib. 1. Indict. 9. ep. 16.* Addit qvidem: *juxta Christianissimi & Serenissimi rerum Domini jussionem*, ad B. Petri Apostoli limina cum tuis seqvacibus te venire volumus. *Maximum*, qvi Episcopatum sibi in *Salona* sumpserat, citat, ut Romam veniat, & facti sui rationem reddat, *Lib. 5. Indict. 14.* ep. 26. c. 126. (δ) Sumebant sibi jus eos *excommunicandi, aut deponendi.* Agapetus veniens *Constantinopolim* Episcopum illius Urbis non admissum in conspectum, non auditum, acceptis libellis accusatoriis deposuit. *Nicephor.* l. 17. c. 11. Non tantum *Episcopos*, sed & *Imperatores.* Symmachus certè animadvertens *Anastasium Imperatorem*, *Acacio* consensisse, excommunicavit, ut patet ex ejus Apologetico. (ε) Usurpabant sibi etiam potestatem aliis *præscribendi* qvando & qvomodo *Synodos* in suis provinciis celebrare deberent, qvo pacto etiam paulatim Synodos provinciales sibi subjecerunt. (ζ) Postulabant, ut alii Archiepiscopi, si qvid esset *negotij gravioris ad se referrent*, & nihil sine consilio suo agerent. (η) In Provinciis *qvos volebant, constituebant super alias Ecclesias omnes* tanqvam suas vicarios, ut causas faciliores definirent & graviores ad ipsos referēt. Et ita *jus appellationis* sortiti sunt. *Lib. 2. Indi. 10. ep. 4.* Gregorius *Maximiano* Episcopo Syracusano præcipit *ut vice suâ esset super ōnes Ecclesias Siciliæ*, uti habet inscriptio cap. 4. (θ) Imperabāt aliis Archiepiscopis, ut *appellationes ad Romanū Episcopū fierent.* (ι) Aliis Episcopis sua *pallia, cucullos, paraturas, benedictiones, reliqvias sanctorū obtrude-*

obtrudebant, ut eos paulatim sibi devincirent, & compararent jus, ne' cui liceret ordinare Episcopos, nisi accepto priùs pallio. *Pelagius dist. 100. can. 1. 2.* cavit, *ne quispiam Episcopus ordinare præsumeret ante pallium acceptum,* non licere Archiepiscopo, nec Primati intra tres verò menses pallium postulare á Romana Ecclesia qvemvis metropolitanum studere debere. *Gregorius* Firmiano, Episcopo Histriæ, de benedictione Sancti Petri, *paratum* unam transmisit *Lib. 10. Indict. 5. ep. 38.* Johanni Episcopo Panormitano *usum pallij* largitur, Lib. II. Indict. 6. ep. 42. c. 42. additâ adhortatione: *Illud autem admonemus ut Apostolicæ sedis reverentia nullius præsumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulset injuria, & canonum maneat incolumis atq; intemperata semper autoritas &c.* Gregorius *Augustino* Episcopo Anglorum *usum pallij* concessit. *lib. 12. Indict. 7. ep. 15.* Claves B. Petri etiam misit Gregorius *Anastasio, Antiocheno Patriarchæ*, qvæ super ægrotos positæ, miracula possint operari; multis enim miraculis solent corruscare (κ) Jus etiam sibi sumpserunt Romani Episcopi *privilegia & dignitates aliis tùm Episcopis tùm Ecclesiis, tum monasteriis & Xenodochiis* conferendi, & confirmandi. Sic *Gregorius* Monasterio *Medardi Suession.* privilegium amplissimum concessit, qvod extat *lib. 12. Indict. 7. Epist. 32.* Si verum hoc privilegium, qvippe qvod supposititicium docet *Blondell. Pseudisid.* p. 647. Sic autem inter alia habet: *Hæc igitur omnia, quæ hujus Apostolicæ autoritatis, & nostræ præceptionis privilegio continentur, præfati monasterij Rectoribus & filiis præsentibus & futuris, & omnibus monasterij ipsi loco subjectis, vel sociatis sub anathemate servanda constituimus. Si qvis autem regum, antistitum, judicum, vel qvarumcunq; secularium personarum, hujus apostolicæ autoritatis, & nostræ præceptionis decreta violaverit, aut contradixerit, aut negligenter dixerit, vel fratres inqvietaverit, vel conturbaverit, vel aliter ordinaverit, cujuscunq; dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo privetur, & ut Catholicæ fidei depravator, vel sanctæ DEI Ecclesiæ destructor, à consortio Christianitatis, & corpore ac sanguine Domini nostri JESU CHRISTI seqvestretur: & omnium maledictionum anathemate, qvibus infideles & Hæretici ab initio seculi usq; in præsens damnati sunt, cum Juda traditore Domini in inferno inferiori, damnetur, nisi digna pœnitentia præfatorum sanctorum sibi propitiaverit clementiam, & fratrum communem reconciliaverit concordiam. Centur. VI. Magdeb.* p. 430. (λ) *Jus præsidendi in Conciliis Oecumenicis*, sibi sumpserunt. *Johannes* Romanus Episcopus noluit assidere Constantinopolitano Episcopo *Epiphanio*, sed occupavit thronum superiorem. *Niceph.* l. 17. c. 9. (μ) *Acta* ab aliis tractata *rescindebant*. Sic *Gregorius* damnationem *Johannis Presbyteri*, factam á

Bonif. II. 530.

Johanne Constantinopolitano Episcopo, rejicit in sua Synodo, & præcipit, ut
Bonif. innocentem absolvi: *Lib. 5. Indict. 14. ep. 15. 16.* Acta Synodi Constantinopo-
II. 530. litanæ, in qva Johannes, Jejunator dictus, sese universalem appellavit Episcopum, rejecit Pelagius II. (ut videre est ex damnatione Conciliabuli Constantinop. III. non jure convocati à Johanne Episcopo Constantinopolitano, Universalis Episcopi nomen sibi perperam vindicante. *Tom. I. Bullar. M. Cherubin.* p. 23.) ut & Gregorius M. Vide *Gregor. lib. 4. Indict. 13. ep. 36.* Cujus verba: *Ante hos annos octo sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore frater & Coëpiscopus noster Joannes in Constantinopolitana urbe ex causa alia occasionem quærens, Synodum fecit, in qva se universalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus ut agnovit, directis literis ex autoritate sancti Petri Apostoli ejusdem synodi acta cassavit. Quarum videlicet epistolarum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare. Diaconum verò, qvi juxta morem pro responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhærebat, cum præfato Consacerdote nostro missarum solennia celebrare prohibuit. Cujus ego qvoq; sententiam sequens similia prædicto Consacerdoti nostro scripta transmisi, qvorum exemplaria vestræ beatitudini censui transmittenda, hoc præcipuè intendens, ut hac de re, qva ex nova superbia tota universalis Ecclesiæ viscera perturbantur, priùs sæpe fati fratris nostri animum modesta intentione pulsemus. Qvi si neqvaqvam à suæ elationis rigore voluerit inclinari, tunc qvid fieri debeat, cum omnipotentis DEI solatio subtilius pertractetur. Sicut enim veneranda vestra Sanctitas novit, uni per sanctã Chalcedonensem synodum Pontifici sedis Apostolicæ, cui Deo disponente deservio hoc universalis nomen oblatum est, sed nullus unqvam decessorum meorum hoc tam prophano vocabulo uti consensit: Qvia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, sed absit hoc, absit à Christiana mente id sibi velle qvempiam arripere, unde fratrum suorũ honorẽ imminuere ex qvãtulacunq; parte videatur. Cum ergo nos hunc honorem nolumus oblatum suscipere: pensate qvam ignominiosum sit, hunc sibi qvempiam violenter usurpare voluisse. Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminem unqvam universalem nominet, ne sibi debitum detrahat, cum alteri honorem offert indebitum. ---Oportet ergo ut constanter ac sine præjudicio servetis sicut accepistis Ecclesias, & nihil sibi in vobis hac tentatio diabolica usurpationis adscribat. State fortes, state securi, scripta cum universalis nominis falsitate nec dare unqvam, nec recipere præsumatis. Omnes Episcopos curæ vestræ subjectos, ab hujus elationis inqvinatione prohibete, ut universa vos Ecclesia Patriarchas, non solum in bonis operibus, sed in veritatis autoritate cognoscat &c.* Lib. 4. Indict. 13. epist. 34. malè fert hanc superbiam Gregorius M. sic scribens: *Sed cum se nova præsum-*

præsumtione atq; superbia idem frater meus, universalem Episcopum appellet, ut sanctæ memoriæ decessoris mei tempore adscribi se in Synodo tali hoc superbo vocabulo faceret, quamvis cuncta acta illius Synodi sede contradicente Apostolica soluta sint, triste mihi aliquid serenissimus Dominus innuit, quòd non eum corripuit, qui superbit, sed me magis ab intentione meâ declinare studuit, qui in hac causâ Evangeliorum & Canonum statuta humilitatis atq; rectitudinis virtute defendo. ---Triste tamen valde est, ut patienter feratur, quatenus despectis omnibus, prædictus frater & Coepiscopus meus solus conetur appellari Episcopus. Sed in hac ejus superbia quid aliud, nisi propinqua jam esse Antichristi tempora, designatur? Lib. 4. epist. 36. 38. & Lib. 6. ep. 24. 28. 30. Confer *Mornay.* Myster. Iniqvit. p. 227. Sed & à se eum titulum amovet lib. 7. Ind. I. ep. 30. inserta Decreto d. 99. c. 5. *Ecce in præfatione epistolæ, quam ad meipsum, qvi probibui, direxistis, superbæ appellationis verbum, universalem me Papam dicentes imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri pluqvam ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis qværo prosperari sed moribus. Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namq; honor est, honor universalis Ecclesiæ. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis qvibusq; honor debitus non negatur. Si enim universum. Sed absit hoc. Recedant verba qvæ unitatem inflant, & charitatem vulnerant.* Meræ fraudes! Respuit nomen *universalis*, *sive Oecumenici*, verùm *ex mera hypocrisi*, adulatione & æmulatione Episcopi Constantinopolitani, qvi se Episcopum Universalem appellabat. *Capell.* p. 151. *contra Bulenger.* rem ipsam interea tenuit, nomen respuit, neq; unqvam negavit *universæ Ecclesiæ curam sibi commissam.* Qvin *Lib. 12. Indict. 7. ep. 32.* scribit, *se speculationem toti orbi indicere*, consvetudines omnibus mittere. *Döling.* Αὐτοκρ. ἰουμβ. p. 16 sqq. Qvalem potestatem sibi sumserit intra & extra suam diœcesin deducit *Jacob. Capellus.* Sed Rom. potest. cap. 18. 19. l. 1. Erga *principes viros.* cap. 20. Confer *Cluten. Disp. IV. Jubil. Argent. habit.* §. 27. (ν) Arrogabant sibi potestatem *contra Canones Conciliorum dispensandi. Gregor.* lib. 12. Indict. 7. ep. 31. & lib. 6. Ind. 14. ep. 19. (ξ) Sed & aliis Episcopis injungebant, *ne* sine sua autoritate *Ecclesias Basilicas consecrarent*, & sic sensim regulam constituerunt. *Gregor* Fortunato Episcopo Neapolitano mandat, ut Ecclesiam consecret. *lib. 7. Ind. 2. ep. 15. Lib. 12. Ind. 7. ep. 10.* (ο) aliis Ecclesiis *ceremonias* certas præscribebant. (π) Alias Ecclesias *emungebant. Gregorius* Argentum Ecclesiarum à populo & clero oblatum, ad se deferri jubet *Argentum verò*

Gregor. M.

Ecclesiarum, quod pro peccatis à clero & populo destinatum est, tecum huc fer.
Gregor. Idem exigit à *Petro* subdiacono Siciliæ *Lib. 12. Ind. 7. ep. 30.* (ρ) Demum
M. in *monasteria* sibi plus juris venditabant, quàm conveniebat, Gregorius *Lib. 12. Ind. 7. ep. 37. & lib. 12. Ind. 7. ep. 30.*

4. Omnes vel minimas *occasiones* arripiebant, quæ vel speciem saltem aliquam dominatus præ se ferebant. (α) Quando enim alii *Archiepiscopi consilia eorum requisivere in rebus controversis*, illicò sibi subjectionem aliquam imaginati sunt. *Dominicus* Charthaginensis Episcopus consuluit Gregorium M. per epistolam, hoc *Gregorius* sic interpretatus est, *quòd agnoscat Apostolicam sedem*, eiq; deferat reverentiam. Sed & *Felix* Siciliæ Episcopus à Gregorio Consilium *de* consangvinitatis conjunctione, *de* dubitatione an Ecclesiæ consecratæ essent vel non. Quo animo hæc susceperit Gregorius, cognosce ex *Lib. 12. Ind. 7. ep. 31.* Exegit „ dilectio Tua, *Frater Charissime*, ut ex autoritate sedis Apostolicæ deberemus tuis consultis respondere. ---De tribus *enim Apostolicam sedem, in qvæ alitus es, & doctus es capitulis consulendam, prædecessorum tuorum secutus exemplo credidisti. &c.*----Qvapropter oportet ut enixius in cunctis studiosum vos circa fratres atq; subjectos ostendatis, ut omnes, cum qvibus aliti estis, atq, didicistis sanctæ Romanæ *Ecclesiæ præceptionibus parere, Apostolicæ sedis præcepta multiplicare, apertissimeq, nota facere cognoscat*: quia qvod specialiter tibi tuisq; ut tuæ literæ innotuerunt, consultis scribimus, „ generaliter omnibus tenere mandamus. (β) Nonnunqvam petierunt *errores* damnari ab Episcopo Romano. (γ) Petierunt etiam Episcopi *Concessionem pallij & privilegia* suarum Ecclesiarum *confirmari*. (δ) Sed & *præsidium* eius implorabant contra injurias & oppressiones præfectorum, & judicum. *Gregor. lib. 9. Ind. 4. ep.* ad Innocentium Africæ præfectum, scribit, *certâ relatione Victoris Faumensis Episcopi se accepisse, multas violentias in Africa à judicibus exerceri, petit igitur ut corrigantur.* (ε) *Reliqvias sanctorum* petebant ab episcop. Rom. Sic *Augustinus* Episcopus Anglorum à Gregorio petiit reliqvias Sixti Martyris. *Gregor. lib. 12. Ind. 7.* (ζ) Præsumptionem Episcoporum Rom. non parum auxit, qvod alii Episcopi ab ipsis *commendatitias* pro se, aut suis petierint. *Gregor. lib. 9. Ind. 4. ep. 2. & Lib. 7. Ind. 2. ep. 57.* (η) Alii Episcopi petierunt ab iis, *ut legatos suos* ad Synodos etiam provinciales *mitterent*, qvi contra Canones Ecclesiasticos commissa corrigerent. *Lib. II. Ind. 6. ep. 9.* (θ) qvod alii Episcopi petierunt ab iis *confirmationem episcoporum* à se electorum & ordinatorum. *Episcopi Illyrici* Johannem elegerunt Episcopum Imperatoris consensu, petierunt etiam à *Gregorio Rom. Episcopo*, ut eundem confirmaret, qvod lubens,

fecit,

fecit, & in teſtimonium pallium transmiſit. *Lib. 4. Indict. 13. epiſt. 9.* Ubi inter alia: *Fraternitatem veſtram de ſua ordinatione reddit ſecuram, ſi antiqvæ conſvetudinis ordo ſervatur.*--- Proinde juxta poſtulationis veſtræ deſiderium prædictum fratrem &c. noſtri aſſenſus autoritate firmamus, ratamq; nos ejus conſecrationem habere dirigentes pallium indicamus &c. (1) Qvid? qvod *in contentionibus & diſſenſionibus*, de competentia jurisdictionis *ab Epiſcopo Romano deciſionem definitivam* petierint. Oppido gratum hoc Epiſcopis Romanis. Inde enim ex talibus actibus & reqviſitionibus iteratis expreſſam legem extruxerunt in rebus dubiis ſemper Epiſcopi Romani ſententiam definitivam expectandam eſſe. Hinc poſtqvam *Marianus* Epiſcopus Ravennæ mentem cleri & populi Ravennatenſis Gregorio aperuiſſet, contra leges & Canones eſſe, *ut inter Eccleſiam Ravennatenſem & Claudinum Abbatem cauſa Romæ examinari deberet, ac judicari*, reſcripſit: *Lib. 5. Indict. 14. ep. 24.* Nunqvit non ipſe noſti; qvia in cauſa, qvæ à *Johanne Presbytero contra Johannem Conſtantinopolitanum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum orta eſt, ſecundum canones ad ſedem Apoſtolicam* » *recurrit*, & noſtra ſententia eſt definita? Si ergo te illa *civitate, ubi princeps eſt, ad noſtram cauſa cognitionem deducta eſt, qvanto magis negotium, qvod contra nos eſt, hic eſt veritate cognita terminandum!* Vos autem ibi ſtultorum verba non moveant, nec per nos credatis aliqvod diſpendium Eccleſiæ veſtræ fieri. (κ) *appellabant interdum ad Synodum*, cui præeſſet Romanus Epiſcopus. (λ) Auxit faſtum Romanorum Pontificum *Imperatorum nimia ſubmiſio, & recens converſorum nimia reverentia*: inde crimen exercuerunt Epiſcopi Romani, ceu fecit *Johannes Papa* in epiſt. ad *Juſtinianum*, commendans, & laudans eum, qvòd Romanæ ſedis reveren- » tiam conſervaret, & ei cuncta ſubjiciat. Vide *Epiſt. Johann. ad Juſtinianum* ut & *reſponſoriam Juſtiniani*, & reſiduum Epiſt. Johannis C. *de ſumma Trinitat. tit. 1.* ubi obſervat *Dionyſ. Godofred.* Epiſcopum nomen ſuum poſtpoſuiſſe Imperatorio. Sic enim habet inſcriptio: *Glorioſiſſimo & clementiſſimo filio Juſtiniano Auguſto Johannes Epiſcopus Urbis Romæ.* Faſtuoſa hæc humilitas fuit, Imperatorem enim *filium* appellat Gregorius, qvem veteres Pontifices Dominum appellarunt. Idem obſervavimus ſupra §. 17. & 18. qvod Epiſcopos *filios* vocarint, ſubjectionem in hoc qværentes, qvos veteres, *Coepiſcopos, fratres* appellarunt. Verè judicavit de hac lucroſa & ſimulata humilitate *Mornæus* Myſter. Iniqv. p. 240. *Ne exiſtimes aut Gregorium aliqvid de ſuo amiſſum velle, aut alieno invadendo invigilare minus. Et enim ex ipſius Epiſtolis liqvet ſatis, ſimbrias ſuas qvam ſtrenuè extendat, nullam non occaſionem amplificandæ autoritatis, non in Italia ſolum, ſed & in cæteris*

Gregor. M.

Occidentalibus Provinciis aut venetur aut captet: Dum modò dissensionum inter Ecclesias exortarum arbitrum & judicem se constituit, modò defensorem & asylum eorum, quos Metropolitanorum censuræ malè habebant, quorum exempla passim exstant. Quin, si nonnullu epistolu fides, quæ ei tribuuntur, Archiepiscopale pallium jam tum induit, quo honorificè donaret, quos sedis suæ obsequiis obstringere vellet, quale illud Vigilio Arelatensi Episcopo missum, quorum vices sedis suæ, quas postulârat, in Ecclesias Regis Childeberti ei demandat: specie si ita est, ut ejus vigilantiâ in doctrinam & mores crescat: reipsa ut & ejus cupiditatem impleat, & suæ ipsius servire compellat. Gregor. M. Disiplicet nimia talis subjectio & reverentia Imperatorum *Dn. Auberÿ Advocat. Parlam. Paris. & Consil. Regio.* Sic enim ille *Tract. de justis pratensionibus Regis super Imperium l. 3. c. 2. n. 19.* Pontifices Romani non possident Urbem Romam donatione Imperatoris Constantini M. *Sed* PARTIM *negligentia Imperatorum absentium,* PARTIM nimia Principum recens conversorum reverentia erga summos Pontifices. 130. Idem Communis est opinio, Pontifices Romanos nec Urbem Romam, nec qvicqvam aliud in Italia possidere, nisi liberalitate & permissu Regum Franciæ. p. 129. *Axiomat. Gallic. lit. C. 3. & 4.* (μ) Sed & *decreta* vel à se vel â Conciliis facta *confirmari* ab iis *petebant.* Centur. VI. Magd. p. 437. (ν) Longius jam progressi contra eos, qvi noluerunt se ipsis subjicere *Principum & Regum abusi gratia, gladios strinxerunt.* Narrat *Galfridus lib. 8. Histor. Britan. c. 4.* Edelbertum Cantionum Regem ægrè tulisse, qvòd Britones recusarint se subjicere Augustino Romanensi Legato; hinc conjunctis copiis cum *Edelfrido* 1200. monachos, & sacerdotes interfecisse. *Pelagius I.* Episcopos Italiæ, qvi jugum dominatus sui excusserant, brachio seculari in ordinem redigit, Antichristiano scilicet medio usus, qvaliter nuncupavit *Hilarius contra Auxent.* A Justiniano is nominatus fuit. Pelag. I. Gothis applaudentibus redhostimenti loco constitutionem in favorem eorum publicavit hujus tenoris: *Principis auctoritatem, & populi consensum in ordinandis Pontificibus necessarium esse.* Hæreticos & Schismaticos incorrigibiles à magistratu puniendos. Primatum Ecclesiæ Romanæ non à Synodis aut ab hominibus, sed à Christo „ proveniss *Distinct. 21. c. 3. Quamvis Universa.* Adegit *Episcopos Italiæ* inconsultos pro autoritate, ut qvintam Synodum Oecumenicam Constantinopolitanam reciperent; contra illi *Aqvilegiæ* cogunt aliam Synodum, in illa qvintam Synodum ejurant, omnesq; se Romanæ obedientiæ subtrahunt *Veneti, Ligures, Istri.* Pelagius per *Narsetem* eos prosequitur, qvem illi excommunicant. *Veneti & Istri* Aqvilegensem sibi Patriarcham creant. Galli nihilo plus Papæ tribuerunt. *Longinus* enim Exarcha Raven-

Ravennæ ſedens Juſtiniani nomine & totius Italiæ, Vicarius Romæ agens, nihil juris temporalis & ſpiritualis Papæ eſſe dixit. *Vide Revij Hiſt. Pontiff. p. 43.* *Secul VI.*

§. XXIV. Erant tamen hoc ſeculo præter eos qvorum jam mentio facta, qvi *præſumtionem* Epiſcopi Romani *ferre recuſarunt.* I. Pomposas & ventoſas *jactationes* de excellentia & prærogativa Romanæ Eccleſiæ, ejusq; Epiſcopo exploſerunt Epiſcopi, qvi SymmachumPapam ap. Theudoricum Regem accuſarunt, inter alia ei objicientes, qvòd jactaret, *ſe à Chriſto cum paſcendi oves poteſtate accepiſſe etiam peccandi licentiam.* Vide *Ennodium* adverſ. Calumniatores. Tom. 3. Concil. p. 696. Britones nullâ ratione, non vi, non armis, adigi poterant, ut ſeſe Romano Pontifici ſubmitterent. *Galfrid. lib. 8. Britann. Hiſtor. c. 4.* II. Imperatores eos non pro *Oecumenicis* agnoverunt qvibus competeret poteſtas, qvos inter *Anaſtaſius* opponens ſe *Symmacho.* Vide *Apologeticum Symmachi.* *Hormiſda* malè tractans legatos Pontificis, qvod religionem imperare vellent, reſpondit: *Scio Auguſtorum eſſe, non Pontificis imperare,* aut ſi qvid foret, in qvo hunc, cui divinæ curæ ſunt, jubere oporteat, me eum eſſe, à qvo alii multò « meliùs juſſa expectent qvam ſua proponant exeqvenda. *Sabell. ennead. 8. lib. 2.* Liber Pontificialis in Hormiſda Tom. III. Concil. p. 729. addit, *Anaſtaſium legatos navi periculoſæ impoſuiſſe,* cum aliqvot Centurionibus, qvibus mandatum, ne ullam urbem eos ingredi patiantur. III. Sub Imperatorum poteſtate fuiſſe Pontifices, oſtenſum §. 13. Conf. *Centur VI. Magd. p. 441.* Leges præſcribebant, edicta per Pontifices publicari juſſerunt. *Gregorius lib. 2. Ind. II.* ep. 61. *Ego qvidem juſſioni ſubjectus eandem legem per diverſas terrarum partes transmitti feci.* IV. *Non etiam licitum* ipſis erat Romanis Pontificibus *Synodum convocare.* Vide *Gregor.* lib. 9. Ind. 4. ep. 52. 53. 54. 55. 56. V. Deniq; nec poteſtatem habuerunt ſeculo VI. *Romani Pontifices eligendi & inaugurandi Imperatores*; Sed illud potiùs penes ipſos *Imperatores* vel *exercitum* fuit, qvem ſibi ſuccedere & eligere vellent. Si tamen *Sabellico fides*, narrat, qvod *Juſtinus Senior*, cum ad eum pro legatione *Johannes Papa* veniſſet, à *Theodorico* miſſus, ut pro reſtitutione Arianorum laboraret, alioqvin ſe Eccleſias Italiæ demoliturum, eum perbenignè exceperit, & licet Patriarha conſecratus, à Pontifice denuo coronari voluerit, tanqvam res iſta magis ratum factura eſſet Imperium aut certè auguſtius. *Juſtinus* eum viciſſim pronus adorat, & Arianos reſtituit, Epiphanius Epiſcopus Conſtantinopolitanus eum ad parem ſedem invitavit, ſed non acqvievit, donec ſupra eum collocaretur in ſolio. Superbiam hanc & cum Græco Imperatore colluſionem ægre ferens

Theodo-

Theodoricus reducem Johannem in carcerem compingit, in qvo etiam pe-
Gregor. riit. *Revius Histor. Pontiff. p. 35.*
M. 600. §. XXV. Antequam progressum ad *seculum VII.* faciamus, vi-
denda cura & solicitudo *Gregorii M.* pro *Mauritio* Imperatore. In odium
is incurrit militum, *Phocam* Centurionem seditionis Principem eligunt,
qvi paulò pòst etiam *Imperator* salutatur. Mauritius cum uxore & liberis
fuga sibi consulere cogitur & sic Phocas primipilaris factionis à Patri-
archa coronatur. *Zonaras lib. 3.* Non destitit dehinc Phocas Mauritium
insequi, captum crudeliter tractans; conjugem enim & omnes liberos
interfici jussit: nondum acqvieverat furor, ipse etiam jugulandus erat.
Qvid ad hoc tragicum spectaculum Gregorius? cujus tam freqventes ad
Mauritium scriptæ extant Epistolæ, non detestatur hoc factum, non parri-
cidam accusat, sed ad Phocam dat literas *plenas adulationis, blanditiarum*,
non sine levi nota Mauritii. *Vide Epist. 36. lib. XI. Indict. 6.* Epistolæ ini-
tium est: *Gloria in excelsis DEO qvi mutat tempora*, transfert regna &c.—
In omnipotentis qvippe DEI Incomprehensibili dispensatione vitæ
mortalis sunt moderamina, & aliqvando cum justorum multorum pec-
cata ferienda sunt, *unus erigitur*, per cujus duritiam tribulationis jugo
subjectorum colla deprimantur. Qvod in nostra diutiùs afflictione
probavimus.—Lætentur cœli & exultet terra, & de vestris benignis a-
ctibus universæ reipublicæ populus nunc usq; vehementer afflictus hila-
rescat. *Comprimantur jugo Dominationis vestræ superbæ mentes hostium.*
Releventur vestra misericordia *contriti ac depressi animi subjectorum.* Vir-
tus cœlestis gratiæ *inimicis terribiles vos faciat, pietas subditis benignos.*
Qviescat felicissimis temporibus vestris universa respublica, prolata
sub causarum imagine præda pacis. *Cessent testamentorum insidiæ, dona-
tionum gratiæ violenter exactæ.* Redeat cunctis in rebus propriis secura
possessio, ut sine timore habere se gaudeant, qvæ non sunt eis fraudibus
acqvisita. Reformetur jam singulis sub jugo imperii pii libertas sua. *Et
epist. 43. scribit: Considerare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet,
qvantas omnipotenti Domino laudes debemus, qvòd remoto jugo tristitiæ ad li-
bertatis tempora sub Imperiali benignitatu vestræ pietate pervenimus.* Epist. 44.
ad Leontiam Augustam: *Qvæ lingva loqvi, qvis animus cogitare sufficiat,
qvantas de serenitate vestri Imperij omnipotenti DEO gratias debemus, qvod
tam duræ longi temporis pondera cervicibus nostris amota sunt, & imperialis cul-
minis luce jugum subiit, qvod libeat portare subjectis? Reddatur ergo creatori
omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cœlo, persolvatur ab omnibus
gratiarum actio in terra: qvia universa Respublica, qvæ multa mœroris per-*

sulit

tulit vulnera, jam nunc consolationis vestræ invenit fomenta. Tandem Ecclesiam Romanam in tutelam ut suscipiat, commendat: *In amore catholicæ fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus Zelum simul & mansuetudinem, ut pio semper fervore valeatis, & quicquid in DEO exceditur non insultum relinquere, & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare. -- Rogare forsitan debui ut Ecclesiam beati Petri Apostoli, quæ nunc usq; gravibus insidiis laboravit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed qui scio, quia omnipotentem DEUM diligitis, non debeo petere, quod sponte ex benignitate vestra pietatis exhibetis. Quanto enim plus timetis conditorem omnium, tanto amplius ejus potestis Ecclesiam amare, cui dictum est: Tu es Petrus &c.* Habet hic, quod respondeat *Baronius* pro Gregorio, parricidium Phocæ extenuaturus, Mauritii famam imminuens, sed quam verè & solidè, disce ex *Mornayo Myst. Iniquit. p. 255.* Adulationibus, inquam, & ficta humilitate plus lucratus est Gregorius, quàm alii violentioribus mediis. *Servum servorum primus se dixit & scripsit*, qui Dominium reapse quæsivit, ambivit certè, ut fimbrias suas strenuè extendere possit, nullam occasionem prætermisit. Regnante Mauritio cœpit supparasitari *Mauritio* lib. 2. *ep.* 61. Ind. 11. *Ego indignus pietatis vestræ famulus, in hac suggestione, neq; ut Episcopus, neq; ut servus jure Reipublicæ, sed jure privato loquor: quia, Serenissime Domine, ex illo jam tempore Dominus meus fuisti, quando adhuc Dominus meus omnium non erat.* —*per me servum ultimum suum & vestrum respondebit Christus* — « *Responde rogo, piissime Domine servo tuo.* —*Ego indignus famulus vester &c.* « Quam timidè se Mauritio Gregorius opposuerit, & legi ejus, ut miles in monasteria non suscipiatur vel convertatur, vide jam citatam *Epist.* & *Epist. 64.* Mauritio interempto *itidem Phocæ* adulari perrexit, Romanam Ecclesiam & se, uti audivimus, commendans, non certè alio fine, *quàm ut suam potentiam per favorem parricidæ* dilatare posset. Sed præpedivit mors ulteriores conatus. Elogia *Phocæ* cape ex Cedreni Chronico apud *Mornay.* Myster. Iniq. p. 257: *vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, incendo ferox, à miseratione alienus, moribus feris, hæreticus: uxor ejus iisdem moribus. Sub eo imperium gravior a quàm unquam antea passum: Nam & hominum bestiarumq; mortua est immensa multitudo, & terrâ fruges negante, fames, tum gravissime pestes obortæ sunt: hyemesq; fuerunt adeò sævæ ut congelaverit mare, ac pisces perierint. Sub quo, inquam, omnia elementa contremiscant, solus Gregorius exultârit?* Conf. *Cuspin.* in Phoc. p. 150. *Dionys. Petavius in Rat. Temp. P. 1. lib. 7. c. 13. p. 353.* de Phoca hæc scribit: *Phocas occiso Mauritio eâdem, qua sibi quæsiverat, immanitate administravit imperium annis verè octo.*

Cæpit

Cœpit enim Christi 602. Indictione 6. Novembris die 23. feria 6. qua illum Cyriacus
Gregor. *Patriarcha coronavit: & ab Heraclio captus interfectusq; anno 610. Indictione 14.*
M. 600. *Eo regnante Chosroës Persarum Rex, tanquam Mauritij necem, quo cum magnis*
ejus in se meritis pacem fecerat, in auctores vindicaret; Romanos populatus est
fines; ac torrentis instar cuncta rapiens, Calchedonem usq; in Bithyniam perfvasit,
cum Phocas interea rerum omnium securus, ac domi sedens, obscenis se libidinibus
ac principum cruore satiaret. Hoc cùm ferri diutius non posset; Heraclius Heraclij
F. Præfectus Africæ, anno, uti diximus, 610. Octobri mense, inde solvens, Constan-
tinopolim obtinet; comprehensoq; Phoca, de eo supplicium sumit.

Sabinia. §. XXVI. Videns *Sabinianus* successor, seculo VII, 603. qvousq;
603. negocium processisset *Gregorij I. tempore*, nomen & rem sibi destinare industrius conatus est, *& tum fœtus Antichristianus ferè in lucem editus est.* Excanduit is in *Gregorij I.* manes, eò qvòd cum sub Pontificatu ejus annuo duntaxat, fames nimium invaluisset, & pauperes obnixè institissent, ut Gregorii pietatem & beneficentiam imitaretur, hoc responsi iis dedisse fertur: *Gregorium popularem famam affectantem, Ecclesiæ patrimonium dissipasse.* Movit interea hoc elogium Gregorio tributum, ei in tantum bilem, ut libros Gregorii incendio destinaverit. Cui *B. Gregorius per visum* apparuisse dicitur, eumq; durissimè redarguisse, atq; sic incorrigibilem percussum à Gregorio, animam efflasse. Cujus cadaver veluti infamis ad pontem *Milvium* delatum, judicio trium Pontificum habitus est, qvi culpabili morte damnatus sit. *Joh. Stell. Sacerdos Venet. de vit.* summorum Pontif. p. 74. *Platina, Revius* in Sabin. *Sabell.* enn. 8. lib. 1. p. 396.

§. XXVII. Demum *Bonifacius* III. ann. 606, viam stratam ingreditur, & illud tandem *obtinet, qvod erat in votis prædecessorum.* Erupit tùm fœtus Antichristianus *ætate infantili*; pueriles enim ineptiæ, superstitiosi cultus, fraudes, ambitio, hoc seculo vel maximè conspicuæ. Audiamus *Nicol. Machiavellum* Florentinum, Italum, hominem Pontificium princip. Histor. suæ: *Circa annum Christi 600. consvetudines seu dogmata veteris* Ecclesiæ *cum miraculis novæ pugnare cœperunt. Nam spectrorum apparitiones & aliæ impostura Satanæ miraculorum, veterem illam faciem religionis prorsus everterunt.* Certè hoc tempore gentilium superstitio infelici metamorphosi in Papisticum cultum degeneravit & loco gentilium DEorum *sancti coli & invocari* cœperunt. Jam hoc seculo *templa* in honorem sanctorum eriguntur, *reliquiæ* transferuntur, *ceremoniæ* novæ instituuntur, *cantus Ecclesiastici* ordinantur, *cultus imaginum, crucium, reliquiarum &c. Döling.* Ἀντίχρ. Τυμβ. p. 18. *organa, altaria, cerei, unctiones, pallia* circumferuntur, illectamenta scilicet eximiorum errorum. *Mornay.* p. 271.

Myst.

Myſt. Iniqvit. *Fatis ceſſerat 10. menſe regiminis Bonifacius III. Bonifacius IV. ejus ſucceſſor, 7. duntaxat menſium Pontifex, Phoca indultu, Deorum gentilium fanum Pantheon dictum, in virginis Mariæ rotundæ & omnium martyrum templum* repurgari curavit. *Freculphi*; Chron. l 5. c. 26. T. 2. Debebat enim Antichriſtus, vero DEo rejecto, Deum alienum *Mauſim* colere, omnis generis idolomanias longè latèq; diſſeminare &c. *Binius in not.* Bonif. IV. Tom. 4. Concil. p. 535. Magna contentione ſcribit *Platina in vita Bonifac. III. p. 79.* Bonifacium III. à Phoca obtinuiſſe, *ut ſedes B. Petri Apoſtoli caput Eccleſiæ diceretur*, & haberetur ab omnibus. Fallitur *Platina*. Series certè hiſtoriæ docet Bonifacium *levi negotio*, contractu innominato, *facio ut facias*, obtinuiſſe, qvod ambitioſè anhelarat. Ut ambitioni ſuæ ſatisfaceret Bonifacius, tyrannidi indulgebat, Conſtantinopolitanus Patriarcha non parùm ſe oppoſuerat crudelitati & impietati Phocæ *Theophan.* ap. *Baron.* T. 8. ann. 606. n. 3. Iniqvè hoc tulit Phocas, & non niſi ultionem meditatus eſt. Subolfaciens hoc Romanus, Imperatorem adulationibus ad partes ſuas pertraxit, Apocriſiarius is erat Conſtantinopolitanus. Imperator certò ſibi promittens, Romanum Epiſcopum Orientis provincias, qvæ defectum minabantur, intra limites contenturum, in ipſius gratiam edictum edidit, *qvo Romanam Eccleſiam caput omnium dicendam ſanxit.* Metuebat etiam, ſi recuſaret, qvod petebat Romanus, ab eo vicciſſim *tum* propter parricidium, *tum* propter alia ſcelera malè tractaretur, & ſic Conſtantinopolitanum & Romanum ſibi ſimul & ſemel haberet infenſiſſimos. Velificavit *igitur* deſideriis Bonifacii III. Atq; ſic odio *Cyriaci* bene uſus eſt, fatente *Binio p. 534.* Bonifacius. Qvòd enim à Mauritio Gregorius fruſtra petierat, *à Phoca facilè impetravit.* Non ergo opus erat multis contentionibus. *fac. a. ſcribit Binius T. IV. Conc. p. 534:*

» In odium Ciriaci Conſtantinopolitani Patriarchæ, contra morem ſu-
» orum anteceſſorum Imperatorum, *Romano* Pontifici plusqvam *Conſtan-*
» *tinopolitanæ urbis Antiſtiti favens*, hoc, de qvo cum Epiſcopis Conſtanti-
» nopolitanis, Pelagius, Gregorius, & Bonifacius Pontifices jamdiu ante
» contenderant, dedicat Phocas Imperator: nimirum *qvod Conſtantinopoli-*
» *tanus Epiſcopus nomen Oecumenici indebitè uſurpet*: utpote qvod ſoli Ro-
» manæ Eccleſiæ jure divino debeatur. Romanam Eccleſiam ſemper tenuiſſe primatum ſuper omnes totius orbis Eccleſias. Sic etiam *Baron.* Annal. 606. n. 1. Verùm hoc edictum non fecit finem controverſiæ. Nam ſicut *Romani* univerſales Papas, ita *Conſtantinopolitani* Univerſales Patriarchas ſe nominarunt, & ex odio hoc, controverſia de *duabus in Chriſto voluntatibus, & operationibus* renovata fuit, *Onuphr. Pany.* in not. ad Boni-

Bonif. III. 606

Bonifac. III. p. 80. *Centur. Magd.* VII. p. 330. a. Sic *Constantinus*, *Georgium*, in epistola ad eum scripta; *Macarius*, *Petrum*, in Concil. II. Constantinop. act. 8. *Cyrus*, *Sergium* act. 13. (Obiter hic notandum, Summos Pontifices, Sacerdotes, maximos Pontifices etiam eos vocatos, qvi suprematum non habuerunt in universam Ecclesiam. *Dorsch.* not. Sceletoman, n. 7. etiam Episcopos P. *Marca* de Concord. Sacerd. & Imper. T. 2. p. 116. Sic etiam *Papæ* dicti sunt Episcopi & Presbyteri. Ita *Duarenus* tract. de benef. c. 10. *vid. not. in Taxam. Camocll.* 1664. edit. p. 165. *Annibal. Rochus p. 2. & seq.* derivat Papam à *papæ*; Papa, *inqvit*, est admirabilis, & dicitur à *Papæ* qvæ est dictio admirantis, & verè est admirabilis, qvi vices Dei gerit in terris. Vel dicitur Papa, qvasi Pater patrum, & illud, qvod fit authoritate Papæ, dicitur fieri authoritate Dei. *Iterum ille.*) Opposuit se huic edicto *Cyriacus* Constantinopolitanus Patriarcha, *Sabellic. ennead. 8. l. 6. Centur. Magd.* VII. p. 135. *Mornay. Myster. Iniqvit.* p. 351 sqq. *Rovius in Bonifac. III. p. 46.* Constantinopolitanus primas sibi deberi his propugnabat, *qvod Constantinopoli sederet is, qvi esset Imperij caput*: Romanus his; 1. *qvia scdū Imperialis primium Romæ fuisset, & postea Constantinopolim per Coloniam translata.* 2. qvia Imperator *non à Constantinopoli*, sed *à Roma* nomen duceret. 3. qvia cives Constantinopolitani *non Græcorum*, sed *Romanorum Imperatorum* scriberentur. 4. qvia Petrus Apostolorum Princeps Successoribus suis *Romæ*, non *Constantinopoli* claves concessisset. *Platina* in Bonif. III. *Sabellic.* ennead. 8. *l.* 6. p. 396. T. 2. *Rovius* p. 46. Has rationes tamen Romani Patriarchæ non adferunt. *Beda Regino*, *Ado*, *Sigebertus &c.* tantum dicunt, *Phocam* instante sic & rogante Bonifacio, *decrevisse Romanam Ecclesiam pro capite aliarum Ecclesiarum agnoscendam.* Hoc decretum ratum ut esset, muniendum authoritate Synodali duxit *Bonifacius III.* Coëgit ergo Phocas hac de fini synodum Episcoporum 62. al. 72, Presbyterorum 30, Diaconorum 3. & omni clero, anno 607. In ea Phocæ privilegium de principatu Romanæ Ecclesiæ promulgatur, *Tom. II Concil p. 534. Centur. Magd.* VII. p. 251. *Mornay.* Myst. Iniqvit. p. 251. De hac concessione *Aug. Thuanus* lib. 67. Histor. sic sentit: *Phocas Bonifacio insignes Episcopi universalis titulos, qvos nuper Gregorius in Johanne Constantinopolitano improbaverat, prolixè attribuit.* Usurpat in hac Synodo & deinceps Bonifacius, volumus, jubemus, præsertim in diplomatibus, qvibus Episcopatus conferebantur. Hinc factum, ut si vel maximè Episcopi, à clero, & populo eligerentur non tamen ratam haberet electionem, nisi hanc signaturam apposuisset: volumus, jubemus. *Contradictum* qvidem nonnunqvam est mandato Pontificis, & hæc fuit occasio mutuorum schismatum, & contentionum,

qvæ

qvæ Eccleſiam *Latinam* & *Græcam* vexabant, diſtrahebant. *Orientales Eccleſiæ*, monente *Excell. D. Kromayero*, *Hiſtor. Eccleſ. Centur. V. p. 171.* reſcripſerunt ad Epiſcopum Romanum, *ſe ſuperbiam* ipſius intolerabilem *ferre non poſſe*, propterea *qvod ſecum ſit Dominus, cum illo Diabolus.* Et in hodiernum usq; diem *Dominicâ Invocavit* Romanum Pontificem excommunicant. Contradixit, inqvam, decreto Phocæ *univerſa Eccleſia Orientalis*, illudq; rejecit. *Paulus Archiepiſcopus Oretenſis*, Johannem Epiſcopum Lappæ autoritate Synodi depoſitum, Romam appellare non patitur, qvod fatetur *Vitalianus Pontifex in epiſt. 1. 2. 3. 4. Tom. 4. Concil. p. 775. ſq.* Sic *Eccleſia Ravennatenſis* non agnoſcit Romani Pontificis potentiam. Demum divali juſſione Imperiali mandat *Conſtantinus Pogonatus*, ut qvi Archiepiſcopus Ravennæ eligatur, *Romam ordinandus accedat*; eâ tamen conditione, *ne, qvid pro pallio ab eo exigeretur.* Benedictus II. Leonis II. ſucceſſor divali juſſione ejuſdem Imperatoris clero, populo, exercitui inſcripta, aliqvid amplius conſeqvitur, & altiuſculè enititur: *ut qvi electus fuerit, ad ſedem Apoſtolicam è veſtigio abſq; tarditate Pontifex ordinetur.* Ravennatenſes veriti Conſtantinum, qvi cum Leone colludebat, paſſi ſunt per *Olympium* Exarchum, Theodorum Epiſcopum Eccleſiam ſuam à Romana ſubigi, verùm *Juſtiniani II.* tempore iterum à Pontifice Romano deſiciunt, *Anaſtaſ.* in Bened. II. Hâc occaſione *Felix Epiſcopus Ravennas* Romam confirmandus, & conſecrandus accedit, *ſed recuſat* ſubſcribere formulæ de obtemperando, & pecuniam Romam mittendo, itaq; repulſam patitur. vid *Anaſtaſ.* in vit. Conſtant. Tom. V. Concil. p. 446. *Platina* in vit. Conſtant. *Blondus 5.* lib. X. Dec. I. *Æneas Sylv. Epitom. Blond. lib. X.* dec. I. p 181. *Sabellic. ennead. 8. l. 7. p. 415. Mornay.* Myſter. Iniqv. p. 290. *Revius* Hiſt. Pontif. in vita Leonis II. & Conſtantini Papæ. *Flacius* Catal. Teſt. verit. p. 22. Qvid ſenſerit *Eccleſia univerſalis* de hoc decreto Phocæ, cognoſce ex *Synod. VI. Conſtantinop.* Ubi invenies, in prædicta Synodo nihil minus, qvàm Autoritatem Pontificum ſtabiliri. 1. *Ab Imperatore* ea inditta eſt: 2. *Agatho Epiſcopus* primæ ſedis univerſalis Eccleſiæ appellatur, non utiq; univerſalis Epiſcopus, aut Eccleſiæ univerſalis. 3. *Mandat* omnibus Patriarchis, ut ſui diſtrictus Epiſcopos in Synodum vocent. 4. In omnibus actionibus dicitur, *præſidente Conſtantino &c.* 5. Jactationem innanem, *ſedem Romanam nunqvam erraſſe*, diluit, Synodus ipſa Honorium Papam in os legatorum Pontificis hæreſeos damnat, *act. 12. 13. 17. 18.* Vide act. *Concil. VI. Conſtantinop. Tom. V. Conc. edit. Binian.*

§. XXIIX. Falſi hic iterum *Bellarm. lib. 2. cap. 17. de Rom. Pont. Baron.* ad ann. 606. n. 5. 6. *Binius* not. ad Bonifac. III. T. 4. Concil. p. 534.

Phocam non novo instituto constituisse: sanxisse *non* instituendo, *sed* asserendo, declarando. Aliud certè patet ex verbis *P. Diaconi Lib. 4. c. 37. de gestis* Bonif. III. 606 » *Longob.* Phocas, *inquit*, rogante Papa Bonifacio, statuit, sedem Romanæ » & Apostolicæ Ecclesiæ caput esse omnium Ecclesiarum, qvia Ecclesia » Constantinopolitana se primam omnium Ecclesiarum scribebat. Qvo cum faciunt *Freulphus Chronic.* T. II. l. 5. cap. 26. *Hermannus Contractus* 606. *T. 1. Script. Pistor.* p. 122. *Marian. Scot.* lib. 2. ætat. 6. ann. 608. *Sigeb. Gemblac.* Chronogr. ann. 607. *Compl. Chronol.* p. 725. *Tom. I. script. Pistor. Germ. Gottfrid. Viterb.* Chronic. part. 16. p. 419. T. 2. *Scriptor Germ. Pistor. Otto Frising.* l. 5. c. 8. Chron. cujus verba: *Bonifacius impetravit à Phoca, ut ipsius authoritate Romana Ecclesia caput diceretur omnium Ecclesiarum* fol. 57. a edit. Argentor: *Ursperg.* Chron. p. 114. *Phocas fecit Romam matrem Ecclesiarum. Platina* in Bonifac. III. *Naucler.* gener. 71. p. 629. *Joh. Cuspinian.* in Phoca p. 150. *Sabellic.* enne. 8. l. 6. p. 396. Ægre hoc nec sine multa contentione Apostolicæ sedi datum. Qvi omnes ad unum: Bonifacius *rogavit, impetravit, obtinuit* à Phoca. *Sigonius* certè lib. 2. de regno Italiæ addit: *Bonifacium legationem ad Papam misisse*, qva decretum obtinuit, ut sedes Apostolorum B. Petri Apostoli prima esset omnium Ecclesiarum. Epistola *Gregorii ad Johannem Syracusanum* supposititia est. *Mornay. Myster. Iniqvit.* p. 253. Roma antea qvidem etiam *caput Ecclesiarum* vocabatur, sed non aliter *qvam Constantinopolis*. Si mordicus pergant *Bellarminus & Baronius* defendere, *Phocam nil novi instituisse, sed* vetus Episcoporum Romanorum *jus tantùm declarasse*, & asseruisse. Ecqvid obstat, qvo minùs idem alii dicant de Patribus Concilii Chalcedon. cum decernendo ac *definiendo statuerunt* ὁρίζοντες, ψηφίζοντες, exeqvandam Romæ Constantinopolim, qvando jam esset Regiâ sedes ista, qvippe qvi hoc unum primatus fundamentum agnoscerent, Regis inqvam, sive Imperatoris, non Petri sedem. *Tilem. Controv. Bellarm. lib. 2. cap. 17. p. 258. Fr. Junius Animadvers. in Bellarm. Controv. 3. l. 2. c. 17. p. 742. a.*

Status Eccle. seculo VII. §. XXIX. Juvat hic ex seqventibus lemmatibus statum Ecclesiæ hujus *seculi VII.* qvasi in tabella cognoscere, præeuntibus *Centuriatoribus Magd.* VII. cap. 7. Obtentâ sic dictaturâ suprem â, *mirum qvàm eandem ampliarint*. Suis *decretis* singulos ita obtemperare jusserunt, ac si divina voce Petri essent prolata. *Agatho in Epist. ad omnes Episcopos* Distinct. 19. can. 2. *Platina in Benedict.* II. scribit, *hunc Christi Vicarium omnes credidisse, nullâ aut Constantinopolitani Principis, aut Italiæ Exarchi expectatâ autoritate, ut antea fieri consueverat.* Mox eò processit arrogantia, ut dicerent: *Romanam Ecclesiam nunqvam erravisse fidem circa nec posse.* Agatho certè in Epi-

in Epistola ad Constantinum, Heraclium, Tiberium, qvæ invenitur actione 4. Synodi VI. Constantinopol. p. pr. ep. p. 34. Tom. V. Concil. Sic gloriatur; Hæc est enim veræ fidei Regula, qvam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis mater vestri tranqvillissimi imperij Apostolica Christi Ecclesia: qvæ per DEI omnipotentis gratiam à tramite, Apostolicæ traditionis nunqvam errasse probabitur, hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ab exordio fidei Christianæ percepit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, qvam suorum discipulorum principi in sacris Evangeliis fatus est, Petre, Petre, inqviens, ecce Satan expetivit, ut cribraret vos, sicut qvi cribrat triticum, ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliqvando conversus, confirma fratres tuos. &c. Monachorum ordinem evexerunt, ut suffraganeos haberent, Episcoporum contradictionibus opponenda; Archiepiscopis leges dictabant, eosdem hæreticos excommunicarunt, qvi etiam externa usi sunt contra episcopos. Sic Metaphraste teste in vita Gregorij, Pontifex Romanus Gregorium Agrigentinum indictâ caussa, manibus & pedibus catenâ vinctum, in carcerem conjecit. Convocarunt Synodos. In Synodis Oecumenicis, decreta, suâ autoritate confirmarunt. Suas ceremonias aliis Ecclesiis obtruserunt. Nuptias licitas prohibuerunt. Festa superstitiosa instituerunt. Linguâ ignotâ sacra peragebant. Augebant dominatum Papæ nimias submissiones. Patres in Synodo VI. Constantinopol. Act. 18. in sermone acclamatorio Tom. V. Concil. p. 271. » 274. dicunt, se in certamine contra hæreses habere summum Apostolorum principem, & illius imitatorem & sedis successorẽ p. 275. per Agatho- »nem Petrum locutũ esse &c. Inde factum, ut Episcopi illis ultrò se subjicerent, confirmationem sui Episcopatus ab iis peterent. Qvi vero subjectionẽ Papalem respuerent, in gravem animadversionem inciderunt. Sed & Reges, Principes ex diversis terris Romam miserunt, Episcopos electos, ut à Pontifice confirmarentur. Eò processerant conatus Romanorum Pontificum hoc seculo. Reservarunt qvidem & usurparunt Imperatores jus confirmandi Romanos Pontifices, vide Platin. in vit. Severiani I. & Liber Pontifical. in Vitaliano. Sed sub finem hujus seculi & hoc qvicqvid erat juris diminutionem patitur. Constantinus enim Pogonatus Benedicto sanctionem misit, ut qvem Clerus, populus & exercitus Romanum eligeret Pontificem, is confirmaretur, non expectatâ Principis Constantinopolitani, aut Exarchæ Italiâ sententiâ, uti hactenus usq; obtinuerat. Blond. l. 9. decad 1. Platin. p. 93. in vit. Benedicti II. Æqvè reprehensionem meretur, qvòd hoc seculo Principes & Reges magistratu se abdicarint, & clerici aut monachi facti sint; ut Jodocus & Wambus;

In

Status Eccles. secul. VII.

In *martyrum & mortuorum* honores magnas impensas ex superstitione fecerint; *Monasteria* Virorum & virginum instituerint, & *filios filiasq;* incluserint; Illud genus otiosorum hominum *largitionibus* amplissimis dotávit. Quod Ecclesiasticis personis *nimis privilegia & potestatis concesserit* in negotiis civilibus. *Bamba* Rex Gothorum noluit Rex vocari, anteqvam per Toletanum Archiepiscopum solenniter ungeretur & coronaretur. In *Toletana Synodo VIII. cap. 10.* Sacerdotes decreta faciunt *de electione Regum & Principum, à qvibus, qvo in loco* fieri debeat, ad qvos spectent, ipsis mortuis, bona. Qvòd *Ecclesias* illis *subjecerint.* Dagobertus Ecclesiam Dionysii *Romano Pontifici* subjecit. *Vincent.* lib. 23. c. 37. Justinianus II. Ravennatensem Ecclesiam armis coëgit *Leoni* subesse. *Sabellic.* ennead. 8. l. 7. &c. *Centur. Magdeb.* VII. p. 240. sqq. Et hæc fuit facies & exitus Seculi VII. præsertim cùm hoc seculum etiam Mahometem excluserit. *Theophan. Paul. Diacon. Zonar. Cedren. Sabellic. Blondus. Dionys. Petav.* Ration. Temp. P. 1. l. 7. c. 13.

Titulus Universalis Sec. VII

§. XXX. Anteqvam ulteriùs progrediamur, pediseqvam honoris arrogantiam Romanorum Pontificum demonstrare, non ab re erit titulum Universalis hoc seculo natum penitiùs sub incudem revocare. Pontificii enim ut probent, *ab uno homine universas Ecclesias regi posse*, probant ex hoc titulo jam tùm Romanis Pontificibus collato. Thesin hanc qvoad prius falsam esse; *unum scilicet hominem universas Ecclesias per totum orbem regere posse*, solidè ostendit & evicit *Chamier Panstr. Cathol. de Oecum. Pontif. l. 10. c. 11. 12.* Ubi inter alia ostendit, non esse idem, *habere solicitudinem omnium Ecclesiarum, & regere omnes Ecclesias*, teste *Gregor. M.* ep. 32. l. 4. de Petro. *Cura ei totius Ecclesiæ & Principatus committitur, & tamen Universalis Apostolus non vocatur.* Ipse *Cyprianus*, Gregorio M. antiqvior, *ep. 67.* huic curæ vult omnes Episcopos incumbere: Etsi Pastores, *inqvit*, multi sumus, unum tamen gregem pascimus, & oves universas, qvas Christus passione & sangvine suo qvæsivit, colligere & fovere debemus. Pertinet » igitur ad qvemlibet Episcopum, curam habere Ecclesiarum, qvas ta» men non regit. Deinde bene docet *Chamier cap. 14. p. 190. T. 2. Panstr.* Vanum esse effugium *Joh. Hay l. 1. c. 13. Bellarm. Baron.* qvi sic argutantur: Dupliciter universalem Episcopum intelligi; *vel pro eo*, qvi solus sit & unicus Episcopus, sic ut nulli præter Ipsum Episcopi nomine vocari similiter possint, & potiùs universalis istius ac unici Episcopi, veluti ministri & vicarii censeri possint & debeant: *vel pro eo*, qvi non qvidem unus & solus, sed saltem præcipuus, & summus Episcopus sit inter alios inferiores, habeatq; curam totius Ecclesiæ, sed generalem, ita ut non excludat parti-

particulares Episcopos. *Priore* sensu intelligendum Gregorium; *altero* autem nunqvam damnandum putâsse. *Respondet siqvidem Chamier*, Episcopum Romanum sese Oecumenicum dicere *priore sensu*. Gregorium, *universales* execrari id nominis *secundo sensu* multoq; magis *primo*. Et qvidem Episcopum Romanum fatemur nondum eò deveniisse insaniæ, ut omnibus *sec. VII.* Episcopis nomen adimeret, tanqvam sibi eximium: sed qvod proximum est, saltem reliqvos omnes Episcopos pro ministris & vicariis suis habet: qva re tollit revera, ejus nominis qvod eis dicis causa concedit, rem ipsam & substantiam: cùm propriè Episcopus sit summus Sacerdos. Probatur, qvia ad annum octingentesimum sexagesimum tertium, Ecclesia Gallicana qværebatur à Nicolao Papa Episcopos appellatos esse suos clericos, in Annalibus à Pithœo editis, *sciesq; nos non tuos esse, ut te jactas & extollis, clericos, qvos ut fratres & Coepiscopos recognoscere, si elatio permitteret, debuerat.* Rursus Concilium Cardinalium delectorum à Paulo III. totidem literis Episcopos vocat ministros Papæ, *Sanctitas vestra ita gerit curam Ecclesiæ Christi, ut ministros plurimos habeat, per qvos hanc curam exerceat. Hi autem sunt clerici omnes, qvibus mandatus est cultus Dei, presbyteri præsertim & maximè curati, & præ omnibus Episcopi.* Rursus, post notatos abusus circa beneficia, *His castigatis*, inqvit, qvæ *pertinent ad constituendos tibi ministros.* Et iterum, *post hæc, qvæ ad instituendos ministros tuos in hac universalis Ecclesiæ cura & in ejus deinde administratione spectare videntur.* Qvodsi ita est, qvis non videat, ne hac qvidem distinctione elabi Papas, qvin feriantur Gregoriano fulmine. Pergo *ad alterum* membrum & doceo, Gregorium *universalis nomine* uti *secundo* sensu, pro eo, qvi non qvidem velit præter se ullum esse aut Episcopum aut Patriarcham: sed qvi non excludens particulares Episcopos, omnibus sese superiorem diceret: qvomodo hodie sese Romanus ostendat. Id probo his argumentis. *Primum* argumentum *Chamieri* est: Id reprehendit Gregorius, qvod Johannes Constantinopolitanus sibi attribuebat, atqvi Johannes Const. id nunqvam sibi arrogavit, ut solus esset Episcopus in toto orbe, reliqvit enim eis, qvi in ditione sua fuerunt, titulos Episcoporum, Patriarcharum. Sic enim in Dispositione Leonis Sapientis Constantinopolitanus: *Johannes miseratione Dei Archiepiscopus Constantinopolis, novæ Romæ, & universalis Patriarchæ, dilecto in Domino fratri & συλλειτουργῷ, sanctissimo & honoratissimo Dyrrachij Metropolitano: itemq; religiosissimo Episcopo Deabolis.* In his & similibus obtinet nomen, universalis Constantinopolitanus, sic tamen, ut alii suis titulis non defraudentur. *Secundum* argumentum: Varii tùm Episcopi, tùm Patriarchæ

Titul. *univers.* *salis*

Digitized by Google

Tit. Universal. Seecul. VII

eo universalis titulo salutabant *tum* Episcopum Romanum, *tum* Constantinopolitanum. *Tertiò* observat Chamier ex *Pomponio Lato* in Phoca, *Platina*, *Sabellico*, *Blondo*, *Naucl*ero, 1. Inter duos Episcopos hoc præcipuè certamen fuisse, non uter solus in orbe Episcopus remaneret, sed uter esset caput omnium Ecclesiarum sive Princeps omnium Pontificum. 2. Id ipsum, qvod sibi arrogabat Constantinopolitanus, tributum Romano. Itaq; necesse est, Romanum eo sensu dici universalem, qvo se Constantinopolitanus jactabat. *Addendum* & hoc, *Universale* Latinum non respondere presbè Græco *Catholico*; sed potiùs *Oecumenico*. Isto se, non illo venditabat Johannes *Gregor.* l. 4. ep. 39. *se per* omnem versum οἰκουμενικὸν Patriarcham nominat. Qvo nomine significatur is, qvi Patriarcha sit πάσης τῆς οἰκουμένης, totius orbis. Porrò Constantinopolitanos non eo sensu usos esse, ut sese unicos aut solos dicerent, sed tantùm primos, vel non tantùm non solos, sed ne primos qvidem, tantùm in primis. Hoc enim nomen non sibi solis peculiariter asserebant, sed usurpabant tanqvam commune esset qvinq; Patriarcharum, qvi in *Trullensi Synodo* apud *Balsamon p. 354. Edit. Paris.* hoc ordine numerantur: *Divini Patres convenerunt adversus Theodorum Honorium, qvi Romæ, Cyrum, qvi Alexandriæ, Sergium, Pyrrhum, Petrum, Paulum, qvi Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuerunt, & Macarium Antiochenum, & Stephanum ejus discipulum, & Polychronium.* De his sic *Theodor. Balsamo* in responso de Patriarcharum privilegiis: *Ab eo tempore*, & deinceps magni Pontifices qvinq; sanctissimarum sedium sic per universum orbem honorabantur. Nunqvam verò fassus est Johannes, se subjici Romano, uti nugatur *Sanderus*, hoc enim reprehendit in eo Gregorius M. qvod non tantùm nulli subesse, sed insuper adhuc omnibus præesse. Hunc titulum Universalis Romano Episcopo collatum à Synodo Chalcedonensi, *dicitur qvidem*, sed *non probatur*; nullum certè decretum, nullum scriptum publicum hac de re extat. Bene etiam negat *Chamier*, idem esse, *Universalem Episcopum, & Universalis Ecclesiæ Episcopum*, loc. cit p. 191. sq. Qvia *illud* qvidem significat Oecumenicum Patriarcham, ut ipse Gregorius testatur; *hoc* est omnium Antistitum Patriarcham, ut exposuit Sabellicus: *Hoc* verò eum indicat, qvi unus sit ex Episcopis in Ecclesia Catholica: atqve adeò qvi præsit uni Ecclesiæ Catholicæ, id est nō hæreticæ. Proinde *non solus Romanus* ita solebat appellari, *sed omnes* ejus collegæ, ut manifestum ex his locis. In *Canonibus Carthaginensi, Concilij* Græcè editis, *canone 94.* extat forma congressionis cum Donatistis, in qva hæc legas: Ἐπίσκοπος καθολικῆς ἐκκλησίας εἶπεν. Sic in gestis *Collationis Carthaginis* habitæ, *Honorij* Cæsaris *jussu*, subinde hæc occurrunt. *Aurel. Episcopus*

pus Eccleſiæ Catholicæ: Fortunatianus Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus: Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ. Sozomenus cap. 8. lib. 1. aſſerit, *Siſinnium Novatianorum Epiſcopum*, Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopis gratum fuiſſe. *Epiphanius Hæreſi 61.* de Photino Hæreſiarcha: Ἐπίσκοπος γέγονε τῆς ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας: Factus eſt Epiſcopus ſanctæ univerſalis Eccleſiæ. Et potuerunt *ſanè hoc modo univerſales Epiſcopi dici*, id eſt, Catholici: ut in *actis Synodi Epheſinæ* Celeſtinus ſcribens ad Neſtorium, vocat Atticum Conſtantinopolitanum Ἐπίσκοπον καθολικόν. Et ad Conſtantinopolitanos, meminit τῶν ἱερέων καθολικῶν. Ut autem magis pateat, *quo ſenſu Romani Epiſcopi ſeſe Eccleſiæ Catholicæ dicerent Epiſcopos*, addebant plerumq; nomen Urbis. *Damaſus* ad *Stephanum* ArchiEpiſcopum ſic habet: *Damaſus ſervus ſervorum Dei, atq, per gratiam ejus Epiſcopus ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ Urbis Romæ.* Qvemadmodum *in geſtu collationis Carthaginenſis, Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ Carthaginenſis.* *Sozomenus* lib. 2. c. 24. Callinicum vocat *Epiſcopum Eccleſiæ Catholicæ, qvæ in Peluſio.* Concilium Nicænum ap. Socratem lib. 1. c. 6. nominat *Epiſcopos Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, qvi ſub Alexandro erant.* Epiphanius in Meletianis eos ſic aſſerit vocatos: Ἀπὸ Μελιτίου τινὸς ἐπισκόπου ἐν τῇ Τιβεριάδι γενομένου τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας: *à Meletio* qvodam facto in Tiberia de Epiſcopo Univerſalis Eccleſiæ. Vide *Jacob. Capell.* præfat. Sed. Rom. potest. & l. 1. c. 7. ſq. Inprimis *Raynold.* Colloq. cum Harto c. 8. ſect. 6. p. 383. ſeqq.

Tit. Universal. Secul. VII

§. XXXI. Seculo IIX. jam ferè ſe prodit *juvenilis & virilis ætas fœtus infeliciſſimi*, vires ſumens ex *ſtudiis populorum, & regum donationibus.* Inde factum, ut jam *non tantum* ſuper omnes Epiſcopos & metropolitanos ſe extolleret, & Oecumenicum diceret, *verum* & ſupra Deum & magiſtratum, 2 Theſſ. 2, 4. Patet hoc ampliùs ex actitatis. Hoc enim ſeculo contra oppugnatores 1.) non ceſſarunt *autoritatem* ſuam *decretis* munire. 2.) *damnant* à Romana Eccleſiâ diſcedentes. *Adrian.* ep. ad Hiſpan. 3.) ſuis mandatis ac decretis ita *obtemperari voluerunt*, qvaſi è divina Petri voce eſſent prolata. *Adrian.* 25. q. 1. *Zachar.* ep. ad Bonifac. 4.) *nec à qvoqvam judicari voluerunt*, licèt innumerabiles animas ſecum ad inferos deducere viderentur. Ita *Bonifacius*, ſic dictus Martyr, in decretis Canonizatis *diſt. 40. can. 6.* Si Papa. *Adrian.* Ep. ad Carol. Papa de omnibus habet fas judicandi, neq; cuiqvam licet de ejus judicare judicio. Incrementum fœdum hujus præſumtionis vide pluribus *in Deciſ. Franciſci Papæ ſavæ de monte pietatis, ſubnexa, qvæſt. 3. palmar.* miraberis, imò ridebis veſaniam. Confer *Hotoman.* Fulm. brut. p. 1. &c. 5.) *Appa-*

Secul. IIX.

Secul. IIX.

ritiones, visiones, somnia, illusiones diaboli ad confirmandas superstitiones extra Verbum Dei crepabant. 6.) Honorarunt *Deos alienos*, nimirum sanctos mortuos, argento, auro, translatione, ostensione, accensione candelarum, lampadum, adoratione. 7.) *Canones* suos strictè observari voluerunt. 8.) *sibi resistentes* vi vel muneribus flectebant. 9.) Archiepiscopos sibi subjiciebant. 10.) *gentes* nondum conversas, ut jugo Pontificio nondum subjectas, dominatui suo *subjiciendas* mandant. 11.) *Legatos* suos postulant *suscipi*, & præcipiunt illis obediri, omnibus sese opposituris minantur excommunicationem. 12.) *Ecclesiasticos viros* à dicenda causa, in civili foro & judicio liberabant. 13.) *Fornicationes*, & libidines cleri Romani excusarunt. 14.) *Benedictiones* suas impertiebantur Regibus, & Ducibus, pro acceptis beneficiis. 15.) Ecclesias à Jure Pontificio liberas tibi penitus subjecerunt. 16.) *Monasteria* evexerunt, privilegia contulerunt, *Reges & Principes* in Monachorum ordinem legerunt. Sic *Carolomannus*, Rachin Reges in monasteria detrusi, & ut ultrò eò se conferrent, *sanctitatem quandam & meritum promittentes*, iis persvadebant. Vide *Prosper. Stellarty lib. 3. de Coron. cap. 14. Thom. Hurtad. Tolet. & Resolution. de vero Martyrio fid. membr. 5.9. digress. ult. sc. 32.* 17) *Synodos* convocabant, aliis *potestatem* dabant, acta suâ autoritate confirmabant, in synodos aliis etiam indictas, *suos legatos* mittebant, eisq; ut *principem locum* caperent, mandabant, *synodos* sine præsentia & consensu convocatas, *damnabant, rescindebant*. 18) *auxerunt opes Ecclesiæ Romanæ*, & sibi donata subinde à Regibus confirmari petebant. Plena talium Instrumentorum est *Italia sacra Ferdinandi Ughelli Florentini*, unde pete, si etiam desideras, sigilla, de quibus omnibus suo loco. 19) *Magistratus* removebant à jure Episcopos confirmandi. 20) *Leges civiles* dictarunt. 21) *Dissidia* inter Reges sibi profutura excitarunt, & ea acceptis muneribus composuerunt. 22.) Imperatores & Reges *excommunicarunt*. 23) *Jus inaugurandi & deponendi Reges* ad se traxerunt. 24) Ab *obedientia* Imperatorum Orientis recesserunt. 25) *subditos* ab obedientia debita magistratui avertebant 26.) *Bona imperii ad se pertraxerunt* auxilio Regum Francorum. *Blond.* lib. 1. decad. 2. *Lib. Pontif.* in vit. Adriani. Mutuas junxerunt operas *Pipinus & Pontifex. Franci* detulerunt Pontifici declarationem Regis. *Romana sedes* domui Pipini regium nomen adsignavit, & Carolum filium Imperio donavit. *Crantz.* Sax. l. 1. c. 24. *Revius* in Zacharia & Stephano II. 27) *Bella gerebant* & aliis svadebant. 28.) Diris adjurationibus Reges Francorum adegerunt ad suscipiendum *patrocinium* commentitiorũ *bonorum Petri* contra Longobardos. 29.) *Mendacia* crassa sparserunt, ut suæ authoritati consu-

consulerent. *Paulus in Epist. ad Carolum & Carolomannum* nugatur, B. Petrum misso oleo Reges Franciæ in utero sanctificâsse ad Ecclesiam Romanam exaltandam. *Johann. de Busieres Soc. Jes. Histor. Franc. l. 1. p. 24. De ampulla Rhemensi.* vid. *Joh. Jac. Chifletius pecul. tractat.* Idem in epist. ad *Pipinum* fingit, eum electum esse, & consecratum propugnatorem Romanæ Ecclesiæ. 30.) Postularunt à Regibus Francorum, *ut Romanam Ecclesiam exaltarent*, eisq; propterea mercedem animæ suæ pollicebantur. Vid. *Adrian.* ep. ad Carol. ubi rogat, ut sicut cæperat pro mercede animæ suæ territorium Sabinense B. Petro, regni cœlorũ claʋigero tradi jubeat. 31.) *Regibus Francorum omnia*, qvæ contra ipsos suscipi intelligebant ab Imperatore & aliis *prodebant*. 32.) *Expostulabant cum Regibus*, si qvid præter voluntatem suam egissent. 33.) Eos qvi sese dominatui suo submittebant, *ad fidem & jusjurandum adstringebant*. 34.) Alius Pontifex alterius *decreta mutavit & abrogavit*. 35.) *Decreta impia* cudebant. 36.) Decernebant *dispensationes* contra jus Dei. 37.) *Missificationes, cultum imaginum, orationes pro mortuis* & alia frivola obtrudebant. 38.) *Titulis* splendidissimis superbiebant, dum *Beatissimi, Sanctissimi* audirent. 39.) Omnia *arcana* ipsis revelabantur. 40.) Reges & Principes *Papam caput Ecclesiæ* asserebant. 41.) *Privilegia* eorum commentitia renovabant & confirmabant. 42.) *Armis eorum potentiam juvabant*, augebant. *Mutius* lib. 9. refert, *Carolum M.* coëgisse Romanos, qvi *nondum obediebant Pontifici*, ut jurejurando confirmarent, se facturos, *qvicqvid Papæ constituissent, aut mandarent, aut in posterum constituturi essent*, anno 796. Senatum & populum Romani Pontifici parere & subesse jusserunt. Vid. epist. Senatus & Pop. Romani ad Pipinum. 43.) Judicio etiam ejus *res politicas* subjecerunt. *Aventinus* lib. 3. annal. de *Thessalono*, qvi consultorem rerum suarum elegit Pontificem. 44.) Tandem se planè *ad pedes Pontificum* demiserunt, qvos religiosè osculiati sunt, *Carolus M.* ad Adriani, *Blond.* Dec. 2. l. 1. *Justinianus* Constantini, *Platina* in vit. *Luitprandus Rex Longobard.* Stephani, vid. *Blond. l. 1. Justinianus*, Constanstantini vid. §. 33.

§. XXXII. Sicuti verò Superioribus seculis semper aliqvi extiterunt, qvi ambitioni & superbiæ huic affectatæ masculè *contradicerent*, ita non minùs hoc seculo sustinere Papalis præsumtio coacta est non paucas contradictiones. Vide *Catalog. Test. Verit. Flacij. Centur. Magdeb.* VIII. c. 7. p. 510. *Mornayi Myster. Iniqvit. hoc seculo.* Non, inqvam, defuerunt, qvi 1.) hanc Romani Pontificis dominandi libidinem improbarent; qvos inter *Felix Ravennatensis Archiepiscopus*, de qvo superiùs, *Clemens Scotus* cum *Adalberto Gallo & sociis, Samsone, Sidonio*, improbantes

Constantinus 708.

cœlibatum clericorum, reliqviarum & ſtatuarum veneraciones, primatum Papæ, *Depoſitiones Regum, miſſas pro mortuis, purgatorij terriculamenta.* Balæus *Centur. 14. c. 30.* 2.) Sumtum jus *excommunicationis* ſpernentes, 3.) *Jugum* Pontificum excutientes. 4.) *Synodi decreta* Pontificum impia *reſcindentes.* 5.) *tributa Pontifici* danda negantes. 6.) *arma* adverſus eos *ſumentes.* 7. *Depoſitionem Pontificum* molientes, promoventes. 8.) *Obedientiam* Romano Pontifici detrectantes. Vide pluribus *Centur VIII. Magd. d. l.*

§. XXXIII. Proſeqvamur tamen in ſpeciali inſigniora attentata Pontificum Romanorum ſeculi IIX. *Conſtantinus* ann. 708. creatus permiſit ſibi à *Juſtiniano* venerationis cauſâ pedes oſculari. Vide *vitam Conſtantini Tom. V. Concil.* p. 446. b. *Platin.* in ejus vit. p. 100. Hujus rei non meminit *Joh. Stella* de vitis Pontiff. in vita Conſtantini, puduit ipſum fortè turpiſſimæ ſuperbiæ. De hoc *Conſtantino*, qvem cœlitus miſſum homines arbitrabantur, *Stella & Platina* hæc habet *Onuphrius Panvin.* in annot. *Primus omnium Romanorum Pontificum Imperatori Græco Philippico, qvi Juſtiniano juniore orthodoxo Principe occiſo, imperium invaſerat,* in os reſiſtere palam au-„ ſus fuit Conſtantinus Papa. *Imperator enim in Iconomachorum hæreſin Lapſus, ſanctas imagines, ubiq; tollendas eſſe, etiam Romæ, Pontifici juſſerat.* Non inqvam (*Morn. Myſter.* p. 294.) qvòd Monotheleta eſſet, ſed in habendis aut non habendis imaginibus in templis diſcreparet. Nempe qvi erat ambitionis in illis æſtus, Imperatori exauctorando vel leviculus prætextus ſatis erat. Veſtigia Anteceſſoris ſui *Conſtantini* ſecutus eſt *Gregorius II.* imaginum cultum is mordicus defendit, *Leonem Iſaurum* Imperatorem reſiſtentem excommunicat, dehinc totam *Heſperiam, Sarvetiam, Liguriam, Italiam*, & alias terras in occidente ab obedientia ejus diſcedere jubet. *Theophan.* ad ann. ult. Leonis. *Paul. Diac. 21. c. 32. Nicephor.* Brev. *Cedren. Stangenſol.* Annal. Circul. Weſtphal. l. 2 ann. 731. *Petav.* Rat. Temp. P. I. l. 7. p. 371. *Sabellic.* ennead. 8. l. 7. *Blond.* l. 10. dec. 1. epit. Æneæ Sylv. p. 124. *Zonaras.* T. 3. Annal. p. 138. ſqq. *Platina & Stella* in vita Gregor. II. Romani Imperatorem *Leonem* abdicant & ab ejus obſeqvio deſciſcunt & ſolenni ſacramento, ſe Pontificis vitam ſtatumq; in perpetuum defenſuros atq; ejus omnibus rebus autoritati obtemperaturos jurant, ſævum Imperium Leonis reſpuunt. De hoc facto ſic ſcribit *Sigonius* lib. 3. de regno Italiæ: *Ita Roma Romanusq; Ducatus à Græcis ad Romanum Pontificem propter neſandam eorum hæreſin impietatemq; pervenit.* Qvænam hæc? Hiſtoria certè nullam aliam cauſam aſſignat hujus tam duræ & diræ animadverſionis Pontificiæ, qvàm *qvòd Leo imagines tollendas voluerit.* Hæc certè non

Conſtantin. 708

Grego. II. 715.

non merentur excommunicationem & direptionem regni. Nihilo melior successor ejus *Gregorius III.* ann. 731. qvi non nisi nugas nænias, & ceremonialia tractavit, cùm serium religionis negocium agitandum fuisset. *Strinxit & hic gladium excommunicationis* circa materiam imaginum. *In Synodo 93. Episcoporum statuit:* Si qvis adversus sacrorum imaginum veneronem profanator extiterit, *sit extorris à Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi, ut & totius Ecclesiæ unitate.* Non certè res erat tanti momenti, ita ut non habeat causam *Joh. Stella & Platina* in vit. Gregor. III. p. 103. factum hoc Gregorii laudandi, qvorum posterior: sic: *Hic statim ubi Pontificatum iniit, cleri Romani consensu Leonem III. Imperatorem Constantinopolitanum, imperio simul & commune fidelium privat, qvod sanctas imagines è sacris ædibus abrasisset, & statua demolitus esset, qvodq; etiam de homousio malè sentiret.* Clavibus suis, qvas Petri jactitavit, hanc etiam vim attribuit, *Imperatorem deponendi, excommunicandi, subditos ab obedientia absolvendi, vectigalia Cæsari dare prohibendi; caput se ab omnibus haberi, voluit, legatis suis morem gerere universos, ceremonias suas omnes obligare. &c.* Hæccine respondent elogiis, qvæ ei defert Pontificale in vita ejus *Tom. V. Concil p. 461. Sabellicus* ennead. 8. l. 7. p. 428, judicet æqvus rerum arbiter. *Gregorius III. natione Syrus* (habet Pontificale) *ex Patre Johanne, sedit annos decem, menses octo, dies viginti. Vir mitissimus & valde sapiens in divinis scripturis sufficienter instructus, Græca Latinaq; Lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus. Lingua qvoq; in lectione polita, exhortator omnium bonorum operum, plebiq; florentissimæ salutaria prædicans, fidei Catholicæ & Apostolicæ immutilatæ conservator, perenniter sua monita, corda fidelium corroborans, orthodoxæ fidei æmulator ac defensor fortissimus, pauperum amator, & erga inopes provisor non solùm mentis pietate, sed studij sui labore solicitus, captivorum etiam redemptor, Orphanorum qvoq; & viduarum largitor, necessaria tribuens, amator religiositatis in Christiana norma, & religiosè volentibus vivere, & DEI timorem habentibus in suis præcordiis dilector existens.* DEO *favente* pervenit ad sacrum ordinem Presbyteratus. *Qvem viri Romani, seu omnes populi à magno usq; ad parvum divina inspiratione permoti, subito eum, dum ejus decessor de hoc seculo migrasset, dum ante feretrum in obsequio sui antecessoris esset intentus, vi abstollentes in Pontificatus ordinem elegerunt.* Martellum implorat Gregorius *Buchieres lib. 4. p. 229. Hist Franc. & lib. 3. p. 217.* De cultu imaginum in utroq; imperio tàm Orientis, qvàm Occidentis decreta Imperialia collegit & Noqvem adi. Conf. *Diomys. Petavij* Rat. Temp. P. 1. lib. 7. p. 371. sq. edit. Paris. 12.

Grego. II. 715. III. 731.

§. XXXIII.

§. XXXIII. Fuit itaq; Gregorius III. Gregorii II. folii & consi-
Zachar lii heres. Et hujus *Zacharias*, ann. 741. qvi prædeceſſorum ſuorum e-
741. xemplo cum perduellibus *Traſimundo* Spoleti Duce & adhærentibus, qvia à *Luitprando* Rege defecerant, pactum iniit. Sed ubi ſe periculo propinqvum videt, cum magnanimo illo Principe colloqvium poſſit, obtinet, qvod petiit. Sed & in gratiam ejus expeditionem, qvam in Exarchum Ravennæ parabat, omittit. Agit etiam cum Luitprandi Succeſſore Rachi. Zacharias hic vir mitiſſimi ingenii, miræ ſvavitatis & gratiæ audit à *Platin.* in vita ejus p. 104. *Stella* de vita Pontif. p. 96. & qvod omni virtute præditus eſſet, *Sabell.* ennead. 8. l. 8. Paruñ certè hæc actitatis reſpondent. Hæccine enim humilitas viri fuit, qvod permiſerit *Regem* obviam ſibi factum *equo deſcendere*, ac octo milliaribus peditem ad Urbem ſe comitari? *Platin.* d. l. *Revius* in ejus vita. Hoccine virtutis eſt, *Pipinum* regnandi cupidum, *ſuâ auctoritate Regem Franciæ inſtituere, detruſis aliis in monaſterium*, Racho & Carolomanno? Qvàm ſpeciosè & pomposè factum hoc Carolomanni laudet *Buſieres*, vide lib. 4. p. 236. Hiſtor. Franc. Contractus iterum hic fuit innominatus; *Zacharias* enim veteris benevolentiæ haud immemor, qvæ Anteceſſoribus ſuis cum familia Pipini interceſſerat, & ſperans ſe auxilium ea ratione paraturum contra Cæſarem, regnum Pipino decernit. Sic *Childericus* tonſus in monaſterium compingitur, de qvo negotio ſic habet *Buſier.* lib. 4. p. 246. *Perfectâq; unctio Sveſſione, magnâ omnium ordinum celebritate ab Bonifacio, moxq; Pipinus Rex Francorum dictus, & more gentis circumlatus clypeo, ſolioq; impoſitus. Supererat ultimus ad claudendam ſcenam tam nobilem actus, exauctoratio Childerici, qvi ab ruſtica villa in qva degebat in Cœnobium ductus, ſciſſa cæſarie, depoſitiq; veſtibus, Monachum induit; nulla graviore jactura, qvàm crinium; non regno, qvod non obtinuerat, haud ſpoliabatur, & uxorem perdere forte in lucro ſit; Ea ſimiliter in Monaſterio Virginum clauſa eſt; moxq; ambo, qvaſi conſepulti à memoriâ omnium expuncti ſunt. Franci* à juramento fidelitatis, *Pipinus* à ſcelere ac perjurio abſolvitur. *Sabellic.* ennead. 8. l. 8. *Godofr. Viterbienſ.* P. 17. p. 435. T. 2. Germ. Script. Piſtor. *Pontifical. in Zachar.* T. V. Concil. p. 472. *Urſpergenſ. Chronic.* p. 121. ſqq. *Chronic. Ivon Carnot.* p. m. 52. 53. in Comp. Hiſtor. Franc. *Fredegard. Chronic. Ammon.* de geſt. Franc. cap. 62. & anteced. capp. *Adelm.* Benedictin. Annal. p 382. ſq. *Buſier.* l. 4. H. Franc. l. 4. p. 244. Pro qvo officio ſpopondit Pipinus, *Sabellico* teſte ennead. 8. l. 8. p. 437. *Buſier.* l. c. p. 252. l. 4. Romanæ Eccleſiæ, ſe militaturum, eoq; conſilio arma induiſſe, ut Apoſtolicam ſedem ab omni mortalium injuria vindicaret. *Encomia Pipini* vide apud *Buſier.* H. Franc. l. 4. p. 242.

Pipinus

Pipinus parvo in corpore magnas animi dotes obtinebat: Nam ſtatura quidem puſillus, quaternos ſupra dimidium pedes vix implebat, unde illi Brevis aut Parvi *cognomen, at animus in arcta ciſta ampliſimus, uni imperio conditus, adeo non capiebatur corpuſculi modo, ut nec Franciæ terminis quà patebat latè, conſcriberetur. Accedebant mira comitas morum atq; facilitas, ingenij atq; conſilij incredibilis quædam magnitudo, probitas mentis præter ambitionem remota à vitiis, magnæ liberalitatis & benefaciendi cupiditas, rei militaris cum felicitate peritiæ, virium etiam ſupra corporis modum robur eximium, religionis ſacrarumq; rerum amor & ſtudium; ut jam videretur tot conceſſis dotibus DEUS regno præfuiſſe.* Conventum indixit Pipinus, evocatis ſtudioſiſſimis partium ſuarum, quo in, hæc & alia proponi fecit, quæ nos paucis ex *Buſſier.* l.c.p.243. *Quaſi Clodovæum culta cæſaries, aut conformatio frontis aut naſium, non quædam animi vis admirabilis, non fortitudo, non pietas, venerabilem poſteris Regem effeciſſent.—Enimverò dignum Francorum Rege negotium, totâ die crines & barbam pectere, nocte ſtertere, veterno pingvem & otio, toto anno glirium inſtar delitere rure, & mortalium conſpectum fugere, non tractare arma, non ingreſſe rebus civilibus, Francorum victorias ne auditu quidem accipere, & in regno ſuo extorrem agere? Annon præſtaret eum Regem dici, qui revera foret, larvamq; inanem tandem amoveri? Nam Pipino quid novi conferent Proceres, cùm Regem dixerint? non poteſtatem regiam, quam impetravit dudum à meritis; non venerationem quam exhibuerunt Franci jam Avo; non ab hoſtibus exterriq; gentibus metum ac terrorem, quem ipſe ſuis victoriis latè circumtulit: Quid darent igitur præter nomen & titulum, quem abdicabat à Chilperico menacium, & aſſerebat Pipino veritas.—Nec ducendum Religioni, quod juraſſent fidem Childerico, quippe is primus exautorabat vitæ iguaviâ; quippe quod juraverat ipſe, non impleret, tueri populos, regere & promovere; nec exigere mutuam fidem poterat, quæ remiſſa novo vitæ genere videretur. Ad ſummum apellari poſſe Pontificem, Religionis ſacrarumq; legum Antiſtitem, à quo veniâ jurijurandi conceſſâ, ſolutoq; fidei vinculo, liberum Francis eſſet quem cuperent regno cooptare.* Zachar. vit. 741

§. XXXV. Moritur ſub hoc tempus, anno 752. *Zacharias*; ſuccedit ei poſt magnas tandem turbas *Stephanus II.* vel ut aliàs numeratur III. Papa. Et hic Stephanus hæc elogia debet ſuis paraſitis, quod dicatur, *vir ſingularis prudentiæ & religionis fuiſſe, amator cleri, Chriſtianæ doctrinæ diligens prædicator & ſcriptor.* Pontifical. *in ejus vita Tom. V. Concil. p. 504.* Platina in ejus vita &c. Quomodo iterum hæc elogia actitatis reſpondeant, vide in compendio *Centur. VIII. Magdeb. Cap. 10. p. 722. ſeq.* Hic Stephanus Papa iter ad venerabile monaſterium Sancti Chriſti Martyris Steph. II. ad III. 752

Digitized by Google

Mauritij ſuſcepit, in qvo & conſtitutum erat pariter ſecum Francorum
Steph. Regem convenire, qvo etiam pervenit. *Audiens Rex Papam jam adventa-*
II. 752. *re nimis feſtinanter (Pontifical. p. 506. Tom. V. Concil.) in ejus advenit occurſum, unà cum Conjuge, Filiis etiam & Primatibus, pro qvo & afferens centum millia filium ſuum, nomine Carolum, direxit in occurſum Evangelici Papæ, cum aliqvibus ex ſuis optimatibus. Ipſeq; in palatio ſuo in loco, qvi vocatur Pontico-*
» *ne*, ad ferè trium millium ſpatium deſcendens de eqvo ſuo magna hu-
» militate terræ proſtratus, unà cum ſua Conjuge & Filiis & Optimati-
» bus eundem ſanctiſſimum Papam ſuſcepit. Cui & vice ſtratoris usq; in aliqvantum locum juxta ejus ſellarem * properavit. *Platina in ejus vita p. 106. b.* ſic: Pipinus *tertio ab urbe lapide* ex eqvo deſcendens
» pedes ſanctiſſimi viri exoſculatus eſt, & à fræno eqvi, qvo Pontifex ve-
» hebatur, pedes ipſe nunqvam diſceſſit, donec hominem in Urbem per-
» duceret, & in cubiculo, ubi diverſaturus eſſet, collocaret. *Sigebert. Gemblac. Vincent. Bellov.* Spec. Hiſt. l. 23. c. 156. *Joh. Stella* in ejus vita p. 47. *Buſſier.* l. 4. H. Fr. p. 249.

(*) Primus hic fuit, qvi in pompa ſolenni ſe cum Diis *h.e.* ſanctorum reliqviis, ad Laterenſem Baſilicam, tanqvam triumphum agens, portari curavit, morem poſteris inſtituens, ut Pontifex humeris hominum circumgeſtaretur. *Balæus Centur. 2.*

Qvare Pontifex Pipinum Confeſtim ſacrâ unctione *ad regiæ dignitatis majeſtatem conſecravit*, & cum eo duos filios ejus, *Carolum, & Carolomannum. Buſſier.* lib. 4. Hiſt. Fr. p. 245. Pipinus Rex Pontifici *qvandam villam*, nuncupatam *Palatiolum*, ſitam in pago Parrhiſiaco, perpetuo habendam regali præcepto tradidit. *Aimon.* de reb. geſt. Francor. lib. 4. c. 62. Ad qvæ verba addit *Jacob du Breul, Monach. S. Germani in Pratis.* Hujus donationis etiamnum fidem facit lapis anterior Altaris S. Germani, qvod eſt retro majus altare erucem altè ſculptam, cum tali in circuitu ſcriptura habens.

CONSTANTINVS IMPERATOR DONAVIT BEATO PETRO PAPAE ET VRBANO PAPAE CORONAM DE PRETIOSIS LAPIDIBVS

HIC PAUSANTE SANCTO GERMANO, IN DIE TRANS-
Steph. LATIONIS, DEDIT EI REX PIPINUS FISCUM PALATIOLUM
II. 752. CUM APPENDITIIS SUIS OMNIBUS.

Sed poſt decurſum (*pergit Breul*) ferè 200. annorum, ſolito vigore regum decedente, per cupiditatem qvorundam principum hæc villa nobis ablata. Hic Papa in *Aiſtulphum* & *Longobardos* Pipinum concitat, pollicetur is, ſe exercitum in Italiam ducturum, collato jure regni ſibi & *Carolo* atq; *Carolomanno* filiis. Accepit conditionem Pontifex, interpoſito tamen juramento Pipini & filiorum, ſe ejecto Aiſtulpho Exarchatum & Pentapolim non reſtituturum Imperatori, ſed B. Petro ejusq; ſucceſſoribus. Aiſtulphus Carolomannum Monachum ad fratrem Pipinum mittit, qvi eum adhortaretur, ne in Stephani gratiam bellum contra ſe moveret. Malè hoc ferens Pipinus monachum in Vienenſe monaſterium relegat, qvi non multò pòſt ægritudine animi decedit. Non ceſſavit Pipinus dehinc Italiam vexare; devictoq; tandem Aiſtulpho Ravenna Pentapolis Pipino ſubjicitur. Urgent Imperatoris *Conſtantini Copronymi* Oratores *reſtitutionem*; ſed Pipinus urſit *patrocinium Eccleſiæ*, juramentum præſtitum, animæ ſalutem. Sic ejectus Imperator Exarchatu, & Papa omne tenuit, qvicqvid *Padum, & Appenninum* interjacet *à Placentinis* usq; *ad ſtagna Venetorum*, & qvicqvid *inter Iſaurum* flumen Appenninum & *Adriacum* continetur. Arma reaſſumens *Ragiſius* Aiſtulphi frater, ex monacho miles factus, infelix vindex, devictus à Pipino *Faventiam*, & *Ferrariam* amittit. Præda iterum opima acceſſit Pontifici Romano. Vide *Platin.* in ejus vit. p. 107. *Ughell.* Ital. Sacr. T. 2. p. 324. *Pontificale* in vit. Steph. II. p. 507. & *Binius* in not. p. 508. ſq. *Blond.* l. 1. dec. 1. 2. *Annal. rerum geſt. à Pipino Rege* p. 16. Script. Germ. Reuber. *Sabellic.* ennead. 8. l. 8. p. 437. *Machiavell.* l. 1. Hiſt. Florent. p. 17. *Euſtet.* lib. 4. p. 253. *Centur. Magdeb.* VIII. c. 16. p. 926. ſqq. Qvæ & qvanta Pontifici donaverit Pipinus, vide ap. *Petav. Rat. Temp. lib. 8. ann. 774. p. 578.*

§. XXXVI. De Longobardorum & Pontificum Romanorum ætitatis non pigeat ſequentia ex *Machiavelli lib. 1. Hiſt. Florent.* p. 14. legere. *Qvia rege tanqvam capite deſtituebantur Longobardi, minus proclivi erant ad militiam: atq; licet novum aliqvem ex ſuis eligebant, tamen aſſveti jam per aliqvod tempus libertati, minus ei obediebant, qvàm par erat, diſſenſionibus vexabantur & odio inteſtino, qvæ res victoriam omnem illis adimebat, & tandem ex Italia ejiciebat.* — Cœperunt hoc tempore Pontifices Romani majori eſſe » in dignitate, qvàm antea fuerant: Prius enim poſt Petrum Apoſtolum, » propter vitæ ſanctimoniam & miracula ſolummodo obſervabantur, ac

tantum

tantum proderant exempla illorum fidei Christianæ, ut vellent nollent principes cogerentur amplecti illorum religionem, qvo Confusionem illam, qvæ in mundo erat, è medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent. Etsi autem negari non potest, tum statim adauctam Pontificum autoritatem, cum Imperatores Romani Christianam fidem amplexi, relictâ Româ Constantinopoli cœperunt habitare, qvo tempore & ruina Imperii Romani cœpit, ut jam ante demonstravimus: *Qvia tamen ad hanc Longobardorum usq; ætatem semper habuit Italia Imperatores, vel Reges, vix alia erat Pontificum dignitas & æstimatio, præter eam, qvam, ut dixi, vitæ sanctimoniâ sibi paraverant, & doctrinâ.* In aliis rebus Imperatoribus aut Regibus obediebant, sæpe etiam ad supplicium ab iisdem rapiebantur. Ac si qvid unqvam dignitatis Pontificibus in Italia antea accessit, id omne à Theodorico venit Gothorum Rege, cum is Ravennam regiam suam transferret. *Tum enim Roma sine principe relinqvebatur, & cives Romani eò libentiùs subierant Pontificibus, qvòd tuto & tranqvillè commorari sub iis possent. Sed nihil aut perparum istud erat, & hoc unum obtinebant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesiæ Romanæ esset subjecta.* Cum autem Longobardi qvoq; in Italiam jam venirent, & illa in factiones plurimas scissa esset, adaugebatur Pontificia potestas hoc illorum adventu. *Cum enim Pontifex caput esset & princeps Urbis Romanæ, Imperator verò Constantinopoli præesset, ita se tempori & præsenti rerum statui accommodabant Longobardis, ac Longinus, ut mediante Pontifice, populum Romanum sibi devincirent, non ut subditus illorum esset, sed socius, & nunc horum, nunc Græcorum partes sequentes Pontifices, mirum qvàm adaugebant suam dignitatem.* Qvin etiam hæc potentia illorum causa erat ruinæ & interitus imperii Orientalis. — *Sic omnium propemodum bellorum, qvæ ab eo tempore in Italia gesta à barbaris sunt,* causæ & occasio fuere Pontifices, & ipsimet utplurimum attraxerunt in eam barbaros, idemq; adhuc solent facere: deniq; hæc una res robur atq; vires Italiæ fregit, frangitq; nostra hac ætate. — Ita enim intelligitur, *qvomodo Pontifices censurâ primum omnibus injecerint metum, pòst censurâ & armis simul, qvibus tandem indulgentiæ fuerunt admixtæ, qvam abusi sint utroq; illo, qvomodo item prorsus amiserint alterum, alterum ita retineant, ut aliorum judicio & censuræ sint subjecti.*

§. XXXVII. Diximus Pontificem, viribus suis diffisum, *Pipinum incitâsse in Aistulphum,* & auxiliares manus ab eo petiisse; sed & annuisse Pipinum. Verùm difficulter processit negocium, cumq; magna difficultate susceptum, qvia qvidam ex Primoribus Francorum, cum qvibus consultare solebat, adeò voluntati ejus reniti sunt, ut se Regem desertu-

Steph. II. 752.

Digitized by Google

ros, domumq; redituros liberâ voce proclamarent. Ita habet *Chronic. S. Benigni Divionenſ. anno 772. p. 396. Tom. I. Spicileg. Script. Gall. Pariſ. 1655.* *Steph. II. 752.* *& Eginhard. in Carol. M. vita. p. 435. Corp. Hiſtor. Franc.* Captum tamen eſt tunc contra Aiſtulphum Regem, & celerrimè completum.—Finis hujus belli fuit ſubacta Italia, & Rex *Deſiderius* perpetuo deputatus exilio in Francia, filius ejus *Adalgius* Italiâ pulſus, & res à Longobardorum Regibus ereptæ *Adriano* Romanæ Eccleſiæ Rectori Reſtitutæ. Italiam intranti qvam difficilis Alpium tranſitus fuerit, qvanto labore Francorum in via, montium juga & eminentes in cœlum ſcopuli, atq; aſperæ cautes ſuperatæ, longum eſt enarrare.

§. XXXVIII. Juvat *cauſſas* attexere, cui Pontifex in Aiſtulphum tantopere excanduerit! Has ſuggerunt *Centur. Magdeb.* VIII. cap. 16. p. » 925. ex hiſtoria: Aiſtulphus Rex Longobardorum, *cum Exarchatum ab* » *Imperatore Conſtantino qvaſi negligi, & Romanos Pont. ad eum ſibi rapiendum* » *videret attentos eſſe*, cogitabat & ipſe de ſuis commodis: & neſcio, qva » occaſione, fortè offenſus mendacio, qvo Romani nugabantur, Luith- » prandum ſibi multas urbes & regiones largitum eſſe, agros Italiæ Ro- » manarum partium, rapinis & incurſionibus infeſtat, & Ravennam Ex- » archorum ſedem occupat. Gregorius III. Pontifex, juxta Blondum: » ſeu Stephanus, juxta Sigebertum & alios, per munera & oratores eum » ad pacem in annos 40. inducit. Verùm ille animadverſâ fraude, » cùm intelligeret, Romanos tributum, qvod Imperatori debe- » batur, inhibere, ipſe ſibi jubet ſingulos aureos in capita collatos » à Romanis dari, ſi fœdera pacis velint obſervari. Memor inſu- per, qva fide Papa Zacharias cum fratre ſuo *Rachi* Luithprandi ſucceſſore, egiſſet, patientiam ejus pertentans, & pietatem, ludificaſſe ingreſſo Rachi in monaſterium, ſucceſſor Aiſtulphus fratris, non am- plius fidit, neq; blanditus ſibi Exarchatum Ravennenſem eripi ſivit, ut qvi ſciret, Pontifices nihil magis qvàm Exarchatum Romanæ ſedi ſubju- gare hactenus laboráſſe. Stephanus anxiè Pipini ſolicitat opem, *(qvem excellentiſſimum filium & ſpiritualem Compatrem vocat. Filios ejus* Carolum & Carolomannum *Reges & Romanorum Patricios.* Buſſier. l. 4. p. 254. ſq.) cùm Aiſtulphus has minas ſpiraret: *Niſi ſe dederet Pontifex futurum ut o- mnes Romani jugularentur.* Blond. l. 1. dec. 1. Tum *Stephanus* inter ſpem & metum renitentibus licet proceribus Francorum, tandem *Pipinum ad ſuas pertraxit partes*, his præſertim, & aliis uſus flexibilibus vocibus. Jovem juraſſes nil unqvam ambitionis habitaſſe in pectore Papali, neq; unqvam Stephanum vel alium, faſtigium plusqvam Regale appetiiſſe. Audi qve-

rulan-

rolantem, andi blandientem & ſupplicantem Pontificem; Epiſt. 2. Tom. V. Concil. p. 510: *Tradidimus enim corpus & animam noſtram in magnis laboribus viam ſpatioſam & longinqvam provinciam, valdè ſiſi in veſtrâ fide per Dei nutum illuc profecti ſumus, afflicti nive & frigore, æſtu, & aqvarum innundatione atq; validis fluminibus, ac atrociſſimis montibus ſeu diverſis periculis. Etenim dum veſtris mellifluis obtutibus præſentati ſumus, omnes cauſas principis Apoſtolorum in veſtris manibus commendavimus. Qvandoqvidem inſpirati à Deo, aurem petitionibus noſtris accommodare dignati eſtis: & vos B. Petro polliciti eſtis ejus juſtitiam exigere, & defenſionem ſanctæ DEI Eccleſiæ procurare, & ut verè fideles DEO, pura mente pro defenſione Eccleſiæ DEI properaſtis ad dimicandum.— Etenim ſicut primitus Chriſtianitati veſtræ ediximus, iniqvus Aiſtulphus Rex ingreſſo in ejus perfido corde diabolo, omnia qvæ per ſacramentum B. Petro per veſtros Miſſos reſtituenda promiſit, irrita fecit, & nec unius* palmi terræ ſpacium B. Petro reddere voluit. (*) A die enim illo, à qvo mellifluа bonitate veſtra ſeparati ſumus: tantum nos affligere & tribulare niſus eſt, qvantum non poteſt os hominis enarrare. Steph. II. 752.

(*) Nota hic, Imperatorem Orientis Legatorum interventu apud Pipinum egiſſe, *ut ſibi* Exarchatus reſtitueretur, *non Pontifici*, qvi nil in eo juris haberet. Nec etiam in tantis Anguſtiis Aiſtulphus juramento compellendus erat. *Petavius Ration.* Temp. l. 8. an. 754. p. 377. reddere Romanæ Eccleſiæ, qvæ nullo jure ei competebant. Iconomachicus fœtus hoc monſtri aluit. Malè is fecit, qvod ruperit ſacramentum; non tamen carent culpa, qvi in præjudicium veri poſſeſſoris eum ad incitas has redegerunt. Et ſi placuit Pontifici, Pipinum à juramento magiſtratui debito abſolvere, eadem indulgentia haud diſpliceat Aiſtulpho pariter ignoſcere & condonare. Vide *Pontifical.* & *Binium* Tom. V. Concil. *Blond.* l. c. & decad. 2. *annal. rer. geſt. à Pipino Rege* p. 17. *Fredegard.* Scholaſt. Chronic. p. 162. ann. 753. ſqq. *Gottfrid. Viterb.* p. 442. T. 2. Piſtor. *Eginhart. in vit. Caroli M.* p. 435 *Corp.* Hiſtor. Franc.

Pergit porrò *Stephanus epiſt.* 2. ad Pipinum & Carolomannum qverulari, orare; *Decertate bonum opus, qvod cœpiſtis implere, & qvæ per donationem manu veſtra confirmaſtis, protectori veſtro B. Petro reddere feſtinate. Qvoniam ſcriptum eſt. Melius non vovere, qvàm vovere & votum non reddere. Sciatis enim, qvia ſicut chirographariam veſtram donationem Princeps Apoſtolorum firmiter tenet, ita neceſſe eſt, ut ipſum chirographum expleatis, ne dum juſtus judex ad judicandum vivos & mortuos, & ſeculum per ignem advenerit*

in futu-

Digitized by Google

Steph. II. 752.

» *in futuro judicio, idem Princeps Apoſtolorum idem Chirographum demonſtrans* » *nullam habere firmitatem, diſtrictius cum eo faciatis rationes: ſed magis ex-* » *plete qvod promiſiſtis velociter, ut iterum vitam æternam, qvam ab ipſo* « *Principe Apoſtolorum promiſſam habetis, poſſideatis. Conjuro vos, excellentiſ-* « *ſimi & à DEO protecti filij, per Deum omnipotentem, qvi continet omnia ſuâ* « *potentiâ, & per ſanctam ejus matrem, gloriosam ſemper virginem Mariam,* « *Dominam noſtram, atq; per virtutes cœlorum, & per beatos Principes Apo-* « *ſtolorum Petrum & Paulum, atq; per tremendum judicij diem, ubi omnes* « *conſtituæ ad reddendam de noſtris factis rationem aſſiſtere habemus, ubi nulla* « *eſt ingenioſa excuſatio: velociter & ſine ullo impedimento, qvod B. Petro* « *promiſiſtis, per donationem veſtram, civitates & loca, atq; omnes obſides &* « *captivos B. Petro reddere, vel omnia, qvæ ipſa donatio continet. Qvia ideo* « *vos Dominus per humilitatem meam, mediante B. Petro, unxit in Reges, ut* « *per vos ſanctæ ſuæ exaltetur Eccleſia, & Princeps Apoſtolorum ſuam ſuſcipiat* « *juſtitiam.* Et epiſtolâ 3. ad eosdem *Unde*, inqvit, dilectiſſimi nobis, » peto vos & tanqvam præſentialiter aſſidens cum divinis myſteriis, » conjuro coram Deo vivo & vero, & ejus Principe Apoſtolorum B. Pe- » tro, ut ſub nimia feſtinatione nobis ſubveniatis, ne pereamus: cum » poſt Deum in manibus veſtris noſtras omnium Romanorum commi- » ſimus animas. Non nos derelinqvatis: ſic non vos derelinqvat Do- » minus in omnibus veſtris actibus. Non nos ſpernatis: ſic non vos ſper- » nat Dominus, ejus invocantes potentiam. Ne elongetis à nobis au- » xilium veſtrum, Chriſtianiſſimi: ſic non elonget Dominus auxilium » ſuum à vobis, dum ingreſſi fueritis contra inimicos veſtros ad dimi- » candum. Adjuvate nos ſub magna velocitate, dilectiſſimi nobis, oc- » currite & ſubvenite nobis, anteqvam gladius inimicorum ad cor no- » ſtrum pertingat. Peto vos, ne pereamus: ne qvando dicant gentes, » qvæ in cuncto orbe terrarum ſunt: Ubi eſt fiducia Romanorum, » qvam poſt Deum in Regibus & in gente Francorum habebant? Ne nos » permittatis perire, & ne differatis nobis ad ſolatia dandum, nec à » veſtro ſeparetis auxilio: ſic non ſitis alieni à Regno DEI, & ne obdu- » ret Dominus aurem ſuam veſtras ad exaudiendum preces: & ne avertat faciem ſuam à vobis in illo futuro examinis die, qvando cum B. Pe- « tro, & cæteris ſuis Apoſtolis ad judicandum ſederit omnem ordinem « omnemq; poteſtatem humanam, & ſeculum per ignem: dicaturq; « vobis (qvod avertat divinitas) Neſcio vos, qvia non auxiliati eſtis; DEI « Eccleſiam defendere minimè procuraſtis, ejus periclitantem populum « peculiarem. Audite nos, dilectiſſimi, audite nos, & ſubvenite nobis:

ecce

ecce adeſt tempus ſalvandi nos: Salvate nos anteqvam pereamus, « Chriſtianiſſimi. Omnes etenim gentes, qvæ circumqvaq; ſunt poſi- « *Steph.* tæ, & ad veſtram per Dei potentiam Francorum fortiſſimam gentem « *II. 752.* refugium fecerunt, ſalvæ factæ ſunt. Et ſi omnibus auxilium impartire non differtis, multò amplius ſanctam DEI Eccleſiam & ejus populum de inimicorum impugnatione debueratis liberare. Conſiderate dilectiſſimi, & omnino percogitate (per DEum vivum vos conjuro;) qvoniam poſt Deum & ejus Principem Apoſtolorum, noſtræ omnium Romanorum animæ in vobis pendent: & ſi perire (qvod abſit) eas contigerit, penſate in cujus animam reſpiciat id peccatum. Certè enim omnino credite, Chriſtianiſſimi, ſi nobis aliqva evenerit calamitas (qvod abſit) periclitandi: vos de omnibus ante tribunal DEI eritis reddituri rationem. *Epiſt. 4. ſub nomine Petri Apoſtoli & Stephani exarata ad Pipinum & Carolomannum & omnes fideles:* Petrus vocatus Apoſtolus à Jeſu Chriſto DEI vivi filio, qvi ante omnia ſecula cum Patre regnans in Unitate Spiritus Sancti, in ultimis temporibus pro noſtra omnium ſalute incarnatus & homo factus, nos ſuo redemit precioſo ſangvine per voluntatem Paternæ gloriæ, qvemadmodum per ſanctos ſuos deſtinavit Prophetas in Scripturis Sanctis, & per me omnis DEI Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, caput omnium Eccleſiarum DEI, ipſius Redemptoris noſtri ſangvine ſupra firmam fundata petram, atq; ejuſdem almæ Eccleſiæ Stephanus præſul, Gratia, pax & virtus ad eruendam eandem ſanctam DEI Eccleſiam, & ejus Romanum populum mihi commiſſum de manibus perſeqventium, plenius miniſtretur à Domino Deo noſtro, Vobis viris excellentiſſimis, Pipino, Carolo & Carolomanno tribus Regibus atq; ſanctiſſimis Epiſcopis, Abbatibus, Presbyteris, vel cunctis religioſis Monachis, verùm etiam Ducibus, Comitibus & cunctis generalibus exercitibus & populo Franciæ commorantibus.

Ego *Petrus Apoſtolus dum à Chriſto DEI vivi filio vocatus ſum ſuperna clementiæ arbitrio, illuminator ab ejus potentia totius mundi ſum præordinatus, ipſo Domino DEO noſtro confirmante:* Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. *Et iterum:* Accipite Spiritum Sanctum, qvorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & mihi ſuo exiguo ſervo & vocato Apoſtolo ſigillatim ſuas commendans oves, ait: Paſce oves meas, paſce agnos meos: Et rurſus: Tu es Petrus &c.—*Itaq; proteſtor & admoneo tanqvam in anigmate, & firma obligatione conjuro vos Chriſtianiſſimos Reges, Pipinum, Carolum & Caro-*

» *Iomannum, atq; omnes Sacerdotes, Episcopos, Abbates, Presbyteros, vel univer-*
Steph. » *sos religiosos Monachos, & vel cunctos Judices, item Duces, Comites, & cun-*
II.752. » *ctum Francorum Regni populum, & tanqvam præsentialiter in carne vivus* » *assistens coram vobis ago ego Apostolus DEI Petrus: ita firmiter credite ve-* » *bis per adhortationis alloqvi verbum: qvia etsi carnaliter desum, spiritua-* » *liter autem à vobis non desim. Qvoniam scriptum est: Qvi suscipit Prophe-* » *tam in nomine Prophetæ, mercedem suscipit Prophetæ. Sed & Domina nostra* » *Dei genetrix semper Virgo Maria nobiscum vos magnis obligationibus adju-* » *rans* protestatur, atqve monet & jubet, simul etiam & Throni atq; Domi- » nationes, vel cunctus cœlestis militiæ exercitus, nec non & Martyres » & Confessores Christi, & omnes omnino DEO placentes & hi nobi- » scum adhortantes & conjurantes protestantur: *qvatenus doleat vobis* » *pro Civitate ista Romana nobis à Domino Deo commissa, & ovibus Dominicis in* » *ea commorantibus, nec non & pro sancta Dei Ecclesia mihi* à Domino commen- » data: defendite atqve liberate eam sub nimia festinatione de manibus perseqventium *Longobardorum, ne (qvod absit) corpus meum, qvod pro* » *Domino Jesu Christo tormenta perpessum est, & domus mea, ubi per DEI præ-* » *ceptionem requiescit, ab eis contaminentur & populus meus peculiaris lanie-* » *tur amplius*, nec trucidetur ab ipso Longobardorum gente, qvi tanto flagitio perjuri, rei existunt, & transgressores divinarum scripturarum probantur. *Præstate ergo populo meo Romano mihi à DEO commisso, in hac* » *vita fratribus vestris, Domino cooperante, præsidia totis vestris viribus, ut ego* » *Petrus vocatus DEI Apostolus in hac vita, & in die futuri examinis vobis æ-* » *terna impendens patrocinia, in regno DEI lucidissima ac præclara vobis præpa-* » *rem tabernacula atq; præmia æterna retributionis, & infinita Paradisi gaudia* » *vobis pollicens ad vicem tribuam: dummodo meum peculiarem populum & Ro-* » *manam meam civitatem, fratres vestros Romanos de manibus iniqvorum Lon-* » *gobardorum nimis velociter defenderitis.* Currite, per DEUM vivum & ve- » rum, vos adhortor & protestor. Currite & subvenite, anteqvam fons » vivus, unde sacrati, & renati estis, arescat: anteqvam ipsa modica fa- » villa de flagrantissima flamma remanens, de qva vestram lucem co- » gnovistis, extingvatur: anteqvam mater vestra spiritualis, sancta DEI » Ecclesia, in qva vitam speratis accipere æternam, humilietur, invada- » tur & ab impiis violetur atq; contaminetur. Protestor vos, dilectissimi » filii mei adoptivi, per gratiam Spiritus Sancti protestor, & nimis co- » ram Deo terribili, creatore omnium, adhortor atqve admoneo ego » Apostolus Dei Petrus, & unà mecum sancta Dei Catholica & Apostoli- » lica Ecclesia, qvam mihi Dominus commisit: ne patiamini perire hanc

civita-

civitatem Romanam in qva corpus meum conſtituit Dominus, qvam « & mihi commendavit, & fundamentum fidei conſtituit: Liberate eam, « *Steph.* & ejus Romanum populum, fratres veſtros; & neqvaqvam invadi per- « *II. 752.* mittatis à gente Longobardorum.—Si obedieritis velociter: erit vo- « bis pertingens ad magnam mercedem & meis ſuffragiis adjuvari, & in « præſenti vita omnes veſtros inimicos ſuperantes & longævi exiſtentes, « bona terræ comedetis, & æternâ procul dubio fruemini vitâ. Si autem « tem (qvod non credimus) & aliqvam poſueritis moram, aut inventio- « nem, ad minime velociter hanc noſtram adimplendam adhortatio- « nem; & liberandam hanc civitatem meam Romanam, & Populum in « ea commorantem, & ſanctam DEI Apoſtolicam Eccleſiam à Domino « mihi commiſſam, ſimul & ejus præſulem: ſciatis vos ex auctoritate « ſanctæ & unicæ Trinitatis per gratiam Apoſtolatus, qvæ data eſt mihi « à Chriſto Domino, vos alienari pro transgreſſione noſtræ adhortatio- « nis à regno DEI & vita æterna &c. Ecce qvantum mutatus ab illo Stephanus Papa immemor imperativi prædeceſſorum, *jubemus, volumus, mandamus.*

§. XXXIX. Non levis apparet in hiſtoria *contradictio* circa *unctionem Pipini* & filiorum. Sic enim *Annal. rerum geſt. Pipini* Script. Germ. Reuber. p. 16. *Hoc anno ſecundum Romani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt, & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacrâ unctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacij Moguntini Archiepiſcopi & Martyris, & more Francorum elevatus in ſolium regni in civitate Sveſſiona* (al. Sveſſona) ann. 750. Eadem pagina ann. 754. hæc extant: *Stephanus Papa, poſtqvam à Rege Pipino Eccleſiæ Romanæ defenſionis firmitatem accepit, ipſum ſacra unctione ad regiæ dignitatis honorem conſecravit, & cum eo duos filios ejus Carolum & Carolomannum &c.* Et ſic etiam Theophan. l. 22. *Paulus Diacon.* l. 6. c. 5. *Egilwaldus* l. 2. c. 1. *Chronic. S. Benigni Divionenſ.* ann. 752. A *Bonifacio* verò unctum eſſe, præter annales jam laudatas affirmant *Aimon.* l. 4. c. 61. *Marianus Scotus, Regino, Lambertus, Sigebertus, Hermann. Stangefol.* Circul. Weſtphal. l. 2. p. 69. *Volaterranus l. 4. Anthropol.* p. 503. a: De Bonifacio hæc: Bonifacius hic ap. *Phryſios* Martyr, qvod juſſu Stephani II. Pontificis, Pipinum Caroli Patrem in Regem oleo ſacro perunxit. *Baron.* anno 754. Utrum contradictionem hanc ſufficienter ſolverit *Serarius not. 38. l. 3. Hiſtor. Moguntin.* qvo cum facit *Binius* l. cit. judicet Lector. Sic enim ille: *Poſſunt tamen, qvi diſcordes videntur, in concordiam non difficulter adduci, ſi dicamus, ab utroq; unctum Pipinum: à Bonifacio ſc. uno tempore, tanqvam à Pontificis ipſius legato; à Stephano deinde alio tempore, tanqvam ab ipſomet*

Pontifice, anno 753. Nam eundem Regem ungi ſæpius qvid vetat? Audiamus
Steph. II. 752. ipſum *Buſier.* l. 4. Hiſt. Franc. p. 249. *Stephanus morbo perſanatus, ope ut ipſe profeſſus eſt Apoſtolorum Petri & Pauli & Dionyſii, ex voto iiſdem Apoſtolis in Dionyſiana Baſilica aram erexit; qvam conſecraturus Regem Pipinum frequentiſſimo in Baſilica populo, duos filios Carolum & Carolomannum, atq; Bertradam Pipini Uxorem, ſolenni pompa in reges ungit atq; inaugurat; palam conteſtatus eum juſtum & legitimum Francorum Regem, filios regni hæredes, nec fas eſſe Francis in poſterum aliunde qvam ex Pipini ſobole Reges arceſſere. Id Pipinus tametſi à Bonifacio unctus, expetierat tamen ſummopere; qva pietate ob viri ſanctitatem & dignitatis ſummæ reverentiam; qva civili prudentia, eo freno populis ab religione impoſito, & ab ſumma in Romanam ſedem obſervantia.* Qvid de Bonifacio hoc ſentiendum, vide judicium *Empſinghovij* ap. *Stangefol. Circul. Weſtphal. l. 2. ann. 731. 744. 755.* Ille Bonifacius egregium hunc canonem cudit, cujus mentio facta: *Si Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur &c.* Sed & mendaciorum autor, pacis turbator, Chriſtianæ religionis corruptor palam audiit. Hac de cauſſa *Ailbertus* Gallus, & *Clemens Scotus* in Synodo Romana, ſub Zacharia, urgente Bonifacio negotium, damnati: vide *Serar. l. 3. Rer. Mogunt.* Ringatur licèt *Stangefol.* l. 2. Circ. Weſtphal. Annal.

Paulus I. ann. 764. §. XL. Succeſſit *Stephano II.* fratri ſeniori, *Paulus I. Diaconus.* Captivos is ære ſuo redemit, minimè ſegnis in promovenda idolomania & ambitione Papali. Sanctos enim à Stephano edoctus, *Mariam, Petrum* & alios Apoſtolos patronos, interceſſores & beneficiorum hujus & futuræ vitæ collatores ſtatuit. *Reliqvias* modò huc, modò illuc, non ſine veneratione tranſtulit. *Stangenfol.* Annal. Circul. Weſtphal. anno 764. *Stella. Platina* in ejus vita. Ob *imaginum cultum* contra Imperatorem & Græcos acerrimè dimicavit. Vid. *lib. Pontifical. in ejus vita. Tom. V. Concil. p. 519. &c.* Regem Francorum Pipinum & filios ejus miris artificiis *dementavit, & in obſeqvio retinuit, tum* aſſentando, & magnificè eos exaltando, Moſi & Davidi eos comparat, eò qvòd Romanam ſedem à Longobardis liberaverint; *tùm* ampliſſima præmia per B Petri protectionem & interceſſionem largiſſimè promittendo, *tùm* ſeſe in arctiorem neceſſitatem ejus inſinuando, proditis conſiliis hoſtium Pipini, & filiis ejus de Baptiſmo ſuſceptis; *tùm* repetendo promiſſiones ſibi & anteceſſori factas. Vide hiſtor. allegat.

Adrianus I. 772. §. XLI. Sub finem *Seculi VIII.* & deinceps vel maximè ſeſe prodit *juvenilis Anti-Chriſti ætas*, turgida ſuperbia, cum tyrannide conjuncta. *Adrianus I.* Succeſſor *Stephani III.* ann. 772. pedum oſculationem à *Carolo M.*

ſibi

sibi fieri admisit, qvo cum fœdus iniit contra *Desiderium Longobardorum Regem.* Bussier. Lib. 4. Hist. Fr. p. 267. & p. 276. *Blondus* l. 1. decad. 2. *Adrianus, inqvit,* in scalis Basilicæ S. Petri expectavit, cujus pedes exoscu- *Adria-*
latus Carolus, cum eo ad altare perrexit; ibiqve mutuo Carolus & « *nus I.*
Pontifex, Romani & Franci sacramento se adstrinxerunt amicitiæ per- « *772.*
petuo servandæ &c. Pipini Patris *donationem* confirmari & augeri vult, qvod etiam factum. Vide *Pontifical. in ejus vita* Tom. V. Concil. *In opibus Ecclesiæ Romanæ* acqvirendis & amplificandis multas locavit operas, usus ad hoc negocium armis Francorum & auxiliis, qvibus persvasit, *se Petro & Deo cultum præstituros*, si Longobardis sua eriperent, & Pontifici conferrent. Vide *Pontifical.* & *Blond.* l. 1. decad. 2. *Sabellic.* ennead. 3. l. 8. *Annal. rer. gestar.* ann. 772. sq. Obtinuit qvod voluit; *salva* tamen super easdem *regia ditione*, adeò ut in omnia, qvæ Pontifici Carolus concesserat, etiam Romæ regiam potestatem retineret, Pontifices in ducatibus illis obtinendis regii feudi vinculo constringerentur, ac præter annuum censum jurarent: *Promitto me Domino meo Carolo & Filiis eius fidelem futurum in tota vita, sine fraude dolo, malo &c.* Adrianus videns Carolum assurgentem sibi suisq; desideriis, Carolo tradit potestatem *eligendi Pontifices Roman. & ordinandi Apostolicam sedem, dat ei Patriciatus dignitatem,* & jus eandem conferendi. *Vincent. Bellovac.* l. 23. c. 168. Item ut in singulis provinciis *Archi Episcopi & Episcopi à Carolo investituram* accipe- rent. Vide *Bullam Adriani.* ap. *Goldast.* Statut. & Rescript. Imperial. p. 1. Vid: *Dist. 63. c. 22.* Hadrianus. *Desiderium* Adrianus formidans, anathemate tamen suo repellit. Romam ingressum excipi vult his verbis, qvibus olim pueri Christum adventantem exceperant *Matth. 21. Osanna Benedictus qvi venit in nomine Domini.* Ut ita non immeritò de hoc Adriano *Fasciculi temporum Rolevinck T. 2. Script. Germ. Pistor. p. 64.* Hic Adrianus vir præclarissimus & nobilissimus genere, & potentissimus, & multa magnificè patravit. Et (ut videtur) ante eum non fuit similis sibi in gloria « temporali & divitiis, diruta reædificavit, turres & muros exstruxit, « Regnum Longobardorum cessare fecit per Carolum. *Sabellic. enn. 8. l. 8. p. 446.* Hæc, inqvam, sunt officia Pontificis Romani. Multum sanè Carolus, uti vidimus, detulerat Pontifici, salvis tamen, uti dictum, suis juribus, neq; undiqvaq; ab ejus dependebat nutibus. Miserat Adrianus ad Carolum M. acta Concilii Oecumenici Nicæni, cui præsidebant Legati Papæ & Tharasius Patriarcha, qvo in celeriter conclusum, *sacras imagines non tantùm haberi posse ad historicum usum, sed illas ex mandato divino in Ecclesia esse necessarias, imò venerandas, salutandas, osculandas, colendas, adoran-*

das, cereis etiam, fuffitu & similibus honorandas. Non verò duntaxat acta
Adrian. I. 772. prætacti Concilii miserat Adrianus ad manus Imperatoris, verum etiam instituit, ut ea Episcopi Germaniæ & Galliæ approbarent. Carolus aliud concilium *Francofurti 300. Episcoporum* convocat, & in eo *usum imaginum historicum approbat*, damnat adorationem, Græcorum Nicæna Synodus destructa, acta rescissa, & statutum, ut nec VII. nec universalis, sed Pseudosynodus diceretur. Refutatio etiam ejus sub nomine Caroli M. contexta extat. Refutat, inqvam, *duas Epistolas Adriani* ad Constantinum & Tarasium *Sigon.* l. 4. Ital. *Althelmus in annal.* Franc. ann. 794. conf. *Imperial. decret.* de cultu Imaginum collect. *Goldasto* p. 80. sqq. Invehitur etiam Carolus in *Johannem Antiochenum*, qvod prædicasset Tarasii & Adriani concordiam de imaginum adoratione &c. Vide *Imperial.* Decret. ubi p. 66. hæc reperiuntur: *Caroli M. Regis Francorum & Longobardorum, & Patricij Romanorum, Filij & defensoris sanctæ Ecclesiæ, capitulare de non adorandis imaginibus contra Constantini VII. Imperatoris Constantinopolitani & Hirenæ Matris decreta, & Synodum Nicenam II. Pseudoseptimam Oecumenicam sive universalem, compositum & publicatum in Concilio Francofurtensi & Adriano Papæ missum, anno Domini 794.* De qva synodo vide eximii Theologi *D. Dorschei Collationem ad Concilium Francofurtense.* Porrò p. 599. invenies *Nicephori I. Genici* Imperatoris Constantinopolitani *& Stauracij Cæsaris* mandatum de non adorandis imaginibus anno 810. p. 601. *Michaelis I. Curopalatæ Imperatoris* Constantinopolitani *& Theophylacti Cæsaris* edictum de Manichæis & Sergiotis & cultu. p. 603. *Leonis V.* Armenii Imperatoris Constantinopol. edictum de abrogandis imaginibus, promulgatum Constantinop. anno Domini 814. p. 610. *Michaelis II. Balbi* Imperat. Constantinop. & *Theophili Cæsaris* de non adorandis imaginibus ad Ludovicum Pium Imperat. ann. 824. p 623. *Ludovici I. Pij* Imperatoris Augusti, & *Lotharij Cæsaris* August. Synodum Parisiens. de cultu imaginum habitam an. Domini 825. Hæc synodus *medium via incedit*, reprehendens eos, *qvi* imagines sanctorum abominando evertunt, *ut &* indebito cultu eos adorant, & sanctas nuncupant. p. 646. Judicia de hac synodo vide p. 625. Edictum & excerpta *Theophili Imperat.* Constantinop. de adorandis neq; pingendis imaginibus, dat. Constantinop. ann. Domini 832. habetur p. 759. *Bardæ Curopalatæ* Cæsaris Constantinopolitani *& Synodi Constantinopolitanæ decretum* de erigendis, sed non adorandis imaginibus publicatum Constantinopoli anno Domini 861. habetur p. 772. *Michaelis III. Porphyrogeniti* Imp. Constantinop. Constitutio de non adorandis imaginibus anno Dom. 866. habetur p. 776. Hæc obiter & pro memoria. Repressa ergo autori-

autoritate Synodi Francofurt. & poſtea eſt imaginum veneratio (verba ſunt *Hincmar. Rhemenſ.* contra Epiſcopum Lugdunenſ. cap. 20.) ſed tamen Hadrianus & alii Pontifices in ſua opinione perſeverarunt, & mortuo Carolo ſuarum pupparum cultum vehementiùs promoverunt, adeò ut *Ludovicus*, Caroli Filius, libro longè acriori inſecutus ſit imaginum cultum, qvam Carolus. *Adrianus I. 772.*

§. XLII. Adriano defuncto ſedem occupavit *Leo III*, anno 796, ſed infelicibus auſpiciis, nam â *cognatis Adriani* indigniſſimè tractatur, cqvo enim dejicitur, dum Litaniis in die *S. Marci* vacaret, lingvâ privatur, oculis effoſſis in carcerem mittitur. Ferunt eum per omnia ſanatum eiq; membra reſtituta eſſe. Refert Carolo rem, qvi non deſtitit immane facinus ulciſci. *Faſcicul. Temp. Roleuinck.* ann. 794. *Annal. rerum geſt. Carolo M.* p. 31. ſcript. Germ. Reuber. *Blond.* lib. 1. dec. 1. p. 191. epit. *Eginhart* ſcriba Caroli M. in vita ejus p. 442. *Sabellic.* enn 8. l. 8. p. 448. *Pontifical.* Tom 6. Concil. p. 190. *Platina*, *Stella* in vit. ejus. *Stangenſol.* Circ. Weſtphal. ann. 799. *Petav. Rat. Temp.* l. 8. c. 8. p. 380. Aliter paulò *Zonaras Tom. 3. Annal. Imper. Iren. & Conſtantini p. 141. b. 2.* Adriano veteris Romæ Papa mortuo, *Leo ſuffectus eſt, vir reverendus & honorabilis: ſed Adriani defuncti neceſſarii populo contra illum concitato ei laſerunt oculos, non tamen ademerunt. Nam ij qvibus mandata erat excacatio, pepercerunt homini, ejusq; miſerti extrinſecus oculos laſerunt, ſed lumine non privarunt. Qvi cùm deinde ſe ad Carolum Francorum Regem contuliſſet, ab illo ſedi Romanæ reſtitutus, inimicos ſuos ultus eſt: ab eoq; tempore Româ* prorſus Franci potiti ſunt, Carolo à Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato. Non inelegans eſt Diſcurſus *Hornij Orb. Imp. p. 122.* Pontifices, *ſcribit*, Romani dicunt à *Leone III.* propriâ autoritate & poteſtate *translatum fuiſſe Imperium Romanum à Græcis ad Latinos ac nominatim Francos.* Nam ut omittam, qvæ Pontifices hinc inde usq; à Gregorio VII. iniqvè ac tyrannicè propterea patraverunt contra Imperatores Romanos, auſus fuit adhuc Pius V. ſuperiori ſeculo ad Maximilianum II. Imperatorem ſcribere, eſſe facultatem regios titulos conferendi Eccleſiæ, & ab ipſa in Germanos perveniſſe Imperium. Electores nullo jure, niſi ex conceſſione Pontificis poſſe eligere Imperatorem: multos Imperatores à Pontificibus promotos, multos depoſitos, non eſſe rem novi exempli: ut regna à Pontifice modò dentur, modò auferantur. Et ante illa tempora *Thomas de Aqvino* ſcripſit, Tantum in Germania duraturum Imperium, qvantum Romana Eccleſia expediens judicaverit, qvæ *adeò falſa ſunt, & tam malè deducuntur ex coronatione Caroli M. ut planè contrarium evidentiſſimum ſit.* *Leo III 796.*

Caro-

Carolus enim M. ſuis armis ac victoriis Germaniam, Italiam ac magnam Hiſpa-
Leo III. *niæ partem domuit. Ejus majeſtatem comiter colebant, qvotqvot Regum in Eu-*
796. *ropa erant, adeò ut è Perſis* qvoq; & Afris legati ad eum cum precioſis donis mitterentur. *Cum ergo ad tantam perveniſſet potentiam, præclarum conſilium cepit fractas Imperij partes iterum conjungendi per conjugium cum Irene Conſtantini Leonis IV. Imperatoris Conſtantinopolitani vidua. Ac jam res tranſacta erat per tabulas clandeſtinas, cum Græci Proceres inveterato contra Latinos ac præcipue Francos odio refragari, & tanqvam induceretur patriæ ſervitus ab exteris Francorum gente, Irenem ipſum Imperio amovere, & totum Caroli M. negotium diſturbare maluerũt.* Non tamen Carolus depoſuit cogitationes de » Imperio per Occidentẽ inſtaurando, cum noſſet Rom. eò ſpectare vota » & ſuffragia, nec Pontificis Romani aliæ in toto negotio illo partes fue- » runt, qvam Miniſteriales. Coronavit ille Imperatorẽ *tanqvam Epiſcopus* »» Eccleſiæ, *non verò* eum creavit *tanqvam Dominus Romæ vel Italiæ, & extant hodieq; Epiſtola Leonis Papæ* ad Carolum M. *qvas primùm evulgaverat Matthias Flaccius Illyricus. Sed ante aliqvot annos demum ex antiqviſſimis membranis edidit Hermannus Comingius, ex qvibus* patet Leonem III. ſibi » haudqvaqvam arrogaſſe aliqvod Jus & Imperium in Carolum M. cùm » illum ubiq; humillimo obſeqvio colat ac veneretur. *Præterea conſtat ex omnium hiſtoricorum fide,* Pipinum patrem Caroli ipſumq; Carolum Exar- » chatum Ravennæ aliasq; per Italiã urbes liberaliter donâſſe Pontifici Zachariæ & Leoni, *ſed hac conditione, ut jura majeſtatis ac poteſtas eligẽdi Romani Pontificis penes ipſos eorumq; poſteros remaneret, qvibus rebus, inqvit Bodinus, non modo libenter Pontifex annuit, ſed etiam, ut Pipinus Imperatorem ſe appellaret, penè perſuaſit.* Qva ergo cum impudentia aſſerunt Pontificii ſcri- » ptores, penes ſe fuiſſe jus transferendi Imperii, qvi tamen ante tempora » Pipini ne oppidulum qvidem proprio jure ac dominio poſſederunt, ſed omnia ſua incremẽta, opes ac poſſeſſiones & ipſum illud Divi Petri patrimonium Carolingorũ liberalitati debent. *Hactenus Hornius.* Leo autem ſede pacata gaudens, *exornationibus templorum, aravum, vaſorum,* plurimũ vacabat, multa *ſuperſtitioſa* inſtituens, qvæ omnia non ſine tædio leges in *Pontificali.* Sub initium regiminis, præſertim cum animadverteret vana à Senatu Romano agitari conſilia de *excutiendo jugo Impp. Græcorum,* ſtatim miſit *claves* S. Petri, videlicet Eccleſiæ S. Petri per qvas ei Eccleſiam ſubjecit, & *vexillum,* per qvod urbem, & alia munera, petens ut populũ Romanum ſibi fide data ſubjiceret, ſeq; & urbẽ Romanam ejus fidei commendans. *Regino l. 2. Sigebertus Gemblac.* ann. *796. Adon.* ætat. *6. Annal. rer. geſt.* à Carol. M. ann. *796. Pontifical. &c. Aventin.* Annal. Bojor. l. 4. p. 198. Petiit Romanos eò adigi;

adigi, ut Pontifici, cui Carolus donaverat Italiæ provinciam, jusjurandum præstarent. Qvare *Engelbertus* Præsul D. Richarii, jussu Caroli compulit Romanum populum jurare fidelitatem Romano Pontifici. *Annal. ter. gest. à Carolo M. ann. 796.* Leo redhostimenti loco Carolum Imperatorem decernit ad aram Petri Romæ, coronam imponit & vestem Imperatoriam induit, & oleo ita largè perfundit, ut à vertice usq; ad pedes destillaret, populo interim ter acclamante: *Carolo Augusto à DEO coronato, Magno ac pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria.* Atq; ita Imperium Romanum ad Carolum & Francos translatum, uti hactenus vulgo creditum, de qva translatione hactenus multa pro & contra; vide *Bœclerum* in Caroi. M. qvi probat, *rem* habuisse jam Carolum M, solum *nomen* accepisse; illud autem contulisse non solum *Leonem*, verum etiam *universos Patres & populum.* Ex Chronico Moissiacensi interveniss et jam pactionem de tradendo Imperio produnt *Siffridus Presbyter.* l. 1. ann. 781. & *Godefred. Viterbiens.* Ille qvidem, jam sub Pipino pactionem fatam refert: Intervenerat, *inqvit*, pactio inter Papam & Principes Teutoniæ, & Romanos, ut devictis Longobardis & aliis imperium vastantibus, imperium ad Teutonicos transferretur. Translatum ergo est ad eos in personam Caroli M. filium Regis Pipini. Aliàs Carolum in causa Leonis judicem sedisse etiam ante acceptum titulum Imperat. testatur *Annales Francorum.* Videatur *Pontifical.* & alii Scriptor. jam nominati *Sabellicus* enn. 8. lib. 8. p. 450. scribit. *Consecratio illa facta est ad altare maximam templi est inunctus anno qvam Carolus in Gallia regnare cœperat tertio & trigesimo, qvum Italia jam annos trecentum* & triginta sine *imperij nomine* » fuisset. Mansit mos idem in cæteris, ut qvi Augusti nomen legitimè » reciperent à Romano Pontifice inungerentur. Acclamatum ter est ab universa multitudine: *Carolo Augusto Magno & Pacifico vita & victoria. Est & Pipinus Caroli filius unà inunctus, qvem Pontifex Italiæ regem solenni decreto declaravit, ac tum demum magna rerum mutatio facta est.* Creditum » jam inde, imperii arbitrium Apostolicæ sedis esse, qvum antea è cœlo dari crederetur. *Fragmentum Urstis.* hæc habet: Sciendum est, *qvod primus omnium Regum & Impp. post Christi nativitatem Carolus unctus est, bis eqvidem, primò in Francia cum fratre suo Carolomano adhuc puer in Regē, deinde Romæ in Imperatorem. Ex eo Regg. & Impp. more antiqvi Dei populi ungi cœperunt.* Verum hanc observationem historiæ non congruere docet ex *Chronic. Brev.* (Tom 3. Francisc. de Chesnefil.) ann. 751. *Bœclerus* secul. IX. in Carol. M. p. 23. cujus verba; *Pipinus in Regem unctus est ap. Svessionenses.*

Leo III.

796.

Adjicit *Baronius* Tom. 9. ann. 800. & *Stangefol.* lib. 2. annal. Circ. Weſt-
Leo III. phal. Caroli Imperatoris Romani juramentum, hujus tenoris: *In no-*
796. *mine Chriſti ſpondeo atq; polliceor ego Carolus coram DEO & B. Petro Apoſtolo, me protectorem & defenſorem fore hujus Romanæ Eccleſiæ in omnibus utilitatibus, qvatenus divino fultus fuero adjutorio, prout ſciero poteroq;.* Confictam hanc formulam juris jurandi ait *Bœclerus* ſecul. 9. in Carolo M. p. 13, neminem dubitaturum, qvi hiſtoriæ tenorem accuratè perſpexerit. *Invitum* Carolum titulum Imperatoris Auguſti primò ſuſcepiſſe, imò renuiſſe, niſi Conſtantinopolitano conſentiente, imò in tantum averſatum eſſe, ut teſte *Eginharto* in vita Caroli. M. p. 442. affirmaret, *ſe eo die qvamvis præcipua feſtivitas eſſet* (Nativitatis Chriſti. *Vecchiett. de* ſacr. temp. rat. p. 62. l. 6. c. 21.) *Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis conſilium præſcire potuiſſet.* Invidiam tamen ſuſcepti nominis, pergit *Eginhart*, Con-
44 ſtantinopolitanis, (*MSC. Romanus*) Imperatoribus ſuper hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitq; eorum contumaciam magnanimitate, qva eis procul dubio præſtantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in ep. *Fratres* eos appellando. Invaluit abhinc mos, *ut Pontifices Romani propria autoritate Impp. Romanos crearent*, & hoc juris ſibi in alios qvoq; Reges ſumerent, regna hujus mundi & gloriam ſibi arrogantes. *Stephanus IV.* contra legem non expectato Imperatoris juſſu electus, attamen omnem populum Rom. juſſit fidelitatem præſtare Ludovico Pio. Succeſſorem Caroli M. Imperatoris Rhemis coronat. *Paſchalis I.* itidem poſthabitâ autoritate Imperatoris creatur, Lotharium Romæ in Regem
Grego. unxit. *Valentinus I.* primus omnium Senatui pedes oſculandos præbuit
IV. 827. ſeculo IX. ann. 828. *Gregorius IV.* ann. 827. in Rom. Pontificem electus, prædeceſſorum ſuorum ſuperbiam deſpiciens, teſte *Nauclero vol 2. generat. 28. p. 708.* tantæ modeſtiæ fuit, ut electus à clero populoq; Romano non prius pontificium munus obiret, *qvam à Legatis Ludovici Imperatoris ob eam cauſſam Romam miſis, qvi diligenter tantam electionem diſcuſſe rant, confirmatus eſt.* Fecerat id Ludovicus non ſuperbia motus, ſed *ne jura Imperij amitteret*, qvippe qvi natura clemens & humaniſſimus ſit habitus, qviq; jura Eccleſiæ & dignitatem ſemper tutatus ſit. *Sergius II.* Os porci appellatus à clero & Senatu electus, non expectato Imperatoris conſenſu. Ludovicus tamen Lotharii filius eum demum confirmat, & ab eo viciſſim Rex Italiæ coronatur & ungitur. *Leo IV.* eligitur ac conſecratur porrectis ad oſcula pedibus, non expectato Principis conſenſu *Ethelwvl, ham* facit Regem Angliæ, qvi in gratiam facti regnum ſuum ei tributarium fecit ex qvalibet domo ei qvotannis *nummum*

argen-

argenteum dari jubens. *Hincmarus ArchiEpiſcopus Rhemenſ.* tum negabat, opus eſſe, ut ArchiEpiſcopi judicium à ſede Romana peterent, in cauſis, de qvibus ſunt certi canones & decreta. Vide *Hincmari opuſculum 55. capp. adverſ. Hincmarum Laudunenſ. cap. 34. p. 518. Tom. 2.* edit. Pariſ. 1645. *Jo-* Secul. IX.
hannes IIX. qvi fœmina vulgo creditur, Ludovico ſceptra & coronam ſolenni ritu detulit, & pedes oſculari voluit. Vide *Pontifical.* in vitis eorum & autores ſæpius citatos. Demum *Nicolaus I.* cognomento Magnus ſub medium ſeculi IX. Si unqvam aliqvis Pontificum hactenus perrupit, arrogantiſſimè frontem commaſculans ſine rubore Deum ſe haberi voluit. De qvo mox. *Seculo IIX.* pro ratione illorum temporum in reſpectu poſteriorum aliqvomodo benigniorum, Monarchia Papalis ferè ſupremum apicem attigiſſe videbatur; perſtitit tamen aliqvamdiu, neqve inſigniora qvædam incrementa conſpicua. Carolus n. M. rebus ſuis intentus intra terminos tamen continebat, prout injuriâ temporum licebat, Pontifices, qvantumvis non parum ipſis deferre viſus. Circa ultima tempora regiminis Caroli M. Pontifice Leone III. ſuperſtite, varias Synodos coëgit, Arelatenſem, Turonenſem, Cabilonenſem, Moguntiacam, Rhemenſem, ut taceam Francofurtanam ann. 794. vide *Eginhart* cujus verba: Rex (*Carolus M.*) *Concilium Epiſcoporum ex omnibus regni ſui provinciis in villa congregabat. V. annal. veter.* ad ann. 813. Tom. 6. Concil. *Binij* Conf. *Bœcler.* l. c. p. 37. Sic enim habent præfationes: *More priſcorum Impp. ut rationaliter ab Epiſcopis decreta, ab ipſo confirmarentur, qvæq; deeſſent, ejus ſapientiâ ſupplerentur.* Etiam *Wormatienſe* coëgit. *Adelm. Benedict.* Annal. Ann. 770, p. 388. Corp. Hiſtor. Franc. Non negligendũ hoc qvoq; *veſtitura, inveſtitura* itemq; *veſtiendi & inveſtiendi* voces ante Caroli tempora in uſu fuiſſe, ceu docet jam laudatus *Bœclerus* ex *Bignonio Grotio*, & *Lindenbrogio:* Ergò non ſatis hæc & alia conciliari poſſunt cum fictitiis ſtatutis Caroli M. qvaſi præcepiſſet, *ne Pontifex DEI in mundo vicarius, ullius hominis judicio impoſterum eſſet ſubjectus.* Audacter ſanè *Machiavellus* Monarchiæ Papali aliàs minùs favens, *in Hiſtor. Florent. l. 1. p. 18.* poſtqvam de coronatione Caroli M. verba feciſſet, ſubjungit: *Cum antea Pontifices ab Imperatoribus ſoliti eſſent confirmari, ipſi nunc cœperunt opus habere confirmatione & autoritate, perditáq; exiſtimationem ſuam Imperialis dignitas, acqviſivit Pontificia majeſtatem, & hu artibus deinde Principibus politicis ſe pratulit.* Non minus pro juribus ſuis vigilaſſe Ludovicum Pium ſcias. Cavit enim lege, *ne ſe inconſulto, aut ſine Imperatoria autoritate interpoſita, fieret conſecratio; inſtituta majorum & placita ſervarent, ne laderent. &c.*

§. XLIII. Ulteriùs ut hæc pateant, & facies *ſeculi IX.* detegatur

Digitized by Google

gatur, præsertim conatus Pontificum pro primatu & eminentia, con-
Secul. IX. stent omnibus, antequam in speciali aliquid differamus, brevibus hæc prælibemus. Seculo hoc Pontifices *autoritatem suam* propriis placitis, constitutionibus, decretis, jussionibus exercuerunt, muniverunt. I. Nam *omnium hominum judicio superiores se venditabant*, à quibus minimè jam judicari voluerunt, nemini licitum esse judicare. Nicolaus I. certè hoc
Nicol. I. M. 858. decretum sanxit: *neminem de judicio sedis Apostolicæ judicare debere, aut illius sententiam retractare permissum*, videlic. propter Romanæ Ecclesiæ primatum Christi munere in beato Petro Apostolo divinitus collatum. II. Potestatem *approbandi, reprobandi dogmata, mandata, interdicta*, sanctiones, vel decreta pro Catholica fide vel Ecclesiastica disciplina, item autorum sibi solis arrogabant, ut Nicol. I. decret. III. *Libb.* ambitionem Pontiff. ferientes *combusserunt*. Sic *Adrianus* Photii volumen è Synodo subscriptum. *Vide liber Pontifical. in eius vita.* IV. Tyrannicus *dominatus* in Ecclesiasticos latè se hoc seculo exeruit. *vide Centur. IX. Magd. cap. 7. p. 323.* *Reliquiæ* hinc inde missitabantur, *pallia* irretiendi incautos, instrumenta ceremoniæ propinabantur. V. *Magistratus* Splendor non parum obscurabatur. Nicolai factum certè his retuderunt legati *Guntharius* & *Thetgandus*: Tu cùm sis servus servorum, dominus dominantium esse contendis. *Regino* l. 2. de Nicolao. *Regibus & Tyrannis imperavit, eisq; ac si dominus orbis terrarum esset, autoritate præfuit: Imperatores* judicio suo subjecerunt: Pessimis artibus & fraudibus *juribus suis exuerunt* Ecclesiasticas personas à civili foro *ad suum rapt. arunt; Impp. excommunicarunt*, Legatosq; eorum *duriter tractarunt*: Filios Impp. adversus Parentes *incitarunt*. VI. tandem orbi imponentes Deum se in terris esse impudenter asseruerunt. &c.

§. XLIV. Promoverunt hanc superbiam, uti superius diximus, I. qvi incauti se Pontifici *subjecerunt* ex Ecclesiasticis Personis. 2. qvi *absolutionem* petierunt, qvamvis injustè damnati. 3. qvi assentatoriè plus justo ei *detulerũt*. 4. *Titulos* splendidos illis tribuerũt. 5. Imperii potestatem ab eo petierunt, 6. Nimis se *demiserunt*. *Ludovicum* Nicolao Papæ obviam it, ad mille passus, ex eqvo descendit, frenum eqvi Pontificis tenens, uti videbimus. &c. *Centur. IX.* cap. 7. p. 334. sqq.

§. XLV. *Nicolai I. fastus* hoc seculo IX. inprimis detegendus. Non contentus is jam fuit istis elogiis & juribus præposterè antecessoribus suis tributis, vel qvæ sibimet sumserunt, & indies auxerunt, gradu uno alterove illis superior esse annisus est. Ut ita non immeritò seculo IX. Pontifices *alterum gradum* conscendisse dicantur. Nicolaus hic I. *Sabellium*

audit

audit alienus ab omni ambitione, ennead. 9. lib. 1. p. 470. Aſt benè eſt, qvod *Faſcicul. Temp. Rolevv* ann. 864. *Antonin.* 2. hiſtor. tit. 16 §. 9. *Joh. Stella & Platina* Gregorio M. perſimilem ſcibant in omnibus, & ita ambitione haud diſſimilis. Qvomodo vero ambitionis caruerit igne, videamus. In veſtibulo ſtatim ſui regiminis pietate an adverſitate Imperatoris Ludovici II. abuſus (*Morn. Myſt. Iniqv.* p. 576. ann. 855.) in anguſtias à Saracenis redacti, frenum eqvi ſui manibus apprehendere pedeſtri more permiſit, ſemel atq; iterum, qvantum ſagittæ jactus extenditur. *Pontifical. in vita Nicol. I. Tom. VI. Concil.* p. 478. *Platina* in ejus vita. *Sigonius lib. V. Regn. Ital.* ann. 860. oſculo ſancto pedi oblato in tabernaculum ſe, atq; inde in Longobardiam recepiſſe. *Chronic. Reginom.* l. 2. ann. 868. p. 49. T. 1. Scriptor. Germ. Piſtor. Sic ſcribit de Nicolao I. *Nicolaus ſanctiſſimus & beatiſſimus Papa, poſt multos pro Chriſto labores, & multa pro ſanctæ Eccleſiæ inviolabili ſtatu certamina, migravit ad cæleſtia regna &c.* — *Deniq; poſt beatum Gregorium usq; in præſens, nullus præſul in Romana urbe Pontificali honore ſublimatus, illi videtur æqviparandus. Regibus ac Tyrannis imperavit, eisq; ac ſi Dominus orbis Terrarum autoritate præfuit.* Sic etiam *Stangefol. Annal. Weſtphal. l. 2. p. 149.* Hoc ipſum Adrianus ſucceſſor ejus attentavit, *Carolo Calvo* imperare volens; qvod tamen ferre noluit. *Baronius* ut probet Tom. X. ann. 871. n. 96. *Pontifices jus habuiſſe & poteſtatẽ mandandi Imperatoribus*, nil aliud adducit, præter hũc Nicolai faltũ; verùm is primus cœpit in Principes ſeculari typho nimiũ indulgere. Vid. *M. Ant. de Dom.* l. 6. c. 10. §. 42. Sub hoc tempus *Johannes*, Anno ſcil. 860. *Archiepiſcopus Ravennas*, antiqvam litem revocavit, aſſerens, ſe à ſede Romana neqvaqvam pendere. Movit hæc res bilem Nicolao; qvi Imperatorem implorat, ut durius animadvertat in Johannem, verùm is pro eo adhuc intercedit. Nil proficit Imperator. Nam Papa *Synodum Romanam* coëgit, nil curans preces Ludovici, & Johannem jugum Papale ſubire cogit. *Antonin.* P. 3. tit. 16. §. 9. *Pontifical.* in Nicol. I. Videns Nicolaus Imperatori percharum, de coronando Imperatore Carolo Calvo cogitat. Reprehenditur ex hoc capite ab Imperatore, negante, Papæ licuiſſe eum excomunicare inconſultâ Synodo: ſed & Papæ facultates invaſit. *Morn. Myſter. Iniqvit.* ex Autore Italo coævo p. 384. Romam delegatos ſuos mittens regiã ibi dignitatem ſtabilivit, unde Papa Carolum Calvum in ſubſidium vocavit, B. Petro ſuccurreret; ſed fruſtra. Lothario Lotharingiæ Regi in cauſa matrimoniali (qvi Valdradam Concubinam totus deperibat, Thietbergâ conjuge repudiatâ) anathema minatur; & hoc primum fuit, qvod in Reges vibratum hiſtoria ſuggerit. *Concil. Gall.* T. 3. Annal. Pith. *Petav. Ration.*

Nicol. I. M. 858.

l. 8. p. 396. Oppoſuerunt ſe ei *Guntherus*, & *Thietgaudus* alliq; Epiſcopi, ubi conqveruntur de ejus ſuperbia: tyrannide, injuſtitia, ſceleribus, peculiares literas ad ipſum exarantes, qvas reperies apud *Aventinum* l. 4. Annal. p. m. 255. in qva Epiſtola R. Pontificem *Lupum*, *latronem*, *fucum*, *tyrannum* vocant, anathemata, decretales ejus rident. Dura verba uſurpant: *qvæ beneficia tu veluti latro intercipis, templo DEI præripis, in teq; transfers. Hu factus fucus, ovibus abstersis, ovibus occidis, sortes superi detrahis, vulneribus gladium mille litum condis; mortuos, qvibus per te reviviscere non licet, ad inferos extrudis. Tu Pontifex qvidem personam præ te fers, at tyrannum agitas: sub habitu & cultu pastoris lupum sentimus. Titulus parentem mentitur, tute sævis Jovem ostentas. Cum sis servus servorum, Dominus Dominorum esse contendis. Juxta disciplinam Christi Servatoris nostri infimus ejus omnium minister templi Dei: tu vero libidine dominandi in præceps abis: qvicqvid tibi libet, licet. Facis facinus es Christianus. His de causis nos cum collegis nostris, neq; edictalis tuis flamus, neq; vocem tuam agnoscimus, neq; tuas bullas tonitrua timemus. Tu eos, qvi senatusconsulto impio non parent, impietatis condemnas, iisdem sacrificiis interdicis. Non tu te ense jugulamus, qvi edictum Domini Dei nostri confutis, concordiam collegii discindis, pacem immortalem cælestis principis tuis flammis violas.* Et idem Aventinus l. c. p. 256. hæc porrò notat: *Ludovicus Duodecimus Celtarum Rex, nuper cum Carolus Octavus ejus decessor obiisset, uxorem sororem Caroli repudiat, indulgentiq; Alexandro Sexto Pont. Max. viduam Caroli ducit uxorem. Romani Pontifices cum adhuc pauperes cum Christo essent, modestiores fuere: nec os suum in cælum ausi ponere, tantam sibi solvendi legibus sat libet, permisere potestatem. Haud alienum fuerit de hac re Hermudæ Pontificis Romani verba referre. Ego me (inqvit) in hoc periculo immittere non audeo, qvia nec talia sunt merita mea, ut aliorum peccata in me excipere præsumam: nec tantam eloqventiam habeo, ut ante tribunal Christi contra tales & sanctos sacerdotes, qvi decreta statuerunt, causam dicere possim.*

Nicol. I. M. 858.

§. XLVI. Sed ecce qvo non processit fastus Nicolai, ut jam *DEUM se habendum mundo obtruderet*, ἀνεπεύθυνον, *infallibilem, qvi non esset rationibus reddendis obnoxius.* Patet, inqvit *Nicolaus*, profectò sedis Apostolicæ judicium à nemine fore retractandum, neq; cuiqvam de ejus liceat judicare judicio. *Decret. T. 4. n. 6. Tom. VI. Concil. Bin. p. 635. seqq.* Nemini est de sedis Apostolicæ judicio judicare, aut illius sententiam retractare permissum, videl. propter Romanæ Ecclesiæ primatum Christi munere in B. Petro Apostolo divinitus collatum. *Tit. 1. n. 1.* Imperiali judicio non possunt jura Ecclesiæ dissolvi; Nec possunt Imperatores

Leges

» Leges Evangelicis & Apoſtolicis atq; Canonicis decretis, qvibus poſt-
» ponendæ ſunt, inferre præjudicium, *Tit. 6.* Satis evidenter oſtenditur
» à ſeculari poteſtate nec ſolvi prorſus nec ligari pontificem, qvem con- *Nicol. I. M. 858.*
» ſtat à pio Principe Conſtantino DEUM appellatũ, cum nec poſſe DEUM
» ab hominibus judicari manifeſtum eſt. *Diſt. 96. c. ſatis evidenter. 7. gloſ. ib.* Legitur enim omnes clericos *DEOS* appellâſſe ut *XI. q. 1. 1. futur.im.* Secundum hanc rationem nec ab Epiſcopo poſſent judicari clerici, ſed hoc dixit, ut oſtenderet, qvanti ſint habendi. Simile *extra de judi. novit.* Diſſimulant hunc factum *Rolevvinck.* Faſcicul. Tempor. *Chronic. Noriberg.* *Platina. Stella.* Sed *Antoninus* Part. 3. tit. 22. c. 5. §. 4. apud *Rivetum* Jeſuit. Vapul. c. 7. § 4. apertè fatetur, Papam recipere honores, qvos Petrus rejecit. *Recipit Papa à fidelibus adorationes, proſtrationes & oſcula pedum, qvod non permiſit Petrus à Cornelio, nec Angelus à Johanne Evangeliſta ſibi fieri.* Invenit tamen hæc coma ſua calamiſtra. *Panormit.* in cap. Cum Chriſtus de hæretic. n. 2. *Papa poteſt* inducere novum articulum fidei. *Hoſtienſ.* ſuper 2. Decretal. de *jurejur. c. nimis. num. 1.* Qvicqvid juris promulgat Papa *Deus*, cujus vicarius eſt, intelligitur promulgare. *Ferdinand. ab Inciſo* ap. *Petrum Ciezam.* T. 2. Inſtitut. Peruinæ. c. 69. In manu Papæ ſunt *animæ hominum*, & in ejus arbitrio religio conſiſtit. *Chriſtophor. Marcellus orat. hab.* in Concil. Lateranenſ. coram Jul. 2. ſeſs. 4. *Cura, ut ſalutem, qvam dediſti nobis & vitam & ſpiritum, non amittamus*; Tu enim es Paſtor &c. Tu deniq; *alter DEUS in terris.* Gloſſa *Extravag.* Joh. 22. de verb. ſignific. cap. *Cum inter*, in gloſſa *credere*, Dominum noſtrum Papam conditorem dictæ Decretalis & illius &c. Vox *DEI*, in qvibusdam exemplaribus omiſſa, habetur in editione, juſſu Gregorii XIII. edita. *Ludovicus de Beja* tribuit Papæ potentiam abſolutam in *Colleg. Bonon.* P. 2. de ingreſſ. ad benefic. c. 2. p. 227. *Caccia lupus* de penſ. q. 5. & p. 520. ſcribit: Papa habet *ſupremam & univerſalem jurisdictionem*, datam ſibi immediatè à DEO *ſuper omnia ſpiritualia*, citans *Concil. Trident.* ſeſſ. 14. c. 7. de Reform. *Angelus Polit.* Orat. ad Alexand. VI. Pontificem ad divinitatem ipſam ſublatum aſſerit. Ipſe *Nicolaus III. de* Elect. cap. *Fundamenta, n. 6.* Petrum aſſumtum eſſe in ſocie- »
tatem individuæ Trinitatis. *Felin. in c. ego N. de jurejur.* Papa & Chriſtus »
faciunt unum Conſiſtorium, ita, qvod excepto peccato Papa poteſt »
qvaſi omnia facere, qvæ poteſt DEUS. *Abbas in c. Licet de elect.* qvæ facit, »
facit ut Deus, & non ut homo. *Bald. in. c. cum ſuper de cauſ. prop. & poſ.* Papa & Dominus dominantium eſt, & jus Regis Regum habet in ſuos ſubditos. *in l. barbar. de offic. prætor.* Papa contra jus, ſupra jus & extra jus omnia poteſt. Vide multis *Wolff. Lection. Memorabil.* Cõtenar, XV. p. 990. ſeqq. «

Papa

Papa nõ eſt purus homo, habet gloſſ. *Extrav. Joh. XXII.* de verb. ſignific. tit. XIV. c. 3. p. 91. edit. Lugd. 1550. 4. Tantũ Papæ detulerũt Gnathones ejus, qvos non immeritò ſalſè perſtringit *Franciſcus Zabarella*, qvi vixit circa *annum 1406. de ſchiſm. Innocent. VII. & Benedicti Pontiff. pag. m. 560. edit. Argentorat.* Qvæ jure ſunt notanda, qvia malè conſiderata ſunt per multos aſſentatores, qvi voluerunt placere Pontificibus, per multa retrò tempora & usq; ad hodierna ſvaſerunt eis, qvod *omnia poſſent*, & ſic qvod facerent, qvicqvid liberet, etiam illicita, *& ſi plus qvam DEUS.* Ex hoc enim infiniti ſecuti ſunt errores, qvia Papa occupavit omnia jura inferiorum Eccleſiarum. Ita qvod inferiores prælati ſunt pro nihilo. *Et niſi DEUS ſuccurrat ſtatui Eccleſiæ* univerſalis, eccleſia periclitatur. Vide *Rivetum* l. c. *Papiſſam* Deciſ. contra Mont. piet q. 3. *Verricell.* de Apoſtolic: miſſionibus *q. 192. th. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Hottomannum* contra brutum fulmen Sixti V. p. 6. vid. multis *Morn. Myſter.* iniqvit. p. 991. & §. noſtr. 61.

Nicol. I. M. 958.

§. XLVII. Videndum porrò qva fide nitantur hæc verba Nicolai; *à Principe Conſtantino Papam DEUM appellatum?* Falſo hæc ſcribit Nicolaus, qvia uti conſtat ex omnibus Scriptoribus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ omnibus Epiſcopis, qvi Niceæ convenerant competiiſſe, nec unqvam Epiſcopum Romanum ſingulariter hoc nomine ſalutatum. Vide *Morn. Myſter. Iniqvit. p. 383.* Miltiades ipſe Epiſcopus Romanus in Canone *Futuram* 12. q. 1. Conſtantinus Imperator præſidens ſanctæ Synodo, qvæ apud Niceam congregata eſt, cum qverelam qvorundam Clericorum conſpiceret coram ſe deferendam, ait: *Vos à nemine judicari poteſtis, qvia ſolius DEI judicio reſervamini, Dijetiam vocati eſtis, & iccirco non poteſtis ab hominibus judicari.* Jam laudatus *Rivetus* oſtendit *Balſaco*, Nicolaum & reliqvos Pontifices nullo modo ſe intra limites continere voluiſſe illorum Deorum, qvi nulli ſunt *1. Cor. 8. v. 5. 6.* Sed ſibi tribuere & pati tribui unius DEI & unius Domini dignitatem. Sed ex illatione Papæ hoc cõſtat, eum acceptaſſe titulum illum, & ſibi vindicaſſe, non qvatenus Dii dicuntur, & ſunt multi, *ſed qvatenus Deus eſt unicus:* cum Dii alii omnes, ad qvos Dei verbum factum eſt, potuerint ab hominibus judicari & etiamnum poſſint Epiſcopi, Reges, Imperatores: qvi ergo ſe dicit DEUm eſſe, & inde infert ſe à nemine poſſe judicari, ille ſe DEUM dicit *abſolute*, & in DEI autoritatem involat.—Papam etiam permittere ſibi tribui nomen unius DEI, addo etiam excluſivè ad Patrem Deum & Chriſtum filium, probatur ex eo, qvod *Franciſci Panigarulæ* lectiones adverſus Hæreticos, nullâ cenſurâ notatæ, * ſed ubiq; proſtant apud Ponti-

Pontificios laudatiſſimæ & commendatiſſimæ. Contendit autem ille *Lectionum P. 1. lect. 2. part. 1.* Paulum *cap. 4. Epiſt. ad Epheſios* per *unum Dominum*, Papam intellexiſſe, hoc argumento: Qvid hic dicitis Calvini- Nicol.I. M.858
» ſtæ? verum eſt nobis agnoſcendum eſſe unum Dominum, ſed Domi-
» num illum eſſe DEUM aut Jeſum Chriſtum, ô miſeri, qvantum fallimini!
» Qvod Deum ſpectat, una igitur eſſe Eccleſia Chriſtianorum, Judæo-
» rum & Turcarum; Si Chriſtum dicatis, una igitur Eccleſia erit Aria-
» norum, Macedonianorum, Manichæorum, Pelagianorum, veſtra &
» noſtra, qvia omnes confitemur unum Chriſtum. Concludit; Ergo *Papa eſt ille unus Dominus*, de qvo loqvitur Paulus. Non mirum igitur ſi *Auguſtinus de Ancona* qvæſt. 6. art. 1. *abſurdum putat, ſi qvis à Papæ judicio ad DEI judicium provocat.* Rationem hanc ſubjungit: Cum appellatio ſemper
» fiat à minore judice ad ſuperiorem, ſicut nullus eſt major ſeipſo, ita
» nulla appellatio tenet facta à Papa ad Deum, qvia *unum conſiſtorium eſt ipſius Papæ & ipſius DEI*, cujus conſiſtorii claviger & oſtiarius eſt ipſe Papa,
» *nullus ergo poteſt* appellare à Papâ ad DEUM. *Item*, ſicut nullus poteſt appellare ad ſeipſum, ita nullus poteſt appellare à Papa ad DEUM, qvia *una ſententia & una curia eſt DEI & Papæ.* Hæc ille, qvem *Beatum* pronunciat Bellarminus in Prolegom. contra Barclajum, & librum ejus *inſignem*, Sanderus viſibil. Monarch. lib. 7. prædicat.

* Prodiit anno ſuperiori *Index libb. prohibitorum & expurgandorum* juſſu ac ſtudio *Antonii à Sotomajor*, Madriti impreſſus, & eodem anno Index libb. prohibitorum *juſſu Alexandri VII. Papæ*, Romæ ex Camera Apoſtolica 1667. Sed in utroq; illo indice, ut *Sandovall.* & aliorum mentionem non injiciamus, nulla cenſura videri poteſt.)

§. XLVIII. Dictatorium illud Pontificale *volumus, jubemus, Adrianus II.* ſucceſſor *Nicolai I.* vel maximè uſurpare auſus eſt, *mandando, præcipiendo* Carolo Calvo. Electus ille eſt, *anno 866. al. 867.* à clero & populo. Male tulerunt hoc Legati Ludovici II. Imperatoris, præſentes in urbe, qvi tamen ad electionem vocati non fuerunt. *Diſt. 63. cap. cum Hadrian. 2.* At illi tumultum & populi ardorem cauſati, petierunt, ut Pontificem ſalutarent, non enim contemptu regiæ autoritatis id factum. Sed, *inqvit Sigonius lib. de regn. Ital.* ne expectatio Regiorum in eligendo Pontifice, legatorum novum jus Regi inpoſterum compararet. *Pontific. al. in Nicol.* futuri temporis proſpectu hoc commiſſum, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præſulum mos expectandi per ejusmodi fomitem inoleſceret. *Anton. P. 3. tit. 16. cap. 1. §. 12.* Hoc, inqvam, egerunt

Pontifices, ut principes omni jure in electione Episcoporum privarentur.

Adrian. M. 867. *Vid. Canon. 22. Synod. VIII. Constantinopolit. sub Adriano ap. Baron. ann. 869. n. 53.* Statuit universalis Synodus & definit, atq; jure promulgat, *neminem laicorum principum vel potentium semet inserere electioni & promotioni Patriarchæ, Metropolitæ aut cujuslibet Episcopi, idq; sub anathemate prohibetur.* Tom. VI. Concil. action. 10. Synod. VIII. Constantinop. c. 22. *Hadriano III.* ulterius progressus est, cavens decreto: *Ne in creatione Papæ expectaretur Imperatoria autoritas. Regnum Italicum cum titulo Imperij traderetur Principibus Italiæ &c.* Hos ausus (qvod sc. Adrianus II. Legatis non reqvisitis Pontifex creatus) Imperator *partim* bello adversus Saracenos implicatus, *partim* propinqvorum machinationibus distractus, prudenter dissimulavit. *De Photij & Ignatij* negotio in causa Michaëlis Bardæ pluribus seriès Historiæ. In *Occidente* cum Carolo Calvo & Hincmaro Rhemensi gravis Adriano concertatio. Hincmar9 Episc. Laudunensis, Rhemens. illius nepos, bona qvædam suæ Ecclesiæ Regi Carolo Calvo tradiderat, Nortmanno Ductori donanda, qvæ postmodum repetere cupit. Nortmannus verò, qvia non nisi Carolo ipsi reddere vult à qvo receperat, ab Ecclesia segregat, qvo nomine in *Synodo Vervinensi* reprehensus & damnatus, Romam cum appellasset, Synodus appellationi haud parendum esse censuit. Cogitur ergo alia *Attiniaci* 10. provinciarum, in qva damnatus iterum pariturum se Regi & Hincmaro Rhemensi promittit, interea tamen cuniculis tractans negotium, defert ad Adrianum Papam II. Is arreptâ exoptatissimâ hac occasione, statim pro autoritate causam Romam devolvere aggreditur, Hincmarum Laudunens. Romam adire jubens. Detrectat *Hincmarus Rhemensis in epist. ad Adrianum:* Sciat vestra autoritas, qvod nec Hincmarum, nec etiam qvemlibet Episcopum Diœces. Rhemens. minimè autem aliarum provinciarum Episcopos *nisi Dominus Rex illis præceperit, Romam vel in aliqvam partem mittendi habeo potestatem:* nec ipse ego ultra fines regni sui absq; illius scientia progredi valeo. Adrianus malè hoc fert, & stomachabundus crenâ satis acri ad eum exarat literas, epist. XVIII. ad Carol. Calvum Tom. 6. Concil. p. 685. *Annon pro te, Rex, rationem ponere coram Domino compellemur? sicut illud interim silemus, qvod Missos Apost. sedis more regali recipere contemsisti: factum tuum non reprehendimus, & spiritualiZelo redarguere desistimus, qvando contra divinam sanctorumq; patrum autoritatem, atq; contra propriæ fidei sponsionem, qva jurejurando pollicitus es, ne aliena & præcipuè fratrum tuorum Regna concupisceres aut invaderes, regnum qvondam Lotarii Imperatoris, qvod spirituali filio nostro domino Ludovico Augusto filio ejus juxta divinas & humanas leges debetur, præsumsisti invadere, & in*

& in reatum perjurii incidere non formidaſti? Nunqvid à mente excedit, qvod veſtra veſtrorumq; juramenta Sedi Apoſtolicæ deſtinata diſcuſſimus, roboravimus, & in archivo noſtro hodie illa recondita retinemus? Qvod ſi nec iſta tibi ſufficiunt, tunc ad maioris reprehenſionis tuæ cumulum tuis te ſpecialibus ſententiis convenimus. Et ut ad cor tuum redeas, ex ore tui profeſſionibus decertamus. Non ut pacis amator, ſed ut ſcandali concitator etiam & tyrannidis manifeſtiſſimus executor, pacis tempus non es præſtolatus —domini Imperatoris regnum magis invaſiſti —Auctoritate Apoſtolica modis qvibus poſſumus, ſpiritaliter ſvademus, paternoq; affectu præcipimus. Epiſtol. 27. ad Carolum Calvum de cauſa Hincmari Laudun. Tom. VI. Concil. pag. 689. *In literis veſtræ nobilitatis multa reclamatoria, reſultatoria & tumultuoſa perſpeximus &c.* Qvid adhæc Carolus Imperator? Commotiore is animo ad has literas Pontificis reſpondet. Exemplar Epiſt. habes *Tom. II. Oper. Hincmar. Rhemenſ. ep. 42. p. m. 701. ſqq. edit. Pariſ.* Ubi initio recapitulatione præcipuorum capp. factâ, reſpondet; inprimis illud *volumus & autoritate Apoſtolica iubemus* ipſum Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum ad noſtram venire clementiam Rex exagitat. *Qvæ relegentes*, inqvit, *licet contra morem deceſſorum ac prædeceſſorum veſtrorum hoc dictum invenerimus, id eſt, umbroſum ſæculi typhum inducere in Eccleſiam ſuam, qvæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem Domini videre deſiderantibus præfert, tamen de voluntate non dubitavimus, qvia humano animo facile poteſt ſubripi, qvod ex deliberatione conveniat immutari. Sed valde mirati ſumus, ubi hoc dictator epiſtolæ nobis per Actardum Epiſcopum delatæ ſcriptum invenerit, eſſe Apoſtolica autoritate præcipiendum, ut Rex correctior iniqvorum, & diſtrictor reorum ac ſecundum leges Eccleſiaſticas atq; mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro exceſſibus ſuis damnatum, ſua fretum potentia Romam dirigat: maximè autem illum, qvi & ante depoſitionem contra cuſtodiam publicam & contra qvietem moliri in tribus Synodis extitit deprehenſus: ſicut in geſtis epiſcopalibus paternitati veſtræ directis continetur, & poſt depoſitionem ſuam & per ſe & per qvoſcunq; potuit à ſua pervicacia non qvievit -- Reges Francorum ex regio genere nati, non Epiſcoporum vice Domini, ſed terræ Domini, hactenus ſuimus computati: & ut Leo, ac Romana Synodus ſcripſit, Reges & Imperatores, qvos terris divina potentia præcepit præeſſe, jus diſtingvendorum negotiorum Epiſcopis ſanctis juxta divalia conſtituta permiſerunt, non autem Epiſcoporum villici extiterunt. Et ſanctus Auguſtinus dicit, per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones, non autem per Epiſcopale Imperium villici ſunt, actores q; Epiſcoporum. Et Dominus qvæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & qvæ ſunt Dei, Deo reddi præcipit, qvi etiam cenſum Regi reddidit. Et Apoſtolus voluit ſervire Regibus, voluit honorari & non conculcari Reges: Regem,* Adrian. II. 867.

inqvit honorificate, & iterum: Omnis, inqviens, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Reddite ergo omnibus debita. Et seqventi epist. ad eundem pag. 716. hæc inveniuntur: *Deprecamur autem vos in omnipotentis Dei honore & sanctorum Apostolorum veneratione, ut tales in honorationis nostræ epistolas, taliaq; mandata, sicut hactenus ex nomine vestro suscepimus, nobis & regni nostri Episcopis ac primoribus non mandetis.* Priorem Epistolam totam transscripsit *Mornaius Myster iniqvit.* p. 408. *Baron. an. 871. n. 92.* fatetur se integris epistolis Caroli Calvi caruisse, particulam ex libello qvodam de jure Regum Francorum exscripsisse. Adrianus inobedientiæ Carolum & pertinaciæ accusans, *anathematis fulmen* vibrat in eum. Vitatum fungitur Lotharius Lotharingiæ Dux; Adrianus actutum Regibus, Baronibus & Episcopis Galliarum pro Imperio scribit, ne eum pro Rege recipiant, nisi anathemate perculsi *eum diabolo collocari* volint. Hincmarus Rhemensis cui excommunicandum Regem injunxerat, obsequium detrectat, *Ordines regni dicere* ait, *non regna per Pontificis aut Episcoporum anathemata obtineri, sed iuxta scripturam DEI esse, qvi ea concedit. Pontifex cum & Rex & Episcopus simul esse non qveat, regni constituendi sibi curam relinqvat, anathemata iniusta se vilipendere.* Concludit se Carolo obsecuturum, ut cum grege suo pace frui possit, cum scriptum sit: Omnis anima potestatibus &c. *Rom. 13. 1.* Vide jam citat. epist. Inprimis ep. 41. p. 689. sqq. *Excellentiæ vestræ*, &c. Multa horum referre negligunt *Pontifical.* in vita Adrian. II. *Chronic. Noriberg. Sabellic.* ennead. 9. l. 1. *Antonin. Platina. Stella. Stangefol.* & alii Scriptores, suffunduntur scilicet pudore.

Adrian. II. 867.

Johan. IX. 873.

§. XLIX. Anno 873. succedit Hadriano II. *Johannes IX. Romanus*, clarus hoc nomine qvod intra 10. annos pontificatus sui tres Imperatores coronârit, *Carolum Calvum, Ludovicum Balbum* * *& Carolum Crassum.*

* *Busser.* lib. 6. H. Franc. p. 447. negat contra *Sigonium & Baronium*, inauguratum Imperatorem Ludovicum Balbum à Pontifice, adducens Aimonium & veteres annales, qvi in Regem duntaxat coronatum scribant, non meminisse Imperatoriæ coronæ; putat tamen spem Imperii ei factam

Ludovico mortuo nulla superfuit masscula proles, qvæ occasio fuit concertationis non levis. Antea *Pipinus* Carolum M. Carolus M. Ludovicum Pium, Ludovicus Lotharium, Lotharius filium Ludovicum, qvisq; natu majorem filium eâ dignitate impertiverat. Nunc Itali & Franci, illi ad recipiendum decus antiqvum, hi ad retinendam auctæ laudis gloriam incitabantur. Ludovicus Germaniæ Rex, & Carolus Calvus fratres rebantur ejus fore imperium, qvi Italiam prius armis subjugaret, & Ro-

& Romanæ urbis animos sibi comparasset. Carolus haud segnis in hoc negotio rem arduam aggreditur, & satis felici successu, præsertim cum Johannem Pontificem largitionibus, & magnis muneribus delinitum, Promotorem haberet. Securum enim is qvoq; Pontificem esse jusserat, si regnum ei deferretur, *Ecclesiam se ab omni injuria vindicaturum ipsiq, Romanam ditionem penitus remissurum.* Arridebat hæc interpositio & permissio Johanni per omnia ex voto. Johannes enim, qvi remotiorem Imperatorem, qvàm proximum mallebat, externum qvàm domesticum, (absentiam enim Impp. non parum addidisse autoritati Romanorum Pontiff. superiùs dictum) invitat ultrò, sine mora adsit coronam accepturus. Emisse ergo potiùs qvàm electione accepisse Imperium videtur. Ita *Marianus Scotus* ann. 875. Carol. Romam perveniens datis Johanni Papæ magnis muneribus Imperator factus est. *Reginon. Chronic. ann. 877. p. 57. T. 1. scriptor. Pistorii:* Carolus senior Romam secundò profectus est, ubi jam pridem Imperatoris nomen à præsule sedis Apostolicæ Johanne *ingenti pretio emerat. Martin. Polon.* Chronolog. in Carol. II. ann. 876. *Annales Fuldenses:* Omnem senatum populi Romani more Jugurthino corrupit sibiq; sociavit, ita ut etiam Johannes Papa votis ejus annuens, coronâ capiti ejus impositâ, eum Imperatorem & Augustum appellari præcepisset. *Annales Melinenses:* Carolus Calvus datis Apostolico Johanni & Romanis magnis muneribus, Imperator creatur, ad ann. 875. & ad ann. 877. Carolus Imperatoris nomen à præsule sedis Apostolicæ Johanne *ingenti pretio emerat.* Non parum certè Carolus Calvus dignitatem Imperatoriam imminuit, emens & emendicans suffragium Pontificis Romani, & qvamvis publicam Synodalem confirmationem eò tantum expeteret, ut solenniori ritu populo commendaretur; multam tamen exinde Pontificii Johannem autoritatem sibi acqvisivisse, contendunt. An verò ex actis confirmationis hæc demonstrari possint, dubitatur. Vide *Acta Confirmat. Tom. VII. Concil. Binij p. 114. sqq. Concil. Ticinens. ann. D. 876.* Et in fine *annal. Franc. Pithœi*, nec non in *Papir. Masson. annal. Baron.* Tom. 10. ann. 876. n. 1. sqq. Oratio Pontificis artificiosæ modestiæ plena est, & ut omnem declinaret maledicentiam ait: Nicolao Pontifici pridem cœlesti inspiratione *revelatum esse.* Laudes Caroli ad invidiam, multis debuccinat. Post principium hæc format verba: *Inter qvas tanqvam clarissimum sidus diebus nostris ecce nobis Carolum Christianissimum Principem superna providentia præscitum à se & præelectum ante mundi constitutionem & prædestinatum, non nisi copiosissima miseratione circa nostram salutem, mota secundum placitum suum, juxta qvod congruum erat, in isto periculoso tempore, tribuit, nepotem*

Joban. IX. 873.

videlicet illius Caroli, qui Remp. præliis auxit, victoriis dilatavit, sapientia
Johan. decoravit. Qui cum omnes Ecclesias sublimasset, semper hoc ei erat in voto,
IX. semper in desiderio (sicut in Gestis, quæ de eo scripta sunt, legitur,) ut sanctam
873. Romanam Ecclesiam in antiquum statum & ordinem reformaret. Unde & hanc multis honoribus, multis beneficiis & liberalitatibus ampliavit, adeò ut amissas olim urbes ei restituisset & ex Regni quoq; sui parte alias non modicas contulisset. Verum iste hujus præfulgidus filius Carolus -- non immeritò intelleximus istum esse procul dubio, qui à DEO constitutus est Salvator mundi, multò profectò præstantius ac decentius ita vocatus, quam Joseph, —Unde nos tantis indiciis divinitus incumbentibus, luce clariùs agnitis, superni secreti consilium manifestè cognovimus. Et quia pridem Apostolicæ memoriæ decessori nostro Papæ Nicolao id ipsum inspiratione divina revelatum fuisse comperimus: Elegimus merito & approbavimus una cum annisu & voto omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum, atq; aliorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ministrorum, ampliq; senatus, totiusq; Romani populi, gentisq; togatæ, & secundum priscam consuetudinem, solemniter ad Imperij Romani sceptra proveximus, & Augustali nomine decoravimus, ungventes eum oleo extrinsecus, ut interioris quoq; Spiritus sancti unctionis monstraremus virtutem, qua unxit eum Dominus Deus suus pro consortibus suis, Christum hunc oleo lætitiæ delibutum extrinsecus faciens & Principem populi sui constituens ad imitationem, scilicet, veri Regis Christi filij Domini nostri, ita ut quod ipse possidet per naturam, iste consequentur per gratiam. Deinde non hic perpetuus Augustus ad tanta fastigia se velut improbus intulit, non tanquam importunus fraude aliqua vel prava machinatione, aut inhiante ambitione ad Imperialem apicem adspiravit, absit. Neq; enim sibi honorem præsumptuosè assumpsit, ut Imperator fieret. —Nosq; (Pontifex Romanus) auctore Domino, famulatus nostri ministerio gessimus, preces benedictionis fundentes & Coronam imponentes sceptri & diadema Imperij: etiam hic in sancta ac generali fraternitatis vestræ Synodo, ad quam, Domino duce, pro innumeris necessitatibus & utilitatibus sanctæ Ecclesiæ Synodi convenisse dignoscimur: iterato cordis affectibus & oris vocibus, & manus subscriptionibus roboremus. Hæc modestia opponi debet jactationibus & gloriationibus Pontificiorum. Papa certè se hic ministrum divinæ humanæq; voluntatis fuisse profitetur. A veritatis tamen tramite abscedit Papa, quod dicere ausus sit, *Imperatorem honorem non ambiisse, abfuisse omnes machinationes &c.* Aliud testantur scriptores antea producti. Expressè etiam *Petavius l. 5. P. 1. p. m. 369. Ration. Temp. ex Cap. Carol. Calv. p. 407. Aimon. 5. c. 32. Reginon. Hermann. Mariano, Sigeberto,* scribit: Carolus Calvus vafer ac subdolus Princeps & alieni semper appetens. Simulac Carolus ad fastigium pervenis-

set,

set, magnos spiritus sumsit, *Sigebert. Gemblac. ann. 876.* Patronum causæ suæ Papam vix respexit. Invadere tentabant Saraceni, anteqvam Carolus Imperator fieret, regnum Italiæ, fœderibus adjuti Neapolitanorum, Amalphitanorum, Beneventanorum, atq; hæc ipsa causa fuit, inqvit *Bœlerus* in Carolo II. p. 166. cur Pontifex vellet sibi conciliare Regem vicinum, & potentem. Sed veniendum fuit ad ultimas preces, *ad* Carolum, *ad* Uxorem ejus Richildem, *ad* Episcopos regni ejus, ut subsidio venirent. Vide *multos Tomo VII. Concil. Epist.* 21. 26. 28. 30. 31. 32. 33. 34. 38. 44. 45. 46. 50. sq. 54. &c. *Busser. Hist. Franc. l. 6. p. 445.* Narrat in flebilibus suis epistolis Pontifex, qvæ *mala Italiam iam qvatiant, & tantum non agant in transversum, qvod ipsis pene portis Urbis immineant; præsentissimo ergo opus esse auxilio, protelationem multum incommodi parituram.* Inde ad infimas obtestationes procumbit, & qvasi præsentes, *inqvit*, incurvatis genibus & submisso capite deprecamur & obsecramus. Non certè hæc sapiunt stylum *Nicolai*; auxilium enim is sub pœna excommunicationis extorsit. Refert *Papir. Masson. & P. Aemil. l. 3.* qvod Johannes IX. Carolum Calvum ad Imperium promoverit à Saracenis pressus, cum à Saracenis vix pacem 24000. aureorum annuorum pretio impetrasset. *Johan. IX. 873.*

§. L. Pontificale pauciſſimis vitam hujus Pontificis persequitur, hoc potissimùm addens, Johannem Papam Imperatorem Ludovicum à juramento *Adalgiso Beneventanorum* Duci præstito, absolvisse, autoritate DEI & S. Petri, affirmans, *nihil sibi obesse, qvod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec sacramentum dicendum esse, qvod contra salutem Reip. qvamvis cum multis execrationibus fuerit prolatum.* Adalgisus Dux Beneventanorum à Græcis seductus (*Sigebert. Gemblac. ann. 873.*) contra Ludovicum Imperatorem rebellat, & multas ab Italia Urbes ab eo descisere fecit, cui Imperator viriliter repugnans, Beneventum & Capuam capit. Sed dolis Adalgisi persvasus exercitum dimittere, ita ab eo est circumventus, ut non posset evadere; nisi turpi fœdere facto compulsus jurasset Adalgiso, se nunqvam in vita sua Beneventi fines intraturum. Ab hoc juramento, inqvam, absolvit Ludovicum Papa. Verum Ludovicus religiosior Papâ, qvamvis his exhortationibus ad rediviva certamina provocaretur; tamen ne à suis perjurus diceretur, neqvaqvam ipse contra tyrannum procedit, sed reginam cum exercitu dirigit. Narrat hæc *Regino Chronic. l. 2. ann. 872. p. 53. Tom. 1. Germ. Script. Pistor.* Malè audit Johannes non tantùm propter *relaxationem juramenti*, sed etiam qvòd *Photium* cùm detrimento honoris sui *receperit*, ut qvi ab Eunucho & Semiviro omni robore enervatus, se fœminam potiùs, qvàm virum declararet,

hoc

hoc nomine reprehensus à *Binio not. ad vitam ejus. Tom. VII. Concil. p. 1. Ba-*
Joh. IX *ron.* l. c. Inter alia hæc *Binius*: Hic (*Pontifex Johannes*) *cum Sarraceni to-*
873. *tam fere Italiam depopularentur, omni auxilio hominum, in quibus spem expel-*
lendorum Sarracenorum collocaverat, planè destitutus à barbaris & infidelibus, pa-
cem & quietem annuo censu ac tributo redimere coactus fuit: ideo, justo DEI
permissu contigisse videtur, ut scilicet hoc exemplo suo instructus agnosceret, se
post obitum Ludovici Imp. II. svasu malesuadæ carnalis Prudentiæ Carolum Cal-
vum, à quo contra Sarracenos majora quàm à Ludovico fratre subsidia exspe-
ctabat, male elegisse, creasse & coronasse Imperatorem, quem propter alieni regni in-
vasionem, exemplo prædecessoris sui Hadriani II. Ecclesiasticis censuris merito
exagitasse debebat. Sed obliviscitur sui Binius, quum *in not. ad Concil. Tici-*
nens. p. 116. b. stylum sic informet: *Utinam Novatores refractarii*, qvi non sine magna temeritate audent profiteri, Romanos Pontifices in coronationibus Imperatorum nihil aliud juris habere, qvam qvod in ipso *ungendo & coronando* solùm sacerdotale ministerium exhibeant, hæc acta cognovissent: didicissent ex iis, qvod Johannes Papa Carolum *non tantùm unxerit & coronaverit, verùm etiam DEI instinctu ad Imperium gubernandum elegerit, provectumq; ad tam sublimem dignitatem Augustali nomine decoraverit prius, qvàm ab eodem ungeretur & coronaretur*; qvodq; eidem nō jure hæreditario succedenti; sed *arbitrio Papæ eligentis & concedentis sit collatum imperium.* Donatio Caroli Calvi ab Othone III. in Diplom. qvod Assisii in Archivis Romanæ Ecclesiæ asservatur, falsitatis his arguitatur: *Hæc sunt etiam commenta, qvibus dicunt qvendam Carolum S. Petro nostra tribuisse; sed respondemus, ipsum Carolum (Calvum) nihil dare jure potuisse, utpote jam à Ca-*
rolo meliore (Crasso) fugatum, (Sigonius l. 5. Ital. ann. 877. & 876. vid. nostrum §. 58. Carolomannus, Ludovicus & Carolus Crassus, cum Carolus Calvus patruus à Lotharingia desistere nollet, æqvitate causæ missis decemviris cum aqva calida, *decem* cum frigida, *decem* cum ferro candente, ostensa armis eum fugarunt, thesauris spoliarunt. Vid. *Annal. Bert. 876.* Obiter notandum, tales purgationes damnari. V. *Gregorium Tholos.* Synt. Jur. l. 48. 15. De ritu vide *Lindenbrogii Glossar.* v. Judicium aqvæ) *jam Imperio privatum, jam destitutum & annulatum.* Ergo qvod non habuit, dedit. Sic dedit nimirum, dare potuit, utpote qvi male acqvisivit, & diu possessurum se non speravit. Hæc etiam de eo referuntur, Bosonem Principem adoptasse, ut mundanis discursibus vacaret, ipse in divinis. Epist. 9. *Busser. l. 6. Hist. Fr. p. 447.* Vitam æternam intulisse iis, qvi adversus infideles decertarent, aut etiam occumberent. Inter infideles autem numerabat & *Comitem Tusculanum* & qvoslibet suos adversarios. *Epist. 144.* Nicolaum I.

lium I. & Adrianum II. tanqvam omnium malorum inventores damnaſſe. Appellationes ad Romanum Pontificem præſcidiſſe, canone conſtituto ex conſenſu legatorum Pontificis, qvos Pontifex excommunicaret, ipſe ne reciperet, nec ille, qvos hic &c.

§. LI. Excepit in ſolio Johannem IX. vivis exemptum *Martinus II.* ſecundum computum Baronii *ann. 883.* in qvem initio ſtatim invehitur *Baronius n. 1.* qvod Johannis Papæ facta perperam reſcindens, inter alia *Formoſum Epiſcopum Portuenſem* reſtituerit in urbem & Epiſcopatum, qvem damnans Johannes, qvod vitia ſua taxaret, jurare coëgerat, ſe nunqvam repetiturum Epiſcopatum, ſed laicâ communione contentum, qvietum. A Johanne ſcilicet edoctus, autoritate ea, qva anteceſſor Ludovicum à juramento abſolverat, ipſe etiam forte abſolvit, qvo inclinat *Baronius, Chronic. Norib.* in vita Formoſi f. 172. b. pro certo affirmat, ut & *Stella* in ejus vita, *Platina* ibid. Menſes qvinq; ſedit, & ſic intra hoc breve tempus veſtigia prædeceſſorum, uti qvidem in votis habebat, ſeqvi haud poterat, preſſurus alioqvin examuſſim, ſi ſupervixiſſet. Malis arribus Pontificatum adeptus, *Chronic. Norib.* ann. 874. f. 171. b. *Platina* in ejus vita. Ad confirmationem ſui non expectavit autoritatem Imperatoris, vide *Rolevvinck in Faſcicul.* Iſte Martinus parum præfuit, ſimiliter & Adrianus, & iſte Adrianus ſtatuit, ut *Imperator nullo modo ſe intromittat de ſummi Pontificis electione.* Sed apparet, qvod hæc conſtitutio parum obtinuerit; imo Leo IIX. directè contrarium ſtatuit poſtea. Vide etiam *Martin. Polon.* in Adrian. III. Malè hoc fert *Baronius* ann. 900. n. 4. in hunc modum qverulans: *Nihil penitus Eccleſiæ Romanæ contingere poſſe funeſtius, tetrius nihil atq; lugubrius, qvam ſi Principes ſeculares in Romanorum Pontificum electionem manus immittant. Atq; jure exiſtimabit horum peſſimos ſvaſores hoſtes eſſe ejusdem Romanæ Eccleſiæ infenſiſſimos; procos, inqvam, illos impudentuſimos & procaciſſimos (qvos nunqvam eſſe DEUS permittat, nec fieri voti compotes) nefarios dico illos ſummæ dignitatis ſicut aviduſimos ita & audaciſſimos competitores, qvi turpis aſſentationis lenocinio, ut ad Petri cathedram ſibi parent acceſſum, ad ſubjiciendam ipſam iudem Principibus ſecularibus, dantes manus iudem, ut ſervi dominis famulantur, atq; indignè nimis & turpiter aſſentantur. Qvi verò eidem ſanctæ Sedi bene cupiunt, atqve conſultum volunt impertitæ ipſi per Petrum à Chriſto divinitus libertati, & Zelo exæſtuant paternarum legum: cum qvid hujusmodi fieri videbitur (qvod nunqvam videri contingat) magno animi vigore & fortitudine ſeminis per ex adverſo conſurgant, omniq; conatu reſiſtere, obſiſtere, ſacerdotali conſtantia non formident, robuſtoq; & obfirmato pectore objiciant ſe pro muro domui Iſrael,*

Israel, atq; etiam, si opus sit, lucroso vitæ dispendio veloces occurrant, ne castissima atq; sanctissima Mater nostra, princeps omnium Ecclesiarum, ipsa Romana Ecclesia prostituatur Principibus secularibus pro ipsorum arbitrio abutenda, sed Christi sanguine partam, defensamq; sanguine, sanguine pariter sibi statuant conservandam semper illæsam auream ejusdem Ecclesiæ libertatem. Nota hic, Stephanum IV. primum majestatem manifestè contemnentem Papã supra Imperatorem evehere conatum. Nam cum electio Romani Pontificis, » ait *Döling. Antichrist. Θυμοσυγ. p. 23.* decreto Adriani & Leonis Impe- » ratori esset subjecta, ac ipse cum suis intelligeret, se eam ob rem sub » potestate Imperatorum esse, machinari cœpit istius subjectionis & ser- » vitutis abolitionem. Oblata autem erat occasio. Ipse enim incon- » sulto Imperatore erat à Clero & populo electus & ordinatus. Expe- » riri igitur volens, an id Imperator ægrè ferret, ad illum in Gallias ex- » currit, factum excusaturus & confirmationem petiturus. Cum verò » animadvertisset, Imperatorem Ludovicum non esse admodum juris » sui tenacem: reversus Romam suos docet, paulatim infringendam » esse illam Imperatoris potestatem: ac licere Pontificem sine ejus au- toritate eligere, sed electum non posse consecrari *sine illius assensu, & legatorum ejus præsentia. Hinc factum, ut in posterum nemo ferè, præter Gregorium IV. cum Imperatoris consensu electus fuerit Pontifex, quemadmodum Historia Pontificum testantur. Imo Adrianus III. cum Carolus ex Italia recessisset, & bello Normannico occupatus esset, ad Senatum & populum, anno Æ. C. 895. retulit, ne in creando Pontifice Imperatoris autoritas expectaretur.* Hoc decretum Adriani III. fuit idipsum, in quod unum, Pontifices pluribus seculis erant intenti. Sed alterum accipe: *ut moriente rege Crasso sine filiis, regnum Italicũ Principibus unà cum titulo Imperij traderetur. Simonet. l. 5. c. 15.* Hoc ipsum ab aliquot annis contendebat *Albertus Thusciæ* Marchio, Tusculanorum caput, qui Adriano pontificatus autor, utrumq; Ecclesiæ pariter & Reip. exitiale. Utraq; res firmandæ dominationi Pontificiæ, sed frustà comparata est, uti ex Fasciculo *Rolevvinck.* vidimus. Vide ejus vitam & Epp. Tom. VII. Concil. p. 126. sqq.

Martinus II. 883.

Sec. X. §. LII. De seculi X. Pontificibus judicium sumendum ex præclaris elogiis, quæ ipsis domestici scriptores conferunt, tempora calamitosa juxta deplorantes. *Rolevvinck. in Fascicul. Temp. ann. 894. p. 65. T. 2. Script. Germ. Pistorij:* Ecce tam in imperio, quàm in Papatu altercatione scandalosa tenebrescente, exortum est in tenebris lumen rectis corde — *Heu heu Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus! Qualia contigisse circa hæc tempora etiam in sancta sede Apostolica,*

lica, qvam usq; huc tanto Zelo custodisti, legimus scandala! Qvales contentiones & æmulationes; secta, invidiæ, ambitiones, intrusiones, persecutiones! O tempus pessimum in qvo defecit sanctus, & diminutæ sunt veritates à filiis hominum! Veruntamen post hæc *tempora fuerunt multi sancti Papæ: sed non sic continuè, & in tanto numero, sicut in præcedentibus. Eia qvis conventus, qvæ congregatio? qvis homo jam securus erit, si sic defecit sanctitas primitiva?* In specie de *octo Pontificibus*, Bonifacio VI. Stephano VI. Romano I. Theodoro II. Johanne IX. Benedicto VIII. Leone V. Christophoro I. scribit porrò: *Illi octo Pontifices successivè sequentes, brevi tempore sederunt. Nescio aliqvid notabile de ipsis dicere: qvia non nisi scandalosa de his reperi, propter inauditam in sancta sede Apostolica contentionem, unus contra alium, & simul contra se mutuò.* Nam Stephanus confirmans facta Johannis VIII., Formosum damnavit, & ejus facta irrita decrevit, & corpus ejus mortuum dehonestavit: digitis duobus abscissis, manum in Tiberim projici mandavit, omnino ingratus contumeliam pro gratia reddens, qvia Formosus ipsum antea Episcopum Anagniæ fecit. Sed breve tempus finem imposuit negotio. Rursus post hæc Theodorus omnes actus Stephani reprobans facta Formosi approbavit. Similiter & Johannes XI. sequens in Concilio Ravennæ coram LXXIIII Episcopis damnavit facta Stephani & Formosum confirmavit. Sergius autem directè contrarium sensit & Formosum damnavit., *Baronius ann. 897. n. 4. 900. n. 2. sqq. Platina in vit. suprà nominatorum Pontiff.* hæc elogia habet: *Formosum largitione potiùs qvàm virtute ad Pontificatum erectum esse, Stephanum VI. sponte & largitionibus, Romanum I. alienæ famæ invidiâ, Theodorum II. seditiosorum vestigia secutum, Christophorum I. Leonem in vincula consjessisse, qvod sine seditione & multorum interitu non potuit; Johannem XI. spiritum militarem magis, qvàm religioni deditum habuisse.* Vide *Sigebert. Gemblac.* & alios. *Baronius* l. c. hoc seculum vocat sui asperitate ac boni fertilitate *ferreum*, maliq; exundantis deformitate *plumbeum*, inopiâ scriptorum *obscurum*. *Gilbertus Genebrardus Paris. Theolog. lib. 4. Chronic. ann. 901. p. 546. fatetur*; per annos 150. ferè Pontifices circiter 50. *à Johanne VIII.*, qvi primus à DEO vocatus, velut alter Aaron antiqvam Pontificum integritatem è cœlo in sedem Apostolicam revocavit, à virtute majorum prorsus defecerunt, *Apostatici Apostaticive magis, qvàm Apostolici.* Thomas *Stapletonus Anglus, Regius Professor in Acad. Lovanens. in Relect. princip. Controv. 1. q. 5. art. 3.* Ad reliqvas vexationes omnes accesserunt enormia & horrenda Pontificum peccata atq; flagitia. Vix *enim ullum peccatum*

Sect. X.

tum, solâ hæresi excepta, cogitari potest, quo illa sedes turpiter maculata non fuerit: maximè ab anno 800. & infra &c. Vide *Dorsch. Anti Kircher.* p. 131. §. 25. sqq. *Sigon.* l. 5. Italiæ ad ann. 883. Ab hoc tempore, (Martini scilicet II.) Romana Ecclesia gravissimè laboravit, distractâ in duas factiones civitate, qvarum alterius Principes, Comites Tusculani fuere. Itaq; Regibus & Principibus assiduis certaminibus occupatis, vetus Ecclesiæ disciplina est lapsa, turpi Simoniacorum & Nicolaitarum hæresi polluta, ac corrupta omnia, qvorum illi interdicta sacrorum commercia, hi prohibita Clericorum connubia defendebant. *Fasciculi Tempor. Rolevvinck. ann. 914. hæc narrat.* Monstrum habens caput caninum & cætera membra sicut homo præsentatur Ludovico, & bene potuit monstrosum statum significare hujus temporis, ubi homines sine *capite, qvasi canes* latrando hinc inde vacillabant.

Steph. V. 891.

§. LIII. Qvid ergo mirum, si monstra talia hominum monstrosas qvoq; contra Deum & Majestatem supremam enixa sint præsumtiones? Prosequamur hæc sigillatim, sed tamen strictim. *Stephanus V.* al. VI. Hadriano III. succedens, *anno 891.* Romæ coronatur à Berengario Duce Fori Julienſis Pontifex, ita tamen, *ut Donationes Pipini, Caroli & Ludovici I. confirmarentur.* Superbum ejus decretum lege *D. 19. c. Enimverò 10.* Qvicqvid Ecclesia Romana statuit, qvicqvid ordinat, perpetuò qvidem & irrefragabiliter observandum est. In Formoso restituto & ad dignitatem Papalem evecto, aliqvid virtutis fuisse non cunctis inficias. *Luithprandg* l. 1. c. 8. Paparum religiosissimum appellat. *Frodoard.* Hist. Rhem. l. 3. c. 20. *Baron.* T. 10. ann. 891. n. 3. 4. *Anastas. Bibliothec.* in vita ejus, magnæ sanctitatis Episcopum nominat. Vide *Stangefol annal. Westphal. ann. 891.* qvamvis largitionibus potiùs, qvàm virtute, contradicentibus non paucis assumtus sit: *Fasciculi Temp. Rolevvinck.* ann. 894. *Chronic. Norimberg.* ann. 894. Cum Sergio hic certavit de Papatu Formosus, & habuit utraqve pars suam factionem. Qvidam elegerunt *Sergium* Diaconum; hunc ab altari, non sine vi apertâ & ignominia, factio Formosi expulit. Factio Sergii graviter Formosum propterea infestarunt, neq; Ecclesiam regere permiserunt. Illis cùm par viribus non esset, *Arnulphum* tùm Regem s. Imperatorem ex Francis in auxilium vocat. Qvi raptim congregato exercitu Romam venit; sed non admissus ex ea parte, qvæ Thusciam respicit. *Lehmann.* Chronic. Spirens. l. 3. c. 48. *Antonin.* P. 2. Tit. 16. cap. 1. §. 14. *In cujus obsidione* (verba ejus recito) *cum qvidam leprosulus subitò à canibus inventus versus urbem fugeret, exercitus cum nimio clamore eum sequitur. Romani autem qvi ex eâ parte ad custodiam*

stabant,

flabant, existimantes urbem ex alia parte ab exercitu Imperatoris captam, relictis armis fugerunt. Quod videntes hostes fraus applicatu urbem ingredi- Formo-
untur, ac reseratis portis, Imperator cum toto exercitu suo ingreditur. Et sic sus. 855.
primum Roma ab exercitu Germanorum capta est sub Imperatore Arnulpho. Ingressus autem Imperator in urbem à Formoso Papa cum multo honore susciptur. Postmodum imperiali benedictione ab eo suscepta solenniter coronatur. His ritè completis omnes illos, qui Papæ Formoso injurati fuerant ad se vocatos in exemplum aliorum decollari mandavit. Sic etiam *Sigebert. Gemblac. ann. 902. T. 1. Script. Germ. Pistorij. p. 373. Aventin. lib. 4. Annal. Bojor. p. 282. sq.* Arnulphus ille, hæres Caroli Crassi, multas sustinuit contradictiones, unde schismata. Pars enim Italiæ elegerat *Berengarium* Regem, altera *V. Widonem* ducem Spoleti in Imperatorem, qvem etiam Formosus coronavit, & mox *Arnulphum*, vi sublatis, minimis de causis, sibi adversantibus. *De istis & sequentibus temporibus vere scribit Nauclerus Generat. 27. vol. 2. p. 684. Machiavellus lib. 1. Hist. Florent.* ingenuè fatetur, Pontifices Romanos dignitatem suam miris artibus extulisse. *Cum Longobardi*, inqvit, *in Italiam jam venirent & illa in factiones plurimas scissa esset, adaugebatur Pontificia Potestas hoc illorum adventu — & nunc horum, nunc Græcorum partes sequentes Pontifices mirum qvàm adaugebant suam dignitatem. Qvin etiam hac potentia illorum causa erat ruinæ & interitus Imperii Orientalis. Hæc artes, hæc molimina emergendi. Citerioribus temporibus occulte & non nisi ministerio aliorum undiqvaq; qvæsivere. Henricorum verò temporibus pernitiosissimè palam vulturum instar involarunt.* Pro tali officio sibi præstito Formosus Papa hac formula juramenti se vicissim *Arnulpho* obstrinxit, teste *Sigonio* l. 6. de regn. Ital. ann. 896. Testor Deum omnesq; Divos & per « omnia mysteria juro, me, qvoad vivam, fore in potestate Imperatoris « Arnulphi, neq; Lamberti, aut matris ejus rebus adfuturum, neq; ut dignitatem aliqvam adipiscantur, aut hanc urbem servitute premant, operam « daturum. Non multò pòst *Ageltruda* Lamberti mater, cum ab Arnulpho obsideretur mulier ad vim impar, soporiferum potum præbet per ministram ad hoc pecuniâ corruptum, qvo hausto, rationem & vitam amisit phtiriasi consumtus. *Luitbprand.* l. 1. c. 9. *Sigebert. Gemblac.* ann. 901. sq. *Fasicul. Temp. Rolevinck.* p. 68. T. 2. *script. Pistor. Chronic. Norib.* fol. 173. a. *Stumpf.* Schweitzer Chronic. l. 2. c. 17. *Megiser.* Annal. Carinth. l. 6. c. 57. p. 585. Tom. 1. *Sed Regino ad ann. 896.* putat, paralysi gravatum diu cum eâ colluctatum. *Formoso* defuncto successit *Stepanus VI. Romanus.* Is in cadaver Formosi sæviit instar ursi * sepulchro extractum in conspectum conventus produci, Pontificialibus vestibus exui, & laicalibus

indui jussit, degradatum, & condemnatum in Tiberim abjici. Piscatores cum ad os Tiberis ab æstu marino sæpius rejectum fluitare vidissent, amicis Formosi indicarunt, qvi in Basilicam Vaticanam reportari illud curarunt. *Sigon.* l. 6. ann. 896. sqq. *Antonin.* P. 3. tit. 16. cap. 1. §. 15. *Chronic. Norib.* f. 172, b. Narrat hæc multis Luithprandus l. 1. c. 8.

Formosus 895.

* Nota perperam hæc Sergio adscribi. Vide *Baron* ann. 897. n. 2. *Sigebert. Gemblac.* ann. 902. *Luithprand. & Fasticul. Temp.* ann. 913.

De hoc facto judicat *Baronius l. c.* sacrilegum factum fuisse, nefarium, scelus, impium detestandum Synodo collecta probasse, qvæ rescissa postea igniq; tradita à Johanne X. *Sigonius* Acta Ravennatens. Concilii, à Johanne X. promulgata his verbis *refert, l. 6.* Synodum à Stephano VI. Pontifice decessore nostro celebratam, *in qva cadaver Formosi Pontificis è sepulchro extractum, & qvasi ad judicium adductum atq; damnatum est, qvod nunqvam aliàs factum accepimus, penitus abrogamus, & ne posthac tale aliqvid fiat, per spiritus S. judicium interdicimus.* Platina in Stephan. VI. *Ego arbitror hoc odium ex ambitione ortum fuisse, cum jam eò devenissent Ecclesiastici, ut non coacti, ut antea, sed sponte & largitionibus Pontificium munus obirent.* Ut ita mirum qva fronte *Onuphr. Panvin.* in annot. ad Formosi vitam, scribere audeat. *Qvæ verò de cadavere ex sepultura à successoribus erutо dicuntur, proculdubio fabula magis, qvam vero similia sunt.* Plus fidei testi *Luithprando* & *Sigonio* tribuendum. Sed & decreta resq; gestas Formosi rescidit Stephanus. Magna hæc fuit controversia, conqveritur *Noriberg. Chronic.* l. c. *& pessimi exempli, cum postea ferè semper servata hæc consvetudo sit, ut acta priorum Pontificum seqventes aut infringerent aut è medio tollerent.* *Baronius Tom. X.* l. c. n. 2. asserit, Stephanum *in fide non errasse*, fuisse tamen tyrannidem violendam in facto. Sic etiam in *vita Stephan. VII. al. VI. Tom. VII. Concil. p. 162. addens*: qvanqvam nihil sedi Apostolicæ præjudicaretur, si daremus, invasorem non legitimè electum, sed intrusum Pseudo Pontificem in articulis fidei asserendis aberrasse. Concilia hæc cum iis, qvæ paulò ante de Stephano habent. Stephanum, qvamvis homo scelestissimus esset, universus clerus approbavit, totaq; Ecclesia Catholica pro Christi vicario & successore Petri agnovit. Annuo huic Pontifici subrogatus est *Romanus*, & post obitum ejus *Theodorus II.* qvem secutus est *Johannes IX. al. X.* qvi omnes Formosum per omnia restituerunt, damnatis Stephani actis & decretis. Johannes renovat etiam legem: *ne deinceps Pontifices consecrarentur, nisi præsentibus Legatis Regis aut Vicariis.* De hoc Pontifice narrat *Luithprandus, Flodoardus, Baron. in* vita ejus

Tom. VII. Concil. p. 170. b. Johannem Pſeudopapam per Theodorum meretricem in ſedem Pontificiam elevatum. Sic etiam *Luitprandus* l. 2. c. 13. *Johan. X. 897.* Theodora meretrix impudentiſſima, Veneris calore ſuccenſa in hujus ſpeciei decorem vehementer exarſit, ſecumq; hunc ſcortari non ſolum voluit, verùm etiam atq; etiam compulit. De hoc & aliis Pontificibus *Chronic. Norib.* f. 173. b. hunc in modum conqveritur: *Pontifices à Petri veſtigiis diſceſſerunt, tùm vel maximè, qvia Resp. Chriſtiana ignavos, & deſides Principes habebat, qvorum maximè intereat, naviculas Petri fluctibus exagitari, ne ſi gubernator aliqvando reſipiſceret, Principes ipſos ut malos nautas è Rep. dejiceret.* Johannes autem Pontificatus ſui anno 2. die 15. moriens, nil de ſe dignum memoriâ reliqvit, niſi qvod ſeditiones qvasdam prope extinctas revocaverit. Sic etiam *Platina* in ejus vita p. 138. *Sabellic.* ennead. 9. l. 1. p. 475. *Joh. Stella in Joh. X. p. 125.* Longè aliter *Baronius* annal. 905. qvi ſummis laudibus ex *Manlio* hunc Pontificem extollens ſcribit n. 2: *Summam ſibi laudem Johannes X. comparavit, utpote, qvi in his turbulentiſſimis temporibus à DEO, ut alter Jeremias ad hoc ſit miſſus, ut everteret, deſtrueret, diſſiparet, qvæ à prædeceſſore Stephano malè plantata atq; peſſimè ædificata. Annos 3. dies 15. ſediſſe idem aſſerit.* Sic etiam legitur in *ejus vita Tom. VII. Concil. p. 163.* Remiſiſſe tamen hunc Pontificem aliqvid de typho hactenus arrogatæ poteſtatis, patet ex decreto Concil. Romani, *anno 904.* habiti, *Tom. VII. Concil. p. 165.* cujus verba hæc ſunt: *Qvia ſancta Romana Eccleſia, cui DEO auctore præſidemus, plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte: qvæ ob hoc inferuntur, qvia abſq; Imperatoris notitia, & ſuorum Legatorum præſentia Pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu & conſvetudine ab Imperatore directi intereſſunt Nuntij qvi violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri: Volumus id ut deinceps abdicetur, & conſtituendus Pontifex convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero eligatur, expetente Senatu & populo, qvi ordinandus eſt, ſic in conſpectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur, nullusq; ſine periculo, juramentum vel promiſſiones aliqvas novæ adinventione ab eo audeat extorqvere, niſi qvæ antiqva exigit conſvetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, vel Imperatoris honoriſcentia minuatur.* Confer. Sigonius l. c. Baron. anno 904. n. 3. ſqq. Non pauca tum detulit *Lampertus* (cujus coronationem à Stephano bono Eccleſiæ factam roboravit Johannes, cætera omnia caſſans) decreto cavens & promittens: *Ut privilegium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qvod à priscis temporibus per piiſſimos Imperatores ſtabilitum eſt atq; firmatum, ita nunc à nobis firmetur, & diebus noſtris (ſicut condecet) immutilatum ſervetur, & ſancta Romana*

Eccleſia

Ecclesia Mater nostra exaltetur, protegatur ac defendatur, quoad Imperij nostri
Sec. X. *est.* Tom. VII. Concil. p. 167.

§. LIV. Intricata horum temporum (Seculi scilicet X.) historia & incerta, quo de *Sabellicus* & alii Scriptores conqveruntur: *Perplexe & inconstanter res hujus temporis memoriæ prodita.*—*Mirum est, quanta omnium bonarum artium oblivio per idem tempus mortalium animos obrepserit, ut ne in Pontificibus quidem cæterisq; Principibus quicquam eluceseret, quod vitam juvare posset, non salubria instituta, non templorum refectiones, non ulla pietatis exempla, non liberalium artium affectationes, sed stupor & amentia quædam, oblivioq; morum invaserat hominum animos. Cæterum non tam vita tunc malè culta est, quàm illa ipsa, quæ per id tempus gesta sunt, inculta & perplexe monumentis literarum tradita, ut autoribus ejus seculi nihil minus curæ fuisse appareat, quàm ut in iis, quæ scriberentur, sibimetipsis constarent, in quo vitio sunt etiam ij, quos sequimur, præcipuè in his referendus, qui ab illis sunt tàm insciti, ut dixi, literarum monumentis prodita.*—*Dignitas* (Pontificia) *alioqui sacrosancta atq; inter homines suprema, eò priorum Pontificum culpâ venerat, ut jam ludibrio esset sordidissimo cuiq;.* Hæc *Sabellicus* ennead. 9. lib. 1. p. 475. 476. De neglectu *studii Theologici & Script. Sacræ* conqveritur suo tempore *Robert. Stephanus* Typograph. Regius *in respons. ad Censur. Theol. Paris.* ann. 1552. his: Prodigiosum ferè erit, quod dicam, verissimum tamen est, ac plusquam comprobatum: ante annos paucos quendam ejusdem Collegii Sorbonici Paris. quotidie sic loqui solitum: *Miror quod isti juvenes allegant nobis Novum Testamentum. Per Deum* ego habebam plusquam 50. annos, quod nesciebam, quid esset Novum Testamentum. Super *ignorantia Latinæ linguæ*, quam anno 1566. in quodam *Franciscano* deprehendit, qui *Pisinæ* in cœnobio tum egit, itidem conqveritur *David Pareus.* Latinâ ipsum compellaverat oratiunculâ Pareus, stipem petiturus. Cui Franciscanus respondit: *Nos pauperi fratres, nos nihil habemus, an piscimus an caro, an panis, an misericordia habemus.* Vid. Narrat. Historic. *de vit. & obitu David. Parei operibus præmiss.* Digna sunt verba *Mornaji Mysterr. Iniqvit.* p. 450. qvæ huc adscribantur. Sic ergo ille: *Principes tum Romæ coronam suscipiebant, ea perpetuò conditione, ut decantatas illas donationes ratas haberent. Et hi quidē qvia Pontificum ope indigebant, de suâ subinde autoritate multùm remittebant, nec eò melius tamen rem gerebant. Ad Ecclesiam verò in tanta rerum perturbatione, qvam lurida ejus facies, judicare cuiq; facile, in Italia præsertim, ubi toto hoc temporis intervallo, non ullus vir celebris apparet, non ulla actio occurrit, in qva Ecclesiæ solicitudinis vel vestigium. Itaq; qvi Historiam scribunt, Pontificem non parum sibi commendasse videntur, cum nihil fecisse dicunt,*

cunt, ut malè facere illis jam & innatum & solenne. *Aventinus* lib. 4. deformem statum sub Ludovico IV. his deplorat; Romanus Pontifex ob scelera malè audiebat vulgò &c. Vide *Baron.* ann. 917. n. 8. *Machiavellus* Hist. Florent. lib. 1. *Sic*, ait, *tristis admodum facies erat Italiæ ea ætate, & status miserrimus. Ab ea parte, quæ Alpes respicit, ab Hunnis vexabatur: ab altera quæ Neapolim, à Saracenis: durabatq; ea calamitas per annos multos, sub tribus Berengariis, qui ordine sibi invicem succedebant. Sed & status Pontificis & Ecclesiæ maximè erat perturbatus, nec ab ullo habebat patrocinium, propter dissensionem Principum in Imperio Occidentali, & quod vires Imperij Orientalis fractæ essent.* Hoc seculo tamen non parùm repressit eminentiam Papalem, *Theophylactus Bulgarorum ArchiEpiscopus*, ut alios taceam, qui verba hæc: *super hanc Petram* &c. de Filio DEI, quem Petrus confessus erat exponit, Claves regni cœlorum omnibus Apostolis, omnibusq; Episcopis esse dat as, affirmat, *Commentar. in Matth. 16.* & *in Galat. 2.* Paulum Petro æqualem esse dicit; verba Græca *edit. Lindseli* sic habent: δ ἀκινδύνως ἑαυτὸν ἰσότιμον τῷ Πέτρῳ. Eo tempore Græci quoq; *pallia* à Romanis Pontificibus redimere desiêre. Imperator item prælium cum Ungaris initurus voverat, si victoria potiretur, se *nundinas sacrorum* è Germania sublaturum. *Aventin. lib. 4. annal.* De Benedicto IV. scribit *Chronicon Noriberg.* p. 173. b. *Nil ab eo factum, quod magnopere laudari possit. Et porrò ubi opibus lasciviire cœpit Ecclesia, versis cultoribus à severitate ad lasciviam, peperit hæc portenta, à quibus ambitione sanctissima Petri sedes occupata est potiùs, quàm possessa.* Eadem verba habet *Platina* in ejus vita. Hunc Benedictum, (teste *Sigonio ann. 899.* Tusculana factio surrogavit Johanni mortuo, eumque contra Legem, sine autoritate Regia consecravit. *Leo V.* quoque contra leges Pontificatum adeptus, quem *Christophorus* familiaris ejus 40. diebus post in vincula conjecit, ubi squaloribus carceris etiam consumtus est. Christophorus solium invadit, sed septimo mense itidem à *Sergio*, Maróziæ meretricis amasio, in carcerem compactus, obiit. Desiit in hutificatu jam depulso. *Albertum Tusciæ Marchionem*, ut sibi auxilio esset, exoravit, teste *Sigonio* ann. 902. *Platina & Chronic. Norib. Lotharium* ponit pro *Alberto*. *Sigebert. Gemblac.* ann. 907. ad Francos tamen se contulit (Sergius) & eorum auxilia. Non jam hic *cleri electio aut populi consensus amplius attendebatur.* Prostant querelæ apud *Platinam* in Sergio III. p. 140. *Vide quæso quantum isti degenerarint à majoribus suis. Illi enim, utpote viri sanctissimi, dignitatem ultro oblatam contemnebant, orationi & doctrinæ Christianæ vacantes: hi verò largitione & ambitione pontificatum quærentes & adepti,*

Sect. X.

posthabito divino cultu, inimicitias non secus ac sævissimi quidam tyranni inter
Sergio III. 909 *sese exercebant: suas voluptates postea securius expleturi, cùm nullibi extarent, qui eorum vitia coercerent.* Sergio successit anno 911. *Anastasius III.* huic biennio pòst *Landus*, anno 913. & *Lando Johannes XI.* Patre Papa Sergio genitus ex Morazia meretrice, qvod clarè fatetur *Luitbprandus* illorum temporum scriptor, *lib. 2. c. 13.* Vid. vitam Johannis XI. Tom. VII. Concil. p. 172. ubi inter alia: *in custodia violentus invasor, violenter dejectus, obiit, postqvam sedem Apostolicam qvinq; annis & aliqvot mensibus, non tam rexisset, qvam turpiter inqvinasset.* Confer *Baron. ann. 912. n. 7. &c.* Hi Pontifices in eo laudabiles, qvod vita sua vitiosa non multis annis bonos inficerent, & scandalizarent, Deo eos, *inqvit* Platina, tanqvam monstra qvædam è medio tollente, *in vita Christophori p. 139.*

Johan. XIII. 955. §. LV. *Johannes XIII. al. XII.* invasor potiùs, qvàm Successor *ann. 955.* legem sanxisse fertur, ut *Imperator Augustus semper Romæ coronaretur.* Ita *Balæus:* Ab eo etiam *Otho M.* coronatus est, de qvo tamen non adeò solicitus fuit Otho, (qvòd Roma plures adspexerit eâ carentes, qvam decoratos) qvàm de ipso regno Italiæ ad obsequium reducendo. vide *Dieteric. in Othone M. p. 44.* Confer *Naucler. generat. 33. vol. 2. p. 738.* De hoc *Johanne XIII.* narratur in vita *Tom. VII. Concil. p. 181. b*, qvod *primus nomen suum immutaverit, & qvidem ex mero fastu & arrogantia pro Octaviano* voluit *Johannes nominari. Ob temporale urbis dominium Albericus Pater filium suum Octavianum nominaverat: ille è contra Pontificatum & spirituale dominium totius orbis consecutus, spirituali hoc nomine Johannes vocari voluit. Idem juvenili ardore spirans minarum & cædis, collecto exercitu copiisq; auxiliariis, ex Spoletano ducatu conductis, adversus Principem Capuanum, nomine Pandulphum bellum movit: cui cum ille Salernitanorum ope & auxilio fortiter resisteret, ad propria redire, pacemq; per legatos petere coactus fuit. Hujus tempore Berengarius solutus timore defuncti Luitulphi filij Ottonis, qvi ad coercendam ipsius Berengarij tyrannidem in Italiam missus erat, per universam Italiam impunè grassabatur, & profana simul & sacra absq; delectu devastabat.* (Hepidan. Cœnob. S. Galli annot. ann. 956. seq. T. 1. rer. Alam. Goldast.) *Qva de causa Johannes Papa tyrannidem illam non amplius ferens, legationem misit ad Ottonem Regem Germaniæ suppliciter, autore Luitbprando, litteris & signis Regem orans, qvatenus pro amore DEI, sanctorumq; Apostolorum Petri & Pauli, qvos delictorum suorum cuperet esse remissores, se sibiq; commissam sanctam Romanam Ecclesiam ex suorum inimicorum faucibus liberaret, ac saluti & pristinæ libertati restitueret.* Multis hæc qvoq; narrat *Luitbprandus* coætaneus scriptor, *lib. 6. cap. 6. & sqq. p. 153. Scriptor. Germ. Reuber.* ubi inter alia:

Horum

Horum Rex piisſimus lacrymoſis qveſtibus inclinatus, non qva ſua ſunt, ſed qvæ Jeſu Chriſti cogitans, filium ſuum ſibi cognominem contra morem puerilibus in annis regem conſtitutum in Saxonia dereliqvit: ipſe collectis copiis in Italiam peritus venit. Qvitanto Berengarium atq; Adelbertum celeriùs regno expulit: qvantò evidentius conſtat, qvod commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos Apoſtolos habuit. Bonus itaq; Rex diſperſa colligens & confracta conſolidans', qvod cuiq; proprium fuit reſtituit. De hinc Romam ſimilia facturus adiit, ubi miro ornatu mirog; apparatu ſuſceptus, ab eodem ſummo Pontifice & univerſali Papa Johanne unctionem ſuſcepit Imperij. Cui non ſolùm propria reſtituit, verum etiam ingentibus gemmarum, auri & argenti muneribus ipſum honoravit. Jusjurandum verò ab eodem Papa Johanne ſupra precioſiſſimum corpus Petri atq; omnibus civitatis proceribus, ſe nunqvam Berengario atq; Adelberto auxiliaturum, accepit. Poſthæc in Patriam properanter repedavit. Interea præfatus Papa juramenti & promiſſionis oblitus, qvam fecerat ſancto Imperatori, ad Adelbertum ut ſe adeat, mittit, juramento ei affirmans, ſe illum contra ſanctiſſimi Imperatoris potentiam adjuturum. Vide Lamb. Schaffnaburg. an. 961. ſq. Naucler. d. l. Reſciens Otto M. Imperator fraudes & perfidiam Johannis XIII, non ſtatim credere voluit, ſed accerſitis, uti narrat Luithprandus l. c. qvibusdam familiaribus, an hoc verum eſſet, Romam dirigit percontatum. Qvumq; illo ijdem nuncij perveniſſent, hujusmodi non à qvibuslibet, aut paucis, ſed ab omnibus Romanis civibus reſponſa ſuſcipiunt: Non diſpar videtur ratio, cur Joannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & diabolus oderit creatorem. Impedirator, qvemadmodum re ipſa experti ſumus, ea qvæ DEI ſunt ſapit, operatur, diligit, eccleſiaſtica & ſecularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat: Johannes Papa his omnibus adverſatur. Cives Ottone ſuſcepto cum omnibus ſuis (Papa & Adelberto fugientibus) fidelitatem promittunt; hac adſenſum & electionem Domini Imperatoris Ottonis Cæſaris Auguſti, filiiq; ipſius Regis Ottonis. Luithprand. l. c. p. 155. Aventinus l. 5. Annal. p. 305. Poſt triduum rogantibus tam Romanis Epiſcopis qvam plebe, magnus in S. Petri Eccleſia fit conventus. Luithpr. l. c. & his ſic reſidentibus non comparuit Johannes XIII. Papa. Decorum eſſet, præfabatur Imperator, tam claro ſanctoq; dominum Papam intereſſe Concilio, cui tantum declinaverit cœtum, vos, ô ſancti Patres, conſulimus, qvibus communis labor Eccleſiaſticus ac commune negotium exiſtit. Tunc Romani Pontifices & Cardinales, presbyteri ac diaconi, cum univerſâ plebe dixerunt: Miramur ſanctiſſimam prudentiam veſtram nos hoc velle percontari, qvod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos in-

Johan. XIII. 955.

colas

colas latet. *Non hic jam de illis eſt, qvi veniunt in veſtimentis ovium, intus autem ſunt lupi rapaces: ita apertè ſævit, ita apertè diabolica pertractat negocia, ut nihil circuitionis utatur.* Sabellic. enn. 9. l. 2. p. 485. teſtatur multum diuq; conatum eſſe Imperatorem Ottonem, Pontificem Johannem ad honeſtiorem vitam revocare aſſidendo & blande appellando hominem; ſed nihil profeciſſe &c. Proferuntur capita accuſationis; qvod viſus ſit in eqvorum ſtabulo diaconum qvendam ordinaſſe: qvod ordinationes Epiſcoporum precio fecerit; Adulterii item, ſacrilegii, imò inceſtus, & homicidiorum accuſabatur. Diaboli in amorem vinum bibiſſe reus agitur &c. *Luitprand.* l. c. c. 7. Citatur Joannes unanimi conſenſu ad Concilium, ut ſe purget. Exemplum literarum habes cap. 9. *Luitprandi* apponuntur capita accuſationum, annexâ deniq; cautione: *Si forte vim temeratiæ multitudinis formidatis, juramento vobis affirmamus, nihil fieri præter ſanctorum canonum ſanctionem.* Qvid ad hæc ſceleſtiſſimus homuncio? docet idem autor cap. 10. his: *Johannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus Epiſcopis.* (negligit prorſus Imperatorem Ottonem) *Nos audimus dicere, qvod vos vultis alium papam facere. Si hæc facitis, excommunico vos* (ſatis pro autoritate,) *de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam ullam ordinare & miſſam celebrare.* Sed en demiſſionem & modeſtiam animi Ottonis, qvi reſcripto illum dignatur, præmiſſo honorifico titulo, nomen ſuum præponens: *Summo Pontifici & univerſali Papæ Domino Joanni, Otto divina reſpectu clementiæ Imperator Auguſtus: ſed & ſacra ſynodus Romæ ob ſervitium DEI congregata in Domino.*—*Iſt & aliud veſtris in literis ſcriptum, qvod non Epiſcopum, ſed puerilem ineptiam ſcribere deceret. Excommunicaſtis enim omnes, ut non habeamus licentiam canendi miſſas, edomandi Eccleſiaſticas diſpoſitiones, ſi alium Romanæ ſedi conſtitueremus Epiſcopum. Ita enim ſcriptum erat, Non habeatis licentiam ullam ordinare. Nunc ut nos putavimus, imò credimus, duo negativa facere unum dedicativum, niſi veſtra autoritas priſcorum ſententias infirmaret autorum. Nos vero intentioni veſtræ non verbis reſpondeamus. Si ad Synodum venire & objecta purgare non differtis, autoritati veſtræ procul dubio obediemus. Sed ſi, qvod abſit, venire & objecta vobis capitalia crimina purgare diſſimulatis, cùm præſertim vos venire nihil impediat, non maris navigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem veſtram parvi pendemus: eam potius in vos retorqvebimus, qvoniam qvidem juſte facere poſſumus. Judas Domini noſtri Jeſu Chriſti proditor, imò venditor, cum ceteris prius ligandi atq; ſolvendi poteſtatem à magiſtro in hæc verba acceperat: Amen dico vobis, qvæcunq; ligaveritis ſuper terram &c. Qvam diu enim bonus inter diſcipulos fuit, ligare atq; ſolvere valuit: poſtqvam vero capi-*

Johan. XIII. 915.

cupiditatis veneno homicida factus vitam occidere voluit, qvem postea ligatum solvere, atq; solutum ligare potuit, nisi seipsum, qvem infelicissimo laqveo strangulavit? Missa hæc responsio per Adrianum & Benedictum cardinales. Sed cum inveniri Pontifex non posset, ad tertiam synodum, qvæ tunc habita, reversi sunt. Tum Imperator frustra adventum Pontificis Joannis expectari aperit, sed & qvàm perfide secum egerit. *Notum*, inqvit, *facimus vobis Archiepiscopis, presbyteris, diaconis, reliqveq; clero, nec non & comitibus, judicibus, omniq; plebi, qvod idem Joannes Papa oppressus à Berengario atq; Adelberto rebellibus nostris, miserit nobis in Saxoniam nuncios, rogans ut pro amore DEI in Italiam veniremus, & Ecclesiam sancti Petri ac seipsum ex faucibus eorum liberaremus. Nos verò, adjuvante DEO, qvantum fecerimus, non est necesse dicere, ut impræsentiarum videtis. Ereptus vero meâ operâ ex eorum manibus & honori debito restitutus, oblitus juramenti & fidelitatis, qvam mihi supra corpus sancti Petri promisit, eundem Adelbertum Romam venire fecit, & contra me defendit: seditiones fecit, & videntibus nostris militibus dux belli factus lorica & galea est indutus. Qvid super hoc sancta Synodus decernat, edicat. Ad hæc Romani Pontifices, reliqvusq; clerus, & cunctus populus dixerunt: Inauditum vulnus, inaudito est cauterio exurendum. Si corruptis moribus sibi soli & non cunctis obesset, qvoqvo modo tolerandus esset. Qvot prius casti hujus facti sunt imitatione incesti? Qvot probi hujus exemplo conversationis sunt reprobi? Petimus itaq; magnitudinem imperii vestri, monstrum illud nulla virtute redemptum à vitiis, à sancta Romana Ecclesia pelli, aliumq; loco ejus constitui, qvi nobis exemplo bonæ conversationis præesse valeat & prodesse sibi recte vivat, ac bene vivendi nobis exemplum præbeat. Tunc Imperator: Placet inqvit, qvod dicitis, nihilq; gratius nobis, qvàm ut talis qvi huic sanctæ & universali sedi præponatur, inveniri possit. Ita sic dictis*, pergit Luitprandus cap. II. *omnes unâ voce dixerunt: Leonem venerabilem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Protoscriniarium, virum approbatum, ad summum sacerdotii gradum, nobis in pastorem eligimus, ut sit summus & universalis Papa Romanæ Ecclesiæ, reprobato ob improbos mores Joanne apostata. Qvum hoc omnes tertiò dixissent, annuente Imperatore, nominatum Leonem ad Lateranense palatium secundum consvetudinem cum laudibus ducunt, & certo tempore in Ecclesia S. Petri ad summum sacerdotium sanctâ consecratione attollunt, & fideles ei affuturos jurejurando promittunt.* Hoc animadvertens Johannes Papa depositus, Romanos pecuniâ corrupit, Imperatorem juxta & Leonem novum Papam trucidarent. Obtinuit, qvod volnit: Romani enim prædæ inhiantes, omnibus viribus in hoc incumbunt; sed infelici successu. Imperatore enim iis occurrente, turpi fugâ sibi consulere coacti sunt, pontem Tyberis, qvem impeditum plau-

Johan. XIII. 955.

ſtris habebant, relinqvere, cæſi ſunt numero non pauci. *Luithprandus* d. l.

Leo 963. *Sigebert. Gemblac. ann. 963. Devictus in, Leo Papa VIII. pedibus Imperatoris obvolutus erat, ut Romanos obſides reddat, ſeq; eorum fidei commendet. Mulieres interim, qvibus cum Johannes conſveverat, non deſiere concitare Romanos, ut contra fidem datam Leonem ejicerent, Johannem verò ſuſciperent. Imperator etiam hæc molimina deſtruere volens, exercitum diſponit; cum vero Johannes pro libidine ſua cum cujuſdam viri uxore ſe delectaret, in temporibus adeo percuſſus eſt à Diabolo, ut intra dierum octo ſpatium eodem vulnere ſit mortuus.* Ita *Luithprandus* d. l. *Nauclerus* d. l. p. 736. *Sabellicus* ennead. 9. l. 2. p. 485. *Gemblac.* d. l. Romani juramenti immemores ad inſtantiam cognatorum Johannis XIII. *Benedictum V.* Diaconum papam conſtituunt, juramento ſe obſtringentes, ſe hunc ſuum Pontificem contra Imperatorem defenſuros. *Sabell.* d. l. *Chronic. Norib. in Benedicto V.* Sed & hi conatus non ſucceſsère; Imperator enim fame & machinis usq; adeo afflixit urbem, ut deditione res ſuas componerent. Potitâ urbe Benedictum invaſorem intruſum dejecit, Leonem verò reſtituit. Benedictus objurgatus à Leone Papa, qvâ autoritate ſibi Pontificalem dignitatem aſſumſiſſet, cùm tamen Imperatori promiſiſſet, ſe nunqvam cum cæteris Romanis Papam electurum & ordinaturum absqve illius & filii ejus conſenſu? Suppiici voce reſpondit: *Si qvid peccavi, miſeremini mei. Imperator effuſis lachrymis rogavit Synodum, ne Benedicto præjudicium fieret. Benedictus ad pedes Leonis provolutus ſe peccaſſe & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ invaſorem profeſſus eſt. Poſt hæc pallium & Pontificalem ferulam Leoni Papæ reſtituit. Sed ferulam idem Papa fregit, & fractam populo oſtendit; deinde Benedictum interra ſedere præcepit, cui caſulam, qvam planetam vocant, cum ſtola pariter abſtulit, & omnibus Epiſcopis dixit: Benedictum ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis invaſorem omni Pontificatus honore privamus &c.* Sapiunt hæc ex parte præſumtionem non parvam Papalem. Qvæ pluribus *Luithprandus* l. 6. c. 11. & ex eo *Baronius Annal. ann. 963. ſqq.* Vide Tom. VII. *Concil. in Johanne XII. Pontif. & Benedicto V. Roleuvinck.* Faſc. Temp. ann. 954. *Nauclerus* p. 736. *Blond.* l. 3. dec. 2. p. 200. *Antonin.* tit. 16. cap. 1. §. 16. *Mutius l. 13. Chronic. Germ. p. 103. 104. Vincent. Bellovac. Specul. Hiſtor. l. 24. c. 86. Stella in Leone X. p. 35. Diſtinct. LXIII. c. in Synod. Stumpf. Chron. Helvet. l. 2. c. 19.* Leo ut paria referret, Imperatori, non tantùm ſtatuit, *ne ullus Papa fieret ſine conſenſu Imperatoris*, propter malitiam Romanorum, qvi ſuos intrudebant, *Roleuvinck. Faſc. Ann. 945*; Sed etiam Imperatori, & poſteris Impp. & Regibus Italiæ diplomate perpetuò valituro, omnibus donationibus Eccleſiæ Romanæ conceſſis à Carolo, Pipino, Ariperto, Juſtiniano, *renunciat*, ſeu illæ inſtru-

mento

mento à Notariis excepto conſtent, *ſeu* Imperiali diplomate, *ſeu* alio qvovis pacto. Exprimuntur ſigillatim omnes provinciæ, inſulæ, civitates, urbes, caſtella in hac renunciatione, qvæ in Imperatoris Ludovici donatione recenſentur, nullâ exceptione, multa etiam qvæ ibi nominatim non habentur, per conſenſum & autoritatem populi Romani, *tam* Clericorum, *qvam* Laicorum de omnibus ordinibus Romanis ex unaqvaqve regione præſentibus ac confirmantibus. *Ut hæc omnia poſſideatis ad uſus curiæ & militiarum veſtrarum, ad bellandum & expugnandum contra prædictos Paganos, & contra rebelles Imperij Romani. Ideoq; per hujus noſtri auctoritatem inſtrumenti confirmamus & corroboramus in omnibus progeniebus veſtris à generatione in generationem in perpetuum.* Leo 963. *Nam ſi qvisqvam hanc noſtram auctoritatem deſuxerit, & hujus violator repertus fuerit, ſive contra hoc agens, ſciat ſe in iram B. Petri principis Apoſtolorum & noſtram, noſtrorumq; prædeceſſorum caſurum. Inſuper niſi à malo reſipuerit, ſubjaceat legi Juliæ reus regiæ majeſtatis & Reip. ut hi, qvi contra Remp. vel contra Imperatoris majeſtatem aliqvid moliti fuerint, animæ amiſſionem ſuſtineant, & bona eorum publicentur.* Hæc ex Crantz. *Metropol. Sax.* lib. 4. c. 10. *Baronius Tom. X. Annal. ann. 964. n. 24. ſqq.* Vide *Roleuv. Faſcicul. Temp. ann. 964.* Muſſitat hic *Baronius*, Leonem Pſeudo Papam fuiſſe, & cum eo *Binius*, vel qvicunq; inſcriptionem Concilii Romani fecit, hoc modo: *Conciliabulum Romanum, qvo Johannes Papa deponitur, & Leo qvidam (qvem Scriptores perperam inter veros Pontifices adnumerant) in locum ejus ſurrogatur.* Sic etiam *Stangef. in Annal. Weſtphal. p. 197. l. 2.* Criminatur *Baronius* Leonem; ferre autem poteſt *Johannem* impuriſſimum & *Benedictum* tanqvam legitimos ſucceſſores Petri. Criminatur *Imperatorem*, qvod præpoſtero Zelo Johannem deturbarit, non tertiò citatum. Criminatur *Concilium*, vocans illud ſpurium, ſacrilegum Concilium, Conciliabulum &c. Qvare ſic detonet Baronius, proclive videre eſt, malè ſiqvidem tulit renunciationem donationum, communi conſenſu conceptam, imò in totum eandem contra communem conſenſum graviſſimorum ſcriptorum negare præſumit. Malo verbis ipſius mentem exponere, l. c. n. 23: *Sed cujus roboris*, inqvit, *(etiamſi vera eſſet Leonis ipſius hæc conſtitutio) eſſe potuit, qvæ ab eo edita eſt, qvi nec eſt dignus qvi Pontifex nominetur, ſed intruſus & occupator ſit potius nominandus?* Reclamant tot tantiq; antiqvi & recentiores ſcriptores. A clero & populo Romano Leonem VIII. electum eſſe, docet *Luitbprandus* coætaneus ſcriptor *l. 6. c. 11. Omnes una voce dixerunt, Leonem venerabilem* &c. Et ſic etiam *Compilatio Chronologiæ p. 735. Tom. 1. Scriptor. Germ. Piſtorij. Paul. Lang. Chronic. Citizenſ. p. 757. Sigebert. Gemblac. ann. 963. Roleuvinck.* Faſcic. Temp. *ann.*

964.

964. *Matt. Chronic.* l. 13. p. 103. T. 2. *Scriptor. Germ. Piſtorij. Naucler.* Gene-
Leo rat. 53. *vol.* 2. *p.* 736. *Antonin.* P. 2. Hiſtor. tit. 16. c. 1. §. 16. *Sabellic.* ennead.
963. 9. l. 2. p. 485. *Vincent. Bellovac.* l. 24. c. 86. Hiſt. Specul. *Chronic. Noriberg.* f. 178. b. *Platina. Joh. Stella.* Venet. Sacerdos de vitis Pontif. Leonē. Ergò ne intruſus occupator erit Leo, non verius Johannes? Sed Concilium Romanum Conciliabulum nominare pergit iterum ſine fronte, contra tot tantosq; teſtes. Audi Baroni *Luitbprandum* l. 6. c. 6. p. 155. cujus verba: *Poſt triduum rogantibus tam Romanis Epiſcopis, quàm plebe, magnus in Eccleſia S. Petri ſit conventus*, numerantur deinde magno numero aſſeſſores Concilii &c.—& ſub finem capitis: Petrus qvi & Imperiola eſt dictus, aſtitit cum omni Romanorum militia. *Lambert. Schaffnaburg.* ann. 963. *Magna Synodus facta eſt Romæ, cui Otto Imperator præſidebat, cum magna multitudine Epiſcoporum, Abbatum, Sacerdotum, Clericorum ac Monachorum, ibiq; dejectus eſt Benedictus à ſede Apoſtolica.* *Sigebert. Gemblac.* ann. 963. *Collectio à tota Italia Epiſcoporum Concilio, Joannes Papa de nefariis cauſis infamatur. Qui tertio evocatus, dum ſe excuſatum venire cunctatur, poſt multa tandem ea „ cunctis præjudicata, Leo adhuc Laicus electione omnium & conſenſu Imperatoris Papa ſubſtituitur.* *Vincent. Bellovac.* l. 24. c. 86. Piget in re tam certa plures addūcere. Sine fronte porrò ſcribit *Baronius* depoſitionem Joannis non præcellidſe trinam citationem. Prodeat iterum modò citatus *Sigebertus Gemblacenſis*, qvi expreſsè: *qvi tertiò evocatus &c.* Immorandum his pauliſper conſultum duximus.

Johan. §. LVI. *Johannes XIV.* al. XIII. Narnienſis *anno 965.* communi to-
XIV. tius populi ſuffragio eligitur. *Continuator Reginon.* l. 2. ann. 965. *Aventin.* l. 5. annal. p. m. 305. *Naucler.* Generat. 53. Vol. 2. *Antonin.* P. 2. Hiſt. Tit. 16. c. 1. §. 17. &c. Manſvetudinis & tranqvillitatis maximè ſtudioſus perhibetur; contrarium tamen teſtantur actitata ejus. Nam qvi adverſarios ſuos, Petrum ſcilicet Urbis præfectum & Godofredum Comitem Campaniæ cum filiis, duos conſules, Senatores XII. ac nobiles Romanos, magnâ patientiâ ferre debuiſſet, non tantum permiſit, ut Imperator partem illorum in exilium ageret, alios bonis exueret, XII Senatores in crucem ageret, Godofredi & filii oſſa è ſepulchris erueret; *ſed ipſe Pontifex* etiam Petrum ſuo arbitrio traditum puniendum, nudum per carnificem ad eqvum Conſtantinianum ad integrum diem crinibus alligari, aſino impoſitum facie ad poſteriora verſâ & manibus caudæ alligatis, per totam urbem flagellis cædi, incarcerari & in Germaniam ejici. Inſigne, ſi Diis placet, ſpecimen patientiæ & manſvetudinis papalis. De ſuperbia hujus Papæ *Coronic. Reginon.* l. 2. ann. 965. p. 82. T. 1.

Script.

Script. Germ. Piſtorii, his: *Qui (Johannes Papa) ſtatim Majores Romanorum elatiore animo, qvam oporteret, inſeqvitur, qvo in brevi inimiciſſimos & infeſtos patitur.* De infatiabili vindicta *Antonin.* P. 2. Hiſt. Tit. 16. c. 1. §. 17. *Naucler.* vol. 2. generat. 33. p. 737. *Platina* in Johann. XIV. Vide *vit. Johann. XIII. Tom. 7. Concil. p. 192.* Hic Johannes Othonem juniorem confortem Imperii Otton. I. coronavit. Otho ei reddidit urbem Ravennam cum territorio, aliaq; complura à Berengario ablata. Vide auctores citat. Addit *Sigonius* de Regno Ital. lib. 7. veterem Pipini, Caroli ac Ludovici donationem novo diplomate confirmaſſe. *ann. 973.* Sed nullum certum autorem vel fide dignum producit. Imò ex ejusdem verbis patet ad oculum, Pontificis autoritatem tùm in ſpiritualibus tantùm poſitam fuiſſe. *Qvanqvam,* inqvit, *Italia à Rege, eodemq; Imperatore & Romano Pontifice tenebatur, non eadem tamen in utroqve erat autoritas. Pontifex Romam, Ravennamq; & ditiones reliqvas tenebat autoritate magis, qvàm imperio,* qvod civitates Pontificem, ut Reip. principem, Regem verò, ut ſummum Dominum intuerentur, atqve ei tributa obſeqviaq; præberent, & Pontificis vires in ſacris deteſtationibus verſabantur, qvas Chriſtiani Reges tùm maximè exhorrerent. Johann. XVI. 965.

§. LVII. Johanni XIV. ſufficitur *Benedictus Sextus* ann. 974. & huic *Donus II.* Dono *Bonifacius VII.* Monſtrum hominis, cujus cadaver ignominiosè per plateas raptatur & ſepultura populari demum à clericis mandatur. De hoc & aliis Pontificibus *Sabellicus* ennead. 9. l. 2. p. 488. *Mirum dictu eſt, qvantum per id tempus degeneratum ſit à Veterum Pontificum pietate: illi ſuo ſanguine Pontificium decus auxerunt, hi auctum cadibus & rapinis prophanarunt: donariis illi templa dotarunt, hi ſacrilegiis exuerunt: hi rivalis artibus rem bonam ambire, illi oblatam verecundè & cunctanter adire, ut difficile ſit judicare, plus moderationis & innocentiæ in illis fuerit, an in iis, qvi poſtea ſecuti ſunt, impudentiæ & temeritatis: ſed utinam hæc mala una ætas vidiſſet! Blond.* l. 2. dec. 2. Benedictus VI. al. VII. à clero & populo electus annuente Ottone II. Imperatore, cujus filium & conjugem coronavit, inimicos ſuos pro manſvetudine Papali, auxilio Imperatoris, fudit *anno 984.* Johannes XV. à Romanis incarceratur, ubi etiam moritur. De his temporibus & Pontificibus *Sigonius* l. 7. de regno Ital. *anno 974. Renovata inde vetere in Pontificiis comitiis ambitione Romani neglecto proximo Leonis decreto, Pontifices qvos libido tulit, rurſus ſine Imperatoris autoritate crearunt.* Vide *Martin. Polon.* Chronic. in Benedicto VII. Benedicto VII. ſuffectus eſt à populo & clero *Johannes XVI. al. XV.* Petrus antè dictus Papienſis Epiſcopus, nihil minùs qvàm humilis & manſvetus Pontifex. Prolixo Benedict. VI 974.

lixo & ἀσπόνδῳ odio in clerum is exarſerat, cujus odium iterum expertus
Johan. XVI. 985. eſt. Ægrè imprimis tulerunt, qvod divina humanaq; omnia cognatis & affinibus elargiretur. Subleſtæ fidei homo ab Arnulphi Canonici Laudunenſis delegatis corrumpi ſe pecuniâ paſſus eſt, *ut Hugonis Cajeti* légatos per triduum ante januas papales detinuerit, & ſic infecta re dimiſerit. Qvàm malè hoc tulerit Hugo, vel inde conſtare poteſt, qvod Rhemis in Gallia Synodum nationalem coegerit, totamq; rem ejus judicio ſubjecerit. Præſidebat prædictæ Synodo alius qvidam Arnulphus Aurelianus Epiſcopus, qvi inter alia: *Qvid hunc, Reverendi Patres, in ſublimi loco ſedentem, veſte purpurea & aurea radiantem, qvid hunc, inqvam, eſſe cenſetis? Nimirum ſi charitate deſtituitur, ſolaq; ſcientia inflatur & extollitur, AntiChriſtus eſt, in templo Dei ſedens, & ſe contendens, tanqvam ſit Deus; ſi autem nec charitate fundatur, nec ſcientia erigitur, in templo DEI tanqvam ſtatua, tanqvam idolum eſt, à qvo reſponſa petere, marmora conſulere eſt.* Allegat & Africanorum Patrum judicium, unicuiq; Epiſcoporum *DEUM examinis inſpirare juſtitiam, non ſoli Romano.* Item Canonem Nicænum, qvi bis in anno Concilia habenda præſcribat, *nulla Pontificiæ in eo autoritatis habita ratione &c.* Narrat hoc pluribus *Revius in Johann. XVI. p. 105.* his: *in ſumma reus ſiſtitur, deponitur. Gerbertus Floriacenſis monachus ei ſubſtituitur, Excandeſcit Joannes & Regi anathema minatur, rege ad defenſionem ſe offerente legatos in Galliam mittit. Gerbertus epiſtola ad Seguinum ArchiEpiſcopum Senonum, factum defendit, Pontificis judicium expectandum fuiſſe negat, Deo magis obediendum, qvàm hominibus aſſerit, excommunicationem ejus, ſi hac de cauſa ſtringatur, non aſſis facit &c. ac larvam in ſummâ ei egregiè detrahit. Joannes Synodum aſſignat modò Roma, modo Aqvisgrani, ſed Epiſcopi Gallia ſe extra regnum convenire non teneri aiunt. Demum Munſoni in finibus Gallia convenitur, ubi ſolus comparet Gerbertus, ac ſtrenuè Gallorum cauſam agit. Legatus judicium ſuſpendit & lite pendente Epiſcopali ei functione interdicit: ille negat hanc Papa poteſtatem eſſe, nec confeſſum, nec convictum, nec ad Concilium venire detrectantem communione removere. Tandem diſcedit ad Othonem III. in Germaniam, à qvo ArchiEpiſcopus Ravennæ factus, ſcripſit idem Apologiam Eccleſiæ Gallicanæ, in qva nerveſiſimè Papa in Eccleſias tyrannidem exagitat.* Vide *Naucler.* l. 5. Generat. 33. p. 740. *Sabellic.* ennead. p. 499. l. c. de Johanne XV. *Baronius* Annal. 985. n. 1. *nec parum*, inqvit, *habuiſſe dici poteſt Romani Pontificis, ſive ſpectes ingreſſum, ſive progreſſum, vesq; ab eo geſtas conſideres. Unde parum conſulunt veritati, minusq; pietati, & S. R. E. dignitati, qvi hunc inter Romanos Pontifices referunt, annumerandum potiùs inter famoſos latrones, & potentiſſimos graſſatores, atq; patriæ perditores Syllas & Catilinas,*

horumq;

horumq́, similes, qvos omnes superavit sacrilegus iste turpissimâ nece duorum Pontificum. Posthabito DEI honore, *inqvit Platina, in Joh. XVI. p. 150.* & Romanæ sedis dignitate, qvem certè errorem ita posteris tradidit, ut ad nostram qvoqve ætatem pervenerit. Qvâ qvidem consvetudine, nil certè dici pernicioſius potest, cùm non ob religionem & DEI cultum appetere Pontificatum nostri sacerdotes videantur, sed ut fratrum vel nepotum, vel familiarium ingluviem & avaritiam expleant. *Johannes XVII. sufficitur* à clero & populo Romano, qvem tamen Crescentius,& factio ferre haud potuerunt,superiorem potestatem ambientes, Johannes Othonem III. sibi auxilio ut esset, in Italiam vocavit, promittens se Imperatorem eum coronaturum. Accelerat Otto. Hoc advertens Crescentius intercessione Papæ indignationē Othonis declinavit, & veniente Papa, ipse cum senatu ad pedes Papæ veniam postulavit. Moritur, sub hoc tempus Johannes,cui Otho Brunonem Ducem Franciæ substituit, qvi deinde *Gregorius V.* audivit. *Glabr.* Chronic. lib.1.c. 4. p. 6. Hist. Franc. Pithœi. *Sigebert. Gemblac.* anno 1001. *Blond.* l. 3. dec. 2. *Schaffnab.* 996. sqq. *Roleewinck.* Fascic. Temp. ann. 994. *Mutius Chronic.* l. 14. p. 107. Tom. 2. Script. Germ. Pistorii. *Naucler.* d. l. p. 740. *Aventinus* Annal. Bojor. l. 5. annal. p. 310. *Martin. Polon.* ann. 986. *Antonin.* P. 2. Tit. 16. c. 1. §. 16. *Sigon.* l. 7. Ital. *Lehmann.* Chronic. Spirens. l. 5. c. 13. *Baclerus* in Ottone III. p. 368. &c. Sed & hunc Brunonem Consangvineum Othonis Imperatoris ferre noluit factio Crescentii: hoc enim deturbato Johannem qvendam in solium collocarunt, Crescentio Consularem dignitatem conferentes; Itali enim Papam Germanum tolerare haud poterant. *Conqveritur,* hic *Gregorius V.* de violentia sibi illata, petitq; sui restitutionem. Accurit Otho, & captâ Româ decernit novellum Papam manibus, pedibus & auribus detruncandum, oculos effodiendos. Additur in vita *Greg. V. Tom. VII. Concil. p. 198.* Post illam membrorum amputationem *asello imposuerunt, tenentemq́, alterius asini praeuntis, tanqvam rectoris caudam in manibus, compulerunt, ut per publicam totius Urbis viam caneret: Tale supplicium patitur, qvi Romanum Papam de sua sede pellere nititur.* Crescentius captus ex arbore suspensus, præcipitio priùs vitam finiens. Restituitur *Gregorius V.* natione Germanus. Is sub prætextu, qvasi patriam suam insigni aliqva dignitate esset ornaturus, miro artificio jus inaugurationis ac confirmationis Imperatorem ad sedem Pontificiam alligavit. Sanxit enim, ut *penes solos Germanos eligendi Regem esset jus ac potestas, qvi post diadema à Rom. Pontifice acceptum Imperator & Augustus appellaretur.* Sunt q; *Electores* constituti Moguntinus, Trevirensis, Colonienſis, Archiepiscopi, Marchio

Johan. XVII. 985.

Gregor. V. 995.

chio Brandenburgicus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ Dux, Rex Bohemiæ, qvi paribus ſuffragiis Electorum exiſtentibus litem inter eos dirimeret. Hanc conſtitutionem Imperator & probavit & autoritate ſua ratam haberi voluit. Vide *Mutium* Chronic. l. 14. p. 107. *Naucler.* d. l. p. 742. *Centur.* Magd. X. cap. 10. *Blond.* l. 3. dec. 2. in vit. Gregorii. V. Tom. VII. Concil. p. 199. *Martin. Polon.* in Ottone III; *Baron.* ann. 996. n. 38. *Stangefol.* Ann. Weſtphal. l. 2. p. 220. *Platina* in Gregor. V. *Sabell.* enead. 9. l. 2. p. 493. *Chronic. Noriberg.* f. 183. *Revius* in Gregor. V. *Doling.* Antichriſt. *τυμβ.* p. 24. ſqq. Vulgaris ſententia eſt, *inqvit Hornius P. 2. Orb. Politic. p. 31.* Electores ab Othone III. inſtitutos: ſed qvia nihil certi » ex hiſtoriis demonſtrari poteſt, hinc politici ad longum uſum & tacitam » approbationem recurrunt. Thuan. l. 1. Carpz. c. 10. ſect. 5. 6. qvi præſertim » circa tempora Friderici II. invaluit, qvo Electio Cæſarum fieri cœpit. » Septem autem Electores approbati fuerunt Noribergæ, à qvibuſdam » Principibus ſecularibus & Eccleſiaſticis, vel apud oppidum Renſe, circa » Confluentiam, ubi hodieq; extat locus dictus Keyſer Stuel / vel circa » Ingelheimium. Initio certus Electorum numerus non fuit, ſed nunc plures, nunc pauciores; donec tandē ad ſeptem ea dignitas devolveretur. Conf. *Emil. Chreggione* velitat. de VII. S. R. I. Officialibus. *Limn.* Aur. Bull. p. 65. & lib. 3. c. 1. 2. Jur. Publ. putat, *non tam ſpeciali & expreſſa alicujus conſtitutione, qvam conſvetudine ſenſim ordinum conſenſu approbata introductum &c.* Conſtitutionem dubiam imò nullam eſſe, evincit *Limn.* d. l. argumentis non contemnendis. I. Reliqvos Principes tum nondum excluſos fuiſſe. *Wippo* in vita Caroli Salici c. de electione regni. II. Nullum veterum Hiſtoricorum Conſtitutionis mentionem facere, teſtibus *Onuphrio & Lehmanno.* III. Mentionem fieri Regis Romani, qvi tamen ſub Friderico I. demum cœpit inclareſcere. *Bodin.* I. de Rep. c. 9. *Petrus Heig.* qvæſt. 3. n. 47. Inſignis locus eſt *Aventini* l. 5. annal. Bojor. p. 310. *De ſeptem viris & primariis Heptarchis, qvi ſibi deligendi Imperatoris Romani Germanici, partes nunc ſumunt, nihil penitus, ne verbo qvidem uno, neq; Hermannus, neq; Romerius, neq; Sigebertus, neq; Otto noſter, Guntherusve Poeta, & cæteri qvi, proximi horum temporum gravuſimi diligentiſimiq; ſcriptores, ullam mentionem faciunt: profectò non omiſuri tantam rem, ſi, uti noſtro ſeculo ſunt, illa tempeſtate principes illi, conſtituendi Cæſaris legem ac prærogativam acceptiſſent. Res aliter eſt: Nempe longo tempore poſt inſtitutæ, filios ſemper parentibus, proximos ſanguine & affinitate in demortuorum locum ſucceſſiſſe, ab omnibus communiter ducibus, dynaſtis, ſatrapis, epiſcopis, præſulibus, civibus, populo Italiæ, Galliæ, Germaniæ deſignatum eſſe rectorem, uſu tum rerum ma-*

giſtra

Gregor. V. 995.

giſter indicat. Ego illos demum poſt fata Friderici II. inſtitutos, & à Gregorio X. Pontifice Max. confirmatos eſſe compertum habeo. Pluribus hæc perſeqvitur *Lehmannus Chron.* lib. 5. cap. 17. qvem omninò lege. Multus eſt *Baronius* in tractanda hac materiâ, hoc potiſſimum agens, *ut Gregorio V. in ſolidum ferè hanc conſtitutionem adſcribat*, demum *anno 996.* In eo terminatur diſcurſus; *non creáſſe qvidem Pontificem Electores Imperij, ſed ſtatuiſſe Imperatores deinceps, à Germaniæ Principibus eligendos fore*, nempe ut illis Romam idcirco adire & conſulere non eſſet opus. Nota etiam hic ἀξιολογίαν *Platinæ & Blondi* l. 3. dec. 2. qvi *Gregorio V.* tribuunt, qvod decimo tribuendum, decretum ſcilicet: *ſolis Germanis licere Principem deligere, qvi Cæſar & Romanorum Rex appellatus, tum demum Imperator & Auguſtus haberetur, ſi eum Romanus Pontifex confirmáſſet*, Vid. *Onuphrius* in Gregor. V. *Gregor. V. 995.*

§. LVIII. In fine ſeculi X. Pontificales honores capeſſit *Sylveſter II.* natione Gallus *Gerbertus* antea dictus. Præceptor is aliqvandiu fuerat Othonis pueri, & Roberti Regis Francorum. *Mutius* Chronic. l. 14. p. 108. *Joh. de Buſſer* Soc. Jeſ. Hiſtor. Franc. P. 2. l. 7. p. 3. *Malis artibus hic Pontificatum obtinuit, ambitione, & diabolicæ dominandi cupidine impulſus; largitione primùm qvidem ArchiEpiſcopatum Rhemenſem, inde Ravennatem adeptus, Pontificatum poſtremò majore conatu adjuvante Diabolo conſecutus eſt, hac tamen lege, ut poſt mortem totus illius eſſet, cujus fraudibus tantam dignitatem adeptus erat. Doctrinæ cupidus, diabolo adjuvante, in tantum profecit, ut brevi Doctor optimus evaderet.* Poſt hæc qvæſivit Gerbertus à Diabolo, *qvamdiu in Pontificatu victurus eſſet? Reſpondit, qvamdiu Jeruſalem non attingeris. Dum verò anno qvarto Pontificatus ſui in Baſilica S. Crucis in Jeruſalem Romæ ſacrificaret, fato ſe moriturum ſtatim cognovit. Unde pœnitentiâ motus errorem ſuum coram populo confeſſus, rogavit ut omnes corpus ſuum diabolicis artibus ſeductum membratim detruncarent, diſſectum ac laceratum ſuper currum imponerent, & eò loci ſepelirent, qvo ſponte ab eqvis foret vectum. &c.* Hæc omnia ex *Nauclero* d. l. p. 742. *Antonin.* d. l. §. 18. *Chronic. Noriberg.* f. 181. b. *Dithmar.* Chronic. l. 6. p. 83. *Martin. Polon.* in Sylveſtro II. *Roterunck.* Faſcicul. ann. 1003. *Martinus Polon.* addit hæc: *ſepultusq; eſt in Lateranenſi Eccleſiâ, & in ſignum miſericordiæ conſecutæ, ſepulchrum ipſius tam ex tumultuatu oſſium, qvam ex ſudore præſagium eſt morituri Papæ, ſicuti eſt in eodem ſepulchro literis exaratum.* Theodor. à Niem de *privileg. & jurib. Imperat. Platina & Johann. Stella* in vita Sylveſtri 2. Magus turpis fuit, & nigromanta. Vid. *Antonin.* d. l. Niem. d. l. *Vincent. Bellovac.* Hiſt. l. 24. c. 107. qvi ultimus hæc de Sylveſtro II. *Sylveſter non per oſtium intráſſe creditur, qvippe, qvi à qvibuſdam etiam necromantiæ arguitur. De morte qvoq; ejus* *Sylveſter. II. 998.*

ejus non rectè tractatur, à diabolo enim percussus obiisse dicitur; quam rem nos in medio relinquimus, à numero enim Paparum videtur exclusus. Sabellic. Sylvest. II. 998. ennead. 9. l. 2. p. 494. Fruſtra eſt *Baronius anno 999.* excuſare volens, Sylveſtrum à crimine magiæ fuiſſe immunem. Fruſtra etiam interpolator *Martini Poloni*, ut *& Vit. Sylvest. II. Tom. VII. Concil. p. 204.* Omnia hæc mendacii arguentes, & impudenter affirmantes: *Quæ de Sylvestro recitata sunt, absq; ullo autoritatis testimonio afferuntur, vana & mendacissima, quæ repetunt ex hoc loco Balæus*, inſignis *impostor & verarum historiarum impudens, falsarius.* Verùm enim verò coætaneos & alios ſcriptores, ut *Glabri Dithmarum* &c. puduit hoc Diaboli mancipii vel meminiſſe tantum; vel ſi meminere, retiticere tam horrenda facinora, in reverentiam ſedis Romanæ. Ita ut benè qvadret, qvod Aventinus de temporibus Pauli XI. ſcripſerit, lib. 5. p. 345. *Vera scribere periculum, falsa crimen.* Neq; tamen gratiam ex hoc retulit *Glaber*, qvem *Baronius* ann. 996. n. 25. ſuo more criminatur, qvod aſſerere præſumſerit loc. cit. c. 4. *Pontificem Romanum in aliena diœcesi nihil posse præsumere plusqvam cæteros Episcopos, qvibus certis limitibus est definita diœcesis.* Aſſerit hoc contra Baronium, & ſeqvaces, multisq; deducit *Petrus de Marca* de concord. Sacerdot. & Imperii l. 4. c. 8. p. 247. ſqq. vid. omninò *M. Anton. de Domin.* l. 4. R. E. c. 8. §. 57. 58. In *Hermanno* Contracto certè vix veſtigium apparet. Hæc demum leguntur anno 1000. *Gerbertus qvi & Sylvester II. Papa CXLII.* ann. 5. *Lambert. Schaffnab.* ne mentionem qvidem ejus injicit. *Marianus Scotus* l. 3. ætat. 6. ann. 1000. *Sylvester sit Papa, hic sedet annis 4. mens. 1. diebus 8. & cessavit sedes diebus 23. Sigebertus Gemblacens.* eum præterit. *Mutius* d. l. *Blondus* paucis. *Vincent. Bellov.* Spec. Hiſt. l. 24. c. 107. & *Trithem.* Chronic. Hirſaug. ann. 999. de Sylveſtro judicium ſuum ſuſpendunt, ſcribentes: *Hic est Papa Sylvester, qvi à pelrud, pacti cum dæmonibus initi arguitur, cujus rei nos ferre sententiam nec volumus nec debemus. Qvare? Fuit enim Gerbertus monachus nostri Cœnobii Floriacensis.* Reſpondet idem *Trithemius* d. l. De donatione Ottonis III. Sylveſtro facta vide multis *Lehmannum* in Chronico Spirenſ. l. 5. c. 15. p. 491. Was allhie der von Niem / ſo umb des Päbſtlichen Hoffs Heimligkeiten gute Wiſſenſchafft gehabt / mit rechter gründlicher Wahrheit geſchrieben / das iſt bey andern Hiſtoricis nicht zu finden / ſondern was die Römiſche Kirche an Weltlicher Herrſchafft und Reichthumb inne hat / das alles ſchreibet ſie der Freygebigkeit Königs Pipini, Caroli M. und Ludovici Pii zu / werden auch bey alten und neuen Hiſtoricis die Briefe ſolcher Schenckung erzehlt / darinn die acht Städte / welche Käyſer Otto Pabſt Sylveſtro geſchenckt / ausdrücklich einver-

leibt

leibe und begriffen/darumb entſtehet die Frage: Wenn die Privilegia und Ubergaben Pipini, Caroli M. und Ludovici wahrhafft/und nicht wie die Donatio Conſtantini, auff falſchem erdichtetem Grund beweenden / ſolche acht Städte der Kirchen zu Rom rechtmäſſig zugeſtanden / und Käyſer Otto der Dritte (wie Sig. lib. 7. de reg. Ital. ſub Ottone ſchreibt) Pabſt Sylveſtro die Privilegia und Schenckungen Pipini, Caroli und Ludovici beſtetigt / wie und mit was Befugnüß eben dieſer Käyſer Otto/ ſeinen geweſenen Præceptoren damit verehren und begaben können/was er zuvor mit Fug und Recht von ſeinen Vorfahren ererbet und beſeſſen/und der Käyſer zuvor als deſſen Eigenthumb beſtetigt? Iſt es aber die gründliche beſtändige Wahrheit/daß Käyſer Otto Pabſt Sylveſtro die gedachte acht Städte eigenthümlich geſchencket und übergeben/ſo ſeyn ſie zuvor nicht des Pabſts oder der Kirchen zu Rom geweſen/und wird das jenige hiermit/was man von Pipini, Caroli und Ludovici Donation-Briefen fürgeben / nicht in ſchlechten Zweifel geſetzt. Daß denn Pabſt Sylveſter die acht Städte zuvor nicht gehabt/und ſolche ſeiner Kirchen Eigenthumb nicht geweſen/beweiſt erſtlich der von Niem in obberührtem Text/und ſchreibt/ was maſſen der Käyſer geſpühret/daß ſein Præceptor der Pabſt Weltlicher Herrſchafft in Mangel geſtanden/und ſich wegen Unvermögligkeit ſeinem Stande gemäß nicht auffbringen können. Solchen Mangel abzuhelffen / und den Pabſt zu ſolcher Hoheit zu erheben/daß er einem Weltlichen Fürſten gleich ſeyn könte/hat er demſelben acht Städte/mit ihren zugehörigen Landen/welche acht Graffſchafften zu vergleichen/geſchenckt und übergeben. Zum andern beweiſts das Privilegium der Schenckung Käyſer Ottonis, darinn ausdrücklich geſagt wird/daß die Land und Leute/darüber die Päbſte ſich groſſer Gerechtigkeit angemaſt/von Käyſer Carolo Calvo, der Carolum M. über ſechtzig Jahr in der Regierung gefolgt/der Kirchen zu Rom ſolen geſchencket ſeyn: Aber Käyſer Otto widerſpricht diß Fürgeben rund/und ſaget: daß es ein grundloß Gedichte ſey. Hæc ſunt etiam commenta, qvibus dicunt, qvendam Carolum S. Petro noſtra Publica tribuiſſe. So dahmals Pabſt Sylveſter dem Käyſer die Privilegia und Donationes Pipini, Caroli M. und Ludovici hätte fürgelegt/und mit dem Augenſchein ſeine Gerechtigkeit und Poſſeſſion der acht Städte oder Graffſchafften warhafftig darthun können/hätte man Käyſer Ottonis Schenckung vor ein Geſpött müſſen halten/in dem er ſeinen Præceptorn mit dem Ehre wollen thun/damit ſeine Vorfahren vorlängſt verehrt und begabt geweſen/ꝛc. Decreta Sylveſtri hæc tradit Lehmann. p. 404. Pabſt Sylveſter hat vom Päbſtlichen Gewalt Gottes Wort gemäß gelehret/und viel anderſt/als die Römiſchen Kirchenlehrer heutiges Tages davon ſchreiben/deßhalben ſchilt und verunglimpfft der

Sylveſt. II. 998.

Cardi-

Cardinal Baronius gedachten Pabſt auffs euſſerſte/und ſagt unter andern/es ſey keiner iemals zum Ampt des Pabſtthumbs gelanget/ der daſſelbe in öffentlichen Schrifften ſo heffrig zur Banck gehauen und verkleinert. Omnino poſſumus affirmare, nullum hactenus in Petri ſedem fuiſſe promotum, qvi eandem ſedem ſuis Scriptis ita proſciderit, ut Gerbertus, ſub Anno 999. n. 2.—Es ſey beſſer/daß die Könige und Käyſer die Päbſte erwehlen und einſetzen/als daß man aus der Stadt einen erwehle/da alle Ampt umbs Geld feil ſind/und alle Urtheil und Erkäntnüß nach der Menge des Gelds ergehen. Vide de his Cent. Magdeb. X. Cap. 4. de Synodis Baron. Anno 992. num. 9. & ſeq. Sed ne deſimus Lectori, age adſcribamus verba Conſtitutionis Ottonis III. Imperator. ex *Goldaſti Conſtitution. Imperial.* In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Otto ſervus Apoſtolorum, & ſecundum voluntatem DEI Salvatoris Imperator Auguſtus. Romam caput mundi profitemur: Romanam Eccleſiam matrem omnium Eccleſiarum eſſe teſtamur: ſed incuria & inſcitia Pontificum longè ſuæ claritatis titulos obfuſcaſſe. Nam non ſolùm, qvæ extra Urbem eſſe videbantur, vendiderunt & qvibuſdam colludiis à Lare S. Petri alienaverunt, ſed (qvod abſq; dolore non dicimus) ſi qvid in hac noſtra Urbe Regia habuerunt, ut majori licentia evagarentur, omnibus indicantes pecunia in commune dederunt, & ſanctum Petrum & ſanctum Paulum, ipſa qvoqve altaria ſpoliaverunt, & pro reparatione ſemper confuſionem duxerunt. Confuſis verò Papaticis legibus, & jam abjecta Eccleſia Romana, in tantum qvidam Pontificum irruerunt, ut maximam partem Imperii noſtri Apoſtolatui ſuo conjungerent, jam non qværentes, qvæ & qvanta ſuis culpis perdiderunt, non curantes, qvanta ex voluntaria vanitate effuderunt; ſed ſua propria, utpote ab illis ipſis dilapidata, dimittentes, qvaſi culpam ſuam in Imperium noſtrum retorqventes, ad aliena, id eſt noſtra & noſtri Imperii, maximè migraverunt. Hæc ſunt enim commenta ab illis ipſis inventa, qvibus Joannes Diaconus, cognomento Digitorum mutuis præceptum aureis literis ſcripſit, ſub titulo Magni Conſtantini longi mendacii tempora finxit. Hæc ſunt enim commenta, qvibus dicunt, qvendam Carolum, ſancto Petro noſtra publica tribuiſſe. Sed ad hoc reſpondemus, ipſum Carolum nihil dare jure potuiſſe, utpote jam à Carolo meliore fugatum, jam imperio privatum, jam deſtitutum & annullatum. Ergo qvod non habuit, dedit; ſic dedit, ſic nimirum dare potuit, utpote qvi male acqviſivit, & diu ſe poſſeſſurum non ſperavit. Spretis ergo commenticiis præceptis, & imaginariis ſcriptis, ex noſtro conferimus. Sicut enim pro amore ſancti Petri Dominum Sylveſtrum magiſtrum noſtrum Papam eiecimus,

ſecu-
lū. XI.

gimus, & DEO volente ipsum serenissimum ordinavimus & creavimus, ita pro amore ipsius Domini Sylvestri Papæ II. sancto Petro de publico nostro dona conferimus, ut habeat magister, qvod principi nostro Petro à parte sui discipuli offerat. Octo igitur Comitatus, pro amore magistri Domini Sylvestri Papæ, sancto Petro offerimus & donamus, ut ad honorem DEI & sancti Petri cum sua & nostra salute habeat & teneat, & ad incrementa sui Apostolatus nostriq; Imperii ordinet. Hos autem sibi ad ordinandum concedimus, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Fossabrum, Gallieſi, & Ausimum; ut nullus umqvam ei & sancto Petro audeat aliqvam inqvietationem facere, aut cum aliqvo ingenio fatigare. Qvicunq; verò præsumserit, omnia, qvæ habet, amittat: & sanctus Petrus, qvæ sua sunt, recipiat. Ut hoc autem in æternum ab omnibus conservetur, hoc præceptum manu nostra diu DEO adjutore victura confirmavimus, & nostro Sigillo præcepimus insigniri, ut sibi suisqve successoribus valeat. *Sylvester II. 998.*

Signum Domini Ottonis Invictissimi Romanorum Imp. Augusti.

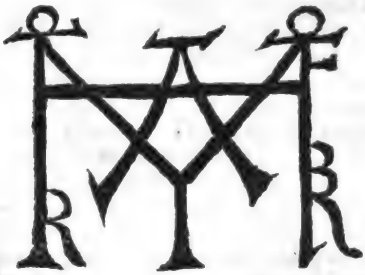

In Autographo Bulla est appensa plumbea, in cujus una parte scriptum, ODDO IMPERATOR ROMANORUM. In altera caput est hominis cum pilis crispis cumq; spatulis, & inscriptione, AUREA ROMA. Conf. §. 50. Privilegia XXX. ab Imperatoribus Ecclesiæ Mindensi collata vide in *Chronic. Mindensi* Script. Germanic. *Pistorii* p. 734. seqq. *Ferdinand. Ughellius Florentinus* integro suo opere *Italiæ Sa-*

era, Romæ excuſ. occupatus eſt in exſcribendis donationibus & privilegiis
Sec. XI. ab Impp. & aliis, Eccleſiis collatis, ex qvo, ut & aliis, curioſitatis cauſa, *Sigilla veterum Impp.* & aliorum, ad calcem libri B. L. communicamus.

§. LIX. Volvitur jam ſeculum XI. Crevit in eo ambitio Romanorum Pontificum inſolentiùs magis magisq;. Sicut verò ſeculum X. ferreum & plumbeum dictum; ita porrò ſeculum XI. non ferreum duntaxat, *ſed effæminatum & magicum* jure meritoq; appellatur. *Faſcicul. Temp.* p. 405. ſq. ann. 1000. De hoc ſeculo XI. multas nectit qværelas *Baronius* Tom. X. annal. 912. n. 3. ſq. qvem adi, & videbis ſucceſſionem Epiſcoporum Romanorum Diis & hominibus, ſi Diis placet, laudatiſſimam. *Johannes XIIX.* Platinæ XIX. Romanus, ante Sicco dictus, Sylveſtri di-
Johan. XIIX. 1003. ſcipulus, Diaboli, ut ajunt, ope ſede potitus. *Rezius* in Joh. 19. Qvinq; menſium Papa, evicit, *ut populo neglecto electio Romani Pontificis ad ſolum clerum Romanum pertineret*, unde Cardinalium aucta autoritas. Dicterium hoc ejus: *ducendum eſſe populum, non ſeqvendum.* Bacontorp. proleg. in 4. ſent qvæſt. 10. ap. *Cent. Magd. XI.* c. 10. p. 519. Non fuit durabile hoc ſtatutum. *Johann Latus* Comp. Hiſtor. Univerſal. p. 334. narrat: In Germania luxum Epiſcoporum & ſuperbiam adeò creviſſe, ut non jam à Clericis, ut ante fratres, *ſed Domini & Canonici* vocari vellent. Monachos qvoq; & Sacerdotes malis artibus honores ambiiſſe & tyrannidem cœpiſſe exercere. *Johannes XX.* artibus haud abſimilibus cathedram con-
Johan. XX. 1005. ſcendit, *anno 1005.* Sergius IV. *anno 1009.* His è vivis ſublatis, magicis artibus culmen conſcendit *Benedictus IIX.* Rogatus is ab Heinrico II. ut templum Bambergæ extructum in cathedralem conſecraret Eccleſiam, annuit, hac tamen lege, ut qvotannis prædicta Eccleſia Romano Pontifici numeraret *marcas centum argenti, cum eqvo albo & phalerato.* Vivente Heinrico II. qvem diademate donarat, omnia ex voto ei ſucceſſere. Defuncto Imperatore, Cardinales dignitatis Pontificalis avidiſſimi ſede deturbarunt, aliumq; ſubſtituerunt. Reſtitutus vero eſt paulò poſt dignitati priſtinæ, poſtqvam hamo aureo ineſcaſſet adverſarios. Teſtatur *Petrus Damianus* (qvem *Lambert. Schaffnab.* de reb. Germ. p. 178. ſcribit legatum Sedis Apoſtolicæ fuiſſe, virum ætate & innocentiâ admodum reverendum,) Epiſcopum qvendam vidiſſe, qvadam die hunc Benedictum eqvo nigro inſidentem, qvem cùm interrogaſſet, qvid cauſæ qvòd eqvo nigro veheretur, reſpondiſſe: *graviter torqveor.* Inſuper etiam hunc hominem rogaſſe, ut pecunias, qvas occultarat pauperibus ſuo nomine erogaret. Ab hoc Papa *Hungariæ & Poloniæ Reges*, ſceptra & coronas accepiſſe.

piſſe. *Naucler.* Generat. 35. p. 735. ſic effert: Ego ſum Benedictus Papa, , pauper & dolens, vade qvæſo, ad ſucceſſorem meum, dic ei, qvòd in *Bened.* , tali theca pecuniam accipiat, qvam ego eleemoſynarum nomine con- *IIX.* gregavi, & qvod eam pauperibus diſtribuat. Vid. *Dithmar.* Chronic. *1012.* p. 84. *Polon.* in Bened. 8. *Vita Benedict. IIX.* Tom. VII. Concil. p. 110. *Mutius* Chronic. p. 109. l. 14. *Sabellic.* ennead. 9. l. 2. p. 599. *Antonin.* P. 2. Tit. 16. §. 18. *Chronic. Noriberg.* ann. 1014. *Platina* in Benedicto IIX. *Baron.* Tom. XI. annal. ann. 1012. ſqq. *Johannes XXI. Tuſculanus* Theophylacti *Johan.* nepos, artibus magicis non ſecus ac frater Benedictus, Pontificatum nan- *XXI.* ciſcitur. In vit. Joh. XX. Tom. 7. Concil. p. 220. Potentia principum *1024.* & largitione pecuniæ ſedem Apoſtolicam invaſerat. Erat is Johannes exemplo præceſſorum ambitioſus, & habendi cupidus. Indixit principibus ſolennes eleemoſynas, ſacerdotibus miſſas, & pòpulo jejunia, qvin orbi Chriſtiano pro ſua autoritate Johannis B. & Laurentii Martyris jejunia obtruſit. Conradum Imperatorem Romæ diademate redimivit ab eo ἀνιδώρῳ loco defenſionem contra Romanos expectans. Sed & Legatis Coſtantinopolitanis rogantibus, ut ea ſedes æqvè univerſalis haberetur in Oriente, ut Romana in Occidente velificare conſtituit, muneribus illectus; reſtiterunt tamen Willerm. Abbas Monaſterii S. Benigni & alii. *Glaber.* l. 4. c. 1. p. 40. Hiſtor. Franc. Pithæi, aureo pugillo murum ferreum frangere tentarunt. *Vita Johann.* XIIX. al. XX. Tom. VII. Concil. p. 220. *Benedictus IX.* anno 1033. itidem malis artibus ſedem obtinuit, rudis, autoritatis tamen Pontificalis & eminentiæ ſtudioſus. Mortuo Conrado II. Heinricum III. ſucceſſione privare allaboravit, miſſâ coronâ Petro Hungariæ Regi, cum hoc verſiculo:

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

Pellitur ſede Benedictus, *Johannes Sabinenſis* Epiſcopus, decem annorum puer ei ſufficitur *Sylveſter III.* vocatus, & ſic undecenni puero decennis ſucceſſit. Sylveſtro poſt dies 49. depoſito, reſtituitur *Benedictus*, qvi mox Pontificatum vendidit Johanni Archidiacono ad Portam La- *Greg.* tinam libris 1500. vocatus is *Gregorius VI.* Omnes tamen ſimul & ſemel *VI. 1046* ſedem occupant, ita tamen ut impietate & flagitiis neuter eſſet inferior. Narratur Caſimirus Rex Poloniæ regnum ſuum Benedicto tributarium feciſſe, impoſito qvotannis obolo in ſingula capita. Benedictus hic demum in Sylvis, (ubi idolomaniæ vacabat) à dæmone ſuffocatus eſt, ac poſt mortem viſus eſt corpore urſo, capite & cauda aſino ſimilis, dicitur qvæſitus reſpondiſſe: *hac ſpecie oberro, qvi in Pontificatu ſine ratione, ſine lege, ſine DEO vixi.* Vid. vitam Benedicti IX. *Tom. 7. Concil. p. 221.* Chro-

nic. Noriberg. ann. 1074. *Polon. Platin. Stella* in ejus vita, *Antonin.* d. l. §. 18. *Greg. Matius* in Chronic. l. 14. *Vincent. Bellovac.* l. 25. c. 21. *Nauclerus* generat. *VII.* 35. &c. *Mornajus* Myſt. Iniqvit. p. 508. ſqq. Hæc tamen & talia monſtra *1073.* *poteſtatem ſibi ſumſere Imperatores conſtituendi, & Reges,* qvi ſeipſos regere haud potuere. Cum verò Imperatores non ſemper conſenſum Pontificum Romanorum in electione ſua reqvirerent, hoc tandem repagulo uſa Papalis eminentia, ut pro Auguſto Cæſare haberi noluerint, niſi qvibus ipſi coronam impoſuiſſent. Imperatores qvoq; in verba ſua jurare compulêre, *Aventin.* lib. 5. annal. Pontificios legatos Rudolphum Habſpurgenſem hac lege Regem ſalutaſſe, ut Comitia Pontificalia abjuret, clientelas Epiſcoporum abdicet, &c. *Centur.* XI. c. 7. col. 377. ſq. ſub his coloribus inducit hujus ſeculi Pontifices: 1. Regna hujus mundi tenent. 2. Epiſcopos etiam à ſe creatos ſinunt regna, i. e. arces, urbes, oppida tenere, idem etiam conceſſum Abbatibus. 3. jurisdictionem politicam in cauſis criminalibus dirimendis, & puniendis facinoroſis gladio uſurpāt. Hildebrandus enim Henrico Imperatori veniam petenti, ex Canuſio reſpondet: *Se Auguſtæ diſcuſſis utrarumq; partium allegationibus, nec odio, nec gratia à jure ad injuriam devolvendum, ſed juxta Leges Eccleſiaſticas, qvam rectiſſimam poſſit de ſingulis ſententiam* laturum eſſe. *Schaffnaburgenſ.* Idem Papa tres homines ſcelerum accuſatos, non tamen convictos, de patibulo ſuſpendi juſſit. 4. Capitaneos conſtituit Nicolaus II. 5. Bella geſſit Leo IX. 6. Subditos Romani Pontificis eſſe voluerunt Romanos Imperatores. &c. &c. De temporibus hujus ſeculi XI. ſignanter de Gregorio VII. ſic ſcribit *Aventinus* l. 5. annal. Bojor. p. 345. *Gregorium virum ſanctiſſimum pervicaciorem extitiſſe, Paulus Bernienſis, qvi ejus vitam libris duobus complexus eſt, & reliqvi ejus partium acerrimi propugnatores produnt. Gerohus qvoq; (qvo nemo acrius ſcripſit libris Hyldebrandum tutatus eſt, utpote qvi crimina Cæſari objecta, qvæ apud nullum alium legerim, explicat,) tandem ſuæ partis pertinaciam, ne dicam tyrannidem, hiſce verbis notat: Romani, inqvit, ſibi divinum uſurpant honorem, rationem actorum reddere nolunt, nec ſibi dici æqvo animo ferunt: Cur ita agis? illud Satyricum inculcant: Sic volo ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas. Qvanam felicitas ejus temporis fuerit, vel hinc exiſtimari licebit, qvod ejus tempeſtatis illuſtris & gravis in primis ac eloqventiſſimus ſcriptor nomen ſuum prodere non audet. Et admodum ſcite acriterq; ad factiones, ad fraudes, ad ſcelera (inqvit) perventum eſt: vera ſcribere periculum, falſa crimen. Hactenus Pontifices Rom. comitiis curiatis, calatis, à ſacerdotibus, equitatu, plebe, ſenatu, per omnium genera ſuffragia electi fuerunt, id tum ratum fuiſſe reperio, ſi Imperatores Rom.*

autores

autores fierent, qvi illos, ſicuti alios Epiſcopos ad concilia jure ſuo evocabant.--
Gregorius VII. qvi & Hyldebrandus, fretus armis Nordmannorum, qvi tum per Greg.
Apuliam, Calabriam, Campaniam, qvas vi occuparant, debachabantur, con- VII.
fiſus etiam opibus Machtyldæ, mulieris impotentis, & diſcordia Germanorum 1073.
primus contra morem majorum, contemptâ Imperatoris autoritate Pontificatum maximum occupavit. Utramq; perſonam ſibi impoſitam eſſe à Chriſto, ſe qvodcunq;, ut liberet, ligare, ſolvere poſſe, jactitare, utramq; perſonam agitare. Occidentem aſſerere, omnem poteſtatem in ſe transferre, neminem parem, nedum ſuperiorem ferre, juſta aliorum diminuere, cæteris jus atq; honorem præripere, cuncta in ſe transferre: Cæſares, Reges, Auguſtos ut precariò regnantes, flocci facere: pontifices, epiſcopos in ordinem redigere, devovere, capite deminuere, lites, bella concitare, diſcordias ſerere, factiones confirmare, jujurandum, pacta, ſacramenta ſolvere cœpit: etiamſi injuriâ vel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere in qvadam gloriatur epiſtola, utpote qvi errare non poſſit, & à Chriſto Domino Servatore noſtro, Petroq; acceperit poteſtatem, ut ſolvat ligetq;, utcunq; libeat. Tum mores ambitione avaritiaq; corrupti paulatim invaluere, tempora periculoſa cœpere, qvæ nobis cavenda Chriſtus Servator noſter, Petrus ac Paulus longo antè tempore probè cantavunt. Tum illa, qvæ de Sylveſtro & Conſtantino vulgo inculcantur, & alia pleraq;, qvæ ob modeſtiam Chriſtianam referre pudet, non minùs imperitè qvàm impudenter mendaciterq; conficta ſunt, ſimulata religio, ſpecies pietatis invaſit. Compilationes, nundinæ ſacrorum irrepſere, & ſacroſanctæ Philoſophiæ humanis commentis, fabulis anilibus à ſycophantis callidâ interpretatione pollui, corrumpi, violari cœpit adeò, ut ſine multorum pernicie religio ſancta procurari & ad priſtinam majeſtatem reſtitui non poſit.—Is Hyldebrandus, qvi & Gregorius VII. primus Imperium Pontificium condidit, qvod ſucceſſores per qvadringentos qvinqvaginta continenter annos invito mundo, invitis Imperatoribus adeò duxere, ut inferos ſuperos in ſervitutem redegerint, atq; ſub jugum miſerint, atq; cuncta fulmina perterritent.

Qvo bruta tellus & vaga flumina,
Qvo Styx & inviſi horrida Tænari
Sedes, atlanteusq; finis
Concutitur, mutant ima ſummis.

Utcunq; libet de cælo ad inferos præcipitant, rurſus ex inferis ad aſtra tollunt, jam Imperator Romanus nihil amplius, appellatio modò eſt ſine corpore, ſine ſpecie. Lege ſeqventia & mirare.

§. LX. Maxima tum confuſio, uti occepimus dicere in ſede Pontificiali, de qva ipſum *Aventinum* l. 5. p. 324, audiamus. *Per idem tempus,*

inqvit, *nunciis crebris, item literis sit certior, tres Errones & (ut Clemens II.*
Sec. XI. *appellat) Hereticos Benedictum IX. Sylvestrum III. Gregorium VI. Pontificatui Maximo incubare, diversisq; locis habitare. Benedictus, qvod imperitus literarum esset, Sylvestrum collegam, qvi rem divinam procuraret, asciscit, ipse praedia, vectigalia, negocia prophana administrat, censum Ecclesiasticum exigit, sacram pecuniam promit atq; condit. Gratianus qvi & Gregorius VI. auro dato Benedicto, divisis cum eo reditibus, utrumq; munus obit. Caesar in Bojaria copias cogit, Tigurinus Egbertum Herveldensem invitu Magistrum imponit, Herandum virum eruditum, qvem antea praesulem ingratis monachis praefecerat, secum abducit: ut avaritiam lethalemq; ambitum, ac Reip. Christianae pernitiosissimas pestes ab orbe Romano abigat, in Italiam cum exercitu majore, qvam priores Principes profiscitur. Verona substitit aliqvot dies, ultimo Octobri VI. Calend. Novemb. Ticinum ad conventus agendos contendit. Peracto concilio hinc castra Romam versus movet. Decembri Sutrium pervenit, ubi consilio habito Benedictum, Sylvestrum, Gregorium exaugurat, Suidegerum Bambergensium secundum Episcopum, genere Saxonem, bonis artibus & scientia sacrarum literarum praeditum, Pontif. Max. legit: Clementem II. appellat, Gregorium VI. in Germaniam relegat:* Mutius de reb. German. p. 113. refert: Molestè tulit. *Henricus tales haberi capita Ecclesiae Christi: qvam ob causam Romam cum copiis proficiscitur, eò ubi venit, certatim Pontifices muneribus & promissis devincere Imperatorem conantur. Henricus sciens esse malos viros, nihil adulationibus, nihil donis promissisq; movetur, omnes deponit, Pontificatum tribuit Suigero Episcopo Babenbergensi, nominatq; eum Clementem II; qvi assumpto Pontificatu, coronavit Heinricum. Deinde ordinavit Imperator Romae omnia. Et monet ut cavcant, ne posteà sic electione sua turbent Ecclesiam.* Vid. *Naucler.* d. l. Generat. 35. p. 760. *Lambert. Schaffn.* an. 1047. p. 160. T. I. script. Germ. Pistor. *Platina* & *Onuphrius* in Gregorio VI. *Clemens II.* Suidgerus antè vocatus, Bambergensis Episcopus, annuente sic Henrico III.
1048. vel imperante potiùs, Pontifex creatus est, *anno 1048. Damasus II.* itidem
1049. anno 1049. Imperatore sic disponente, cleri populiq; consensu postha-
Leo IX. bito, sede potitur. *Leo IX.* successit hac ratione. Romani pertæsi inva-
1049. sionum sedis, legatos ad Henricum III. mittunt: rogant ut Pontificem ipsis daret. Annuit Imperator & hunc Leonem IX. muneri huic praefecit. Bulla ejus 1. *Contra invadentes* domos Episcoporum defunctor: & bona diripientes. 2. *Convocation. Conciliorum general.* & depositio Episcoporum solius esse Roman. Pontiff. *Cherub.* B. M. p. 48. T. 1. Sed *Abbas Cluniacensis & Hildebrandus Monachus* objurgant eum, qvod ab Imperatore auctoritatem accepisset: persvadent igitur simplici homuncioni, ut de-

positis

positis Papatus insignibus, peregrinantis habitu Romam peteret. Facit qvod jusserunt, & eò promtius à Romanis Pontifex creatur, qvod confiteretur, Pontificis electionem non ad Imperatorem, sed ad Clerum pertinere. *Matius* Chronic. l. 14. p. 114. Omnia hæc contra fidem datam fiebant; juramento enim se Imperatori obstrinxerant Romani, nullum se deinceps Pontificem, vel electuros, vel consecraturos, nisi eum Imperator dedisset. Videbat enim Imperator, eò licentiæ qvēlibet fastuosum, qvemq; & potentem, qvamvis ignobilem, deveniſſe, ut corruptis suffragiis, tantā dignitatem consequeretur: qvæ certe nisi sanctitate, & doctrina bene meritis volente DEO demandari cuipiam deberet. Ita *Platina* in Clemente 2. Observatum hoc ipsum in electione qvatuor subseqventium Pontificum, scribit *Otto Frisingensis* l. 6. c. 32. Vid. *Aventinus* l. 5. p. 325. *Chronic. Norib.* f. 188. b. *Martinus Polonus* in Clemente 2. & sqq. V. vit. Leon. IIX. *Tom. VII. Concil. p. 230.* Malè ergò judicat *Antoninus* P. 2. tit. 16. cap. I. §. 19. Hos Pontifices ab Imperatore electos, invasores fuisse. Male fert etiam *Baronius* hæc actitata Henrici, qvod Pontifi[illegible] instituerit, vocans *detestabilem Heinrici præsumtionem.* Cui respondet *Mornayus* Myster. Iniqvit. p. 517. his verbis: *At enim toto hoc tempore Papam aliqvem qvandonam nobis inveniet? & ad eam, qvam jactant successionem, undenam tantum hiatum implebit? ni forte Benedicti IX. abominationibus supplendum putat, qvi etiamnum superstes, post Clementis obitum in solium jam tertium involat.* Leo IX. 1049.

Successit *Victor II. annò 1055.* ab Imperatore electus, *Stephanus IX. 1057.* Hic Stephanus inconsulto Imperatore per vim raptus consecratur, demum privatam adamans vitam cessit Papatu. *Antonin.* d. l. §. 20. Hic Pontifex potestatem Mediolanensium ægrè ferens, inprimis Widonis Archi-Episcopi & Concilii Fontanet. Decretum: *clericis licere uxores habere*, per seditiones ac conjurationes Ecclesiam Mediolanensem in suam potestatem redigit, Archiepiscopo 100. annorum pœnitentiam indicens, qvam tamen annua pecuniæ summa redimere licitum, cœlibatus jugo eis imposito. Per Hildebrandum, cujus operâ usus passim Ecclesias Symoniaca hæresi infectas, purgavit. Sic enim appellabant, si qvis Ecclesiasticum munus à Laico, & non ab ipso acciperet. Et Henricum Imperatorem ejusdem criminis reum, qvo plurimùm Romanorum Pontificum autoritati derogaretur, damnavit, ut *Platina* habet, in Steph. IX. *Chronic. Norib.* f. 191. b. Successit *Benedictus X. anno 1058. Nicolaus II. 1059.* Henrico IV. regnante. Convocans Synodum Lateranensem statuit: *Electionem fieri debere per Cardinales, clerum & populum, salvo tamen jure Imperatorum.* Fertur, Erazutum Hildebrandi ministrum, intra spatium 13. annorum interemisse Victor II. 1055.

Clemen-

Clementem II. Damaſum II. Leonem IX. Victorem II. Stephanum IX.
Steph. IX. 1057. Nicolaum II. Alexander II. eligitur anno 1061. opera Hildebrandi, Imperatore inconſulto. Longobardi ex ſuis aliqvem ſufficere volentes, ab Imperatore alium conſtitui Papam volunt. Ad Imperatorem, *inqviunt*, pertinuit ſemper electio Pontificis. Coacto igitur *Concilio Baſileenſi* Cadolum Epiſcopum Parmenſem pro Nicolao ſubſtituunt. Alexander ſede pulſus, copiis militaribus ſedem recuperare ſtudens, Cadolum iterum dejicit. Henricus Imperator Hannonem Colonienſem ArchiEpiſcopum Romam mittit, qvi etiam Pontificem Alexandrum, qvod inconſulto Imperatore ſedem aſcendiſſet, vel ut *Platina* in Alexand. II. qvod Romanam ſedem injuſſu Cæſaris & contra, atq; conſuetudo & lex jubebat, occupaſſet, graviſſimis verbis increpat. Vide *Baron.* annal. 1064. n. 25. *Lehman.* Chronic. Spir. p. 443. Sed Hildebrandus Eccleſiæ & Reipublicæ ætate illa, ipſiſſima peſtis ArchiEpiſcopum penitus ad partes ſuas pertraxit, partes Pontificis acerrimè tutatus. *Platina* d. l. dicens Electionem Romani præſulis antiqva [illegible]ſuetudine & jure ad clerum ſolummodo Romanum pertinere, & ut in Synodo proxima aliqvid certi hac de re ſtatuatur, autor eſt. Deligitur Mantua, in qva Synodo Alexander cunctorum votis confirmatur, Cadolus, cui *Honorij II.* nomen, reconciliatur cum Alexandro, Imperatore intercedente. *Sigebertus Gemblac.* anno 1063. 1067. *Sabellic.* enn. 9. l. 3. p. 503. *Naucler.* Generat. 36. p. 768. *Antonin.* P. 2. tit. 16. c. 1. §. 20. *Chronic. Norib.* f. 191. b. *Martin. Polon.* in Alex. 2. *Platina, Stella.* in vita Alexander II. &c. *Leo Oſtienſis* l. 3. c. 20. Synodus de induſtria Mantuæ indicta, qvod locus in Comitiſſæ Mathildis poteſtate eſſet, qvæ Alexandro mirum qvam favebat. In ea Synodo ſancitum: *Papam à ſolis Cardinalibus eligendum &c.* Vide Acta Concilii Mantuan. *Tom. VII. Concil. p. 299. anno 1068.* Petrus Damianus Legatus in Germaniam mittitur, qvi illud Heinrico III. additâ comminatione ſignificaret, ſi non flecterotur conſiliis, ſe neceſſario vim Eccleſiaſticam adhibiturum: qvem etiam illico, rationem de tota re redditurum Romam indicta anathematis pœna citat. Et ſic uti bene monet *Mornæus* p. 527. *per pupillarem Henrici ætatem ſuperiores illi evaſere facilè.*

Alexander II. 1061.

§. LXI. Et ſic ſecundo curſu ferimur ad *Seculum XI.* vergens, qvod nobis monſtroſiſſimum omnium exhibet Papam *Gregorium VII. Hildebrandum*, vel *Hadebrandum* antea dictum, qvem clerus Romanus, non jam Imperator, & populus ſedere juſſit, ut ita falſo *Platina* in ejus vita: *Omnium bonorum conſenſu Pontifex creatur. Ipſius autem electionis verba ita annotata ſunt: Nos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Presbyteri*

byteri, præſentibus Epiſcopis, Abbatibus, multisq; tum Eccleſiaſtici, tum Laici ordinis &c. & Baronius ann. 1073. n. 12. etiam adhibito conſenſu Imperatoris. Reclamant ipſius Imperatoris ad clerum & populum Romanum ac Hildebrandum epiſtolæ, ubi inter cætera: *Dominus Jeſus nos ad regnum, te autem non vocavit ad ſacerdotium. Tu enim hîs gradibus aſcendiſti aſtutia pecuniam, pecuniâ favorem, favore ferrum, ferro ſedem pacis adiiſti, & de ſede pacem deturbaſti.* (Epiſt. 3. Hanc talem &c. f. 51. b. *in Faſcicul. rer. expet.*) *dum ſubditos in prælatos armâſti, dum Epiſcopos noſtros DEO vocatos, tu non vocatus, ſpernendos docuiſti: dum Laicis miniſterium eorum ſuper ſacerdotes uſurpaſti, ut ipſi deponant vel condemnent, qui ipſos de manu Domini per impoſitionem manuum epiſcoporum docendos acceperant. Me quoq; (licet indignus inter Chriſtianos ſum ad regnum vocatus) te teſte, quem ſanctorum Patrum traditio ſoli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine, niſi à fide (quod abſit) exorbitaverim, deponendum aſſeruit. Cum etiam Julianum Apoſtatam prudentia ſanctorum Epiſcoporum, non ſibi, ſed ſoli DEO deponendum commiſerit. Ipſe verò quid verus Papa B. Petrus clamat? DEUM timete, Regem honorificate. Tu autem, qui a DEUM non times, me conſtitutum ejus inhonoras. Unde B. Paulus, ubi Angelo de Cœlo alia ſi prædicaverit, non pepercit, te quoq; in terris alia docentem non excepit. Ait enim: Si quis, vel ego, vel Angelus è Cœlo, præter id, quod Evangelizavimus, vobis Evangelizaverit, anathema ſit. Tu igitur hoc anathemate, & omnium Epiſcoporum noſtrorum judicio damnatus, deſcende: vendicatam tibi ſedem Apoſtolicam relinque, alius in ſolium B. Petri adſcendat, qui nulla violentia religionem palliat: ſed B. Petri ſanam doctrinam doceat. Ego Henricus Rex Dei Gratiâ, cum omnibus Epiſcopis noſtris tibi dicimus, deſcende, deſcende.* Inſcriptio Epiſtolæ ſic habet f. 51. a. *Henricus non uſurpative, ſed pia DEI ordinatione Rex, Hildebrando jam non Apoſtolico, ſed falſo monacho. Hanc talem pro confuſione tua ſalutationem promeruiſti, qui nullum in Eccleſia ordinem præterniſiſti, quem confuſionis, non honoris, maledictionis, non benedictionis, participem non feceris. Ut enim de multis pauca & egregia loquamur: rectores ſanctæ Eccleſiæ, videlicet ArchiEpiſcopos, Epiſcopos vel Presbyteros non modò non tangere, ſicut Chriſtos Domini non timuiſti, quin ſicut ſervos neſcientes quid faciat Dominus eorum ſub pedibus tuis calcaſti: in quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparaſti: quos omnes nihil ſcire, te autem ſolum omnia noſſe judicaſti, qua utiq; ſcientia non ad ædificationem, ſed ad deſtructionem utiliuduiſti.* Subſcriptiones ita habebant: Ego N. civitatis N. Epiſcopus Hildebrando ſubjectionem & obedientiam ex hac hora deinde interdico, & eum poſthac Apoſtolicum nec habebo, nec vocabo. Vid. *Hiſtor. Saxonic. belli & Rationale Conſtit. Imperial. Goldaſti*, p. 46. In Epiſt. 1. *ad Annonem*

Greg. VII. 1073.

nonum Archi Episcopum Colonienſem ſcribit Henricus Imp. *Accipe qvem dicimus,*
Greg. VII. 1073. *Hildebrandum ſcilicet, monachum habitu qvidem, dictum Apoſtolicum: non paſtoris cura, ſed invaſoris violentiâ, Apoſtolicæ ſedi præſidentem, & de ſede pacis Catholicæ, pacis unitæ vincula diſſipantem, ut tibimet in promtu eſt ſcire. Ut enim de pluribus pauca referamus: regnum ac ſacerdotium Deo neſciente, ſibi uſurpavit: in qvo piam Dei ordinationem contempſit, qvæ non in uno, ſed in duobus duo, id eſt regnum & ſacerdotium principaliter conſiſtere voluit: ſicut ipſe Dominus Salvator in Paſſione ſua de duorum gladiorum ſufficientia typica intelligi innuit. Cui cum diceretur: Ecce Domine, duo gladij hic, reſpondit: Satis eſt, ſignificans hac ſufficienti dualitate, ſpiritualem & carnalem gladium in Eccleſia eſſe gerendum, qvibus omne nocivum foret amputandum, videlicet ſacerdotali ad obedientiam Regis pro DEO; regali verò gladio ad expellendos Chriſti inimicos exteriùs, & ad obedientiam ſacerdotij interiùs, omnem hominem docens fore conſtringendum: & ita de alia in aliam charitatem tenderetur, dum nec regnum ſacerdotij, nec ſacerdotium regni honore privaretur. Hanc DEI ordinationem qvaliter Hildebrandica inſania confuderit, tu ipſe noſti, ſi ſcire voluiſti: nam nullum ejus judicio licet eſſe ſacerdotem, niſi qvi hoc à faſtu ſuo emendicaverit. Me qvoq; qvem DEUS in regnum, non autem illum vocavit ad ſacerdotium, qvia me de DEO, & non de illo regnare velle vidit, qvia ipſe me Regem non conſtituit, regno privare ſtuduit, minitans regnum animamq; mihi ſe tollere: qvorum neutrum conceſſit.* *Lambert. Schaffnab.* anno 1073. p. 191. T. 1. Script. Germ. Magnis laudibus evehens hunc Gregorium VII. Hildebrandum dictum, *virum* appellans *ſacris literis eruditiſſimum & in tota Eccleſia tempore qvoq; priorum Pontificum omni virtutum genere celeberrimum*; fatetur tamen, Romanos protinus inconſulto Rege ſucceſſorem Alexandri elegiſſe Hildebrandum. Epiſcopi Galliarum ergo, pergit autor, grandi ſcrupulo promoveri cœperunt, ne vir vehementis ingenii &c. Communibus Conſiliis Regem adorti orabant ut electionem, *qvæ ejus injuſſu facta fuerat*, irritam fore decerneret, aſſerentes, qvòd niſi impetum hominis præveniret maturaret, malum hoc non in alium graviùs, qvàm in ipſum Regem redundaturum eſſet, &c. *Naucler.* Generat. 36. p. 772. Alexandro mortuo Romani mox inconſulto Rege elegerunt Hildebrandum. *Stumpf.* Schweitzer Chronick. l. 2. c. 22. Vide qvæ de hoc Pontifice ſcribat *Aventinus* l. 1. Annal. Boj. p. 344. *Mornayus* argutè de hoc Gregorio. p. 527. *Hildebrandus hic ſub tribus jam aut qvatuor Pontificibus, artibus Pontificiis aſſuetus, earumq; callentiſſimus, dicamus plus qvam Papa, cum Damianus Dominum Papam eum appellet, nos ei dicere vereamur:*

Papam

Papam ritè colo, ſed te proſtratus adoro,
Tu facis hunc Dominum, te facit ipſe Deum.

In electione hujus Gregorii ſeriùs acceſſerat *Abbas Caſinenſis*, qvem ſalsè his excepit Gregorius: *Frater, nimiùm tardaſti.* Cui Abbas; *Et tu, Hildebrande, nimiùm feſtinaſti, qvi nondum ſepulto Domino Papa, ſedem Apoſtolicam contra Canones uſurpáſti.* Dictatus ejus, promulgati anno 1076. reperiuntur Tom. VII. Concil. lib. 2. poſt epiſt. 55. *Baron.* Annal. 1076. n. 31. ſqq. Sic autem habent: *Qvod Romana Eccleſia à ſolo Domino ſit fundata. Qvod ſolus Romanus Pontifex jure dicatur univerſalis. Qvod ille ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare. Qvod legatus ejus omnibus Epiſcopis præſit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adverſus eos ſententiam depoſitionis poſſit dare. Qvod abſentes Papa poſſit deponere. Qvod cùm excommunicatis ab illo, inter cætera, nec in eadem domo debemus manere. Qvod illi ſoli licet pro temporis neceſſitate novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & è contra divitem Epiſcopum dividere, & inopes unire. Qvod ſolus poſſit uti imperialibus inſigniis. Qvod ſolius Papæ pedes omnes principes deoſculantur. Qvod illius ſolius nomen in Eccleſiis recitetur. Qvod unicum eſt nomen in mundo. Qvod illi liceat Imperatores deponere. Qvod illi liceat de ſede ad ſedem neceſſitate cogente Epiſcopos transmutare. Qvod de omni Eccleſia qvocunq; voluerit clericum valeat ordinare. Qvod ab illo ordinatus alij Eccleſiæ præeſſe poteſt, ſed non militare, & qvod ab aliqvo Epiſcopo non debet ſuperiorem gradum accipere. Qvod nulla Synodus abſq; præcepto ejus debet Generalis vocari. Qvod nullum capitulum, nullusq; liber Canonicus habeatur abſq; illius autoritate. Qvod ſententia illius à nullo debeat retractari, & ipſe omnium ſolus retractare poſſit. Qvod à nemine ipſe judicari debeat. Qvod nullus audeat condemnare Apoſtolicam ſedem appellantem. Qvod majores cauſæ cujuscunq; Eccleſiæ ad eam referri debeant. Qvod Romana Eccleſia nunqvam erravit, nec in perpetuum Scripturâ teſtante errabit. Qvod Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur ſanctus teſtante ſancto Ennodio Papienſi Epiſcopo, ei multis ſanctis Patribus faventibus, ſicut in decretis B. Symmachi Papæ continetur. Qvod illius præcepto & licentia ſubjectis liceat accuſare. Qvod abſq; Synodali conventu poſſit Epiſcopos deponere & reconciliare. Qvod Catholicus non habeatur qvi non concordat Romanæ Eccleſiæ. Qvod à fidelitate iniqvorum ſubjectos poteſt abſolvere.* Vide Epiſt. & decreta Gregorii VII. Tom. V. Concil. Idem conſecuto Pontificatu Richardum Principem Capuanum juramento ſibi obſtringit. Forma juramenti hæc: *Ego Richardus gratia DEI & ſancti Petri Capuæ Princeps ab hac hora & deinceps ero fidelis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedi, & tibi*

Greg. VII. 1073.

Greg. VII. 1073.

Domino meo Gregorio universali Papæ. In consilio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradixeris ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tibique adjutor ero ad tenendum & acquirendum, & defendendum regalia sancti Petri; ejusque possessiones rectâ fide contra omnes homines, & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas Papatum Romanum: Terram sancti Petri, & Principatus nec invadere nec acquirere quæram, nec etiam depredari præsumam, absque tua, tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri intraverint, certa licentia, præter illam, quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra S. Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, rectâ fide studebo, ut illam sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias, quæ in mea persistunt dominatione cum earum possessionibus dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Et si tu vel tui successores ante me ex hac vita migraverint, secundum quod monitus fuero à melioribus Cardinalibus & Clericis Romanis & Laicis adjuvabo, ut Papa eligatur, & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia supra scripta observabo sanctæ Romanæ Ecclesiæ & tibi rectâ fide, & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint investituram à te mihi concessam. Hæc ex lib. I Epist. Gregor. VII. ep. 21. T. VII. Concil. & *Baron.* Annal. 1073. n. 63. In hæc eadem verba etiam jurare cogitur *Robertus* Apuliæ & Calabriæ nomine, ann. 1080. De hoc tempore ita scribit *Antoninus* P. 2. Tit. XVI. c. 1. §. 21. *Rursus suadente diabolo inter Papam & Imperatorem schisma gravissimum ortum est. Cujus schismatis causa hæc fuisse videtur. Inoleverat consuetudo præcipue in Imperio, quod defunctis gentibus Ecclesiarum prælatis, annulus & baculus pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur, unde postmodum unumquemque de familiaribus & capellanis suis ad Ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi pastoris fungeretur officio, non expectatâ cleri electione. Quod Dominus Papa contra omnem honestatem fieri considerans: & jura Ecclesiastica in eo facto conculcari perpendens: semel, secundo & tertiò Imperatorem monuit, ut à tam detestabili præsumtione desisteret. Quamvis præceptis salutaribus commonitum cùm illum revocare non posset, ob hanc causam Romæ concilium congregavit centum & decem Episcoporum. In quo primo ipsum Henricum excommunicavit Imperatorem, tanquam perjurum, & Ecclesiæ DEI persecutorem & subversorem. Anathematizavit insuper & omnes Ecclesiasticas personas, quæ de manu alicujus secularis personæ reciperent investituram. Insuper in eo concilio omnes symoniacos anathematizavit: & uxoratos sacerdotes à divino officio removit, & Laicis missas*

illorum

illorum audire prohibuit, & notoriè in fornicatione jacentium. Qvod factum eſt novo exemplo: & (ut multis viſum eſt) inconſiderato judicio. Nam inde grave ortum eſt ſcandalum, ita ut nullius hæreſis tempore (ait Jaco. de Col.) Eccleſia Occidentalis graviori ſchismate ſit diviſa. Greg. VII. 1073.

Hic Papa Philippo Regi Franciæ mandat, imperat, pro autoritate *l. 1. ep. 35. Tom. VII. Concil.* p. 324. & *Baron.* annal. 1073. n. 73. *Tibi ergo hac maxime injungimus &c.* & lib. 8. ep. 20. ad Philippum Regem Francorum: *Præterea volumus & ex parte Apoſtolicâ jubemus.* In Germania *cælibatum Sacerdotum* ſimpliciter omnibus injunxit, & ut abſtinerent ab *inveſtitura Imperatorum.* Vide epp. & decreta ejus Tom. VII. Concilior. & *Florent. Wigornienſ.* p. 638. *Stumpf.* Schweitzer Chronick. l. 2. c. 22. *Hornius* Orb. Imp. p. 11. Reſiſtente Imperatore cum Saxonibus ſe conjungit Papa, Cæſarem excommunicat, Regis legatos in vincula conjicit, & indigniſſimè habitos Româ expellit. De hoc Gregorio *Bertold. Conſtant.* apud *Lehmann.* Chron. Spirenſ. p. 445: *Malum*, inqvit, *excommunicationis in tantum propagatum eſt eo tempore, ut Catholici vix ſe ab eorum contagio poſſent illæſos cuſtodire. Jam ubiq; multum ſententia excommunicationis cœpit tepeſcere, ut etiam qvidam religioſi inter excommunicatos promoveri non timerent.* Decretum transmittitur Imperatori, item clero & populo Romano mandatur electio Papæ novi, hoc repudiato. Unde poſtea poſt 11. annum *Guibertus* electus Ravennatenſis Epiſcopus. *Otto Friſingenſ. in Faſcic. rer. expet. & fug.* f. 44. a. *Malmesbur.* l. 3. p. 108. *Mutius, Blondus, Naucler. Lambert. Marian. Scot. Tom. VII. Concil. Wormat.* p. 482. & p. 495. *Concil. Mogunt. Wormatienſ.* Acta vide *Tom. VII. Concil. p. 482.* De his rebus *Aventinus* l. 5. p. 349. ſcribit: *Fit patrum conſultum hujuſcemodi: Hildebrandus, qvi ſe Gregorium nuncupat*, primus ſine conſenſu noſtro adverſus Imperatoris Romani, rerum domini, « à DEO conſtituti, voluntatem, contra morem majorum, contra leges, « contra auſpicia, Pontificatum Maximum, qvem pridem ambivit, & ju- « dicio convictus perpetuò abjuravit, invaſit. Qvo genere hominum « (ſicuti vulgò ajunt) nil contumacius eſſe ſolet. Qvicqvid in mentem « venit, æqvum iniqvum per fas nefasq; perficere conatur. Monachus « deſertor eſt, novis dogmatibus ſacroſanctam Philoſophiam adulterat; « divinas literas falsò interpretando ſuæ cauſæ ſervire cogit, concordiam « collegii ſcindit, ſacra prophana, divina humana commiſcet, utrumqve « juxta polluit. Diabolis, hoc eſt, acerbiſſimorum hoſtium ſpurciſſi- « mis criminationibus, iniqvorum maledictis aurem commodat & cre- « dit. Teſtis, judex, accuſator, inimicus idem eſt. Maritos ab uxori- « bus ſeparat, ſcorta pudicis conjugibus, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto «

præfert connubio, populares adversus sacerdotes, vulgum adversus Epi- «
Greg. scopos concitat. Neminem initiatum ritè esse docet, nisi qvi ab eo sa- «
VII. cerdotium emendicaverit, atq; ab ejus aurisugis mercatus fuerit: vili «
1073. plebeculæ gratificari studet, vulgi imperiti auram captat, simulatâ reli- «
gione decipit, defraudat, circumvenit: in senatulo muliercularum de «
sacratissimis Religionis mysteriis pertractat, supremi numinis legem, «
qva se idem qvoq; ligavit, solvit. Utrumq; & Imperium & Pontifica- «
tum, sicuti Decii & falsorum Deorum cultores factitare consueverunt, «
usurpat. Utriusqve Personam qvasi larvæ lemuresq; agitat. Crimen «
irreligiositatis læsæq; majestatis committit. Sacratissimo Cæsari opti- «
moq; Principi vitam simul cum regno, qvorum neutrum dare habet, »
auferre connititur. Hasce ob causas sanctissimus Imperator, Pontifi- «
ces, Senatus, populusq; Christianus illum Hildebrandum abdicandum, «
sibi eundem non placere, neqve oves lupo committendos censent. Qvàm
exosus omnibus porrò fuerit *Gregor. VII.* disce ex eodem *Aventino* p. 362.
ubi: Pleriqve, *inqvit*, tum privatim, tum publicè indignum facinus cla- «
mitant: pro concione Gregorio maledicunt, Hildebrando malè pre- «
cantur: ipsum odio atqve libidine dominandi præcipitem agi vocife- «
rantur, AntiChristum esse prædicant, pietatis sub specie (inqviebant) de- «
bacchatur, honestis nominibus bonum publicum simulat, titulo Christi «
negocium AntiChristi agitat: In Babylonia in templo DEI sedet, super «
omne id qvod colitur, extollitur, qvasi Deus sit, se errare non posse glo- «
riatur: in excolenda gloria sua, pertinaci spei atq; concupiscentiæ Im- «
peratoris suo arbitrio constituendi, se devovit: homines non peccatis, «
sed lege Christi atq; Sacramentis solvit, pacem atqve pietatem religio- «
nis nostræ labefactat, bella, seditiones concitat: stupro, cædi, perju- «
riis, perfidiæ, rapinis, incendio indulget. Non solùm ad ambitionem «
suam occulendam fabulas comminiscitur, annales corrumpit, res ge- «
stas invertit, sed etiam cœlestia oracula adulterat: divinas literas falso «
interpretando, suæ libidini servire cogit, sacram historiam lacerat, in- «
ter mulierculas de sacris philosophatur literis. Qvicqvid dixerit, le- «
gem DEI putat, ad aviditatem suam incongrua conqvirit testimonia, «
sententias depravat, ad voluntatem suam scripturam trahit repugnan- «
tem. Nimium sibi de Pharisæorum supercilio sumit, ut qvosqve damna- «
re vel solvere arbitretur, cum apud DEUM non sententia sacerdotia, sed «
vita hominis qværatur. Præterea Hildebrandus ille divinæ majestati «
refragatur, Christianissimo priacipi divinitus constituto, & à DEO in- «
augurato resistit: versutus, fallax, obscurus, callidus, imperium orbis, «

titulo

Digitized by Google

titulo Christi sub ovina pelle ambit. Alios pecudes ignavas, stultos, « stipites, caudices, asinos, qvi ejus sycophantias vaframentaq; non intel- « ligant, putat. Huc omnes nervos intendit, ut duce gregis oppresso, in « ordinemq; redacto, in oves desertas præsidio Imperatoris, licentius im- « punius q; grassaretur. Si omnis potestas à DEO est, maxima qvoqve, « nempe Cæsarea ab eo sit necesse est. Christus, cum eum populus re- « bus imponere conaretur, aufugit; & duos de hæreditate ambigentes, « qvi eum arbitrum cœperant, ad Cæsarem, cui Imperium orbis terra- « rum commissum est, ablegavit. Pontificibus qvoq, Judæorum præci- « pit: Reddite qvæ sunt Cæsaris, Cæsari; Cui vectigal solvit, tributum « pendit, censum dedit. Idem nos D. Petrus docet, Deum timete, Re- « gem honore afficite. D. Pauli præceptum est, Fidem Regi servate. « Qvod si qvispiam cœlitum aliter docuerit, devotus esto. Flagitium « hujuscemodi Hildebrandi inexpiabile, scelus hactenus inauditum, pro- » cul ab orbe Germano abigendum, ense (qvem Imperator supremus ad « vindictam malorum Cæsari tradit) resecandum, lupus sub ovina pelle « sæviens ferro tollendus. Septimus ille non verbis & disputationibus, « sed vinculis & carcere fatigandus est. Nempe dictum est à Christo Deo « Opt. Max. Petro, ejus successoribus Romanis Episcopis, *Vade retro Satha-* « *na, offendiculum mihi es: & qvi gladium acceperit, gladio pereat.* Sudes in oculis Pontificiorum est *Aventinus*. De eo *Zieglerus* in descriptione vitæ ejus sub finem hoc judicii habet: *O vir recti exempli, cujus laudem ad astra ex-* *tollere verè deberemus: qvi tanto ardore antiqvitatum indagator fuit, qvanto* *nullus alius nostro evo.* Sed ut ad rem redeamus, bonus ille Gregorius *Mathildis* amasiæ numis sparsis in populum, sibi demulcet, Romæ Synodum cogens, Henrico regno Germaniæ, & Italiæ interdicit, principes, & populos sacramento solvit, *Moguntinum, Ultrajectinum, Bambergensem* Episcopos excommunicat, *Tom. VII. Concil. p. 483.* Cæteros sub pœna Romam citat, & *Henricum* ad incitas adeò redigit, ut ad Pontificem *Canusium* versus se accinxerit & per legatos, anathemate solvi petierit. Admittitur paulò propiùs. Pedibus nudis, omni cultu regio abjecto, forfices & scopas manu tenens, se ignominiosè tonderi, & flagellari, paratum ostendens, ad vesperam usq; hyeme asperâ, responsum frustra præstolatur. Accessit secunda, ut & tertia die. Qvartâ demum die intercessione Mathildis eum alloqvio, sed asperiore dignatus est, insignibus Imperialibus & potestate privat, atq; *Rudolphum Svevie Ducem* Imperatorem proclamat. Saxones, & Svevi *Rudophum*, Franci, & cæteri *Henricum* seqvuntur. *Marianus Scotus.* 1078. *Leo Ostiens.* Chronic. Cassin. p. 628. c. 48. *Helmold.* Chronic.

Greg. VII. 1073.

Digitized by Google

Sclav. l. 1. c. 28. *Urſpergenſ.* Chronic. p. 171. ann. 1080. *Naucler.* Generat. 26. p. 774. *Benno* Cardinal. vit. Hildebrand. f. 41. *in faſcicul. rer. expet. & fugiend. Apologet. Henrici* IV. Tom. 1. ſcript. Germ. Freher. p. 160. *Blond.* l. 3. dec. 3. p. 106. ſq. *Lambert. Schaffnab.* d. l. *Wilhelm. Malmesbur.* l. 3. p. 108. *Flor. Weſtmonaſterienſ.* &c. Malmesburienſis qvidem l. c. ita ſcribit: *De Hildebrando, dicam, qvæ non frivolo auditu hauſi, ſed ſeriâ relatione ejus audivi, qvi ſe illa ex ore Hugonis Abbatis Cluniacenſis audiſſe juraret.—Henricus Imperator Alemannorum, fremens qvod ſine ſua conſcientia talia præſumeret, illum (ut prædixi) poſt undecim annos Româ deturbavit, Guiberto inducto: nec multò poſt lætali morbo Papa ictus, qvo ſe moriturum non ambigeret, rogatus ut Papam conſtitueret, B. Petri exemplum referentibus, qvi lactantis Eccleſiæ rudimentis, vivens Clementem præfecerat. Negavit ille idem exemplum ſecuturum, qvod ab antiqvo conciliis eſſet vetitum. Conſilium verò ſe daturum, ſi vellent hominem in ſeculo potentem, eligerent Deſiderium Abbatem Caſinenſem, qvi ſalubriter & in tempore numero militari violentiam Guiberti infringeret; ſin Eccleſiaſticum & eloqventem, acciperent Epiſcopum Hoſtienſem Odonem. Ita obiit vir apud Deum felicis gratiæ, apud homines auſteritatis forſaſis nimiæ. Denig; fertur qvod inter eum & Imperatorem primi tumultus initio, illum nudipedem & forcipes, cum ſcopis portantem, nec etiam foribus admiſerit, abominatus hominem ſacrilegum, & ſororij inceſti reum. Abſceſſit Cæſar excluſus, repulſam eam multorum necis cauſam proteſtans. Statimq; qvacunq; poſſet incommoda Romanæ ſedi infligens, è diverſo fautores Papæ in tyrannidem excitavit.* Negare ergò videtur, Henricum à Pontifice admiſſum. Conf. *Tom. VII. Concil.* p. 490. *Antonin.* P. 2. Tit. 16. §. 21. *Horn.* orbe Imper. p. 12. Inſolentiæ etiam plenum eſt hujus Papæ decretum: *Si Pontifex Romanus alicui offenſus fuerit, pro delictis ſuis cæteri non debeant ei eſſe amici, nec vel cum alloqui: alioqvin unum eſſe ex illis, qvi exterminare volunt Eccleſiam Chriſti, qviqvis amicus fuerit ei, qvi eſt hujusmodi.* Vide & *Apologeticum Henrici* IV. Imperat. per *Ulricum Huttenum* ex Fuldenſ. Bibliotheca editum & inſertum Tomo I. Scriptor. Germ. *Freberi* p. 155. ſqq. & *Faſcicul. rerum expet. & fug. Orthuin. Gratio editore, f. 45. ſeqq.* Ubi per totum ſcriptum graviter perſtringuntur *actitata* Gregorii VII. Exilis autoritatis ſcriptum hoc, ut & *Bennonis* Cardinalis eſt in oculis *Baronij*, omnia ei mendacia, fraudes, Satyrica ſunt; vera autem omnia, qvæ ipſe Punica fide coacervat. Vide Annal. 1073. n. 13. ſq. & *Rationale Conſt. Imperial. Goldaſt.* p. 43. Bennonis contra Autoritatem tuetur *Mornayus* myſter. Iniqvit. contra Bellarminum, p. 576. qvem adi. Decerpemus in gratiam Lectoris floſculos *p. 155. Conſtantinopolis, qvæ nova Roma dicitur,*

Greg. VII 1073.

tunc

tunc erat ſedes Imperatoria dignitatis, hoc ita ordinante induſtria & religione Conſtantini Imperatoris, ut vetus Roma obtineret primatum Apoſtolici honoris, & nova retineret principatum regiæ majeſtatis, ut ſic mater & filia concordarent in unitatem Chriſtianæ fidei & religionis. Poſtqvam autem degeneraverunt novæ illius Romæ Imperatores, facti vel hæretici, vel hæreticorum defenſores, ſive etiam Catholicæ Eccleſiæ perſecutores: tunc mater qvaſi ſcribere cœpit filiæ libellum repudii, & alios filios nobilitate ſimul & virtute præſtantiores adqviſivit ſibi, ut Galliæ & Germaniæ populi ſint & filii, & cives ſui, atqve Reges earum Imperatores ſint & Romanæ Eccleſiæ patricii.—*p. 157.* Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, ut qvietam & tranqvillam vitam agamus, in omni pietate & caſtitate &c. Ex his certè Apoſtoli verbis apparet, ordinaſſe Deum non per Antiſtites & Eccleſiarum Principes omnia crimina vindicari: ſed ea qvæ excedunt diſtrictionem Eccleſiaſticæ lenitatis, vindicari per judicem mundi. Sacerdotale enim judicium non habet niſi gladium ſpiritus, qvod eſt verbum DEI: atq; ideo cum per Eccleſiaſticas non potuerit hæreticos coercere Eccleſia DEI, adjuvatur (ſicut ait B. Leo Papa) ſeveris conſtitutionibus Chriſtianorum Principum, qvando ad ſpirituale nonnunqvam recurrunt remedium, qvi timent corporale judicium. Ibid. Gelaſius Papa ſcribens permulta ad eundem Anaſtaſium Imperatorem, pro pace Eccleſiaſtica ſic ait inter cætera: Fili clemētiſſime, rogo te pure, ſyncere, ut me in hac vita audias potius deprecantē, qvàm (qvod abſit) in divino judicio ſentias accuſantem. *Sic certè, ſic ſolebant DEO digni Pontifices Romani ſuppliciter deprecari pro Eccleſiaſtica pace, non qværentes, imò nunqvam concipientes animo aliqvos de Regibus ſive Imperatoribus deponere:* & ideo pacem qværentibus, atq; pacem offerentibus aderat DEUS, remunerans humilitatem, patientiam & manſvetudinem eorum, & vindicans ſe ſuper hoſtibus ipſorum. Nam poſtqvam ille etiam Anaſtaſius Imperator hæreticus præſules Eccleſiarum ſupplicantes audire contempſit, divino judicio aduſtus fulmine interiit. Qværit autem nunc aliqvis pontificum deponere Principem populorum, qvod eſt excitare qvaſi incendium ad deſtructionem Eccleſiarum. *pag. 159.* Manifeſtum eſt, ſupra dictum Papam Hildebrandum, injuſtè pariter & indignè impoſuiſſe hanc notam vel Zachariæ, vel Stephano, religioſis utiqve Pontificibus Romanæ Eccleſiæ, ut alicujus horum exemplo, vel ullius Scripturæ teſtimonio poſſet abſolvere à juramento, qvo fidem juraverunt Regi ſuo vel Principes vel milites Reip. Qvi enim ſolvit pactum, nunqvit effugiet? Vivo ego, dicit Dominus, qvoniam ju-

Greg. VII. 1073.

ramentum, qvod ſprevit, qvod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.

Greg. VII. 1073. *p. 162.* Ecce autem noſtri temporis Gregorius Papa, qvi & Hildebrandt, cum aliqvando os ſuum aperuit, Eccleſiam diviſit. *p. 167.* Papa Hildebrandt, regem Francorum tunc etiam, nunc Imperatorem Romanorum ſic deſcribit: Chriſtianæ legis eſſe contemptorem, Eccleſiarum videlicet, atq; Imperii deſtructorem, atq; hæreticorum autorem & conſentaneum, ac propterea à ſe eum fuiſſe excommunicatum. Nos autem confidimus meliora de eo, & ſperamus in Deo, ut potius ſit Chriſtianæ legis amator, Eccleſiarum & Imperii defenſor, & hæreticorum atqve ſchiſmaticorum dèſtructor, ſi pro contentionis ſuæ & erroris perſeverantia eorum non potuerit fieri corrector *p. 168.* Papa Hildebrandt omnia conturbavit, qvi regiam poteſtatem, qvam utpote à DEO conceſſam defendit Catholica Eccleſia, multum per omnem modum inhonoravit. Regem enim qvem honorificari Apoſtolus præcipit, ipſe de peſſimo crimine accuſavit, qvod non probavit. Ipſe etiam hujus accuſationis teſtis extitit, qvia alios teſtes non adhibuit: ipſe etiam judex extitit, qvia Regem ſe excommunicaſſe perhibuit, ſcripſit (ſicut ſupra jam diximus) qvod ipſe Regi fuerit offenſus. Sed ejuſmodi vel accuſatores vel teſtes catholica Eccleſia non recipit: qvoniam Anacletus Papa ſic ſcripſit, & ſic docuit: inoffenſus, inqviens, accuſatorum & teſtium affectus qværendus eſt, non ſuſpectus. *p. 169.* probe nunc ille Hildebrandt, aut aliqvis de parte ejus; Regem qvem nos adhuc æſtimamus ut catholicum, probet, inqvam, eum eſſe hæreticorum autorem & conſentaneum, atq; hoc per idoneos faciat teſtes: qvoniam Eccleſiaſtica judicia non recipiunt perſonas, qvæ dicuntur infames: ſicut ſunt inceſtuoſi, perjuri, homicidæ, & qvi auferunt injuſtè facultates Eccleſiæ, & qvi fratres calumniantur, aut accuſant & non probant, vel qvi contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & qvi Apoſtolorum vel patrum ſtatuta violant, & cætera de qvibus plura ſcribit Stephanus Papa. *p. 176.* Certum eſt, qvia verùm eſt, qvod Hildebrandt Papa tentaverit ſolvere ſcripturam Domini & mandata Domini, qvæ ſunt de unitate Eccleſiæ Chriſti, qvæ ſunt etiam de ſacramento fidei. *p. 178.* Hildebrandt Papa miſcuit ſe plurimorum mortibus Chriſtianorum, ſuccendens ubiq; incendia bellorum per totum penè Romanum Imperium, ut non teneret Henrichus Rex regnum à Deo ſibi collatũ per ſucceſſiones patrum ſuorum. Qvi etiam in uſum belli conduxit milites Reip: cum militantes Deo, implicare ſe non debeant negociis ſecularibus, juxta diſciplinam Eccleſiæ,

ſiæ, & propter ſupplementa ſtipendiariorum, ſive mercedis, pro qva mercede ejus militaverant contra Regem, eundemq; patricium Romanorum: ſpoliavit Romanam Eccleſiam oblationibus fidelium, qvibus hactenus ſolebat alere indigentiam pauperum: qvi (ſicut ait Laurentius Martyr ad Decium) ſunt theſauri æterni, qvi nunqvam minuuntur & creſcunt, qvi in ſingulis adſperguntur, & montibus inveniuntur, in qvibus ſcilicet Eccleſiæ theſauris verè Chriſtus eſt, in qvibus Chriſti fides eſt.—Epiſcopi Hildebrandi Papæ procul dubio corporum pariter & animarum homicidæ. p. 179. Ecce qvomodo ille miniſter diaboli, ecce qvomodo inſanit, qvomodo nos ſecum in foveam perditionis mittere qværit, qvi apud XIII. tantum aut paulo plures Epiſcopos Hildebrandi Papæ ſcribit ſancta DEI eſſe Sacerdotia: cæterorum autem, qvi ſunt per orbem terrarum, ſacerdotia ab Eccleſia DEI eſſe ſeparata. &c. &c. De Autore hujus Apologiæ ſic *Voſſius de Hiſt. Latinis.* lib. 2. c. 48. *Statim ab obitu Imperatoris Henrici IV. qvi in annum 1106. incidit, qvidam vitam ejus Imperatoris in literas retulit, cujus nomen ignoratur, qvia apponere ipſe auſus non fuit.* Benno qvoqve Cardinalis vitam Hildebrandi deſcripſit, qvæ invenitur *Faſcicul. rer. expet. & fugiend.* f. 39. ſqq. & p. 302. ſqq. Item in *Catalogo Teſtium* verit. *Flacij.* edit. noviſſ. &c.

Greg. VII. 1073.

§. LXII. *Henricus III.* laudem meretur, qvod ultimus ferè Majeſtatem Imperii adverſus Pontifices Romanos retinuerit, eô namq; mortuô, *Henricus IV.* ſeptennis nimium qvàm remiſit, vide *Aventin.* l. 6. Annal. B. p. 369. uti dictum. Qvid? qvod etiam decretum ſibi obtrudi paſſus ſit: *Ne Laicus cujuscunq; dignitatis eſſet, Inveſtituram Eccleſiaſtici muneris conferret.* De hoc Hildebrando *Aventinus* l. 6. Ann. p. 370. *Non ſolum,* inqvit, *abs qq voluntate & ſine conſenſu Cæſaris, qvod hactenus non licuerat, Pontificatum maximum occuparit, verùm Imperium etiam Romæ ſibi ac ſucceſſoribus aſſerere cœpit. Ejus hoc Conſilium atq; ratio fuit, ſicq; animum induxit, probabilia hæ atqve veriſimilia, qvæ jam ſubnectam, paulatim obtinere poſſe conjectatus eſt: qvæ cum obtinuiſſet (uti tandem evenit) tam facile, dictum, factum, inveniri aliqvam cauſam, qvamobrem abdicaretur & dejiceretur faſtigio rerum, atqve in ordinem redigeretur vel potentiſſimus Imperator: atq; ratiuncula tales fuerunt. Omnem poteſtatem à DEO Chriſto, à Chriſto Petro, ejus ſucceſſoribus Romanis Epiſcopis datam, iiſdem religione juris jurandi, conditione parendi perpetua, cæteris verò principibus duntaxat temporario ſacramento, qvoad illis libeat, qvemvis Chriſtianum aſtrictum eſſe. Licere proinde primario Sacerdoti Imperatori precariò duntaxat regnantem, ubi Romano Pont. (qvi Chriſti Domini Dei noſtri vicem in terris gerit, eius religioni præſidendo perfungitur) non optempe-*

perabit, abdicare, eidem, ſicut cuilibet Chriſtiano diras atq; inferias, more Pontificum dicere. Imperium enim beneficium Pontif. Max. eſſe. Item Tyrannum qvovis modo è Rep. tollendum, neq; liberis regum qveinpiam, niſi ab ipſis creatum, qvamdiu illis placeat, receptum dominari poſſe. Epiſcopum communem animorum parentem atq; paſtorem, non ab Imperatore in curia, ſed à Sacerdotibus populoq; communiter in templo deligendum eſſe. Et Sacerdotem, qvi uxorem habeat, divinam rem non facere, ejus ſacrificia ſummopere á populo, ne contagione polluatur, evitanda. Neq; illis ullo pacto decimas & hujuscemodi donativa tribuenda eſſe. Has ultimas tres rationes Hyldebrandus in vulgus edidit, reliquas ſibi qvidem perceptas. Greg. VII. 1073.

Malè tulerunt nimiam illam ſubmiſſionem Imperatoris *Duces, & Proceres Italiæ Eccleſiaſtici & Politici*, deteſtati ſunt factum Papæ, & eum excommunicandum duxerunt. Vid. *Lamb. Schaffnaburg.* & alleg. Script. De illis autem hæc habet: *Se excommunicationem Pontificis nihili æſtimare, qvem ipſum omnes Italiæ Epiſcopi juſtis ex cauſſis jam pridem excommunicáſſent, qvi ſedem Apoſtolicam jampridem per hæreſin Symoniacam occupáſſet, homicidiis cruentáſſet, adulteriis aliisq; criminibus polluiſſet. Regem ſecus ac decet egiſſe, crimenq; gloriæ ſuæ intuliſſe nunqvam abolendum; qvod homini hæretico & probris omnibus infamato majeſtatem ſubmiſerit. Qvem juſtitiæ paternarum legum Eccleſiaſticarum vindicem ſibi paraſſent, is fœdiſſima ſubjectione ſua fidem Catholicam, autoritatem Eccleſiæ & dignitatem Reip. perdiderit.* Tom. VII. Concil. Papienſe. p. 485. Commovebatur qvoq; non parum populus, qvod Imperator tàm turpiter ſe ſubmiſiſſet; tractarunt ergo de *eligendo filio*, ut & *eligendo Pontifice*, qvi coronaret novellum Regem. Reſciens hoc Imperator mitigare tentavit animos eorum, ſibiq; comparare; ſed nihil profecit, anteqvam reipſa oſtenderet, ſe Papæ arrogantem poteſtatem nihili facere. *Imperator rogat*, ait *Nauclerus* Generat. 36. vol. 2. p. 775. *ne moleſtè acciperent, aut in contumeliam ſuam factum reputarent, qvod extrema neceſſitate compulſus communis commodi ration. feciſſet.* Abſolvit ergo omnes ad unum Epiſcopos Germanos, Comites & qvos Papa excommunicarat, Oppenheimii, ab hoc banno, revocans omnes Principes Imperiis, qvos aulâ excluſerat tyrannis Papalis, *Naucler.* Gen. 36. p. 773. qvi etiam ſtatim acceſſerunt, & operas ſuas incrementum publicum ſpectantes, contulerunt. *Et hi* (verba iterum Lamberti ſunt) *paulatim rebus Italorum indignatio mitigari, furor deflagrare, ſtudia demum in eum inclineſcere cœperunt, ita ut frequentior multitudo ad eum confluceret, ſumtus exercitui copioſiores miniſtrarent, & ad omne qvod juſſiſſet promtiſſime jam manus operamq; ſuam polliceretur.* *Naucler.* Gener. 36. p. 775. Ceciderat *Rudolphus Svevus*, & ſtatim coëgit Imperator

rator *anno 1080.* Concilium *Moguntiæ*, ad deliberandum proponens: *An Papa habeat potestatem excommunicandi Imperatorem: An* Imperator de jure Hildebrandum solio dejicere, aliiq; curam regiminis committere possit. Tractatum fuit negotium potissimùm *Brixiæ*, qvo 30. Episcopi Itali & Germani confluxerant. Præsidem egit Imperator. Concluſum: *Non posse Pontificem excommunicare Regem, cui obediendum præcepissent Apostoli.* Item *Papam solio deturbandum, aliumq; substituendum.* Accusatur multorum criminum Papa. *Baron.* Annal. 1080. n. 3. 19. *Naucler.* Generat. 36. p. 775. 778. *Urspergens.* ad ann. 1080. multis. *Marian. Scotus* ann. 1081. Tom. VII. Conc. p. 492. *Gvilielmus Biblioth.* in Gregorio VII. *Sigebert. Gemblac. Chronic. Thuring. in Rational. Constit. Imperial. Goldasti* (in cujus fronte hæc apparet censura: in hoc Rationali nihil est, qvod fidē Catholicā suggillet vel offēdat) p. 52. Greg. VII. 1078.

In deme ſelben Jare wart eyn Concilium zu Brixx von drissig Biſchofen von Lamparten unn von Dütſchen Landen: dy vorteylden alle den Babiſt Gregorium, unn ſeyten uf on/das her zu unrechte weder den Kong were/ unn das her der Kong zu unrecht gebannen hette/und das he beſchermete den jungen Rudolfe/ unn alle dy/ dy beſtünden weder oren rechten Herren/ unn von ſynne Hoenmute weren vorbrant Lant unn Kerchen/ unn wer beweget alle das Ryche. Dy koren da gemeynglich zu Babiſte den Biſchoff Wyprechten von Ravenne. Dy andern Biſchoffe/ dy da weder waren/ dy ſchreben dem Babiſte Clementi: Der Babiſt Gregorius iſt rechte zu Babiſte gekorn: es en mac nicht anders geſeyn. Wanne wer der ander Babiſt wel ſy/der iſt eyn Wolff/unn en iſt nicht zu deme Tor ingegangen/ſundern her iſt hinden in das Hus gekrochen alſo der Dyep. Lanfrancus Cantuarienſis ArchiEpiſc. in Ep. ad Hugon. Cardin. ab omni odio & blandimento alieniſſimus, inter cætera ſic: *Non probo, qvod Papam Gregorium vituperas, qvod Hildebrandum eum vocas:* qvod Legatos ejus Spinoſulos nominas; qvod Clementem tot & tantis præconiis tàm properè (Baronius properè mutat in *præpoſtere*, repugnante ipſa ſententia & autoris mente) exaltas. Scriptum eſt enim, non eſſe laudandum in vita ſua hominem, nec detrahendum proximo ſuo. Adhuc incognitum eſt humano generi, qvales ſint & qvales futuri ſint in conſpectu DEI. Credo tamen, qvod glorioſus Imperator ſine magna ratione tantam rem non eſt aggreſſurus patrare, nec ſine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam conſummare. Qvid hunc, Baroni? num nam porrò videtur decreti hujus confictor Abbas Urſpergenſis eſſe? nam conſutor Benno Cardinalis? num concinnator Hugo Cardinalis? I ad Patres Wormatienſes & audies: ad annales cùm cæterorum, tum Aventini, & dicent tibi: Ὦ ὀξὺς ταῦτα κακῶργει καὶ ὀυκο-

συκοφάντει, ἔστι δύνασαι, ait ille apud Platonem. *Mutius* Chronic. Ger-
Clem. III. 1087. man. p 121. T. 2. Script. Germ. *Pistorij.* Destinantur *literæ ad Gregorium*, in qvibus ei aperitur totum negotium. Vide *Lehmann.* Chronic. Spirens. p. 469. Papa fugit, Wibertus *Clemens III.* in sedem pontificalem locatur, qvi ipso die Paschatos anno 1084. Imperatorem solennibus ceremoniis coronat, non sine exultatione & ingenti populi gaudio. A Wiperto acceptâ benedictione, à populo Romano salutatus est Imperator & Augustus. *Helmbold.* l. 1. c. 30. *Autor vitæ* Heinric. *Urspergens.* d. l. p. 172: Pepercit periculis suis, qvi vitæ ejus insidiabantur, favente hoste ejus *Dodechind.* in append. ad *Marian. Scotum* &c. Qvalis fuerit Hildebrandus *qvoad vitam privatam & publicam*, ex probatis autoribus pluribus deducit *Mornæus* Myster. iniqv. p. 567. & 578. contra Baronium disputans. Notandum etiam hic venit, Gregorium hunc VII. *Symoniacorum nomine* intellexisse omnes illos qvi more majorum ab Imperatore, Regibus, Principibus Ecclesiis suis præficiebantur. Hanc electionem ut exosam ubiq; redderet, & execrabilem infami nomine Symoniæ appellari voluit. Qvemadmodum *Nicolaitæ* dicti sunt omnes sine discrimine ministri conjugati. *Sigon.* Hist. Ital. p. 202. *Genebrard.* p. 580. *Hottinger.* sec. XI. p. 394. An verò, & qvidem *Henrico IV.* Simonia adscribenda, vide *Lati* Hist. Univers. p. 355. Qvæ insuper rata habuerit decretum Gregorii, *conjugium Ecclesiasticis denegans*, vide compendiosè in *Lati* Histor. Univ. f. p. 356. sq.

§. LXIII. Gregorius *nec* vivus, *nec* mortuus qvietus esse potuit: ne enim instituta sua, & molimina cum ipso extingverentur prospicit de idoneo successore. *Desiderius* is erat Abbas Cassinens. Calculum addunt, qvi Gregorii VII. partibus favebant Cardinales. Desiderius oneri huic ferendo se imparem videns, bis tervè recusavit; sed & ornamenta Pontificialia exuens Cassinum sese contulit. Non tamen remiserunt, qvin in tantum institerunt, imò mandarunt, ut coactus recipere tandem debuerit; omnium enim oculi in ipsum intenti erant. Consecratur ergo *anno 1087.* in Conciliabulo Capuæ. *Tom. VII. Concil. p. 495.* Excommunicatis *Gisbertum* in *Concil. Beneventano* Tom. 7. Conc. p. 496. Si hunc flectere non potuissent, providit Gregor. VII. ut & Lugdunens. Archiepiscopum *Hugonem*, aut *Otonem Hostiensem*, aut *Lucensem Episcopum*, qvanto citius se defuncto, constituerent. *Leo Ostiens.* l. 3. cap. 63. p. 640. *Chronic. Casinens.* Exitum vitæ his describit *Sigebertus Gemblac.* anno 1085. *Hildebrandus Papa, qvi & Gregorius VII. apud Salernum exulans moritur. De hoc ita scriptum reperi. Volumus vos scire, qvi Ecclesiasticæ curæ solliciti estis, qvod Dominus Apostolicus Hildebrandus, qvi & Gregorius nunc in extremis positus ad se vocavit*

omnes

unum de duodecim cardinalibus, qvem multùm diligebat præ cæterìs, & confeſſus eſt DEO & ſancto Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſtorali cura, qvæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſvadente Diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, qvæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad Imperatorem & totam Eccleſiam, ut optaret illi indulgentiam, qvia finem vitæ ſuæ adſpiciebat, & tam cito induebat ſe Angelica veſte, & dimiſit, ac diſſolvit vincula omnia bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano, vivis & defunctis, Clericis & Laicis, & juſſit ſuos abire de domo Deoderici, & amici Imperatoris aſcendere. Clem. III. 1087.

§. LXIV. Sic ergò vivente adhuc Clemente III. qvi *Gvibertus vel Gilbertus de Corrigia, Ravenna Archiepiſcopus, antea dictus*, & Romæ reſidente *Victor III.* ante Deſiderius dictus, *à Gregorio VII.* deſignatus, à Mathilda vero & Normannis, teſte Aventino, creatus eſt Papa, anno 1086. Ultra annum non protraxit Pontificatum ſuum, ne tamen nihil egiſſe dicatur, excommunicavit Guibertum in Concilio Beneventano, uti jam dictum. Periit non dyſenteria, vel veneno, Imperatoris inſtinctu, ut cum Vincentio *Platina* putat in Victore III. *Chronic.* Auguſtenſ. *Matthæi Mareſchalc. de Bappenheim.* Tom. 1. Script. Germ. *Freher.* p. 353. anno 1087. ubi legitur: *Ipſe verò in immoderata perdurans ambitione multa dando, & plura pollicendo collecta gravi multitudine, abſente Wiperto in ipſa ſacratiſſima vigilia Pentecoſtes ex inſidiis occulto aditu Romam invaſit, S. Petri domum expugnavit, irrupit ſtatimq; violentia qvadam ſe inthronizari fecit & conſecrari. Sed miſer ille & maledictus, dum Miſſarum ſolennia celebraret, inter ipſa Sacramenta nondum perfecta, fœtore turpiſſimo effuſis inteſtinis labitur, atq; extra Eccleſiam ſemivivus deportatur; poſt breve autem vitam in qvodam caſtro finivit, gravi languore affectus, neque à Romanis detentus, nec in proprio Monaſterio receptus;* Verùm in Beneventana Synodo correptus morbo acutiori obiit. Teſtis hujus rei certiſſimus *Leo Oſtienſis*, in Chronic. Caſſin. l. 3. c. 72. ubi annos 29. menſ. 4. Abbatem egerat. Poſtqvam ergo hic intruſus Pontifex qvædam decreta obſervanda reliqviſſet, ad exemplum Gregorii VII. Ottonem Hoſtienſem Epiſcopum eligendum in ſuum locum præcepit, contra Canones & Conſtituta ſuperiorū ſeculorum: *Ne vivente Pontifice ſucceſſor eligeretur.* Qvem manu apprehenſum cæteris Epiſcopis (*inconſulto, inſcio, irreqviſito Imperatore*) tradidit dicens: Accipite eum, & in Romana, ſede locate: meamq; vicem in omnibus, qvousq; id facere poſſitis, habetote. Qvæ ornamenta inſuper Eccleſiæ monaſterio reliqverit, enumerat *Leo Oſtienſ.* cap. 73. addito epitaphio. Conveniunt anno 1088.

Vera-

Veracinæ Episcopi, & Othonem postea *Urbanum II.* dictum eligunt. *Petrus Diacon. Chronic. Casin.* l. 4. c. 20. Nullâ jam habitâ ratione *Imperatoris consensus.* Sed vix Romam is ingressus à Clementis factione pellitur & ejicitur. Plures oberrando tum in Italia, tum Gallia (nusqvam enim ei tutam hospitium, teste Platina in ejus vita) Synodos celebravit, qvibus Clementem & Imperatorem excommunicavit. *Guilielm. Bibliothec.* in vita Urbani II. Tom. VII. Concil. p. 497. sqq. *Blond.* lib. 4. dec. 2. p. 211. *Cruz. Metropol.* l. 5. c. 28. *Aventin.* l. 5. p. 362. Audiamus *Sigebert. Gemblacens.* anno 1088. *Odo*, inqvit, *ex monacho Cluniacensi Episcopus Ostiensis, contra Imperatorem & Guibertum fit Papa, & Urbanus nominatur. Hinc in Ecclesia scandala, & in regno augescunt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum regnum & Sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem aut ex causa aut ex personæ præjudicio contemnit, dumq; alter in alterum excommunicandi autoritate magis ex suo libitu, qvam ex justitiæ respectu abutitur, autoritas illius qvi dedit potestatem ligandi ac solvendi, omnino deficitur. Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc sola novitas (non dicam hæresis) nec dum in mundo emerserat ut sacerdotes illius qvi dixit Regi Apostata, & qvi regnare facit hypocritam propter peccata populi, docerent populum, qvod malis regibus nullam debeant subjectionem, & licet ei sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur, qvi contra regem fecerit à noxa injustitiæ & perjurii absolvatur. Dodechin.* Contin. Marian. Scoti. anno 1085. Non secus facit *Clemens III.* Conradus autem filius Henrici IV. contra patrem rebellans, Clementem ejiciens, Urbanum revocat. Magna tum dissidia, qvæ multis deplorat *Aventinus d. l. p. 362.* Facinora extantiora teste Sigeberto apud *Aventinum* & *Stumpf.* Chronic Helvet l. 2. c. 23. ubi inter alia: Die Bauren tauffen ihre Kinder selbst / strichen ihnen Ohrenschmaltz für Chrisam an die Stirn. Qvævis factio deniq; miraculis suos tutari constituit Patronos; teste eodem *Aventino.* Interea Conradus filius Henrici, & hoc devicto, Henricus rebellant adversus Patrem, & qvidem svasu *Urbani* Pontificis & Mathildæ filiam Rogerii Nordmanni Siciliæ reguli Conradus in uxorem ducens, à Patre descisci, qvi consors Imperii erat, Italiæ regnum vindicat, moxq; ad eum omnes hostes Augusti provolant. Augustus frustra legatos mittit ad filium, frustra obsecrat, ne tam infandum scelus adversus genitorem committat; sed surdo cecinit Augustus; verba refero *Aventini l. c. p. 362.* Henricus V. per vim sibi rapuit Imperium, Patre & Fratre abdicatis. Habuit adhærentes sibi non paucos. Filium hunc suum successorem mutato testamento constituerat Imperator. Stumpf. l. 2. c.

Vid. III. 1086.

l. 2. c. 23. anno 1098. & qvidem accedentibus votis Principum Imperii, juramento tamen priùs cavens, *se vivente Patre Dominium non ambiturum, vel propria bona Parentis.* Seductus ab aliis, imprimis à *Paschali* Papa, qvo de sic scribit *Bappenheim.* in Chronic. Augustens. p. 355. Script. Germ. Tom. I. *Freher. Exodio & invidia fomite conflata usq; adeò convaluit discordia, ut qvidam perversæ seditionis auctores cum Mediolanensibus juxta Evangelica scandalorum præsagia filium Imperatoris Conradum regnare, & in patrem malo instinctu suggererent, non veriti divinam sententiam: Necesse est enim, ut veniant scandala, væ autem illi per qvem veniunt*, mutavit sententiam, præsertim cùm videret, Patrem Pontificis & factionis odium incurrisse, magnam sperans se gratiam obtenturum, si magis mandata Ecclesiæ observaret qvàm naturalem consangvinitatem. Progreditur *Northusam* ibiq; Comitia conscribit *anno 1106.* publicè ibidem Principibus & Episcopis, qvi confluxerant, aperit, se non libidine regnandi, & odio adversus Patrem suum, regnum affectare; sed ad propagandum & conservandum DEI & Pontificis honorem & autoritatem, svadentibus sic Principibus, expresse cavens, qvod si Pater Henricus Romano Pontifici se subjecerit, ultrò se cessurum Imperio, & Patri restituturum. Sin recusarit, neminem iniqvè laturum, si honorem divinum paterno præponens patrem persecuturus sit. Imperator Henricus IV. missis Legatis obtestatus est, ne patrem offenderet, ne se sputis hominum exponeret, neq; fabulam mundo faceret. Insuper meminisset, qva se sibi cautione obligasset (scilicet cùm Rex designaretur à Patre.) Hostes esse, non amicos, insidiatores, non consultores, qvi sibi talia suggessissent. Ille prorsus abnuit, neq; se ulteriùs Patrem eûm habiturum, qvia excommunicatus esset, asseruit. Ita sub specie causæ DEI, suam egit. *Autor vitæ Henrici IV.* qvem *Goldast.* ap. Bangert: in notis ad Chronic. Sclavor. p. 73. *Otbertum Laudunensem Episcopum* esse putat. *Urspergensis. Aventinus* l. 5. Annal. Boj. Sic nullis precibus paternis flecti poterat Henricus filius, inde defensivè occurrendum fuit Patri, qvod ad *Ratisponam* effectui datum. Concessit Henricus *Pater* in Bohemiam; Spiram interea obsedit & occupavit *filius.* Sed cùm secundo marte arma paterna tractarentur, *anno 1106.* Comitia *Moguntiæ* habenda conscripsit Pater, & tum apparatu bellico haud exiguo vires, & petulantiam filii coërcere constituit Pater, suffragantibus Principibus Imperii. Hoc resciens filius occurrit Patri *Coblenzam*, ajens: nefarios qvosq; autores sibi horum attentatorum fuisse, pronus culpam deprecabatur. Pater facilis culpam filio remittit. Filius non satis fidens, Patrem disponit, qvò exercitum suum alia in loca remotiora dimittat; non enim

Urban. II. 1087.

Digitized by Google

è re futurum, ut Moguntinum territorium illis gravetur. Pergunt *Bingam* versus, monet filius, Episcopum Moguntinensem in civitatem Moguntinam vix intromissurum Patrem, qvod excommunicatus esset. Pater obnixè rogat filium, bona fide secum ageret, atq; promissis suis per omia staret. Promisit tertiò juratò hoc Patri Filius. Patrem nil horum metuentem, Bingæ in carcerem compegit, Moguntinam festinans. Nuncii Apostolici sive Legati sub initium Comitiorum anathemata Pontificis repetierunt, & abdicato Patre, filium regimini præfecère, ablegatis Archiepiscopo Moguntinensi, Colonienſi, & Wormatiensi, Bingam, ut insignia & ornamenta Imperialia repeterent. Venerunt hi ad Regem dicentes: *Hæc nobis reddi coronam, annulum & purpuram, cæteraq; ad investituram Imperialem pertinentia, filio tuo deferenda.* Imperator qværit causam. At illi: *Qvid qværis, qvæ optimè nosti?* —*Scis, qualiter Episcopatus, Abbatias, & cætera omnia feceris venalia &c.*—Qvibus Imperator: *Vestra potestas est hæc mihi imponere & crimen impingere. Dic Tu Moguntinæ, tu Colonienſis, tu Wormatiensis, adjurati per nomen æterni DEI, qvid exegimus vel recepimus à vobis, cum te Moguntiæ, te Coloniæ, te Wormatiæ præficeremus? Illis autem fatentibus nil pecuniæ aut oblatum aut requisitum, aut acceptum hujusce rei gratia, Rex ait: gloria DEO.* Nolite ergò illorum participes fieri, qvi levarunt manus suas contra Dominum & Regem suum, & violaverunt fidem & juramentorum sacramenta.—Si curia adjudicarit filio nostro coronam, manibus nostris imponemus. Illis autem contranitentibus—Regalibus indutus Rex & in sedem Regiam receptus dixit: Hunc Imperialem honorem præstitit mihi DEUS & concors Principum electio, potens est autem mihi DEUS conservare, qvod præstitit.—Qvod si nec DEUM nec honestatem nostram veremini, ecce præsentes sumus, violentiam explodere non possumus militibus & armis destituti. Pontificibus ergò hæsitantibus, qvid agerent, dixit Moguntinus ad socios: *Qvoniam trepidamus, nonne officij nostri est Regem consecrare, investire.*—Qvem meritum vestivimus, qvare immeritum non devestiamus? Coronam ergo de capite ejus abrumpunt, deinde purpura & Imperialibus omnibus exuerunt. Qvibus Rex, confusione circumdatus, ait ad eos; VIDEAT DEUS ET JUDICET. Ego *qvidem tuo peccata adolescentiæ meæ, sed vos immanes non eritis iurajurandi prævaricatores, & portio vestra cum Juda traditore est. Non consurgatis.* Illi verò obturantes aures suas, Imperialia deferunt ad *Henricum V.* filium ejus, firmantes eum in Regem. Filius ergò expulit Patrem de regno. Hæc omnia suppeditat *Chronicon Sclavorum Helmoldi Presbyteri* l. 1. c. 32. seqq. p. 81. edit. *Henrici Bangerti*, qvi etiam nomina Legato-

Urban. II. 1088.

gatorum exprimit, p. 83. Moguntinus fuit Ruithardus: Colonienſis Hermannus III. Dives vulgò dictus: Wormatienſis Adelbertus è Saxoniæ duci-
bus. *Gaſpar Bruſchius. Epiſcop. Mogunt.* XLII. *Wormatienſ.* XXXII. *Petrus* *Urban.*
Merſſæus Epiſcop. Mogunt. XXVI. *Colonienſ.* XXXVII. Jam laudatus *Ban-* *II. 1088.*
gertus in not. ad cap. 27. l. 1. p. 71. bene obſervat: Sicut per *Henrici IV.* pueritiam Saxonum populus liberior factus, laſcivire, graſſari, in omne nefas ruere & multa per ſummam inſolentiam patrare conſveverat: ita, cum ille jam ætate & judicio confirmatior coercere libidinem, furta & rapinas illius vellet, eundem ad hoc bellum irritavit, de qvo hic auctor. Eadem ferè cum Helmoldo habet *Urſpergenſ.* anno 1106. p. 188. *Chronic. Auguſtenſ. Bappenheimq.* T. 1. Script. Germ. *Freheri* p. 354. *Henricus de Erfordia* in Chronico, *Crantzius* l. 5. c. 20. Saxon. *Sigon.* l. 9. de regno Ital: *Rational. Conſtitut.* Imperial. Goldaſt. p. 54. *Lehmann.* Chronic. Spirenſ. l. 5. c. 4. 39. ſq. *Vita Henrici IV.* per coætaneum qvendam conſcripta, habetur *Tom. Script. Germ. Reuber.* *Mutius* Chron. Germ. l. 16. multis. Henricus IV. hac de re conqveritur ap. Regem Franciæ & auxilia petit contra Filium. Exemplar epiſtolæ extat apud *Goldaſtum* l. c. his verbis: *Henry Empereur Romain au Roy de France. Si n'eſtoit pour l' honneur de l' Imperialle Majeſté, ie ſervis maintenant à tes pieds, te reqverant humblement ſecours contre mon fils, qvi ne faiſant pas ny de ſon ſerment, ny des loix de nature, ny des droits ou humains, m' a priué de tout honneur, & meſmes chaſsé le iour de la Natiuité de noſtre Sauuer de la compagnie des fidelles, m' arrachant par force les ornamens Imperiaux, comme la Croix la Lance, la Pomme, le Sceptre, & la Couronne.* Imperator Henricus exauctoratus venit *Spiram Nemetum*, & num aliqvid theſaurorum ſupereſſet, inqvirens, ſed nil inveniens, ad extremam inopiam redactus eſt. Sic ergo (verba ſunt Othonis Friſingenſis l. 7. c. 12.) *ex opulentiſſimo & potentiſſimo Rege, miſerabile relinqvens mortalibus exemplum, egens factus, ad inferiores partes Rheni in Belgos ſe contulit.* *Helmoldus* jam citatus autor. l. 1. Chronic. Sclav. refert, qvod ab Epiſcopo *Gebhardo* ne minimam præbendam obtinere potuerit, qvi tamen templum ingens B. Mariæ Spiræ extruxerat. *Da mihi* (orabat) *prabendam apud Spiram, ut ſim famulus Domina mea DEI genetricis, cui devotus ſemper extiti. Novi enim literas, & poſſum adhuc ſubſervire choro.* Ad qvem ille: *per matrem Domini, non faciam, qvod petis.* Tum Cæſar ſuſpirans & illacrymans ad circumſtantes ait: *Miſeremini, miſeremini mei, vos ſaltem amici mei, qvia manus Domini tetigit me.* Mortuus autem eſt eo tempore *anno 1106.* Leodii Cæſar, ſtetitq; corpus ejus inhumatum, in capella qvadam deſerta 5. annis. Tanta Severitate (addit Helmoldus) Dominus Papa (Paſchalis II.)

& cæteri adverſarii ejus in ipſum ulti ſunt, ut mortuum vel humari non
Paſch. II. 1099. ſinerent. *Petrus Diaconus* l. 4. c. *38. Dodechin.* append. ad *Marian. Scotum Gottfrid. Viterbienſis* narrat, Henricum more regio ſepultum fuiſſe, ſed juſſu Romani Pontificis ejectum, eidemq; omnem Chriſtianam ſepulturam denegatam eſſe. Deniq; poſt qvinqvennium in Sacello S. Aphræ Spiræ ſepultus. Vid. *Mutius* in Chronic. Germ. p. 130. Qvid autem præmii tanti facinoris retulerit *Henricus V.* degener filius, ſuggerit *Autor praſtantiſſimi Chronici Colonienſis*, qvod ſc. ſine prole maſcula exceſſerit, diemq; obierit ſuum: Dieſſer Keyſer vmg ſeynen Vader / vnd hielt yn in der Gevenckniſſe ſterven. Darumb meynt men / dat he den Inffs erven ſturve. *Mutius* l. 16. Chron. p. 126. Tom. 2. Script. Germ. Piſtorii, ſcribit: Conradum juſtas ob cauſas rebellâſſe patri ſuo, & p. 129. Henrici verò rebellionem adverſus Patrem impietatem vocat. Conciliet hæc pius Lector.

§. LXV. Ex his omnibus proclive videre eſt cauſa tanti odii, qvod inter Henricum IV. & Pontifices diu flagravit. De qvo *Belgicum Chron. Magnum* ſic: p. 137. Scriptor. Germ. *Diſcordia*, inqvit, *inter Regem & ſacerdotium cœpta à Gregorio VII, qvi Hildebrand dictus, & exagitata a ſucceſſoribus Gregorij, Victore, Urbano, & præ omnibus à Paſchali, magno ſcandalo erat toti mundo &c.* Apparet, inqvam, qvare tandem Henricus depoſitus; *non qvod Epiſcopos acceptâ pecuniâ inveſtiviſſet*; ſed qvod eos *pro antiqvo prædeceſſorum jure inveſtiviſſet.* Synodus hæreſin Henriticenam aut à Gviberto, aliàs Clemente III, Guibertinam vocat. Qvo nomine omnes tum Principes Hæretici recenſerentur. Eò porrò immanitatis proceſſerat *Paſchalis* Papa, ut omnes, qvi ab Henrico initiati fuerant, ſexto poſt obitum anno *e ſepulchris effodi juſſerit.* Controverſia hæc *de electione, & Inveſtitura Epiſcoporum & Abbatum*, vel maximè tempore Gregorii VII. agitabatur. Imperatores enim omnes usq; ad hunc Henricum IV. inveſtituram per Germaniam habuerunt in poſſeſſione & exercitio perpetuo, non intercepto, Gregorius illam πύξ καὶ λάξ extorqvere allaboravit. Inde factum, ut non tantùm Germaniæ Principes in eum excitaret, ſed etiam excommunicationis fulmen fibraret. Imperator deduxit, & multis oſtendit, non ſibi integrum eſſe, neqve ſine inſigni diminutione Imperii *jure inveſtituræ* cedere. Præterqvam enim qvod à prædeceſſoribus ſuis Imperatoribus illud accepiſſet inviolatum; Pontificum Romanorum decreta in totum reclamare. Nam & *Adrianum* Carolo M. in Synodo Romana poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, item inveſtiendi Epiſcopos, conceſſiſſe peculiari decreto, & ſanctione, *diſt. 63. i. Hadrianus & Leo* Ottoni I. Atq; novis Decretis

tis confirmaſſe. Qvæ omnia ſuperius latius deducta ſunt. Habemus hujus rei teſtes luculentiſſimos ipſos Pontificios, *Nicol. Cuſan. Cardinalem Paſch.* lib. 3. de Concord. Cathol. c. 27. p. 380. in Syllog. Hiſtorico Politico *II.* Eccleſiaſt. *Simon Schard. Marſil. Patavin.* de translatione Imperii cap. 8. *1099.* p. 158. *Radulphus* de Columna, al. Pandulphus, al. Landulphus de translatione Imp. p. 165. 2. Syllog. *Schard. Lupoldus à Babenberg* de juribus Regni & Imperat. Roman. cap. 7. 8. 9. p. 182. ſqq. *Schard.* Notandum, prædictum autorem *cap. 9.* deducere & probare: *Juramentum* qvod præſtat Rex Romanorum Papæ, ſeu Eccleſiæ Romanæ, *non eſſe juramentum homagij*, ſc. qvod Vaſallus præſtat Domino ſuo, ratione feudi, ſed eſſe *juramentum defenſionis fidelis* per ipſum, Papæ, & Eccleſiæ impendendæ. Lectu dignus eſt libellus. Idem *autor* de Zelo Catholicæ fidei veterum Princip. Germanor. cap. 8. *Johannes de Pariſ.* in Syllog. *Schardij* p. 113. ſqq. *Epiſtola Leodienſium*, vulgò *Sigeberto Gemblac.* tributa, adverſus Paſchalem II. digniſſima lectu eſt, qvæ deteſtatur facta Hildebrandi & Succeſſorum Paſchalis. Hildebrandus, *ajunt*, autor eſt hujus novelli ſchiſmatis, & primus levavit « ſacerdotalem Lanceam contra diadema regni &c. Extat hæc epiſtola, « p. 64. Syllog. *Schardij. Magn. Chronic. Belgic.* Auguſtiniano collectore p. 137. Scriptor. Germ. Piſtorii. Addamus obiter autores & ſcriptores illos, qvi *Henrici partes* tenuere. Hos inter *Benno* Cardinalis de vita & geſtis Hildebrandinis, in ſcænam jam productus. *Autor hiſtoriæ de bello* Saxonico, heroico carmine conſcripto. p. 202. Script. German. Reuber. *Hiſtoria Anonymi* de vit. Henrici IV. ibid p. 181. digniſſima certè lectu, unde hæc pauca tantùm excerpſimus, præſertim cùm à coætaneo aliqvo ſcripta ſit hiſtoria, uti præ ſe fert inſcriptio: *Qvis dabit capiti meo aqvam & fontem lachrymarum oculis meis, ut lugeam non excidia captæ urbis, non captivitatem vulgi, non damna rerum mearum, ſed mortem Henrici Imperatoris Aug. qvi ſpes mea & unicum ſolatium fuit, imò ut de me taceam, qvi gloria Romæ, decus Imperij, lucerna mundi extitit? Erit poſthac mihi vita jucunda? erit abſq; lacrymis dies aut hora? aut tecum, o dulciſſime, poteri illius mentionem habere ſine fletu? Ecce dum ſcribo, qvod dictavit impatientia doloris, cadunt lacryma, madent fletu litera, & qvod notat manus, diluit oculus. —Heu Moguntia qvantum decus perdidiſti, qvæ ad reparandam monaſterii tui ruinam talem artificem amiſiſti. Si ſuperſtes eſſet, dum operi monaſterij tui, qvod inceperat, extremam manum imponeret, nimirum illud illi famoſo Spirenſi monaſterio contenderet, qvod ille à fundo fundatum ingenti & ſculptili opere compleverit, ut hoc opus ſuper omnia regum antiqvorum opera laude & admiratione dignum ſit. Qvalem etiam ornatum ex auro, argento, lapidibus*

pidibus preciosis & fericis vestibus illi monasterio contulerit, difficile est credere,
Pasch. II. 1099. *nisi qui contingit id videre. Vobis quoq; ô pauperes, vel maxima causa dolendi est; nam nunc demum pauperes facti estis, cum paupertatis vestræ consolatorem amisistis: ille vos pavit, ille manibus suis lavit, ille nuditatem vestram texit: non vitæ pannum, sed ante mensam ejus Lazarus jacuit: nec micas, sed regias delicias expectavit.* Prolixus est autor in laudibus eis, qvas ex ipso petas. *Epistolas Heinrici Patru* qvoq; huc referas, qvæ inveniuntur in *Script. Germ. Reuber.* p. 175. *Fascic. rer. expet. Ration. Constit.* Goldast. &c. Sed ad Scriptores redeundum, qvos ab Imperatore stetisse diximus. Inter eos memorandus etiam *Walthramus* Episcopus Naumburgensis de Investitura Episcopor. per Impp. facienda. p. 72. Syllog. *Schard. Liber de Unitate Ecclesiæ conservanda & schismate*, qvod fuit inter Henricum IV. & Gregorium VII. cujus autor putatur esse *Venericus Vercellensis*, alii *Walthramum Naumburgensem* dicant. Habetur p. 1. Syllog. *Schard.* Multis rationibus deducit Autor, Henricum præter omne jus & æqvum ab Hildebrando & successoribus solio deturbatum. *Theodorici à Niem* Secretarii gravissimi Pontificum deinde Episcopi Verdensis, Privilegia & jura Imperii circa investituras Episcopatuum & Abbatiarum restituta à Papis Imperatoribus Romanis, & simul variæ historiæ ad eorum illustrationes utiles. p. 248. Syllog. *Schard. Monachi Lauresshamenses* contra Monachos Hildebrandinos scripserunt, ostendentes, eos turbarum in Ecclesia DEI esse autores. Vide *Chronicon Lauresham.* p. 84. T. 1. Script. G. Freher. *Chronicon Augustens.* anno 1093. lord. Habuit etiam Gregorius suos asseclas, qvos inter potiores *L. Schaffnaburg. Gottfridus Abbas Vindocien.* investituram Pontifici adsignantes, hoc medio; cujus est consecrare, ejus est etiam investire. *Breviar. Histor.* Bell. Saxon. T. 1. Script. G. Freher. p. 100.

§. LXVI. Anteqvam actitata *Henrici V.* inspiciamus, juvat *Paschalis fastum* conspectui hominum exponere. Non ante is papatum capessere voluit, qvàm ter acclamatum esset: *S. Petrus Rainerium* (hoc enim antea nomen ejus erat) *virum optimum elegit.* Domine Papa, propria laus sordet! Qvi fit, qvod novam formulam acclamationis, antiqvis neglectis, appetis? *Franciscus Bernardin. Ferrarius de Acclamat. Veterum, Mediolan. edit. l. 3. c. 2. docet*, has fuisse acclamationes veterum Pontiff. in consecratione & coronatione. *Exaudi Christe, Domino nostro N. à DEO summo Pontifici decreto & universali Papæ vitam. Salvator mundi, tu illum adjuva.* Vide citatum autorem pluribus. Indutus deinde coccinea chlamyde, *Paschalis II.* tiaraq; capiti imposita, deducebatur albo eqvo vectus in Lateranum, ubi Pontificium sceptrum sumsit, cingitur baltheo, unde claves

septem,

ſeptem & ſeptem ſigilla dependebant, poteſtatis ſuæ uſurpatæ ſymbolum. *Platina in Paſchali. II.* Henricum V. uti jam dictum adverſus Patrem armat, qvem deniq; doloſe incarcerat filius. Liberatus è carcere & à *Leodienſibus* receptus, Reges monet, *non ceſſaturum Pontificem, ni caverent, donec more AntiChriſti in templo ſederet, atq; ab omnibus tanqvam DEUS colatur, & adoretur.* Vide epiſtolas ejus. *Leodienſis clerus* anathemati ſubjectus, editâ epiſtolâ *Romam Babylonem vocat, gladium Papæ competere negans.* Henricum IV. ſepeliendum interdixit, uti pluribus jam narratum. Qvæ autem ſtipendia meruerit *Henricus V.* qvamve gratiam reportarit à Papa, rebellans adverſus Patrem, hiſtoriæ porrò docent. *Paſch. II. 1099.*

§. LXVII. Memorabile eſt, qvod ex *Æneâ Sylvio*, Pio II. deinde dicto, tradit *Aventin. l. 6. Annal. p. 374.* his: *Mathildæ Romano Epiſcopo teſtamento legavit, id qvod Patrimonium Petri nominant, tumq; vox Dei cœlo audita (ut à gravioſimis ego Aventinus accepi Theologis) venenum melle litum, fœminam propinâſſe Chriſtianis.* Vide *Blond. l. 4. Platin.* in vita Paſchalis, & *Naucler.* Male habuit hoc proceres, viderunt enim Pontificum faſtum inde non parum indies turgeſcere. Henricus V. extincto Patre imperat, ſed cùm pro voto Paſchali aſſurgere recuſaret, concitatiſſimum in ſe reddidit Pontificem. Geſſit enim imperium deinceps haud minori odio, qvam antè gratiâ Pontificis. Pro autoritate tùm egerat Paſchalis. A ſe, *(inqvit Aventinus l. 6. annal. p. 374.)* deficientibus, abſq; cunctatione gra- » tiam facit, obſtinatis, niſi ante præſcriptum diem reſipiſcant, ſacrificiis » interdicit. In ſcrinio ſacri pectoris Epiſcopi Romani omnia jura con- » tineri, juſta omnia condita eſſe, nec eundem religione mendacii adſtrin- » gi poſſe pronunciat. Proinde debere homines conſideratius jam lo- » qvi cum illo, atq; pro legibus habere, qvæ dicat. Qvicqvid adverſus » Romanum Senatum, Pontificalemve ſe extulerit, contundendum eſſe, decernit. Hæc, inqvam, in Concilio Pontifex decreverat, ſed nedum acqvieverat faſtus Pontificius; nondum enim ſatiari poterat, appetens gloriæ mundanæ. Collecta manu Epiſcoporum Galliæ leges turbulentiſſimas porrò cudere pergit. Cæſarem de creandis Pontificibus ad diſqviſitionem vocat, ipſum Pontificalibus comitiis excludit: ea ad plebem transfert, &c. *Qvintus per edicta ita obnunciat: non licere Gallis curioſis aliena, qvæ nihil ad eos attinent, curare, cuilibet facile eſſe de alieno largiri. Chriſtiani orbis Imperium ſibi à DEO Opt. Max. impoſitum eſſe, proinde ſe de veteri more & ritu priſcæ religionis, ſacris ſupremæ majeſtatis placitis non defuturum, daturumq; jure ſuo operam, ne qvid Reſp. detrimenti capiat, extare vetuſtiſſimam ſanctiſſimorum Patrum legem, tempore Caroli M. perlatam, qva Paſchalis,*

ſi halis, atq; cum eò ſentientes, per omnium Sacerdotum religiones devoventur
Paſch. II. 1099. *atq; proſcribuntur. Nullo pacto fas jusq; eſſe faſtuoſo Pontifici, levissimus Gallus, magis superſtitioſis, quàm religioſis, tot divos, tot pientissimos, Pontifices maximos, minores, myſtas, monachos, reges, Imperatores, superos atq; cœlites impietatis condemnare, ſe quoad vita ſuppetat, non paſſurum, ut inſtituta à majoribus accepta, per tot annos hactenus obſervata, fraude & aſtu paucorum, cum maxima Chriſtianorum morum pernicie, obliterentur. Pontifices, Epiſcopos, myſtas, monachos ab Imperatoribus atq; regibus collocupletatos eſſe. Ubi his paves opibus facti ſunt, more perditorum, quo plura donata fuerint, plura concupiſcere, illaq; fordere prima quæq;, ubi majora ſperarint, titulo honeſto libertatis Eccleſiaſticæ fraudulentos homines graſſari, illud conari, ut ſe excluſo, paulatim etiam populum, ſacerdotes, Epiſcopos alios in ordinem atq; ſervitutem tandem redigant, atq; arma in eos, quorum beneficia poſſident, ne hæc aliquo pacto repeti queant, vertant. Pontifices Romanos orbis Imperium animo cogitare, regnum Chriſtiani populi adfectare, non quieturos, donec oppreſſo Cæſare, omnibus jugum ſervitutis, quod ipſi excuſſere, imponant, Chriſti cruciamenta declarare, quanam ſit rabies ſacerdotum, adverſus immodicam concupiſcentiam, cui ſe ſemel animus devoverit, nullum ſtare terminum, ſe pene impuberem, imperitum omnium rerum ab illis egregiis præſtantibus dolo circumventum, in patrem charissimum concitatum eſſe, armaq; horum conſilio ſumſiſſe. Nunc genitore oppreſſo, adverſus ſe conſpiraſſe, neq; modum ambitioni ponere, niſi alios omnes dignitate, honore expolient, & quo ipſis quicquid lubeat, liceat, ab ſingulis juramentum, ſe futuros in eorum poteſtate, quicquid illi dicant, pro legibus habituros, atq; tandem pro Deo adoraturos, exigant. In hanc ſententiam multa ultro citroq; data ſunt epiſtolæ. Noviſſime Cæſar reſcripſit: Quamvis veterem conſuetudinem atq; ritum, à tot ſanctiſſimis patribus, per tot annos obſervatum, jure atq; armis retinere poſſit, nihil tamen ſua referre, ſi Pontificalibus Comitiis excedat, modò Epiſcopi, myſtæ, monachi prædia ſtipendiaria, fiſcos, nervos Reip. arces, civitates, urbes, oppida, vicos regios, caſtella Reip. atq; Cæſari relaxant, decimis contenti vivant, Dei & pauperum populiq; cauſſam, philoſophiam divinam interpretando, vota illuſtrando, crucem Chriſti præferendo agant, atq; univerſi Chriſtianis paupertatem atq; ſimplicitatem Servatoris noſtri, comitum eius æmulando præluceant.* Hæc *Aventinus* l. 6. Annal. p. 374. Cùm ergo non ſatis conveniret *Henrico V. cum Paſchali*, Italiam petit Henricus, quo cùm advertiſſet Pontifex, miſſis legatis ſuis qvæſitum, qva fini acceſſiſſet; conſenſit in ea omnia, qvæ Imperator prætendebat, imò plura præmiſit, qvàm qvidem Cæſar petiiſſet. Denunciavit Pontifici Imperato*

omnia juſta ſe facturum nec latum ungvem à patrum decretis diſceſſurum, præmittit

mittit: sed hoc etiam à Pontificiis exigere, ut nihil amplius aliudve conentur, quam acceperint à majoribus. Se fore legum custodem, id esse officium suum, non habiturum personarum respectum, nullum qui à legibus institutionibusve majorum discesserit, se passurum. Qua responsio Henrici quinti terruit Pontificios, nam patre vivente in omnibus se fore subditum Romanæ sedi prædicarat sæpe, propterea q; cum patre bella gerere voluit videri, quod pater nimia libertate in exigendis officiis Ecclesiasticorum uteretur, mirabantur igitur novas voces & oris libertatem insolitam. *Mutij Chronic.* p. 131. Resiliit Papa adactus ab Episcopis, & sic denuo Imperatorem irritavit, qui perfidiam hanc multo sanguine & cruore ultus est. *Malmesbur.* p. 167. l. 5. Audiamus de hoc negotio *Godofr. Viterbiensem*, P. 17. col. 505. T. 2. Script. Germ. Pistor. Occasio autem, inquit, & causa illius captivitatis, talis fuisse narratur: Quia Imperatore Romam tendente, Papa cum eo tali pactione convenerat, ut Imperator Episcoporum investituras dimitteret. Papa autem è converso Imperatori omnia Episcoporum regalia relaxaret, hæc pactio sacramentis & obsidibus inter Papam & Imperatorem asseritur firmata fuisse. Quam dum renitentibus Episcopis Papa adimplere non posset, quum per omnia innocens esset, tanquam reus custodiæ est mancipatus. Hujus factionis consiliator præcipuus dicitur fuisse Albertus tunc Imperatoris Cancellarius: qui postea fuit Archiepiscopus Moguntinus. Quem tantum Imperator postea per divinum judicium fortissimum sensit inimicum. Multo sanguine res gerebatur. Vide Historicos nominandos. Sciendum autem, tres conventiones inter Paschalem & Henricum V. intercessisse, quarum prima est, ubi Imperator ad urbem venit, altera cum Pontifice captivo pacta fuit, tertia post coronationem. Extant *l. 5. de rebus gestis Anglorum Willelmi Malmesbur.* p. m. 166. qui inter alia sic de Henrico V. Fuit hic Henricus quintus ejus nominis apud Teutonicos Imperator. Qui licet pro contumeliis Apostolicæ sedis patri graviter succensuisset, ipse tamen eiusdem sententiæ sequax & propugnator suo tempore fuit infestus. Nam q; cum Urbano Papæ Paschalis successisset, vir nullo virtutis genere carens, rursus quæstio de investituris Ecclesiarum, rursus bella, rursus lites agitari, neutris partibus loco cedentibus. Imperator omnes Episcopos & Abbates regni sui, quod citra montes est, fautores habebat: quia Carolus M. pro contundenda gentium illarum ferocia, omnes pene terras Ecclesiis contulerat, consiliosissime perpendens; Nolle sacri ordinis homines tam facile, quam Laicos fidelitatem domini rejicere: præterea si Laici rebellarent, illos posset excommunicationis autoritate & potentia severitate compescere. Papa ultramontanas Ecclesias sua ratione subjecerat, parumq; suspiciebant urbes Italiæ Henrici dominium, servitio se putantes exutas post Conradi fratris ejus interitum, qui à Patre relictus Longobardiæ in regem,

Paschal. II. 1099.

apud Aretium obierat diem. At verò Henricus antiqvis Cæſaribus in nullo virtute dejectior, poſt pacatum Regnum Teutonicum præſumebat animo Italicum, rebellionem urbium ſubjugaturus, qvæſtionemq; de inveſtiturâ ſuo libito deciſurus. Sed iter illud ad Romam magnis exercitationibus pectorum, magnis angoribus corporum conſummatum. Similе judicium lege ap. *Sugger. Abbat.* in vit. Lud. Groſſ. p. 102. Script. Germ. Pithœi: *Henricus Imperator vir affectus paterni & totius humanitatis expers, qvi & genitorem Henricum crudeliſſime perſecutus exheredavit, & vi ferebatur neqviſſima captione tenens inimicorum verberibus & injuriis, ut inſignia regalia, videlicet coronam, ſceptrum & lanceam ſancti Mauritii redderet, nec aliqvid in toto regno preciosum retineret impiſſimè coegit. David Banconenſ. Epiſcopus* in Panegyrico ſuper hac controverſia, qvem Malmesburg. perſtringit. *Goldaſt.* Conſtitut. Imperial. Rational. p. 58. ſqq. *Chronic. Belg.* ex *Sigebert.* Gemblacenſ. in Tom. I. Scriptor. Germ. Piſtor. p. 137. *Mutij Chronic. Germ.* lib. 16. p. 131. ſqq. Tom. 2. Script. Germ. Piſtor. *Gotofrid. Viterbienſ.* in Chronic. Pant. p. 503. ſqq. T. 2. Script. Germ. Piſtorii. *Dodechin.* append. ad Marian. Scoti Chronic. p. 466. T. I. Scriptor. Piſtorii. *Orthon. Friſingenſ.* l. 7. c. 14. 16. *Gvilielmus Tyrius* de Bello l. 1. c. 13. *Urſperg.* in Henric. V. *Abbas Suggerius* l. c. p. 103. *Naucler.* Vol. 2. Generat. 37. p. 807. *Cuſpinian.* in Henrico V. *Petrus Diaconus* Chronic. Caſſin. l 4. c. 39. ſqq. *Antonin.* P. 2. Tit. 17. cap. 1. ſ. 21. *Aventin.* l. 6. p. 375. Lehmann Chronic. Spirenſ. l. 5. c. 42. prolixè. *Stumpf.* Schweitzer Chronick. l. 2. c. 23. *Vetus Chronic. Thuring.* MSC. Der Babſt ſante izwene Cardinale in Döitſchelant / dy maneten ſere den Keyſer / das her Gottes gedachte. Der Keyſer machte da einen Hof zu Wormys: da hen qvamen dy Forſten alle. Da vortzeich der Keyſer Heynrichs des Schakes an den Biſchehumen. Her gelobete auch weder tzu Lazene / was he ſende Peters Gut hette genommen. Und des gab he Handefeſten / dy ward geleſen vor den Cardinalen / und vor den Forſten von dem Ryne uf dem Velde dorch das michel volge. Der Babiſt gab ouch dem Keyſere eine handvveſten / das her an der Köre der Biſchoffe und der Erte / dy tzu dem Ryche gehörten / ſolde ſy ane Symonie: unnd ob Strit an der Köre wörde / das her den Strit ſcheiden ſcholde noch der Biſchoffe rate. Deße handvveſte wart ouch da geleſen. Alſo wart der Keyſer vs dem Banne gelazen: da wart da groß Freude. *Binius* in not. Concil. Lateran. 2. *Tom. VII. Concil. p. 542. Helmold.* Chronic. Sclavor. l. 1. c. 39. *Mornayus* Myſter. Iniqvit. p. 633. ſqq. *Centur. Magdeb.* p. 1133. *Nota obiter:* Henricum V. ter excommunicatum. *Prima in Concilio Vienenſi*, cui Gvido, poſtea Calixtus II. dictus præſidebat, qvam excommunicationem Paſchalis II. Pontifex confirmavit. *Baron.* ann. 1112. n. 16.

Paſch. II. 1099.

n. 16. *Deinde* à Gelasio II. ann. 1119. *Baron.* hoc anno. *Tertiò* eodem anno in Concil. Rhemens. à Calixto. Vid. Act. Concil. Tom. VII. p. 559. sqq. De hac Controversia & discordia sic habet *Chronic. Belgicum* l. c. p. 137. & *Antonin.* l. c. *Sigebert. Gemblac.* Anno Pontificatus Paschalis XII. Henricus V. *Rex Romam vadit propter sedandam discordiam, quæ erat inter regnum & sacerdotium, quæ cœpta à Gregorio Septimo hujus Nominis Papa, qui Hildebrandus nominatus est, & exagitata à successoribus Gregorij, Victore & Urbano, & præ omnibus à Paschali, magno scandalo erat toti mundo. Rex uti volens autoritate & consuetudine & confirmatis privilegiis Imperatorum, qui à Carolo Magno, qui de Regibus Francorum primus imperavit, Romanis jam per trecentos & amplius annos imperaverant: & sub sexaginta tribus Apostolicis licitè Episcopatus & Abbatias per annulum & virgam dederant. Contra hanc majorum consvetudinem censebat Papa in synodali judicio, nec posse, nec debere dari ab Imperatore, per annulum vel per virgam, Episcopatum aut aliquam Ecclesiasticam investituram: & qui sic acciperent, esse excommunicandos. Propter hanc præcipuè causam Rex Romam tendebat, & si qui Longobardorum quoquo modo ei resistere volebat, potenter eos proterebat.* Nihil certi tamen in hac materia definitum, donec *anno 1122.* Henricus V. omnes Episcoporum & Abbatum investituras per annulum & baculum fieri solitas, *cessit* Calixto II. successori Gelasii II. sibi verò *reservavit*, ut Episcopi & Abbates electi investituram regalium suorum per sceptrum ab Imperatore acciperent, de qvo *Helmoldus*: Henricus Junior nec ipse prosperatus est in omni sua vita, irretitus simul ut pater ejus à sede Apostolica. *Sigon.* l. 10. c. 1122. *Lehmann* Speyerische Chronick. d. l. p. 483. Hinc Speculum Saxon. l. 3. art. 60. Der Käyser leyhet allen Geistlichen Fürsten Lehen mit dem Scepter. *Concordata Germanicæ nationis*, anno 1447. inter Fridericum III. & Nicolaum V. inita secuta sunt, qvibus Pontifex Electionem & Investituram in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis qvoad bona Ecclesiastica sibi reservavit, & temporalia in jure territoriali, & regalibus cæteris consistentia, in Germania, Imperatori reliqvit. Vide *Goldast.* Rational. Constitut. Imperial. Extant Tom. I. Bullarii magni Rom. Laërtii Cherubin. JC. Romani p. 374. edit. Lugdun. 1655. Goldast. T. 1. Constit. Imperial. p. 207. *Limnæ.* Capitul. p. 224. 395. Vide *Albert. Crantz.* Metrop. l. 11. c. 30. *Casp. Hedion.* Eccles. Hist. l. 11. c. 22. sqq. *Speidel.* Specul. Jurid. Polit. Historico. *V. Concordata Principum. Wehner.* Observat. Eandem litem super his rebus habuit *Paschalis* cum *Henrico I. Angliæ Rege*, ceu discimus ex *Eadmeri Cantuariens. Episcopi* Historia novorum l. 3. p. 50. edit. *Londin.* Henricus enim regnū potius se amissurū protestatus est, *quā ut Paschali*

Paſch. II. 1099.

inveſtituras cederet. Qvid regeſſerit autem Papa, diſce ex *Matth. Pariſ.* p. 56. *Anſelmus Cantuarienſis*, inqvit, *Romam veniens, à Papa Paſchali ſuſceptus eſt reverenter. Dehinc die pro Regiis conſtituto negocio. Willielmus de Vvarenna clericus & procurator Regis Anglorum cauſam ipſius in medium tulit, ac inter alia conſtanter allegavit, qvòd nec ipſe pro regni amiſſione inveſtituras Eccleſiarum amittere velit: & hoc verbis minacibus affirmavit. Ad hæc Papa: Ai, quemadmodum dicis, Rex tuus nec pro regni amiſſione donationes Eccleſiarum amittere pateretur, ſcias preciſè, coram Deo dico, qvia nec pro mei capitis redemptione eas illi impunè permitterem obtinere. In hiis ergo regis negocio terminato, Anſelmus ArchiEpiſcopus pro Epiſcopis & Abbatibus degradatus multa precum inſtantia, dominum Papam rogare cœpit, ut cum illis miſericorditer diſpenſaret, ut poſſent amiſſas recipere dignitates. Tunc ſedes clementiſſima, qvæ nulli deeſſe conſuevit (dummodo albi aliqvid vel rubri intercedat) præſcriptos Pontifices & Abbates ad priſtinas dignitates miſericorditer revocavit, & cum gaudio ad proprias ſedes remiſit.* Sic autem ſcribit Papa ad Henricum Angliæ regem, uti ex Eadmero loc. cit. conſtat: *Paſchalis Epiſcopus Servus Servorum DEI, dilecto filio Henrico Regi Anglorum Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Legationis tuæ verba, fili Charuſſime, gratanter excepimus, ſed vellemus obedientiam promittentis. In qvibus nimirum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ illa in tuo regno polliceberis, qvæ tempore tui Patris habuerat, eos requirens honores, qvos Anteceſſorum noſtrorum tempore Pater tuus habuerat. Qvæ profectò omnia grata in ſuperficie viderentur, interim requiſita, & Legati tui vocibus expoſita, gravia & vehementiſſima paruerunt. Qværebas enim ut tibi Epiſcoporum, Abbatumq; per Inveſtituram conſtituendorum jus & facultas à Romana indulgeretur Eccleſia, & qvod per ſe ſolum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc Regiæ poteſtati fieret. Ait enim Dominus: Ego ſum oſtium, per me ſi qvis introiverit, ſalvabitur. Cum autem Eccleſiæ oſtium Reges eſſe arrogant, ſit profectò, ut qvi per eos Eccleſiam ingrediuntur, non paſtores, ſed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente: Qvi non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, fur eſt & latro. Et qvidem ſi à nobis magnum aliqvid tua dilectio poſtularet, qvod cum DEO, cum juſtitia, cum noſtri ordinis ſalute concedi poſſet, graviter utiq; contraderemus. Hoc verò tam grave, tam indignum eſt, ut nulla ratione Catholica id admittat Eccleſia. Facilius Ad extrema qvælibet beatus Ambroſius cogi potuit, qvam Imperatori Eccleſia permittere poteſtatem. Reſponsit enim. Noli gravere te Imperator, ut putes mea, qvæ divina ſunt, imperiale aliqvod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto DEO ſubditus. Scriptum eſt: Qvæ DEI DEO, qvæ Cæſaris Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſia. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum*

Paſch. II. 1099.

erorum. Quid tibi cum Adultera. Adultera eſt enim, quæ non eſt legitimo conjugio copulata. Audi, ô Rex, adulteram Eccleſiam nuncupari, quæ non legitimè nupſerit. Eccleſiæ ſiquidem ſponſus unuſquiſq; eſtimatur Epiſcopus juxta ſcripturam illam, quæ ex fratris uxore frater non ſui nominis filios ſuſcitare præcipitur, & ſponſæ contemptor à futuro ſponſo diſcalciari mandatur. Vides igitur, ô Rex, quam ignominioſum, quàm periculoſum ſit per filios ſuos matrẽ adulterio pollui! Si ergo Eccleſiæ filius es, quod utiqve omnis Catholicus Chriſtianus eſt, permitte matri tuæ legitimum ſortiri conjugium, ut non per hominem, ſed per DEUM & hominem Chriſtum legitimo ſponſo copuletur Eccleſia.—Inter iſta, Rex, nullius tibi perſuaſio profana ſurripiat, quaſi aut poteſtati tuæ aliqvid diminuere, aut nos in Epiſcoporum promotione aliqvid nobis velimus amplius vendicare. Immo ſi ab hoc propter DEUM deſiſtas, qvod contra DEUM eſſe manifeſtum eſt, qvod cum DEO, nec tu exercere, nec nos concedere aut cum noſtra ſeu tua ſalute poſſumus, qvicqvid deinceps poſtulaveris, qvod cum Deo poſſumus, libentius indulgebimus, & honori tuo & ſublimationi propenſius inſiſtemus. Nec exiſtimes, qvod poteſtatis tuæ columen infirmetur, ſi ab hac prophana uſurpatione deſiſtas. Immò tunc validius, tunc robuſtius, tunc honorabilius regnabis, cum in regno tuo divina regnabit autoritas. Tunc amicitiam & familiaritatem noſtram firmius obtinebis, & regni tuteres beatos Apoſtolos habere gaudebis. Nec tibi nunc in petitionibus tuis abeſſe poterimus, cui petitionum noſtrarum fautorem Dominum adeſſe ſenſerimus. Ipſe Omnipotens DEUS, in cujus manu corda ſunt Regum, aſſit hortatui noſtro, aſſit auditui tuo, ut cum juxta præcepta ejus tuas diſpoſueris actiones, ipſe regnum tuum pacis & honoris ſui ſtabilitate ac ſublimatione diponat. Amen. Cum igitur (pergit Eadmerus) *ad curiam veniſſemus, Rex uſus conſilio fratris ſui & amicorum illius, qui acerbo contra Anſelmum pro regni amiſſione odio erant inflammati, exegit ab eo, ut aut Homo ſuus fieret, & eos, quibus Epiſcopatus vel Albatias ſe daturum dicebat pro more Anteceſſorum ſuorum conſecraret, aut Terram ſuam ſine retractione & feſtinanter exiret. Cui ille reſpondit: Dixi qvemadmodum Romano Concilio interfuerim, qvicq; ibi à ſede beati Petri acceperim. Si ergo excommunicationi, cujus in hoc Regno relator extitiſti, memet alicujus rei cauſa ſubjicio; Cui qvaſo, deinceps adhærere potero, meo judicio excommunicatus. Nuncij hæc ipſa mutare directi infecto negocio reverſi ſunt. Horum igitur, qvæ cum ſalute & honeſtate mea nequeo transgredi me transgreſſorem fieri, non videtur ſani conſilij. Refert. Qvid ad me? uſus anteceſſorum meorum nolo perdere, nec in regno meo, qvi meus non ſit qvemqvam ſuſtinere. Dixit. Audio qvo tendant iſta, qvæ dicuntur. Exercitatus in ejusmodi ſum. Attamen interim non extra terram, ut ipſe jubet, ſed ad Eccleſiam meam ibo, & faciendo qvæ me debere facere intelligam, qvunam mihi vel mea*

Paſch. II. 1099.

aliquam velit violentiam afferre, considerabo. Subjungit epistolam Pa-
Paschal. schalis hujus tenoris: *Paschalis Episcopus servus servorum DEI, charissimo fi-*
II. *lio Henrico Regi Anglorum salutem & Apostolicam benedictionem. Regi Regum*
1099 *Domino gratias agimus, qui te in regnum beneplacito suæ voluntatis evexit, & tanquam Christianum Regem in beneplacito suæ voluntatis ineffabili misericordia custodivit. Rogamus ergo, ut bona regni tui exordia in melius augeat, & usq; in finem suæ in te dona custodiat. Deseruisti enim fratris tui Regis impietatem, quam divino conspicus judicio terribiliter vindicatam. Ecclesias libertati restituisti, Clerum honorare cœpisti, & Cleri Principes Episcopos immò in hu Christum Dominum venerari. Confidimus itaq; quoniam usq; in finem eadem sapies, & in eadem probitate persistes, nisi sunt aliqui perversæ mentis homines, qui cor regûm per Episcoporum & Abbatum investituras, divinæ indignationi aptare conantur. Quorum in hac parte consilia tanquam virus tibi sunt evitanda, ne illum offendas, per quem Reges regnant, & potentes justa decernunt. Quem profecto si propitium habueris, fœliciter regnabis potestatemq; integram & divitias obtinebis. Quem si, quod absit, offendis, non procerum consilia, non militum subsidia, non arma, non divitiæ, ubi subvertere cœperit, poterunt subvenire. Porrò in honore Domini, in Ecclesiæ libertate, Nos familiares, Nos adjutores habebis. Nec opineris quia quisquam Nos à tua divellit amicitia, si ab Investituris abstinere, si honorem debitum & libertatem à Domino institutam Ecclesiæ conservaveris. Ecclesiarum siquidem investituras nos S. Spiritus judicio Regibus & Principibus immò Laicis omnibus interdicimus. Nec enim decet, ut à filio mater in servitutem addicatur, ut sponsum, quem non optavit, accipiat. Habet sponsum suum Regem ac Dominum nostrum, qui te misericordia sua in potentia & probitate custodiat, & à terreno ad cœleste perducat. Amen.* Subjungit Epistolam Paschalis ad Anselmum, p. 63. l. c. in qva hæc reperiuntur: *Qua de re in Synodo nuper ad Lateranense Consistorium celebrata Patrum nostrorum decreta renovavimus, sancientes & interdicentes, ne quisquam omnino Clericus de manu Laici Ecclesias vel Ecclesiastica dona suscipiat. Hæc est enim Simoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores Ecclesiæ secularibus personis insipientes homines placere desiderant. Idcirco sanctorum conciliorum veneranda majestas secularium Principum potestatem ab Ecclesiasticis electionibus decrevit arcendam, ut sicut per solum Christum prima in Baptismo Ecclesiæ janua, ultima in morte vitæ aperitur æternæ, ita per solum Christum ovilis Christi ostiarius statuatur, per quem Christi ovibus non pro mercedibus ovium, sed pro Christo ingressus & egressus ad vitam perducatur æternam. Revera Episcopis* (scribit idem Eadmerus p. 65.) *& aliis, qui Romam, ut diximus, directi fuerant, Rex adunatis Londina Principibus regni, Anselmum per internuncios ex more convenit, quatenus*

sibi

sibi aut consvetudines paternas ultra non negaret, aut regni sui cultor esse desineret. Respondit. Inspiciantur, si placet, litera quæ allatæ sunt, & salva honestate mea, salva sedis Apostolicæ obedientia, quantum potero voluntati ejus morem gerere præmptabo. Si vult, ait, sua videantur; mea, sciat, hac vice non videbuntur. Refert. Cum igitur inquiens, alia vice sibi eas ostendere placuerit, tunc & mea ad ea, quæ modo haberet, promtum habebit. Respondit: Nequaquam de literis ago vel agam, sed an mea voluntati omni ambage dimissa in cunctis concurrere velit, edicat ut audiam. Quod auditum multis magnæ admirationi fuit, dicentibus inter se, quasi littera voto ipsius concordarent, eas etiam, nolente Anselmo, ultroneus publicaret. Non ergo nobis eo tempore innotuerunt. Attamen quo tum sollicitius sunt celatæ, eò latius post aliquot dies sunt divulgatæ. Verum lectis atq; relectis coram omnibus auditum præbere volentibus literis Anselmo directis, subjunxerunt Episcopi, qui Roma venerant, se alia Romæ ab Apostolico verbis accepisse, quàm litera ipsa vel etiam illæ, quas Regi detulerant, continerent in se. Requisitiq; contestati sunt in Episcopali veritate Papam ipsum Regi verbis puris mandasse per se, quoniam quamdiu in aliis vitam boni Principis ageret, de Ecclesiarum investituris æquanimiter illum toleraret, nec eum ullo excommunicationis vinculo necteret, si religiosas personas per dationem virgæ pastoralis eis investiret. Cur autem hanc tanti doni dignitatem ei per Cardæ inscriptionem noluerit delegare, eam ferebant causam esse, videlicet, ne in aliorum notitiam principum prolata, ipsi eam sibi usurparent, Romani Pontificis autoritate contemptâ. Ad hæc cum hi, qui ex parte Anselmi missi fuerant, viva voce testarentur, Papam nil cuilibet verbis mandasse, quod literis aliquatenus adversaretur, objecerunt Episcopi, se clam illis alia egisse, palam alia. Quod Baldvvinus audiens & infamem Apostolicæ sedis inconstantiam, quæ nonnihil etiam in istiusmodi dictis contra Fidem & Sacramenta quæ se coram Roma fecerant Apostolico, agere calumniatus est. Orta igitur dissensio non modica inter Proceres est. Hi enim adstruere nitebantur, semoto verborum incerto, scriptis sigillo Papæ signatis verbisq; Monachicis omnino credendum. Illi è contra trium potiùs Episcoporum assertionibus, quam vervecum pellibus atramento denigratis, plumbiq; massula oneratis fore cedendum, objecto Monachellorum testimonio, qui uti sæculo se abrenunciare professi sunt, omne inquiunt, sæcularis negotij testimonium perdiderunt. Ast hoc ait Baldvvinus, negocium sæculare non est. Ajunt. Et quidem te virum prudentem & strenuum scimus, sed ipse ordo expostulat, ut Archiepiscopum unum Pontificesq; duos majoris testimonij, quàm te esse judicemus. Et de literarum, inquit, testimonio quid? Respondent. Testimonium monachorum contra Episcopos non recipimus, & ovina

Pellis

Pasch. II. 1099.

pellis recipieremus? Va, va, ajunt ad iſta quilibet religioſi, nonne & Evangelia
Paſch. pellibus ovinis inſcribuntur? O hinc ſimultatis detecta confuſio! Quid in his Anſ-
II. helmus ageret, quo ſe verteret, aliquandiu dubitavit. Grave quippe judi-
1099. cavit quomodocunq; oſtendere, fidem ſe literis Apoſtolicis non habere & ſomitem gravis ſcandali vidit eſſe, verba tantarum perſonarum in Epiſcopali veritate illa vera eſſe conteſtantium, adverſa fronte refellere. Longum eſſet acta omnia, quæ prolixa ſunt, huc adſcribere. Potiora tantum excerpenda erant, cum liber non ſit in omnium manibus. p. 87. ſcribit Paſchalis ad Anſelmum Cantuar. Epiſcopum: *Quod Anglici Regis cor ad Apoſtolicæ ſedi obedientiam Omnipotentis DEI dignatio inclinavit, eidem miſerationum Domino gratias agimus, in cujus manu regum corda verſantur. Hoc nimirum tuæ caritatis gratia, ſtuarumq; orationum inſtantia factum credimus, ut in hac parte populum illum, cui tua ſollicitudo præſidet, miſeratio ſuperna reſpiceret.—Si qui vero deinceps præter inveſtituras Eccleſiarum prælationes aſſumſerint, etiamſi Regi Hominia fecerint, nequaquam ob hoc à benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc omittendum cor regium tua prædicationis imbribus molliatur.* pag. 100. ſcribit Anſelmo Cantuarienſi: *Porrò quod in eisdem literis ſignifi aſti ſcandalizari quosdam, quod Regem Teutonicum dare inveſtituras Eccleſiarum toleramus; nec toleraſſe nos aliquando, nec toleraturos ſcias. Expectavimus quidem, ut ferocia Gentis illius edomaretur. Rex vero ſi in paternæ nequitiæ tramite perſeveraverit, Beati Petri gladium, quem jam educere cœpimus, proculdubio experietur.* Lib. V. p. 114. ſcribit Paſchalis ad Henricum I. Angliæ Regem: *Qua igitur ratione Anglici Regni Epiſcopis Sacerdotalis honoris confirmationem tribuere poſſumus, quorum vitam, quorum ſcientiam nulla probatione cognoſcimus. Ipſe caput Eccleſiæ Dominus JESUS Chriſtus, cum Paſtori primo Apoſtolo Petro Eccleſiam commendaret, dixit: Paſce oves meas, paſce agnos meos. Oves quippe in Eccleſia, Eccleſiarum præpoſiti ſunt, qui DEI filios generare ipſo donante conſveverant. Quomodo ergo vel agnos vel oves paſcere poſſumus, quos neq; novimus neq; vidimus? quos neq; audimus, nec ab ipſis audimur?* Vide *Matth. Pariſ.* in Henrico I. Memorabile hoc eſt de *Paſchali*, quod peculiari epiſtolâ, quæ extat apud *Baronium* ann. 1118. n. 3. prohibuerit, *ne populo porrigeretur communio intincta, ſed ſeorſim in ſpecie panis*, ſeorſim in ſpecie *vini*. *Baron.* T. 12. annal. ann. 1118. n. 3. *Spondan* h. anno n. 1.

§. LXVIII. Subtracto ex hac luce *Paſchali II*, inſignia Pontificia
Celaſ. ſumſit *Gelaſius II.* Johannes antea dictus *ſine conſenſu Imperatoris*. Hujus
II. rei multifariam dedit pœnas. *Lincius* enim *Fregepanus* al. *Frangepanus*,
1118. patricius Romanus, calcibus protritum, in vincula conjicit, rediens

Romam

Romam à Gregorii IIX. ſubſtituti aſſeclis ita exceptus eſt, ut vix elabi potuerit. Obiit Pontificatus ſui anno primo. *Calixtus ſive Caliſtus II.* Gvido antea dictus papatum tenet à Cardinalibus Pontifex creatus. Is à ſociis (inqvit *Aventinus l. 6. annal. p. 379.*) emendicatas pecunias, ubi Auguſtus ex Italia rediit, Romanis diſtribuit, ad urbem triumphabundus deductus eſt, Gregorius Sutrium aufugit, atqve in vincula conjectus eſt. Qvintus (Henricus V.) impar factioni Pontificum Romanorum, diffidens rebus ſuis, atqve eventum cauſæ ſuæ deſperans, cum Calliſto in gratiam rediit, ex ſummaq; diſcordia principes Romani reconciliati ſunt. Auguſtus comitiis pontificalibus, clientelâ epiſcoporum deſtitutus, arbitrio cœtus Eccleſiaſtici excidit, Pontificatus univerſi, ſacerdotiaqve beneficia Romani Pontificis facta ſunt. *Lehmann.* in Chronic. Spirenſi hæc habet, l. 5. c. 42. p. 485: Der Pabſt hat die Geſandten des Reichs ſampt ſemen Legaten/alsbald in Teutſchland abgefertiget. Nach derſelben Ankunffe Anno 1122. hat der Käyſer ein Reichstag gen Wormbs gelegt/daſelbſt die Päbſtlichen Geſandten den Käyſer/und die ihm angehangen/ des Bannes ledig geſprochen: Hernach der Käyſer im freyen Felde öffentlich in groſſer Verſamlung die Inveſtitur der Päbſte und Biſchöffe ins Pabſts Geſandten Hand übergeben/und den Geiſtlichen allenthalben freye Wahl ihrer Biſchöffe und Aepte zugeſtellet und eingeräumet. Durch dieſe Ubergabe des Reichs und Käyſerl. hervorachte uhralte Gerechtigkeit hat ſich die Geiſtligkeit zu ruhen geſetzt/und iſt Zwietracht/Empörung und Wiederwertigkeit wieder den Käyſer geſtillet und hingelegt worden. Den Abſchied dieſes Reichstags/ſo mit einem güldenen Siegel zu Rom zu finden/haben unterſchrieben Albertus/ Ertz-Biſchoff zu Maynz/Friedrich/Biſchoff zu Cölln/Otto/Biſchoff zu Bamberg/Bruno/Biſchoff zu Speyer/der Biſchoff zu Augſpurg/der Biſchoff zu Utrecht/der Biſchoff zu Conſtantz/der Apt zu Fulda: Hertzog Norenann/ Hertzog Friedrich/Margraff Bonifacius, Marggraff Theobaldus, Cynulphus Pfaltzgraff/Otbertus Pfaltzgraff/Beringarius Graff zu Beyern/Graff Gottfried. *Urſberg. Helmbold.* l. 1. c. 42. Baron. tom. 12. Darauff die Trumphsgeſatz erfolgt: De neceſſitate ſalutis credendum, Papæ Romano creaturam omnem ſubjectam eſſe. Item: Qvanto ſol ſuperat lunam, tanto Papam ſuperiorem eſſe Imperatore. Cap. unic. extravag. de major. & ob. &c. ſolitæ, in decret. d. tit. Vid. *Goldaſt.* Rational. Conſtit. Imperial. p. 62. ſq. Qvam indigniſſimè tractaverit hic Pontifex *Burdinum* ſive *Gregorium IIX.* diſce ex allegatis ſcriptoribus, inprimis *Mart. Polono* in Calixto II. Obſeſſum in Camelo poſuit, verſâ facie ad tergum, habentem caudam cameli pro freno circumduci juſſit, *Platina. Antonin.* l. c.

Call. II.

c. 1. *Gotofrid. Viterbiens.* l. c. *Abbas Suggerus* in vitâ Ludov. Grossi. p. 124. *Tortuoso animali*, inqvit, *camelo tortuosum Antipapam, immò Anti-Christum, crudum & sanguinolentis pellibus caprinis amictum, transversum superposuerunt, & ignominiam Ecclesiæ Dei ulciscentes, per medium civitatis viâ regiâ, ut magis publicarentur educentes, imperante Domino Papa Calixto perpetuo carcere in montanis Campaniæ prope S. Benedictum captivatum damnaverunt, & ad tantæ ultionis memoriæ conservationem in camerâ palatij sub pedibus Dn. Papæ conculcatum depinxerunt.* Henricum V. etiam sine mora excommunicat. Vide *Orthon. Frising. l. 1. c. 15.* qvæ excommunicatio Coloniæ publicatur; 1. ut electionem sui absq; Imperatoris præscitu factam confirmaret, 2. ut investituram Episcoporum totam Pontificiæ dominationi adscriberet &c. Henricus vix obtinet dilationem, ut ad ordines Imperii rem deferre posset. Hos cùm fulmen penè exanimes reddidisset, Rex etiam undiqvaq; hostibus cingeretur, *Lehmann. Chron. Spirens.* p. 487. Svasores ei sunt, ut omnia potiùs Pontifici concederet, qvam Romanum Imperium conculcari, & ad incitas redigi pateretur. Tali igitur arte, & vi Romanus Pontifex abstulit Episcoporum investituram. Vide *Aventin.* l. 6. *Urspperg. Krantz. Matth. Paris* in Henrico I. p. 62. *Sigon.* l. 10. *Nauclerus. Wilhelm. Malmesbur.* l. c. de Henrico I. p. 169. Cui postremo debemus hæc, qvæ supersunt monumenta. Formulæ sic extant apud eundem. pag. 169. *Ego Calixtus Episcopus, servus servorum DEI, tibi dilecto filio Henrico DEI gratia Romanorum Imperatori, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici regni, qvi ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri absq; Symonia, & absq; ulla violentia. Ut si qva inter partes discordia emerserit, Metropolitani vel Provincialium consilio, vel judicio, saniori parti assensum, vel auxilium præbeas. Electus autem regalia à te recipiat, & qvæ ex his jure tibi debet, faciat, ex aliis verò partibus Imperij consecratus intra 6. menses regalia à te per sceptrum recipiat, & qvæ ex his jure tibi debet, faciat, exceptis omnibus, qvæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur. De qvibus verò mihi qverimoniam feceris & auxilium postulaveris, secundum officij mei debitum auxilium tibi præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qvi in tua parte sunt, vel fuerunt tempore hujus discordiæ. Vale. In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Henricus DEI gratiâ Romanorum Imperator Augustus, pro amore DEI & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & domini Calixti Papæ, & pro remedio animæ meæ, dimitto DEO & sanctis Apostolis Petro & Paulo, sanctæq; Catholicæ Ecclesiæ, omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, qvæ in regno vel Imperio meo sunt, Canonicam fieri electionem & liberam consecrationem. Possessiones & regalia B. Petri, qvæ à principio hujus discordiæ, usq; ad hodiernum diem, sive*

Callist. II. 1119.

ſive tempore Patris mei, ſive etiam meo, ablata ſunt, quæ habeo, eidem Eccleſiæ ſanctæ Romanæ reſtituo, quæ non habeo, ut reſtituantur, fideliter juvabo. Poſ- Calliſt.
ſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, & principum, & omnium aliorum tam II, 1119.
Laicorum quàm Clericorum, quæ in guerra iſta amiſſæ ſunt, conſilio principum, vel juſtitia, quas habeo reddam, quas non habeo fideliter ut reddantur juvabo. Et do veram Pacem domino Papæ Calixto & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & omnibus, qui in partibus ipſius ſunt, vel fuerunt, in quibus ſancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo, & de quibus mihi querimoniam fecerit, debitam ſibi faciam juſtitiam. Hæc omnia acta ſunt conſenſu & conſilio Principum, quorum nomina ſubſcripta ſunt. Albertus Archiepiſcopus Moguntiæ. Fredericus Colonienſis Archiepiſcopus, Ratisbonenſis Epiſcopus, Babenburgenſis Epiſcopus. Bruno Spirenſis, Auguſtenſis, Trajectenſis, Conſtantienſis, Abbas Foldenſis. Heremannus Dux, Fredericus Dux, Bonifacius Marchio, Theobaldus Marchio, Ernulfus Comes Palatinus, Otho bertus Comes Palatinus, Berengarius Comes. Has tabulas legati Calixti alta voce in medio campo ſecus Rhenum publicari voluerunt, & in præclarum victoriæ triumphum & perpetuam rei memoriam ipſe Calixtus, in Baſilica Lateranenſi appendi juſſit, ut ita omnium aſpectui paterent. *Chronic. Norib.* ann. 1114. Et ut major gloria Calixto accederet, addit *Otho Friſingenſ.* Romanos jactaſſe, id Henrico V. tantum, *non etiam ſucceſſoribus* conceſſum eſſe &c. Vide Vit. Calixti II. *T. 7. Concil. p. 560.*

§. LXIX. Harum rerum potitus *Calixtus II*, ambitioſè ſcribit omnibus Epiſcopis: *Non licet à regulis Eccleſiæ Apoſtolicæ* (i.e. Romanæ) *ullatenus deviare, & ſicut DEI filius venit facere voluntatem Patris ſui: ſic & vos implete voluntatem matris veſtræ, quæ eſt Eccleſia, cujus caput eſt Romana.* Notet in hac comparatione Lector (verba ſunt *Mornaji* Myſter. Iniqvit. p. 645.) *non tam abſurditatem, quam blaſphemiam: cum tamen hic canon in Decreto à Gregorio decimo tertio reformato, etiamnum extet, & quidem mendacio roboratus, ubi enim decretum vetus ſimpliciter: Calixtus Papa omnibus Epiſcopis, Gregorianum ut hunc Canonem mille annis antiquiorem faciat: Calixtus Papæ primus:* Additq; in Epiſtola prima ad Benedictum Epiſcopum, *ut is ex Epiſtola Calixto primo evidenter ſuppoſita, expromtus videatur: quæ ſeu ſententiam, ſeu loquendi genus attendas, nihil antiquum ſapit. Et talis porrò à doctoribus quibusq;, etiam ante controverſias habetur: Adde veriſimile eſſe, huncce Benedictum eum ipſum eſſe, cujus in prima Cardinalium promotione ſub Calixto, anno 1120. apud Onuphrium mentio. Quâ & fide Calixto primo Decretum de cœlibatu tribuunt: cui ſecundus iſte extremam manum Concilio Rhemenſi præſidens, anno 1119. impoſuit: ut omnes Sacerdotes conjuges ipſo jure exanguarentur.* Hac

igitur ratione omnes clericos conjugatos deponi mandavit. Moritur pontificatus sui anno 6. anno Mundi 1125.

Honor. II. 1124 Schisma.

§. LXX. Successit *Honorius II.* per qvinqvennium Papa, qvi nepotes Henrici Imperatoris ex sorore Friderici & Conradum excommunicavit, qvod Lothario Imperatori se opposuissent. *Gotofrid. Viterb.* p. 17. col. 509. *Mut. Chr.* Germ. l. 17. Eum secutus est *Innocentius II.* Romanus. Henrico autē V. Imperatorem excepit Lotharius. Schisma hic iterum gravissimum oritur. *Innocentius* enim, antea *Gregorius* dictus, eligitur à majori parte Cardinalium, & Petrus Leonis, *Anacletus II.* dictus, à minori parte. *Gregorius* privilegium electionis ab Honorio Papa adhuc vivente, consensu qvorundam Cardinalium sibi usurpavit. *Petrus* de altitudine sangvinis & domo Crescentii glorians, cædibus hominum, rapinis, incendiis grassatur. Gregorius veritus potentiam Petri profugiens à S. Paulo in Spoletum, tandem ad S. Ægidium appulit, & postea venit in Burgundum & à Cluniaco excipitur. Episcopus Otto hac de re: Papa mortuo, cum schisma gravissimum in Ecclesia DEI esset exortum, Innocentio canonicè electo, sed Petro Petri Leonis filio vi amicorum suorum, qvi fortissimi in urbe erant, favente sibi Rogerio Siculo intruso, Innocentius resistere non valens, urbe decedit, & Galliam ingreditur, ubi in regno Galliæ Regis in civitate Carnuto Concilium celebrans, nuncios Lotharii Regis obvios habuit. *Anno 1131.* Innocentius anno Pontificatus sui 2. multo Episcoporum comitatu & Abbatum in Lotharingiam transit, & *Dominic. III. Quadragef.* Leodium venit, ubi à Lothario colitur, muneribus honoratur, tota civitas in obsequio fervet, salutationibus & epulis vacat: Dominica in medio Qvadragesimæ Gregorius cum curribus & rhedis ab Ecclesia S. Martini in publico monte qvasi Romæ triumphali usq; ad Capitolium S. Lamberti ascendit, missam celebrat, Regem & Reginam coronat, conjugatos presbyteros excommunicat. Regem Lotharium ad defensionem Romanæ Ecclesiæ invitat, qvi nihil cunctatus auxilium Romanæ Ecclesiæ promittit, sed investituras reposcit refutatus, ob hoc à Bernhardo, qvod addit *Nauclerus* Gener. 38. p. 825. *Urspergens.* p. 212. ita: *Eo qvoq; tempore sedes Apostolica malis non caruit: nam Petrus Leonis contra Innocentium papam se erexerat. Ideoq; Innocentius de civitate egressus in Francia & partibus Gallia plerumq; demorabatur, habens in comitatu suo præfatum Bernhardum, sicut legitur in vita ejusdem Abbatis. Eo qvoq; tempore ipse Papa adiit Imperatorem Lotharium apud Leodium, petens ab ipso favorem & auxilium contra prædictum Petrum & suos fautores. Sane Imperator usus consilio super hujusmodi responso, cœpit à Papa repetere investituras Episcoporum,*

qvas

qvas multo tempore Imperatores ante ſe habuerunt. Ideoq; Apoſtolicus non
modicum eſt turbatus, & de aduentu ſuo eſt contriſtatus, de reditu qvoq; anxius
effectus: nam petitionem principis audaudire non poterat ſuper tali articulo, pro
qvo Eccleſia tot mala ſuſtinuerat. Interveniente tamen conſilio & oratio-
nibus beati Bernhardi, ſecurus receſſit ab Imperatore. Innocentius confir-
matur, *Petrus* verò anathematizatur. Pluribus hæc *Baronius* Tom. XII.
Annal. p. 1826. ſeqq. *Lehmann.* Chronic. Spir. l. 5. c. 45. Confer. *Gotfrid.*
Viterbienſ. P. 17. col. 510. Tom. 2. Script. Germ. Piſtorii. *Petrus Diaconus*
(qvod male fert *Baron.* anno 1131. n. 8.) l. 4. c. 99. Chronic. Caſinens. cla-
riſſimè: *Innocentius aliqvantulum temporis in urbe permanens cum Epiſcopis*
& Cardinalibus, qvi ſue parti favebant, ad civitatem Piſanam perrexit, Con-
radum Savinenſem Epiſcopum vicarium in urbe relinqvens. Petrus autem
Cardinalis Rogerio duci Apulia coronam tribuens, & per privilegium Capuanum
principatum, & ducatum Neapolitanum, cum Apulia & Calabria, & Sicilia illi
confirmans, regemq; conſtituens ad ſe attraxit, præcipiens, ut Epiſcopi & Abbates
qvi in ſua ditionis ſolo manebant ei obtemperarent. Robertus vero princeps
(*cujus ſupra meminimus*) *monaſterio innovavit privilegium de relaxatione*
qvinqvaginta tarenorum &c. — *Innocentius igitur Germaniam ingreſſus à Lo-*
thario rege juxta Leodium excipitur, virgatu ei & annulum antiqvo ex more
confirmans, & terram comitiſſæ Matildæ condonans. Inde Lotharius Romam
profectus, acceptâ ab Innocentio coronâ, remeavit. Poſthæc ab Innocentio re-
morante Piſis, crebris literis monitus, ut Romanum Imperium ab hoſtium jugo de-
fenderet, Eccleſiamq; concuſſam & laceratam ad unitatem concordiamq; re-
vocaret, Cæſar clementiſſimus anno dominicæ incarnationis M. CXXXV. coacto ex
omni orbe Romano immenſo exercitu, cum uxore Auguſta intravit Italiam.
Ingens tunc pavor invaſit hoſtes Eccleſiæ: & qvid facto opus eſſet inter ſe tra-
ctabant. Faſcic. Temp. *Rolevvinck.* ann. 1133. *Mutij* Chronic. lib. 17. *Chro-*
nic. Belg. p. 157. ſqq. *Dodechin.* anno 1130. ſqq. *Reb. de monte* append. ad
Chron. Sigeb. Gemblac. anno. 1130. *Petrus Diaconus* l. 4. c. 106. ſqq. *Nauclerus*
Urſpergenſ. loc. alleg. *Otton. Friſing.* c. 15. 16. *Aventinus* l. 6. *Sugerius Abbas*
in vit. Ludovici Groſſi. p. 131. Tom. Script. Germ. Pithœi. *Blond.* l. 5. de-
cad. 2. p. 218. *Bernhardus* Abbas Clarævall. *Petrus Cluniacenſ.* in ep. *Antonin.*
P. 2. Tit. 17. c. 1. §. 4. *Tom. VII. Concil. Binij* p. 583. ubi varia concilia & acta
invenies. *Bufier.* l. 7. *Hiſt. Franc. parte 2. p. 37. ſq.* Quousq; proceſſerit
ſuperbia hujus Innocentii, diſce ex *Sugerio Abbate*, in vita Ludovici Groſſi
p. m. 132. edit. Pithœanæ. *Ut autem unq; ſanctum Benedictum ſuper Ligerim*
deſiendit Dn. Rex cum Regina & filiis ei occurrens & nobilem diademate ſæpius
coronatum verticem, tanqvam ad ſepulchrum Petri inclinans pedibus ejus pro-

cumbit, catholicum affectum & devoti servitij ei & Ecclesiæ promittit. Cujus
Innoc. II. 1130. *exemplo & Rex Angliæ Henricus ei Carnotum occurrens devotissimè pedibus ejus prostratus, votivam sui suorumq; in terra sua susceptionem & obedientiæ filialis promittit plenitudinem. Visitando itaq; Galloniam, sicut res exigebat Ecclesia, ad partes se transfert Lotharingorum. Cui cum Imperator Lotharius civitate Lerdg cum magno Archiepiscoporum & Episcoporum & Teutonici Regni optimatum collegio celeberrime occurrisset, in platea ante Episcopalem Ecclesiam humillime se ipsum stratorem offerens, pedes per medium sanctæ processionis ad eum festinat, alia manu virgam ad se defendendum, alia frenum albi equi accipiens, tanquam dominum deducebat. Descendente verò tota statione eum subradiando deportans, celsitudinem paternitatis ejus notis & ignotis clarificavit.— Barones verò Ecclesiæ nostræ ferrati & Castellani nobiles stratores humillimi pedes eum equitantem fræno deducebant.* Abutebatur sc. Innocentius Lotharii pietate & reverentiâ, qvâ forebatur in sacerdotes, & ne qvid desit autoritati suæ omnibus manifestandæ, in pariete picturam jubet fieri, qvæ erat ejusmodi: Sedet in cathedra Pontificali *Pontifex, Lotharius Cæsar* coronam accepturus adgeniculari conspicitur: Et ut universæ prostaret posteritati, hos versus subjungi fecit:

Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores,
Pòst homo fit Papæ, sumit qvo dante coronam.

Vides hic Lotharium hominem Pontificis vocari, i. e. Vasallum. Notam hæc inusserunt Lothario talem, qvam successores difficulter eluere poterant. *Krantz.* Metropol. l. 6. c. 31. *Sigon.* l. 11. Reg. Ital. *Bernhardi* operâ vix in Italiam patebat reditus, & en per *Gerardum* Cardinalem hæc sesqvipedalia jactat: Ecclesia *Catholica nos prædecessoresq; nostros, totius orbis terrarum dominatores constituit.* Respondit ei Lotharius: coronam ab Apostolica sede nos accepimus, non utiq; dominationem, sed ejus tantum notam: At cùm instaret Innocentius, ut Monachi fidelitatem ei jurarent, illi verò Imperialibus privilegiis, sese ab ejusmodi sacramento immunes contenderent: Imperator Innocentium rogat, Imperatorias leges observet: qvas nullo pacto præterire ipse possit. Regerente vicissim Innocentio, mantum Pontificale se potius abdicaturum pedibusq; conculcaturum, deniq; Imperator adsistentibus, Patriarcha Aqvileiensi, ArchiEpiscopis, Episcopis, Cardinalibus, Abbatibus (eo enim ordine recensentur) Abbatis Cassinensis causam judicat ipse, exauctorat, unde Innocentius excandescit adeo, ut omnes, qvi judicio interfuerant, deponere paret, in tandem sedandæ ejus iræ Imperator ipsius ministros intervenire passus esset. Inducitur postmodum ad deditionem, non sine appa-

» apparatu, Salernum: Et hîc iterum nova lis, utrius eſſe debeat, Pontifi- » cisné an Imperatoris: Nempe ut in ſinu ſerpens, prout à Lothario refo- *Innoc.* » vebatur, eò acrius aculeum defixurus inſurgebat. Deniq; cum Ranul- *II.1130.* » phus, in locum Rogerii Anacleto ſtudentis, Dux Apuliæ inſtituitur, » Innocentius ſimul & Lotharius vexillum tradidiſſe leguntur: ut non » mirum ſit, ſi Lotharius tot moleſtiis divexatus, eo Romæ redito, Lon- » gobardiam ſtatim repetere ſtatuit, cujus interim per abſentiam Roge- » rius, qvicqvid eo præſente amiſerat, facile recuperat. *Lotharius* porrò operâ Canuti Vandalorum Regis, Epiſcopos in Dania, Svecia, Norvegia, Gronlandia, Islandia inſtituit, erat enim princeps religioſus, Sacerdotes honorabat ut Patres, pauperes fovebat ut filios, viduas ut matres, erat cæcorum baculus, eſurientium cibus, miſerorum ſpes, lugentium conſolatio, ut *Sigon.* l. 11. ad ann. 1173. de eo loqvitur. Vide *Urſpergenſ.* & *Petrus Diaconus. Lehmann.* Chronic. Spirenſ. l. 5. c. 45. Oppoſuerunt ſe hoc ſeculo non pauci ſuperbiæ & dominationi Innocentii *Arnolphus Brixienſis* &c. vid. *Mornayus* Myſt. iniqv. p. 666. Qverelas Bernhardi vide paſſim in operibus, & *Mornai.* l. c. p. 671. ſqq. multis. Vide *Revii* Hiſtor. Pontif. p. 141. De his temporibus extant *Bernardi Cluniacenſis* Monachi Satyræ:

O mala ſecula, venditur infula Pontificalis,
Infula venditur, haud reprehenditur emptio talis,
Venditur annulus, hinc lucra Romulus auget & urget,
Eſt modo mortua Roma ſuperflua, qvando reſurget?
Si tibi det ſua, non repleat tua guttura Crœſus,
Marca vel aureus à modo non Deus eſt tibi Jeſus.

Refert *Petrus Diaconus*, continuat. *Chronic. Caſinenſ.* l. 4. c. 116. & 117. verba cujuſdam Philoſophi Græci adverſus ſe diſputantem. *In occidentali*, inqvit, *climate propheticum illud videmus impletum, erit ut populus, ſic ſacerdos: eum Pontifices ad bella prodeunt, ut Papa veſter Innocentius facit. Pecuniæ diſtribuunt, milites congregant, purpuram induunt.* Sed & defecerunt tum à Romana Eccleſia non pauci, *Henricus, Petrus Bruis* &c. *Mornay.* l. c. p. 684. *Revius* p. 142. *Laet. Comp. Hiſtor.* Univerſ. p. 372. Memorabilia ſunt, qvæ habet *Ligurinus.* lib. 1. de geſt. Friderici I. p. 294. Tom. *Reuber.* Script. German. p. 294:

Arbitrio ſuo paſtorem ponere ſedi,
Nec prius electum qvenqvam de jure ſacrandum
Qvam ſceptro princeps regalia præſtet eburno.

In qvem locum eleganter Scholiaſtes *Jacob. Spiegel.* Seleſtadienſis: *Otto Friſingenſis*, iiſdem ferè verbis refert, *hanc olim fuiſſe Cæſarii in Germania poteſta-*

Digitized by Google

teſtatem, qua etiam vetro Principes uſos eſſe, annales noſtrorum atteſtantur. Nec
Innoc. II. 1119. *id mirum cuiquam videri debet: cum & eis fuerit jus olim eligendorum Romanorum Pontificum, ab Adriano divo Carolo conceſſum; quod licet quidam mox à Ludovico Pio remiſſum eſſe tradant, reclamantibus non tantum Germanorum annalibus, ſed etiam quibusdam externarum rerum ſcriptoribus: qui tradunt Ludovicum Auguſtum monuiſſe clerum & populum Romanum, qui contra ſuperiorum annorum exempla, non conſulto Imperatore, Paſchalem Pontificem elegerant, conducere Romanorum rebus, ut priſtino inſtituto ſtaretur: darentq; publicè operam, ne amplius ſimili exemplo Imperatoria laderetur majeſtas.*

9. LXXI. Mortuo Innocentio II. ſedem ſerie tenuerunt hâc: *Cæleſtinus II. Lucius II. Eugenius III. Anaſtaſius IV.* quos præterimus, quia nil memorabile occurrit. *Bulle* Eugen. III. notabiles. 1. Canonizatio Henrici I. Imper. 2. Indictio belli è Cruciatu contra paganos pro defenſione terræ. *S. Anaſtaſii* IV. 1. Confirmatio Ordin. S. Auguſtin. 2. Hoſpitalis & religionis S. Johann. Jeroſolymitani ſubſedis Apoſtolicæ protectione,
Adrian. IV. 1154 ſuſceptio. Occupavit tandem *anno 1154.* ſedem *Adrianus IV.* Anglus. Nicolaus Breakſpeare, i. e. *Haſtifragus* dictus, Papa è Cardinali factus. Coætaneum hic habuit *Fridericum I. Ænobarbum*, ſive Barbaroſſam à capillo & Barba ſic dictum. Conſenſu is omnium Principum electus eſt ad Imperium, anno Domini 1146. ſecundum *Gotfrid. Viterbienſ.* col 514. Tom. 2. Script. Germ. Piſtor. Encomia hujus Principis vide ap. *Urſpergenſ.* in Frider. I. p. m. 215. 225. *Otho de S. Blaſio* c. 35. *Ligurium* & *Nauler.* Generat. 39. Vol. 2. p. m. 837. *Mutium* Chronic. Germ. l. 18. *Cuſpin.* in Frider. I. p. 323. Cujus poſtremi hæc verba: *Princeps manu ingenioq; ſtrenuus. Cui ingentes animi & corporis virtutes inerant, robur & agilitas par: armis exercitatus, armorumq; peritiſſimus, ingenio ac memoriâ pollens, ac validus conſilio: periculorum contemptor animus. Quoties ſemel alicui loquebatur etiam mediocri, ejus poſt longa intervalla recordabatur. Statura procera, & corpore compacto: facie eleganti, ſed capillo & barba ruffa. Affabilis & manſvetus, ſuperbis ſolu infeſtus: liberalitatis egregiæ, & multarum rerum peritiæ nemini ſecundus.—Ex adoleſcentia primæ egregiis facinoribus maxima fuit in viro illo ſpes conſiciendæ pacis tàm in Germania, quàm Italia. Id enim ex nominis ejus interpretatione ariolabantur. Credebant namque per eum totum Imperium ſine diſpendio habiturum tranquillitatem: & ipſum ſua fortitudine Italiam rebellem reformaturum. Viginti enim annis Archi-Epiſcopi & Principes ob ſchiſma, rerum ſuarum diſpendium patiebantur. Peſſimo enim exemplo jam pridem pontificiæ cum Imperatoribus contentiones inoleverunt, cum Pontifices Imperatoriam majeſtatem, quam illam ſuo ſuffragio ratam faccrent, contemptam pene habent. Et Romani*

mani principes ambitionem in ſacerdote præpoſteram, æqvo animo ferre non poſſunt. Unde omnium malorum fons & origo naſcitur. Malâ ergo fide *Baronius* ad ann. 1152. n. 8. aſſerit, Fridericum I. prima jeciſſe fundamenta diſcordiæ inter ſe, & Eugenium. Modeſtiam Hadriani IV. deprædicat *Antoninus* P. 2. Hiſtor. ex *Johanne Salesberienſi* familiari ejus, his verbis, *fol. 218. b. 2*: Fatebatur (Adrianus) in ſede Pontificia tantas miſerias ſe inveniſſe, ut facta collatione præſentium, tota præterita amaritudo, vitæ jucunditas & felicitas ei fuerit. Spinoſam dicebat Romani Pontificis cathedram, magnis & acutiſſimis usqveqvaqve conſertam aculeis, tantæq; molis, ut robuſtiſſimos premat, terat, & comminuat humeros, coronam, frigium, thiara merito videri qvam ignea ſunt &c.—Ambire ergo ad ſummum Pontificatum, & non ſine fraterno ſangvine ad illum etiam adſcendere, eſt Romulo ſuccedere in parricidiis, non Petro in ovibus paſcendis. Bene ergo dicitur, non tam nuncupativè, qvam etiam ſubſtantivè ſummus Pontifex Servus Servorum. Serviat enim ſervis avaritiæ, i. e. Romanis neceſſe eſt, adeò ut ſi non ſervierit, fiat exPontifex & exRomanus. Meræ fraudes, meræ impoſturæ, nil niſi verba. Simulac enim pauliſper invaluerat, manibus pedibus ſi aliqvis præceſſorum, certe hic impigro ſtudio Pontificiam autoritatem & præeminentiam ſtabilire, ſed & ampliare conatus eſt. Cum jam conſecrandus eſſet, cathedram detrectavit, Lateranum ingredi noluit, niſi priùs Arnoldus Brixianus Epiſcopus, parum æqvus ſuperbiæ Papali, ſede ejiceretur, reluctantem populum armis domare præſumens. Vid. Autor cit. *Naucler.* p. 838. Generat. 39. *Sabellic.* l. 4. ennead. 9. p. 573. Neqve acqvievit furor Pontificius, niſi in cineres redacto Arnoldo. Simile modeſtiæ & humilitatis ſpecimen cerne in actitatis cum *Anſelmo Havelſperg. Epiſcopo.* Fridericus videns omnia ad rebellionem ſpectare, Italiam coronam ſumturus petit, & Eccleſiæ Ravennatenſi præfecit *Anſelmum Havelſperg. Epiſcopum* addito Exarchatus titulo, unde is ſe ſervum ſervorum DEI, Ravennatis Eccleſiæ ArchiEpiſcopum, & ejuſdem civitatis Exarchum ſcribit. Bilem hoc movit Adriano *Sigon. l. 12. de regno Italiæ.* Viterbium pergit, cui obviam it Fridericus, ſtrepamq; ſiniſtram eqvi tenet, & manu ſua in tentorium eum introducit. Pontifex malè fert, qvòd Imperator ſiniſtram ſtrepam tenuiſſet, cùm dextram potiùs tenere debuiſſet. Vix ſermone eum dignatus, & re infectâ certè diſceſſiſſet Imperator, niſi poſtridie dextram ſtrepam tenuiſſet. Narrat hanc rem ipſe *Helmoldus* Presbyter Boſovienſis l. 1. c. 80. al. 81. p. 178. edit. *Bangert.* *Locutus eſt Bauenbergenſis Epiſcopus verbum ex ore regis & Principum, dicens:* *Adrian IV. 1154*

Honorabilem ſanctitatis Tuæ præſentiam, Apoſtolice Pontifex, ſicut jamdudum
Adrian. *ſitienter deſideravimus, ita nunc lætanter ſuſpicimus, gratias agentes omnium bo-*
IV. 1154. *norum largitori DEO, qui nos deduxit & adduxit in hunc locum, & ſanctiſſima viſitatione tua dignos fecit. Notum ergo tibi eſſe cupimus, Reverende pater, qvia omnes hæc Eccleſiæ de finibus orbis propter honorem regni collecta adduxerunt principem ſuum ad tuam beatitudinem, provehendum ad culmen Imperialis honoris, virum nobilitate generis conſpicuum, animi providentia inſtructum, victoriis felicem, præterea etiam in his, qvæ ad DEUM pertinent, præpollentem, obſervatorem ſanæ fidei, amatorem pacis & veritatis, cultorem ſanctæ Eccleſiæ, ſuper omnia verò ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qvam amplexatur ut matrem, nihil negligens eorum, qvæ ad honorem DEI & Apoſtolorum principis exhibenda majorum jubet traditio. Dat huic rei credulitatem humilitas nunc exhibita. Enim vero venientem Te ſuſcepit intrepidus, & applicitus ſanctiſſimis veſtigiis tuis, fecit ea qvæ juſta ſunt. Reſtat ergo, Domine Pater, ut & tu circa ipſum peragas ea qvæ tua ſunt, ut ea qvæ de plenitudine culminis Imperialis ei deſunt, per DEI gratiam tuo opere ſuppleantur. Ad hæc Dominus Papa reſpondit: Verba ſunt, frater, qvod loqveris. Dicis principem tuum condignam B. Petro exhibuiſſe reverentiam. Sed B. Petrus magis videtur inhonoratus: deniq; cum dextram tenere deberet ſtrepam, tenuit ſiniſtram. Hac cum per interpretem regi nunciata fuiſſent, humiliter ait: Dicite ei, qvi defectus hic non fuit devotionis, ſed ſcientiæ. Non enim tenendi ſtrepis magnopere ſtudium dedi: enim vero ipſe, ut memini, primus eſt, cui talo obſeqvium dependi. Cui Dominus Papa, ſi qvod facilimum fuit, propter ignorantiam neglexit, qvaliter putatis expediet maxima: Tunc rex aliqvantiſper motus, dixit: Vellem melius inſtrui, unde mos iſte inoleverit, ex benevolentia an ex debito? Si ex benevolentia, nil cauſari habet Dominus Papa, ſi vacillaverit obſeqvium, qvod de arbitrio, non de jure ſubſtitit. Qvod ſi dicitis, qvia ex debito prima inſtitutionis hæc reverentia debetur principi Apoſtolorum, qvid intereſt inter dextram, ſtrepam & ſiniſtram, dum modo ſervetur humilitas, & curvetur Princeps ad pedes ſummi Pontificis. Diu itaq; acriterq; diſputatum fuit. Poſtremo diſceſſerunt ab invicem ſine oſculo pacis. Timentes ergo ii, qvi columnæ regni eſſe videbantur, ne ferte rebus inactis fruſtra laboraſſent, multa perſvaſione evicerunt cor regis, ut Dominum Papam revocaret in caſtra. Qvem redeuntem ſuſcepit Rex integrato officio.* Vid. *Angelocrater* Chronolog. l. 8. in Hadriano IV. p. 454. *Baronius & Spondanus* ad ann. 1155. ſcribunt, Fridericum ſtrepam tenere noluiſſe, eoq; tandem adactum ſtrepam fortiter tenuiſſe. Pontificem, ſcribunt, in ſede præparata conſidentem, cum Rex ad ejus veſtigia procidiſſet, & deoſculatis pedibus ad pacis oſculum accedere voluiſſet, Pontificem illud ei denegaſſe ob non impen-

impensum sibi ab eo consvetum ab orthodoxis Imperatoribus, pro A- "
postolorum Petri & Pauli reverentia, reddi Romanis Pontificibus stra- " *Adrian*
toris obseqvium, respondenteq; rege, se ad hoc non teneri, demum in- " *IV.1154*
vestigata diligenter antiqva consvetudine & veteribus monumētis, judi- "
cio Principum, qvi aderant, decretum esse, totiusq; exercitus consensu "
confirmatum, Regem debere Pontifici stratoris officium exhibere, & "
ejus strepam seu suppedaneum tenere, dum conscenderet eqvum, aut "
descenderet: idq; protinus Fridericum praestitisse, ac postea ad pacis "
osculum admissum esse. Aliud docet historia. Sopitâ lite coronatus est Fridericus à Pontifice. *Mutius* Chronic. Germ. l. 18. p. 144. *Urspergensis* p. 216. sic: Ab Adriano Papa consensu totius cleri cum diademate re- "
gio Imperialem benedictionem accepit in Ecclesia Beati Petri. Offen- "
dit verò Imperatorem & qvidem non parum, qvod exprobrari fecerit "
internunciis Cardinalibus Rolando, & Bernhardo, qvod non agnoscat, qvanto studio Imperialis coronæ insigne ipsi contulerit & benefacia, al. beneficia (feuda intelligebat) qvæ ei concesserit. *Beneficium tibi corona cōcessimus. Pontificii Romani esse sedem Romæ, Imperatorii Aqvis &c. suũ beneficiũ Imperiũ, suum transferre regna & dare cui vellet* &c. Hactenus DEO hæc potestas ex *Dan. 4, 14.* meritò adscripta, qvam sacrilegus Hadrianus sibi rapit. Excanduit, inqvam, super hac re Fridericus, sed etiam Imperii Principes graviter commoti. Cùm autem unus Legatorum Pontificis adderet: *A qvo ergo habet Imperator, si à Domino Papa Imperium non habet*; Otho Comes Palatinus gladium strinxit, eum, ni Fridericus interveniisset, illicò confossurus. Hæc omnia *Radevicus Frisingens.* (Canonicus Othonis Episcopi Sacellanus, ac familiaris, continuator *Othonis Friling.* Rer. Gest. Friderici Barbarossæ edit. à Johanne Cuspiniano, qvem reperit in Vinens. Scotorum Monasterio) l. 1. c. 10. 15. 16. Cujus verba vide apud *Mornay.* Myster. Iniq. p. 692. 695. Imperator ad Imperii Ordines scribens, mendacii eum arguit, qvicunq; se aliunde, qvam à Deo per Electores coronam habere dixerit. Legatis respondet: *Qvod à solo DEO habemus, non Romano Pontifici, sed soli DEO attribuimus: primam vocem regiæ electionis ArchiEpiscopo Moguntino recognoscimus: regalem consecrationem ArchiEpiscopo Colonienſi permittimus: Imperialem consecrationem Romano Pontifici assignamus. Pictura itaq; deleantur & scripta corrigantur, alioqvin inter regnum & sacerdotium Concordia & pax stare non poterunt, & sic Cardinales cum indignatione reiecti sunt.* Legati revertuntur, aperiunt Pontifici, Imperatorem verba literarum qvædam, præsertim illa, *insigne corona beneficium tibi contulimus*, sustinere haud potuisse. Is rogat, leniant eorum animos & benefi-

Digitized by Google

cium bonum factum, non jus interpretentur. Hac emollitione vocabu-
Adrian IV. 1154 li, fremitum Imperatoris mitigavit, ut & Principum. *Magn. Chron. Belg.* p. 180. *Goldast.* Rational. Constit. p. 66. De coronatione Imperatorum hoc judicii habet *Goldastus* d. l. p. 68. *Pari eodemq; consensu omnes Juris interpretes statuunt*, qvæ ad coronationem attinent, honoris & officii causa fieri, qvàm magis necessariò, vel ut ex illa actione Imperatoribus qvicqvam accedat. Non solemnia, inqvam, cujus generis sunt confirmatio, inunctio, consecratio, coronatio de substantia Imperatoris sunt, ut Dialectici loqvuntur, hoc est, faciunt ut qvis sit Imperator, sed una solaq; Principum electio. Objicis; nonne usus obtinuit, ut ante coronationem Romanam appellatur tantùm Rex Romanorum? Atqvi maximus magister est populus, Cicerone teste Tuscul. qvæst. lib. 3. & opinio vulgi vix mutari potest, ut idem in Topicis autor est. Esto, qvid jam? num proinde neqvit usurpare Imperii gubernacula? O vane, dic mihi qva ratione Rex esse qveat, qvi non regit? Mitto veteres, qvibus Regia Majestas & Imperatoria, Regium culmen & Imperatorium sunt (ut Dialectici loqvuntur) æqvipollentes & synonymæ, ut in l. *bene à Zenone* &c. item l. 1. C. *Ut nemo privatus* &c. qvod Interpretes observarunt, apud Tertullianum qvoqve & D. Hieronymum, qvod Rhenanus: nonne res est decisa in publicis Imperii comitiis, lege promulgata ab Ludovico IV. Imperatore, ut simulac Germanorum suffragiis Rex est designatus, efficiatur & sit verus ac legitimus Imperator? nonne ante eum ab Justiniano Imp. constitutum, ut inde statim incipiant Imperii anni fluere, atq; ut eodem temporis vestigio possit qvæcunq; sunt potestatis Imperialis implere. Novell. 47. c. 1. *Ut præponat. nom. Imp.* &c. Vide *Radevic.* lib. 1. c. 2. & 22. *Gobelinum Person. Cosmodrom. ætat. 6. c. 6. p. 224.* (de qvo Gobelino judicium *Goulartij* invenies p. 856. edit. noviss. Catalog. Test. verit. *Flacij*) *Aventin.* Annal. *Goldast.* Rational. Constit. p. 66. *Mornay.* Myst. Iniqvit. p. 698. *Cuspin. p. 325.* Referunt etiam Imperatorem velle, & jubere, ut pictura & scriptura in dehonestamentum Lotharii in Lateranensi Palatio conspicua tolleretur, *Rex venit ante fores &c. Krantz.* lib. 6. c. 35. *Sigon.* l. 12. ann. 58. Misit præterea Fridericus in Italiam ex suis, qvi civitates, proceres, Episcopos sacramento obstringerent, jura exigerent. Formula ex *Radevico* lib. 1. c. 18. & 19. ut & *Sigon.* lib. 12. de R. Ital. *Günther.* l. 7. princip. hæc fuit: *Præstabo fidem imposterum adversus omnes homines &c. Et qvicqvid juris habet in Comitatu, in Episcopatu, non adimam &c. Omnia mandata ejus de jure reddendo mihi vel per ipsum, vel per Epistolam, vel per Legatum ejus injuncta summâ fide curabo, & audiam & ut ex-*

plean-

pleantur operam dabo. Interea Papa Mediolanenſes ad rebellionem excitat, qvos interceptos Fridericus S. P. Q. R. per legatos exponit & pro- *Adrian.*
ducit. Dehinc conſpirat cum tota pene Italia adverſus Imperatorem, *Wang.*
qvos juramento ſibi devincit Pontifex, ne omnibus ſuffragantibus, aliqvis tentaret redire in gratiam. Conrad. à Lichtenau *Abbas Urſperg. in Chronic.* p. 221. ex ſcriptore Cremonenſe Johanne Sacerdote refert, hæc fuiſſe conſpirationis puncta: *Ut nullus ab altero recedere poſſet, vel Imperatoris gratiam ſine omnium conſenſu requirere. Qvod ſi mortuus eſſet Papa, de numero conſpiratorum alium eligerent Cardinales. Sanè Deus qvi per os Pſalmiſtæ Davidis clamavit, contra excommunicationem Papæ per pecuniam corruptis, declaravit illud Propheticum eſſe verum: Maledicent illi & tu benedices: qvi inſurgunt in me, confundantur, ſervus autem tuus lætabitur. Cujus verſus tres articuli in hoc negotio evidentiſſime ſunt adimpleti. Primum namq; articulum de maledictione ſeu benedictione DEI, ipſi DEO relinqvamus: cæterum ex duobus conſeqventibus conſtabit, primum non ex DEO, ſed diabolo proceſſiſſe. Ut enim adimpleretur illud propheticum: Qvi inſurgunt in me, confundantur. Factum eſt, ut cum præfatus Hadrianus apud Anagniam denunciaret excommunicationem contra Imperatorem, paucis diebus evolutis, cæpit procedere refrigerandi gratia cum ſuis. Cumq; venuſet ad qvendam fontem, hauſit de potu illius, & continuò, ut dicitur, muſca os ejus intravit, & gutturi ejus adhæſit, nulloq; artificio medicorum avelli potuit, qvoadusq; ſpiritum exhalaret.* Eadem habet *Nauclerus* Generat. 39. p. 843. *Mutius Chronic. Germ.* l. 18. p. 150. qvi poſtremus hæc addit: *Abbas Urſpergenſis hæc ſcripſit ante nos, ne qvis de fide noſtra dubitet. Nam alij aliter ſcribunt, qvæ mihi probabilia non ſunt.* Mittit inſuper *Adrianus* ad Imperatorem Bononiam legatos ſuos hac cum inſtructione: ne attrectaret, qvæ juris Eccleſiæ eſſent. *Reſpondit Imperator* animoſè; ſe dominium Epiſcoporum Italiæ non affectare, niſi intermixta ſint regalia. Qvod ſi audire voces Pontificis ſuſtinere poſſint, *qvid tibi & Regi?* audiant etiam Imperatoris: *qvid tibi & poſſeſſioni?* &c. *Romam non Papæ ſed ſuam eſſe*, ſtare ſe judicio, maximè Concilio Univerſæ Eccleſiæ &c. *Radevic.* l. 2. c. 30. & ex eo *Mornay.* Myſt. Iniqv. p. 702. Conſilium deniq; hoc reſiduum, ut ex parte Hadriani Cardinales ſex, ex parte Principis ſex Epiſcopi religioſi tantorum negotiorum hinc inde cognitionem accepturi eligerentur, tandem hanc litem deciſuri. Renuit & hoc modeſtiſſimus pacisq; amantiſſimus Pontifex, coryphæum adponens mucidum: *Pontificem nullius judicio ſubjici.* Inſtant Legati Imperatoris pacis amantiſſimi, eructat tandem Hadrianus: *Vocare debeo, non vocari, judicare, non judicari.* Inſolens hoc reſponſum omnes ad unum commovit

potiores, qvod jam Ecclesiæ etiam refugerent judicium. Sed qvo non
Adrian. IV. 1154. præceps agitur spiritus ambitionis. Indignatur Friderico, qvod in literis ad se datis nomen suum Papæ præposuisset. Exempla literarum extant apud *Radevic.* l. c. *Naucler.* Generat. 39. vol. 2. p. 839. *Mutium* l. 18. *Spiegel.* ad l. 6. *Ligurini* p. 373. Scriptor. Germ. Reuberi. Centur. 2. Scriptor. Brittann. p. 179. *Christian. Urstis.* Collect. German. Histor. Illustr. p. 562. Siegißmund Seld Consil. an den Keyser Ferdinand. wieder des Pii V. Pabst unbilliges anmassen &c. p. 99. sqq. Respondit Imperator: *Qvicqvid Papatus vester Regalis habere dignoscitur, largitione Principum obtinet.* Unde cùm Romano Pontifici scribimus, jure antiqvo & nomen præponimus. Revolvite annales, & si lectum neglexistis, qvod asserimus, ibi invenietis.—Non enim non possumus respondere auditis, cum superbiæ detestabilem bestiam usqve ad sedem Petri reptasse videamus &c. De titulo *Imperator semper Augustus* Vide *Goldast.* in not. Rational. Constit. p. 65.

§. LXXII. Emortualis annus *Adriani 1159.* secundum *Nauclerum*
Alexander III. 1159. p. 844. *Alexandro III.* Rolando antea dicto, dignitatem Pontificalem contulit. Schisma oritur ingens. *Alexander* creatur suffragio 24. Cardinal. Octavianus. *Victor IV.* dictus, eligitur à 5. Cardinalibus, & præfecti urbis, populiq; Romani, & exercitus consensu, ac primus immantatur, i. e. purpura Pontificis induitur. Duravit hoc schisma multos annos. Alexandrum hunc commendat Sigeberti Continuator. *Reb. de Monte append. ad Chronograph. Sigeb.* p. 670. *T. 1. Script. Germ. Pistorij.* ob eruditionem eximiã, qvod intra 100. annos urbs Roma vix parẽ huic habuerit præsulem. Fuit enim, *inqvit*, in divina pagina maximus præceptor, & in decretis, Canonibus & Romanis legibus præcipuus. *Stella de hoc Pontifice p. 175.* Vir certè strenuus, animiq; excellentissimi insignitus. *Nauclerus* verò *Vol. 2. generat. 39. p. 844.* evidentem Imperii hostem vocat. *Alexander III.* Teracinam recedit, seq; consecrandum curat, Octaviano cum suis inferno adjudicatis. *Victor. IV.* paulo post etiam inauguratus similiter anathema vibrat in Alexandrum III. Uterq; adversariæ partis judicio *AntiChristus* habitus, qvo nomine sese invicem accensis Candelis Ecclesiæ communione excluserunt, infernoq; contrariæ partis seqvaces, dum Satana, eorum autore addixerunt. [illegible] penè *Radevic.* l. 2. c. 51. 52. sqq. Obtinet *Victor Alexandro* secedendum fuit. Interea Imperator Fridericus in tantum detulit *Victori. IV.* ut eqvum ejus per urbem deduceret. *Nauclerus* l. d. *Mutius* Germ. Chronic. p. 150. *Gobelin.* Cosmodrom. ætat. 6. p. 275. Glisscentibus, imò erumpentibus his dissidiis Fridericus Imperator definitionem decli-

declinans, qvæ odiosa esset, nolle se de controversia tanti momenti judicare, qvin imò in solidum se Ecclesiæ judicio acqvieturum, omnino ad normam veterum Imperatorum. Indicit hac fini Conclium *Papiæ anno 1160.* convocat partes dissidentes, præmonens ex decretis Pontificum, & statutis Ecclesiæ, se accepisse, exorto schismate duorum Apostolicorum dissensione, suum esse ambos citare, & secundum sententiam, & consilium orthodoxorum, litem decidere. Sic iterum *Radevic.* l. 2. c. 55. 56. 58. qvi etiam acta hujus concilii refert, c. 67. Vide eadem *Tom. VII. Concil. p. 637.* Ad hanc citationem non comparuit Alexander III. *ajens:* suum esse omnes judicare, judicari verò à nemine; Convocandi concilii munus, non ad Imperatorem, sed ad Pontificem pertinere, proinde se ad Synodum non venturum, qvam ipse non convocasset. Legatos contemptim à se repulit. *Angelocrator.* l. 8. Chronol. p. 456. b. *Victor* ergo sententiâ Concilii ab Imperatore approbatur, atq; ei Episcopi Germaniæ obedientiam promittunt. *Dodechin.* append. ad *Marian. Scot.* anno 1160. *Urspergens.* in Chron. p. 222. expresè: *Imperator Fridericus tali turbatione compertâ Romanæ civitati condoluit, & qvomodo subveniri posset, excogitavit.* Tandem de consilio bonorum virorum, utrosq; electos, venire ad se statuit Papiam, non ut eos judicaret, aut causam sedis Apostolicæ, sed ut à prudentibus viris disceret, cui electo potiùs obedire deberet. Victor cum fautoribus advenit. Alexander verò freqventer admonitus accedere contempsit, tum Octavianus verus Ecclesiæ Romanæ Episcopus judicabatur. Tunc Patriarcha Aqvileiensis, alii qvoq; Episcopi & Ecclesiarum prælati ad pedes ejus se prostraverunt. Imperator qvoq; id ipsum fecit, ut ab eo indulgentiam acciperent &c. Vides & in hoc Pontifice *superbiam Papalem* & intempestivam *submissionem colentium.*

§ LXXIII. Alexander interea in Galliam contendit, de hinc in Siciliam, urbes Italiæ juramento solvit, qvo Imperatori devinctæ tenebantur, favente Rege Gallorum Philippo Claromonte concilium cogit, qvò in Fridericum, & Victorem excommunicat. *Stella* p. 176. *Mutius p. 151. l. 18. Chronic. Germ.* Qvæ fulmina, *inqvit Mutius*, Fridericus nihil veritus, domat in Italia passim rebelles urbes, suo Pontifici Victori jurare cogit urbes Ecclesiæ Romanæ subjectas. Non minori industria Alexander suum jus & autoritatem stabilire & exercere adlaborat, qvod patet ex epp. & actitatis, conciliis, qvæ latissimè videas apud *Roger. de Hoveden.* annal. P. 2. in Henric. II. p. 569. sqq. *& Tom. VII. Concil. Binij* p. 630. sqq. *Epistola 52. scribit ad Philippum Archiepiscopum Coloniensem*, &

Colo-

Colonienſis Eccleſiæ jura ac privilegia confirmat. In fine epiſtolii ſatis pro autoritate: *Decernimus ergo, ut nulli homini liceat præfatam Eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione ac ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si qua igitur Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, niſi ſatisfactione congrua id emendaverit: poteſtatis honorisq; ſui dignitate careat, reamq; ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſ. Corpore ac ſanguine DEI ac Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena ſiat, atq; in extremo examine divinæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis perſipiant & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.*

Alexander III. 169.

VIAS TUAS

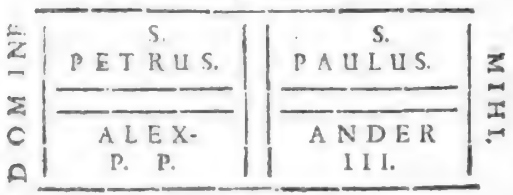

DEMONSTRA

Confer *Compilat. Chronolog. p. 738.* T. I. Script. Germ. Piſtor. Interea *Hartmannus Brixienſis* Epiſcopus, inſignis Hypocrita à ſecretis Friderici exiſtens, ſvaſor eſt, bellum cum Turca ſuſcipiendum neceſſariò eſſe, Regem Galliæ auxiliares copias ſufficientes miſſurum eſſe. Annuit Fridericus, & adverſus *Soldanum* ducit copias, qvas contra Pontificem & conſpirationis ſocios conſcripſerat. Qvid hic Alexander III. proditor inſignis? Pictorem ſubornat, qvi ad vivum faciem Friderici delinearet, & pingeret. Hanc imaginem velociſſimè mittit ad manus Soldani, addens, ut *ſi qvietus vivere vellet, Fridericum per inſidias necaret.* Capitur inſperatò cum aliqvando in frigida lavaretur. Deductus ad Imperatorem Turcicum, ſimulavit, ſe non eſſe Fridericum Imperatorem, ſed tantùm ejus oſtiarium ſe eſſe. Soldanus effigiem ei literasq; Pontificis ob oculos ſiſtit.

Impe

Imperator ad iſtam proditionem territus, videns negationi locum haud ſupereſſe, ſupplex miſericordiam obtinuit. Pactis certis conditionibus eum liberum dimiſit, & munificentiſſimo viatico ei proſpexit. Fridericus poſt hæc *comitia Noribergenſia* indixit, qvibus Alexandri Pontificis proditionem aperuit, & epiſtolam ab eo ad Soldanum miſſam legit. Principes pollicentur ipſi auxilium, ut fidem ſuam apud Soldanum liberaret, & ſuppetias ſpondent adverſus Alexandrum Imperii proditorem. Hæc apud *Angelocrat.* l. 8. Chronol. p. 457. lege, & *Rev.* p. 149. *Centur. XII. cap. 10. p. 416.* Hoc animadvertens Alexander, aufugit Cajetam hinc *Beneventum*, deniq; anno 17. ſui Pontificatus in coqvi ſui habitu *Venetias* venit, ubi hortulo præficiebatur, *Angelocr.* p. 457. *Naucler.* Generat. 39. p. 849. *Mutius* l. 18. Chron. Germ. p. 152. Negare hoc præſumit *Baronius ad ann. 1177. n. 11. ajens*, neqvaqvam neceſſitate elapſum eſſe Alexandrum, ſed Pontificia potiùs autoritate, libera facultate &c. Mox ubi Fridericus intellexiſſet hoſtem ſuum à Venetis detineri, extradi ſibi vult, renuunt Veneti. Miſit ergo Othonem filium ſuum cum armata manu ad repoſcendum Alexandrum, *interdicens illi ne qvid armorum attentaret, priusqvam ipſe veniret, ſed Otho Princeps Juvenis & fervidus gloriæq; cupidus, neglecto Patris mandato, cum Venetis congreditur, capitur & vinculis incluſus Venetias deducitur.* *Naucler.* p. 856. *Mutius* p. 157. *Stell.* p. 173. *Angelocrat.* p. 457. Fridericus pacem qværit, renuit Alexander, niſi Venetias accedat ipſe Fridericus. Fert obſeqvium, paret juſſis Fridericus. Tum Alexander III. in æde D. Marci jubet, humi Imperator ſe dejiciat, atq; veniam petat. Dum ſic Imperator proſternitur, cervicem ejus pede calcans, dixit inſolenter: *Super aſpidem & Baſiliſcum ambulabis* &c. Cæſar reſpondit: *Non tibi, ſed Petro.* Papa ſuperbiſſimè regeſſit, vehementius calcans cervicem, *& mihi & Petro.* Cæſar metuens aliqvid ſubeſſe periculi obmutuit, ſicq; tandem eſt abſolutus. Contigit hoc anno 1177. Vide *Mutium* p. 158. *Naucler.* Generat. 40. p. 856. *Bergomenſ.* in Supplem. Chronic. anno 1160. *Papir. Maſſon.* l. 5. de Epiſcop. Urb. *Petr. Juſtin.* lib. 2. rerum Venet. *Chronic. Noriberg.* f. 202. b. *Johann. Stella* Sacerd. Venet. in ejus vita. p. 179. *Azorius* Jeſuita Inſtit. Moral. P. 2. l. 5. c. 43. *Hieronymus Bardus* in Victor. Naval. *Sabellic.* l. 7. dec. 1. de reb. Venet. *Pluteo* citatus à Bardo Hiſt. Nav. p. 140. ſq. 2p. *Baron.* ann. 1176. n. 2. *ſ. Sigon.* de regn. Italal. l. 14. *Chronic. Codex* Beſſarion. aſſervatus in Bibliotheca Veneta. *Angelocrat.* p. 458. *Centur. XII.* Magd. cap. 10. col. 1417. *Chronic. Spirenſ. Lehmann.* l. 5. c. 56. In dubium vocat hanc Hiſtoriam *Baron.* ad ann. 1177. *qvanqvam in celebri Chronicorum codice deſcriptam, qvi in Bibliotheca Vatic.*

Alexander III. 1159.

asservatur, summa diligentia & honore dignæ memoriæ Cardinalis Baſſarionis. Verba ſunt Baronii *n. 2.* Poſtqvam vero acta recenſuiſſet & inſtrumenta, ſcribit n. 9. *Hæc ſunt, qvæ favent poſteriori ſententiæ recitatæ. Cui in hærendum ne nobis ſit, an priori conſentiendum, nos* tanqvam in bivio conſtituti qvamnam viam ingrediendam ſuſcipiamus &c. Veriſimile non eſſe Pontificem lenem, adeò & patientem, tam arrogans & portentoſum facinus commiſiſſe. Sic etiam *Spondan.* hoc anno n. 2. & 8. qvi deniq; addit: *Sed ne rem ſua ipſius inſcitia deficientem nimia exagitatione exuſcitemus, jam ad alia tramgrediamur.* Non ſatis etiam conſtare videtur *Lehmanno Chron. Spirenſ.* l. 5. c. 56. de veritate hujus hiſtoriæ adducens Jacob. Spigelium conſiliarium Ferdinandi, qvi oculis ſuis picturam ſe vidiſſe affirmat, fictionem verò ſive fabulam Italicam redolere. Fabulam vocat *Pflaumer.* in Mercur. Ital. p. 19. *Pariter*, inqvit, *in pavimento ſaxeum æqvor oſtentat, albos lapides cæruleis tractibus diſtinctos; & certè undarum qvandam ſpeciem referunt, proinde nil mirum, enatam fuiſſe illam de Friderico Ænobarbo fabulam, qvam mitto, qvoniam & fabula eſt, & lippis nota atq; tonſoribus.* Veteres, & multi recentiorum non meminerunt hujus facti, vel tantum diſſimularunt. *Blondus* tamen hæc habet lib. 6. Dec. 2. p. 225. *Conceſſit Fridericus pacem Alexandro in ea formula, qvam ſemper optaverat, & Gvilielmo regi Siciliæ. Qvindecim ſocii vero civitatibus in ſex annos pacem dedit. Veniensq; Venetias in oſtio S. Marci ad Pontificis pedes proſtratus, illos exoſculatus eſt, & deinde ad altare majus ambo Principes ſeſe amplexati & oſculati ſunt. Roger. de Hoveden.* Annal. P. 2. in Henrico 2. p. 568 *Joh. Brompton.* Chronic. Col. 1049. (Hiſtor. Anglic. Lond 1652.) anno 1129. *Radulf. de Diceto* col. 598. *Gervaſ.* Chronic. col. 1437.

Alexander III. 1159.

§. LXXXIV. Alexander hic III. Venetis *privilegia* conceſſit ampliſſima & dona 1. *Funale candidum* dabatqvo ſoli Pontifices uti ſolebant. 2. ut literæ eorum *plumbo* obſignarentur. 3. *ſedem* in theatro Romani Pontificis. 4. In Aſcenſione Domini ad templum S. Marci conceſſit *indulgentias plenarias* perpetuo duraturas. 5. Duci dedit *octo vexilla ſerica* ac umbellam galero ſimilem, & præſertim qvotannis *mare deſponendi* facultatem. *Anton.* P. 2. tit. 17. c. 1. §. 10. *Naucler.* Generat. *Mutius.* l. 18. p. 158. *Angelocrat.* l. 8. p. 458. *Herm.* Orb. Polit. P. 1. p. 117. &c. Senatores Romanos eò adegit Pontifex, ut Romanæ Eccleſiæ fidelitatem jurarent, antequam munus ſuum adirent. Conf. *Marin.* l. 19. p. 158. *Biond.* l. 6. Non minori fuit *Henricum II. Regem Angliæ*, ob interfectum præſulem Cantuarienſem [illegible] ſcil. eò enim eum redegit, ut carnem ſuam nudam diſciplinæ virgarum ſubjiceret. S. [illegible] ſingulis [illegible] reliqvis, qvorum

multi-

Dextera Domini fecit virtutem. Dextera Domini exalta
Diuina fauen
clementia Williel
ex Siciliæ, & Ducatus
, et Principatus Capuæ
gnum
ferti a ve xiihifero ta
n ad bellum ali
d pro cedit.

multitudo magna convenerat, ictus ternos, vel qvinos reciperet. *Matth. Paru* in Henrico II. p. 125. *Roger. Hoveden.* P. 2. Annal. in Henrico II. *Mornay.* Myſt. Iniqv. p. 726. *Legatorum Pontificiu faſtum* qvoq; diſce ex jam laudato autore. Cum apud *Fractamvallem* Rex & ArchiEpiſcopus in portum ſeceſſiſſent (nempe reconciliandi) bisq; deſcendiſſent, & bis eqvos adſcendiſſent, bis habenam Epiſcopi Rex tenuit. Sed & alius *Gratianus* nomine Legatus Pontificis his Regem Angliæ non erubuit impetere verbis: *Domine noli mirari, nos enim nullas minas tenemus, qvia de tali curia ſumus, qvæ conſuevit Imperatoribus, & Regibus imperare.* Qvæ verba *Baronius* majuſculis literis annalibus ſuis inſeruit, *anno 1169. n. 11.* Circa hæc tempora *Wilhelmus Rex Siciliæ, & Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ*, Johannam Henrici II. filiam matrimonio ſibi jungit, atq; de dotario Regio proſpicit, qvod extat in Chronic. *Joh. Brompton.* col. 1113. ſqq. Hiſtor. Anglic. Londini 1652. Sigillo ſuo *aureo* illud muniri juſſit, qvod curioſo Lectori hic communicamus. *Alexander. III. 1159.*

Moritur *Victor.* IV. & in Concilio Wurtzburgenſi ei ſurrogatur *Paſchalis III.* ubi decretum: *Nullum poſthac fore Pontificem Maximum, niſi qvi more Majorum conſenſu Imperatoris creetur atq; nuncius duntaxat Chriſti, ſucceſſorq; Petri, non etiam Cæſareæ potentiæ æmulus eſſe velit.* Aventin. lib. 6. p. 395. addens: A ſingulis exactum juramentum, haud alium recepturos aut paſſuros Romanum Pontificem Maximum perpetuo, etiam mortuo Imperatore. *Mutius* l. 18. p. 158. *Romam ubi venit Pontifex, imperioſiorem longe oſtendit ergA Romanos animum: nam ſubjugarat Venetiis, ut audivimus, Imperatorem ipſum. Primum igitur cupiens Romæ habere omnem poteſtatem, agere cœpit de abrogandu conſulibus; qvod in totum ſemel fieri non erat poſſibile ſine magno populi motu. Qvare ita inter eos convenit, ut conſules Pontifici jurarent ſe ſedi Pontificiæ fore fideles, & audientes per omnia, nihilq; contra ſententiam Pontificis facturos; nec eligerentur ad conſulatum, niſi placerent Pontifici.* Paſchalis obiit diem ſuum Romani ſacerdotes (*pergit Aventinus* l. c.) ſenatus populusq; Johannem Albanum Epiſcopum, Ungarum (*Angelocrat.* p. 459. *Naucler.* generat. 39.) Pontificem Maximum eligunt. *Calliſtum III.* nuncupant, qvem, inqvit *Nauclerus* d. l. Imperator fovit, ac manu tenuit in Apoſtolica dignitate, vir fuit pridem furto infamis. *Bonfin.* l. 6. Decad. 2. *Onuphrius. &c.* De hoc Pontifice *Urſpergenſis* p. 227. *Calliſtus renunciavit ſchismati, & ivit ad pedes Alexandri, ſicq; diutinum ſchisma qvievit, & bella duriſſima cœperunt tepeſcere, Imperator qvippe jam vergens in ſenium, qvieti cœpit operam dare, & utilitatibus filiorum ſuorum intendere: qvinq; enim jam* *Paſch. III.*

genuerat filios, Henricum videlicet, qvem effecit ducem Svevorum, & Ottonem,
Alexãder III. 1159. qvi postmodum habuit terram matris suæ, nec non Cunradum, qvi mortuo prædicto Friderico, fuit dux Svevorum, sed & minimum Philippum, qvi mortuo Henrico, successit in regnum. Vide etiam Mutium l. c. & *Radulf.* de Diceto col. 601. n. 46. *Joh. Prompton.* col. 1130. *Gervas. Chronic.* col. 1438. *Mutius* p. 153. ita refert: *Post hujus* (Paschalis) *mortem statim ex consilio & autoritate Friderici Cæsaris eligitur Joannes Sarmiensis Cardinalis, ex Pannonia natus; creatumq; Pontificem vocant Callistum. Hic excommunicat Alexandrum cum omnibus ei adhærentibus. Alexander vicissim excommunicat Callistum cum Imperatore Friderico & omnibus obedientibus illi. Imperator semper omnem movet lapidem, qvo pacem in Ecclesia faceret, ita tamen ne cum nota existimationis suæ fieret, si improbo nimium cederet. Qvare Episcopum Babenbergensem virum religiosum, in verbis vultu & moribus præse pietatem ferentem, amicum Alexandri, mittit ad Alexandrum Imperator, ut illi offerat conditiones Pacis Alexandro satis honestas: qvasq; non recusasset, nisi suspicatus fuisset subesse tam liberalibus conditionibus dolum.* Demum etiam *Waldenses*, qvi Papam AntiChristum esse asserebant, lanienæ per cruciatas bullas expositi, qvi per Europam dispersi doctrinam suam longè latèq; propagarunt. Vide *Rainer.* T. 4. Bibl. Pp. *Sigon.* l. 14. Reg. Ital. *Lati Comp.* Histor. p. 385. *Mornay.* Myst. Iniqv. p. 731. Hoc forsitan laudi & humilitati Alexandro III. adscribendum, qvod *Magnum Chronic. Belgicum* de eo habet p. 190. *Cum aliqvando à qvodam appellaretur bonus Papa, respondit: Ego bonus essem Papa, si scirem prædicare, judicare, & pœnitentiam dare. Bala. Platina. Bullæ Alex: III.* potiores. 1. Canonizatio Eduard. Reg. Angliæ 2. Canonizatio S. Bernhard. Abb. Clareval. 3. De reconciliatione Regg. Franciæ, & Angliæ, de reconciliatione Thomæ Archiepiscop. Cantuar. cum eodem Rege Angliæ. 4. Canonizatio Thom. Cantuar. 5. Approbat. Ordin. de Spatha 6. Approbat. Ord. Basil. M. 7. Approbat. Fratr. Carthus. 8. De pace cum Friderico Imp. Venetiis inita 9. Indictio XI. Concil. Lateran. III.

Lucius III. §. LXXV. Moritur Alexander III. anno 21. sui Pontificatus, anno 1181. succedit *Lucius III.* à solis Cardinalibus, *sine cleri & populi consensu creatus Pontifex*, Lucio huic non tam immoritur, qvam inardescit hoc incendium. *Consules* Roma tollendos statuit, cùm tamen restitutionem illis pollicitus esset, qvi sub Alexandri schismate ordines amiserant. *Arnold. Chron.* l. 30. c. 12. 14. *Rogerius* in Annal. & *Baron.* ann. 1183. n. 1. 2. & 1185. n. 1. 2. *Stella* p. 181. Male tractantur ministri ejus; *partim* enim ignominiosissimè asinis impositos adversis vultibus per urbem circumduxerunt, *partim*

oculis

oculis privarunt, *partim* occiderunt. Lucius vix ac ne vix qvidem fuga, sibi consulere poterat. *Simoneta* l. 5. c. 31. *Naucler.* p. 862. generat. 40. *Lucius Ursp. rg.* ann. 1183. p. 227. *Chron. Norib.* f. 204. b. *Antonin.* P. 2. tit. 17. c. 1. §. 11. *Chron. Belg.* ann. 1182. p. 201. Lucius profugus Concilium Veronæ cogit, in qvo Romanos sibi non deferentes, ut Ecclesiæ hostes notat. Intererat huic Concilio Fridericus Imperator. Vide Arnold. Lubecens. Chron. l. 3. c. 10. *Krantzius* l. 6. c. 47. *Tyrius* l. 22. cap. 7. de bello sacr. & Vita ejus *Tom. VII. Concil. Binii p. 771.* Henricus insignibus Augustalibus à Pontifice ornandus sistitur. Denegat, nisi prius restitutâ sibi Mathildis hæreditate. Sed ad preces qvoq; Imperatoris clericos ab Antipapis ordinatos in gratiam recipere recusat. Solvitur ergo Concilium, req; infectâ discessum; cum tamen Fridericus Imperator, & filius Henricus pacem & amicitiam qvavis arte qvæsivissent. Eò etiam insaniæ devenit Lucius III. ut Waldenses excommunicaret, qvòd sandalia in pedibus, & Cappam inderent, Apostolicam simplicitatem se imitari ajentes. Unde hoc epigramma meruit:

Lucius est piscis, Rex & Tyrannus aqvarum,
A qvo discordat Lucius ipse parum:
Devorat ille homines, hic piscibus insaniatur:
Esurit hic semper, hic aliqvando satur.

Fridericus Imperator in Italiam expeditionem faciens, Urbes Ecclesiæ vexat. Constantiam profectus est, cum Imperii proceribus; vocavit illuc Longobardos, ut cum illis ageret de jure Imperatoris in eos, qvid sintaq; est inter eos pax perpetuo duratura. Illic etiam conscripta sunt nomina civitatum, qvæ fœdus hoc jurarent. Juramenti forma extat apud *Naucler* p. 862. & *Mutium* Chronic. l. 18. *In nomine Domini juro ego N. qvod à modo ero fidelis domino Imperatori Friderico, & ejus filio Regi Henrico, non ero in consilio vel facto, qvòd ipsi perdant vitam vel membrum aut mentem, seu coronam Imperii vel regni sui seu capiantur: vel si scivero aliqvem fecisse vel facere volentem, per me vel per alium domino Imperatori, vel regi vel nuncio ejus, sine fraude manifestabo, & eum adjuvabo. Insuper pacem domini Imperatoris Friderici, & filii ejus Regis Henrici & suæ partis, faciam cum societate Lombardiæ, sicut scriptum est, & inde sine fraude infra qvindecim dies pòst & jurata bono intellectu & sigillo domini Imperatoris sigillata, observabo bona fide & sine fraude. Et hoc jurare faciam omnes masculos mecum habitantes, à 16. annis & supra usq; ad 70. infra 15. dies postqvam juratum habuero, exceptis servis: & qvi per me jurare noluerint, infra tertium diem Imperatori vel Regi vel suis nuntiis per breve manifestabo.*

§. LXXVI. *Urbanus III.* postea annuus Pontifex sedit, anno 1186.

Clem. III. 1188. verè *Turbanus* ab *Urspergense* dictus p. 224. qvod cùm esset Mediolanensis natione, in odium Imperatoris volebat turbare Ecclesiam, qvæ jam paulisper qvietem acceperat, sed nutu DEI percussus, iteriit. *Gregorius IIX.* hoc è vivis sublato, Pontifex eligitur, & post hunc *Clemens III.* Bulla Gregor. extat ap. *Cherubin.* Indictio belli & cruciatæ, pro recuperatione terræ sanctæ Studuit hic dissensiones tollere, qvæ Romanis cum Pontificibus intercesserant, & qvidem ita, ut patricium haberent qvidem, sed senatores & præfecti Urbis, ab iis electi, non ante administrationi præficerentur, qvam per mantum à Pontifice investirentur. Vide *Roger.* annal. & vitam ejus *T. VII.* Concil. p. 779. Vide plures conditiones apud *Angelocrat.* l. 8. in Clemente III. p. 460. b. Philippum II. Galliarum Regem, jubet cum Richardo Rege Angliæ pacisci (bello enim utrinq; dimicabatur,) ut uterq; Palæstinam peteret, secus se excommunicationi eos subjecturum. Respondet Philippus, *se ejus sententiam non formidare: ad Ecclesiam Romanam non pertinere in Regem aliqvem, maximè Francorum, per sententiam animadvertere*, si in rebelles suos insurgat. Vide *Roger. de Hoveden* Annal. P. 2. in Richardo I. *Joachim Abbas de Curacio* de ordine Cistercienſi habens spiritum Prophetiæum, respondit inter alia Regi Angliæ Richardo I. Adven-
„ tus tuus valde necessarius est, qvia Dominus dabit tibi victoriam &c.
„ AntiChristus jam natus est in Civitate Romana, & in sede Apostolica
, sublimabitur, & de isto AntiChristo dicit Apostolus: *extollitur & adver-*
, *satur super omne, qvod dicitur DEUS.* Et tunc revelabitur ille iniqvus,
, qvem DEUS interficiet spiritu oris sui. *Roger. de Hoveden* p. 681. sqq.

Cœlestin. III. 1191. *Cœlestinus III.* à Cardinalibus & Episcopis inauguratus (de qvibus ceremoniis vide *Arnold.* Chronic. Sclavor. l. 4. c. 4. *Roger.* Annal. & *Centium Camerarium αὐτόπτου* ap. *Baron.* ann. 1191 n 1. 2.) Henrico VI. Friderici Barbarossæ filio autor est, ut Constantiam filiam, Rege Rogerio natam, monialem Panormitani monasterii, in uxorem duceret, & sic Siciliam dotis nomine repeteret. *Tancredum* Siciliæ regno ejiceret, & dotis nomine utriusq; Siciliæ regnum peteret, & possideret, reservato tamen censu, qvi Pontifici qvotannis feudatario jure solveretur. *Polydor. Vergil. Histor. Anglic. lib. 14. p. m. 330.* Inde bella cruenta. Henricus tradit pro officio hoc Pontifici *Tusculum*, occasionem tot tantarumq; rixarum, qvæ 50. annis Pontifices, ac Romanos exercuerunt, penitus evertit, & solo adæqvavit Pontifex. *Roger.* l. c. *Naucler.* generat. 40. p. 871. Paulò aliter refert hæc *Lehmann. l. 5. Chron. Spir. c. 66. p. 534.* qvem vide. Coronavit etiam Imperatorem unà & Imperatricem. Qvo autem fastu, & contemptu Majestatis,

ſtatis, intellige. Ungit primùm Imperatorem, juxta & Imperatricem, & coronat. Malumus autem verbis *Rogerij* coætanei efferre, in annal. *Baron.* anno 1191. n. 10. qui ſic: *In craſtino autem conſecrationis ſuæ Dominus Papa Cœleſtinus III. tranſtulit ſe a Laterano usq; ad Eccleſiam B. Petri, & venit ibi obviam ei Henricus Alemannorum Rex cum Conſtantia uxore ſua & cum copioſa plebe armata. Romani vero clauſerunt portas Urbis, & cuſtodierunt eas in manu forti & armata, non permittentes eos intrare. Dominus verò Papa ante oſtium Eccleſiæ B. Petri ſuprà gradus recepit ſacramentum à prædicto Alemannorum rege, quod ipſe Eccleſiæ DEI & jura Eccleſiaſtica fideliter ſervaret illibata, & quod rectam juſtitiam teneret, & quod patrimonium B. Petri, ſi quid inde ablatum eſſet, in integrum reſtitueret, & quod Tuſculanum ei redderet. Deinde introduxit eos Dominus Papa in Eccleſiam & unxit eum in Imperatorem, & uxorem ſuam in Imperatricem. Sedebat autem Dominus Papa in cathedra Pontificali, tenens coronam auream Imperialem inter pedes ſuos, & Imperator inclinato capite recepit coronam, & Imperatrix ſimiliter de pedibus Domini Papæ. Dominus autem Papa ſtatim percuſſit cum pede ſuo coronam Imperatoris & dejecit eum in terram, ſignificans, quod ipſe poteſtatem ejiciendi eum habet, ſi ille demeruerit. Sed Cardinales ſtatim arripientes coronam, impoſuerunt eam capiti Imperatoris.* Ita & *Henr. de Knygthon. Canonicus Leyceſtrenſ.* de eventibus Angliæ l. 2. c. 13. col. 2403. Scriptor. Anglic. Lond. *Cœleſtinus III.* inquit, *ſecundo die conſecrationis ſuæ coronavit Henricum V. Friderici filium in Imperatorem, ſub hac forma:* Imprimis recepto ab eodem Henrico juramento ante gradus Eccleſiæ Romanæ, quod Eccleſiam DEI defenderet, ejus jura conſervaret, rectam juſtitiam teneret, patrimonium Petri, ſi quid ablatum fuerit, pro poſſe revocaret, è contrà Dominus Papa in cathedra ſedens, coronāq; Imperialem pedibus tenēs, inclinato capiti Imperiali demiſit, quā ſtatim cum pedibus in terram excuſſit, deſignans per hoc, quod ipſe Papa habet poteſtatem creare Imperatorem, ſi meruerit, & dejiciendi ſi demeruerit. Cardinales verò aſtantes coronam ſic excuſſam capiti repoſuerunt. Sic etiam *Ciſtrenſis* l. 7. c. 26. apud *Knygthon.* l. c. Male tulerunt hanc inſolentiam potiores. Viderunt Pontifices his, & talibus, nil aliud, quam totalem abolitionem jurium Imperialium, intentaſſe. Multis deducit Sefmann in *Chronic. Spirenſ. l. 5. c. 67.* quæ & quæ fuerint jura Imperatoris quibusve artibus, & ſtudiis illa auferre Romani Pontifices, ſategerint. cap. 68. examinat argumenta 5. *Baronij*, quibus probat factum Cœleſtini, additis reſponſionibus. Quæ omnia curioſus lector ſumma cum delectatione & fructu legere poteſt. Epiſcopi Bellovacenſis captivi loricam videns, Richardo regi Angliæ quærenti: *vide an tunica ſit ſolida tua, annon?* Reſpondit:

Non eſt

Cœleſtinus III. anno 1191.

Non eſt filius meus, vel Eccleſiæ, ad Regis voluntatem redimatur, quia potius Martis, quam Chriſti miles judicatur. Matth. Paris. Hiſt. Anglic. *Pantal. Chronic. Polydor. Vergil.* l. 14. Hiſt. Anglic. Quomodo ſe cœleſtino III. oppoſuerit *Petrus Blaſenſis* vide apud Roger. P. 2. Annal. *& Mornay Myſt. Iniquit. p. 748. ſqq.* Bullæ *Cœleſtini* ap. *Cherubin* 1. Canonizatio S. Ubaldi Epiſcop. Eugubin. 2. Canonizat. Johann. Gualbert. 3. Approbat. Congreg. Monachor. Montis Virgin. Ord. S. Benedicti.

Cœleſt. III. 1191

Innocent. III. 1198

§. LXXVII. *Innocentius III.* anno 1198. Pontificatum capeſſit. Encomia & ſtudia ejus vide apud Scriptores. Inter alia hæc habet *Naucler.* generat 40. p. 897. *Præterea ſtatim poſt electionem cœpit intendere ad recuperandum Patrimonium Romanæ Eccleſiæ, ut ſcribit Anton. quod Imperator Henricus in vita occuparat, & poſt mortem familiares ſui inter ſe uſurparant. Porrò duos Cardinales miſit in Romandiolam contra Marcovardum, qui eam tyrannice detinebat. Erat ille Seneſcalcus generalis Imperij, dux Ravennæ & Marchio Romandiolæ: qui videns ſe nec muneribus flectere poſſe Pontificem, nec minas, relicta Marchia, in regnum Apuliæ ſe recepit, ſicq; reducta eſt marchia ad dominium Eccleſiæ. Poſtea patrimonium B. Petri, totum Exarchatum Ravennæ, terram Comitiſſæ Mechildis ad Romanam Eccleſiam reduxit, item ea omnia quæ Cunradus tenebat. Conſtantia verò Imperatrix his viſis, ſtatim ad Pontificem ſolennes nuncios mittebat, poſtulans ut regnum Siciliæ, ducatum Apuliæ, Capuæ principatum concedere dignaretur ſibi & filio ſuo, ſecundum formam, quam prædeceſſores ejus conceſſerant prædeceſſoribus regni ipſius. Sed ipſe attendens, quod privilegium conceſſionis indultum primò ab Adriano, & poſtea à Clemente renovatum ſuper 4. capitulis, videlicet de electionibus, legationibus, appellationibus, conciliis, remandavit Imperatrici, ut illis capitulis renunciaret omnino; eumq; illa non eſſet aliqualiter conceſſurus, tentavit hæc ejus propoſitum muneribus immutare: quod cum efficere nequiviſſet, contenta fuit illa renunciare. Hæc Anton. Verùm ego vereor hanc mutationem cauſam fuiſſe multorum malorum, cum Henricus non gratis ſed ſuis ſumptibus hoc regnum, pacto interveniente cum Cœleſtino, acquiſiviſſe videatur. Idem verò Innocentius conſiderans, quod per detentionem Salernitani ArchiEpiſcopi, qui adhuc per Philippum Imperatoris Henrici Germanum fratrem, in Alemannia detinebatur captivus, detraheretur Apoſtolicæ dignitati, ſtatim Sutrinum Epiſcopum natione Teutonicum, & Abbatem S. Anaſtaſii in Alemanniam deſtinavit, ſcribens prælatis Eccleſiarum, ut detentores Salernitani ac aliorum prælatorum monerent, & ſi neceſſe eſſet, per excecrationem compellerent, ut illos dimitterent, comminando principibus, ut niſi ad hoc darent operam, totam Alemanniam ſe ſuppoſiturus interdicto.* Bellum inter *Philippum Svevum*, fratrem Henrici VI. & *Othonem*

filium

filium Henrici Ducis Leonis dicti, accendit. Qvâ de causâ, loqvatur ipse Urspergensis testis coætaneus, p. m. 233. *Tunc cepit Papa frivolis insistere objectionibus, & exceptionibus, qvatenus ipsum impediret, sententiam objiciens ei excommunicationis. Nam cum in Tuscia gereret adhuc principatum, dicebatur, qvòd Cœlestinus prædecessor suus ipsum excommunicaverit. Sanè, ut plus inde votum posset eum comprobare, si non ejus monitis acqviesceret, misit Episcopum Sutrinum ad repetendum ab eo vades de Apulia, qvos olim frater ipsius Henricus Imperator jusserat exculari. At ipse Philippus, ut erat mansvetus & benignus, cum audisset de sententia excommunicationis, petivit humiliter ab eodem legato absolvi. Insuper vades præfatos Domino Papæ remisit. Qvocirca Papa, ut odiosum plus redderet Philippum, comites illos cæcos & viros nobiles & personatos facit demonstrari multis in curia Romana existentibus. Ego qvoq; in minore ætate & seculari vita constitutus adhuc, eo tempore constitutus Romæ vidi eosdem. Episcopum qvoq; prædictum Sutrinum, pro eo qvod illicitè absolverit Philippum, excedens fines mandati, sicut in prætaxata sua Epistola expressit, privatum episcopatu relegavit in qvandam insulam maris, qvodam monasterio districto; ubi ille feliciter vitam finivit. Audivi etiam eo tempore, qvod tamen difficile est relatu & vix credendum, qvia dixerit idem Papa, qvoniam aberaturus esset Philippo diadema regium, aut ipsi sibi Papa insigne Apostolicum. Cæterùm qvamvis non sit credendum, qvod voluntatem suam divinæ voluntati prætulerit, constat tamen, qvia omni tempore adversabatur eidem. Deus autem ex alto prospiciens, non permisit, ut per totam Alemanniam deperiret cultus divini officij & Ecclesiastica dignitatis, qvæ duo honestius ibi consistunt, qvàm in aliis gentibus: licet ubiq; per incentiva vitiorum, maximeq; luxuria depravata sint.* Naucler. Generat. 41. Anno 1207. Diuturnis Alemanniæ principes regni adversitatibus ac regum discordiis fatigati communi inter se habito consilio, Philippo annuente, legatos ad Romanum Pontificem mittere, decreverunt, ut interveniens pro pace laboraret, & ut Philippo regni jura permitteret administranda multis inducere rationibus tentârunt. Verùm Papa (*teste Nauclero l. c.*) conditionem admodum peregrinam interponens negotio, voluit: *ut filia regis Philippi uxor nepoti Richardo comiti desponsaretur, futurum indubitanter existimans, Thusciam, Spoletum atq; Marchiam Anconitanam, propter hujusmodi nuptias ad eum oportere devenire.* Legati Principum reponebant, de his se nihil habere in commissis. Mutius Chron. Germ. l. 19. p. 171. & Rex (*verba sunt Naucleri p. 905.*) & principes audita Romani Pontificis petulantia, in risum permoti, admirabantur, qvod homo Christi Vicarius legem Domini sui temerare præsumeret. &c. In tantum, inqvam exarserat Innocentius III. in Philippum, ut diceret: Innoc. III. 1198.

Aut Pontifex Philippo diadema, & regnum, aut Philippus Pontifici insigne Apostolicum adimet. Respondebant minæ factis, uti ex *Urspergensi* paulò antè didicimus. Philippo è vivis sublato, *Urspergensi* l. 1. *Lehmann.* l. 5. c. 70. Otho succedit. cap. 74. Romam petens ibidem coronam à Pontifice accipit. Videbatur tùm omnibus pax fore diuturna, sed ne hæc quidem diu durare potuit; nam cùm Otho ea recuperare sibi proposuisset, quæ indulgentia Imperatorum, fraus, minæ, variæque artes Pontificum hactenus Imperio eripuerant, ab ipso Pontifice pro autoritate anathemate feritur, imperiali diademate spoliatur, Principes sacramento solvuntur, quo obstricti erant Othoni, & Fridericum II. Siciliæ Regem à principibus Imperatorem creari curavit. Hoc ipso oleum camino addidit Pontifex. vid. *Naucler.* l. c. *Spondan.* continuat. Baron. ad ann. 1210. n. 1. *Urspergens.* d. l. *Rigordus* ann 1210. de gestis Philippi Augusti. Tom. Script. Germ. Pithœi. *Matth. Paris. Blondus* l. 6. dec. 2. *Trithem.* Chronic. Hirsperg: ann. 1198. sq. *Mutius* Chronic. Germ. l. 19. *Otho de S. Blasio* c 48. sq. *Magnum Chronic.* Belgic. p. 210. sq. *Arnold.* Chonic. Lubecens. l. 6. c. 1. *Lehmann.* Chron. Spirens. l. 5. c. 74. Digna sunt verba *Matth. Paris* quæ huc transcribantur: *Hat autem de causa*, inquit, l. c. p. 220, *orta est dissensio gravissima inter dominum Papam & Imperatorem memoratum, eò quod tempore, quo vacabat Imperium, idem Papa Castella plurima cum rebus aliis occupaverat, quæ ad dignitatem Imperij pertinebant. Unde Imperator, quia quod suum erat, revocare studuit, ipsum Papam sine merito ad odium provocavit. Fredericum quoq; Regem Siciliæ idem Imperator, graviter persecutus est, qui similiter dum vacavit Imperium, quædam munitiones occupatas detinuit. Unde Papa memoratus ipsum Imperatorem per nuncios & literas frequenter admonere studuit, ut tam a persecutione Romanæ Ecclesiæ, quam à Regis Siciliæ: ac tutelæ commissæ sedi Apostolicæ exhæredatione cessaret. Imperator autem nuncio domini Papæ tale perhibetur dedisse responsum. Si, inquit, summus Pontifex Imperij jura injustè possidere desiderat, à sacramento quod tempore consecrationis meæ ad dignitatem Imperialem me jurare compulit, absolvat, quod videlicet dispersa Imperij jura revocavem. Deniq; cum Papa ipsum Imperatorem à præfato juramento, quod omnes Imperatores in sua consecratione, inspectis sacrosanctis Evangelijs jurare tenentur, absolvere noluit & Imperator è contra Imperij jura, quæ jam parte maxima in manu potenti revocaverat, reddere contempsit, idem Papa in ipsum Imperatorem sententiam excommunicationis tulit, atq; universos tam Alimanniæ, quam Imperij Romani magnates ab ejus fidelitate absolvit, & hinc odium regis & iram efficaciter obduravit.* Fridericus tutorem habuit Pontificem Innocentium III. Qualis fuerit, audiamus ex *Continuatore Belli sacri* l. 3. c. 10. *Fridericus ab In-*

Innoc. III. 1198.

ab Innocentio infans adhuc pupillus à tutore hæreditario regno ſpoliatus, ex libero factus tributarius, nec Henrici parentis, nec Conſtantiæ fide, aut precibus liberè regnare permiſſus. Fridericus hic in regem tandem receptus, agnoſcens hæc ſibi Innocentii beneficio obvenille, gratus ei viciſſim eſſe volens, Pontifici Romano Comitatum de regno Siciliæ Frendanũ perpetuo donationis iure âRomana Eccleſia poſſidendum tradidit. *Naucler.* Generat. 41. p. 914. Juramento publico promiſit Pontifici, *inqvit Spondanus* ann. 1213. n. 4. Reverentiam & Obedientiam, defenſionem Romanæ Eccleſiæ, conſervationem & recuperationem bonorum Romanæ, Eccleſiæ ad eam ſpecialiter pertinere agnoſcens terram, qvæ eſt à Radicofano uſq; Ceperanum, Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoletanum, terram Comitiſſæ Mathildis, Comitatum Brittonorii, Exarchatum Ravennæ, Pentapolim, Maſſam, Trebariam, cum adjacentibus terris. Vide Tenorem Inſtrumenti ap. *Baronium* Tom. XI. Annal. anno 1097. n. 63. ſqq. *Spondan.* hoc anno n. 23. *Goldaſt. Conſtit. Imperial. p. 75.* Ubi circa finem bullæ & ſubſcriptionem hæc reperiuntur verba: Poſt annos ſex huic per omnia ſimilem auream bullam dediſſe reperitur Honorio Papæ III. totidem verbis conceptam, qvæ Romæ exſtat in Caſtello S. Angeli & in Bibliotheca Vaticana. Bullæ ejus ſunt 1 Conſtitutio Regulæ Fratrum S. Trinit. Redempt. Captivor. 2. Canonizatio Homoboni Cremonenſis 3. Hortat. Gregorii Catholic. ad perſeverantiam in fide Chriſtiana 4. Approbatio Coronation: Leonis Regis Armenor. 5. Coronatio Colo Johannis in Regem Bulgaror: & Blachorum. 6. Qvod Rex Bohemiæ à ſede Apoſtolica Rex de cætero nominetur. 8. Coronatio Regis Aragon. Romæ. 10. Damnatio Conſtitution. Henrici Conſtantinop. Imper. contra libertat. Eccleſ. edit. 11. Indictio Concil. Lateranenſ. 12. Indictio belli, & cruciatæ contra Saracenos. *Ex Cherubino.* *Innocent. III. 1198*

§. LXXVIII. Anno 1204. Rex Arragoniæ feudatarium Papæ Romano ſuum regnum, cum omnibus ſuis ditionibus fecit, ut animæ ſalutem mereretur. Juramenti forma extat apud *Angelocrat.* p. 462. l. 8. In Anglia magnas turbas excitavit Innocentius III. Nam invito Johanne Rege Angliæ, cognominato *ſine terra*, *Johan. Brompton.* in Henrico II. col. 1059. & col. 1281. Stephanum Cardinalem, cognomine *Langtonum ſ. Langetonum*, in Cantuarienſem Archiepiſcopatum intruſit, cumq; Rex ſeſe oppoſuiſſet, indigniſſimè illud ferens, *Matth. Paru.* in Johanne p. 215. Regem exauctorat, ſubditos ſacramento ſolvit & per 6. annos & 3. menſes regiâ adminiſtratione ipſum ſubmovit. *Spondan.* ann. 1211. n. 3. diſtrictè, *inqvit*, mandans omnibus, ut menſam colloqviumq; ejus averſa-

rentur. Sceptrum, & coronam ei abſtulit, Philippum Regem, execu-
Innocent. III. 1198 torem ſententiæ facit, ei & regnum Angliæ, & remiſſionem peccatorum, in præmium laboris donat & Anglos excommunicat. *Matth. Paris.* l. c. p. 217. Qvid ad hæc Johannes Rex? Tradit regna Angliæ, & Hiberniæ in manus Pontificis, & ſeſe ejus Vaſallum profitetur, mille marcas Eſterlinorum annuas, ſalvo denario Petri, ei promittit. Vide *Tom. Stubbs. Actus Pontificum Eboracenſ.* col. 1724. Hiſt. Script. Londin. 1652. *Henr. de Knygthon.* Canon. Leyceſtrenſ. l. 2. c. 14. 15. anno 1205. de eventibus Angliæ col. 2415. qvi inter alia hæc ſcribit: *Dominus Papa ſententiam excommunicationis tulit in eum & in omnes ejus fautores & totam terram Angliam Eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto. Incepit hoc interdictum generale à prima dominica paſſionis Domini anno ejuſdem MCCVIII. qvæ fuit eodem anno X. Calend. Aprilis & duravit ſex annis continuis & uno menſe, nilq; fiebat in ſancta matre Eccleſia niſi parvulorum baptiſma & confeſſiones morientium. Corpora tamen eorum extra cemiterium ſepulta ſunt; & memoriale hoc non duravit in ſecula. Hujus autem interdicti executores, Londonienſem ſcilicet, Wygornienſem & Helienſem Epiſc. egit ipſe Rex in exilium, & multa alia mala inſtigante diabolo perpetravit.* Vide *Polydor. Vergil.* l. 15. Hiſt. Angl. p. 354. edit. Thyſ. *Pandulph.* ep. Polydor. l. c. *Buſſier.* H. Franc. l. 8. P. 2. p. 96. *Spondan.* anno 1213. n. 8. *Sicq; de libero ſervus effectus eſt*, ſcribit *Knygthon.* col 2420. l. 2. c. 15. *de event. Angl.* & beneficium abſolutionis ap. Wyntoniam conſecutus, & interdicti relaxatio facta eſt ſtatim in eodem anno MCCXIV. VI. Non. Jul. fer. 6. factâ prius reſtitutione, cuilibet petenti. Tenor Conceſſionis & juramenti extat l. 2. c. 15. col. 2419. *Knygthon.* de event. Angl. *Angelacrat.* l. 8. p. 462. *Non multa poſt*, ſcribit *Polydorus Verg. l. c. p. 357. perinde ac Innocentius mandarat, primum diadema capiti ademptum Pandulpho legato tradit, nunqvam id ipſe aut hæredes accepturi, niſi à Pontifice Romano: deinde promittit ſe benignè recepturum in gratiam Stephanum Cantuarienſem, cum cæteris Epiſcopis atq; aliis exulibus, & illis de injuriis cumulatiſſimè ſatisfacturum, parſitumq; ſic, ut nulli illorum fraudi ſit, qvod rebellaſſent. Tum Pandulphus videns Joannem jam malè acta vita ac facti ſui pœnitere, tanqvam Romani Pontificis vicarius diadema illi reſtituit. Ex qvo fama eſt, Joannem cupientem perpetuare memoriam muneris accepti, ea lege feciſſe ſe Innocentij Beneficiarium, ut Reges deinceps à Pontifice duntaxat Romano jura regni conſeqverentur.* Jam laudatus *Buſſier* pergit hæc narrare. *Hac ſatisfactione*, inqvit, *placatus Pontifex velificationem immutat, admittit Joannem in gratiam, nexu ſacro ſolvit, pium Eccleſiæ filium nuncupat, ſubditos ad obſeqvium revocat, & Philippo interdixit, ne qvid in Angliam tenteret, qvæ modò ad Romanam Eccleſiam pertineret.*

Id ta-

Id tametsi moleſtiſſimum videbatur Philippo, hoſtis perdendi eripi opportunitatem, ipſi obtendi in violabilem clypeum, immenſam pecuniam in ſumptus impenſam, impulſu Pontificis ſuſceptum id bellum, & intereſſe gloriæ ſuæ, qvod tantus exercitus nullo facinore dimitteretur: tamen non exiſtimavit irritandum Pontificem in hoc rerum articulo, nec immemor qvantum in uxoris negocio laboraſſet, à Johanne abſtinuit, & militem inſtructum in Flandrum convertit. Sanè Innocentij magna autoritas, qvi præter Raimundum Toloſanum Principem, ut taceam Othonem Imperatorem, potentiſſimos Reges ſubjecuſſet pœnis, eisq; extorſiſſet voluntatem ſceleris aut facultatem. Innoc. III. 1198. Vid. *Matth. Paris* in Johanne p. 225. ſqq. multis. Legatus Pontificius pecuniam, qvam in arrham ſubjectionis Rex Joannes contulerat, pedibus calcat, ſed tamen recipit. *Pandulphus* apud *Morn.* Myſt. Iniqv. p. 765. *Cæterum has reconciliationis leges*, pergit Polydor. Verg. l. c. *qvi ſecuti ſunt reges minimè ſervarunt, neq; Annales Anglici de ejusmodi deditione loqvuntur. Qvare illa omnia onera Joanni tantummodo qvo-* deliqviſſet, *impoſita, non item ſucceſſoribus ſuſtinenda fuiſſe ſatis conſtat. Qvibus rebus peractis Pandulphus reliqva haud prius perficienda putavit, qvàm Joannes præſtitiſſet, qvod promiſerat.* Moleſtiſſimè tulerunt *Philippus & Ludovicus* reſtitutionem Joannis Regis Angliæ à Pontifice factam, unde in hæc verba ſolutus unus ex proceribus dixit: *Moleſtiſſimum eſt Ludovico Principi contendere cum adverſario, qvem paterno hactenus affectu coluit, qvemq; in Judicem præoptaret, ſi res pateretur, nec foret arbiter idem, qvi actor eſt; Pontificem Innocentium loqvor, cujus venerandam & mortalibus cunctis ſacroſanctam auctoritatem agnoſcimus atq; reveremur: ita tamen ut conſcribatur terminis ſuis, & qva in cœleſtibus pollet, à terrenis abſtineat, & comparata jura non rapiat.* — *Angli proceres uno urbium populiq; conſenſu ob immania ſcelera ejecerunt Principem atq; ejuravunt: nunc qvid cauſæ eſt, cur Pontificis una auctoritas tot rationibus Tyrannum ejectum reſtituere poſſit atq; ſtabilire? Jubebit infectum auctoritas illud qvod factum eſt?* — *An ergo auctoritas rem perfectam & qvæſitum jus immutaverit? At, inqviunt, Joannes Pontifici jus regni conceſſit, ſe clientem conſtituit, clientelarem Angliam fecit. Enimvero jus gentium appello & regnorum leges. Qvis regum unqvam abſq; Procerum Ordinumq; aſſenſu, ejusmodi nexum regnis impoſuit? tu nobis jugum detrectantibus dederis? tibi ſacramento juravimus, nuſqvam Pontifici; non in eas leges jus imperandi conceſſimus; largire qvod tuum eſt, abſtine alieno.* Malè etiam tulerunt *Barones & civitas Londinenſis* liberalitatem Joannis Regis ex alieno, qvare ſe Papæ & Regi oppoſuerunt, qvos excommunicationi ſubjecit Papa. Barones & Papam & Regem ferre nolentes, eligunt *Ludovicum Philippi Auguſti* Franciæ Regis *filium. Matth. Paris.* l. c. p. 260. Innocentius Papa monet Philippum.

lippum, ne Angliam feudum Eccleſiæ turbari permittat à filio ſuo. Philippus verò pernegavit, vel fuiſſe, vel eſſe, vel unqvam futuram Angliam Patrimonium Petri. Joannem proditorem deteſtatur, qvi inconſultis regni proceribus, regnum pro lubitu alteri conferre haud potuerit. *Nucler.* Generat. 40. *Matth. Paris* in Johanne multis. Exclamationes illorum in Johannem & Papam, lege apud *Matth. Paris* in Joh. *Va tibi Johannes Regum ultimè Anglorum Principum abominatio, Nobilitatis Anglicanæ confuſio. Heu Anglia jam vaſtata & amplius vaſtanda, Heu Anglia, Anglia, omnibus bonis hactenus Princeps Provinciarum, facta es ſub tributo, non tantum flammæ, fami & ferro, ſed ſervorum ignobilium & advenarum imperio ſubjecta & ſuppeditata: cum nihil infelicius, qvam ſervorum ſubjici ſervituti. Legimus qvod multi alij Reges, imò & Reguli, usq; ad mortem pro liberatione terræ ſuæ ſubjectæ dimicarunt: ſed tu Joannes (lugubris memoriæ pro futuris ſeculis) & terram tuam ab antiqvo liberam, ancillaret excogitaſti, & operam impendiſti, & ut alios tecum traheres in ſervitutem, qvaſi cauda ſerpentina medietatem ſtellarum à ſirmamento ſecum trahit, ſeipſum primò depreſſiſti, factus de Rege liberrimo tributarius, firmarius & vaſallus ſervitutis, terrarum nobiliſſimam chirographo ſervitutis æternæ obligaſti, nunqvam à compede ſervili liberandam, niſi miſeratus ille, qvi nos & totum mundum qvos ſub peccati jugo vetuſta ſervitus tenuit, dignetur qvandoq; liberare. Et qvid de te Papa? qvi pater ſanctitatis, ſpeculum pietatis, tutor juſtitiæ & cuſtos veritatis, toti mundo deberes lucere in exemplum, tali conſentis, talem laudas & tueris? Sed hac de cauſa exhauſtorem pecuniæ Anglicanæ, & Exactorem Nobilitatis Britannicæ tibi inclinantem defendis, ut in barathrum Romanæ avaritiæ omnia demergantur: Sed hæc cauſa & excuſatio eſt ante DEUM culpa & accuſatio.* Excommunicantur Barones, & proceres regni à Papa. Ludovicus interea non deſiſtit, reclamante licet Papa, Angliam ſibi ſubigere. Defuncto Johanne coronatur *Henricus III.* Rex Angliæ *Matth. Paris.* in Henrico III. p. 278. Erat ea tempeſtate, *inqvit citatus autor*, inter optimates Angliæ fluctuatio maxima, cui ſe Regi committerent, juvenine Henrico an Domino Ludovico—Auxit præterea hujus perturbationis periculum, qvòd Ludovicus, ſpreto juramento, terras poſſeſſiones, caſtella eorum optimatum, qvæ eorum auxilio ſubegerat, illis murmurantibus, in ſuam redegerit poteſtatem, ponens in eis milites & alienigenas nationes &c. Excedendum igitur regno erat Ludovico, *qvod unqvam deinceps gratiam Baronum Angliæ habuit, ſicut ante. Matth. Paris.* p. 281. De hoc Innocentio III, porrò notat *Blondus* decad. 1. l. 6. pro arbitrio ſuo has emendaſſe leges. 1. *Qvoties orbis principes alter in alterum delinqverent, correctionem ad Romanum Pontificem ſpectare.* Lata fuit

Inno. III. 1198.

hæc

hæc Lex in cauſa Franciæ, & Angliæ Regum inter ſe diſſidentium, Decretalibus poſtmodum inſerta. *Extra de Elect. C. venerabilem. 2. qvod data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordiâ, Papa poteſt gratificari cui vult.* In favorem Othonis IV. hæc lata. En Ariſtarchum cenſorem & arbitrum Univerſalem! Sed qvæ non ſibi tribuit miſellus ille homo. *Sermon. 1. in feſto Sylveſtri* hæc habet: Romanus Pontifex in ſignum Imperii utitur regno, & in ſignum Pontificii utitur mitrâ. Sed mitrâ ſemper, & ubiqve utitur, regno verò nec ubiq; nec ſemper: qvia Pontificalis autoritas eſt prior & dignior & diffuſior eſt &c. &c. vide *Serm. 2. Feſt. S. Petri. Serm. 1. in feſto Gregorii Serm. 3. de conſecrat. Pontif. Romani* inqvit: *primatum & principatum ſuper univerſum ſeculum obtinebat Eccleſia Romana debitum reverentia nulli prorſus impediat* (forſitan. impertiat) *niſi Romano Pontifici*, qvi poſt DEum alium ſuperiorem non habet — *Pontifex Romanus ſponſam habet Eccleſiam, qvi tamen Eccleſiæ ſibi ſubjectus introducit ad ipſum &c.* Et hic primus (ſubdit *Mornaius* Myſt. Iniqv. p. 762.) qvod ſciam, thalamum Chriſti invadere, ſponſum ſe Eccleſiæ profiteri auſus: verum & incommunicabilem *Domini* titulum ſibi rapiens, qvi veræ Eccleſiæ ſolus, & verus ſponſus: non Papa etiam ejus ſponſus, ſi Eccleſia Romana vera ſponſa. De his temporibus verè *Urſpergenſis* p. 235. & *Naucler.* ex eo generat. 40. p. 899. *Hæc abuſio fuit qvaſi portentum multarum abuſionum, qvæ ſubſecutæ ſunt in terris. Vix enim remanſit aliqvis Epiſcopatus ſive dignitas Eccleſiaſtica, vel etiam parochialis Eccleſia, qvæ non fieret litigioſa, & Romam deduceretur ipſa cauſa; ſed non manu vacua. Gaude mater noſtra Roma, qvoniam aperiuntur cataractæ theſaurorum in terra, ut ad te confluant rivi & aggeres nummorum in magna copia. Lætare ſuper iniqvitate hominum, qvoniam in recompenſationem tantorum malorum datur tibi pretium. Jocundare ſuper adjutrice tua diſcordiâ, qvia erupit de puteo infernalis abyſſi, ut accumulentur tibi multa pecuniarum premia. Habes qvod ſemper ſitiſti, decanta canticum, qvia per malitiam hominum, non per tuam religionem orbem vicisti. Ad te trahit homines non ipſorum devotio aut pura conſcientia, ſed ſcelerum multiplicium perpetratio, & litium deciſio, precio comparata.* Cùm verò qvadam vice hic Innocentius Romæ publicè concionem haberet, Johannes qvidam publicè ei obloqvitur. *Os tuum, os DEi; ſed opera tua, opera Diaboli. Angelocrat.* l. 8. p. 463. Innotuerunt tùm *Franciſcus, & Dominicus Mornay.* Myſt. Iniqv. p. 766. De illo *Matth. Paris* ſcribit, nullum in eo veſtigium ſtigmatum apparuiſſe poſt mortem, qvæ tamen 15. dies ante exitum ſuum apparebant in corpore, *manibus ſcilicet & pedibus* ſangvinem jugiter emittentia, *latus* qvoq; ejus dextrum adeò aperitum & cruore reſpertum, ut

Innoc. III. 1198.

etiam

etiam ſecretã cordis intima perſpicua viderentur. Multa de *Franciſco* narrat idem *Paru* d. l. vid. etiam Vitam ejus ap. *Ribedeneir. Antonin.* P. 3. c. 1. §. 38. *Sabellic.* ennead. 9. lib. 6. p. 753. *Pontan.* Attic. Bellar. p. 882. *Marlian.* Theatr. politic. p. 442. 404. *Mornay.* Myſter. Iniqv. p. 766. *Lat.* Hiſtor. Univerſal. p. 394.

Honorius III. 1216.

§. LXXIX. *Honorius III.* Centius antea dictus, anno 1216. Pontifex creatur cum ciborum ſubtractione, voluptatum præciſione, arctarentur Cardinales incluſi, electionem ejus accelerare. Hinc cœptus laudabilis mos, *inqvit Onuphrius*, incluſionis Cardinalium, ut eò citius Papam crearent neq; moras necterent, & cibus indies parcior & imminutior fieret ſtimulus, celeriter electionem Pontificis maturandi. *Conclavia* vocarunt. Qvid ſit *conclave*, qvæ forma, qvæ actiones in eo Cardinalium, vide *Laurent. Banck. Rom.* Triumphant. cap. 2. 36. ſqq. Ubi Conſtitutiones Gregor. X. & Nicol. II. *Tria Conclavia* ex Italico in Latinũ converſ. Francof. 1617. in 4. *Molsken.* Conclav. *Tractat. Germ.* Cardinalſhut. Francof. 1662. c. 16. ſqq. cap. 16. Tractat. de arcano Conſiſtorio, ubi novo Cardinali â Pontifice os occluditur, *(Serrare la bocca Italicè)* non enim fas eſt loqvi Cardinali, donec tertio tandem conventu reſeratur os Cardinali cap. 17. multis agit de Conclavi. *Conclavia à Clemente V. ad Alexandrum VII.* incluſive prodierunt Italica lingva 1667. in 4. De *Conclaviſtis* i. e. miniſtris Cardinalium in Conclavi eorumq; privilegiis vid. *Laurent. Banck.* Rom. Triumphant. c. 19. Cardinalſhut c. 17. p. 187. *Privilegium Innocentij X.* Vide ap. Banck. p. 399. inter alia hæc leges: *Ex noſtra liberalitate, ipſos Conclavitas, & eorum ſingulos, qvibus etiam hodie ſummam decem millium ſcutorum auri, in auro, in tot locis montium vacabilium de urbe, cùm primum illos vacare contigerit, per duos ſaltem ex deputatis, ab ipſis Conclaviſtis, inter eosdem Conclavitas, & per ſingula eorum capita, ſolitum præſcriptum non excedentia, non autem ſingulas cellulas, eqvis portionibus diſtribuendorum gratioſè & irrevocabiliter Apoſtolica auctoritate donavimus.* Gregorii XV. indultum vide & Conſtitutionem apud *Onuphr. Panvin.* in Gregor. XV. vita, & Tom. III. *Bullar. Magn. Cherubin.* p. 372. Urbani IIX. Tomo IV. p. 1. multis. Hæc obiter.

§. LXXX. *Fridericus* ſub initia ſedis *Honorij III.* in Italiam pergit, Cancellarium præmittens, ut à Comitibus, & Magnatibus Proceribusq; Lombardiæ, Romandiolæ, Thuſciæ, ac univerſæ Italiæ fidelitatis ſacramentum exigeret. Sed & hic ſtatim contradicentem ſibi habuit Papam. Mediolanenſes Legato adventanti portas præcludunt. Romam tandem petit à Papa coronari volens, depoſito juramento fidelitatis. Papa eâ lege Regem ſe coronaturum promittit, ſi Rex permitteret *expeditionem*

ſacram

sacr.am se susceperturum. Annuit Rex, qvi etiam bona, & possessiones, privilegia omnia contulit, & confirmavit, sed & *Fundanum Comitatum* iterum attribuit. *Spondan.* anno 1220. n. 1. Continuat. Baron. *Baron.* anno 1097. Prolixè hæc deducit *Thom. Fazell. Sicul. Ordin. Prædicat. Decad. poster. l. 8. c. 2. p. 437. Rer. Sicular.* Paulò pòst *Fridericus II.* ditiones Pontificias vexat, Episcopos in Apulia, & Sicilia, modo suo constituit, collectasq; ab Ecclesiis exegit, qvare excommunicatur ab Honorio. *Naucler.* Generat. 41. p. 920. *Antonin.* tit. 19. cap. 6 *Matius* Chronic. l. 20. p. 178. *Sigon.* lib. 17. Hist. Ital. & *Bononiens.* l. 5. *Spond.* Ann. 1222. *Cluver.* Epitom. Histor. in Frider. II. p. 470. Suscipit expeditionem sacram Fridericus II. *Gregorio IX.* Papa sedente. Interea Papa socerum *Johannem Brennam*, & urbes Lombardicas adversus Cæsarem excitat, sed & Suldano prodidit, qvi virtute Cæsaris motus, detestatus Christianorum versutiam, invidiam & proditionem, regnum Jerosolymitanum totum, crucem, & alia Christianis erepta, ipsi restituit. *Matius Chron. l. 20. p. 151.* En fidem Christiamorum addens dicere suis. Redux, socerum perfidum in Sicilia superavit, ac omnia recuperavit. Pontifici, pro obtenta absolutione, duas millones solvit. Nondum tamen deferbuerat Honorius III. Cùm enim de more pedem Cæsari exosculandum exhibuisset, ipse verò genua vix summis labiis basiasset *Th. Fazellus* d. 2. l. 8. c. 2. & Sardiniam, Ecclesiæ concedere recusasset, demùm à Romano Pontifice excommunicatur, tanto odio, ut hostibus Cæsaris, & qvi se ei opponerent, Papa promitteret liberationem ex purgatorio, & vitam æternam. Sed & Henricum filium in Patrem concitavit, qvi tamen debellatus incarceratur. Verùm Imperator in tantas Pontificem redegit angustias, ut in processionibus nudus pedibus, capita Petri, & Pauli circumgestarit. *Henric. de Knygthon.* l. 2. c. 14. col. 2416. scribit de hoc Friderico II. Primo vovit Ecclesiam tanqvam matrem, sed postmodum tanqvam novercam spoliavit. Vid. *Platina* in Gregor. IX. *Continuat. bell. sacr.* l. 3. *Blond.* lib. 7. decad. 2. p. 240. *Sigon.* l. 17. H. Ital. *Krantz.* l. 8. c. 5. 6. *Cluver.* Epitom. p. 471. *Latus* & Imperatoris habet epistolas, satis certe duras. Conf. *Matius* l. 2. Chron. Germ. p. 186. & p. 188. Ubi hæc leguntur: *Papam processisse contra se non per accusationis ordinem, cum nec accusator apparuerit, nec inscriptio præcesserit, nec per denunciationem legitimo denunciatore cessante, nec per inqvisitionis modum, qvoniam clamosa insinuatio non præcesserit.*—*Additq; in Epistola: Dato qvòd testes fuissent legitimi, tamen se neq; præsentem fuisse, neq; contumaciter absentem. Paulò post in epistola sequitur. Dato qvòd fuerim contumax, tamen*

Honorius III. 1217.

Honor. III. 1217.

non est legitima contumaciæ pœna, quod delatus aut accusatus contumax judicio nullo discusso per definitivam sententiam debeat declarari depositus. Et in eadem literis dicit Imperator, causas tales in sententia expressas, à quibus omnibus incorruptibilis veritas & publica monumenta eum defendant. Sunt qvi Fridericum hunc multis ex capitibus culpent, inprimis *Compilatio Chronolog.* p. 743. T. I. Script. Germ. *Pistorij. Petrus de Vineis* l. 1. c. 36. in Chronic. Augustens. T. I. Script. Freheri p. 369. *Gobelinus* l. c. p. 233. qvasi dixisset, *tres esse Baratores*: Jesum, Mosen, Mahumetem, & ab illis totum mundum deceptum. Conf. *Th. Fazell.* l. 8. c. 2. decad. 2. Rer. Sicul. p. 443. *Chronic. Augustens.* Script. Freheri p. 374. *Benevent. de Rambaldis Imolens.* lib. Augustal. in Frider. 2. p. 13. T. 2. Scriptor. Germ. Freheri hæc habet: *Fridericus II. natus ex Henrico V. & Constantia monacha vetula, fuit potentissimus Imperator Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Hierusalem & Sveviæ, qvo nullus magnificentior tenuit Romanum Imperium à Carolo M. citra. Fuit armorum strenuus, linguarum peritus, rigorosus, luxuriosus, Epicureus, nihil curans, vel credens nisi temporale. Fuit malleus Romanæ Ecclesiæ, cum multis Pontificibus bellum habuit, præcipue cum Gregorio IX. tandem virtute Innocentij IV. Januensis excommunicatus, victus & fugatus est de Lombardia, nec sibi proficere potuit potentia. Vixit annos LVII. imperavit annis XXX. Malè mortuus est in regno Apuliæ in oppido Forentino, præsente solo Manfredo ex filiis suis. Post cujus mortem vacavit Imperium circa annos XXIIII.* Aliter tamen sentiunt, qvi vitam ejus scriptis prodidere, aliud qvoq; testatur ejus Epitaphium ap. Th. *Fazell. decad. 2.* l. 8 c. 2. p. 444.

Si probitas, sensus, virtutis gratia, census
Nobilitas orti, possent obsistere morti,
Non foret extinctus Fridericus jacet intus.

Videtur *Paul. Lang.* Chronic. Citiz. p. 804. T. 1. Script. Germ. Pistorii ann. 1250. & *Aventinus* multus est in laudibus & virtutibus recensendis l. 7. Annal. Bojor. p. 411. Imprimis lege, qvæ de ipso narrat *Fazell.* dec. 2. l. 8. c. 2. in fine. *Bulla* hujus Pontific. in *Bullar. Cherubin. Tom 1.* numerétur VIII. I. est *Confirmatio.* pro immunitate, libertate & jurisdictione Ecclesiastica edit. à Friderico II. Rom Imperat. II. Approbatio *Ord. S. Dominici.* V. *Approbatio Regul. S. Francisci* cum testamento S. Francisci VI. *Exemtio Cisterciens* à solut. decimar. VII. *Canonizatio S. Laurent.* Archiepiscop. Dublin. Regis Hibern. filii, ejusq; receptio in numerum confessarior. IIX. *Approbatio Eremit. B. Mariæ* de Monte Carmelo.

§. LXXXI. Perfidè certè egit *Gregorius IX.* anno 1227. Honorio III. succedens, cum Friderico Imperatore; scripsit enim ad Soldanum, ne unqvam Imperatori terram sanctam redderet. *Matius* Chron. Gen. l. 20. Cæsa-

Cuſpinianus in Friderico II. qvi hæc ſcribit: *Imperator qvamvis ſæpius excommunicatus, tanqvam fortis athleta omnia fortiter ob amorem Chriſti patiens, licet nuncios Pontificis intercepiſſet cum literis ad Soldanum, qvibus hunc rogabat, ne terram ſanctam Cæſari redderet, qvemadmodum rumore incerto intellexiſſet. O ſerinium pectoris ſanctum! Omnia diſſimulat cum omni obedientia, cum juſtitiæ exhibitione, ſi qvid deliqverit, abſolutionem petit &c. Urſperg.* p. 247. ſimilia habet. *Anno 1230.* Fridericus II. Imperator, ut ut *perfide Gregorius IX.* Papa ſecum ageret, Imperatoris terras invadendo &c. tamen nullum non movit lapidem, ut cum Papa reconciliaretur. Orationem *Archimyſtæ* patheticam Antichriſti molimina detegentem Reginoburgi habitam lege multis ex *Aventino* Annal. l. 7. p. 420. & relege. *Bullas hujus Pontificis* numerat *Ch. rubinus* 14. I. Canonizatio S. Franciſci de Aſſiſio, & inſtitut. Feſtiv. 4. Octob. IV. Canonizatio S. Antonii Luſitani de Padua inſtit. feſt. 13. Jul, V. Reformatio monachor. Cluniacenſ. VI. Prohibitio alienandi terras, Caſtra & alia loca ſedis Apoſtol. abſq; conſenſu Cardinal. VII. Ciſtercienſes immunes ab exactionib. & talliis. IIX. Canonizatio S. Dominici inſtit. Feſt. 5. Aug. IX. Approbat. Ordin. Fr. B. Mariæ de mercede, Redemtion. Captivor, ſub regula S. Auguſtin. X. Prohibitio ædificandi, & reædificandi caſtra in terra Sabiniæ, ſtatus Eccleſiaſtici, absq; licentia ſedis Apoſtolicæ. XI. Canonizatio Eliſabethæ Viduæ, Andreæ Regis Hungaror. filiæ cum inſtit. feſtiv. 19. Novembr. XII. Approbatio veritatis ſacrorum ſtigmatum S. Franciſc. de Aſſiſio. XIII. Enunciatio excommunicationis in Frideric. II. XIV. Deſtinatio religioſorum virorum ad Germanum Patriarcham Conſtantinop. cum explicatione primatus Rom. Eccleſ. & cum Paſtorali adhortatione, ut ad Eccleſiæ gremium & unitatem revertatur. *Gregor. IX. 1227.*

§. LXXXII. *Innocentius IV.* anno 1241. ſedet, *Synobaldus* antea dictus. Iſto Innocentio IV. inter omnes Apoſtolicos viros à S. Petro primo Papa nullus ditior fuit (ut fertur) & opulentior in pecunia & theſauris. *Compil. Chronol.* ann. 1249. Intimus erat ante adeptum Pontificatum Imperatori Friderico III. cujus acerrimus deinde extitit hoſtis, qvod prævidit ipſe Imperator, ſimulac ei nunciaretur, Synebaldum Pontificem creatum. *Stella* in Innoc. IV. p. 190. *Chronic. Norib.* f. 204. b. *Sabellic.* enn. 9. l. 6. p. 566. Blond. l. 2. Cæſarem ad concilium Lugdun. 1245. citat, additis minis, qvem etiam regno ſuo exuit. *Stella* p. 19. *Chronic. Norib.* l. c. *Tom. VII. Concil.* p. 852. Petrum de Vineis corrumpit, ut veneno necaret Imperatorem. Qvintam partem redituum accepit ab Eccleſiis. *Balæus* l. 6. de Rom. Pontif. *Crantz.* l. 8. c. 12. Metropol. Richardum Anglum, multis promis- *Innoc. IV. 1241.*

promiſſionibus evocabat, repoſuit ipſe: Idem eſſe, ac ſi qvis diceret: vendo vel do tibi Lunam, adſcende & apprehende eam. *Matth. Paris in Henrico III.* Robertus Lincolienſis Epiſcopus Romanorum *malleus, & contemptor dictus*: Si Pontificis emiſſariis cuſtodiam mandarem animæ, ſatanæ, zarem, *& porro*: ejus (Papæ) avaritiæ non ſufficit totus orbis. &c. Eâ nocte, qvâ mortuus eſt, vox hæc in curia audita fuiſſe perhibetur. *Veni miſer in judicium DEI.* Repertus ſemianimis ac ſublividus ex uno latere, ſcientibus amicis dixiſſe fertur: Qvid plangitis miſeri, nonne omnes vos divites relinqvo, qvid amplius exigitis? *Balæus* in act. Pontificum. *Pulæ* hujus Pontific. à *Cherub.* numerantur 21. I. Approbatio II. à Friderico Imperat. contra hæreticos. II. Hortatio ad Regem Franciæ ut in regno ſuo Talmud qvo utuntur Judæi, comburi faciat, eisq; prohibeat nutrices, & ſervientes habere Chriſtianos. III. Damnatio & depoſitio Friderici II. Imper. IIX. Hæreticos & complices banno exponantur, & eorum bona publicentur. IX. Promulgatio legum contra hæreticos X. de cautione præſtanda à fautoribus hæreticorum ad fidem redeuntibus. XI. Canonizatio S. Petri Martyris Veronens. cum inſtitut. Feſt. 29. April. XII. Approbatio Regulæ à B. Franciſco tradit. S. Claræ & aliis ſororibus. XIV. Definitio qvorundam articulor. circa ritus Græcorum. XV. Qvod Inqviſitores hæreticæ pravitatis poſſint interpretari ſtatuta Eccleſiaſtica & ſecul. contra hæreticos edita. Filios, nepotes & adhærentes, beneficiis & officiis privare. XVI. Inqviſit. Hæretic. pravitat. facultas procedendi contra hæreticos. XVII. XIX. ejuſdem materiæ. XVIII. Excommunicatio hæreticorum. XX. Convocatio Abbatum & Priorum ad Concil. Lugdun. l. 24. Jon. 1243. XXI. Canonizatio S. Eadmundi Cantuar. Archiep. inſtit. feſtiv. 16. Novemb.

Innoc. IV. 1241.

Alexander IV. 1255.

Alexander IV. ſuccedit anno 1255. al. 1256, poſtqvam ſedes duos annos integros vacaſſet. Contentio inter Patres, mortuo Pontifice ſecuta eſt, ſcribit *Antonin. P. 3. cap. 1. tital. 20. §. 11.* vacavit ſedes annis qvaſi duobus, non concordantibus ad invicem Electoribus, ſed in ſua ſenſus pertinacia, qvæ ſua erant, non qvæ Jeſu Chriſti qværentibus. Huic *Urbanus IV.* ſucceſſit, & conſeqventer *Clemens IV. Gregorius X.* ſucceſſere, qvæ ſtudia eorum & artes, aperit *Mutius* l. c. p. 192. l. 20. Ut taceamus reliqva, bullas ſolum eorum recenſebimus ea-que potiſſimas. Alexandri IV. 23. extant. qvarum I. eſt Confirmatio Ord. Fratr. & Militum Hoſpitalis Leproſorum S. Lazari Hieroſolymitani, ſub Reg. S. Auguſtini. II. Declaratio qvorundam Articulorum in Conſt. IX. Innocentii IV. contra Hæreticos. III. Canonizatio S. Claræ de civitate Aſſiſii, & inſtit. feſtivitatis pro d. 12. Auguſti. IV. Comprobatio ſtigmatum

ginatum S. Franciſci de Aſſiſio, cum pœna contra negantes. V. Qvod Frr. Minor. Conventuales Ord. S. Franciſci, ad Epiſcop. & alias dignitates promoti, bona ſua Ordini reſignare teneantur. VII. Prohibitio electionis Conradi Nep. Friderici Imp. in Regem Rom. VIII. Damnatio libri, *de Periculis novissimorum temporum.* IX. Facultas inqviſitorum Hæreticæ prav. procedendi etiam irreqviſitis diœceſanis. X. Abrogatio ſtatutorum Mantuæ, S. Inqviſitionem impedientium. XII. Declaratio qvorundam dubiorum circa cauſam fidei & pœnas hæreticorum. XIII. Infirmi qvi ſanæ mentis hæreticorum ſolatium petunt, non excuſantur eò, qvòd tempore receptæ conſolationis ſanæ mentis non eſſent. XIV. De cautione recipienda ab Hæreticis converſis. XV. Qvod Prælati Eccl. Rectores ſeculares faveant & aſſiſtant Inqviſitoribus H. P. XVI. Indulgentiæ pro Inqviſitoribus H. P. XVII. Inqviſitorum H. P. facultas cogendi qvoſcunq; Magiſtratus ad exeqvēdas eorum ſententias. XVIII Eorundem autoritas in exigendis ſcriptis & inſtrumentis ad officium S. Inqvif. ſpectantium. XIX. Prælati & alii Clerici omnes provideant Inqviſitoribus de ſalvo conductu. XX. Idem à Baronibus, Magiſtratibus, Civitatibus &c. reqviritur. XXI Inqviſitores diſtrahāt confiſcata Hæreticorum bona, & pretiū ad opus S. R. E. conſervent. XXII. Iidē in cauſis fidei contra qvoſcunq; procedere poſſunt. XXIII. Inqviſitores hæreticæ prav. Ord. Frr. Prædicatorum non tenentur obedire Prælatis in cauſis Inqviſitionis *Urbani IV.* Conſtitutiones habentur octo. I. Inſtitutio Feſti Corporis Chriſti, feria 5. poſt octavam Pentecoſtes. II. Inqviſitorum auctoritas circa proceſſum & examen teſtium. III. Canonizatio S. Riccardi Epiſc. Ciceſterſienſis in Anglia, & feſti inſtitutio ad d. 3. Apr. IV. Inqviſitores H. P. à nemine ſine Sedis licentia poſſunt excommunicari, ſuſpendi &c. V. Immunitates Monachorum Montis Virginis, Ord. S. Bened. VII. Inſtitutio ſecundæ Regulæ Ord. Sororum S. Claræ; ſeu mitigatio primæ regulæ. VIII. Inqviſitores H. P. Ordinis Prædicat. mutuo ſe poſſunt ab excommunicatione abſolvere. &c. *Clementis IV.* in Bullar. M. 14. exhibentur Conſtitutiones. Qvarum Vta: Privilegium Fratrum Militum Hoſpitalis S. Lazari Hieroſol. leproſos undiq; ſuſcipiendi, & ad domum aliorum leproſorum, cum eorum bonis traducendi. VI. Qvod Magiſtratus ſeculares deſcribi faciant in libb. ſtatutorum Civitatis leges contra Hæret. editas. VIII. Qvod Inqviſitores hæreticæ pravitatis deſcribi faciant in Statutis Civitatum leges editas ab Innocentio IV. contra Hæreticos, Magiſtratus ſeculares ad id cogendo. IX. Canonizatio S. Heduvigis Ducissæ Poloniæ & præfinitio ſuæ feſtivitatis pro die 15. Octobr. cum

Alexander IV. 1255.

Indulgentiarum elargitione pro ejus sepulchrum visitantibus. *XIII.* Confirmatio, modificatio & extensio Constitutionum, & legum ab Innocent. *IV.* & Alexandro *IV.* editarum contra hæreticos. *XIV.* Contra Christianos ad Judæorum ritum transeuntes, ac Judæos conversos ad illum redeuntes. Jam ad Gregor. X. fiat accessus. In electione *Gregorii X.* magna difficultas. Novem enim integris mensibus convenire non poterant, cùm unusquisq; Cardinalium ad Pontificatum adspirans, vota sua alteri conferre nollet. Tum Johannes Episcopus Cardinalis Portuensis videns Cardinalium ambitionem juxta & pertinaciam, iis in conclavi existentibus & de more Spiritum S. invocantibus, dixit, *Domine discooperiamus tectum cameræ hujus quia Spiritus S. non potest ad nos* per tot tecta ingredi. *Onuphr.* Is talia ordinavit, quæ ad istius sedis emolumentum spectare videbant. Sancivit inter alia, defuncto Pontifice Cardinales sine cibi & potus usu conclavi includendos tamdiu, donec unanimiter denominâssent alium successorem. Cæteras leges, quæ in Comitiis Romani Pontificis servari debent, collegit *Antonin.* P. 3. tit. 20. cap. 2. §. 1. ad ann. 1270. *Tom. VII. Concil.* p. 884. sqq. Pontifices extra conclave qui creati, vide apud *Onuphr.* in Gregor. X. *Angelocrat.* l. 8. in Gregor. X. p. 473. &c. Hic Concilium Lugduni celebrans obtinuit tandem à Michaële Palæologo, *ut* Papa Romanus inter Patriarchas primus nominaretur, *ut* Romam è Græcia appellatio procederet, *ut* in omnibus rebus primum locum Pontifex Romanus obtineret. Et ita *Ecclesiam Græcam subjecit Romanæ Michaël*, quo securitatem à Carolo Siculo redimeret. Unio illa adeò displicuit *Græcis*, ut eo mortuo non solùm id *retractarint*, sed *Michaëlem ne sepultura* in loco sacro *dignarentur*. Actum præterea in hoc Concilio de *Reformatione Cleri*, sed nihil effectum. Extinguitur Fridericus. Conradus Rex filius, properat in Italiam, & recta procedit in Siciliam, & Apuliam regna hæreditaria, ubi magno gaudio susceptus à civitatibus, præter Neapolim, & Capuam. *Murius* l. c. p. 190. l. 21. *Paul. Lang.* Chronic. Citiz. 1251. *Conradus* audiens *Guilielmum* electum Regem sibi imminere; reducit copias suas, mox hostiliter aggreditur Patrimonium B. Petri, agros, & urbes vastans incidit in lethalem morbum, & *Conradinum* filium instituit heredem testamento, deditq; illi tutores Germanos, quibus commisit filium, & regnum; mortuus est in Apulia. Moriturus ingeminavit: *Ecclesia quæ mater Patri meo & mihi esse debebat, potiùs novercatur.* Hic Conradinus conscribens copias, Pontificem excitat adversus se. Sic enim in quadam scribit Epistola Pontifex; *Nos volentes Conradini ambitum refrænare omnibus* & singulis Principibus Alemanniæ vocem in electione Romani Imperatoris habentibus prohi

Gregor. X. 1271.

» prohibemus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ac interdicti,
» ne eum eligant in Romanum regem, attento etiam, qvod non licet eli-
» gere qvenqvam pendenti electione duorum coram Romano Pontifice, *Gregor. X. 1271.*
» qvæ fuerat facta de rege Caſtellæ & Richardo Cornubiæ Comite. Ubi
» hæc ſignificata ſunt Conradino, mirum in modum eſt commotus rei in-
» dignitate & iniqvitate: ſcribitq; epiſtolam plenam qverelis de Ponti-
» ficum Romanorum injuriis ſibi illatis. Conradus enim Pater ejus Rex
» Siciliæ, teſtamento filii Conradinum hæredē inſtituerat. Papa igitur In-
» nocentius aſſerens ſe pueri Conradini bajulum; totumq; regnum occu-
» pavit ſub illo prætextu, tutoribus à patre relictis reclamantibus. Ubiq;
» Pontifex conſecutus eſt poſſeſſionem Conradini, tribuit eam ſuis nepo-
» tibus, conſanguineis & familiaribus. Mortuo Innocentio, Alexander e-
» isdem dolis & artibus contra adoleſcentem egit. Neq; juſtius Urbanum
» poſtea ſecum egiſſe conqveritur. Urbano autem defuncto vita, incle-
» mentiſſime Clementem ſe ſupprimere totum conatum, alium regem
» enim fecerat Clemens. Hujuſmodi plurima Principibus Germaniæ de
» Pontificibus ſcribit, gravius verò accuſans eum, qvi tum vivebat, Cle-
» mentem, & non parum qvoſdam Germanorum Principes commovit.
» *Mutius* Chron. Germ. l. 21. p. 192. Audiamus hac de re *Trithemium* Chro-
nic. Hirſaug. ann. 1266. *Conradus qvem Itali Conradinum appellebant, Fri-
derici qvondam Imperatoris ex Conrado filio nepos, adoleſcens pulcerrimus, dux
Sveviæ ultimus, regnum Apuliæ jure paternæ hæreditatis repetijt, ſed per Cle-
mentem Papam IV. & Carolum Provinciæ Comitem (de qvo ſuprà diximus) cum in-
juriâ repulſus, ad regnum non pervenit, imò poſt biennium ab ipſo Carolo miſera-
biliter occiſus fuit.* Conradini regis Romanorum Siciliæ &c. qværimo-
niam ad Principes Imperii de injuriis ſibi per Pontifices Romanos illatis
vide ap. *Goldaſt.* Conſtitut. Imperial. p. 88. ann. 1268. Vid. *Cuſpinian.* in vit.
Conradi & Cōradini &c. Nota eſt Papæ ſententia. *Vita Conradini mors Caroli,
Mors Cōradini vita Caroli.* Carnifex vero illicò plexus, ne gloriari poſſet, qvòd
tam nobilem ſangvinem fudiſſet. Per hoc tempus *Rudolphus Habſpurgenſis*
Comes creatus eſt Imperator in Germania, ea tamen conditione, *ut à
Pontifice Imperatoria acciperet inſignia. Sabell.* ennead. 9. l. 7. p. 581. Ele-
ctionem Rudolphi confirmavit Pontifex, habet *Siffrid.* Presbyter l. 2.
ann. 1274. ubi encomia hujus Imperatoris Pontifex Apoſtolico mandato
præcepit Electoribus, ut ſub pœna excommunicationis eligerent Impe-
ratorem, idq; citò. *Mutius* Chron. Germ. p. 192. T. 2. Script. Germ. Piſtorii.
Trithem. Chron. Hirſaug. ann. 1273. De Contentione Rudolphi cum O-
thocaro Rege Boëmiæ vid. *Mut.* l. 21. *Urſperg.* p. 259. In Italiam ire per-

petuò

petuò recusavit, coronam illic sumturus, ajens: Multos Alemannorum Reges Italia consumsit, non ibo Romam, Rex sum, Imperator sum, nec ea minus pro utilitate Reipubl. me facturum confido, qvam si Romæ fuissem coronatus. *Trithem.* Chron. Hirsaug. ann. 1274. *Urspberg.* p. 258. Romandiolam tamen Pontifici *Nicolao III.* donavit in detrimentum Imperii, ut ait *Albert. Argentinensis*, eâ tamen lege, ut *Hetruriam* Carolo subductam sibi restituat. Constitutionem Principum &c. qvâ ratificantur dominationes Pontif. R. à. Rudolpho Imperatore factæ, lege ap. *Goldastum* p. 92. Vid. *Cuspinian.* multis in vita Rudolphi. Gregorio X. tres tantùm reperiuntur Constitutiones in Bullario M. I. Indictio Sacri & Oecumenici 14. Concilii Lugdunensis, pro die 1. Maij. 1274. II. De reditu Michaëlis Palæologi Græc. Imp. ad obedientiam R. Pontif. & unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina. III. Contra Christianos ad ritum Judæorum transeuntes.

Gregor. X. 1271.

Nicol. III. 1277.

§. LXXXIII. Sequitur jam ordine *Innocentius V.* Petrus à Tarantosia antea dictus, & hunc excipit *Adrianus V. Johannes XXII.* succedit. Non diurnum fuit eorum regimen, nil ergo dignum Pontificali dignitate gerere potuerunt. *Nicolaus III.* per triennium præfuit sedi, ambitionis & audaciæ plenus, teste *Machiavell.* Histor Florent. l. 1. Romandiolâ obtentâ Bertaldum Ursinum fratrem, Comitem Romandiolæ, creat & manu copiosâ eum mittit ut oppida, qvæ à Gibellinis occupabantur, recuperet. Hostiensi Episcopo committit, ut Hetruriam, Picænum, & Lombardiam repurget. Insignis insolentia papalis & superbia fuit, si *Martino Polono*, & *Platinæ* in Nicol. III. anno. 1277. credendum, Reges duos, nominis sui, constituendi in animo habuisse, qvorum unus *Hetruriam*, alter *Lombardiam* teneret, ut ita viribus ille Germanos Cisalpinos, hic Gallos in regno Neapolitano in officio continerent. Vid. *Stella* in Nicol. III. *Blond.* l. 8. ann. 1275. *Spondan.* Contin. 1278. n. 8. Sed dum hæc & talia molitur apoplexiâ correptus obiit. Hetruriæ hic Pontifex Vicariatum ademerat, turpiter mentiendo, Rudolphum Imperatorem propterea detrectare in Italiam venire, ac Palæstinam petere, nisi sibi Hetruria restitueretur. *Blond.* l. 8. ann. 1275. *Spondan.* 1278. n. 6. Alia subfuit causa, uti jam diximus. Petro Arragoniæ Regi autor existit, ut Siciliæ regnū repeteret hæreditarium, à Carolo Siciliæ Rege. Pluribus hæc *Joh. Stella* in Nicol. III. Cujus (Nicolai) prudentia factum, ut Flaminia tuba cum Bonia & Ravenna exarchatus, qvæ Imperatoribus diu suberant, in Ecclesiæ Romanæ potestatem redactæ sint. Sed & senatorum munus, qvod Principibus & Regibus Ecclesias demandare consveverat, ipsi solus obivit &c. *Blond.* l. 8. ann. 1275. *Autumn.* P. 3. c. 2. tit. 20. §. 2. & 4. T. III. *Concil.* in vita p. 897.

Edicto

Edicto hic Pontifex insuper sancivit, ne qvisqvam in posterum id munus vel petere, vel ambire præsumeret. Verè *Platina* de hoc Pontifice: *Hunc Papam de alieno rapuisse, qvod suis donaret.* in Nicol. III. p. 220. & *Tom. VII.* Concil. in vita ejus p. 897. *Lucens.* l. 23. Æmil. *Naucler.* ap. *Spondan.* Contin. ann. 1278. n. 8. *Angelocrat.* l. 8. p. 476. Cur verò hic Pontifex in Carolum tantopere exarserit, *Spondanus* assignat hanc rationem, nempe assertionem libertatis Ecclesiæ & Italiæ. *Ricordanus* tamen *Malaspina* cap. 204. *Villan.* l. 7. c. 54. *Antonin.* l. c. §. 1. c. 3. *Naucler.* Gener. 43. aliam adferunt: Carolum ad instantiam Pontificis recusasse filiam suam elocare nepoti Pontificis ajens: *Etsi Nicolaus calceus rubris uteretur, ejus tamen sanguinem indignum esse, qvi regio misceretur.* Indeq; Pontificem, qvamdiu vixit, Carolo & Francis occultè adversatum esse, palam eum etiam Senatoriâ & Vicariâ dignitate privâsse: qvinimò, & illa qvæ cum Rudolpho tractavit simulatè omnia peracta esse ad Carolum deprimendum. *Blond. Naucler.* &c. Invenimus tamen, *inqvit Spondanus* in M. S. C. Chronico, dicto Memoriali (qvi extat in Bibl Colleg. Navar. Paris.) Historiam aliam causam offensionis Nicolai, videlicet qvod Carolus qvendam Nobilem, qvi neptem ipsius Nicolai habebat uxorem, anteqvam is esset Pontifex, Romæ fecerat *decollari*, eò qvod fautor esset Carolini. Potuerunt omnia simul concurrere (*concludit Spondanus*) & animum Nicolai in præceps dare. Deniq; hic Nicolaus autor est *Decretalis*, qvæ extat c. *Fundamenta de electa* potestate. 6. cujus verba: Petrum in consortium individuæ *unitatis assumsit Deus, id qvod ipse erat Dominus voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, ut ab ipso qvasi qvodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Memorabilia ut & faceta Rudolphi vide ap. *Lehmannum* Chronic. Spirens. l. 5. c. 109. *Siffrid. Presbyter* l. 2. Epitom: 1274. *Cuspin.* in Rudulfo p. 354. *Albert.* Argentin. Annal. à Rudolfo Habsp. ad excessum Caroli IV. extat inter Scriptor. Germ. *Urstisii.* Valde senex mortem sibi imminere videns dixit: *Eamus Spiram ad alios Reges &c.* Hujus *Nicolai III.* duas Bullas habet *Cherubinus.* I. De prædicatione verbi Dei pro Conversione Hebræorum. II. Excommunicatio in Catharos, Patarenos, aliosq; Hæreticos. *Nicol. III. 1277.*

§. LXXXIV. *Martinus IV.* successit tandem anno 1282. qvi post multas magnasq; contentiones eligitur, effluxis penè mensibus qvinq;, qvibus in conclavi detinebantur Cardinales. Narrat *Antonin.* tit. 20. c. 3. §. 1. Factionem *Nicolai* Italum, *Caroli* verò Gallum expetiisse. Viterbienses impatientes moræ, irruisse in conclave, & duos Cardinales, ex Ursinorum familia, per vim extractos, non sine contumelia, abduxisse. *Blond.* l. 8. dec. 2. p. 251. Eligitur deinde *Martinus IV.* Simon antea vocatus!

Is Viterbii coronari noluit, propter violentiam in Cardinales factam, ſed urbem veterem petiit, ubi ſolennitatem peregit. *Blond. Antonin. Chronic. Noriberg.* f. 217. b. Ricardus Hannibalenſis, ut ab excommunicatione, qvam contraxerat propter violationem conclavis (*Blond.* l. c. p. 251.) abſolveretur ad Cardinalis pedes procidens, laqveum à cervice pendentem deferens, veniam petiit. Abſolutus eſt, & Papa Romanis conceſſit, ut duos Senatores eligerent, qvi urbem gubernarent. Carolum Siciliæ Regem ab anteceſſore ſuo male tractatum, benigne ſuſcepit. Petrum Aragoniæ Regem excommunicat. Siculi ſupplices eminusq; poſtrati clamant: *Agnus DEI, qvi tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Blaſphemiæ huic non reclamat. Michaëlem Palæologum itidem anathemati ſubjicit, qvod apparet ex unica ejuſdem Bulla, qvam exhibet *Cherub.* Bullarii M. T. 1. p. 182. Sub hoc tempus oritur *Flagellantium ſecta*, Viri & Fœminæ ſupra umbilicum nudatæ ſeſe flagellabant. *Morn.* Myſter. Iniqv. p. 912. Mortuus eſt Martinus IV. & ſerie hiſtorica ſucceſſores habuit *Honorium IV. Nicolaum IV. Cœleſtinum V.* Qvorum potiſſimæ Conſtitutiones hæ ſunt. *Honorii IV.* I. Damnatio ſectæ ſub nomine Apoſtolorum introductæ. II. Qvod filii & nepotes ejus, qvi de hæreſi inqviſitus & abſolutus fuit, ad officia & beneficia admitti poſſint. *Nicolai qvarti* I. Contra Chriſtianos ad Judæorum ritum transeuntes, Judæosq; converſos ad illum redeuntes. II. Approbatio tertiæ Reg. Franciſci, pro Tertiariis. IIII. Hoſpitale S. Spiritus in Saxia de Urbe ſub protectione ſedis Apoſtolicæ ſuſcipitur. V. De recuperatione Terræ Sanctæ, & de indultis Cruceſignatorum. *Cœleſtini V.* unica extat, qvâ approbantur Statuta Congregationis Monachorum S. Benedicti. Demum *Bonifacius IX.* in fine ſeculi XIII. ſurrogatur, monſtrum horrendum, ingens hominis, qvi, cùm ipſis Pontificiis ad ruborem usq; notus ſit, non attinet peſſimis illius actitatis, bonam partem chartæ conſpurcare. Duo infauſta ſigna, qvæ ante Bonifacii IX. coronationem contigerunt, narrat *Spondanus* Contin. Baron. ann. 1295. num. 1. *qvod ſupervenerint denſiſſimæ tenebræ, ortaq; vehemens tempeſtas, lampades & cereos in Eccleſia extinxerit: alterum qvæ dum egrederetur e templo ortâ commotione, ſeu colliſione, in plebe, occiſi fuerint homines amplius qvadraginta.* Simplicem & indoctum *Celeſtinum V.* variis terriculamentis & commentitis vocibus, Pontificatu privat: *Celeſtine, Celeſtine cede, negotium ſupra vires tuas eſt.* Item: *Si Celeſtinus vult ſalvus fieri, Pontificatum omnino deponat.* Qvomodo hoc mitiget *Blondus*, vid. l. 9. dec. 2. p. 254. De hoc Bonifacio & attentatis ingeniosè ſcribit *Joh. de Barſirac* P. 1. Hiſtoric. Franc. l. 9. p. 219. *Dicebatur*, inqvit, *per fraudem intro-*

Mart. IV. 1282.

Bonif. IIX. 1294.

in ſolium, perſuaſa Cœleſtino Pontifici abdicatione; reverâ ope Caroli Neapolis Regis, ſpe facta recuperandæ Siciliæ, tiaram induerat. Sub initia Philippo Regi ſuvebat admodum, avo Ludovico in ſanctorum albo deſcripto, erantq; mutua duos inter principes concordiæ & benevolentiæ ſigna. Primus diſcordiæ fons Bonifacii vel ambitio, vel Pontificiæ Majeſtatis aſſerendæ cupido. Is pace Francum inter atq; Anglum ſancienda, cùm leges pro poteſtate dixiſſet, Francorum odium excitavit, quaſi is tentaret dominium temporale, quod vocant, uſurpare in regnum Regemq; ſuo obſequio & regni regimen mancipare. Ea res utrimq; ſtudiis agitata atq; diſceptata, verborum ut ſit aculeis & contumeliis, animos Auliorum mox Principum divellit ſenſim, & ad proximam flammam compoſuit. Columnas fratres Cardinales Bonifacium dignitate ejecerat, deturbatos perſequebatur acerrimè, interdictum orbe terrarum: ij ad Philippum confugerant. De hoc ortum eſt illud veriverbium: *Intravit ut vulpes, vixit ut Leo, mortuus eſt, ut canis. Urſperg.* p. 261. *Stella* in Bonifacio VIII. ſcribit: *Vir certè callidus ingratiſſimusq;, qui ſua ambitione ſanctum Celeſtinum magnâ iniquitate decepit: & Pontificatu ſe abdicare quaſi coegit ac perpetuo carcere damnavit.—Verum cum pro arbitrio animi potius ad terrorem, quàm ad amorem ſemper agere conatus eſt, ab omnibus arrogantiſſimus & improbus adjudicatus eſt. Unde de eo prophetatum fuerat: Intravit ut Vulpes, vixit ut Leo, & mortuus eſt ut canis. Rolevvinck* Faſc. Temp. anno 1294. *Inquiſitores* ordinavit. *Gibellinos* crudeliter perſequitur. *Porchetum* Spinolam deſignatum ArchiEpiſcopum Genuenſem, Romam accedentem confirmationis cauſa, & in die cinerum ad pedes Pontificis provolutum, ſuperbiſſime *objurgavit*: Memento homo, quoniam Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinere converteris, cineribus in oculos ejus injectis: ArchiEpiſcopatu eumprivavit. Vid. *Crantz.* Sax. 8. 36. p. 225. *Platina. Onuphr. Stella. Balæus. Spondan.* contin. ann. 1296. n. 11. *Urſpergenſ.* l. c. *Blond.* l. 9. dec. 2. p. 254. Sed innoteſcit magis Bonifacius IIX. ex *Criniti & Bennonis* relationibus. *Faſcis. rer. exp. & fug. Jubilæum* primus inſtituit anno 1300. *Matth. Palmer.* Florent. anno 1300. *Trithem. Chronic. Hirſaug.* ann. 1300. *Chronic. Moriberg.* f. 219. b. *Antonin.* P. 3. tit. 20. cap. 8. §. 2. De qvo hæc ſentit *Juſt. Ryckqvius* de ann. Jubil c. 14. *In re noſtra JUBILÆA, ante Bonifacii VIII. Pont. Max. ævum non adeo exploratum eſt, qui Pontificum Romanorum, aut quando Solenne illud celebraverint, aut qvibus adeo ceremoniis in eo celebrando ſint uſi. Ipſe Bonifacius primum ſolennem Jubilæi obſervationem in jus redegit, maximoq; ſacrorum apparatu, & incredibili ex omnibus Orbis partibus multitudinis concurſu illud ipſum peregit, Anno Chriſtiano, juxta calculos Dionyſii Exigui cIↃ. CCC. In qva celebritate illud admirandum ab illius ævi ſcriptoribus memoratur, ducenta hominum peregrinorum*

Bonif. IIX. 1294.

Bonif. IIX. 1294.

millia unaquaq; fere sacri Anni die, Romæ numerata. Addit amplius Platina, tantam eo anno multitudinem confluxisse, ut vix incedere per urbem amplam quidem & vastam liceret. Neq; tantæ pascendæ multitudini Divina Benignitas defuit: admirabilem namq; ac prodigiosam eo anno Annonæ copiam in Urbe & Italiæ conspectam observavit Jacobus Cardinalis, qui & Solemne illud vidit & oculatâ fide, quæ vidit, posteritati mandavit. Venit tum inter cæteros illustres viros ad urbem Carolus Valesius, Philippi Francorum Regis frater, Balduinus Imp. Constantinopolitani gener, honorificè à Pontifice exceptus, & mox pietatis ejus causa Tusciæ præfecturâ donatus. XII. quoq; legationes à diversis Principibus ac Rebuspublicis ad Bonifacium missæ, ipsum Annum coronestarunt: in quibus præclarum Florentinorum studium enituit. Fertur subinde Pontifex, cum in celebri Præsulum consessu peroraret, Legationum istarum titulos recensuisse, & cum ad Florentinos ventum esset, in hanc vocem prorupuisse: In gloriam Florentini nominis affirmo in gubernatione orbis terrarum Florentinos aliud elementum fore. Quod vaticinium à D. quoq; Antonio, sanctissimo florentinorum Antistite, observatum, rei posteà veritas comprobavit. Male fert ibi Ryquius, quod quidam scriptorum amarè Bonifacium vellicent, subjungens Antonini judicium, qui hominem prudentem, ac literarum, magni animi relatorem magnum, & conservatorem jurium Ecclesiæ appellat. Vita Bonifacii *Tom. VII. Concil. p. 965.* sic habet: *Bonifacius VIII. Patria Anagninus, antea Benedictus Cajetanus vocatus Neapoli ipsa vigilia nativitatis, vir doctrina quidem insignis, & rerum experientia laudabilis: verum supra modum ambitiosus & arrogans, in locum Cœlestini sese Pontificatu abdicantis, surrogatus est, anno Christi 1294. tempore Adolphi & Alberti Impp. nactus Pontificatum.* Vid. *Busieres* Hist. Franc. l. 9. n. 20. p. 219. *Rolevvink* ann. 1294. de hoc Pontifice: *Ultra modū in tantā arrogantiā erexit seipsum, ut dominum totius mūdi se diceret tam in tēporalibus, quàm in spiritualibus.* Hic Bonifacius, inquam, literis mandavit jubilæum centenis annis celebrandum. *Clemens VI.* redegit ad 50. numerum. *Paulus II.* ad 25. annum & sic etiam *Sixtus IV.* quorum uterq; statuit, ut inciperet à primis Vesperis Nativitatis Domini, usque ad finem vesperarum Vigiliæ ejusdem festivitatis sequentis anni. Vide autores citat. & *Rolevvinck.* Fasc. temp. ann. 1294. *Navarr.* de anno Jubil. notab. l. 4. 24. *Fillius* tr. 8. c. 10. q. 1. & Elig. *Baffei* Flores tit. Jubilæus. *Sanctorelium* de Jubil. T. 2. *Concil.* p. 905. *Reidorf.* ann. p. 417. *Spondan.* Contin. Baron. ann. 1300. n. 2. *Jacob. Caietan.* de Jubil. Tom. 6. Bibl. PP. *Aventin. l. 7. Annal. p. 481.* Ubi verò ad annum Jubilæum ingens hominum multitudo confluxisset, *primo die* Pontificaliter indutus populo benedixit. Seqventi die iterum *Imperatoriali habitu & corona ornatus* prodiit in publicum, gladio vagina vacuo sibi prælato, & ita

deus

dens alto loco teſtatus eſt: *Ecce duo gladij hîc.* Vides ô Petre ſucceſſorem tuum & tu ſalutifer Chriſte, cerne tuum Vicarium. Vide qvoad adſcendit ſuperbia ſervi ſervorum tuorum. Hæc ex *Urſpergenſ.* p. 262. Vid. *Krantz. Sax.* 8. 36. p. 225. Anno 1296. illud imprimis animo agitavit Bonifacius IIX. ut inſulam Siciliam, Eccleſiæ, & Carolo Regi vendicaret. *Spondan.* ann. 1296. Superciliosè certè tractavit *Philippum Pulchrum* Regem Franciæ, ut & alios Reges. Cumq; regimen temporale ſibi in regno Galliæ arrogare tentaſſet, gravi proteſtatione hoc declinavit *Philippus.* Extat T. 1. *Preuves de Libertez de l' egliſe Gallicane cap. 7. p. 232.* Pariſ. edit. 1651. Ubi inter alia. *Cumq, dictas literas præſentaremus dicto Regi Franciæ legendas, idem Rex in continenti antequam eaddem litera legerentur nomine ſuo, & ſe præſente feciſſ exprimi, & mandavit in noſtri præſentia proteſtationes hujuſmodi, & alia qvæ ſequuntur: Videlicet, regimen temporalitatis Regni ſui ad ipſum Regem ſolum, & neminem alium pertinere, ſeq, in eo neminem ſuperiorem recognoſcere, nec habere, nec ſe intendere ſupponere, vel ſubjicere modo qvocunq, vivendi alicui ſuper rebus pertinentibus ad temporale regimen regni, ſed potius ſe intendere Deum ſuæ juſtitiæ, Regnum ſuum defendere continue, jurq, regni per omnia proſeqvi cum ſubditis ſuis, amicis & validioribus, prout hæc Dominus miniſtrabit.——A qvibus declaratione & proteſtationibus verba vel facto, nunc vel in futurum idem Rex non intendit recedere, ut dicebat. Qvatenus autem ipſius Regis tangit animam, & ad ſpiritualitatem attinet, idem Rex prædeceſſorum ſuorum ſeqvens veſtigia paratus eſt, monitionibus & præceptis Sedis Apoſtolicæ devote ac humiliter obedire in qvantum tenetur & debet, & tanqvam verus & devotus filius ſedis ipſius & Sanctæ matris Eccleſiæ reverentiam obſervare.* Duriuſculè ad hæc reſcribit Bonifacius IIX. Philippo Francorum Regi l. c. p. 236: *Bonifacius Epiſcopus ſervus ſervorum DEI, Philippo Francorum Regi: Deum time, & mandata ejus obſerva. Scire Te volumus, qvod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes. Beneficiorum & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat: & ſi aliqvorum vacantium cuſtodiam habeas, fructus eorum ſucceſſoribus reſerves, & ſi qva contuliſti, collationem hujuſmodi irritam decernimus; & qvantum de facto proceſſerit, revocamus. Aliud autem credentes, hæreticos reputamus.* Reſpondet Philippus Rex in hunc modum: *Philippus Dei gratia Francorum Rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem modicam ſeu nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui non ſubeſſe. Eccleſiarum ac præbendarum vacantium collationem ad nos jure regio pertinere, & fructus earum noſtros facere: collationes à nobis factas, & faciendas, fore validas in præteritum & futurum; & earum poſſeſſores contra omnes viriliter nos tueri. Secus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Euſtiere lib. 9.

Bonif. IIX. 1294.

H. Fr. p. 209. P. 2. narrat: Consiliarios Regi auctores fuisse, ut in hunc sensum Pontifici responderet: *Se promtum esse Apostolicæ sedi obtemperare in iis, quæ ad animum pertinent; at quantum ad regni sui administrationem spectaret, neminem esse mortalium, quem superiorem agnosceret; unum esse DEum, cui subjectus foret, ab eo uno sibi regnum commissum, illi uni regni hunc aut secus gesti rationem constare.* Excipit has literas *Littera missa PP. Bonifacio ab Ecclesiasticis totius regni Franciæ, super eo, quod ipse scripserat Regi, quodnedum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus sibi subesset.* Lege hæc pluribus loco citato. Bonifacius Concilio Romæ habito regnum Franciæ interdicto subjicit, Regem cum posteris ad 4. generationes excludit, ejusq; regnum *Alberto* Imperatori, qvem sub sui Pontificatus initium bis terve repulerat, subjecit. *Stella* in Bonifac. IIX. p. 209. *Platina* & *Busscher.* l. 9. Hist. Franc. p. 221. hic narrat: *Papa Regem anathemate percussit, universam Franciam interdixit sacris, ipsosq; Francos Regis obsequio solutos edixit. Ad ea fulmina retundenda, habentur iterum regni Comitia; in qvibus repetitis in Bonifacium accusationibus ab eo ad futurum Concilium provocatur; tum Nogareto significandæ Pontifici appellationis munus impositum.* De Sarræ Columnæ, Nogareti, & Plesliani, molliminibus evertendi Pontificem idem narrat, & cit. Aut. *Antonin.* tit. 20. c. 8. §. 20. sq. P. 3. Hist. inter alia: *Bonifacius Papa utroq; gladio utebatur, excommunicationes & alios processus terribiles contra Regem fulminans. Albertum confirmans in Regem Romanorum, ad sumendã Imperij coronam solicitans,* &c. Ex Bonifacii bulla VIII. hæ merentur notari. I. Contra dantes aliqvid, vel promittentes, aut recipientes, pro obtinenda gratia vel justitia ap. Sedem Apostolicam. VI. Canonizatio S. Ludovici Regis Franciæ, & Institt. Festi pro d. 25. Augusti. VII. Institutio Sanctissimi Jubilæi, plenariæq; peccatorum remissionis, pro qvolibet centesimo anno Basilicas SS. Petri & Pauli Apostolorum de Urbe visitantibus. VIII. Erectio Studii Generalis in Civitate Firmana. IX. Institutio Studii Generalis in Urbe. X. Electio Studii Generalis in Civitate Auenionis. *Benedictus* XI. Nicolaus ante dictus, hornus Pontifex anno 1305. Nogaretum, & Cives Anagnienses complices ejus excommunicat, *Columnas* restituit, *Philippum Pulchrum* anathemate solvit, & privilegia à Bonifacio ablata restituit. *Antonin.* Tit. 20. cap. 8. §. 11. *Rolevvinck.* Fasc. Temp. *ann. 1294.* Humilitas ejus laudatur à jam laudato Autore, qvod cum matrem sericis vestibus amictam nosse noluerit, humilibus indutam agnoverit, & osculo pacis eam amplexus fuerit. Hic Papa de novo confirmavit Ordinem Fratrum Servorum B. Virgi-

Bonif. IIX. 1249.

Virginis ſub regula Auguſtini, qvod patet ex ejus Bulla I. *Cherubin.* Bullar. M. T. 1. p. 207.

§. LXXXV. *Benedicto XI.* humanis exempto, ad Pontificatum evectus eſt *Clemens V.* Raymundus al. Bertandus antea dictus. *Antonin.* P. 3. tit. 21. c. 1. Coronatur præſentibus Rege Franciæ Philippo, Fratre ejus Carolo, & Johanne Duce Britanniæ, qvi ruinâ muri oppreſſus cum 12. in aliis ſtatim expiravit, dum ſolennitatis pompa per urbem duceretur. Pontifex in tanta trepidatione ex equo deturbatus, gemmam, carbunculum ex triplici ſua Pontificali corona amiſit, qvæ exceſſerat pretium 6000. floren. *Clem. V. 1305.*

Decretum fecit tale, *ut deſignati Cæſares, in Germania à ſummo Pontifice Imperij jura ac nomen acciperent, qvamvis Romanorum Regis appellationem ſortirentur. Atq; ut mortuo Imperatore, per omne Interregni tempus, Italicarum Urbium, qvæ Cæſari ſtipendiariæ eſſent arbitrium, & poteſtas penes Romanum Pontificem eſſet.* *Henric. Steron.* in Annal. ann. 1313. Philippi Pulchri *confirmavit, Nogaretum* excommunicationis ſententia ſolvit. *Conſtitutionem Bonifacij*, qva ſibi Spiritualem, & temporalem poteſtatem venditavit, *rejecit.* *Antonin.* Cap. 1. tit. 21. Sed Bonifacii memoriam damnare, cadaver effodere, comburere, prout qvidem promiſerat, nondum impleverat, inqvit *Antoninus*, ac qvidem alia promiſſa. Conſilio ergo Pratenſis Epiſcopi, viri ſagaciſſimi (qvi nullum aliud medium reſtare dixit, qvàm diſſimulationem) rem Concilio Oecumenico ſe ſubmiſſurum, urgente Rege, dixit, & ne deeſſet officio ſuo indixit *Concilium Viennenſe.* Acqvievit placito Rex. Merum ſubterfugium! In Concilio Viennenſi reſumtum hoc negocium; verùm Concilium recuſavit, petitis Regis aſſurgere, adeoq; Bonifacii memoriam abolere. Firmavit tamen decreto, qvòd qvacunq; de cauſa Rex offendiſſet Bonifacium Papam, ſeu Eccleſiam, nullo unqvam tempore poſſet ipſi regi, vel ejus filius, & hæredibus aliqvid damni inferri, vel pœnæ. *Joann. Marius* Belga de ſchiſmate & Concil. inter alia: *Id qvod Clemens qvidem Regi ſe facturum promiſerat, ſed per Concilium approbatum non eſt, ſed ſolummodo judicatum ac declaratum, Proceſſus, qvos Bonifacius contra Regem fulminaſſet, fuiſſe injuſtos ac nullos.* *Naucler.* Generat. 44. p. 991. *Trithemius* anno 1311. *Chron. Hirſaug. Chronicon Monſterienſe* expreſsè: Duas Conſtitutiones Bonifacii revocaſſe, *unam* qva Regi ipſi ſcribebat, ipſum tum in ſpiritualibus, tum in temporalibus Romanæ Eccleſiæ ſubditum eſſe: *alteram* ſexto Decretalium infertam, cujus initium: *Clericos.* Sex poſtulata Regis lege apud *Antonin.* d. l. & *Angeloer.* l. 8. p. 483. a. Qvæ omnia Sacramento & Chirographo confirmavit. Qvid enim, *inqvit Ciaconius*, qvod ſpes obtinendi Pontificatus non faciat? aut

qvæ

qvæ odia in amicitias non mutat? Concilium prædictum Viennense Templarios Europâ extorres fecit. *Robert. Gaguin.* l. 7. in Philippo Pulchro. *Paralip. Ursperg.* p. 263. *Krantz.* Hist. Wald. l. 7. c. 46. *Bellum sacrum* indixit; Ecclesiæ *Reformationem* tentavit; *Dominatum* Papæ super Imperatorem stabilivit. Vide Acta. *Clementis Constitutiones* notæ sunt, de qvibus *Naucleras* Generat. 44. p. 991. *Edidit etiam Clementinarum librum, qvem tamen, (ut aliqvi scribunt) propter multos laqveos in fine panitens revocasse, & comburi mandasse fertur: sed Johannes Papa successor suos denuo confirmavit.* Vid. *Tom. VII. Concil. Rolewvinkij* Fascic. Temp. p. 38. b. ann. 1303. Imperator *Henricus Septimus* Sacramentum Pontifici præstare denegans, *odium Papæ incurrit*, cùm præsertim hoc decretum publicaret: contra morem majorum liberalitatemq; religionis esse, Principem Principum, terrarum Dominum, servo servorum sacramento se obstringere. *Aventin.* l. 7. ann. Bojor. *Venetos* excommunicavit Clemens V. *Palmer.* ann. 1308. & *Sabellicus* enn. 6. l. 7. p. 595. qvi, *Venetos*, inqvit, *confestim anathematis spiculo defigit, proposito edicto, ut hos piorum cœtu ejectos, Romanæq; Ecclesiæ hostes judicatos, fas esset uniciuiq; valenti jure & injuria interficere. Franciscum Dandalum* Ducem eorum, deprecatum venientem, ad pedes suos provolutum, ferreâ catena collo revinctum, instar cani, subter mensam suam jacere sivit; cui etiam postea ex eo fuit *canis* cognomen inter suos *Sabellic.* l. c. p. 596. Sed & *Florentinos*, & *Lucenses* interdicto notavit. *Sabell.* ibid. Bellum sacrum, decretum in Concilio Viennensi promovere studuit additis indulgentiis qvin & Angelis ipsis mandavit, animas militum in Paradisum deferrent, decedentibus animas tres aut qvatuor è purgatorio secum educere permitterent, Vid. Bulla, qvæ asservatur Viennæ, Pictavii Lemovicii. & *Tom. VII. Concil.* epist. Clementis V. ad Philipp. Regem Francor. p. 909. *Cherubin. Bullar.* T. 1. p. 210. Has & alias *Bullas* pro recuperatione Terræ Sanctæ collegit *Francis. Quaresmius* T. 1. *Elucid. Terr. Sanct.* l. 2. additis privilegiis, qvæ pluribus ibi legantur. Vid. *Andreæ Mendo* Lucronensis Soc. Jes. in Provinc Castellan. *Elucidationem Bullæ cruciatæ* 1651. edit. & *appen. ad Bullam cruciatam dissertat. 14. in Strater. opin. benignar.* Lugd. 1666. De actitatis *Alberti Regis Romanorum, & Adolphi*, qvoq; modo Adolphus occubuerit, victus ab Alberto, sed & qvàm malè & miserè perierint, qvi contra Adolphum conspirarint, lege in *Trithemij* Chronic. Spanheimens. ann. 1298. & in Chron. Hirsaug. ann. 1305. *Lehmann.* Chronic. Spirens. l. 7. *Reisdorf.* annal. p. 411. T. 1. Script. Germ. Freheri. *Steron.* Annal. h. l. *Chronic. Austral.* 1295. T. 1. S. Germ. Freheri. *Lang.* Chronic. Citiz. p. 826. inter alia; *Ille*, inqvit, *multa*

Clem. V. 1305.

multa laudabilia (ut supra dictum est) statuit & fecit. Fuit tamen (ut Antonius de eo scribit & alij) nimis cupiditatibus deditus, propter quod scelus Simoniæ multum viguit in curia sua circa beneficia. Quod autem quidam dicunt, in Papam non posse cadere Simoniam, beatus Thomas id reprobat. Insuper & minus honestæ vitæ fuit, famabaturq; cum quadam Comitissa pulcherrima contubernium habere. Nepotibus quoq; & aliis attinentibus magnum thesaurum reliquit. Eo itaq; mortuo, sedes vacavit annis duobus & mensibus tribus. Trucidato Alberto, *Henricus VII. Imperator Romanor.* coronatur. *Paralip. Urspperg.* p. 267. Corfirmationis verba sunt: *Ego coronarum corona, confirmo Principi potestatem, sibiq; subjicio civitates, gentium nationes, tueantur aquilæ gloriam meam. Hæc Roma.* De Clemente autem V. vide Trithemium in Chronico Hirsaug. anno 1305. ubi: *Præfuit*, ait, *annis 8. mensibus 10. diebus 15. qui curiam à Roma transtulit in Gallias, non sine maximo Italiæ incommodo, & maximè Urbis Romæ, ibiq; per annos 74. continuè remansit &c. Sabellic.* ennead. 9. l. 7. p. 594. *Lang.* Chronic. Citiz. p. 822. Hic Clemens adhuc quædam addidit ad electionem Pontificum Roman. facientia, quæ vide apud *Onuphr.* in ejus vita. p. 238. sqq. ubi de ratione creandi Pontifices; & Ceremoniale, ubi variæ formæ electionis. *Tom III. Bullar. Magn. Cherubin. p. 405.* Clemens V. quatuor edidit Bullas. I. Indictio XV. Sacri & Oecumenici Concilii Viennensis primi, ad Kal. Octobr. 1309. II. Erectio Studii generalis in Civitate Perusii. III. Damnatio militum Templariorum, cum bonorum totius Ordinis applicatione Ordini Hierosolymitanorum. IV. Canonizatio S. Petri de Merrono S. Pontificis, Cœlestini V. dicti. & festi ejus instit. pro d. 19. Maji. *Clem. V. 1305.*

§. LXXXVI. *Anno 1316.* secundùm Chronicon Noriberg. f. 224. b. *Antonin.* P. 3. c. 4. f. 98. 3. 1. *Aventin.* Annal. Bojor. l. 7. p. 462. Cùm intervallum regni Pontificialis duos annos, menses sex in Ecclesia Romana fuisset, post longam tandem altercationem Cardinalium, *Platin.* in Johan. 23. Philippo VI. Celtarum Rege connitente, *Baborcus*, al. Jacobus Caturcensis, al. de Cathurco, quidam præficitur, & *Johannes XXII.* cognominatur, Lugduni Pontifex creatur. *Steron.* annal. anno 1316. T. 1. Script. Germ. Fr[illegible]heri. *Rebdorf.* p. 419. ibid. *Aventinus* & *Platina* l. c. *Palmer.* ann. 1316. *Sabellic.* ennead. 9. l. 8. p. 599. *Marius Belgo* de schismat. P. 3. c. 12. Hic Papa, *negavit animarum immortalitatem*, uti expressè scribit *Aventinus* d. l. l. 7. p. 462. *Atque hunc Joannem temerè atq; malè de beatitudine atque felicitate humana sensisse reperio. Nullam penitus animam mortalium, donec ij reviviscerent, atq; immortalitate donari post excidium demum orbis forent, cælestem in curiam recipi prædicavit.* Ut ita *Tomo VII. Concil. p. 944. b.* in vita *Johan. XXII. 1316.*

Johannis 20. vulgò 22. temerè mendacii arguatur *Calvinus* his verbis: *De animarum mortalitate, ut impudenter mentitur Calvinus, nil unquam perperam sensit aut docuit.* Et nihilominus fatetur vitæ Johannis Consarcinator: *Erroneam aliquando sententiam de animabus certo loco ante diem judicij detentis sustinuisse; sed cum eam decreto Parisiensis Facultatis improbatam intelligeret, eam quæstionem Pontificia autoritate interpositâ definire statuerat, verùm morte præventus,* inqvit Successor ejus Benedictus, *istud perficere nequivit.* Non diffitentur hunc errorem *Occam* in op. 93. dierum. & in Compend. error. Joh. 22. *Gerson* in serm. de Paschate. *Marsilius* in 4. sent. q. 13. a. 3. *Adrianus VI.* Papa in 4. sent. de Sacram. confirmat. art. 3. *Lang.* in Chronic. Citiz. ann. 1330. *Gregorius* de Valent. l. de Purgatorio c. 3. *Alphonsus à Castro* l. 3. adverſ. hæreſ. V. Beatitudo. (qvi à Sixto Senensi vir acri ingenio, & hæreticorum hostis acerrimus audit) *Antonin.* P. III. c. 6. §. 15. f. III. b. *Naucler.* generat. 45. *Sander.* l. 7. Monarch. *Chron. Guilelm. Thorne* in Edvvard. III. col. 2067. Script. Anglic. Lond. *Rebdorf.* annal. p. 420. Nil proficit *Bellarminus* l. 4. de R.P. 14. §. *refert.* & de Sanctor. beatit. c. 2. §. *Atq; hinc,* scribens: *Sed revocavit errorem suum ante mortem.* Aliter censent *Gregorius de Valent.* & *Sanderus* d. l. Imò verò nisi morte ereptus fuisset, publicè in tota Ecclesia errorem hunc definivisset: Vide *Gerhard.* Tom. VIII. de morte §. 149. Cujus hæc sunt verba: *De Johanne XXIII.* Concilium Basileense sess. 11. sub fin. Tom. 4. Concil. edit. Venet. p. 294. sic loqvitur: *Sæpe & sapius coram diversis Prælatu & aliis honestis & probis viris pertinaciter Diabolo suadente dixit, asseruit, dogmatizavit, vitam æternam non esse, neq; aliam post hanc, qvinimò dixit & pertinaciter credidit, animam hominis cum corpore extingvi & mori instar brutorum animalium &c.* Paulus III. Pontifex moriturus dixisse fertur: *Se jam experturum veritatem trium qvæstionum, de qvibus in tota dubitasset vita: 1. an anima sint immortales, 2. an infernus sit, 3. an sit Deus.* Conf. §. 398. *Hulsemann.* Manual. A.C. Disp. 15. §. 5. *Ivell.* contra Harding. f. 469. *Raynold.* de R. Eccles. idololatr. l. 1. c. 7. *Joh. de Pineda* præfat. de immacul. concept. B. Virgin. p. 10. Haud levis nota *superbiæ* apparuit in hoc Pontifice. Nam cum Cardinales inter se convenire non potuissent, negocium *Jacobo de Ossa* commiserunt, sperantes, eum unum tandem denominaturum esse. At ipse alios negligens, se ipsum Pontificem nominat, cathedramq; conscendens dixit: *Ego sum Papa.* Qvamvis verò in aliis electionibus, *subjungit Antoninus l. qvi seipsum eligere non valeat, tamen in electione Papæ non prohibetur, cum sibi committitur electio. Sufficit enim qvod habeat duas partes in eum assentientes voluntariè. Alia impedimenta, qvæ possunt vitiare electiones Canon. non*

Johan. XXII. 1316.

Papa

Papæ locum habent, ſi ſit fidelis, non hæreticus. Sic & *Naucler.* generat. 44. p. 993. Superbæ ejus *conſtitutiones*, & *extravagantes* plusqvam notæ ſunt. Vid. *Palmerius* 1323. Sic igitur tandem *Decretalia* ad faſtigium nobis perducuntur, de qvibus vulgatum avorum proverbium: *Ex qvo decreto ala ſupervenerunt i. e. decreta in decretalia abierunt*, omnia in pejus perpetuo ruiſſe. Verba ſunt *Mornaj.* Myſt. Iniqvit. p. 991. Ubi ſuperbiſſimas arrogationes Papæ multis enarrat. Superbè etiam damnavit, qvi docebant, *Chriſtum & ejus Diſcipulos in hac terra nihil proprij poſſediſſe.* *Aventin.* l. 7. p. 462. Mortuo *Henrico VII.* ut ipſe ſumma rerum potiretur, recuſavit in Imperatorem confirmare *Ludovicum Bavarum.* *Naucler.* gener. 44. p. 993. Recuſavit etiam *Fridericum Auſtriæ Ducem, illum* qvidem, *qvòd* jam ea auſus eſſet, qvæ Imperatoris nondum à ſe confirmati jus excederent, *hunc* qvidem, *qvod* non ſatis ſapiens eſſet, hic enim intellectus reſponſi: *Salomoni fuiſſe filium parum ſapientem.* Sed Ludovicus obtinet, devicto Friderico. *Naucler.* gener. 44. p. 997. non obſtante fulmine excommunicatorio Papæ, *Rebdorf.* annal. p. 419. T. 1. Script. Germ. Freheri. *Romæ* coronatur, ſed etiam novum Papam, Petrum Corbarienſem *Nicolaum V.* creat, eumqve *Joanni* opponit, qvòd ſedi ſuæ adeſſe recuſaret. *Rebdorf.* l. c. *Aventinus* l. 7. p. 463. & p. 473. ex publicis inſtrumentis p. 468. ſcribit: *Atqve hæc ex utriusq; Principis Romani edictis, qvæ in Bojariæ publicis Bibliothecis ſervantur excepimus. Et ſi chronicariorum mendaciis diſcrepaverint, illorum negligentia atqve temeritas (qvi amore atqve odio cæcutientes, ac imperitia confiſi fabuloſa, omiſſa publica inſtrumentorum authoritate, ſibi conqvirere permittunt,) accuſetur, & ut poſſint illorum nugæ ſperni, tamen fides noſtra non debet. Qvæcunqve in diplomatibus reperi, incorrupta profero.* Subjungit Bullam Joh. XXIII. al. XXII. Papæ, in qva hac comminatione claudit: *Nos igitur juxta munus cœlitus nobis datum, Ludovico præcipimus, ut intra menſes tres ſeſe abdicet ab regio nomine, gubernatione, functionibus publicis, rebus gerendis penitus abſtineat, à ſe hactenus acta reſcindat, nec poſthac niſi juſſu & mandato noſtro dignitatem reſumat. Qvod ſi obtemperare detrectaverit: Patriarchis Epiſcopis cunctis ſacerdotibus, principibus, civitatibus, imperamus, ut eundem deſerant, ac nobis parere cogant. Data atqve publicata Avinione, octavo Idus Octobr. anno dignitatis 8. Chriſti verò 1321.* Ludovicus humani, & divini juris peritiſſimis, eorumq; cenſuræ hanc bullam ſubjicit: Hi omnes reſcripſere; acta Johannis Papæ repugnare Chriſtianæ ſimplicitati, & divinæ philoſophiæ. Enumerantur l. c. ordine. Hi omnes ad unum ad Ludovicum dixiſſe feruntur: *Tu nos pugnis, enſe, ferro, armis à ſervitute aſſere: nos te linguâ, calamo, literis, ſtylo, libris, verbis vindicabimus.* Atqve illi omnes

Johan. XXII. 1316.

Nicol. V.

Nicol. V.

» certatim diſerte in Romanum Pontificem invecti ſunt: ratiocinationes,
» captiones ejuſdem confutant, argumenta diluunt, teſtimonio divini hu-
» maniq; juris probant, Joannem libidine dominandi inſanire, in Chriſti
» plebem graſſari, Pontificem Romanum ut infimum Chriſtianorum, ſi
» qvidem id qvod cupit eſſe vult, qvemadmodum Chriſtus, Petrus atqve
» Paulus fuere, Imperatori ſubjiciunt: tantum abfuit, ut ejus bullas acta q;
» tuerentur. Qvi ſervus ſervorum eſt, inqviunt, nemini dominari debet,
» recumbentibus miniſtret, amet, paſcat, cœlo habitet, ſpretis honore,
» divitiis, potentia Chriſtum, cujus ſe vicarium mentitur, æmuletur: ve-
» ſtigia Pauli ſeqvatur. Hi contumelias, paupertatem, beatitudinem,
» opes, imperia, ſpinas, atq; ſcelera & cultum deorum vocant, pleraq; tum
» alia præcepta, legesqve vivendi, ſuperiores Cæſaris conſultores libellis
» editi ſacerdoti Romano dixere. Qvæ Joannes ubi accepit, illorum li-
» bros (pars tamen editi atqve ſervati in Bibliothecis cum blattis & tineis
» colluctantur) exurit. Hæc Aventin. l. c. p. 468. Ludovico diras dicit Pontifex *pergit Aventinus* Ludovicus Reginoburgum ad conventus agendos proficiſcitur, V. Id. Auguſt. ſacra Auguſtalia, Imperii inſignia, haſtam, clavos, vivificæ crucis magnam partem, qvæ Chriſtus Servator noſter, ſangvine ſuo conſecravit, enſem atqve haſtam D. Mauritii, diadema aureum, enſem Caroli Magni, & alia hujuſcemodi penetralia, numero centum viginti, per ſacrificulos ponte in veſtibulo ædis D. Haimerami facto, populo monſtrat. Fit Senatusconſultum, ut Cæſar operam det, ne Germana libertas in ſervitutem redigatur, & majeſtas Imperii à faucibus tyranni eripiatur. Ex Conſilii itaq; decreto vana irrita q; eſſe Viceſimi ſecundi acta declaratum, qvicunqve ea tueretur, hoſtem Reip. bona ejus publica eſſe placuit. Ludovici IV. publicum edictum vide apud Aventinum, digniſſimum certè lectu. Senatusconſultum 4. Cal. Maji perſcriptum vide iterum ap. Aventinum l. 7. p. 473. In qvibus ſcriptis, prout bona fide tradidit Aventinus, attentata & actitata Johannis XXIII. vehementer perſtringuntur. Sub hoc tempus Judæi videntes lethales ſimultates Imperatorum & Pontificum in necem Chriſtianorum per univerſam Germaniam conſpirant, ſed irrito conatu. *Aventin.* l. 7. p. 477. *Locuſtarum tum ingens vis ab Orientis ora erupit, ſenas alas habebant, dentibus gemmarum in morem nitentibus armata erant. Nubium in morem ſolis conſpectum auferebant, longitudine qvinq; ac triginta millia paſſuum, latitudine decem occupabant. Acie inſtructa æra ſulcabant, in terra caſtra metabantur. Antecurſores itinere unius diei locum aptum caſtris occupaturi legiones, attinebant, qvæ in cohortes diſtributæ, cum ortu ſolis proficiſcebantur: Nona demum ſuper tellure ſedebant, ubi anno-*

annona deficiebat, alio migrabant. Hyemis frigore coacta, latebris, æstate reditura se condebant. Quarto demum anno Ciconiarum, Graculorum, Cornicum, Monedularum & hujusmodi volucrum agmina illas devorarunt. Herbas, arborum frondes, segetes, fanum per universam, qva longè latè porrigitur, Germaniam tres æstates depasta sunt: supplicationes necqvicqvam decretæ, frustra cælum æris crepitu, tintinnabulis lacessitum, frustra sacris arva, urbes lustratæ, pars fustibus ac flamma tollere conabantur. In Bojaria ovis gallinaceis redempta, gallinarum copias in locustarum agmen educebat. Nicol. V. Revertuntur Legati Cæsaris, significant *Pontificem Romanum* ad concordiam pronum fuisse, verùm inductum à Rege Galliæ se re infecta dimisisse. Conveniunt statim universæ Germaniæ Sacerdotes, Dynastæ in regno Moguntino 4. Idus Julii 1338. hostem Reipublicæ atqve religionis Christianæ judicant, qvicunqve acta illa Johannis XXIII. tutatus fuerit. Decretum est: Electum legitimè Imperatorem, non egere Papæ confirmatione. *Hanc rogationem scivertunt, jusserunt, decreverunt, voluerunt, promulgarunt, perpetuò sanxerunt. Sacrosanctum imperium, summa in terris potestas, cæleste donum est. Imperator enim primus ante omnes, secundus post Deum est, & tam grande nomen à solo DEO traditur. Cui soli illi Reip. administrandæ rationem reddendam habet. Qvi à supremo duntaxat cæli numine in summo rerum humanarum fastigio collocatus est, & in terris, neqve parem neqve superiorem habet. Per qvem leges, jura, regna humana genti largitur æterna majestas. Cæsari reddite, qvæ Cæsaris sunt, præcipit Christus. Is & comites ejus omnes, vectigalia, honorem, officium, obsqvium obedienter ac reverenter Imperatoribus præstiterunt &c.* Johannes XXII. Græcos, missis legatis, ad subjectionem revocare tentans, hoc responsi accepit: *Potentiam tuam summam circa tuos subditos fuisse credimus, superbiam tuam summam tolerare non possumus; avaritiam satiare non valemus, Diabolus tecum, qvia Dominus nobiscum.* Qvod refert *Johannes de Montevilla* Scriptor Anglicanus coævus, ap. *Mornaj. Myster. iniqv. p. 1018. &c.* De hoc Johanne ejusqve rebus gestis vid. *Joh. Marq Belga* lib. de Schismat. P. 3. cap. 12. *Antonin.* P. 3. Tit. 21. cap. 4. *Palmer.* d. l. *Naucler. Rebdorf.* l. c. *Platina. Stella. Chronic. Noriberg. Albert. Argentinens. Gerard. de Roo.* l. 2. *Cuspinianus. Trithemius in Chronic. Hirsaug. & Spanheim. Mutius* l. 24. Germ. Chron. *Angelocrat.* l. 8. *Lehmann.* Speyerische Chronick. l. 7. c. 14. sqq. inprimis 16. 17. 18. *Sabellic.* ennead. 9. l. 8. p. 602. Ex 15. ejus Constitutionibus seqventes notabimus: I. Hæretici & Judæi Apostatæ ad Ecclesiam confugientes, non gaudent ejus immunitate. II. Canonizatio Ludovici, Caroli Regis Siciliæ filii & Episcopi Tolosani. III. Damnatio sectæ Bizochorum, Beguinorum, Fratricellorum, Pseudofratrum S. Fran-

cisci de Assisio. VI. De Lectorum ad studium Perusinum admissione, &
Nicol. V. Scholarium promotione ad Doctoratum. VII. Canonizatio S. Thomæ Episc. Herfordiensis in Anglia, & festi institutio pro d. 2. Octobr. IX. De facultatibus Inqvisitorum H. P. dandi licentias deferendi arma. X. Contra facientes Cavalcatas & incursiones in provincia Marchiæ Stat. Eccles. XI. Canonizatio S. Thomæ de Aqvino, & instit. festi d. 7. Martii. XII. Contra incuntes fœdera cum Hæreticis, aut alio qvovis modo eis faventes. XIII. Contra immolantes dæmonibus, aut responsa & auxilia ab eis postulantes &c. XIV. Ordinationes observandæ ab Auditoribus Rotæ Romanæ, eorumq; notariis.

§. LXXXVII. Sederat annis 18. mensibus 4. *Johannes XXII.* Hoc
Bened. XI. 1334. evocato tenuit sedem annis 7. *Benedictus XII.* Jacobus de Furno ante dictus, qvòd pistoris Galli filius esset, rudis in jure Canonico, facetus Papa. Dum enim tumultuariam, & temerariam sui electionem inaudivisset, dixit: *Scitè fecistis, qvòd asinum elegistis. Albert. Argentinensis.* Sex tantum Cardinales creavit, cur non plures crearet, qvæsitus respondit: *Fecissem, si novum eadem operâ mundum creare potuissem, qvi enim jam factus est, is, qvi jam sunt, non est satis.* Ludovicum Imperatorem qværentem concordiam, admittere paratus erat; ad instantiam tamen Cardinalium, mutare coactus est animum, qvibus tamen ad qverelas acutè respondit. Cùm enim dictum esset: Ludovicum multa fecisse contra Romanam Ecclesiam, regessisse perhibetur: *Imò nos fecimus contra eum; ipse enim cum baculo veniss.t ad pedes decessoris nostri, si voluisset; sed ipse noluit eum recipere, & qvicqvid ille fecit, qvasi provocatus fecit.* Qvibus verbis antecessorem suum, ejusq; acta apertè rescidit. Eleganter hæc refert *Naucleru*s generat. 45. p. m. 998. *Conqverente Papa, Italiam per Tyrannos, ac terram Sanctam per Saracenos propter Imperatoris carentiam multa perpeti, sperabant oratores post tam benignum Pontificis responsum, absolutionem impetrasse. Verùm Rex Franciæ & Rupertus Rex Apuliæ omnia perturbabant, à qvibus jam missi aderant duo Archiepiscopi, duo Comites, proponentes, Papam cavere debere, ne fautor hæreticorum dicatur. Ad qvos Benedictus: Voluntné domini vestri, qvòd non sit imperium? Non, inqviunt, sancte Pater contra imperium loqvimur, sed contra Personam Ludovici damnatam, adjicientes qvalia contra Ecclesiam fecit: Qvibus Papa: immò nos fecimus contra eum. Ipse enim cum baculo veniss.t ad pedes prædecessoris nostri, si voluisset ipsum in gratiam recipere: & qvod fecit provocatus fecit. Verùm Papa nihil profecit. Nec multò post Rex Franciæ in terra suâ bona & redditus cardinalium interdixit.* Non ergo satis historicè, i. e. verè *Sabellicus* ennead. 10. l. 8. p. 602. cujus verba hæc: *Benedicto XII.*

nihil

nihil à Principio ſui Pontificatûs æqvè curæ fuit, ac ne deceſſoris ſui in Bavarum antiqvatetur Cenſura, eam verbo confirmavit &c. Contrarium inſuper invenies in Chronic. Citizenſi *Langi.* an. 1335. ubi hæc extant: *Benedictus electus in vigilia Thomæ Apoſtoli, proxima die conſiſtorium tenuit, ubi pronunciavit nunqvam velle gladio materiali uti, ſed pacem qvarere; item qvòd nemo religioſus ad curiam pro beneficio impetrando venire deberet; item eleemoſynas menſæ papalis reſtituit pauperibus, qvæ ante per familiares papæ diripiebantur, de qvæ centum perſonæ refici lautè poſſunt. Item voluit omnes prælatos à curia recedere, & ſua in dignitatibus reſidere.* Ludovicus denuo ſolennes nuncios mittit de conſilio Principum ad Papam Benedictum, pro reconciliatione: qvibus fine fine reverſis in Alemanniam, Principes Electores Imperii conveniunt, & per juramenta ſua diffiniunt: *Qvod electus in Regem Romanorum à majori parte eligentium, æqvalem poteſtatem habeat in adminiſtratione Imperij, ſicut Imperator coronatus, & promittant in ſimilibus hoc jus defendere contra perſonam qvamcunq;.* Hæc habet *Hainr. Rebdorff.* annal. 1339. p. 426. T. 1. Script. Germ. Freheri. Subjungitur hoc decretum & conſtitutio ibidem; ut & Epiſtola Electorum ad Papam Benedictũ XII. ſuper Ludovico Imperat. lectu certè digniſſima. Conf. *Naucler.* d. l. p. 1001. *Angelocr.* l. 8. p. 487. Tandem Ludovicus exſecrationes præceſſoris ſui innovabat, honore regio, & ducatu Bavariæ exertum, iterum reſtituit dicens: Vacante Imperio omnem poteſtatem recidere in Jeſu Chriſti ſupremi Regis unicum in terris Vicarium. *Aventin.* l. 7. Septem numerat ejus Conſtitutiones *Cherubin.* T. 1. Bull. M. p. 232. ſqq. E qvibus notabiliores: II. Reformatio Advocatorum & Procuratorum Rom. Curiæ. IV. Definitio qvorundam Articulorum circa Beatorum viſionem animarumqve beatitudinem & damnationem. V. Ordinationes & Reformationes pro bono regimine Monachorum Nigrorum Ord. Benedicti. VI. Conſtitutio totius Ordinis Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini. Benedicto defuncto ſucceſſit anno 1342. *Clemens VI.* qvi Ludovicum Imperatorem qvoq; excommunicavit. *Naucler.* generat. 45. *Rebdorf.* anno 1345. *Aventin.* l. 7. p. 482. Hic Pontifex Angelis qvoq; mandavit in Bulla Jubil. *Mandamus Angelis Paradiſi,* qvatenus nimam à purgatorio penitus abſolutam in Paradiſi gloriam introducant. T. 3. *Doctr. Jeſuit. p. 11.* Stemma familiæ ſuæ primus bullis inſculpſit. *Albert. Argentinenſis. Wilhelmus Occomenſis tunc librum adverſus Carolum & Clementem VI.* (ſunt verba *Aventin.* d. l. p. 482.) *Ubi hunc hæreſeos notam inurit, ipſum AntiChriſtum, pauperatis Chriſtianæ Oſorem, hoſtem Reip. conjuratum, Celticorum Tyrannorum, Germanorum gentis Chriſtianiſſimæ inimicum, ſectatorem Clementis V. Joannis XXII.*

Bened. XI. 1332.

falſe-

falsorum Pontificum & savasimorum luporum appellat. Indulgentias à Clemente VI. concessas refutavit Academia Parisiensis &c. De hoc Clemente pluribus *Rebdorf.* anno 1347. p. 438. Ei mandavit Carolus IV. ut Romam intra annum reverteretur, qvod ni fecerit, alium se Pontificem creaturum &c. De qvinq; ejus Constitutionibus notabilis est III. Prohibitio sc. dandi vel acqvirendi dominium aut jurisdictionem, vel præeminentiam, aut obligationem, super locis & castris patrimonii S. Petri. IV. Canonizatio S. Juonis presbyteri, festiq; ejus institutio sub d. 9. 10. Maji. V. De cibo, & potu ac numero eorum servientium, qvibus uti possunt S. R. Ecclesiæ Cardinales in Conclavi pro electione S Pontif. *Ex Cherubino.*

Clem. VI. 1342

§. LXXXVIII. Cùm magis magisq; approximatione seculorum innotescat historia Pontificum, concisè, qvoad fieri poterit, reliqva prosequemur. *Innocentius VI.* anno 1353. secundum *Stellam* fit Pontifex, nullo facto clarus, qvàm qvod *Johannem de Rupescissa Franciscanum*, Pontificem Romanum Antichristum esse professentem, comburi jusserit, & *festum lanceæ & clavorum* instituerit. Erat aliàs vir vitæ Papalis, supercilioſus, pertinax, severus &c. *Angelocrat.* l. 8. p. 490. *Chronic. Citiz.* p. 838. *Chronic. Noriberg.* f 230. b. *Antonin.* tit. 21. cap. 9. Duæ tantùm ejus habentur Bullæ, qvarum posteriore comprehenditur Ampliatio Studii generalis civitatis Bononiæ ad Theologicam facultatem. Succesit anno 1362. *Urbanus V.* Primus hic *rosam consecratam* misit Joannæ Neapolitanæ reginæ, pessimæ fœminæ. *Johannes Meursius* verò l. 4. *Histor. Danicæ* longè antiqviorem consvetudinem fuisse narrat ad ann. 1354. scribens: *Valdemarus III. Avenionem abit, pietate suâ motus; ac Pontificem ibi invisit Innocentium, nominis istius sextum: qvi benignè eum excipit & ex auro rosâ consecratâ donat; more dudum Pontificibus, in dominica qvadragesimæ, qvæ Lætare vulgò dicitur, usitato.* Idem Papa qvoqve *Agnus DEI* finxit. *Gregorius XI.* successit anno 1371. *de transferanda sede Romam* solicitus, qvod negotium etiam perfecit, unde magnum gaudium undiq; exortum. *Sabellic.* enn. 9. l. 8. p. 621. sub hoc tempus *Brigitta, & Catharina* invectivis usæ adversus Pontifices, qvos, præsertim Brigitta, *animarum interfectores, pejores Judam, Pilato, Lucifero*, dixerunt, *assessores eorum arsuros igne inextinguibili*, inprimis Gregorium VI. Vide l. 4. *revelat.* 139. & 142. it. *Oms Ecclesiæ* c. 21. 23. 33. 38. 39. 43. 46. 58. Magnæ autoritatis esse in Papatu has *revelationes Brigittæ*, disce ex cap. 3. *Oner. Eccles.* & approbationibus præmissis Revelationibus Brigittæ, qvas edidit, & notis illustravit *Consalvus Durantus edit. Antverp. 1611.* cum privilegio summi Pontificis, & sunt, *Bulla* Canoniz. S. Bri-

Innoc. VI. 1353

Gregor XI. 1371

S. Brigittæ Bonifacii IX. Sic etiam *Martini VII.* Bull. confirmat. *Ludovic. Blosius.* in Monili spirituali cap. 14. fin. *processerunt à DEO. Anton. Corduba* l. 10. qvæst. 44. in 4. probat. sextæ conclus. de Revelat. S. Brigittæ. Revelationes Brigittæ jam probatæ & commendatæ sunt in *Constantinensi Concilio*, & ab *Urbano VI. & Martino V.* & tandem ab Ecclesia modo præ- dicto susceptæ. *Petr. Canis.* de Revelat. S. Brigittæ l. de B. virg. cap. 7. *Sanctæ huic viduæ multa sunt arcana divinitus patefacta, & maximorum hominum auctoritate Romanæ Ecclesiæ calculo ita probata, ut ap. Catholicos defensione nentiquam* egeant. *Michael Medina* l. 2. de recta in Deum fide: Brigitta prophetico spiritu claruit. *Nicol. Sanderus* l. 6. visibil. Monarch. n. 1046. *Alphons. Mendoza* in Qvodl. qvæst. 5. *Martin. DelRio* Soc. Jes. Disqvis. magic. T. 2. l. 4. c. 1. q. 3. sect. 4. In revelationibus S. Brigittæ *affirmamus nihil reperiri, qvod Catholicæ fidei sinceritati palam repugnet, vel cum ea consistere neqveat &c.* Valdemarus III. Danus audacter huic Pontifici, cum eum Pontifex hortatus esset, mitius tractaret subditos, additis minis, rescripsit: *Naturam habemus à Deo, regnum ab incolis, divitias à parentibus, fidem à tuis decessoribus*, qvam si nobis invides, per præsentes remittimus. *Huitf.* in Chronolog. sive uti refert. *Meursius* l. 4. Hist. Danic. p. 93. *Vitam à Deo, regnum à subditis, opes autem à majoribus nactum esse: nihil ejus decessoribus, præter fidem, se debere, qvam si repetat, nunc remittere.* jam laudatus *Meursius* l. c. refert. *Valdemarum III.* ad Gregorium XI. P. R. misisse, ac legato Johanni Rudio munera addidisse, eqvos qvosdam, falcones, atq; pelles magni precii, orasse, ut autoritatem suam apud subditos graviter tumultuantes, interponeret, verùm Pontificem his se excusasse: *nec se qvicqvam nisi auditâ parte alterâ istic posse.* Ita jam paulatim despici cepit illa sedes, qvia non pauci erant, qvi Pontificem Romanum AntiChristum esse docerent. Edvardus in Anglia investuris, decimis, & nummo Petrino eundem privavit. *Latus* Hist. univ. p. 458. Hujus Gregorii decem extant Constitutiones. Ex qvibus II. statuit, Saracenos ex Christianis factos ab Inqvisitoribus H. P. puniendos. V. Officiales Status Eccles. neminem cogere debere ad granum, ligna &c. absq; solutione justi pretii deferendum. VII. De autoritate & facultatibus munereq; Magistri generalis & aliorum Prælatorum Fratrum Prædicatorum S. Dominici. *Ex Cherubino.* *Urbanus VI. ann. 1379.* Succedit. Vir callidus, injuriarum memor, & vindex, naturâ inqvietus, atq; omninò inhumanus. *Stella* in ejus vita. *Chronic. Norib.* f. 232. b. *Naucler.* generat. 46. *Palmer.* ann. 1379. Inurbanus, rusticus, nulli gratus. *Platina* in vit. *Paul. Lang.* in Chronic. Citiz. Româ Neapolin contendenti, obviam fit *Carolus IV. Cæsar*, & strato-

Gregor XI. 1371.

Urbanus VI. 1379.

Digitized by Google

ſtratoris officium exhibet Pontifici. Temerarium factum hujus Pontifi-
Urban. cis nota, qvi cubiculario ſuo præceperat librum qvendam conſcribendi,
VI. cujus initium: *Reddite qvæ ſunt Cæſaris Cæſari, & qvæ ſunt DEI Deo*, in qvo
1379. hæc Chriſti verba contendit ad tempus tantùm Adſcenſionis locum habuiſſe, ex qvo vero Chriſtus adſcendit, non obtinere, cum ipſe dixerit *Johann. 12.* Cum ſublatus fuero à terra, traham omnem hominem ad me. Reges nempe & regna in Pontificum imperium contraham: qvos proinde Reges Regum, Dominos dominantium eſſe concludit. Inter tres ejus Bullas ultima eſt: Contra Officiales Laicos, qvoqvo modo perſonas Eccleſiaſticas bannientes, relegantes aut proſcribentes. Antipapa fuit *Clemens VII.* hinc ſchiſma, qvod duravit annos 50. vid. *Aventin.* l. 7. p. 490. *Theodor. à Niem* libb. de ſchiſmate, multis. *Froſſard.* l. 2. c. 132. 133. ſqq. *Nicol. de Clemang* de corrupt. Eccleſ. ſtatu *Pandulph. Collenutius* l. 5. Hiſt. Neapolit. *Mornay.* Myſt. Iniqv. p. 1088. ſqq. *Leonhard. Aretinus* in Hiſt. Florent. l. 8. *Antonin.* P. 3. tit. 22. c. 2. Succeſſit *Bonifacius IX.* ann. 1390. Rudis, maximi tamen animi & conſilii Pontifex à Stella fuiſſe perhibetur. *Primus enim* pergit Stella, *vim omnem populi Romani in Pontificem transtulit: creatis suo nutu Magiſtratibus, & munitis urbis fortaliciis: inde decimo sui Pontificatus anno ex Aſſiſio, ubi multis annis commoratus fuerat: Romam ingreſſus jubileum celebravit: ac poſt cupidus augendæ Eccleſiaſticæ dignitatis: primus Eccleſiaſticis beneficiis Anatharum uſum impoſuit, hac ſcilicet conditione, ut qvi beneficium conſeqveretur, dimidij anni proventus Apoſtolicæ Cameræ perſolveret.* Paul. Lang. Chron. Citiz. p. 847. Ejus in Bullar. M. qvinq; exhibentur Conſtitutiones. I. Inſtitutio Feſt. Viſitationis B. Mariæ Virg. prod. 2. Julii. II. Erectio ſtudii generalis in civitate Ferrariæ. IV. Confirmatio conſtitutionum à Friderico II. & Carolo IV. Impp. pro immunitate Eccleſiaſtica. V. Canonizatio S. Brigittæ, cum feſti inſtit. d. 23. Julii. Avenione Clementi, *Benedictus XIII. anno 1394.* ea lege ſublegitur, ut unionem Eccleſiæ qværeret. Promiſerat qvidem ſanctè, ſe non aliter acturum; verum potitus rerum omnes ad unum eluſit. Sic etiam *Clemens*, & *Gregor. XII.* vid. *Theodor. Niem.* l. 3. c. 3. 4. 5. ſq. c. 11. Rex collegio Sorboniſtarum rem deliberandam proponit. Decernunt: jus faſq; eſſe, *ut Rex ſe ac regnum ſuum utriusq; Papæ obedientiæ eximeret*, donec exiſteret aliqvis legitimè creatus Pontifex. Froſ-
Innoc. ſard. l. 4. c. 58. 91. 97. *Latus* Hiſt. Univerſ. p. 468. 472. *Innocentius VII.* ann.
VII. 1404. creatur Papa. De qvo *Stella* in vit. p. 233. *Omnia ita tumultuose gu-*
1404. *bernabat; ut cum Romani inſtarent, qvod ſi bruma de Eccleſia tolleret: ipſos veſtimenta ad Ludovicum nepotem tanqvam ad certum carnificem miſerit, qvi ſtatim XI. ex ipſis è feneſtris dejici & enecari fecit.* Sic & *Chronic. Novil.* f. 355. b.

Neapo-

*Naucleru*s generat. 47. narrat. p. 1037. Ladislaum Regem ſe mediatorem feciſſe inter Pontificem & Romanos, reducendo eos ad concordiam hoc modo: *ut gubernatio Urbis in temporalibus penes populum reſideret: pars autem, qvæ antiqvitus dicebatur Leonina, ſcilicet circa S. Petrum, Pontifici remaneret cum caſtro S. Angeli: Senator verò urbis de Pontificis voluntate ac conſenſu populi aſſumeretur. Eodem tempore Oratores Regis Franciæ Genuam venerunt & tantum operati ſunt, ut communitas ipſa genuenſ. cum Archiepiſcopo ſuo & cum Cardinali de Fliſco, qvi ibi erat, pro Rom. Pontif. omnes ſubtraherent ſe ab obedientia Innocentij, & adhærerent Benedicto, uti vero Pontifici qvod ad levitatem ei imputatum eſt. Idem fecerunt oratores apud Piſanos, unde divulgatum eſt per totum territorium, obedientiam ablatam eſſe ab Innocentio & Benedicto tributam.* Innoc. VII. 1404.

Sabellic. enn. 9. lib. 9. Innocentius hic VII. Bullâ ſua approbavit Regulam Fratrum & ſororum de pœnitentia Ordinis S. Dominici. *Benedictus autem XIII.* anteqvam in Papam eſſet electus, Petrus de Luna dictus, diſputavit contra autoritatem Papæ, & Eccleſiaſticorum, dixitq; non eſſe timendam. Qvare hæreticus damnatus eſt. Hic Pontifex Carolo VI. Francorum Regi decimas Eccleſiaſticas dedit, partim ut Rex illum defenderet, partim ut ingentis ejus lucri particeps & ipſe fieret. Benedictus XIII. in hoc ſchiſmate, ubi ſimul *Gregor. XII. & Alexander V.* Papæ erant, Pontificatus inſignia tenuit usq; ad mortē. Gregor. usq; ad Conſtantienſe concilium. *Errorius* dictus ominoſo nomine. *Theodor. à Niem.* l. 3. c. 13. Ad hunc Benedictum XIII. mittuntur legati Concilii Conſtantienſis, cui parere cùm recuſaſſet, pulſans pectus ſuum & dicens: *Hic eſt arca Noe; regeſſerunt: In arca Noe profectò pauci homines, pleraq; fuerunt beſtiæ.* Damnatur Benedictus abſens in Concilio, tanqvam hæreticus & ſchiſmaticus &c. De hoc ſchiſmate videndus eſt prolixè *Theodoric. Niem.* l. 3. & *Angelocr.* l. 8.

§. LXXXIX. *Anno 1410.* ſecundum *Stellam* electus eſt *Johannes XXIV.* *Eum* jam citatus autor *Pontificum munus potius violenter uſurpaſſe, qvam liberis ſuffragiis aſſumſiſſe*, ait *Cum enim Bononiæ potiùs ut Dominus, qvàm Legatus eſſet, magnoq; exercitui imperaret: & Patres pro novo Pontifice deligendo ibidem convenisſent; multa eis interminatus eſt, niſi Pontificem ſibi gratum elegiſſent: & eâ cauſa multi perducti fuerunt, qvorum neminem approbare voluit. Cum autem obſecraretur ut qvem vellet, ſignificare dignaretur: date inqvit, mihi Petri ehlamidem; & ego eam dabo Pontifici futuro: qvod cum factum ſuiſſet, ille pallium ſuis humeris imponens: Papa, ait, ſum ego. Qværes, qvamvis patribus diſplicuiſſet: forte tamen ſententiam abſcondi conſultius fuit: hominem videlicet terribilem atq; armatum territare non videbatur utile.* Platina in ejus vita. De hoc Pontifice *Antonin.* P. III. Hiſt. tit. 22. c. 6. Vir qvidem fuit in tempo- Joban. XXIV. 1410.

ralibus

ralibus magnus, in spiritualibus nullus omninò atq; ineptus. *Leonard. Aretinus rer. Ital. p. 257.* Synodum Romæ celebrat, ubi Imperatorem coronare constituit Sigismundum. In prima statim sessione post missam de Spiritu Sancto bubo apparuit, qvi abigi non poterat, nisi occisus, unde per sarcasmum dicebatur: *Spiritum S. in specie Bubonis præsedisse. Clemang.* coætaneus in epistol. qvadam ap. *Morn.* p. 1129. Erasus hic locus est à Pontificiis. Solutum hoc concilium est, re infecta. Indicitur aliud Concilium, cui qvinq; nationes interfuere, Gallica, Germanica, Italica, Hispanica, Anglica. *Antonin.* tit. 22. c. 6. §. 3. Sigismundus in prima missa cantavit Evangelium, ut Diaconus. In Concilio 40. & amplius crimina objiciuntur Johanni, qvod esset hæreticus, negans immortalitatem animæ, atheus, Simoniacus, homicida, veneficus, adulter, Sodomita &c. Vide *Concil. Constant. Sess. XI.* Tenorem petitionum, *T. 7. Concil. p. 1028. sq.* Qvare deponitur, & sententiam contra se latam ipse comprobavit. *Stella* p. 239. *Antonin.* P. 3. tit. 22. c. 6. §. 1. 2. *Roleuvinck* ann. 1404. *Mutius* l. 27. Chron. Germ. ab initio sq. *Nauclerus* Gener. 48. *Nicol. Clemang.* in epist. *Platina* in ejus vita. *Sabellicus* enn. 9. l. 9. p. 615. *Baleus* in Johann. 24. *Gobelin.* Cosmodr. ætat. 6. cap. 90. *Angelocr.* l. 8. p. 496. *Morn.* Myst. Iniqvit. p. 1129. Decretum Johannis vide ap. *Mutium* l. 27. p. 275. *Johannes Episcopus, servus servorum DEI, universis Christi fidelibus, præsentes literas inspecturis, salutem & Apostolicam benedictionem. Universitati & vestrum singulis innotescat, qvod propter qvietem totius populi Christiani profiteor, promitto, spondeo, mouco & juro DEO & Ecclesiæ & huic sacro Concilio, sponte & libere dare potestatem ipsi Ecclesiæ per viam meæ simplicis cessionis papatus, & etiam facere & implere cum effectu: juxta deliberationem præsentis concilij. Si & qvando Petrus de Luna, Benedictus decimus tertius, & Angelus Corarius, Gregorius duodecimus in suis obedientiis nuncupati papatus, qvem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos similiter cedant, & etiam in qvocunq; casu cessionis vel decessus, aut alio, in qvo per meam cessionem poterit dari unio Ecclesiæ ad extirpationem præsentis schismatis. Acta sunt hæc in Constantia, anno Domini 1415. primâ die Martij, pontificatus nostri, anno qvinto. Hæc publicavit Johannes Pontifex, qva habent speciem bonam, ac si essent ex pio & sancto animo profecta. Sed putavit bonus vir sibi omnia tuta, habebat enim ipsum Imperatorem sibi adhuc faventem, habebat aliorum Principum præcipuorum favorem. Convivijs excipiebat Imperatorem, & alios utriusq; ordinis Principes, munera dabat clam multa. Rosam in sacris benedictione Apostolica consecratam donavit Imperatori: in qva rosa consecratio materiam superare debet. Nec alii Pontificum legati negligenter ambiebant apud principes variis viis, nomine dominorum suorum. Ubi igitur ventum*

Johan. XXIV. 1410.

est ad

eſt ad ſeſſiones, agiq; cœptum, ut unum caput Eccleſiæ præficeretur, ad qvod omnia poſſint referri, niſi ſint Principes diſcordes valde, aliis alij Pontifici faventibus. Surrexiſſe autem fertur in frequentiſſimo Principum Conſeſſu Archiepiſcopus Moguntinus, & dixiſſe, ſe nulli obtemperaturum, niſi eligeretur Joannes, ſed vitio datum eſt Moguntino Epiſcopo præjudicium illud temerarium, nondum enim audierat omnes caſus: Sunt autem ab adverſariis (qvi non pauci erant) Joanni Papæ objecta crimina plurima & graviora, qvàm ut in ullo homine, nedum in Pontifice ſummo ferenda ſunt, qvibus frigidius reſpondit Joannes, qvam amici ejus expectabant, inceperuntq; pleriq; alieniores ab illo fieri. Et Sigiſmundus ob crimina illa incipit odire hominem. Qvod animadvertens Joannes, aliumq; eventum futurum concilii videns, qvàm ſperarat, magnopere doluit & pœnituit eum, qvod eo decreto, qvod jam ſcripſimus, proteſtatus ſit, ſe reſignare Papatum, ſi adverſarii ejus qvoq; reſignent. Qvam ob rem incepit cogitare de abitu, *prætexens,* ſe ſuosq; *parum tutos, nec liberum eſſe Concilium, nihil ædificationis & fructus ex hoc proventurum ad Eccleſiam.* *Aretinus* rer. Ital. p. 258. Indictio generalis Concilii Conſtantienſis primi à Johanne hoc Pontifice facta, ad diem 1. Novemb. 1414. extat in Bullar. M. *Cherubini.* T. 1. p. 308. Sigiſmundi Imp. *epiſtolam invitatoriam ad Concilium Conſtantienſe,* Carolo VI. Regi Franciæ miſſam vide ap. *Goldaſtum* Conſtit. Imperial. T. 1. P. 2. p. 146. in qva oſtendit, 1. Papæ & Imperator diſtincta eſſe munia. 2. Imperatorem utiliorem eſſe Papa. *Debitum profecto charitatis,* inqvit, *1. Cor. 13. qvæ non qvæ ſua ſunt, qværit, nimirum expoſcit, ut non ſolum is, qvi contemplationis ſpeculam aſcendit, ſed opportunitate ſvadente actionis onera ſupportans magis neceſſarius inveniatur: qvia licet ille ſit ſecurior, hic tamen eſt utilior, ſibi & aliis commodum afferens & profectum. Licet enim Mariæ ſedentis ſecus pedes Domini otium, Marthæ miniſterio præferatur, & qvod ſit ſtatu ille tutior, utpote à ſeculari ſtrepitu ſegregatus activa tamen poteſt utilior judicari eſſe, qvòd ſibi prodeſt & aliis, tribulationes ſuſtinens & preſſuras, perqvas virtutes ſuſcipiunt incrementum, qvoniam, ſicut ait Apoſtolus, tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit. Et plerumq; contingit, qvòd virtus in infirmitate perficitur.* Aviſamenta *Conſtantienſia* anno Domini 1416. exhibita ibidem reperies Latinè & Germanicè p. 149. ſqq. c. 1. *Reſervationes Pontificum* non ferend. Concil. Conſtantienſ. Confirmationem *Conſtitutionum* Friderici II. & Caroli IV. Impp. ſuper libertate Eccleſiaſtica vide T. 2. p. 97. P. 1. Sigiſmundi *Conſtit.* de privileg. & immunitat. Clericorum p. 107. Conf. Rational. Conſtitut. p. 105. Gregorius XII. & Benedictus in ſchiſmate Pontifices ſuperſunt, qvorum

Johan. XXIV. 1410.

Digitized by Google

qvorum ille infulis Pontificalibus ſe exuit. Benedictus dignitate Papali privatur, ut qvi perjurus, ſcandalizator Eccleſiæ, ſchiſmaticus, hæreticus eſſet. *Leonard. Aretin.* rer. Ital. p. 259. *Matius* l. 27. p. 277. De ſuperbo decreto pro communione ſub una, qvod habetur ſeſſione 13: *Licet Chriſtus ſub utraq; ſpecie venerabile hoc ſacramentum inſtituerit; tamen hoc non obſtante &c.* adi Tom. *VII. Concil. p. 1042.*

Martinus III. 1417.

Demum *anno 1417. Martinus III.* dictus V. Conſenſu Cardinalium electus, cujus pedes Sigiſmundus oſculatus eſt, qvem ſummis laudibus efferunt *Stella & Platina* in ejus vita. Inter alia *Stella*: *Qvum Eccleſia*, inqvit, *ipſa propter longum ſchiſma omnem pene temporalem ditionem perdiderat Martinus in ſuam redegit poteſtatem &c. Antoninus* Tit. 22. cap. 7. §. 111. de hoc Pontifice: *His Pontifex*, ait, *Martinus neqvaqvam vir ſagax eſtimatus, ſed benignus, in Pontificatu tamen ita opinionem de ſe prius habitam redarguit, ut ſagacitas in eo qvidem ſumma; benignitas verò non ſuperflua nec nimia reperiretur—Secundum ipſum theſaurum temporalem valde augmentatum &c.* Obſervavit ſcilicet perbellè illud Chriſti, *Matth 22.* Vos autem non ſic. Johannem Papam XXIV. admiſit, qvi pedibus ejus ſe ſubjiciens, Pontificem verum, & unicum recognovit. *Antonin.* d. l. § 2. p. 7. *Non tamen ſatis benevolo animo a Florentino recedere videbatur, carminibus qvibusdam, qvi de ſe vulgo circumferebantur, commotus, qvæ à pueris frequenter per urbem cantabantur, in vilipendium ejus, & Laudem Braccij. Incipiebat autem cantilena illa: Papa Martino non vale uno qvatrino:* Martinus Papa *qvadrantem non valet.* Malè tulit Pontifex hanc cantilenam, ſed Secretarius ejus *Leonard. Aretinus* multis lenire volens animum Pontificis concitationē tandē dixit: *Puerilibus nanis aures admovere, & qvid illa ætas loqvatur, attendere, vix Tua videtur gravitatis.* Acqvievit Pontifex, loqventemq, laudavit &c. *Antonin.* d. l. §. 2. & *Leonard. Aretinus* rer. Ital. Hiſtor. p. 259. coætaneus, pluribus. Johannis Wicleffi damnationem vide in Tom. VII. *Concil.* & T. 1. *Bullar. Magn. Cherubin.* p. 309. Modum celebrationis *Feſtiv. Corporis Chriſti* per octavam, apertis Eccleſiæ januis, inſtituit. Vid. *Bullar. M.* p. 327. Aviſamenta *Moguntina*, qvæ ante Concil. Baſil. à ſtatibus deliberata, & Imperatoris Sigismundi executioni tradita über des Pabſts und der Geiſtlichen Eintrag/vide Lat. & Germ. ap. *Goldaſt.* Conſtit. Imper. T. 1. p. 155. ſqq. & Rational. p. 106. Reformation Sigismundi die Geiſtlichen betreffend/1436. vid. ibid. p. 170. ſq. & Rational. p. 110. Ubi inter alia explicantur hæc verba: Sie leihen unterweilen Stallknechten Pfarren/&c. *Vel ipſi aſino.* Thomas de *Walſingham* in Hypodigmate Neuſtriæ. Anno 1345. *Hos anno obiit Richardus de Bury, Epiſcopus Dunelmenſis, cui ſucceſſit Thomas de Harſeld Regis Secretarius, mediantibus*

tibus Regis literis apud Papam, in magnum Ipsius Regis opprobrium, &c. Sed à Cardinalibus quibusdam calumniantibus dictum Thomam fore levem & laicum, sic respondit: Verè, ait, si Rex hac vice supplicasset pro asino, obtinuisset. Caspar Hedion Eccleſiaſt. hiſt. lib. II. cap. 25. Julius Secundus ein ordentlichen erwöhlten Frommen zum Abt abſchuff/und ein ſeiner wohlverdienten Kriegsmann an deſſelben ſtatt zu Abt ſetzet: rümet ſich nachmals/er hett ein Wunderzeichen gethan/aus einem verlohrnen Kriegsmann einen geiſtlichen Prelaten gemacht. Martinus hic III. edidit *Bullas* XVI. I. Damnatio errorum Joan. Wicleff. de Anglia, Joann. Huſz de Bohemia, & Hieronymi de Praga. III. De officio & qvalitatibus Scriptorum & Abbreviatorum literarum Apoſtolicarum, aliorumq; Rotæ Officialium. V. Statuta obſervanda Auditoribus Rotæ Rom. VI. Jurisdictio Conſulum Artis mercantiæ Pannorum de Urbe. X. Prohibitio trahendi Perſonas Eccleſiaſticas ad forum ſeculare. XI. Approbatio Congregationis pauperum Jeſuatorum nuncupatæ. XII. De celebratione feſti Corporis Chriſti tempore interdicti. XIV. Indictio generalis Concilii Baſileenſis. *Martinus III. 1417.*

§. XC. *Eugenius IV.* defuncto Martino, ſedet annis 16. initia ſumens regiminis 1430. ſecundum *Stellam*, divina & humana, omnemq; populum Romanum perturbavit. *Stella* p. 245. qvare ejectus à Romanis, ad Concilium Baſileenſe ab Eugenio IV. inchoatum, ter citatus venire recuſat, qvam ob cauſam *Amadeus Eremita*, olim Sabaudiæ Dux, Pontifex electus & *Felix IV.* vocatus eſt. *Palmer.* ann. 1440. Hic præter Pontificis Romani dignitatem mirum in modum amavit *bella*. *Stella* in vita. *Leonard. Aretin.* rer. Ital. p. 263. Typhus Pontificalis in hoc Pontifice non levis; voluit enim à Patriarcha Conſtantinopolitano adorari, & pedes oſculandos præbuit, qvod facere tamen detrectavit Patriarcha. Tria axiomata tum edita contra Eugenium I. *Concilium* eſſe ſupra Papam. 2. *Papam* ſua autoritate concilium nec diſſolvere, nec transferre poſſe. 3. Qvi his *contradixerit*, hæretium eſſe. *Balæus* in Eugen. IV. *Monſtrel.* vol. I. ann. 1411. ap. *Morn.* Myſt. Iniqv. p. 1214. Hic Papa Uladislaum Regem Ungariæ juvenem adverſus Amurathem, contra datam fidem, concitavit, qvo ſucceſſu, docet tragicus eventus. Vide *Petrum de Reva & Franciſc. de Nadaſd.* de Monarchia & S. Corona regni Hungariæ. Francof. 1659. *Centur. V. p. 30.* ubi hæc leges: *Hujus facti ſui* (qvod ſcil. pacem decennalem cum Turca fecerit) *pœnitentia ductus, inſtinctu Eugenij Papæ & Cardinalis Juliani, qvi in frequenti Principum conſilio dixerit, pacem nec rectè nec ordine factam, atq; adeò irritam eſſe debere, violatæ pacis prætextum eſſe poſſe, qvod inconſulto aliis Principibus confœderatis, non licuerit Uladislao cum hoſte omnium communi, pacem*

aut

aut fœdus ullum facere, fidem utriq; datam Christianis, qvam Turcis servare, æqvius esse cum illa, qvam cum his fœdus antiqvius & sanctius intercedere, Uladislaus in Turcam centum millia habentem ducit, dissvadente Hunniade & Principibus plerisq; & Draculâ Valachiæ montanæ Regulo eum dehortante, ne cùm tam pauci hostium cædi se obiecisset, qvi etiam duos velocissimos eqvos, duosq; juvenes viarum peritissimos ipsi miserat, qvasi futuram cladem prædivinans, qvo periculum vitæ evadere urgente necessitate posset, cognitum habens, sæpe Turcam majores Christianis copias secum venatum ducere. Hic Papa Eullâ I. constituit, ut *Cardinales non habeant votum in eligendo summo Pontifice*, aut alio actu, qvousq; licentiam summus Pontifex ei non impertiatur. *Cherubin. Bullar. Magn.* in Eugenio p. 358. T. 1. Bull. III. declarat & mitigat Regulam Fratrum B. Mariæ de Monte Carmelo VII. contra Simoniacæ pravitatis reos, eorumq; mediatores. XII. Translatio Generalis Concilii Basileensis ad civitatem Ferrariæ in provincia Lombardiæ XV. De S. R. E. Cardinalium dignitate, cæteris Ecclesiasticis dignitatibus præstantiori. XVII. Concordia Ecclesiæ Græcæ & Latinæ cum definitione qvorundam Articulorum Catholicæ fidei. XIX. Concordia Armenorum cum sancta Romana Ecclesia. XX. Communicantes in hebdomada sancta satisfaciunt præcepto S. R. Ecclesiæ. XXIII. Concordia Jacobitarum in Ægypto: XXVII. Canonizatio S. Nicolai de Tolentino, & festi institutio pro d. 10. Sept. XXIX. Absolutio eorum qvi Congregationi Basileensi adhæserunt post dissolutionem Concilii. *Friderici III. Imp. epistola* ad Carol. VII. Francor. Regem, qva cum ad Comitia Mogunt. vocat, 1440. habetur T. 1. *Goldast.* Const. Imp. p. 201. *Rational.* p. 112. Basler Concilii Ordnung auff der Deutschen Fürsten und Stände gravamina gestellet / den Babst und die Geistlichen betreffend / vide ibid. p. 202. & Rational. p. 112. *Concordata* Nat. German. cum S. sede Apostolica 1447. cum Gregor. XIII. p. 207. Cum Nicolao V. concordante Friderico III. p. 211. & Rational. p. 116. *De Friderico III.* videatur *Bonavent. de Rambald.* lib. Augustal. p. 15. T. 2. Script. Germ. *Freher. Cuspinian.* in Frid. III. p. 405. sq. *Angelocrat.* l. 9. Chronol. p. 565. *Naucler.* gen. 49. *Paul. Lang.* Chronic. Citiz. p. 864. *Antoninus* ap. Lang. iniqvè sentit de Friderico hoc III. Orationem *Jacobi Motzÿ* Sponsalitiam pro Friderico III. Imp. vide T. 2. Script. G. *Freheri* p. 15. *Gratulatoriam* de sponsalibus p. 18. Pro *Coronatione Frid. III.* p. 21. *Svasoriam* ad Nicolaum V. ut Cæsarem contra Turcas adjuvare velit, p. 25. *Æneæ Piccolom.* de Europæ statu sub Frider III. p. 37. sq. Orationem *Antonii Panormitæ* ad Frid III. T. 3. p. 1. sqq. *Orationem Florentinorum* ad Frid. III. p. 5. sqq. *De Friderici III. profectione* in Italiam votiva p. 15. sq. Lib. 1. sacrar. ceremon. sect.

Eugenius IV. 1430.

ſect.13.cap.1. *An.1447.* ſucceſſit *Nicolaus V.* Papa, qvi ſummus extitit Patronus literarum, & literatorũ qvos amavit & fovit, 3000. librorum in Vaticanam Bibliothecam intulit. *Felicem V.* dignitate Pontificali ultro ſe exuentem, Cardinalem fecit. Qvatuor ejus ſuperſunt Conſtitutiones. I. Confirmatio concordiæ initæ inter Fridericum Imp. Principesqve Germaniæ ac Legatum Apoſtolicum ſuper reſervatione & collatione Eccleſiarum &c. II. Canonizatio Bernardini Senenſis. III. Contra impios Chriſtianos mittentes & deferentes arma &c. ad partes Saracenorum. IV. Coronatio Friderici III. Rom. Imp. in alma Urbe. *Calliſtus III.* anno 1455. ſedit. Hic dum ſolium Pontificale capeſſeret, jactabundus ſcripliſſe, & dixiſſe fertur: *Ego Caliſtus Pontifex Deo omnipotenti, S. ac individuæ Trinitati voveo, me bello, maledictis, interdictis, execrationibus, & demum qvibuscunq; rebus potero, Turcas Chriſti nominis hoſtes, ſævisſimè perſecuturum.* Sancivit, *ne qvis Papa ad Concilium appellaret.* *Platina* in Calixto III. p. 300. b. *Stella Bonifac.* *Simonet.* Ordin. Ciſtertienſ. l. 6. epiſt. in vit. Caliſt. IV. qvi hunc Caliſtum III. numerat IV. *Antonin.* P. 3. T. 22. c. 14. §. 1. *Morn.* Myſt. Iniqv. p. 1268. ſq. Summo odio habuit Calliſt. III. *Alphonſum* utriusq; Siciliæ Regem, & eo extincto ad Ferdinandum filium, dicens: Alphonſi regnum jure hæreditario ad ſedem Apoſtolicam devolutum eſſe. *Naucler.* gener. 49. vol. 2. p. 1085. *Angelocrat.* p. 500. Qvantum detulerint hujus Pontificis Florentini, cognoſcere eſt ex oratione habita ab uno ex oratoribus Florentinis deſtinatis ad viſitandum Caliſtum III. in ejus creatione, ad exhibendam ei debitam reverentiam, & obedientiam. Inveniturprædicta oratio apud *Antoninum* P. III. Hiſt. tit. 22. cap. 16. f. 105. b. ex qva hæc excerpimus: *Magnifica & excelſa civitas Florentina tibi devotiſſima & Romanæ Eccleſiæ obſeqventiſſima, utpote à Romano ſanguine, carne: ab Apoſtolica ſede ſpiritu propagata &c.* — *Qvippe cùm videamus colla Regum & Principum tibi ſubmitti, & non niſi genibus flexis pedes tuos oſculari beatos* — *Ad Romani culminis Pontificalem apicem à Domino vocatus es, tanqvam Aaron.* — *Tu igitur ſacerdos, & magnus, & Pontifex ſummus, Tu Princeps Epiſcoporum & hæres Apoſtolorum, tu primatu Abel, gubernatu arca Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, judicatu Samuel, Zelo Elias, manſvetudine David, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus. Verè igitur & mirabilis es valde Domine, & facies tua plena omnium gratiarum, inqvit ſancta Regina Heſter (eccleſiam ſignans) ad abaſverum monarcham &c. Ideo mirabilis valde; qvia cœleſtium, terreſtrium & inferorum Dominus. Cœleſtium ſcilicet propter perfectorum ſanctorum catalogo adſcriptionem, Terreſtrium ex utriusq; gladij ampla jurisdictione, inferorum autem, pro-*

Calliſt. III. 1455.

pter animarum ab inferis per indulgentias eductionem. Tibi denig; sunt tradita
Calliſt. III. claves regni cœlorum, nec niſi per Te hujus gloriosæ domus origine facultatu myſterialu aditus patet. Quamobrem fidelium quilibet habet dicere: Lætatus sum
1455. in his, quæ dicta sunt mihi, per poteſtatem videlicet tibi traditam à Salvatore noſtro Jeſu Chriſto. Ad hanc igitur magnificæ domus limina & majeſtatem tuam præſidentem in ea adorandum, viſitandum, orationes ſuas deſtinavit communitas illa magnifica Florentina tibi affectuoſiſſima nos beatitudinis tuæ ſerculos, per nos, quæ illam totis precordiis veneratur, tuorum veſtigia pedum humiliter oſculatur. Te vicarium & Succeſſorem Petri firmiter aſſeverat.—Deum Pharaonis Te eſſe debere non fruſtra dixerim, ad flagellandum videlicet & caſtigandum multipliciter multos malu veri Iſraelis adverſarios & oppreſſores, & potiſſimè tunc illum ſceleſtuſſimum neſandiſſimumq; Regem Teucrorum &c.—Conſtituit te Deus ſuper Reges & regna, ut evellas & deſtruas, duſipes & diſperdas, ædifices & plantes, accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: gladio, inquam, veritatis, gladio charitatis, gladio autoritatis ſuper fideles tibi adhærentes, excita poteſtates & principes, cunctasq; fidelium nationes, quæ in hac re dormire videntur, & ad Zelum fidei deſendendæ corda eorum & mentes accende, & per eos diſperge in virtute Chriſti illos, qui in ſua gloriantur virtute & multitudine & feritate ſua confidunt, & duſipa gentes, quæ bella volunt, & Chriſticolas tuos usque ad internecionem &c. De hoc Calixto III. videatur quoq; Naucler. generat. 49. vol. 2. p. 1082. Quatuor ejus conſtitutiones habet Cherubin. Bull. M. T. 1. p. 379. ſqq I. Theſaurarius & Clerici Rev. Cam. Apoſtolicæ veri familiares Papæ, ejusq; & Sedis Apoſtolicæ Capellani eſſe declarantur.

Pius II. 1458. §. XCI. 2. Anno 1458. ſucceſſit Pius II. Æneas Picolhominem antea dictus, de quo Stella: Qui non ad otium, nec ad ſegnitiem, ſed ad res agendas, & quidem maximas vocatus, majeſtatem Pontificiam augere viſus eſt: quo neq; Reges neq; Duces, aut populos atq; Tyrannos illos formidaſſe compertum eſt: imò ſi quos delinquentes vidiſſet & bello & cenſuris tandiu perſequebatur, quo id unq; ad ſanitatem rediuſſe agnoviſſet. Et propterea Ludovico Francorum regi adverſarius extitit, qui libertatem Eccleſiæ ſuo in regno minuere tentavit: Borſio Eſtenſi cognominato; eò quod Sigismundo Malatiſtæ & rebu Gallicis contra Ferdinandum faveret. Sigismundum Auſtriæ Ducem, qui in Cardinalem ad vincula Petri animadverſiſſet; divis execrationibus perſecutus eſt: Mo antinum inſuper antiſtitem male de Eccleſia Romana ſentientem ſede ejecit, & alterum ejus loco ſaffecit. Beneventanum quoq; Archiepiſcopum contra ejus voluntatem res novas molientem, & Bonaventum Gallis prodere volentem, Archiepiſcopatu ſummovit: multasq; Campaniæ urbes in poteſtatem Eccleſiæ redegit:

degit: nil regibus, nil populis timore vel avaritia unqvam concesſit: Eccleſiæ inimicos veluti hoſtes publicos conſtanter & intrepide perſecutus eſt. Bullam edidit, qvam *retractationum* vocavit, qva appellationes à Papa, ad Concilium prohibet, vanas, execrabiles, peſtiferas, irritas vocat. *Cherubin. Bullar. M.* in Pio II. p. 384. & 392. *Goldaſt.* T. 1. Conſtit. Imper. p. 212. In citata ultima bulla hæc habet: *Recognovimus errorem noſtrum, Eugenio Pontifici Maximo caput ſubmiſimus, & reconciliati Eccleſiæ Romanæ, doctrinam ejus imbuimus, & illud Hieronymi diximus, Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri communione conſocior. Super illam fundatam Eccleſiam ſcio. Qvicunq; extra hanc domum agnum Dominicum comederit, profanus eſt. Si qvis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.—Unam Eccl. Cathol. & Apoſtol. eſſe didicimus, matrem omnium fidelium, extra qvam non invenitur ſalus, ſponſam Chriſti immaculatam, in qva omnes, qvi militant, finem ſibi proponunt vitam æternam.—Unus eſt Chriſti thalamus, una ſponſa, unum ovile & unus paſtor, & omnium Epiſcoporum unus Epiſcopus Romanus Præſul, beati Petri Succeſſor & Jeſu Chriſti Vicarius.—Tu es Sacerdos magnus, ſummus Pontifex, tu princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, judicatu Samuel, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus. Tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt & alii qvidem cœli janitores & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, qvanto & differentius utrumq; præ illis nomen hæreditaſti. Habent illi aſſignatos ſibi greges ſinguli ſingulos, tibi univerſi crediti uni ſumus. Nec modo ovium, ſed & paſtorum tu unus omnium paſtor.—Hæc nos de Romani Pontificis auctoritate & poteſtate ſentimus, cui & congregare generalia Concilia & diſſolvere datum eſt. Qvi etſi filius propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur, & ſicut filiationis cauſa venerari debet Eccleſiam tanqvam matrem, ita & prælationis cauſa præferatur ei, ut paſtor gregi, princeps populo, rector familiæ.—Si qvæ vel vobis, vel aliis conſcripſimus aliqvando, qvæ huic doctrinæ repugnent, illa tanqvam erronea, & juvenilis animi parum penſata judicia, revocamus atq; omnino reſpuimus. Dat. Romæ ap. S Petrum 6. Kal. Maji, Anno m. leſimo qvadringenteſimo ſexageſimo tertio.* Pius II. 1458.

Hic ipſe Pontifex *Ferdinando*, filio Alphonſi, regnum, ad exemplum prædeceſſoris ſui eripere conatus eſt. *Antonin.* P. 3. tit. 22. cap. 17. *Naucler.* generat. 49. vol. 2. p. 1078. 1088. *Morn.* Myſter. iniqvit. p. 1274. *Monſtrelet.* vol. 3. vulgo creditum, ait, *Ferdinandum maximam auri vim Pio dediſſe, partim ut abſolveretur à ſuis ſceleribus, partim ut pacatè regno potiretur.* Ad hunc qvoqve Pontificem Florentini deſtinarunt legationem, qvi non iniinus ſplendida ipſum excepêre oratione, qvæ extat apud Antoninum l. c.

Pius II. 1458.

§. 1. *Beatissime Pater & sanctissime Domine &c. Lætentur cæli i. e. divinis dediti clerici, qvi sapientiæ claritate & fideres ornatu virtutum enarrant gloriam DEI; Exultet terra, Laici scilicet, qvi terrenis occupati tamen ex influxu cælorum in omni opere bono fructificant DEO. Commoveatur in gaudium mare peccatorum vitiis amarum, qvia pietate clausum vocatur ad veniam.—Beatitudinem tuam ipsa civitas præcelsa & inclyta Florentina, Romanæ Ecclesiæ filia, tibiq; deditissima, per nos Oratores suos, sanctitatis tuæ famulos veneratur, de tui magnifica exaltatione gratulatur qvam plurimum, & sanctitatem tuam hyperdulia adorat, reverenter tibi genua flectit, affectuosissime tuos pedes beatos osculatur, te Vicarium Christi, successorem Petri publicâ voce fatetur, & universalis Ecclesiæ unicum verum & indubitatum pastorem protestatur omnino.—Bonus pastor es, cujus est ponere animum pro ovibus suis &c.* Pii II. argutas sententias lege apud *Platinam* in ejus vita, p. 311. b. *Arrogantiæ*, & ambitioni Pii II. tribuitur, qvod *Epist. 396.* Imperium Græcorum, Mahumeti Turcarum pollicetur, & offert, modò Christianus fiat, & laboranti Ecclesiæ succurrat. *Morn.* d. l. p. 1274. *Encomia* ejus pluribus prosequitur *Simoneta l. 6.* in Pio II. fol. 151. conf. *Contin. Palmer.* ann. 1459. *Volaterranus* de hoc Pontifice l. 22. Anthropol. col. 817. *Tot igitur*, inqvit, *viri laudes unum tantum ambitionis vitium commaculabat. Qvum semper promotionum appetentissimus fuerit atq; gloriæ, cæq; de caussa & labores plurimos susceperit, amicitiasq; principum coluerit.* Hic Pius II. deposuit Dietherum, ArchiEpiscopum Moguntinum, & substituit Comitem Adolphum Nassoviæ. Vide hæc actitata prolixius deducta à *Lehmanno* Speyerischer Chronick l. 7. c. 104. sqq. Sub hoc Pontifice habita est Disputatio Romæ 1463. in Festo Natal. Domini *de Sanguine Christi in triduo passionis.* Præside Pio II. inter *Dominicanos, & Franciscanos*, qvorum illi statuerunt: *Christi Sanguinẽ non computruisse, sed post resurrectionem à verbo reassumtum*; hi vero contrarium statuerunt, *computruisse, neq; unitum verbo mansisse, neq; adorabilem fuisse.* Eruta ex *Æneæ Sylvii* Comment. Studio & operâ *Eliæ Ehingeri* Ann. 1640. Decisio qvalis? nulla. Sic enim habent finalia verba Disputat: *Pontifex* » auditorium dissolvit; deinde cum Cardd. plerisq; diebus rem tractavit. » Major pars sententiam Prædicatorum approbavit, pauci cum Minoribus » senserc. Pius qvoq; in majori parte fuit, sed non est visum eo tempore » fieri decretum declarationis, ne multitudo Minorum, cujus erat contra » Turcas prædicatio necessaria, offenderetur; in aliud tempus decisionem referre placuit. *Spondan.* Annal. 1462. n. 12. Disputationem ann. 1462 habitam scribit. Decisionem Pontificis subsequutam 1464 die 15. ante obitum. Vid. Constitut. XI. Pii II. *Tom. I. Bull. Cherubini* p. 396. cujus titulus:

tulus: *Prohibitio* prædicandi disputãdi aut svadendi hæreticũ vel peccatũ esse credere Jesu Christi sanguinem, in triduo suæ passionis ab ipsa divinitate divisum vel non divisum fuisse. *Bullas* edidit hic Pontifex II V. *titulus est: Appellantes à Summo P. ad futurum Concil. eorumq; Consiliarij & fautores pœnis excommunicationis, criminumq; læsæ Majestat. Divinæ & humanæ subjiciuntur.* VI. Canonizatio *Catharin. Senensis.* VII. Contra Clericos ad sacras Ordd. male promotos. IIX. Contra homicidas. X. Retractatio eorum, qvæ ipse Pontifex in minoribus exiliens scripserat pro Comit. Basil. contra Eugen. &c. *Pius II. 1458.*

§. XCI. b. Paulus II. Petrus Barbo antea vocatus anno 1464. secundum *Stellam*, Papa proclamatur. Laudatur à *Stella, Platina, Simonetta* in ejus vita; hoc tamen carpit in eo *Stella*, qvòd in colligendis pecuniis, & jocalibus preciosissimis nimium diligens extiterit, & imperiõ cùm omnia ageret, odiosus omnibus esset. Immemor sui. *Stella*, paulò ante laudat, qvod Paulus II. Pontificatum adeptus, mox ejus majestatem, tum auctoritate, tum armis augere conatus sit &c. De actis Pauli II. vide *Platinam & Contin. Palmer.* 1465. Non prætereundum, qvod scribit *Platina*, testis fide dignus, in ejus vita. p. 314. Hunc Pontificem severum, & valde austerum fuisse: Ratio enim ubi magistratum iniit, Pii decreta, & acta, odio habens, abbreviatores omnes exauctorasse, eos indicta causa, bonis, & dignitate spoliasse, sed etiam doctissimos, & exqvisitissimos viros ejecisse. *Naucler.* generat. 49. vol. 2. p. 1095. Literatos hæreticos vocavit. Unde *Genebrardus* P. 2. Chronic. eum virtutis & literarum inimicum vocat. Vide *Morn.* Myst. iniqv. p. 1279. sqq. *Revius* in ejus vita. *Volaterranus* de hoc Pontifice l. 22. col. 817. *Natura barbus*, inqv. *ac crassa cervice fuit. Qvapropter res pontificalis magnam in eo primum fecit inclinationem, ut deinde tradita per manus successiones usq; ad hunc diem innumerabilibus malis tempora referserint, dum januis vitiorum omnium reclusis, palam cunctis antiqvam patratus, ea de causa est cæteris gravibus viris prælatus, ut Ludovico Patriarcha resisteret, cum qvo simultates gerebat, tanta illius erat ob potentiam & divitias inter omnes invidia. Igitur præter necessarias auditiones dies totos aut voluptati, aut nummis pensitandis, aut veterum numismatis, sive gemmis, sive imaginibus spectandis tradebat.* Atq; ego (scribit de se *Platina* p. 314. a.) certe, qvi horum de numero eram, *rogando etiam, ut causa ipsa judicibus publicis (qvos Rotæ auditores vocant) committeretur: tum ille torvis oculis me aspiciens: Jamnos, inquit, ad judices revocas, ac fine scire, omnia jura in scrinio pectoris nostri collata esse: Sic stat sententia, inqvit, loco cedant omnes, eant, qvò volunt,* *Paulus II. 1464.*

nihil eos moror, Pontifex ſum, mihiq; licet pro arbitrio animi aliorum acta & re-
Paulus II. 1464. *ſcindere & approbare.* Epiſtolam Platinæ ad Pontificem ſcriptam qvidvè ſubſecutum, incarceratio ſcilicet apud Platinam lege d.l. prolixè. *Superbus* adeò erat, ut faciem fucare diceretur & Formoſi nomen ſibi imponere voluiſſe, niſi id ominoſum judicaſſet. Ante ejus electionem Cardinales in conclavi juraverunt in certas leges, qvas invenies ap. *Angelocrat.* p. 501. b. Bulla ejus hujus tenoris: *Prohibitio prædicandi, diſputandi, aut ſuadendi hæreticum vel peccatum eſſe, credere Jeſu Chriſti ſanguinem in triduo ſuæ paſſionis ab ipſa Divinitate diviſum vel non diviſum fuiſſe*, extat Tom. 1. *Bullar. Magn. Cherubin.* p. 396. *Autor. Nepotiſm. Rom.* l. 2. c. 1. 45. edit. Latin. de Paulo hoc ſcribit: ſummopere Pontificalium habituum apparatu delectabatur, & maxime mitram illam, ſive coronam, qvam Pontifices capite geſtant, ornari curavit gemmis, qvarum pretium 1000000. aureum millia excedebat, & ſic egrediebatur ut alius Aaron ad populum -- Sixtus ſucceſſor has gemmas vendi juſſit & pretium Pontificis Nepotibus conſignatum. Idem Paulus II. Epiſcopis dominium in bona Eccleſiaſtica prohibuit, ne pro ſuo arbitrio illa divenderent, & abalienarent, interpoſito certo juramento. Vid. *M. Ant. de Dom.* Rep. Eccl. l. 9. p. 70. Hic etiam Papa *reduxit Jubilæum* ad 25. annum. vide Bullam num. 7. T. 1. *Bull. Magn Cherubini.* p. 401. Teſtes veritatis horum temporum vide in catalogo teſtium verit. *Flacy. Morn.* Myſt Iniqv. p. 1296. Hos inter erant *Dominicus* Brixiæ Epiſcopus, *Antonius Rozellus*, *Rodericus Sanchio* Hiſpanus, Zomorenſis Epiſcopus, Pauli II. Referendarius, cujus poſtremi verba notabilia ap. *Morn.* p. 1299. Sed is ipſe ſui oblitus adulatoriè ſcribit: *Papam non ad humanum tantum Principatum inſtitutum eſſe, ſed ad divinum, non ad principandum ſolum mortalibus, nec modo hominibus, ſed Angelis, non ad judicandum vivos, ſed mortuos, non in terra ſolum, ſed in cœlo, non ad præſidendum ſolis fidelibus, ſed infidelibus. Ad eam ipſam dignitatem, ad eandem juriſdictionem & coactionem & univerſalem toto orbe principatum.* Mortuus repente eſt, ex copioſo melopeponum eſu, uti tradit *Paul. Zacchias* T. 1. Qq. *Medico Legal. l. 2. tit. 2. qvæſt. 7. p. 73. a.* Diverſas ſententias de morte ejus vide. *Conſtitutiones* ejus VII. habemus in Bullario M. qvarum II. agit de his qvæ obſervare debent Judices à ſede Apoſtol. delegati in cauſis alienationum bonorum Eccleſ. III. Gubernatores per Stat. Eccleſiaſt. munera non recipiant, officia non conferant &c. IV. Contra vindictam transverſalem in Urbe ſumentes aut Cavalcatas facientes. V. Prohibitio alienandi bona Eccleſiaſtica. VI. Qvod Monaſteria, Prioratus & alia beneficia Eccl.

perpe-

perpetuo unita & de cætero non vacantia, teneantur R. C. Apost. debita jura & servitia præstare. VII. Reductio Jubilæi ad ann. 25.

§. XCII. Succedat jam *Sixtus IV.* Ligur. qvi anno 1471. præficitur. Laudabilis hic Pontifex *Stellæ*, aliisqs. Hoc tamen: eprehendit in eo *Stella*, qvod & ipse, ut fit, suos nimium amaverit, eis videlicet humana, & divina contribuens, præter DEI & Ecclesiæ dignitatem, atqve honestatem; in qvem sane errorem multi superiorum Pontificum etiam ceciderc, qvod satis detestandum & reprehensibile est. De eo scribit *Volaterranus* d. l. *Suorum in primis amantissimus ac indulgentissimus fuit, qverum causa plerasqve præter fas jusqve & ajebat & concedebat. Petrum ante omnes ejusdem ordinis ac patriæ, qvem à puero una cum Hieronymo fratre suo educaverat, ad Cardinalatum usqve provexit: virum alioqvin natum perdendæ pecuniæ.* Vid. *Author Nepotismi Rom.* Italic. Script. l. 2. c. 1. p. 41. edit. Latin. qvi refert dicterium Europæorum: *Civitatem Romam tot Pontifices habere, qvot Sixtus Pontifex habeat Nepotes* — p. 44. Habebat hic Sixtus tot cognatos, & adeo ad illorum propendebat commoda, ut sæpe duabus personis idem concederet, oblitus, dum ibi ali, rogaretur, se id prius concessisse. De eodem perhibet *Simoneta* lib. 6. p. 152. a. *Pontifex iste vir eximius consummatorum virorum annalibus ad sidera ferendus, fatebor, evehendus, sed ego blæsus qvadam de stomachatione offensus, hominis præstantiam non possum, ut meretur, in excelsis tollere.* Sic etiam *Onuphr. Panvin.* in vita ejus. *Venetos excommunicavit*, scribit Stella p. 247. *ac maledixit, atqs omnibus dignitatibus eos privavit, nec qvod vixit absolutionis beneficium impendere voluit.* Hoccine est indulgentissimum Patrem esse? Multa hic officia nova, & institutiones festivitatum veteribus addidit. Francisci concept. & præsentationem S. Virginis, S. Annæ, Josephi. *Vulgata* nova invenit, verba sunt *Onuphrii* in vita ejus. p. 330. b. vetera auxit. Plures à sacratis hominibus decimas, non sine maximâ avaritiæ nota exegit. Simoniaci notam vix effugiet hic Pontifex. Primus enim, *verba sunt Onuphrii*, vendidit officia procuratoris, &c. Sed turpius, qvod de eodem scribit *Agrippa* de Vanit Scient. c. 64. Cujus hæc sunt verba: *Recentioribus temporibus Sixtus Pontifex Maximus Roma nobile admodum lupanar extruxit. Imò fuit Imperator ille Heliogabalus, qvi domi suæ meretricum cohortes aluit, amicisqs & servis exhibuit. — Negs præterea optimates magistratusqs id officij abhorrent, qvippe lenones olim fuerunt Corinthii, Ephesii, Abydeni, Cyprij, Babylonij & multi alij magistratus, qvi in civitatibus suis lupanaria construunt fovent qs nonnihil ex meretricio qvæstu etiam erario suo accumulantes emolumenti; qvod qvidem in Italia non tarum est, ubi etiam Romana sacra in*

Sixtus IV. 1471

singulas

singulas hebdomadas Julium pendent Pontifici, qvi census annuus nonnunqvam
Sixt. IV *viginti millia ducatos excedit, adeoq; Ecclesiæ procerum id munus est, ut una cum*
1475. *Ecclesiarum proventibus etiam lenociniorum numerent mercedem. Sic enim ego illos supputantes aliqvando audivi: Habet, inqvientis, ille duo beneficia, unum curantum aureorum viginti, alterum prioratum ducatorum qvadraginta, & tres putanas in Bardello, qvæ reddunt singulis hebdomadibus julios viginti. Jam verò nihilominus lenones sunt Episcopi illi & Officiales, qvi censum pro concubinatu à sacerdotibus qvotannis extorqvent, idq; tam palam, ut apud plebem ipsam in proverbium abiret illa eorum concubinaria exactio, sive lenocinium, qvo dicunt: Habeat vel non habeat, aureum solvat pro concubina, & habeat si velit.* Videatur *Joh. Wesselÿ Phrysii*, qvi *Lux Mundi* dictus fuit, coætaneus Sixti IV. capitulum de indulgentiis. Conf. *Morn.* Myst. Iniqv. p. 1310. *Angelocrat.* in vita. Hæc omnia non satis respondent elogiis Naucleri qvi generat. 50 p. 1098. vol. 2. de hoc Pontifice scribit: *Vir fuit ingenio clarus, doctrinâ præcipuus, vitæ continentis &c.* Sic etiam *Palmerius Contin. ann. 1486.* Ferdinandus Rex *qvo Pontificem sibi reconciliaret, Leonardo ex fratre Pontificis nepoti in uxorem despondit, illiq; Sorx cum oppido finitimo tradidit, qvo illustrior esset. Contin. Palmer.* 1472.. *Montem Pietatis* instituit Savonnæ. Vid. *Bullam* ejus adjectam *Statutis Montis Pietat. Roman.* p. 1. sqq. Privilegia Thesaurarii & Clericorum Rever. Cameræ Apostolicæ suorum nepotum, & familiarium, lege Tom. I. Bullar. M. *Cherubim.* p. 403. a. ut & Bullam de reductione Auditorum Rotæ ad numerum XII. p. 403. b. De Institutione festi *S. Francisci* p. 404. a. Privilegium Fratrum Minorit. p. 406. sqq. Privileg. Dominicanorum p. 411. Declaratio & mitigatio Constitut. Honorii III. editæ super regula Fratrum Ordinis B. Mariæ de monte Carmelo circa esum carnium & jejunia invenitur p. 420. Damnatio qvarundam propositionum à Petro de Osma & aliis temerè proditarum, præsertim circa peccatorum remissionem & alia Sanctæ Rom. Ecclesiæ Sacramenta. p. 430. Approbatio antiqvi ritus orandi Psalterium B. Mariæ Virginis cum indulgentiarum pro sic orantibus elargitione p. 431. Canonizatio S. Bonaventuræ Balneoregiensis p. 437. De auctoritate majoris pœnitentiarii S. Rom. Ecclesiæ. p. 440. &c. Constitutiones ejus 24. numerantur. I. Privilegia Thesaurarii & Clericorum Rev. Cam. Apost. Nepotum & familiarium. II. Reductio Auditorum Rotæ ad numer. 12. III. Ut festum S. Francisci uti duplex ab omnibus celebretur. V. Approbatio Congregationis Fratrum Erémit. S. Francisci de Paula. VI. Privilegia Fratrum Min. Conventual. Ord. S. Francisci. VII. Privilegia Frr. Prædicatorum Ord. S. Dominici. VIII. Privilegium Curiæ

liam

lium tam laicorum, qvàm Eccleſiaſticorum, liberè diſponendi etiam ad favorem incapacium de bonis in Urbe. XIV. Renovatio Confraternitatis piorum virorum in Archiepiſcopale S. Spiritus in Saxia de Urbe. *Sixt. IV 1475.* XV. De obſervantia Ægydianarum, ſ. Provinciæ Marchiæ conſtitutionum in toto ſtatu Eccleſiaſt. XVI. Innovatio Collegii Abbreviatorum literarum Apoſtolicarum. XVII. Damnatio qvarundam propoſitionum à Petro de Oſma & aliis temerè proditarum, præſertim circa peccatorum Confeſſionem & alia S. R. E. Sacramenta. XVIII. Approbatio antiqvi ritus orandi Pſalterium B. Mariæ Virg. XXI. Canonizatio S. Bonaventuræ Balneoregienſis, Generalis Franciſcanorum, Cardinal. & Epiſc. Albanenſis. XXIII. De auctoritate majoris Pœnitentiarii S. R. E. XXIV. Conſangvinei & affines reorum in cauſis criminalibus damnatorum in Statu Eccleſ. ad redimendum eorum bona compellantur &c.

§. XCII. *Innocentius IIX.* anno 1484. ſecundum *Stellam* creatur Pontifex, Johannes Baptiſta dictus è Cyborum familia. *Onuphrius* in ejus vita. *Innoc. IIX. 1484.* Avaritiam ejus taxat *Onuphrius*, ſed &, qvod officia vendiderit Xyſti exemplum ſecutus. Filios is ante Pontificatum ſuſceptos, magnis honoribus evexit, & opibus. *Volateranus* l. 22. col. 822. *Ponderis nothos jactandi, ac ſoluta omni antiqva diſciplina divitiis eos omnibus cumulandi. Nam & alteri Franciſco oppida nonnulla urbi vicina dedit: Laurentiq; Medicis filiam matrimonio locavit. Alteram Theoderinam, Gerardo Uſumari Genuenſi nuptam, opibus perqvam magnis ornavit. Cardinales fecit Laurentium fratris filium nothum & Antoniottum ejusdem patriæ antiqvum ejus contubernalem, virum honeſtuſimum, rerumq; multa experientia clarum, alios item nonnullos.* Sic etiam *Spondanus* annal. 1492. n. 19. Factum eſt, *(ſcribit porrò Onuphrius in ejus vita)* autem ejuſdem Pontificis humanitate, ne dicam ſegnitia, ut aliqvot urbium Eccleſiaſticarum proceres ſuperbè ſe efferentes, urbibus, qvibus præerant, occupatis, tyrannidem in ſua qvisqve patria conſtituerit. *Stella* de hoc Pontifice in ejus vita: *Ante Pontificatum*, inqvit, *& Cardinalatum: (ſicut & divus Auguſtinus dum in minoribus eſſet) duos ex damnato coitu ſuſceperat filios: videlicet Franciſcum filium & Theodorinam faminam; qvibus nimio afficiebatur amore. Ambos enim pro virili ſua enitebatur magnos efficere. Unde inprimis filiam honorato & illuſtri viro matrimonio cum ingenti dote collocavit: Franciſco autem filio dilectiſſimo illuſtris Laurentij Medici Florentini filiam conjugem dedit: eidemq; dum moreretur maximos thesauros de conſenſu Cardinalium dimiſit, qvos nihilominus ipſe, dum adhuc Pontifex pater ſupervixeret, furtim abſtulit, & Florentiam ad Patrem Medicem*

foro-

fororium transmiſit: Fuit itaq; hic digniſsimus Pontifex, omnibus virtutibus,
Innoc. *qvæ in Pontifice Maximo requiruntur decoratus, ſanctitate videlicet & juſtitia,*
VIII. *atq; prudentia.* Nonne hoc eſt vitia laudare? Sic etiam *Simonet.* l. 6. c. 36.
1484. *Naucler.* generat. 50. q. 1107. Ferdinandum Siciliæ Regem excommunicavit, qvòd tributum non ſolviſſet, & Carolum Galliæ Regem hæredem fecit, Italiam cinere & ſangvine replevit. Refert *Mutius* Chron. Germ. l. 29. ad ann. 1486. Innocentium hunc Nepotibus ſuis non adeo faviſſe apparet ex reſponſo dato cuidam nuncianti cognatum aliqvem Pontificiis Romam veniſſe. *Eſſet melius*, inqvit Pontifex; noſtris Nepotibus Genuæ manere ſine nobis, qvam huc advenire. Ita *author. Hiſtor. Nepotiſm. Rom.* l. 2. c. 2. *Innocentium hunc Papam ab omnibus Eccleſiaſticis perſonis decimas poſtulaſſe per Germaniam, ſed cleruu appellaſſe ab illis proceſsibus ac exactionibus ad Pontificem meliùs informandum. Imperatori autem Friderico displiciſſe illas exactiones inſolitas, qvare oppoſuiſſe ſe pontificiis exactionibus pro clero, nihilq; datum eſſe.* Memorabile eſt, qvod notat *Paulus Lang.* in Chronico Citizenſi ad ann. 1484. his verbis: *Fuit Legatus qvidam cum indulgentiarum remiſsione plenaria in Svecia, ubi & hoc anno, æſtivo præſertim tempore prævalida ferbuit peſtilentia. Qva fretus legatus ille miro modo & inſatiabili explumavit pauperes. Qvare autor hiſtoriæ Sclavicæ, ex qva hæc tranſcripſi, ita exclamat; O Petre, Petre, non tibi dixit Chriſtus, Mulge aut Tonde, ſed Paſce, Paſce, Joan. 21. Ideoq; aperuit infernus os ſuum ſine termino, & intrabunt majores ſine numero Eſ. 5. Miſericordia autem concedetur parvulo & exiguo, qvoniam potentes potenter tormenta patientur &c. Sap. 6.* Multis bellis vexabatur Innocentius. *Continuat. Palmer.* ann. 1488. *Sabellic.* ennead. 10. l. 8. p. 757. Bullas edidit plures. Ex qvibus notatu dignæ habentur. I. Inqviſitorum Hæret. Pravit. jurisdictio contra hæreſin maleficorum. II. Unio monaſteriorum congregationis Monachorum Vallis umbroſæ ſub uno Abbate generali. III. Contra annatas ex fructibus beneficiorum Eccleſiaſticorum ſtatis temporibus non ſolventes. VI. Auditorum Rotæ Rom. officia vacant per eorum promotionem ad Eccleſias Cathedrales vel Metropolitanas. VII. Jurisdictio & facultates Auditoris cauſarum Curiæ Rev. Cam. Apoſt. VIII. Qvod Conſervatores & executores Apoſtolicarum ad favorem Congregationis S. Juſtinæ de obſervantia Monachorum S. Benedicti omnes ii dati cenſeantur, qvibus ſedes Apoſtolica cauſas delegare poteſt. X. Inqviſitorum H. P. ſententiæ contra Hæreticos promulgatæ à Magiſtratibus ſecularibus executioni demandentur abſqve aliqva proceſſuum reviſione. XI. Contra aſſerentes in literis Apoſtolicis, ſe eſſe tales, qvales non ſunt, pro earundem literarum

expe-

expeditione gratis conſeqvenda. XIII. Jurisdictio & facultates Auditorum Rotæ Rom. in cauſis per eos cognoſcendis. XVI. Approbatio Confraternitatis ſub Invocatione S. Joannis Baptiſt. decollati, Miſericordiæ nuncupatæ. XVII. Contra impedientes executionem citationum & aliorum mandatorum cujuscunqve Judicis in Rom. Curia. XVIII. Contra non ſolventes in feſto SS. Petri & Pauli Apoſtolorum cenſus R. Cam. Apoſt. debitos. XIX. S. Leopoldi Auſtriæ Principis Canonizatio, & feſti inſtitutio pro die 15. Novembr. Hunc Papam excepit in ſolio *Alexander VI.* Rodericus Borgia dictus, anno qvidem 1492. juxta *Stellam*, qvi ipſum *Theodoricum* vocat. Indulgentiarum ingens ſeges ſub hoc Pontifice. *Morn.* p. 1315. Pecuniam corraſam, alea dilapidabat, *Germanorum peccata eſſe*, dictitans. Sine lege, & conſcientia, profuſiſſima largitione, à Cardinalibus Papatum emit, qvod, ut & alia, multis in eo carpit *Spondanus* Annal. 1492. n. 20. ex Petro Martyr. Anglerio. ep. 118. ad Franciſcum Pratenſem, oſtendens qvalis eligendus fuiſſet ſecundū præſcripta generalia Platonis, Leonis Pontificis, S. Hieronymi. Alexandrum a. VI. nihil minus qvàm talibus qvalitatibus præditū fuiſſe. *Pollere Alexandrum* (ſcribit *Angler.*) *ingenio magnig; animi argumenta præ ſe tuliſſe multa: qvæ duo ſaltem, aut veluti gladius in manu furentis turbines parere ſolent. Si eſſe cupidus deſineret, ſi ambitioſus, ſi filiorum, qvos ſine rubore oſtentaret, oblitus, ad Eccleſiam auguſtam ſe converteret, felicem fore ſedem Apoſtolicam: Aſt ſi cum majore potentia filialem excitatem adaugeret, in præceps omnia ruitura, concuſſum iri Italiam, multa ſubverſum: Noſſe namq; ſe hominem alta ſe aper agitantem veſanoq; amore ut filios ad ſummum eveheret rapi: Caterum ad aureum ſuſurronem qvendam inſonuiſſe, neſcio qvæ turpia, ſacrilega, nefanda, gradus utpote ſibi ad id rerum culmen non literis, non continentia, non charitatis fervore, ſed auro & argento, pollicitisq; grandibus ſcalam ſibi conſtruxiſſe: Id ſi ita eſſet, paradiſi muris ſcalem hanc, ut Chriſtus dejiceretur, appoſitam eſſe, non ut coleretur ad gloriam capeſſendam.* Conf. *Stella, Volateranus* l. 22. col. 822. m. *Onuphrius* de hoc Pontifice p. 337: *Nonnullorum*, inqvit, *Cardinalium cæca ambitione & avaritia corruptorum opera tantam dignitatem dicitur aſſecutus, qvi poſtea in ingrato Pontifice perfidiam maximam experti debitas ſcelerati ſtudij venaliq; ſuffragij pœnas dedere.—Ex reliqvis porro, qvi ejus Pontificatus auctores fuere, aliqvi non longè pòſt variis calamitatibus ſunt affecti, partim exilio, partim deterrimo carcere, partim violenta morte damnati.—Porrò autem ejus pontificatus initio, rebus Urbanis intentus, carcerum viſitatores inſtituit, & qvatuor judices creavit, qvi de qvacunq; cauſa capitali cognoſcerent; & die Martis omnibus ſe adire & alloqvi volentibus, ſeipſum exhibuit.* Tyrannis ejus deſcribitur ab *Onuphrio*

Innoc. VIII. 1484.

Digitized by Google

Alexãder VI. 1492.

p. 340. *Guicciardinus* apud *Spondan.* l. c. n. 21. de Alexandro VI. ait: *Solertia in eo & sagacitas singularis, consilium excellens, vis ad persuadendum admirabilis, & ad res graves pertractandas diligentia ac dexteritas incredibilis; hæ tamen virtutes longo intervallo à vitiis moribusq; superatæ.* Filios Alexandri VI. enarrat *Mariana* l. 26. c. 2. *Author Nepotism. Rom.* l. 2. c. 3. p. 48. de hoc Pontifice: Assumtus ad Pontificatum ann. 1492. 1. d. August. in Romam non dico Nepotismum, sed Natismum, imo Nothismum invexit, dum se prorsus ad suorum spuriorum augmenta convertit—Vaticanum spuriis replevit, qvi merito à Pasqvino *II. Bastrardismo* Nothismus appellatur. *Onuphr.* in vit. *Guicciard.* l. 1. Cujus postremi hoc judicium extat de Alexandro: *Non sinceritas, non verecundia, non veritas, non fides, non religio ulla aderat.* Judicium de *Guicciardino* lege apud *Spondanum* Annal. 1534. n. 18. *Guicciardinus Excellentissimus, ut breviter dicam, scriptor & paucissimis antiqvorum historicorum, recentium nemini gravitate sermonis, sententiarum pondere, ratiocinationum circumspectione, postponendus, pleriq; eximiis anteponendus. Qvi si nonnunqvam acrem se gestorum Principum aliorumve de qvibus agit, censorem exhibeat; culpa hæc est noxiorum, non historicorum; qvi gravius culpandi ipsi forent, si male facta tacerent, qvibus alij prudentiores fiant, & à similibus peccatis abstineant, vel virtute vel pudore. Sententia est enim Domini, qvæ non fallit: Nihil esse opertum qvod non reveletur, neq; absconditum, qvod non sciatur. Produxit autem vitam Guicciardinus usqve ad annum millesimum qvingentesimum qvadragesimum; qvo defunctus est, magnâ interim prudentiâ & auctoritate in sua Republica versatus.* *Volaterranus* d. l. c. 824. Ut de Annibale scribit Livius, æqvabant in Alexandro vitia virtutes. Vide pluribus auctorem laudatum. *P. Langium* Chronic. Citiz. ad ann. 1492. & *Author Nepotism. Rom.* l. 2. c. 3. Dissimulat hæc omnia *Nauclerus* generat. 50. & 51. ut & *Bzovius* anno 1503. de qvo benè *Spondanus* ad annum 1503. n. 5. *Qvi solas virtutes, vitiis aut negatis aut excusatis cupierit, Bzovium adeat, ex indicibus Borgianorum eas in ipsorum gratiam tractantem.* » Hic Alexander omnes excogitavit vias pecuniam colligendi, qvæ » suis cupiditatibus suppeteret, qvapropter novum scriptorum *brevium* » *collegium* instituit numero 80. qvorum loca singula 750. aureis venire voluit. *Onuphrius* in vita. *Volaterranus* l. 22. c. 824. Tanti triumphi per urbem ob ejus electionem exhibiti fuere, ut nunqvam aliàs similes, qvorum partem *Corius* Historicæ suæ inseruit *part.* 7. addens: Ingressum eum » esse in Pontificatum mansvetum ut bovem (erat Bos gentile ejus insigne) » sed administrasse ut leonem. Symbolum ejus fuit: *Ad Dominum clamavi cum tribularer & audivit me.* Ita *Spondan.* annal. 1492. n. 21. Patrum Consilium

cilium coëgit ruinam reformidans, ob odium Caroli Regis Galliarum, ubi ſic allocutus eſt Patres: *Videtis, Filij, Carolum Gallorum Regem, Italiæ magnam partem ſubegiſſe & eam armis virisq; implevisse; à Pontificia ſede oppida urbesq; ademiſſe, jam penitus Eccleſiam everſurum.* Videmus enim jam multos proditores, multos ſedis Apoſtolicæ hoſtes cernitis. &c. Hæc *Stella* in ejus vita p. 278. Reverſo in Vaticanum Alexandro, *Carolus pedes deoſculatur*, ac miſſam celebranti aqvam lavandis manibus miniſtrat. Qvos ritus Pontifex, in pergula qvadam arcis S. Angeli depingi voluit. Conf. *Morn* Myſt. Iniqv. p. 1322. Bellum ſuſcepit cum Catharina Vice-Comite » Hieronymi Riarii Comitis relicta vidua, qvæ tandem debellata, & ca» ptivata, Pontifici viva præſentata eſt. Ex qvo Pontifex ipſe non aliter, » qvam ſi per maximum ſuperaſſet ducem gloriatus.—Valentinum Pon» tifex, cum Apoſtolica authoritate, Ducali dignitate inſignivit; illumq; » civitatum earundem atq; aliarum ditionis Eccleſiaſticæ, urbium, Prin» cipem declaravit. Dejecit itaq; Regulos omnes, qvos prædeceſſores » ſui Pontifices, maximè Clemens IV. annis centum elapſis, in urbibus Flamineæ, & Umbriæ vicarios Eccleſiæ inſtituerat &c. *Stella* l. c. De actitatis Alexandri VI. prolixè *Spondan.* annal 1494. ſq. *Sabellicus* ennead X. l. 8. & 9. qvi etiam artem ejus in Rege fallendo monſtrat p. 782. De *morte* Alexandri VI. juvat audire *Spondanum* annal. 1503. n. 5. *Hoc igitur anno, ſcribit, Alexander Pontifex, dum totus eſſet in rebus filij Valentini provehendis: (Utroq; jam in partem Hiſpanam propenſiore, qvòd Gallicam in Italia deteriorì loco eſſe animadverteret) in ſummo majoris ſpei faſtigio, ut inania & fallacia ſunt hominum conſilia; ex improviſo mortuus eſt 15. Cal. Sept. veneno potatus, ut volunt, cum in hortis Adriani Cardinalis Cornetani non longe à Vaticano exnaturus, eò maturè adveniens unà cum filio; ſitimq; ex gravi æſtu ſublevare volens; errore pocillatoris vinum ex lagena medicata, qvam Valentinus eidem ipſi Adriano Cardinali aliisq; opulentioribus de medio tollendis præmiſerat, hauriens, venenum ebibit; ipſeq; item Valentinus; Deo ſcelerum vindice, qvam paraverat fraudem in ejus caput exitium convertente. Rem enim ita geſtam eſſe, pleriqve Itali, ipſiq; Hiſpani ſcribunt, ut ceteras nationes taceam.* Adducit ſc. Gvicciardinus l. 6. Marian. l. 27. c. 2. Conf. Onuphr. Panv. p. 341. *Hic ille Alexander eſt*, inqvit Angelocrator l. 8. Chronol. p. 506. a. *qvi Gemen Bajazetis Turcarum Regis fratrem Romæ captivum pro ducentis aureorum millibus à Turca receptis veneno interfecit. Hic ille, inqvam eſt, qvi ſuam tyrannidem tueri volens, eundem Turcarum Monarcham adverſus Gallorum Regem in adjutorium vocabat: & ut Neapolitanum regnum ac Roma ipſa pro ſuis luxuriis, Othomannici imperij munimenta eſſent, effecit. Qvi Antonio Mancinello viro doctiſſimo n-*

tramq; manum ac linguam abſcindi juſſit, quod in impios ejus mores, ſpurciſſimam vitam, atque inaudita ſcelera elegantem orationem ſcripſiſſet. Dum autem parato convivio opulentes aliquot Senatores ac Cardinales eodem veneni genere, quo Gemen occiderat, interfici mandaſſet, contigit ut incaute ab hu, qui pocula porrigebant, mutata lagena Alexander & ipſe venenum hauſerit, ſicque una cum Senatoribus ac Cardinalibus illis perierit. Quum itaq; mortem ſibi inſtare videret, deſperabundus ex ſecreto conclavi librum ſibi ſuum necromanticum aſferre quendam jubet, qui conclave illud ingreſſus diabolum papali habitu indutum aſſidere menſæ videt, & territus quærit ex eo quis ſit? Tum diabolus: Ego ſum Papa, reſpondet. Quo audito fugit ille & Papæ hoc renunciat. Papa verò ſuum familiarem facile agnoſcens, iterum additis minis mandat homini, ut librum illum ſibi inde aſportet. Poſtea Alexander cum ſuo conſiliario diabolo expoſtulavit, & diu diſputavit, quod promiſſis ſuis non ſtaret. Aliquando enim ex eo quæſiverat, quamdiu papaturus eſſet? & reſponſum acceperat: Undecim & octo. Unde ſibi longiorem vitam pollicebatur. At Diabolus illi oſtendit, ſe non dixiſſe undecim annos & octo annos, qui ſunt 19. ſed undecimo, videlicet annos; & octo, videlicet dies. Confer *Author Nepotiſm. Rom.* l. 2. c. 4. Sanazarii Epitaphia in obitum Alexandri vide ap. eundem *Angelocrat.* l. 8. Chronolog. p. 506. *Bullas* edidit 12. quas lege ſis Tom. I. Bullar. M. Cherubini p. 465. ſqq. I. Primæ Titulus eſt: *Contra ſibimet jus dicentes, aut Cavalcatam aut hominum miſſionem facientes in Statu Eccleſiaſtico.* II. Secundæ Titulus: *Inſulæ novi Orbis à Ferdinando Hiſpaniarum Rege, & Eliſabeth Regina reperta & reperienda, conceduntur eiſdem, præpagandæ fidei Chriſtianæ cauſa.* III. Tertia præfert hanc inſcriptionem: *Subjectio Congregationis Fratrum Apoſtolorum pauperis vitæ, ſub Regulæ S. Auguſtini.* IV. Quartæ ſumma eſt: *Inventio tituli Crucis D. N. JESU CHRISTI Salvatoris die ultima Dominica menſis Januarij 1492. in Eccleſia S. Crucis Hieruſalem nuncupata de Urbe. Et conceſſio plenariæ peccatorum indulgentiæ, pro ea die illam viſitantibus.* V. Quinta eſt *Privilegium Ordinis Fratrum Eremitarum S. Auguſtini, quod officium Sacrarij Apoſtolici, per unum ex eis exerceatur.* VI. Sexta habet titulum: *Contra non ſolventes cenſus, canones, & alia jura regalia, Rev. Cameræ Apoſtolicæ.* Argumentum. VII. Septimæ eſt *Unio Congregationis Monachorum Ordinis Ciſtercienſis in Provincia Thuſciæ Monachorum ejuſdem Ordinis in Provincia Lombardiæ & ex eis inſtitutio unius Congregationis S. Bernardi in Italia nuncupandæ, cum ſtatutis, & ordinationibus pro ejus regimine.* IIX. Octava continet *Privilegia ædificantium in via Alexandrina nuper in Urbe directa, à Caſtro S. Angeli ad plateam S. Petri Principis Apoſtolorum.* IX. Nona inſcribitur: *Quod pauperes Jeſuati, de ci[vi]tate*

Alexander VI. 1492.

tero Patres Jesuati S. Hieronymi nuncupentur, ceteris religionis ejusmodi denominatione interdicta. X. Decimæ tale extat Summarium: *Institutio officii Summatoriæ literarum Apostolicarum, in officium perpetuum vocabile, cum indultorum & gratiarum concessione.* XI. Undecima conscripta est *Contra offendentes, per se vel alium litigantes in Curia Romana, eorumq; Judices, Advocatos, Procuratores, Notarios testesq; & alios.* Extremæ inscriptio est: *Concessio Gubernij quarundam Terrarum Status Ecclesiastici, Cleriæ R. Cameræ Apostol.* *Alexãder VI. 1492.*

§. XCIV. *Pius III.* trigesima à creatione sua die obiit, nihil rerum â se gestis, qvas animo conceperat, inqvit *Volateranus* l. 22. fin. *Traditur arsisse, Spondano* teste *ann. 1503. n. 7. cupiditate Ecclesiæ mores adstringendi severiori censura, ac præsertim urbis Romæ & curiæ totius tetrum odorem amovendi: idq; consilium in qvodam Patrum conventu, priusqvam, susciperet diadema, palam exposuisse, cumq; ante electionem decretum à Patribus fuisset, ut qvicunq; Pontifex renunciaretur, intra triennium Episcopos ad Concilium generale evocaret, ipsum prædicto conventu significasse, nolle se biennium expectare, sed rumpere continuò moras ad Concilium celebrationem. Ad præclarum sanctumq; hoc propositum importune mors disturbavit:—Ad hujus Pij obitum Raphael Volateranus Historiam de Pontificibus in sua Anthropologiæ perduxit: totumq; opus suum Commentariorum Urbanorum, qvos scilicet in Urbe Roma conscripsit, & ex mille penè utriusqve linguæ voluminibus congessisse ait, Julio Pij Successori inscripsit.* Post Pii obitum, qvod Urbs turbata esset Valentini, « & Ursinorum dissidiis, electionem Successor extra conclave decretam « esse Gvicciardinus scribit: qvippe *Julianus Ruvereus* amicis auctoritate & opibus potens, tot suffragia sibi obstrinxerat, ut iis, qvi « contra sentiret se opponere non audentibus, jam certus & decretus Pontifex conclave ingressus, antequam illud clauderetur, eâdem nocte, qvæ « fuit ultima Octobris, ad Pontificatum assumptus fuerit. Qvi vel primi « fui Juliani nominis respectu, vel, ut fama fuit, qvo suarum cogitationum magnitudinem indicaret; vel ne etiam nominis præstantia Alexandro decessori cederet, *Julius* appellari voluit, non qvidem intuitu « Julii retrò Pontificis Romani, & mihi ingenio viri ac pacifici, sed Julii « Cæsaris ob bellicam virtutem præstantissimi Ducis: (à cujus natali usq; « ad Pontificatum hujus Julii numerantur anni 1600. pleni) qvem & imitari « egregius bellator qvæsivit. Qvacunq; verò de causa Julius fuit inter Ro- « manos Pontifices ejus nominis secundus: assumpto sibi signo sive sym- « bolo, *Dominus mihi adjutor, non timebo, qvid faciat mihi homo.* Eum- « demq; ferunt, ut se formidabiliorem redderet, prolixam barbam alu- « isse,

Digitized by Google

Julius II. 1503.

isse, contra ferè morem majorum, qvi barbam deponere consveverant: « qvanqvam potuerit etiam id præstare ad majorem qvandam intuen- « tibus reverentiam incutiendam. Nec tamen hoc ab initio feciſſe, ob- « servant alii ex numiſmatibus vultum ejus primis Pontificatus annis im- « berbem repræsentantibus, cum alia barbatum exprimant. Hactenus « ferè *Spondanus* l. c. De hoc Pontifice *Onuphrius* p. 344. *Nemo*, ait, *superiorum Pontificum Petri patrimonium majore animi præstantia tutatus est, aut latius proferre contendit.* Idem *Mutius* confirmat l. 30. p. 311. Scitè qvoq; de eo scribit *P. Lang* in Chronico Citizensi ad ann. 1513. *Julius Papa non tam Apostolicæ sedis claviger, qvàm armiger, vi & armis Serviam, Ravennam, Imolam, Faventiam, Forilivium & nonnullas alias Romanæ Ecclesiæ terras, juvante Maximiliano Cæsare, qvi & ipse Romano Imperio multa tunc recuperavit, à Venetis recepit & eripuit.* Electus, duas filias potentissimis Romanorum matrimonio jungit. *Bentivolos* Roma pellit, eorumq; domos plebis rabiei exponit. *Venetos* excommunicat. Ludovicum XII. Galliarum Regam Italia pellere allaborat. In Alphonsum Ferrariæ ducem, qvod à partibus Gallorum esset, gladium stringit. Gvicciardinus vocat hunc Pontificem *morosissimum, intolerabilem, truculentum*, & qvietis impatientem, qvi in eximios qvoq; viros immanes inimicitias exercuisset. *Morn.* Myst. iniqv. p. 1351. Ludovicus XII. Conventum nationalem apud Turones indicit ann. 1510. ineunte septembre, ubi qvæsitum: *Num liceret Papæ absq; causa Principi bellum inferre?* Responsumq;: *Non licere.* Item: *Num tali Principi pro sua defensione fas sit eum invadere, seq; ejus obedientiæ subducere?* Definitumq;: *Fas esse.* *Gvicciardin.* lib. 9. Audiatur *Busser.* lib. 15. n. 9. p. 205. *Ludovicus postqvam necessitas belli indicta est; gnarus in qvem hostem arma capesseret, cui religionis atq; Ecclesiæ nomen pro clypeo foret, uti se in hac arma communiat, Episcopos totius Galliæ Turones convocat, atqve apud eos Gvilielmus Brissonetus Antistes Maclovicnsis & Cardinalis conqveritur; Regem nulla sua culpa à Pontifice impeti; ab eo vim Ferrariensi Duci inferri, una de causa, qvod Francis socius & amicus esset, simul statuisse Francos omnes ab Italia pellere; Regem adhibuisse omnem industriam ut ab irato pacem exoraret; perstare iram Pontificis, bellumqve iniqvissimum palam indicere; Regem flagitare qvid in eorum articulo sibi agendum sit.* Atq; ut responsum certius habeatur, ab cœtu Præsulum octo potissimum postulata; » qvorũ erat hæc summa, an liceret vim iniqvè illatam à Romano Pontifice armis repellere; uno consensu responsum est, repelli eam posse, nec » metuendas diras si adjungerentur excommunicationes, imo posse juxta » Concilii Basileensis decreta Regi regnoq; consuli, more majorum. Postremo

» ſtremò ſancitum, ut ea ſignificarentur Pontifici, atq; is rogaretur ſup-
» pliciter, uti à propoſito bello abſiſteret; ſi recuſaret, compellaretur
» indicere generale Concilium, ut à Patribus Baſileenſibus ſtatutum
» fuerat. Iis conſtitutis venit Rex, ne qvid pecuniæ aut literarum Romam
» deferretur; & ipſe anno reliqvo hæſit in Francia; cunctatione præpo-
» ſtera, cùm Pontifex arma indueret, nec voce jam promoveret bellum,
ſed manu & ferro. *Thuanus* teſtis eſt, Ludovicum ab infeſto Pontifice
proſcriptum, lib. 1. ann. 1505. p. 23. idq; temerè & injuriosè, p. 30. Mo-
ventur igitur arma utrinq;, Maximilianus Imperator Ludovico adſiſtit.
Has confœderationes non curans Pontifex, parat ſe pugnæ, claves de
ponte in Tiberim projicit, ſtrictoq; enſe, alta & ſonora voce inclamat:
Qvia clavis Petri non amplius valet, valeat gladius S. Pauli. Bruſch. Huld-
ric. Hutten. Gilbert. Dacher. Sanazar. apud *Angelocrat.* lib. 8. vel ſicut
aliàs refertur: *Qvandoqvidem claves Petri non ſufficiunt, non deerit nobis en-
ſis Pauli.* *Lætus* Hiſtor. p. 511. *Morn.* p. 1359. De his profectionibus bel-
licis Julii II. ingenuè *Spondanus* 1511. n. 1. *Anno Chriſti*, inqvit, *1511. indi-
ctione 14. facta ſunt ſigna & prodigia multa in cælo & in terra; hoc eſt, in Ec-
cleſia & regnis temporalibus: ita peſſum cuncta ire cernebantur. Julius Ro-
manus Pontifex æſtuans vehementiſſimè, qvòd obſidionem Mirandulæ ad finem
ſuperioris anni inchoatam, leniùs qvàm pro rapido ipſius ingenio, ob temporis
aſperitatem, & multarum rerum neceſſariarum pecuniam, validamq; obſeſſorum
propugnationem, procedere cerneret: rem cunctis retrò ſeculis inauditam, præ-
ſentiâ ſuâ accelerare conſtituit: parum attendens, qvàm tantæ majeſtatis ſubli-
mitate indignum exiſtimari poſſet, in caſtra ad expugnandum obſcurum oppidum
Chriſtiani Principis, qvi nullâ re cum læſerat, aut Eccleſiam Romanam vel religio-
nem, proficiſci; mirantibus aulicis, Cardinalibus diſſuadentibus, nec minùs aliis
Venetorum legatis improbantibus: ut omnino conſpicuum colorem, ac pene
juſtam cauſam præbere velle videretur is, qvi alioqvi contra fas & æ-
qvum, Concilium adverſus eum cogere parabant.* Multis hæc proſeqvi-
tur *Buſſier.* l. c. num. 9. pag. 206. *Mirandulam munitam arcem in*
Flaminiæ finibus, difficillima hyeme vi expugnat.—Vertùm cùm len-
tiùs, qvàm ipſe recupere, tres progrederetur, è gravi morbo vix dum re-
creatus, in caſtra contendit; ac ſuſcepta cura expugnationis, nulli labori,
nulli periculo parcere, uti arcem ad extrema adigeret; videbatur annis
gravis, nam ſeptuageſimum decurrebat, ea vir dignitate, loricam in-
dutus ac ſuccinctus enſem, freqvens in ſuggeſtibus tormentariis, ma-
chinas bellicas in muros librare; diu noctuq; vigiles curas obire, im-
mittere milites ad impreſſionem, frigidos imbres atq; aſperrimum gelu

Julius II. 1503

sub tabernaculo perpeti, munusq; implere tum ducis, tum militis. Nec
Jul. II. 1503. à periculo immunis solicitudo hæc fuit; sæpe vibratis in ejus tabernaculum tormentis hostium, ut semel duo domestici in culina ejus occisi sint, & ipse tabernaculum commutaverit sæpius; vix tamen unqvam è castris digressus. Tanto ardore vicit tandem hyemem & fortitudinem hostium; Nam Mirandulani desperatis auxiliis, cùm murus jam magna parte prostratus, & fossarum aqvæ alto gelu constrictæ, hostē admitterent parantem in proximam diem oppugnationem; pacti sunt deditionē, Tiulcia cum bonis & liberis abire permissa; sed Alexandro, & qvibusdam centurionibus captivis. Julius moræ impatiens, cum in arcē portis obstructis nō illicò pateret aditus, in eam per muri ruinam sublatus sensum victoriæ magnū percepit. *Flactenus Busseres.* Christi in terris Vicarius, inqvit *Gvicc. l. 9.*
„ Urbem Christianam invadit, senex licèt & æger bellum in Christianos à
„ se concitatum, præsentia sua urget. Et *Monstr. eletus* ap. *Morn.* Myst. Iniq. p. 1355. appositè. *Sedem Petri deseruit, ut Martis titulum assumeret, bellorum DEI triplicem coronam apertis campis exponeret, & in excubiis noctem transigeret: Et mitras, cruces, lituos in castris volitantes, qvam pulchrum esset videre, Deus novit: Diabolos saltem minimè adfuisse verisimile, ubi tam vili pretio benedictiones prostabant.* Wicelius Paparum alioqvin acerrimus defensor, de hoc tamen Pontifice ingenuè scribit: *Marti qvàm Christo propiorem fuisse.* Carmina de hoc Julio II. vide ap. *Angelocrat.* l. 8. p. 508. Chronolog. Non prætereundum est, qvod narrat *Spondanus* ann. 1512. n. 4. de Ludovici qvadam moneta ex Pithæi lib de Magnitud. Reg. Franc. qvòd desertus ab omnibus, cudi fecerit monetam auream, altera parte sic inscriptam: LUD. XII. D. G. REX. FRANC. DUX. MEDIOLAN. Altera: PERDAM BABYLONEM. Vide *Thuanum* l. 1. Hist. ann. 1515. qvi sic refert: *Cusos etiam Neapoli aureo nummo, qvi effigiem suam ex una parte & insignia Neapolis ac Siciliæ ex altera referebat, cum hoc elogio,* PERDAM BABYLONIS NOMEN; *qvales adhuc hodie reperiuntur.* Addit *Spondanus* Ludovicum immanibus postulationibus delusum & desertum esse, à Maximiliano Imperatore. Aliter tamen *Johan. de Busieres* Hist. Franc. l. 15. n. 9. hæc narrat. *Interea Maximilianus conciliandæ paci intendebat; à Julio sæpiùs de auxilio compellatus, cum nec Ludovicum deserere vellet, nec in Pontificem bellum suscipere; dissentientes revocare in amicitiam studebat; atqve in id votum acceperant Electores, & ipsi à Pontifice appellati, Florentini cæteriq; idq; Veneti peroptabant summopere, qvi tædio belli tam arduis, & metu futurorum haud difficulter ab armis cessissent, atqve Imperator Gurcensem Pontificem sibi acceptissimum, oratorem ad Julium destinaverat, ut pacem confingeret. Ne qs*

abire

absre videbatur consensurus Julius. Quibus enim præsidijs rem tantam tamq; difficilem aggrederetur; Francos ex Italia pellere; hoc est bellicosissimam & potentissimam gentem deturbare munitissimis urbibus, eoq; calamitatis adigere, ut Jul. II. 1503.
rueri parta non possit, & cum clade perpetuam ignominiam perpeti? Jam deficiebant Helvetij, & tentatis frustra Insubribus, ferocitatem abjecerant; præterea qui aureis duntaxat pedibus ingrederentur unde immensæ opes, quibus promoverentur tantæ corporum moles? Ferdinandus in bellum parùm admodum conserret; assuetus arte grassari, alienis sumtibus augere sua commoda, & tragœdias spectare è proscenio; in Venetis plus impensæ apponi, quàm fructus exigi; qui jam cladibus & miserijs fractis, bellum traherent potiùs ac ferrent, quàm gererent, viribus exhausti atque pecunia; quibus quiete & otio, non labore & bello opus ad valetudinem foret; porrò Anglus longiùs ab Italia distabat, nuper initum fœdus cum Francis vix nulla obortâ causâ solutarus. Ita rem æquâ lance pendentibus videbatur pax certa. Attamen Julius in contrarium raptus, novam paci optatæ Conditionem adjecit, ut Genuæ libertas daretur, liceretq; suis legibus civitati agere. Eo modo abrupta pax. Et n. 10. p. 208. *Non cessabat interea Maximilianus paci contrahendæ incumbere miseratq; Gursensem Episcopum, ut rem conficeret. Et quidem conceptus à Pontifice magna honoris pompa, cùm se superbius & arrogantius gereret, nec Pontifex sincerè pacem admitteret bellum intervallo brevi sopitum consurgit.* Cæterum occasione hujus nummi Ludoviciani, cujus mentio facta suprà, delectationis ergo unum & alterum subjiciam memorabilem facta Transsylvaniæ inventem inferius. n. 81. 82 83. 84. Vide *Luckij* Syllog. numism. & *Joh. Leonhard. Weidner. IV.* Theil Emblem. p. 285. multis. *Bullas* edidit Julius II. triginta & unam, quas vide ap. *Cherubin.* T. 1. Bullar. M. p. 477. Præcipuæ sunt: I. *Contra Barones & Communitates Status Ecclesiastici, eorum territoria non custodientes à Bannitis, furibus & aliis delinquentibus.* III. *Damnatio Simoniacæ electionis Summi Pontificis Romani, cum pœnarum impositione in electum, eligentes, & eorum complices.* IV. *Innovatio Constitutionum Bonifac. VIII. Alex. V. Pij II. & Innocent. VIII. contra provisos, ingerentes se in administrationibus benefitiorum, literis Apost. non expeditis. Et contra non solventes annatas Camejus dicentes, aut cavalcatam* * *facientes &c. eorumque receptatores & fautores.*

* Nota obiter, *Cavalcatas* esse coadunationes, invasiones, occupationes, uti constat ex Bulla 1. Alexand. VI. *Inter multiplices &c.* p. 465. b. T. 1. Bullar. M. *Cherubini.*

X. *Approbatio & Institutio Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Paula, qui aliàs Eremitæ nuncupabantur, & confirmatio unius Regulæ à B. Francisco pro dictis Fratribus, & aliæ pro Sororibus, & alterius pro Tertiariis editæ; cum plurimarum gratiarum & privilegiorum elargitione, quæ propterea mare magnum appellatur.* XV. *Institutio Collegij Scriptorum Archivij Romanæ Curiæ Notariorum, in causis Commissariis in Urbe, apud Judices proprios Notarios non habentes. Et concessio facultatis creandi alios Notarios, ac legitimandi Bastardos.* XIX. *Contra pugnantes in duello, aut illud permittentes in Statu Ecclesiastico.* XX. *Prohibitio occupandi bona naufragantia in locis Maris S. R. E.* XXII. *Extensio Constitutionis à Pio II. editæ, contra appellantes à Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumq; complices & fautores.* XXIV. *Homicidæ & aliorum rei criminum, quorum pœna in Provincia Marchiæ esset capitalis vel sanguinis, non audiantur, nisi priùs in carceribus constituti. Et homicidæ attingentes annum 20. pro majoribus 25. habeantur.* XXV. *Anathematizatio hæreticorum & aliorum contravenientium contentis in ista constitutione, quæ Bulla in Cœna Domini nuncupatur.* XXVII. *Indictio Sacri Oecumenici Concilij Lateranensis quinti, pro die 19. mens. April. Anni 1512. Et damnatio Conciliabuli Pisani.* XXVIII. *Declaratio Jurisdictionum Vicarij Papæ, Gubernatoris, Auditoris Cameræ, Senatoris aliorumq; Judicum Curiæ Capitolij ac Marescalli Urbis.* XXIX. *Reintegratio Inditi Populi Romani ad jurisdictionem, quam ejus Conservatores in Urbe & ipsius populi Castris, præsertim super Consulibus Artium & Annonæ, hactenus exercuerant, nec non & ad superioritatem in Civitate Tybertina.* XXX. *Gratiæ, immunitates & privilegia Canonicorum Regularium Congregationis S. Salvatoris Ordinis S. Augustini.* Et hucusque perduxit talem Historiæ Summ. Pontificum *J. Stella Sacerdos Venetus.* De *Electione Maximiliani* Regis Roman. Vide T. III. Script. G. Freheri p. 17. seqq. De Coronatione p. 24. De Henrici VII. Anglici Regis Legatione ad Maximilian. & Imperii Ordines in Comitiis Confluentiæ 1492. pag. 36. Expeditio Italica Maximiliani describitur à *Gamillo Gilino*, habeturque d. l. p. 88. seq. Bellum Bavaricum à *Joh. Trithemio* descriptum p. 97. Bellum contra venetos *Mich. Coccineus* enarravit T. 2. *Freheri.* f. 167. Apologia pro eo contra calumnias Gallorum edit. anno 1452. citante *Freherо* T. 2. Script. Germ. Maximiliani Formul. Articulor. 1508. vide in *Goldasti.* Constit. Imp. T. 2. p. 116. *Edictum* Bandi p. 117. *Gravamina* Nationis Germanicæ anno 1510. p. 119 *Remedium* contra Gravamina, p. 120. *Remedium* pro civitatibus Imperii & animarum salute p. 120. *Epitome Pragmaticæ sanctionis* anno 1510. p. 123. De *expeditione* in Turcas suscipienda anno 1518. p. 127. *Consultatio* Germanica p. 132. anno 1518.

Jul. II. 1503.

1518. *Cæsarii* responsum p. 138. *Rescriptum* ad Leonem X. Pontificem de Controversiis Lutheri p. 148. Cenotaphia Augustæ Vindel. posita. vid. *delic. Itiner. Nathan. Chytr.* p. 273. &c. Extat seorsim excusa *oratio Legatorum venetorum* ad Dominum *Maximilianum Cæsarem* habita Memmingæ 3. Kal. Januar. 1508. qvam integram exscribi fecimus, unà & Responsum Maximiliani, cum forsitan plurimorum hactenus fugerit oculos *Jul. II. 1503.*

Qvod sine honoris præfatione te adierimus, Cæsar, non mirabere; Intelliges namq; ex orationis serie, qvare te, qvi DEI nutu summum in terris teneas imperium, decenti veneratione dignati non sumus. Consvevit enim Veneta Resp. in veneratione Regum maximorum & Principum non modo esse humana & liberalis, sed & prodiga, qvæ teipsum, uti cœleste qvoddam Numen, est venerata, coluit, adamavit, observavit, credens fore, ut ea mansvetudine & observantia delinitus, clementiorem te ergo se ostenderes, foveres & amplectereris. Sed qvàm collecta eorum spes fuerit irrita, vana fiducia, & qvàm eos concepta fefellerit opinio, liqvidò vel ex hoc contueri liqvet, qvod te ab eo tempore, qvo Belgarum dux es declaratus, & postea cum Patri Collega datus, regio sis insignitus diademate, non modò immitiorem, qvàm decuit, te erga eos ostenderis; sed (invidiam verbo abesse volo) nedum inimicum sed & hostem in omnibus te ostenderis. Dic qvæso, qvo unqvam loco, qvo tempore persequi pollentes res Venetas desiisti? qvando unqvam tuta confinia liqvisti? qvando, in qva terra & mari non sis infectatus? Duriorem te aliqvando experti sumus, qvam immanissimam belvam, deterrimamq; orbis pestem, Turcorum Imperatorem, qvi etsi inexplebili siti patulo & cruento ore inhiet, immineat Christianis, & machinetur interitum, Machometisq; imbutus spurcitiâ, sancta omnia profanet, pessundet, avertat; Fœderibus tamen stare & uti didicit, qvæ certis temporibus sanctè religioseq; colit. Tu contrà eos credis irrusus fœdera adinventa, qvo rebus tuis plurimum conducant, præterea flocci-pendis, despicis & condemnas. Cum non multa ante tempora Italiam peteres, laturus, ut prædicare consvêsti, Ludovico Mediolanensium Tyranno opem, nos in tua fœdera asciviſti, promisisti nedum ampla, sed ingentia. Parumus, uti par fuit, orbis moderatori; Castra locavimus, militem contraximus, profudimus æs immensum, qvo tibi nedum gratificaremur; sed, si casus exposceret ingruente necessitate fidam navaremus operam, & parati essemus in omnes eventus. Qvare qvàm potentissimum Gallorum Regem, tibi infensissimum hostem in nos concitassemus, inabolibile & nunqvam te erga intermoriturum nostris credebamus

bamus meritis. Sed qvum nil tale suspicaremur, tua in nos adversa arma animadvertimus, & si vires tibi affuissent, prout abunde animus fuit, vel periculum adiissemus summum, vel insigni qvadam clade fuissemus affecti. Sed cùm cerneres vanam sine viribus iram, inglorius iter es remensus, adiistiq; nobis permittentibus, patrios lares. Qvæ res etsi justa nobis induisset arma, potuissemusq; summâ nostrâ gloriâ & maximo commodo totam ademisse Athesim, qvum fugienti, qvàm cedenti fuisti similior; distulimus tamen bellum, cujus justissimam causam tu nobis præstiteras: ne à qvoqvã, vel iniqvissimo æstimatore insimulari possemus, egisse qvicqvam, qvod veniret imputandum. Sed qvantò nos tui viderunt agere modestiùs mansvetiùsq;, tantò petulantiùs immaniùsq; sunt adorti. Depopularunt contra jus gentium, agros colonorum nostrorum: vim pecorum abegerunt ingentem: latè omnia suburbia incendio devastarunt: villarum everterunt culmina, lætas segetes frugiferasq; succidentes vites. Qvæ injuria & accepta clades ita Principis, patrum & plebis animos movit, ut nos continuò submiserint, qvi tibi majoris more bellum denunciaremus, qvod tantò gerunt obstinaciùs, qvantò læsi majori sunt ira, perciti & implacabilius exasperati in ferrum & arma. Bello itaq; accingere, qvi tantopere adamâsti ferrum, sitisti sangvinem, æqvi & justi fuisti transgressor. *Jul. VI. 1503.*

RESPONSIO MAXIMILIANI.

Documento erunt Veneti piscatores terrarum orbi, qvàm sit inhonestum, indecens & turpe objectare alteri crimen, qvo is, qvi objicit, ita est imbutus & contaminatus, ut nullâ dicendi arte, nullis figmentis vel argutis dictis possit purgari. Nobis impingere eas artes non erubescunt, qvibus à suæ originis initio semper sunt usi. Qvis enim unqvam tantæ fuit providentiæ, virtutis aut prudentiæ, qvi ab ipsis non fuerit illusus, insidiis circumventus, aut fraudibus deceptus, astu, mendaciis, dolo, perjuriis principatus plerosq; everterunt; Civitatibus & provinciis imposuere fræna. Hæ sunt artes, qvibus plurimùm pollent: Hæc spicula, qvæ torqvent, & jacula, qvibus bella gerunt. Occiduat insontes, circumveniunt pupillos, despoliant orphanos, Regibus aconita miscent, nobilibus mortem clandestinè intentant, spiritualium & DEO dicatorum hominum bona diripiunt, optimarum civitatum facultates distrahunt, nihil nefarium, scelestum & flagitiosum omittunt. Sed ut vetera & abolita temporis diuturnitate posthabeamus, recentioribus insistere juvabit. Nonne hisce artibus Scali feros à Verone Imperio deturbarunt? Nonne neqviter & malitiosè Carrariorum splendidissimum principatum everterunt, Paduanis

duanis civibus jugum imponendo? Sic Umbrios, Parmenſes, ſic plerosq; Italiæ proceres, paterno regno ſpoliavere: ſic Cypri regno potiti ſunt. Cypri regni occupatio plus in ſe gloriæ & ſplendoris habeat. Jacobo namq; Regi, qvi virtute ab ipſis vinci non potuit, Martii, Coronarii Venetis civis filiam, amicitiæ prætextu, deſponſarunt, ejusq; operâ, cùm à fœmina minùs eſſet amatus, optimum & juſtiſſimum Regem veneno necavere. Nec item à ſuperſtite impuberi filio, qvò regno potirentur, noxias continuêre manus. Curletam, extincti Regis ſororem, hæreditario jure regnum repetentem, exilio donavere. Et ſtructa gente Cadoliæ, Cretæ aliarumq; inſularum dominium ſunt adepti. Sed meliogeſto, Maſtrio & aliis oppidis dicetur, qvæ gentilitiis noſtris nefaria proditione ademerunt. Non valuit apud eos unqvam jusjurandum, non fœderis ſanctitas, non legum majeſtas, nulla honeſtatis ratio, non pudor, non juſti aut æqvitatis reſpectus. Perpalam aliqvando dicere ſolent: Jus regnorum non lege, ſed armis & dolis conſiſtere. O dictum tetrum, ſpurcum & abominandum, & à qvovis meritò execrandum. Et detestabilem eam ſævitiam & dominandi libidinem paſſim tota Italia eſt perpeſſa. Non extat Reſp. non Principatus aut Dominium, qvod proditione & armis petitum ab eis non ſit. Subticebimus qvantum injuriarum nefariæ conſpirationis majoribus noſtris, qvi Imperio præfuere, intulerunt, cum ne ſangvinarias qvidem manus à ſummis continuerint Pontificibus, eos veneno ſunt aggreſſi: Eccleſiæ oppida oppugnarunt; diſtraxerunt agros; virginibus ſunt abuſi; conſtupravere matronas; ingenuis pueris vim per ſcelus conſtat illatam, violata ſancta, diruta ſacella, ſacra direpta, & omne deniq; religioſum prophanatum. Qvare motos Pontifices ſuſpicamur, qvòd toties contra eos anathematis ſpicula contorſere. Sed auri vis ingens, qvo nil mortalibus charius, & qvo nihil ab ipſis intentatum relinqvitur, maxima eorum flagitia perſæpe diluit. Clemens tamen Papa Franciſcum Dandalum Legatum Venetum catenis vinctum, prandens menſæ, canum more, ſubjecit, qvod ignominioſum pæne genus eâ causâ creditur excogitaſſe, qvod reſciverat Venetos avaritia excæcatos, cum Turco jeciſſe fœdera, qvò facilius Italiâ potirentur, & ob id omne Chriſtianum nomen non modo in periculum conjeciſſe, ſed apertum maximumq; diſcrimen & ultimum exitium adductum. Qvare non immeritò canibus aſſimulari voluit, qvi cum canibus conſpiraſſet. Nonne Pium II. arma in Turcos machinantem, Anchone veneno necaſſe creduntur & Turco gratificatos eſſe? cui paulò ante Conſtantino-

Jul. II. 1503.

stantinopolim cum insigni Christianitatis jactura, cum spe potiundæ ur-
Jul. II. 1503. bis depulsos cernerent prodiderant. O homines nefarios, perditos & exitiodignissimos! qui ita frontem perfricuere, ut nō vereantur confictis mendaciis insimulare nos perfidiæ ruptiq; fœderis, dedecus, quo ipsi laborant, nobis inurere, cum tamen, dum eorum svasu & hortatu Italiam peteremus, nihil quod promiserant exequerentur, nullis non insidiis circumsisterent, nunc armis contra inita fœdera oppugnantes. Et cum parùm proficerent, consveto eorū telo veneno nos aggrederentur, omnia infesta hostiliaq; redderent. Et cum promto & salubri nostro Consilio omnes eorum conatus everteremus, novissimè purpuratos & aulicos nostros profusis largitionibus in nos armare non destitere, qvorum tamen victa opera servati sumus. Et cum post nostrum digressum vim ipsi inferrent, eamq; nostrates vi & virtute repellerent, nunc ultro qveruntur injuriam. Qvid attinet mendaciis singula coinqvinare, qvamcunq; belli prætenderitis causam, æqvissimam censebimus, lubentesq; amplectemur, modo nos non læseritis, affirmantes nos ruptorum fœderum prætitisse occasionem, aut aliqvid contra Cæsarum egisse decus. Volumus namqve cùm ab omni noxa, tùm eâ præcipuè esse insontes. Agite itaq; debachamini, ex qvo insanire libet, omnemq; concepti furoris eructate fomitem, ferro, pace posthabitâ, decernite. Deus Optimus Maximus, ruptorum fœderum testis, temeritatis & perfidiæ conscius, perjurii ultor, nefarii consilii, excogitati flagitii vindex, optatū belli dabit finem. Nos venetos proceres, qvi secundis & elatis rebus lascivientes, cervices justo plus erexere, in piscatorum redigemus numerum, actisq; eorum rebus, in piscatoria cymba victum qværere compellemus, qvem nunc Regali luxu navibus ex ultimis orbis terminis convectant. Sed ite, eâ amentiâ & vecordiâ gesturi bellum, qvâ indicitur. Germanicè extant ap. *Goldast.* Reichshandlung p. 69.

Leo X. 1513. §. XCV. Successit *Carolus V.* in Imperio, reclamantibus licet Gallis. De illustribus Controversiis circa electionem Caroli V. lege Disp. 4. *D. Joh. Strauchij* Disp. Exotericar. Extant in uno fasciculo varia scripta in 4. qvorū tituli: 1. *Oratio Legationis Francisci Regis Franciæ ad Electores Imperij, pro se in Romanum Regem eligendo.* 2. *Oratio Procerum ac magnatum regni Hispaniarū ad eosdem Principes Electores, pro suo Carolo Catholico in Regem Romanū confirmando.* 3. *Publicationis Tenor, qvo Francofordiæ, in D. Bartholomæi ade, Carolus Invictissimus Archidux Austriæ, Hispaniarum Rex ac Neapolis Dominus &c. publicè Romanus Rex felicissimo auspicio proclamatus est, vicesimâ octavâ Junij, Anno reparatæ salutis Christianæ 1519.* 4. *Excusatoria Leonis Papæ X. ad Helve-*

Helvetios. S. Ricardi Bartholini carmen Heroicum, Geniale, laudabundum & triumphans super Caroli Romanorum Regis electione. Defuncto autem *Julio II.* eligitur *Leo X*, Exercitus Papalis Legatus, discipulus Angeli Politiani, qvi in clade Ravennatensi captus, contra fidem datam elapsus. *Revius* Teste *Onuphrio* in ejus vita p. 348. *XXIII. Cardinalium suffragiis inauguratus est anno 1513. 14. Kal. Aug. & 3. Idus, anniversario cladis Ravennatensis die, magnificentissimo apparatu tota urbe oleis & festivis frondibus, arcubuq; ornata, Basilicam Lateranensem veteri Pontificum instituto visitavit.* Annos 37. vix natus, novo exemplo, sed juniorum Cardinalium astu, in Pontificem evectus est. Hoc intendit *Antonius de Monte* Cardinalis Praxedis in προφωνήσει qvæ habetur Tom. IX. Concil. p. 1. cùm, *primum*, inqvit, *è nationis suæ moribus sanctissimam Petri sedem conscendisse, atq; in ætate qvidem tam valida & robusta, ut id nullis, aut certè paucissimis post hominum memoriam contigerit.* Ejus *coronatio* tanto fastu acta, ut unâ die decies centena aureorum millia expenderentur, ad qvam lacunam resarciendam indulgentias liberales, sed Ecclesiæ Romanæ sanè lethales concessit. *Spondanus* anno 1513. n. 3. *Latus* p 511. Pompa certè displicuit non paucis, qvi omnes ad unum: *à Barbarorum inde inundatione nihil superbius conspectum, neq; talem Pompam Pontificibus convenire.* Pro Symbolo usus est illud *Ps. 119. Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, & exaudivit me. Spondanus* 1513. n. 3. *Concilium Lateranense* continuare allaboravit, *Pisanum* extingvere. In hoc Concilio Antonius Puccius Sessione IX. in Oratione ad *Pontificem habita*, qvam invenies *Tom. IX. Concil.* in qva svadet, *ut inceptam reformationem Ecclesiæ alacri animo prosequatur, & ni hoc fecerit, horrendum in Christianos omnes, divinæ ultionis judicium comminatur.* In hac, inqvam, oratione blasphemè verba ad Christum spectantia Pontifici tribuit. p. 116. a. *qvasi in tenno vero atq; legitimo Christi, & DEI vicario, propheticum illud debuerit rursus impleri: Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei Ps. 73. — Fateor jam universum illius corpus uni capiti, hoc est, tibi subditum esse conspicitur. Et hoc summa cum alacritate affirmo. Jam omnes unum DEUM, unam fidem, unum Baptisma, ipsam denig; Ecclesiæ unitatem, extra cujus gremium qvis constitutus, veniam consequi peccatorum nullo modo potest, & corde justè credunt, & ore salubriter confitentur: nihil horum inficior.* Pag. 118. Ecclesiam introducit lugubri veste indutam, totam sqvalore confectam lachrymisq; perfusam, ad sanctissimos pedes Pontificis, sparsis crinibus provolutam, multo cùm gemitu plorantem Ex Cant. 1. *Haccine ego, suavissime sponse, unica illa dilecta tua, atq; formosa, qvæ jam clamare possum: Noli me considerare, qvia fusca sum? Haccine inclyta illa mea,*

cele-

Leo X. 1513.

celebrisq; domus, quam penè desertam ac situ squalentem à nemine videt
Leo X. *frequentari? Haccine florida illa vinea, quam ut produceret uvas ex-*
1513. *pectans, eam spinas tribulosq; produxisse perspicio? Ubi ille, jucundissime Sponse, hortus meus irriguus? Ubi lilia mea candentia? Ubi rosæ immarcescibiles? Nonne hæc omnia gloria Libani cum decore Carmeli à me transeunte, evanuere? Ubi pascua gregis mei, quæ tanquam arva deserti arefacta perlustro? Ubi pastores gregis, quos præesse potiùs, quam prodesse, dispergere quàm colligere, mactare quàm salvare intelligo? Ubi demum charissimi illi filij, quos genui, quos educavi, quos fovi, quos decoravi? Illi autem spreverunt me, & adversus me unam tanquam parvulam, maternaq; ubera non habentem, cornua erexere. Accurre Pater, succurre fili, occurre Sponse; ego enim te, ut DEI vicarium patrem colo, ut hominem filium diligo, ut Ecclesiæ universæ præpositum sponsum amplector.* Sess. VI. in oratione *Simonis Benigni Episcopi Modrusiens.* alioqvin satis pathetica, hæc inveniuntur, qvæ iterum in Scriptura Christum designant: *ne fle veris filia Sion, qvia ecce venit Leo de tribu Juda, radix David. Ecce suscitavit tibi Deus Salvatorem, qvi suscitabit te de manibus vastantium & populum DEI de manu frequentium liberabit. Te, Leo beatissime, Salvatorem expectavimus, te liberatorem venturum speravimus. Ad Te pro acceptis cladibus, pro perperam gestis gementes, pro malorum fine, & futuræ spe victoriæ læti & hilares clamamus: Impugna impugnantes nos Ps. 34. Apprehende scutum & gladium & exurge in adjutorium nostrum. Conclude adversus eos, qvi nos persequuntur, & tabernaculum sponsæ tuæ, qvod manus impiorum polluerunt, vindica, ut sicut Christianus populus te solum & verum Pontificem veneratur, ita & Christiani nominis hostes te religiosissimum metuant, te potentissimum contremiscant.* In rebus suis promovendis magnam curam impendit. Hetruriæ præficit Laurentium ex Petro fratre nepotem, & Rempublicam Florentinam ita disponit, ut non nisi à se solo dependeat. Alphonsina etiam Laurentii mater instat, ut gratiæ, filio exhibitæ, aliqvid adhuc superadderet. *Ut sunt mortalium desideria* inqvit Onuphrius in ejus vita p. 349. *qvæ in immensum aucta, nullis demum terminis contineri possunt, levibus qvibusdam occasionibus qvæsitis, Franciscum Mariam Feltrium Ruvereum Urbini ducem, sibi suspectum & invisum, armis aggressus est. Qvem missis copiis Rentio Carite duce, Urbino cæteriq; ejus ditionis oppidis atq; urbibus spoliavit, Laurentio fratris filio duce constituto: Ipse Feltrius cum uxore & liberis recedens, Mantuam se recepit. Feltrio pulso, non sine ingrati animi nota Borgesium & ejus fratrem Alfonsum Cardinalem Petruccios, Pandulphi Senensium tyranni filios patria expulit, imperio civitatis ad Raphaelem Petruccium veterem amicum, & qvi qvondam exilij Comes extitisset, translato. Hinc odij inter Pontificem & Alfonsum origo, qvod eo missi*

proce-

processit, ut ipse ira immodica effervens, de necando Pontifice nefaria consilia agitarit, qua cognita exitio ei fuere. Non dissimili animo, quanquam dispari eventu, Leo dutem Ferrariæ Alfonsum diutinis insidiis afflixit, verùm vir militari gloria præstans, & munitissima civitate tutus, vim Leonis adversosq; conatus fregit. Idem Autor de Leone X. p. 351. a. perhibet: *Id unum ei datum, quod voluptatibus, venationibus, aucupiis effusè deditus, luxui & splendidissimis convivijs, musicæq; magis, quàm tantum Pontificem deceret, totus impenderet. Pecuniæ querendæ causa (quum multa tum ædificijs, tum effusis largitionibus & bellorum usibus absumsisset) precio Cardinales aliquot legit, & officia quædam venalia excogitavit, ut Cubicularios, Scutiferos milites, S. Petri & Ripæ Portionarios.* Ægrè tulerunt prodigalitatem & affitata hujus Pontificis non pauci. Audiamus *Guicciardinum lib. 13.* qui hæc de eo: *Licentius sedis Apostolicæ autoritate usus, dum Laurentij Puccij Cardinalis tituli sanctorum quatuor Consilium sequitur, toto orbe, nullo temporũ & locorũ discrimine amplissimas indulgentias disseminat, non tantum ut viventibus succurrat, sed etiam ut defunctorum animas pœnis purgatorij eximat: quia verò notum erat, tales indulgentias emungendæ pecuniæ tantum concedi, quam emissarij illi sui impudenter flagitabant, qui mandata illa ab officialibus Papæ emerant, malevolentiam ipse hominum plerisq; in locis sibi conflarat, multaq; scandala, in Germania præsertim, pepererat, ubi ejus ministri exiguo lucello merces suas addicebant, inq; popinis ipsis facultatem liberandi animas ex Purgatorio aleæ exponebant. Sed auxit inprimis indignationem, quod Leo, qui pro imata facultate, Pontificatum præter tanti officij majestatem minus graviter administrabat, Magdalenæ sorori pecuniam in plerisq; Germaniæ regionibus, ex indulgentiis proventuram, dono dederat, quæ in eam rem Episcopum Areabaldum delegerat, eo munere nimis quam dignum, quippe qui ad avaritiam suam explendam nihil reliquum faciebat.* Præfertur hic Autor *Jovio*, qui ibidem vitam Leonis descripsit, à Spondano anno 1513. n. 3. *Paulus* etiam *Langius, Monachus Bozaviensis* in Chronico Citizensi ad annum 1513. p. 896. de eo scribit: *Cum Leo adhuc nobiscum DEI gratia sit in humanis; vitam ejus, scriptura vetante, laudare & gesta pavesco, vereorq; describere. Veruntamen cum jampridem pleraq; magna & insolita, memoratuq; atq; stupore digna & ordinare & statuere exorsus sit, quorum pleraq; chalcographicis etiam excusa literis passim circumferuntur, venundantur & vulgantur, ne temporum mutabilitate obliterentur & depereant, sed potius & nobis nostrisq; successoribus nota fiant, nostramq; bibliothecam augeant & exornent, nonnulla ex iis, & quidem memorabiliora huic operi non tam pro ejus mirificentia, quam decore & completione inserere placuit. Patrio itaq; more (ut opera ejus de eo testimonium perhibent) auri sitientissimus est, nimirum cum Romanorum avaritiæ Florentinorum accesserit cupiditas, auriq;*

Digitized by Google

auriq; ſacra fames creverit in immenſum, creſcitq; usq; modò amor nummi, quantum
Leo X. ipſa pecunia creſcit, ſaviorq; ignibus Æthna ardet amor habendi, quemadmodum
1513. & pulcherrimè concordans dictis Naſo inquit: Creverunt & opes & opum furioſa libido, quò magè ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ. Amore equidem auri & nunc Romæ cuncta venalia ſunt: auro mediante Simonia toleratur, prebendarum plu-ralitas in infinitum conceditur, beneficia dignitatesq; cujusvis qualitatis & Cardinalibus & Protonotariis atq; amicis Papæ reſervantur; expectativæ gratiæ ſine numero conceduntur, annatæ ſive medij fructus absq; ulla dilatione temporis exiguntur. Quin immò ipſæ annatæ, in quas tempore Calixti Papæ III, ad quatuor principes conſenſerunt annos, non modò adhùc durant, ſed & indies magis creſcunt, duriusq; premunt & opprimunt. Et niſi iidem principes remedium adhibere procurent, omne æs & aurum pedetentim hoc malo è Germania corrauſum & hauſtum, Romam velut in ſæculum pertuſum & inexplebilem voraginem portabitur. Dismembrationes monaſteriorum & Eccleſiarum per mutationes, quemadmodum Hallis inter Canonicos regulares & fratres prædicatores nunc de novo, & noſtro hoc præſenti anno, quo hæc ſcribo, Domini videlicet MDXX. dolenter cernimus fieri, injuſtiſsimè admittuntur, Eccleſiarum quoq; regimina non magis merenti, ſed magis offerenti committuntur, electiones prælatorum paſsim rejiciuntur, & Romam tribuuntur; pro palliorum Archiepiſcopalium redemptione ingens pecunia indamnum Eccleſiarum, contra ſanctionem Leonis Papæ, ejus nominis ſecundi, immò contra ſacri Baſileenſis Concilij decretum, pro uſu pallij aliorumve officiorum confirmatione & impetratione nihil perſolvendum ſtatuentis, exigitur & extorquetur. Quam quidem exactionem præter Simoniam complura alia ſequuntur incommoda. Nam noſtra ætate Archipræſules pecuniam, quam pro pallio ſeu etiam confirmatione obtinenda Romam mittere coguntur immediatè, quatenus ipſi indemnes maneant, & theſauros ſuos non minuant, equivalentem, immò multo ampliorē ſub nomine ſubſidii extorquent pecuniam, quemadmodum nuper in Archiepiſcopatu Magdeburgenſi contigiſſe haud absq; querela pauperum (proh dolor) audivimus. Per prædicta itaq; & ſimilia, quæ ex Romana curia manant gravamina, per orbem Chriſtianum ruinæ deſtructiones & erumnæ oriuntur. Nec mirum, cum ipſa Germaniæ ſuprema & principalis, quondamq; potentiſsima, Moguntinenſis Archiepiſcopalis Eccleſia, ob eas res exhauſtaq; maximis & permultis onerata ſit debitis & vehementer exhauſta. Proinde non immeritò, cum ſupra memorata gravamina ſub iſto Leone Papa X. in Gallia plus ſolito graſſari jampridem inciperent; Univerſitas Pariſienſis pro conſervatione & bono Eccleſiarum totius regni contra eundem Papam ad Concilium appellavit generale; & potiſsimum quod idem Papa Leo in quodam cœtu ſive Conciliabulo Cardinalium Romæ celebrato Baſileenſe Concilium damnare & irritare præſumſerit, quod prædicta gravamina interdixit & prohibuit. Sed de hoc infra anno Dni. MDXVII.

quo

qvo hæc omnia gesta sunt latius. Iste denig. Papa à puero plus cæteris religiosis fratres Sancti dilexit Dominici; in paterna domo frequenti eorum & visitatione & consabulatione allectus; demumq, facta ætate matura prisca nihilo secius familiariq, consuetudine eos ipsos & fovit & promovit, plurimumq, ampliavit bonis; tandemq, summus effectus Pontifex rursus eos, qvos prædecessor suus Julius vehementer oderat & detestabatur, veluti Patres spirituales, parentumq, suorum Confratres & Confessores, magnis extulit honoribus, præstantiores qvosdam ex eis in sui adjutorium asciscens & solatium, doctrina eorum multa faciens & constituens. Leo X. 1513.

Vide omninò laudatum autorem pluribus, & *Thuanum* T. 1. Histor. anno 1515. p. 33. qvi de Leone hoc X. talia refert. *Peccatum tunc in sacris muneribus dispensandis admissum Leo mox longè graviore cumulavit. Nam cum alioqvi ad omnem licentiam sponte sua ferretur, Laurentij Puccij Cardinalis, hominis turbidi, cui nimium tribuebat, impulsu, ut pecuniam ad immensos sumtus undiq, corrogaret, missis per omnia Christiani orbis regna diplomatibus, omnium delictorum expiationē ac vitam æternam pollicitus est, constituto pretio, qvod qvisq, pro peccati gravitate penderet: in eamq, rem per provincias qvæstores & æraria ordinavit, qvibus additi præcones, qvi tanti beneficij magnitudinem apud populum commendarent, & orationibus artificiosè compositis, propositisq, palam libellis rei efficaciam immoderatè extollerent, qvod licentiosè nimis à Pontificiis ministris passim, atq, in Germania præcipue fiebat, ubi, qvi redimendam pecuniam Roma à Pontifice conduxerant, per lustra & popinas cottidie sine pudore in aleæ lusum usuq, turpissimos potestatem extrahendi animas defunctorum ex igne expiatorio profundebant.* Spondanus anno 1521. n. 11. *Ejus elogiū*, inqvit, *breviter Guicciardinus, qvi illius nomine Æmiliæ Flaminiæq, præfuit, ita cudit, ut fuerint in eo multæ laudes, & multa pariter vituperatione digna: de se qvoq, expectationem, cum ad Pontificatum est assumtus, vehementer fefellisse: majorem enim in illo prudentiam, sed longè minorem probitatem, qvàm ab omnibus censeretur, apparuisse. Qvi verò laudes voluerit, Jovium habet in ejus vita, qvi largâ manu profundat. Id sanè nemo potuit in tanta majestate excusare, qvod voluptatibus, venationibus & aucupiis effusè deditus, luxui & splendidissimis Conviviis musicaq, totus incūberet. Qvamobrem & pecuniæ qvarendæ causa (cum multa tum ædificiis, tum effusis largitionibus & bellorum usibus absumsisset) preticCardinales aliqvot elegit & officia qvædam venalia excogitavit.* Egregia profectò elogia â domesticis suis meruit Leo X! Bembo Cardinali ejusq; Secretario, aliqvid ex Evangelico proferenti, regessisse sunt qvi scribant: *Qvantum nobis nostrisq, de Christo fabulæ profuerit, satis est omnibus seculis notum.* Sed Index expurgator Hispanicus fol. 139. versus illos ex Sannazario eradi jubet. *Luthero* se opponere conatus est Leo, cui ad latus Eccius, sed irrito conatu. Vide *Sleidanum*, *Thuanum* anno 1515. sqq. *Langium* Chronic. Citiz. p. 898. Pro metris mitras

dabat. De qvo *Ambrosius Marlianus Papiens. Canon. Reg. Later. fac. Theol. Pro-*
Leo X. *fess. Cap. XVI. Theatr. Polit.* Leo X. Pontifex Maximus Medicæ familiæ
1513. splendor illustrissimus &c. erga viros literatos ita beneficus fuit, ut pro numeris numos daret, pro metris mitras. O præstantissimum virum, æternâ memoriâ dignum! De hoc Pontifice *Author Nepotissin. Rom. l. 2. c. 6.* valde ad suæ familiæ de Medicis incrementum propendebat. Juliano de Medicis fratri dedit statim officium Ecclesiæ Vexilliferi, & alia, vocavit qvoq; majorem suorum cognatorum partem Romam, & creavit ex eis Cardinales, & alias aliis dignitates distribuit, & ita Nepotismus rursus Romam occupare cœpit. *Pragmaticam sanctionem* sustulit Leo, *Concordata* cum Rege Franciæ agitans. *Genebrad.* Chronol. in Leone X. anno 1513. *M. Anton. de Dominis* Lib. 3. R.E. n. 25. & lib. 6. n. 104. *Concil. Lateranens.* Sess. XI. *Tom. IX. Concil.* p. 151. b. sq. Tom. I. Bullar. M. *Cherubini* p. 576. n. 20. *Onuphrius* p. 352. sqq. *Non tamen* (verba sunt *Spondani* Annal. 1515. n. 10.) *sine omnium Galliæ ordinum gravissima conclamatione: mirantibus multis vehementissime, qvod cum Pontifex fratrum suorum Cardinalium suffragiis eligatur, Episcopos & alios Præsules eligendi potestatem iis, ad qvos pariter de jure competebat, ademerit, & in Reges transtulerit: atq; infausta permutatione, temporali sibi reservato, spirituale abdicaverit. Aliis tantâ id animi acerbitate accipientibus, ut etiam Genebrardus putaverit, hinc Ecclesiæ Gallicanæ perniciem ortam esse, hoc seminarium omnis generis hæreseon, simoniarum, fiduciarum; exterminationem scientiæ, virtutis, pietatis, regni pestem fuisse. Et aliorum judicio, id exitium Regis Franciscis & ejus generi attulit.* Commendas à Lateranensi Concilio improbatas, ipse fovit non parum. Verba Concilii sic habent: *Et qvoniam ex commendis Monasteriorum (ut magistra rerum experientia sæpius docuit) Monasteria ipsa tam in spiritualibus qvam in temporalibus graviter leduntur: qvippe, qvorum ædificia, partim Commendatariorum negligentia, partim avaritia vel incuria collabuntur, & indies divinus cultus in his magis diminuitur, passimq; obloqvendi materia personis præsertim secularibus præbetur, non absq; dignitatis Apostolicæ sedis diminutione, à qva Commendæ hujusmodi profiscuntur: ut eorum indemnitati salubrius consulatur, volumus ac sancimus.* Vidit bonus Leo X. morbum, agnovit morbi causas, symptomata & indicantia fuerunt ei perspectissima, prognosticum, si morbus non curaretur, fecit optimum: sed nescivit, imò noluit veram curationem adhibere. *Cum posthac*, inqvit, *morientur Abbates, eorum monasteria ne commendentur amplius, sed personis idoneis cum titulo conferantur.* Magno sanè morbo leve remedium: imò ne leve qvidem. Nam mona-

Digitized by Google

monaſteria innumerabilia, qvæ jam commendata fuerant, ſub « commendis relinqvit: atq; eas in eo duntaxat reſtringit, Cardina- « Leo X.
libus tantum ac perſonis qvalificatis & benemeritis (puta de Ro- « 1513.
mana curia, non de Eccleſia) commendentur. Et alia monaſte- «
ria, qvæ nondum in commendas tranſierant, mortuis Abbatibus «
non poſſint, inqvit, *commendari: niſi ratione utilitatis Eccleſiarum, prudentiæ, nobilitatis, probitatis experientiæ, atqve Curialitatis antiqvæ, cum competenti literatura & in ſede Apoſtolica merito aliter viſum fuerit faciendum.* Et: *niſi pro conſervatione autoritatis, Apoſtolicæ ſedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium, pro temporum qvalitate, aliter ſummò Pontifici, de fratrum ſuorum Conſilio, viſum fuerit expedire.* Vides in leviſſimo remedio qvot adhuc ponantur exceptiones & reſervæ: « qvæ procul dubio totum evacuant præceptum illud & redigunt « ad nihilum. Itaqve Commendæ, qvæ jam cognoſcebantur à Leo- «
ne & aſſerebantur in Eccleſia pernitioſæ, multò plus confirmantur «
& ſtabiliuntur, qvàm auferuntur. Medicus ſanè erat, ſed non «
bonus: qvi morbum agnovit, ſed ne curaretur impedivit: Imò «
ipſum, ſub prætextu curationis & auxit; & longè perniciosius red-
didit ac periculoſius. *Videatur M. Anton. de Dominis* l. 9. n. 10. p. 132. de R. E. *Sales & facetias* Leonis refert *Jovius* in vita ejus, & qvasdam *Jacob. Pontanus* Attic. Bellar. pag. 497. *Epiſtolas* ejus tres ſuper obitu Maximiliani I. & electione novi Imperatoris vide T. 3. *Freheri* Script. Germ. f. 137. *Orationem* Legatorum ejus pro colligendis decimis contra Turcam T. 2. *Freheri* S. G. f. 391. *Bullæ ejus* 46. extant Tomo I. *Bullarij Magni Cherubini* p. 534. ſqq. I Redintegratio inclyti Populi Rom. ad ſua privilegia, gratias, & officia. II. Reductio & unio Congregationis Eremi Camaldulenſis & congregationis S. Michaëlis de Murano Monachorum Ordinis S. Benedicti in unam Congregationem. III. Rotæ Romanæ Auditorum privilegium, qvod literæ Apoſtolicæ à qvibuscunqve Romanæ Curiæ officialibus gratis pro eis expediantur. V. Aſſerentes, animam eſſe mortalem & unicam in cunctis hominibus, uti hæretici plectendi ſunt. Et Catholica veritas, circa dogmata Philoſophorum, Fidei adverſantia, à Philoſophiæ profeſſoribus explicanda eſt. VI. Qvod Fratres Ordinis Minorum de obſervantia habere poſſint domos amplas & magnifica ornamenta Eccleſiaſtica. VII. Reformatio generalis Prælatorum Eccleſiaſticorum, eorundemqve Officialium ac Familiarium & aliorum. IX. Declarationes qvorundam

Digitized by Google

rundam dubiorum, ſuper prima & ſecunda Regula Sororum ſeu Mo
Leo X. nialium S. Claræ. Et licentia duplici officio celebrandi feſta B. A
1513. gnetis & undecim millium Virginum. XI. Montes Pietatis, Chri
ſtiana caritate inſtituti, pecunias licitè mutuant, aliqvo pro impenſi
& indemnitate & qvidem moderate recepto. XII. Prohibitio im
primendi libros absqve examine & approbatione Vicarii Papæ, & Ma
giſtri Sacri Palatii Apoſtolici in Urbe. Et Epiſcoporum hereticæqv
pravitatis Inqviſitorum in aliis locis. XIII. Contra occupantes ve
invadentes Terras & loca S. R. E. eorumqve complices & fautore
XIV. Ampliatio Indultorum & gratiarum Collegii (*) Abbrevia
torum literarum Apoſtolicarum.

(*) *Abbreviatores* ſunt Cancellariæ & cameræ Apoſtolicæ ſcr
ptores, qvi Bullas Pontificias, anteqvam plumbo obſignantur, abbre
viant, ſeu inde negotii ſummam extrahunt, ac in certos libros repe
nunt, qvò faciliùs, qvæ in Camera geſta ſunt, reperiantur. Sunt e
iam Abbreviatores duplicis generis, Majores & Minores. Major
præcipuè ad Cancellariam ſpectant & XII. numero ſunt; Mino
res in Camera Apoſtolica primariò manent & VI. numerantur. V
de Laurentium Banck. not. in Taxam. Canc. Apoſtolicæ p. 30

XVI. Contra offendentes aliqvem ex S. R. E. Cardinalibus, v
ejus domum invadentes, etiam tempore Conclavis, aut bona ejusde
diripientes, eorumqve Complices & fautores. XVII. Confirmat
ſacri & Oecumenici Concilii Lateranenſis Qvinti. Et indictio e
peditionis contra infideles. XX. Damnatio Pragmaticæ ſanctio
in regno Franciæ editæ, in detrimentum Sedis Apoſtolicæ; Et co
cordata cum Ludovico Rege, circa proviſiones beneficiorum Ecc
ſiaſticorum. XXI. De Prædicatorum verbi DEI munere, examin
& approbatione. XXIV. Jurisdictio Camerarii & Clericorum
Cameræ Apoſt. in cauſis & contractibus, Cameralibus, & guberr
locorum eis commiſſorum. Nec non & confirmatio ordinationu
per eosdem Clericos pro feliciori Cameræ regimine editarum
XXVI. Fratres minores Ordinis S. Franciſci de Obſervantia, in p
ceſſionibus & actibus publicis, Fratribus Conventualibus præ
dunt, digniorique loco crucem deferunt. XXVII. Contra m
tientes perſonas, in literis Apoſtolicis, ut earum expeditiones
gratis aſſeqvantur; Officialesqve eorum complices. XXV
Contra Barones & Communitates non cuſtodientes eorum territo
à B

à Bannitis, Furibus &c. XXIX. Inqvisitorum arbitrio puniendi, & curiæ seculari tradendi testes falsidicos in causis fidei. XXXI. Contra pugnantes in duello, aut illud permittentes vel spectantes in statu Ecclesiastico. XXXIII. Jurisdictio & alia privilegia Consulis & Consiliariorum Universitatis Mercatorum Florentinorum in Alma Urbe. XXXV. De his, qvæ servari debent circa impetrationem beneficiorum Consistorialium. XXXVI. Contra homicidas Bannitos &c. Communitates & Dominos eos non capientes, aut auxiliantes, faventes & receptantes in Statu Ecclesiastico. XXXVII. Approbatio Archiconfraternitatis Caritatis nuper in Urbe institutæ, ad pauperum mendicare erubescentium, carceratorumq; subventionem, ac mortuorum sepulturam. XXXVIII. Canonizatio S. Francisci de Paula, Ordinis Fratrum Minimorum Institutoris ejusqve adscriptio Catalogo S. S. Confessorum & institutio suæ festivitatis pro die 2. mensis Aprilis una cum octava. XXXIX. Institutio Monasterii in Urbe pro mulieribus ab inhonesta vita ad honestam se convertentibus, sub invocatione S. Mariæ Magdalenæ ac Regula S. Augustini, & sub regimine Archiconfraternitatis Caritatis, cum indultorum concessione, ac spoliorum impudicarum mulierum applicatione. XL. Damnatio errorum Martini Lutheri & seqvacium, cum monitione & reqvisitione, ut ab eis recedant. XLI. Damnatio & excommunicatio Martini Lutheri hæretici & ejus seqvacium. XLII. Institutio Tertiæ Regulæ pro Fratribus & Sororibus Tertii Ordinis S. Francisci Assisiensis de Pœnitentia nuncupatis, sub tribus votis essentialibus in communi viventibus. XLIII. Inqvisitorum hæreticæ pravitatis Jurisdictio, per adjunctionem alterius Judicis, non intelligatur diminuta, in proceden. contra Maleficos sortilegos à fide apostatantes. &c. Et officiales seculares, absq; processus revisione, eorum sententias exeqvantur. XLV. Henricus VIII. Rex Angliæ, titulo Defensoris Christianæ Fidei donatur, qvod contra Martinum Lutherum, ejusq; & aliorum hæreses scripserit; Et itiæ Confraternitatis Rosarii B. Mariæ Virginis. De *morte ejus*, qvæ incidit in annum 1521. hæc narrat *Bussier* l. 16. n. 7. *Profligatas Francorum res, mors Pontificis Leonis recreavit. Ille nunciata prosperitate armorum febrim concardentissime Parmam, & Placentiam cap. 1. desideravet, Placentiani captam, dum egrotavet, acceperat, & ipso die, qvo egit animam, Parmam redditam audivit.* Ita & *Spondanus* anno 1521. n. 10. ex *Guicciardino* addens: *ut suspitio fuit ex lento veneno, ipsi à qvodam ejus cubiculario, atq; à poculis ministro, popi-*

Leo X. 1513.

nato: cujus tamen inquisitionem (ut Jovius ait) Cardinalis Mediceus sopitam voluit, ne forte in nomen alicujus magni Principis inexpiabili cum invidia redundaret. Notant Scriptores coætanei, nonnulla signa sive omina, quæ propinquum ejus casum portenderent. *Angelum* in summo Arcis s. Angeli fastigio, sub Alexandro VI. positum, fulmine deturbatum. Romæ etiam quo die 31. Cardinales creavit, inopinam tempestatem in ipso templo, in quo convenerant, claves è manibus imaginis Petri excussisse. Ingeniosam *mutam Comœdiam*, de successu Evangelii, tempore Augustanæ Confessionis producit *Elias Ehinger.* seculo XV. p. 370. quam non pigrabor in gratiam Lectoris Germanico idiomate subjungere.

Leo X Nis.

Kurtzer Bericht einer stummen Comœdi, so auff den grossen Reichstag an. 1530. zu Augspurg nach einer Mittag Mahlzeit gehalten / vor dem hochlöblichsten Keyser Carolo V. und seinem Herrn Bruder Ferdinando I. darinnen der Lauff des Evangelii durch eine sondere Invention fürgebildet worden. Erstlich ist eingetretten ein Mann / mit einem Arm voll Holtz / allerley Gattung / krum und gerad / der hatte auff seinen Rücken einen Zettel / darauff stund geschrieben Doctor Reuchling / welcher in Teutschland einen guten Anfang zu der Ebräischen Sprache gemacht / der warff das Holtz in den Saal und ging darvon. Nach dem ist eingetreten ein Clericus, der hatte auff seinen Rücken einen Zettel / darauff stund Erasmus Roterodamus, welcher die Catholische und Evangelische Religion etlicher massen vergleichen wollen. Der unterstunde sich das krumme holtz gerad zulegen / und ging auch darvon. Die Dritte Person ward ingestalt eines Mönches / der hatte auch ob den Rücken einen Zettel / darauff stund Martin Luther / der richtet das krumme Holtz schlecht und gerad / zündet es an / daß es gar in heller Flammen stund / und brandte in aller Macht / ließ es brennen und gieng auch darvon. Alßdenn kam die Vierde Person auffgezogen / und trat auff den Saal / in Gestalt des Pabst Leonis / hatte unter ieden Arm einen vollen Kübel / einen mit Ohl / den andern mit Wasser angefüllt und wolte das Feuer außleschen und dämpfen. Ohn allen Gefehr schüttet er an statt des Wassers den Eymer oder Kübel mit Ohl in das Feuer / da ward es noch gröſſer. Muſt es also brennen lassen und ging auch darvon. Endlich kam die fünffte Person in Gestalt eines geharnischten Mannes / in gantzẽ Küriß / der hatte in der Hand ein blosses Schwerd / wolte das Feuer mit gewalt dämpfẽ / uñ schlug mit allẽ Kräfften darein: Jemehr er aber darein schlug / wurde das Feuer ie länger ie gröſſer. Muste ebenmässig unverrichter Sachen abziehẽ / darvon gehen und das Feuer wieder seinen Willen brennen lassen / und es dennoch biß dato brennet. Alii tradunt, Francisco Regi Galliarum hanc Comœ-

Comœdiam præſentatam fuiſſe. Vide *Acerram Philolog. Cent. V. n. 3.* De *Tezelij* Actitatis vid. Hiſtor. hujus Temporis. *Hactenus de Leone X.*

§. XCVI. Excipit *Leonem* in ordine 226. vel ſecundum *Onuphrium* 227. Pontifex *Adrianus VI.* creatus 1522, Caroli V. primum pædagogus. *Onuphr.* in ejus vita p. 352. b. *Tom. IX. Concil.* in vita p. 175. *Spondanus* Annal. Eccl. 1522. n. 2. In ejus *electione* cum Patres convenire haud poſſent, præter omnium expectationem Papa fit. *Nomen* in Baptiſmo ſibi collatum *non mutavit.* Vid. *Aut. cit. Nepotiſmum* deteſtatus eſt, neq; more prædeceſſorum, ſuis amicis, honores, hæ dignitates contulit. *Onuphr.* in ejus vit. & *Author Nepotiſm. Roman, qvi hac habet.* Erga ſuos Cognatus fuit nimis ſeverus, & ab extremo in extremum tranſiit. Prædeceſſores enim Pontiff. omnia Nepotibus dabant, & ipſe neqvidem id illis concedere voluit, qvod propria perſona optime de Eccleſia meruerant.—Cognati ejus ex Germania venerunt Romam, qvos Pontifex iratus remiſit, ſingulis ſimplicem ex lana veſtem, & tantum pecuniæ, qvantum, ad iter remetiendum ſatis erat, largiri jubens, & uni eorum qvi paupertate compulſus pedes venerat, non plus pecuniæ dari voluit, niſi qvantum ad pedeſtrem reditum ſufficere exiſtimavit. Omnia ferè aliorum arbitrio moderabatur, Tom. 9. Concil. in vita. *Reprehendit* in eo qvædam *Onuphrius* l. c. p. 357. qvæ legi ibi poſſunt, ut & ap. *Spondanum* ann. 1523. n. 21. *Reformationem* Romanæ Eccleſiæ & Clericorum *neceſſariam* eſſe duxit, qvam tamen ad effectum perducere non potuit, qvod annum tantùm unum, & menſes 6. ſedilſet. *Lutherum* acriter infectatus eſt, cui fini ſuum Legatum Apoſtolicum miſit Noribergam. *Mutius* l. 31. p. 317. *Edictum de cauſa Lutherana* publicatum Noribergæ, in conventu, anno 1523. vide ap. *Goldaſt. Conſtit. Imperial.* T. 2. p. 150. *Mandatum* ad Comites Mansfeldenſes in cauſa Lutherana & Turcica p. 152. *Breve Adriani VI.* ad Fredericum Saxoniæ Ducem adverſus Lutherum vide *Tom. IX. Concil. p. 176. b.* Circa finem hujus ſcripti hæc uſurpat verba: *Hoc vobis, præcipuè autem tibi, dilecte fili, ejusdem Domini noſtri auctoritate præcipimus & obſecramus in Chriſto Jeſu, ut ſeparemini « à Martino Luthero, auferatis à vobis petram illam ſcandali, neq; tangatis, qvod « illius eſt, ne & vos divina ultio involvat ſubito in peccatis illius. Expurgate qvàm primùm fermentum illud, qvod reliqvam fidei veſtræ maſſam corrupit, ut ſitis nova conſperſio, novaq; creatura. Non dedigneris, fili dilecte, Paulum imitari, qvem ſicut viciſti in Eccleſia DEI perſecutione, tam gravem animarum pertiniciem tuo nutriens patrocinio: ita reverſus ad cor, effice ut omnes intelligant tuam converſionem: utq; qvi per te ſunt ſcandalizati, in te rurſus glorificent DEUM. Maximè autem hoc præſta qvam primum, ut impurum os illud obſtrua-*

Adrianus VI. 1522.

ſtruatur, ut capuletur blaſphema lingva, qvæ contra Deum ac ſanctos ejus loqu
non ceſſat, & virus ſuum undiqve ſpargit.—Sed & hoc tibi denunciamus in vir
Adria- *tute omnipotentis DEI & Domini noſtri JESU CHRISTI, cujus interim Vicarii*
nus IV. *ſumus, nec te in præſenti ſeculo hoc laturum impunè, & in futuro æterni te ign*
1521. *expectare incendium. Vivunt una Pontifex Adrianus & religioſiſſimus Imperato*
Carolus meus charuſſimus in Chriſto filius & alumnus. Cujus tu edictum vere Chri
ſtianum adverſus Lutheranam perfidiam, & qvod talem decebat imperatorem
non ſine gravi offenſa ac vilipenſione Cæſaræa Majeſtatis violare non timuiſt
Non committemus, ut qvos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex & Impe
rator Carolus ſubſchiſmatico ac hæretico tyranno, hæreſum ac ſchiſmatum fomen
interite contagione. Qvare revertimini ad cor, & reſipiſce tu tuiq; miſere ſe-
ducti Saxones, niſi utrumq; gladium, Apoſtolicum ſimul & Cæſareum olim vetit
experiri. Notabile eſt, *Germanicam nationem* nuncio Apoſtolico Epiſcopo A
prutino *centum gravamina exhibuiſſe*, ut ea Romam deferret. Extant act
Comitiorum Nurenbergenſium in cauſa Lutherana, Turcica & Pontificia. E
piſtola *Caroli V. ad Hadrianum VI.* Pontificem Tom. 1. Conſtitut. Imperial
Coldaſti. P. 2. p. 24. *Adriani Breve* ad P. R. Imperii Electores aliosq; Prin
cipes & Ordd. p. 26. *Inſtructio pro D. Franciſco Cheregato*, de qvibusdam
qvæ Prælatis, Principibus & Civitatum Germanicarum Oratoribus viv
voce dicere habuit, ubi & qvando oportunum judicaverit. p. 27. Re
ſponſio Illuſtriſſimorum ac Reverentiſſimorum Principum, nec non aliorum
S. R. Imperii Ordd. Pontificio Legato reddita p. 30. *Replicatio Pontificii* O
ratoris p. 33. Duplicatio Illuſtriſſimorum ac Reverendiſſimorum Prin
cipum p. 35. *Sacri Rom. imperii* Principum, ac Procerum, Gravamina cen
tum, qvæ adverſus ſedem Romanam ac totum Eccleſiaſticum Ordinem
Oratori Pontificiæ Sanctitatis, in Conciliis Germanorum Principum
Norimbergæ Anno 1522. inchoatis, finitis verò 1523. propoſuerunt, La
tinè & Germanice p. 36. ſqq. Sed nec hoc prætereundum, cujus memini
Manlius in Loc. Comm. & *Jovius* Tom. 2. l. 21. p. 19. *Batavos*, conterra
neos Adriani, in honorem ejus celebres ludos dediſſe, tapetibus, ac pa
rietibus adſcribentes: *Trajectum plantavit: Lovanium rigavit: Cæſar in*
crementum dedit. Qvibus nonnemo hæc ſubjecit: *Hic DEUS nihil fecit.*
Sed & ad avertendam peſtem, qvæ in urbe nimium qvàm fæ
viebat, mago *Demetrio* Græco conceſſiſſe narratur, ſylveſtrem taurum
Diis Gentilium ad placandam eorum iram, mactare. Bullas & Conſtitu
tiones ejus *qvinqve* invenies T. 1. *Bullarii Magn. Cherubini.* 1. Admiralta
tio *Militiarum S. Jacobi de Spatha*, de Calatrava & de Alcantara in regn
Hiſpaniarum inſtituarum, Ordinum S. Auguſtini & Ciſtercienſis, Coron
Regn

Regiæ perpetuo conceditur, cum omnibus juribus, qvæ earum magni Magiſtri habere conſueverunt. II. Contra Chriſtianam fidem ſuſceptam abnegantes, ſacramentis abutentes, ſortilegiisq; & maleficiis aliorum lædentes, *ab inquiſitoribus hæreticæ pravitatis graviter puniendos.* IV. Hortatur *Fridericum Saxoniæ Ducem*, ut Martinum Lutherum Hæreſiarcham dimittat, ejusq; relictis erroribus, Catholicam fidem ſeqvatur. V. Canonizatio *S. Bennonis Epiſcopi Mutinenſis* ejusq; in S.S.Confeſſorum numerum relatio, cum ejus Feſtivitatis pro die 16. Maji inſtitutione, & indulgentiarum pro ea die ad illius ſepulchrum qvotannis accedentibus elargitione. *Adrianus IV.* *1521.*

§. XCVII. *Clemens VII.* ſubſtitutus eſt Adriano, anno 1523. Leonis X. patruelis *Buſſier.* lib. 16. H. Franc. p. 309. qvem *Petr. Suavius* S. Paulus Servita egregiū ſimulandi diſſimulandiq; artificem vocat. *Hiſtor.* C. T. I. I. p. 33. 50. *Natus eſt ille ex parvis certa, nec propalam legitima uxore*, inqvit *Onuphr.* in vit. p. 360. Stabat primò à partibus Cæſarianis, ſed ſuſo ad Ticinum Gallo, ſuſpectam habuit Cæſaris, qvæ indies creſcabat, potentiam, adeoq; Italiæ, & Galliæ Principibus ſe conjunxit, pro recuperanda Italia. Hoc reſciens Imperator, qvod bella contra ſe moveret Clemens VII, duce Borbonio cum oppugnavit Romamq; expugnavit. *Jovius* l. 25. p. 48. ſq. qvi multis hæc narrat. *Paralipom. Urſperg.* p. 355. *Onuphr.* in vita ejus, *Thuanus* anno 1522. *Buſſier.* lib. 16. Hiſt. Franc. anno 1525. Miratione, toties exortam nebulam proſpectum Pontifici adimens, ut neſcirent, qvâ maximè parte hoſtis irrueret. Urbs capta direptionibus Hiſpanicis ſubjicitur. Magnam tum vidiſſes ſævitiam, immanitatem, crudelitatem. *Jovius* l. c. p. 55. ne ſepulchris qvidem Pontificum parſum. Prolixus hic eſt *Spondanus* T. 2. Annal. 1527. n. 4. Ubi conſilium improvidum Clementis VII. culpat. Refert eadem *Theodorus Niem* de Schiſmate. Inprimis *Paralipom. Urſperg.* p. 357. ad ann. 1527. his verbis: *Qvid hic attinet convitia recenſere, qvæ petulantia militaris in ſummum Paſtorem & Cardinales ſubinde effudit? Qvid contumelias commemorare, qvibus Chriſtianas ceremonias, ut qvæq; erat levioſimus, ita ſtudio majori irriſit, dum ebrii milites, nunc Pontificiæ geſtationis ſimulacrum repræſentant urvidum aliqvem ſacris veſtibus indutum, in lectica bajulantes: nunc benedicentem Pontificem per deriſionem æmulantur.* De hoc Clemente porrò *Spondanus* anno 1527. n. 10. *Clemens*, inqvit, *Pontifex cui longuſimum erat è ſuo ſeptimeſtri ergaſtulo exire, cum bonis ſpoliatus, unde promiſſam pecuniam ſolveret, non haberet, ad turpiſſimum commercium recurrere coactus, ad qvod ne cuſtodiæ traderetur, confu-* *Clemens VII.* *1523.*

gere detrectaverat. Cardinales aliquot (sex numerat Jovius) in partem solu-
Clemẽs VII. 1523. tionis pretio creavit: in reliquam decimas in regno Neapolitano & Ecclesiæ bona alienandi facultatem concessit. Ita ut Christi Vicario concedente (inquit cum profundorum divinorum judiciorum admiratione Guicciardinus) ea quæ divino cultui erant consecrata, ad hæreticorum, ex quibus magna pars Cæsariani exercitus constabat, usum & alimenta converterentur. Cæsar Pontificii nominis autoritatem, qvantum volebat, diminuit per omnem Hispaniam. Thuani verba recito anno 1526. exemplo ab Hispanis ipsis posteritati relicto, posse Ecclesiasticam disciplinam citra nominis Pontificii autoritatem ad tempus conservari. Per Columnios in Hadriana mole obsidet, & per Borbonii exercitum Romam diripit. *Guicciardin.* l. 17. 18. *Jovius* d. l. Post septem menses liber è custodia evasit emendito habitu, & in urbem veterem perductus est. Inde rursus amicitiam cum Carolo contraxit, qvem etiam Bononiæ coronavit. *Vita Clement. VII. Tom. IX. Concil.* p. 180. *Paralipom. Ursperg.* p. 363. anno 1530. *Mutius* Chron. Germ. l. 31. ann. 1529. fq. *Spondanus* ann. 1530. n. 1. *Bulla Coronationis* habetur T. 1. *Bullar. M. Cherubini* p. 681. *Ritus* verò coronationis habetur apud *Spondanum* loc. alleg. Extat Tomo I. P. 2. *Constit. Imperial. Goldasti* Caroli V. Rescriptum ad Clementis VII. Papæ criminationes, cum appellatione, & Generalis Concilii indictionis postulatione, anno 1527. Scriptum certè lectu dignum. Colligamus aliqvot ex eo rubricas: Initio conqveritur Imperator: *Nostram anxietatem mirum in modum auxerunt vestræ Sanctitatis literæ, quas vigesimo die elapsi mensis Augusti, ejusdem Sanctitatis Nuncius XXIII. Junij expeditas legendas nobis tradidit. Quum nihil de his perspicere liceat, qvam justitiæ suæ (ut inqvit) laudem, nostræ verò ac nostrorum causæ acerrimam damnationem arma, bella, minas, cædes, pecuniæ, avaritiæ & ambitionis studium, regnandi dominandique cupidinem nobis impingi. Quæ profectò nec verum Pastorum decent, nec nostra in Apostolicam sedem, vestramq; Sanctitatem ac illius dignitatem, devotioni, pietati, ac filiali observantiæ convenire videntur.* Provocat ad conscientiam Imperator, objectorum criminum se reum non esse, qvin imò *pro Apostolicæ sedis*, inqvit, *sacriq; Imperij juribus ac dignitatibus tuendis, ipsius Pastoris autoritate & impulsu in Insubria ac Liguria arma movimus, nostrumq; exercitum Pontificio (cui tunc Vestra Sanctitas in minoribus agens, muneregq; legationis fungens, præfectus erat) adjunximus.* Porrò scribit, *non Papæ verbis sed operibus credendum &c.* & *gladium politicum Papali officio non congruere.* p. 82. Aperit porrò *conatus Papæ Imperium ad Gallos transferendi.* p. 83. Item *Papa Imperatorem resistere debere* affirmat *armis defensivis, non offen-*

offenſivis. p. 84. *Papæ ſimulatam* ait *eſſe amicitiam & tempori ſervientem. &c.* p. 85. Porrò *Mutinæ & Rhegij utile Dominium Papæ conceſſum* aſſerit *ab Imperatore, ſalvâ ſuperioritate.* Nam *Superioritatis*, inqvit, *& directi Dominij jure nobis ſemper ſalvo, ita ut ſanctit. Veſtra ex tunc recognoſceret & acceptaret hujusmodi directum noſtrum dominium ac ſuperioritatem* p. 86. *Supplicavimus ergo* (pergit p. 87.) *Veſtræ Sanctitati, ut pro Italiæ qviete & ne inde novi motus ibidem cauſarentur, dignaretur, & eadem Sanctitas veſtra conſentire, ut res ipſæ aut per juſtitiæ tramites, aut per compoſitionem amicabilem cum ipſo Duce Ferrariæ fiendam, terminaretur.* — *Qvod tamen Sanctitati Veſtræ non placuit, licet credere non poſſemus eum, qvi Chriſti vices in terris gerit, vel ullius gutta humani ſanguinis jactura, qvamcunq; ſecularem ditionem ſibi vindicare velle, cum id ab Evangelica doctrina prorſus alienum videretur. Qvid igitur rebus ſic ſtantibus nobis impingi poſſit, qvum fœdus planè à nobis acceptum ſeu approbatum fuerit. Qvo calore noſtræ ratificationis literæ receptæ non fuerint: Qvo jure ipſius veſtræ Sanctit. reciprocæ literæ nobis fuerint denegatæ: Qva fronte fidei religio, qvam V. Sanctit. in verbo Romani Pontificis ſuper ipſius fœderis obſervantia perſonaliter præſtitiſſe dignoſcitur, ſpreta fuerit ac neglecta: cogitet V. S. de ſeipſa, judicet an ſit deceret ab eo fœdere diſcedere, penitusq; repugnatia paciſci cum his potiſſime, qvi eo tempore pro hoſtibus habebantur, contra qvos potius ponenda erat defenſio ad eorum conatus repellendos.* p. 87. Recenſentur etiam Papæ fraudes hoſtiles & callida machinamenta contra Imperatorem, pag. ead. Papæ perfidia in temeranda fœderis ſanctitate. p. 88. Qvo pacto Papa Reges Chriſtianos in Imperatorem concitet. p. 92. juramenta reſolvat contra jus & officium ſuum ibid. contraria DEO, Prophetis & ipſi Chriſto in Imperium moliatur. p. 93. Falcem in alienam meſſem mittat, dum Imperialia affectet. p. 95. Oſtenditur qvoqve, qvòd Papali officio factiones & proditiones non conveniant. p. 96. qvòd Papa & gentes ejus contra Imperatorem, & Deus Papale & gentium jugum projectutus ſit ab Imperio. p. 97. Demonſtratur ulterius Papæ damnanda inæqvalitatis deformitas, & qvòd Papæ facinora contra Chriſtum ſint & Chriſtianam Rempubl. qvod Imperator ſolus & unicus Eccleſiæ defenſor & conſervator. p. 98. Concludit deniq; admodum patheticè, qvæ verba non gravabor adſcribere: *Proteſtamur coram DEO & hominibus, qvod ſi qvid inde ſiniſtri Chriſtianæ religioni evenerit, id neqvaqvam noſtræ culpæ adſcribi poſſit: à qva omnino nos immunes ſervare curabimus, nihil tamen prætermiſuri de his, qvæ ad noſtram neceſſariam defenſionem videbuntur pertinere, qvam totis viribus atq; conatibus proſeqvi cogimur, omnibus iſtis viis ac mediis, qvibus & divino & humano jure nos & noſtra*

Clemẽs VII. 1523.

tuari

tueri licebit, & qvibus honor & dignitas nobis salvi & illæsi permaneant & integrè conserventur. Obsecramus igitur vestram Sanct. ad reciproca obsecrationeq̃ Clemēs VII. 1523. qua erga nos utitur, per viscera videlicet misericordiæ DEI nostri, & per eam spem, qvam de V. Sanct. ad Christiani nominis salutem conceperamus: Obsecramus etiam per claves illas, quas Dominus noster Jesus ad parandam Christicolis viam in regnum cœlorum Petro commisit, qvarum etiam administrationem V. Sanctitas ut ejusdem Petri Successor assumsit, illis, ut decet, utendo: Dignetur hæc Christianitatis incommoda & pericula sua moderatione sedare, ipsamq̃ universalem pacem dirigere ac perpetuo fundamento stabilire. Habet, nunc V. Sanct. veram & apertam actorum consiliorum nostrorum rationem. Habes ultimas excusationes, ac justificationes nostras adversus crimina & opprobria, qvæ nobis injustè qvidem objiciebantur. Habet nostram sanam rectamq̃ intentionem ac voluntatē ad bonum publicum & pacem generalem, qvietemq̃ universalem. Habet filialem nostram devotionem & observantiam. Si V. Sanct. paterno amore nos ut filium complectendum censuerit, si ipsas excusationes ac justificationes nostras, tanqvam veras & legitimas, ratasq̃ & gratas habeat: hisq̃ sa contentam reddat ac si de culpis nobis objectis satisfactum putet, nosq̃ his culpis carere profitetur, & sua pronunciatione declaret. Id demum supplicantes ut V. S. non putet, cogitet seu recordetur injuriam seu offensam nobis fuisse illatam, nec arbitretur nos præteritorum memoriam habituram. Sed V. S. eorum omnium obliviscatur, ut sic recedant vetera novaqve sint omnia: cum & nos idem facturi simus, si V. Sanct. id prout supplicavimus admiserit. Verùm si S. V. nos ab his culpis & objectis immunes non censuerit, nostrasq̃ excusationes & justificationes pro veris & ultimis non habuerit: si arma contra nos continuarit, & illorum depositioni non consenserit: si universalem pacem amplecti nolit, cum tunc non patris sed patris, non pastoris, sed invasoris officium assumeret: si æqve rectus eorum judex non censeretur: nullo alio tunc superstite superiore, cui nos & nostra objicere debemus, eaq̃ omnia, qvæ nobis objiciuntur aut in posterum objici possent, vel tentari, sive personam sive Imperium, regnaq̃ & dominia concernant: simul & ea omnia qvæ nobis ex adverso, pro nostra justificatione & innocentia ad Christianæ Reipubl. qvietem prætendimus & prætendere possumus, ad sacri Generalis Concilij totius Christianitatis cognitionem & judicium remittenda censuimus. Illiq̃ nos & omnia qvæ cum Sanctitate V. habere possumus, aut deinceps habituri sumus, omnino subjicimus. Excipit hoc rescriptum aliud ap. Goldastum l. c. p. 101. Caroli V. Imperatoris Aug. ad Clementem Papam VII. anno 1526. Ubi contestatur, se qvantum in viribus suis studuisse subvenire labascenti Ecclesiæ, qvamvis Pontifex existimet, se hac in parte officio suo deesse, Subjicit igitur: *Sanctitatem igitur vestram qvando possumus affectu rogamus ac per*

essusam

effuſum Jeſu Chriſti Redemptoris noſti ſanguinem obteſtamur, ut Chriſtiani calamitatibus proſpiciat, nec tot cades, tot vulnera, totq; horrenda mala in Chriſti corpus, cujus Sanctitatem veſtram caput eſſe profitemur, inferri patiatur. Nos enim, Beatiſſime Pater, quandoquidem Sanctitas veſtra de noſtro erga Deum animo (quid enim erga Remp. Chriſtianam dicemus, quum quicquid vel boni vel mali ejus populo fit, ipſemet vel ingratum vel acceptum ferat?) dubitare videtur, ipſummet Deum immortalem teſtamur, pro virili ſemper conaturos eſſe, ut & Sanctitas veſtra, cæteriq; Chriſtiani nominis Principes intelligant, nihil æque nobis corde eſſe, quam Dei gloriam ejusq; populi ſalutem, pacem & tranquillitatem ſerventiori ſtudio indies ſtabilire. Confer hic *Spondanum* ann. 1527. n. 8. Extat porrò p. 102. *Caroli* Epiſtola ad Senatum ſive Collegium Cardinalium, in qua petit, ut negante, ſeu differente Pontifice Generalis Concilii indictionem, ipſi indicant. Anno 1526. Item *Epiſtola ad* Reverendiſſimos & Illuſtriſſimos Principes S. R. I. ſuper Cauſa Gallica & conventione Medritia anno 1526. *Conſtitutio* de Anabaptiſtis 1529. Tom. 2. Conſtit. Imperial. p. 155. Actitata ab anno 1517, usq; 1530. S. R. I. Comitiis in negotia Religionis vide ap. *Cæleſtin.* Colon. præpoſ. p. 1. ſqq! *Pompa* Cæſaris, ingredientis Bononiam. habentia p. 8. *Actiones & colloqvia* de Mediceis Florentiam reducendis & aliis nonnullis negotiis inter Pontificem Clementem VII. & Romanorum Imperatorem Carolum V. Bononiæ inſtituta p. 10. *Oratio* Mercurini Gattinarii, nomine Imper. Caroli ad Pontificem habita pro indicenda Synodo p. 10. *Pontificis ad Mercurini* orationem reſponſio ſatis dura, qva cauſas à Mercurino allegatas refutare acfringere, & de Eccleſiæ controverſiis decidere propriè ſui juris eſſe, nititur demonſtrare, addita dogmatum diſpenſabilium & indiſpenſabilium enumeratione p. 12. *Imperatoris Caroli oratio*, qva Pontificis argumenta validiſſimè refutat ac convellit, & ſe, neqvaqvam juxta Pontificis ſententiam, bonos pariter ac malos, inauditâ cauſâ delecturum. p. 14. Iniqvum *judicium Galorum* de Carol. V. vide ap. *Gramond.* ann. 1618. l. 3. p. 206. *Concilium Senonenſe*, pro Reformatione Eccleſiæ anno 1528. celebratum tempore Clementis VII. habetur *Tomo IX. Concil. p. 185.* *Decretæ fidei* reperiuntur p. 191. ſqq. *Bullæ hujus* Pontificis numerantur 41. in *Bullar. M. Cherubini* T. 1. p. 635. ſqq. Ex qvibus hæc ſunt potiores: I. Canonizatio S. Antonii ArchiEpiſcopi Florentini, Profeſſoris ordinis Fratrum Prædicatorum S. Dominini, cum inſtitutione ſuæ Feſtivitatis pro die 2. menſis Maji, ex conſtitutione Hadriani VI. III. Inſtitutio Collegii 60. virorum ad curandum perfectionem fabricæ baſilicæ S. Petri Principis Apoſtolorum de Urbe, cum facultate deputandi judicem, ad cognitionem cauſarum intereſſe d.

Clemēs VII. 1523.

Fabricæ concernentium. V. Privilegia pro abundantia rei frumenta
riæ, & agricultura in districtu Almæ Urbis. VII. Facultas Fratrum Or
Clemẽs VII. 1523. dinis sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captivorum qværendi eleem
synas pro opere dictæ Redemptionis, non obstante qvacunq; prohibi
tione contra qvæstores. X. Approbatio & extensio constitutionum P
II. Pauli II. Sixti V. Julii II. & Leonis X. contra homicidas, bannitos, fu
mentesq; vindictam de propinqvis offendentis, nec non (*) brigo
sos &c. Ac Barones & Communitates eorum Territoria à prædictis no
custodientes in statu Ecclesiastico.

(*) *Brigosi*, i. e. rixosi vide Martini Lexicon voce *Briga*.

XIII. Privilegia, indulta & exemptiones Auditorum Rotæ Romana
XIV Confirmatio Institutionis Monasterii B. Mariæ Magdalenæ pro in
pudicis mulieribus ad honestam vitam se convertentibus in Urbe, cum de
claratione circa spolia impudicarum mulierum ei applicata. XIIX. D
dispensatione *Fratrum Militiæ de Calatrava* Ordinis Cistercienſis, circa o
dinationes, qvibus cavetur, qvod ipsi non nudi & cincti dormiant,
tam diurnis, qvàm nocturnis horis divina officia recitent. XIX. Qv
Syndici & Procuratores Fratrum Minorum Ordinis S. Francisci de observantia
& monialium S. Claræ, cum eorum conjugibus atq; filiis, domibus
monasteriis eorum servientes gaudeant, omnibus *gratiis* & favoribus,
privilegio fori, qvibus ipsi Fratres potiuntur & gaudent. XXII. Comm
nitatis *Civitatis Brixiensis* de exacta *pro Lutherana hæresis exstirpatione* pr
tinus adhibita diligentia laudatur. Amplaq; jurisdictio Episcopo &
qvisitoribus datur, contra perfidum ejusmodi hæreticorum eorum
complicum genus procedendi. XXIIX. Coronatio Caroli V. Impe
toris, in Civitate Bononiæ, Provinciæ Lombardiæ. XXIX. *Institutio Ro*
ad causas & lites cognoscendas & decidendas, in Civitate Perusi, Pr
vinciæ Hetruriæ, in Statu Ecclesiastico. XXX. *Filij Presbyterorum ex fo*
nicatione nati, beneficia Ecclesiastica per eorum patres obtenta, minis
obtinere possunt. XXXII. Facultas *militum* & Fratrum Militiæ *S. Jac*
de Spatha, testandi, ac de eorum bonis disponendi. XXXV. *Approba*
Congregationis Fratrum minorum S. Francisci Strictioris observantiæ nuperi
stitutæ, & ordinationes pro eorum bono regimine. XL. Approbat
Confraternitatum Rosarii B. Mariæ Virginis, & declaratio circa ejus recit
tionem Indulgentiarumq; extensio pro Confratribus. Brevia (*)
versus Carolum Cæsarem *Freherus* Tom. 4. Germ. Script. promisit.

(*) *Breve* est compendiaria scriptura, chartula, & libellus brev
Ba

Banck Not. in Tax. Cancell. p. 317. *Breve Apostolicum* literæ sunt Pontificis Max. qvibus vel aliqvid concedit, vel vetat. id. p. 319.

Clemēs VII. 1523.

Hic autem Clemens VII. præeuntis venenatæ facis toxico, per fumum in corpus admisso, extinctus est. *Zacch.* Qvæst. Medico legal. T. 1. lib. 2. p. 60. *Pigræus* l. 7. c. 9. Chirurg. *Carmina* de ea varia extant p. 511. Chronologiæ *Angelocratoris*. Tum temporis fertur *Nicolaus* qvidam *Egmundanus* cognomine, Magister Lovaniensis & Carmelita vixisse, qvi docuerit ac scripserit: *Pontificem Romanum esse omnium rerum terrestrium, cælestium & subterraneorum Dominum, omnesq; Principes ab ejus nutu pendere, eumq; habere imperium in Angelos & Dæmones.* *Angelocrat.* De Comitiis *Augustanis* res est pernotissima. Antequam Clementem relinqvamus, notandus est ejus *fastus in præscribendis conditionibus Protestantibus* pro Concilii celebratione, cum responsione Protestantium. Qvâ de re sic *Spondanus* ann. 1533. n. 11. p. 418. *Priusqvam vero Pontifex*, inqvit, *in Galliam iret; ut satisfaceret aliqvo modo petitioni Imperatoris de Concilio celebrando, Hugonem Rangonium Episcopum Rheginum, unà cum oratore Imperatoris, ad Joannem Fridericum junio rem (pater enim ejusdem nominis mortuus erat jam anno superiori; nec filius minùs addictus Luthero fuit) Electorem Saxonicum Protestantium Principem misit, qvi ejus animum de hujusmodi Concilij celebratione inqvireret, ne indictio ejus frustra fieret. Cum ad eum Vinariam accessissent, obtulit Rangonius qvædam capita de illius celebrationis loco & tempore, de qvibus primum conveniendum esset; 1. ut esset liberum atq; commune. 2. ut decreta ejus ab omnibus observari deberent. 3. ut qvi per se adesse non possent, mitterent legatos: 4. ut nihil interim innovaretur. 5. ut loco idneo salubri celebraretur, puta Bononiæ, Placentiæ aut Mantuæ: 6. ut si qvi forte Principes non venirent, aut mitterent, Pontifex nihilominus in actione progrederetur: 7. Si Concilii decretis non obediretur, Imperator ac Principes ipsius defensionem susciperent: 8. Si ad hæc postulata Germaniæ Principes commodè responderent, Pontifex re deliberata cum aliis etiam Regibus, Concilium intra sex menses indicturus esset anno deinde post inchoandum, ut interim res necessariæ comportarentur, & omnes sese ad profectionem compararent. Ad qvæ Saxo respondit, rem se cum sociis communicaturum, qvibus diem vigesimum qvartum Junij Smalcaldiam ut convenirent, condixisset. Ibi ad articulos primum, secundum, qvintum & septimum multa excipientes, planum fecerunt velle se ac nolle Concilium, uti has illorum technas detexit Joannes Cochlæus libello ad Primatem Scotiæ Archiepiscopum S. Andreæ scripto: cum videlicet peterent, ut Concilium celebraretur in Germania, ubi neqvaqvam liberum foret Catholicis absq; tumultu statuere aliqvid contra Lutheranos ut in eo Imperator*

præponeretur Pontifici, Principes & nobiles Cardinalibus & Episcopis, curaret, ut
Clemēs VII. 1523. *Imperator rem ex verbo DEI judicari, nec Papa, cùm pars esset, etiam Judex*
fieret: de fidei quæstionibus æquè decernerent doctores Laici: ut nulla esset obligatio parendi ejus decretis, quoniam hoc esset contra Christianam libertatem.
Confer annum 1535. n. 10. & *Sleidanum* l. 11. 1537. p. 376. sq. T. 1. Edit. n. 12.
Subolfecerunt Protestantes, Pontifices nullam Regibus decernendi potestatem fecisse. *Nam etiamsi Concilio* (verba sunt *Sleidani* l. 11. p. 376.) *Cæsar*
interfit ipse, notum esse tamen quantulum facultatis vel ei vel cæteris etiam
Regibus, in ejusmodi causis, Pontifices concedant. Etenim, ut multum largiantur,
adhibere quidem illos forte deliberationibus, decernendi verò potestatem nullam
facere, sed eam sibi servare solis: ut si forte Cæsar & civilis Magistratus aliquantò longius progrediantur, eo tanquam retinaculo atq; fræno ipsos cohibeant,
& pro suo demum statuant arbitratu. Quod igitur has Pontificis insidias declinent, orare, ne Cæsar molestè ferat: brutis enim animantibus hoc insitum esse natura, ut quo loco positum sibi sciunt esse laqueum, eum locum uti fugiant. Vid.
Nepotism. Roman. l. 2. c. 7.

Paulus III. 1533. §. XCVII. Sederat Clemens VII. annis ferè undecim, quo extincto, pediculari, ut quidam volunt, morbo, præficitur *Paulus III.* Alexander Farnesius antea dictus, senex, anno 1533. al. 1534. qui antea bis Pontifica tum ambiens frustratus est. Vix creatus Pontifex *scribit autor Nepotism. Roman.* cum media suos exaltandi cepit. Mense itaq; Decembri duos ex eis creavit Cardinales Alexandrum Farnesium, & Gvidonem Ascanium. Alexandrum qvoq; creavit ViceCancellarium P. Eccles. post obitum Hipolyti de Medicis & Ascanium Camerlengum, Cardinale Spinola defuncto, & ita deinceps prout beneficia vacabant, Nepotibus Pontificis conferebantur. *Onuphrius* in ejus vita p. 368. De hoc Pontifice hoc judicii habet *Thuanus* l. 1. anno 1533. p. m. 41. *Is sobrietate, vultus gravitate, doctrina ac postremo corpusculi adfectata imbecillitate, profundam ambitionem diu celaverat, quam mox adepta dignitate manifestam omnibus fecit.* Vid. *Mich. Ant. de Dom.* lib. 9. R. E. p. 146. Frater fuit impurissimus, fororis ac filiæ contaminator, matris interemptor. In tabulis 45000. meretrices in numerato habebat, qvæ censum singulis mensibus certum pendere coactæ; Magiæ studiosus &c. Qvæ & alia crimina ei objecit *Bernardinus Ochin.* in suo libello adversus papam. Vide summam criminum ex Ochino ap. *Sleidanum* l. 21. anno. 1559. p. m. 187. & lib. 1. ann. 1537. p. 381. sq. Dissimulant hæc omnia *Busser. Spondanus. Onuphrius.* Hoc tantum nomine culpandus venit *Spondano*; Annal. 1549. n. 12. *quòd ad domesticam amplificandam atq; evehendam fortunam se totum conferens, eò usq; sæpe prolapsus fuerit, ut existimationi*

tionis ſuæ ac Reipublicæ periculum, dum voti compos fieret, parvi faceret—eò etiam ſubditis nomine minus gratus, qvòd eos gravioribus vectigalibus vexâſſet. Paulus III. 1534.

Ita & *Onuphrius*. Cæterum ambitioſus fuit, & ſuperbus Papa, pro autoritate dicens: Omnia ſibi licere, dum Pater eſſet Summus Pontifex, *poteſtatem habens in cœlo atq; inferis*. Duram ſententiam judicio ipſius *Spondani* Annal. 1535. n. 15. fert in *Henricum VIII. Regem Angliæ*, qvæ extat *Tomo I. Bull. M. Cherubini*, ubi poſt narrata crimina, hortatur ad reſipiſcendum, eumq; ſi negligat, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, regni amiſſionis, & depoſitionis, mandat, ut per ſe vel per legitimum procuratorem intra 90. dies ſe Romæ ad cauſam dicendam ſiſtat: qvibus elapſis « ſi non obedierit, in eas pœnas excommunicationis, rebellionis & amiſ- « ſionis regni & ditionum omnium incidiſſe decernit; omnia loca ad qvæ « aut ipſe aut ejus ſeqvaces aut fautores venerint interdicto ſupponit; ejus « aut fautorum liberos infames & ad qvæcunq; inhabiles declarat; ſubdi « tos à juramento fidelitatis abſolvit, & ne ulterius obediant, mandat; « cunctis fidelibus commercio cum Anglis interdicit; Prælatis ac cæteris « Eccleſiaſticis tàm ſecularibus qvàm Regularibus imperat à regno exire, « & proceribus ac nobilibus, in Regem inſurgere, ac regno pellere; fœ- « dera Principum cum eo contracta diſſolvit; eosq; in eum arma ſuſcipere « ac bona ejus fautorumq; & ſeqvacium capere, illa occupantibus con- « cedens, & ſubditos huic conſtitutioni inobedientes in ſervitutem ad- « dicens, hortatur ac præcipit: deniq; prælatis omnibus injungit hæc in « ſuis Eccleſiis publicare; & publicationem impedientibus easdem pœnas « infligit: ac ne Henricus ignorantiam conſtitutionis prætendere poſſet, « jubet illam in nonnullis expreſſis Belgii locis Angliæ vicinis affigi. Cauſas in Compendio vide ap. *Cluverium* Epitom. Hiſt. anno 1538. p. 596. a. *Spondan.* 1535. Nil profecit Pontifex hoc fulmine, cùm ipſe etiam Carolus V. Imperator cum Anglo fœdus inierit. *Spond.* l. c. n. 16. *Tom. IX Concil. in vita Pauli III.* Dicitur moriens ſuorum ingratitudinem ſæpius incuſaſſe, ac ſe felicem dictitaſſe, ſi nunqvam genuiſſet, ſubinde illud Davidicum ingeminans Pſ. 18. *Si mei non fuiſſent dominati*, tunc al. nunc *immaculatus eſſem, & emundarer à delicto maximo. Thuan.* l. 6. ann. 1549. *Spondan.* ann. 1549. n. 12.

Prodiit ſub hoc Pontifice libellus Antotis incerti, Gallicâ lingvâ conſcriptus in mercatores Pontificios, facetus qvidem, ſed ſerius, & gravitate conditus, cujus tenorem vide in ſumma ap. *Sleidanum* l. 9. anno 1534. p. 296. b. ſq. T. 1. His enim non immorabimur. Inter *facta ejus inſignia* refertur, qvòd *Societatem Jeſu* inſtituerit, qvæ Orientales converteret

teret, (qvo fructu Christianitatis, testis sit vel ipsa Italia) hæresin Lutheranam exstirparet *Tom. 9. Concil. in vita ejus.* Ergone successus Evangelicæ Religionis dicendus erit *extirpatio?* Non tamen negandum hunc Pontificem se totum ad *persecutionem & Inqvisitionem* convertisse, igne, ense, laqveis, remis, aqvis, exiliis, carceribus, inediâ, horribiliter sæviisse. Sub eo celebratum *Concilium Colonienſe*, provinciale *anno 1536.* pro reformatione Clericorum & ceremoniarum. *Tom. 9. Concil.* p. 214. *Concilium Augustanum* super simili materia. p. 261. *Concilium Trevirense* p. 287. sq. *Coloniense* II. provinciale: anno 1549. p. 293.

Paulus III. 1540.

§. XCIIX. a. Hic Paulus III. confirmavit *anno 1540.* Societatis Jesu ordinem, uti jam monuimus. *Ignatius Lojola* miles, altero crure globi ictu læso, Lutetiam se contulit, ubi per 10. annos in studiis versatus, 10. novæ Religionis socios adscivit. *Anno 1536.* cum novis suis sociis adiit Hispaniam *Anno 1537.* venerunt Romam, rogant, qvo Pontifex facultatem ipsis daret, Sacræ Hierosolymæ loca peragrandi. Obstabat tum bellum inter Venetos & Turcas. Constituerunt itaq; munus docendi Ecclesias in se suscipere. Venetiis itaq; à Legato Pontificio, septem ex illis initiati sunt sacris, iisq, liberum docendi munus permissum. Confirmans Paulus III. hunc ordinem, cavit, ne plures qvam 60. viri ad eam societatem adscriberentur; sed *anno 1543.* ampliavit hoc decretum, & restrictionem solvit. Vide *Cherubin.* C. T. de Sacr. S. p. 1. *Spondan.* ad ann. 1534. In Immensum excreverunt collegia ipsorum. Verùm mira fata subierunt, propter facinora qvæ patrarunt. Vid. Historiam Jesuiticam *Lucij* multis. Ex tota Gallia pulsi sunt anno 1594. Causam narrat *Thuanus* lib. 107. & sqq. III. 112. *Spondanus ingenue* Ann. 1594. Henricus IV. Rex Galliæ fœderatos per qvadriennium oppugnavit, *Meduanium* Hispanicæ & Pontificiæ factionis hominem superavit. Parmensem amovit, Lutetiam obsedit, fame pressos benigniter postea tractavit. Causam suggessit hæc benignitas Regis, in Bullas Papales eliderent, per manus Carnificis exuri juberent, atq; ut Gallia Patriarcha crearetur, instarent enixè. Jesuitæ Hispanicas partes amantes primùm *Petrum* qvendam *Barrerium* ex genere ferocium hominum, qvi navicularium Aureliani exercent, subornant, ut is necem Henrico IV. inferret. Deteguntur molimina per Dominicanum qvendam, sed capi non poterat. Animatur denuo à *Vara da* Jesuitici sodalitii Rectore, etiam per sacerdotem ex eodem sodalitio, sed rei ignaro, sacra confessione, & sancto viatico munitus. Rem omnem ita enarrat *Thuanus* lib. 107. ann. 1593. p. m. 1306. Ita instructus *Petrus* cultrum sibi emit, eumq; ad cotem sic acuit, ut utrinq; secaret, tum fanum Dionysii ubi

ubi Rex adhuc erat, pergit, ipsumq; turba circumfusa post sacrum perac-
tum templo majore exeuntem fortè offendit, & factus venienti obvius, « Paulus
tamen qvasi fune per præcordia circumdato à tergo retraheretur, ut « III.
postea confessus est, à facinore perpetrando revocatus fuit; inde Regem « 1540.
per Gornæum, Crescidcum, Campos ad Matronam & Briam, ubi item «
à sacerdote confessione & sacro viatico procuratus est, iter facientem «
Melodunum usqve sequitur, eandem commoditatem sæpius nactus, «
nec ea paulò melius, Deo ita volente, usus, qvousq; Brancaleo Melo- «
dunum tandem advolavit, & hominem sibi notum per magni præfecti «
satellites comprehensum sub arctam custodiam detrusit.——Postridie «
Petrus ante Judices delegatos productus, ut in tormentis interroga- «
retur, repente mutatus apparuit, & recitata sententia funes, ad qvos al- «
ligatus erat, solvi petiit, errorem se agnoscere suum clamitans, ac «
subinde se beatum prædicans, qvod detestandum facinus à se susceptum «
non perfeciisset, & potius in judicum manus incidisset, qvorum judicio «
si vitam hanc amissurus esset, saltem alterius longè potioris dispen «
dium non esset facturus. Tum erectis in cœlum oculis propositum «
suum & svasores sceleris detestatur, qvi ipsum tanto periculo cum æ- «
ternæ salutis jactura conjuncto objeciissent, affirmantes, si in conatu «
moreretur, fore, ut anima ejus protinus ab Angelis susceptа in cœlum «
ad beatitudinem sempiternam cum Deo fruendam evolaret, ac mo- «
nentes, si capi eum ac tormentis cruciari contingeret, ne qvenqvam «
eorum qvi id svasissent, nominaret, alioqvin æternæ damnationis «
pœnam se sciret promeriturum. Pridie in decernenda pœna censue- «
rant judices rei convicti pertinaciam videntes, postqvam partibus «
carnosis forcipe candenti concerptis & pugno ambusto ac membris «
fractis rotæ impositus esset, in ea vivus destitueretur, ut diritate sup- «
plicii, qvod in tormentis minimè eum facturum putabant, ad confes- «
sionem planiorem adigeretur, sed cum tam ingenuè omnia etiam «
extra tormenta confessus esset, & seriâ pœnitentiâ se duci ostenderet, «
severitas pœnæ remissa est, & post membra fracta, cum duos adhuc «
sacerdotes ad idem scelus Lugduni auctoratos forma designata ca- «
vendos monuisset, jussu unius è Judicibus, qvi torqvendo reo præpo- «
situs fuerat; statim strangulatus est.—Hujus judicii occasione invidia «
in Jesuitas renovata, qvi non solum belli hujus exitialis incentores «
primi fuissent, sed etiam sacrosancta Principum corpora sive profanis «
suis concionibus, sive pravæ doctrinæ veneno clam per confessiones «

secre-

Digitized by Google

secretas in furentium animos instillato, ad cædem promiscuam expo-
Paulus III. 1540. fuisse jactabantur, longe perniciosissimo exemplo, & qvod divina ul-
tione mox vindicatum esset. Nam licet Sixtus V. Navarrum & Con-
drum diris devoverit, id tamen potius necessitate muneris, qvoad de-
cessoris, sui a Jesuitis decepti acta confirmanda obligabatur, qvam pro-
pria voluntate ac consilio fecisse ac deinceps pœnituisse, ipsumqve Clau-
dium Matthæum Henotici fœderis per Italiam & Hispaniam veredarium ob eam causam Lauretum relegâsse, ubi summa in miseria pe-
rierit. Alterum item factionis in Urbe antesignanum, nomine O-
donem Pigmatem, dum Corybanti similis turbulentis concionibus
nullum intaniendi modum facit, vero furore correptum vexatumq;
tandem inter dejerationes ac cruciatus expirâsse. Cum ergo non suc-
cederet parricidium, alium subornant, *Johannem Castellum.* De qvo hæc
commemorat *Thuanus* lib. III. ann. 1594. p. 92. P. 5. (ex Ephemeride regia,
Cæsare Campana. E Demetrio Johanne Parvo, Actis publicatis, Ar-
chivis Curiæ Paris. Monmartini Commentariis.) Joannes Castellus Petri
locupletis mercatoris F. qvi ædes proximas palatio habebat, in schola
Jesuitica literis imbutus, in qva paulo ante disputationem publicam
instituerat: vitiis monstrosis supra ætatem, nam tantùm 19. annos atti-
gerat, obrutus, nihilominus inter Patres illos aliqvo in pretio habitus,
ut qvem secretioribus colloqviis & pietatis, qvæ vocant, exercitiis
cum paucis adhibebant, conscientia terrente in desperationem salutis
incidit, & vesano spiritu incitatus, ut pœnæ æternæ gravitatem aliqva-
tenus imminueret, Regis interficiendi consilium cepit. Qvod non
solum impune fieri posse, sed plurimum ad religionis causam condu-
cere multoties in eo sodalitio audierat. Ita animatus obviam extra
urbem magno comitatu venienti processit, & omisso priore consilio,
aliud dictu horrendum, & furente ingenio dignum pene sumsit, cum
vitam, cujus tædebat, qvamprimum abrumpere, non tamen propriis
manibus cuperet, conspicatus eqvos sessoribus vacuos, qvod plerique
ex iis descenderant, ut Regem salutarent, impetum cepit alicujus ine-
undi, si forte deerrantem à via nanciscì posset, ut in opere deprehensus,
statim ad mortem damnaretur. Cum non successisset, in urbem redit
& turbæ immistus, Regem usq; in cubiculum prosequitur, cultro, qvem
attulerat, confossurus. Sed cum Rex Franciscum Grangeum Monti-
nium ad se venientem ut complecteretur, paulum se inclinasset, ictus
qvi in gulam dirigebatur, in maxillam inferiorem incubuit, & dente
tantum

tantum rupto, neq; ultra penetrans obtorpuit. Rex ictu perculsus, neq; « à qvo directus esset, cernens, sangvine manante, cum se læsum cla- « *Jesuit.* masset, Svessio, qvi juxta erat, homini ignoto manum injicit, & se aut « *è Gall.* illum Regis percussorem esse, ait. Tum turbâ, qvæ accurrerat sum- « *proscr.* motâ, culter à Castello in terram projectus ad tædarum lucem emicuit. « Cum tamen ille factum negaret, multiq, vim afferre vellent, Rex per « magnum Hospitii præfectum in carcerem eum duci jussit, ubi interro- « gatus reus, tandem rem confessus est, cultrumq; à se domo allatum, nec « non veneno illitum affirmavit. Tum addidit se per biennium Joanni Gue- « reto Jesuiticæ societatis sacerdoti operam in Philosophicis navâsse, & « Saturni die præcedenti, cum aliqvo conscientiæ scrupulo attineretur, ad « eum à Patre deductam, ut consolationem ab illo acciperet. Nam ob « gravia & horrenda peccata de Dei erga se misericordia desperasse. « Interim Parentes ejus ambo comprehensi, & ab iis, qvi missi erant, ab- « dita domus scrutantibus, repertus codicillus percussoris manu scriptus, « qvo ille peccata sua ordine Decalogi annotaverat; nec negavit à se scri- « ptum, ut delicta confessurus memoriam adjuvaret. Eo se nefanda li- « bidine pollutum, etiam de incestu cum sorore juniore cogitasse agno- « scebat. Tum sæpe in illa, in qva fuerat, educatus, schola audivisse, li- « cere Regem occidere, qvippe Tyrannum, neq; à Pontifice pro Rege « adprobatum. Eam ratam certamq; inter eos Patres sententiam esse. « Itaq; ad pœnam æternæ damnationis aliqva relevandam, Regis inter- « ficiendi consilium cepisse, ut si qvidem ad octo pœnarum gradus da- « mnatus esset, eos patrato aliqvo insigni, & ut sibi videbatur, meritorio « facinore ad qvatuor contraheret. Postea interrogatus, qvibus insti- « gantibus aut consciis scelus admisisset, summa impietate aliis à qvibus « incitatus fuerat, minimè nominatis, id patre revelasse respondit, & pa- « trem ipsum valde dehortatum fuisse, à malo Spiritu hanc illi mentem « immissum affirmantem. Qva confessione patrem nocentem fecit, qvi « subito cum Dionysia Hazarda matre, Catharina & Magdalena filiabus, « aliisq; qvibuscum ille eodem die in paternis ædibus pranserat, compre- « hensus est. Ad hunc casum animi variè in urbe commoti sunt.—Tan- « dem Castellus tanqvam divinæ & humanæ Majestatis in capite peractus « primo reus ob nefandum ac detestandum contra Regem parricidium « tentatum, nudus ante valvas majoris Ecclesiæ tædam duarum librarum « ardentem manibus gestans de geniculis lamentabili voce palam decla- « rare jussus, nefario ac perfidioso ausu se cultro in faciem directo Regem «

Digitized by Google

» percussisse, & falsis ac damnandis instructum documentis asseruisse, l
» cere Reges occidere, & Regem Henricum IV. nunc regnantem in Ec
Jesuit. e Gall. proscr. » clesia non esse, donec à Pontifice in gratiam receptus sit. Ea propte
» pœnitere, ac veniam à DEO, Rege ac justitiâ petere. Quo facto de
» cernitur, ut ad Portuensem plateam plaustro impositus traduceretur
» & brachiis & femoribus forcipe ardenti concerptis, & manu cultrum
» tenente, qva parricidium tentavit, prius amputata, à 4. eqvis membra
» tim discerperetur, & membra flammis abolerentur, cineresq; in ven
» tum spargerentur, bona ejus fisco addicerentur, ante supplicium qvæ
» stioni violentæ extra ordinem ad indicandos conscios ac complices sub
» jiceretur, assertiones ab eo prolatas, qvas offensionis ac seditionis ple
» nas, ac verbo DEI pugnantes, & tanqvam sectariam pestem redolentes
» à S. decretis damnatas Curia declaravit, ne qvis in publico ullibive re
» petat, enixe prohibetur, qvi contra fecerit, divinæ humanæq; majes
» statis reus habeatur. Additum Senatusconsulto, ut Scholæ Claromon
» tanæ sacerdotes ac discipuli & alii omnes, qvi Societati illi nomen de
» dissent, tanqvam juventutis corruptores, publicæ tranqvillitati er
» turbatores, Regis Regniq; hostes intra triduum à die denunciationis
» Lutetiâ aliisq; urbibus, in qvibus ludos aperuerunt, facessant, & 15. die
» bus pòst, regno prorsus excedant; ni paruerint, in eos tanqvam majes
» statis læsæ reos animadvertatur. Bona eorum tam mobilia qvam soli
» ad opera pia destinentur, eaq; arbitrio Curiæ distribuantur. Ad ex
» tremum interdictum eunctis Regis subditis, ne ad scholas societatis il
» lius extra regnum pueros literarum discendarum causa mittant; pœnâ
» perduellionis in eos, qvi contra fecerint, sancitâ. Id actum IV. Ka
» len. Januar. cum ad supplicium duceretur ante valvas majoris Eccleſiæ
» nudus stans, qvamvis intensissimo frigore nullum horroris aut metus
» pœnæ signum edidit, & cum verba concepta proferre juberetur, con
» temptim & in pertinacia pristina perseverans, ut non pœnitere ipsum
» appareat, ea protulit, ut animo ad extrema obfirmato sic corpore ad
» cruciatus patienti, inter qvos nullum doloris sensum vel membrorum
» convulsione aut clamore flebili dedit. Dum autem in ædibus Claro
» montanis delegati abdita scrutarentur, inter chartas Joannis Guignardi
» Autrico Carnutum nati ex illa societate Sacerdotis multa repererunt in
» Regem defunctum, ac Regem, qvi nunc est, contumeliosa, ac libellis
» famosis, & ad parricidia ac seditiones spectantibus haud absimilia. Sam
» bartholomæo tumultu peccatum esse, qvod vena basilica sangvis non

missus sit; qvod si factum esset, ex febre in phrenesim rem minimè re-
casuram fuisse.—Triduo post in Joannem Gueretum Joannis Castelli
ante aliqvod mensespræceptorem, Petrum Castellum patrem, Diony-
siam Hazardam, Catharinam & Magdalenam sorores, alios q; ex suspi-
cione captos fertur sententia & Gueretus qvidem prius tortus, exilio
perpetuo multatus; Petrus Castellus ad novennium extra regnum rele-
gatus, in perpetuum Lutecià & jurisdictione ejus exclusus, ac præterea
IIclo aureorum in victorum alimoniam expendendorum indictâ
mulctâ. Decretum ut domus ejus palatio proxima, ex qva detestan-
dus percussor prodierat, à fundamentis diflueretur, ex ejusq; ruinis co-
lumna erigeretur, in qva Senatus consultum ad æternam facti memo-
riam inscriberetur.—Rex tanto periculo defunctus, cum facti invidia in
pernicioſam ex schola Jesuitarum haustàm doctrinam vulgò rejicere-
tur, nihil inclementiùs protulisse auditus est: tantumq; cum ad eum
statim post inflictum vulnus visendum Principes & proceres accede-
rent, Judicibus, qvi causam comperendinaverant, succensens, subjecit
hæc verba: Ergo oportuit Jesuitas ex ore meo convinci? Tum exacti
Jesuiticæ societatis sacerdotes, & juxta Senatusconsultum toto regno
exterminati. *Thuanus lib. 112. anno 1595. p. 119. P. 5.* Reipublicæ turbatores,
Juventutis corruptores, Regis regniq; hostes. Tales titulos magno nu-
mero sortiti sunt à suis domesticis. vid. *Thuan.* lib. cit. & *Rivet Jesuita va-
pul. c. 12.* Pontifex Clemens VIII. metuens, ne amplius juribus suis ali-
qvid decederet, Regem Henricum IV. promissâ perseverantiâ in Catho-
lica Religione per legatos suos à vinculo excommunicationis absolvit,
ita tamen ut Legatos ac singulos *Psalmi LI. versus virgulâ leviter percuteret.*
Qvo facto, ex solio surgens, aperto capite solemnes orationes recitavit,
& rursus sumptâ tiarâ, & solio sedens, qvasi judex sententiam alta voce
pronunciavit, & auctoritate omnipotentis DEI, & B. B. Apostolorum
Petri, & Pauli & suâ, Henricum Regem à vinculo excommunicationis,
qvâ ex causa hæresis ligatus erat, *absolvit.* Tum basilicæ S. Petri portæ,
qvæ huc usq; clausæ fuerant, jussu Pontificis sunt reseratæ. *Thuan. l. c. p. 201.*
Accepimus paulò ante de Jesuitarum ex Galliis exterminatione, in qvam
rem extat scriptum lectu dignum, cujus inscriptio est: *Propemptica & E-
logia Jesuitarum Autore Eusebio Philadelpho.* Edita primum Anno 1595. &
sequentibus, nunc in laudem Lojolitarum recusa. Anno 1601. Vivo co-
lore eos hic depictos invenias. Ad instantiam tamen & intercessionem
Clementis VIII. post exilium decennale anno 1616. revocati sunt Jesuitæ,

Jesuit. è Gall. profer.

refragrante licet curia Parisiensi, sed certis locis, eáq; lege, ut sacramentum dicerent de non violanda Regis aut regni majestate exterisq;
Paulus III. 1534. consortio movendis. Pyramis, qva relegatio eorum continebatur, deprecante publicè Petro Cottono amota. *Thuan. lib. 132.* Hic Cotton occasionem sumsit, *inqvit*, ab Hadriana (qvæ erat energumena) seu maligno » spiritu scitcitandi multa, qvæ aliunde cognoscere spes non erat. Vide» licet qvid se vellet Deus scire circa R. R? qvid circà commorationem » in Curia? qvid circa admonitiones privatas & publicas? qvicqvid » circa viam & iter? qvicqvid circa confessionem ejus generalem? qvic» qvid circa commemorationem cum Patribus? qvicqvid circa Comitem » Lavallum? circa vota, sacrum, casus conscientiæ? circà conversionem » animarum? qvicqvid circa canonizationem, utrum urgere se velit? » qvicqvid circa bellum cum Hispanis & Hæreticis? circa missionem in » Franciam novam & totam oram adversæ Americæ? circa viam, qvam » tenere debet, ut qvadeat efficaciter? viam ut abstineat à peccatis? erant » & qvæstiones eruditæ. An lingvæ à Deo? qvis evidentissimus Scripturæ » locus ad probandum purgatorium & invocationem Sanctorum? qvo» modo animalia in Arca Noë capi potuerint? Qvi filli Dei filias ho» minum dilexerint? Pedibusne incesserit serpens ante Adæ lapsum? » Qvamdiu in cœlo ipsi & in Paradiso terreno parentes fuerint? Qvi sint » HV. Spiritus ante thronum DEI? Archangelorum Rex? qvomodo In» sulæ animalia acceperint, & cò homines post Adamum pervenerint? » Ubi Paradisus terrestris? Qvota pars conciderit Angelorum? qvæ ora» tio Dei in Cherubim? qvod majus periculum nostrum? cui restitutioni » Rex sit obnoxius? an expediat matrem Pasitheam venire? Qvid de » D R. conversione sperari possit? qvi hæretici ad fidem accessuri faci» lius in aula? qvicqvid periculi creetur in Societatem à Dæmonibus? » qvicqvid contra se? qvid utilissimum ad conversionem omnium hære» ticorum? qvis Scholæ Pictavensis fundationem maxime impediat & » qvid? qvid ut firma pax cum Hispanis? si qvid se velit scire Deus de » tempore, qvo Calvini Hæresis extingvetur? circa Genevæ plagiarium, » qvid se scire velit Deus per ipsum spiritum? qvid circa protectionem » patris generalis in Hispaniam? qva ratione converti Rex Angliæ, Re» gina & regnum maximè & facile qveant? Turcus qva supplantari ra» tione qvà converti infideles? Mirum tamen est, qvod hoc parricidium abominabile, Regi Galliæ intentatum, Apologiâ prolixâ munire laboravit *Franciscus de Verone Conspiratus* [illegible] accusa est, una cum aliis scriptis *Lugduni* 1611. in 8. qvorum syllabus: 1. *Apologia* pro Joanne Castello

ſtello Pariſienſi mortis ſupplicio affecto, & pro patribus & Scholaſticis Societatis Jeſu, Galliæ regno exterminatis, contra Arreſtum Parlamenti Pariſiis in illos latum 29. Decemb. anno 1594. per *Franciſcum de Verone* Conſtantinum. 2. *Effecta excommunicationis* Henrici Valeſii & Henrici Navarri inſecuta. Ubi continuatur hiſtoria de morte Henrici Valeſii, & qvod Henricus Navarreus ſit incapabilis coronæ Francicæ. 3. *Literæ* Illuſtr. Cardinalis Montalti, ſcriptæ juſſu Patris noſtri Pontificis Maximi; Etiam conſiliis generale ſanctæ unionis; ex lingva Italica in Gallicam, & jam ex Gallica in Latinam verſa. 4. *Diſcurſus*, qvo probatur, non licere ſubito de Rege ſuo malè loqvi, nedum in perſonam ipſius aliqvid intentare. 5. Suſpiria Galliæ ad mortem Henrici IV. & fidelitatem Gallorum. Diſtribuitur illa Pſeudapologia in 5. *partes*. *Prima* agit, De origine erroris, qvæ cum hîc, tum alibi conſpicitur. *Secunda* oſtendit, facinus Caſtelli juſtum eſſe. *Tertia*, actu Caſtelli heroicum eſſe. *Qvarta*, decreti contra Caſtellum vitia & abſurditates 5. Vitia & abſurditates Decreti contra Jeſuitas. *Spondanus* expreſsè *ſcelus* vocat Caſtelli parricidium. Ann. 1594. n. 23. Extat alia qvoq; *Apologia Societat. Jeſu in Gallia* ad Chriſtianiſſimum Regem Galliæ Henricum IV, ſcripta à qvodam Societatis Jeſu anno 1599. Burdegalæ excuſa, qvæ Latine recuſa eſt Ingolſtadii 1599. 8. Capitum rubricæ ita habent. 1. *Cauſa* hunc ſupplicem libellum ſcribendi & preces ad Regem, ut eum benigne accipiat. 2. *De expulſione* Societatis Lutetiâ, & de ultimo adverſus eandem edicto. 3. *Qvod Calumniis* generatim adverſarii Societatem traduxerint & adhuc traducant, qvomodo & qvo fine. 4. *Refutatio* primæ calumniæ, qvæ eſt Jeſuitas eſſe Hiſpanos. 5. *Religioſos ſocietatis* non eſſe *hoſtes Regni*, & Reipublicæ. 6. *Religioſos ſocietatis* non eſſe *hoſtes Reip.* oſtenditur totius Chriſtiani orbis conſenſu. 7. Idem *probatur* ratione. 8. eosdem non eſſe *ſpeciales hoſtes* Chriſtianiſſimi Regis Henrici IV. 9. Eosdem non fuiſſe *Schatelio* auctores, ut parricidium in Regem ſuſciperet. 10. Ipſos à Schatelio usq; ad extremum ſpiritum *innocentes* pronunciatos eſſe. 11. In ipſis Societatis Religioſis nullum indicium deprehenſum eſſe, qvo ut *facinoris* illius conſcii, argui potuerint. 12. eos non eſſe *corruptores juventutis*, blanditiis juventutem ad ſuum Ordinem alliciendo. 13. ipſos non eſſe juventutis *corruptores*, qvaſi malas artes in ſcholis doceant. 14. *Concluſio* refutationis trium præcedentium & generalium calumniarum. 15. Religioſos Societatis non *in miſcere* ſe negotiis ad Reſpubl. pertinentibus. 16. Eos immeritò accuſari *arrogantiæ, ambitionis & avaritiæ*. 17. Cur Societas *nomine JESU* inſigniatur, refel-

Digitized by Google

lunturq; calumniæ objectæ. 18. Refutatio recentis cujùsdam *criminationis* de Comite Mauricio. 19. Religiosis Soc. nec in *confessionibus audiendis*, nec in *templo*, nec in *scholis*, nec alibi *dehortari subditos*, ab obedientia Christianissimo Regi præstanda. 20. Quis sit Auctor calumniarum & quis finis 21. Epilogus *totius Apologiæ* ad Christianissimum Regem. vid. Jesuiter Spiegel d. i. raus zusehen/ wozu der Jesuiten Orden gestifftet/ wie sie sich bißhero in Franckreich gehalten/ daßelbige Königreich wie Portugal unter die Spanische Monarchi zu bringen/ und warumb sie aus Franckreich geschafft worden/ nebenst dero etlichen Geheimnüssen ann. 595. 8. De Jesuitarum *parricidiis* pluribus vid. *Rivet.* Jesuit. vapul. cap. 12. Confer *Hornbeck.* Exam. Bullæ Urbani VIII. p. 16. 24. sqq.

Jesuit. Venet. excess.

§. XCIIX. b. Sed & *Venetiis excesse* jussi Jesuitæ, Veneti legibus sanciverant, *Senatu inconsulto, templorum instructiones, fieri non debere, Ecclesiasticos bona immobilia comparare non debere*, sed *& Ecclesiasticos jurisdictioni sua subjecerunt*, atq; sic odium Pontificis in se dirivarunt. Legem ultimam extorserant Monachi, *Thuanus* l. 137. (ex actis utrinq; publicatis, Cardinalis *Berronij* epistola, *Philippi Caræi Fraxinei* literis, Cardinalis *Joyse* brevi relatione, *Decretu Senatûs Veneti*) anno 1606. p. m. 1197. P. V. *Brixianum*, inqvit, ex monasterii S. Augustini sodalem, qvi virginem undecennem stupraſſe, & postea ne res emanaret, occidisse convictus fuerat, collegii illius sodales summa indulgentia ad triremes damnaverat, cum Senatus rei atrocitate commotus in hominem è monasterio raptum denuo sententiam fert, eumq; morti addictum in partes secari jubet. Qvidam & *Dominicanus*, nomine *Antonius*, qvod obsoleto habitu fratrem exulare jussum comitatus esset, & ipso decreto Senatus exilio multatus fuerat. Postea & *Scipionem Saracenum* sacri Vicentini collegii sodalem, hominem impudica vita infamem, qvi non contentus matronam sibi cognatam sollicitasse, cum nil obtineret, etiam ejus ædes tanqvam impudicæ injuriosè conspurcasse arguebatur, qvod id ad publicam securitatem & honestatem pertineret, carceri anno superiori Xviri mancipaverant, sicuti & *Brandolinum Valdemarinum Forolivensem* Neruesiani cœnobii Antistitem qvod latrociniis in Tarvisino territorio grassari, multos veneno locis vicinis sustulisse in iisq; sacerdotem devotum, proprium parentem & fratem, multos item pericios interfecisse, & rem cum propria sorore habuisse, ac postremo magicis artibus, ut libidinem expleret, nihil non impiè fecisse confectis probationibus argueretur. Paulus V. Venetos pro legibus & juribus pa-

gnis

triis pugnantes interdicto & anathemati ſubjecit, diplomate ſuo Principem, Senatum & totam Venetam ditionem excommunicat. *Spondan. 1606. n. 2.* *Leonardus Donatus* Dux excommunicationem *brutum fulmen appellat, quod aerem feriat*, ſecutus *Nicolaum Pontanum* Anteceſſorem, qui cenſuram Pontificiam *gladium vaginâ inclusum* dixit, & temerè diſtringi non debere, non diſcerent homines contemnere hoc telum. Hanc excommunicationem unà cum Patrono *Caſ. Baronio* refutat *Nicolaus Vignierius* excuſ. Francof. 1606. Prodiit etiam anno 1607. *Conſultatio Pariſii cujuſdam*, de Controverſia inter Sanctitatem Pauli qvinti, & Sereniſſimam Rempublicam Venetam. Ad Virum clariſſimum Venetum, Item *Joan. Marſilij* Presbyteri Neapolitani S. Th. Doctoris &c. proteſtatio Excommunicationi Romanæ oppoſita. Qvæ duo ſcripta lectu ſanè ſunt digniſſima. *Bauſonius* Jeſuitarum Provincialis, cum ſuo ſodalitio urbe ceſſit, cauſatus Pontificis interdictum. *Thuanus* lib. 137. anno 1606. p. 1204. P. VI. *Spondanus 1606. n. 2.* Ad qvem Dux: *Abite, nihil auferte, nunqvam redite!* Omnia ad bellum parabantur, inſufflante Baronio, qvi his ſtimulabat Pontificem: *Surge Petre, mucta & manduca.* Interpoſitione verò *Henrici IV. & Jouſii Cardinale* laborante, res compoſita eſt; reſtitutio tamen Jeſuitarum haud obtenta; qvin imò decretum à Senatu promulgatum, ut exilio perpetuo mulctarentur. *Thuan. anno 1606. Supplem. Chytr. p. 119. Latus* p. 263. Et in hujus rei narratione; inqvit *Spondanus* anno 1607. n. 6. finem accipit *Jacobi Auguſti Thuani* Viri Ampliſſimi Hiſtoria ampliſſima: « Utinam & cenſoribus Romanis in omnibus placere potuiſſet. Pro- « duxit vitam ad ann. 1617. qvo mortuus eſt Lutetiæ, die 8. Maji, & ſe- « pultus in Eccleſia Parochiali S. Andreæ. Ex hoc tempore variæ & « non paucæ qvæſitæ *vie & interpoſitiones pro reſtitutione Jeſuitarum*, at fruſtra. Habetur oratio ſanè pathetica Legati Regis Galliarum ad Senatum Venetum pro Jeſuitis recipiendis, hujus tenoris: *Sereniſſime Princeps, Patres laudatiſſimi, magnificentiſſimi*, Chriſtianiſſimi mei Regis legatione expedita unum à vobis peto, ut me pro Patrum Societa « tis JESU reſtitutione orantem clementiſſimè audiatis. Honeſtati « autem maximè illam inſervire Catholici omnes uno ore mecum lo- « qvuntur. Stante enim illo ordine, ſtabit Pontificis maximi autoritas, « conciliorum integritas, Reipub. ſanitas, imò totius orbis Chriſtiani « fundamentum. Qvis enim ordo majeſtatem Pontificis Rom. contra « Hæreticos Græcos & Germanos acrius defendit, animoſius tutatus « eſt? Jeſuitarum? Qvis Sereniſſ. hanc Remp. in Cælum extulit? Jeſui- « tarum

Jeſuit. Venet. expell.

tarum. Qvis autoritatem Conciliorum P. Petri cathedræ ſubjecit? " Jeſuitarum. Qvis religionem avitam (taceo cæteras artes & ſcien- "
De Jeſuit. Venet. recep. tias) qvalis ab Apoſtolorum tempore exticit, ad ſangvinis usq; pro- " fuſionem reſtituit, reparavit, illuſtravit? Jeſuitarum. Qvis hære- " ſes gliſcentes extinxit, rebelles ſedavit, & Eccleſiam Catholicam " priſtino plenè nitori reſtituit? uno verbo Jeſuitarum. Qvare pro " antiqva veſtra prudentia & ſapientia, Sereniſſime Princeps, Illuſtris- ſimi Senatores, enitimini, ut hoc *peculium divinum*, qvo pietas avita " floret, artium & ſcientiarum pondera reviviſcunt, *non exterminetis, ſed propagetis, non rejiciatis ſed recipiatis*; non illi extremum valedicatis, ſed in *finum & cor veſtrum recondatis*. Certè Henricus IV. Chriſtianiſſimus " Rex Galliæ, B. M. majori ignominia, qvàm vos, qvàm veſtra Resp. " videtur notatus; deprehensâ tamen ordinis hujus Innocentiâ, qvicqvid " anteceſſerat opinionum perverſarum remiſit, Rex regio animo con- " donavit, ignovit, imò voluit, ut ignominiam gloria, mortem vita " ſeqveretur. Imitamini, qvæſo, Chriſtianiſſimi Regis Chriſtianum " exemplum. Vos ipſi venite, *pauperem mendicantem ordinem recipite*, " & gaudium erit Romæ apud ſummum Pontificem, *apud* Regem meum " Chriſtianiſſimum, *apud* Regem Hiſpaniarum Catholicum, *apud* ma- " gnum Ducem Hetruriæ, *apud* Reges & Principes cæteros Chriſtianæ Eu- " ropæ, inprimis *apud* Sereniſſimam Domum Auſtriacam, cui ordo in- " primis eſt gratioſus. *Labente autem ordine hoc vel repudiato, Summi Pontif. autoritas* (qvam tamen ſartam tectam, ceu capitis Eccleſiæ, tueri & defendere tenemini) paulatim labefactabitur fides Apoſtolica qvam ad ſangvinem usq; defendit, concidet Eccleſia Catholica (cuius fundamentum eſt ſolus Petrus frendentibus hæreticis) vigere floruere deſinet, clericorum profeſſio *inanis* erit, & ut paucis omnia complectar, *omnia ſurſum & deorſum vertentur, & janua AntiChriſto aperietur*! Ne ergò mala hæc in Eccleſiam Catholicam redundent, *recipite in fidem veſtram eam ſocietatem*, pro qva Chriſtus ſingulariter mortuus, *qvam B. Virgo præcæteris ordinibus diligit*: hac enim *ſalvâ Imperij veſtri Majeſtas, Reip. dignitas*, paucis, *cum* internæ, *tum* externæ utilitas, toti mundo cum nominis veſtri immortalitate pateſcent. Dixi.

Procuratoris S. Marci Venet. Reſponſio. Qvanqvam inter nobiles noſtros Venetos de Jeſuitarum reſtitutione decernere, *rebellionis ſignum eſt veriſimum*, Ampliſſime Domine Legate, tamen Tu qvia pro iisdem nomine Chriſtianiſſimi Regis Galliarum intercedis, *Sereniſſimus Dux*

Digitized by Google

Dux, Amplissimi Senatores decretum repetunt, ne illi in eternum recipiantur. Causas negationis si scires, *non intercederes*, sed aliter sentires: *periculosi sunt homines* plurimorum etiam Catholicorum testimonio, *Religionem præ se ferentes*, sed facto ipso regionem petentes: *Majores nostri etiam extra hunc ordinem pietati & sanctitati studuerunt.* Sunt socii JESU tantum *secundum* dici, non verò *secundum esse.* Homines illi novi nullo concilio antiqvo interfuerunt, at *cujus* Imperatoris & Regis Catholici *aulam non perreptarunt*? Cujus *Electoris* Catholici Archiva non involarunt? Cujus *Archiducis* Consiliarii non sunt! Cum *ergo S. Marci vita sit, D. Ignatij mors*; potius S. Marcum pacificum, beatum, amplissima Respublica Veneta sequi debet, qvam hoc relicto Jesuitis curiosis, & miseris, vitam & fortunam suam committere Quod Legatum Illustrissimi Senatores scire voluerunt, cui in rebus aliis studia, nec non Christianissimo Regi Francorum honorem & amorem deferunt. Dixi

De Jesuit. Venet. recip.,

Frustra omnia frustra! Anno demum 1657. Societatis JESU fratres jam qvinqvagesimum annum extra Venetorum Rempublicam propter malas artes exulantes, rursus sub certis conditionibus restituuntur & in urbem introducuntur. *Cluver.* Epitom. ad hunc annum. *Causæ ejectionis ex Bohemia* ann. 1618. 1619. vid. *apolog.* 2. Statuũ sub utraq; p. 76. Frustra opposuerunt *Jesuitæ Apologiam* acutiorẽ *Ingolstad.* 1619. *Privilegia, disciplina, doctrina, Magistri, Discipuli, Religio, Politica negotia, Opiniones, Apophtegmata, Miracula & mors Jesuitarum* olim à pio viro 7. epistolis comprehensa prodierunt anno 1666. Vide Historiam Jesuitici ordinis *Hasenmulleri*, & Jesuitam in ferali pegmate ob nefanda crimina in provincia Gvienna perpetrata à *Petro Jarrigio* antea ejusd. Societatis viro, qvarti voti religioso & concionatore constituto. vid. *Elixir.* Jesuiticum in 4. Hoc adde: Jesuitas in Polonia superioribus annis *recusasse solutionem decimarum*, prætendentes exemtionem J. Sed opposuit se *Johann. Markiewis. J. U. D. Canonic. Posnaniensis* tractatu, cujus titulus: *Decima Cleri Secularis in Regno Poloniæ defensa contra exemtiones Pp. Societat.* Paris. 1644. cum *Approbat.* Offic. Senensis è *sententia* Sorbonæ Parisiens. 4.

§. XCIX. Post hanc de Jesuiticis rebus narrationem, datâ occasione insertam [fortè non inutiliter], redimus ad *Paulum Pontificem III.* in qvo subsistimus. Ille autem *Bullas* edidit 49. sub hoc tempus, qvo sedit, annis sc. 15. Potiores annotabimus. III. Qvi sint verè & *familiares*, & continui commensales S. Pontificis Rom. Ubi inter alia: *sanctitas sua*, inqvit, *ambiguitatem in futurum tollere volens, ex certa*

Digitized by Google

scientia declaravit Referendarios & alios officiales ex dicto Palatio panem ha-
Paulus *bentes, Protonotarios, Subdiaconos, Auditores Rotæ, Acolitos, Scutiferos, Se-*
III. *cretarios, litterarum Apostolicarum Scriptores, Cubicularios ac Milites S. Pe-*
1549. *tri, reliquosq; Officiales eidem Sanctitati suæ & Romano Pontifici pro tempore existenti, in Palatio deservientes, aut custodiam facientes, licet in eodem non habitaverint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint, nec comedant, nec in futurum forsan comedent, in posterum veros & indubitatos Sanctitatis suæ & Romanorum pro tempore Pontificum, & non per privilegium, nec ficte familiares continuos commensales censeri, reputari & esse.* IV. De *Rotæ Institutione* in civitate Bononiæ Provinciæ Lombardiæ & Status Ecclesiastici; causisq; cognoscendis & terminandis in ea. VII. *Damnatio & excommunicatio Henrici VIII. Regis Angliæ*, ejusq; fautorum & complicum; cum aliarum pœnarum adjectione. Huic subjecta est p. 708. suspensio executionis dictæ bullæ, & tandem ejus revocatio & executio. IIX. Approbatio & *publicatio absolutionis Clementis VII. de Hæreticis & Infidelibus* regni Portugalliæ & Algarbiis *ad fidem conversis.* Et confirmatio indultorum eis concessorum & extensio eorundem. X. *Anathematizatio hæreticorum*, & aliorum contravenientium contentis in hac constitutione qvæ *Bulla in Cœna Domini* appellatur. XII. Confirmatio & nova Concessio *privilegiorum* & gratiarum Auditorum *Rotæ Romanæ.* XIII. *Uxores non possint* ab eorum maritis *cautiones de non offendendo petere*, aut alia de causa *cum eo in Urbe litigare*, nisi prius in Monasterio aut alio honesto loco ponantur. XIV. Declaratio & ampliatio facultatum *Collegij Scriptorum Archivij Romanæ Curiæ, in legitimandis bastardis.* XXV. *Approbatio* instituti & Religionis Clericorum Regularium *Societatis JESU.* XXVI. Approbatio *Confraternitatis* nuper in Urbe institutæ, ad *paupe-*
res orphanos piè educandos, bonisq; artibus instruendos. Ejusq; erectio in Archiconfraternitatem, cum privilegiorum elargitione, jurisdictione. S. R. E. Cardinalis ejus Protectoris, ad ejusdem lites & causas cognoscendas. XXIX. *Spolia Ecclesiasticarum personarum*, sine testamento, aut facultate testandi decedentium, vel ultra qvantitatem de qva testari possunt disponentium, ad Rever. Cameram Apostolicam spectant. XXX. *Inquisitorum Hæreticæ pravitatis facultas* procedendi contra omnes etiam regulares, prædicantes aut proponentes scandalosas propositiones & à fide Catholica discrepantes. XXXII. *Privilegia Neophytorum* sive Judæorum & infidelium ad Catholicam fidem

fidem se convertentium, ordinationesq; circa eorum vivendi modum. XXXIII. *Indictio sacri & Oecumenici Concilii Tridentini* ad Kalend. Octobr. 1542. XXXIV. Deputatio nonnullorum *S. R. E.* Cardinalium generalium *Inquisitorum haereticae pravitatis*, cum amplissima auctoritate. XXXVI. Jurisdictio & facultates Vicarii S. Pontificis, in alma Urbe, ejusq; districtu. XXXVII. Institutio *Hospitalis & Monasterij* in Urbe, *pro Nephytis* Catechumenis, Judæisq; & infidelibus ad Catholicam fidem se convertentibus. Et erectio Archiconfraternitatis pro eorum regimine, Jurisdictioq; S. R. E. Cardinalis Protectoris & Judicis causarum, eorum interesse concernentium. XXXIX. Impositio *annui subsidij* trecentorum millium scutorum, à subditis status Ecclesiastici, annis singulis, qvacunq; exceptione non obstante, ad triennium Rever. Cameræ Apostolicæ persolvendi, omnibus extraordinariis exactionibus interim interdictis. XLI. Qvod omnes *officiales* urbis & ditionis Ecclesiasticæ mandatis Cardinalis S. R. E. Cameratii omninò parere debeant. XLII. Prohibitio *occupandi bona naufragantia* in locis maritimis S. Romanæ Ecclesiæ, præmiiq; designatio illa, recuperantibus vel auxilium præstantibus. XLV. *Indulta mercatorum* utriusq; Ripæ Urbis, circa prioritatem & potioritatem suorum creditorum ripalium, & circa dilationes & moratorias eorum debitorum non concedendas. &c. *Paulus III. 1549.*

§. C. Julius III. *Johannes Maria de Monte* ante dictus ordine jam sequitur. Coronatus est anno 1550. vixit annos 5. *Cherubinus* Bullar. M. p. 778. T. 1. Qvam difficulter processerit electio hujus Pontificis studio partium, disce ex *Sleidani* lib. 21. anno 1550. p. m. 194. T. 2. *Thuan.* l. 6. anno 1550. p. 280. P. 1. *Spondan.* eod. ann. n. 1. p. 527. Curatori suæ Simiæ is galerum suum Cardinalitium donavit. Qværulantibus autem Cardinalibus, indignum hominem evectum esse. Et vos, *inqvit*, qvid in me meritorum comperistis, qvem Christianæ Reipubl. Principem constituueretis? *Sodomiæ* criminis reus agebatur. Sub eo *Johann. Casa Archiepiscopus Beneventanus* publicè edito libro *Sodomiam esse opus divinum* celebravit. *Rivetus Jesuit. vapul.* cap. 3. §. 6. 7. 8. 9. Moritur qvinto anno Pontificatus, *intemperantia vitæ magis, qvam senio*, *Thuan.* l. 15. anno 1555. p. 695. P. 1. *qvi Joan. Baptista Balduini fratris F. mortuo uti diximus, cum non ita à Fabiano juniore Baptistæ fratre sollicitaretur, totum se voluptatibus mancipaverat, parato ad delitias nobili illo secessu, structura & operibus antiqvis admirando, in qvo fere reliqvam vitam* *Julius III. an. 1550.*

à negotiis vacuus cum amicis sui similibus inter ludos, alcam, comœdias, & quæ talia comitari amant, sacro fastigio indigna oblectamenta continuatis noctibus atq; diebus transegit, ac tandem IX Calend. aprit. decessit, relicto nomine hærede Innocentio illo Montano, qui scelcribus & morum obscenitate infamis longo post tempore sacrum collegium dehonestavit. Julius III. 1550. *Quàm vero à negotiis abhorreret July animus, satis declarat, quod de mortis ejus genere refert Onuphrius Panvinus: Balduinum scilicet ipsius fratrem pro se & Fabiano filio, cui Cesis filiam desponsatam fuisse diximus, cum Camertium oppidi potiundi ardente desiderio æstuaret, repetita sæpius interpellatione tandem eò pigrum senem adegisse, ut promitteret, se de ea re in consistorio quam primium relaturum, Pontificem vero, ubi cunctos adversari suæ sententiæ vidit, rem protrahendo distulisse, & ne consistoria habere ab importuno fratre cogeretur, languorem finxisse; cujus quo majorem fidem faceret, usitatis cibis abstinuisse, aut parcius, quam pro more sumsisse: ex qua vitæ ratione per ridiculam simulationem commutata, morbum serio contraxisse, qui eum jam 67. annum egressum brevi tempore absumserit.* Sic etiam citatus iam *Onuphrius* in ejus vita rem enarrat, addens sub finem: *Unum postremo etiam ei crimen datum est, quod tantæ potestatis oblitus, omnium maximi muneris dignitatem parum animadvertens, levibus & inanibus verbis suam aliquando majestatem non sine audientium rabore aut risu minueret.* Confer *Spondanum* anno 1555. n. 4. Angliæ dominium recens recuperatum, mors subitanea ei abripuit. *Sleidan.* lib. 26. Annatas confirmavit. *Onuphr.* p. 383. Concilium Tridentinum per Cardinalem Crescentium legatum continuat. Rex Galliæ *Henricus II.* Tridentum mittit, se concilium non agnoscere pro legitimo, sed pro conventu privato, quod non Religionis, aut Reipublicæ causa, verùm in ambitiosorum quorundam gratiam sit constitutum, nolle eò se Episcopos mittere, neq; ejus decretis teneri, nec censuras timere, nec proscriptiones metuere. Vide *Revium in vita ejus.* Scripta publica horum annorum vide apud *Goldastum Tom. 1. & 2. Constitutionum Imperial. Nepotismum* suum conservavit in authoritate & existimatione, non tamen ad tam sublimem ambitionis gradum eum permisit ascendere. Hujus enim Pontificis voluptates, & appetitus multo magis ad lautum cibum, & potum, & ad indulgendum genio &c. quam ad suæ familiæ incrementum & Nepotes ad altos gradus evehendos, inclinabant — Creavit Julius 5. Nepotes Cardinales — mortuo Julio titulus quoq; Nepotismi Romæ extinctus est: Hæc habet *Author Nepotism. Rom* l. 2. s. 8. p. 63. edit. Latin. *Bullas* edidit hic Pontifex 25. Maximè memorabiles

biles ſunt iſtæ: I. De auctoritate & poteſtate ſummi Pœnitentiarii ex indulto Six. IV. & Paul. III. II. Jurisdictio Vicarii Papæ in cauſis Hebræorum de Urbe. VI. Abſolutio omnium Hæreticorum (præterqvam ſub generali Inqviſ. Regnorum Hiſpaniæ & Portugaliæ comprehenſorum) ad Catholicam fidem & S. R. E. gremium redeuntium. VII. Fructus beneficiorum tempore obitus Beneficiatorum etiam Cardinalium inexacti, ad ſucceſſores in beneficiis & non ad hæredes ſpectant, in locis in qvibus non deputantur à R. Camerâ Apoſt. ſpoliorum Collectores; Et ornamenta Capellæ Cardinalis defuncti, debentur eidem Cameræ unâ cum pretio annuli. IX. Approbatio ſecunda inſtituti Religionis Clericorum Regularium Societatis JESU, melius explicati. X. Jurisdictio & facultates Judicum & Conſervatorum Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli decollati. XI. Contra Impedientes Inqviſitores hæreticæ pravitatis in eorum officio, aut in cauſis inqviſitionis ſe ingerentes. Et contra ipſos inqviſitores, admittentes laicos ad criminis hæreſis cognitionem. XII. Indulta & privilegia Patriarcharum ArchiEpiſcoporum & Epiſcoporum in Capella Summi Romani Pontificis Aſſiſtentium. XIII. Viſitatores carcerum almæ Urbis, pauperibus carceratis dilationes dare, ſed ad eorum fidejuſſores extendere non poſſint. XV. Declaratio & extenſio auctoritatis Collegii Fabricæ Baſilicæ S. Petri de Urbe, in exeqvendis donationibus inter vivos, ad pias cauſas factis & fiendis & in applicanda qvinta earum parte dictæ Fabricæ. XVII. Contra Franchitias (*) in Urbe retinentes & Curiam in executione impedientes, cum approbatione conſtitutionum contra bannitos &c. editarum.

(*) *Franchitiæ* loca talia, qvæ aſyli inſtar erant homicidis voluntariis & aliis facinoroſis.

XIIX. Jurisdictio Conſulum artis Piſtorum almæ Urbis, cognoſcendi cauſas & differentias ipſam artem tangentes. Et privilegium, qvo debitoribus, ex cauſa panis, dilationes concedi prohibetur. XIX. Facultas collegii Phyſicorum Medicorum Almæ Urbis, qvoscunq; promovendi ad gradus Philoſophiæ & Medicinæ privative qvoad alios. Et confirmatio Jurisdictionis Protomedici, cognoſcendi cauſas civiles & criminales ad ejus officium ſpectantes. XX. Confirmatio & extenſio conſtitutionum à plerisq; Romanis Pont. editarum, contra non ſolventes Rev. Cam. Apoſt. communia & minuta ſervitia, ac annatas. XXI. Eccleſiarum prælati ex Palatio Apoſtolico panem habentes, fa-

Digitized by Google

miliares & continui Commenſales Romani Pontif. declarantur; E
Julius III. 1550. rumq; beneficia ipſi Pont. reſervantur. XXII. Qvod Frater germa
alicujus S. R. E. Cardinalis viventis, ad Cardinalatum promoveri n
poſſit. XXIII. Prohibitio Blaſphemiarum & (*) Barattariaru
in alma Urbe. Et jurisdictio generalium Inqviſitorum hæreticæ pr
vitatis, coercendi ipſos blaſphematores, ac eos ſcientes & non rev
lantes.

(*) *Barattaria* ludi genus eſt.

XXIV. Contra Hebræos retinentes libros Thalmudi & alios, in qvib
nomen Jeſu Salvatoris noſtri &c. cum blaſphemia aut aliàs ignom
niosè nominatur. XXV. Contra Homicidas, Brigoſos, Duellante
& alia gravia crimina patrantes, Bannitosq; & eorum complices, rec
ptatores & fautores &c.

§. CI. Excepit hunc in ordine *Marcellus II. anno 1555.* qvi nom
Marcellus. II. 1555. ſuum retinuit, Pontifex 22. duntaxat dierum, breve regimen habu
qvod nomen non mutaſſet. Nullum ex Cognatis ne fratrem qvide
ſuum Romam venire permiſit. *Author Nepotiſm. Rom.* p. 63. l. 2. c.
Miſeram is Pontificum Conditionem deplorabat, dicens: *Non vide
ſe, qvomodo qvi faſtigium hoc altiſſimum tenerent, ſaluti ſuæ conſulere p
ſent. Gvicciard.* l. 3. Hoc anno 1555. ſtabilita & confirmata eſt P
Religionis in Comitiis Auguſtan. vide Reichs Abſchied des H. Röm.
p. 398. Conf. qvæ ſcripſit de Pace Religioſa *D. Calovius* & *D. Kromay*
Orat. pecul. Confer *Dorſch.* AntiCriſ. Theologic. Qvo in reſpec
ſit apud Pontificios vid. Erneſt. de Euſeb. judic. Theologic. de pa
proteſtant. §. 2. 3. & Nothwendige Entdeckung des blutdurſtigen Urthe
1648. Qvo tempore ardua hæc qvæſtio tractata eſt: An pax qvale
deſiderant Proteſtantes, ſit ſecundum ſe licita? Affirmativam tenuer
A. C. ut & *Caramuel. à Lobkowvitz.* In negativam magno n
conceſſerunt Pontificii. Nota hæc ſunt ex hiſtoria & ſcriptis evulg
tis. Adde de Pace Religioſa & Profana latè tractantem *Limnæum* l.
c. 13. Jur. Publ. & *Frideric. Albert. Maul.* de Pace religioſa. Oppoſ
huic Paci Rel. *P. Laymannus* librum, cujus titulus *Compoſitio Pacis Dii
gens.* Qvod ſcriptum hinc inde cenſuras ſuſtinuit juſtas Evangelic
rum. Vid. *Gerhard.* diſſert. & *B. Carpzov.* Vindic. Juridico-Polit. The
logg. Luther. p. 134. volum. Diſp. Hiſtor. Juridico-Politicor. De Pa
Religionis lege omnino cap. 10. 11. 12. ſeqq. Haupt-Verthend. N
Aufzapfels digniſſima certe lectu. Tum electus eſt *Paulus IV.* anno re
ant

antea vocatus *Johannes Petrus Caraffa*, insignis, dum privatus esset, pietatis & emendationis Ecclesiæ simulator; sed obtentâ dignitate Papali, ostendit, quid superbiæ in recessu resideret. De quo *Petr. Svavs* Hist. Concil. Trident. p. 439. a. *Joannes Petrus Caraffa, inquit, in Pontificem fuit electus: qui Paulus IV. dici voluit, quamvis repugnantibus Cæsariana factionis patribus purpuratis. Cæsari enim infensior credebatur, propter injurias in Hispania, cum superstite adhuc Ferdinando Catholico in ejus Regis aula octo annis vixeret, acceptas: tum quod Archiepiscopatu Neapolitano donatus ante aliquot annos, Nobilium ejus regni Cæsaris ministrorum consensione prohibitus fuisset, ne liberam ejus possessionem adire posset. Cumq; summa esset morum severitate, Aulici omnes ab severo ipsius ingenio reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ magis formidabant, quàm ab omnibus concilij actionibus. Verum invictus sui suorumq; ratione instituendæ, statim post adeptam dignitatem, severitas ista omnis in superbiam vertit. Nam rogatus ab hospitio sui præfecto, ad quam formulam vellet vivere, magnificè, inquit, & ut summum Principem decet. Et in sumendâ coronâ majori usus est pompâ ac sumtu, quàm quantum homines meminissent, superiorum Pontificum ullus, immò in omnibus actionibus magnificentiam & sumtum ostentabat: neq; intolerabili in nepotes ac propinquos suos indulgentia cuivis Pontifici concedebat. Ingenitam sibi severitatem principio summæ humanitatis apud omnes affectatione tegere conatus, post paulò ad ingenium rediit. Magnæ sibi gloriæ duxit, ipso primo Pontificatus sui die, tres ex Anglia Legatos, Julio quidem Pontifice inde missos, Romam primam intrasse. Primo quoq; à coronatione Consistorio, quod fuit publicum, introducti in consessum, ad Papæ pedes projecti totius regni nomine anteacti temporis errata incusare; singula quæq; (sic enim placuit Pontifici) nominatim percensere; ingratitudinem suam ob immensa ab Ecclesia accepta beneficia palam agnoscere, & submisse veniam deprecari. Ille vicissim humo levatos circumplexus, superiorum temporum admissa condonare: atq; ut Regibus dignationem adjiceret, Hiberniam Regiæ coronæ titulo ornavit, autoritate eâ fretus, qua Papam donavit Deus in omnia regna, ut contumacia sedibus suis ejiceret, & novas rursus conderet constitueretq;. Id factum viri judicio præstantes, quippe qui in veram ejus causam nondum penetrassent, vanitati adscribere, quod non animadverterent, quem fructum aut potentiæ aut honoris afferat Regi, diversis regionum, quibus præest, titulis designari: sed contra viderent, Christianissimum Regem solo Regni Galliæ elogio honoratiorem, quam si tot titulis, quos ille provincias obtinet, decoraretur. Neq; iis temporibus visum adeo opportunum, autoritatem regnorum diruendorum & extruendorum sibi arrogare. At quos*

vera

Digitized by Google

vera hujus facti causa non latebat, id vanitati haudquaquam imputare
Paulus IV. 1555. sed pro arcano ducere jampridem usitato. Henricus enim VIII. post abdicatam Pontificis autoritatem, Hiberniam in regnum erexerat, & se Regem Angliæ Franciæ & Hiberniæ inscripserat. Eundem titulum per Eduardum Regem continuatum Maria & Philippus Angliæ Reges assumserant. Pontifex igitur statim à creatione induxit animum credere & affirmare, sui tantum esse potestatis Regium titulum cuiquam dare: ideoq; Regibus Angliæ Hiberniæ titulo abstinendum. Sed videbat nimirum, quam difficile foret persuadere Anglis, titulum repudiatum à duobus Regibus ipseatum & à Regina nihil sinistre cogitante continuatum, quare moderatione hic utendum ratus, quid Henricus egerit dissimulato, ipse Insulam illam in regnum erigere statuit, quo homines adduceret ad credendum, Regium illum titulum adhibere, tanquam à Pontifice sibi donatum, non Patris aliquà lege decretum. Illud hercle Pontificius more positum de alieno corio ludere, & quod justus dominus auferre nequeunt id ipsis elargiri, ità videlicet ad vitandas cum Pontificibus rerum Dominis contentiones, vel quæ sua sunt, dono accipere non recusant; vel quid in re donatum is, qui donum confert, juris habeat, scire se dissimulant. In secretiori verò Pontificis cum Legatis sermone, indoluit nondum restituta Ecclesiæ suæ bona, quæ ab alio occupari omnino intolerandum esse dicebat, & ad minimum usq; quadrantem ab injustis usurpationibus vendicanda. Deo enim semel dicata, ad usum civilem nunquam denuo applicari posse, & qui quantulamcunq; eorum partem possideat, damnationis periculo esse obnoxium. Sibi quidem non deesse promptissimam ad eam elargienda voluntatem, si facultas adesset, tum propter ea, quæ Regnum universum complectitur, pietatem; tum propter filiolam, quam in ipsis expertus est dilectionem & obedientiam: sed sibi non licere autoritatis suæ fines proferre ad res Deo consecratas profanis usibus applicandas. Tum; unum hoc Anglis persuasum cupere, earum rerum possessionem illicitam, esse Anathematis & contagem, cui vindicandæ Regnum Angliæ habiturum sit pro comite individuo perpetuam miseriam ac infelicitatem. Oratoribus insuper mandavit, ut de ea re continuo ad Principes suos referrent: neq; semel id monuisse contentus, idipsum omnibus occasionibus iterabat. Disertim etiam præcepit, ut primo quoq; tempore exactionem denariorum S. Petri in usum revocandum curarent, quod de more exactorem ea mittere deberet; quod quidem munus ipse in Angliam ea gratia missus tres annos obierat maxima cum voluptate, cum tantam non in populo tantum, sed in tenuiori è plebe ad pendendum promtitudinem cerneret. Neq; unquam sperandum, ipsis apertum iri à S. Petro cœli portam, quamdiu, quæ in terris ipsius propria sunt, usurpa-

ſumma ejus Divi injuria uſurpatur. Hæc Reginæ nunciata accedente ad hæc à Pontifice indies officiorum cumulo, in cauſa fuere, cur Maria omnes ingenij nervos ad id ab Ordinibus impetrandum intenderit. Sed jam à multis proceres pleriq; omnes, & qvi è primaria nobilitate, bona Eccleſiaſtica in familias ſuas translata peculii ſui fecerant, neq; ullis legibus eripi ſibi patiebantur: unde ea res fructa fuit. Tantum, ut primitiæ fructuum & decimæ, qvæ Patri fratriq; ſanctionibus ad fiſcum pervenerant, in poſterum perſolverentur Eccleſiaſticis, decretum. Ita Oratores Angli Pontifici pergrati, qvod ſe illi addixiſſent (qvi unicus erat apud eum parandæ gratiæ modus) multiq; laudibus cumulati Româ diſcedunt. Paulus IV. 1555.

De eodem Pontifice ſuprà laudatus Autor in Hiſtoria Concilii Trid. hæc habet p. 443: *Hoc conſtat*, Paulum, qvi magno animo eſſet, vaſtisq; cogitationibus animum impleſſet, habuiſſe perſvaſiſſimum, facile eſſe ſibi ſolo autoritatis Pontificiæ munimine fulto, incommodis omnibus mederi: neq; in eam rem cujusqvam Principis ope indigere. Qvoties cum Oratoribus colloqvebatur, in eorum aures hujuſmodi ſermones crebro intonabat: ſe *Regibus cunctis eſſe ſuperiorem*; nolle ſe *arctam cum qvovis eorum familiaritatem; ſibi conceſſam Regnorum immutandorum poteſtatem; ſe eorum, qvi Reges Imperatoresq; è ſolio ſuis deturbarint, eſſe ſucceſſorem.* Sæpe illud memorabat, *ſe autoritatis ſuæ clarum documentum in ipſo Pontificatus* introitu *dediſſe, erectâ in Regnum Hiberniâ.* Nec erubuit in Conſiſtorio, in menſâ, atq; in publico multis audientibus dictitare, *ſe nullum Principem ſibi comparem, aut ſocium velle agnoſcere, ſed æqvum eſſe, ut ſuo pedi* (humum eo tum percutiebat) *omnes ſubjiciantur*, qvandoqvidem ita viſum ei, qvi Eccleſiam hanc ædificarit, & ſe in hoc faſtigio collocârit. Neq; continebat ſe, qvin interdum adderet, *malle ſe centies mori ac facibus qvatuor mundi plagis ſubditis incendium rerum omnium ruinæ reſtinguere, qvam vile qvidpiam ſuæq; loco indignum committere.* Innata erat *Paulo IV.* animi magnitudo atq; audacia; prudentiæ qvoq; ſuæ & ſecundæ fortunæ, qvam in omnibus actionibus præſentem fuerat expertus, fidebat plurimum, ad qvas accedente Pontificatus potentiâ & dignitate, omnia ſibi obvia & proclivia augurabatur. Sed per vices duplici animus illi æſtuabat ſolicitudine. Nam cum in omni vita religionem actionibus obtendere conſveſſet, etiam Pontifex factus *ſolam autoritatem ſpiritualem rebus ſuis obducere* ſatius ducebat. At *Carolus Caraffa* nepos, belli magis, qvam pacis artibus innutritus, atq; è milite factus Cardinalis, militares ſpiritus retinens, longè aliis cogitationibus animum illius aggrediebatur, ut gladium ac poteſtatem temporalem non ſineret

hebescere, qvod altera sine ista vilesceret, consociatæ autem rebus ma-
Paulus ximis patrandis essent idoneæ. Verum sagacem senem minimè late-
IV.1555. bat, potestatem spiritualem tum demum debilitari, qvando in ejus
subsidium temporalis necessario advocaretur. Ille tamen in nomine
suo amplificando totus defixus, interdum nepotis svasionibus aurem
commodabat, interdum suo potius confidebat judicio. Sed ad extre-
mum constituit *temporalia clanculum, spiritualia palam tractare*, ut conti-
nuata horum tractatione, illa jam inchoata vel prosequeretur, vel omit-
teret, prout rerum eventus vaderet. Et *pag. 448. refert*; Neq; de
mum temperare sibi potuit *à convitiis, qvin Cæsarem hæreticum diceret.*
Eum principio religionis in Germania novatoribus propitium ac faven-
tem fuisse, qvo sancta sede dejecta ac prostrata ipse Romæ & in Italia
omnium rerum potiretur. *Paulum III.* perpetuis laboribus ac molestiis fa-
tigasse: se verò facturum ut sciat, qvi vir siet. Omnibus his incommo-
dis posse se sola autoritatis suæ vi fretum levi brachio medicinam af-
ferre. Concilii tamen opem advocare, ne tanti oneris invidia prægra-
vetur. Convocaturum itaq; Concilium, qvod Lateranense nuncu-
pandum sit. Id Cæsari Gallicæq; Regi ut significaretur civilem in mo-
dum curasse: non tanqvam eorum, vel consensum, vel consilium depre-
caturus, qvibus obsequii tantùm partes sint relictæ. Non nescire se, u-
triq; displicituram Concilium illud, qvippe qvod in eorum rem futu-
rum non sit, qvi sic vitam instituant, multaq; ad illud disturbandum
dicturos sive molituros: se tamen ipsis invitis, qvod animo designarit,
facturum, ut cognoscant scilicet, qvantum posset Sancta Sedes, tenente
eam Pontifice generoso, ingentisq; animi pleno. Maji qvoq; die XXVI.
qvo inaugurationem suam qvotannis celebrabat, acceptis solenni epulo
Cardinalibus omnibus, Principumq; Oratoribus, à prandio cœpit de
Concilio verba facere. Atq; in eo consessu palam professus, certum esse
sibi non nisi Romæ Concilium habere. Principibus id significatum vo-
luisse, ne spretos se qverantur, boni moris gratia; tum ut per eos Præsu-
libus iter tutum ac securum reddatur; alioqvi, nisi Prælules eò ve-
niant, ex iis solis, qvos in Aula sua habeat, Concilium conflaturum,
qvippe potestatis sibi apprimè gnarum. Hactenus *Petrus Soave*. Nunc
qvæ *Busier* de eo memoriæ reliqverit, audiemus. Sic enim ille
lib. 18. Histor. Fr. p. m. 495. Illum (*Paulum IV.*) multæ injuriæ
tum in se, tum in affines ab Hispanis, collatæ, in Francorum
partes addixerant; metuebantq; viri prudentes non temerè, ne injus-
tis

riæ ſenſus magnum aliqvod malum procrearet. Attamen Paulus ſub « *Paulus*
primordia, ut ſe æqvum amantemq; Patrem exhiberet, legatos ad prin- « *IV. 1555.*
cipes pro conſtituenda pace inſtruxerat. Nec ab optimo ſene malum « obortum eſt, ab ejus nepotibus arceſſendus fons calamitatis. Ii ex « fratre tres admodum erant, *Alphonſus Montorij Comes*; *Carolus eqves Me-* « *litenſis*, & ſtatim à patruo dictus Cardinalis; atqve *Antonius Montebelli* « *Marchio*, qvi illico adminiſtrationem rerum capeſſentes, ut vehementi « ingenio erant, dignitatum & opum cupidi, eò ardentiùs, qvod præ ſe- « nio pronus in ſepulchrum Pontifex, inorem brevem ambitioni per- « mitteret, ceperunt omnia perturbare atqve confundere. In *Columnas* « maximè provectus impetus, qvorum ampliſſimæ ditiones Eccleſiaſti- « co fiſco addictæ; mox cum *Marcus Antonius Columna* Hiſpanorum o- « pem imploraret, in Hiſpanos ipſos converſa conſilia, & impulſus à ne- « potibus Pontifex in cupiditatem Neapolitani regni obtinendi. At « cum cupiditas ſine Francorum auxilio fruſtra foret, Nepotes uti eos in « deſiderii partem atqve emolumenti vocarent, rem *Henrico* proponunt, « ad Cardinalem Lotharingum ſcribunt, eumq; ſuam in mentem obje- « ctâ ſpe luculentâ pertrahunt. Nondum erat conventum de induciis, « cum res tanti momenti in Conſilio Regis agitatur; ſententias oppo- « ſitas tuebantur Cardinalis & Mommorantius. Hic abjiciendam ſpem « novam & erumpens bellum affirmabat: Nunc de pace inter Principes « agi; ſi conveniretur de ea, qvomodo bellum contra fidem juratam « Neapolitanis novum inferretur? Sin bellum perſtaret; annon hoſtium « aſſatim ſupereſſet; cùm Hiſpanis & Belgis Angli accederent? qvos ſin- « gulos Francia tot laboribus ſuaq; magna pernicie ægrè repuliſſet. Con- « trà Cardinalis præter inane gloriæ ſtudium, qvo immoderatè flagra- « bat & nomina illa ſpecioſa, Defenſoris Eccleſiæ & Patroni Pontificum, « qvibus Nepotes mentis acies perſtringebant, clàm etiam utilitatem « privatam vocabat in conſilium. Qvippe ſpem tiaræ conceperat, nec « dotes ad eum apicem deſiderabantur; ad qvem evectus, Guiſio fra- « tri regnum Neapolitanum comparare poſſet; ſi qvando ex Andega- « venſi ortus familia jus avitum vellet è patrum cineribus ſuſcitare. Ille « igitur Regi bellum juſtiſſimum atqi facillimum proponebat: qvid e- « nim juſtius qvam tueri ſummum Pontificem, vindicare injuriâ & Ec- « cleſiæ patrimonium per nefas raptum reſtituere Domino! Nec ar- « duum, rem inceptam perficere, *favente Pontifice, & Caraffarum gente* « promovente in regno ſtudia, & excitante Andegavenſium partes: Hi-

Digitized by Google

ſpanorum ferro nondum exciſas. Atqve in eam ſententiam raptus
Paulus IV. 1555. eſt *Henricus*; juſſiq; Cardinales Lotharingus atq; Turnonius, prudentiſſimus ille vir, invitiſſimo animo ſuſcepit provinciam, veluti præſagus qvam calamitatem iter apportaturum; nec profectus eſt, niſi poſt juſſa geminata, affirmansq; lachrymantibus oculis, ſe haud ſponte ire miſerias Franciæ arceſſitum. Ii itaq; fœdus pangunt cum Paulo, ut Rex ſedem ſanctiſſimam, Paulum & Nepotes, in patrocinium & defenſionem acciperet, Pontifex uni è Regis liberis excepto Delphino Neapolitanum Regnum conferret, ad qvod obtinendum Rex in ſingulos annos trecenta qvinqvaginta nummorum millia ſuppeditaret, atqve exercitum ex duodecim peditum millibus, duobus eqvitum, &c. Confirmat hæc *Thuanus*, cum de hoc Pontifice anno 1555. lib. 15. p. 727. ſcribit: *Statim ubi Paulus IV. inauguratus fuit, non pacificî Patris, ſed indulgentiſſimi in ſuos Patrui ſpecimen dedit, & rerum novarum ſuſpicionem Cæſari atqve iis, qvi Cæſaris partibus addicti erant; non exiguam injecit.* Regem itaqve Henr. cum inducit ad rumpendas inducias cum Imperatore factas. *Spondan.* 1556. n. 1. Renuit recipere *Ferdinandum* in Imperatorem per renunciationem *Caroli* Fratris 1558. n. 8. qvòd facta eſſet abſqve ulla ſedis Apoſtolicæ autoritate. In qva ſua ſententia Pontifex hic manſit, qvoad vixit. Poſt obitum autem ejus, qvi contigit menſe Auguſti anni ſeqventis *Pius IV.* ſucceſſor *Ferdinandi* Cæſaream dignitatem comprobavit. Vide *Wilhelmi Godelevai* Hiſtor. de abdicatione Caroli, & electione Ferdinandi. *Guicciard.* l. 2. *Petavius* Ration. Temp. l. 9. p. 504. *De electione Caroli* V. Vide T. 3. *Freheri* p. 140. *Caroli V. edictum* anno 1556. de ſua adminiſtrationis Imperii R. ceſſione, reſignatione, & translatione ad Ferdinandum Fratrem vid. *Goldaſt.* T. 1. p. 200. ſeqq. *Spectacula Antverpenſia* Caroli V. exhibita, ibid. p. 174. ſeqq. De *Bello ruſticano* conſulatur *Petrus Crinitus* T. 3. *Freheri* Script. Germ. p. 194. Cum Carolus V. regnis ſe abdicare ſtatuiſſet, Papa Philippo *titulum regni Neapolitani* conferre recuſavit, eiq; unà cum fratre excommunicationem minabatur, paratur utrinqve exercitus. Papa mittit ad *Regem Galliæ* Cardinalem *Caraſam*, rogans ut inducias cum Carolo factas ſolveret. Is cum prælatâ cruce Lutetiam ingreſſus, procumbenti populo loco benedictionis dicitur ingeminaſſe ſecretâ murmuratione: *Qvando qvidem ille populus vult decipi, decipiatur.* Multis hæc narrat *Thuanus* lib. 17. qvem adi. Magnus populi furor in hujus *Pauli* memoria narratur à *Spondano* Ann. 1559. n. 32. his verbis: *Mox verò ut expiravit, qvorundam privatorum civium impul-*

ſu, cu-

ſu ad Capitolium ab exagitatâ plebe facto (iratâ ſcilicet tùm ob ſeveros Pauli mores, tum ob gravia tributa, ſub eo compoſita; qvod tamen magis crimen nepotum erat, qvos Pontifex, ubi præda eorum facinora cognovit, confeſtim urbe, ut vidimus, pepulit) caput cum dextera manu ejus ſtatuæ, qva ob beneficia ab eo primùm accepta nobili artificio è Pario marmore erecta fuerat, ingrato animo ſceleratâq; manu præciſum, & per urbem triduo provolutum, tandem in Tiberim, bonorum qvorundam virorum miſericordiâ ſubtractum, projectum fuit. Cautumq; populi Romani edicto, incerto auctore promulgato, uti Caraffæ familiæ inſignia totâ urbe tollerentur, propoſitâ non obtemperantibus perduellionis pœnâ: adeo ut eo die nullum pene inſigne reliqvum fuerit. Vid. *Thuanus* l. 23. anno 1559. p. 1053. Paulò *antequam moreretur*, jam laudati Autores narrant, convocatos omnes Cardinales in cubiculum de tribus admonuiſſe: 1. Ab eis petiit, *ut ſi negligentior & remiſſior* in Senatu cogendo fuiſſet, qvàm ratio officii poſtulare videretur, id ætati & adverſæ valetudini condonarent. 2. Ipſas hortatus eſt, ut in *optimo ſucceſſore deligendo* vota conjungerent. 3. Ut ſanctiſſimum, ſic illud vocabat, *inqviſitionis officium*, qvo S. S. autoritatem niti affirmabat, commendatum haberent (*) Ita dimiſſis Patribus, pergit *Thuanus* l. c. p. 1052. Cùm *Bartholomæus Cueva* Cardinalis Hiſpanus, qvi remanſerat, cauſam Reip. Chriſtianæ, ſi tali paſtore tali tempore orbaretur, dolore diceret, Pontifex Hiſpanicâ lingvâ reſpondit, ſe ita vitæ curſum inſtituiſſe, ut qvoties ex hoc mortali vita abeundum eſſet, Deum vocantem æqvo ac propenſo animo ſeqveretur; tum hac ſe fiducia ſolari, qvod eum Catholicæ fidei defenſorem à Deo Opt. datum relinqveret, Philippum innuens, de cujus conſiliis in religionis negocio ante cognoverat; qvo vindice Rempubl. Chriſtianam, qvantumvis afflictam recreari & in priſtinum ſtatum reſtitui poſſe minimè dubitaret. *Paulus IV.* 1559.

(*) Inqviſitionem præcipuum Papatus nervum eſſe, & arcanum, ex ſententiâ *Pauli IV.* dicit *Svavii* l. 5. p. 454. Intolerabilem Inqviſitorum, approbante Paulo, impudentiam *in libris prohibendis*, notat idem auctor l. 6. p. 531.

Moribundi verba ſuprema fuere: Pſal. 122, 1. *Lætatus ſum in his, qvæ dicta ſunt mihi; in domum Domini ibimus.* Sedit annis 4. menſ. 2. dieb. 27. Vix promotus, inqvit *Author Nepotiſm. Rom.* lib. 2. cap. 9. Vocavit ad Cardinalatum Carolum Caraffam fratris filium, cui non parum conceſſit authoritatis, ab ipſo enim unicè Patrui voluntas pendere videbatur—Non diu poſtmodum declaravit Antonium Caraffam Comitis fratrem &c.—

Facti sunt hujus Pontificis Nepotes ita insolentes & temerarii, nimia li-
Paulus centia, qvam Patruus illis concedebat, ut diripere, stuprare, occidere &
IV.1559. tot neqvitias ad Populi & Ecclesiæ detrimentum auderent; ut non so-
lum universus terrarum Orbis illis esset infensus, sed ipse demum Ponti-
fex Patruus crudelis contra ipsos esse ceperit, eos Româ ejecerit & digni-
tatibus, qvas Romæ possidebant, privarit. *Bullas* edidit XXI. qvas ex-
hibet *Cherubinus Bullar. Magn.* T. I. p. 806. seqq. Notabimus notabilio-
res: I. *Privilegium* Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de obser-
vantia, deputandi personas extra ordinem in Syndicos & Oeconomos,
ad exigenda legata pia & alia negocia pertractanda, unà cum aliarum
gratiarum ejusdem Ordinis confirmatione. II. *Rescissio alienationum*,
& Locationum qvorumq; bonorum Ecclesiasticorum, in damnum Eccle-
siarum, vel non servatis juris solemnitatibus aut aliàs nulliter factarum.
III. *Leges & Ordinationes* à Judæis in statu Ecclesiastico degentibus ob-
servandæ. IV. *Negantes Trinitatem, aut Divinitatem JESU CHRISTI*
aut ejus conceptionem de Spiritu Sancto, aut ejus mortem ut nos redi-
meret, & virginitatem B. Mariæ Virginis, hæretici declarantur. V. *De-
canatus Collegij S. R. E. Cardinalium* cum omnimoda præcedentia spectat
ad Episcopum Cardinalem antiqviorem in Curia tempore vacationis
præsentem, aut ex causa publica absentem, & per summum Pontificem
extra eam destinatum. VI. *Rei ex indiciis forsan torqvendi* pro haben-
da veritate criminum, non audiantur extra carceres, nisi Fisco desuper
audito. Et neqve crimine confessi relaxentur, nisi debitâ priùs soluti
pœnâ. VII. *Prohibitio contrahendi societates*, Officiorum nuncupatas,
aliter qvàm super officiis d. Curiæ vocabulis, & non ultra dimidiũ valoris
ipsorum officiorũ. IIX. *Lites & causæ inter Cardinales* S. R. E. qvomodoli-
bet vertentes à S. R. Pontifice, appellatione remotâ decidendæ sunt.
XI. Jurisdictio & facultates *Protectoris & Judicis Catechumenorum & Ne-
phytorum.* Et declaratio, qvod eorum Hospitali in Urbe Judæi status
Ecclesiastici solvere debeant qvolibet anno ducatos decem pro qvalibet
Synagoga, etiam demolita & alienata, vel demolienda ac alienanda.
XI. *Contra occupantes aut invadentes bona, terras & loca Rev. Cam. Apost.*
Et contra se ingerentes in beneficiis Ecclesiasticis, non expeditis literis
Apostolicis. Ac non solventes in tempore annatas & qvindennia, con-
sus, canones aliaqve regalia Cameræ debita. XII. *Contra eos, qui*
pro obtinendis beneficiis, seipsos *pro aliis supponunt*, vel *annuas pensiones*
assi-

offerunt, aut beneficia impetrant pro aliis, ut ab eis aliqvid consequantur, vel pro seipsis, ut aliis postea cum pensione resignent. XIII. *Restitutio Festivitatis Cathedræ S. Petri* Apostoli Romæ, pro die 18. mensis Januarii, in toto Orbe, præservata alia festivitate Cathedræ Antiochenæ juxta ritum die 22. Mensis Februarii celebranda. XIV. *Contra* religiosos Professos, *extra Claustra Religionum vagantes*, & apostatas, eorumqve fautores. Cum revocatione privilegiorum qvibuscumq; Ordinibus concessorum recipiendi Religiosos alterius Ordinis. XV. Qvod Festum S. Dominici institutoris Ordinis Fratrum Prædicatorum die 4. August. sub duplici officio celebretur. XVI. Contra ambientes Papatum, aut Papa vivente, eoq; inconsulto, tractantes de eligendo futuro Pontifice, ac eorum complices & fautores. XVII. Confirmatio & ampliatio Constitutionum Apostolicarum, circa solutiones annatarum, & qvindenniorum, pro beneficiis Ecclesiasticis R. Cam. Apost. debitorum. XVIII. De Lenonibus eorumq; Complicibus, ultimi supplicii pœna certis casibus in urbe plectendis. XIX. Innovatio qvarumcunqve censurarum & pœnarum contra Hæreticos & schismaticos qvomodolibet promulgatarum. Et aliarum pœnarum impositio in cujuscunqve gradus & dignitatis Prælatos & Principes, hæreticæ vel schismaticæ pravitatis reos. XX. Revocatio qvarumcunqve exemptionum concessarum à solutione subsidii triennalis in statu Ecclesiastico impositi. XXI. ArchiEpiscopi & Episcopi cuiuscunqve Ordinis professores ad claustra suorum Ordinum redeuntes, ad eius officia & dignitates assumi non possint.

Paulus V. 1559.

§. CII. Annus 1560. vidit *Pium IV. Joh. Angelum Mediceum* antea nuncupatum. Hic Pius statim alienam Personam, alienos mores induisse visus, ab humanitate enim, patientia, liberalitate, modestia ad contraria nimium qvàm deflexit. Is mortuo *Paulo*, Imperatoriam dignitatem à Cæsare in Ferdinandum fratrem translatam, ratam habuit, & ejus tanqvam legitimi Imperatoris legatos honorificè excepit. *Thuan.* lib. 21. anno 1558. *Carafas* suppliciis prosequitur iniqvè, & indignè. *Spondanus* anno 1560. n. 1. *Onuphr.* in vita. Suos multis divitiis & dignitatibus cumulat. n. 3. Digna sunt, qvæ adducantur *Thuani* de eo monumenta. Sic enim *lib. 26. ad annum 1560. p. 1120. sqq.* Romæ, *inqvit*, novus Pontifex jam renudato animo de Rep. ferè securus, tantùm privatis commodis, & caritatibus indulgebat, & qvoniam fraternæ vanitatis æmulatione, nomen & insignia Mediceæ gentis ulurpaverat, ut qvanti *Cosmum* familiæ princi-

Pius IV. 1560.

Digitized by Google

principem faceret, re teſtaretur, ante omnia *Joannem* ipſius ſecundum
Pius IV. filium vix 14. annos egreſſum in Cardinalium collegium cooptavit. Ea-
1560. dem cooptatione allectus *Carolus Borromæus*, attributa inſuper ſumma negotiorum cura, & Archiepiſcopatu Mediolanenſi donatus eſt, abdicante ſe in Pontificis gratiam Hippolyto Cardinali Ferrarienſi —non multò poſt, urgente Pontifice *Coſmus* magno comitatu filium nuper ſacro collegio inauguratum Romam allegat, pueritiæ modaratore ei attributo *Alexandro Strozzio*, ubi ſumma benevolentiæ ſignificatione acceptus eſt, ad cætera amoris teſtimonia pro cumulo addita Piſani Archiepiſcopatus reſtitutione, qvi à Paulo IV. ei injuriosè ademptus fuerat, & *Scipioni Rebibæ* Cardinali donatus, cui, qvod obnixè contra pugnaret, vimq; deprecatus de injuria conteſtaretur, Trojæ epiſcopatus in Apulia compenſationis titulo attributus eſt. Verum hæc exigua Pontificis erga Coſmum beneficia, præ ut ſunt, qvæ ille in ejus gratiam poſtea molitus eſt, qvamvis irrito ſucceſſu. Nam cum Franciſcus grandior natu filius jam eâ ætate eſſet, ut uxorem duceret, magnumq; momentum ad firmandum novum imperium Pontifex allaturam illuſtrem aliqvam adfinitatem judicaret, per Terracinæ Epiſcopum oratorem ſuum apud Philippum egit, ut ſororem, olim cum Luſitaniæ principe matrimonio junctam & ſuſcepto ex eo Sebaſtiano filio, qvi regnum poſt avum tenuit, viduam relictam Franciſco uxorem concedere dignaretur. Et qvia verebatur, ut Philippus ægre in has nuptias, tanqvam diſpares aſſentiretur: qvippe Cæſaris filiam & potentiſſimi toto orbe regis ſororem & in regia familia elocatam, novo principi & qvi Ducis tantum titulum gerebat, deſponderi, parum conveniens Auſtriacæ familiæ faſtigio ac majeſtati videbatur: nec temerè commiſſurum Philippum reputabantur omnes, ut rebus per pacem adeo utilem ſimul & honorificam conſtitutis, & Francico nomine, ſic enim jactabant Hiſpani, qvaſi in ordinem redacto, tam humili adfinitate dignationem ſuam deprimeret. itaq; voti nimius Pontifex, ut majorem Mediceis dignitatem conciliaret, de Coſmo Etruriæ Rege creando, in eumq; regum jure & inſignibus conferendis, ſiqvidem Philippus in has nuptias conſentiret, apud eum mentionem fieri curaverat. Verum id ut Coſmo honorificum, ita apud reliqvos Italiæ principes invidioſum fuit, atq; adeò in ipſum Philippi odium concitavit, ex eo auctum, qvod ſub idem tempus per totam Italiam rumor diſſeminatus eſt, de ſecreto fœdere ad expellendos Inſubrum imperio Hiſpanos inito, ut olim ſub *Clementis VII.* Pontificis, utpote

Medi

Mediolanensis, & qvi ex Philippi spoliis suos ditare in animo habebat, auspiciis, qvod sive artificiose confictum ab æmulis, sive ex vero aliqvid trahens, & à suspicacibus Romanis creditum, in causa fuit, ut spes de illis nuptiis à Pontifice & Cosmo temerè concepta, aversante eas Philippo, mox evanuerit.—Omnium bonorum votis urgetur Oecumenicæ synodi jam à multò tempore intermissæ instauratio. Sed Pontifex de privatis affectibus tantùm sollicitus, ad cætera securus, idem qvod alii ante eum verebatur, nempe ne sua sibi potentia in ordinem cogeretur. Itaq; etsi exstirpandis hæresibus hoc remedium unicum ac necessarium judicaret, tamen rem in longum extrahebat, & nisi vi & præsenti suo periculo cogeretur, illud non adhibiturum manifestò apparebat. Cùm verò apud se statuisset jure vel injuria, fraude sive apertâ vi desideria privata explere, & ex Caraffarum exitio, qvos alioqvi suæ fortunæ propitios in adipiscenda supremâ dignitate nuper expertus fuerat, magna commoda speraret, ita astum instruxit, ut se iis bene velle initiò fingeret, eaq; dissimulatione usus Fabricium Sangvineum arctâ necessitudine cum Carafis conjunctum ad Philippum extra ordinem legat, eiq; ac Terracinæ Episcopo negocium dat, ut apud eum Regem agerent, & Montorii qvidem Comiti pro Palliano à Varga promissam in Calabria, de qva diximus compensationem, & Cardinali fratri pensionem pactam reposcerent. Idem per Auerardum Mediceum Cosmi Oratorem actum, nec Philippus, qvi novo Pontifici gratificare cuperet, abnuebat, Tentiliæq; Comiti mandaverat, ut juxta Pontificis desiderium Caraffis satisfaceret. *Hactenus Thuanus.* Confer. *Author. Nepotism. Rom.* l. 2. c. 9. Confirmat hic Pontifex *Concilium Tridentinum*, & multa circa illud statuit, *Spondanus* Ann. 1564. n. 2. Contradicentibus licet Legatis Principum & Regno Daniæ. *Tom. IX. Concil.* in ejus vita p. 446. *Latus* Histor. p. 567. *Protestatio* Oratorum *Caroli IX.* Regis Franciæ in Concilio Tridentino, contra Pium IV. extat typis exscripta anno 1564. in 4to, qvam hic recudi fecimus, propter dignitatem & raritatem materiæ. Pius IV. 1560.

Protestatio Oratorum Regis Galliæ &c.

Lectori.

Magnum inter Philippi Hispanorum Catholici & Caroli Gallorum Christianissimi Regis Oratores in Concilio Tridentino certamen

Digitized by Google

fuit: uter alterum in Seſſionibus, atq; publicis tùm privatis actis, præ-
Pius IV. cederet. Gallus antiqvi moris rationem: Hiſpanus, amplitudinem
1560. Regni, Catholicæq; religionis conſtantiam, expendi poſtulavit. Re i-
taq; cum Pio Quarto Pontifice Maximo, per literas à ſuis concilii Le-
gatis communicata, atq; tandem Romæ diſcuſſa: idem Pontifex, iisdem
Legatis, per Breve ſub excommunicationis pœna, pro Philippo pronun-
ciari mandavit. Hoc igitur Carolus graviſſimè ferens: per Oratores,
ſuo nomine, de omnibus in concilio geſtis, eâ, qvæ ſeqvitur, formulâ, pro-
teſtari juſſit. Unde novæ religionis homines occaſionem arripuerunt:
ut in cenſendis Pontificibus, Paſqvillum in vulgus jactarint, in hæc verba:
ANTIPH. cantavit Gallus. RESPONS. Utinam ad Galli cantum exci-
tetur Petrus. Hæc ego, ne non cauſam, qvæ Carolum præcipuè movit,
intelligeres, ſcire te qvidem volui. Vale.

PRO-

Digitized by Google

PROTESTATIO ORATORUM REGIS CHRISTIANISSIMI, IN CONCILIO TRIDENTINO: CONTRA PIUM QVARTUM, SE PRO SUMMO PONTIFICE GERENTEM.

Pius IV. 1560.

CUm videmus, Patres Sanctissimi, vos ex omnibus totius orbis Christiani Provinciis conciliandarum de religione controversiarum causa in hunc locum convenisse: idq; maximè factum fuisse, diligenti opera & studio Francisci & Caroli fratrum Regum Christianissimorum, qvi, apud Pontifices maximos, Cæsarem, Regem catholicum, & cæteros Principes Christianos, hanc Synodum Oecumenicam primi promoverunt: Non possumus non graviter & molestè ferre, nostram Legationem in ea misserrima tempora, & angustias incidisse: ut cogamur, aut re infectâ hinc abire, aut antiqvam Regni nostri Majestatem minuentibus adsentiri.

QVAE fuerit Regum Christianiss. præ cæteris auctoritas, dignitas & prærogativa norunt optime, qvi juri Pontificio & receptis in Ecclesia Romana Christianorum libris, operam dederunt. Sedisse autem, & incessisse in Conciliis Ecclesiæ Generalibus antiqvis & novissimis, Regis Christianissimi Oratores primos, post imperatoris, & ante Regis Catholici, & omnium Regum, Oratores, Vos, qvi Conciliorum volumina legistis, non potestis ignorare: qvi verò Jurisconsulti sunt, negare hujus antiqvæ & perpetuæ possessionis: cum sint plura conjuncta, & necessario consequentia capita, vim in uno factam, an omnibus factam videri. Videtis autem, Patres sapientissimi, & oculis cernitis, qvid hodie fit adversus antiqvissimam possessionem: contra omnia jura divina & humana pupillumq; Regem Christianissimum. Regis Catholici Oratores, in Conciliis Generalibus, post Regis Christianissimi Oratores semper sedebant, & incedebant, Ecclesiasticarumq; ceremoniarum honores accipiebant. Immutata hodie res est: & Regi Christianiss. prærogativa adempta, non qvidem à vobis, Patres sanctiss. qvi potius Majorum nostrorum exemplo, Regibus & Principibus avita regna & imperia, unde

Digitized by Google

essent iniqvè expulsi, restitueritis: qvam antiqva possessione qvemqva
Pius IV. moveri pateremini: Nihil item hac in re factum est, ab optimo &
1560. gioso principe, Rege catholico: cui cum Rege pupillo qvanta sit amic
tia, ea ji cum affinitate conjuncta, nemo est qvi non intelligat.

Qvem igitur accusamus? Adeò nos Patres sanctiss. hujus impi
tatis pudet, piget, tædet, & miseret, ut si fieri ulla ratione posset, aucto
ris nomini parceremus. Qu is enim adeò impius pater, à qvo, si filius p
nem petierit, non ei panem det? si piscem, piscem? si ovum, ovum? I
tamen inventus est omnium Christianorum pater sanctiss. Pius Quartu
qvi pro pane, lapidem: pro pisce, serpentem: pro ovo scorpium, fil
primogenito dederit. Eramus nos Galli esurientes, & famelici, p
tentes à Beatiss Papa, veluti communi patre, panem: non qvidem a
turalem, cujus non indiget Gallia, regio feracissima: sed illum divinu
Angelorum super substantialem: cujus in toto ferè orbe Christiano tan
fuit primum caritas, deinde etiam nunc inopia, ut vix unqvam pr
Christum natum major. Ille vero, non qvidem panem qvem peteb
mus, dedit: sed scorpium: cujus cauda, unico ictu, simul duos potenti
simos Reges, Ecclesiam Gallicanam & Theologorum Parisiensium d
strinam, feriret. Sic enim existimat Pius Quartus, hoc suo discordiæ p
mo, maximorum Regum bene compositam pacem posse infringere:
nanimesqve Reges fratres in prælia armare: ac mutando ordinem,
gradum, qvo in concilio Constantiensi, & ultimo Lateranensi, federu
Regum Christianiss. Oratores omnibus manifestum facere, Papam el
supra Concilium. Sed errat toto cœlo: qvoniam horum Regum am
citia altius radices egit, qvam ut isto levissimo vento evelli posse v
deatur. Nostra vero de Decretis Concilii Constantiensis & Basiliensi
ea semper erit constans & perpetua sententia, qvæ Conciliis Ecclesiæ u
niversalibus, inter omnes Catholicos, esse debet.

Audierat, & didicerat Petrus: aut ex statere, in ore piscis invento
aut cum rogaretur Pharisæus, cujus esset imago: aut cum dictum est, qv
tine constituit judicem: aut ex responso matri filiorum Zebedæi: no
esse misc ndum Platerium cum cythara. Hic autem Petri successor
ausus est Regibus & Principibus non solum novos honores & prærog
tivas tribuere, & præscribere, sed etiam veteres suo nutu & voluntate
mutare.

Magna fuit qvidem, jure divino, gentium, & civili habita rati
filii primogeniti: qvi non solum vivo Patre, inter fratres, semper primu
& præ

& præcipuum honoris gradum teneret: sed etiam patre defuncto, non-nunqvam hæreditatis paternæ majorem partem ceperet. Hic autem Pius Qvartus cùm Dei locum in terris tenet, non existimat Christianiss. Regem Ecclesiæ Catholicæ primogenitum filium, ulla in re præferendum fratribus Regibus, qvi longo post illum tempore, Ecclesiæ Catholicæ nati sunt. *Pius IV. 1560.*

Fuit certè Regis Salomonis, & qvorundam Judeæ Regum magna impietas, & gravissima scelera. Verum noluit Dominus, propter Davidis memoriam, & egregia ejus in Ecclesiam merita, qvamdiu Salomon vixit, de regni paterni amplitudine, dignitate, auctoritate, qvidqvam detrahere: neqve duas illas Tribus, qvibus Reges Judeæ imperabant, omninò perdere. Pius autem Qvartus, nulla habita ratione meritorum in Ecclesiam Romanam, Pipini, Caroli Magni, D. Ludovici, & aliorum Regum, qvi Romanum Pontificem urbe profugum & exulem in suam sedem & dignitatem restituerunt, carcere detrusum exeruerunt, & Romam obsidione liberarunt: qvi omnem qvem habet Ecclesia Romana redditum, & multo majorem qvam nunc possidet, munificè & tam largè donarunt: qvodq; intolerabile est, hoc tempore, qvo Regina Christianissimi pupilli Regis mater, in periculum adduxit tanti Regni imperium, ob hanc solum causam, ut possit Ecclesiæ Romanæ auctoritatem in Gallia, sartam tectam conservare: iste inqvam Pius Qvartus priscam Regibus prærogativam & honorem, qvæ semper fuerunt Regibus charissima pignora, suo decreto abstulit.

Noluit Dominus Deus priùs judicare, qvam descendisset & vidisset. Prohibent Pontificum & Imperatorum constitutiones, Jureconsultorumq; responsa: qvemqvam indicta causa condemnare. Hic autem Pius, contemptis omnibus Legibus divinis & humanis: non solùm de plano, aut per libellum; sed etiam sine ulla omninò cognitione Regem condemnat.

Maledictus (inqvit Dominus) execratus, infelix, infaustus, aut si aliud vocabulum lingva Latina habeat, qvod Hebraici nominis vim & proprietatem significet, qvi movet limitem proximi sui: & dicet omnis populus, Amen. Magna fuit etiam inter Barbaros homines reverentia longissimæ possessionis, qvæ semper vim constituti, Jurisq; legitimi, auctoritatem habuit. Hic autem Pius mutare sedes & antiqvas possessiones, deq; illis possessores dejicere nihilum qviddam esse putat.

Sæpius Deus, per majores & minores Prophetas, commendavit Principibus, & Judicibus pupillorum & viduarum causam: nihilq; est, in toto

Digitized by Google

jure civili, in qvo tanta jus dicentis religio desideretur, qvam in condem-
Pius IV. 1560. nando pupillo. Noluerunt Paulus, sanctissimaq; Ecclesiæ decreta, qvem-
qvam excommunicari: nisi, ob magnam in gravissimo delicto, contuma-
ciam. Abstinuerunt prisci Patres à qvibusvis decretis faciendis interea
dum sedebat, & coacta erat Sancta Synodus œcumenica: penes qvam
semper fuit summa Ecclesiæ Potestas: aut, si qvid aliqvando constitue-
rant, id sacro probante concilio, definiebant. Nihil est, qvod Dominus
noster Jesus Christus magis curaverit, qvàm ut suæ, & discipulorum acti-
ones essent omnibus manifestæ, perspectæ, & cognitæ. Pius, ut uno decre-
to omnia omnino jura divina & humana confunderet, vobis autem,
Patres, in Concilio universali legitimè congregatis, & qvi universum Ec-
clesiam, meritò repræsentatis: ausus est Romæ de Regis pupilli Orato-
rum, qvi ad vos tantum, & non ad illum, missi erant, prærogativa pronun-
tiare, pupillumqve Regem, non solùm non auditum, sed ne vocatum qvi-
dem, condemnare.

Ac, ut nulla in hoc decreto iniqvitas desiderari posse videretur &
nos Oratores, exeqvatio Imperatos offenderet: non solum cavit diligen-
ter, ne qvis nostrum de ea qvidqvam referret: sed etiam vos, Illustrissi-
mi Legati, si contra faceretis, hoc est, si id feceritis, qvod sine nefario
scelere prætermittere non poteratis, excommunicavit. Videte rogo
mus, Patres sanctissimi, qvi Theologiæ, Pontificio, & civili juribus, ope-
ram dedistis, num verissimè hic dici possit: *Ista qvidem ratio est.*

Num hæc sunt Petri, Lini, Damasi, Gregorii, aliorumqve summo-
rum Pontificum facta & gesta? Num Pium Qvartũ pro summo Pontifice,
& Petri Successore, habere debeat Gallia? qvi ut antiqvam dignitatem &
majestatem pupilli Regis minueret, omnia divina, & humana jura per-
vertit? Num nobis, etsi ingratissimo animo, justa tamen & necessaria,
causa hinc ut ne discedendum sit, ubi nullum Legibus Locum, nullum anti-
qvorum Conciliorum libertatis vestigium Pius Qvartus reliqvit? Qvid
enim vobis judicandum proponitur, aut à vobis judicatum publicatur,
qvod non prius Româ missum, & Pio Qvarto placuerit? Qvam putatis
aliam esse causam toties dilati & procrastinati judicii, petitionem nostra-
rum, qvàm, qvod illa, in Epistola D. Hadriani Sexti Pontificis Maximi,
optime noverat, curatis qvantumvis membris, corpus esse sanum non
posse, nisi etiam caput diligenter curetur? Huic autem capiti qvæ qvan-
táve immineant, qvoniam bona pars vestrum optimè novit, in aliud tem-
pus dicendum reservamus.

Hic

Hic igitur est Pius Qvartus, ad qvem solum, neminem præterea, nostra hæc Denuntiatio & protestatio pertinet. Sedem Apostolicam, sanctos Pontifices, sanctam Ecclesiam, pro cujus dignitate augenda Majores nostri sangvinem fuderunt, & adhuc hodie in Gallia acriter pugnatur, veneramur, reveremur, suspicimus; Pii autem Qvarti imperium detrectamus: qvæcunqi sint ejus judicia, & sententiæ, rejicimus, respuimus, & contemnimus. *Pius IV. 1560.*

Et qvanqvam, Patres sanctissimi, vestra omnium religio vita & eruditio, magnæ semper fuit, & erit apud nos auctoritatis: cum tamen nihil à vobis; sed omnia magis Romæ, qvam Tridenti, agantur: & qvæ hic publicantur, magis Pii Qvarti placita, qvam Concilii Tridentini decreta, jure existimentur: Denunciamus & protestamur: qvæcunqve in hoc conventu, hoc est solo Pii nutu & voluntate decernuntur & publicantur: ea neqve Regem Christianiss. probaturum, neq; Ecclesiam Gallicanam, pro decreto œcumenici concilii habituram.

Interea qvotqvot estis Galliæ ArchiEpiscopi, Episcopi, Abbates, Doctores Theologi: Vos omnes hinc abire Rex Christianiss. jubet: redituros, ut primum Deus Opt. Max. Ecclesiæ Catholicæ in Generalibus Conciliis antiqvam formam & libertatem restituerit; Regi autem Christianissimo suam dignitatem & majestatem.

§. CIII. Notandum etiam ex *Thuano*, & *Svavis* Historiâ Concil. Trident. l. 8. p. 855. *Guidonem Fabrum* Legatum Caroli IX. Reformationem Ecclesiæ vehementer ursisse, in mores depravatos Cleri acerbè invectus, sed ab Italis Præsulibus irrisus, & hoc scommate exceptus: *Gallus cantat.* *Petrus Donesius* Episcopus Vaurrensis ex Gallia missus, graviter & seriò ad id respondit: *Utinam hoc gallicinio Petrus ad resipiscentiam, & fletum excitetur.* Postulavit idem Rex à Pontifice *calicis usum* in Cœna Domini. *Petr. Svav.* Histor. Conc. Trid. l. 5. & 6. & *Latus* Hist. p. 568. Vide etiam typhum Pii IV. qvi reverentiam sibi à Cæsare deferri non contentus, obedientiam urget, aliàs Legatum non admissurus. *Svav.* l. 5. p. 471. Nullam hæreticis præteritorum veniam concedendam censet. Navarræ Reginam Romam citat ad causam dicendam. *Svav.* l. 8. p. 871. qvæ defenditur à Carolo Rege. *Spondan.* anno 1563. n. 31. Verbo decretorum observationem jactitat, sed re non præstat &c. *Montes instituit (scribit Onuphrius in ejus vita p. 423.)* aliqvot *perpetuos*, & eqvites Pius instituit, variisqi tributis, vectigalibus, & pecuniarum indictionibus

Digitized by Google

bus urbem & ditionem omnem Ecclesiasticam oneravit. Montes e-
Pius IV. nim Pium perpetuum, & S. Spiritus non vacabilem condidit, illum qvi-
1565. dem qvadringentorum decem millium aureorum, unde septeni aurei
cum dimidio pro centenis aureis capiuntur, hunc verò centum aureo-
rum millium, ex aliqvot redditibus monasterii S. Sabbæ, qvod Cardinali
Montano ereptum, magnæ Hospitali domui S. Spiritus adjunxit, ex qvi-
bus octoni annui perpetuo pro centenis aureis habentur. Eqvites qvo-
qve Pios DXXXV. multis & amplissimis privilegiis ornatos, duabus le-
ctionibus induxit, qvibus & Monti Pio macelli superadditum vectigal
carnis qvadrantarium, qvod perpetuum esse voluit, in omni ditione
Ecclesiastica, præter urbem & Rononiam assignavit.—Vectigalia gravi-
ora imposuit vel auxit, populo Romano reclamante, & nulla ratione
consentiente, qvorum tamen reditus urbis Leonianæ munitioni assigna-
vit. Proxenitas vendendi vini interpretes XL. Ripæ constituit, qvos ve-
nales esse voluit, qvum antea titulo gratioso id munus concederetur. Ve-
nire singuli qvingentis aureis. Ad hæc Bononiæ, in Æmilia, Piceno, E-
truria, & Latio extraordinaria tributa, cunctis populis per legatos Ro-
mam propterea missos repugnantibus, impetravit, ubiqve clamantibus
sibi superiorum temporum injuria expilatis, non esse unde solveret, &
hanc non Apostolicæ sedis subsidio indici, sed insanis substructionum
fabricis absumi. Pontifex enim congregandis pecuniis intentus, à nul-
lius vexatione, modo qvæstionem legitimam nactus esset, temperari vi-
debatur. Hinc varii in urbe rumores orti, & libelli contumeliarum
referti, in pontificis ministros per urbem noctu affixi, suspiciones au-
ctæ, aliqvot noti homines in carcerem conjecti, qvæstiones serio habitæ,
odium Pontifici conflatum.—Et p. 427. narrat: Pontifex creatus dum
Tridentinum Concilium viguit, multa optimi præclariq; Pontificis do-
cumenta dedit Concilio absoluto, suo ingenio liberè utens in multa,
qvæ non ita ab omnibus probabantur, prorupit.—Erat palam iracun-
dus, occultè invidus, ad audiendum impatiens & difficilis, in responsis
aliqvando acerbus, dominandi cupidus, vafer, cujuslibet rei, qvæ ignorari
sua intererat, simulator, ac dissimulator, timidus, audax tamen ad oc-
cultandam audaciæ speciei formidinem, parum gratus habitus. Pa-
tres, & eos præsertim, qvorum opera Pontificatum & alios honores ob-
tinuerat, neglexit. Pecuniæ cupidus, ac ad aurum accipiendum etiam
cum alieno detrimento attentus, ad servandum verò parum cautus. Nam
qvæ excepit, cuncta penè liberalissimè assumpsit, Amicitias non ex re,
sed

sed ex commodo æstimabat. In propinqvorum amore varius, nam sororum filiis nimis indulsit. Hæc de eo *Onuphrius*. Sedit annis 5. mens. 2. dieb. 15. Obiit anno Domini 1565. hæc proferens verba: *Nunc dimittis, Domine, servum tuum* &c. Luc. 2. *Onuphr. p. 426. Bullas* edidit plures, qvam ullus ante eum Pontifex, *numero scilicet 106.* qvæ reperiuntur Tom. 2. Bullarii M. *Cherubini* p. 1. sqq. Excerpemus præcipuarum summas I. p. 1. Jurisdictio Gubernatoris Almæ Urbis, procedendi contra Mercatores cambia ficca & illicita contrahentes. II. p. 2. Jurisdictio Cardinalis Protectoris & Judicis causarum Archihospitalis pauperum infirmorum Incurabilium de Urbe. III. p. 3. Moderatio constitutionis Pauli IV. editæ contra Religiosos apostatas, aut malè translatos vel extra claustra vagantes. IV. p. 5. Contra detinentes jocalia (*) & alia qvæcunq; bona ad sedem Apostolicam spectantia, ac scientes & non revelantes. *Pius IV. 1565.*

(*) *Jocalia*: collapsâ Latinitate sic vocarunt monilia, aliaq; id genus preciosa luxui & ornatui inservientia. *Chronic. Joh. Bromton.* col. 954. & in Glossa *Angelocr.* Scriptor. Londin. 1652. Bb. hac voce. & *L. Banck.* not. in Tax. Cancell. p. 319.

V. p. 6. Exemptio Monialium & Sororum cujuscunq; Ordinis Regularium à decimis & subsidiis aliisq; oneribus. VI. p. 7. Approbatio Confraternitatis sub Invocatione S. S. Trinitatis nuper in Urbe institutæ, ad hospitandum peregrinos ad Urbem devotionis causa accedentes, ac reficiendum pauperes convalescentes ex aliis hospitalibus dimissos; Et tàm illos, qvàm istos salubriter in mandatis Domini erudiendis. IIX. p. 8. Spolia personarum Ecclesiasticarum, de eorum bonis, etiam ad favorem locorum piorum, absq; sedis Apostolicæ licentia disponentium spectant ad Rev. Cameram Apostolicam. X. p. 19. De residentia episcopali, residentiumq; privilegiis & non residentium pœnis. XI. p. 20. Reductio ad terminos juris communis bullæ Pauli IV. editæ super alienationibus & locationibus bonorum Ecclesiasticorum, qvoad causas pendentes & futuras; & licentia revidendi jam decisas. XII. p. 21. Forma contrahendi in statu Ecclesiastico Societates, Officii nuncupatas. XIII. p. 22. De solemnitatibus observandis in venditionibus & locationibus bonorum & jurium Cameræ Apostolicæ. XVI. p. 24. Confirmatio Confraternitatis S. Rocchi à morbo Epidiniæ liberatoris in Urbe hactenus institutæ, & ab Alexandro VI. & Leone X. nonnullis privilegiis decoratæ, cum aliarum Indulgentiarum & gratiarum concessione. Et Judicis ad suarum causarum cogni-

tionem deputatione. XVIII. p. 27. Vaſallorum obligationes de-
cætero fiendæ pro eorum Dominis Sedi Apoſtolicæ ſubjectis, nullæ e-
Pius IV. runt. Et Domini eorum Vaſallos ab obligationibus jam factis inde-
1565. mnes revelare, & pecunias ſolutas infrà ſex menſes reſtituere cogentur.
XIX. p. 28. De ſpoliis Clericorum ob illicitam negotiationem. Et
de indultis Curialium & Incolarum Almæ Urbis ſuper dictis ſpoliis. XXI.
p. 30. Contra pugnantes in duello, & illud ubiqve gentium permitten-
tes; ſpectantes, complicesq; &c. XXII. p. 31. Approbatio *Archi-*
confraternitatis Orationis & Mortis, nuper in Urbe inſtitutæ, ad orationem
qvadringenta horarum, ſingulis menſibus publicè peragendam. Et pau-
perum defunctorum cadavera, gratis & decenter ſepelienda, cum in-
dulgentiarum conceſſione. Non poſſumus, qvin de hac fraternitate
nonnulla ex ipſa bulla adſcribamus. Sic autem inter alia: Jam mul-
tis annis elapſis, inqvit, nonnulli Chriſti fideles in ipſa Urbe degentes di-
vino inſtinctu moti, & pia mente conſiderantes, Orationes humiliter
& devotè à Chriſti fidelibus in unum in Dei nomine convenientibus fa-
ctas, Divinæ Majeſtati gratas & acceptas exiſtere, ac illis & eleemo-
ſynis, aliisq; piis operibus ipſius Omnipotentis DEI Clementiam & mi-
ſericordiam impetrari, unam ſocietatem ſeu Confraternitatem utri-
usq; ſexus perſonarum de oratione, aliàs della Morte nuncupatam,
in eadem Urbe inſtituerunt, & inter alia ordinaverunt, ut ſingulis men-
ſibus, diebus & horis ad id per pro tempore exiſtentes ejusdem Con-
fraternitatis Guardianos ſeu Adminiſtratores & officiales deſignandis &
ſtatuendis ad imitationem qvadraginta dierum, qvibus Dominus noſter
Jeſus Chriſtus in deſerto vitam humanam agens jejunavit, ac etiam
ſanctorum Apoſtolorum, & patrum primitivæ Eccleſiæ, qvi ad DEum
ſine intermiſſione orabant, Oratio fieret ad eundem Omnipotentem
Deum vocalis & mentalis, horas qvadraginta continuas per homines
& mulieres dictæ Societatis ac alias perſonas ibidem intereſſe volentes,
etiamſi Confratres non eſſent, ac ipſi Confratres in principio cujuslibet
orationis ſingulo menſe in penultima ejus Dominica vel alio die fieri
ſolitæ Corpus Domini cum decenti pompa deferrent, ac propriis fa-
culis intortitiis & candelis adhibitis, aliisq; expenſis neceſſariis ſepeli-
rent, nec non ſingulo menſe pro animabus confratrum defunctorum, ac
eorum, qvorum corpora ab ipſis Confratribus humata forent annive-
ſarium celebrarent, & infirmis egenis ipſius confraternitatis de medico &
eleemoſynis pro poſſe ſuccurrerent, illosq; & Confratrum charitate vi-
ſita-

sitarent, atqve officia divina, prout aliis confraternitatibus concessum erat, exercerent. XXIII. p. 33. Indictio prosecutionis Sacri & Oecumenici Concilii Tridentini. XXIV. p. 34. Ordo qvo Prælati in S. Conc. Tridentino locum habere debent in actionibus publicis. XXVII. p. 37. Confirmatio Constitutionum à Pio II. Paulo II. Sixto IV. Julio II. Leone X. & Clemente VII. editarum contra homicidas & bannitos, eorumq; fautores & complices, ac Dominos & Communitates non custodientes eorum territoria à bannitis, furibus &c. Et revocatio qvarumcunqve facultatum gratiandi homicidas, aut cum eis componendi. XXIX. p. 41. Qvod bona omnia fratrum militum Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, ubiq; decedentium, etiam ex illicita negotiatione acqvisita, uti spolia, non ad Cameram Apostolicam, sed ad ipsum hospitale spectent & pertineant. XXX. p. 42. Confraternitatis sub invocatione Sanctissimi crucifixi ad pauperes virgines maritandum, aliaq; pia opera exercendum pridem in urbe institutæ, in Archiconfraternitatem erectio; cum indultu singulis annis in Festo S. Crucis unum reum capitaliter condemnatum è carceribus liberandi. Jurisdictioq; Cardinalis ejus Protectoris, qvascunq; ipsius causas cognoscendi. XXXI. p. 44. Inqvisitorum hæreticæ pravitatis facultas, procedendi contra Sacerdotes, qvi mulieres pœnitentes in actu confessionis ad actus inhonestos provocare & allicere tentant. XXXVI. p. 50. Inqvisitorum hæreticæ pravitatis facultas eligendi & creandi in Notarios qvoscunqve, etiam Clericos, seculares & regulares in causis Inqvisitionis. XXXVII. Approbatio Confraternitatis & Hospitalis sub Invocatione B. Mariæ de Pietate nuper in urbe instituti, ad egenos dementes charitativè recipiendos & curandos. Cum facultate alias ejusmodi Confraternitates extra urbem, cum Indulgentiarum participatione erigendi. XXXIX. p. 52 Qvod Birretum (*) viride deferant etiam coram judicibus Urbis, & Carcerum visitatoribus petentes alternativas vel beneficium &c. Pius IV. 1565.

(*) *Birretum*, Lacerna, palliolum, tegmen capitis vel pileus; de qvo pluribus Spelmannus. Vide *Glossar. Angl.* Scriptor h.v. *Sommeri*.

XL. p. 53. Inqvisitores hæreticæ pravitatis, non teneantur publicare dicta testium contra schismaticos vel Hæreticos examinatorum. Neq;

rationem reddere de proceſſibus, alteri, qvàm Rom. Pontifici, aut ſu-
Pius IV. premis Inqviſitoribus Almæ Urbis. XLI. p. 53. Fructus & emolu-
1565. menta ad Capitulum & menſam Eccleſiarum Urbis communiter ſpectantia, & diſtributiones pro defunctorum anniverſariis largiendæ, applicantur diſtributionibus qvotidianis pro intereſſentibus divinis officiis LXII. p. 54. Proxeneta (*) Ripæ Almæ Urbis tenentur nautis & mercatoribus vini, de pretio vini eis mediantibus venditi, emptoribus illud non ſolventibus.

(*) De *Proxenetis* prolixè *Benevenutus Stracchа* Patrit. Anconitan. Amſtelodam. 1658. 8.

XLIII. p. 55. Pœnæ maleficiorum Communitatum Status Eccleſiaſtici vel locum ſubjectorum applicantur Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ qvatenus ex cauſa verè oneroſa, aut piis vel publicis operibus, non ſint applicatæ. Et Gubernatores locorum decem pro centenario conſeqvantur, de ciusmodi pœnis, acculatores autem qvartam partem pœnarum banniментalium. XLIV. p. 57. Reformatio Rotæ Romanæ. XLV. p. 59. annullatio qvarumcunq; legitimationum de naturalibus ſpuriis factarum, in præjudicium vocatorum ex fideicommiſſo aut teſtamento, aut qvavis alia valida diſpoſitione (dummodo non ſint ſortitæ effectum) Et revocatio facultatum eo modo legitimandi. XLVI. p. 60 Declaratio & ampliatio Jurisdictionis Conſulum Artis mercantiæ (*) pannorum de Urbe.

(*) *Mercantiæ* i. e. mercaturæ. *Mercandiſare* ſignificat mercari, nundinari, negotiari; *mercandiſa* pro mercatura. Legg. Alfredi & Godrini in Chronic. *Joh. Bromton.* Col. 829. & *Gloſſar.* h. voc.

XLIIX. Declaratio & Limitatio conſtitutionis editæ à Paulo IV. ſuper ordinationibus obſervandis per Hebræos in ſtatu Eccleſiaſtico degentes. XLIX. p. 62. Prohibitio deferendi, retinendi & vendendi Archibuſettos (*) brevioris menſuræ duorum palmorum in ſtatu Eccleſiaſtico.

(*) *Archibuſetti* Barbarum eſt ex Italico *Archibuſcio* eine Büchſe/ *Hulſius* h. v. Explicatur etiam in bulla ipſa §. 1. Archibuſetti vulgariter nuncupati, qvi occultè deferri poſſunt, & ad necem inferendam aptiores, & ferè inevitabiles eſſe videntur.

L. p.

L. p. 63. Jurisdictio & facultates Cardinalis protectoris & judicis causarum Monasterii & monialium (impudicarum jam mulierum) Convertitarum de Urbe nuncupatarum. LI. p. 65. Jurisdictio Inquisitorum hæreticæ pravitatis procedendi contra quoscunque regulares & religiosos, quoquo modo privilegiatos & exemtos, de hæresi culpabiles, dummodo eorum superiores non prævenerint. LII. p. 65. De homicidis aliisq; reis pœnæ capitalis vel sanguinis, etiam non condemnatis, vel in contumaciam condemnatis & infra sex menses non sponte se in carceribus constitutis, non audiendis. Appellationibusque condemnatorum in pœnam Fisco & Cameræ Apostolicæ applicatam non admittendis, nisi facto depositi. Ac de pœnis fractæ pacis vel treugæ & allegatione novæ causæ vel minoritatis. Et legitimæ filiorum confirmatione. Quoad prædictos reos extra carceres non audiendos hanc bullam extendit ad omnes condemnatos in pœnam corporis afflictivam & in quacunque instantia Pius V. in Constit. 40: Licet alias. Et terminum sex mensium prærogavit ad annum in Constit. 9. Cum ob. ubi videas declarationem etiam circa allegationem novæ causæ. LIII. p. 69. Reformatio officii Pœnitentiariæ Apostolicæ. LIV. p. 71. Reformatio officii Correctoris Cancellariæ Apostolicæ & literarum minoris justitiæ, Contradictarum nuncupatarum. Sequentes Bullæ continent Reformationes variorum Officialium Pontificis. LXII. p. 89. Revocatio privilegiorum quibuscunque locis Piis & aliis concessorum dispensandi super irregularitatibus, impedimentisque matrimonialibus &c. LXIII. p. 90. Ordinationes pro tempore sedis Apostolicæ vacantis, circa electionem S. Pontificis & observantiam conclavis. Declarationesque Jurisdictionum Collegii S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Camerarii & Clericorum, Camaræ Majoris pœnitentiarii, Datarii, Præfectorum, & Prælatorum Signaturæ Gratiæ & Justitiæ & custodum conclavis. LXIV. p. 93. Indulgentiarum Gratiæ ab omnibus Officialibus, citra clausulam porrectionis manuum adjutricum ut gratis expediantur, excepto salario registraturæ. LXVI. p. 94. Damnatio & excommunicatio Odreti à Castilione Cardinalis, in Hæresin Hugonotorum prolapsi. LXVII. p. 96. Facultates Cardinalium Reipubl. Christianæ generalium Inquisitorum in Urbe procedendi etiam contra Prælatos hæreticos, vel hæreticorum fautores. LXIX. p. 98. Studii generalis Bononiensis, ejusq; Rectoris atque Scholarium indulta. LXXI. p. 101. Caupones & Albergatores (*) Urbis non tenentur de furtis rerum eis non consigna-

Pius IV. 1565.

tarum, commissis in eorum hospitiis, si hoc ipsi hospitibus notificent in
Pius IV. 1565. eorum ingressu. Solent hi caupones & Albergatores in eorum hospitiis publicè affixam tenere hanc bullam idiomate vulgari conscriptam, ad se liberandum ab hujusmodi notificatione.

(*) *Albergatores* Barbarum est ex Italico *Albergamento* i. e. hospitium. *Albergare*, i.e. diversari, hospitio excipere *Hulsius* h. v. Inde *Albergatores* Italico-Latinum. i.e. Caupones Gastwirthe.

LXXIII. p. 103. Confirmatio sacri & Oecumenici Concilii Tridentini. LXXIV. p. 104. Græci subjiciuntur jurisdictioni ordinariorum, circa ea, qvæ DEI cultum, Sacramentorum administrationem, animarumqve salutem & hæresum extirpationem concernunt. LXXVI. p. 107. Revocatio licentiarum omnium qvibuscunq; (exceptis Commissariis & Inqvisitoribus hæreticæ pravitatis) concessarum tenendi vel legendi libros Lutheranos, aut de hæresi suspectos. Et prohibitio illos de cætero habendi vel legendi. LXXVII. p. 108. Approbatio Indicis librorum prohibitorum cum regulis firmatis per Patres à Sacro Concilio Tridentino deputatos. Et prohibitio illos de cætero habendi vel legendi. LXXVIII. p. 109. Approbatio confraternitatis sub invocatione Sanctissimi nominis DEI, ad cavendum blasphemias, perjuria, illicitaqve juramenta institutæ, cum indulgentiarum & aliarum gratiarum concessione. LXXIX. p. 110. Qvod major pars Cardinalium Sanctissimæ Inqvisitionis decernit, à tota congregatione validè statutum censetur. LXXX. p. 110. Declaratio qvod Concilii Tridentini decreta, circa Reformationem & jus positivum tantummodo, ligare cœperunt à Kalend. Maji. 1564. LXXXI. p. 111. Institutio Congregationis S. R. E. Cardinalium super executione & observantia S. Concilii Tridentini & aliarum Reformationum hujus Pontificis. LXXXII. p. 111. Facultas S. R. E. Cardinalium congregationis super Inqvisitione hæreticæ pravitatis, tenendi & legendi libros hæreticos, aut aliàs prohibitos, & concedendi aliis licentiam eos habendi ac legendi. LXXXVI. p. 121. De Electionibus ad regimina Monasteriorum, Præpositurarum & aliarum dignitatum Conventualium sine sedis Apostolicæ autoritate. *LXXXIX.* p. 127. Forma professionis fidei Catholicæ, observanda à qvibuscunq; promotis & promovendis ad aliqvam liberalium artium facultatem, electisq; & eligendis ad cathedras, lecturas & regimen publi-

publicorum Gymnasiorum. *LXXXIX.* p. 129. Forma professionis fidei orthodoxæ, observanda à provisis de beneficiis Ecclesiasticis cuiuscumque dignitatis, ac dignitatibus, Ecclesiis, Monasteriis & aliis locis Ordinum regularium & Militiarum. *XC.* p. 130. Approbatio Confraternitatis sub invocatione duodecim Apostolorum nuper in Urbe institutæ, pro decentiori Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti veneratione, & egenorum mendicare erubescentium; vel aliàs oppressorum subventione, & Elargitio indulgentiarum. Istam Confraternitatem Sixtus V. erexit in Archiconfraternitatem, cum facultate alias Confraternitates aggregandi d. 15. Julii 1586. *XCI.* De Spoliis Clericorum extra residentiam decedentium. *XCII.* p. 132. Revocatio cujuscunq; Privilegii, Communitatibus, Confraternitatibus & aliis qvibuscunqve etiam locis piis concessi, homicidam in die Veneris Sancti, aut alio tempore è carceribus liberandi, & reservatio ejusdem gratiæ consulto Pontifice ab ejus officialibus de cætero concedendæ. *XCIII.* p. 150. Nuncii Apostolici, & alii ad Principes destinati, favores ab eis procurare, aut illis uti neqveant ad obtinendas dignitates ap. Sedem Apostolicam ipsis vel eorum consangvineis & necessariis conferendas. *XCVII.* p. 151. Privilegium Abbatum Congregationis Cassinensis, aliàs S. Justinæ Monachorum Ordinis S. Benedicti, utendi Pontificalibus, benedicendiqve populum & consecrandi lapides pro altarium usu. *CI.* p. 155. Erectio Civitatis piæ prope Arcem S. Angeli de urbe, & privilegia in ea ædificantium, ac ad eam translatio conventus & Ecclesiæ S. Mariæ Transpontinæ nuncupatæ. *Pius IV. 1563.*

Civitas hæc à Leone X. extructa Leonina dicta apud Burgum S. Petri. Pius IV. verò aliud qvod Burgum, qvod civitatem etiam denominari mandavit, ædificavit, conventumqve & Ecclesiam S. Mariæ Transpontinæ ad civitatem, qvam Piam dixit, transtulit.

CV. p. 173. Taxa Mercedum Notariorum causarum civilium, Gubernatoris, Vicarii, Judicis Burgi & Magistrorum viarum Urbis, & etiam Capitolii in casibus, de qvibus per statuta non est provisum. *CVI.* p. 174. Taxa mercedum Notariorum causarum criminalium Gubernatoris, Auditoris Cameræ, Vicarii & Senatoris Urbis ac Judicis

dicis Burgi. *Constitutionem* cujusdam, de armorum delatione meminit *Prosper Farinac. de Mandat. Princip.* quem vide.

Pius V. 1566. §. CIV. Defit in vivis esse Pius IV. Vacat sedes dies duntaxat XI. & statim sufficitur 1566. *Pius* hujus nominis qvintus, qvamvis non sine gravissimis altercationibus & difficultatibus. *Thuanus* l. 39. ann. 1566. p. 434. T. 2. *Spondan.* ann. 1566. Sedem tenuit annis 6. mensibus 3. & dieb. 23. Hunc Pontificem summis laudibus evehit *Onuphrius, ajens:* sanctissimum, & prudentissimum fuisse. Sunt tamen, qvi in eo prudentiam vel maximè desiderarint. *Thuan.* l. 39. p. 437. T. 2. Meretrices aut urbe excedere aut nubere, & si non parerent, publicè flagellis cædi jussit, qvæ verò in meretricia professione morerentur, in sterqvilinio defodi mandavit. Intercessit initio Urbis Senatus à sacro ordine, qvi paulum non audebat, clam instigatus, hoc decreto hospitiorum pretia vilescere & ad nihilum redigi, & libertatem antiqvam tolli, idemqve qvod dixi, periculum immineret dictitans, nec matronarum pudicitiam inter tot cœlibes integram & inconcussam aliter servari posse, nisi pristina libertas restituatur. Nihilominus in proposito mansit Pontifex, & cum rursus instaret Senatus, subirato vultu interminatus est, nisi castigationem admitterent, se urbe migraturum & alibi sedem Romanam translaturum. Multa qvoqve in civili administratione eadem severitate, sed minùs prudenter constituit, qvibus potius terrorem sui, qvàm amorem legum & obsequium subditorum animis insinuavit. Ob id permultis diffugientibus, tàm viris qvàm fœminis, cum magna solitudo in urbe esset, varii sermones jactabantur, aliis eximium religionis à sectaria pravitate vindicandæ & vitæ emendationis studium in eo laudantibus, aliis moderationem & majorum prudentiam in eo reqvirentibus *Thuani sunt verba.* Confer *Spondan.* loc. cit. num. 1. Inqvisitor ante Pontificatum existens, acerrimus propugnator fuit, qvi etiam officio Inqvisitionis 3000. aureorum adjecit, ex certis arcibus colligenda. Vide *Vitam Pij Qvinti Tom. IX. Concil.* Crudelis percussor multorum ob tenues suspiciones. *Aonium Paleārium*, cujus eruditionem singularem scripta ejus testantur, exussit, qvod dixisset, Inqvisitionem esse *ficam districtam* in literatos. *Thuanus* l. 39. pag. 437. Igni etiam tradidit *Julium Zoaretum, Petrum Cornesecam.* Contra *Hugonotas* valde sæviit. *Spondan.* 1568. num. 16. & 1569. num. 1. *Busser.* l. 19. Rex Scotorum à Regina, & Botuelio, instigantibus Papa, & Lothareno, occiditur.

tur. *Spondanus 1566. num. 28. Bullam Cœnæ* Domini ubiqvè promulgari jussit, unde plurimæ qverelæ *Philippi* Regis Hispan. *Reipupl. Venetæ. &c. Pius V. 1566.* Maximiliano Secundo Imperatori se oppónit ob concessum liberum exercitium Augustanæ Confessionis. Qvo de *Spondanus 1568. num. 25.* audiatur. Cæsar Maximilianus, *inqvit*, hoc eodem anno, mense Augusti proceribus, & nobilitati Austriacæ, concessisse dicitur, qvod olim denegâsse vidimus, liberum exercitium Confessionis Augustanæ in oppidis, arcibus & pagis eorum; in præmium obtentæ ab ordinibus Austriæ liberationis ingentis æris alieni, qvod ad bellum Turcicum contraxerat: eâ tamen conditione, ut seni utrinqve ab ipso Cæsare & Ordinibus delecti, & in his duo ex vetustis Confessionistis è Saxonia evocati, de singulis doctrinæ articulis & Ecclesiasticis ritibus inter se conferrent ac convenirent. Unde concessionis effectus partim retardatus est, partim labefactatus. Qvippe qvum audisset Pius Pontifex Maximilianum in eo esse, ut ejusmodi concessionem elargiretur, confestim Cardinalem Commendonum ad eum legavit, ut si in tempore fieri posset, id impediret; si verò jam factum esset, Apostolica autoritate illi denunciaret, Pontificem omnibus execrationibus, Ecclesiasticisqve pœnis in eum animadversurum, ipsumqve Imperio privaturum, & alium in ejus locum eligi curaturum, nisi ejusmodi decretum illicò rescidisset. Scribensqve itidem ad Regem Hispaniæ, hortatus est, ut Maximilianum patruelem & sororium suum ab eo facinore, adeò religioni Catholicæ detrimentoso, & familiæ Austriacæ ignominioso, deterreret. *Hæc ille.* Hic Maximilianus Romanorum Rex electus, Electionis suæ confirmationem postulans, reverentiam, & obsequium ultrò defert, sed de obedientia præstanda jurare recusat. Tandem hoc temperamentum inventum, ut de obedientia fidem daret, non qva Imperator, sed qva Rex Hungariæ, & Bohemiæ. *Sfondr. Annal. Concil. Tridentin. pag. 810. Cosmum* Magnum Etruriæ Ducem creavit, ajens: *Se hoc facere ex potestate sibi cælitus collatâ*, qvod ob pietatem, & ferventem erga R. S cultum inter omnes excellat. Alias ultrò defert, sed de obedientia præstanda jurare recusat. Tandem hoc temperamentum inventum, ut de obedientia fidem daret, non qva Imperator, sed qva Rex Hungariæ, & Bohemiæ. *Svavis l. 8. Histor. Concil. Tridentin. pag. 810.* Cosmum Magnum Etruriæ Ducem creavit, ajens: *Se hoc facere ex potestate sibi cælitus collatâ*, qvod ob pietatem, & ferventem erga R. S cultum inter omnes excellat. Alias causas subdit, qvas recensel *Thuanus lib. 46. ann. 1569. pag. 783.* Qvòd opibus & milite abundet, amplissimas ditiones possideat, in iisqve absolutâ possessione fruatur, & ratione liberi dominii nemini sit subjectus, & qvodq; arctissima cum Maximiliano Cæsare affinitate conjunctus sit, Ad-

dit, se id facere exemplo Alexandri Tertii, Innocentii Tertii & Hono-
rati Tertii, qvi Portugalliæ, Bulgarorum, Blachorum & Hiberniæ re-
Pius V. 1572. ges olim crearunt, & ut Boemiæ Dux, nunc Rex appellari posſit, con-
cesserunt. Insuper eum regali corona donat, cujus exqvisitam, &
novam formam depingi curavit. Qvod factum à Pontifice æqvita-
tem & animi moderationem profesſo, cum insolens plerisqve vi-
sum, tum verò Cæsari graviſſimum fuit, qvod ad illius, & Imperii
dubiam injuriam pertinere existimaretur. Itaqve cum Cosmus post-
ea regio comitatu Romam veniſſet, ut solemni ritu inauguraretur,
IV. Non. Mart. qvi dies peragendis Cerimoniis dictus erat, Cæsar
per oratores suos interceſſit, protestatione factâ, qvam & scripto
comprehendit & additis minis, si Pontifex ulteriùs in Imperii jura in-
vaderet. Cumqve protestationem se non admittere Pontificii fisci
patronus respondiſſet, peractæ sunt inaugurationis Ceremoniæ; sed
exacerbatis Imperii Principibus postremò eò res devenit, ut Ponti-
fex, qvamvis naturâ suâ morosè pertinax, ægre sententiam mutaret,
ejus verò rationem ut ulli redderet, nunqvam adduci posſet, de ea
re tamen sibi cum Cæsare agendum existimarit. De cæteris vide
laudatum *Autorem*, ubi cumprimis Inductio Pontificis pro jure suo dili-
genter annotata invenitur. Minis demum egit Pontifex, negotio dato
Sitico Altempſio Cardinali, nisi Cæsar æqvis rationibus rem confici patere-
tur; cclxc peditum in Germania conscriberet, ac se Cæsaris potentiæ
parem; si opus, ostenderet. *Thuanus* dict. loc. *Spondanus* ann. 1569.
num. 11. 12. multis. Non habet, *inqvit* Maximilianus Imperator, *Italiâ*
regem nisi Cæsarem. Post tamen, ad interceſſionem *Johann. Baptiſtæ Con-*
cini Nobilis Florentini, defuncto Cosmo, Francisco Filio titulum *Magni*
Ducis confirmavit, sed ut Imperii beneficiario. *Thuanus* lib. 60. 62.
Spondanus ann. 1574. num. 15. *Johannæ Reginæ Navarræ* minatur, si hære-
si patrocinari perrexerit, se eam sceptri jure spoliaturum. Qvæ tamen
magis comminationes fuere, qvàm conatus, cùm nil inde secutum,
inqvit Spondanus 1568. num. 26. In *Eliſabetham*, judicio *Spondani*, du-
ram fert sententiam. 1570. num. 3. *Flagitiorum fervam* eam appellat,
anathematizat, & subditos à fidelitatis juramento solvit. *Thuanus*
lib. 46. ann. 1569. pag. 797. Tom. 2. *Carolus* 27. annorum Princeps Hi-
spaniæ, qvod Batavis favere videretur, *veneno tollitur*, Pio Qvinto pro-
curante, qvalia fata etiam experta est *Eliſabetha* Hispaniæ Regina, qvod
pacis

pacis amantissima esset. *Fidem & religionem infideli Turcæ servandam non esse respondit Pius* per *Commendonum* Legatum Cæsari recusanti, propter inducias Turcam aggredi. Hic Papa confirmavit antiqviora decreta *de Conceptione* B. Virginis. *Spondanus* 1570. num. 22. *Miraculis & sanctitate* claruisse, scribunt *Spondan.* 1572. num. 5. *Onuphrius* pag. 137. Postridie (*verba Onuphrij recito*) ipsis Calendis Maji, hora vigesima secunda, anno ætatis suæ sexagesimo secundo, Pontificatus verò septimo, rebus humanis exemtus est, postqvam tribus vicibus Cardinales 21. creasset. Eodem die qvo obiit, sub vesperam, corpore illius dissecto & aperto, in vesica ejus tres calculi reperti sunt. Postridie in Ecclesiam D. Petri funus delatum est, fuitqve *maximus populi Concursus*, qvi eum videre, citqve reverentiam exhibere cupiebant, multi uberrimè lachrymabantur, & *Rosaria corpori, haud aliter, qvàm sanctorum reliqviis applicabant. Deinde in eâdem Ecclesia honorificentissimè sepultus est.* Lectu dignum est scriptum *S. Seldij* contra *attentationes Pij Qvinti* cuius titulus: Consilium oder Bedencken an Käyser Ferdinanden / wie des Pabsts zu Rom Pii V. unbillichen Anmassen wider Ihre Käyserliche Majestät ordentliche Wahl/durch die Churfürsten des Heiligen Römisch. Reichs ohne des Pabsts Consens und Bewilligung geschehen/zu begegnen sey. Gestellet aus Ihr. Käyserl. Majestät Befehl durch Herrn Georg Sigismund Selden/der Rechten Doctoren / und des Heiligen Römischen Reichs Vice-Cantzlern. Francofurt. 1612. Cui adjunctus est alter qvoqve tractatus: Bedencken an Käyser Maximilian den Andern/von Regierung des Heiligen Römischen Reichs und Freystellung der Religion / gestellet aus Ihr. Käyserl. Majestät Befehl/durch den Wohlgebohrnen Herrn Lazarum von Schwendi/Freyherrn/&c. und Ihr. Käyserl. Maj. geheimen Rath. Habetur etiam Tom. 1. Constitut. Imperial. *Goldasti* Part. 2. pag. 209. anno 1574. *Bullas & Constitutiones* edidit. hic Pontifex *numero 151.* extant Tom. 2. Bullar. *M. Cherubini* pag 176. seqq. I. Qvod Cardinalibus congregationis Sanctissimæ Inqvisitionis, officiales omnes pareant. Et qvoscunqve pro aliis delictis carceratos, & ad d. officium Inqvisitionis delatos ad eosdem Cardinales remittant, aliorum criminum cognitione suspensâ. II. Qvod beneficia curata (*) in alma Urbe, eius-

Pius V. 1572.

ejusqve districtu, prævio examine Cardinalis Vicarii Romani Pontificis conferantur.

Pius V. 1572.

(*) Beneficia curata, qvæ curam animarum annexam habent, ex ipsius Bullæ initio *Bauck.* not. in Taxam Cancell. p. 265.

III. Medici, qvæ servare debeant in curatione infirmorum. V. Ordinationes circa observantiam divini cultus in Ecclesiis, & veneratione festivitatum. Necnon & contra Simoniacos, Blasphematores, Sodomitas, & Concubinarios. VI. Confirmatio Constitutionis à Paulo IV. editæ circa Judæorum vivendi modum. Et declaratio signi glauci coloris in statu Ecclesiastico ab eis deferendi. VII. Contra impedientes aut non subvenientes nautis & aliis naufragium patientibus in locis S. R. E. mediatè & immediatè subjectis. Bonorumqi naufragantium occupatores, & Communitates, Barones ac Dominos eos non capientes. IIX. De Clausura & numero monialium cujuscunqve ordinis & pœnis earundem absqve licentia superiorum, ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, vel epidimiæ tantum iis concedenda, è Monasteriis egredientium, concomitantiumqve & receptantium: ac superiorum aliter eis licentiam concedentium. Nec non de eleemosynis pro ipsarum Monialium subventione colligendis. XI. Exemptiones ordinum Mendicantium, pro eorum bonis & personis à solutione gabellarum & qvarumcunqve contributionum, onereqve hospitandi milites. XII. Revocatio facultatis qvomodolibet concessæ Græcis, Latino ritu, & Latinis Græco more celebrandi missas & divina officia. XIII. Revocatio Constitutionis Pii IV. & innovatio alterius Constitutionis Gregorii XI. & Clem. VI. super exprimendis gradibus propinqvioribus in dispensationibus matrimonialibus impetrandis in diversis gradibus. XIV. Declarationes Concil. Tridentini sess. 24. c. 2. & 4. circa impedimenta cognationis spiritualis & affinitatis ex fornicatione qvoad matrimonia post confirmationem Concilii contracta & de cætero contrahenda. XV. Familiares S. R. E. Cardinalium & aliorum Prælatorum Romanæ curiæ regalia vel stipendia non conventa, ab eis, vel eorum hæredibus petere prohibentur. Et ordo in satisfaciendis eorundem creditoribus præfinitur. XVII. Sclavi baptizati, ad Conservatores Almæ Urbis pro libertate confugientes, libertá-

bertatem consequuntur & Cives Romani efficiuntur. XIX. Privilegia pro exercentibus artem Agriculturæ in districtu Almæ Urbis, & frumenta ac blada (*) afferentium ad eam. Prohibitioq; eos impediendi, vel illa ultra usum necessarium suæ familiæ emendi. *Pius V. 1572.*

(*) *Bladum.* Utitur hoc vocabulo Radulfus de Diceto Imagin. Histor. col. 647. l. 30. Tom. Anglican. Londin. 1652. quod annex. Glossar. sic explicat: Vocabulum à Saxonibus acceptum semen ac segetem designat, sæpe etiam & fructum, arborum & vitium. Evangel. Saxon. Joh. 15. 2. he deth æle dvi eg avveg on me the blœda ne byrth: aufer omnem palmitem, qui in me *bladum* i. e. fructum non fert. & Psalm. 36. 2. olera dicuntur *blada*. Præcipuè tamen frumentum notat, ac quicquid in area teritur. Ita Gall. bled, seges, frumentum.

XX. Quòd mulieres etiam prætextu cujusvis privilegii, facultatis aut licentiæ, ingredi non possint (exceptis casibus hic expressis) Monasteria & claustra, cujuscunque ordinis regularis. XXIII. Quod fecerit major pars Cardinalium sanctiss. Inquisitionis, vel aliquibus absentibus eorum duo, valet ac si omnes fecissent. XXVI. Applicatio Rev. Cameræ Apostolicæ Fructuum beneficiorum regni Neapolis Sedi Apost. reservatorum seu affectorum pro tempore aliter quàm per obitum vacantium, à die vacationis, usq; ad diem, quo à Rom. Pontifice provisi possessionem ceperint de manu Nuncii Apost. in eodem regno. XXVII. Miserabiles personæ in causis discussionum, cæteris aliis creditoribus præferuntur, pro eorum creditis, usque ad summam scutorum quinquaginta in Urbe. XXXIV. Quod religiosi regulares ob defectum Presbyterorum, in partibus novarum Indiarum, officio Parochorum fungi valeant. XXXV. Prohibitio alienandi & infeudandi civitates & loca S. R. E. vel de eorum alienationibus & infeudationibus tractandi, quovis prætextu, etiam evidentis utilitatis. XXXVIII. Monasteria, quorum fructus reperiuntur taxati in libris Rev. Cameræ Apost. & quæcunque beneficia piis locis unita de cætero non vacantia, quindennia & alia jura eidem Rev. Cameræ solvere non tenentur. Et capitula, congregationes & alia pia loca, indicare debent beneficia

qvæ possi lent, & titulum possessionis, & annuos reditus. XXXIX. Moderatio dotium, munerum, & ornamentorum qvarumcunqve mulierum, etiam tempore nuptiarum in urbe. XL. Extensio constitutionis Pii IV. de condemnatis & bannitis non audien. nisi in carceribus constitutis, & defuncti hæredibus citatis, ut procedat etiam contra condemnatos in contumaciam, & in qvacunqve instantia, pro qvacunqve pœna corporis afflictiva. XLII. Spoliorum nomine ad Rev. Cameram Apost. spectantium, non veniunt ornamenta & paramenta Ecclesiarum, nec supellectilia domestica. Neqve bona Clericorum qvi beneficia aut pensiones, non excedentes summam ducatorum triginta, habuerunt. XLIII. Jurisdictio Consulum artis Lanæ in Urbe cognoscendi causas ad artem ipsam spectantes. XLIV. Declaratio qvod ordines tam S. Dominici & S. Francisci, qvàm Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum ac servorum B. Mariæ, sunt verè & propriè Ordines Religiosi Mendicantes, etiamsi in communi bona qvamvis immobilia possideant, eorum gratiis omnibus perfruuntur. XLV. Prohibitio transeundi ab Ordine Fratrum Minorum Capucinorum S. Francisci de Assisio, ad Ordinem minorum S. Francisci de Paula & è contra. XLVI. Qvod Spolia Monachorum Ordinis Cisterciensis spectent ad loca & Monasteria, in qvibus professionem emiserunt, & Commendatarii (*) aut Commissarii Rever. Cameræ Apost. in illis se non intromittant.

Pius V. 1572.

(*) *Commendatarii* Procuratores Ecclesiæ sunt, ejusqve legitimi administratores. *Banck.* Indic. Lat. Barb. h. v. *Commissarij*, mandato delegati, assignati, vel qvibus qvid potestatis ab altero demandatur vel committitur. *Gvilielm. Sommer.* Cantuar. Glossar. h. v.

XLIIX. Prohibitio agitationis Taurorum aliarumq; ferarum bestiarum, cum annullatione verborum & juramentorum desuper adhibitorum. Ex ipsa bulla ad meliorem intellectam hæc subjungamus: Sanè licet detestabilis duellorum usus à diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex decreto Concilii Tridentini prohibitus fuerit, nihilominus adhuc in plerisqve civitatibus & aliis locis qvamplurimi ad ostentationem virium suarum

suarum & audaciæ in publicis privatisq; spectaculis, cum Tauris & aliis feris belluis congredi non cessant, unde etiam hominum mortes, membrorum mutilationes, animarumq; pericula frequenter oriuntur. Nos igitur considerantes hæc spectacula, ubi Tauri & feræ in circo vel foro agitantur, à pietate & charitate Christiana aliena esse ac volentes hæc cruenta turpiaqve, dæmonum & non hominum, spectacula aboleri, & animarum saluti qvantum cum DEO possumus provideri, omnibus & singulis Principibus Christianis, qvacumqve tam Ecclesiastica, qvàm mundana etiam Imperiali, Regiâ, vel qvavis aliâ dignitate fulgentibus, qvovis nomine nuncupentur, vel qvibusvis Communitatibus & Rebusp. hâc perpetuò nostra constitutione valitura sub excommunicationis & anathematis pœnis ipso facto incurrendis, prohibemus & interdicimus, ne in suis provinciis, civitatibus, terris, oppidis & locis, hujusmodi spectacula, ubi Taurorum aliarumqve ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus qvoqve cæterisqve aliis personis, ne cum Tauris & aliis bestiis in præfatis spectaculis, ipsi tam pedestres, qvàm eqvestres congredi audeant, interdicimus. Qvod si qvis eorum ibi mortuus fuerit, Ecclesiasticâ careat sepulturâ. Clerici qvoqve tam regularibus, qvàm secularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis, sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibemus. Contractus etiam de ejusmodi agitationibus irritantur ibid. L. Declaratio, qvod congregatio fratrum S. Hieronymi Jesuitorum nuncupata, verè comprehendatur inter Ordines Mendicantium, eorumqve perfruatur gratiis & indultis. LII. Qvod fratres Ordinis Minorum S. Francisci de observantia, semper possint extra tempus Qvadragesimæ & Adventus, in feria qvinta, in qva non occurrit aliqvod festum, aut eius octava, recitare officium Sanctissimum Corporis Christi. LIII. Unio fratrum Amadeorum & Clarenorum ordini fratrum minorum S. Francisci de observantia. LIV. Jurisdictio & facultates S. R. E. Cardinalis Protectoris ac Judicis causarum Monasterii S. Catharinæ de Rosa nuncupatæ, & congregationis in Urbe institutæ ad ibi recipiendas pieqve educandas Virgines miserabiles, in periculo amittendæ pudicitiæ commorantes. LVI. Facultas Collegii Fabricæ S. Petri Apostolorum Principis de Urbe, circa legata qvæ fiunt Ecclesiæ B. Mariæ Lauretanæ, si eius ministri in illis exigendis, fuerint

Pius V. 1572.

rint negligentes. LIX. Reformatio fratrum Ordinis Cruciferorum, præcipue circa proprietatem, administrationem munusqve officialium.
Pius V. 1572. LXII. Declaratio Concilii Tridentini Sess. 24. Cap. 3. super impedimento publicæ honestatis circa sponsalia vel matrimonia. LXIII. Reformatio fratrum & sororum Tertii Ordinis de Pœnitentia S. Francisci, in communione & sub trium substantialium votorum professione viventium. LXIV. Breviarii Romani ad psallendas horas Canonicas ex decreto sacri & Oecumenici Concilii Tridentini restituti approbatio cum prohibitione usus aliorum Breviariorum, præterqvam à primæva institutione Ordinis à Sede Apostolica vel à consuetudine supra annos 200. approbatorum. LXVII. Contra Notarios & alios, responsiones reorum, depositionesqve testium, qvomodolibet propalantes, vel eis aut testibus, in secretis carceribus urbis detentis, aut aliis pro eis, nuncium deferentes. LXXI. Declaratio qvod Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici ubiqve præcedant cæteris fratribus cujuscunqve ordinis religiosorum Mendicantium. LXXII. Contra qvoscunqve Clericos, tam seculares, qvàm regulares, nefandi criminis reos. LXXIV. De dignitatibus & præbendis Ecclesiarum Insulæ Sardiniæ, aliis Ecclesiis unitarum, earumqve suppressione, & Parochialium ad primævum statum reductione, ac Vicariorum in Parochialibus, qvæ sunt annexæ dignitatibus de deputatione. LXXV. Decretum Concilii Tridentini de Clericorum secularium ad sacros ordines promotione, extenditur, ad Clericos Regulares sive seculares more religiosorum in communi viventes. LXXX. Judæorum expulsio ab omnibus locis dominii S. R. E. ejusqve subditorum, præterqvam ab Urbe Roma & Civitate Ancone. LXXXII. Contra offendentes statum, res & personas sanctissim. Officii Inqvisitionis hæreticæ pravitatis eorumqve filios, nec non complices & fautores. LXXXIII. Reformatio Pœnitentiariæ Apostolicæ & ejus officialium. LXXXVI. Qvod facultas erigendi Capellas Rosarii sit solummodo Magistri Generalis Ordinis S. Dominici, & ab eo deputatorum. Et Confratres sodalitatum Rosarii ab eis institutarum oblationes & legata in pios ejus usus convertenda recipere valeant, Indulgentiasqve hic enunciatas consequantur. LXXXVII. Confirmatio & declaratio privilegiorum & gratiarum Collegii Scriptorum Archivii Curiæ Romanæ. LXXXVIII. Cosmus Medices Reip. Florentinæ Dux, ejusqve Successores Magni Duces Etruriæ creantur.

XCI.

Digitized by Google

XCI. Indulta, gratiæ & Indulgentiæ Confraternitatis nationis Florentinæ, ſub Invocatione S. Joannis Baptiſtæ decollati, de Miſericordia nuncupatæ, nuper in urbe inſtitutæ ad charitativè confortandum via Juſtitiæ morituros, eisqve Eccleſiaſtica Sacramenta ſubminiſtrandum, & eorundem corpora ſepeliendum. XCII. Conſtitutio Boniſacii contra offendentes S. R. E. Cardinales extenditur etiam contra ſcientes & non revelantes. XCVI. Facultas Collegii deputatorum Fabricæ Baſilicæ S. Petri de Urbe, exeqvendi omnia pia legata, infra annum à die mortis teſtatorum realiter non adimpleta, cum retentione qvintæ partis, pro ſubventione d. Fabricæ. XCVII. Facultas Collegii & Deputatorum Fabricæ Baſilicæ D. Petri de Urbe, exeqvendi qvæcunqve legata pia, infra triennium à die obitus teſtatorum non impleta, cum retentione medietatis eorum pro d. Fabrica. XCVIII. Facultas Collegii deputatorum Fabricæ Baſilicæ S. Petri de Urbe, revidendi & reſcindendi qvascunqve alienationes bonorum Eccleſiaſticorum malè alienatorum, & ejusmodi cauſas cognoſcendi, cum applicatione Fabricæ fructuum exinde à detentoribus indebitè perceptorum &c. XCIX. Prohibitio ad qvæſtum publicandi indulgentias & confeſſionalia. C. Eleemoſynæ pro carceratis in Urbe colligendæ, exponantur pro ſolvendis debitis pauperum Carceratorum. Et pro debito more civili infra ſeptem aureos nemo carceretur. CI. Damnatio & excommunicatio Eliſabethæ Reginæ Angliæ, eiqve adhærentium, cum aliarum pœnarum adjectione. CII. Reformatio Ordinis Ciſtercienſis. CIII. Reformatio Ordinis fratrum ſervorum B. Mariæ Virginis. CVI. Miſſalis Romani, ad ritè miſſas celebrandas ex Concil. Tridentin. decreto reformati, approbatio & aliorum abolitio. CVII. Qvod Gubernatori Almæ Urbis qvicqvam de mandato Papæ dicere vel facere aſſerenti, plenè credatur. CVIII. Prohibitio à Pio Qvarto edita contra frumenta de Statu Eccleſiaſtico extrahentes, extenditur ad extrahentes qvodcunq; genus Graſciæ. (*) *Pius V. 1572.*

(*) *Graſcia* i. e. annona ſive ea conſtet in frugibus, carnibus, agnis, ovibus, ſive in oleo, aliisqve rebus qvibuscunqve &c. uti ipſa bulla explicat.

Digitized by Google

CIX. Moniales Ordinis S. Dominici in articulo mortis constitutæ professionem emittere possunt, ante annum probationis expletum, dummodò sint legitimæ ætatis. CX. Confirmatio Privilegiorum & gratiarum Societatis cruce signatorum pro sanctæ Inqvisitionis contra hæreticos præsidio, antiqvitùs institutæ. CXI. Tonsores monetæ tam aureæ qvàm argenteæ in Urbe aliisqve locis S. R. E. mediatè & immediatè subjectis, ultimo supplicio plectuntur. CXII. Contra fraudulentos & dolosos decoctores capitali pœnâ plectendos. CXIII. Reformatio tribunalis curiæ causarum Cameræ Apost. Auditoris, unà cum taxa expeditionum. CXIV. Prohibitio disputandi in publicis Prædicationibus de Conceptione B. Mariæ Virginis, aut de eâ vulgari sermone scribendi vel dictandi. CXVIII. Cambiorum illicitorum declaratio & prohibitio. CXIX. Extinctio Ordinis fratrum Humiliatorum, cum reservatione sedi Apost. beneficiorum & bonorum propterea vacantium. CXXI. Episcopi regni Siciliæ qvotannis inventarium actorum criminalium conficere & custodire tenentur. CXXII. Officii B. Mariæ nuper reformati approbatio, cum indulgentiarum elargitione pro illud recitantibus, & aliorum ejus officiorum abolitione. CXXIII. Jurisdictio S. R. E. Cardinalis Protectoris & Judicis causarum Archiconfraternitatis Trinitatis nuncupatæ ad pauperes peregrinos atqve convalescentes recipiendos pieqve alendos in urbe institutæ. CXXVIII. De electione & officio ministri generalis & aliorum superiorum Ordin. Minorum S. Francisci de observantia. Et de modo recipiendi Novitios. CXXXV. Contra habentes beneficium Ecclesiasticum, non recitantes horas Canonicas. CXL. Contra ambientes dignitates & officia Jurisdictionis administrationem habentia eaq; pretio seu promissione procurâtes vel assequentes, aut assecuta manu tenentes in Statu Ecclesiastico. CXLII. Turcæ, qvi in bello contra eos peracto, captivi sunt effecti; durante bello non dimittantur, neqve distrahantur. CXLIV. Jurisdictio & facultates S. R. E. Cardinalis Protectoris & Judicis causarum confraternitatis Annunciationis B. Mariæ Virginis, in Ecclesia supra Minervam de Urbe dudum institutæ, ad miserabilibus puellis dotes elargiendas, pupillosqve & egenos sublevandos. CXLV. Prohibitio deferendi pugiones, cultellos & aliud genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum in Statu Ecclesiastico. CXLVI. Indulgentiæ & gratiæ pro adjuvantibus bellum contra

Pius V. 1572.

tra Turcas. CXLVII. Contra ſcribentes, dictantes, retinentes, transmittentes & non lacerantes libellos famoſos & literas nuncupatas de Aviſi, continentes alicujus famæ læſionem, futurorumqve ſucceſſuum & eorum, qvæ pro regimine Status Eccleſiaſtici ſecreto tractantur, revelationem. CXLVIII. Exemptio Monaſteriorum omniumqve locorum piorum ab onere hoſpitandi milites. CXLIX. Qvod Chriſtiani apud Turcas Sclavi reperti in bello contra eos parato, liberi cum ſuis bonis dimittantur ab Officialibus Claſſis Chriſtianæ. CL. Forma expediendi literas Apoſtolicas monitoriales, de excommunicandis his, qvi bona deperdita vel ſubtracta reſtituere aut revelare recuſant. *Pius V. 1572.*

Epigramma de hujus Pontificis *morte* tale circumfertur:

Papa Pius Qvintus moritur; res mira, tot inter
Pontifices tantùm qvinqve fuiſſe pios.

Angelocrat. pag. 519.

§. CV. *Gregorius XIII.* Hugo Boncampagnus ante dictus, *anno 1572.* adſcendit ſolium Pontificale. Creavit ſtatim poſt ſuam ad Papatus aſſumptionem Cardinalem Philippum Buoncompagno ſuum Nepotem, & multas Abbatias, qvæ adhuc anteceſſorum tempore vacabant, illi attribuit. Accerſivit præterea Romam omnes Nepotes, & Nepotulos ex fratribus & ſororibus, & dedit illis officia, dignitates, præfecturas, & dominia, qvæ ad illorum exaltationem ſufficiebant. *Autor Nepotiſm. Rom.* lib. 2. cap. 9. Clarus præſertim procuratione *Laniena Pariſienſis, & correctione Calendarii.* Non videbatur amplius conſultum Hugonotas bello manifeſto aggrediendos, fraudibus Chriſtianos minimè decentibus decernebatur negocium. Evocatis ad nuptias Henrici Navarri & Margaritæ Sororis Regiæ, Proteſtantium primoribus, Carolus Nonus magnum numerum trucidari juſſit, non habito diſcrimine, vel ſexus vel ætatis, prædicans in literis ad Papam ſcriptis, ſe ultra 70000. paucis diebus trucidaſſe. *Thuanus* lib. 55. ſeqq. Multis de hac lanena agit *Euſebius Philadelph.* Coſmopolitanus Dialog. 1. Edinburg. 1574. qvem lege. Confer *Ægid. Strauch.* Synopſ. Sleidan. pag. 182. De mutatione Calendarii *Onuphr.* in vit. pag. 453. *Spondan.* ad ann. 1582. num. 14. ſeqq. Thuan. lib. 76. anno 1582. Part. 3. pag. 779. 784. Rudolphus *Gregorius XIII. 1582.*

dolphus Secundus ſub exitum Comitiorum, de Calendarii promulgatione agi cœpit, *verba ſunt Thuani loc. cit.* de qvo Auguſtus Septemvir, cum antea actum iri intellexiſſet, diligenter ad Vilelmum Heſſorum Principem ſcripſerat. Is ſummæ non ſolùm ob prudentiam & animi æqvitatem inter Proteſtantes auctoritatis, ſed ob raram in tantæ dignitatis Viro harum rerum peritiam, conſultus reſponderat, non tam de re ipſa conſultationem eſſe, qvam de rei peragendæ modo. Nam in eo negocio Cæſaris & S. Imperii auctoritatem & exiſtimationem verbi, qvam cum indies Pontifex dolis ac machinis convellere nitatur, non committendum eſſe, ut ipſi rem ad ejus dignitatem atqve adeò majeſtatem tantopere pertinentem neglexiſſe videantur. Anni, qvi nunc ab omnibus nationibus obſervatur, rationem à C. Julio Cæſare inſtitutam eſſe; dein Carolum Magnum Imperii in Occidente Conditorem & Calendarium ipſum & nomina menſium Teutonicâ lingvâ Germanis dediſſe. Cognitionem verò Concilii Nicæni de Paſchali celebratione non Pontificis Roman. qvi ea poteſtate ac autoritate, qvam nunc ſibi vendicant, minimè tunc fuerit, ſed communi Conſtantini Cæſaris, qvi Synodo præfuerit, & Patrum decreto conditum eſſe. Concilia verò ipſa non à Pontifice, ſed ab Imperatoribus Roman. indici ſolita, ſicuti Conſtantienſe Cæſar Sigismundus recenti adhuc hominum memoriâ indixerit, & jus conſtituendi non ſolùm Epiſcopos in Germania, ſed etiam Pontificem Roman. penes Cæſarem ante & poſt Caroli Magni tempora usqve ad Othonem Primum & deinceps usqve ad Gregorii Septimi P. P. ætatem fuiſſe. Cavendum igitur, ne Calendarii, qvod correctione egere minimè inficias eat, emendandi prætextu novam & inuſitatam Pontifici & Imperii majeſtatem ac Cæſarem ipſum jurisdictionem & mandandi poteſtatem tribuant, præſertim cum inconſulto Cæſare & non reqviſito Imperii Principum & Ordinum conſenſu res tanta à Pontifice ſuſcepta ſit. Placere igitur, ut ante omnia deliberetur, ad qvem annum, qvem ab omnibus nationibus eadem forma recipi publici commercii maximè intereſt, emendandi & paſſim promulgandi jus pertineat. Tum de re ipſa de qvâ minime cum Lilio conveniat, facilem fore diſqviſitionem. His rationibus ab Heſſo inſtructus Saxo prolixâ oratione habitâ interceſſit; & cum nemo Principum aut Civitatum Auguſtanam Confeſſionem amplectentium Calendarium in Germaniam accipere vetuit, Cæſar negotium diſtulit, & veterem formam

Greg. III. 1585.

mam hactenus usurpatam in Cameræ Judiciis eo anno servari mandavit. *Hactenus Thuanus.* In *Belgio* non ubiqve receptum Calendarium Gregorianum, teste eodem, pag. 786. In *Gallia* promulgatum. pag. 785. &c. In *Livonia* Calendarium hoc seditionis occasio fuit. *Chytraus* lib. 27. pag. 756. De Calendario Gregoriano ejusqve erroribus, Vide *Döling.* AntiChrist. τυμβογ. lib. 2. cap. 8. pag. 142. Dn. D. *Krommayer.* Theolog. Positiv. Polemic. pag. 1103. seqq. *Zachar. Rivandr.* Erinnerung von dem Alten und Neuen Calender. *Chytraus* Saxon. *Osiander* Centur. ann 1584. pag. 960. Displicuit hæc Correctio Calendarii *Francisco Vieræ*, *Hieronymo Vecchieto*, qvem posteriorem vide *lib. 4. cap. 47. cap. 44. lib. 1. cap. 7.* Et abinde (ab anno 1582.) successionis ordine protractus est usus sic numerandi (ut pro 5. Octobr. numerare- tur 15.) protraherenturqve usqve qvò alius Pontifex re melius perspectâ aliter judicaverit. Rejicit Correctionem *Henricus Bunting.* ex causis 17. Inter alias in duodecimâ *inqvit:* Si Papa relicto Calendario, in qvo nulla salus hominum consistit, Ecclesiæ & Aulæ Romanæ abusus, hæreses, adulteria, idololatrias, Sodomias, scortationes correxisset, utiliora & magis necessaria egisset. &c. *Sethus Calvisius* qvoqve improbat Calendarium Gregorianum tum in Formula Calendarii novi, tum in Elencho Calendarii Gregoriani. *Michael Mæstlinus* in Examine novi Calendarii. *Joseph. Scaliger* Elench. & Castigat. Calendar. Gregorian. *M. Erasm. Schmid.* Dissertat. de Calendar. Emendat. Vide *Ægid. Strauch.* Continuat. Sleidani pag. 181. *Voet.* Part. III. Disput. Select. pag. 1349. seq. *Navarri mater*, venenatis chirotecis tollitur, cuius svasu, iudicare proclive est. Hic Papa in *Hibernia* movit tumultus, qvam ad seditionem adversus Reginam suscitavit. Accedunt Japonensium Legati, & sedi Romanæ obedientiam pollicentur. *Spondanus* ann. 1585 num. 9. *Adorationes* à Legatis Japoniæ, à Jesuitis subornatis, admisit sub hac formulâ: *Adorando, & cæli Regis locum in terris obtinenti magno, ac sanctissimo P. P.* Qvin etiam *Magistri Melitensium* vocem adulatoriam: *Nunc dimittis, Domine, servum &c.* audire non recusavit, cum tamen his verbis Simeon *Luc. 2.* compellarit Christum. &c. *Thuanus* l. 77. *Bullæ* qvas edidit hic Pontifex, numerat *Cherubinus* 102. Bullar. M. pag. 261. T. 2. seqq. I. Facultas religiosorum Societatis Jesu, eligendi conservatores (*) in ejus causis, ac jurisdictio ipsorum conservatorum ex indultu Pii Qvinti.

Greg. XIII. 1582.

Greg. XIII. Uff.

(*) Conſervatores dicuntur Judices, ad defendendum aliqvos à manifeſtis injuriis & offenſis, dati. *Banck.* not. in Tax. Cancell. pag. 299.

II. Prohibitio depingendi ſive minuandi, aut venales proponendi Agnus DEI à Rom. Pontifice benedictos. III. Confirmatio Conſtitutionis Pii V. de non alienandis & infeudandis Terris & locis S. R. E. IV. Contra Famigeratores nuncupatos Menantes, eorumqve ſcripta recipientes & famoſos libellos ſcribentes & mittentes. Ut rectiùs hæc intelligas, ex ipſa bulla adſcribemus pauca: Secta hominum improbè curioſorum, qvi qvoſcunqve de publicis privatisqve negotiis, vel aliunde rimari poſſunt, vel ipſi etiam pro ſua libidine comminiſcuntur, domi forisqve facta, infecta, vera falſa nullo diſcrimine proponunt, recipiunt & ſcriptitant, ita ut hujus rei jam artem qvaſi qvandam inſtituerint, ac pleriqve eorum, etiam vili mercedulâ conducti, harum rerum commentariolos, ex falſis plerumqve vulgi rumoribus incerto auctore collectos, huc illuc miſſitent, aut etiam tanqvam primum ex Urbe ad diverſa loca miſſos, deinde iisdem ex locis in Urbem remiſſos circumferant ac venditent, qvibus non tantùm de præteritis arbitratu ſuo nugantur, ſed etiam qvid ex hac aut illa re eventurum ſit, ſtolidè vaticinantur. XIV. Nova inſtitutio collegii Germanici in Urbe, pro ſcholaribus nationis Germanicæ piè ibidem educandis & inſtruendis, cum aſſignatione annui redditus, privilegioqve exemptionis à decimis & pedagiis.

Pedagium Italicum eſt *pedaggio*, pecunia ſeu vectigal, qvod datur à tranſeuntibus in locis conſtitutis à Principe. *Banck.* l. c. p. 304. *Hulſ.* h. v. *Sommer.* Gloſſar. h. v. *Pedagium* qvod exigitur pro tranſitu pedeſtri. *Voſſius* de vit. Sermon. l. 3. c. 35. p. 539.

XV. Forma obſervanda in electione Abbatiſſarum Monaſteriorum Monialium Congregationis Caſſinenſis Ord. S. Benedicti. *XVIII.* Confirmatio & extenſio gratiarum & indultorum ordinis Ciſtercienſis Monachorum S. Benedicti, novæqve Ordinationes pro feliciori ejus

ejus regimine. *XXIII.* Privilegium Doctorum Romanorum ; publicè legendi in qvacunqve facultate , in generali ſtudio Almæ Urbis. *XXXIII.* *Profeſſio* Orthodoxæ fidei à Græcis emittenda. *XXXIV.* Qvod liceat Fratribus & monialibus B. Mariæ de Monte Carmelo bona etiam ſtabilia pro neceſſitate vel utilitate Monaſteriorum alienare. *XXXV.* Jurisdictio & facultates Præfecti annonæ Urbis & totius ſtatus Eccleſiaſtici. *XXXVI* Qvod religioſi & perſonæ Societatis Jeſu ad publicas proceſſiones accedere non cogantur. *XXXVIII.* De Confraternitate Recommendatorum B. Mariæ Virginis , Confalonis poſtea nuncupata , Romæ anno 1264. à nonnullis Patriciis Rom. inſtituta. Ac de modo orandi ſive corona à S. Bonaventura ejus Confratribus præſcripta indulgentiarumqve elargitione. *XL.* Jurisdictio Protomedici & collegii Phyſicorum Almæ Urbis , qvoscunqve Medicos in ea medentes examinandi , & non repertos idoneos , ab exercitio medicinæ expellendi atqve coercendi. *XLI.* Declaratio concordatorum inter Sedem Apoſtolicam & nationem Germanicam , circa collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum in menſibus reſervatis. *XLII.* Inſtitutio Collegii Græcorum in Urbe pro Scholaribus Nationis Græcæ piè alendis & inſtruendis , cum annuorum reddituum aſſignatione & indultorum conceſſione. *XLVII.* Confirmatio gratiarum, exemptionum atqve Indulgentiarum Congreg. Fratrum Jeſuitorum S. Hieronymi. *XLIX.* Prohibitio Sal extrahendi de locis ſtatus Eccleſiaſtici triticum , hordeum , legumina , animalia , & omnis generis fruges & frumenta etiam ex bonis Eccleſiaſticis collecta , vel impediendi illa afferentes ad Urbem , aut ea emendi , præterqvam pro uſu ſuo , ſuorumqve familiarium unius anni. Nec non revocatio licentiarum & indultorum extrahendi , etiam ex cauſa oneroſa conceſſorum. *LI.* Exemptio Religionis Clericorum Regularium Societatis JESU , à ſolutione & præſtatione decimarum & aliorum onerum qvorumcunqve. *LII.* Jurisdictio S. R. E. Cardinalium Protectorum & Judicum cauſarum Domus Piæ ad recipiendas & piè alendas mulieres peccatrices pœnitentes in Urbe inſtitutæ. *LIII.* Inſtitutio collegii Anglici in Urbe pro Scholaribus nationis Anglicæ. *LV.* Ordinationes pro bono regimine Fratrum Minorum S. Franciſci ſtrictioris obſervantiæ,

Greg. XIII. 1585.

LVI.

LVI. Inſtitutio Archiconfraternitatis Pietatis Carceratorum in Alma Urbe, ad eos viſitandos, conſolandos & adjuvandos. Cum Indul-
Greg. XIII. 1585. gentiarum conceſſione. *LVII.* Uſus altaris portatilis Religioſis ſo-cietatis Jeſu reſtituitur, non obſtante Concilii Tridentini diſpoſi-tione, ut in eo inter miſſiones, qvæ à ſuperioribus de ipſis fiunt ubiq; in loco tuto miſſam celebrare & Euchariſtiam miniſtrare poſſint. LXI. Statutorum Almæ Urbis confirmatio cum declaratione, qvod ſtatuta ordinaria in Curia Capitolina obſerventur, deciſoria verò in omnibus tribunalibus Urbis, ejusqve diſtrictus, ubi non extent par-ticularia ſtatuta, de eisdem caſibus diſponentia. LXIII. Contra non ſolventes in Feſto S. S. Petri & Pauli cenſus, canones, & aliá jura Rev. Cameræ Apoſtolicæ debita. LXV. Innovatio Conſtitu-tionum à Prædeceſſoribus editarum contra homicidas & alios capita-liter bannitos. Et majorum pœnarum inflictio in eorum receptato-res & auxiliantes, communitatesqve eos non perſeqventes & capi-entes. LXVI. Annullatio diſpoſitionum beneficialium, qvæ contra Canonicas Sanctiones, Statuta, vel Apoſtolica privilegia fiunt per-ſonis prohibitis propter genus, aut hæreſin, & à fide apoſtaſiam. Cum declaratione, qvod ad novam Rom. Pontif. declarationem pertineant. LXVIII. Medici Hebræi vel infideles ad curandos Chriſtianos infirmos non admittantur. Et Medici omnes ſervent con-ſtit. Pii V. in monendis infirmis ad confeſſionem peccatorum. LXIX. De auctoritate Archiconfraternitatis B. Mariæ Virginis Con-falonis de Urbe qvoscunqve Chriſti fideles S. R. E. ditioni ſubjectos, piorum eleemoſynis perqviſitis, ab infidelium captivitate liberandi. Duosqve carceratos in feſto ejusdem B. Mariæ & in ejus honorem anno qvolibet liberandi. LXX. De Judæorum aut infidelium fla-gitiis in qvæ hæreticæ pravitatis inqviſitores animadvertere poſſunt. LXXII. Hortatio ad Chriſti fideles, ad ſubveniendum pauperibus Col-legii Anglicani Rhemis, & cæteris Anglis pro fide Catholica diſperſis. LXXIV. Calendarii nuper reſtituti pro Feſtivitatibus S. R. E. ſuo tem-pore celebrandis, divinisqve itidem officiis recitandis approbatio & ve-teris Calendarii abolitio. LXXVIII. Concilii Tridentini prohibitio de Duellis, extenditur ad duella privatim commiſſa. LXXX. Abba-tiſſæ & aliæ Præfectæ Monaſteriorum Monialium in Italia ad triennium tantummodò eligantur. LXXXI. Excommunicatio & anathemati-

zatio

zatio qvorumcunq; hæreticorum, nec non aliorum omnium, qvi contentis in hac bulla Cœnæ Domini contraveniunt. LXXXIII. De Electione, numero & qvalitatibus Magistrorum sacræ Theologiæ, de cætero in provinciis Italiæ eligendorum ex Ordine Fratrum Eremitarum S. Augustini. LXXXIV. Declaratio præcedentiæ inter Ordines Mendicantium, & inter Confraternitates Laicorum in processionibus. LXXXV. Forma publicandi resignationes beneficiorum Ecclesiasticorum in curia & extra. LXXXVII. Institutio Festivitatis S. Annæ matris B. Mariæ Virginis pro d. 26. Julii duplici officio celebrandæ. XCI. Institutio Collegii, ad scholares nationis Maronitarum. Sunt autem *Maronitæ*, uti ex Bulla constat, in Libani montibus degentes, qvi à multis seculis sub S. R. E. obedientiâ & devotione fidem Catholicam inter tot circumstantes Infidelium & schismaticorum sectas, retinent, ac certis annorum spatiis ad Apostolorum limina visitanda, Sedem Apostolicam amplectendam & recognoscendam, aliqvos destinare solent. XCII. De prædicatione verbi Dei semel in Hebdomada facienda Hebræis, pro eorum ad Christi fidem conversione in Terris & locis, in qvibus extat eorum Synagoga. XCIII. Innovatio Constitutionis Nicolai III. & aliorum sanctionum, contra jurantes & jurare facientes, illicita, impossibilia, damnosa, & Ecclesiasticæ libertati ac decretis Concilii Tridentini adversantia. XCIV. Deposita pecuniarum actualia supra summam scutorum qvinqve occasione litium in Alma Urbe fienda, ap. Montem Pietatis de cætero fiant. XCV. Qvod religiosi Societatis Clericorum Regular. JESU, etiam sacris Ordinibus non initiati, verbum DEI prædicare possint. XCVII. Institutio Confraternitatis seu Congregationis Externorum Scholarium, studiis Collegii Societatis Jesu de urbe insistentium, sub invocatione Annunciationis B. Mariæ, ad pia opera exercendum. Et facultas alias aggregandi. XCIIX. Contra exules & alios in Italia commorantes, qvi animalia & alia bona in Statu Ecclesiastico diripiunt, abducunt, recipiunt vel permutant. C. Institutio Collegii Presbyterorum regularium Societatis Jesu, Universitatisq; Studii generalis diversarum scientiarum, bonarumq; artium, in oppido Pontis Monsonii Metensis diœcesis in Lotharingia, cum reddituum privilegiorumqve assignatione. CII. Institutio Universitatis Studii generalis, diversarum scientiarum, bonarumqve artium, in Collegio Presbyterorum regularium Societatis Jesu in Civitate Vilnensi, in

Greg. XIII. 1585.

in regno Poloniæ per Valerianum illius Episcopum fundato, cum privilegiorum elargitione.

Sixtus V. 1585.

§. CVI. Gregorio XIII. extincto sublectus est *Sixtus V.* anno 1585. qvi obiit 1590. Ordinis Francisc. Frater *Felix Perettus* anteà nominatus. Obscuros habuit natales, pauperrimis natus parentibus. *Tom. 9. Concil. in ejus vita.* Hanc tamen ortus humilitatem fateri nunqvam erubuit, sed de ea freqventer gloriatus est. *Spondanus* anno 1585. n. 14. Subinde enim dixit, *se illustri domo, qvæ sine tecto à sole omni ex parte illustraretur*, natum. *Thuan.* l. 80. & 82. p. 61. P. 4. *Onuphr.* in ejus vita p. 457. Sixtus dici voluit. V. *tum* ut gratificaretur Cardinali S. Sixto; *tum* etiam ut Sixti IV. qvi ejusdem Ordinis etiam fuerat, memoriam revocaret. *Onuphr. l. c. p. 462.* Difficulter processit electio ejus; tamen inter 14. Candidatos is dignus habitus est, qvi præesset Sedi Romanæ. Adepto Pontificatu, juramentum deponere coactus est. *Onuphr.* l. c. Ceremonias & solennitates in Coronatione conspicuas, recenset idem auctor. Et *Thuanus* lib. 82. p. 63. Nepotismum non adeò curare visus est. Sororem tamen suam Camillam, qvæ lotricem agebat in Asculo, Romam venientem asello vectam exaltavit. Primo sui Pontific. anno creavit unum ex ejus filiis Cardinalem, & vocavit eum Cardinalem de Montalto. Assignavit illi qvoqve super diversas Abbatias trigintaqvinqve duplarum millia annua. — Alteri fratri, qvi asinum Camillæ duxerat, dedit etiam præcipua Romæ officia, & in matrimonium ditissimam matronam Romanam — Ipsi Camillæ 20000. scutorum. Creavit qvoqve Cardinalem Alexandrum Perettum Nepotem ex fratre, cui 20000. duplarum assignavit in officiis tam Romæ qvàm extra illam. &c. *Author Nepotism. Rom.* l. 2. c. 10. Ante Pontificatum perbellè calluit *artem dissimulandi*, qvo de audi *Onuphrium* p. 461. Vitam, *inqvit*, vixerat qvietam, & ab omni strepitu mundano remotam, in vinea, qvam juxta S. Mariam Majorem cum summa humilitate modestâqve familia incolebat. Qvod si aliqvandò in congregationem & consilium aliorum descenderet, consulendum de rebus arduis legatus, non erat contentiosus, neqve multum pugnabat, ut sua vinceret opinio: sed potius ab aliis, si res ita ferret, se vinci placidè patiebatur. Injurias & convitia libenter dissimulabat, & æqvo animo ferebat, adeò ut cum aliqvoties in consistorio à qvibusdam Cardinalibus *Asino del Marca*,

Marca; hoc est Asinus Anconitanus nominaretur, id se non audire, fingeret; immò ostenderet, se id joco facetèqve dictum ut favorem & gratiam accipere. *Qvin & postridie cum præcedenti nocte* Nepos illius *esset occisus, in frequenti consistorio nullam turbati animi significationem dedit: Neque à Pontifice aut à qvoqvam alio vindictam hujus sceleris petijt.* Sic etiam *Cicarella* in vita ejus. *Thuanus* lib. 82. init. Sed honores statim mutarunt mores. Loqvantur ejus actitata. Laudabile tamen in eo, qvod omnem operam impenderit pro extirpandis *Banditis, contractâ cum vicinis Principibus amicitiâ, ab illis impetravit, ne sceleratu istis receptacula præbeant: magna qvoqve præmia statuit his, qvi aliqvem ex iis trucidaret. &c.* Inde factum, ut brevi tempore insolentia Banditorum repressa sit, & radicitus extirpata. *Nec etiam erat, qvi a-* *Sixt. V. 1585.*
lium offendere audebat, cum etiam iis, qvi manum gladio ad educendum admoverent, capitis pœna esset irrogata. In ore tùm omnium erat: *Licentiæ tempora præterierunt*, nunc tempus Sixti est. *Onuphr.* d. l. *Spondanus* anno 1585. n. 14. *Crudelitati* tamen hoc ejus adscribendum, qvod *Florentinum adolescentem*, militibus curiæ, asinum perditum denegantem, ad suspendium damnavit. *Thuanus* l. 82. p. 96. Natura ipsa hoc judicium aversabatur, qvippe lacrymas cruêtas damnatus adolescens fundere, & sangvinem pro sudore toto corpore emittere visus est. *Onuphr.* l. c. p. 463. *Latus.* p. 658. *Angelocrat.* p. 520. Aliud etiam incidit eodẽ tempore narrante *Thuano* l. c. dignũ Commiseratione & exitu ominoso funestum spectaculum. Patre filioqve homicidii postulatis uxor, qvæ & mater alterius erat, postqvam frustra pro utroqve expostulavit, innocentes
» eos à criminibus objectis inclamans, cum nihilominus in miseros
» mortis sententiam latam intellexisset, ex dolore in tantam despe-
» rationem incidit, ut protinus se ex ipso palatio cum puero bimulo,
» qvem in ulnis gestabat, per fenestram præcipitem dejiceret, postea
» cum pater filiusqve ad supplicii locum venissent, triste pietatis cer-
» tamen inter utrumqve fuit, dum alterum alteri prævertere qvisqve
» loco gratificationis reputat. Vicit tandem pietas paterna, qvi fi-
» lio, ne si patri superfuisset, geminatâ adflictione torqveretur, superesse voluit. Qvod *rursus spectantium animos ad misericordiam concivit, renovatâ interim tristi infelicis illius mulierculæ per viri filiqve mortem memoriâ.* Intempestivè etiam, nec satis consideratè *fulmen* vibravit Sixtus V. in Henricum Regem Navarr. & Henricum Borbonium, princi-

principem Condæum, ſubditis juramento fidelitatis ſolutis. *Onuphr.* in ejus vit. pag. 472. De qvo facto hoc habet judicii *Spondanus* Pontificius homo anno 1585. n. 47. *Sollicitationibus, qvæ apud Gregorium mitioris ingenij* virum, locum invenire non poterant, (hæreticos ſcilicet toto regno pellendos) patulas aures præbuit. *Sixtus V. ut erat fervidori Zelo, & magni nominis appetens; Verùm exitus nulla ex parte Pontificis ſententia reſpondit &c.* Inter hæc, *inqvit Thuanus loco citato Hiſtoriæ* (qvam collegit ex *Antonio Cicarella, Thoma Coſto*, Bullario) Franciſci Bonæ Diegvierii ephemerid. Actis publicis. Archivis curiæ Pariſ. uti ex frontiſpicio lib. 82. cernere eſt) inſtante Claudio Mathæo, qvem ſæpius ob eam cauſam hoc anno Romam itaſſe diximus, apud Sixtum, negotium de Navarro & Condæo proſcribendis, qvod Gregorius aut conſultò diſtulerat, aut morte præpeditus perficere non potuerat, exitum habuit. Nam diploma confectum eſt V. Id. Septemb. qvo Pontifex multa præclarè præfatur de autoritate ab immenſa æterni Regis potentia B. Petro ejusqve ſucceſſoribus tradita, qvæ cunctas terrenorum Regum ac Principum ſupereminet poteſtates, ſtabiliqve in Petra conſiſtens, nec ullis adverſitatibus, vel etiam ſecundis flatibus à recto deflectens inconcuſſa profert in omnes judicia, & nedivinæ leges violentur, ſummâ ope curat, & ſi qvos DEI ordinationi reſiſtentes invenit, ſeveriore vindictâ ulciſcitur, & qvosvis potentiſſimos de ſolio dejiciens veluti ſuperbientes Luciferi miniſtros ad infima terræ deturbatos proſternit. Tum pro neceſſitate muneris arma militiæ ſuæ exercere ſe coactum dicit in duos iræ filios Henricum Borbonium, qvondam Regem Navarræ, & alterum Henricum Borbonium Condæum Principem. *Hæc Thuanus.* Cauſas ſubdit Pontifex: qvod Navarrus errores Calvini imbiberit à puero, melius dehinc inſtructus, errores publicè abjuravit Pariſiis in templo, religionemqve Pontificiam profeſſus ſit. Sed poſtea levitate, ſeu malitiâ inſitâ in primos errores relapſus ſit. Condæum verò ait, Patre, & matre ſectariis prognatum, in eodem errore, à teneris annis perſeveraſſe, ad tempus Catholicæ Religioni ſe addixiſſe, ſed ab ea iterum defeciſſe. Nil igitur ſupereſſe, qvàm ut tales publici, & manifeſti hoſtes Catholicæ Eccleſiæ, proſcribantur. Huic ſententiæ promulgatæ XI. Kal. Octobr. Romæ ſolitis locis, ſubſcripſere XXV. Cardinales. Obſignatum fuit Diploma ſigillo Pontificis, qvod exhibe-

Sixt. V. 1585.

hibemus curioso Lectori *infra n. 78.* Rex moderata consilia svadebat, & inde suspicio suborta, qvasi Navarro ejusqve seqvacibus in occulto faveret *Thuanus* l. 28. p. 71. Tractatur negocium cum Rege per delegatos. Rex Galliæ (Henricus III. is erat) apud Pontificem agit, ut alium ad se Legatum mittat, nam *Nazarethanum Archiepiscopum, Fabium* Muertum, *Frangipanium* Neapolitanum sibi multis de causis suspectum esse. Pontifex pertinaciter perseverat in proposito: *nam cum in cujusq; Principis arbitrio sit, qvem velit Oratorem mittere, multò magis Pontifici electionem liberam permitti debere. Qvod si Rex recusarit Nazarethanum admittere, neqve se Regium Oratorem admissurum, Thuan.* l. c. p. 72. *Onuphr. In Sixto V. p. 472.* Sæpè laudatus *Thuanus* hoc porrò de processu Sixti V. scribit: *Hoc præfatum Sixti responsum, qvod ad Gallici totius nominis contumeliam spectare videretur, Pisanius ex Atestini concilio Regem celavit: tantùm per literas monuit, Sixtus nullis rationibus aut precibus adduci potuisse, ut alium qvàm Nazarethanum in Galliam legatum mitteret, jamq; ipsum in itinere esse. Qvibus acceptis, Rex qvi legatum Guisianis partibus addictum crederet, cum speraret adhuc precibus apud Pontificem locum esse, ad legatum, qvi jam Lugdunum venerat, & parhenorificè in urbe exceptus fuerat, scribit, rogatq;, ut qvocunqve loco istas literas acciperet, in eo maneret, nec uiterius in regna interiora proficisceretur, anteqvam novum mandatum à Pontifice accepisset. Nazarethanus lectis literis obstupuit, & cum sciret, qvàm imperioso domino servivet, illicò retulit, neqvaqvam Pontificem hanc repulsam laturum, se constituisse, qvàm primùm hinc discedere: nàm sic sibi ab eo præscriptum esse, statimq; ad Pontificem dat literas, qvibus, qvid sibi à Rege scriptum esset, perscribit; qvi re cognitâ nec expectatis Regis super ea re literis è vestigio Pisanio mandat, ut res domesticas componeret, & iis compositis Pontificiâ ditione intra triduum excederet. Nuncio à Pontifice misso, Pisanius vir generosus & nominu regy Galliciq; decoris acerrimus vindex constanti vultu respondit, insolens sibi hoc mandatum videri, cæterum haud valde curare, qvid Pontificem moveat, scire tantum velle, ut hoc sciat, rebus compositis se datum tempus contracturum, neq; enim ditionem Pontificiam tam late patere, qvin intra diem eâ excedere commodè possit, qvod & sedulo fecit. Postea cum præcipitati mandati Pontificem pœniteret, ne tamen homo omnium propositi tenacissimus vinci videretur, Horatio Oricellario, qvi paris ex salinario vectigali in Gallia ingentibus opibus paulò ante Romam se receperat, ultro citroq; commeante, ita dissidium compo-* Sixt. V. 1585.

ſitum fuit, ut Piſanius à Pontifice cum aliqua verborum ſatisfactione recipe-
Sixt.V. *retur, vicuſim Rex Nazarethanum quaſi ſuſpicionibus purgatis admitteret.*
1585. *Is poſtea admiſſus moderatum ſe admodum, contra quam Rex putaverat, totâ ſuâ legatione geſſit, in qua Lutetiæ biennio poſt IV. Id. Mart. defunctus eſt. Ceterum hujus cenſuræ atq; alterius, quæ ante XXIII. annos contra Joannem Navarri parentem promulgata fuit, pro temporum & ingeniorum, quæ tunc in aula erant, diverſitate longe diverſum fatum fuit, quippe Annæ Momorantio & Michaële Hoſpitalo res tunc moderantibus, qui rege puero viriles curas & animos ad Remp. attulerant. Itaq; iis auctoribus, cum Henricus Clutinius Oiſellus tunc Romæ Orator regius, graviter ea de re apud Pontificem expoſtulaſſet, & regem injuriam talem, qualem majores ſui nunquam inultam reliquiſſent, minimè laturum oſtendiſſet, tandem obtinuit, ut diploma jam in urbe ſolemni more publicatum revocaretur, & omninò induceretur, ita ut inter Pii IV. Conſtitutiones hodie minimè reperiatur, ſicuti ſuo loco diximus.* Demum de ipſo fulmine Sixti V. ſcribit modò adductus *Thuanus* p. 73. Hinc factum eſt, ut inſolens cœlo Gallico illud telum à Sixto contra Navarrum Condæumqve vibratum, non ut illud, de qvo modo dixi, *irrito omninò ictu ceciderit, ſed ejus nunc adhuc inter Sixti V. conſtitutiones ab omnibus non ſine publica offenſione memoria conſervetur.* Nam qvi circa Regem erant, ſatis pro tempore habuerunt cavere, ne decretum uſpiam in regno promulgaretur. De cætero cum regem obtorto collo ad bellum contra animi ſententiam rapi nuper paſſi eſſent, intempeſtivum imò & abſurdum duxerunt, ejus in qvem arma vertebantur, cauſam adverſus Pontificem tueri; neqve interim viderunt, qvanto in præſens flagitio, in futurum dedecore, tanta injuria Gallico nomine inuſta diſſimularetur. Navarrus certè, & qvi ei in Italia favebant, cum Gallici nominis cauſam in ejus ſalute ac dignitate verti viderent, minimè eam tulerunt; ſed programmate ad Morſorii ac Paſqvilli ſtatuas & aliis celebrioribus locis affixo, cenſuræ Sixti V. pro Pontifice Romano ſe gerentis interceſſit, falſam eam affirmans, & de ea tanqvam contra jus abuſive decreta, appellans ad Curiam Parium Franciæ, qvorum ipſe Princeps eſſet, & qvantum ad hæreſis crimen falſo objectum ait, Dominum Sixtum ſe pro Pontifice gerentem ſalvâ ſanctitate ſuâ falſò & malitioſè mentiri, ipſumqve hæreticum eſſe, idqve ſe in Concilio libero ac legitimo probare paratum oſtendit, in qvod niſi, ſicuti per ipſas leges ſuas obligatur, conſentiat, ipſum pro

Anti-

Antichristo & sectario reputaret, eiqve hoc nomine perpetuum & irreconciliabile bellum indicit. Interim de actu qvasi nullo protestatur, salvo jure suo, tam contra ipsum, qvàm successores ejus, ut sibi de tanta injuria ipsi regioqi nomini illata idonee satisfiat. Qvod si decessores sui Reges hujusmodi nebulonum, qvalis hic Sixtus est, qvoties numeris obliti, & jura humana cum divinis confundentes legitimæ potentiæ limites egressi sunt; temeritatem dignâ castigatione ulti sunt, sperat Navarrus nihilo majoribus suis inferior Deo adjuvante, injuriam regis, familiæ regiæ, ac sangvini suo, regniq; curiis factam se contra ipsum ac successores suos pari pœna vindicaturum. Ad hoc omnium Regum ac Principum, Rerumpubl. ac civitatum, ad qvos exemplum, tantæ injuriæ pertinet, opem & auxilium implorat, rógatqve omnes Franciæ coronæ amicos ac fœderatos, ut secum contra Tyrannidem & usurpationem Pontificis, ac conjuratorum nuper in regno exortorum, tanqvam Dei, regni, regisqve ac publicæ Orbis Christiani qvietis hostium vires conjungant. Tempore eodem & Conde nomine, programma Romæ affixum est, hoc est VIII. Id. Novembr. stupentibus cunctis, & aliis audaciam palàm admirantibus, aliis in sinu animos ac fidem eorum, qvi spreto periculo id fecissent, laudantibus. *Spondanus* 1585. num. 17. *Buisser lib. 21. Histor. Franc. pag. 295.* iniqvitatem totius negocii, & processus describit: Regi, inqvit, admodum nocuit, qvod scripto libello eam pacem purgans, Mornæus libelli auctor, multa in Navarri detensionem adscripserat; qvæ Regi ipsi videbantur hæresis tabem affingere, unde ansa fœderatis oblata invehendi in Regem, qvem ideò hæreticum nuncupabant. Namqvè *ejus nomen è sacris Liturgiæ precibus eraserant, verbis substitutis, pro* Christianis *Principibus nostris. Ac tametsi Rex eas voces illico novo libello expunxerat, tamen perstabat furor, & Romæ Vaticanum fulmen cudebatur.* Etenim Pontifex audito Regis cum Navarro foedere, vehementer commotus decretum facit, qvod Monitorium vocat; qvo jubebat Regem; Cardinalem & Archiepiscopum liberos mittere, decimo die post eas literas promulgatas; & ubi Rex jussa non præstaret, declarabat Pontifex, eum incurrisse in censuras Ecclesiasticas eas qq; gravissimas; à qvibus absolvèretur ab ipso uno Pontifice; atqvè in ipso mortis confinio, præsides daret præstandi Ecclesiæ ipsi obsequij. Id monitorium Romæ affixum est. His attentatis & actitatis adeò perculsus fuit Pontifex, ut in posterum nil contra Navarrum tentare voluerit, unde à Jesuitis, & Gvisiis Navarristæ

Sixt. V. 1585.

riſta, qvaſi jam partibus Navarri faveret, dictus. *Thuan.* & *Spondan.* II. cc.

Sixt. V. Auxit ſuſpicionem hoc ejus effatum: *Toto orbe ſe videre unum virum, & unam fœminam dignos, niſi labe ſectariâ infecti eſſent, qvi regnarent, & qvibuscum ipſe de ingentibus rebus conſilia, qvæ animo agitabat, communicaret,* Navarrum & Eliſabetham Anglorum Reginam intelligens. *Thuan.* l. 82. anno 1585. p. 75. Cum verò cum Piſanio, *pergit dictus Scriptor*, de negotiis Gallicis colloqveretur, ut ipſe Piſanius mihi ſæpe poſtea retulit, ingentes Navarri ſpiritus, ac imperterritam conſtantiam crebro laudabat, & ſimiles Regi animos precabatur; nec proinde adduci potuit, ut *in belli contra eum gerendi ſumtus pecuniam conferret.* Scripta contra hoc fulmen brutum collegerunt *Thuanus* l. c. p. 75. *Spondan.* l. c. & ſunt: *Declaratio* ad pulchram Italiam Italicè, ſed joculari ſtylo. *Petri Bellvij* apologia, ob qvam moleſto ac periculoſo carcere diu vexatus, ex qvo tamen raro fortunæ beneficio, elapſus poſtea meruit, ut fiſci patronus in Senatu Toloſano crearetur. Adde *Fr. Petrarcham*, *Dantem Alligerium*, *Joh. Bacatium*. *Fr. Hotomannus* librum, cujus Titulus eſt: *Fulmen brutum P. Sixti V. in Henricum Sereniſſ. Regem Navarræ & Illuſtriſſ. Henricum Borbonia Principem olim Condæum evibratum.* In frontiſpicio libri ſtatim habetur Appellatio ſeu reclamatio Regis Navarri, & Principis Condæi, oppoſita fuit illi Excommunicationi Sixti V. & affixa 6. Octobr. 1585. Romæ. Deducitur, Sixti V. Bonifacii IIX. contra Philippum Pulchrum p. 168. Martini V. contra Carolum VI. p. 169. Benedicti XIII. contra eundem p. 171. aliorum Pontificum contra diverſos Imperatores, ipſo jure nulla eſſe. p. 8. 139. 178. Idqve propter *judicij incompetentiam* *Judicis* à maxima Chriſtianitatis parte damnati.

I. *Impietatis*, dum divinitatem ſibi adſciſcit, Deum enim facit ſe appellari p. 4. Eccleſiam ſponſam ſuam eſſe dicit. p. 5. Unum ſe facere cum Chriſto conſiſtorium. pag. 6. Animos, qvot velit, liberare poſſe jactat. Refutatur Oratione *Eberhardi* Epiſcopi Salisburg. pag. 8. Ibidem extant qværimoniæ Friderici Secundi Imperatoris. Chriſtianam religionem illudit facto ipſo. Gregorius Septimus Henrico III. Imperatori oranti perniciem molitur. pag. 9. Sylveſter Secundus Diabolo adjuvante Papa conſtituitur. pag. 10. Johannes XXII. hæreſis à Sorboniſtis damnatur p. 11. Sixtus Qvartus autor exſtitit interficiendi Juliani Medices ad ſignum elevatæ Euchariſtiæ. pag. 11. *Volateran.* à Sixto Qvarto qvæ albo eqvo inter lixas & calones & curtiſanos præmitti,

mitti, cum Papa peregre proficiſcatur, ſoleat. *Ceremoniale Pontificale* 1. Sect. cap. 3. Commentitias religiones in Eccleſiam introducit, unde monachorum innumerabiles copiæ, p. 15. commenta & fabulæ. p. 14. *Sixt. V. 1585.*

2. *Tyrannidis* p. 37. cujus titulum atqve cauſam adfert decretum Chriſti: *Paſce oves meas. Joh. 21.* Donationem Conſtantini M. p. 46.

3. *Corruptæ religionis*, dum Scripturæ S. addit traditiones. De imagunculis in formam agni effictis, qvibus de collo ſuſpenſis peccata hominum purgari poſſint. p. 48. *Ceremonial. Pontif.* 1. Sect. c. 7.

Balſamus & cera munda cum chriſmatis unda,
Conficiunt agnum: qvod munus do tibi magnum &c.
Fulgura deſurſum depellit omne malignum,
Peccatum frangit *ut Chriſti Sanguis* & angit.
Prægnans ſervatur ſimul & partus liberatur &c.

De Baptiſmo campanarum. p. 48. ubi qverela Maximiliani. *De Mediatoribus* plurimis. pag. 50. *De Purgatorio. De Sacramentis* qvinqve. pag. 51. *De conjugio* clericis interdicto. p. 52. *De operibus* meritoriis. *De calice* in Cœna Domini Laicis non præbendo. p. 53. *De cultu* in Latina lingva peracto. *De corpore* Chriſti qvotidie per Sacerdotes pro vivis & mortuis ſacrificando. ibid.

4. *Simoniæ*, ubi officia ſacra venduntur, & ſcelera impunita relinqvuntur. p. 55. ſeqq.

5. *Majeſtatis imminutæ, læſæ, conculcatæ.* p. 66. ſeq. Vaſallos enim ſibi faciunt Reges Angliæ. p. 75. Arragoniæ. p. 76. Croatiæ & Dalmatiæ. p. 76. Daniæ. p. 77. Franciæ. p. 78. Germaniæ, Hiſpaniæ, Hungariæ, Poloniæ, Ruſſiæ, Siciliæ, Scotiæ &c. p. 79. ſq.

6. *Factionum hoſtilium.* p. 83.

7. *Falſi.* Donationem Conſtantini Magni fictitiam venditando, p. 100. multis &c.

Occiſo interea Gviſio ejusqve fratre ſtrangulato, Rex Galliæ maximum, ſi unqvam, tum ſubiit periculum. Factio enim illa, qvæ Gviſii ſignâ ſeqvebatur, apertè, ſicut antea occultè, defectionem à Rege demonſtrabat. Sed & Pariſienſes à Rege, tanqvam hæretico, deſciverunt Carolumqve Ducem Maynium Gviſii fratrem Lutetiæ Legatum Franciæ deſignant. Omnia edicta Parlamenti Pariſienſis (nomine Regis abroga-

to) autoritate publicant. Fracto Regis sigillo, substitutum est aliud his verbis inscriptum: *Sigillum Regni Francie.* *Thuanus, Osiander, Chytraus* loc. cit. *Busser. lib. 21. pag. 297.* Monetam novam cudunt. Sorbona Regem Imperio abdicat; subditos ab obligatione fidelitatis solvit. Maynius ingenti copia militum Regem cingit. Regi subvenit regni nobilitas, & sic Dux Maynius, & Aumalius, conspirationis capita superantur, & proscribuntur. Mense Aprilis Rex Galliæ, cum Navarro inducias, & fœdus init, eumqve legatum copiis suis cum summo imperio præficit. Sed sub hoc tempus, nimirum I. Augusti, *Jacobus Clemens* Senonensis, Monachus Dominicanus, literas legendas adferens Henrico Tertio, cultro oblongo intoxicato eum confodit. Referunt hoc factum horrendum multis *Thuanus* anno 1589. lib. 96. *Busser* lib. 21. pag. 303. Part. 4. Histor. Francic. *Chytraus & Osiander* loc. cit. Ne mirere, tam facilem aditum huic scelesto ad Regem fuisse; hujusmodi enim hominibus, ut refert *Thuanus* lib. 96. pag. 695. qvovis loco, qvavis hora „ patebat ad Regem aditus. Ita enim, ut ex ipso sæpius audivi, sive „ vitæ institutione, sive natura affectus erat erga monachorum ordines, „ ut horum adspectu, sicut corpus in pruritu, sic toto animo gestiret „ & gaudio exsiliret. Missus fuerat, *pergit ille Autor* loco citato, à Gaspa„ re Schonbergio Nantolii Comite, anteqvam in Germaniam proficisce„ retur, ad Wilelmum Hessiæ Principem fœderatum & Regis amicissi„ mum cum literis Regis Baradatus, è domesticis nobilibus adolescens „ strenuus, & in rebus agendis sagax, ut de delectibus habendis cum„ eo ageret, & re cum belli ducibus communicatâ cuncta in adven„ tum Schonbergii præpararet, rebus confectis cum ab Hesso discessu„ rus esset, ille sive innatâ prudentiâ, sive ex astrorum scientia, qvam„ percallebat, edoctus, hæc ultima ad Regem dat mandata; à rebelli„ onum multitudine securus esset, cæterum sibi diligenter à capite ra„ so caveret. Verum Baradatus, dum in Galliam redit, ob insessa ab „ hostibus itinera circuitu capto, in tempore non advenit, nec si adve„ nisset, qvicqvam profecturus creditur, aut Regi persvasurus fuisse, ut „ de monacho tale qvidqvam suspicaretur. Is fuit *Jacobus Clemens* „ Sorbona vico Senonum in S. Dominici familia Agendici educatus, „ circiter XXII. annos natus, literarum rudis, ideoqve in otio sordido „ per ganeas cum plebe vagus, ibi sive furibundis concionatorum de„ clamationibus, & novitiorum theologorum disputationibus, qvi ty-

Sixt. V. 1585.

ran-

rannum impunè occidere licere affirmabant, ſive proprio periculo in- "
citatus, qvod vulgò jactaretur ; Regem cum Navarro decreviſſe " *Sixt. V.*
omnes ſacros ordines exemplo Eliſabethæ Anglorum Reginæ abole- " *1589.*
re, facinus exeqvi apud animum ſuum conſtituerat. Ita enim fa- "
ctum narrant, qvi id, ac ſi non ſine numine eveniſſet, tunc rabie "
cæcâ laudabant, Clementem nimirum ſæpius auditum, cum diceret, "
non alia manu, qvàm ſuâ moriturum Tyrannum & inde à ſodalibus "
vulgò Clementem nomine militari ducem dictum. Eo in propoſito "
ut ſe magis confirmaret, patrem è ſuo ordine, qvi eruditione inter "
Collegii ſodales excellebat, ſuper ea re, non ſuo ſed alieno nomine "
conſuluiſſe ; veniſſe ad ſe qvendam, qvi in arcano confeſſionis col- "
loqvio qvæſiiſſet, ſalvane conſcientiâ Henricum Valeſium occidere "
poſſet ; nam ut infeſtum Eccleſiæ hoſtem & patriæ tyrannum è me- "
dio tolleret, jam pridem apud ſe deſtinaſſe. Se verò qvi noluiſſet "
ſuper re tanti momenti reſpondere, non conſultis prius ſenioribus "
theologis, promiſiſſe, fore, ut amplius de eo cogitaret, & ubi rem ma- "
turè perpendiſſet, ad ipſius poſtulata certius reſponderet. Ad hæc "
verò Patrem illum primum riſiſſe, & Clementi dixiſſe, eum, qvi hoc "
putat, de re exeqvenda nunqvam ſerio cogitaſſe, nam talium rerum "
Conſilia unumqvemqve ex ſeipſo capere, neqve aliis temerè commu- "
nicari. Poſtea cùm urgeret Clemens, & eundem hominem ſæpius "
ad ſe rediiſſe affirmaret, tandem Patrem reſpondiſſe, eum, qvi conſi- "
lium petat, ſiqvidem non odio aut ultionis privatæ ſtudio, ſed amo- "
re DEI inflammatus, pro religione & patriæ ſalute id ſuſcipiat, non "
ſolùm id inoffenſâ conſcientiâ facere poſſe ; ſed multum apud "
Deum meriturum, & ſi in actu ipſo moriatur, procul dubio inter bea- "
torum choros animam ejus evolaturam. Hoc reſponſo tanqvam "
ex ore DEI profecto oraculo confirmatum Clementem, omniqve ex "
animo ſcrupulo exemto planè ſecurum, qvo aditum ſibi ad Regem "
pararet, à Carolo Lucenburgico Briennio Comite, qvi captivus in Lu- "
paræ arce attinebatur, literas comeatus petiiſſe, habere enim ſe man- "
data ſecreta, qvæ maximè Regem ſcire intereſſet, acceptisqve à Brien- "
nio literis, qvibus de mandatis, qvæ ad Regem habere ſe dicebat "
fides fiebat, & re tunc demum ſodalibus Collegij primò communicatâ, ad exerci-
tum regium, rectà contendiſſe. *Buſier.* loc. cit. pag. 303. ita hoc parrici-
dium commemorat ; *Is Jacobus Clemens, in Senonenſi regione natus, anno*

Digitized by Google

ad vicesimum qvintum accedente, nuper inauguratus Sacerdotio; qvi stupi-
Sixt.V. *dâ indole, atqve adeo dura & pervicaci, suscepit nefarium facinus, horribile atq;*
1589. *tartareum, in nullo Francorum Regum tertiæ stirpis patratum hactenus. Is sive auctores sceleris nactus, sive uno suo impulsu; nam incertum id admodum, cum parasset cultrum, literasqve ad Regem, tum ab Comite Briennio, tum ab Harlæo Præside, has fictas, illas veras, qvanqvam insonte Briennio & captivo; solus urbe egreditur, & à Gueslæo Regio procuratore, in qvem forte inciderat, in hospitium ductus, cænâ adhibitus, atqve in somnum missus, postqvam incredibili confidentia securitatem animi vel simulavit vel fecit; nam parricidali cultro ejus latus secuit, Gueslæo interroganti præclarè ad singula respondit, & sopore alto totâ nocte stertuit; mane ad Regem ab eodem Gueslæo ducitur expositurus res magni momenti, qvas ipsi soli communicatas volebat.* Admissus cum jubere-
» tur, qvicqvid afferret, enunciare, perstansqve in sententia uni Regi rem
» prodere, ad ejus aurem, postqvam literas dedit, applicitus, recedente
» Bellegardo, dum Rex aurem præbet, cultrum eductum è manica in ejus
» alvum abdit, deseritqve immersum, visceribus cum sangvine prorum-
» pentibus. Rex qvi se aperto in plagam pectore vestiebat, repente ex-
» clamans, cultrum extrahit, eoqve duo vulnera parricidæ infligit, os
» frontemqve saucians; cum accurens Gveslæus capulo ensis Monachum
» percutit, acceduntqve duo è qvadraginta qvinqve Nobilibus, qvi pri-
» mo iræ impetu, diriſſimum percussorem pluribus plagis confodiunt peri-
» muntqve, pœnâ leviori, pro tanto tamqve horribili scelere.—Parricidæ
» cadaver ab eqvis discerptum est, membra igne consumta, projectiqve
in ventos cineres. *Hactenus ille.* Paratum est hoc flagitium, ad fanum Clodovæi, proximè ad Lutetiam, Rege urbem obsidente. Sermonem Regis moribundi perqvam patheticum ad astantes, lege, si lubet, apud *Thuanum* lib. 96. pag. 698. & *Osiandr.* 1589. pag. 1053. Omnes ad unum hoc detestati sunt parricidium nunqvam hactenus patratum. Sed qvid ad hæc Sixtus? Ipsum *Thuanum* iterum audiamus, oculatum & auritum testem, pag. 702. seq. Verum, *inqvit*, hæc fortasse in hominibus ex recenti consternatione in lætitiam inſperatam solutis excusari poterat. In Pontifice longè à nobis posito, qvi tanqvam ex specula ab omni pravo affectu alienus de rebus nostris sanius judicare & decernere potuit, summè insolens & pastorali moderatione indignum visum, qvod de Clemente & Rege præconium ejus paulo post à fœderatis Lutetiæ publicatum est. Siqvidem postqvam de Regis morte Romæ allatum est, ille in

in Consistorio III. Id. Septembr. habito, præmeditatam orationem habuit, qvâ factum Clementis, operi assumptæ à Domino carnis, & resurrectionis ejusdem mysterio, ab Habacucó vate prædicato, propter magnitudinem & rei admirationem comparat. Tum virtutem hominis, animi robur, & ferventem erga Deum amorem supra Eleazarum & Juditham multis verbis extoilit, ex eoqve colligit, hoc nisi certa divinæ providentiæ ordinatione ac auxilio confici non potuisse, neqve verò ipsum crediturum fuisse, nisi fidem ad obsequium Christi flexisset, qvi ratione omnem fidem superante Parisiensem civitatem liberâsset, & gravissima Regis peccata puniviſſet, eumq; tam infaustâ morte è medio sustuliſſet; se verò id antea animo providisse, ac Joüsæ, Lenuncurio, Goudio Cardinalibus, & Pisano Marchioni ipsius oratori sæpius prædixisse, fore, ut qvemadmodum esset familiæ suæ ultimus, ita aliqvem insvetum & dedecorosum vitæ exitum habiturus esset. Itaqve indignum iis officiis, qvæ Imperatoribus ac Regibus exhiberi solent; qvippe S. Scripturæ auctoritate prohiberi, ne qvis pro eo, qvi in peccato ad mortem, hoc est, in Spiritum Sanctum admisso, qvale Regis peccatum fuit, moritur, preces faciat. *Hæc Thuanus.* En probitatem, fidem, religionem Sixti Qvinti. *Hispanos* regno Neapolitano *pellere* moliebatur. *Edvin. Sandis* de statu relig. in Occident. cap. 29. *Revius* pag. 291. Hortatus qvoqve est *Philippum Regem* ad invadendam Anglicam. *Spondan.* num. 21. anno 1588. *Structuras* sumtuosas, & ædificia omne ferè pretium excedentia, fieri jussit. *Onuphr.* pag. 464. *Avarus* cæteroqvin, & incumulandis, corradendisqve undiqve pecuniis assiduus, qvare *officia qvædam vendidit, qvæ antea non vendi, sed gratis dari à Pontificibus solebant, inter alia officium Commissarij Cameræ, Thesaurarij, Vicariatum Cubicularij*, vulgo vice Camerlengatum, & alia similia. *In expendendis pecuniis tam fuit parcus, ut ferant nonnulli attritis illum resarcitisq; usum induisse, etiam cum jam Pontifex esset: Omnes istos thesauros; & qvicqvid illi supersuit, idomne in Castello ad usum publicum recondidit. Neq; postea qvicqvam suis amplius* donavit consangvineis. *Onuphr.* p. 483. *Ingentes thesauros* reliqvit, qvos in Castro S. Angeli, ad certos usus recondidit, narrat idem *Onuphrius* l. c. *Congregationes multas pro negotiis Sedis Apostolicæ* instituit, numero 15. qvas aperiet *Constitut. 74.* in enumeratione Bullarum. *Græcam editionem* LXX. Interpretum Latinè redditam, magno cum labore *Antonij Carafæ* S. R. E. Cardinalis Bibliothecarii, emenda-

Sixtus V. 1589.

mendatam, comprobavit, affixoqve in fronte ejus ſacro diplomate magnopere laudavit. *Tom. 9. Concil. in Sixto V. p. 689. a.* Unde maximum *duſidium* tempore Clementis VIII. exortum. Qvam enim *Sixtus V.* publico decreto probavit, & ab omnibus tanqvam emendatiſſimam recipi juſſit, eam *Clemens VIII.* ſuppreſſit, oſtendens, ultra *bis mille* textus eſſe in verſione Sixtina, in qvibus adverſus Ebræos & Græcos fontes pugnantes, in veteratas lectiones obſervari. Ne verò diſſenſiones Papales comparerent, dolus hic excogitatus. Suſtulit diploma ſeu bullam Sixti V. Bibliis præfixam, & ſuam ſurrogavit, Sixti V. tamen retento nomine. Vid. *Th. Jameſ.* Bellum Papale. *Dorſche.* Antikirch. p. 133. & vindic. ad cap. 1. Exod. p. 39. & cap. 4. p. 161. *Fuligatt.* in vita Bellarmini lib. 1. c. 9. *D. Kromayer.* Hiſt. Eccleſ. p. 679. Narrationes, qvas de *obitu* ipſius exhibent *Onuphr.* l. c. & *Spondanus* anno 1590. n. 18. ſint ſuo loco; interea non negligenda relatio *Bartholomæi Moriſoti* J. C. cap. 17. vit. Henrici M. qvi ap. *Rivetum Jeſuit. vapul. cap. 14. n. 7.* hæc notat: Cum Hiſpani ſenſiſſent ejus conſilia deſertionem factionis molientis: ne hoſti accederet, *collum ejus tenui mantili implicitum per monachum Franciſcanum*, aut nefarium monachali veſte, de nocte compreſſum fuiſſe, continuato in mortem ſomno. Poſtera *die Sixtum domeſtico Damone ſtrangulatum totâ Româ vulgaviſſe.* Et ut fidem rumori facerent, librum de ejus vita conſcriptum fuiſſe & typis mandatum, *ubi in eo ſcelera omnia, qvibus Alexander VI. aſperſus eſt, autor & invenit, & exaggeravit.* Vide *Latum* p. 660. *Revium* in Sixto V. Vixit ſub hoc tempus, anno videl. 1587. *Simon Simonius* Lucenſis, cujus *primum* Romani, *deinde* Calviniani, tum Lutherani, *denique* viciſſim Romani, *ſemper* athei, religionem deſcripſit *Marcellus Squarcialupus Plumbenſis.* Cracov. 1588. 4. Adjungitur Probitas Mariti *Simonis Simonij.*

Sixt. V. 1589.

§. CVII. *Bullas* edidit Sixtus V. 107. qvæ qvidem extant T. 2. Bullar. M. *Cherubini* p. 490. & ſq. I. *Jubilæi indictio*, ad implorandum Dei auxilium, pro bono regimine Reip. Chriſtianæ. II. *Revocatio exemptionum omnium*, ab onerum Cameralium ſolutione, qvibuscunqve perſonis qvomodolibet conceſſarum. III. *Prohibitio alienandi* per ſubditos ſtatus Eccleſiaſtici, in non ſubditos & forenſes, *bona* in eo exiſtentia, aut fortalitia & caſtra, abſqve ſedis Apoſtolicæ licentia. VI. *Innovatio omnium conſtitutionum* à Romanis Pontif. hactenus editarum, *contra exules, bannitos, aliosqve facinoroſos homines*, eorumqve recepta-

ceptatores & fautores. VII. *Quod festum Praesentationis B. Mariæ Virginis* d. 21. Novembr. duplici officio celebretur. VIII. Quod festum *S. Francisci de Paula*, Ordinis fratrum minimorum institutoris, singulis annis die 2. April. duplici officio celebretur. XII. Ampliatio *Collegij septem Notariorum* Sedis Apostolicæ antiquitus instituti, ad numerum duodecim, cum gratiarum & privilegiorum extensione pro ipsis septem Notariis. XIII. Institutio *Archiconfraternitatis Chordigerorum* S. Fr. chordam per Fratres ejus ordinis gestari solitam, devote deferentium, cum indulgentiarum concessione & alias confraternitates aggregandi potestate. XIV. Jurisdictio *Consulum Artis Lanæ* in Urbe, & privilegia mercatorum ejusdem Artis. XVII. Contra exercentes *artem Astrologiæ judiciariæ* & alia quæcunque divinationum genera, libros que legentes vel retinentes. XIX. Innovatio indulti Capitulo Sacrosanctæ Lateran. Ecclesiæ de Urbe concessi, dandi licentiam in ejus locis *exigendi locatipia* accedente licentia Ordinariorum, quibus subjecta remaneant. XX. *Prohibitio transeundi* ab ordine Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia ad Fratres Cappucinos. XXIV. *Lauretani Oppidi* Provinciæ Picenæ, in Civitatem *sublimatio*, ejusque Collegiatæ Ecclesiæ, in Cathedralem & Episcopalem erectio. XXV. Approbatio *Congregationis Clericorum Regularium ministrantium infirmis*, in Hospitalibus & extra degentibus Romæ nuper institutæ cum habitus assignatione. XXVI. Confirmatio Constitutionis Pii V. *de non infeudando & alienandis Castris & locis* S. Romanæ Ecclesiæ. XVII. *Annuorum reddituum concessio Archiconfraternitati B. Mariæ Virg. Consulonis de Urbe*, nuncupatæ, cum facultate ubique eleemosynas colligendi, ad Christianorum redemptionem ab infidelium captivitate. XXXI. *De decies centena millibus nummorum aureorum in Arce S. Angeli repositis*, & nullo unquam tempore, nisi in præscriptis casibus detrahendis. XXXIII. Approbatio, Declaratio & extensio *Constitutionum editarum à Pont. Praedecessoribus circa solutionem Annatarum*, Communium & Quindenniorum: de beneficiis Ecclesiasticis R. Cam. Apost. debitorum. XXXIV. Confirmatio & nova concessio *gratiarum & privilegiorum Ordini Cisterciensis*, ejusque Abbatibus, Monachis & Monasteriis à Greg. IX. Innoc. IV. Sixt. IV. Innoc. VIII. Pio IV. Pio V. Gregor. XIII. & aliis summ. Pontt. concessorum. XXXV. Quod Eremitæ S. Romualdi Montis Coronæ, Ordinis Camaldulensis sub Regula S. Benedicti, *alterim ordine Religiosos* recti-

Sixt. V. Ippo.

Digitized by Google

recipere poſſint. Ipſi vero ad alium etiam Eremi Camaldulenſis transire
Sixt.V. neqveant. XXXVI. Confirmatio & extenſio Jurisdictionis *Conſulum*
1589. *artis Piſtorum* & Præfecti Annonæ Almæ Urbis, in rebus ipſam artem tangentibus, ac privilegiorum & gratiarum eorundem piſtorum. XXXVII. Jurisdictio S. R. E. Cardinalis & Judicis Cauſarum *Archiconfraternitatis B. Mariæ Virg.* de Urbe Confalonis nuncupatæ, ad *redemptionem captivorum* ab infidelium ſervitute, aliaqve pia opera exercenda dudum inſtitutæ. XXXIX. Hortatio *ad omnes Chriſti fideles*, ut Rhemenſi collegio pro Catholicis Anglis à ſede Apoſtolica inſtituto, piè & liberaliter ſubveniant, & ad Imperatorem, Reges & Principes Chriſtianos, ut *Anglos* propter juſtitiam perſecutionem patientes, juvent & foveant. XLV. Damnatio *contractuum Societatis, ſecuritatem capitalis*, aut certam reſponſionem aut aliter uſurariam pravitatem continentium. XLV. De temeraria *tori ſeparatione, ac publicis adulteriis, ſtupris & lenociniis*, in qvibusdam caſibus ſeverius in Alma Urbe puniendis. XLVIII. *Montis Alti* Oppidi in Provincia Marchiæ in Civitatem ſublimatio, Ejusqve Collegiatæ Eccleſiæ in Cathedralem & Epiſcopalem erectio. L. De S. R. E. *Cardinalium creandorum præſtantia numero, ordine, ætate & qvalitatibus*, & de opinione ſex Cathedralium Eccleſiarum, qvæ Cardinalibus conferuntur. LIII. Ampliatio Congregationis *ſub invocatione Annunciationis B. Mariæ Virg.* aliàs in Urbe inſtitutæ, pro Scholaribus inſiſtentibus Studiis Collegii Societatis Jeſu inſtitutæ, ad qvoscunqve alios etiam non ſtudentes. Et facultas alias Congregationes aggregandi eisqve indulgentias communicandi. LIV. De *inceſtis* qvibusdam caſibus ultimo ſupplicio in ſtatu Eccleſiaſtico puniendis. LV. Præfinitio *Titulorum*, & Diaconorum pro S. R. E. Presbyteris & Diaconis Cardinalibus. LVI. Contra *non reſtituentes aut revelantes ſcripturas, ad Rev. Cameram Apoſt.* qvomodolibet facientes à Commiſſario ejusdem Cameræ coërcendos. LVII. Inſtitutio *Hoſpitalis pauperum mendicorum* in Urbe, ad eos piè alendum, eorumqve animæ & corpori ſalubriter conſulendum, cum annuorum reddituum & privilegiorum aſſignatione. LVIII. Erectio *Capellæ* ad *Præſepe Jeſu* Chriſti in Baſilica S. Mariæ Majoris de Urbe, cum Præpoſiti, Sacriſtæ, Capellanorum & Beneficiatorum inſtitutione, atqve Cardinalis Protectoris & Judicis cauſarum ad eos ſpectantium jurisdictione. LIX. Damnatio *conjugiorum per Eunuchos & Spadones* contractorum & contrahentium. LX. Inſti-

Inſtitutio *collegij honeſtarum viduarum & puellarum*, ſub regimine Confratrum Congregationis S. Bernardi religiosè educandarum cum indultorum conceſſione, præſertim qvoad pia eis relicta. Et Jurisdictio S. R. E. Cardinalis Protectoris & Judicis cauſarum ad eas ſpectantium. LXI. De conſtitutionibus Pii IV. & Pii V. circa *Confidentias beneficiales* editis in Regno Galliæ exeqvendis, cū moderatione pœnarū. LXV. Qvod *Franciſcus Medices* Magnus Dux Hetruriæ & Magnus Magiſter militiæ Ordinis S. Stephani, erigere valeat in Commendas d. militiæ, hoſpitalia per laicos regi ſolita, ad hoſpitalitatem inſtituta, in Hetruria exiſtentia: de qvibus Sedes Apoſt. diſcernere non conſvevit. LXVII. *Prohibitio extrahendi*, aut qvoqvo modo amovendi *libros* & alia exiſtentia *in Bibliothecis Fratrum Minorum* de Obſervantia Ordinis S. Franciſci. Et ordinationes qvibus eadem conſervari debeant. LXVIII. Approbatio *Congregationis Fratrum Minorum Conventualium Reformatorum S. Franciſci* cum habitus deſignatione & privilegiorum communicatione. LXIX. De *decies alterū centenis millibus nummum aureorum in Arce S. Angeli ſepoſitis*, nullo unqvam tempore, niſi in præſcriptis caſibus, certaq; deſuper ſervata forma depromendis. LXXI. *Prohibitio recipiendi* ad habitum vel profeſſionem, cujuscunq; Ordinis regularis, *homines illegitimos, criminoſos, aut ære alieno, reddendive rationibus obnoxios*. Et præſcriptio formæ Novitios recipiendi. LXXII. Reformatio *Curiæ* Almæ Urbis Gubernatoris qvoad cauſas civiles. LXXIII. *Indulgentiarum elargitio*, pro qvorundam Chriſtianorum *Imperatorum numiſmata* geſtantibus, aut Eccleſias ubi ea aſſervantur viſitantibus, & pia opera hic expreſſa exercentibus. LXXIV. Inſtitutio 15. *Congregationum S. R. E. Cardinalium*, cum Jurisdictionum & facultatum partita conceſſione, ad faciliorem univerſæ Reip. Chriſtianæ, Statusq; Eccleſiaſtici & Romanæ Curiæ negotiorum & cauſarum expeditionem. Congregatio 1. pro ſancta *Inqviſitione*. 2. pro *ſignatura gratiæ*. 3. pro *erectione Eccleſiarum*, & proviſionibus Conſiſtorialibus. 4. pro *uberrate annonæ* Status Eccleſiaſtici. 5. pro *ſacris ritibus & Ceremoniis*. 6. pro *claſſe paranda & ſervanda*, ad Status Eccleſiaſtici defenſionem. 7. pro *Indice librorum prohibitorum*. 8. pro executione & interpretatione Concilii Tridentini. 9. pro Status Eccleſiaſtici *gravaminibus* ſublevandis. 10. pro *Univerſitate* ſtudii Romani. 11. pro *Conſultationibus regularium*. 12. pro conſultationibus *Epiſcoporum* & aliorum Prælatorum. 13. pro *viis, Pontibus & aqvis* curandis. 14. pro *Typographia* Vaticana. 15. pro conſultationibus *negotiorum Status Eccleſiaſtici*. LXXV. Prohibitio ad arma ex qvibusvis cauſis, præter hic exceptas armatorum manus, aut cavalcatas, tumultuoſasq; hominum collectas in

Sixt. V. 1590.

Statu Eccleſiaſtico congregandi. LXXVI. Adſcriptio S. Bonaventuræ
Sixt.V. Balneoregienſis inter egregios ſanctosq; Catholicæ Eccleſiæ Doctores,
1590. cum Indulgentiis pro ejus feſtivitate d. 14. Julii celebranda. LXXVII. Qvomodo Clerici regulares S. Pauli decollati, novitios ad eorum Religionem admittere poſſint. LXXX. De tertiis decies centenis millibus nummum aureorum, in Arce S. Angeli repoſitis, inde nullo unqvam tempore, niſi præſcriptis caſibus, certaq; deſuper ſervata forma depromendis. LXXXII. Canonizatio S. Didaci Confeſſoris, Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci de obſervantia profeſſoris, ſuæq; feſtivitatis inſtitutio pro d. 12. menſis Novembr. qvotannis celebrandæ. LXXXIII. Inſtitutio Archiviorum ſcripturarum, in qvibuscunq; civitatibus & locis ſtatus Eccleſiaſtici, Almâ urbe & Bononiâ exceptis. Et erectio officii Regentis dictorum Archiviorum, cum jurisdictionis & privilegiorum aſſignatione. LXXXIV. Prohibitio conferendi Canonicatus & præbendas ac dignitates Eccleſiæ Valentinæ, ſpuriis aut illegitimè natis, qvamvis legitimatis & & natalibus reſtitutis. LXXXVI. Jurisdictio judicis cauſarum & litium Hoſpitalis, pro recipiendis pieq; alendis mendicis per urbem vagantibus. Et ampliatio exemptionis ei conceſſæ, auctoritatisq; Adminiſtratorum eius. LXXXVII. Contra abortum qvovis modo procurantes, aut ſterilitatis potiones dantes vel ſumentes, eisq; auxilium, ſive conſilium præſtantes. LXXXIX. Collegii montis alti pro qvinqvaginta ex Provincia Marchiæ Scholaribus, in Civitate Bononiæ erectio, cum beneficiorum & annuorum reddituum, privilegiorumq; & exemptionum elargitione, judicisq; & Protectoris deputatione, facultatibusq; & jurisdictione. XCI. Contra Clericos malè aut ſimoniacè promotos, & Epiſcopos & alios in ordinum collatione peccantes. XCII. De habitu & tonſura Clericorum & Militum beneficia Eccleſiaſtica obtinentium. XCIII. Pœnæ & confiſcationes maleficiorum, cujusq; civitatis & Terræ Satus Eccleſiaſtici, locorumq; ei ſubjectorum, applicantur R. Cam. Apoſt. cum nonnullis ſtatutis & ordinationibus circa earum exactionem atq; diſtributionem obſervandis. XCVII. Qvod Archiconfraternitatis pietatis Carceratorum, à Gregor. XIII. in urbe inſtituta habeat officium provisoris condemnatorum ad triremes totius Status Eccleſiaſtici. Et etiam officium Viſitatoris Carcerum Urbis ab ejus præfecto exercen. poſſitq; annis ſingulis ſecunda Feria poſt I. Dominicam Qvadrageſimæ urbem carceratum etiam pro capitali crimine damnatum liberare. XCIX. Suppreſſio inſtituti Fratrum Diſcalceatorum S. Franciſci in Italia, eorumq; locorum conceſſio Fratribus minoribus Conventualibus Reformatis, ordinis,

Digitized by Google

dinis ejusdem S. Francisci. C. Jurisdictio & facultates Thesaurarii generalis Rom. Pontificis. CI. De Aqvæ Felicis mox ad urbem conductæ ratione & cura demandata Congregationi S. R. E. Cardinalium, institutæ ad Aqvas, Vias, Pontesq; curandos. *Sixt. V. 1590.* De officio & munere Civium Rom. ejusdem aqvæ vilitatorum. CIV. Privilegium fratrum militum S. Stephani, qvod etiam bigami & absq; habitu clericali incedentes, annuas pensiones Ecclesiasticas, usq; ad ducatos 200. retinere & transferre possint. CV. Institutio Præpositi, Sacristæ, Capellanorum, Clericorum & Ostiarii ad scalas sanctas prope Basilicam S. Joannis Lateran. de Urbe. CVI. Alienationes Officiorum, seu jurium & emolumentorum, officiis etiam majoribus S. R. E. annexorum, ab officialibus contra formam eorum primævæ erectionis factæ rescinduntur, & in posterum fieri prohibentur. CVII. Institutio Universitatis Studii generalis, diversarum scientiarum & bonarum artium in Collegio Presbyterorum Soc. Jesu, à Carolo Austriæ Archiduce in oppido Græceni Salzburgensis Diœcesis fundato, & à Gregorio XIII. erecto, cum reddituum assignatione & privilegiorum elargitione. &c.

§ CVIII. Reliqva, ut jam notiora, de Pontificibus pete ex *Thuani, Onuphrii, Spondani,* relationibus, *Gabr. Bartholomæi Gormond.* Histor. Gall. *Josephi Ricii* Reb. Ital. *Chytræi, Osiandri, Lati, Revii* monumentis; plus enim justo, sed præter omnem spem, non tamen sine fructu, qvod speramus, lectoris patientiam detinuimus. Qvum verò Bullas Pontificum, etiam seqventis ævi, extra *Cherubini* Bullarium M. invenire haud qveas, etiam hoc opellæ, saltem in adscribendis rubricis, notatu dignioribus, tibi impendere, minimè molestum erit. Urbanus VII. 13. dierum Pontifex Cognatis suis multa reliqvit legata. Hi audito nuntio electionis Urbani Romam contendunt, sed ipsius mortis nuntio post tres itineris dies accepto, domum reversi sunt, unde multis diebus egredi præ pudore non sunt ausi, magnâ enim in exitu usi fuerunt pompâ, & inceperant cristas erigere, & se principum more tractare, sed eorum Principatus cum hujus Pontificatus Nepotismo abiit in fumum. *Auth Histor. Nepotism.* p. 69. l. 2. c. 11. *Gregorius XIV. anno 1590.* Pontifex creatur; vixit tantùm menses 10. Bullas brevi hoc tempore edidit 19. Potiores sunt hæ: I. Confirmatio Constitutionis Pii. V. de non alienandis & infeudandis Terris & locis S. R. E. III. Moderatio duarum Constitutionum Sixti V. super receptione Novitiorum illegitimorum ad Ordines Regulares. IV. Damnatio sponsionum seu Excommissarum (*) super vita, morte, & futura Electione Summi Rom. Pontificis, ac promotionibus Ecclesiæ Cardinalium. (*) *Qvid excom-*

missæ sint, disce ex ipsa Bulla, ubi Pontifex: Multa *inqvit*, cum ingenti animi nostri dolore sensimus manare ex freqventi sponsionum illarum usu, qvæ *Excommissæ* vulgò dictæ, super futura electione, aut vita & morte Rom. Pontificis, aut promotionibus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium fieri consveverunt. Nam sive rem ipsam, qvæ nedum Ecclesiastica, sed & sacra & merè spiritualis est, spectemus, profanatio qvædam rei sacræ & sacrilegium qvoddam inde propterea committi videtur, dum electionibus & promotionibus sacris, ac plene spiritualibus, sors pecuniarum immiscetur, & turpissimæ nundinationis genus cohæret, sive gravissima peccata earum occasione perpetrari solita, & detrimenta inde proventia, sponsiones hujusmodi, qvæ super prædictis fiunt, omninò damnandas & prohibendas, atq; à Christi fidelium commercio prorsus exterminandas arbitramur. Multi siqvidem cupiditate, aut metu jacturæ pecuniarum illicitis modis, directè vel indirectè, per se vel alium electiones seu promotiones impedire aut retardare conantur. Alii eligendorum aut promovendorum honorem & famam & existimationem, impiis falsis ac prorsus iniqvis detrectationibus aut diffamationibus lædere ac dilacerare non erubescunt. Orationes verò & vota ac pias preces Christiani populi, qvas eo potissimum tempore summo devotionis fervore ex intimo cordis affectu, ab universo fidelium cœtu Deo omnipotenti offerri par esset, ut hujusmodi electionibus ac promotionibus Spiritus S. assisteret, non mediocriter hac de causa impediri, perturbari ac refrigescere necesse est, dum multi temporalibus lucris intenti, aut obliviscuntur, qvæ DEI sût, aut certè desiderant sæpe numero & procurant ut eligantur non ii, qvi optimi sunt, sed ex qvorum electione plurimum lucri se consecuturos animadvertunt. Nec desunt, qvi innumerabiles fraudes ac pernitiosa mendacia, dolos & fallacias comminiscuntur, dum sponsionum pretia augere aut imminuere, callidè & versutè satagunt. Nonnulli qvoq; manifestâ injustitiâ peccant, dum fere certi eorum qvi eligendi aut promovendi sunt, conventiones seu sponsiones ineundo, ab aliis ignorantibus pecunias per fraudem extorqvent. &c. Hic Gregorius suos impensè amavit & curavit. Nepoti suo Paulo Aemilio sondrato Cardinalatum contulit & eodem die 12000 duplarum annua præter magnum Abbatiarum numerum, & præcipua Rom. Curiæ Officia. Cum hoc Cardinale transigebat Pontifex major rem dei partem & omnia negotia ab illis duobus cribrabantur. Sæpe qvoq; illi dicebat Pontifex: *Nepos simole bene: ramenam tuam, priusqvam ego moriar.* Nepoti in Rom. l. 2. c. 11.

Gregor XIV. 1591.

VI. Forma promovendi ex præscripto Concilii Tridentini ad regimen Eccle-

Ecclesiarum Cathedralium, & aliarum dignitatum, de qvibus consistorialiter providetur. VII. De Immunitate Ecclesiarum; qvibusdam exceptis casibus, inviolabiliter observanda. VIII. Moderatio Constitutionis à Sixto V. editæ, contra abortum qvovis modo procurantes & eorum complices. IX. Concessio usus bireti rubri S. R. E. Cardinalibus ex ordinibus Regularium assumtis. *Innocentius* IX. anno 1591. seqvitur, qvi duos tantum menses vixit, duasq; bullas reliqvit. I. Confirmatio & extensio constitutionis Pii V. à Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. probatæ, de non alienandis & infeudandis Civitatibus & aliis locis sedis Apostolicæ. II. Indulta Inclyti Senatus Populiq; Romani de reis non condemnandis vigore alicujus rescripti contra formam juris & non confiscanda legitima filiorum viventibus eorum genitoribus & neq; arbitraria compositione recipienda, in Dataria, pro licentia dandi dotem, supra summam à statuto taxatam. *Clemens VIII.* succedit 1592. vixitq; annos 13. Nepotismi strenuus promotor vid. *Nepotism. Rom. l. 2. c. 12.* Ejus bullæ numerantur 123. qvas exhibet *Tom. III.* Bullar. M. *Cherub.* p. 1. sqq. IV. Approbatio novaq; concessio facultatis fratrum Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemtionis captivorum, in diebus S. Catharinæ, ac Cinerum & Cœnæ Domini, generalem faciendi benedictionē & absolutionem. IIX. Indictio visitationis omnium Ecclesiarum, Monasteriorum & Locorum Piorum Almæ Urbis. IX. Hortatio pastoralis ad alumnos Seminariorum Sedis Apostolicæ & alios, ut in studiorum cursu catholicæ fidei omniumqve virtutum generis progressu perseverent, & indies magis ferventiusq; intendant. X. De bono regimine, rectaq; administratione bonorum & redditnum cujusq; Communitatis locorum ditioni S. R. E. & institutione Congregationis Cardinalium ad cognitionem gravaminum ac litium earundem Communitatum. XI. Confirmatio declaratio & extensio Constitutionum Apostolicarum & Concilii Tridentini, contra pugnantes in Duello publicè vel privatim, Mittentesq; scribentes aut divulgantes chartulas provocatorias, aut scripta qvæ dicuntur Manifesta, eorumq; complices & fautores. XV. Institutio congregationis S. R. E. Cardinalium, super gratiis, & remissionibus bannitorum & criminosorum hominum; status Ecclesiastici, eorumq; complicum & fautorum. XVI. Privilegia pro conclavistis, qvi in Conclavi, in qvo hic Pontifex electus fuit, interfuerunt XVII. Institutio orationis qvadraginta horarum, alternatim & jugiter habenda, in Ecclesiis & piis locis Almæ Urbis ad præscriptam Ecclesiarum & temporis distributionem, cum indulgentiarum concessione. XIX. Approbatio Constit. Pauli IV. & Pii V. circa regres & ordi-

Gregor XIV. 1591.

ordinationes à Judæis ubiq; locorum obſervandas, & expulſio eorundem ab omnibus civitatibus & Terris Status Eccleſiaſt. Româ, Avenione, & Anconâ exceptis. XX. Contra Hebræos tenentes legentesq; libros Thalmudi & alios hactenus damnatos, aut blaſphemias & contumelias in Deum & Sanctos continentes. XXII. Confirmatio gratiarum à Pontiff. Prædeceſſoribus conceſſarum Congregationi clericorum regularium S. Majoli, alias de Somaſcha cum aliorum privilegiorum conceſſione. XXVI. Indulta & immunitates pro mercatoribus etiam Hebræis, ad portum Civitatis Anconæ Status Eccleſiaſtici merces advehentibus, & aliis ibi mercaturæ cauſa domicilium conſtituentibus. Et jurisdictio Conſulum eorum cauſas cognoſcentium. XXVII. Canonizatio S. Hyazinthi Poloni, Profeſſoris Ordinis fratrum Prædicatorum S. Dominici, ejusq; relatio in munerum Sanctorum Confeſſorum & ſuæ feſtivitatis inſtitutio die 16. menſis Auguſti celebrandæ. XXIIX. De Largitione Munerum utriusq; ſexus Regularibus interdicta. XXIX. Approbatio Archiconfraternitatis B. Mariæ de ſuffragio nuper in Urbe inſtitutæ ad orandum pro liberatione animarum in purgatorio exiſtentium. Et conceſſio indulti anno qvolibet unum reum condemnatum è carceribus liberandi, in feſto omnium Sanctorum, vel in die Veneris Sancti. XXXI. Inſtitutio feſtivitatis S. Stanislai Epiſcopi & Martyris, pro die 7. menſis Maji, duplici officio celebrandæ. XXXIV. Inſtructio ſuper aliqvibus ritibus Græcorum, pro Epiſcopis Latinis, in qvorum Diœceſibus Græci vel Albanenſes Græco ritu viventes degunt. XXXV. Inſtitutio Monaſterii ſeu domus Refugii nuncupatæ in alma Urbe, pro virginum honeſtarumq; viduarum educatione, & aliarum mulierum ad honeſtam vitam ſe convertentium probatione. XXXVII. Qvod in crimine aſſaſſinii contra perſonas Eccleſiaſticas, declaratio ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum, & contra milites, aliasq; perſonas Conventus & Hoſpitalis S. Jo. Hieroſolymitani pertineat ad eorum ſuperiores adjuncto Epiſcopo loci, anteqvam Judices ſeculares aliqvam declaratoriam deſuper ferant, vel ad pœnarum executionem deveniant. XXXIIX. Approbatio Pontificalis (*) Romani, pro ceremoniis & ritibus per Eccleſiæ Catholicæ Pontifices obſervandis nuper reſtituti, Abolitioq; aliorum omnium Pontificalium.

Clem. IIX. 1596.

(*) Hoc Pontificale proſtat Antverpiæ in officina Plautini excuſ. Rubronigr. Conſtat tribus partibus. Ne & hoc ignores, benevole Lector, qvia non facile obvius liber, paucis accipe capitum per ſingulas partes inſcriptiones: *Prima Pars* agit De confirmandis. p. 1. de ordinibus conferendis. p. 4. de clerico faciendo. p. 10. de minoribus ordinibus. p. 13. de ordi-

Digitized by Google

ordinatione ostiariorum. ibid. de ordinatione Lectorum. p. 15. de ordinatione Exorcistarum. p. 17. de ordinatione Acolythorum. p. 19. de sacris ordinibus in genere. p. 21. de ordinatione Subdiaconi. p. 22. de ordinatione Diaconi. p. 29. de ordinatione Presbyteri. p. 40. de consecratione electi in Episcopum. p. 56. Examen. p. 62. de Pallio. p. 86. de Benedictione Abbatis. p. 89. de Benedictione Abbatis auctoritate Apostolica. p. 97. de Bened. Abbat. auctoritate Ordinarii. p. 121. de benedictione Abbatissæ. p. 125. de benedictione & consecratione Virginum. p. 136. Anathema contra molestantes bona monialium, vel eas ad malum inducentes. p. 160. de benedictione & coronatione Regis. p. 163. de benedictione & coronatione Reginæ. p. 174. de bened. & coronat. Reginæ solius. p. 181. de bened. & coronat. Reginæ ut regni Dominæ. p. 182. de bened. & coronat. Regis in consortem elect. p. 194. de benedictione novi militis. p. 195. de creatione militis regularis. *Parte secundâ* agitur, de benedictione & impositione primarii lapidis pro Ecclesia ædificanda. p. 199. de Ecclesiæ dedicatione seu consecratione. p. 209. de altaris consecratione. p. 228. de allocutione Episcopi ad fundatores Ecclesiæ super debita donatione Ecclesiæ. p. 247. de benedictione tobalearum, vasorum, & ornamentorum Ecclesiæ & altaris consecratorum. p. 280. de altaris consecratione, qvæ fit sine Ecclesiæ dedicatione. p. 286. de altaris consecratione, cujus sepulchrum reliqviarum est in medio summitatis stipitis. p. 314. de altaris portatilis consecratione. p. 316. de benedictione Cœmeterii. p. 327. de Reconciliatione Ecclesiæ & Cœmeterii. p. 340. de Reconciliatione Cœmeterii sine Ecclesiæ reconciliatione. p. 352. de consecratione patinæ & calicis. p. 355. de benedictione Sacri dotalium indumentorum in genere. p. 357. Specialis benedictio cujuslibet indumenti. p. 358. de benedictione mapparum seu linteaminum sacri Altaris. p. 358. de benedictione corporalium. p. 359. de benedictione novæ crucis. ibid. de benedictione crucis pectoralis. p. 364. de benedictone Imaginis B. Mariæ Virg. p. 364. de benedictione imaginum aliorum Sanctorum. p. 367. de benedictione Sacrorum vasorum & aliorum ornamentorum in genere. p. 368. de benedictione Tabernaculi s. vasculi pro sacrosancta Eucharistia conservanda. p. 369. de benedictione capsarum pro Reliqviis & aliis sanctuariis includendis. p. 369. de benedictione signi vel campanæ. p. 371. de benedictione & impositione crucis proficiscentibus in subsidium & defensionē fidei Christianæ, seu recuperationem Terræ sanctæ. p. 384 de benedictione armorum p. 386. de benedictione ensis, ibid. de benedictione & traditione vexilli bellici, p. 387. *Tertia pars* agit de pu-

Clem. IIX. 1598.

de publicatione Festorum mobilium in Epiphania Domini p. 389. de exPulsione publicè pœnitentium ab Ecclesia, in Feria qvarta Cinerum. p. 391.
Clem. VIII. 1596. de reconciliatione pœnitentium, qvæ fit in 5. feria Cœnæ Domini. p. 396. de officio in feria 5. cœnæ Dominì, cum benedicitur oleum Catechumenorum & Infirmorum & conficitur chrisma. p. 410. Ordo ad celebrandam Synodum. p. 427. Ordo suspensionis, reconciliationis, depositionis, dispensationis, degradationis & restitutionis sacrorum ordinum. p. 448. Degradationis forma. p. 454. Degradatio ab ordine Pontificali. p. 457. Degradatio ab ordine Presbyteratus. p. 458. Degradatio ab ordine Diaconatus. p. 459. Degradatio ab ordine Subdiaconatus. ibid Degradatio ab ordine Acolythatus. p. 460 Degradatio ab ordine Exorcistatus p. 460. Degradatio ab ordine Lectoratus ibid Degradatio ab ordine ostiariatus. Degradatio à prima Tonsura. 461. Ordo excómunicãdi & absolvẽdi. p. 462. ordo ad reconciliandum apostotam, schismaticum vel hæreticum. p. 469. De itineratione Prælatorum p. 473. ordo ad recipiendum processionaliter Imperatorem. p. 486. ordo ad recipiendum processionaliter Regem. p. 487. ordo ad recipiendum processionaliter Principem magnæ potentiæ. p. 489. ordo ad recipiendum processionaliter Imperatricem vel Reginam. p. 491. ordo ad recipiendum processionaliter Principissam magnæ potentiæ. p. 492. De officio, qvod post Missam solemnem pro defunctis agitur. p. 493. de scrutinio serotino, qvo antiqvi utebantur, anteqvam electus in Episcopum consecraretur. p. 501. de officio Psalmistatus. p. 501. de barba tondenda p. 521. Seqvuntur porro Constitutiones.

XXXIX. De Executione Concilii Tridentini contra Regulares non subditos Episcopo extra claustra notoriè delinqventes. Et, de pœnis eorum Superiorum illos punire negligentium. XLII. Qvod Itali extra Italiam non habitent in locis ubi liber & publicus cultus sive usus Catholicæ religionis non existat. XLIII. Contra Monachos Congregationis Cammaldulensis Ordinis S. Benedicti, ejus officia & dignitates ambientes & eorum complices. LII. Acceptatio devotionis Ducatus Ferrariæ, mox recuperati, ejusqj & redditaum incorporatio Rever. Cam. Apost. ac subjectio Bullæ Pii V. de terris R. E. non infeudandis. LV. De luctuosa Tyberis inundatione in Urbe & ejus districta, indictioneqj publicarum supplicationum ad divinam misericordiam implorandam. LVII. Qvod Archiepiscopi & Episcopi oleum sanctum exhiberi faciant ordini B. Mariæ de Monte Carmelo pro ministranda extrema unctione ejusdem ordinis infirmis. LVIII. Indictio sanctissimi Jubilæi pro anno 1600. qvo Anni sancti conceditur plenaria remis-

Digitized by Google

lorum ac S. Joannis Lateranenſis & B. Mariæ Majoris de urbe. Et ſuſpenſio aliarum indulgentiarum durante d. Anno. LIX. Inſtitutio Rotæ in civitate Ferrariæ Status Eccleſiaſtici ad decidendas cauſas ejus civitatis & Territorii, cum indultorum conceſſione. LXI. Hortatio paſtoralis ad Epiſcopos Regni Galliæ, ut pace jam compoſitâ inter Regem Galliæ & Hiſpaniarum, eorum muneri, animarumq; ſaluti & Catholicæ fidei augmento ardentius de cætero incumbant. LXIX. *Ceremonialis Epiſcoporum* ad officia divina rite celebranda, aliasq; functiones itidem peragendas reformatio & approbatio, cum antiqvorum permiſſione, in his, qvæ illi non contrariantur. LXXII. *Privilegia* pro *Agricultoribus* in agro Romano. Et prohibitiones, ne Barones bannimenta (*) circa Agriculturam promulgent, & ſubditos impediant extra eorum ſtatum, alienos agros conducere, colere, & ſeminare. *Clem. VIII. 1196.*

(*) *Bannimenta* ſunt mandata, decreta anathemate munita. *Sommer. Gloſſar.*

LXXIII. Inſtitutio *Collegii Scholarium nationis Scotiæ in urbe*, piè in orthodoxa fide, bonarum artium ſtudiis inſtruendorum, eum reddituum aſſignatione. LXXIV. *Ordinationes circa acceſſum Regularium in Japonicas & adjacentes Chinæ & Indiæ Orientalis Inſulas prædicandi* aut docendi cauſa. LXXVI. In cauſis *ad ſanctam inqviſitionem hæreticæ pravitatis* ſpectantibus, Judices & Officiales *gratis omnia expediant*. Et mandata Univerſalis inqviſitionis Romanæ omninò exeqvantur, ejusq; literis qvàm primum reſpondeant. LXXXVI. *Breviarij Romani* juſſu Pii V. olim reſtituti & editi, & deinde perperam in aliqvibus immutati, iterata reſtitutio, cum permiſſione Breviariorum jam impreſſorum, & prohibitione iſtud aliter de cætero imprimendi. LXXXIIX. Ampliatio Conſtitutionis Gregorii XIII. *circa depoſita apud montem Pietatis* de urbe facienda. Et jurisdictionis conceſſio illius Protectori & Judici in cauſis ipſius Montis intereſſe concernens. LXXXIX. *Prohibitio* iterataq; damnatio *operum Caroli Molinei* hæretici, cum revocatione licentiarum illa legendi & retinendi, qvibuscunq; etiam à ſupremis Inqviſitoribus conceſſarum, & cum inhibitione ne cuiqvam de cætero, præterqvam à S. Pontifice concedantur. XCVII. Innovatio Conſtitutionis Pauli IV. *contra negantes Trinitatem*, *aut* divinitatem Jeſu Chriſti, vel ejus conceptionem de Spiritu S. vel mortem pro noſtra redemtione, *aut* Virginitatem Beatiſſimæ Virginis Mariæ adjectâ formâ, ipſam conſtitut. publicandi, ne de cætero illius ignorantia allegari poſſit. CIIX. *Miſſalis Romani* à Pio V. editi, iterata *reſtitutio & approbatio*.

§. CIX. *Paulus V.* anno 1605. Pontificatum capeſſit. Sedit annis
Paulus V. 1605. 15. menſ. 8. dieb. 13. Sub hoc Pontifice anno ſcil. 1605. d. 15. Novemb. detegitur conjuratio ſulpharea, ubi pyrio pulvere 36. doliorum curiæ ſuppoſito Rex, poſteritas & Senatus tollendi obſtetricantibus Garnetto & Greenvvello Jeſuitis & aliis, vid. Læti Compend. Hiſtor. p. 636. Calviſ. ann. 1605. Jacob Auguſtus Thuanus ſecundum omnes circumſtantias ad ann. 1605. immane hoc narrat facinus, ex qvo hæc habeto: Nunc horrendam & ab omnibus æqve damnatam conjurationem contra magnæ Britanniæ Regem initam, qvæ ſub exitum hujus anni detecta, ſeqventi anno morte conjuratorum oppreſſa eſt, continuâ narratione exeqvemur: Ad libellum ſupplicem pro libertate conſcientiarū à majorum religioni addictis in proximis Comitiis oblatum, & à Rege rejectum, fama erat alium his proximis, qvæ jam aliqvoties dilata erant, porrectum iri, qvi non repulſæ, ut prior, periculum, ſed conceſſionis vel ab invito extorqvendæ neceſſitatem adjunctam haberet. Itaq; qvi regni negotia ſub principe generoſo ac minimè ſuſpicioſo procurabant, nihil pejus veriti, in eo laborabant, ut petitiones, & iis adjunctam neceſſitatem eluderent. Verum non de gratia, de qva deſperabatur dennò obtinenda, ſed de repulſa illa vel cum regni exitio, qvod minimè rebantur illi, vindicanda inter conjuratos agebatur. Principia ab Eliſabethæ ultimis temporibus repetantur. Tunc enim, ſicuti ex probationibus ac confeſſionibus poſtea conſtitit, Robertus Winterus, cui ſe Oſvvaldus Tesmondus, qvi & Greenvvellus è ſodalitio Jeſuitico, comitem addit, ex conſilio Heinrici Garnetti ejusdem ſodalitii in Anglia præpoſiti, & Roberto Catesbio, & Franciſco Treshamo è nobilitate inſtigantibus nomine Catholicorum in Hiſpaniam ablegatus clam fuerat, cum commendatitiis ad Arturum Cres-vvellum ex eodem ſodalitio in Hiſpania degentem literis & mandatis ad Regem, qvorum hæc ſumma erat, ut exercitum in Angliam denuò ſummitteret, cui advenienti Catholici in armis præſto eſſent, interim penſiones annuas aliqvibus Catholicis è nobilitate aſſignaret. Præterea Regi inſinuaret, plures in Anglia eſſe nobiles, ac militares, viros præſentiū rerum pertœſos, qvi facilè ſublevatâ eorum inopiâ ad partes ſuas pertrahi poſſent. In transmittendo exercitu, cum præcipua difficultas eſſet ab eqvis, curaturos Anglos ut ad omnes occaſiones bis mille eqvos inſtructos habeant, ea de re interventu Cresvvelli cum Petro Franceſa Philippi ab epiſtolis, & Franciſco Sandovallio Lermæ duce in arcano actum eſſe, & illum rem Philippo gratiſſimam fore affirmaſſe, & operam ſuam prolixè detuliſſe; conveniſſe etiam inter eos de loco appulſus; nam ſi majores copiæ eſſent

essent, Cantium & Essexiam; si minores, Milfordum in Vallia opportunissima ad exscensionem visa. A Philippo & promissa per Mirandæ comitem decies centena aureorum cio in illam expeditionem, his promissis oneratus Winterus in Angliam rediit, & qvid egisset Garnetto, Catesbo & Treshamo exposuit. Hæc superstite Elisabethâ, qvæ cum sub id decessisset, Christophorus Wrigthius rei conscius propriè in Hispaniam mittitur, qvi morte Reginæ nunciatâ, negotium de pensionibus & expeditionem urgeret, eodem missus Bruxellis à Guielmo Stanleio, Hugone Owveno, & Balduino è Jesuitico sodalitio Guido Favvkius cum literis ad Cresvvellum, ut rem acceleraret. Ei in mandatis datum, ut Philippo significandum curaret, duriorem sub Rege novo Catholicorum conditionem fore, qvam sub Elisabetha fuerat, proinde à tam laudabili inceptione nō desisteret. Ad Milfordū patere Spinolæ triremibus commodissimam exscensionem; verum res cum Reginæ morte mutaverunt, & Philippus regiè respondit, se petitionibus eorum amplius attendere non posse, qvippe missis in Angliam, qvi de pace cum novo Rege agant, legatis; itaq; re cum Philippo desperatâ, conjurati ad extrema consilia devolvuntur, & ante omnia conscientiam instruunt, eâq; instructâ ad faciendum audendum obfirmant animum. Sic autem à Theologis suis differebatur; Regem deponere, regna concedere penes supremum Ecclesiæ judicem esse; atqvi hæreticos omnes ipso jure extra communionem positos diris fidelium proscriptionibus separari & qvotannis in cœna Domini à Pontifice excommunicari, idq; locum habere non solùm in hæreticis professis sed etiam occultis, qvippe qvi cum ipso jure excommunicati censeantur, in pœnas àprofessis ipso facto promeritas incidant, ex eo seqvi Reges aut alios principes Christianos, si in hæresin incidant, deponi posse, & subditos eorum dominio protinus liberari, nec jus illud recuperari posse etiamsi Ecclesiæ reconcilientur. Ecclesiam communem omnium parentem nemini ad eam redeunti claudere gremium cum dicitur, adhibitâ distinctione interpretandum esse, modò non sit ad damnum & pegnum. Nec solum ad principes hac labe infectos pœnam extendi, sed etiam ad eorum filios, qvi à regni successione ob vitium paternum pelluntur, hæresin qvippe loram & morbum hæreditarium esse, atq; ut diserтius res exprimatur, regnum amittere, qvi Religionem Romanam deserit, diris illum devoveri, abdicari, proscribi, nec unqvam ipsum aut illius posteros in regnum restitui. Qvoad animam à solo Pontifice posse absolvi. His se rationibus cum satis tutos intus existimarent, munimenta

Paulus V. 1605.

externa conjurationi qværere cœperunt, atq; inprimis ſecretum, qvod confeſſionis fide & ſacramenti ſumptione obſignarunt, in id conceptum
Paulus V. 1605. inter eos ſacramentum, qvo per S. Trinitatem & ſacramentum mox ſumendum fidem obligant, ſe nunqvam conſilium directè vel indirectè verbo aut circumſtantiis ſibi communicandum declaraturos, nec ab illius executione deſtituros, niſi factâ à ſociis poteſtate. Ita ad facinus non ſolum licitum & laudabile, verum etiam meritorium à Theologis ſuis auctorati acceſſerunt, coram Johanne Gerardo ex illo ſodalitio id præſtitum, in id poſt confeſſionem S. S. altaris ſacramento procurati, Majo proximo, primum ex conjuratis qvinqve Robertus Catesbius, Thomas Winterus, Thomas Percius comitis Nortumbriæ gentilis, Johannes Wrigthius, & is, qvem dixi Favvkius è Flandria evocatus. Catesbius auctor Tragœdiæ, non hunc aut illum aut ſingulos carpendos, ſed univerſos ſimul & eodem tempore conſpiratione amplectendos cenſebat. Sic enim apud ſe cogitabat, Regẽ ſolum multis modis tolli poſſe, ſed nihil agi ſuperſtite principe & Eboraci duce, rurſus iis ſublatis, parum profici, ſtante Senatu tam vigili, tam ad omnes caſus intento, & ut Senatus aut præcipui ex eo tolli poſſent, ſuperare magnates regni, tot prudentes viros, tot præpotentes comites, eidem ſectæ addictos, qvibus obſiſti vix poſſet, & qvi auctoritate ſuâ, opibus & clientelis pares eſſent, ſi caſus ferat, ipſi per ſe rebus inſtaurandis. Itaq; non per ſpiramenta, ſed uno ictu cunctos abſorbendos, & ſimul ac ſemel tam laudabili conatu, ut ad exitum perduci poſſit, defungi oportere. Veſtmonaſterii domus eſt antiqva præcipuæ dignitatis, ac veneratione ſacrâ, in qva Comitia regni celebrari ſolita, qvod vulgò voce à nobis ſumptâ Parlamentum vocant, ad ea Rex cum familia maſcula, ſecretioris conſilii Epiſcopi, proceres, nobilitas Anglicana, primarii Magiſtratus, & inferiore loco ex provinciis delegati, ex civitatibus, oppidis, municipiis, pagis deniq; ſapientiſſimi conſultiſſimiq; viri conveniunt. Hic opportunum Catesbio viſum, tamdiu rococtum, conſilium tandem exeqvi, & acto cuniculo, ſubjectâq; magnâ vi pulveris nitrati, univerſos, qvi ſinguli vix capi poſſent, cum Rege & familia ejusdem ruinæ involvere ruderibus. Detectæ hæ molitiones ſunt Montaqvilio incerto autore & latore, ſtudiò ita compoſita Scriptura, ut vix alicubi legi poſſet nõ dies, non inſcriptio, non ſubſcriptio appoſita (Thuan. p. 1136.) Inqviritur magnâ & curâ & diligentiâ, & comperta eſt conjuratio. Detectâ conjuratione inter gaudia publica Rex graviſſimam orationem habuit, celebrans DEI miſericordiam. Facinoroſi plectuntur &c. Precatio agoniſtica Garnetti erat: Maria mater miſericordiæ miſerere mei. De porten-

portentosa spica Garnetti vid. Hülsemann. Manuale An. 902. *Sub hoc etiam Pontifice*, id est, anno 1618. *Julius Cæsar Vaninus*, qvem Gramondus *Lucilium Vaninum* vocat innotuit famosus libro, qvem hoc titulo inscripsit: *Amphitheatrum æternæ providentiæ Divino-magicum, Christiano-Physicum, nec non Astrologico-Catholicum, adversus veteres Philosophos, Atheos, Epicureos, Peripateticos & Stoicos. Autore Julio Cæsare Vanino, Philosopho, Theologo ac utriusq; Juris Doctore. Lugdunis 1615.* De qvo hæc habet *Gramondus* lib. 3. Hist. Gall. p. 209. seqq: *Eodem fermè diebus Parlament. Tolosani placito* damnatur *Lucilius* » *Vaninus*, apud plerosq; pro Hæresiarcha habitus, mihi pro Atheo: neq; » enim hæresiarcha qvi Deum negat: medicinæ in speciem professor erat, » re seductor incautæ juventutis. Illi in irrisum sacra & religiosa; Christi » humanitatem execrabatur, Deum ignorabat, sorte omnia fieri existi- » mabat; naturam pro matre optima & omnium autrice adorabat, ut » dici posset ex multis unus error, qvem pervicaciter profitebatur Tolosæ » loco sancto. Et ut novis allicimur, præcipuè dum caluit prima adole- » scentiæ sangvis, statim errorum sequaces habuit non paucos ex iis, qvos » Schola recens dimiserat. Gente Italus, literarum rudimentis Romæ im- » butus, Philosophiæ & Theologiæ incumberat magnâ spe, cum ad impia » & sacrilega prolapsus, sacrum sacerdotii characterem polluit libro in- » fami, qvem scripsit in hunc titulum: *de Arcanis naturæ*. Ob crimen, cujus » in Italia reus erat, in Galliam profugus Tolosam venit. Non alibi in hæ- » reses armantur severius leges, & qvanqvam Calvinistis fides publica edi- » cto Nannetico debetur, qva mutuò connectitur habendis simul commer- » ciis, & unà administrandis rebus nunqvam se Tolosæ credidere sectarii, » qvo fit, ut una inter Galliæ urbes, Tolosa immunis sit hæreticâ labe, ne- » mine in civem admisso, cujus sit suspecta Sedi Apostolicæ fides. Deli- » tescit *Vaninus* per tempus, donec illum libido in gloriam adigit, ut fidei » Catholicæ arcana vulgaret in problemata, primum, dein in irrisum. » Statim altâ admiratione defigi adolescentes, qvibus inter nova placent » maximè, qvæ probantur paucis; mirari qvæcunq; diceret, imitari & se- » qvi. Postulatus corruptæ per novum dogma juventutis in vincla conji- » citur, Catholicumq; se orthodoxum mentitus, differt, qvam meruerat, » pœnam, jamq; probatione ambiguâ dimittebatur; cum *Franconus* (vir » prosapiâ illustris, vel uno hoc indicio vita probissimus) negatum sibi à » Lucilio persæpe Deum, dataq; objicit in ludibrium fidei arcana Chri- » stianæ: committitur reo testis & sustinet, sistitur Senatui audiendus de » more reus; in sella sedet, rogatusq; de Deo, qvid sentiat, respondet: *Coli* » *sibi in Trinitate unum qvalem adorat Ecclesia orthodoxa. Deum planè convin-* *Paulus V. 1618.*

cere naturam ſuam. Hæc cum diceret, fortuitam è terra paleam legit, manuq; ad judices protensâ, *hæc*, inqvit, *jubet ut credam Deum eſſe; dein ad* pro-
Paulus V. 1618. videntiam prolabitur: *ut jactum in terram ſemen ut elanguiſſe viſum & mori, ut ex putrefacto albeſcit, ut viret & naſcitur, ut ſenſim creſcit, ut adoleſcit rore matutino, ut luxuriat infusâ largius deſuper aqvâ, ut in ariſtas armatur prohibendis per ſpicula avibus, ut in ſtipulam erigitur & frondeſcit, ut flaveſcit provectius; demiſſoq; ut ſupercilio langvet, donec moritur; ut poſtmodum triturarur, ſeparatoq; ut a palea fructu, grano homines, paleâ vivunt animantes uſui hominum debitæ*; unde concludebat, Deum eſſe naturæ autorem. Qvod ſi id totum fieri à natura objiciebatur, regrediebatur ab hoc grano ad proximè accedens in hunc modum: *ſi id ſeminis natura produxit, qvis immediatè proximum? ſi & illi debita ex natura proceſſio, qvis antecedens? donec ad primum veniret, qvod neceſſarium eſt fuiſſe creatum, cum non eſſet à qvo produceretur; naturam creationis incapacem eſſe probabat multis: Ergò Deus eſt creator omnium.* Hæc Lucilius in oſtentationem Doctrinæ, aut metu magis, qvam ex conſcientia. At enim qvia probationibus planè convincebatur, ſolenni placito poſt exactum in lite inſtruenda ſemeſtre, capitali judicio condemnatur. Vidi ego dum plauſtro per ora vulgi traducitur illudentem Theologo è Franciſcanis, cujus cura mollire ferocitatem animi obſtinati. Fruſtraneum eſt viro deſperato ſubſidium qvod momento tranſigitur: ſatius foret ſtata temporum intervalla concedi condemnatis, qvo vomitis ira & ultione reſipiſcerent. Apud Gallos condemnato ſtatim innoteſcit ſententia, & dum implacidâ mortis imagine horreſcit totus, rapitur in patibulum: melius Hiſpani & reliqvi Europæi, qvi temporum ſpatia concedunt condemnatis, qvantcũ ſatis molliendo mortis horrori, abluendisq; per pœnitentiam meditatâ onfeſſione noxis. Lucilius ferocitate contumax, dum in patibulum trahitur, monachi ſolatium aſpernatus, objectam crucem averſatur, Chriſtoq; illudit in hæc eadem verba: *Illi in extremis prætimore imbellis ſudor, ego imperterritus morior.* Falsò ſanè imperterritum ſe dixit ſceleſtus homo, qvem vidimus dejectum animo, philoſophiâ uti peſſime, cujus ſe mentiebatur profeſſorem. Erat illi in extremis aſpectus ferox & horridus, inqvieta mens, anxium qvodcunq; loqvebatur; & qvanqvam *philoſophicè mori* ſe clamabat identidem: finiiſſe ut brutum nemo negaverit. Anteqvam rogo ſubderetur ignis, juſſus ſacrilegam lingvam cultro ſubmittere, negat, neq; exerit, niſi forcipum vi apprehenſam carnifex ferro abſcindit; non aliàs vociferatio horridior, diceres mugire ictum bovem, reliqva abſumſit ignis; in aërem ſparſi cineres. Hic *Lucilij Vanini* finis, cui qvanta Conſtantia fuerit, probat belluinus in morte clamor. Vidi ego in cu-

in custodia, vidi in patibulo, videram anteqvam subiret vincula; flagitiosus in libertate & voluptatum sectator avidus, in Carcere Catholicus, in extremis omni Philosophiæ præsidio destitutus, amens moritur; vivens arcana naturæ sectabatur, medicumq; sapiebat, magis qvam Theologum, qvamqvam pro Theologo audiri amabat, capta cum ipso supellex omnis, inventusq; incluſus vase crystallino immanis inter aqvas bufo: objicientibus veneficium, respondit ex vivo bufone postqvam, ad ignem liqvatus fuerit, malo remedium esse aliàs lethali. In carcere sacramentis frequenter utebatur dissimulans astutè conscientiam, ubi videt ereptam spem vitæ, larvam exuit, qvalisq; vixerat moritur. *Hactenus Gramondus.* *Paulus V. 1618.*

Nepotismi studiosissimus fuit promotor, ut & antecessor V. *author. Nepotismi.* Rom. l. 2. c. 13. Bullas & *Constitutiones* edidit Paulus V. Pontifex 119, qvarum potiores videbimus. I. Jubilei indictio ad divinam opem, prò salutari Ecclesiæ Catholicæ regimine & præsentibus necessitatibus implorandam. III. Indulta & privilegia pro Conclavistis postremorum Conclavium, in qvorum primo Leo XI. & in secundo hic Pontifex pronunciatus fuit. IX. De certo religiosorum numero cuicunq; monasterio, conventui ac Domui regulari præfigendo. XLI. Erectio ordinis militaris sub titulo habitu & regula Beatæ Mariæ Virg. de monte Carmelo in Gallia, qvam Henricus III. Franc. Rex ad S. R. E. exaltationem & Hæresium extirpationem, ex bonis suis merè laicalibus institui postulavit. Nec non ordinationum præscriptio, pro feliciori regimine ejusdem Ordinis. XLII. Qvod Rex Franciæ perpetuus Administrator militaris ordinis S. Spiritus, etiam exteros Catholicos, ad militiam admittere possit. Et tam ipse, qvam alii ejusdem militiæ sacramentum Eucharistiæ, infra octavam ante generalem ejus congregationem & ad habitus admissionem sumere debeant. XLIII. Qvod sacrum opus, agnus DEI in cera signandi & fractum renovandi, perpetuò spectet ad Monachos duntaxat congregationis B. Mariæ Fulien. in Urbe, Cistercienſis ordinis S. Benedicti. LII. Contra Mulieres ingrediendi monasteria monialium licentiis abutentes. LIV. Qvod fratres Cappucini sunt verè fratres Minores S. Francisci ejusq; filii, & eorum constitutiones ejusdem S. Francisci Regulæ consentaneæ sunt. LXIII. Excommunicatio & anathematizatio qvorumcunqve hæreticorum, eorumq; fautorum ac schismaticorum, vel Ecclesiasticam libertatem lædentium, aut qvoqvo modo dispositis in hac bulla, de more in die Cœnæ Domini publicari solita contravenientium. LXV. De Magistris Lingvarum Hebraicæ, Græcæ, Latinæ & Arabicæ à Regularibus in suis studiis habendis. LXXI. Reformatio tribunalium Almæ Urbis & ejus offici-

officialium. LXXII. Taxa Notariorum & Officialium Almæ Urbis. LXXIV. Revocatio omnium licentiarum Monaſteria Monialium ingrediendi, aut cum eis converſandi, mulieribus hactenus conceſſarum. *Paulus V. 1618.* LXXVII. Apoſtolica benedictio ad Petrum Patriarcham Maronitarum Antiochenum, facultasq; ei tributa, omnes Catholicos Maronitas benedicendi, cum Indulgentiarum elargitione. LXXXI. Regimen & adminiſtratio Scholarum Piarum in alma Urbe ad pauperes gratis erudiendos inſtitutarum & ubicunq; inſtituendarum; Congregationi Clericorum ſecularium B. Mariæ perpetuò demandatur ipſaq; Congregatio B. Matris DEI de cætero nuncupari decernitur. LXXXII. Prohibitio de pecuniis montium Pietatis Status Eccleſiaſtici, ad alium qvam ab eorum erectione deſtinatum uſum, absq; Sedis Apoſtolicæ licentia, qvocunq; modo diſponendi. LXXXV. Conſtitutio Ritualis Romani in adminiſtratione Sacramentorum, aliisq; Eccleſiaſticis functionibus, inviolatè ſervandi. XC. Qvod ſuperioribus Ordinum mendicantium liceat eorum religioſos etiam per aliam viam, qvàm per Luſitaniam ad Japonicas & alias Indiarum Orientalium regiones, prædicandi aut Chriſtianam fidem docendi cauſa transmittere, ſervatâ in reliqvis formâ Conſtitutionis Clementis VIII. XCII. Confirmatio Conſtitutionum Congregationis Clericorum ſecularium de Oratorio nuncupatæ, & à B. Philippo Nerio in Urbe fundatæ. Et prohibitio, ne qvævis Congregatio ordinationes ſub denominatione dicti B. Philippi promulgare, aut ejusdem inſtituti domos in urbe inſtituere poſſit. XCVII. Innovatio Conſtitutionum à Sixto IV. & Pio V. de Conceptione B. Mariæ Virg. editarum. Impoſitioq; majorum pœnarum in transgreſſores, à Locorum Ordinariis & hæreticæ pravitatis Inqviſitoribus puniendos. XCIIX. Inhibitio, ne monachi Ordinis S. Benedicti, Congregationis Cæleſtinorum, dignitates, gradus & officia, ſeculari favore & illicitis viis procurent, pluribus in eos eorumq; fautores pœnis indictis. C. Congregationis fratrum Joannis Dei in Italia pridem inſtitutæ, & Hoſpitalia Germaniæ, Galliæ & Poloniæ, comprehendendis in veram Religionem erectio ſub tribus votis ſubſtantialibus, & qvarto de juvandis infirmis & Regula S. Auguſtini. CI. Erectio Congregationis Clericorum Pauperum matris DEI & Scholarũ Piarum ad Pauperes Scholares piè & absq; ullo præmio docendos & erudiendos. CII. Qvod fratres Minores Conventuales Ordinis S. Franciſci ſemel in menſe, primâ die non impeditâ alio feſto novem lectionum officium de ipſo S. Franciſco, prout recitatur in die feſto ejusdem, recitare poſſint & valeant. CIV. Jubilæi indictio ad divinam opem in præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus implo-

Digitized by Google

implorandam. CV. Prohibitio qvod in actibus publicis asseratur B. Mariam Virginem in peccato originali fuisse conceptam. CXII. De Magistrorum Ceremoniarum aliorumq; officialium S. R. E. Cardinalium Collegii Emolumentis & Privilegiis. CXV. Jubilæi indictio ad divinam opem in præsentibus Ecclesiæ necessitatibus implorandam. CXVIII. Beatificatio Thomæ à Villanova, ordinis eremitarum S. Augustini Professoris & Archiepiscopi Valentini, cum officio & missa de communi confessoris Pontificis. CXIX. Beatificatio Francisci Xaverii, Sacerdotis Societatis Jesu, cum facultate recitandi officium ac celebrandi missam de cõmuni confessoris non Pontificis, qvotannis die 2. Decembris. *Paulus V. 1616.*

§. CX. *Gregorius XV.* coronatur 1621. vixit annis 2. mens. 5. d. 1. Tribus post assumtionem suam diebus creavit Cardinalem Ludovicum, Ludovisium Nepotem ex fratre—Eodem qvoq; die multa alia officia magna honoris & lucri tam Romæ qvam extra Romam diversis Nepotibus, & cognatis donavit-Moderabatur Cardinalis Ludovisius totius Regiminis Pontificii molem, & Patruum ab ipso non ipsum à Patruo dependere dici poterat, & eorum qvæ faciebat, Pontifici nil communicabat, qvin si aliqvando Pontifex curiositatis gratia interrogabat, qvo pacto res gererent; Nepos verbis qvasi elatis respondebat: Qvid qværitis vos his tumultibus ingerere, *edite, bibite, & permittite vobis servire.* Auth. Nepotism. Rom. l. 2. c. 14. *Bullæ* ejus numerantur so. I. Privilegia & Indulta pro Conclavistis, qvi interfuerunt conclavi, in qvo iste Pontifex electus fuit. II. Indictio universalis Jubilæi ad divinum auxilium sui Pontificatus pro salutari Catholicæ Ecclesiæ regimine implorandum. VI. Privilegia, Indulta, Gratiæ, Facultates, Exemptiones concessæ Cubiculariis, qvi sanctitati suæ inserviebant. XIII. De electione Summi Romani Pontificis. XVIII. De exemtorum Privilegiis circa animarum curam & Sacramentorum administrationem Sanctimonialium monasteria, & prædicationem verbi DEI. XIX. Approbatio Ceremonialis continentis usus electionis summi Romani Pontificis seriò observandi & nullo pacto immutandi. XXIV. Qvod festum S. Annæ Matris Mariæ Virginis de præcepto ubiq; observetur. XXVI. Erectio sacræ congregationis S. R. E. Cardinalium, nec non Prælatorum ac Regularium Virorum de Fide Catholica propaganda, unà cum proventuum assignatione, privilegiorumq; concessione, & præcipuè qvod Scripturæ gratis dentur. XXIIX. Contra hæreticos in locis Italiæ & insularum adjacentium qvovis prætextu commorantes, eorumqve fautores. XXIX. Ampliatio & declaratio prohibitionis asserendi B. Mariam Virginem conceptam fuisse in *Gregor. XV. 1621.*

pecca-

peccato originali. XXX. Qvod in excommunicationem & cenſuras Eccleſiaſticas non incurrant, qvi frumenta & alias hujusmodi Annonæ ſpecies, extra Statum Eccleſiaſticum certis caſibus extrahunt. XXXII. Privilegia & indulta Patriarcharum, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum in Capella Sanctitatis ſuæ aſſiſtentium. XXXIX. Inſtitutio feſtivitatis S. Joachimi parentis Beatiſſ. Mariæ Virg. ſub duplici officio d. 20. Martii qvotannis celebrandæ, & in Breviario & Miſſali & Kalend. impoſterum imprimendis, deſcribendæ. XL. Revocatio qvarumcunqve Licentiarum legendi & habendi qvomodolibet libros prohibitos qvibuscunq; perſonis ab omnibus, etiam Rom. Pontificibus conceſſarum... XLVI. Contra maleficos & ſortilegos cum diabolo pactum facientes, à fideqve apoſtatando alios lædentes. L. Comprobatio erectionis Noviatus Fratrum Congregationis Jeſuatorum S. Hieronymi in domo regulari S.S. Joannis & Pauli de Urbe à Petro Card. Aldobrandino illius Protectore pro regularis diſciplinæ reſtitutione & conſervatione nuper inſtituti. Sub his duobus pontificibus agitabatur controverſia inter Dominicanos & reliqvos Ordd. *de immaculata conceptione B. Virginis.* Sed manſit indeciſa. Vide Legationem Philippi III. & IV. Regnum Hiſpan. ad Paulum V. & Gregorium XV. deſcriptam à *Luca Waddingo Hiberno Rivet.* Apolog. pro Virg. M. p. 20. ſq. *Dorſcheus* Antikirch. p. 36. ſqq. Pentadec. Diſp. 3. §. 57. Circumfertur Officium de immaculata conceptione B. Virginis, Viennæ excuſum; in qvo libello qvam plurimæ blaſphemæ repeliuntur compellationes p. 2. Heilige Jungfrau ſteh mir bey / mach mich von meinen Feinden frey. p. 3. O Königin der gantzen Welt / Im Himmel und auff Erden / vor allen Jungfraun auſſerwehlt / hilff daß wir ſeelig werden. p. 51. O Jungfrau Königin der Jungfrauen / höchſter Tempel der heiligen Dreyfaltigkeit / ein Spiegel der Engeln / eine Leiter aller heiligen / und die gewiße Zuflucht der Sünder / zeige uns an unſerm letzten End deinen lieben Sohn verſöhnt / und dein glorwürdiges Angeſicht / Amen. p. 53. O Menſch hab acht / und wohl betracht / was dir zu letzt befehle / zur Patronin / zur Mittlerin Mariam dir erwehle. Dich Ihr befehl mit Lieb und Seel / dich gantz thue ihr ergeben / wan iederzeit in Sicherheit der Seeligkeit weiſt leben / Noch nimmermehr kein Menſch bißher iſt ewiglich verlohren / der alle Stund auß Hertzen Grund Mariæ ſich befohlen. Ad calcem libelli Abecedarii *Amberg.* 1663. excuſi, his compellatur Maria: Maria Mutter voller Gnad / und ein Mutter der milden Gab / behüt uns für des Feindes Schlund und nimb uns auff zur Todes-Stundt. Tractat. Chriſtliche

Gregor. XV. 1623.

ſtliche Übungen von der Liebe und Ehren der Jungfrauen Mariæ Colon. 1627. nach Gott iſt ſie alles / ja ſie iſt uns noch beſſer &c. vid. *Thuan.* de Invocat. S. p. 50. multis Vide *Nirver*, Jeſuit. vapul. cap. 6. §. 9. 10. 11. *Salazar.* in 8. Salom. v. 19. Detect. M. F. P. p. 714. 738. 753. 811. Officium de immaculata Conceptione B. Virginis, à ſacra rituum congregatione approbatum, *Roſinanie* excuſ. 1648. extat, quod vide. *Urban. VIII.* 1623.

9. CXI. *Urbanus VIII.* anno 1623. Pontifex proclamatur. *Bulla* & conſtitutiones ejus ſuperſunt 169. quæ habentur T. IV. *Cherubini* I. *Privilegia* Gratiæ & indulta, conceſſa *Conclaviſtis*, qui inſervierunt in conclavi in quo S. D. N. Urbanus VIII. Pontifex creatus fuit. II. *Canonizatio S. Philippi Nerii* Congregationis Clericorum Seculorum Oratorii Fundatoris. III. *Canonizatio S. Ignatij Lojolæ* Soc. Jeſu fundatoris: ejusq; relatio in Sanctorum Conſeſſorum numerum; ac inſtitutio ſuæ feſtivitatis pro die 31. Julii. IV. *Canonizatio S. Franciſci Xaverii* è Societ. Jeſu, Indiarum Apoſtoli, ejusq; in Sanctorum Conſeſſorum numerum adſcriptio, cum inſtitutione ejus feſtivitatis die 2. menſ. Decembr. VII. *Regulæ*, Ordinationes & Conſtitutiones *Cancellariæ Apoſtolicæ.* VIII. *Indictio Orationis quadraginta horarum*, ad divinum Auxilium initio ſui Pontificatus, pro ſalutari Catholicæ Eccleſiæ regimine implorandum. IX. Extenſio indulti recitandi Officium & miſſam celebrandi de B. Margarita de Cortona, Moniali tertii Ordinis S. Francisci pro omnibus tam Viris, quam mulieribus d. ordinis ubiq; exiſtentibus. XI. Quod profeſſi in religione Clericorum Regularium Miniſtrantium infirmis ad Sacerdotium deſtinati, in Domibus Novitatuum vel aliis diſtinctis domibus, donec presbyteri ordinentur, ex illarum perpetuis redditibus vivere poſſint. XII. Erectio religionis militiæ Chriſtianæ ſub titulo Conceptionis B. Mariæ Virg. immaculatæ & Regulæ S. Franciſci, cum ejus privilegiorum, exemptionum & Indultorum conceſſione. XIII. Definitiones & declarationes ſuper reaſſumptione Calepodiorum, depoſitione Solearum & delatione Capucii rotundi, largioriſq; Mozzettæ ac protenſi Mantelli à Fratribus Minoribus Ordinis S. Franciſci ſtrictioris Obſervantiæ deferendi. XVII. Indictio Jubilæi univerſalis pro Anno 1625. XVIII. Approbatio qvorundam ſtatutorum in Capitulo generali Fratrum Minimorum S. Franciſci de Paula editorum circa ea, qvæ agenda ſunt in caſu mortis Patris Generalis totius Ordinis. XXIII. Confirmatio Conſtitutionis Pauli V. circa eleemoſynam, qvam Rectores Eccleſiarum Paroſchialium Indiarum Occidentalium & Orientalium

Digitized by Google

lium habere poſſunt ab his, qvi in Eccleſiis domorum utriusqve ſexus S. Franciſci de Obſervantia ſepeliuntur, aut pro eorum anima miſſas celebrandas reliqverint. Cum deputatione Hæreticæ pravitatis Inqviſitorum pro ejusmodi Conſtitutionis executione. XXX. Revocatio conceſſionum diverſorum Officiorum ac Privilegiorum, exemptionum, gratiarum, & indultorum in præjudicium ſedis & Cam. Apoſtolicæ emanatarum. XXXV. Contra malè ad ſacros vel minores ordines, ſeu clericalem characterem ordinantes & malè ordinatos. Definitio qvoad Imagines nondum à ſede Apoſt. Canonizatorum vel Beatificatorum cum radiis ſplendoribus & laureolis proponendas, vel tabellas & luminaria ad eorum ſepulcra apponenda, & cum atteſtationibus deſuper proponendis, recipienda & aſſervanda, ſive eorum miracula in imprimendis libris enarranda. XL. Paſtoralis & pia adhortatio ad Catholicæ Eccleſiæ Patriarchas Archiepiſcopos & Epiſcopos, ut ipſi & Chriſti fideles omnes bonis operibus muniti, omnipotentem Deum pro pace & concordia inter Chriſtianos Principes inducenda & Chriſtiani populi incolumitate aſſeqvenda efficacibus precibus exorent. XLI. Elargitio plenariæ peccatorum indulgentiæ pro omnibus in urbe conſtitutis qvi Baſilicam S. Petri & Eccleſiam B. Mariæ Transtyberim devotè viſitaverint & ibi Deum pro ſuæ Eccleſiæ exaltatione, ab hoſtium conatibus defenſione, hæreſium exſtirpatione, Principum Chriſtianorum vera pace, ac imminentium in Europa neceſſitatum averſione oraverint. XLVII. Confirmatio & approbatio Conſtitutionis Greg. XV. de electione S. Pontificis Rom. ac Ceremonialis continentis illius ritus. L. Beatificatio ſervi Dei Felicis de Cantalitio ordinis fratrum Minorum S. Franciſci Capucinorum. Ac indultum, qvod de eo miſſa celebrari ac officium recitari poſſit à Fratribus dicti Ordinis in Nancei Romaricomontis & Cantalicii Oppidis exiſtentibus, & Romæ ab omnibus ad Eccleſiam ipſius Ordinis, ubi Corpus ejusdem reqvieſcit, confluentibus. LI. Abrogatio omnium Indultorum, gratiarum ſeu declarationum, qvæ obſervantiæ regulæ S. Franciſci qvomodolibet contraria ſunt. Ac approbatio Statutorum editorum in Capitulo generali Romæ d. 17. Maij. 1625. celebrato. Nec non confirmatio Statutorum Barchionenſium pro Ultramontana Familia, noviſſimè Segobiæ recognitorum & approbatorum. LIV. Qvod fratres Reformati Diſcalceati Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemtionis Captivorum Hiſpaniæ, in Africa & aliis Turcarum partibus poſſint celebrare ſuper altare

Urban. VIII. 1626.

tare portatili, & antequam illucescat dies, ac etiam absolvere fideles à casibus reservatis, nec non eisdem indulgentias impartiri. LV. Contra extrahentes seu permittentes, uti extrahantur libri ac etiam manuscripta à Bibliothecis Fratrum Ord. Prædicatorum. LVII. Revocat omnia & singula privilegia, prærogativas, immunitates & exemptiones quorumcunque Ordinum, Congregationum & institutorum Religiosis in regnis Hispaniarum existentibus, tam per Apostolicam sedem, illiusq; in dd. Regnis Nuncios, quam eorum superiores concessa, ac prohibet, illa de cætero absq; sua & Apostolicæ sedis licentia concedi. LXII. Excommunicatio & anathematizatio Hæreticorum cujuscunq; sectæ, eisq; faventium, auxilium aut consilium quoquo modo præstantium, ac schismaticorum, vel libertatem Ecclesiasticam perturbantium, aut his, quæ in ista Bulla in die Cœnæ Domini legi solita continentur, contravenientium. LXIV. Nova erectio collegii Illyrici nuncupandi in Civitate Lauretana pro adolescentibus, ex Illyricis provinciis ibi sumtibus sacrosanctæ Domus Lauretanæ educandis & in bonis Ecclesiasticisque moribus ac sacrorum Canonum, aliarumque facultatum necessitates Illyricas concernentium disciplinis instruendis; cum Privilegiorum & indultorum elargitione. LXVI. Nova erectio Collegii in Civitate Pragensi Regni Bohemiæ Metropoli, in quo Scholares Germanicæ nationis sustentandi & sacrà Theologia cæterisque liberalibus disciplinis imbuendi sunt. Ac reddituum attributio, indultorumque concessio & communicatio. LXVII. Nova institutio collegii in Civitate Viennæ Austriæ, pro scholaribus Germanicæ Nationis ibi in liberalibus disciplinis, sacra Theologia & piis moribus instruendis, cum proventuum assignatione, privilegiorum concessione ac communicatione. LXXII. Præfigitur terminus trium mensium ab istius Constitutionis publicatione partibus ad retractandum omnia contra Constitutiones Sixti V. Clementis VIII. & Pauli V. Super prohibitione alienandi Fortalitia & Castra, aliaque bona Jurisdictionalia in Statu Ecclesiastico existentia absque Sedis Apostolicæ licentia &c. LXXV. Confirmatio & innovatio Constitutionis Pii Papæ V. Contra Monetarios, ejusdemq; ad quascunque personas Ecclesiasticas seculares ac cujusque Ordinis, nec non etiam militiarum Regulares ampliatio & extensio. XCV. Excommunicatio contra extrahentes sacras Reliquias, aut libros ex Ecclesia & Bibliotheca

Urban. VIII. 1626.

theca Collegii S. Franciſci de Paula ad Montes urbis Fratrum Minorum Nationis citerioris Calabriæ. CV. Jubilæi univerſalis conceſſio ad divinam opem pro imminentibus in diverſis Chriſtiani Orbis partibus periculis poſtulandam; Conceſſio plenariæ indulgentiæ in urbe ad agendas gratias Deo pro præſervatione dictæ Urbis & aliarum Civitatum ac Provinciarum Italiæ ab ira epidimiæ, ſeu peſtis vexatione, & ad divinam implorandam pro earundem conſervatione & aliarum dictæ vexationi obnoxiarum liberatione. Nec non extenſio prædictarum omnium indulgentiarum ad univerſam Italiam, & Inſulas ei adjacentes. Ac prorogatio earum ad alios tres menſes. CXI. Annullatio & ſuppreſſio prætenſæ Congregationis Jeſuitiſſarum. CXII. Prorogatio Indulgentiæ plenariæ in forma Jubilæi de qva ſupra Conſt. 109. ad alios duos menſes. CXIII. Declaratio facultatum transferendi & reſervandi penſiones Beneficiorum per S. R. E. Cardinales obtentorum. CXIV. Contra Aſtrologos judiciarios, qvi de Statu Reip. Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontif. aut ejus conſangvineorum judicia facere, nec non eos, qvi illos deſuper conſulere præſumſerit, cum innovatione ſimilis conſtitutionis Sixti V. CXV. Super profeſſionibus de Regularibus emiſſis, non facto in locis deſignatis Novitiatu. CXVI. Revocatio licentiarum qvarumcunqve legendi & habendi libros prohibitos. CXVII. Prorogatio Indulgentiæ plenariæ in forma Jubilæi, de qva ſupra Conſt. 109: ad alios tres menſes. CXVIII. Indultum pro fratribus Reformatis Diſcalceatis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Hiſpaniæ qværendi, petendi & recipiendi eleemoſynas, oblationes & legata, ac alia qvæcunqve ſubſidia pro Redemtione Captivorum relicta. CXIX. Moderatio Conſt. editæ à Clemente VIII. circa diſtractionem caſtrorum & bonorum etiam fideicommiſſariorum, pro ſatisfactione creditorum Baronum, & Domicellorum Status Eccleſiaſtici, qvod non habeat locum qvoad debita contracta poſt ſex menſes à die archiviationis Inſtrumentorum ac vinculatione bonorum. CXX. Qvod Conſtitutiones Apoſtolicæ in concernentibus Fidem Catholicam & Sanctæ inqviſitionis Officium haſtenus editæ & inpoſterum etiam ſuper qvacunq; re edendæ, omnes Regulares qvomodolibet privilegiatos comprehendant, niſi illi in edendis ſpecialiter excipiantur. CXXII. Notarii extra Urbem creandi anteqvam Officium Notariatus exercere incipiant, examini ſe ſubjicere debe-

Urban. VIII. 1627.

Abbatia, seu quasi, cum suis Membris. CXXIV. Pro S. Petro Erfurd. Iurisdictio & Superioritas, Archidiaconatus & Ecclesiarum, Census, Reditus, Jura, & quæ ad eam Ecclesiæ Cathedralis Civitatis Erfurdensis, & ejus Superiorem DIOCESIM pertinebant, consentiente inter Catholicos Principes Electore Moguntino. CXXV. Pro Abbatia Hersfeldensi. Abbatia Ordinis S. Benedicti in Hassia Superiorissa, cum omnibus suis Membris, Censibus, Juribus, Dependentiis pariter & actis ad eam pertinentibus. CXXVI. Pro Abbatia Fuldensi, ejusdem ac proxime fuit memoratum, S. Benedicti Ordinis, Regni nec non & dominium præsertim in Germania augustalis, Abbatia, cum suis Membris, Dependentiis, Juribus, Reditibus, Censibus, & Actis ad eam pertinentibus. CXXVII. Pro Archiepiscopatu Coloniensi Comitatum Arnsbergensem, Franchen-Kirchanum, Hirtzfeldense, Rheinbergense, Recklinghusanum, & Werdense. Declaratio pro præmissis inter Fratres S. Francisci de Observantia Provinciæ S. Joannis Baptistæ, & Fratres Conventuales Ordinis S. Francisci. CXXVIII. Pro Abbatia Gemblacensi cum suis Membris, Juribus & hac Confirmatio pariter. CXXIX. Contra eos, qui Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Bona, Jura, & Reditus occupant, vel occupabunt. CX. Declaratio decani Capituli ac Regni nec non & dominium præsertim in Germania augustalis Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis pro Archiepiscopo Coloniensi. CXI. Confirmatio super præmissa. CXII. Declaratio super præmissa pro Archiepiscopo Coloniensi. CXIII. Confirmatio super præmissa. CXIV. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXV. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXVI. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXVII. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXVIII. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXIX. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXX. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXXI. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXXII. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXXIII. Declaratio pro Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Leodiensi. CXXIV. Pro S. Petro Erfurd. Iurisdictio & Superioritas, Archidiaconatus & Ecclesiarum, Census, Reditus, Jura, & quæ ad eam Ecclesiæ Cathedralis Civitatis Erfurdensis, & ejus Superiorem DIOCESIM pertinebant, consentiente inter Catholicos Principes Electore Moguntino. CXXV. Pro Abbatia Hersfeldensi. Abbatia Ordinis S. Benedicti in Hassia Superiorissa, cum omnibus suis Membris, Censibus, Juribus, Dependentiis pariter & actis ad eam pertinentibus. CXXVI. Pro Abbatia Fuldensi, ejusdem ac proxime fuit memoratum, S. Benedicti Ordinis, Regni nec non & dominium præsertim in Germania augustalis, Abbatia, cum suis Membris, Dependentiis, Juribus, Reditibus, Censibus, & Actis ad eam pertinentibus. CXXVII. Pro Archiepiscopatu Coloniensi Comitatum Arnsbergensem, Franchen-Kirchanum, Hirtzfeldense, Rheinbergense, Recklinghusanum, & Werdense. Declaratio pro præmissis inter Fratres S. Francisci de Observantia Provinciæ S. Joannis Baptistæ, & Fratres Conventuales Ordinis S. Francisci. CXXVIII. Pro Abbatia Gemblacensi cum suis Membris, Juribus & hac Confirmatio pariter. CXXIX. Contra eos, qui Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Bona, Jura, & Reditus occupant, vel occupabunt. CX. Declaratio decani Capituli ac

Digitized by Google

non attendantur, nec afficiant montes & loca huiusmodi. CLVII. De-
Innoc. claratio mentis circa reductionem onerum quorundam beneficiorum.
X.1645. CLIX. Confirmatio Declarationis Constitutionis Clementis P. VIII. de Largitione munerum Regularibus utriusque Sexus interdicta. CLX. Confirmatio super præservatione Jurium Sedis Apostolicæ & inferiorum Ecclesiarum personarumque Ecclesiasticarum à quibuscunque præjudicialibus. CLXI. Prohibitio ne in Ecclesiis fumatur Tabaccum. CLXIII. Constitutio circa formam & habitum sacrarum Imaginum. CLXIV. Pro observatione festorum. CLXVI. Constitutio circa utensilia Sacristiæ Pontificiæ post obitum S. R. E. Cardinalium debita. CLXVIII. Constitutio super recitatione & decantatione hymnorum Breviarii Rom. S. Sanctitatis autoritate recogniti in quibuslibet Ecclesiis. CLXIX. Prohibitio Auditoribus S. Rotæ Romanæ ac eorum Locatenentibus & Studii Auditoribus &c. ne vota sua vel suorum Coadjutorum & alia, quæ in Rota tractantur cuiquam patefaciant. Hic Urbanus *Franciscum Barbarinum*, Nepotem suum Pileo rubro insignivit, creavit quoque fratrem suum Antonium Barbarinum Cardinalem, qui antea Capucinus erat. *Author* Nepotis. Rom. l. 3. c. 1. De Barbarinorum *cupiditate* agit author c. 2. De Pasquillis contr. Barbarin. evulgat. *c. 3.* De ambitione Barbarinor. *c. 4.* de Barbarinor. actionibus & de Urban. *VIII.* morte & divitiis familiæ relict. *l. 3. c. 6.* Causæ & utilitates Nepotismi adferuntur lib. 4. cap. 3. 4. seqq. De origine malorũ Nepotismi *lib. 5. & 6.* De interitu familiarum Pontificiarum lib. 6. c. 17. 18. seqq. Status Ecclesiastici populi ita infensi sunt Nepotibus, & tam multa patiuntur propter malum Romæ regimen, h. e. propter Nepotes, quibus hæc cura demandata est, ut tota die aerem clamoribus repleant, nec aliud audiatur, nisi ex uno angulo: *Quando finientur ô Deus extorsiones Nepotismi &* ex alio: *Puni ô juste Deus extorsiones Nepotism. culpas, qui nos destruunt ibid. p. 322.*

§. CXII. *Innocentius X.* pronunciatur Papa anno 1644. *Bullas* & Constitutiones edidit 32. I. Jubilæum Sanctiss. D. N. Innocentii ad implorandum Divinum auxilium pro felici regimine & statu S. R. & universalis Ecclesiæ. II. Constitutio super Titulo & Insignibus S. R. E. Cardinaliũ. III. Confirmatio Constitut. Pii V. & ejus successorũ de non alienandis & infeudandis Civitatibus, terris & locis S. R. E. IV. Confirmatio Const. Sixti V. & Clementis *VIII.* circa conservationẽ pecuniarũ in Arce S. Angeli repositarũ. *VI.* Circa mœnia ac propugnacula urbis recens extructa eorũq; pomeria. *VII.* Confirmatio nonnullarũ Constit. Summorũ Pont. pro communi bono editarum, cum revocatione qvarundã gratiarum contra illarũ dispositionẽ concessarum.

X. Bre-

X. Breve Apoſtolicum de ſolvendis decimis per Regulares. XI. Breve Reductionis in congregationem & Religionis Pauperum Matris DEI ſcholarum Piarum. XII. Confirmatio Brevis Urbani VIII. circa licentiam alienandi bona immobilia Canonicorum Regularium Congregationis Lateranenſis pro ſumma Centum millium ſcutorum. XVI. Breve Exemptionis qvorundam ſuorum familiarium â ſpolio. XVII. Reſervatio Penſionis perpetuæ ad favorem S.S. Patriarchalis Eccleſiæ S. Mariæ Mavoris de Conſenſu majeſtatis Catholicæ. XVIII. Breve Confirmationis Privilegiorum Hoſpitalis. S. Johannis Hieroſolymitani. XIX. Declaratio nullitatis articulorum nuperæ Pacis Germaniæ Religioni Catholicæ, ſedi Apoſtolicæ, Eccleſiis, aliisqve Locis piis ac Perſonis, & Juribus Eccleſiaſticis qvomodo libet præjudicialium. XXI. Suſpenſio qvarumcunqve indulgentiarum durante anno *univerſalis Jubilæi* anni ſancti 1650. XXIII. Conſtitutio circa *ſtatum Regularium* in Italia & Inſulis adjacentibus. XXIV. Confirmatio, Declaratio & extenſio Conſtitutionum Apoſtolicarum de non contrahendo in favorem Forenſiũ ſuper bonis ſtabilibus in ſtatu Eccleſiaſtico conſiſtentibus. XXV. Bulla Confirmationis Religionis Clericorũ Regularium Doctrinæ Chriſtianæ Regni Galliæ. XXVI. Conſtitutio ſuper approbatione & uſu Ceremonialis Epiſcoporum & aliorum Eccleſiarum Prælatorum noviſſimè reformati. XXIIX. Super extinctione & ſuppreſſione parvorum Conventuum, eorumqve reductione ad ſtatum ſecularem, & bonorum applicatione, ac prohibitione erigendi nova loca Regularia in Italia & Inſulis adjacentibus. XXIX. Conſtitutio innovans Sanctiones Canonicas contra Falſarios literarum Apoſtolicarum cum illarum declaratione, extenſione & novarum pœnarum adjectione. XXX. In cauſa Angelopolitana Jurisdictionis in Indiis Occidentalibus novæ Hiſpaniæ. XXXI. Monitorium & Breve in cauſa Joannis Epiſcopi Angelopolit. & Clericorum Regul. Societ. Jeſu. *Signum Innocentii X.* ex *Cherubim* Bullar. M. Tom. 4. p. 239. inferius *n. 79.* exſculpi curavimus. *Vitam ejus*, ſeu actitata deſcripſerunt *Laurentius Ranck* in Roma Triumphante p. 161. & *Levin. Nicol. Moleken* præfat. Conciav. refer. Extat qvædam ejus Bulla *ſuper Indice libb. prohibitorum*, in eodem Indice Romæ excuſo 1663. p. 137. Examen Bullæ Papalis Innocentii X. qvæ abrogare nititur pacem Germaniæ, inſtituitur à *Joh. Hoornbeck*, prodiitqve Ultraj. 1653. in 4to. De controverſia Janſeniana hoc ævo agitata, ſuo loco. De *Nepotiſmo Innocent. X. vid. auth. Nepotiſm.* Rom. l. 3. c. 8. 9. 10, ſeqq.

Innocentii X. 1650.

§. CXIII. *Alexander VII.* ante *Fabius Chiſius Senenſis* dictus 1655.

Alexander VII. 1655. Pontifex creatus est. Conclave ejus reseravit *Moltken.* Extat Veneti cujusdam Legati Relatio, de notabili aula Romana, de Alexandri VII. Cognatorum, Cardinalium natura, proprietatibus, affectibus, inclinationibus erga præcipuas Europæ nationes, ex Italicâ in Latinam vers. operâ *Agathi Securi* 1663. Prostant etiam Conclavia à *Clemente V. ad Alexandrum VII.* inclusivè, Italico sermone descripta, editaq; anno 1667. Constitutiones, & Regulas Cancellariæ Romanæ, ut & Privilegia Religiosorum, & Clericorum juxta exemplar Romanum exhibet *Joh. Theodor. Sprenger* anno 1667. Francof. Hic Alexander VII. controversiam illam tamdiu, tantisqve animorum commotionibus agitatam, definivit tandem, satis pro autoritate statuens: *Beatam Virginem conceptam esse absque Peccato originali.* Subjunxit hanc constitutionem bigæ literarum suarum *Antonio à Sandoval* Eqves Hispanus ad Alexand. VII. & Philip. IV. Regem Hispan. dat: p. 61. *Affixa* est hæc constitutio valvis *Basilic. Johann. Lateran.* Cameræ *Apostol.* in Acie *Campi Floræ de urbe*, per *Andream Castrovium.* Magistr. Curs. 1661. 11. Decembr. Damnavit etiam *causam Jansenianam*, ad exemplum antecessorum, atque obtinuit, ut *Jansenistæ* ex toto regno Galliæ proscriberentur, dignitatibusq; suis privarentur, nisi certæ formulæ subscriberent. De janseniana controversia & propositionibus vide *Pauli Irenæi* Disquisitiones, qvæ excipiunt *Ludovici Montaltii* Epistolas Provinciales p. 510. seqq. *Hornii.* Hist. Eccles. p. 356. *Joh. Adam Osiandri* Jansenismus, Innocentii X. bulla contra Jansenium. De hoc *Alexander VII.* scribit *author Nepotismi Rom. l. 1. c. 4. p. 13.* Sui Pontificatus initio ita se cognatis exhibuit aversum, ut qvidam illum Sanctum Divinitate fartum, qvidam verò hominem humanitate exutum esse existimarent. *confer. cap. 5. & lib. 3. cap. 14. seqq.* &c. *Clemens IX.* Julius Rospigliosus antehac dictus, qvi hodie residet, anno 1667. d. 20. Junii ad Pontificam dignitatem evectus est. De ipsius *electione* vid. cap. 20. libelli, cui Tit: Cardinals-Huth. Ejus *molimina* aperient subseqventia tempora. Hic Clemens, si fides relationibus publicis habenda anno 1669. pro recuperandâ Candiâ 100000. coronat. ex *monte Pietat. Rom.* & *monte risforato* depromi jussit. Prodierunt nuper Bullæ ejus, qvibus Cardinali de Vendosme susceptori Delphini Franciæ potestatem & autoritatem plenariam concessit. Ut & Panegyricus ei dictus à *Fr. Francisco à S. Augustino Macedon.* Patav. 1668. 8vo. ubi nimis excurrit in laudes Pontificis. *pag. 41.* scribit: *Expalluit Luna, cum vidit annulum piscatoris cum annulo Veneto sponsalitio in mari conjunctum, & Marco discipulo Petrum Magistrum auxiliari* &c. pag. 51. multis rhetoricatur, qvam dextrè controversiam Jansenianam definierit. &c.

Clemens IX. 1667.

§. CXIV.

§. CXIV. Oſtendimꝰ hacteꝰ Nervum I. rerum gerendarum Rom. Eccleſiæ; anteqvam ad ſeqventes faciamus acceſſum, hæc ſubjungere viſum eſt. De *ſede perforata* vid. multis *L. Banck* Rom: Triumphant. p. 386. ſeq. De *triplici corona*, ex *Fr. Junii* animadverſionibus ad *Bellarm.* l. 1. c. 9. de Translatione Imperii p. 947. 6. *Anaſtaſiꝰ Dicorus* Imperator Orientis *Theodorico* Regi Italiæ invidebat, eò qvod in Occidente adeò augeſceret, poteſtatemqꝫ Imperatoriam ſummo imperio ſibi arrogaret. Cum itaqve Clodovei adfinitate ille niteretur, dabat operam Anaſtaſius, ut Clodoveum ſibi adjungeret, & ſeminibus ſuſpicionum inimicitiarumqꝫ injectis eos inter ſe arte aliqva disjungeret. Ejusmodi ſemen optimum videbatur, ſi pro eo, qvod Theodoricus Conſularis erat & patricius Romæ, & Rex Italiæ dictus erat, Clodoveus Conſul & patricius Romæ & Auguſtus diceretur: qvod enim Clodoveo accedebat, id Theodorico decedere, omninò videbatur. Res itaqve in hunc modum habuit: Literas ad Clodoveum dedit Anaſtaſius cum muneribus: literis conſulatum deferebat ei: muneribus modum Conſulatus & honoris illius oſtendebat. Fuerunt autem munera blatea tunica, chlamys, baltheus, & corona. Hæc cum ſigna fuerint honoris ab Anaſtaſio delati; conſulatus autem modus fuerit differens, omnino id conſeqvitur hujus conſulatus modum ex qvalitate munerum cognoſci oportere. Fuit enim conſulatus triplex, ut in hiſtoricis legimus: Primus ἐμπεράκτων, qvi re & veritate occupantur in actu Conſularis adminiſtrationis: Secundus τῶν ἀξίᾳ τετιμημένων, qvos honorarios ſive honoratos in Codice Imperatores vocant: Tertius βασιλέων, Imperatorum Auguſtorumqꝫ ipſorum, qvi honorem habebant conſulatui, non ex Conſulatu adipiſcebantur. Primi illi conſules, qvos fungentes appellare poſſis, & conſulari veſte utebantur, & baltheo adminiſtrationis ſigno: ſecundi, qvos vacantes ex jure commodè dixeris, codicillos habebant tantùm, ſine baltheo (nam illis codicilli vel paginæ conſulares, ut Ammianus vocat lib. 23. erant ὑπαλικὰ συμβόλαια) & conſularem togam ſive trabeam; baltheum verò non habebant, qvia vacabant ab illa adminiſtratione: ultimi, Auguſtales atqve Cæſarei ſingula obtinebant, qvæ Clodoveo tribuit Anaſtaſius. Huic enim codicilli dati ſunt, jus auctoritatemqꝫ honoris conteſtantes; baltheus adminiſtrationem non conſulis ordinarii, ſed patricii; blatea & chlamys, & corona Imperialem majeſtatem. Nam blatea toga erat pacis ex auro & purpura, chlamys belli, corona dignitatis & bello & pace. Probarem ex hiſtoriis & jure, niſi longius futurum eſſet. At, inqvies, eſt & corona Regum: regnum ergo Anaſtaſius, non Imperialem Auguſtalemvè dignita-

Triplex corona Pontific.

gnitatem detulit. Reſponſio eſt, id qvidem communiter dici de coronis poſſe; ſed de hac corona, qvam miſit Anaſtaſius, ſi qvis dicit, falſum dicit. Nam regum coronæ ſimplices ſunt & coronamenti unius: Imperatorum verò ſunt triplices, ſive ex tribus coronamentis conſtitutæ. Anaſtaſius verò triplicem coronam miſit Clodoveo, non illam ſimplicem regum. Teſtatur Sigebertus in Chronico dicens: *Clodoveus Rex ab Anaſtaſio Imperatore codicillos de Conſulatu & coronam auream cum gemmis & tunicam blateamq́, accepit* (ſic legendum puto ex aliorum hiſtoricorum fide) *& ex ea die Conſul & Auguſtus eſt appellatus. Ipſe verò rex miſit Romam ſancto Petro coronam cum gemmis, qvæ regnum appellari ſolet.* Jam ergo videamus, ſi placet, qvænam illa corona ſit S. Petri, qvæ regnum appellari ſolet, ſive (ut Itali vocant) *il regno.* Exponit evidentiſſimè Marcellus lib. 1. ſacrarum cerenioniarum, ſect. 2. cap. qvod inſcribitur: *Conſecratio, benedictio, & coronatio ſimul Romani Pontificis*, qvum ſic ait: *Diaconus à ſiniſtris deponit mitram conſveram è capite Pontificis; & Diaconus à dextris tiaram, qvod regnum appellant & triplici corona ornatum, Pontificis capiti imponit, populo acclamante Kyrie eleiſon.* Gregorius Turonicus Diadema nominat. Illa ipſa corona, illud regnum, qvod hodie imponitur capiti Pontificis, eadem eſt, qvam Anaſtaſius Clodoveo dedit, & Clodoveus Pontifici. Nugas itaqve agunt, qvi regiam ſolùm coronam fuiſſe aſſerunt: fuit Imperialis ſive Imperatoria, ut res ipſa loqvitur. Cur autem, dixerit qvispiam, non ſervavit Coronam donatam ſibi? cur ad Eccleſiam Romanam miſit? Non ſervavit, qvia noluit hac via cum Theodorico Rege Italiæ adfini ſuo committi; qvod procul dubio ſervanti coronam accidiſſet. Eccleſiæ Romanæ dedit, qvia noluit Anaſtaſium Imperatorem offendere: nulla autem cauſa offenſionis fuit, qvum id in uſum Eccleſiæ traderet, qvod ſibi ſi ſervaviſſet, Theodorico invidioſum; ſi remiſiſſet, Anaſtaſio invidioſum & grave futurum fuiſſet. Viam itaqve mediam prudenter & piè ſecutus eſt. „ *Hactenus Junius.* Ergonè Clodoveus hoc fine coronam miſit Pontifici, ut eam imponeret ſibi? certè eodem jure, ſacerdos qvispiam fani S. Dionyſii, in Gallia, coronam ibi repoſitam ſibi ſumere, & ſe Regem dicere poſſet. Coronam autem hanc Imperatoris fuiſſe, non eſt ut aliqvis ambigat. Vide numum *Conſtantini*, *epiſt. Scaliger. 223.* aliqvantum obſcurum, qvi *Marqvardi Freheri* eſt, & *Heraclii* ap. *Lipſium* de Cruce lib. 3. cap. 16. Refert *Brocardus* in cap. 14, 5. Apocal. huic coronæ inſcriptum haberi vocabulum *Myſterium*, qvâ de re ibidem Johannes vaticinatus. *Juſ. Scaliger* in Notis ad Nov. Teſtam. refert, & ex eo *Revius* Auctor. Hiſt. Pontiff. defunctum Dominum Mommorantium Romæ agentem, ab homine

Triplex corona Papæ.

mine fide digno accepisse, verè illud vocabulum Tiaræ Pontificiæ fuisse insculptum, sed Julium eam reconcinnari curâsse, ac nomen suum substitui, hoc pacto: *Julius Pontifex Maximus.* Pro meliori explicatione vide *Laurent. Banck* Rom. Triumph. p. 445. qvi communem sententiam esse dicit, coronam à Constantino M. originem traxisse. *Qvod triplicem coronam gerat*, præter eam causam, qvam suprà vidimus, alii hanc asserunt, ut inde tres status, seu ordines, Ecclesiasticus, Politicus, Oeconomicus, qvorum supremus Rector, caput & dispensator perhibetur, denotentur. Alii mysterium qvoddam latitare putant. *Coste l. 1. var. ambig. cap. 3.* De *coronatione Rom. Pontificis* vide *Schotti* Italiam, lib. 2. p. 461. ex Joseph. Stephan. *De osculatione pedum* Rom. Pont. scripsit idem *Joseph. Osculatio Stephanus* cap. XI. edit. Rom. 1588. & ex eo *Schottus* Ital. p. 450. Confer *pedum.* *Banck* l. c. p. 449. seq. Non prætereunda qvæ habet *Johann Bleau T. 1. Theatr. Civit. Italiæ pag. 17.* Pontifices ut muneris Majestatem, & pedum » decorem ostenderent, & se ad Evangelii prædicationem expeditos ac » promtos indicarent, crucem calceamentis addiderunt, ut non à profa» nis rebus pulchritudinem pedum aucupari; sed ex ipsomet officio & mu» nere cultum & ornatum colligere viderentur. Cæterum calceamen» tis Pontificum sive sandaliis (qvæ inter papalia etiam insignia numeran» tur) duplici de causa omnium ornamentorum pretiosissima crux intexi» tur. Primò ob populi reverentiam; deinde ut humiliratem ac demis» sionem ostenderent Pontifices, qvi cum omnes populos communi vo» to ad suos pedes adorandos propensos agnoscerent, *Cruci Christi oscula» tionem potius*, qvàm sibi ipsis tantum honorem deferri maluerint, ut o» mnes Christianos benignè ad oscula pedum exciperent. Itaqve ut ex» pressam Christi imaginem referrent, & Salvatoris passionem in homi» num memoriam redigerent, crucem sandaliis affiverunt, ut Christiani » homines eos honores, qvos debitos & necessarios Pontifici deferebant, » cruce perspectâ, alacriùs exhiberent. Merito igitur P. M. gentes, qvas ad » ipsius pedes procumbere videbant, ad crucem Domini, qvam sandaliis » impressit, osculandum tradavit. &c. Prolixè qvoqve de osculat. pedum Papæ agit *B. Balduinus* de Calceo antiqvo c. 26. p. 262. edit. 1667. Amstelod. Ubi etiam diversæ calceorum formæ, ex inscriptionibus *Sylvestri I. Martini I. Honorii I.* ex Angelo Rocha *Tract. de reliquiis Gregorii M.* exhibentur. Confer *Riveti* Jesuit. vapul. c. 28. multis. De *Nepotismo Romano* extat *Levatio* liber Italicus, Latinitate donatus, cujus passim facta est mentio, *libro 4. Pontific.* *c. 9.* tractat rationem 1. qvare utilis Nepotismus, ut Pontiff. possint facilius secreta & consilia Principum penetrare 2. ut Pontifices majori curâ, & affectu gubernent. Urbanus IIX affirmavit centies, nisi obstitisset Ne-

potiſmi conſideratio, qvia illum detinebat, ſe vel Papatum expoſiturum periculo vel Principes ad ſuæ voluntatis arbitrium compulſurum. 3. ut negotia Romanæ Aulæ ſecretiora ſerventur. *cap. 10. ſeqq.* De *inſignibus militaribus* à Pontifice Max. Principibus deferri ſolitis *Pighius* cap. XIII. *Schott.* Ital. p. 482. *Bleau* T. 1. Theatr. civ. Ital. p. 21. De *levatione ſeu portatione* Rom. Pontificis ejusq; cauſa *Joh. Stephanus*, & ex eo *Schottus* l. c. p. 456. *Banck.* punct. 3. *Bleau.* l. c. p. 18. vid. §. noſtrum 35. De *Jubilæo*, & apertione portæ ſanctæ idem *Banck.* p. 4. *Bleau.* p. 18. *Rycqvius*, *Antonius Santarell.* Portulam parvam malleo aureo rumpens, altâ voce clamat: *Et portæ cœli apertæ ſunt.* Numus *Innocentii* de hâc re exhibetur infra *n. 80.* Conf. *Steph. Pighius*, & *Schottus* Ital. p. 469. Cardinalhut. P. 2. per cap. 1. muit.

Laudes nimiæ Pontificum.

§. CXV. Qvàm nimius diffluat in laudes Pontificis *Bzovius*, vide *Tract. de Romano Pontifice*, 50. capp. rubrica, ſi libri copia tibi non ſit lege ap. *Dorſch.* Antikirch. §. 24. non paucos tales paraſitos adducens ſplendidiſſimos titulos divinos Papæ tribuentes. Qvorum veſtigia ferè premit *Joh. Theodor. Sprenger.* præfat. Romæ novæ, peſſimâ fide qvædam dicta Majeſtatem, & potentiam divinam experimentia, miſero mortali tribuens, nimirum *Eſai. 52 v. 10. Malach. 1, 11. Pſalm. 71, 8. ſeq. Et dominabitur à mari ad mare &c. Coram illo procident Æthiopes Eſa. 60, 10. ſeq.* de Roma, *Deuter. 28, 7.* multis poſtea potentiam Papalem debuccinat. Nec eſt, *inquit*, qvod ideo culpes Summum Pontificem, qvod agnatos in perſonalibus dignitatibus & muneribus aliis præferat: Moſes hâc in re anteſignanum egit, qvi Aaroni fratri ſacerdotii principatum commiſit, non tamen inde illum culpæ inſimulabis. Nec eſt, qvot ambitionis Pontificem accuſes, cum oſculum pedis recipit, cum alios in genu procidentes benedicit, cum magno ſtipatus comitatu prodit, cum triplicem coronam aliqvoties capiti imponit — Nec eſt, *qvod tot divitiæ & facultates, qvas poſſidet ſedes Apoſtolica, tibi bilem moveant. Inſignis Clericorum & miniſtrorum numerus, & aliqvid exigit, unde vivere poſſint: Nec bovi trituranti os ligandum eſt.* *De variis ad Pontificem pertinentibus.* *Qvi altari inſervit, ut de illo vivat, neceſſe eſt. Ipſe Dominus loculos habuit, ut oblatam pecuniam ad victum & veſtitum ſui & ſuorum cuſtodiret, uti ap. Johannem 13. leges. Sublato in cœlum Chriſto, qvotqvot erant poſſeſſores agrorum & domorum vendentes afferebant pretia, illudq; ante pedes Apoſtolorum ponebant, ut inde diſtribueretur ſingulis, qvantum opus erat.* Impertinentiſſime! *Johann. Paul. Oliva Conc. 22. p. 525.* inqvit: Romanus Pontifex, *cujus humeris univerſus orbis incumbit, ad cujus pedes jacent regendæ provinciæ &c.* Dic ſodes, qvo titulo? De *Canonizatione* agit prædictus autor *Sprenger.* l. 3. c. 1. de *pallio* c. 2. de cruciata c. 3. de benedictione agnus DEi c. 4. de bene-

Digitized by Google

hæreditibus petat a gladii fratris c. 2. declaratione pœnitentiæ quæ sex c. 6. decretum Decii indictus sex c. 11. Ecc. 17. decretum Cæsaris propositus c. 2. de Constantinus laudo vivendum c. 3. de testamentum permodus Carthaginensium c. 4. de Constantinus c. 5. de Constantinus c. 6. de Turcis c. 8. de Turcis c. 9. de regno providentiæ c. 10. de Constantinus c. 11. de Constantinus c. 12. de Constantinus c. 13. de Constantinus c. 14. de Constantinus c. 15. de Constantinus c. 16. de Constantinus c. 17. de Constantinus c. 18. de Constantinus c. 19. de Constantinus c.

Potestas P. in temporal.

postulant Synodum *ep. 3. 4.* Justinianus Synodum verò convocat, & indicit *ep. 5.* Constantinus IV. Synodum 6. indicit. *ep. 6.* Basilius Imperat. octavam Synodum convocat. *ep. 8.* Extant duo volumina, qvæ Gallico idiomate edidit *M. Pierre Pithou* Advocatus curiæ Parlamenti, qvorum titulus: *Preves des libertez de l' Eglise Gallicane. Paris. 1657.* cum privileg. Regis Gallorum: Ubi in *initio Tom. 1.* multa *testimonia* pro hac re adducuntur. Deinde per integra duo volumina *libertates* illæ asseruntur ab anno 506. usq; ad annum 1650. Hos libros excepit anno 1652. ejusdem *Commentarius de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, ubi tractantur hæ materiæ: 1. De origine & progressu *interdicti* Ecclesiastici. 2. Informatio de *vita & moribus* sic nominatorum Episcoporum Regiorum. 3. Historia de *Origine Pragmaticæ Sanctionis* Caroli VII. anno 1493. & Concordatarum 1515. Omnia ex solida antiqvitate, *ex Archivis*, Instrumentis eruuntur, & ad oculum ostenditur, *Pontifici non competere jus, quale qvidem sibi arrogat.* cap. 3. *Libertatum Gallic.* ostenditur, qvalem *obedientiam* Reges Galliæ tribuant Pontiff. cap. 7. qvod *Rex* in temporalibus *superiorem* præter DEUM *agnoscat nullum.* cap. 10. Brevia, & literas Apostolicas executionem nullam sortiri in Gallia, sine Regis, vel officialium ratihabitione. (*Vid. Petr. de Marca* Concord. Sacerdot. & Imper. T. 1. p. 105. 176. 139. T. 2. p. 175.) cap. 12. Papam teneri ad observationem Canonum antiqvorum. cap. 14. non recipere Gallicanam Ecclesiam Concilia generalia, nisi publicata sint in Gallia, & qvidem autoritate, & permissione Regis. *Tom. 2. cap. 22.* habentur Ordinationes, patenta, decisiones, & alia acta, qvod Papa non possit indicere, & injungere censum, non molestare novis impositionibus, non augere taxam antiqvam expeditionum, & beneficiorum. cap. 37. Universitates, & Scholas publicas, non potest stabilire Papa in Gallia, neq; reformare sine autoritate & consensu Regis &c. Conf. *Petrum de Marca* de Concord. sacerdot. & Imperii, Prolegom. p. 65. seq. Sndes sunt hi libri in oculis Monarchicorum, qvare jussu *Alexandri VII.* conjecti sunt in Indicem librorum prohibitorum. p. 106. b. Romæ ex Typographia Rev. Cameræ Apostol. cum privilegio 1667. fol. Hi libri *Petro de Marca* refutandi traditi sunt. Sed exilem retulit gratiam, » censuræ qvippe subjectus Romanæ. Obscura sunt (*habent verba prolegomen.*) omnibus caussæ, ob qvas Romæ censura lata est adversus li» brum Dissertationum de concordia Sacerdotii & Imperii. Etenim in » universum asseri potest, auctoris animum qvàm longissimè abfuisse ab » omni consilio lædendi jura Sedis Apostolicæ, vel Ecclesiasticæ juris di» ctionis. Qvin potiùs indubitatum est, omnes ejus rationes, & consilia,

ad

ad restaurandam Ecclesiæ auctoritatem spectasse, & impugnandas novas regulas, quæ in curias seculares ab iis, qui harum rerum minùs periti sunt, paulatim inducuntur. Vitum *P. de Marca*, si placet, evolve, quæ præmittitur Tomo I. autore *Stephano Baluzio* Tutelensi, Canonico Remensi, ubi p. 7. hæc habentur: Anno 1641. editis *Dissertationibus de Concordia Sacerdotii & Imperii, sive De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* (hanc enim interpretationem apponi in limine efflagitavit Typographus, quod ex eo librum existimaret vendibiliorem futurum) sic scriptionem suam temperavit, ut relictâ discussione juris, quod utrique Potestati competit, ad solam facti inquisitionem, quæ fines veterum possessorem demonstrare posset, se contulerit; ut ipse præfatur in admonitione ad Lectorem. Porro quod spectat ad reverentiam, quæ sedi Romanæ debetur, tantâ eam testimoniorum ex antiquitate petitorum nube asseruit, ac tam diserte; ut fas sit existimare, neminem unquam, non dicam Gallum, sed nec Hispanum etiam, aut Italum, qui modo intra limites aqui consiterit, auctoritatem Romani Pontificis in altiori fastigio conlocasse. Offendit tamen (quis crederet) hic liber Romana ingenia, nullam aliam ob causam, ut Mecænas existimabat, quam quod in fronte operis admoneret, heic agi de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. Unde Romanis (quorum aures teneritudine quadam plus tribuitur; ut ait Auxiliaris Præfectus, apud antiquum scriptorem vitæ sancti Hilarii Episcopi Arelatensis,) promptum fuit sibi persuadere, illum Libertati Ecclesiasticæ adversari, qui de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ (proh ne fas!) agebat ex professo. Sed & hic locum sortitus est in Indice libb. prohibitorum Alexandri VII. p. 101. b. Exclamet hic aliqvis: *Cur verum non audimus? quia non dicimus!* Pontifices Roman. signanter Alexandr. I. cum depressione Imperator. majestatē suam comparasse, testis est historia *Onuphr. Panvin. l. 7. Antiqvit. Veron.* verba sunt p 181. Hoc prælio (qvo Fridericus Imp. 1172. succubuit) magna illa Imperii Occidentalis vis primum labefactata, paulatim deinceps ad nihilum ferè redacta, & è contra Majestas Pontificis mirum in modum aucta.

Potest P. in temporal.

§. CXVI. Qvomodo prisci Romani Pontif. & qvomodo hodierni imperent, ostendit *author Neporismi Romani cap.* 1. ubi inter alia p. 2. f. Nec concionatori in suggestu Romæ veniebat in mentem, nec Romæ Episcopus curabatur aut Parochus, qvia unusqvisqve illorum propriæ Ecclesiæ normam recipiebat. Nunc tamen aliter valde se res habet, nam Romæ non satis est, ut olim temporalia regere, prævertit regiminis ordinem, & supremam temporalem authori-

tatem à ſpirituali ſecernens, hanc illi prævalere vult, qvamvis permulta ſecula, nec ſolum ſub priſca lege, ſed etiam ſub lege gratiæ ſemper ſpiritualis temporali fuerit obſecuta. Pontifices tamen contra ſpiritualia temporalibus miſcent, & ex utroqve membro, unum corpus conflare tentant, cogunt Principes & Populos adeo illis exactam præſtare obedientiam, qvam cogitantis animus meminiſſe horreat. -- Romam ubiqve dominari, niſi velimus dicere: Orbem ſe ſponte Romæ ſubdere &c. De *poteſtate Pontificis* in temporalibus prolixè agit *M. Anton. Marcellus* Venetus Patritius & Senator *de jure ſeculari Romanorum Pontiff.* cui adjectus Diſcurſus contra elationem & poteſtatem temporalem Papæ, pro defenſione Regis Chriſtianiſſimi & Immunitatum Eccleſiæ Gallicanæ. Qvam mater am copioſè item tractat *Matthæus Sutlicius* lib. 4. de Romano Pontif. *Gerhardus* Confeſs. Cathol. lib. 2. artic. 3. cap. 9. Prolixè *Gvilielmus Barclajus* &c. Ne verò nimium Papæ tribuiſſe viderentur, qvod fecerunt *Joh. de Turre cremata*, *Pighius*, *Cajetanus* ap. *Dorſchæum* Antikircher. p. 56. *Fernand Vaqvius Illuſtr. Controv. l. 1. c. 21 ſeqq.* aſſignando ei directam, & indirectam poteſtatem in temporalibus, dixerunt: Poteſtatem Pontificis non niſi *indirectam* agnoſcendam eſſe in rebus temporalibus; ſed etiam hanc *Curia Parlamenti, Facultas. Theologica Pariſienſis* Pontifici admunt, anno 1663, d. 30. Maij, cujus verba hæc ſunt: *Primò* non eſſe doctrinam Facultatis, ſummum Pontificem aliqvam in temporalia Regis Chriſtianiſſimi auctoritatem habere; *ſecundò* poſſe Facultatem etiam iis, qvi indirectam tantummodo volunt eſſe illam auctoritatem. *Secundò* eſſe doctrinam Facultatis, qvod Rex Chriſtianiſſimi nullam omnino agnoſcit nec habet in temporalibus ſuperiorem præter Deum, eamq; eſſe antiqvam doctrinam, à qva nunqvam receſſura ſit. *Tertiò* doctrinam facultatis eſſe, qvod ſubditi fidem & obedientiam Regi Chriſtianiſſimo ita debent, *ut ab iis nullo prætextu diſpenſari poſſint.* *Bellarminus lib. 5. cap. 6. de R. P.* expreſsè docet & ſtatuit, *Pontificem Romanum in temporalibus nonniſi indirectam poteſtatem habere.* Sed parum abfuit, qvin propterea omnia opera *Bellarmini* à Pontifice abolerentur. Ita *Gvilielm. Barclai* de Pot. Papæ p. 47. Qvid autem hac de re ſentiat *Fuligat.* in vita *Bellarm.* l. 2. c. 7. vide ap. *Dorſchæum* Antikirch. p. 57. ſqq. Explicavit ſe poſtea aliqvantulum *Bellarminus* in Recognitionibus. Sententia *Parlamenti* hæc fuit, qvam integram ſubjicimus.

Poteſt Pap. in temporal.

Decretum Parlamenti Pariſienſis, contra librum Cardinalis Bellarmini.

Tarmini, de potestate Summi Pontificis in temporalibus. Francofurti 1611. Extractum ex Registris Parlamenti Parisiensis. Viso per Curiam, Magnâ Camerâ, Turnellinâ & Edictali, congregatis libro intitulato: Tractatus de Potestate Summi Pontificis in temporalibus, adversus Gvilhelmum Barclajum, Auctore Roberto S. Ecclesiæ Rom. Cardinali Bellarmino: impresso Romæ per Bartholomæũ Zannetti, anno præsenti 1610. & consideratis Conclusionibus à Procuratore generali Regis propositis. Dicta Curia inhibuit & vetuit, inhibet & vetat, ne qvis, qvacunq; qvalitate & conditione præditus, sub pœna criminis Læsæ Majestatis, recipiat, retineat, cõmunicet, imprimat, imprimi faciat, aut venũ exponat memoratum librum, continentem falsum ac detestabile dogma tendens ad eversionem supremorum Magistratuum à Deo ordinatorum & stabilitorum: ad rebellionem subditorum contra suos Principes; subtractionem debitæ eorum obedientiæ; inductionem attentandi eorum personas, vitam & status, & turbandi qvietem ac tranquillitatem publicam. Mandat omnibus jis, qvi cognoverint, eosdem libri exemplaria à qvibusdam possideri, ut sine mora indicent Judicibus ordinariis, qvo ad instantiam substitutorum Procuratoris generalis perqvisitio instituti possit, & procedi adversum culpabiles, sicuti ratio dictat. Inhibuit & vetuit, inhibet & vetat sub eadem pœna, ne qvis Doctor, Professor aut alius qvicunqve, supra dictũ dogma, in Scholis, Collegiis aut aliis locis tractet, disputet, scribat aut doceat, directè vel indirectè. Constituit Curia, ut præsens decretum mittatur ad Balliuos & Senescalcos hujus restrictus, qvo in eorum præfecturis legatur, publicetur, registretur, custodiatur & observetur juxta formam & tenorem. Injungit substitutis Procuratoris generalis Regis, ut executioni manum adhibeant, & Curiam super diligentiâ suâ intra consvetum mensis spatium certiorem reddant. Factum Decretum in Parlamento, die Veneris 26. Novembr. 1610.

Potest P. in temporal.

Signatum,

DU TILLET.

Et inferiùs subsignatum

VOYSIN.

Cùm etiam *Baronius Tomo XI. Annal. ann. 1097. n. 18. & sqq.* De Pontifice Romano multa scripsisset, qvibus potestas Regis in Sicilia, limitari, & ad secularia tantum constringi posset, Rex Hispaniæ, alioqvin multum semper deferens Romanæ sedi, publicum edictum promulga-

vit 1610. d. 10. Octobr. in hanc sententiam: *Qvoniam nobis innotuit &c.* Cæsarem Baronium olim S. R. E. Cardinalem in undecimo Annalium suorum Ecclesiasticorum Tomo, in vita Urbani Pontificis II. Ann. 1097. longâ & prolixâ dissertatione, verbis & rationibus minus æqvis & modestis ac ipsius postularet professio, aggressum, non modò in suspicionem adducere, sed etiam falsos & injustos ac violentos titulos & origines evincere, qvarum ope Decessores nostri, Serenissimi Reges Siciliæ, simul cum Dominio Regales ac prærogativas acqvisiverunt, qvas huc usqve pacificè tutati sunt & conservarunt. Qvia verò non debemus nec possumus sinere, ut lectione relationis adeò temeriæ, cujusmodi hæc Cardinalis, commoveantur, turbentur & in nos subditorum insurgant animi, & Regum illorum ac nostra existimatio & conscientia ulla unqvam labe aspergi qveant &c. Ideo hoc edicto & pragmatica sanctione decernere, mandare & jubere constituimus, ne cui cujuscunqve sit ille dignitatis, sortis & conditionis, qvovis insignitæ privilegio, dictum unde cimum Tomum adscriptum autoris, vel alterius cujuspiam nomine excusum vel manu scriptum, qvocunqve *extet idiomate, cum dissertatione illa adversus dictã Monarchiam &c. sine examinis & castigationis à delegatis factæ testimonio exponere, habere, vendere & in regnis nostris & ditionibus emptitare liceat. Antonius Marca Verricellus de Apostolicis missionibus* expresè neget P. R. temporalem jurisdictionem in totum Orbẽ habere. q. 182. *Sect. 5.* Vide *Gerhard.* Conf. Cathol. lib. 2. art III. c 9 p. 877. Extat *Defensio Belgarum* contra evocationes & peregrina judicia, ut & *Jus Belgarum* contra Bullarum Pontificiarum receptionem, editore *Numa Sedulio Colonienſ.* 1653. in 4to. Sed non effugerunt Indices libb. prohibit. & expurg. Romanos.

Potest. P. intempor.

Hactenus igitur *Nervus I. rerum gerendarum*, Præsumtio videlicet Papalis, qvi prolixiùs non immeritò exponendus erat, cùm sit præcipuus & fortissimus. Bullas Papales solam avaritiam cudisse ostendit, & deducit *M. Anton. de Domin.* l. 9. R. Eccl. p. 105 Pretia bullarum aperit P. 1. p. 471. Qverelas & scripta Veterum contra Papæ præsumtionem collegit *Melchior Goldastus* Tomis 3. Monarch. S. Rom. Imper. qvi liber nunc iterum integer bono publico hoc anno prodiit. Cur *bullæ* dicantur docet *Limn.* l. 1. c. 11. §. 14. 41. ab adjuncto scil. sigillo. De *Origine* bullarum l. *Polyd. Vergil.* l. 8. c. 2. & *Limn.* l. c.

Nervus II.

§. CXVII. Seqvitur jam Nervus II, Cuniculi in propaganda, & conservanda Religione Pontificia. Qvibus artibus, & technis, Pontifices

fices Summi sedem occuparint, nil jam attinet dicere, cum operâ hâc jam defuncti simus. Ergone alia, qvàm fallax administratio Ecclesiasticarum rerum ab iis expectanda veniet? Deduxit multis B. noster *Gerhardus*, qvomodo Ecclesia Pontificia semper studuerit religionem Catholicam fraudulentis modis propagare *Tom. 1 Conf. Cathol. l. 1. P. 2. c. 19. sect. 2. §. 19.* cui nostras meditationes addemus. I. *Notoria mendacia* defenderunt, qvalia sunt (α) *Figmentum de Donatione Constantini Magni*, asserentes Constantinum M. Sylvestro Pontifici, Romam Urbem, & potiorem Italiæ partem dono dedisse. Fictitiam hanc esse ante nos evicerunt plurimi, qvos inter non pauci ex ipsis Pontificiis, qvi *vel* donationis hujus non meminerunt, *vel* eam penitus negarunt. Sufficiet eos tantùm allegâsse. Inter veteres sunt *Anastasius*, qvi non meminit, *Isidorus*, *Burchard Yvo* eam ut apocryphum in decretis excluserunt. Negarunt *Antoninus* 1. P. 6. tit. 8. c. 2. *Volaterranus* in vit. Constantini M. *Hieronymus Catolanus* Alexandri VI. Cubicularius, in Practica Cancell. Apostolicæ. *Otho Frisingensis* in Annal. lib. 4. c. 3. edit. 1515. fol. 42. b. expressè. *Ut Romanorum habet Historia*, non solum his „ caput omnium in tantum Romanam exaltavit Ecclesiam, ut beato „ Sylvestro ejusdem Urbis Pontifici, insignibus regni traditis, ipse se „ Byzantium transferret, ibiqve sedem regni constitueret. Exhinc Ro„ mana Ecclesia occidentalia regna, tanqvam sui juris à Constantino si„ bi tradita affirmat, „ in argumentumq; tributum, exceptis duobus „ Francorum regnis, usqve hodie exigere non dubitat. *Verum Imperii fautores, Constantinum non regnum Romanis Pontificibus hoc modò tradidisse, sed ipsos, tanqvam summi Dei sacerdotes, ob Domini reverentiam in patres assumsisse, ab eisq. se & successores suos benedicendos, & pa„ trocinio orationum fulciendos contendunt.* Atqve ad hoc probandum, qvod ipse Constantinus regno inter filios diviso, alii occidentem, alii orientem tradiderit, & sic per successiones „ Theodosio qvoqve, & aliis, non solum hæreticis, sed religiosis Princi„ pibus cum occidente Roma forte devenerit, inducunt. Ajunt *enim nunqvam tam religiosum Principem, qvod prius Ecclesiæ tradiderat, filiis reliqvisse, vel tam catholicum Imperatorem*, utpote *Theodosium*, *qvod suum non erat, sed esset Ecclesiæ*, usurpasse. *Cusanus* l. 3. de Cathol. Concord. *Laurentius Valla* de ficta Donatione Constantini M. *Ulrich Huttenus*, qvi inter alia scribit: *Neqve fuerunt Pontifices illi, qvi finxerunt*

Potest. P. intempor.

Donatio Constantini M.

„ *Constantini donationem, qvia pastores non fuerunt.* Si fuissent pastores
„ enim, pavissent oves Christi, non devorando invasissent. -- Donatio
„ Constantini Græcè non extat. -- Pseudo Pontifices approbant Con-
Donat. Constant. M. „ stantini donationem, *qvorum in hoc potißimum audaciam miror, qvod veritid non sunt affirmare, qvod crediturum neminem scirent,*
„ sed Germanis persuasuros se putabant, utpote qvos cerebrum non
„ habere fama est, atqve igitur ingenio usi non sunt. *Qvippe si fuisset cum aliis sibi Gentibus negotium, utiq, non sic frigida esset hæc effictio, & cautiùs moliti hoc commentum essent:* nisi reperitur qvi ostendat ex Im-
„ peratoribus ulli, anteqvam ad Germanos perveniret Imperii nomen,
„ intentatam fuisse hanc fraudem. Nimium me ergo, nimium, proh
„ Christe, pœnitet ibi majorum nostrorum, qvi sic obtusi fuerunt, ut
„ eos falleret captio, pueris etiam cognitu facilis. Sed eo majori fraus illorum odio digna est, qvo deteriùs simplicitate abusi sunt nostrâ. Laudabilia sunt Leonis Pontificis opera, illa ferocissima erant tyranni facta. Scilicet Pontifex nemo fuit, qvi secularia ad se regna qvomodocunqve etiam pertraxit: nec vicarius Christi, aut Petri successor fuit, qvisqvis piacularem Constantini Donationem, qvæ nec facta unqvam est, nec fieri potuit, adseruit. Cujus ego improbitatem tantum abest, ut impiam putem, ut vehementer Pontificiæ dignitati detrahere eos existimem, qvi hanc probent: Tibi verò gratissimum facere me confidam, qvi rejectum nuper & damnatum hac de re Vallæ libellum, veluti ex tenebris in lucem, ab interitu ad vitam revocem. Qvin etiam ipsum tibi illum dedico, ut testatum sit, qvam, te Pontifice, renata libertate, verum dicere *licuerit omnibus, verumq; scribere.* Omnia hæc reperies in *Fasciculo rerum expetend. & fugiendarum* à fol 62. ad fol. 81. Addantur F. *Gvicciardinus* in Locis dubiis D. 96. c. 13. *Æneas Sylvius.* Præterit eam *Platina.* Rejicitur ab ipso *Baronio* T. 3. ann. 329. Rationes ipsius vide ibid. *Cano* lib. 11. Loc. Theol. *Petrus de Marca* Concord. Sacerd. & Imp. Tom. 1. lib. III. c. 12. ut alios taceamus. Digna sunt qvæ adscribantur verba *Paul. Barchin.* Literar. Apostolic. vice cor. rector. *in pract. cancell.* f. 123. his: Qvod donatio Constantini non fuerit, lege *Laurentium Vallam,* & *Papam Pium* in dialogo. Nec de tali donatione qvicqvam legi ap. probatum historicum, præsertim eos, qvi scripserunt illa ætate, vel illi proxima. Nam nec *Eusebius* meminit, nec *Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Chrysostomus,* nec *Ammianus,* nec *historia tripartita,* nec ipsemet *Damasius Papa* in Chronic. nec *Beda,*

nec

nec *Orosius*. Et constat per qvam 300. annos post Constantinum Imperatores renuisse urbis gubernacula urbis & Italiæ, per duces præsides, & exarchos urbis Roman, usqve ad Innocent. II. &c. Et in *vita Phocæ* Imperatoris legitur impetrasse Pantheon Bonifacium Papam ab eo &c. Vid. *notas Taxæ Cancellar.* p. 149. ann. 1664. edit. *S. du Mont.* *Donatio Constantini M.*

Benè igitur noster *Lutherus* T. 1. Jenens. p. 300. b. An den Christlichen Adel deutscher Nation anno 1520. Mich verdreusset / daß wir solch unverschampt / grobe / tolle Lügen müssen in geistlichen Recht lesen und lehren / dazu für Christliche Lehre halten / so es doch teuflische Lügen sind. Welcher Art auch ist / die unerhörte Lügen De Donatione Constantini. Es mus ein besondere Plage von Gott gewesen seyn / daß so viel verständige Leut sich haben lassen bereden / solche Lügen aufzunehmen / so sie doch so gar grob und unbehend sind / daß mich dünckt / es sol ein truncken Bauer behender und geschickter liegen künnen. Wie solt bestehen bey einen Keyserthum zu regieren / predigen / beten / studieren / und der Armen warten? Welche Amt auffs aller eigentlichste dem Bapst zustehen / und von Christo mit so grossen Ernst auffgelegt / daß er auch verbott / sie solten nicht Röck / nicht Gelt mit sich tragen / sintemahl der kaum solch Amt warten kan / der einiges Hauß regieren muß / und der Bapst wil Käyserthum regieren / dazu Bapst bleiben. Es haben die Buben erdacht / die unter des Bapsts Nahmen gerne Herren weren über die Welt / und das verstörete Römische Reich durch den Bapst und Nahmen Christi wieder auffrichten / wie es vor gewesen sind. Autor hujus fabulæ vulgo dicitur esse *Johannes Diaconus* homo Latinus, cognomento *Digitorum*, qvem sub Papa Johanne VIII. & Carolo Calvo Imperatore claruisse, vitamqve Gregorii Pontificis libris 4. & alia scripsisse, Abbas Trithemius in Scriptor. Ecclesiast. refert. Is deum Papa factus, *Johannes IX.* nuncupatus. Vide pluribus *Centur. II. Magdeb.* p. 568. *Gerhard.* T. 6. LL. CC. de Minister. Eccles. §. 320 qvi ex *Gentillet.* Apolog. pro Christ. Gall. R. c. 12. undecim rationes adfert contra hanc Constantini Donationem, suasq; subnectit. *Reusner.* qq. illustr. 4. *Hildebrand* Disput. pecul. Helmstad. 6 1 *Rivet.* Critici sacri l. 3. c. 3. & Jesuit. Vampul. c. 28. §. 28. sq. *Marc. Antom. de Dominis* P. 2. p. 256. 273. 409. *Chamier* Panstrat. Cathol. T. 2. p. 360. 377. *Petrus de Marca* loc. cit. *Voet.* Disp. select. P. 2 p. 869. prol. 2. *Mornæus* Myster. Iniqv. p. 38. sqq. *Rainold.* Colloq. cum Staneo c. 7 sect. 7. p. 253. sqq. *Capella* contra Bulling. c. 28. p. 346. *Coc. Censur.* p. 171. *Eenel.* Ct. Wratislav. cap. 22. qvi ultimus.

mus (ut alios silentio tegam) *Johann. Ignei* JC. in reper. l. donation. n. 21. in f. c. de donat. inter vir. & uxor. verba, figmentum hoc belle eludentia, adducit: In *donatione Constantini cæcos aliqvid vidisse, surdos audivisse, & multos locutos fuisse.* Stylus certè suspectam reddit donationem: 1. *Satrapæ* enim nomen in notitiis dignitatum Imperii, tum non extitit, nec etiam in Diplomatis, ac Rescriptis Imperatorum. 2. *Constantinopolis nomen*, ipso Baronio teste, tùm nondum erat in rerum natura, tantum abest, ut esset Patriarchalis sedes. 3. non convenit illi tempori *series consulum*, uti docet *Gentillet.* l. c. &c. Sed hæc obvia sunt cuilibet. De *privilegio Monesserii S. Medardi Svession.* nos nondum super. Extat illud *l. II. epist. indict. II.* & in assertione Inqvisition. hujus Privileg. *Johann. Launoii Constantiens. Parisiensis Theolog.* Paris. 1661. I. iij. b. qvi tamen statim cap ostendit, hoc privileg. non extare in antiqvis MSC. disputans integro libro contra *Robertum Qvatrematium* monachum Congregationis S. Mauri qvem superbum fratrem subinde vocat, negans privilegii Sammedardensis veritatem & destruens omnia argumenta Fratris superbi. Qvem vide *Charta immunitatis*, qvam B. Germanus Parision. Episcopus suburbano monastorio dedisse fertur, refutatur & falsitatis arguitur à *Johann. Launoi.* In libr. cujus titulus Inqvisitio in chartam immunitatis Lutet. Paris. 1657. 8vo. Confer ejusdem Assertionem Inqvisitionis. Lutet. Paris. 1658. 8vo. Contra *Robert.* Qvatremarium Benedictinum Privilegium Præmonstratensis ordinis in dubium vocat & falsitatis arguit idem author libro Inqvisitio in Privilegia *Præmonstratens. Ordinis* Paris. 1658. 8vo. & *Vindociens.* monaster. 8vo.

Legendæ.

§. CXVIII. Non minus fraudes seminant (ξ) *Legendis suis*, pessima fide consarcinatis, ad ruborem usqve cordatorum Pontificiorum *Baron: præfat. Annal. Eccles. Tom. I. §. At major, ait:* Liceat ingenuè fateri, nulla res in Ecclesia ita hactenus negligi visa est, ac rerum Ecclesiasticarum gestarum vera, certa atqve exacta diligentia perqvisita narratio, & post. Invenire difficile est, qvi veritatem in omnibus sit assecutus. & post: Posteriorem rerum Ecclesiasticarum historicorum magnam profectò esse classem intelliges, qvi absqve delectu, qvæcunqve vel ab aliis scripta ad manus eorum venerint, vel levi audacia percepserint, conscripserunt, & absq; aliqva altiori Veritatis indagine sæpe aniles fabulas, senum deliramenta, vulgi rumores, non sine magno cæterarum rerum solida veritate subsistentium præjudicio intexuerunt &c. Et *Melchior*

chior Canus Canarienſis Epiſcopus lib. 2. Loc. Theol. c. 6. Dolenter, *inquit*, dico potiùs, qvàm contumeliosè, multò à Laërtio ſeveriùs vitas Philoſophorum ſcriptas, qvàm à Chriſtianis vitas ſanctorum: longeq; incorruptiùs & integriùs Svetonium res Cæſarum expoſuiſſe, qvàm exnum, Confeſſorum. Illi enim in probis aut Philoſophis aut Principibus nec vitia, nec ſuſpiciones vitiorum tacent, in improbis verò etiam colores virtutum produnt. Noſtri autem plerique vel affectibus ſerviunt, vel de induſtria qvoqve ita multa confingunt, ut eorum me nimirum non ſolum pudeat, ſed etiam tædeat. Hos enim intelligo Eccleſiæ Chriſti cum nihil utilitatis attuliſſe, tum incommodationis plurimum. Et poſt: Dum qvidam affectui ſuo nimium indulgent, & ea ſcribunt, qvæ animus ſcribentis dictat, non veritas, tales divos qvandoqve nobis exhibent, qvales divi ipſi, etſi poſſent, eſſe tamen noluiſſent. Ecqvis enim credat, Divum, Franciſcum pediculos ſemel excuſſos, in ſeipſum ſolitum immittere? Qvod ad ſanctitatem viri pertinere ſcriptor putavit, eqvidem non puto, qvi paupertatem ſciam viro ſanctiſſimo placuiſſe ſemper, ſordes nunqvam. Illud item qvam ridiculum? Diabolum Dominico Patri noſtro ſemel obſtrepentem à Divo eſſe coactum, ut lucernam haberet in manibus, qvoad illa abſumta non moleſtiam ſolum, ſed incredibilem dolorem etiam afferret. Non poſſunt hujusmodi exempla numero comprehendi, ſed in his paucis pleraqve alia intelliguntur, qvæ divorum clariſſimorum hiſtoriam obſcurarunt. Vide *Dorſchæi Anti Kircherum* §. 57. ſq. Pudet certè *Eſpencæum Teologi Pariſienſem*, referente *Thuſano* Hiſt. lib. 16 anno 1555 nugarum, Legendam auream, *ferream* appellans. *Ludov. Vives* l. 2. de corrupta diſciplina, Autorem ejus dicit fuiſſe *plumbei cordis, & ferrei oris*. Vid. *Voët.* Diſſert. 1. de Divis ſ. Sanctis Chimæricis § 5. *Gerhard.* Confeſſ. Cathol. lib. 1. P. 2. c. 16. T. 1. plura teſtimonia Adverſariorum adducit, ex qvibus denique probat ſuppoſititiam eſſe Legendam *Chriſtophori, S. Georgii, Catharinæ, S. Annæ, S. Margarethæ, Trium Regum, Longini, Petronellæ, ſeptem dormientium, aliorum ſanctorum.* Qvæ fides iſtis Legendis? cum ultrò fateatur *Canus* lib. 2. L C c. 6. viros alioqvi graviſſimos *in divorum prodigiis ſparſos rumores excepiſſe*, & ſcriptis ad poſteros retuliſſe, qva in re aut nimium ſibi, aut fidelium vulgo indulſerint. Sed & corruptas eſſe, negligentiùs ſcriptas Vitas iſtas, aſſeruntur *Caſſander* Art. 21. Conſult. *Bellarm.* lib. 4. c. 14. de Eccleſ. Vid. *Legendæ.*

Dorſch. AntiKirch. p. 167. ſeqq. Qvid jam deferendum *Lombardicæ Legendæ*, *Mombritio* de Vit. Sanctor. *Petro* de Natalibus, *Surio*, *Ribadeneirâ* Flor. Sanctor. *Arturi du Monſtieur* in Gynecæo ſacro, & aliis hujus farinæ, judicium penes Te eſto. Multum tamen, imò nimium tribuit hiſce legendis popellus, qvin & alii, qvos dementavit vanitas mundi.

Miracula.

§ CXIX. Huc refer (γ) ſexcenta plauſtra *Miraculorum*. De qvibus qvidem *Alloza Flor.* p. 528. ex Dd. ſententia: *Peccet mortaliter, qvi utitur miraculis falſis, vel qvi ſcienter ea in concione narrat.* Sed qvam vera eorum ſint miracula, vel pueris notum eſt. Invenies magnam partem in *libb. Dialog. Gregorii M.* qvas tamen ſuppoſititios eſſe probat *Robert. Cocus* Cenſur. ſacr. Scriptor. p. 413. *Rivetus*, *Gerhardus* & alii, (1) propter ſtyli diverſitatem, (2) propter doctrinæ contrarietatem &c. Nil ergo efficiet *Baronius* ad diem 23. Decembris Martyrolog. & *Philipp. Labbe* Tom. 1. Scriptor. Eccl. p. 392. infictis aſſertionibus. Largus eſt *Gregorius Turonenſis* in recenſendis miraculis, cujus fides tamen ſubinde vacillat. Huc ſpectant *Collationes ſacræ Bredenbachii*, *Conformitates Franciſci*. *Bzovius* ad ann. 1198. n. 15. 1199. n. 42. 1200. n. 17. 1230 n. 3. 1240. n 6. &c. *Thom. Boz.* de not Eccleſiæ. *Drexelius* in Roſ. P. 2. c. 7. *Breſſer.* lib. 6. de conſcient. c. 22. *Marchant.* hort. paſt. p. 705. ſq. 717. vide *Danhauer.* Hodomor. Pap. T. 2. phant. 10. p 56. & *Meletem* de miracul. ver. & falſis. Miracula qvæ Jeſuitæ jactant ſe in novo orbe patraſſe, incerta, fallacia, mendacia judicantur à domeſticis ſuis. His tamen non immorabimur, conſulæ *Gerhardum* de Eccleſia. & Conf. Cathol. lib. 2. Art. 5. cap 4. ſqq. multis. *Georg. Zeamann* Neuer Wunderſpiegel/ & Apologiam des Wunderſpiegels per totum. *Chamier* Panſtrat. Cathol. p. 345. *Aſſed.* ſupplem. Chamier. T. V. p. 104. ſqq. *Voët.* Diſpp. P. 2. p 1012. ſqq. Miraculoſam apparitionem corporis & ſangvinis Chriſti in Euchariſtia jactat *Baron.* anno 400. n. 90. *Spondan.* epitom. & *Aurel Peruſin.* hoc anno: Ariana mulier ſacram Euchariſtiam ‘ cum perciperet, divinam hoſtiam vix labiis admoverat, cum eam la- ‘ pideſcere ſenſit, horrore perfuſa Epiſcop. ſeipſam detulit, eiqve lapi- ‘ dem dentium veſtigia retinentem, obtulit. Huc refer, qvæ narrantur de *Judæo converſo* Ferdinando dicto, qvod is hoſtias Vienn. Auſtr. latrinæ injecerit, non multis ab hinc annis, qvæ lucere viſæ; qvare gravisſimo ſupplicio affectus eſt, Tabula facti narrationem exhibet marmorea ad carcerem (Löwengruben) poſita &c. Confer *Danhauer.* T. 2. Hodom. Pap. phant. 10. p. 563. prolixus admodum eſt *Bredenbach* lib. 1. Collat. in his enumerandis. Mortuorum qvoqve miraculoſos *ſitus* & qvales,

ad p. 387.

Miracula

Ex Ughel. T. 4. Ital. Sacr. Col. 145.

Digitized by Google

qvales inventi, comminiſcuntur. Ex multis unum de *Heriberto* ſ. *Ariberto* placet ex *Ughelli* Tom. 4. Italiæ Sacr. col. 145. ſq. excipere. Alterum, *inqvit*, condidit teſtamentum anno 1045. menſe Decembr. Mo- *Miracul.*
doetiæ, ubi gravi morbo urgebatur in eum finem, ut animæ ſuæ ſuffragium qvotannis à Monachis Ambroſianis impenderetur, pauloqve poſt deceſſit 16. die Januarii, ut diximus. Habemus *Galvaneum Flammam* in manipulo florum de Ariberti morte ita loqventem: Et confeſſione (*inqvit*) publica facta, Evchariſtia qvoqve devote ſuſcepta, ploranti Clero ait: Nolite contriſtari; qvia ad pedes B. Ambroſii Patris mei adſcendo. Qvo dicto, ſpiritum emiſit decima ſeptima die Februarii (veriùs 16. d. Januarii) & in Monaſterio S. Dyoniſii, qvod ipſe conſtruxerat, ſepelitur. *Cujus corpus poſt decem menſes integrum, cum ſummo vigore Ferulam dexteram portante, oculis apertis,* ſecundum Datium, videntibus univerſis, *repertum fuit*: Cujus ſepulchrum à qvatuor partibus ferro & plumbo ſigillatum eſt. *Epitaphium* Heriberti in tabula marmorea, parieti inſita, ſupra ſepulchrum in ipſo ingreſſu Eccleſiæ S. Dionyſiii per portam maximam in dextro latere tale eſt, Romanis characteribus inſculptum:

Hic jacet pulvis cui qvondam claruit orbis
Tunc Heribertus enim, nimioqve decore vigetam,
Officio placidi fungebar præſulis Archi.
Nunc tumulor ſervus ſervorum, Chriſte, tuorum,
Pro meritis horum, tibi digne complacitorum,
Sangvine, qvæſo, tuo mihi Tu miſerere redemtor,
Huc veniens Lector, tibi dic: Ignoſce Redemtor:
Et vivens vita reqvieſcat ſemper in ipſa.

Obiit anno Dominicæ Incarnationis 1045. 17. die menſ. Januarii, Indictione 13.

Heriberti res pie clareq; geſtas recenſuit *Johannes Antonius Caſtellioneus* antiqvitatum Baſilicæ Vincentianæ p. p. Faſciculo 6. tanqvam de Templo Vincentiano bene meritus pater, ob auctam templi gloriam & ſplendorem illatis in illud theſauris SS. Martyrum Qvirini Epiſc. aliorum Sanctorum. Effigies ejusdem Heriberti parva & antiqva ex ære ducta, ad pedes poſita imaginis Salvatoris Cruci affixi inter utriusqve pedis clavos; qvæqve in ejusdem templi Cœnobio viſitur, eſt hujusmodi; en illa è Caſtellione fidelisſime reſculpta, ut qvalis olim Archiepiſcopalium veſtium forma, qvalis Heriberti effigies fuerit, prudens Lector advertat. Hactenus *Ughellius*, & in gratiam Lectoris rurſum exhi-

bemus effigiem Heriberti, cum inſcriptione ſicut ibi extat: *Aribertus indimnus* (legendum indignus) *Archiepiſcopus.* Verùm hujusmodi fraudes in miraculis Papiſticis ubiqve ſunt obviæ, qvare non opus, ut ſimis hic prolixiores. Plusqvam puerilia miracula numero 300. *Caetani Tiene*, germanicè operâ *Stephan. Pepe.* Straubingæ 1662. edita lege a videbis Vid. §. noſtrum CLXXVI. a. Huc pertinent miracula ejiendi dæmonia, de qvibus non parum gloriantur Papiculæ. Hinc magnum Exorciſmarium his uſibus adaptavit *P. D. Hilarius Nicueſa* ex Theatinor. Regularibus libb. 2. diſpoſitum. Prodiit Venetiis anno 1639 in 4to. Annuale alterum, alterum Sanctuarium conjurationum. Celebris eſt hujus rei cauſa, ut in tanta farragine omnes alios prætereamus, *Albertus de Caſtro* Vercellenſis Epiſcopus apud *Ughellum* Tom. 4. Ital. ſacr. col. 1086. ex qvo hæc adſcribimus: Ejus meritorum intuitu Urbanus tertius Vercellenſem Eccleſiam in protectionem ſuſcepit anno 1186. Clemente tertio Pontifice poſt Hieroſolymitanum Regnum à Saladino Chriſtianis ademptum, claruiſſe inſigne miraculum in emendationem cujusdam Parmenſium Dominæ celebratum, qvæ fuerat à qvinqve dæmoniis obſeſſa, dieqve octava S. Euſebii, meritis ejusdem Sancti, Alberto Epiſcopo exorcizante, liberata legitur in veteri Calendario Vercellenſis Eccleſiæ. Cæterum anno 1190. qvæ Gvala Prædeceſſor Gvaloni Præpoſito & Canonicis de Santhia conceſſerat, ſuo diplomate infirmavit: Eccleſiam ſuam ære alieno gravatam liberam reddidit auxitqve redditibus & dignitate Eccleſiaſticâ diſciplina defæcatos Clericorum mores reddidit. Apud Henricum ſextum Imperatorem maximè gratioſus fuit à qvo Principis titulo inſignitus eſt, qvo etiam ejus ſucceſſores deinceps fulſerunt, hoc dato privilegio anno 1191. &c. Porrò col. 1098. ſeqventia leguntur apud eundem *Ughellum*. Habeo apud me aliqva ejus ævi Orientalium Epiſcoporum plumbea ſigna rudi & inculto ſtylo expreſſa, ubi vel Imago Epiſcopi, vel Patroni Eccleſiæ, una cum nomine ejusdem tantum videtur. Extat in Archivio Januenſis Eccleſiæ Alberti hujus Patriarchæ documentũ plumbeo ejus ſigno, alteroqve Gvalteri Epiſcopi Aconenſis obſignatum. Datum Accone anno 1212. Cujus exemplar cum mihi Romam miſiſſet *Auguſtinus Calcagninus*, eruditus Canonicus Januenſis, rei vetuſtate allectus amicum rogavi, ut ex cera Alberti Gvalteriqve ſigna ad amuſim expreſſa mihi tranſmitteret, qvod ille ſumma diligentia, ſuaqve humanitate egit, meamq; opplevit curioſitatem. Signum vidi & in eo ſanctam Reſurre-

Miracula ejiciendi Dæmon.

surrectionem Ecclesiæ Hierosolymitanæ vetustum symbolum, & Alberti nomen exosculatus illud incidi feci & hic apponi curavi, ut ex eo videat lector, qva fide, qva veritate ea protulerit Saracenus ad finem usqve de nostro Vercellensi Alberto Hierosolymitano Patriarcha. Signum vide adcalcem libri. *n. 77. tabul. chalcograph.* Qvid hac in re sentiendum, docet *Danhauerus* in Schild und Ablags-Brieff.

§. CXX. Non parva fraus etiam latet (δ) in *Reliqviis sacris*, qvas ostentant, & nescio qvid devotionis sanctitatisqve illis inesse clamant, Egregiâ operâ ostendit *B. Gerhardus* in Confess. Catholica P. 2. lib. 2. cap. 3. non paucos religiosum cultum reliqviarum, ex ipsis Pontificiis improbasse adducens. *Synodum Francofurt.* anno 794. habitam, *Guielielm Pandinum* in Annal. Burgund. 1380. *Enisinum* in Matthæum c. 23. *Cornelium Agripp.* de Vanit. scient. *Georg. Wicel.* de semitis antiqvis *Georg. Cassandr.* Consult. art. 21. de venerat. Reliqviar. *Maillard. Praedicator.* Gallû fol. 25. col. 3. qvi: Estis hic Domini Bullatores & portatores reliqviarû? Ostendit porrò, novitatê rei ipsos Pontificios agnoscere, adducitqve *Bellarminum, Beyerlinck, Baronium* &c. librum anno 1522. Romæ editum de spoliis, exuviis & reliqviis sanctorum, ex *Wolffio* memorabil. T. 2. p. 253. Ostendit qvoqve idem *Gerhardus*, non paucos Pontificios agnoscere, multas fraudes & impostoras subesse reliqviis. *Cassander* in Consultat. de veneratione reliqviarum p. 973. edit. Paris. 1616. Constat, *inqvit*, qvoqve posterioribus temporibus nimium reliqviis & memoriis sanctorum indultum & tributum fuisse, sic ut à bonis qvoqve viris pio zelo prædictis, summa qvasi religionis in hujusmodi reliqviis conqvirendis, auro & gemmis exornandis & memoriis seu templis sumtuosissimis ædificandis posita putaretur, & ab improbis qvoqve hominibus falsa fiducia in cultu inepto & superfluo reliqviarum collocaretur. Qvare in Concilio Cabilonensi reprehenduntur, qvi Romam aut Turonum sub prætextu orationis peragrant, putantes frequentatione horum locorum se à peccatis purgari & impunè peccare. Accesserunt & alia mala, qvod avaritiæ causa ad simplicem populum illiciendum falsæ reliqviæ supponebantur, & ficta prædicabantur miracula, iisqs miraculis populi superstitio alebatur, ut magis in admirationem miraculorum raperetur, qvàm sanctorum imitationem, vel vitæ emendationem provocaretur: nonnunqvam autem astu & illusione dæmonis hominum superstitione abutentis per insomnia & visa novæ reliqviæ revelabantur, & ejusdem operatione miracula edi videbantur.

Reliqviæ.

Hinc

Hinc decretum illud Lugdun. cap. 62. Prælati non permittant populum vanis figmentis aut falsis documentis decipi, sicut occasione qvæstus fieri consvevit, & in Concil. Carthaginensi 5. Can. 14. Altaria, qvæ per somnia & inanes revelationes constituuntur, omnino reprobari videntur. Item, Permulti reperti sunt, qvi sanctorum reliqvias seu falsas seu veras qvæstui habuerunt, ita ut passim à circumforaneis, & vilissimis hominibus, instar sacrorum Isidis circumferrentur, & multis mendaciis imperito vulgo commendarentur. Illud qvoqve jam inde ab aliqvo tempore præter antiqvum morem invaluit, ut sanctorum corpora supra ipsa altaria, qvi locus soli corpori CHRISTI deberi putabatur, collocarentur, qvæ sub altari poni consveverant. Sic Ambrosius de inventione reliqviarum Gervasii & Protasii: Ille, *inqvit*, CHRISTUS videlicet, super altare qvi pro omnibus passus est; isti sub altari, qvi ipsius redemti sunt sangvine. Hodie verò cum passim omnia reliqviis sanctorum plena esse videntur, verendum est, ne si Episcopi & Principes in veris reliqviis inqvirendis & dijudicandis eam, qvam debent operam adhiberent, ingentes & detestandæ impostvræ patefierent, qvemadmodum in nonnullis locis factum est, & olim B. Martino accidit, qvi cum locum qvendam suæ Diœcesis, monumento cujusdam, tanqvam martyris, celebrem adiisset, deprehendit, non martyris, sed sceleſti latronis monumentum à populo cultum & freqventatum, qvod everti statim & excindi jussit. Concludit deniqve *Cassander* l. c. Cum igitur, *inqviens*, veræ & compertæ reliqviæ, præsertim in his provinciis perpaucæ sint, & multæ ex iis, qvæ ostentantur, non temerè suspectæ haberi possint, atqve illarum freqventatio & veneratio non multum pietati, plurimùm verò superstitioni vel qvæstui serviant, multò consultius videtur, ut ab omni reliqviarum ostentatione abstineatur, & populus ad veras sanctorum reliqvias colendas, id est, exempla pietatis & virtutum, qvæ in scriptis vel ab ipsis vel de ipsis extant, imitanda provocetur. Hæc *Cassander*. De *mercatura Reliqviarum*, vide *Excell. Dn. Dorsch. Rhetoman.* in præf. § 5. 10. & *Dn. Lic. Stegerum* de Ortu & progressu Reliqviar. §. 34. *Gothofred.* in Codic. Theodos. T. 3. p. 153. Cohibuerunt hanc mercaturam *Honorius* & *Theodosius* l. 3. C. de S. S. Eccles. Nemo martyres distrahat, nec mercetor. In qvem locum *Pancirolli l. 2. c. 162. V. L.* huic legi occasionem dedisse Pseudo-Monachos martyrum reliqvias venditantes. &c. Vide qvæ habet *Chemnitius* P. 4. Exam. Concil. Trid. p. 1. sqq. multis. *D. Dorschæus* Vindic. ad cap. 4. Exod. p. 120. & No-

Reliqvia.

& Notat. ad Relation. Anonymi, de S. Marci corpore inſtugia divite qviescente. Not. VI. & ſqq. ferè per tot. *Chamier* T. 2. Panſtr. Cath. p. 410. *Rivet.* C. O. Tom. 1 qvæſt. 54. *Voet.* Part. 3. Diſpp. ſelect. p. 1002. *M. Anton. de Domin.* de Rep. Eccleſ. lib. 7. p. 288. *Montacut.* T. 2. Orig. p. 39. Qvæ & qvalia *miracula, & virtutes* reliqviis adſcribantur, videri poteſt ap. *Chamier* T. 2. P. C. l. 16. p. 411. *Homobon. de Bonis* de Human. Vitæ ſtatibus p. 2844. Sanctorum reliqvias virtutis ſanctorum compendium & humanarum calamitatum aſylum eſſe aſſerit *Didacus de Celada* Monteladenſis Societ. Jeſu. in Colleg. Complutenſi Profeſſor, Comment. in Judith. cap. 16. §. 39. p. 661. *Dolabram Noæ* oſtentant Qvareſm. Tr. Elucid. Terr. 5. p. 862. *caligas Joſephi, crines puerorum innocentium, digitum Johannis* multis in locis, *Capita Petri, Pauli, lac Mariæ*, particulas crucis Chriſti &c. vide *Dorſchæum* l. c. &c. *Reliqviæ.*

Accipe copiã originalis, qvod aſſervatur in Eccleſia Zviecavienſi, unde depromſimus. Ego Ladislaus Zécſi Medicus in medicinis aliarũ lingvarũ ſatis faciens notum facio de aliqva particula ligni Sanctæ crucis, qvam Sancta Helena Mater Regis Conſtantini à Principibus Patriarchis appreciaſſet, qvod ſignum vel titulum ſcripſiſſent ſuper crucem Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Et hoc de ſcripticali grecali. Sancta Helena rogavit de Conſtantini temporibus illos Patriarchas, ut conceſſiſſent. Sancta Helena verò ipſis Patriarchis duo milia perperæ, qvod temporibus illorum denarii ipſorum fuiſſent, & de illis tres denarii feciſſent unum florenum. Patriarchæ verò conceſſerunt particulam crucis. Ipſa verò beata Helena propter devotionem ad Deum fundatam feciſſet cidere particulam crucis ad qvinq; partes & includere in aurum purum, & fecit crucem de eodem ad qvatuor lapides de ſaphiro fecit. Et ex alia parte crucis imaginem de lapide aereo ad modum crucifixi coloris. Ita ut aêr temporibus illis mutaſſet auram, ita ut lapis mutaretur colere. Sancta vero Helena rogaverat Deum creatorem noſtrum, ut qvicunq; hominum prænotatam crucem frangeret, ac ſubtrahere vellet, maledicatur per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, ac per beatam Virginem, & omnes ſanctos & electos Dei. Modo hæc crux tempore, qvo ipſi Turcæ Conſtantinopolin expugnarunt, unà cum ſancti Luci corpore in caſtrum Zendre per ipſum Diſpotet fuit adducta. Hæc verò charta eſt ſcripta Budæ de litera Grecali. Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo, ſexageſimo ſexto.

In

In Antiqvitat. Veronenſ. *Oruphin. Panvin. Lib. 7. p. 182.* hæc inſcriptio ad altere majus Eccleſiæ S Mariæ reperitur.

† ANNO. DOMINI. MCLXXVII. VII-KAL. AUG. IN. DICT. X. D. ALEXANDR. PP. III. DEDICAVIT. ALTARE. MAJUS, ECLESIÆ. S. MARIÆ. ANTIQVÆ. VERONÆ. IN. HONOREM. B. MARIÆ. VIRGINIS. UBI. INTERFUERUNT. D. UBALDUS. OSTIENSIS. GVALTERUS. ALBANENSIS, GVILIELMUS. PORTVENSIS. CONRADUS. SABINIENSIS. EPISOPI. CARDINALES. ET. ALII. XI. CARDINALES. ET. D. HERMANNUS. MARCHIO. ET. DOMINUS. TOTIUS. MARCHIÆ. VERONENSIS. ET. ALII. MULTI. VBI. SUNT. RELIQVIÆ. PLURIMÆ. DE. SANGVINÆ. D. N. JESU. CHRISTI. DE. SPINA. CORONA. DE. LIGNO. S. †. DE. LANCEA. LONGINI. DE. PANNIS. QVIBUS. INVOLUTUS. FUIT. D. N. JESUS. CHRISTUS. DE. CAPILLIS. B. MARIE. VIRGINIS. DE. VESTIMENTIS. ET. DE. VELO. SUO. DE. MENSA. CHRISTI. LAPIDEA. IN. QVA. COENAVIT. CUM. DISCIPULIS. SUIS. DE. TRIBUS. MAGIS. GASPARE. BALDESSARE. ET. MELCHIORE. DE. B. JO. BAPTISTA. DE. BEATORUM. APOSTOLORUM. PETRI. ET. PAULI. ANDRÆÆ. JACOBI. THOMÆ, BARPTOLEMAI. SIMONIS. THADÆI. ET. BARNABÆ. S. MARTINI. EPISCOPI. ET. CONFESSORIS, ET. SANCTI. MARTINI. PAPÆ. ET. MARTYRIS. RELIQVIS. IN. QVA. QVIDEM. DEDICATIONE. INHIBUIT. VT. SEMPER. ANNUATIM. IN. DIE. ASSUMTIONIS. B. VIRGINIS. ET. PER. TOTAM. OCTAVAM. OMNIBUS. POENITENTIBUS. CONFESSIS. ET. CONTRITIS. SUORUM. PECCATORUM. DICTAM. ECCLESIAM. DEVOTE VISITANTIBUS. ET. MANUS. ADJUTRICES. PORRIGENTIBUS. SINGULA. DIE. DE. INJUNCTIS. SIBI. POENITENTIIS. CENTUM. ANNORUM. REMISSIO. ESSET. IN. ALIIS. VERO. FESTITATIBUS. B. M. VIRGINIS. IN. DIE S. MARTINI. EPISCOPI. ET. CONFESSORIS. ET. PER. OCTAVAM. ET. APPARITIONIS. DOMINI. ET. PER. TOTAM. XLMAM. FERIA. II. IIII. ET. VI. PRO. QVALIBET. DIE. L. ANN. EOS, VERO. QVI. IN. MORTIS. ARTICULO. EIDEM. ECCLESIÆ, RELIQVERINT. ET. SPECIALITER. PRO. FABRICA. A, POENA. ET. CULPA. ABSOLVIT.

PRESBYTER. JOHANNES. FECIT. FIERI.

Crux boni

Cardinal Farnese ist Protector dieser Kirche. de Dondis l. 1. c. 8. Archiepiscopus.
et Capitulo, & nullus ingredi possit, nisi cum consensu, & voluntate Archiepiscopi & Capituli. Sacrista, & Cantor ab Archiepiscopo instituuntur. Sacrista. Cantor.
Quemadmodum vero Archiepiscopus, & Capitulum Ravennas, & non ipsi Archiepiscopo, & Capitulo Ravennati, sed Romano Pontifici subsunt, & Romanum Pontificem ut Metropolitanum agnoscunt, & colunt: Pontifex Romanus.
Ita Romani Pontifices Ravennatem Archiepiscopum, & Capitulum Ravennas suos habent Clerici Tit. III. c. 2. Archiepiscopus Ravennas Pontifici Romano præstare debet fidelitatem, & obedientiam, sicut cæteri Archiepiscopi, & Episcopi. Archiepiscopus Ravennas ordinatur, & consecratur a Romano Pontifice, & Romanum Pontificem ut Metropolitanum agnoscit, & colit.

Ein merckliches Zeichen/ daß Ravenna Pontifici ganz nahe/ und von weniger Zeit Archiepiscopi & Capitul gewesen Gehöre. Ein Zeichen/ daß Ravenna Pontifici ganz nahe/ und von weniger Zeit Archiepiscopi & Capitul gewesen. Ravenna ist nicht Archiepiscopi & Capituli/ sondern Pontificis Romani. Ravenna ist Pontificis Romani/ und nicht Archiepiscopi & Capituli

te, eat liber noſtra autoritate. Juſto enim non eſt lex poſita : ſed ubi Spiritus DEI, ibi libertas, & ſi Spiritu DEI ducimini, non eſtis ſub lege. Vide omninò *gloſſ.* ad hunc locum. Huc qvoqve referenda *ſomnia*, qvibus abundat Papæa Eccleſia. Non probantur *Petr. Tyræo* qui *cap. 16. de Spirit. apparit. §. 4. refert*, Euſebium Theodotum *qvendam mirabiles viſiones jactaſſe* &c. Noſtris temporibus ſæpiſsimè ſic eſt mortalibus illuſum, atq; etiamnum identidem illuditur, qvod probant exempla. *Baronius* anno 97. n. 13. & ann. 449. n. 51. judicat, *revelationibus non nimis confidendum, cum Diabolus per qvietem hominibus multa ſuggerat.* ann. 687. n. 78. *rejicit viſionem Adelphii*, anno 407. *Euphemiæ*, poſt mortem ſua ſubſcriptione Concilii Chalcedonenſis Decreta approbantis, ann. 451. n. 12. viſionem *Gregorii de Imp. Trajano*, ex infernis reducto, anno 604. n. 30. Sed & Pontifex *reliqviæ ſub altari poni vetuit, qvæ per ſomnia, & inanes viſiones commendantur.* Ex *Concil. Africano* cap. 1. Diſtinct. 1. de Conſerat. Canon. 25. Hæ tamen viſiones, & ſomniæ ſubinde magnas acceſſiones procurárunt Romanæ Eccleſiæ. Sed & benedictiones Papales. Vid. *Thuan.* lib. 63. hiſtor. *Anton. Gregor.* Revelat. Arcanor. p. 362. ſeq. Qvid enim freqventius, qvàm detrudere talibus viſionibus in monaſteria potentes, divites utriusqve ſexus. Vide *Stellart.* l. 3. de coron. c. 1. 4. 15. & ſuperius occurrunt varia exempla. Credulum genus hominum, viſionibus, & ſomniis ſe agi illorſum patitur, qvo vult intemperantiſsima habendi libido. De *cæca obedientia* Papiſtarum vide *Voet.* P. 4. Diſpp. Select. p. 181. *Thom. Tailor.* Chriſt. Revelat. p. 356. ſeq. Qvæ tamen (mirum dictu) eos in tantum conſtrictos tenet, ut eligant ipſum Jeſum poſtponere. Virgo qvædam (*narrat P. Anaſtaſius Pragenſis Capucinus in Radio Paupertat. Pragæ 1669*) in Monaſterio degens, & divino amore flagrans, cum aliqvando immenſo dilectiſsimi Sponſi ſui Jeſu Chriſti deſiderio teneretur, ſic illum ex toto corde allocuta eſt: O unice fili Dei, amabilis Redemtor animæ meæ! Utinam vel ad momentum te in hac vita tenere poſſem! ad qvæ dulcedinis ſuſpiria, & ſingulari amore plena deſideria, mox ille ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus in forma venuſtiſsimi pueruli blandus ei adſtitit. Contigit verò, ut una ex ſororibus congregationis, januam cellæ illius devotæ virginis pulſaret, eamq; cum feſtinatione *ad commune aliqvod opus ex Obedientia faciendum accerſeret.* Audiens Virgo mandatum, converſa ad Jeſulum ait: En mi dulciſsime Domine Jeſu Chriſte, pro explenda obedientia abeo; tu interim me hic expecta, ſi placet, donec ad te redire liceat. His dictis ex cella ſe proripit, & quod factura erat, animo

Viſiones.

mo integro, & vultu hilari peragit. Dein feſtinans cellam petit. Sed ô miraculum! eâ recluſa ſplendorem qvendam & inexplicabilis lucis radium conſpicit, qvem vix ſuſtinere valet. Vidit igitur puella ſuum meritiſſimum Jeſum, non amplius in puerili forma, ſed in perfecta ætate tanqvam elegantiſſimum Juvenem. Unde hæc ſupremo amoris gaudio perfuſa, ita eum affatur: O dilecte Jeſu, amor amoris mei, & ſponſe animæ meæ, qvomodo tam grandis tantillo temporis intervallo effectus es? qvi paulò ante puſillus eras, dic unica ſpes mea, qvî tibi factum ſit? Cui Jeſus reſpondit: Illa velocis tuæ ac impigræ Obedientiæ virtus, me iſthoc brevi tempore, tam grandem effecit. Tale qvid refert F. *Adrianus* van der Donck *Minorit. Seraph. Choral. Antverp. 1661.* &c. De Beato F. Andrea Burgundo ex Amal. Minor. a. 1262. n. 40. Cum ſemel oraret in cella, apparuit Domino in ſpecie pulcherrimi infantuli, candidi, & rubicundi: ad cujus conſpectum, ingenti fuit conſolatione repletus. Porrò pulſatâ ad Veſperas compânâ, vir pius dubius hæſit, an ad chorum iret, an potius dilecti ſui frueretur amplexibus. Tandem ad Chorum properare reſolvit. Qvam id gratum fuerit Deo, mox ipſe fuit expertus; à Veſperis nempe redeuntem Jeſulus expectavit, ejus laudans obedientiam, & ad divinum Chori officium promptitudinem. De obedientia cœca, vid. *Rivet.* O T. 1. qv. 1. & Tract 2. qv. 23. De *voto obedientiæ Jeſuitarum* agit *Ludovicus Lucius* Hiſtor. Jeſuitar. l. 1. c. 5. p. 133. Alio fine jactitant viſiones, ſed falſas, *Anabaptiſtæ*, *Enthuſiaſtæ*, *Qvackeri*, *ſive Trementes*, de qvibus alibi. Qvid autem de *viſionibus* ſentiendum, videap. *Keslerum* Theolog. Caſuum cap. 3. 4. 5. De viſionibus jucundis, & terribilibus vide *Bredenbach.* Collat. P. I 8. *Viſiones.*

§. CXXII. De [ζ] *apparitionibus defunctorum* non attinet multa dicere. Animas juſtorum apparere non poſſe probatur, qvia ſunt *in Manu Dei, & non tanget eas tormentum mortis* Sap. 3, 1 Eleganter hoc qvoq; probat *Chryſoſtomus* Hom. 29. im cap. 8. Matthæi, col. 220. verba digniſſima ſunt, qvæ adſcribantur: ſed qvid reſpondebis, *inqvid*, objicet qviſpiam, cum multi impoſtores pueros nacti eos jugulent, ut habeant animam ſibi poſtmodum ſubſervientem & ipſos juvantem? Ego autem qvod homines à ſceleſtis aruſpicibus atq; magis occiſi ſint, non negabo. Qvot verò immolatorum hominum animæ ipſis cooperentur, unde mihi perſvadebitur? an qvia ipſos dæmoniacos clamare nonnunqvam audiſti, anima hujus ego ſum? verum hæc qvoq; oratio à fraude atq; deceptione diabolica eſt. Non enim anima defuncti eſt, qvæ iſta dicit, ſed Dæmon qvi hæc audientes *Apparitiones defunctorũ.*

decipiat, fingit. Nam si possibile esset animam hominis in Dæmonis substantiam transire, multò facilius posset in corpus suum redire. Præterea qvæ ratio inducet nos, ut credamus, cui illata injuria est, illi ipsi patrocinari, qvi sibi injuriam intulit: aut hominem posse facere, ut incorporea virtus, in aliam substantiam transmutetur? Nam si est in corporibus impossibile, ut unqvam hominis corpus in asini corpus transmutetur, qvanto minus invisibilem animam in substantiam Dæmonis transformare possibile erit? Qvæ vetularum hæc verba remulentarum dicenda sunt, & puerorum terriculamenta. Nec enim potest anima à corpore separata in his regionibus errare. Justorum animæ enim in manu Dei sunt. Si autem justorum, infantium qvoq; similiter, non enim peccarunt. Peccatorum verò post hunc exitum continuo abducuntur, qvod à Lazaro & divite planum efficitur: sed alibi qvoq; Dominus ait: Hodie animam abs te repetent. Non igitur potest anima, cum à corpore abscesserit, apud nos hic errare; nec id injuria. Nam si interra euntes assveta & nota, & corpore amicti, cum in ignotas regiones inciderint, nesciunt, qvo iturí sint, nisi ducem habeant: qvanto magis anima, relicto copore, cum novam omnino sibi vitam & viam ingrediatur, qvo itura sit ignorabit, nisi Ducem consequatur? Multis è locis Scripturæ comprobari potest, non errare hic post mortem justorum hominum animas. Nam & Stephanus ait: Suscipe Spiritum meum. Et Paulus resolvi ac esse cum Christo desiderabat. De Patriarcha qvoq; Scriptura dixit: Et appositus est ad Patres suos, enutritus in senectute bona. Qvod verò nec peccatorum animæ hic commorari possint, divitem audias, qvi enixe eam rem petit, nihil tamen impetrat. Qvod si possent animæ hominum hic conversari, venisset ipse, ut cupiebat, & suos detormentis inferni feciisset certiores: qvo ex loco Scripturæ illud etiam aperte patet, qvod post exitum à corpore in locum qvendam certum animæ deducuntur, unde redire sponte sua non possunt, sed terribilem illum judicii diem ibi expectant. *Hactenus Chrysostomus.* Vide eundem *Homil. ult. de Lazaro. Tertulian.* lib. de anima. *Athanas.* q. 11. & 13. *Isidor.* lib. 8. Etymol. cap. 9. *Corpus* apparere non potest, qvod est extra controversiam; illud enim exanime jacet in sepulchro, sit esca vermium, consumitur. &c. Nihilominus impudentissimè jactitant Pontificii, animarum ac spirituum apparitiones. Copiosus est *Martinus Delrio lib. 2. qvæst. 26. Disqvis. Magic. per 16.* secula, has & tales apparitiones deducens. q. 27. tractat de *Dæmonum apparitionibus, de spectris*, qvæ Dæmones

Apparitiones.

Digitized by Google

nes nobis objiciunt &c. De apparitionibus ſpirituum, animarum qvoq; agit *Petrus Thyræus. Lib. I.* Diſputat de apparitionibus omnis generis ſpirituum, DEI, Angelorum, Dæmonum, animarum humanarum, cum appendice, de Spirituum Imaginibus & eorundem cultu. *Lib.* 2. De prodigioſis apparitionibus hominum vivorum *tum* ſub propriâ ſpecie *tum* ſub peregrina & beſtiarum. *Lib.* 3. De tumultibus, & terrificationibus nocturnis, qvæ hominum mortes portendere ſolent. Confer *Bredenbach* l. 8. collationum. Huc ſpectant etiam apparitiones ſpirituum ex Purgatorio. Exempla extant qvamplurima in collat. *Bredenbachi*; Qvæſiti, adjurati ab Epiſcopis, Presbyteris, Parochis, reſponderunt multa de *Purgatorio*, aliisq; *Romanæ fidei, pietatiq; myſteriis*, ut ſpiritus Caſſelenſis in Flandria, nomine Pierken Sandbyle anno 1515. qvi inter alia interrogatus, *an omnibus Spiritibus eſſet credendum*, reſpondit, non: qvod ex ſpiritibus apparentibus vix unus ſit bonus: ſed ſi qvis dicat, ſe venire in nomine Patris, Filii & ſpiritus S. illi credendum eſſe. Adde his hiſtoriam *Spiritus Poſonienſis.* Johanni Clementis Zweſpenpauer civis Poſonienſis, inter mortales deſiit eſſe 1641. is ex purgatorio Virgini Reginæ Fiſcherin apparuiſſe publicâ fabulâ dictus à 24. Jul. anno 1641. usq; ad 29. Jun. Apparuit autem non multò poſt fraus, qvod meræ technæ fuiſſent Scholarium Pontificiorum obſtetricantibus iſtis fratribus. Pertexuit & enarravit totum hoc negotium *Voët. Tom. 2. Diſp. ſelect. p. 1143. ſqq.* qvem omnino lege, falſitatem enim fundamentaliter juxta & ſolide oſtendit. Refutantur fictæ hæ apperitiones à noſtris Theologis. *B. Gerhardo* T. 8. de Morte. §. 285. & Confeſſ. Cathol. lib. 1. cap. 17. prolixè. *Brochmann.* de Morte dub. 2. *Danhauer.* Hodom. Pap. Tom. I. p. 1253. phantaſm. 6. Confer *Rivetum* Cath. Orthod. tract. 2. q. 55. De *apparatione Samuelis fictitia*, alibi actum. Vide *Voët* T. III. Diſp. ſelect. p. 700. *Thummium* de Invocatione ſanct. p. 53. *Apparitiones B Mariæ* magno cumulat numero *Bredenbach.* Collat. ſacr. lib. 2. per totum. Obiter hic monemus, laudatum modo *Bredenbachium lib.* 1. Collationum agere de miraculis venerabilis Euchariſtiæ, *lib.* 2. complecti narrationes de B. Mariæ apparitionibus, uti diximus; *lib.* 3. contineri inſignes & jucundas hiſtorias de mirabilibus qvibusdam, qvæ circa venerandas Chriſti Servatoris, Deiparæ virginis, SS. Apoſtolorum aliorumq; ſanctorum imagines antiqvitus contigiſſe probatiſſimi autores referunt, & partim ſeculo noſtro contigiſſe feruntur. *lib.* 4. de mirificis operationibus

Apparitiones.

qvorundá illuſtrium ſanctorum. *lib.5.* De ſacroſanctis Eccleſiis & immunitate, poteſtate ac dignitate Eccleſiaſtica, & qvæ circa rerũ ſacrarum & ſacerdotum violatores memorabilia contigerunt. *lib.6.* De virtute liberalitatis, hoſpitalitatis & beneficentiæ in paupere & qvomodo Deus ſæpenumero etiam in hac vita maximis præmiis & beneficiis affecerit illos, qvi his virtutibus præcelluerunt. lib.7. De veteribus & neotericis Hæreticis, & qvæ circa illos miranda contigerunt *lib.8.* De jucundis ac terribilbus qvorundam viſionibus. *Joh. Euſeb. Nierenberg* in vita Ignatii Madrit. edit. f. 83. Societati Jeſu autoritatem conciliare volens, hæc ſcribit: *Unus præcipuorum finium, qvorum cauſa Societas in hunc modum miſſa fuit, eſt ſtabilimentum puriſſimæ conceptionis B. Virginis, ſicut de cœlis revelatum fuit ſancto Fratri Alphonſo Roderico. & f. 69. Virgo B. ſimul cum duobus Jeſuitis, Petro Fabro & Franciſco Strada apparuit Johanni Nunnetz de Gutzman, eiq; dixit, ſi filio meo in tantum ſervire cupis, ut magis non poſſit, iſtos ſeqvere, id eſt, fias Jeſuita. & fol. 11. Ignatio ſcire deſideranti, ſatisne DEO grata forent, qvæ ipſe commentatus fuerit, B. Virgo apparuit, & approbavit confirmavitq; conſtitutiones ordinis ſui, qvas ſcripſerat, qvod etiam plus vice ſimplici contigit.* Et fol. 15. *Rationem & modum fundandæ Societatis ſtatim à principio converſionis ſuæ, Deo docente, Manreſa didicit. Eo tempore Deus ei revelavit, qvomodo ſocietatem condi vellet & omnia præcipua inſtituti capita, ſigillatim verò qvibus á cæteris Religioſorum Ordinibus diſtingvitur, ſicut ipſe Patri Lainetz confeſſus eſt.* Et fol. 21. *Ignatius chorum* (seu *ſacerdotalem Pſalmòdiam*) *in ordine ſuo non inſtituit, qvoniam ad DEi ſervitium aliter convenire cenſuit, qvemadmodum & divina majeſtas ei revelarat.* Qvo de vide judicium *Alphonſi de virgas* de Stratagem. Jeſuit. p. 19. Faciliorem ſibi in ejusmodi apparitionibus perſvadent eſſe *Mariam*, qvàm qvidem *Chriſtum*. Theophilus qvidam nobilis abjurarat Deum, Baptiſtam, Chriſtum, Mariam: cum facti ipſum pœniteret, veniam à Chriſto nullam impetrare potuit, qvam tamen à Maria facile impetravit, ut eſt in Legend. Miracul. B. Virgin. exempl. 42. Simile qvid reperitur Legend. P. I. 213. de *imagine Infantis Chriſti*, qvi ad nullam miſericordiam flecti poterat; ſed cum B. Virgo ipſum multis precibus obteſtaretur, ut peccatoris miſereretur, imago infantis reſpondiſſe fertur, *ſe propter tam ſeriam interceſſionem Matris, peccatori fore propitium.* Chriſtum aliqvando ira commotum, jamjam tuba ſignum judicii extremi daturum fuiſſe fabulantur, ſed *Mariam* ſolam rogaſſe illum, ut judicium adhuc ad tempus differret: Chriſtum verò ipſi-

Apparitiones.

Digitized by Google

ipſi hoc denegaſſe, dixiſſeq; : *Mater totus mundus in maligno poſitus eſt, 1. Joh 5. & ſic me ſuis peccatis irritat, ut vel ſententiam ſuſpendere, vel homini parcere non debeam : non ſolum Laici, ſed & Clerici & Monachi vias ſuas prorſus corrumpunt, & me de die in diem offendunt.* Sed ad inſtantiam Mariæ judicium tandem diſtulit. Vid. *Baldvin.* Phoſphor. l. 3. c. 27. p. 258. Modos diſcernendi apparitiones ſpirituum conatur aperire *Manigart. in Prax. Paſtoral.* P. 2. c. 2. p. 406. ſq. Omnia certè ibi redolent ſuperſtitionem Papalem. Donum diſcretionis ſpirituum, *inqvit*, non omnium qvidem eſt, ſed peculiari Dei gratia qvibuſdam conceſſum : tamen cum his temporibus ſæpe contingat, Paſtores aut confeſſarios à ſuis conſultari ex occaſione redeuntium ſpirituum, qvædam breviter referam. Etſi verò ex ſingulari Dei diſpenſatione hominum ſpiritus redire poſſint & aliqvando redeant, & de Angelorum apparitionibus freqventer loqvatur Scriptura Sacra : certum eſt tamen non niſi rariſſimè & ex graviſſima cauſa id à Deo fieri; idemq; ante omnia diſcretiſſimè advigilet Paſtor & attentiſſimè examinet rei veritatem, nec leviter credat relationibus ſibi factis, niſi certiſſimis ſignis exploraverit & cognoverit rei eventum. Experientia etiam compertum eſt ſæpius hominum ſecreta malitia, ædes qvaſdam occultè perturbari ex odio & vindicta contra poſſeſſores aut falſò ab æmulis, qvaſi obnoxias reditibus ſpirituum diffamari: item conſtat in multis hominibus præſertim fœminis, malitiam vel imaginationem varias phantaſticas apprehenſiones cauſare, qvibus ſibi videantur videre vel audire, aut ſentire, qvæ tamen à parte rei nullatenus ſubſunt. Ad hæc intolerabilis & à ſuperioribus meritò coërcendus eſt abuſus ille, qvi committitur à multis recurrentibus pro remedio morborum ſuorum ad vetulas qvaſdam mulieres ſuperſtitioſa remedia confingentes, certas preces, peregrinationes & alia ſimilia præſcribentes, in ſolatium ſpirituum, qvorum occaſione ad ſe recurrentes variè affligi & vexari mentiuntur. Ubi igitur certis indiciis conſtiterit extraordinariè ſpiritum apparere aut redire, maturo examine Paſtor, qvis aut qvalis ſit, inqviret : & cum malignorum ſpirituum fraudes notæ ſint, omnem inſolitam apparitionem meritò ſuſpectam habebit : ideoq; ſicubi ſpiritum tumultuantem aut terribiles ſtrepitus cientem audierit, adverſus eum tanqvam Dæmonem meritò armabitur. In hunc uſum ſervient hæ reguſæ, qvibus diſcerni poterunt apparitiones bonorum & malorum ſpirituum. *Apparitiones.*

Indi-

Indicia mali ſpiritus.

1. Si ad præſentiam vel uſum rerum ſacrarum diffugiat, ſcilicet ſigni crucis, aqvæ benedictæ, nominis JESU, B. Virginis aut alicujus Sancti, ſacrarum reliqviarum, Agnus Dei, cerei benedicti, ſtolæ ſacræ & ſimilium, qvibus Eccleſia Mater uti conſveverit contra diabolicas fraudes. Item ſi hæc improbet aut disſvadeat.

2. Si falſam vel pravam ſuæ apparitioni prætendat cauſam.

3. Si aliqva dicat contra; fidem & Eccleſiæ doctrinam vel ſvadeat aliqvid, qvod ſit à moribus Sanctorum aut uſu & traditione Eccleſiæ alienum.

4. Si excitet apertè vel latenter & ſubdole mentem hominis ad ſuperbiam aut vanam gloriam, aut animi præſumptionem, qvod ex verbis, ſignis, nutibus malè affecti, attendenti non erit difficile diſcernere: vel inducat ſimiliter ad deſperationem, vel ad aliam minus ordinatum affectum vel effectum.

5. Si rē non patitur communicari cum ſuperiore vel Confeſſario.

6. Si in forma deformi appareat, vel animalis ſordidi, aut cum fœtore, tumultu, horrore, clade: Spiritus enim boni non volunt hominibus perturbationem vel noxam inferre.

7. Si ubi ſemel præſtitum, qvod ſubſidii causa petiit, rurſus qvæſitis aliis occaſionibus frivolis redeat: animæ enim ubi ſatisfeceris, vel non redeunt, vel ſemel tantum, ut gratias agant.

8. Si blandè accedat, vel poſtea relinqvat mœrorem, deſolationem, turbationem animi, tenebras mentis: boni enim ſpiritus illuminant, conſolantur & in fine tranqvillitatem animi adferunt. Qvot ſignum etiam habet locum, qvando per exorciſmum non ſtatim ſe ſpiritus prodit, vel dicit, qvid velit, aut cupiat: hoc enim ſignum eſt mali ſpiritus, præſertim ſi turbet, & noceat hominibus. Advertant interim ſedulò Paſtores Dæmonem ſolere ſe transformare in Angelum lucis: proinde etſi primò de ſe prodat velut bonum ſpiritum, non deſiſtet ulrius ſecundâ tertiâ & ſeqventibus apparitionibus, eadem diligentia inquirere, facile deprehendet ſi ſubſit fraus; nec enim diu poſſunt lupi ſub ovina pelle ſe tegere, præſertim ubi bona fide & zelo charitatis & glóriæ Dei proceditur.

Qvod ſi poſt diligentem diuturnam conſtantemqve indagationem apparitio aliqva verè fieri videatur, adhibeantur remedia & exorciſmi Eccleſiæ, & inſtantiſſimis precibus ac jejuniis cogatur Spiritus ſe manifeſtare, donec certò conſtet, non latere fraudem vel fallaciam Dæmonis

monis aut ſpiritus humani malitiam induratam. Nec periculum eſt ne ſi forte bonus ſpiritus eſt, offendatur, ſed gaudium potius erit Angelis Dei, ſi cautiſſimè nobis proſpiciamus contra technas Diaboli & fallacias carnis, hoſtium noſtræ ſalutis, donec aliud certiſſimis documentis deprehendatur.

§. CXXIII. *Revelationes* (*n*) qvoq; magno numero jactant. Sed benè monet *Paulus Scherlog. Soc. Jeſ. Hibernus, in Antiquitat. Hebr. lib. 1. Diſſ 4. ſ. 13. n. 95.* Revelationibus cautè fidem adhibendam eſſe, huic fini allegans qvam plurimos autores. Idem facit *D. Gerhardus* Conf. Cathol. lib. 1. P. 2. p. 777. *Autor Oneris* Eccleſiæ cap. 1. §. 9. de ,talibus Revelationibus : Revelationes qvorundam ſanctorum ſ. de- ,votorum hominum noviter repertæ, non omnimodam certitudi- ,nem adferunt, qvinimo hujusmodi revelationes inverſis & falſificatis ,literis qvandoq; corrumpi, vel nomine alterius confingi ſeu peregrino ,titulo adſcribi poſſent &c. Veteres certè Hæretici ad revelationes provocarunt, & talibus miſerè decepti ſunt, ceu docet jam laudatus *Gerhardus* ex *Sixti Senenſ.* l 2. . Biblioth. Sacra-*Thyræo* . cap. 16. §. 4. de Spirit. apparit. *Baron.* anno 97. n. 13. &c. Tales erant *Gnoſtici, Donatiſtæ, Cerinthiani, Elxai, Montanus, Valens, Enthuſiaſtæ. Confer Chamier* T. III. Panſtr. Cath. p. 542. 219. Tom. 4. p. 33. *Impoſturas* idem detexit P. 2 p. 345. toto ſcil. *cap. 13.* lib. 16. de Antichriſto, ſicut & antecedentibus cap. & nominatim *cap. 9.* detexit impoſturam in falſandis autoribus *cap. 10.* impoſturam ſophiſmatum. *cap. 11.* impoſturam circa ſanctos. *cap. 12.* impoſturam reliqviarum, & *cap. 13.* imimpoſturam miraculorum. Unde proclive judicare eſt, qvid de Revelationibus *Brigittæ, Catharinæ Senenſis* ſit judicandum. Vid. *Gerhard. lib. 1.* Patt. 2. c. 16. *lib. 2.* Part. 3. artic. 21. cap. 4. p. 432. Magni tamen fiunt Revelationes, inprimis *Brigittæ*, qvas Antverp. 1611. edidit *Conſalvus Durantus* & notis illuſtravit, præmiſſis approbationibus *Pauli. V. Pont. M. Bonifacii . XI. ex* Bulla canonizat. Brigittæ *Bloſii, Cordulæ* &c. Prodiit libellus Tridenti 1648, qvem recudi fecit P. D. Conſtantin. Arzonni. Cleric. Regular. S. Pauli Prædicator S. Benedict. Prag. in Ratſchin, cujus tit. Kleiner Seelenſchatz/allezeit bey ſich zutragen/das iſt/ eine ſchöne Offenbahrung ſo Jeſus Chriſtus denen H. H. drey Frauen/ Eliſabetha/ Brigitta und Mechtildis/welche nach vielen Bitten und Beten mit höchſter Begird/ vonſeinem bittern Leiden und Sterben / was ſie inſonderheit zu wiſſen begehrt haben/ mündlich geoffenbahrt : Erſtlich / ſprach er/ wiſſet liebe Töchter

Revelationes.

Digitized by Google

ich habe hundert und zwo Maultraschen von den Juden empfangen. 2. Bin ich von ihnen im Garten 30. mahl mit der Faust auff den Mund geschlagen worden. 3. Bin ich zu des Annas Hauß 7. mahl niedergesuncken. 4. habe ich auf das Haupt / Arm und Brust 20. Streich empfangen. 5. Auf den Schuldern meines Leibs / und Schenckeln hab ich 30. Streich empfangen. 6. Bin ich bey dem Haar 30. mal aufgezogen worden. 7. hab ich auß meinem Hertzen 129. Seufftzer gehn lassen. 8. Bin ich 33. mal bey dem Bart gezogen worden. 9. hab ich einen tödtlichen stoß überkommen / daß ich mit dem schweren Creutz zu boden habe sincken müssen. 10. habe ich 6666. Streich in der Geyssel empfangen. 11. In dem Haupt habe ich von der dörnen Cron 1000. Stich empfangen. 12. an den Creutz habe ich drey tödliche dörnen Spitzen / so durch das Haupt gangen / empfangen 13. Ist mir 73. mal in das Angesicht gespihen worden. 14. haben sie mir in meinem gantzen Leib 5475. Wunden gemacht. 15. Seind der Judischen Soldaten / so mich gefangen haben 508. der Schergen 32. deren mich getragen 3. gewesen. 16. Blutstropfen / so auß meinem Leib geflossen seyn 30430 gewest. Alle die da sprechen alle tage 7. Vater unser / und 7. Ave-Maria / und 1. Glauben / so lang biß diese Zahl der obbemelten Tropffen werden vollbringen / denen will ich verleihen zu Ehren meines bittern Leidens und Sterbens 5. nachfolgende Ablaß und Gnaden. 1. Vollkommenen Nachlaß und verzeihung aller ihrer Sünden. 2. Sie werden die Pein des Feafeuers nicht empfinden. 3. So sie sterben / ehe das sie die Zeit oder Jahr vollender / so will ich rälten / als wenn sie die gantze Zeit vollendet hetten. 4. Ich will sie den heyligen Märtyrern vergleichen / als wenn sie für mich und meinen Glauben das Blut vergossen hetten. 5. in der Stund des Todes will ich ihre Seel durch ihren Schutz-Engel in den Himmel führen lassen / samt allen ihren Blutsbefreunten / so noch in Fegfeuer würden leiden / biß in das letzte Glied.

Revelationis

Diese Offenbahrung ist gefunden worden im heyligen Grab zu Jerusalem / und wers bey sich träget / dem kan der böse Feind keinen schaden zufügen / er wird von dem gähen Todt bewahret / und kan nicht übel sterben / so eine schwangere Fraw solches bey ihr träget / so wird sie leichter gebären. In was Hauß diese Heilige Offenbahrung seyn werde / kan nichts böses darinnen bleiben / und dem / so es stets bey sich tragen thut / wird drey tage vor seinem Ende die Heilige Jungfrau Maria erschei-

erſcheinen. Dieſes alles iſt approbirt worden von dem Heiligen Ignatio in Sicilia. Subjungitur oratio ad Jeſum Chriſtum, ubi revelatio repetitur. Additur Gebet zu unſer lieben Frauen. O heilige Jungfrau Maria / du Mutter des allmächtigen und ewigen Gottes / du Braut des Heiligen Geiſtes / und du Hoffhaltung aller Heiligen Gottes / des heiligen Paradieß. O heilige Jungfrau Maria / du Spiegel und Heiligthumb Gottes / der Engel und Ertz Engel Triumph und Herrſchafft / du Mutter Jeſu Chriſti / ich bitte dich umb Verzehung aller meiner Sünden / und daß du mich erlöſeſt von aller Gefährligkeit des Fleiſches und Teufels / verleihe mir Gnad mit deiner Hulffe und verlaß mich nicht: O Mutter der Gütigkeit / mit deiner allerheiligſten Hand / alſo erzeig deinem Diener / oder Dienerin) die Gab deiner Gnaden / auff daß ich mit rechten Glauben erlange zu herrſchen in der ewigen Glori. Amen. Dieſes Gebet iſt bey dem Heiligen Grab gefunden worden Anno 1555. und von ihrer Bäpſtlichen Heiligkeit Marcello dem Andern hochbekräfftiget / wer es täglich bet und bey ſich träget / wird nachfolgende Gnaden zugenieſſen haben. 1. wird er nicht ohne Beicht ſterben. 2. wird er nicht des gähen Todes ſterben. 3. wird er nicht von Schlag berührt. 4. von ſeinen Feinden ſicher ſein. 5. Nicht beſeſſen werden. 6. vor Donner und Bliß ſicher ſeyn. Sequitur fol. 12. Gebet zu allen wunden Chriſti. Wer andächtig dieſes Gebet betet / der erlanget ſo viel Tag Ablaß / als Wunden waren in dem Leib Chriſti des Herren / dieſen Ablaß hat gegeben Gregorius der dritte Babſt / dieſes Nahmens / aus anhaltung einer Königin in England. Hort. Anim. fol. 92. in meo Florileg. fol. 39. Gebet zur Heiligen Jungfrauen und Märtirin Barbara ohne Beicht und Empfahung des hochheiligen Sacraments von dieſer Welt nicht abzuſcheiden. Gebet des Ehrenwerthes Bedæ von den ſieben worten Chriſti / ſo er am Creutze geſprochen. Von dieſen Gebet wird geſaget / wer ſolches täglich andächtig betet / daß ihm denſelben Tag kein ſchaden von dem böſen Geiſt / oder einen böſen Menſchen kan zugefüget werden. Ex hort. Animæ & flor. f. 39. das Gülden Ave Maria / ſo von dem Engel S. Bernhardo geoffenbahret iſt worden. Dem Heilig honigflüſſen Bernhardo iſt von dieſem Gebet geoffenbahret worden / wer ſolches täglich würde Beten / würde ohne Beicht ſeiner Sünden und Empfahung des Hochwürdigen Sacraments nicht ſterben. Ex hort. Animæ & flor. f. 93. Ein andächtige Grüſſung und Benedeyung des heiligen Au-

Revelationes.

gustini zu den heiligen Gliedern Christi/ so für uns gemartert worden. Diese Begrüssung hat 8000. Jahr Ablaß. Ex Lyræo lib. c 5. 9. Lobspruch zu Ehren des heiligen Antonii von Padua zusprechen/ und wiederumb zu finden verlohrne oder verlegte Sachen. Ex libello precatorio Venetiis impresso, cui tit. Affecti devoti per racommandarsi ogni giorno à S. Antonio di Padua &c. Sed de his alias Hujus farinæ est etiam revelatio *Simoni Stock* Carmelit. Priori Latino Sexto Generali facta, anno 1251. Qvam falsitatis arguit & qvidem solide *Johan. Laun. Sorbonista* de Simonis Stochii viso & sabbatinæ bullæ privileg. ut & de Scapularis Carmelitorum sodalitate. Paris. 1663. Vide Carmelitter 800. Gnadenpfenning à conventu Herbipol. FF. B. M.V. de Monte Carmelo reg. Observ. cum gratia & privilegio anno, 1662. ap. Hieb Herren excus. Ex qvo libello hæc adjicere libet: p. 2. Vom alter dieser heiligen Ertz-Brüderschafft. Gleich wie der uhralte Carmeliter/ oder unser lieben Frauen Brüder-Orden/vor andern geistlichen Ordensständen ungefehr 930. Jahr vor Christi unsers Erlösers Geburt / auff dem weitberühmbten Berg Carmelo in Syria/ vom heyligen biß zur zeit des Antichrists in sterblichen Leib lebendem Propheten Elia gestifftet (Petrus Thomas Saracenus in Menol. Carmelit. & alii) Also ist auch vor allen andern hochlöblichen Ertz und Brüderschafften die elteste unser lieben Frauen Ertz-Brüderschafft vom Berge Carmelo; wie solches mehr als vor 700 Jahren von Bäbstlicher Heiligkeit Stephano V. anno 888. Adriano II. anno 868. und andern ertheilte Indulgenz und Ablassen bestetiget. Sixtus IV. in Bulla: Dum attenta meditatione. *Joan. Babt. de Lexan.* T. 2. qvæst. regul. c. 15. 33.

Revelationes.

Warumb und von welcher Zeit diese des heiligen Scapulirs Brüderschafft genennet worden? Des heiligen Scapulirs Brüderschafft wird sie darumb genennet/ dieweil im Jahr nach Christi Geburt 1251. (*Lezana* in Maria Patrona c 5 n. 10. *Irenæus á S. Jacobo* in Tract. Theol. de singuleri immac. Virg. prot. ex Petro Svvaningtono S. Simonis Confessario & individuo ejus in itinere socio & alii) die allerliebreichste Mutter Maria vom Berg Carmelo dem schmertzlich betrübten/ und flehentlich bittenden heiligen Vater Simoni Stock/ unsers uhralten Ordens Priori Latino Sexto Generali, mit Englischen Scharen und himmelischen Glantz umbgeben/ erschienen allen Brüdern und Schwestern ihres Ordens und Brüderschafft wunderherrlich,

lich vom himmelgebrachtes Scapulier eingehändiget mit angehengten Worten: Nimb hin allerliebſter Sohn / dieſes deines ordens Scapulier / ein Zeichen meiner Brüderſchafft / dier und allen Carmeliten ein beſonders Privilegium, welcher in dieſen ſtirbt / wird das ewige Feuer nicht leiden. Sihe ein Zeichen des Heyls / ein Heyl in Gefährligkeiten / ein Bund des Friedens und ewiger Verbündniß. *Renazzana* l. c. *Petr. Thom.* Saracenus in inform. Spirit p. 1. n. 18. *Joan. Cheron.* in privilegiati Scapularis vindiciis *Philibert Fezajus* in dupl. privil. S. Scapul. privil. 1. contr. 8. §. 7. & alii. Von hoch anſehnlicher Fortpflantzung dieſer Ertz-Brüderſchafft. Nach empfangenen ſolchen Gnadenpfennig / Pfand-Schilling mütterlicher / unverfälſchter Liebe und himmliſcher Kleynod / iſt hochermelte Brüderſchaffe gegen ſichtebar- und unſichtbarlicher Feinden Anlauff und Anſtöß gewaffnet / gegen Gefahr Leibes / Lebens und der Seelen vom Himmel begnadet / dero geſtalt hochanſehnlicher worden / das heilige der Catholiſchen Kirchen hochwürdigſte Cardinäle / Ertz- und Biſchöffe / Keyſerl. und Königl. Mayt. Chur und Fürſten ꝛc. Geiſtlicher und Weltlicher / hohen und niedrigen Stands / beeder Geſchlechts-Perſonen / unzahlbare viele biß auff heutigen Tag ſich glückſeelig ſchätzen / dieſer uhralten Heyligen Ertz-Brüderſchaffe Mariä Kennzeichen / daß heylwürdige Scapulier am Halß biß ins Grab zutragen. *Lezena* in Maria Patrona. c. 10. n. 29. T. 2. qvæſt. reg. c. 15. n. 33. T. 2. Annal. & alii. Von unterſchiedlichen herrlichen Gnaden / mit welchen das heilige Scapulier und Brüderſchafft gezieret. Erſtes Gnadenſtück oder Privilegium. Ungezweifelt hat itzgemelte im Geiſt und Verſtand hocherleuchte Mitbrüder und Schweſtern hierzubeweget / dieſe neben andern Gnaden und Privilegien hochtröſtlichen Verſprechung der Mutter der ewigen Warheit: In welchen ſo einer ſtirbt / wird das ewige Feuer nicht leiden. Welcher Freudenvoller worten eigentlicher Verſtand / und beſte Außlegung bey unſers Ordens hocherleuchten Theologis zuerſehen. Remdmus P. *Theol. Stratius* inſtruct. brevi de privil. & indulg. S. Scap. §. 6. *Lezana* in Maria Patrona c. 5. p. 11. & ſqq. *Philibertus Fezajus* io duplici privil. S. Scapul. privil. 1, controv. 10. *Irenæus à S. Jacobo* l. c. & al. i. *Revelationes*

Das ander Gnadenſtück oder Privilegium. Neben dieſen iſt das heylige Scapulier nicht allein ein Heyl in Gefährligkeiten / zu Waſſer und Land / in Ungewitter / Schiffbruch / Donnerſchlägen / Feuersnoth / allerhand giftigen Fiebern / Giftbruch / Waſſer und hinfallender Sucht /

Aussatz/ Pestilentz und andern gefährlichen/ auch natürlicherweiß unheylbaren Kräckheiten und Zuständen: auch ein söder heilsamer Schutz und bewehrter starcker Harnisch und Schild gegen Hauen/ Stechen/ Schiessen: in gefährlichen Fällen und Stürtzen/ ein sanffres Bulster: in Unfruchtbarkeit dēs Leibes tröstliche Erwerbung des Leibes-Erben/ auch Schwangern- und Gebärenden Weibern sehr förderlicher hülfflicher Beystand: Wunderseltzame Krafft/ in Erlöschung des Feuers Brunsts/ in/ und nach welchen das Heylige Scapulier als ein Salamandra unverletzt/ wie auch in Gräbern nach vielen Jahren unversehrt/ zum öfftern erfunden worden. Voll seynd alle Länder seiner Herrligkeit. Ja/ es bekennen die leidigen Teuffel/ das unter andern ihnen verdrießlichen Dingen/ sie nicht wenig geplaget werden/ durch gebührende antragung dieses Heil. warhafftig ihnen erschrecklichen Privilegirten Scapuliers, durch welches ihnen viel Seelen entzogen/ verführete/ verstockete und verzweiffelte Sünder und Sünderin zu wahrer Buß durch Besserung zeitliches zum Ewigen-Leben gebracht werden. Und gemeiniglich die Brüder und Schwestern dieser uhralten Ertz-Brüderschafft ohne wahre reuige Beicht und Bekäntniß ihrer Sünden/ von dieser Welt nicht abscheiden wie sie die [Teuffel] bey Monatlicher Procession dieser hochlöblichen Ertz-Brüderschafft unterweilen erschrecklich heulende bekand haben. Dieser und vielgrösserer unzahlbaren Wunderwercken und Gnaden-Stücken/ welche die Hand des Allerhöchsten durch Fürbit der Mutter Menschlichen Heyls und Krafft dieses ihres wunderröstlichen heiligen Scapuliers/ beynahe täglich außwürcket und erzeiget/ findet man außführlich und weitläufftig in unterschiedlichen Sprachen außgefertigten/ approbirten Büchern und Trackätelein/ welches obzwar nothwendige Kürtze dieses unsers Summarischen Inhalts nicht begreiffen mag/ wollen wir dannoch etliche wenige auß vielen unzalbaren kürtzlich andeuten/ darmit welche Brüder deroselben Bücher nicht geniessen mögen/ zum wenigsten etwas von selbigen vernehmen. Also gar gemein ists vor Hauen/ Schiessen und Stechen &c./ daß es gleichsam vor kein Wunder mehr gehalten wird/ wegen vielfältiger gleichlautender Historien/ auch welchen wir folgende kürtzlich anzeigen. His superadduntur miracula, & effectus hujus Scapularis. Waltherus qvidam vi hujus Scapularis à condemnatione servatus p. 12. sq. *Dominicum de Veny* Præfectum eqvitum servavit immunem ab *ictibus globorum* p. 13. sq à *Diabolo* servavit qvendam Neapolitanum, degenerem filium. p 17. *Martinum de Hooghe* in l. de Scapul. ejusq; qrivilegiis ac Indulgentiis c. 7 *Res deperditas* invenire facit. p. 19. ex *Philocalo* Capu-

Revelationes

Caputo in Historia miracul. Imag. D. V. Mariæ Carmel. Neapol. *Mortem suavem* prænunciat p. 20. Contra *piratas* servat. p. 21. ex *Leone à S. Joanne*, in lib. cui tit. *Alliance Spirituelle*. c. 13. in hunc modum: Mercator quidam à nautis bonis & pecuniis suis privatur, ligatisq; manibus & pedibus in mare dejicitur. B. autem Virgini se commendans, cujus Scapulare gestabat, solvitur vinculis, ipsa Virgine opem laturâ apparente. *Cæcis* visum restituit *Lucæ* sc. *Tromotano* 25. annorum cæco, beneficio Scapularis visus redditur. p. 21. *Philocalus Caputus l. c. Athonitru* immunes servat. *Feceyus Suspensos* qvoq; servat: Nicht geringer ist/ welches im Jahr 1643. ein Burgundier erfahren/ dem als er wegen seiner erschrecklichen Laster auß befehl der hohen Obrigkeit an einen Galgen auffgehangen biß an den Abend ũ abgeschnitten solte begraben werden/ erwacht er/ als aus einen sanfften Schlaff durch erlittenen ungestimmen Fall / bekennet vor dem Richter und umbstehenden Volck/ daß die Mutter Marta vom Berg Carmelo ihre tröstliche Händ auf seine unwürdige Schuldern gelegt / alß ihn der Hencker von der Leyter abgestossen / und mit Füssen auf seine Schuldern getretten: sey also eingeschlaffen und erhalten worden. In sepulcris *illæsa* servata esse Scapularia post decursum 8. 23. annorum, anno 1643. 1644. sed & in *flamma ignis*. 1644. 1645. 1648. 1649. 1652 p. 24. sq. Hæc ex illo libello, recensere non inutile visum fuit. Cætera privilegia, qvæ ibi enumerantur, inde peti possunt, ut & *indulgentiæ scapularium*. p. 40 His enim nugis ulterius immorari non est operæ pretium. Confer *Brocop.* Capucini Marial. Concion. 152. per tot. & *Paulli ab omnibus Sanctis* Brüderlicher Bericht von Ursprung / und Zunehmung der Ertz-Brüderschafft des heyligen Scapuliers. *Revelationes.*

§. CXXIV. Ad fraudes etiam pertinent (*b*) *allectiones, & ineptiationes per imagunculas, qvæ libellos, rosaria, agnus Dei* ultro citroq; omnia pueris, & simplicibus distribuunt, ut hac ratione gratiam & favorem accupari qveant adinvenere alias qvoq; vias. Insigne artificium Patrum Societatis Jesu. *Philipp. Rovenius* de Missionibus. Part. 5. p. 162. *Multum boni etiam sacerdotes efficere possunt per piorum libellorum Catholicorum distributionem, ut sacrarum imaginum, vel rosariorum & formularum agni Dei &c.* Qvare perstringuntur à *Julio Clemente Placentino* ex *illustrissima Scotorum familia de potestate Pontificis in Soc. Jesu. Part. VII. §. 32. p. 371.* Juvenum, *qvi aliqva virtutis gloriæ inter eos excelluerunt*, laudes mirificè exaltare, externis prædicare, ad eos invocandos excitare alios, horum *vitam* conscribere, *effigies* imprimen- *Allectiones & ineptiationes.*

, das curare, easq; Auditoribus suis tradere, omissis hisce officiis cum
, celeberrimis Patribus, qvi in societate virtutibus heroicis floruerunt,
, magnaq; præstiterunt in Ecclesiæ, animarumq; beneficium, maximè
, si minus aliqva in societate constituta hisce placuerint, ut Monarchica
, gubernatio, Generalatus perpetuus, dilatio congregationum Gene-
ralium ultra trium annos. & §. 43. Qvibusdam *artibus fœminarum* &
, maximè viduarum ac virginum, qvæ aliqva bona obtinent, animos
, sibi conciliare, sæpius eas invisendo, munuscula qvædam pia præbendo,
, earum causas in tribunalibus qvoq; tuendo &c. Mercatorum & eo-
, rum, qui divitiis abundant, amicitiam maximè procurare, iis donare
, aliqva ex India allata, & his similia, ut majora inde reportent lucra.

Allectione & inescationes.

§. 60. Miris artibus *pueros juvenesqve ad societatem allicere*, &
, in iis ad societatem admittendis non habere rationem spiritus, qvo
, ducantur, sed potius ingenii, divitiarum vel nobilitatis; nec fovere spiri-
, tum in juvenibus maximè, sed eos variis periculis tentationum expo-
, nere in itineribus, in Magisteriis, in Seminariis, cum tamen possint hu-
, jusmodi pericula præcavere, aliorum operam & maximè sacerdotum
, ad hibentes; qvorum plures ocioſi sunt, & solum aliqvibus mulierecula-
rum audiendis Confessionibus dant operam. &c. Apparet hinc, qvàm
falsò scribant *Jesuitæ in Apologia sua ad Henricum IV. Reg. Gall. cap. 12. p.* 45. Nonnulli, *inqviunt*, appellant nos juventutis corruptores, qvod,
ut ipsi ajunt, nobilium filios inescemus, blanditiisq; ad societatem no-
stram pelliceamus, ut eorum patrimoniis potiamur. Alii nominant
nos seductores, qvod, ut ferunt, pravæ Doctrinæ Doctores simus. Prio-
ribus hoc responsum damus. Multos ingenuos & domi nobiles & ex
claris familiis progenitos adolescentes in ordinem nostrum cooptatos
esse, semperq; eam rationem à nobis initam, & adhuc iniri, ut ex multis
seligamus aliqvos melioris conditionis & ingenii præstantioris, eo nu-
mero, cui alendo domus probationis sufficiat. At delectus iste non eo
fine instituitur, qvem nostri adversarii confingunt, videlicet ut eorum
fortunas invadamus; experientia refutat hanc accusationem, qvam
nullo unqvam solido testimonio probare potuerunt illi, qvi eam tan-
tis exaggerationibus amplificant; Si qvi ex trecentis aut qvadringentis
Gallis, qvi in hanc societatem nomina sua dederunt, aliqvid ex patrimo-
nio suo largiti sunt, id sponte fecerunt. At loco unius, qvi aliqvid det,
semper decem reperias, qvi nihil tribuant; licet opibus abundent. Nec
habent adversarii, qvod huic tam perspicuæ veritati opponant. Ratio
igitur cur libentius & promtius in ordinis nostri album referamus eos,

qvi

qvi ingenuis parentibus procreati sunt, ingenioq; valent; alia non est; qvàm qvia ad nostri instituti functiones tales magis idoneos judicamus. Isti enim plerumq; nobiliore animo & excelsiore mente, & ad disciplinas virtutesq; capessendas accommodatiore instructi sunt. Ut nobilitas plerumq; valet ad eximia & heroica facinora in castris illis & conflictibus Martiis patranda; ita eadem cum in Religiosis castris militat, vulgo ignobili antecellit. Ministeria, qvibus saluti animorum operam navamus, publica sunt, tam difficilia, qvam necessaria. Qvorum modum & artem ut qvis percipiat, perceptamq; retineat, opus est insita qvàdam bonitate & docilitate ingenii, & ut eadem ministeria fructuosè obeantur, oportet, ut qvis naturæ & gratiæ donis probè sit excultus. Et hæc unica ratio est, cur hunc delectum habeamus, ex iis, qvibus Deus mentem nostri Instituti sequendi mittit. Neq; id ideo dicimus, qvasi omnes ex nobili familia, qvibus stat, mundum deserere, in societatem nostram ascisca mus; aut aliis aditum intercludamus; multos enim infimæ conditionis admisimus & adhuc admittimus, si ad nostri ordinis munia idonei videantur. At cum aliis eo candore semper egimus, ut licet planè intelligeremus, eos ob indolis excellentiam, nataliumq; splendorem, multum lucis & emolumenti nostro ordini afferre posse, eos tamen in nostrum cætum non allegeremus, qvotiescunq; judicio nostro satius esse videbatur, vel ad Reipub. utilitatem, vel ad familiæ privatum commodum, vel aliud vitæ genus potius sibi deligerent; imò hisce non raro difertis verbis auctores fuimus, ut de societate inenda cogitationem nullam susciperent, sed aut in Ecclesiastico, aut alio qvocunq; statu pie sancteq; vitæ suæ rationes instituerent. & pag. 48. Neminem voti sui compotem facimus, cui non longe antea societas in votis fuerit, eandemq; uno anno, biennio, interdum qvadriennio, ante non expetierit. Majorem partem Consensu parentum, si Catholicam fidem sequantur, recipimus. Anteqvam suscipiantur, non pelliciuntur & incitantur copia redituum & beneficiorum, objectu honoris & illecebra otii & qvietis, & id genus aliis blandimentis, sed labor illis proponitur, pœnitentia, submissio, humilitas, subjectio, & alia hujus classis terrere potius, qvam invitare consveta. Admissi jam biennium integrum probantur, & omnibus illis experimentis explorantur & excoluntur, qvæ apta sunt, ut intimi cujusq; sensus penitus perspiciantur, utq; animus DEO jam dicatus & consecratus certo & recto tramite dirigatur. Hoc tempore exacto, nostrorum numero accensentur; si videantur apti: si sint inepti; aut manere nolint, qvo subet, abeunt. *Hactenus*

Allectiones & inescationes.

nus Apologia Pp. Societat. Cœterùm varios modos alliciendi homines, & venationes multis exeqvitur laudatus *Placentinus l. d.* Immorari his pauliſper operæ pretium eſt, cum liber iſte eadem fata experiatur, qvæ VERITAS. pag. 366. §. 1. ait Jeſuitas *iniicere timorem Pontifici*, ne audeat contra Societatem aliqvid moliri vel agere; *curando ut aliqvi Sociorum benevoli declarent Pontifici potentiam, qvam habeat apud Principes* (qvæ non rarò minor eſt, ac ſibi perſvadeant ſocii, & aliqvi etiam exiſtimant, nam Principes è ſocietate homines non paucos proſeqvi ſe amore ex privatis qvibusdam cauſis ſimulant, vel etiam diligunt tanqvam aulicos, & feſtivæ converſationis homines, vel ad certum ipſorum finem ac propoſitum, ut inquit P. Claud. in literis de Tribulationibus datis anno 1602) *& Academiarum ubique ferè gentium excitatarum effigiem publicè exponendo*, ut videant Pontifices, Romanaqve cognoſcat curia, tot Academias poſſe contra Pontificem conſpirare, ſi non benevolum ſe Societati oſtendat; *& libros evulgando*, qvi minùs Pontificiæ autoritati faveant; *ac opiniones docendo*, qvæ erga Pontificem obſervantiam in populis ac Principibus minuant. &c. §. 2. Aſſentari aliqvando Pontificibus manifeſtis adeo argumentis, ut *vel pueri ipſi in Scholis id norint*: Pontificumqve Nepotibus animos conari ſibi devincire, eos cum Patruo arrepta undiqve occaſione publicè alicubi laudando, tum ſoluta tum vinctâ oratione: expenſas non vulgares faciendo, vel etiam curando, ut ab aliis illæ fiant (in beneficium tamen ipſorum ſociorum) ut Pontificis recens creati Nepotes menſa & publica in Gymnaſio, & privata intra domeſticos parietes panegyri & carminum, picturarumqve affixione excipiantur, aliisqve ſimilibus factis eorum gratiam aucupari, ſicut & eorum etiam, qvos norint eſſe Pontifici gratioſos. §. 3. Sociorum qvi, vel qvorum affines & conſangvinei in curiis Principum aliqvam obtinent autoritatem, delicta diſſimulare, aliorum verò graviter punire. §. 4. Auctoritatem Pontificis in Romana curia Pontificiaque temporali juriſdictione amplificare & prædicare: alibi illam minuere: ſed plus æqvo etiam aliqvando exaggerare, contra etiam mentem Pontificum ipſorum, qvi optimè norunt ex aliqvarum opinionum publicatione maxima Eccleſiæ in temporalibus qvoqve damna inferri: *eandemqve qvoqve minuere dum agitur de poteſtate Pontificis circa ipſum Societatis inſtitutum & conſtitutiones; extollere verò, dum agitur de eadem poteſtate circa reliqvos religioſos ordines* exaggerare immunitatem Eccleſiaſticam apud Pontificem Romanamqve Curiam, ſvaderique Pontifici, ut acerrimum illius propugnatorem ſe præ ſe ferat; Principibus verò ſecularibus eam oſtendere, mancam, & immi-

Ineſcationes & alectiones.

imminutam, illisqve ſuggerere, qvod teneantur in conſcientia tueri fines Jurisdictionis ſuæ illibatos omnino ſervare, ac poſteris cuſtodire; conſulere tranqvillitati publicæ; Immunitatis privilegia ab ipſis etiam Principibus conceſſa propter variationem circumſtantiarum, & peculiariter ob multitudinem Eccleſiaſticorum, & non ſervantes Canones ſacros ſpectantes ad Clericos, maximâ ſaltem ex parte ceſſaſſe; eſſe omnes Principes in ditione ſua tanqvam Oeconomos, &c. & ſaltem probabiliter multa agi poſſe contra immunitatem Eccleſiaſticam ſuggerere. §. 6. obedientiam cœcam à ſubditis exqvirere, ita ut velint ſuperiores ſubditos ſubmittere voluntatem judiciumqve voluntati ac judicio ſuperiorum, §. 7. Bullas Pontificias contra Pontificis mentem, ſtylumqve Curiæ Interpretari: & ſi qvid ſit in bullis, qvod minus arrideat ipſis, vel faveat ipſorum Amicis, tanqvam inconſideratè factas, & non cum illis circumſtantiis, qvæ reqviruntur ad leges, aſſerere; minusqve de Romanæ curiæ ſapientia, qvam etiam par eſſet ſentire. §. 21. Omni opera eniti, *ut poſſint Principes ſuo regere arbitrio, nihilqve faciant hi ipſis ſaltem inconſultis*: Si qvid proſperum illis accidat, ſe tanqvam talis facti conſiliarios apud populum publicare: ſi qvid adverſum, ſe â tali re conſulenda remotos fuiſſe prædicare; vel ſaltem aſſerere, non executioni plene mandatum consilium à ſe præſtitum; etenim ſi illi plenè fuiſſet obtemperatum, feliciter omnia ſucceſſiſſent. §. 22. Inſinuare ſe in amicitias Magnatum ſub ſpecie ipſos juvandi in ſpiritu; ſed revera, *ut ſubter fugiant regularẽ diſciplinam, ac debitam ſuperioribus obedientiam; ut certa honoris obſeqvia à reliqvis etiam ſociis ſibi deferantur; ocium vitent; eorum qvæ in mundo fiunt, notitiam habeant; poſſintqve aliqvos, qvos minùs amant in collegiis, vel domibus facilius amovere; ſi qvid inconſiderate aliqvando actum, vel dictum ſit ab ipſis contra Principem, vel præter Principis voluntatem Principi ipſi qvoqve referentes: expiſcari etiam, ſi aliqvid unqvam ab horum Sociorum majoribus geſtum fuerit contra eundem Principem, vel ejusdem Principis Majores, ut hujusmodi ſocii, qvos ſciunt magis gratos fore Principibus, ſi ipſos noſcerent.* §. 23. Primariorum virorum facta, licet minus æqva ac pia, ſi ſint amici, *omni arte excuſare*, ſicut & eorum, qvi illis aliqva donant, vel morientes bona legant; & ſi qvid boni ab his geſtum fuerit, ita *amplificare, ut hujusmodi homines, licèt cæteroqvi parum pios, qvi ſocios laudantes audierit, piiſſimos fuiſſe putent, & pro menſura bonorum, qvæ ipſis donantur, menſuram etiam laudum præbere.* §. 24. Varias opiniones & inter ſe penitus diſcrepantes amplecti, ut poſſint Principibus maximè

Allectiones & ineſcbtiones.

ubiqve ſe gratos reddere, eorum voluntatibus inter ſe oppoſitis penitus obſecundantes; & in hoc caſu aliorum extra Societatem ſive ſcriptorum ſive Doctorum ſententias multifacere. §. 25. Secreta Principum curare ut perſpecta habeant, notitiamqve acqvirant negociorum, qvæ ad rationem ſtatus pertinent, eaqve poſtea amicis ſignificare. §. 26. Non ergo Principes in ſubditis conſervare debitam ſubjectionem, ſed eos ad reſiſtendum ipſis Principibus, maximo etiam cum Eccleſiæ incommodo privatis ſaltem literis vel monitis hortari; evulgare opiniones, qvæ minùs tali ſubordinationi faveant, §. 27. Probabilitatem opinionum maximè laudare, earumqve praxin prædicare paſſim, & maximè illam ſvadere amicis, ac benefactoribus, etiamſi minus favorabiles ſint Principum commodis, bonoqve communi. §. 28. Aliorum crimina, ubi occulta erant eo nomine publicare, ut facilius à ſimilibus perpetrandis averti qveant homines, libellosqve famoſos aliqvando exculare, eoqve alia ratione malis gravibus provenientibus à nonnullis Viris occurri non poſſit. Si qvis verò etiam publicum ac notorium delictum ab ipſis Sociis patratum alibi narret, eum tanqvam maledicum ac detrectatorem accuſare, & librum in qvo aliqva eorum errata certa & fermè publica deſcribantur, ſtatim tanqvam famoſum libellum curare ſupprimendum, ejusqve ſcriptorem acerrimè puniendum. §. 31. Velle cæterorum omnium cenſo res eſſe; ita ut qvod ipſi judicaverint, illùd ſine dubio pium, juſtum, ſanctumqve ſit, ſecus qvod alii, conqveriqve, ſi in omnibus eorum ſenſus non exqviratur: & cupere eſſe arbitros controverſiarum, qvæ vergunt inter populos & principes, inter clerum & popolum, inter principes Eccleſiaſticos & ſeculares, aliis excluſis etiam Regularibus. §. 33. Si qvid boni, ſi qvid præclari in ſocietate agatur, omnibus manifeſtare; etiam cum amplificationibus; literas qvovis mittere, ſi qvis Concionator majorem præ cæteris audientiam habeat; ſi verò minorem habeat, qvam alter, hujus qvodlibet recenſere vitium, declarando amicis, ſe mirari, qvomodo hic talem audientiam habeat; id referre in benevolentiam Civium, vel ad media ab ipſo adhibita, non ad Concionatoris merita, ad dicacitatem, vel ſcurrilitatem ejus, non verò ad Zelum, eloqventiam, &c. §. 37. Aliorum pias exercitationes etiam in proximorum auxilium, deprimere verbis: mala qvæ ex illis aliqvando per accidens oriuntur, libenter commemorare ſicut & crimina aliqvorum Regularium, eaqve libenter audire, vel ex hiſtoriis colligere. §. 40. In libris, qvi evulgantur, opiniones amplecti laxiores, & aliqvando callidè in hoc ſuam ſententiam celare; diſ-

Allectiones & ineſtationes.

cedere:

cedere à communibus ſententiis, & qvæ jam Doctorum calculo receptæ, vel eas in controverſiam vocare; qvaſdam qvæſtiones agitare, qvæ parum utilitatis afferunt, multum verò incommodi Eccleſiæ importare qveunt; multa coacervare ex aliis in oppugnandis aliorum etiam è Societate ſcriptorum, imò & Doctorum, qvi typis libros non commiſerunt, rationibus, licet idem ſentiant cum oppugnante, magnam librorum partem inſumere; ingenii vires exerere in metaphyſicis qvibusdam ſubtilitatibus potius, qvàm in corroborandis opinionibus tutioribus, vel qvæ pietatem alere poſſunt, &c. §. 42. Non eſſe fideles in teſtamentis aliisqve ultimis voluntatibus, ex eo qvod novæ circumſtantiæ ipſis videantur apparere, propter qvas mutatio facienda ſit, unde pleriqve retardentur à legando illis, vel etiam contrahendo, niſi qvædam inſolitæ apponantur clauſulæ. §. 53. Subſpecie peregrinationis ad aliqvem pium locum corrogare pecuniam ab amicis, propinqvisqve, vel majora ſibi in itinere illo commoda qværere, qvàm ſi negotii alicujus cauſa ad illum concederent locum. §. 56. Exteriorem qvandam pietatis ſpeciem præ ſe ferre, ut ex hac facilius marſupia ſibi, qvam animas Chriſto lucrifaciant. §. 68. Non ſolùm pædagogos, verùm etiam famulos famulasqve aliosqve domus Officiales Nobilibus Viris proponere etiam ultrò, ut qvæ in tali domo, vel Palatio geruntur perſpecta habere poſſint, vel aliqvam auctoritatem ibi habere poſſint. §. 71. Verbis ſe obſeqventiſſimos Pontifici præſenti declarare & ad illius decretis parendum ſummam promtitudinem exhibere: re ipſa verò de Pontifice poſtea obloqvi, ſi qvid contra ipſorum leges ſtatuerit, vel petita non conceſſerit; excogitare, an aliqvid minus gratum Pontifici ipſi agere poſſint; curare ut Principes aliive Magnates vicem rependant, Pontificiis poſtulatis haud adhærendo; de Pontificia dignitate, ſive poteſtate minùs alte ſentire, qvam ſenſerint ipſorum majores. §. 73. Mortem inferre ſecretam veneno qvoqve ſociis, qvi vel non approbant aliqva, qvæ fiunt in Societate maximè à ſuperioribus nonnullis, ac de illis liberè loqvuntur, vel timent ne recurrant ad ſedem Apoſtolicam, &c. talemqve mortem moliri etiam contra illos extra Societatem, qvi aliqvid ſcripſerunt minus eorum placitis conſonum. §. 74. Inter aulicos maximè ſibi devincire illos, qvi plus poſſunt apud Principes, & maximè eos, qvi à ſecretis ſunt illis, eo etiam nomine, ut ſi qvando litteræ in ipſorum favorem ſcribendæ ſint, Societatis laudes multum exaggerent; adeoqve conati omni obſeqvii genere proſeqvi illos, qvi Bullas Pontificias pro ipſis edendas conſcripturi eſſent; iſtisqve deinde ſuggerere, ut tales voces, talesqve clauſulas

Allectiones & ineſcationes.

sulas apponant; &, si possint, eos fermè ad verbum exarare. Hæc ex *Placentino* transscribere visum fuit. Vide omninò *Alphons de Vargas* de stratagem. Jesuitar. per tot. *cap. 2.* ipsis obiicit *falsas jactationes appratianum* B. Mariæ. *c. 3.* Ignatii miracula falsa, qvibus multis in locis homines fascinant, ubi etiam de facinoribus Jesuitarum. cap. 5. ostendit Reges, & aulas, à Jesuitis fascinari, & mercaturam exerceri ab Hispaniæ magnatibus, & Jesuitis. *cap. 6.* qvomodo ordinem suum extollant. *cap. 7.* producuntur inventiones Jesuitarum in propaganda fide, qvæ sunt mercatura, & violentia. *cap. 8.* thrasonicæ pollicitationes, ludi, joci. *cap. 14.* qvo artificio Jesuitæ, juvenes ad se pelliceant, nil tamen profecerint apud Fridericum Borromæum *cap. 16. 17.* Pozæ Jesuitæ scripta Romæ prohibita. Facit enim Mariam Christi Patrem; contemnit concilia, Patres, & Doctores, Papam ingratitudinis erga Societatem accusat. Pozæ hæreses Jesuitæ Hispanis instillant, *cap. 20.* causa qvarti voti Jesuitarum exponitur, qvando peculiari voto suam Pontifici M. ad omnia ejus imperia à promtissimis animis excipienda devinciunt, ut scilicet à Pontifice multa privilegia obtineant, & magis opibus auctiores Societatis Monarchiam *stabiliant.*

Allectiones & inescationes.

(*) Ejus conatus qvinqve documenta. 1. Jesuitæ Nuncii Apostolici visitationem impedire conantur. 2. *affectant dominatum* in dimidiam regni Bohemiæ partem. 3. multorum Germaniæ monasteriorum *aucupatio, & occupatio.* Acris inde litigandi occasio enata est *Benedictinis* cum Jesui-

(*) Qvi qvartum istud votum nuncupant, Professi apud ipsos audiunt. Explicatur illud votum hoc modo: *ita, ut qvicqvid modernus & alii Romani Pontifices, pro tempore existentes jusserint, ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad qvascunqve provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione aut excusatione illico, qvantum in nobis fuerit, exeqvi teneamur, sive miserit nos ad Turcas, sive ad qvoscunqve alios infideles, etiam in partibus, qvas Indias vocant, existentes: sive ad qvoscunque hæreticos seu schismaticos, seu etiam ad qvoscunqve fideles.* id est, se Pontifici Romano ad omnem obedientiam & qvascunqve missiones ab ipso imperandas, plenissime emancipant; parum istius memores, qvod dixit Apostolus, 1. Cor. VII. 23. ne fiatis servi hominum. Speciosum primo obtentu videbatur, missiones ambire ad Turcas & Indos convertendos: sed eventus docuit, hoc prætextum primò ab illis, ad impetrandam Ordinis sui confirmationem, & qvando ad infideles accessere, sua illos sæpe magis qvæsivisse, qvam animas Christo lucrandas. Testis est *Ludovicus Sotelus* Minorita in *Relatione de Ecclesiæ Japonicæ statu* ad P. Urbanum VIII. a. 1624. & *Juniperi de Ancona*, qvoqve Minoritæ, *Consultatio de causis & modis Religiosæ disciplinæ in Societ. Jesu instauranda.* Vide *Hoornbeck* in Exam. Bullæ Urbani VIII. de Jesuitis. p. 25. & *Lucii* Histor. Jesuitic. &c.

Jesuitis. Vide præfationem ad Lectorem Aulæ Ecclesiast. *Romani Hay*, in qva narrat, qvomodo edictum Ferdinandi II. ne executioni daretur, convellere studuerint Jesuitæ, & persvasionibus suis tantum non pro voto ipsis cessisse negotium. Hoc advertentes Benedictini monasteria ipsorum infestari à Iesuitis, reclamâsse, adeoqve sibi *Hayo* commisisse, ut causam monasteriorum defendendam sumeret. Scripsisse ergo se *Astrum inextinctum*, cujus summam tradit A. *Vargas de Stratag. Jesuit. cap. 23. seqq.* Approbationem Astri inextincti. Academ. Vienn. Vide apud Hay præf. cit. p 3 ut & approbationes aliorum. Approbationem Inqvisit. Apostolicæ Universit. Salisburg. Qvinam hoc astrum inextinctum perstrinxerint, recensetidem *Hay* p. 9. Hos inter facile primus P. *Layman* defensionem justam opponens, Synopsin vide in *Dorsch. Antikirch.* p 70. s. &c. Demum oppositit Jesuitis *Romanus Hay* Aulam Ecclesiasticam, & Hortum *Crusianum*, qvi prodiit Francof. 1648. Ubi non paucas Jesuitarum fraudes reperias, signanter Jesuitas sparsisse, monasteria Monialium sibi ab Abbatibus donata fuisse. p. 262. Monachi volunt appellari, ut monasteriis potiantur. p. 314. sq. &c. Male qvoqve cessernnt conatus curiosi Jesuitarum, ut & hoc inseram, cum ordini suo magnam sanctimoniam conciliare vellent, promittentes, se *corpus Moysis* allaturos esse. Totum negotium narrat *Hornius Histor. Eccles. n. 74. p. 364.* Anno 1655. mens. Octobr. *Maronitæ qvidam pastores capras in Monte Nebo & Abarim pascebant. Contigit capras qvasdam tribus diebus à grege abfuisse, reduces odoriferas fuisse. Secuti sunt capras, pertigerunt ad qvandam cavitatem in cujus medio sepulchro ex vivo saxo erat, literis signatam odorem contraxerunt vestimenta eorum, accurrunt & rei novitatem Patriarchæ Maronitarum Mataxat nunciant. Misit in locum illum 2. Sacerdotes, qvi hoc literis inscriptum invenerunt: Moses* Servus Domini. *Exorat Patriarcha Bassam, ut sibi custodia sepulchri committeretur. Opposuerunt se ei Græci, Armenii, Franciscani, Judæi, certatim largitionibus Turcam corrumpentes. Tandem Jesuitæ omnium artes eluserunt, atqve obtinuerunt ut nemini locum accedere liceret sub pœna mortis. Interea Jesuitæ cum Drusis conspirantes corpus Moysis clam auferre ex sepulchro, & in Europam deferre nitebantur, magnam inde ordini suo sanctitatem, & immensas opes promittentes. Sed inveniunt post multos sudores sepulchrum vacuum. Innotescunt molimina Jesuitarum Turcis, & in ipso conatu Jesuitæ opprimuntur, & sepulchrum ingentibus saxis obstruitur. Disqvisitum posimodum, qvid de hoc sepulchro Moysis statuendum? Sed doctus qvidam Judæus Jecomas Ben Gad integre-*

Allectiones & inescationes.

integro libro ostendit: *Non Moysis Servi Domini hoc esse sepulchrum, sed alterius* cujusdam Moysis, qvi multis posterior seculis fuerit.

Actitata in Sina Japon. &c.

§. CXXV. Qvomodo *imaginibus, & aliis næniis, technis & superstitionibus*, homines in *Sina Japonia, &c.* dementarint, notum est. Iesuita *Pimerius in epist. ex urbe Cambaja hæc scribit*: Sacellum erat, multis rosis odoriferis, elegantissimisqve floribus ita exornatum, ut cœlum qvoddam esse videretur: omnibus hisce diebus à Lusitanis tanto studio frequentabatur, ac si consequendi Jubilæi spem habuissent: & idem faciebant omnes gentiles & Mauri, intrantesqve dicebant, se divini qvid persentiscere; & attoniti addebant, an Deus hic est? num hic habitat? mulci qvoqve procidebant in genua, ad adorandum puerum Jesum, & ejus pedes osculabantur, turbinibus suis è capite depositis. Idem præstabant imagini B. Virginis, ad qvam (inqvit) nescio cur hæc gens tam singularem demonstret devotionem: *eâ enim consectâ magnum ei honorem, reverentiam & benevolentiam exhibet.* Vide *Heurnium* de vocat. Ethnic. & Judæor. p. 36. seq. qvi meritò exclamat: *O præconium Jesuita dignum! eant nunc & negent à se foveri idololotriam*: *hos sane ethnicos qvod imagines illorum adorarint commendant. Siccine Apostoli, sic illorum discipuli, & hos subsecuti, ex patribus priores, regnum Dei atqve Christi propagarunt? hiscine indiciis*, religionem suorum discipulorum ac pietatem probabarunt? *Hieronymus Xavier* Narrationem scripsit rerum gestarum Societ. Jesu in regno Magni Mogor, anno 1598. similiter & P. *Emanuel Pignorius* anno 1598. qvæ invenitur post Historiam Persicam Christi qvam edidit Lugduni Bat. 1639. *Ludovicus de Dieu*. De Principe in Mogor refert *Xavier* p. 127. eum devotionis, & pietatis causa in cubiculo suo habere *pictas imagines Christi & Mariæ*. Et *pag.* 130. Cum mihi esset, *inqvit*, deferenda ad Regem à P. Provinciali missa epistola, qvoniam in Oriente moris non est, ut qvis se det in conspectum Regis vacuis manibus, ejnsdem P. nomine duas affabre in Iaponia fictas imagines largitus sum: Alteram Christi Domini: B. Patris Ignatii alteram, qvæ fuerunt gratissimæ; singulariter verò B. P. Ignatii imago & similitudo placuit, qvod nova esset, nec alias illi visa, petiitqve qvemnam referret. Qvod cùm fusius explicuissem, rogavit ut vitam ipsius lingva Persica in bonum totius Regni scriberem. Interea advenit Princeps, visaqve imagine, postulavit eam tantisper sibi concedi, *dum similem pictoris manu fingi sibi curasset.* Bene, *inqvit Just. Heurnius de legat. Evangel. ad Indos. c.* 2. *p.* 32. siqvidem ab ipsis fit, qvod Christum infidelibus innotescere cupiant, at pessimè hæc voluntas

„ tas in actum deducitur, dum ab una idololatria in alteram pertinacio-
„ rem illos præcipitant : dum Papæ leges inculcant, Christi verba ex-
„ tenuant; & summo sacrilegio sancti operis nomen inscribunt. Qvid e-
„ nim est tam nefarium, qvàm Evangelium à Domino ad glorificationem
„ divini sui nominis, pacem animarum, & libertatem Spiritus, datum;
„ in idololatriam, carnificinam, & servitutem convertere? Christi oves,
„ ad latronis speluncam abigere? Ecclesiam etenim qvam colligunt, non
Christo, sed Papæ jungunt, eum hujus Dominum statuunt. Percurra-
mus res *Sinicas*, & *Japonenses*, & dictis sua constabit veritas. Clancula-
riè irrepunt mutato habitu, varias artes præ se ferentes, qvibus sibi com-
parant animos harum gentium. Qvam difficilis enim iis pateat aditus
ad illas partes, colligere est ex Historica narratione *Joh Adami Schall.*
Soc. Ies. (qvi indefessus pro conversione gentium in Chinis operarius ab
annis 50. salutatur,) *De initio & progressu missionis Societ. Jes. apud Chinen-*
ses, ut & ex *Athanasii Kircheri China illustrata, cap. 8. p. 96.* qvi referunt,
Xaverium initium qvidem fecisse satis laudabile prædicationis, & con-
versionis in Japonia, India. Defuncto Xaverio *Alexandrum Valignerum*
è Societ. Jesu anno 1582. tres Japonum Regulos Christiana lege imbutos,
ad obedientiam Summo Pontifici Gregorio XIII. præstandam deduxisse.
Hunc Alexandrum obtinuisse, ut aliqvi periti viri tolerentur in Regno
hoc. Accesserunt tandem *P. Michael Regerius & P. Matthæus Riccius* Itali,
literaturæ Sinicæ haud inexpertes. Difficultate non carebat res : demum
varia mathematica, & curiosa adferentes sibi conciliarunt incolas. Erant
autem inter cætera horologium rotis suis affabrè instructum; qvod præ-
ter cursum Solis & Lunæ varia qvoqve horarum discrimina demonstra-
bat; erat vitrum trigonum, qvod ipsi inæstimabilis gemmæ speciem,
nonnulli qvoqve Cœlestis orbis portionem rebantur; mappas præterea
Geographicas, qvæ terrarum orbem exprimerent, magno omnium stu-
pore & admiratione ostendit; uti enim Sinæ præter vastum Sinarum Im-
perium, extra illud nil aliud superesse arbitrabantur, ita qvoqve capere
non poterant, Orbem terrarum tot tamqve potentibus regnorum ipsis
incognitorum populis & gentibus instructum, tam amplo circumfusum
Oceano, tanta Insularum hinc inde disseminatarum multiplicitate. *P. Ric-*
cius novam Orbis terrarum delineationem in duo distinctam hæmisphæ-
ria sub majori forma aggressus, eâ usus est proportione, ut Sinarum re-
gnum præcisè, servata parallelorum meridianorumqve habitudine &
proportione medium teneret, singula deinde regna mundi, regiones,
provincias, urbes, montes, flumina, maria, lacus, Sinensi charactere

Act. in Si-
na, Japon.
&c.

& idiomate illustravit; qvod inusitatæ diligentiæ laborisqve opus dici vix potest, qvantum animos oculosqve omnium in se contorserit, poe tisimum cum jam, qvod antea veluti rudem sine intelligentia molem admirabantur, jam etiam singularem mundi partium constitutionem nativa lingva expositam non contemplarentur tantum, sed omnia & sin- gula caperent; unde cum spectantium hominum ad tam invisum opus contuendum numerus domum non caperet, ut plures tanti boni parti- cipes fierent, *Mappa sumtibus Proregis sine mora incisa*, & in universum imperium multiplicatis exemplaribus distributa, tantos in curiosorum animis excitavit motus, ut *Matthæum Riccium* redivivum qvendam Atlan- tem è cœlo lapsum omnium toto orbe Astrologum excellentissimum crederent. His itaqve curiositatis primitiis Proreges Regnorum perculsi, Patres certatim ad se vocare contendebant. Qvoniam verò tantorum la- borum impares erant, Macao alios aliosqve evocatos magni ingenii Pa- tres in piscium destinabant capturam. Hoc itaqve pacto primum men- tibus procerum Regni, per hujusmodi paraschevasticas curiosarum re- rum inventiones allectis, ut magnum ubiqve admirandæ doctrinæ & in- comparabilis ingenii existimationem acqvisierunt: ita nil facilius fuit, qvam captata occasione, qvod principale suæ in Chinam expeditionis incitamentum erat, de vera Religione & DEO Cœli, sermones inferere; Sinæ verò qvibus de Veri DEI cultu nullo non tempore magna contro- versia fuit, tam altis de DEO Uno & Vero, & contra de gentilium fig- mentorum simulacrorumqve nullitate ratiociniis, insigni argumento- rum pondere fultis capti, ultrò eorum se disciplinæ Instituendos præ- buere. *Unde intra paucos annos magni nominis Viri, visa religionis sua va- nitate una cum aliis ex omni statu & conditione sacra Baptismatis undâ ab- luti in Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium recepti sunt.* Occasione Studii A- stronomici *Joh. Adam. Schall.* dicit, se Christianam religionem mirum in modum promovisse. cap. 13. Sed qvo successu, qvo fine? nonne ut Pontificis Maximi autoritas & idolomania ipsis innotesceret? *Pan Achil- leus* supremæ aulæ Magister hæc scribit ad Pontificem: Supplex accessu- rus ad te Summum Pontificem, Sanctissimum Patrem, ut ante altare Sanctorum Petri & Pauli cum totius mundi Oecumenica Ecclesia elevatis ad Cœlum oculis ores Deum, ut eum misericordia respiciat hanc Impe- ratoriam domum. Qvod ad me rudem peccatorem attinet, peto sup- pliciter Te Sanctissimum Patrem, ut pro mea ex hoc seculo discessus ho- ra peccatorum pœnæ integram remissionem largiaris. Pronus ad ter- ram me totum abjicio, expectando misericordem intuitum &c. Vide

Act. in Sin. Japon. &c

Mar-

Martin. Martinii regni Sinenſ. à Tartar. devaſtat. p. 74. ſeq. Idem p. 99. refert *P. Alvarum Semedo*, à Tartaris captum ligatumqve fuiſſe, ſæpe mortem minitantibus, niſi argentum, qvod bonus Pater non habebat, proferret: demum poſtqvam multa paſſus eſſet, ob venerandam canitiem, & libertatem, & vitam mirabiliter obtinuiſſe, à Regulo agnitum, ac dimiſſum: qvin imò ab eodem Breviarium Romanum, Sacra Biblia, ac bonam argenti ſummam eleemoſynæ nomine accepiſſe, & domum inſuper, ex qva templum conſtrueret. Jeſuitæ in libello Florentiæ edito anno 1630. cujus titulus: *Militia ſacra pacis ad Illuſtr. Reverendiſſ. Dominos ſacræ congregationis de propaganda Fide Cardd. autore F. Salvatore Vitale Sardinenſi Ord. Minor. Regul. obſerv. p. 27.* ita ſcribunt: *Neceſſe eſt commercia fingere mercaturæ, ut facilior ad Japones pateat aditus, & converſationis opportunitas, & familiaritatis occaſio intercedat. Oportet habere facultates & opes, ut miniſtri ſe melius conſervare poſſint, eosq; allicere, & ad Evangelii retia trahere. Oportet ire conformes in habitu & provincialibus utitur eſtibus, ne mox novitas eis terrorem incutiat & horrorem, & ne infidelibus rigoroſum, difficile & aſperum videatur Evangelicum inſtitutum.* Qvibus verbis Franciſcanus ille ſpeclamat: *Deus ſancte, fortis, miſericors & immortalis, miſerere nobis Evangelium ipſum, Apoſtolorum ipſorum hæc deteſtantur exempla. Ecqvis neſciat hoc eſſe Diabolicum ſtratagema? qvem fidelem atqve Evangelicum profeſſorem latet, hoc repugnare Chriſti doctrinæ? Erubeſcat Evangelicus miles,* non ad militiam, ſed ad Mercaturam incumbens. Miniſtri Evangelici calcant imperia, ſi pauperes ſunt, ſi negotiationes & mundi commercia non habent. Prædicatur Indis nudus Jeſus in Cruce. Rex exigit, ut prædicans ſeculi pompas abjecti amictus humilitate condemnet: Prædicatur Chriſtus mendicus & pauper. Ratio poſtulat ut prædicator non ſit Mercator. O Domini Cardinales! qvantum farer, ſi calamus eſſet liber! Adhibete medelam. Scitis, ô proceres ſacroſancti, ſcitis qvàm maximè, qvantum Indiæ animabus detrimentum afferat cupiditas. *Hactenus ille.* Hoc certe eſt: circumire mare & aridum, ut faciant proſelytum, & cum fuerit factus, faciunt eum filium Gehennæ duplo magis qvam ipſi ſunt. Matth. 23. p. 13. citati libri gloriantur, hoc Societatis proprium eſſe, *ut qvotidie novas promat inventiones, qvibus homines ad Deum perducerentur*, & ſunt Mercatura, Matheſis, Compulſiones hominum. Vide *Vargas.* cap. 7. Propagationem Evangelii per *S. Thomam Apoſtolum*, ejusqve ſucceſſores, in univerſas Aſiæ Orientalis regiones, factas eſſe, jactat *Kircherus cap.* 2. *Chinæ Illuſtr.* ubi etiam crucem miraculoſam

Act. in Sinæ Japon. &c.

culosam S. Thomæ Apostoli, qvæ *Meliaporæ* in India cernitur, ære effingi curavit; de qva demum sic fabulatur: Porro hæc crux, *inqvit*, 18. Decembris, festo videlicet B. Virginis, qvod expectationem partus Hispani vocant, qvotannis tempore Missæ solennis in varios se colores mutare solet, qvin & subinde sangvinem cum sudore copiosissimo emittere, qvod tamen semper magnæ calamitatis imminentis prognosticum fuisse experientia docuit. *De initiis Japonicarum rerum*, sic habet *Nicol. Trigautius* Annal. Japonic. p. 15. edit. August. Vindel. 1615. *Initio nostri profanorum Sinensium Religiosorum habitu in Sinicum regnum ingressi, parum aut nihil annis prope viginti rem Christianam promovebant.* Sed tamen nec hoc sine „ numine, neqve enim alia ulla ad ingressum nobis via patuisset. Con- „ ceperant de nostris initio Sinæ nugacia qvædam; qvalia sunt peritos „ esse alchimiæ, habere vitæ in multos annos protrahendæ præcepta (qvæ „ duo Sinæ ad amentiam prope confectantur) & tamen nec hoc sine nu- „ mine; neqve enim aliâ ulla ad nos interim, dum cognosceremur, reti- „ nendos via patuisset. Demum inspirante DEO, nostri habitum cultum- „ qve mutarunt, in literatorum Sinensium ordinem, qvantum Christia- „ na Religiosaqve profession ferebat, transeuntes: Ex eo tempore omnia „ crescere cœperunt. p. 17. In hoc incumbimus, ut magistratus nobis ac- „ DEO conciliemus, futurum posthac ipsimet ajunt, ut vulgus eorum „ sequatur. Itaqve rem Christianam tantum processisse credendum est, „ qvantum autoritatis divinæ lex, ejusqve præcones sibi compararint; „ tantùm defeciisse qvantum indiscreto ardore numerus excreverit. Sed „ qvoniam de re Christiana universim agitur; operæ pretium facturus „ mihi videor, si rationem nostram in lege divina explicandâ paucis „ aperuero: nam ea fortasse multum distat ab eo, qvod nonnulli arbi- „ trantur, qvi nos velut per cuniculos ac latebras in Gentilitatis arcem „ irrumpere opinantur. Initio igitur cum qvotidiani domum ventitant „ hospites, ferè de rebus nostris, itinere, libris, scientiis illatus sermo „ collocutionem aperit; tum qvædam etiam petentibus ostenduntur, ut „ horologium, clavichordium, sed potissimum imago Christi Servato- „ ris, qvam nemo est hospitum, qvi non visat ac, licet adhuc ethnicus, ve- „ neretur, edoctus primùm non esse hanc effigiem, uti cætera suorum „ idolorum simulacra, sed summi rerum omnium moderatoris ac cœli „ Domini, à qvo res omnes ut principio atqve fonte dimanant. Eum, li- „ cet omnis figuræ corporisqve sit expers; postqvam tamen è cœlo in ter- „ ras humanam speciem indutus descendit, pingi à nobis hac spe- „ cie ac vultu solere. Inde Sermone ex uno in alium protracto, planè ostem-

Act. in Sina Japon.

Digitized by Google

„ oſtenditur, qvæ ab idolorum cultoribus coluntur ſimulacra, nihil ha-
„ bere divini; qvanqvam non ita ſint hebetes Sinæ, ut in ſimulacris ſiſtant;
„ ſed ea Deorum effigiem putent. Verùm oſtenſo DEUM eſſe unum,
„ ſæpe ad id confugiunt, ſaltem DEI ſervos & amicos honore dignos, *Act. in Si-*
„ qvod homines multa docuerint cum virtute conjuncta. Sed rurſus cum *na Japon.*
„ audiunt, de DEO nullum verbum locutos, omnes honores, templa,
„ ritus ſibi arrogaſſe, facile dant manus. Inde ad alias eorum ineptias
„ refutandas pergitur. De Pythagorica metempſychoſi, qvam mirum in
„ modum in hoc regno idolorum cultores propagarunt, de hominis do-
„ minio in bruta, eaqve mactandi libertate & aliis qvam plurimis diſpu-
„ tatio inſtituitur. Cum his, qvi antiqva ſuorum Regum ſuiqve Confu-
„ tii, Sinenſium Philoſophorum Principis dogmata ſectantur, alia planè
„ initur ratio: nam oſtenditur, qvam noſtra nihil eorum placitis repu-
„ gnent, idem Numen, idem lumen, ſed qvoniam utrumqve intra na-
„ turæ ſphæram illis micat, neceſſario multas tenebras admixtas habere,
„ qvas divinus ille Sol ſuo adventu diſcuſſit. Hinc de incarnato DEI
„ filio ejusqve cauſis, deqve originis culpa, de anima immortali, de præ-
„ mio bonorum ac malorum diſſeritur. p. 20. tum demum verè ac ſeriò
„ myſteriis noſtræ fidei omnibus imbuuntur; repetitisqve his, qvæ ſu-
„ pra diximus, atqve confirmatis, clarè ac dilucidè Auguſtiſſimum Re-
„ demptionis noſtræ myſterium, Chriſtiqve crucem ac mortem edocen-
„ tur, ac nullus omnino ſacris aqvis eluitur; niſi priùs hoc myſterium
„ ritè ac ſufficienter edoctus. Inde ad reliqva Symboli Apoſtolici capita,
„ orationemqve Dominicam & Angelicam Salutationem ac Decalogi
„ præcepta, tum deniqve ad Sacramenta, ſed potiſſimum Baptiſmi, Pœ-
„ nitentiæ & Euchariſtiæ tranſitur: qvod cum ſemel atqve iterum, ac
„ ſæpe tertiò accuratè perfectum eſt, volenti Baptiſmo dies indicitur. p.
„ 21. docet, qvomodo neophyti foveantur. Indiculus, inqvit, confici-
„ tur, ex qvo neophyti intelligunt, qvibus diebus in ædem ſacram ſit ſibi
„ commeandum, qvod faciunt accuratè ſanè. His in cœtibus ſacroſan-
„ cto Miſſæ ſacrificio interſunt, idqve ſanta modeſtia, nemo ut adeſſe
„ videatur. Mihi ſæpe in mentem venit, ſi liceret Europæis Sinicam mo-
„ deſtiam ritusqve intueri, fore ut id multis ſpiritualis ſolatii dulces la-
„ crymas excitaret. Nam qvoties ſacerdos flexis poplitibus adorat, &
„ qvoties ad eos convertitur, ipſi demiſſo in terram capite venerabundi
„ ritus noſtros imitantur; & ut gens eſt mirè ritibus dedita, ſuſpicit no-
„ ſtros, iisqve ſummopere delectatur. Pro ratione feſtorum dierum non
„ ſolum Chriſtianæ fidei myſteria illis explicantur, ſed etiam iis ritibus,

Digitized by Google

Act. in Chin. Japon. &c.

„ qvos ſuis Eccleſia temporibus inſtituit, imbuuntur. Nam & cereorum benedictio, cinerum, ramorumqve diſtributio cum appoſita explicatione perficitur; qvibus non ſolum foventur illorum animi, ſed corpora etiam ſæpe recreantur; ſacrorum ramorum potiſſimum & aqvæ luſtralis uſu, qvibus pro pharmacis ad qvotidianas ægritudines depellendas freqventibus auxiliis edocti utuntur. Invenerunt ipſi certum pharmaci genus ſibi admodum ſalutare. Sacri rami particulam aqvæ ferventi imponunt, eam deniqve aqvam, & cum ea certiſſimam ferè ſalutem epotant. Sed omitti omnium non debet hebdomadæ majoris pietas, in qva ad memoriam redemtionis noſtræ feria ſexta in Paraſceve ſolemnis Crucifixi adoratio inſtituitur, tanto cum doloris ſenſu, ut multis lacrymas excitet. Et ſanè qvi hanc adorationem videt, nihil habet, qvod Europæam pietatem deſideret, ſolam multitudinem ac ſacrorum ornamentorum apparatum inferiorem judicabit. Neophyti porro noſtri his in cœtibus ad ſacramentorum freqventationem, potiſſimum pœnitentiæ, informantur. Vide *Commentar. de rebus Indicis & Japonicis* anno 1574. multis in Colloqvio Jeſuitico *Pauli Floreni* habito cum *Chriſtiano Francken* Profeſſ. Vienenſi. Tom. 1. Doctrin. Jeſuitar. p. 796. ſqq. Adductus ſupra *Trigautius de Neophyta Nanciana*, p. 60. refert, *eam rogaſſe Catechiſtam ſuum, uti à Patribus Chriſti Servatoris imaginem, qvam veneraretur, impetraret*, doctrinæ qvoqve ſacræ compendium & precatorios globulos expetebat. *p.* 72. Veteranorum ſtudia enarrat his verbis: *Eorum permulti qvotidiano Miſſæ ſacrificio interſunt, ſacram peccatorum exomologeſin freqventant*, in excitando de peccatis dolore, excutiendisqve conſcientiæ latebris ſunt exercitati. *Jejunia Eccleſiaſtica* peragunt, licet noſtro more jejunium ſit perdifficile Sinis, aſſvetis videlicet ter in die refici, ſed tamen omnia facile ſuperant ſtudio religionis; Sinenſis porro *abſtinentia* in eo poſita eſt, ut ſola in cibum legumina olerave admittant, ceterum qvoties velint, reficiantur. Sacras verberationes ad exolvendas peccatorum pœnas, aliasqve id generis afflictiones freqventes admittunt: tametſi hoc apud Sinas, qvi de reliqvis prope virtutibus præcepta tradidêre, ſit inauditum. p. 73. in Neophytorum feretrum duo inſerunt in religionis argumentum: *precatorios*, qvibus vita functus utebatur, *globulos, doctrineqve ſacræ* compendium: *aqvæ luſtralis* qvotidianus apud eos eſt uſus, eaqve perſæpe vel Neophytis vel Ethnicis ad ægritudines depellendas ſingulare præſidium. *Dominicæ Paſſionis tormenta* mirum, qvo ardore excipiant atqve venerentur. Itaqve hebdomadæ majoris officia magno ſenſu freqventant, ſed nihil æqve eos afficit, ut ſolemnis per eos dies

Chriſti

Christi in crucem affixi adoratio, qvam Sinicæ inclinationes ac genuflexiones solemniorem reddunt. Porro cum ad Crucifixum propius accedunt, toti in *lacrymas* effunduntur. Eam pietatem invexit tota qvadragesima, qvoties in ædem conveniunt, sacra de Dominicis tormentis omissa complures à lachrymis, nonnulli etiam ab ejulatibus minimè sibi temperarint. Japoniorum martyrum glorioſam in fidei causa mortem pro concione audientes lacrymas etiam minimè tenuere, seseqve ad eos imitandos, si fortè ita tempus ferat, incendêre. p. 74. laudatur qvidam neophytus, qvi usqve ad mortem flagellis se cæderet, & Patri seni se flagellandum ultrò exhiberet. &c. Vide *annale Sinicum, anno 1611. Literas Japonicas* anno 1609. 1610. à Provinciali in Japonia missas ex versione *Andreæ Schotti* Antverp. 1615. *p.* 36. narratur, Eucharistiâ *fœminam furibundam* restitutam fuisse. *p.* 43. de qvadam nobili fœmina; Sollicitabatur, *inqvit*, noctu dieqve à Paganis, sed fortis semper & immota permanens, adversarios superat. Arma illi Rosarium qvotidie recitatum, sacræ item imagines, qvibus advolvitur & adorat. Qvandoqvidem verò severissime id interdictum sit, porcis margaritas obiicere non vult, vimqve reverita atqve contemtum, abscondita imagine sub picturæ velo, qvo tapetium vice Japonii parietes vestiunt, Satanæ illudit, ridetqve astum: adhæc flagrorum qvibus in se ipsa sævit strepitum, jejunii tegit silentio: intermissqve interdum iis, qvæ commodè in aula præstari non possunt, internæ meditationum Virtuti dat operam. *p.* 44. de puella à fascinatoribus gentilium corrupta: Puellâ, ait, adduci jussâ collo agnum cereum appendit, (Christianus qvidam, cui nomen Antonio) genibusqve advolutus preces ardenter fundit. Ecce tibi Christiano orante liberatore à dæmone energumena. Qvo miraculo conspecto Deo auctori gratias reddunt, & parente præ gaudio extra se posito, pristinam deplorat culpam, veniamqve Deum supplex deprecatur. Si agni cerei amuleto, simul & ardenti oratione dæmonas iste neptis è corpore pepulerat, alter qvoqve pari Zelo (ut referam) filium graviter morbo variolorum laborantem liberavit, qvo tunc pueri multi extincti. confer. *Humfredde Legat. Jesuitar. T. 3. Doctr. Jesuit. p. 129.* qvi hæc scribit: Unam imaginem *Agnus Dei* dissectam suffeciſſe pro 1330. febri laborantes eadem hora curatos *pag.* 55. Incolæ exercitatione pœnitentiæ Qvadragenarii tempore jejunii excitati, flagris domi in se ipsi aliqvandiu sæviunt. Qvidam de Christi crucibus de superiore loco agi cum audisset, se ipse verberare, & alios exteros ad idem exstimulare satagit, & collectis vicatim hominibus ubi cum ge-

Act. in Sinas Japon.

mitu-

mitu & lacrymis se ipsi flagris cædant, sacram in ædem deducit. *p.* 62. reverentiam imagini B. Mariæ exhibitam à senibus & puellis commemorat. *p.* 71. adducit matronam quandam, quæ à filio in Christianismo informata, exclamavit in victum à filio Bonzinum i.e. sacerdotem Japonensem, eumque indignabunda sic allocuta est: Hæccine me hactenus docuisti, furcifer? Hisce mihi nugis caput obtundere solitus, impostor nimirum? Mendax tu; Ego stolida, quæ fidem tibi habui, Abi itaque in malam rem: Cave amplius te videam: dabis alioqui pœnas improbe, & mortalium mendacissime. Ad filium mox conversa Christianâ lege optat informari, ut Baptismo tingi queat, quod ingenti piorum accidit gaudio. At utinam non habuisset potiores causas misera illa, Catechetis hisce Christianis, Jesuitis scilicet, talem referendi gratiam! *p.* 73. refert de Curonda Seyemondono Achizuchi Domino, qui morbo lento correptus, pridie Cinerum cum domesticis signo cinericio, ritu Christiano in fronte signatus, &c. audiit antea Liturgiam, alteroque die Sacramento unctionis extremæ muniri voluit. Adhæc sæpius cum Iesu Crucifixi imagine jaculatoriis colloquutus, fixisque oculis, fluentibus ubertim lachrymis, gemendo etiam frequenter, dolere, ajebat, quod summum Universo bonum flagitiis violasset. Versis hinc in adstantes oculis, qui herois sui verbis lacrymas non tenerent, dolorem tamen celabant; convertit & sermonem ad eum, qui dissolutè parumque Christianè vixisset: Scito, ò homo, nisi DEI præcepta servanti cœlum patere nemini: Pietatem vero moresque probos viam ad immortalitatem munire. Mox medicum amicum, sed idololatram, qui Meacum usque comitatus erat, sic postremùm affatur: Tentavi sæpe numero, hanc ut falsam Cami vestri persvasionem tibi eriperem, sed credere noluisti; nunc spero equidem pauca hæc, eaque ultima verba non frustra cadent. Vides qua in mortis agonia vitæque transitu versor, ut in labiis mors natare videatur, teque migrans brevi relinquam; quo in tempore animæ meæ damno mentiri nefas est; iterum iterumque moneo, extra Christum, qui ipsa est veritas, veritatem minimè requirendam esse: cæterasque religiones stultas inanesque, si comparentur videri. Quamobrem, si sapis, Christianorum aggregare numero, suscepto Baptismo; sic fiet, ut anima perfruatur beatitudine immortali. Hic tacuit: Excepit Medicus, professus publicè, fore ut obediret, & acquiesceret. Mortis jam præsentis hora veniet, ore identidem dulce nomen IESU & MARIÆ ingeminans; oculis in Christi cruci affixi fixis spiritum reddidit. *p.* 77. Christiani in regno Cicungi pietatis studio hoc anno immane quantum creverunt. Maximè verò Quadragenarii tempore jejunii, cum

Act. in Sina Japon.

cum piis hic perſvaſum, eum qvi tepidè atqve ignavè in pœnitentiæ fructibus ſe gerat, immemorem redemti à Chriſto generis humani, vivere. Qvo factum ut pietas aucta ſit, qvà templo freqventando, qvà eleemoſynas indigentibus erogando. Interdum pane & aqvâ diem tranſigendo; nonnunqvam ſævientibus cunctis in corpora ſua crebris verberibus: qvod ſpectaculum paganis ſæpenumero aliis permiſtis, cum admirationem peperit, tum animarum ſalutem attulit domum reverſis & animo jam aculeis infixis. *p.* 84. narratur, S. Baptiſmum reſtituiſſe fæminam infaſcinatam p. 86. Mulier ſecta pagana Chriſtiani hominis domum ingreſſa, defixit irretortos in imaginem oculos. Nec mora, mutato vultu, ac tetrico deformiqve aſpectu Camum ſe loci cujusdam eſſe pronunciat. Herus miſeram à dæmone occupari advertit. Igitur flagellum ſubito arripuit (qvo remedio Chriſtiani ad effugandos ibi dæmonas utuntur) diu multumqve flagris eam cecidit. Hinc qvis eſſet, rogat, & fæminam cur occupaſſet? Reſpondet *ille*: affectu ſimplici, ejus à puero captum amore. Mox cruce ſignata exiit, ac libera domum verſus abiit: ſed per viam iterum à Satana ad terram afflicta, emota veluti mente jacuit. Ad ſeſe cum rediit, ſtatuit Catechiſtæ in templo ſermonibus erudiri velle, ut Baptiſmum tandem accipiat. Qvod ubi accidit, à malis omnibus immunis omnem deinceps vitavit ſpiritus moleſtiam. Huic par matrona paganicis juvari incantationibus cum non poſſet, triennium miſerè cum immundo conflictata eſt ſpiritu: tandem Agni cœleſtis cerea imagine collo appenſa, dæmon horrere ſe fugâ oſtendit. Sic allevamentum initio ſenſit: poſt regenerata aqvâ ſalutari, integræ reſtituta valetudini eſt. Vexata mulier incredibiliter à cacodæmone in tibia diebus pvadraginta, cibo, dum doloribus cruciatur, abſtinuit. Igitur ab amicis thecam reliqviarum, ut collo indueret, accepit. Tremere ſubitò & pavere viſa. Verum exorciſta conjurante, verbisqve aſperis de more accipiente, intulit dæmon: qvod nobilis eſſet, talibus ſe non eſſe convitiis proſcindendum. Diu poſtea ſilentium tenuit, mox protulit mendacium, ſe mariti eſſe animam, qvi illam occuparet. Flagris denuo repetitis dæmon ait, Bonzum, qvi anteceſſerat animam eſſe mariti illius, cujus ideirco corpus invaſiſſet, qvod domo, cujus ſuſceperat curam, digreſſa eſſet: id tabulis firmabat, libriſqve in qvibus eſſet hactenus verſata. Libera tandem fæmina Baptiſmo tingitur cum matre octogenaria. Cerei agni vis hinc etiam inclaruit, ſimul & fides puelli ſeptennis, cujus mater, etſi pagana; pater verò Chriſtianus qvidem, ſed moribus viveret paganorum. Ille obnixè baptizari rogat, impetratqve. Nam ſupra ætatem perſpecta in illo prudentia eſt &

Act. in Sina Japon. &c.

morum maturitas, ut veterum è numero Christianorum esse diceres. Pietas in eo singularis, ut parentum uterqve, alter vitam usumqve commutarit in melius; altera, gentilitate abdicata, Christiana evaserit.

Alliones in China & Japon.

Fuit qvando in vicinia tumultus fragorqve auditi eqvorum veluti discurrentium, domesticis terrore correptis, qvòd Christiani essent, à dæmonibus exagitari opinabantur. Accessit hic puer, qvi metuerent, rogat: Caussaqve cognita, metu eos liberat, qvod se agni æterni gestare diceret imaginem, qvam diabolus extimesceret. Sic pavor decessit. *p.* 88. legitur, qvendam paganum, cum morbo graviter conflictantem, qvi ad tumulum hominis Christiani contulisset, orantem ibi Deumqve venerantem recuperasse sanitatem. *p.* 80. Miles qvidam Christianus fieri exoptavit. Cum verò voti compos fieri non posset, qvadraginta derum jejuniis verberibus in se ad sanguinis effusionem sæviit. Rosarium orbiculare de manibus non posuit, cæteraqve pietatis officia, donec voti pridem optati compos est factus, exercuit. p. 99. Ethnici duo cum Christiano homine in sylva operabantur cædua, cum ecce tibi ingens ventorum vis excitatur, qva ruitura circumcirca viderentur omnia. Duobus jam paganis stupore denixis, tertius ad Deum confugit, Rosarii orbiculis ad precandum juxta imaginem sacram in manus sumtis. Hic spectata qvibusdam dæmonum turba est, qvi Gentiles illos nulla alia calamitate allata per æthera sublimes abripiunt. Qva re plerisqve cognita, abjurata jam idololatria, Christo susceptо baptismate nomen dederunt. *Bimulus puer baptizatus, plangens morti proximus, cum cælestis agni ceream iunculam qvis de collo ejus suspendisset, placide obiit. &c.* Vide *P. Joan. Roiz Giram* Re[illegible] lation[illegible]schreiben aus Macani Japan. vom 1625. Jahr an P. Mutium Vitelleschi Soc. Jes. General. Dilling. 1620. p. 41. Mulier qvædam *Nangasachensis*, in partu periculoso constituta, filium tandem *intercessione Ignatii*, enixa est, postqvam cognata eius 12. horis ante imaginem Ignatii orans procubuisset, qvare & infanti nomen Ignatii impositum. *p.* 27. *P. Dias* primus in civitate Iezo missam recitasse perhibetur. *p.* 50. Alß Grata (erat fæmina Christiana ob fidem à paganis ad mortem abrepta, [illegible]schen im Schifflein gewest / hat sie einen Rosenkrantz vom Halß genommen / ihrem Tochtermann / so auff dem Lande stunde / zugeworffen / einem Crucifix herfür gezogen / in die Höhe auffgehebt / mit Vermeldung / solches allein sey ihr eben gnug / hat es also vor allem Volck gebro[illegible] vnd geküsset / zu Erinnerung deß jenigen Herrn / welcher allen denjenigen / so von seiner wegen leyden / Muth vnd Stärck mittheilt. Tande extrahere plures nænias. Adduximus autem hæc ex ipsorum Relation[illegible]

bu[illegible]

bus, ut ſtudia eorum & actiones videas, qvamqve miſere homines ad ſuas falſitates allíciant, cognoſcas. Sed penſi habent *Regulam XV. Miſſionum. p. 194. Regul. Soc. Jeſu*, qvæ habet: *Juxta eam charitatis regulam, qva ſe Apoſtolus omnia omnibus faciebat, ut omnes lucri faceret, expediet nonnunqvam, ut ingenio eorum, cum qvibus agent, initio ſe attemperent (qvatenus ratio & virtus ferent) ita tamen, ut meminerint ad id tandem eos cum Dei gratia perducere, qvod illis in Domino magis* conferre judicabunt. Et *Mariana* l. 2. c. 8. de Societ. Mar. *inqvit*: Qvos in naſſam Domini pertrahere allaborant, eorum temperamento, qvantum fieri poteſt, ſe attemperent & accommodent: Ambitioſis honores, luxurioſis voluptatem, iracundis potentiam promittant.

§. CXXVI. Qvæ *Fratrum Minorum* ſtudia, & res geſtæ fuerint *in India Occidentali* pariter *& Orientali*, ac in *terra ſancta*, longum foret enarrare. Accipe hæc pauca ex *Qvareſmio Elucid. Terræ Sanctæ, qvi Tom. 1. cap. 66. lib. 1. ait*: Dei diſpoſitione factum eſſe, ne ab infidelibus occideretur Franciſcus in terra ſancta, & ob Franciſcum Soldanum Chriſtianis beneficum extitiſſe. *Vitriacus* lib. 3. Hiſt. Jeroſol. ad annum 1219. Tantæ benignitatis, *inquit*, *erat in Chriſtianos, ut poſt treugam cum Saracenis ſolvi juberet Chriſti cultores, qvos vinculatos invenit in munitionibus, qvæ expugnavit, & in optione eorum poſuit, utrum in patriana ſuam redire vellent, an accepta ab eo ſolidi, ſub ipſo militare potius eligerent. Idem Chriſtianos in tantum familiares habuit, ut cuſtodes ſui corporis conſtitueret eosdem, licet pater ipſius à Laſcaro Græco fuiſſet interfectus.* Et qvamvis *Svarez* ad infidelium converſionem, Ordinem Minorum non inſtitutum ſcribat, *T. 4. de Relig. l. 2. de veritate relig. c. 7.* refutatur tamen à *Qvareſmio* p. 167. & p. 806. ſeqq. qvi oſtendit, qvod Franciſcus non interdixerit omne literarum ſtudium, ſed devotionem lite is præferendam ſtatuerit. Minorum Ordinem pro infidelium converſione inſtitutum, ex eventu & multiplici fructu probari oſtendit. Prædicant enim infidelibus, Saracenis, Georgianis, Tartaris, Armenis, Bulgaris, ſed & novi orbis, & Orientalis, & Occidentalis Indiæ primi ſunt prædicatores, teſte *Gonzaga*; qvicqvid in India Orientali per qvadraginta continuos annos laboris fuit, ſive in infirmis curandis, ſive in infidelibus convertendis, ſive in Catechumenis inſtruendis, ſive in converſis in officio continendis, ſive in Sacramentis adminiſtrandis, ſive etiam in aliis operibus charitatis exercendis, id totum Franciſcanorum humeris pependit. Et D. *Antverpius Miræus* Decanus Antverpienſis lib. 5. Notitiæ Epiſcoporum §. *India orientalis.* inqvit; Primi præcones Evangelii in India Orientali & Occi-

Act. in India & Orientale.

Digitized by Google

dentali fuerunt Sodales Franciſcani : qvi & primi ferè iis in locis Epiſcopi fuere. Ex jam dicendis perſpice genium Ordd. Minor. Sic enim loco cit. *Qvareſmio p. 169. P. Fr. Bernardinus à Blanzato, Provincie Mediolani, qvem Mediolano adduxi Jeroſolymam, miſſus fuit Romam ad S. Pontificem Urbanum VIII. & ſacram Congregationem de propaganda fide, ut referret ſtatum Terræ ſanctæ, qvi & diligenter retulit. Illa occaſione dixit ei qvidam ex Eminentiſſimis & Reverendiſſimis illis ſacræ Congregationis Dominis, dictam ſacram congregationem multùm indigere pro ſuo inſtituto operâ noſtrorum Fratrum, nec ſine ipſis poſſe aſſumto muneri pro dignitate ſatisfacere, prout ſine aliis. Et rationem adaucebat: Quia Fratres Minores communiter ſunt infidelibus grati, qvi & malum de ipſis non ſuſpicantur, ut proditionem vel qvid ſimile, qvippe qvi à multo tempore ipſorum fidelitatem & ſinceritatem experti fuerunt.* Unde & non rarò aliorum ordinum alumni Minorum induunt habitum, ut pericula evitent infidelium. Et velut lapillus ille parvus apud Danielem factus eſt mons magnus, occupans omnem terram, *Dan.* 2. ita Minoritarum religio initiis modica, minima ex Fundatore, & ex ſuis Minoritis minor, adeo tamen Patre luminum cooperante, crevit, ut totum terrarum orbem impleverit. Adeo aucta, ut cunctis poſtea multitudine præſtiterit & ſacerdotio, & doctrina & ſanctitate præcellentium Religioſorum, nec non Monaſteriorum ac Provinciarum numero longiſſimo intervallo omnes alios Ordines ſuperarit. Et cum hæc non caſu, ſed optimo cum conſilio prudentiſſimus Dominus facta crediderit ab illo, qvi omnia in numero, pondere & menſura diſponit, judicavit conſeqventer Seraphicam religionem à Deo Opt. Max. ſingulariter ordinatam eſſe pro infidelium converſione, *& ſine ipſa illam pro dignitate & magno cum proventu abſolvi non poſſe.* Pungit hic *Jeſuitas*, & doctrinam idololatricam incruſtat. Qvi interſunt prædicationibus Fratrum Minorum, qvalibet vice *lucrantur 100. dierum indulgentias, ſecundum conſtitutionem Eugenii IV.* En opus operatum, δέλεαρ! *pag. 458.* Fratribus Minoribus, meritis S. Franciſci, relicta eſt cuſtodia Terræ ſanctæ, *p.* 164. ubi monaſteria, cum numero relgioſorum in terra ſancta recenſentur. In Judæa, inqvit *Qvareſmius* loc. cit. in ſanctæ civitate Jeruſalem ſunt duo loca ſanctiſſimum Domini noſtri Jeſu Chriſti ſepulchrum & Conventus S. Salvatoris: in his habitant Guardianus & Cuſtos Terræ ſanctæ cum triginta Fratribus, & ultra. In Bethleem civitate David eſt Monaſterium ad præſepe Domini, ubi decem vel citer commorantur Minores. In Galilæa in S. civitate Nazareth ad locum Annunciationis B. Mariæ Virginis & Incarnationis Dominicæ,

Minoritar actiones in Oriente.

„ nicæ, est Conventus octo Fratrum. Apud Ptolemaidam sive Aconem
„ est hospitium duorum Fratrum. Aliud est apud Sidonem, ubi tres mo-
„ rantur. Damasci in Syna duo: Alepi, ubi insigne mercimoniũm & *Minorit. actiones in Oriente*
„ emporium, duodecim sunt fratres, qvi & ordinariè Conciones ad fi-
„ deles habent, hicqve magna cum laude & honore floret Ecclesiasticus
„ cultus: Scandaronæ, sive Alexandretæ, ubi portus maris, duo Salami-
„ næ in Cypro est trium Fratrum Conventus: in Ægypto, in magna Cai-
„ ro, Rosetì, & Alexandriæ sex sunt Fratres. Scio qvandoqve plures; qvan-
„ doqve pauciores esse, grassante nimirum epidimiæ morbo, vel simili,
„ qvo non pauci è vita abripiuntur. Aliisqve etiam in locis olim mora-
„ bantur, qvæ non recenseo, qvia modò ea non incolunt. *Lib. 3. cap. 25. Conditiones* iis præscribuntur, qvi ad custodiam locorum terræ sanctæ, vel ad alias infidelium regiones destinandi sunt. *cap. 26.* ostenditur, eos, qvi profectionem Jerosolymitanam susçipiunt, *facultatem* petere debere à prælatis, alioqvin excommunicationi Pontificiæ subiici. *cap. 27.* agitur de *conditione* Fratrum mittendorum ad partes infidelium, & præcipuè ad Terram sanctam. 1. sint *voluntarii*, 2. *sancti*, 3. *idonei*. cap. 28. *Præsul sit 1. vir mansvetus*, & mitis, 2. *affectibus carens*. 3. *vicarium habens*, 4 *patiens. 5. de idoneis ministris providens. 6. tempus* navigationi opportunum observet. *cap. 29.* proponuntur, qvæ à *proficiscentibus* observanda sint. 1. ut Deo sint *inspirati*. 2. attendant, qvibus *gratiis & privilegiis* donentur, qvòd ut dilectissimi Dei primogeniti æstimentur. 3. in tribulationibus sint *constantes*. 4. *terminum ad qvem* considerent: illa enim loca calcabunt, ubi Christus ex Maria natus est. 5. pro tali electione *Deo gratias agant*. 6. spiritualibus, ac temporalibus *bonis* muniti eant. En iterum cassos & appetentias Fratrum, superbiam & confidentiam in laboribus & meritis! Spiritualibus, *inqvit Quaresmius. p. 828. b.* ut gratia & bonis operibus fulgeant, ne tantus labor, qvem Dei gratia assumunt, mercede debita careat; qvod contingeret, si illum in mortali peccato susciperent. *Quare ut hac peregrinatio illis ad præmium vitæ æternæ proficiat, & pleni gratia bonisqve operibus incedant, præmittant suorum peccatorum veram & sinceram confessionem, & sacratissimum Eucharistiæ susçipiant Sacramentum, qvod est panis, in cujus virtute & fortitudine pervenient usqve ad sanctam DEI habitationem. Et sanè pro fratribus Minoritis hoc in Seraphici Ordinis Statutis generalibus decernitur. Videantur statut. general. Salmant. ad c. 12. Reg. Min. & Vallisolet. 1393. §. & de communibus eleemosynis. &* §. Qvo autem die. *Eant etiam cum sufficienti, bonorum temporalium apparatu, tum ut in longo & arduo itinere sibimet subvenire possint, hoc enim exigit divina pro-*

videntia & prudentia humana; tum ut munera Deo in Jeruſalem pro illius cultu ac locorum conſervatione offerre poſſint. Ipſe enim dixit: Non apparebis in conſpectu meo vacuus. Exod. 23. 15. Et hæc communi & vulgari illo dicto indicari arbitror, proficiſcenti ad Terram ſanctam tria plene marſupia neceſſaria eſſe; *alterum* pecuniæ, patientiæ *alterum*, *tertium* deniqve fidei. *Hæc ille.* Quibus ſubnectit alia *qvinqve* obſervanda ex revelationibus Brigittæ. *cap. 30.* docet, qvid obſervandum ſit *in ipſo itinere* ad Terram ſanctam. 1. cum gaudio & timore peregrinationem aſſumant. 2. cogitent ſe gravia in via paſſuros. Sed cujus mandato, qvæſo mi Monache, cui bono? Qvis hæc expetiit à manibus veſtris? *Eſa.* 1. 3. prudenter tractent cum infidelibus. 4. à peccatis caveant. 5. concordes ſint. 6. Orationes, ac ſacrificia Deo offerant. Rem acu tetigiſti, Monache, Comite ſuperſtitione & idolomania, injuria in meritum & ſatisfactionem Chriſti haud feliciter abſolvetur hæc peregrinatio. Sic tu informas in ipſo itinere verſantem, ô infelix hodegeta *p. 830.* Noſtri *in navi* obſervent ea, qvoad fieri poteſt, qvæ in propriis conventibus, ita ut ſimul officium divinum perſolvant, & conſvetas orationes faciant. Cum ad portum vel civitatem aliqvam appulerint, incruentum Deo altaris Sacrificium offerant, conciones ſpirituales ad populorum ædificationem habeant, laici verò devotè communicent. 7. ob prolixitatem itineris de reditu ne cogitent. 8 errata in itinere corrigant. *cap. 31.* qvæ fieri debeant à peregrinis, *poſtqvam ad Terram ſanctam pervenerunt* 1. Deo gratias agant. 2. loca ſancta conſiderent. 3. vitia tollant. 4. ſacrificia offerant. Qvalia, mi Monachæ? nonne ſufficit ei ſacrificium laudis, cordis contriti? *Pſ. 51* qvin potius noſtri, *inqvis* incruentum Dominici corporis Sacrificium Domino offerant, & cum eo cor contritum & humiliatum. 5. ſint obſeqvio ferventes. *cap. 32.* Domum *redeuntibus* qvæ facienda. 1. pietatem conceptam conſervent. 2. ad propria redeant. 3. Deo pro beneficiis gratias agant. 4. de gratia non ſuperbiant, &c. Vanas & inutiles eſſe has & tales peregrinationes, vidit *Eraſmus* ſuo ſeculò, in Colloqvio: Peregrinatio religionis ergo &c. *Privilegiis* multis multorum Pontificum ſuperbiunt *Fratres Minores*, ut ægrè faciant inprimis Jeſuitis, & ut eò plures ad ſe pertrahere valeant homines. Recenſentur ea. *p. 355. Tom. 1. Elucid. Terræ S.* p. 503. a Poſſunt *abſolvere* ab omni excommunicatione, redeuntes ad Eccleſiæ unitatem. p. 509. a. Poſſunt abſolvere, qvi ſine licentia Papæ in terram S. veniunt. p. 511. a. b. In pluribus caſibus poſſunt diſpenſare. p. 515. Fratres Minores inter infideles degentes poſſunt *benedicere veſtes ſacerdotales, corporalia, calices, altaria, cœmiteria*, p. 524. ſq. poſſunt dare *indulgen-*

Minorit. act.

tia.

nas; & *vota* commutare, p. 528. non incurrunt in *irregularitatem* si vulnerent vel occidant infidelem pro sui & locorum sanctorum defensione. p. 538. sq. Dicuntur *incruenti Martyres*. Tom. II. p. 63. multi occisi. p. 944. seqq. corpora eorum in igne servantur. p. 55. a. &c. De *conversione Indorum* vide *Heurnium* pecul. tract. e. *Joh. Hoornbeck* de Conversione Indorum & Gentilium. Anstel. 1669.

§. CXXVII. Ad fraudes qvoqve pertinet, qvod (1.) *Doctrinam, & actiones suas pro re nata cautè dissimulent*, ita ut non facilè alicui, qvid sentiant, qvidve doceant, constare possit. Refert *D. Chemnitius in Theol. Jesuit. cap. 9. prop. 3. f. 71. Eridericum Staphylum, ex Borussia* discedentem, concionatori cuidam Polono dixisse: Ego per aliqvot annos professus sum Theologiam, sed hoc scio, neminem ex meis auditoribus posse pro certo affirmare, qvæ mea sit in uno aliqvo articulo sententia. *Campianus* in Epist. ad Generalem Societ. ex Anglia scripta: Catholicorum, *inqvit*, conditio in Anglia gravissima. Animis nihil liberum, nihil integrum relinqvitur, non vox, non religio. *Loqvendum tibi est cum alio, affirmandum juramento, qvod ceteri affirmarunt, etiamsi animo longè aliter opineris, etiamsi* conscientia planè contraria senserit. Vide *Conf. Cathol. Gerhardi* l. 1. P. 2. c. 19. p. 895. De *Johanne Eccio* testatur *Dresserus* (ap. Gerhard. p. 894. l. 1. Cont. Cath.) in illen. 6. P. 1. p. 53. qvod in Colloqvio Lipsiensi cum Luthero instituto affirmarit, *se utriusqve partis causam tueri posse & velle, si pramium sibi propositum sciret. Aliud enim esse disputare, aliud cum populo agere.* Sic gloriantur, *se ex sola Scriptura nobiscum velle disputare*, sed reconditum hunc habent sensum, *ex* Scriptura juxta interpretationem Ecclesiæ, id est, Pontificis intellecta; *ex* Scriptura in vulgatam versionem translata; *ex* Scriptura in libris Apocryphis, æqvè ac Canonicis contenta; *ex* Scriptura, qvatenus ad traditiones pari pietatis affectu amplexandas nos remittere creditur. Concedunt *nos justificari solâ fide*, sed reconditum habent hunc sensum: solâ fide Romano-Catholica, & per charitatem formata, nos justificari justificatione prima. Concedunt, *Scripturam esse perfectam*, sed reconditum habent hunc sensum, qvod sit perfecta in suo genere, ratione perfectionis debitæ, non qvod contineat omnia ad salutem necessaria; sed qvod monstret, unde illa sint petenda. *Clichtoveus* in Anti-Luth. lib. 1. cap. 14. Sufficiens est Evangelium Christi ad bene beateqve vivendum & præcepta qvoq; continet sufficientia ad salutem. Sed omnia particulatim ac peculiariter in eo non explicantur, qvæ facienda nobis sunt, ut salutem consequamur. *Hosius lib. 3. de author. Script. p. 522.* Omnia continentur in Scripturis, sed in gene- *Doctrinæ dissimulati.*

genere, qvia & hoc Scriptura inter alia docet, ſervandas eſſe traditiones, & audiendam Eccleſiam. Concedunt, *ſolo Chriſti merito nos ſalvari*, ſed reconditum habent hunc ſenſum, qvod ſalvemur Chriſti merito noſtris operibus vim merendi conferente. *Caſp. Sciopp. in Conſult. de componendo Relig. diſſidio* ſvadet conformem modum cum modo Lutheranorum eſſe medium componendi diſſidia. Declarat exemplo Verbi gratia, *inqvit*, omnes proteſtantes perſvaſum habent, nihil magis eſſe ſacris literis conſentaneum, qvàm ut dicatur homo ſolà fide juſtitiam ac ſalutem conſeqvi: qvod etſi falſum ſit ac perſpicuis ſcripturæ verbis adverſetur, certo tamen ſenſu, ſalvâ ſcripturæ & Eccleſiæ doctrina, eis concedi poteſt, & conceſſum permagni *erit momenti ad voluntates eorum conciliandas Eccleſiæ, ſi nimirum ita diſtinguatur, &c.* At qvid hoc aliud, qvàm æqvivocationibus incautos decipere? Reiicit meritò has fraudes *Gerhardus*, qvod pugnent 1. cum præcepto octavo, 2. cum exemplo DEI, ſine fuco & dolis, in religionis negotio, nobiſcum agentis. 3. cum exemplo Prophetarum, & Apoſtolorum. 4. cum natura Veritatis. 5 cum candore Chriſtianorum cum Regula Apoſtoli, *Rom. 3. 8.* non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Mali corvi malum ovum, commune eſt proverbium. Has artes didicerunt ex aſſe Hiſpani, magiſtris ſuis præeuntibus. *Philippus I.* Rex Hiſpaniarum anno 1579. Portugaliam armata manu invaſit, veritus rumores ſiniſtros de ſe ſparſos in Italia & Luſitania, diſſimulans totam rem ad conſcientiæ normam revocari voluit, nam inſtitutum ejus diſplicebat Pontifici & aliis. Commiſit ergo rem Jeſuitis, Complutenſibus, Franciſcanis, qvos faventes ſententiæ ſuæ ſciebat, qvorum hæc excepit reſponſa: *Nulli debere* ſe jus ſuum diſceptandum committere, imò ne Pontifici qvidem. *Thuanus ſin. lib. 69. P. 3. p. m. 529. anno 1579. ſic ferè enarrat:* Qvibus difficultatibus ut citra difficultatem ſe expediret, rem Theologis ſuis Complutenſibus, Jeſuitis, Patribus & Franciſcanis, dum nullam bello inchoato moram interponit, per otium diſcutiendam permiſit. Itaqve animi gratia qværebat ab iis, ſi, cum ſibi de jure ſuo in Regni Portugalliæ ſucceſſione per mortem Henrici delata, certò conſtaret, conſcientiâ obligaretur, alicui ſe tribunali ſubmittere, qvod illi regnum adjudicaret, & in ejus poſſeſſionem ipſum mitteret. Dein ſi Portugalliæ regno recuſante eum regem admittere, anteqvam in jure cum aliis Competitoribus re diſceptata contrario judicio obtinuerit, propria autoritate regni poſſeſſionem ſumtis contra reſiſtentes armis apprehendere poſſit; hoc poſito, qvod nullo ſcrupulo ſe teneri ſentiat; & qvia Gubernatores & cæteri Luſitaniæ Ordines jurisjurandi religione prohiberi

Doctrinæ diſſimulat

ſe

se dicebant, qvo minus eum in regem admitterent, qvi non in jure regni hæres declaratus esset, maximè reclamantibus competitoribus, qvi se juris auctoritati offerebant. Qværebatur item, an prætensum jusjurandum excusationis loco, qvo regem legitimum non reciperent, accipi deberet. Ad qvæ Theologi prorsus voto Philippi congruentia respondebant, & nullo cum conscientiæ vinculo obligari affirmabant, ad subiiciendum se alterius jurisdictioni aut arbitrio, qvippe cum propria auctoritate regnum sibi adjudicare & possessionem ejus adipisci posset. Nullas in eo esse partes Pontificis, cum res mere soli sit, neqve qvicqvam admistum habeat, cujus respectu sacri fori debeat intercedere autoritas: neqve verò qvicqvam causæ esse, cur se Ordinum Lusitaniæ judicio summittat: nam electis semel regibus, iis & in eos eorumqve successores omne jus translatum intelligi, ut penes ipsos omnis sit jurisdictio, nec ab aliis judicari possint. Qvando igitur constat, Philippum verum ac legitimum regni hæredem esse, & hoc verum esse, nullius alterius tribunalis, præterqvam proprii sui jurisdictionem subire debere. De Legatis autem illis Xiviris jus nullum esse de causa tanta cognoscendi; nam à se non habere jurisdictionem, verum à Rege mandatam, eamqve ut ipso superstite valuerit, una cum extincto expirasse; id ex juris Regula constare. Neqve enim jurisdictionem regum post mortem prorogari posse. Deniqve qvantum ad tertium caput, sic statuebant, nulla jurisjurandi religione teneri Lusitanos, qvo minus Philippum Regem admitterent, cum ex supradictis constaret, *neminem esse vel dignitate vel potestate ac jure in hac causa Philippo superiorem, qvi de ea posset cognoscere.* Qvæ Theologorum seu sententia, sive censura postea publicata est, ejusqve autoritatem Rex ad arma, qvibus plus fiebat, etiam accedere voluit. Hactenus Thuanus *anno 1641. transactio Xantensis* jussit Hispanum militem Vesaliâ educere, ibi tum qvidam subridens dixit: *An putas nobis tam angustas esse conscientias*, ut verbis, & subscriptionibus factis, jam religiosè stare cogamur? Temperare norunt stylum in *aulis Principum* apud Sinas, & Japonias, & in *missionibus* suis, ut non facile argutias eorum penetrare valeat simplex. Vide Speculum Indiæ Occidental. Autore *Athanasio Inga* 1624. 4to. Inprimis verò qvando cum *moribundis* agendum est, Papistæ profitentur, orthodoxam doctrinam, qvos *vel* terret Purgatorium, *vel* de vi & efficacia meritorum & suffragiorum peregrinorum desperare vident. Notæ sunt *interrogationes morientibus* adaptatæ, ex Agentis *Moguntinis*, ex *Codice membraneo* Bibliothecæ Juliæ, ex *Testamento* Cardinal. *Stanislai Hosii* operibus subjuncto, ap. *Calixt.* script. facient, ad Colloq. Thorun. §. 24. seqq.

Doctrinæ dissimulæ

Digitized by Google

24. seqq: & prolixè p. 101. seqq. *de Arte nova* digr. Item ex *Anselmi* 7. interrogationibus apud *Chemnitium* Exam. Conc. Trid. & *Hoornbeek* summa Controv. l. 4. p. 224. qvi adducit *M. Wilhelmi Tzevers* Aqvisgran. Canonici librum, cui Tit. *Præparamentum Saluberrimum Christiani ad mortem* 12. interrogationibus, qvorum 8. priores totæ *Anshelmianæ* sunt. Sed & *Ulenbergii* causas, & interrogationes ibi reperies, & Doctrinale Mortis *Fr. Johann. Raulin.* Professor. Paris. 1518. Pastorale Mechlinens. Archi-Episcopi ann. 1589. Et hic modus interrogandi Anshelmianus in omnibus Ecclesiis occidentalibus, qvin & in toto Christianismo, inqvit *Ulenbergius*, fuit usitatus. Vide *Usser.* de succession Ecclesiar. in Occidente. Qvalem artem moriendi præscribat *Bernardus Joann. Rose.* sub titulo Manier und Weise seelig zusterben 1664. Bresl. legere potest, ubi copia sacra certe miscet profanis. Dicenda moribundo ex *Rituali Romano habet Manigart.* in Praxi Pastoral. f. Manipul. Theol. Moral. p. 398. Meritis B. Mariæ & sanctorū jubent moribundos confidere & æternam salutem consequi. Observa obiter ex eodem authore. p. 402. f. Formam describendi *defunctos in libro.* Describuntur qvis qvæ & cui Sacramenta ministraverit, qvando qvis mortuus fuerit & ubi sepultus, qvod hoc pacto fieri poterit. Anno die Mensis N. filius. N. ex loco N. in domo in communione Sanctæ Matris Ecclesiæ animam DEO reddidit, cujus corpus die sepultum est in Ecclesia S N. mihi N. vel N. Confessaro probato confessus sanctissimoqve Viatico refectus die & sacri Olei unctione roboratus etiam per me die Legata pia hic scribentur. Resolvit idem author postea qvæstionem: *qvibus non liceat dare Ecclesiasticam sepulturam?* qvem vide, non, inqvit, *hæreticis seipsos occidentibus manifestis peccatoribus, infantibus mortuis absqve baptismo.* Qvæ vox moribundi *Philippi II.* Hispaniarum Regis, narrat *Didacus Vepes*, Confessatius Regius ap. *Hoornbeck.* p. 256. Illuc omnia tendunt; *nos justos fieri & salvari in solo sanguine Christi, merita nostra prorsus nihil valere.* Confer *Drexel.* Meditationes. *Considerat.* de Æternitate. *Prodromum* Æternitatis. Si fides habenda *Johann. Thomæ* Erb Secretario, confirmat subscriptione sua Argentinæ 1636. d. 19. VIlbr. seqventem tenorem fuisse *Comitis de Thurn* ad Marchionem Badensem & Hirsberg. *Georgium Fridericum. 1634. d. 30. Julij* auß Krouthein: deß Ertzherzogs Carls zu Oesterreich Tochter eine ist in K. Gran Duca de Fiorenza versprochen worden / mit derselbigen hat sich folgendes warhafftig zugetragen. Diese löbliche Princessin ist endlich krank worden / der die Furcht vor dem Fegfeuer sehr angelegen / in welches sie sich eingebildet unsehlbar zukommen. Als sie

Doctrinæ dissimulat

Digitized by Google

nun einsten da sie sich mit Spanischen Wachß gebrennet/grossen Schmerzen empfanden / ist leicht zuachten / was Schmertzen sie in dem Fegfeuer leyden würde/ welches so heiß / wo nicht heiser / alß die Hölle. Dise Eingebungen deß Tausentkünstlers haben sie so desperat gemacht / daß bey ihr kein Trost hafften wollen / so viel sich doch die Obriste Fr. Hoffmeisterin/ die Wohlgebohrne Frau von Schrattenbach bemühet hat/ ihr vor vnd zuzusprechen / da wolte kein beten / keine versprochene Seelmessen / so vmb Beförderung vnd Befreyung dero Durchl. auß dem Fegfeuer geschehen solten. Sondern blieb darauff: Hat der Brande mit Spanischen Wachß solche Schmertzen verursachet / was werden erst vor Schmertzen in Purgatorio angehen vnd wehren. Es wurde der Pater Jesuit gefordert/ deme die Princessin ihr Angst geklaget. Der begehrte / es möchte doch die Hoffmeisterin einen wenigen Abtritt nehmen. Welches aber die Hoffmeisterin höfflich abgeschlagen / vnd zuwissen begehrt / warumb sie abtretten solte/ da doch die Princessin ihr sey anvertrauet worden / darzu sey die Princessin ja von dem Herrn Vatter vnd Frau Mutter in der Religion erzogen worden/andere Heimligkeiten werde es nicht zu reden geben. Herauff sprach der Pater: Sie bleibe dann nun in Gottes Nahmen / hube zwey Finger auff schweret bey der H. Dreyfaltigkeit einen theuren Eyd: Es wäre kein Fegfeuer / sondern nur zweene Wege / einer zum Himmel / der andere zur Höllen. Ihr Durchl. sollen ihr Herz in Gedult fassen / sich deß Verdiensts Christi trösten / und an ihrer Seeligkeit nicht zweiffeln / ihre Seele werde keine Oval anrühren. Die Princessin fragte / mein Herr Pater, warumb lehret ihrs dann? Der Pater antworetete: Hiervon wäre vil zureden/aber die Schwachheit ist zu groß. Sie wollen sich an dem vergnügen lassen / daß kein Fegfeuer sey / dises nehme ich auff meinem Priesterlichen Eyd / vnd sage es bey meiner Seeligkeit. Mit disen wurde die Princessin erquicket / sagte: Nun will ich mit Freuden sterben / &c. Ist auch bald verschieden. Nullum certè dubium, qvin adhuc hodie hac via & methodo ipsis sæpius procedendum sit. Subolfecerunt autem has fraudes non pauci, qvare joculariter habuerunt purgatorium. *Hottingerus Analect. p. 60. narrat.* Qvidam dives (*refert Malleol. p. 69.*) dum per suum curatum sive pletanum solerter solicitaretur, ut de suis bonis, à Domino sibi collatis, pro remedio salutis animæ suæ perpetuum ordinaret anniversarium pensionibus, fructibus & aliis pertinentiis fulcitum, & hoc pro Ecclesia sua, & suis sacerdotibus fructiferum, qvi qvidem dives respondendo, non, *inqvit*, intendo in pœnis inferni, nec purgato-

Doctrina dissimulata

rii manere perpetuò, qvare perpetuò non indigebo humanitatis remedio, &c. Vide etiam *lect. memorab. Wolph. Cent. 16. p. 571.*

Æqvivocationes.

§. CXXVIII. (x.) *Æqvivocationes non infreqventes Scholæ Papæ,* vide multis *Theodor. Thummum* de Æqvivocat. & *Meisnerum. Gerhardi* Confess. Cathol lib. 1. P. 2. c. 19. p. 869. *Althus.* Histor. Eutych. p. 6. prolixè. *Rivet.* explic Decalog. T. 1. Oper. p. 1280. seq. *Voët.* P. 4. Disp. select. p. 640. seqq. ubi etiam *de mentali reservatione, de abusu restrictionum mentalium* peculiari tractatu agit *Johann. Maldenus* Episcopus Antverpiano qvem adi. Usu veniunt tales æqvivocationes, monente *Gerhardo* 1. in Judiciis. 2. in causis matrimonialibus. 3. circa qvæstiones ad peregrinos factas, si alibi pestis grassetur. 4. circa juramenta coacta. 5. circa juramenta in iis casibus, ratione qvorum non tenemur veritatem fateri. 6. circa restitutionem famæ alicujus. 8. in negotio religionis. 9. in promissione salvi conductus. Approbat hoc artificium in Missionariis, ut alios præteream *Raymund. Caron.* Apostolat. Evangel. §. 40. 41. Improbat *Sinnichius in Saul Ex Reg.* lib. 2. p. 392. seqq. 460. 457. 393. 465. *Thomas Hurtado Resolut. Moral. de Martyrio fidei digress. 6.* prolix. contra Raymund.

Catechizationes.

§. CXXIX. (λ) Non minus fraudulentæ & noxiæ sunt *Catechizationes Pontificiorum.* Dedimus specimina non pauca, qvales usu veniant in *Sina, India, Japonia, &c.* Sed & apud suos sibi gratiam non parum conciliant *Jesuitæ*, qvod præ cæteris Ordd. *Catechizationes, & Institutiones puerorum* pensi habeant. Non malè, si secundum cynosuram Sacræ Scripturæ, & ad normam *Augustini* de Catechizandis rudibus hoc negotium arduum sanè, juxta & necessarium atqve salutare tractarent. De verâ ratione Catechisandi vide *Danhauerum* in der Catechismus-Milch. *Voët.* Pol. Eccles. P. 1. multis. *Wilhel. Zepper.* Polit. Eccles. l. 1. c. 5. Hoc in Regulis Societ. Jesu frequenter ipsis committitur. *Reg. de Præposito cap. 4. p. 77.* Proponatur populo assiduè in Ecclesia verbum Dei in prædicationibus, & sacræ Scripturæ vel doctrinæ Christianæ lectionibus, qvod etiam in aliis Ecclesiis, pluribus & locis præstari potest, qvando ad majorem Dei gloriam conferre videbitur: nominatim verò puerorum ac rudium personatum in Christianismo institutionem tanqvam proprium nostræ vocationis ministerium valde commendatum habeat: intelligatqve Christianam Doctrinam canendo doceri posse, ubi ad majorem ædificationem id fore observabitur. Modus autem sive id canendo, sive recitando fiat, pro locorum ratione ad ædificationem & majorem utilitatem exigatur. In *Imagine primi seculi Jesuitici* (citat. ab *Hoornbeek* Exam. Bull. Urbani VIII. contra Jesuitas. p. 26., repræsentata à Provincia Flandro-Belgica

gica l. 3. c. 6. ſuorum diligentiam in Catechizationibus præferunt. *Ignatii*, qvi per 40. dies Romæ Chriſtianæ doctrinæ rudimenta inculcarit. *Michaël. Turnani*, qvi Olyſipone certis diebus ex aula (Luſitaniæ Reginæ enim erat à Confeſsionibus) ad pueros catechizandos prodibat. Unde Catechiſmorum exemplaria varia; qvibus tamen præfertur *Petri Caniſii*, accedente præſertim *Ferdinandi* Regis autoritate, ut exploſis cæteris, qvos hæretici ſpargerent, pueris prælegeretur. Quam ſcripſit anno 1559. In Hiſpania hoc primus egit *Johannes Ramirius*; in Belgio *Gvilielmus de Pretore*, in Gallia *Edmudus Augerius*. Qvos ſecuti *Coſterus*, *Bellarminus*. *Cotton*. Vide *Philippi Alegambe* Biblioth. Scriptor. Societ. Jeſu. Antverp. fol. 1645. ubi magno numero colligit Catecheſes variarum lingvarum. p. 491. ſeq. *Adde Elenchi libror. impenſ. S. Congregationis de Fide propagan-da*. Romæ. 1667. qvem recudi fecimus, & habetur poſt 50 §. Ubi ſimiliter in omnibus lingvis ſub titulo Catechizationis venenum ſuum inſpergunt. Apud *Alegambe* invenitur *Antonii Fernandez* Rituale & Miſſale Romanum. *Catecheſis Caniſii* multis in lingvis proſtat; qvà de ſtatim. In *Elenchо* Proceſsio S. Crucis ſecundum ritum Maronitarum, &c. Sed videamus jam *rationem Catechizandi*, initium facturi à *Caniſii* Catecheſi, & qvidem Germanica. 1666. Amberg. excuſa. In fronte hujus ſtatim videas effigies Ignatii & Fr. Xaverii, Chriſti omiſſa, niſi qvod illud IHS. additum ſit. Præfatiunculâ ad lectorem monet autor: Daß aber etliche zwar unter meinem Nahmen dieſen meinen Catechiſmum mehren / und allerley andere Fragen darein flicken / kan ich meines Theils viler Urſachen halber nicht gut heiſſen. Habe derohalben ſolches in dieſen meinem hohen Alter hiemit bezeugen / und mehrern Unrath zuvermeiden / dieſe Edition allein für meinen wahren kleinen Catechiſmum erkennen wöllen. Datum Freyburg in Uchtland / Anno 1596. Qværitur: Wer iſt ein Catholiſcher Chriſt? der iſts / welcher / nachdem er getaufft iſt / durch auß glaubt und bekennt / was die alte Catholiſche Römiſche Kirche glaubt und bekennet / es ſey eben in der Bibel geſchrieben oder nicht. Hæccine vera ratio Catechizandi, confuſam, carbonariam, nullam habere cognitionem articulorum fidei? Nonne juſtus ſuâ id eſt, propria fide vivet. *Hab.* 2 4. Nonne qvilibet *certus eſſe debet, cui credidit*: ὁ δέδωκε μου παραθήκην 2. *Tim.* 1. 12 Scio ego, non Eccleſia, ſed ego, cui credidi, certusqve ſum, qvod potens ſit depoſitum meum cuſtodire in illum diem. Illud ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς. *Joh.* 5. 39. nonne cuilibet pio Chriſtiano mandatur, utpote qvia in illis vitam æternam & teſtimonium de Chriſto reperturi. *Matth.* 7. qvilibet ſibi cavere debet à falſis Prophetis. Jam ſi cœcus viſibilis deficiat & erret, ut

Catechiſ. falſæ.

Catechizationes falsæ.

sæpiculè contigit, qvæ cynosura fidei? *Qvilibet seipsum*, non Ecclesiam tantùm probare debet, utrum in fide sit. *2. Cor. 13.* ἑαυτὰς πειράζετε vosmet ipsos probate. Et nonne hæc est insipiens ratio catechizandi: *ego credo, qvod Ecclesia credit, & Ecclesia credit, qvod ego credo.* Si pergas qværere, qvid ergo credis? qvod Ecclesia credit; qvid autem credit Ecclesia? qvod ego, & sic perpetuum committes circulum. Sed hæc res aliàs prolixè pertractatur. Et hæc est ipsissima *fides Carbonaria*, qvam Cardinalis *Hosius* prolegom. Brentii lib. 5. laudat, approbat, mirum in modum deprædicat, ajens; *Ecclesiæ Catholicæ talem fidem esse asylum omnium tutissimum, in qvo plus præsidii inveniatur, qvam in omni exercitatione.* Nonne hæc sententia concutit prætacta verba, *Joh. 5.* ἐρευνᾶτε, qvia in illis vita æterna, & testantur de me. Addit *Hosius*: Qvi Ecclesiam credit, & totum se illi permittit, illam audit, illam secundum Deum ipsum veretur, etiamsi propter intelligentiæ tarditatem pleraqve non assequatur, *tutissimam tamen illum facit non intelligendi vivacitas, verùm credendi simplicitas.* Hæc fides carbonaria, seu implicita est profecto velamen illud, qvod multis in Papatu veritatis agnitionem intercludit, securitatem, & atheismum inducit. Nunqvam enim *vel* de errore suo, *vel* de correctione solicitus erit, qvi fidem illius Ecclesiæ, qvæ errare non potest, sectari persvasus est. Prolixus est de *fide implicita*, & explicita Vercellus *de Apostolicis Missionibus qv. 4. 5. 6.* De qvo infer. §. 155. qvi tamen non obscurè circulum talem sibi displicere ostendit. Vide *Balduin. Phosphor.* l. 3. c. 1. lib. 11. c. 1. *Heilbrunner.* im uncatholischen Pabstthumb Artic. 15. cap. 24. p. 562. prolixè. *Calixt.* Responsi. 1. ad Mogunt. §. 119. sq. multis & solidè Blissenii vox est *in defens. artic. de Ecclesia.* Principem in religionis negotio *debere esse cæcum*, & alienis prælatorum suorum oculis videre debere. Qvam sententiam laudarunt *Jesuitæ*, in post colloqvio Ratisbon. ann. 1607. præsentibus Principibus, Bavaro, & Palatino. Alia certè sententia fuit, post Scripturam sacram *S. Basilii*, cujus hæc verba: *Oportet subditos esse, qvi sacris imbuti sunt, probare ea, qvæ à Doctoribus dicuntur, & qvæ scripturis sunt consona, recipere, qvæ aliena reiicere*, & eos, qvi in ejusmodi alienis doctrinis perseverant, vehementius aversari. *Moral. summ.* 72. cap. 1. Vide eundem ibi pluribus. De *Circulo Pontificio*, vide *Francisc. Turretin.* Disputat. adjectam Tractatui De Satisfactione Christi. Posteriora verba: eo sen int der Bibel geschrieben oder nicht / elevant Majestatem Dei & Scripturæ S. Expresse enim *Es. 8. 20. ad Legem magis, & testimonium. Qvod si non dixerint, ad verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Arias Montan. reddidit: *Ad legem & ad contestationem, si non sunt dicturi juxta verbum hoc, qvo non ei aurora.* Hunc locum accuratissimè *Disp. 1. Pentadec.* tractavit *D. Dorsch.* b. m. qvam legg

lege: Confer. *Hülsemann.* Manual. A. C. Contra Hager. Disp. VI. §. 3. *Petav. Dogm.* lib. 10. c. 19. §. 6. Vides ergo Lector. Benevole, in limine catechizationis ab errare hos Catechistas qvàm maximè, qvis ergo fructuosus poterit esse progressus hujus Catechizationis? *Quæstio 3. est*: Bey was Zeichen erkennet man einen Catholischen Christen? Resp. Beydem / daß er sich bezeichnet mit dem Zeichen deß H. Creutzes / &c. Qvasi hoc sit essentiale veri Christiani, qvod adiaphorum. *Qveritur Porrò*: Wie viel seynd Sacramenta? Resp. Es seynd sieben. 1. der Tauff. 2. Die Firmung. 3. Der Fronleichnam unsers Herren JEsu Christi. 4. Die Buß. 5. Die letzte Oelung. 6. Die Priesterweihe. 7. Die Ehe. Eja, sodes, ostende, qvæso, Christum præter *Baptismum, & S. Cœnam*, ubi verbum accedit ad Elementum, & fit sacramentum, plura instituisse, mandata, promissiones, usus, ostende, vetus Ecclesia & nova, commentitia hæc Sacramenta prorsus ignoravit. *Qveritur porrò*: Wie viel seynd Gebott der Heiligen Christlichen Kirchen? Resp. Fürnemblich fünffe: 1. Die auffgesetzte Feyertäg halten. 2. Alle Feyertäg die H. Hören. 3. Die vierzig tägige Fasten / die vier Qvatember und andere gebotene Festtäg halten / auch an Freytag und Sambstag vom Fleisch essen sich enthalten. 4. Jährlich zum wenigsten einmal seinem verordneten Priester beichten / und umb die Oesterliche Zeit das Hochwürdige Sacrament deß Altars empfahen. 5. Zu verbottenen Zeiten kein Hochzeit halten. Dolendum qvod tenellis animulis βδέλυγμα Missæ statim propinent, qvam missam plurimi ex ipsis Pontificiis in Scriptura nullum fundamentum habere, verè tradunt. Dolendum, qvod tenellas mentes jejunio ridiculoso dementent. *Qver.* Welches ist das vierdte Hauptstück Christlicher Catholischer Lehr? Es ist das H. Vatter unser / mit angehenckten H. Englischen Gruß. Hoc ipso, qvia *Salutationem* appellant, non est *oratio*, & qvidem *meritoria*, qvæ myriadas indulgentiarum promereri potest. Esse etiam orationem Dominicam longè efficaciorem, additâ salutatione Angelica, asseritur in Responsione ad qvæstionem: Warumb wird neben dem Vatter unser der Englische Gruß gesprochen? *Qveritur*: Worzu nutzen / und können uns die guten Werck? Resp. Auß den guten Wercken / und nicht auß den Glauben allein / wird der Mensch gerechtfertiget / und erlanget die Cron der Gerechtigkeit. Nonne hoc est in faciem contra dicere Christo, *Luc. 17, 10.* Cum omnia feceritis, qvæ præcepta sunt vobis, dicite; δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, inutiles ad merendum aliqvid, nostra siqvidem ἱκανότης est à Deo *2. Cor. 3. 5.* Inutiles sumus in circulo Justificationis; boni, sancti & utiles ratione *sanctificationis*, imputationis Conf. *Matth. 25, 21.* δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ. Reiicit expositionem Apostolicam *ex fide*, non ex operibus Salus. *Rom. 3. 4. 5.* inprimis vers. 28. *Gal. 2, 16.* Scimus non

Catechizat. falsa.

non justificari hominem ex operibus legis, ἐὰν μὴ nisi ex fide, *Lutherus* reddidit, allein durch den Glauben. Rom. 3, 28. durch den Glauben Galat. 2, 16.

Catechizat falsa. Criminis falsi propterea postulatur; sed bene se res habet. Illud ἐὰν μὴ *adversativè* hic sumitur, & significat, *sed tantùm*, qvaliter etiam explicat ipse *Estius* & *Emanuel Sà*. Et sic alibi Johann Dietenberger interpretatus est, illud ἐὰν μὴ v. g. *Marc.* 13, 32. εἰ μὴ ὁ πατὴρ, ohn allein der Vatter. *Galat.* 6, 14. Absit ut glorier, εἰ μὴ, dann allein in dem Creutze Christi. *Apoc.* 21, 27. εἰ μὴ. Es wird nicht hinein gehen / &c. sondern allein die geschrieben. &c. *Italica* reddidit: ma solo per la fide. Allein durch den Glauben/ohne die Wercke der Ehe/ id est, *Legis*; veteres enim Legem Se vocarunt. Ita habent *Biblia Germanica* ante Lutherum edita, qvæ asservabantur Confluentiæ in Bibliotheca Jesuitarum. Syriaca habet *Balchud*, *tantùm*. *Arabica Versio*, qvam exhibent Biblia Anglica Polyglott: sic reddit: *Non justificatur homo in præstando præceptum legis*, sed *solummodo* in credendo in Jesum Christum. *Chrysostomus* in hunc locum: Scientes, qvòd non justificabitur homo ex operibus Legis, sed *tantum* per fidem JEsu Christi. Vide *Menzer.* in Aug. Conf. Artic. 4. p. 132. 143. vbi & plura Patrum affert testimonia. Conf. *Gerhard.* Tom. 3. L. C. *Höpfner.* De Justificatione. *Heilbrunner.* Uncatholisch Pabstthumb / p. 18 de Justif. &c. *In Indulgentias* qvoqve speciales obtinent, docentes, & discentes ex Gregorii XV. munificentia, qvas ad instantiam Patrum Soc. JEsu contulit anno 1622. 27. Sept. Denen / so auff den Werckträgen die Christliche Lehr heimblich oder öffentlich außlegen / hundert Tage Ablaß. Allen Schulmeistern / welche an dem Feyertägen ihre Schüler zu der Christlichen Lehr führen/ sieben Jahr Ablaß. So sie aber auff den Werckträgen in ihren eigenen Schulen solche Lehren außlegen / hundert Tag Ablaß. Allen Haußvättern und Müttern/welche in ihren Häusern / die Kinder und Haußgenossen in Christlichen Lehren underrichten / so offt sie solches thun/hundert Tage Ablaß. Allen und jeden Christglaubigen / welche die Christliche Lehr entweder zulernen oder zulehren eine halbe Stunde anwenden/oder bemeldter Lehre beywohnen/ hundert Tage Ablaß. Vides qvam omnia sint meritoria, & non fiant spontaneo mòtu. Ps. 51. Ps. 110. Subinde enim vel tacitè illud: τί ἄρα ἐσται ἡμῖν Matth. 19. *qvid ergo erit nobis*, operibus eorum se immiscet. *Amicientes corpus*, jubentur orare Pater noster, & Ave Maria. Recitata oratione matutina, informantur: Nach dem Morgensegen befihl ich mich meiner grossen Fürsprecherin / der Mutter Gottes / meinen lieben Schutz-Engel / und allen Heiligen Gottes / auff folgende Weise. O allerseeligste Jungfrau und Mutter Gottes Maria / in deinen gebenedeyten Schutz und sonderbahre Bewahrung befihl ich heute und alle Tag mich / meine Freund und Gutthäter mit

Leib

Leib vnd Seel/ all mein Anligen und Mühseligkeit / und das End meines Lebens vertrau und vbergib ich dir / damit durch deine allerheiligste Fürbitt / und durch deine Verdienst all mein Gedancken / Wort und Werck geordnet / und gerichtet werden / nach deinem und deines geliebten Sohns wolgefallen / und nach meiner Nothurfft / Amen. Mera idolomania iterum instillatur tenellis animulis, contra ipsam formam & normam Christi *Matth. VI.* 9. ad hunc modum *orate vos: Pater noster, &c.* Non hæc est formula: *Mater nostra, regina cœli*, sicut salutatur in effigie B. Virg. Mariæ in monte sancto *Bohemiæ*, qvæ ab Ernesto I. Archiepiscopo Pragensi circa *ann. 1360.* sanctissimè culta. Anno 1632. senis cujusdam prodita narratur innumeris miralis coruſca, notabili mutatione vultus ante clades Patriæ insignis, qvam Ferdinandus III. Societ. Iesu cum templo transcripsit, ad cujus pedes, manus, aures, oculos, corda, infantes videas. Ad latus sinistrum columnæ hi titculi adscripti. *Regina, mater misericordiarum, vita, dulcedo, spes nostra, clemens, pia, dulcis.* Ad latus dextrum has operationes Mariæ sustinet columna: *Ditat, medetur, dat vitam & lucem, fœcundat, munit, vegetat, mutat vitium & significat.* Imago Mariæ ad *Maccabæos Coloniæ* utrinqve his gemitibus excipitur: *Salve Regina, mater misericordiæ, vita, dulcedo. & spes nostra, ad te clamamus exules filii Evæ, ad te suspiramus gementes & flentes, in hac lachrymarum valle. Eja ergo advocata misericors.* Non, inqvam, hæc est præscripta forma: *O Maria* sanctificetur *nomen tuum. &c. Panem nostrum qvotidianum. &c. Libera nos à malo.* Sancti nobis auxiliares manus ferre non possunt, neqve sibi unqvam, qvod divinum est, arrogarunt. Malè ergo docetur juventus, & alii, extra Deum aliumqværere auxiliatorem. *Qværitur porrò:* Worzu dienet das Creutz? Resp. Zu vielen Sachen / fürnemlich die Teuffel / ihr Gespenst und Anfechtung zuvertreiben: Dann so wir das H. Creutz machen / so halten wir dem Sathan und andern Vbeln / Christi Passion entgegen. Sed qvid regessit aliqvando Satan? Signa te signo temere me tangis & angis. *Qv.* Warumb stellet man die Creutz auff die Strassen. Resp. Auff daß deß Teuffels und böser Leut Gewalt / dadurch denen Früchten auff dem Feld bißweilen grosser Schaden wiederfahret / geschwächt werde. Hoc certe non efficit crux materialis, sed ille custos, *qvi non dormitabit, neqve dormiet Ps. 121, 4.* Qv. Was ist die Meß? Resp. Die Meß ist ein Opfer / in welchen GOtt dem Vatter sein eingebohrner Sohn JEsus Christus zur Gedächtniß seines H. Leydens auffgeopffert wird: dahero wir es billich ein Gedenck-Opffer nennen. Expressè iterum contra *Ebr. 9. 12.* Christus non per sangvinem hircorum ac vitulorum, sed *per proprium ingressus est ἐφάπαξ semel* in sancta, &c. v. 25. non ut *sæpius* offerat semetipsum (cruentum vel incruen-

Catechizans falsò

cruentum sacrificium) qvemadmodum Pontifex ingreditur in sancta singulis annis per sangvinem alienum ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν, alioqvi oportuisset ipsum sæpius passum fuisse, &c. nunc autem ἅπαξ *semel* ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων sub consumatione seculorum (Lutherus reddidit am Ende der Welt / *Syrus* in novissimo mundi) ad abolitionem per immolationem sui ipsius apparuit. v. 28. Christus *semel* oblatus est, ἅπαξ προσενεχθεὶς, ut peccata multorum tolleret. Unde argumentamus: Si Christus semel oblatus est, ut peccata multorum tolleret, non opus est, ut qvotidie millies in multis locis offeratur. At verum prius, E. & posterius. Qv. Wer hat die Meß eingesetzt? Resp. Christus selbst / Luc. 22. da er sagt: das thut zu meiner Gedächtnuß. Atqvi Missarum nulla ex parte innotuit. S. Cœnæ trameticas in Missa adhiberi solitas præterimus, qvæ enumerantur fol. c. 4. b. sqq. & in qvodam libello, cui titulus: Ein andächtige und sehr nützliche Weiß dem Ampt der H. Meß wol beyzuwohnen: Die Betrachtung deß Leyden und Sterben unsers Herrn und Seeligmachers JEsu Christi, excus. 1667. Inservire igitur debet Passio Christi acerbissima his actionibus ludicris, qvas adinvenerunt absqve scriptura, & institutione Christi; nam si Christus talem memoriam Passionis suæ institui voluisset, utiqve ipse providisset. Sed ut tenelli statim, simplices, ut & alii, missæ institutum, fertile satis solum Pontificiorum sacrificulorum, eò sanctiùs & reverentiùs haberent, has significationes fucosè commenti sunt. *Humerale* significare linteum, qvo facies Christi tecta, qvando percussus vaticinari jussus. Incongrue! qvare non etiam patiuntur sibi oblevari faciem, qvare non sustinent alapas. *Albam* (barbarum hoc significatu) significare ajunt album vestitum, in qvo Herodes Christum, ceu stultum irrisit, & dvlusit. Die Gürtel / Manipul und die Stol / bedeuten die Strick / Ketten und Band / mit welchen Christus von dem Jüden am Oelberg gefangen / hart gebunden / geschleyppt / und hin zu den Hohenpriestern geführt / auch damit vielmals schmertzlich geschlagen worden. Die Casul oder Meßgewand bedeut das alt Purpurkleid / darinnen Pilatus Christum / nach dem er ihn mit Dörnen gekrönt / und mit Geißlen erbärmlich zerfleischt / dem Volck hat fürgestellt / und gesagt: Ecce homo. Inconcinne iterum! Cum enim omnia hæc pretiosa sint, uti constat, variegata, intertexta auro, argento, gemmis conspicuantur, illusioni magis accedent. Die Dörnere Cron wird angedeut durch die Cron auff dem Haupt deß Priesters. Der Kelch bedeut das Grab Christi: die Paten / den Grabstein. Pallа das Schweißtuch / so vber Christi Angesicht im Grab gelegt worden. Das Cörporal und Purificatorium, die Grabtücher / davon Joh. 20. Cap. Sed

Catechiz. falsa.

qvid his immorantur? Longum foret, uti qvidem conſtitueram, Canifii Catecheſin Latinam ut & Catecheſin Romanam ex decreto Concil. Tridentini & Pii V. Pont. Max. juſſu editam percurrere & ad limam revocare: perfuncti ſunt alii hac operâ perqvam fideliſsimè. *De* hoc monendus es, qvod ipſis etiam Abecedariis primis cum literis ſtatim inſtillent ſuos errores. In libro ſiqvidem Abecedario 1663. Amberg. excuſ. Orationi Dominicæ ſubnectitur ſalutatio Angelica. it: Hellige Maria/ Mutter GOttes/ bitte für uns arme Sünder jetzt/ und in der Stund unſers Abſterbens/ Amen. Die fünff Gebott der Kirchen; die ſieben Sacramenta/ die drey Evangeliſche Räthe/ freywillige Armuth/ ſtete Keuſchheit/ und vollkommener Gehorſam. Claudunt Rythmi ad Mariam, de qvibus ſupra. Subjungit 12. ſuis libris de Converſione omnium gentium procuranda (vel ut titulus habet Theſaurus divinæ Sapientiæ in gentium omnium Salute procuranda) *Thomas à Jeſu* Hiſpan. Carmelita, Catechiſmum generalem pro omnium ſectarum Catecchumenis utiliſsimum, ſed omnia eo tendunt, ut Pontificii R. & ſuperſtitionibus litetur. *Catechizes falſæ.*

§. CXXX. Qvàm infeliciter, & pernicioſè catechizent Jeſuitæ, vel ex Symbolo Fidei, ex *Joh. Bapt. Poza* libris conflato cognoſcere eſt. Legi illud poteſt apud *Alphonſum de Vargas de Stratagem. Jeſuitarum cap. 18. & p. 427. cap. 19.* ubi exhibetur impia, ſcelerata, & horrenda Anglicorum, & Hiſpanorum Ieſuitarum Cenſura, in Symbolum Apoſtolicum, ad explodendam, non modo Pariſienſium Theologorum, ſed & Sedis Apoſtolicæ Cenſuram, typis publicata. Symbolum hoc adſcribere religioni duco, cum ſit oppidò blaſphemum, qvod vel ex his apparet: 1. Credo in duos Deos. 2. Credo in Jeſum Chriſtum filium metaphoricum. 4. Credo eundem paſſum mortuum non veré & realiter. 6. 7. deſcendit & aſcendit metaphoricè. 9. Prophetæ nonnunqvam ſunt decepti. &c. Ferre hanc blaſphemiam non potuit Sedes Romana, qvare gravem reportavit cenſuram. I. Adverſus novam, falſam, impiam & hæreticam Societatis Ieſu doctrinam nuper in Hiſpania publicatam Anno 1632. II. Adverſus novam & peſtiferam ſectam mulierum Jeſuitiſſarum, Friburgi Helvetiorum à Ieſuitis nuper introductam. Cui acceſsit actio hæreſis in Societ. Ieſu, ad ſummi Pontificis, & ſacræ Inqviſitionis tribunal, edit. Romæ ex Typograph. Reven. Cameræ Apoſtol. anno 1631. 1632. Mediolani ex Typographia Collegii Ambroſiani. 1633. Decretum hoc ſub Urbano IIX. à Congregatione Cardinal. ad Indicem libb. eorundemqve permiſsionem, prohibitionem, expurgationem in univerſa Eccleſia Chriſti deputatorum ubique publicatur. Omnia illa ſcripta, ut & apologias pro *Poza* ſcriptis, damnavit decretum illud. Et hæc forſitan cauſa fuit, qvod *Philipp. Alegambe*

Alegambe in censum scriptorum Soc. Jesu *Pozam* non retulerit; cum tamen *Laurentii Pozæ* Itali mentionem faciat. Qvæ & qvalis sit *Theologia Moralis Jesuitarum*, ex libb. eorum fideliter descripta extat. in 4to. 1665. excusa, hoc tit. *Theologia Moralis Jesuitarum contra bonos mores in genere, contra præcepta Dei, Decalogum, circa sacramenta, contra Hierarchiam Ecclesiasticam, contra Papam, contra Episcopos.* De Morali & Politica Jesuitarum disciplina vide *Ludovici Montalcii* epistolas, editore *Wilhelmo Wendrock*. ubi dogma pessimum *de probabilitate Jesuitica* refellitur, ut & aliæ pessimæ doctrinæ. Non erit absre Commentatiunculam eruditissimam *Exc. Dn Lic. Stegeri* de Probabilitate tali legere, multam n lucem addit. *Johann. Sinnichius Corcagiens. Ibern. in P. 1. Paul Ex Reg.* multis refutat hanc probabilitatem, unà & assertores *Caramuelem à Lobkowitz, Lessium, Tamburinum* §. 355. seqq. 466. seq Operæ pretium est adscribere nonnulla ex præmissa Admonitione ad Lectorem Wendrock: Summa, *inqvit*, hujus doctrinæ est, *licere cuique eam opinionem tutâ conscientia sequi, quam quatuor vel tres, vel duo, vel unus etiam gravis Doctor tradiderit*; itemqve: *consilium de aliquare Doctorem, posse respondere juxta probabilem aliorum sententiam, qvamvis ipse Doctor ejusmodi sententiam speculativè falsam esse certo sciat persuadeat*, ut ait *Laymann* Jesuita: adeoqve cum ex utraqve sententia consilium dare possit, prudenter facturum, si eam in consilio dando eligat, qvæ consulenti favorabilior seu exoptatior sit. Ingenis ille ad omnem corruptelam aditus *quintâ, sextâ*, item *decima tertiâ* epistolâ retegitur, in qvibus perspicue cernitur, tum omnes Calvinistarum aberrationes ex hoc (probabilitatis) fonte prodisse, tum innumeras alias prodire in posterum posse: qvando ad novarum & nefariarum opinationum vim magnam efferendam sufficit humanum ingenium; ad illas autem securitate ex falsâ illa lege, volaticum eorum à qvibus excogitantur Doctorum prolubium sufficit. Hinc adeò extitit horribilis illa licentia omnigenis hominibus concessa, sacerdotibus, religiosis, beneficiariis nobilibus, famulis, actum rerum vel commercia exercentibus, magistratibus, locupletibus, egenis, fœneratoribus, conturbatoribus, latronibus, adulteris, imò ipsis etiam histriolis, qvemadmodum in his sex literis videre est Prolapsiones etiam ipsorum circa eleemosynæ præceptum, si qvoniam, furta domestica, continet *sexta*. *Septima* concessam ab ipsis homicidii veniam in omnibus injuriis, qvæ vitam, honorem vel facultates attingunt. Remissum multis in locis restitutionis onus habet *octava*. *Nona* salutis iter variis svavitatibus lævigatum & cum vitæ deliciis copulatum ostendit. Postremò *decima*, qvam claudit tributa à Jesuitis amandi Dei immunitas, initio explicat, qvibus lenimentis illi Confessionis asperitatem mitigarint, qvo-

Catechizsatse.

qvorum ea vis est, ut qvæ crimina aliis decretis illorum excusari non potuerunt, novis illis methodis tam facile deleantur, ut jam (si ipsorum verbis utendum est) *alacriùs eluantur crimina, qvàm committuntur. Hæc Wendrock.*

§. CXXXI. Qvanto *fidelius & verius* informatur nostra juventus, & nostræ Confessionis homines, præeunte *D. Martino Luthero*, qvi destinato consilio, necessitate sic urgente, Catechesin conscripsit, uti patet ex præfatione Catech. minoris. Miserabilis, *inquit*, illa facies, qvàm proximè, cum visitatorem agerem, vidi, *me ad edendum hunc Catechismum, simplicissimè & brevissimè tractatum coëgit. Deum immortalem qvantam calamitatem ibi vidi: Vulgus, præsertim autem illud, qvod in agris vivit, item plerique Parochi, adeò nullam Christiana doctrinæ cognitionem habent, ut dicere etiam pudeat. Et tamen omnes sancto illo Christi nomine appellantur, & nobiscum communibus utuntur Sacramentis, cùm orationem Dominicam, Symbolum Apostolicum & Decalogum non modo non intelligant, sed ne verba qvidem referre possint.* Legtu digna est hæc præfectio, cum omnimode informet Catechistam. Legqvoqve præfationem Catechesi majori præmissam, utilitates Cateches. videbis. *Antiqvissimum* esse studium & exercitium Catechisticum; cujus patet. Pii *Galatæ* alebant communibus sumtibus Catechetas. *Galat. 6, 6.* Post tempora Apostolorum Catechetas agebant *Origenes*, *Euseb.* l. 6. c. 2. & ante eum præceptor ejus *Clemens Alexandrinus*. *Hieronym.* de scriptor. Eccles. Notæ sunt *Cyrilli* Catecheses, de qvarum autoritate aliàs. Sed & *Augustini* Enchiridion, *Damasceni* libri de O. F. Et hæ Catechizationes demum sublatæ, qvando Papa loco illarum *sententias & qvæstiones* in medium produxit, qvibus Catechistica doctrina non parum obscurata. Super qva & olim graviter conqvestus est *Gerson Cancellarius Paris. T. 2. de parvulis ad Christum trahendis.* In præfatione statim sic infit: *Qvoniam portio Ecclesiæ non vilis est puerorum adolescentium cœtus, noluit idem Christus ipsos absqve congruis institutionibus prætergredi, qvoniam etiam aliqvarum, tunc præsentium & omnium per hoc futurorum mihi benevolam indignationem vel insipientiam rudem, vel altam plusqvam satis erat, inflatamqve sapientiam compescuit eorum qvi prohibebant sibi parvulos offerri, comminando offerentibus; Sinite*, inqvit, parvulos venire, &c. *Qvæ verba si cum suo pondere sententiarum consideremus, ingentem prorsus acerbæ mordacisqve invectionis materiam habebimus in eos, qvi parvulorum salutem & accessum ad Christum, prapedium.* Consider. l. Porro, inqvit, *qvæ hæsiæ primitias florentis ætatis sicut & in plantis & vineis & rebus cæteris acceptiores existere ac proinde obsequia parvulorum gratiora esse, qvam senum debilitatorum, qvi non vitia deserunt, sed à vitiis relinqvuntur.* Et in Apologet. cui Lexpertissimus morum fuit, qvi dicit, *Ars artium est regimen animarum.*

Catechizationes.

Quandoquidem ita nihil sine arte nostri temporis homines & sacerdotes attenuare præsumunt & cæci cæcos ducunt. Imo si ruina multiplex immineat, quis admirabitur? Adeo jam indignum viderur apud multos, si qvis ex Theologis aut famatus in literis, vel Ecclesiastica dignitate præditus, ad hoc se opus inclinaverit, præsertim circa parvulos, qvod mihi, qvia in talibus esse putor momenti alicujus, in fabulam & improperium cesserit. Sentiunt aliter qvidam ex hominibus etiam benevolis. Comminantur vel mihi vel parvulis ne accedant ad me, & hoc alia multiplici ratione, signanter qvadriplici id arbitrantur rectè facere. Allegant qvippe disparitatem morum meorum cum parvulorum. Allegant officii dignitatem occupanda ad majora. De hinc causantur loci & temporis importunitatem. Postremo metuunt rei invetudinem ab æmulis calumniabilem. *At verò tractemus pauca de singulis. Dicunt, & verum est, magnam esse disparitatem morum debitorum meorum ad mores parvulorum. Nihilominus si prodesse voluero, ut meos mores suis conformem, ad sublevandum jacentes, altiorem me deprimam, necesse est:*

Cate thic. falsa.

Non bene conveniunt nec eadem sede morantur
Majestas & amor,

Attamen sicubi desit amor, qvid proderis instructio, dum nec libenter audient, nec dictis credent nec imperatis obedient? Qvare majestatem oportet omnem exuere, & pro parvulis parvulum se facere, seclusis tamen vitiis & projectâ longe omni impudicitiæ nota. Hoc exigit *Johann. Paulus Oliva Soc. J.* ab Ecclesiasticis, Prælatis, & Dd. Ecclesiæ in opere Concion. subinde, in prim. p. 349. 524. Conqvesti sunt super negligentia tali non pauci. Demum organon Dei *Lutherus* hunc defectum laudabiliter emendavit, Catecheticos libellos adornando. Graviter de hoc negocio disserit *Ægid. Hunnius præfat. explicat. Cateches. in hanc summam*, Antecessores nostros, ante B. Lutherum non eruisse 10. præceptis, Symbolo Apostolico, Oratione Dominica, Baptismo, Cœna Sacra, *sed non sine assumentis, inventis humanis, mutilationibus*, biß

GOtt zu diesen letzten Zeiten/ als am Abend der vergänglichen Welt/ die ganze Christliche Lehr in allen ihren Stücken/ und also auch diß Hauptstück von deß HErrn Abendmahl rein und lauter wiederumb an das Liecht und Tag gebracht/ und wie dieselbe von dem herrlichen und theuren Mann Gottes/ D. Luthern seligen/ in seinem Lehr und Streitschrifften außführlich und mit rechtem Geist gehandelt und dargethan worden sind: Also ist dem gemeinen Leyen und Christlicher lieber Jugend zum besten die gantze Summa derselbigen in diß kleine Handtbüchlein zusammen getragen/ und mit Frag und Antworte nicht allein kurtz verfasset/ sondern auch verständlich erkläret. Dieser Catechißmus ist biß daher etlichen unreinen Lehrern ein Dorn in Augen gewesen/

wesen / weil er ihnen in ihrem Fürhaben vorm Weg gestanden / und sie an Fortpflanzung verführischer Lehr mercklich gehindert hat. Derhalben sie sich je bißweilen understanden / durch verschlagene Rencke / List / und Practick denselben / wo es müglich wäre / zu underdrücken / hergegen andere unreine Catechißmos / under einem andern gesuchten Schein / an die Statt zubringen / und meuchlings in die Kirchen und Schulen einzuschieben / hat aber doch der Allmächtige GOtt ihnen bißher gewaltig wiederstanden / und ihre Anschläg wunderbarlich entdecket / daß sie musten ohne ihren Danck diß Büchlein / den lieben Catechißmum Luthers zusampt den andern seinen heylsamen Schrifften bleiben zulassen. *Lutherum* ipsum audiamus, sic enim ille *Tom. 1. Isleb. f. 556. l. Tom. IV. Aldenburg. p. 786. super cap. 32. Deuter.* Es ist ein grosse / sonderliche GOttes Gabe und Gnade / daß itzund wiederums der Catechißmus rein gelehrt wird / in der Kirchen / nemlich / die 10. Gebot / Glaub und Vatter unser. **Denn dadurch hat ein jeglicher Mensch die gantze Theologia, und kan erkennen lernen / was der rechte / beste / höchste / warhafftige Gottesdienst ist / was Gottes Wille und Gebott ist / was er von uns fordert.** Item, wie ein jeder in seinem Stande / in allen Wandel und Leben gegen seinem Nechsten sich halten soll und leben / daß es GOtt gefalle. **Und wann die Lutherische Lehre** (welcher der Teuffel so bitterlich feind ist) **nicht hätte anders genützet / dann daß sie den Catechißmum und die 10. Gebott / hat wieder dem Volck bekannt gemacht /** welcher unter dem Bapstthum gegen den Wallfarten / gegen der Lehre von Möncherey / und Messe hören / &c. müste die geringste Lehre seyn / **so hätte sie doch mehr in der Christlichen Kirchen gebaut / denn Paris und alle hohe Schulen** / so lange sie auff Erden gewesen. Commendatissimus sit Lectori *B. M. Conradi Portæ*, Pastoris qvondam Islebiensis, libellus von deß heiligen Catechißmi oder Leyen Bibel Nutz- und Hoheit. *Notas Ecclesiæ Romanæ* qvas affert Bellarminus, convenire cum Gentilissimo, deducit *Johannes Owenus Anglus de natura, ortu, & progress. Theolog.* p. 110. l. 1. c. 9. Oxon. 1661. 4to. Et hæc sufficiant de Catechizationibus, qvales usu veniunt in Papatu. *Catechizat falsæ.*

§. CXXXII. (μ) *Tolerantia & conniventia dolosa* nervum secundum roborant, ut suo tempore bona, & liberos, adultioribus extinctis nanciscì qveant. Talia consilia agitata & adhuc tractantur. Superioribus annis hinc inde destinati Patres, qvi lectionem Bibliorum Laicis permitterent, violentiis renunciarunt, in hoc solùm intenti, ut adultioribus defunctis, liberos utriusqve sexus variis persvasionibus & artibus ad se allicerent. Qvæ consilia *Johann. Henric. Marcell.* Bamberg. & *Jacobus Masenius Colonienſis*, Lauben- *Tolerantia dolosa.*

Laubenberger, *Th. Henrici. Adolphi. Godefrid. Voluſii Moguntini in Aurora Pacis, pro Concordia cum Lutheranis*, ſeclusis Reformatis, ineunda ſuggeſſerint, notum eſt. Diſcuſsionem fundamentorum Generalium oppoſuit D. *Johann. Chriſtoph. Seldius. Excell. D. Kromayer.* Loc. Anti Syncretiſtic. *Johan. Henric. Urſin.* Warhafftia. Bericht. contr. Maſenium Conf. D. Abr. Calov. Sed hæc magis qvam manifeſta ſunt.

Verſiones falſæ.

§. CXXXIII. (v) Fraus inſignis eorum conſpicua eſt in *tractandis, vertendis, interpretandis Scriptura S. libris.* Qvot vitiis, & corruptionibus ſcateat *vulgata verſio*, vel pueri norunt. De bello Papali inter *Sixtum V. & Clementem ex* Jamesio & Dorſcheo ſuperius aliqvid dictum. Vulgatam multis *mendis* ſcatere etiam poſt correctionem Papalem, fatentur ipſi Pontificii. *Sixtus Senenſis* lib. 8. Bibl. S. p. m. 854. b. In editione, *inqvit*, vulgatafatemur multos errores ab Hieronymo emendatos in veteri traductione, & ſimiliter in hac noſtra nova traditione nonnullas inveniri mendas, ſolœciſmos, barbariſmos, hyperbata, & multa parum accommodatè verſa & minus Latinè expreſſa, obſcurè & ambiguè interpretata, itemqve nonnulla ſuperaddita, aliqva omiſſa, qvædam tranſpoſita, immutata, ac vitio ſcriptorum depravata, qvæ *Sanctes Pagninus, Thomas Cajetanus, Franciſcus Foverius & Hieronymus Oleaſtrius viri ex Dominicano Ordine eruditiſſimi, interpretationibus & explanationibus ſuis indicarunt. &c.* Itaetiam *Bonfrerius* proleg. in Script. S. ſect. 3. *Maſius* præfat in Joſuam. Ipſi novi Correctores fatentur non *eſſe numeris omnibus abſolutam, pro humana irabecillitate, imò ut nonnulla conſultò fuerunt mutata, etiam qvæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta fuiſſe, &c. ad offenſionem populorum evitandum.* Errores multis recenſeri jam non poſſunt vulgatæ editionis. Videatur *Glaſſius.* lib. 1. tr. 1. p. 33. Philol. Sacr. χαταστευ. 3 *Gerhard. Exeg.* de Script. S. Sect. 5. §. 512. ſqq. & *Confeſſ. Cathol.* l. 2. p. 135. ſqq. multis. *Sixtinus Amama* Antibarb. Bibl. prolixè. *Hottinger.* Theſaur. Philol l. 1. c. 3. p. 380. ſeqq. De *Dietenbergii* verſione Germanica vide *Waltheri* judicium in *Officina Bibl. p. 398.* Univerſa, *inqvit*, Biblia tranſtulit *Dietenbergius*, ſed qvàm horridè & minùs comtè, clamat inſpectio. Translatio etiam illa non eſt facta ex fontibus, ſed per omnia accommodata ad verſionem vulgatam Latinam, qvà cum iis ſcatet vitiis. Retinet inter alia fœmininum IPSA Gen. 3. Dieſelbe wird dir den Kopff zutretten / ita tamen, ut in margine adiiciat, derſelb ſoll dir. Et collatio oſtendit, Lutheri plumis pennisqve ſe paſsim exornaſſe hunc interpretem. Qvàm fœdè *Hiſtoriam Evangelicam* inſulſis, ridiculis & fabuloſis interpolationibus contaminaverit Adam Walaſer, qvæ ſub titulo *Vita Chriſti* Monach. 3666. prodiit, ex ſeqventibus diſce. Das erſte Capitel. Anfangs

Anfänglich solt du mercken/ daß die zarte edle Jungfrau Maria ist von S. Anna und Joachim geboren worden/ in aller Reinigkeit / denn sie ist ohne die Erbsünd von Göttlicher Gnad behüt / und auß Verkündigung deß Engels (der dem seeligen Joachim und S. Anna erschienen ist/ da sie in zwanzig Jahren kein Kind hätten) empfangen worden. Sie ist auch von S. Anna ernehret / und mit Fleiß aufferzogen worden / biß daß sie drey Jahr alt ward. Darnach ist sie von ihrer Mutter S. Anna mit einen löblichen Opffer in dem Tempel geopffert worden / daß ist nach dem Brauch deß Jüdischen Volcks GOtt zu dienen / biß sie mannbar ward. Pag. 16. Allweg zu Mitternacht ist sie auffgestanden/ und ist gangen für den Altar deß Tempels / und hat GOtt gebeten mit aller Inbrünstigkeit / daß er ihr sein Gnad mittheilet / damit sie seine Gebott möcht verbringen und unübertrettlich halten. Vor dem Altar thet sie also sieben Gebet. Pag 18. Die Speiß / die Ihr der Engel brachte / dieselbig aß sie / die man ihr aber im Tempel gabe / theilet sie auß den armen Leuten. Dieselbigen Engel redeten auch alle Tage mit ihr / und was sie von ihnen begehrt / das ward sie gewehrt und erhört. Pag. 19. Desponsatio B. Mariæ cum Josepho perridiculè proponitur. P. 21. Da nun kam die Zeit der Gnaden/ und die heiligen Engel GOtt lang hätten gebeten / daß er sich solte erbarmen über das Menschliche Geschlecht / auch die heilige Väter nun lang zu GOtt umb Barmhertzigkeit geschryen hätten / fordert GOtt den Ertz-Engel Gabriel und sprach zu ihm: Gehe hin zu unser allerliebsten Tochter Maria der Jungfrauen / die vermählet ist dem Joseph / die mir über alle meine Creaturen die Liebste / und sag ihr / daß mein allerliebster Sohn hat begehrt ihrer Gestalt / und hat sie ihm erwöhlet zu einer Mutter. Verkünde ihr / daß sie meinen Sohn mit Freuden auffnemme / dann durch sie hab ich mir fürgesetzt/ das gantze Menschliche Geschlecht heylwärtig zumachen / und will vergessen aller Unehr / die mir von den Menschen geschehen ist. P. 23. Maria sprach zu dem Engel. Wie soll aber das geschehen / daß ich ein Sohn solle gebären / so ich doch verlobt hab mein Reinigkeit GOtt zu behalten. P. 29. Johannes ist an einem Freytag gebohren. Piget nugas recensere extra scripturam confictas. P. 59. Alß nun der fromme Simeon sahe das zarte Kindlein an den Armen der werthen Mutter / die bey der Thür stundt/ biß daß sie hinein gesegnet wurde / erkennet er im Geist / daß er der wäre / den GOtt zu einem Erlöser in die Welt gesandt hätte. Und er lieff eilends hinzu/ und fiel nieder auff seine Knye/ und betet an das zarte Kindlein / daß sich die Mutter GOttes verwundert/ und sahe / daß GOtt den frommen Simeon seine Heimblichkeit geoffenbahret hätte. Das Kindlein schauet den Simeon an / und strecket seine Händlein gegen ihm dar/ als ob es gern bey ihm wäre/ darumb/ alß die würdige Mutter

Scripturæ S. contamination.

das mercket / gab sie das zarte Kindlein dem alten Simeon an seine Armb/da stund der selige Simeon auff / namb das liebe Kindlein an seine Armb / fing müteiglich an die Zäher zuvergissen / die ihm von seinen Augen fielen auff das allerschönste Kindlein/ fing auch an / und lobet GOtt/ und sprach: HErr nun lässest du / &c. P. 60. Die würdige Mutter namb das Kindlein wieder von den Simeon / der es süssiglich am ersten küsset / darnach giengen sie Processweiß zu dem Altar. Der fromme heilige Simeon gieng mit dem seeligen Joseph voran hin / mit Freuden GOtt lobend und sprechend: Wir loben und preisen den HErrn / dann sein Barmhertzigkeit bleibet ewiglich. HErr wir haben empfangen deine Barmhertzigkeit / in mitten deines Tempels: Nach ihnen gieng die Königin der Himmel / und trug den Konig der Glory und Ehren an ihren Armen / und Anna die Prophetin gieng ihr an der Seyten/ und lobet auch GOtt inniglich mit grossen Freuden. Merck hie/wie das so ein löbliche Procession ist gewesen / dann da waren Jung und Alt / Frau und Mann / Jungfrauen und Witfrauen / und die allerheiligsten / so auff der Welt waren / nemblich JEsus das edel Kindlein/ Maria die Jungfrau/Simeon/Joseph / und Anna die Prophetin. P. 68. Hie maast du auch mit Anselmo gütiglich betrachten / wie Maria mit dem Kindlein JEsu von dem Mördern gefangen/ aber durch eines fürnembsten Mörders Sohn wieder erlöst sey worden / dann als derselbig das Kindlein in der Mutter Schoß angesehen/erschiene eine solche Maiestät auß seinem allerschönsten Angesicht/ daß er nicht zweyffelt/das Kind wäre mehr/ dann ein Mensch / zu welchen er in Leib entzündet / umbfieng es und sprach: O allerseligstes Kind / wann sich einmahl ein andere Zeit wiederumb zuerbarmen zutragen wird / so biß mein eingedenck/und vergiß nicht dieser Zeit. Und man sagt / diß sey der Mörder gewest / der Christo zu der rechten Hand hing / alß er gecreutziget ward / und den andern Mörder straffet. Als er sich aber zu dem HErrn gewendet / hab er ihn eben in der Maiestät gesehen / wie er ihn in der Kindheit erschienen/ da hab er seines Pacts und Gedings nicht vergessen / sondern gesagt: HErr gedenck an mich / wann du kombst in dein Reich. P. 86. Dieselbige Zeit machte die Mutter GOttes dem lieben Kindlein ein gewürckten Rock von brauner Farb/mit ihren eignen Händen/ welcher mit den zarten Kindlein auffwuchs/ als Anshelmus spricht / umb welchen Rock die Diener Pilatin der Creutzigung Christi gespilt haben. P. 109. Nachdem nun der allersüsseste HErr an dasselbige einöde Orth kam / hat er nach einander vierzig Tag und vierzig Nacht gefastet / ohn alle Speiß und Tranck / daß er also seinen unschuldigen Leib für uns casteyet/ und uns auch ein Exempel gebe / unsern Leib zu casteyen. P. 137. Nachdem nun das Hochzeitmal ein End hatte / namb der HErr JE-

Script. S. contamin.

sus

ſus Johannem den Bräutigamb auff einen Orth / und ſprach zu ihm : Johannes mein lieber Bruder/du biſt jung und ſchön/ was wilt du dein Jugend der Welt und dem Fleiſch geben ? folge mir nach. Ich will dich auff ein Himliſche Hochzeit führen/da du dich ewiglich wirſt erfreuen. Aber die zeitliche Hochzeit fangt an mit Freuden und endet ſich mit Traurigkeit. Darumb folge mir nach / ich will dir viel ein beſſern Standt weiſen. Da das Johannes höret/ und nun hätte geſehen die Gewalt Chriſti/in Verwandlung deß Waſſers in Wein/folget er dem HErrn/und bliebe bey ihm/und verließ die Braut/ nicht heimblich/ſondern er vermahnet ſie auch zu der Reinigkeit ewiger Jungfrauſchafft/und er kam darnach zu dem HErrn JEſu/doch gieng er zu Zeiten noch in ſein Behauſung / biß ihn der HErr JEſus gar zu der Apoſtoliſchen Würdigkeit berufft. Alß nun der HErr JEſus den Eheſtandt hatte beſtättiget durch das / daß er auff der Hochzeit war : Alſo beſtätiget er den Standt der Jungfrauſchafft durch das / daß er Johannem von der Hochzeit berufft. Darauff wird das in der Chriſtl. Kirchen gehalten/ wann ein Menſch ſich verheyrath / ſo mag es dannoch in ein Cloſter kommen / darinn man die Regel hält/ehe daß es fleiſchlich vermiſcht / wie dann Johannes gethan hat. Plenus eſt liber ejusmodi næniarum , ut ita jam citatus Walaſer ſuperſedere potuiſſet nimiâ recommendatione libri , qvando in præfatione ſcribit : Wolte GOtt aber im Himmel / es wäre itzunder die Zeit / wie bey unſern lieben andächtigen Voreltern in dieſem Teutſchen Land/daß ein jeder Haußvatter ein ſolches Büchlein in ſeinem Hauß leſe/ oder ihn darauß alle Feyertag Nachmittag / oder ſonſt nach dem Nachteſſen leſen ließ ein Hiſtori oder zwo/ und daſſelbig betrachtete mit ſeinem Haußgeſind / kann das wäre ja eine rechte Geiſtliche / kräfftige und heylſame Speiß / für Junge und Alte / auch ein Evangeliſche kurtze Predigt und Erinnerung / was JEſus Chriſtus unſer aller HErr und Seeligmacher / auß höchſter Lieb und Treu / zu unſerm ewigen Heyl hie auff Erden gethan und gelitten hat. *Deprav. S. Script.*

Qvâ fide *Xavier* Hiſtoriam Evangelicam Perſicè verterit, non eſt ignotum. Edidit exemplar Perſico Latinum *Ludov. de Dieu* anno 1639. additis animadverſionibus & notis, qvem lege. Floſculos excerpſit *D. Zimmermann.* Diſſert. Hiſtorico - Theol : *Fiunt non naſcuntur Chriſtiani*, §. 247.

§ CXXXIV.(o) Qvàm indignè & ſubdolè *Patres* tractent, pluſqvam notum eſt. Detexit *ſtellionatus crimen* Pontificiorum in Patres commiſſum multis *Jacobus Capellus* contra *Bulengerum* à p. 303. Detexit item *Jacobus Laurentius* Miniſter Amſtelod. reverentiam Eccleſiæ Romanæ erga SS. Patres veteres ſubdolam ex ipſorum Pontificiorum Jeſuitarumq; libris, certis atq; evidentibus teſtimoniis. Facit hoc Articulo XII. Suppoſititia ſcripta

recenſent *Gerhardus* in Patrolog. *Robert. Cocus* in Cenſura, *Rivetus* in Cri-
tico Sacr. *Scultetus* in Medulla. *Blondellus* Pſeudo Iſidor. *Chamier* T. 2. p.
337. Panſtr. Cath. *Bellarminus* exparte, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Frau-
des alii alias aperuerunt, oſtendentes, *qvàm* imprudenter, impudenter Pa-
trum ſcripta mutilarint, caſtrarint, mutarint Pontificii. Notabile eſt factum,
de qvo teſtatur *Franc. Junius* præfat. ad lector. Ind. expurgat. 1599. in nmo.
edit. lit. A. 4. b. *Rem meis oculis viſam ad exemplum adferam.* Ante annos
viginti ſeptem, qvum *Lugduni agerem* (*egi autem anno* 1559. *& ſequente*) *Cor-
rectore quodam Typographico uſus ſum familiariter, cui Ludovico Saurio fuit
nomen. Habitabat ille non procul à Mercuriali vico, in ædibus conjunctis
rium columbarum ſigno. Qvem ad ſalutàndum hominem veniſſem, caſu vel
potius ſingulari Dei providentiâ accidit, ut verſantem eum offenderem in reco-
gnoſcendis D. Ambroſii operibus, qvæ tum Frelonius excudebat. Variis autem
ſermonibus ultro citroq; habitis, qvum me avocamento eſſe ab opere nolle oſtende-
rem, ille retrorſus lectionem unius paginæ, vides nè, inqvit, hanc formam Ambro-
ſianæ editionis noſtræ? qvàm ſit elegans, accurata, & in ſpeciem omnibus ante-
ponenda aliis, qvæ adhuc in lucem prodiverunt? Poſtea contuenti opus & pro-
banti elegantiam ejus dixit. Ego verò ſi qvod exemplum Ambroſiani operis mihi
emendum eſſet, qvodvis exemplum aliud potiùs, qvàm hoc qvod vides, comparan-
rem. Sciſcitatus ſum hujus dicti cauſam. Tum ille de forulis ſub menſa ſua la-
tentibus aliqvot paginas promens. (Erant autem paginæ, ut loqvuntur Græci,*
κεχιωμέναι *ſive cancellatæ, aliæ ex parte & aliæ universè*) *hæc eſt, inqvit, pri-
ma forma paginarum, qvas bis paucis diebus ad exemplum veteris & certi exe-
mplaris optima fide impreſſimus: Franciſcani autem duo pro auctoritate hac
omnes paginas diſpunxerunt, ut vides, & illas ſubſtitui in locum priorum cura-
verunt, præter omnem noſtrorum librorum fidem: qvæ res ſumtum & moleſtiam
Frelonio creavit graviſſimam: nam pretium chartæ operarumqve amiſit univer-
ſum, temporis jacturam paſſus eſt & typographicas illas priores plagulas com-
mutari novis ad libidinem iſtorum oportuit, magno malo noſtro & admiratione
mea.* Hæc ille. Qvalia ſpecimina hujus malitiæ Pontificiæ in Bibliotheca
Argentinenſi extent, aperuit *D. Dorſcheus* in Dedicat. P. 1. Theol. Zachar.
ubi inter cætera ad Sereniſſ. *Eberhardum* Ducem VVürtenberg. ſcribit: „
„ Bibliotheca Patrum codices aliqvot (in Bibliotheca Academica) luſtran-
„ dos dedi, qvi ex audaciſsimis Jeſuitarum manibus non ſine litura & fe-
„ ctione evaſerant. Tertullianus cumprimis & Hieronymus, ambo Pariſi-
„ næ editionis, notas incredibilis temeritatis Tuæ Serenitatis oculis obtu-
„ lerunt. Vidiſti, celſiſsime Princeps, vocabula, lineas integras, periodos
„ integras, columnas totas aut exciſas, aut ita inductas, litura, ut nullius
oculi.

Patrum depravat.

„ oculi acrimonia penetrare posſit, aut etiam planè aliena charta oppicatas
„ & ogglutinatas. Et qvidem egregii facinoris consilium Hieronymo
„ his verbis inscriptum est: *à Patre Johanne Cremerio approbatus A. 1580.*
„ *Liber Societatis JEsu Treviris.* Legi è *Jacobi Kimedonii.* l. 2. de Script. au- *Patrum*
„ torit. cap. 6. qvod dicit. Testes appello passim tot monasteriorum per Pa- *depravat.*
„ patum Bibliothecas, in qvarum qvibusdam ipse vidi monachos audacter
„ admodum falsarias manus intulisse scriptoribus Ecclesiasticis, sententias
„ & paginas totas obliterando, imò integris ternionibus & libris excisis, au-
„ tores castrando. Legi etiam, qvod *Henricus Boxhornius* Theol. Licentia-
„ tus Lovaniensis, postqvam Pontificia castra deseruit, l. 3. de harmon. Eu-
„ char. scribit. O incredibilis in me DEI Opt. Max. beneficentia! Postqvam
„ repurgatorii Indicis, qvem tyrannisante *Albano*, *Benedictus Arias Monta-*
„ *nus*, in piorum virorum lucubrationes injurius, conceperat, executor in-
„ ter primos factus, sexcentas contra falsa doctrinæ Pontificiæ capita obser-
„ vationes, virgula censoria annotaveram, qvam optarem lachrymis & san-
„ gvine meo eluere. Deo misericorditer animum meum concutiente &
„ aperiente oculos meos, in Papatu abominationem, in templo idolum, in
„ republica tyrannidem, in religione contagium animadverti. *Vide eundem*
pluribus. Qvam sævam licentiam sibi sumserint in scripta *Gregorii M.* detexit
ex parte *Thomas Jamesius* in Vindic. Gregor. ex variis MS C. Prodierunt An.
1625. Genevæ. In epistola Dedicatoria narratur, *Jamesium* in numerato
plusqvam *tredecim millia* locorum in uno Gregorio habere, qvibus ultima
& correctissima editio Vaticana 1589. ab omnibus simul MS C. dissentit &c.
Lege Præfat. ad Lector. Censuræ *Robert. Coci.*

§. CXXXV. (ϖ) *Irreptiones, Insinuationes* παρεισδυσεις dolosæ non *Irreption.*
parum promovent negotium Romanæ Ecclesiæ. Didicerunt hoc pseudo- *Insinuatio-*
doctoribus præeuntibus *Jud. vers.* 4. Tales erant *Circumcelliones*, no- *nes.*
xium, & dolosum genus hominum, de qvibus *Augustinus* cap. 69.
de hæresibus & *Philastrius* n. 84. de Hæresibus. In Africa sunt, qvi *Circui-*
tores dicuntur, *hi circumeunt terras, & qvos inveniunt in via cogunt eos, ut*
interficiantur ab illis: dicentes se desiderare pati martyrium, & sub causa hâc
multi latrocinantur interdum. Conveniunt in hoc cum Circuitoribus, sive
Circumcellionibus, qvod terram circumeant; in hoc tamen differunt, qvod
à qvovis obvio interfici nolint; qvin potius istæ circuitiones, funestæ aliis,
lucrosæ illis existunt. Et in hunc censum numerandi veniunt non tantum
Jesuitæ, sed etiam alii *Ordines*, inprimis *Capucini*, qvi sua nimia humilitate,
gratiam aucupantur maximam Magnatum, si unqvam aliqvis Ordo mo-
nasticus. Qvæ praxis *Jesuitarum* in hoc negotio, patere potest ex jam di-

Digitized by Google

ctis, & proſtant, heu dolor, tot qverelæ ipſorum Catholicorum, ut noſtros taceamus. Qvæ & qvanta molitus ſit ſub involucris primum, & tandem apertè Cardinalis *Melchior Cleſelius* Epiſcopus Vienenſis, notum eſt. Typis extant cauſæ excuſæ, qvare is à Rege Ferdinando, & Archiduce Maximiliano, carceri includi juſſus, anno 1618. de hinc à Gregorio XV. arci Angelicæ Romæ incluſus. Qvem innocentem pronunciat *Spondanus* 1618. n. 2. iniqvus eo ipſo Pontifici, Ferdinando, & Maximiliano, qvos fatetur Cleſelium carceribus mancipaſſe. Vide *Kromeyer* Hiſt. Eccleſ. p. 624. *Cluver.* Epitom. p. 653. *b. Calviſius* ad ann. 1618 p. 976. a. Fatetur *Gabriel Barthol Grammond.* l. 4. Hiſt. Gall. Cleſelium Matthiæ Imperatoris ſecretorum per omnia notitiam habuiſſe, rerum Germanicarum arbitrium tenuiſſe, indignè tamen tractatum. Prodiit *A. 1618.* ſolida informatio ad Principes & Status, *de vitâ, moribus & technis Jeſuitarum*, Romæ excuſ. ap. *Anton Bruggiotti* cum permiſſ. ſuperior. Translatus inde liber in lingvam Gallicam, ex qva Germanicè typis exſcriptus eſt. 1619. XII. articulis hæc omnia deducuntur. Circa finem Tractatus additur, qvid mali timendum foret, *ſi Jeſuita Papa crearetur*, p. 22. Hoc certè agunt, ut Principum, & Magnatum familiaritate potiantur. Oſtendit hoc libellus, cujus titulus: *Monita privata ſoc. Jeſu &* arcana ſciant. cap. 2. his ſummatim: Odioſa facta Principum non „ reprehendantur aperte, ſed in meliorem partem interpretentur Patres. „ Voluntas Principis juvanda in matrimoniis, bellis movendis, illorſum „ primores regni diſponant, obeant legationes, munuſcula offerant. Ma- „ trimonia talia promoveant, ut faventes Societ. Jeſu perſonas ſvadeant. Fa- „ minæ ne mutent animos, aut de favore remittant, amor in Societatem in- „ culcandus tum per ipſos Jeſuitas, tum per famulas, qvæ conciliandæ variis officiis & munuſculis, ſic enim ſecretiora Dominæ evulgabunt. Ad conci- „ liandos Principes & Magnates faciet promiſsio meritorum Societatis, facultas abſolvendi à peccatis reſervatis, diſpenſandi in jejuniis. &c. Invitandi „ ad Scholas Societatis, Salutentur carminibus, inſcribantur illis theſes. cap. 4. oſtenditur, qvæ obſervanda *Concionatoribus, & Confeſſariis Principum &* Magnatum. De *interrogationibus* obſervandis Confeſſar. in Confeſsionibus auricul. *Vincent. Filiucius* Confeſſarius Gregor. XIII. & Urbani IIX. Pontificum, in Synopſi Theol. Moral. p. 793. *Valer. Reginald.* T. 1. Praxis Fori Pœnitent. l. 2. n. 13. 14. ſeqq. *Henriqvez* Theol. Moral. l. 6. c. 27. 29. 30. 35. &c. *Directio ſic fiat!* ut qvaſi invitis, ratione tamen officii ipſis in Republ. adminiſtratione qvædam monenda veniant. In *Concionibus* Principes ſuaviter tractent; non perſtringant eos in Concionibus aut privatis colloqviis. Inculcent iis, ne à *ſpiritualium conſilio* diſcedant. Diligenter hæc Patres obſervare, teſtatur Informatio

Irreption. Inſinuat.

formatio Romæ excusa & paulo ante citata p. 5. ubi narratur, Pater Generalis ordinariam suam sedem Romæ habere, cui reliqvi observantiâ, & obedientia obligantur. Hic selectiores cujusvis nationis penes se habet, qvos Assistentes vocat, ut ita dicatur Assistens Italus, Hispaniæ, Indiæ Orientalis, Occidentalis, Lusitanus, Septentrionalium regionum, &c. Hi omnes tenentur Patri Generali singula actitata suæ Provinciæ referre; nec hoc ipsis difficile, qvilibet enim assiduos sibi correspondentes habet, ex sua provincia familiares. Unde fit, ut omnia consilia, acta, molimina Principum resciant. Juvant hoc negotium mirum in modum *confessiones auriculares*, qvibus in tantum conscientias irretiunt, ut omnia ad unum, qvæ qvidem corde tenent, revelare cogantur, unde facile coniicere possunt, qvid animo volvant, & qvo inclinent, &c. Qvæ omnia statim Patri Generali, vel Assistenti aperiunt, ut ita auricularis confessio, & correspondentiæ, facilè revelent potentiam, reditus, expensas, molimina, intentiones Principum & Magnatum. Et hæc qvidem sine multis sumtibus, exceptis impensis veredariis, qvæ pro una expeditione, für einen Currirer / teste Præfecto postarum Romanen. 60. vel etiam 80. & 100. coronatos excedunt. Et ut pro voto sufflaminibus omnibus remotis, succederent consilia, adornarunt *qvatuor genera Jesuitarum. Primum* constabat ex secularibus utriusqve Sexus, qvi cœca obedientia subjecti sunt voluntati superiorum. Hi plerumqve sunt nobiles & viduæ, vel cives opulenti & mercatores, qvorum bonis saginantur perbellè. Qvo pertinent *Chiclines*. *Secundum genus Jesuitarum*, sunt Sacerdotes, & Laici in voto dicti, hi nondum abdicarunt se in totum seculo, sed signo dato à Patre Generali, actutum in Societatem se mancipare coguntur. *Tertium* genus est eorum, qvi in claustris agunt, sed qvia nondum sunt ex professis, permissu Patris Generalis exire possunt. Hi tenentur ad jussa & observantias superiorũ. *Qvartum genus* sunt Jesuitæ sic dicti, in qvorum manibus, & administrationibus sunt res religionis. Hi perreptant omnes aulas Principum, neqve tantum ubiq; se per cuniculos ingerunt, verum etiam Gregor. XIII. supplicibus fatigârunt libellis, ut b prætextu boni communitatis annueret, & consequenter mandaret omnibus Legatis, & de legatis, qvo Adjunctum sibi haberent Jesuitam comitem itineris, & consiliorum, cujus consilio res suas expedirent. Inde fit, ut omnium arcanorum conscii sint, & eò libentius optima ingenia illis occurrant, deniq; sibi plus attribuant, qvàm Pontifici, Imperatori, vel Regi. Qvaliter gloriabatur Cardinalis *Clesselius*: Er hette Ihrer Keyserl. Majestät und der Keyserin Hertz der gestalt in der Hand / daß sie ohne sein vorwissen auch nicht das geringste thun oder schaffen dürfften; denn Ihr Keyserl Majestät in der Beicht vermittelst eines leiblichen

Irreption. insinuatiõ.

lichen Eydes ihme zu entdecken zugesagt. Einsten hat er dürffen sagen: hie sitzt der Keyser &c. hat offt pflegen zu sagen: Ich habs befohlen/Ich habs geschlossen.&c. Declinant qvidam hanc accusationem Jesuitæ in *Apolog. auctior.* contra Status Bohemicos sub utraq; *cap. 5.* sed ubi rerum testimonia adsunt, qvid opus est verbis. Testis sit ipsa praxis eorum. *cap. 6.* monent suæ societati addictos (in monitis sc. privatis) qvomodo *conciliare sibi viduas opulentas* debeant. Fieri hoc debere à Patre provectæ ætatis, colore vivido, à qvo crebrò visitandæ. Affectus reciprocus ostendatur, si freqventarit Ecclesiam societat. Eam in viduitate perseverare faciat. Proponatur usus sacramentorum, exhortationes fiant de bono viduitatis, de molestiis matrimonii iterati, periculis. Viri, qvos ambire cogitant viduam, ita describantur, ut audiendo vidua nec cogitationem assumat de matrimonio ineundo. Si viduitas placuerit, commendentur vota religiosa, & voto castitatis præcludant omnem viam matrimonij. *Cap. 7.* Non tantùm in viduitate conserventur, sed ad *dispositiones qvoq; redituum* adhortandæ sunt. Visitentur crebro, & jucundis colloqviis foveantur, non tractentur rigidè in confessionibus, nisi tunc, cum minor spes aliqvid ab eis accipiendi. Permittatur eis ingressus in ædes Societatis ad colloqvia. Cautè hæc omnia fient, secluso omni scandalo: agendo de dispositione reditvum, qvos habent viduæ, proponatur illis profectio laudata S.S. qvando neglectis amicis sua bona in Christi pauperes erogant. Adducantur exempla, qvod hac ratione brevi multæ evaserint sanctæ. Alii religiosi non admittendi, ne fœminas adducant, naturâ inconstantes Plura vide loco adducto. *Cap. 8.* monent, qvæ remedia assumenda, ut *filii, & filiæ religiosum amplectantur statum.* Matri injungant, ut filias minis, verberibus, abstinentiis, asperius tractent, denegent ornamenta, promittant majorem dotem, si velit esse monialis, exaggeret futuri mariti furores, gravamina matrimonii, præ se ferat mater ipsa dolorem, qvod non facta fuerit ipsa monialis. Cum filiis versentur familiariter, assumantur in collegia, ostendantur ipsis horti, in qvibus recreationes variæ, munuscula, faceta colloqvia non omittantur, &c. Cap. 11. monent, delectum habendum esse juvenum, qvi in Societatem recipiendi. Declaretur illis favor à Scholarum præfectis, non permittantur vexari à Præceptoribus, laudentur crebrius, muneribus excitentur, deducantur in vineas, tractentur fructibus. *Alii tractentur virgis, acriùs compellentur &c. &c.* Hæc & alia, conscientia ipsorum attestante, ab ipsis totâ die fieri vel ipsi fatebuntur. Cauta malitia hic opus est, & mendacium mendacio tegendum, ne perfluat. Sed qvis sustinebit omnes modos fallendi, omnesqve frau-

Arreption. Insinuat.

fraudes eorum, ipsis tamen probè cognitas, & perspectas, recensere? Transimus igitur ad Nervum III. qvi est *Violentiæ*.

§. CXXXVI. Nervus III. rerum gerendarum Ecclesiæ Romanæ est Violentia, cujus Symbolum: *Si non clementia, vi & potentia.* Conspicua talis Tyrannis est 1. qvod *Laicos* arceant à lectione Sacræ Scripturæ, & qvidem indirectè, & directè! Indirectè (α) Hæbraicum V. & Græcum N. T. textum arguendo corruptionis, (β) obscuritatis, (γ) imperfectionis, (δ) traditiones pari pietatis affectu, qvo Scriptura S. habendas obtrudendo, (ε) affirmando, Scripturæ sensum non nisi interprete Romanâ Ecclesiâ, patere. (ζ) Spiritum S. per Scripturam judicare non posse contendendo, (η) Verbum Dei pro medio tantùm theoretico venditando, (θ) Convitiis variis Scripturam tractando. *Lindan.* Panopl. l. 2. c. 13. & l. 5. cap. 7. *exiguum* „ *Bibliorum libellum vocat, literulas atramento scriptas l. 1. c. 20.* characteres „ mortuos, literam perituram, merum putamen sine nucleo. *lib. 1. Stromat.* „ *c. 6. fin. & cap. 7.* testem, magistrum, judicem mutum, surdum, mor„ tuum, qvi nec litigantium utrinqve rationes audire, nec sententiam elo- qvi valeat. *Melch. Canus* l. 1. c. 7. nasum cereum, &c. Vide *Gerhard.* Confess. Cathol. l. 1. part. 2. c. 4. p. 339. sqq. (ι) Scripturam S. turpiter detorqvendo, vel ad Pontificem Rom. vel alias Rçs, qvo de consule *Gerhardum* l. c. p. 341. sp. Directè arcent *Laicos à lectione Sacrarum Scripturarum*; qvod ita notum est, ut nil notius. *Facultas Paris.* in censura contra Erasm. tit. 12. Consultius esse putat, *Laicos breviarium in manus sumere, qvam sacras literas rimari.* Petra Ivell. art. 15. sect. 5. Vide *Gerhardi* Conf. Cathol. l. 2. p. 185. sqq. Tom. 1. cap. 8. §. 98. sqq. Exeges. c. 23. de S. S. §. 480. sqq. *Dorsch.* Antikirch. §. 339. sqq. *Balduin.* Phosphor. *Chamier.* Panstr. Cathol. &c. Negant qvidam Pontificii non sine impudentia, *se Laicos arcere à lectione Scripturæ Sacræ.* Sed os eorum oppilatur à *Balduino* l. c. & aliis ex verbis Censuræ Colon. artic. 1. fol. 21. *Qvi salvam volunt esse religionem*, omnino debent Laicis interdicere in universum lectionem sacrarum literarum. Lectionem sacræ scripturæ non tantùm non esse utilem, sed & pernitiosam Ecclesiæ. confer. p. 673. 674. Qvomodo verum maneat, *etiam Reges arceri à lectione Sacræ Scripturæ*, vide *Riveti* Jesuit. Vapul. cap. 29. Sed hæc notissima sunt. Et qvid opus est demonstratione & probatione, nonne *Regula 4. Concilii Tridentini de libb. prohib: clarè habet*: Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari „ lingva passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, qvàm utilitatis, oriri, hac in parte judicio Episcopi aut Inqvisitoris stetur: ut cum consilio Parochi vel Confessarii Bibliorum à

Interdict. Lection. Sac. Script. Laicis.

Laicis lectio SS. interdic.

„ Catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingva eis concede-
„ re possint, qvos intellexerint ex hujusmodi lectione, non damnum, sed fi-
„ dei atqve pietatis augmentum capere posse: qvam facultatem in scriptis
„ habeant. Qvi autem absqve tali facultate ea legere seu habere præsumse-
„ rit, nisi prius Bibliis ordinario redditis, peccatorum absolutionem per-
„ cipere non possit. Bibliopolæ verò, qvi prædictam facultatem non ha-
„ benti Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio qvovis mo-
„ do concesserint, librorum pretium, in usus pios ab Episcopo conver-
„ tendum, amittant, aliisqve pœnis pro delicti qvalitate ejusdem Episcopi
arbitrio subjaceant. *Regulares verò non nisi facultate à Prælatis suis habita, ea legere aut emere possint.* Hæc regula invenitur in frontispicio Indicis libb. prohibitor. & expurgatorum *Bernardi de Sandoval*, de consilio supremi Senatus S. Generalis Inqvisitionis Hispaniarum. In Indice libb. prohibitor. & expurgandorum *Antonii à Soto major*, Supremi præsidis, & in regnis Hispaniarum, Siciliæ & Indiarum Generalis Inqvisitoris, &c. Jussu, recognito, de consilio supremi Senatus Inqvisitionis General. *Madrit.* 1667. *Regula V.* In Indice libb. prohibitor. Alexandri VII. jussu, edito Romæ, 1667. Regula IV. *Reg. VI.* prohibentur libri scripti lingva vulgari, ex professo tractantes disputationes, & controversias religionis causa inter Catholicos, & hæreticos nostri temporis.

§. CXXXVII. Præterea conspicua est hæc violentia Papalis, 2. qvod vim & potestatem sibi sumant pro autoritate *autores corrigendi & prohibendi.* Vide multis *Anton. Mariam Verricell.* de Apostolic. missionibus qv. 195. Hac fini extant varii *indices librorum prohibitorum & expurgatorum.* Tridentinus, Romanus, Hispanici, in qvos detruduntur non tantùm Hæretici, sed etiam ipsi Catholici. Subit certè mirari, cur tantoperè sæviant in suos. Contigit ut unus atqve alter paulò veriùs, & liberiùs qvædam scripserit, alter ne per somnium qvidem Ecclesiæ Catholicæ qvidpiam derogare, & hæreticis (uti ipsis vocantur) deferre constituerit, & en locus ejus in Indice expurgatorio, & librorum prohibitorum. Subit mirari, qvid causæ, qvod in Indicem prædictum Madritensem rejecerint *Alphonsum de Toslato*, *Franc. Lindebrog.* in Ammian. Marcellin. *Annales Regum* Francorum, *Henricum Stephanum* in Appianum Alexandrinum. *Benedictum Ariam Montanum. Augustinum B. Fulgosum. Barth. Caranz. Catechesin Barth. Chassan. Catalog. Gloriæ mundi. Bibliothecam* S. S. Bibliothecam *Sixti Senensis. Sebastiani Costalion.* Enchiridion Concilii Colonienſ. *Lopez.* Qvadragesimalia. *Scapulæ* Lexicon. *Justelli* Codicem Canonum. In judicem Romanum conjecerunt *Alphonsum de Vargas*, *Emanuel Sá* Aphorismos Confessarios, *Marci de Vidal.*

Arcam

Arcam Vitalem S. Inqvisitiones Morales. Biblia *Briani Valton* in Polyglotta Bibliothecam S. S. Patrum *Margariani de la Bigne*. *Cherubini* Tom. IV. Bullar. Magn. *Kranzii* Chronicon. *Concilii Tridentini* decisiones. Decisionum *Rotæ Romanæ* part. IV. *Didaci Stellæ* Comment. in Lucam. *Fasciculum rerum* expetend. & fugiendarum. *Fr. Gvicciardini* Historiam. *Fr. Salgado* de Regia protectione vi oppressorum. *Francisc. Amici* Cursum Theolog. *Levini Lemnii* naturæ miracula. *Calvini* Lexicon *Missale Romanum*, & omnia *Missalia Romana* ab anno 1596. *Thomæ Hurtadi* Resolutiones Morales &c. Scilicet stat pro ratione voluntas! *Inquisitiones.*

§. CXXXVIII. (3.) Violentiæ species est non parva, qvæ se exerit in Inqvisitionibus. De Hispanica Inqvisitione verè *Lansius contr. Hispan.* Inqvisit. Hispanic. Syllogismum conficit ex igne, aqva, & laqveo, & mortem immittit in conclusionem. *Danhauer.* Antichrist. p. 413. Extat de Inqvisitione Hispanica liber Italicus cujus titulus est: *Discorso dell' Origine, forma, leggi, & uso del officio inqvisitione nella citta, e Dominio di Venetia del Paolo dell' Ordine de Servi Theologo della Sereniss. Republ.* 1639. capp. 39. constans. De inusitata severitate Philippi II. Regis Hispaniarum, filium proprium Carolum Inqvisitioni Hispanicæ tradentis. Vide *Joh. Adam Weber.* Histor. sel. & memorab. p. 347. Ab ovo materiam hanc, latissimè se diffundentem, repetere non constituimus. Paucis accipe: *Inqvisitores Hæreticæ pravitatis* numerari inter Vicarios generales, & esse Pontificis ad extirpandos impios, & Hæreticos delegatos. Ordinarii namqve Hæreticorum judices sunt Episcopi, scribit *Homobonus de Boni* Castroleonens. Cremonens. de Humanæ Vitæ Statibus, Bononiæ edit. A. 1619. 4to. Part. 1. cap. 8 juxta *c. ad abolendum. ext. de hæret.* Sic etiam *Henriqvez* Theol. Moral qvi tamen addit: Inqvisitor sancti officii est *delegatus*, cum potestate ordinaria. l. 13. c. 24 §. 2. & l. 6. c. 7. §. 3. statuit, Inqvisitores sancti officii *esse judices ordinarios* in utroqve foro, & posse casum delegare alteri. Sed qvia, pergit *Homobonus* l. c. variis sui muneris curis sunt detenti, ita ad illos extirpandos non sufficiant; ideo ut aptius hæreticæ pravitates expurgentur à Christi grege, idonei judices, ut coadjutores sunt ab Apostolica sede designati, & deputati, qvos ob id *sacros & Apostolicos Inqvisitores* appellamus *Simancas. in Cathol. Instit. tit. 34. Franc. Pegna. in Decretorio Inqvisit. p. 3. q. 1. Azor p. 1. lib. 8. c. 18. q. 11.* Ingenuus est hac in parte *Homobonus*, qvòd porro monet, *Ethnicos ipsos Pontificiis hac in re præivisse.* Horum (scilicet Inqvisitorum) *ait*, typus etiam apud Ethnicos extitit, sicut apud omnes ferè nationes religionis etiam falsæ „ violatores maximis suppliciis semper affecti sunt; & in Rep. Athenienſi o„ mnium religiosissima observatum est, ante bis mille annos fuisse judices

Digitized by Google

violatæ religionis Sacerdotes ; *ut inde elucere poßit noßrorum Inquiſitorum quædam origo*, & de Romana Rep. idem prodidit *Feneſtella lib. 1. de ſacerdotiis c. 8.* Sic, & *Cic. lib. 2. de legibus*, inqvit: In omni religione Impii non ſolum vita cruciati atqve dedecore notati ſunt, verum etiam ſepultura, & juſtis exeqviis caruerunt. *Simancas* l. c. & tit. 46. Ingenuè qvoqve fatetur Homobonus *Inqviſitores imitari factum Sacerdotum Judæorum*, perſecutorum veræ Eccleſiæ, qvippe qvi Saulum deſtinarent, ut omnes veros Confeſſores trucidaret, vera inqvam membra Chriſti, in qvibus ipſum Chriſtum perſeqvebantur. Ita enim vox Chriſti detonat, conatus ejus ſangvinolentos frangens: *Saul, Saul, qvid me perſeqveris. Actor. 9. 4. Ego ſum Jeſus, qvem tu perſeqveris, durum eſt tibi contra ſtimulos calcitrare.* v. 5. 6. Ergo his hodegetis & ductoribus malitioſis, Chriſtum perſeqventibus didicerunt Inqviſitionis ſuæ ſanctæ, ſi Deo placet, arcana. Loqvatur ipſe *Homobonus de Boni*

Inqviſitiones Hiſpanicæ.

p. 101. Hujus qvoqve muneris, *inqvit*, imago qvædam in Act. Apoſt. 8. le-
„ gitur, ubi Sacerdotes Judæorum Paulum Tarſenſem Inqviſitorem Dama-
„ ſci conſtituerunt, ut ſi qvos inveniſſet Chriſti ſectatores, vinctos in Hie-
„ roſalem perduceret. Porro ut ex Eccleſiaſticis hiſtoriis colligitur, hoc of-
„ ficium qvadam ex parte primum B. Dominico mandatum fuit, ut Albi-
„ genſium hæreſin profligaret, qvo factum eſt, ut deinde Dominicani fra-
„ tres majori ex parte per Italiam hoc munus obeant. In Thuſia verò au-
„ toritate Papæ Franciſcanæ familiæ viris hæc provincia demandata eſt. Sed
„ in Hiſpania Ferdinando Aragoniæ & Caſtellæ Rege poſtulante, ſæculari-
„ bus clericis canonum & legum peritis commiſſa eſt. *Azor.* l. c. Crimen
„ ergo hæreſis eſt Eccleſiaſticum, id eſt, tale, qvod niſi Eccleſiaſtici Præfecti
„ cognoſcere non qveant. Et qvidem in locis, ubi non adſunt Inqviſitores,
„ ut in Gallia, Germania & Pannonia fieri ſolet; Imò verò etiam ubi inqvi-
„ ſitores ſunt conſtituti, non in univerſum Epiſcoporum ordinaria jurisdi-
„ ctio eſt abrogata, qvia utriqve poſſint ſimul, aut ſeorſim de hæreſi cogno-
„ ſcere. *clem. 1. tit. de hæret.* Inqviſitio primum *Mauros* tantùm & *Judæos* concernebat, Hiſtotiâ nobis ſic præeunte. Nam poſtqvam *Ferdinandus* Rex Hiſpaniæ jam latè imperans plurium annorum bello Maurorum opes in *Betica* (qvæ hodie *Granata* dicitur) oppugnaſſet, qvam partem Saraceni annis fermè 780. occuparant, ac poſtmodum totius regni viribus cum *Iſabella* conjuge anno 1490. regnum barbaræ gentis funditus evertiſſet, *Muley* ſeu *Baudele* Maurorum rege, cum urbe regia in poteſtatem redacto, blaſphemias Mahumeticas, & Judæas ferre nolens, infideles Saracenos, & Judæos, finibus Hiſpaniæ ejecit, conceſſâ tamen Mauris libertate, ut & Judæis, ſi qvi religionem Chriſtianam amplecti vellent, retinendi fortunas & domicilia.

cilia. Annuentibus non paucis, demandavit actutum *Rex*, non *Pontifex*, Dominicanis hanc curam, ut errantes in religione instituerent Christiana, instituto hac fini Inqvisitionis Officio. Vid. *Carol. Verar. de expugnat. Granat.* Tom. 2. Hispan. Illustr. p. 861. sqq. *Mariana* l. 25. cap. 18. *Spondan. Inqvisit. ann.* 1492. n. 1. 2. 3. Jam citatus *Mariana* l. 26. c. 1. numerat, 170000. familia- *Hispan.* rum excessisse; spatium res suas convasandi, & divendendi datum qvatuor mensium. Addit *Naucler. generat. 50* edicto regio cautum esse, *ne aurum vel gemmas è regno tollerent, sed commutatione bonorum suorum merces & alias res, utpote pannum, vinum & hujusmodi. secundum debitam æstimationem abducerent; qvemlibet item Judæum in pretium transfretationis coactum fuisse Regi solvere duos ducatos: promulgatumq; esse, ut si qui non abiissent in termino præfixo, corpus & bona perderent, &c.* Laudabile propositum *Ferdinandi* utinam sic dicti Inqvisitores utilius pro animabus miserorum executioni dedissent. Sed miseros istos, cœcos, blasphemos, infideles homines, non modò anilibus fabulis, monasticis figmentis & idolomania infecerunt, religione Christianâ parum inculcata; verùm etiam omni commiseratione, caritate, humanitate, pietate Pastorali, exutâ, sævire in eos cæperunt, truculentissima atrocissimorum cruciatuum officina aperitur, horribile ac formidolosum Inqvisitorum tribunal erigitur, ad qvod miseri homines (verba sunt *Joachimi Ursini præf. at. Inqvisit. Hispan. secret. §. 3. b.*) non docentur, nec ab invetetatis erroribus ad veritatis agnitionem reducuntur, sed fortunis, & facultatibus omnibus, direptis, ad extremam egestatem rediguntur, vel flagris conciduntur, deniqve etiam ad mortis supplicia rapiuntur, eeqvis, si non piæ, at sanæ tamen mentis probet? ô tempora! ô mores! Hoccine pastoris fidi officium, indagare curiosè & investigare solicitè Christi oviculas ad necandum, non ad pascendum; ad macellum non ad sacellum; ad confringendum solida, non ad ligandum confracta; ad excruciandum innocentes, non ad reducendum in viam errantes. Qvid? (ut sanè hoc tacere posse videatur) qvòd olim Dominicani Monachi, charissimi sectæ Jesuiticæ fraterculi, hac ipsa ne nunc qvidem contradicente, sed sævitiam istam in hunc usqve diem in illorum successoribus approbante, Inqvisitionem istam qvæ omnem, non Turcicam modò, sed omnium etiam crudelissimorum Tyrannorum, qvi unqvam usqviam extiterunt, rabiem & furorem excedit, postmodum etiam in Christianos, in Religiosos, in ipsius Domini nostri JESU CHRISTI membra viva, introducere erubuêre? Et hoc qvidem ipsum, in Christianos, in Fideles, in homines innocentissimos arma convertere, in horum viscera crudelissimè sævire; hoc igitur istiusmodi est, ut probari (repeto, qvod modò dixi) non piæ, sed saltem à sanæ mentis homine omnino neqveat,

certè non debeat. Sanè *Dominicanos* cruenti hujus consilii primos extitisse autores atqve executores non miror. De *Dominico*, istius Monachorum familiæ primo ex diaboli instinctu fundatore, ex historiis, luce, qvod dicere consvevimus, meridianâ clarius apparet, qvàm is cruentæ Albigensium, lanienæ & horrendæ immanitatis autor & impulsor sub Innocentio III. Rom. Pontif. anno Domini 1207. extiterit, dum concionibus & invectivis sangvinem innocentem poscentibus, prius non qvievit, qvàm hominum animos concitando inflammaret, atqve eò rem deduceret, ut arreptis armis Principes ultra centena millia hominum, innocentissimorum ex Waldensibus & Albigensibus crudeliter trucidarent, nullo habito ætatis respectu nullâ sexus ratione, nullâ loci religione. Proinde in ipsos etiam infantulos sævitum; etiam mulieres & virgines ad internecionem raptæ; in ipsa qvoqve templa irruptio facta, & turpiter omnia humano sanguine fœdata, qvin & fidei qvantumvis sanctè interpositæ promissio scelerate neglecta. Istud Præceptoris exemplum male-feriati Discipuli egregiè imitati sunt, carnificis vestigiis insistentes carnifices. Extitit enim anno 1236 *Robertus de Brugis* Dominicanus Monachus, qvi multa millia *Paterniorum*, *Bulgarorum* & aliorum à Synagoga Romana dissidentium, regio auxilio conflagrari curavit. Et circa annum 1258. Dominicani in diœcesi Cameracensi, plurimos, nobile illud Babylonicum scortum (scortum inqvam turpe non meretriculam) venerari detrectantes, Vulcano consecratos, crudeliter combusserunt, teste eorum omnium Balæo. *Hæc Ursinus.* Vid. *J. Gentill. p. 206. sess. 22. l. 4. n. 21.* Demum Inqvisitionis hoc officium non solum fuit exercitum in Mauros & Judæos, uti dictum, sed in *alios* qvoqve, qvi non essent Religioni Romano-Catholicæ addicti. Instituit hac fini *Paulus III* Papa Rom. A. 1524. *peculiarem Congregationem.* Vide Constitut. XXXIV. cujus titulus est: *Deputatio nonnullorum S. R. E. Cardinalium generalium Inqvisitorum hæreticæ pravitatis, cum amplissima autoritate.* A. 1478. Inqvisitio in Hispaniam introducta (uti scribit *Spondanus* A. 1478. n. 17. ex *Mariana*, qvem religiosum appellat, l. 24. c. 17.) Certi, *inqvit*, Judices in Castella designati sunt Romani pontificis auctoritate, & Petri Gundissalvi de Mendoza Cardinalis Hispaniæ operâ: qvi *Inqvisitores* ab officio dicti, hactenus in Castellâ non fuerant; nunc autem ex more freqventi Italiæ, Galliæ, Germaniæ, ipsiusqve Aragoniæ, necessariò „ etiam in Castella constituendi visi sunt, qvod in ea ex licentia superiorum „ temporum multa depravata essent ob Maurorum Judæorumqve promi„ scuam cum Christianis conversationem. Toti administrationi *Thomas* „ *Turrecremata* primum est præfectus, ex Dominicano Ordine vir prudens „ doctusqve, præcipua apud Reges gratia, qvorum peccata per pœnitentiam

Inqvisit. Hispan.

expiare

„ expiare consveverat. A qvo edictis propositâ spe veniæ, homines promi-
„ scuæ ætatis, sexus, conditionis, ad decem & septem millia ultrò crimina
„ confessos memorant: duo obstinatorum millia crematos igne; majori
„ numero in vicinas provincias, fugâ dilapsos. Ab hocqve initio res in hanc *Inqvisit.*
„ autoritatem crevit atqve potestatem, qvâ nulla pravis hominibus toto or- *Hispan.*
„ be Christiano formidabilior est, Reipublicæ universæ majori commodo.
Ita Mariana: qvi & modum inqvirendi, qvæstionesqve habendi, & pœnas pro
vatione delictorum imponi tunc solitas, seriatim describit. Confirmavit *Sixtus*
V. constit. 74. congregat. 1. Tom. 2. Bullar. M. p. 617. *Clemens VIII.* constit.
76. T. 3. Bullar. M. p. 110. & alii, qvi non tantùm ante acceptum Pontifica-
tum, Commissarii Inqvisitionis, per annos benè multos erant, sed etiam pro
hoc officio Sanctæ Inqvisitionis (qvaliter vocare amabant) conservando
impensas multas fecere. Hos inter numerandus *Pius V.* ut suprà §. 104. dixi-
mus. Excitavit hoc officium Inqvisitionis Hispanicæ maximas *turbas*. Invisi
si qvidem erant Inqvisitores exteris. Qvid florentissimam Galliam (verba
sunt *Latberi de Censu l. 2. cap. 9. p. 324.*) qvid fertilissimam *Angliam*, qvid
bellicosissimam *Hispaniam*, qvid cultissimam *Belgii* provinciam acriùs con-
cussit, qvàm de hac qvæstione disceptatio (cui in tanta diversitate religio-
num credendum) adeò ut ejus decisio non atramento, sed plurimorum san-
gvine in dictis regionibus scripta videatur, veluti *Belgæ* in Apologetico Anno
1570. in Comitiis Spirensibus exhibito conqveruntur p. m. 216. Legat, cui lu-
bet, superiorum temporum Historias, inveniet in Gallia intra duorum &
viginti annorum spatium, initio scil. sumto, ab Anno 1562. usqve ad, annum
84 qvadraginta centum millia variis pœnis & bellorum turbinibus absum-
ta, ut juxta vaticinium *Mich. Menoti* Sorbonici olim Theologi, Domin. 2.
Qvadrag. fol. 104. Pulchra illa rosa Franciæ in sangvinem versa videatur:
„ Inveniet Ferd nandum Ducem Albanum paucis illis annis, qvibus Belgio
„ præfuit, spatio videlicet Sexennii octodecim mille & sexcentos utriusqve
„ sexus homines clanculum & palam furialibus carnificinis sustuliss exce-
„ ptis illis, qvorum etiam ingens numerus, qvi in bello cecidissent. *Meteran.*
„ lib. 4. Annal. Belg. p. 152. qvod & publicè prædicare solitus est, teste eodem
„ *Benbellon.* ad ptagmat. constitution. de pace Religion. cap. 16. pag. 291. In-
„ Hæreticæ ptavitatis solius Religionis causa interemptam. Et qvidem san-
„ ctum hoc Inqvisitionis Hispanicæ tribunal multo cruore & auro miseris
„ homuncionibus constitit. *Numerum occisorum propter veritatis cælestis*
„ *agnitionem qvis efferat.* Hispanicæ Dominationis, inqvit *Bernegg.* Tuba Pa-
„ cis. p. 38. ex *Lanovii* Disc. 4. haud scio, an ulla pars gravior sit, horribilis-

imma-

„ immanitatis *Inqvisitione*, per Dominicanos fratres exerceri solita, qvæ in
„ speciem qvidem ad extirpandas hæreses comparata, ut primum comperit,
„ aliqvem in qvodam fidei capite à Romana Ecclesia dissentire, sangvinariâ
Inqvisitio. Hispan. „ qvadam disputandi ratione, & tortoribus carnificibusqve magis, qvam
„ doctoribus Ecclesiæ pontificibusqve conveniente, confestim ei Syllogis-
„ mum opponit, ex igne, a qva aut laqveo confectum: qvi fortiùs, qvàm
„ qvi primæ figuræ dicuntur concludat, & ubi mors necessariò Conclusio-
„ nem ingrediatur. Ipsi certè *Romanenses* sustinere Inqvisitionem talem haud poterant, qvare *anno 1559. plebs Romana* incendio Dominicanorum ædem sublatam voluit, incenso prius carcere novo inqvisitionis. *Thuanus* lib. 23. anno 1559. p. 1053. p 1. edit. 8. Paulo IV. decedente, *ait*, apertæ sunt statim veteri instituto omnes urbis custodiæ, & à furente populo, qvi per urbem qvasi lymphata mente discursabat, incensus est carcer novus inqvisitionis, iis, qvi eo attinebantur, emissis: vixqve cohiberi plebs potuit, qvin incendium in Dominicanorum ædem ad Minervam intentaret, odio inqvisitionis, cui exercendæ illi à Pontifice præpositi fuerant. *Spondanus* 1559. n. 32. *Neapolitani* sane anno 1547. inqvisitores male acceperunt, regnoqve suo ejecerunt. Audiamus iterum *Thuanum* lib. 3. anno 1547. p. 135. Tunc temporis, *inqvit*, jam in Italia multos clam Lutheri doctrinam amplecti rumor erat, sensimqve latius serpere malum, qvàm ut diutius ferri deberet. *Ei non aliter* „ *posse occurri dicebat*, qvàm si ex laudabili Ecclesiæ decreto lex in regno sta-
„ biliretur, qvæ, qvoniam severissimè in capita & fortunas hominum pra-
„ vè de religione ritibusqve atqve institutis Ecclesiæ sentientium inqvirit, *Inqvisitionis nomen* sortita est. Ejus *horror atqve odium* ingens jam ab illo tempore, qvo Ferdinandus, ejectis ex Bætica Mauris Catholici titulum adeptus, ut reliqvias Judaicæ & Mahumetanæ pestis in Hispania extingveret, il-
„ lam sævissima in suis regnis per Dominicanos fratres exercuerat. Auge-
bat hortorem, *perversa & præposiera judiciorum forma*, qvæ contra naturalem æqvitatem, & omnem legitimum ordinem in jurisdictione illa explicanda observatur: *tum* etiam immanitas tormentorum, qvibus plerumqve contra veritatem, qvicqvid delegatis judicibus lubebat, à miseris & innocentibus reis, ut se cruciatibus eximerent, pervim extorqvebatur; qvo fiebat, ut non jam pietatis tuendæ causa eam inventam dicerent, cui alia via satis ex antiqva Ecclesiæ disciplina prospectum esset, qvàm ut everfis ista ratione etiam omnium fortunis, liberis, capitibus periculum crearetur. Itaqve nec Ferdinandus, cum eo tempore Neapolim venisset, *id impetrare potuit, & Inqvisitores illuc tunc missi, à Neapolitanis malè accepti ac postremò regno ejecti sunt.* Lege cætera, non sanè lectu indigna. Vid. *Spondan.* A. 1547. n. 15.

A. 1510.

A. 1510. n. 13. Nihilo secius *Antverpienses* sese huic Inqvisitioni primùm opposuerunt, effeceruntqve, ut, si non tolleretur omnino, saltem mitigaretur. Edictum gravissimum, *inqvit iterum Thuanus* lib. 6. A. 1550. p. m. 300. in Lutheranos promulgaverat Cæsar, qvo prohibebatur, ne qvis libros à *M. Lubero, Joan. Oecolampadio, H. Zvinglio, M. Bucero, Joan. Calvino* 30. ab hinc annis editos emeret, divenderet, aut qvoqvo modo sive istos haberet, sive alios ejus generis qvoscunqve, qvi Theologorum Lovanienssium indice non contineantur: qvem iccirco pro librariorum tabernis palam proponi jubet: conventus item occultos celebrare, de sacra scriptura disputare, aut verò eam interpretari, imagines ullas ad B. Virginis contemtum aut Sanctorum ludibrium depictas habere eodem interdicto interdicitur, pœna in viros capitis, in fœminas defossionis in terram, si ab errore resipiscant, sin pertinaces fuerint, exustionis, atqve utroqve casu publicationis bonorum proposita: in suspectos & multa ac gravia constituuntur, inqvisitoribus & eorum jurisdictioni data summa potestate, ut non plebeios tantum, sed etiam magistratus ad se in jus vocare & interposito jurejurando cogere possint, ut ad interrogata respondeant, compertaqve deferant: præmium etiam partis bonorum delatoribus propositum. Ita calumniis & vexationibus in omnes Belgii subditos, & eos simul, qvi magno numero negotiandi caussa illuc confluebant, fenestra aperta est: qvo factum, ut Angli ante omnes inde demigrandum sibi esse existimarent. Antverpiensis verò Senatus, cujus urbs libertate & immunitatibus in suscipiendam illam supra omnia orbis Christiani emporia magnitudinem excreverat, cum magno suo dispendio id futurum videret, inqvisitionis ac decreti severitatem deprecatus apud Mariam reginam, qvam Cæsar frater Belgio præfecerat, tandem pervicit, ut decretum licet Antverpiæ præcipuè caussa factum, donec de re tota ad Cæsarem referretur, interqviesceret. Itaqve Maria ipsa Augustam ea de caussa venit, & à Fratre ægrè tandem impetravit, ut decretum mitigaretur, & mutatis iis, qvæ ad exteros negotiatores spectant, inqvisitionis odiosum nomen prorsus aboleretur, manente qvod ad cætera edicto. *Thuani verba hactenus. Sleidanus*, l. 22. Idem fecerunt *Mediolanenses, Veneti, Meteran.* l. 2. Annal. Belg. *Wolffius* Memorab. Cent. 16. p. 621. & p. 932. *qvi ait*: ægro hoc qvidem tulit Pontifex; sed Carolus V. cogere illos noluit. Non diffitetur hoc *Laur. Surius* Comm. rer. gestar. p. 868. Observa in hoc Inqvisitionis officio *judicium*, & *modum* perversissimum. Ecqvæ proh dolor! inqvit *Ursinus l. c. præfat. §. 5. 4.* immanitas & furor in miseros mortales, à qvibus offensus modò non sis, sed & beneficia acceperis, mille modis sævire? eos frustillatim dilacerare, vivos igni cremare, etiam lentâ flammâ torrere, de patibulo suspendere, securi ferire,

Inqvisit. Hispan.

Digitized by Google

„ ferire, aqvis submergerere, canibus ferocisſimis, qvi ad macellum carnis
„ humanæ alantur, immisſis, lacerare, aliis oculos eruere, lingvas exſcindere,
„ manus amputare, vel tædis ardentibus uſtulare, ventre diſſecto viſcera e-
„ vellere, fœminis gravidis ventrem aperire, & infantem ex utero materno
Inqviſit. Hiſpan. defluentem mucronibus excipere, & in ignem projicere, *infantes alios à matrum uberibus avulſos & ad terram alliſos, aut aſſixos ſaxis perimere, vires periclitari in hoc facinore, ſi puerum medium uno ictu diſtrancare valeas? Et qvid non? Adeo ut Bartholomæus de las Caſas, Epiſcopus, Hiſpanus natione, teſtis oculatus, non auritus, de incredibili ſævitia ab Hiſpanis in Indiis exercitâ, dum qvindecim hominum milliones, hoc eſt, centies qvinqvagies centena hominum millia, intervallo qvadraginta annorum extinxere, terræq; tractum, qvinqvies Hiſpaniâ ipsâ majorem, incolis interfectis, vaſtarunt*, ſcripto *publico proditum reliqverit.* Prodiit libellus denuò 1664. Heidelbergæ cujus titulus: *Regionum Indicarum per Hiſpanos olim devaſtatarum deſcriptio.* Lege libellum lectu dignisſimum. De hoc authore hoc judicii habet *Angelus Maria Verricell. de Apoſtolicis miſſionibus* q. 182. tit. 13. ſect. 3. *Barthol. de las Caſas Epiſcopus Chiapenſis*, Indicæ gentis propugnator acerrimus, qvem hiſtorici & ſcriptores omnes, ſummis laudibus efferunt, præſertim *Davila* Hiſtor. Mexic. l. 1 c 97. Hieron. Benzo *hiſt. Indic.* l. 1. c. 16. *Cabrera in vita* Philip. II. l. 7. c. 8. *Boter. relat.* P. 4. l. 3. Solorzan. *de jure Indiar. l. 2. c. 1.* &c. Confer *Apolog. Belgar.* anno 1570. p. 20. *Thuan.* Tom. 1. præfat. qvi, ſatis edocti ſumus, *inqvit*, „ fertum, flammas, exilia, proſcriptiones irritaſſe potius, qvàm ſanaſſe morbum inhærentem. Qvo eum facit R. D. *Gerard Buſæmgus Suffragan. Patavin.* paulò pòſt in medium producendus.

§. CXXXIX. *Perverſum* certe *judicium* levi de cauſa, *vel* forſitan per calumniam &c. incarcerare, occidere, *vel* cauſas non cauſas allegare, ut bonis potiantur divitum. *Gentillet.* d. l. 21. *Joachimus Beringer* von der Hiſpaniſchen Inqviſition. Heimlichkeit. *Latherus de Cenſu* p. 326. Defendit tamen *Jacobus Simanca in Enchirid. judicum violat. relig. tit. 68.* Inqviſitionis viam *ſcribit Pezelius ap Latherum l. c.* qvæ optimo jure nomen inde ſortita eſt, in „ arculas, in ſcrinia, in loculos locupletum, in formam & ſinus virginum ac „ matronarum, in jugulos & in viſcera, in ſangvinem virorum, denique in „ animas & conſcientias omnium ſagacisſimo odore inqviritur atqve investigatur, veluti gravisſimò in Apologet. Belgæ conqveſti ſunt. Uſitatisſimum fuit, ſcribit *Pezel.* part. 3. Poſtill. Melanchr. ap. cit. *Lather.* p. 326. in Belgiis accuſari divites, qvod habeant libros Lutheranos, Bonis confiſcatis, Pars redit ad fiſcum, pars ad delatorem. Huc certè tendit *Martini V. Pontif.* deciſio, ut qvi nolunt Romanam ſedem pro capite agnoſcere, nec domicilia teneant,

neant, nec larem foveant, nec contractus ineant, nec negotiationes, & mercaturas exerceant, nec humanitatis solatia cum Christi fidelibus habeant. *Perversum judicium*, cùm sine discrimine libri damnantur. Qva de re conqveritur *M. Ant. de dominis lib. 7. c. 7. de Rep. Eccl. p 113.* b. Jam diu verò, *inqvit*, censura, & judicium librorum, totum ad nescio qvod tribunal Inqvisitionis, ac præsertim Romanæ, est redactum; in qvo abs qve discussione, nullâ petitâ, nullâ redditâ ratione, non auditis autoribus, ipsorum libri damnantur: non qvidem per regulas jam memoratas, sed ex humanis duntaxat Conciliis, ubi libros vident cum debita Christiana libertate Romanorum articulorum falsitates aperire, artes detegere, veritatem Catholicam ambitioni & avaritiæ Romanensium contrariam tradere. Ac ne fideles populi Papæ subjecti, oculos aperiant, puram discant veritatem, & suorum decipulas cognoscant magistrorum, libros maximè Catholicos & ex omni parte orthodoxos, hæreticos esse clamant, & ab eis avertunt lectores, qvos omnino cæcos esse volunt, ne possint dolos & artes perspicere, qvibus miseri populi ludificantur. Ego sanè qvod spectat ad hoc meum *De Rep. Eccl.* Opus, tam rigide tamqve severè Parisiis à pauculis Theologastris, Coloniæ à Papæ nescio qvibus parasitis, Romæ ab illo supremo Inqvisitionis officio hæresis damnatum, veris Ecclesiasticis regulis examinandum subjeci, & denuo ex animo libentissimè subjicio. Qvicqvid per hasce regulas in eo fallum, erroneum, distortum, ac in fide Catholica mutans inventum fuerit, id ego qvoqve damnabo, & me errasse sponte profitebor, erroremq; corrigam & emendabo. Dicentibus verò duntaxat ad modum oràculi, vel in genere librum esse hæreticum, vel illud ac illud dictum in specie esse hæresin, aut sapere hæresin, aut alia gravi censura notandum, non credam; nisi probent & ostendant per jam assignatas regulas, me in fide errasse. Aut si non has, sed alias velint seqvi regulas, has priùs infirment, & suas firment, rationabiliter enim convictus semper veras Ecclesiæ regulas seqvar. Novi tamen jam nostræ Romanæ curiæ morem, ut, ubi neqve scit, neqve potest respondere, stulta, imò impia & sacrilega orthodoxi libri damnatione suam insciticm, suumq; scelus obtegat. Profectò qvi qvemlibet, qvasi errantem objurgat, ait optime *Joannes Maxentius ad ep. Hormis. Bibl. SS. PP. T. 4.* nec instruit, qvid seqvatur, non benevolus doctor ostenditur, sed criminator invidus denotatur. Liberum & legitimum Concilium meos libros legitimè examinet, meq; audiat, nec dubito eos plene approbaturum. Hæc de damnandis libris, nunc de prohibendis. Et p. 115. b. Ego, inqvit, qvoad meos libros Deum immortalem testor, me vehementer cupere, ut si à recta veritatis via in ipsis deflexero, monear amicè & simul docear: sed qvi me docere, neqve scit, neqve potest, ab importunis

monitionibus prorsus abstineat *Lege, si lubet, sequentia.* Pergit mox: *Huc spectat illa tam exacta ac exquisita tot indicum librorum prohibitorum ac* „ *expurgatoriorum confectio,* nimirum ne in misera cæcitate tot næniarum
Inqvisit. Hispan. „ Romanarum in doctrina fidei jacentibus, lux ulla veritatis possit, ne per ri-
„ mulas qvidem angustas, oboriri. Spes & metus Papatum egregiè sustenet, sed cæcitas doctorum illum vel maxime tutum reddit. Hæc sola si „ tolleretur, nec à multis, sed à paucis doctioribus tamen & ingenio pollentibus, ac conscientia saniori præditis, brevi profectò Ecclesia subjugo gemens caput erigeret, & se in pristinam ac sibi debitam libertatem sua sponte vindicaret. Vis hæc ingens, nolo dicere Tyrannis in novis libris omnibus, si qvi, vel minimum qvid de veritate differunt supprimendis, veteribusq; sub prætextu expurgationis corrumpendis, mirum profectò „ qvod oculos multorum non aperiat, *satisq; significet arte, non veritate, vi non doctrina, dolis non argumentis Papatum & Papismum justentari* &c. Perversum etiam hoc judicium Inqvisitionis est, cùm secundum *Athanasium e-* „ *pist. ad solitariam vitam agentes* p. 466. Religionis sit, non cogere religionem, qvem vide, & *M. Ant. de Dom.* lib. 7. c. 8. multis *Gerhardum* Confess. Cath. lib. 1. P. 2. cap. 19. p 813. imprimis verò *Berneggeri Tub. Pac.* p. 90. Multò minùs, renuentes *occidendi*. Qvare vehementer *Sulpitius Severus* l. 2. H. E. fin. invehitur in *Ithacium* Episcopum Hispanum, qvòd autor fuerit cædis *Priscillhani* & seqvacium. Ogganniat, qvicqvid velit *Bellarminus* de Laicis c. 22. Bene scivit *Sulpitius* remedia ad corporaliter removendos hæreticos, qvando illis esset à Principibus petenda, rogando, non jubendo. Hoc pensi habens *Joseph. à Costa præfat. de procuranda Indorum salute*, sæpius inculcat, non vi, non armis esse apud Indos agendum, *& lib. 1. cap. 13.* ostendit, qvantum officiat violentia. *Vide M. Anton. de Dom.* l. c. p. 120. Hoc observare debuissent Domini Inqvisitores in Indiis, & sic non tam horrendè, uti paulò antè ex *Barthol. de la Casa* didicimus, sæviissent in miseros homines. Vide *Lipsium de Constant.* l. 2. c. 22. Qvam truculenter sævierint Inqvisitores in *Anglia, Scotia, Bohemia, Gallia, Helvetia, Germania, Westphalia*, Ducatu *Juliacensi* & vicinis regionibus, recenset *Ursinus* l. c. multis, ex qvo & hæc accipe: In *Belgium* inqvisitionem *Granvellanus*, & factio Pontificia, magno conatu „ invehere ausi sunt. Qvia tamen Inqvisitionis, vel saltem nomen nimis „ erat auditori formidolosum, illud emollire & pro nomine *Inqvisitionis*, „ mitius hoc *Visitationis* substituere, sed & pro flammis laqveos & pro rogis „ patibula adhibere placuit. Neqve verò lenior hæc summæ sævitiæ decipula fecit Hispanis satis, qvin apud Regem instare intempestivè, cumqve „ graviter urgere non desierint, donec interpellationibus continuis tandem impe-

„ impetrarent, ut Inqvisitio ista Hispanica (qvantumvis omnium aliarum
„ nationum judiciis adeo iniqva habita, ut ab omnibus rejiceretur) per edi-
„ cta regia in universo Belgio solenniter introduceretur, additis severissi-
„ mis comminationibus : Si qvi morem gerere & Catholicis assensum præ- *Inqvisit.*
„ bere renuerit, de eo Inqvisitoribus pro lubitu statuere, integrum fore, non *Hispan.*
„ tantum in illius fortunas & qvæ possideat, omnia sæviendo ; verum etiam
„ ad qvævis illum supplicia trahendo, ad securim, ad restim, ad ignem len-
„ tum, ad plenas flammas, ad aqvas, ad qvævis alia. Qvid fit? Margareta Par-
„ mensis Ducissa, Provinciarum Belgicarum Gubernatrix, postqvam multi-
„ tudo hominum infinita per Episcopos & novas sangvine scriptas leges, re-
„ ligionis causa, iis, qvos dixi, modis, gladio inqvam, furcis, flammâ, aqvis pe-
„ riisset ; fæminæ verò (eheu!) ex edicto solenni defoderentur vivæ, tandem
„ animadvertens, præcipuos ex Belgica nobilitate animosè & graviter se op-
„ ponere, itaqve voluntatum abalienationem haud abs re metuens, qvin va-
„ riis jam tum motibus exortis, rem aliâ viâ aggrediendam rata, ne ferro via à
„ Religiosis aperiatur, & Inqvisitionis edictorumqve impetus manu arma-
„ tâ retundatur, illis ad se Bruxellam evocatis, liberum Religionis exerciti-
„ um permittit, & antiqvationem Inqvisitionis promulgari curat. Albanus
„ gloriatus est, qvòd paucorum, sex, inqvam, annorum spatio, inter ipsos
„ Belgicos tumultus, iis, qvi in bellis perempti occubuerunt, exceptis, homi-
„ num innocentissimorum utriusqve sexus, plusqvam octodecim millia in
„ judicio publico, clanculum & palam, per exqvisita supplicia tormentaq;
„ carnificibus excruciandos, jugulandos, trucidandosqve tradiderit. *Spon-*
dan. 1550. n. 4. *Johannes Meursius* Histor. Belg. anno 1559. lib. 1. narrat : *Gvi-*
lielmum Auriacum rogasse eqvestris Ordinis proceres, & nonnullos è Senatu
Belgico, ut Hochstratam *convenirent : illic se, qvæ rei publicæ expedirent, indi-*
caturum. In discrimen summum adductum Belgium esse, & civile illi bellum
impendere ; se obstrictos sacramento ordinis sui, munerisqve ratione, ut provi-
derent, ne qvid detrimenti capiat : idqve in proclivi etiam, si remedia necessaria
adhibere tantum vellent : ante omnia Granvellani reprimenda esse consilia, ;
eorumqve, qvi hunc ducem sequerentur : qvibus unum hoc propositum videatur,
uti cædibus, relegationibusq;, & bonorum publicationibus item, Belgium univer-
sum perdant, qvæ si illi porrò agant, neq; ipsi obnitantur, eventurum, ut, qvibus
displiceant ista, ducem resistendi inveniant. Lege sequentia. Granvellanus mul-
tas turbas excitavit, inqvisitionem ursit. *Antverpia* graviter angebatur, ut
„ & *aliæ provinciæ*, sed hoc responsi accepere : nihil novi intentari ; ac de
„ inqvisitione hoc tenendum, ut illis tantum locis, qvibus usitatum foret,
„ ac recepto pridem more, haberetur ; & privatim Antverpienses tam ab ea,

Digitized by Google

qvam Episcopo, liberi essent. Qvod concilium Tridentinum attigerat, id non ultra valiturum, qvàm mox palam explicarent. Sed cum urbes etiam insisterent, voluerunt perstvadere; temere esse, qvod Brabanti de novitate

Inqvisit. Hispan. qvererentur: qvippe dudum inqvisitionem illic usitatam, & Pontifices Romanos inqvisitores generales jure, ac merito, qvovis tempore in hoc Belgio habuisse. Hoc responso magis omnes angi ubiqve; & inprimis, cum adversos comperirent, qvorum erat adjuvare, ideoqve nulli operæ aut pecuniæ, parci esse, ut arcana explorarent, qvin & famosos libellos, rythmos, carmina, qvæqve talia, passim spargere, & ad loca publica affigere; etiam Parmensi ipsi in manus tradere; qvo edicta, inqvisitionem, episcopos & Concilium Tridentinum inhibere animum induceret. Tum solerter eos, qvi muneribus publicis fungebantur, adhortari, meminissent sacramenti, qvo provinciis dixissent; neve, officii sui obliti, contra fidem patriamvé, qvid committerent; ac terrendis mentibus additæ. Ex his omnibus cum Respubl. in præcipiti, & mutatio impendere, videretur; Parmensis, animis tranqvillandis, ad diem 24. Martii anni 1566 edicit: qvando ab anno ejus seculi qvinqvagesimo in Brabantia nulla inqvisitio fuerit, ne nunc qvidem velle regem, ut illic esset; verum privilegia sua salva haberet, nec Concilio Tridentino, nisi qvantum ea ferrent, subjaceret. Ita læti rursum Belgæ. Sed cum Ordines Brabantini, paulo magis hoc edictum expendentes, ne qvis scrupulus superesset, acta à Parmensi peterent, regis nomine subsignata, qvibus caveretur ipsis, non deinceps ullam in provincia sua inqvisitionem fore; neve alium unqvam judicem de delictis qvibuscunqve, etiam hæreseos, præter solum secularem, cogniturum, tum edicta uti mitigare vellet: hæc respondet, cum proceribus aurei velleris ac præfectis provinciarum, se acturam. Moxqve egit de edictis mitigandis, integra religione & auctoritate regis, ad sedandos populi animos. Fama enim invaluerat, nobilitatem passim concitatam esse: qvippe ut sacrorum præsules, ob Episcopos constitutos, aliaq; reformata, æqve ac populus universus, indignari; ita ille pertimere, ne in nervum res erumperet; & in ipsam, ruri passim habitantem, ideoqve injuriæ expositam, saba qvoqve cuderetur. Ut timeret, minæ populi faciebant, precibus mixtæ, qvibus ille impellere istam satagebat, ut, qvemadmodum deberet, apud regem, non omnino gratiæ ejus nihil daturum, intercederet. Erago, cum prætextu vario aliqvoties convenissent; fœdus ictum, primò à paucis, mox compluribus, dum amicum qvisqve suum illuc trahit, subsignatum; adeoqve numerus auxit, ut postremò supra qvadringentos essent. Fœderis autem ista summa: Qvando homines peregrini, Deo, regi, ac Reip. inimici, qviqve unum istud agerent, ut ambitionem suam atqve avaritiam, sub prætextu

textu religionis asserendæ,& tranqvillitatis publicæ confirmandæ,regis,Belgarumqve impensa explere possent, apud Regem effeciſſent, ne edicta violenta, qvod pollicitus,mitigaret; dein tyrannicam inqviſitionem etiam imperasset,qvam mox Belgii omnis vastitas,populi oppressio,fidei qvoq; Christianæ extirpatio,regii nominis imminutio, incolarum planè intoleranda servitus,privilegiorum ereptio, summa deniqve Reipubl. perturbatio, secutura, ut præverterent ex officio malis istis, sacramento sese mutuo obstrinxisse,ne hanc Inqvisitionem, sub qvocunqve tandem nomine, unqvam admitterent. Nihil verò aut adversum honorem DEI, aut supremam regis sui potestatem, ordinumve,agitare; sed imprimis cum Rep. salva hæc velle, ac consilii hujus sui DEUM ipsum testem capere. Fœderis ejus,qvanqvam multi subscripsissent,magnum tamen secretum fuit, clamq; præstitutus dies, qvo Bruxellas,ad libellum offerendum convenirent. Libelli hujus summa extat p. 6. b. A. 1566. Cum nobilitas fœderata, pergit *Meursius*, hunc libellum oblatura,processisset,Barlaimontius ad Parmensem consternatam, ut erigeret,per contemptum lingva Gallica *Gueux* illos dictitabat; neq; esse qvod metueret. Hoc vocabulo nebulones ac mendici apud Gallos nominantur; & deinceps Protestantes ita vulgò nominati. Illi verò,cum de dicto hoc accepissent,non pudori sibi,dicunt,regis causa, patriæqve isto nomine nuncupari. Tum de collo numum aureum mox suspendunt, cujus in antica parte effigies Regis expressa erat; in postica,fidei signum, manus dnæ inter se junctæ, perq; mediam peram exertæ. Circumscriptum, *Regi ad peram usq; fidei*. Qvin è ligno parvas lances,mendicorum utensilia,pileis nectunt; & subcinericea veste se,familiamqve induunt. Plura apud laudatum *Meursium* legi possunt. In *Concilio* etiam *Tridentino* mentio Inqvisitionis turbas movet,de qvibus præstat audire *Spondanum*, qvi ad annum 1563. n. 53. Gravior autem,*inqvit*,intercessio extitit plurimorum Episcoporum,ac præcipuè Insubrum,& Neapolitanorum; cum audierunt in eodem capite excipi regna,in qvibus locũ haberet Inqvisitio;ut scilicet Episcoporũillorum regnorum causæ non ad Pontificem deferrentur, sed ab Inqvisitione judicarentur: clamantes illam exceptionem nunqvam in Congregatione fuisse propositam, ac propterea omnino tollendam. Fuerat autem illa à Legatis extra Congregationem inserta decreto, importunis flagitationibus oratorum Hispani & Lusitani. Commotiqve sunt præcipuè eò facto Insubres & Neapolitani,qvoniam non ita pridem contenderat Rex Philippus à Pontifice; ut Mediolani, sicut in Hispania, Jurisdictio Inqvisitionibus, ob periculum contagis vicinorum locorum, constitueretur, eiqve Præsul Hispanus præficeretur: & Neapolitani vererentur,si Insubribus jugum illud imponeretur,

Inqvisit. Hispan.

retur, ne ipsi id evitare possent, sicut ante aliqvot annos sub Carolo V. Imp. feciſſent. Qvare etsi Pontifex ad id concedendum inclinaret, nihilominus ob universalem ejus rei offensionem & timorem rebellionis Mediolanen-
Inqvisit. Hispan. sium, ab ea prosecutione cessatum fuerat. In Sessione verò Concilii adeò etiam contra prædictam additionem reclamatum est, ut necessarium fuerit eam expungere. *Hæc ille.* Qvam horrenda, spergit scribere *Ursinus loco supra dicto*, immanitatis nullo unqvam seculo audita exempla, qvæ solertia & astutia hominum, cum malitia conjuncta, excogitare potuit exqvisitissima, in viros & fœminas, etiam prægnantes; in senes, adolescentes, pueros, virgines, in conjuges & cœlibes, in doctos & indoctos; in nobiles & ignobiles; & in innocentissimos qvosvis alios à crudelissimis illis Maranis edita sunt? Qvam ab omni humanæ affectionis sensu hoc planè fuerit alienum, gravidas mulieres, humi distentis manibus simul atqve pedibus tabulato clavis affigere? ventre deinde aperto, fœtum extractum & discerptum in frustra, ori parentum alligare, ac patres fame diuturnâ ad propriæ sobolis carnes comedendum adigere? infantes bimulos & infra, in apertos matrum ventres includere, & in sangvine materno (horresco referens) suffocare? Viros pudendis seu virili membro (cui reverentia debebatur) alligatos, ad perticas extra domos in conspectum omnium, ut solent signa diversoriis, appendere? Ubi pudor? ubi rubor? &c Memorabile est, qvod refert ex *Nigrino Wolfius Centur. 16. Memorab. 1565.* evulgatâ in Belgo Inqvisitione Hispanicâ, ibidem cusas fuisse monetas insignitas armis Burgundiorum, cum inscriptione: FLAMMA FERROQVE. Truculentum etiam juxta & sangvinolentum fuit consilium reste *Innocent. Gentilet.* Exam. Concil. Trident. sess. 22. lib. 4. Hæreticos gladio & igne extingvendos esse, bonis in fiscum redactis. *Berneggerus* in Tuba Pacis p. 104. ostendit, hanc praxin pugnare cum proprietate veræ Ecclesiæ, cujus non sit *persequi*, sed *persecutionem pati*. Expendit porrò conjurationem *San Bartholomæanam* p. 106. Angliæ conjurationem *pulverariam* p. 111. Sangvinarias voces *Scioppii* in Protestantium vitam, fortunas & nominatim Electoris Saxoniæ, p. 129. 134. 135. Refellit etiam objectiones Pontificiorum; 1. Pacem religiosam vi esse extortam: 2. hæreticis non esse servandam fidem: 3. protestantes pacem violasse. Vide in hanc rem *Calovium* de Pace Religiosa. *Dorscheum* Antichrisi Theolog. & Haupt-Betheid. des Augspurgers. *Præficiuntur* huic Inqvisitioni, viri *austeri, & morum asperimæ formidabiles.* Hi omnes dicuntur, *delegati Papæ*, qvasi verò Pontifices sit, tales instituere inqvisitiones, ubi homines plectuntur. Ostendit *M. Ant. de Dominis*, hoc potius competere Magistratui Politico, Principibus & non presbè Pontifici. *Anastasius* Papa, *inqvit, lib. 6. de Rep. Eccl. cap. 5. p. 87. a.*

non

non iraſcitur contra Honorium & Arcadium, neqve conqveritur, qvod officium ſummorum Inqviſitorum uſurpaverint, in libris Eccleſiaſticis prohibendis. Imò laudat plurimum & in hoc ſummoperè lætatur, ita ſcribens ad Joannem Hieroſolymitanum, ep. 1. Illud qvoqve, qvod eveniſſe gaudio, tacere non potui, beatisſimorum Principum manaſſe reſponſa, qvibus unusqvisqve Deo ſerviens ab Origenis lectione revocetur; damnandumqve ſententiâ Principum, qvem actio rerum profana prodiderit. *Pluribus hoc deducit* ex antiqvitate & praxi ſacra *lib. 7. cap. 7 p. 105. ſqq.* Hæreſes, & Hæreticos cognoſcere, ac damnare Epiſcoporum eſſe, non ſolius Papæ, idem judicium etiam eſſe de cenſuris librorum. Qvi enim cenſere poteſt & debet vocem prolatam, ille etiam doctrinam ſcripto traditam poteſt ſub cenſurâ revocare, & hæreticos libros damnare. Utrumq; poteſt qvilibet Epiſcopus in ſuo diœceſi, deinde Concilium provinciale, Oecumenicum, uti patet ex Conciliis, qvæ adducit citatus autor, p. 113. & lib. 7. c. 8. qværit: Qvam, qvæſo, inqviſitores iſti habent autoritatem? unde? à qvo? qvorſum? *Delegatam*, inqviunt, *à Romano Pontifice* (alii etiam dicunt ordinariam.) Annon qvilibet Epiſcopus eſt ſui gregis paſtor jure divino inſtitutus? annon cujusq; paſtoris eſt, lupos cognoſcere, & eos à ſuo grege abigere? Si qvis eſt negligentior, habet circumvicinos Epiſcopos commonitores; habet ſuum clerum; habet metropolitanum; habet primatem, & etiam ultimò ipſum Patriarcham: Cur etiam ubi diligentisſimi & doctisſimi ſunt Epiſcopi, ſuos vult habere Papa Inqviſitores? Cur in alienam meſſem falcem ponit? Si hæreſes inſurgunt, Epiſcopi ſunt primi, qvi eas olfaciunt, Synodi provinciales diſcutiunt, ac ſi opus eſt, nationales & generales damnant. Principes verò exterminant. Hoc jam dicimus; *Inqviſitores alios præter Epiſcopos nullos per mille & ultra à Chriſto annos extitiſſe.* Qvid igitur hoc monſtri? ſed qvid mirum, qvod ex Papatu, monſtro horrendo, monſtra alia permulta gignantur? Prohibitionem ergo librorum ſub pœnis externis & corporalibus fieri debere à Principe Laico, affirmat, qvod & ratio ſvadet. Vis enim prohibitiva pendet à vi coactiva, hæc autem tota proprie eſt in ſolo civili magiſtratu, qvi ſolus gladium portat. Probat hoc iterum facto Conſtantini, ex *Socrat.* l. 1. c. 6. qvi interdixit lectione librorum Arii. *Illud* (habent verba decreti) *etiam mandamus, ut ſi qvis librum ab Ario compoſitum occultaſſe deprehenſus ſit, & eum non ſtatim in medium adductum igne combuſſerit, morte mulctetur. Nam mox ut comprehenſus fuerit, plectatur capite. DEus vos ſervet incolumes.* Neſtorii libros Concilium qvidem Epheſinum damnavit, ut habet *Liberatus* Breviar. c. 10. ſed *Theodoſius* lege prohibuit, ne qvis eos legere præſumeret. *Cod. Theodoſ.* 16. Tit. 5. de Hæreticis. l. 65. ſp. 187. Tom.

Inqviſit. Hiſpan.

6. edit. *Jacob Gothofredi* Lugdun. 1665. fol. ubi & notas vide. Mathematicorum superstitiosos libros *Honorius & Theodosius* cremandos lege data decernunt *Valentinianus & Martianus*. *Justinianus* Origenis libros proscripsit. *Baron.* Ann. 538. n. 31. Miror itaqve, concludit *M. Ant. de Dom.* l. 7. c. 8. p. 122. qvo pacto Christiani Principes permiserint, ut Romani Pontiff. Sanctum Inqvisitionis officium passim per Christianas provincias instituerint, & per id tremenda tribunalia erexerint. Habent carceres: habent tortu-ras: habent patibula: habent ignes: habent fasces & secures. Jam fraternos Inqvisitores facti sunt vel ipsis Principibus formidabiles. Hinc vires, hinc arma sumserunt, qvibus vim cuilibet inferrent, ne pro veritate, contra Rom. Curiæ tot falsitates & abusus intolerabiles mutire qvis audeat. Sic Papatus se jam ferro & igni, non scripturis, non argumentis tuetur. Jam Papæ nostro hæretici sunt, qvos ipse pronunciat pro sua libidine esse hæreticos, & consequenter illi ab eo igne & ferro tollendi. Qvia ignem & ferrum ipsi Papæ ejusq; inqvisitoribus Principes in manus posuerunt. Ille verò nullam ex qvatuor supra positis causis secutus, in vitas miserorum grassatur, solùm qvia ipsius ambitioni & avaritiæ ac veræ tyrannidi adversantur. Sed heu lachrymans dico, Principes ipsi tyrannidem hanc fovent & approbant, non in fidei gratiam, sed ut ipsis qvoq; liceat, in bona eorum, qvi hæresis, etiam falso, damnantur, si privati sint, ac in sceptra & diademata, si principes sint, grassari. *Verba recitavimus M. Anton. de Domin.* Displicet hic processus ipsis etiam *Pontificiis scriptoribus. Petrus Ximenius*, qvi de turbulentissimo atq; atrocissimo bello, qvod Patrum memoria contra Protestantes ad crudelitatē usq; religiosa Gallia, minus prospere gessit: Luimus, *inqvit*, hac in parte pœnas stultitiæ nostræ, qvod ita simus animati, ut dissidentes à nobis in religione ferre non possimus, nisi simul eos extinctos velimus, atqve extingvere etiam studeamus. Addimus deindè incendio oleum aliis ex causis, qvæ non minus virium habent, ad alendas has contentiones, qvamvis religionis causa tegantur. Orandus ergo summis precibus Deus, ut arma, qvæ ipse certe non excitavit, eripere aliqva ratione dignetur manibus imprudentium, ne dicam furentium, qvi regnum amplissimum, ac suam ipsorum patriam, pro qva sanguinem ipsi suum fundere debebant, implere parant civili sangvine, & aliis, ut dixi, sceleratis forte cupiditatibus per patriæ suorumq; ruinam indulgere non verentur. Vid. *Bernegg.* l. c. p. 137. Digna certè est epistola *Gerardi Buschragi Suffraganei Batavini* de hac re, qvæ integra typis excudatur, qvam etiā huc apponimus.

EXEM-

Digitized by Google

EXEMPLUM LITERARUM R. D. GERARDI BUSDRAGI IN EPISCOPATU BATAVINO SUFFRAGANEI.

AD ILLUSTRISSIMUM ET REVERENDISSIMUM D. D. Franciſcum Cardinalem Piſanum.

Inqviſit. Hiſp.

In qvibus agitur, QVA NAM RATIONE PRÆSERVARI POSSIT ITALIA, ne Lutheriſmo inficiatur.

ILLUSTRISSIME & Reverendiſsime D. D. obſervandiſsime ante aliqvot menſes in animo habui, ad illuſtriſsimam & Reverendiſsimam D. V. ſcribere de re graviſsima. Verum cum indies ſperaverim fore, ut res noſtræ inciperent melius habere, diſtuli, ne extra tempus adferrem moleſtiam ſolicitudinemqvè. Nunc cum perſpiciam paulatim imminui (mihi qvidem) ſpem alicujus boni, conſtitui meæ conſcientiæ ſatisfacere, aperire meam ſententiam liberè, relinqvere deinde veſtro arbitrio, numqvè ſcripſero, fuerint ſanctiſſimo Domino noſtro communicanda. Mihi non indigna videntur, qvæ ſuæ ſanctitati communicentur. Diù me torſi, mecum cogitando, & cum ſapientibus aliqvibus viris conferendo, qvæ nam poſſit ratio & via inveniri, qva noſtra ſaltem Italia præſervaretur, ne tota peſte Lutherana inficeretur. Vereor enim valdè ne hoc fiat, & qvidem citò niſi ſanctiſsimus D. N. ad remedium, qvod reverenter conſulam manum admoverit.

In primis, hæ noſtræ inveſtigationes ſive inqviſitiones, qvibus tam ſolicitè utimur, qvibvsqve tantoperè confidimus, mihi non videntur ſufficere ad extingvendas favillas, aut potius carbones, qvos indies videmus accendi ſeſeqve exerere, ſed tantum poſſe eos aliqvantulum ſupprimere ac veluti ſub cinere occultare, ita, ut, aliqva occaſione enata, ſint erupturi magnumqve incendium inflammaturi, multò majore rerum noſtrarum incommodo, & vaſtitate. Ego, qvod ad me attinet, cum in his inqviſitionibus judiciisq; diu multumqve verſatus fuerim tum in civitate ipſa Venetiarum, dum eſſem auditor Reverendiſsimi. D. Legati Apoſtolici, tum in hoc Batavino Gymnaſio utpote vicarius Inqviſitor & ſuffraganeus, (licet indignus) Illuſtriſsimæ & Reverendiſsimæ D. V. non puto, me vel unum præ manibus habuiſſe, (habui autem ferè innumerabiles) qvi verè abjecerit errorem, & factus ſit catholicus, ſed omnes finxerunt ſe abjeciſſe, ut nobis è manibus elaberentur, & rem ſuam agerent. Qvemadmodum etiam dubium non eſt omnes qvotqvot

Digitized by Google

fuerunt accusati, & contra qvos processimus, sive condemnati sive absoluti fuerint, omnes inqvam, cum omnibus eorum familiis atqve amicis factos fuisse nostros hostes capitalissimos, ut qvotidiè se pejus gesserint contra nos, modo vivis vocibus (aliqvantò tamen cautius qvam antea) Lutherismum serentes & nutrientes, modo sparsis libellis, ante omnia practicis intelligentiisqve habitis cum his, qvi in Germania degunt. Hoc qvidem agunt, qvi nondum ex Italia profugerunt. At qvi profugerunt & sunt ferè Octingenti (dedi operam, ut possem noviss numerum) inter qvos sunt nonnulli non indocti, neqvè impudentes viri, hi demum sunt, qvi multa destruunt, qvi nos inqvisitores probè exercent, penetrant enim clanculum in mediam Italiam modo ipsimet, modo sui emissarii, qvi libros & sermones spargunt & plus possunt una die inficere, qvam nos integro anno sanare & mundare cum inqvisitionibus & solicitudinibus nostris. An non clarè adparet nos istorum sedulitate atqve importunitate obrui atqve vinci? Nam qvotidie aliqvid novi sentitur, nunc in hac civitate, nunc in illa, Calabria nuper ferè tota tumultuata est.

Inqvisit. Hispan.

Qvemadmodum de Hispanis qvoqve narrant, qvod illic etiam sint tumultus hac in re, & qvod Carolus Q. Episcopo Toletano moriens dixerit, Lutheranos habere justam causam, saltem in articulo justificationis. Qvid hoc vult esse? totus Christianus orbis videtur contra nos commoveri. In summa, dico iterum, istis nostris inqvisitionibus parum, aut forte nihil proficimus ad summum, videmur tantillum mitigare, qvibus torqvemur dolores, & differre mortem (ut ita dicam) sed non sanamur, nihil certè minus, nisi fortè morbus fiat amplior & lævior.

Et qvod ad istas inqvisitiones attinet, pauca addam vestra summa humanitate fretus, qvæ apud alium non auderem, me scilicet in Canonico Jure, in quo sum à pueritiâ versatus, nullum unqvam reperisse titulum de inqvisitoribus & proinde opinari, qvod apud majores nostros minimè fuerunt in usu istæ inqvisitiones, qvas hoc tempore tanta solicitudine exercemus atqve urgemus. Sed tantum legi, imperatores aliqvos Tyrannos fidei Christianæ hostes, jussisse fieri persequutiones in Christianos, & eorũ sangvinem fundi. Sed qvod antiqvi Pontificies & Patres jusserint tales inqvisitiones fieri, & Sangvinem eorum fundi, qui essent Baptizati, & articulos fidei confiterentur (ut plane confitentur Lutherani, neqve est dubium) nunqvam memini me legisse, nec puto fuisse unqvam factum, neq; dici potest qvod olim nullæ fuerint hæreses: fuerunt enim diversis temporibus & qvidem gravissimæ, qvæ jugulum Christianismi petebant, imprimis Arrianorum illa, illa teterrima, qvæ negabat Christum esse consubstantialem Patri, & totum ferè orbem occuparat, defenditurq; nunc à Mahometanis ferro, atqve igne. Nunqvid autem

autem majores noſtri,ut illam extingverent, Sangvine Baptizatorum ſe polluerunt, ut nunc in papatu fit,aliquando etiam ob eſum carnium duntaxat? Qvare ſi in reliqvis rebus ſolemus ſemper provocare ad id, qvod patres & pontifices feciſſe legimus (& hæc eſt præcipua noſtra defenſio) cur in hac cauſa longè diverſum facimus,qvam illi fecerint? At fortasſis ferri poſſet, neq; eſſemus usq; adeo magna invidia aut odio digni ſi decem aut viginti, aut etiam paulo plures, ad terrorem aliorum, ut in ſeditione fit capite plexiſſemus, ſed horreſco referens,qvod à fide dignis audivi , intra 40. annorum ſpacium (nam tot anni ſunt , qvibus iſta papatus peſtis cæpit graſſari) plus qvam centum hominum millia,capitali ſupplicio ſummi Pontifices affici mandarunt in Hiſpania, in Gallia,in Belgio, in Anglia,in Germania , & in Italia,& tamen non modò,non expreſſam , aut debilitatam eam fuiſſe videmus,ſed magnopere confirmatam atq; auctam; ita , in ſumma, ut, ab hac crudelitate & laniena abſtinendum eſſe omnino cenſeam ; ob graviſſimas cauſas. Qvod ſi ſanctiſſimus Dominus noſter petierit,qva ergò ratione, & via mihi videretur procedendum, ne hæc peſtis poſſit in Italia invaleſcere, dicam paucis. Qvamdiu ea vigverit in Germania, qvamdiu durabunt hinc, & inde eadem commertia & familiaritates intimæ , qvæ hactenus fuerunt, fieri non poterit,ut Italia præſervetur, ne ipſa qvoq; eodem morbo graviſſimè laboret, qvicqvid nos cum noſtris inqviſitionibus moliemur, ſemper enim ſupervenient,inundabuntq;, inde novi morbi & novæ peſtes, qvibus ſanandis,aut extingvendis minimè pares eſſe potuerimus. *Inqviſit. Hiſpan.*

Sumamus exemplum à peſtilentia corporum,ſi ea ex Germania deſcendens aliqvot Italiæ civitates invaſiſſet,certæ tum civitates ipſas jam infectas, tum alias qvæ nondum eſſent infectæ, à tanto malo , à præſentiſſimo mortis periculo nunqvam poſſemus liberare, niſi confeſtim prohiberemus, ne qvis poſſet amplius è Germania ad nos tranſire ; qvod ni faceremus , fruſtra de nobis præſervandis laboraremus.

In ſumma,clara voce dico,aut ſanctiſſimus D. N. curet,ut neq; ullus Italus poſſit amplius, ulla ex cauſa,in Germaniam ingredi, neq; ullus Germanus in Italiam, aut certiſſime ſciat ſua ſanctitas, impoſſibile eſſe,ut poſſit Italia præſervari, ne propediem inficiatur & corrumpatur Lutheriſmo tota. Indè enim indè,ab eo fonte ſcatutiente dimanat,imò inundat peſtis, ut dicit ſcriptura,omne malum à Septentrione.

Certum eſt,qvod cum primum aliqvis Germanus in Italiam appulit, vix exutis ocreis incipit narrare, qva ratione reformaverint (ut ipſi dicunt) eorum Eccleſias, qvid de Papa,qvid de Miſſis,qvid de Purgatorio , deq; aliis controverſis articulis ſentiant , ſtatimq; proferunt è ſinu vel ex ſarcinis libros,

bros, & libellos, qvos libentissime donant, & vix dici potest, qvanta lætitiâ, & cupiditate talis melodia audiatur â nostris, & contrà si qvis Italus in Germaniam proficiscatur, statim ad illas Ecclesias, statim ad viros doctos, statim ad Bibliopolas accedit, & inde infectus rediens, doctorem & concionatorem deinde agit in sua familia, atq; inter suos amicos, & cum nos miseri Inqvisitores dies noctesq; simus solliciti, ne ulli libri Lutherani vendantur, neq; ulli sermones de talibus rebus serantur. (Qvia in eo tota res sita est, ne nostri catholici intelligant, qvid adversari dicant: Nam ubi intellexerint statim assentiuntur) ecce uno die sæpe 40. aut 50. Germani Italiam ingredientes, & hic atq; illic hospitantes, qvicqvid nos composuerimus, perturbant, & civitates inficiunt.

Inqvisit. Hispan.

Atq; id dolendum est, qvod qvemadmodum corporum pestis, propter caliditatem cœli Italici, multo vehementior est, & venenatio, qvàm ea, qvæ in Germania solet sævire, ita qvoq; Lutherismus, qvem dixi pestem papatus, si invaserit ingenia Italica, utpote calidiora & vivatiora, multo plus impetus & furoris habiturus est.

Cum meum hoc Consilium prudentibus nonnulis viris communicassem, ipsi plane consenserunt, non posse aliud efficacius remedium huic tanto malo adhiberi, imo nullum aliud posse. Sed ajebant, esse factu difficillimum, infinitum enim totius Italiæ incommodum futurum, si fine commerico & consvetudine Germanicæ nationis futura sit imo metuendum, ne Germani sumptis armis essent in Italiam irrupturi, si viderent se, (hanc præsertim ob causam) Italiæ consvetudine & commercio prohiberi. Alii mihi respondebant, cum imperium in ipsa Germania sit, non posse fieri (saltem ob publicorum negotiorum tractationem) ut tale commercium tollatur. Alii difficilius aliqvid addiderunt, nempè, non satis futurum si Germaniæ populi, Italiæ consvetudine prohiberentur. Nam Hispani, Galli, Flandri, Angli, Poloni, Ungariq;, & alii essent prohibendi. Cum enim hi qvoq; soleant in Germania versari, & Germani apud illos, hi saltem inficerent nobis Italiam, si non inficerent Germani. Alii alias difficultates mihi objecerunt, uno ore omnes dictitantes rem, qvam proposui, esse difficilimam atq; etiam impossibilem. Qvibus responsum dedi. Ergo difficilimum atq; etiam impossibile esse, ut Italia possit præservari: qvod est singlariter expendendum Illustriss. & Reverendiss. D. Cardinalis. Cum verò tanti intersit, hanc saltem eccellentissimam Provinciam Pontificatus sedem, esse à tanta calamitate præservatam, nulla qvantumvis magna commoda curanda esse censerem, dum provideri posset ne Apostolica sedes Romana cogeretur habere hostes, qvi pugionibus latera urgerent cum adhuc eminus oppugnetur.

Di-

Dixi meam sententiam, supplico Illustrissimæ & Reverendisimæ D. V. ut eam Sanctiss. D. N. significet, atq; una supplico, ne sinat has meas literas in multorum manus devenire, (ego hic paucissimis communicavi) ob multas qvidem causas, sed potissimum, qvia, si principes Italiæ olfecerint, non posse prohiberi, qvin Lutherismus Italiam qvoq; occuper, haud dubie sensim desituri essent favere nobis inqvisitoribus, sic enim videmus contingere, ut nemo sit solicitus ferre opem ægrotantibus, de qvorum salute desperatur. *Inqvisition. Hispan.*

Persvasum aliqvando habui, si potuissemus ab Exellentisimis Dominis Venetis obtinere, ut licuisset nobis capitalibus suppliciis Lutheranos adficere, igne scilicet, furcis, & ferro illos absumere, qvemadmodum alicubi fit, hanc futuram compendiariam ad extirpandas hæreses viam, & ursi ego qvidem, qvantum potui, qvo id nobis liceret, qvid non egi in ea re? Sed Domini Veneti assentiri nullo modo voluerunt, imo videntur mihi qvasi inviti nostras inqvisitiones licet incruentas, ferre. Certe non obscure indicant, se nullam nobis fidem habere. Nolunt enim, ut nos cum nostris notariis possimus ullos testes, saltem contra Laicos, in hac causa examinare, multo minus pronunciare ullam sententiam, nisi adjunctis nobis aliqvibus Senatoribus, ita ut pro jurisdictione Ecclesiastica conservanda, cogamur aliqvandò dextere illos decipere, & nostro modo processus instruere, aut clanculum dicta testium recipere. Sed ad rem, eram, inqvam, hujus Sententiæ, ut omnino necesse esset Lutheranos in manus Carnificum dare, si eorum pessem, extinctam vellemus; Sed cum in ista materia 20. Annis fuerim versatus, mutavi tandem sententiam, & planè video, nihil potuisse nobis contingere odiosius, nihil periculosius & damnosius, qvàm si in Luheranorum sangvine manus posuissemus. Bone Deus, qvantopere, fuso eorum Sangvine exacerbavissemus animos suorum consangvineorum, affinium & amicorum, si eos usq; adeo à nobis alienavimus atq; exacerbavimus levibus qvibusdam irrogatis pœnis? Deinde habemus ante oculos exemplum Galliarum, ubi plus sangvinis istorum fusum est, qvam uspiam alibi, & nihilominus plures sunt illic Lutherani, qvàm uspiam alibi. Qvid multis? audio ad septem millia eorum, ob hanc causam, exulare, annon multo plures credere debemus domi mansisse, & dissimulare? Absit, absit, ut de exercendis capitalibus supliciis cogitemus. Nam satis superq; magna odia & pericula nobis hactenus concitavimus. Ego fateor, me aliqva magna mala metuere! Nunc enim regnum Angliæ ad nostrorum adversariorum partes (Prohdolor) rediturum est, & vereor, ne Poloniæ qvoq; O qvam metuo ab illâ Poloniâ, idq; imprimis me territat,

qvod

qvod Serenissimi Ferd. Cæsaris animum valde esse exacerbatum credibile est: qvia cum sit usq; adeò de nobis bene meritus, tamen nondum à sede Apostolica Rom: agnitus est pro Imperatore, qvà in re fit illi injuria (ut mihi videtur) utinamq; Sanctiss: D. N. dextere ageret de concordia, & in summa eò saltem res nostras perduceret, ut qvemadmodum nos toleramus Græcos, neq; habemus eos pro hæreticis aut inimicis, neq; persequimur, tametsi ab Ecclesia Rom. in multis dissentiant, ita Lutherani qvoq; qvos videmus indies fieri potentiores, tolerarent nos neq; persequerentur ut inimicos, sed sinerent nos frui nostris beneficiis, atq; redditibus, tametsi ab eorum doctrina dissentiamus. Illustrissima & reverendissima D. V. boni consulat, qvod voluerim liberè meam sententiam aperire, Cui me ex animo reverenter commendo.

Inqvisit. Hispan.

Datum Paduæ die XV. Decembris
Anno M D LVIII.

Illustrissimæ & Reverendissimæ

D. V. Servitor.

Gerardus Busdragus Episcopus Argolicensis.

Mirum certe qvomodo hæc Epistola, omnium Pontificiorum oculos fugere hactenus potuerit, qvod *Sancta Inqvisitio*, *Magistri Sacri Palatii*, *Sacra Congregatio* obelo non notarint. Sed nos pergimus.

§. CXL. *Formam Inqvitionis Hispanicæ* institutam, & editam in Inferiori Hispania A. 1550. vide Tom 2. Memorab. *Wolff.* p. 617. Cent. *Quæstiones*, de qvibus Inqvisitores in Inferiori Germania Christianos examinant, subjunguntur num. 38. Ib. p. 619. *Sleidan.* l. 22. p. 202. b. T. 2. Praxin ipsam Inqvisitionum ostendit *Joachimus Ursinus* in sæpius citato libello, cui Tit: *Hispanicæ Inqvisitionis secretiora*, cujus maximam partem autor est *Reginaldus Gonsalvus Montanus, Hispanus*. *Cap.* 1. agit de origine Inqvisitionis, p. 11. *Cap.* 2. de ratione ab Inqvisitoribus in accersendis, aut etiam comprehendendis delatis observari solitâ *Cap.* 3. de bonorum sequestratione, seu sequestro, & confiscatione. *Cap.* 4. de multiplicibus vinctorum audientiis *Cap.* 5. de publicatione testium *Cap.* 6. de confutatione testium. *Cap.* 7. de sententia ad torturam & ejus exeqvutione *Cap.* 8. de aliis artibus inqvirendi, & oppugnandi vinctos, ut ea fateantur, qvæ Inqvisitores, scire expedit *Cap.* 9. de aliis, artibus secretioribus. *Cap.* 10. qvomodo cum captivis agatur, qvoad victum

victum & cætera vitæ ſubſidia. *Cap.* 11. de vinctorum in carceribus viſitatione *Cap.* 12. de actu fidei ſeu ſententiarum publicatione. *Cap.* 13. de multiplicibus interpretationibus ſententiarum. *Cap.* 14. de exemplis qvibusdam *Inqviſit. Hiſpan.* ſpecialibus, qvibus Inqviſitoriæ artes in ipſo porrò exercitio atq; dilucidius inſpiciuntur. *Cap.* 15. de piorum qvorundam martyrum Chriſti elogiis. *Cap.* 16. de terribili & plane Tyrannico ſpectaculo, ab Hiſpanica Inqviſitione in ſui Regis, aliorumq; procerum honorem, Valdolidi Hiſpaniarum, XII. Kal. circiter Junii A. 1558, exhibito *Cap.* 17. de prioribus articulis Inqviſitionis pertinentibus ad Clericos. *Cap.* 18. de articulis Bavaricæ Inqviſitionis, anno 1559. *Cap.* 19. de articulis Inqviſitionis Burdegalenſis, A. 1585. *Cap.* 20. de modo inqvirendi Hæreticos ad uſum Romanæ Curiæ. *Cap.* 21. de Articulis Inqviſitionis Belgicæ, A. 1568. *Cap.* 22. & ult. de qvæſtionibus religionis Chriſtianæ, in una Auſtriæ parte ab Inqviſitoribus A. 1559, Paſtoribus propoſitis. Qvæ praxis in Reformationibus *Auſtriæ, Bohemiæ, Sileſiæ, Moraviæ, Ungariæ,* patrum & noſtrâ memoriâ, hoc ſeculo obſervata, notum eſt. Dii meliora! Lege ſcripta, qvæ ſeorſim habentur ab anno 1624. Vide §. noſtrum 142. *Cluverii* Epitom. Hiſt. p. 667. Qvi: At Pontificiorum, *inqvit*, ſub hæc augeſcente XIX. hujus ſeculi Viennæ ſacratam diximus, Urbanus Papa confirmavit, „ impoſito ei *Conceptionis ſanctæ Mariæ* titulo. In Auſtria, Bohemia, Moravia, aliisq; locis, nihil non operæ cremandis libris, diſturbandis ſacris, „ exagitandis & pellendis renati Evangelii confeſſoribus impenditur. Subornati & in Gallica ſunt ſcriptores, qvi ſub nomine Hugonotorum libros „ de occidendo rege, recuperendâq; libertate, extruderent in publicum. Sed „ deprehensâ fraude, juſtas innocentibus pœnas dedere. *Et p. 681. Ferdinandus* II. Cæſar ſub zelo religionis fervens, eiq; acceptas ferens, qvas 12. „ hiſce annis freqventes habuit victorias, pergit imperare Evangelicis, ut abjecta, qvam ſacris literis conſanam putant, fide, Romanæ Eccleſiæ ſeqvantur autoritatem. Diverſum docentes tota Bohemia, Auſtria, Moravia, „ Glogovia, multis Sileſiæ principatibus, Stiria, Carinthia, Croatia, Juliaco, „ Clivia, Rhetia, expulit. Maximilianus Bavarus, reddita Cæſari, qvæ ſupra „ Oenum eſt, Auſtriâ, utroqve potitus Palatinatu ad Rhenum, exemplum „ Cæſaris imitatur. Nec mitior Hiſpanus, qvi Franckenthalum, eluſa Regis Britanni ſpe, dudum ſibi ſervat, ejectis purioris doctrinæ præconibus, „ Manheimum diruit, Juliacenſes, Rheticas, Weſtphalicas, qvas tenet, civitates, ad Romanenſium adigit ritum. Egra, Colmaria, Lindavia, Campodunum, Tremonia, Minda, Halberſtadium, Stada aliaq; paſſim oppida „ Germanorum, ſpoliantur â Cæſare religionis, â Luthero inſtauratæ, exercitio.

Digitized by Google

„ citio. Repetuntur jura Episcopalia, qvæ Principes aliqvot Augustanæ
„ addicti confessioni, integra penè seculo usurparunt, per ordinarios Eccle-
„ siarum Superintendentes. Inqvisitorum Conditiones ponit *Homobonus*
Inqvisit. Hispan. *de Bonis* has: 1. *probi sint* & integritate vitæ emineant. 2. *prudentiâ* clareant. 3. *scientiâ* polleant. Peculiares *obligationes* numerat, 1. Residere tenentur Inqvisitores in certo loco, ut ad se accedentibus facilis sit aditus, qvibus se mites præbeant, qvo nomen ipsum *Inqvisitionis*, in se terrificum benignitate commitigent. 2. super gregem vigilent, ut grex erudiatur; à pravis hæreticis custodiatur; libri prohibiti caveantur; inprimendi libri diligenter perlegantur. *Simanc.* Instit. Cathol. tit. 38. n. 10. Carceres visitent, ne ita duri & asperi sint, ut in iis homines perimantur; incarceratis confessarios concedant. 3. Limites potestatis non excedant. Cognoscant ergo tantùm de illis criminibus, qvæ manifestam sapiunt hæresin: Non condemnent aut absolvant, vel canonicam purgationem indicent sine Episcopo; Hæreticorum libros legendos non concedant. 4. Peritos convocent; tractent negotium Theologi, & Jurisperiti. 5. Secreta silentio tegant. Colligamus qvædam de *Inqvisitionibus* & *Inqvisitoribus* ex Constitutionibus Pontificum. I. Inqvisitores Hæreticæ pravitatis procedunt contra hæreticos, eorumqve fautores, & negotio Inqvisitionis se opponentes. *Innocent.* IV. Constit. 16. 19. II. Inqvisitores H. P. cogunt hæreticos eorumqve fautores ad fidem conversos, ut præstent cautionem. *Alexand. IV.* const. 14. III. Inqvisitores H. P. compellunt qvoscunq; Magistratus, & Officiales ad eorum sententias exeqvendas. *Alexand. IV. Const.* 17. IIII. Compellunt qvoscunq; ad sibi exhibendum scripturas ad Officium S. Inqvisitionis spectantes. *Alexand. IV.* Const. 18. V. Inqvisitores H. P. hæreticorum bona confiscata, distrahere, & pretium ad opus S. R. Eccl. conservare debent. Const. 21. *Alexand. IV.* VI. Possunt procedere in causis fidei contra qvoscunq;, etiam exemptos. *Alexand. IV.* Const. 22. *Pius IV.* Const. 51. *Paul. V.* Const. 26. VII. Inqvisitores H. P. Ordinum Prædicatorum, vel Minoritarum, non tenentur obedire prælatis suorum ordinum in Loncernentibus Officium S. Inqvisitionis. *Alexand. IV.* Const. 23. VIII. Illis in negotio fidei exeqvendo Prælati Ecclesiastici, & alii seculares favere, & assistere debent. *Alexand. IV.* Const. 15. IX. Inqvisitoribus H. P. corumq; Notariis, indulgentias concessit *Alexand. IV.* Constit. 16. Nos vobis, *inqvit*, verè pœnitentibus, & confessis, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, „ ejus auctoritate confisi, plenam concedimus veniam peccatorum. So-„ cii autem Ordini vestri fratribus & Notariis vestris, qvi una nobiscum

in

, in profecutione eujusmodi negotii laborabunt, & aliis, qvi ad impu-
, gnandũ hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum,
, vobis ex animo auxilium præſtiterint vel favorem, tres annos de injun-
, cta ſibi pœnitentia relaxamus. Et ſi qvi ex eis in profecutione hujuſ- *Inqviſit.*
, modi negotii forte deceſſerint, eis peccatorum omnium, de qvibus corde *Hiſpan.*
, contriti, ore confeſſi fuerint, plenam veniam indulgemus. X. Inqviſitores H. P. extrahunt hæreticos ab Eccleſiis, ad qvas confugerunt, nec ab Epiſcopis impediri poſſunt. *Johann. XXII.* Conſt. 1. XI. Eorum auctoritas circa proceſſum, & examen teſtium, obſervantiamq; legum editarum contra hæreticos. *Urbanus VI.* Conſt. 2. XII. Procedunt contra eos, qvi ad Turcas redierunt. *Gregor. XI* Contra maleficos. *Innocent. IIX.* Conſt. 1. contra teſtes falſos in cauſis fidei. *Leo X.* Conſt. 29. Contra qvoscunq; Regulares in cauſis hæreſis. *Clemens VII.* Conſt. 27. *Paul. V.* Conſt. 26. Limitat *Pius IV.* Conſt. 51. XIII. Inqviſitores impedientes, aut in cauſis Inqviſitionis ſe ingerentes, vel Laicos ad hæreſis criminis cognitionem admittentes, pœnas incurrunt, ſecundum Conſt. II. Julii III. p. 791. *Tom. 1. Bull. M.* adſcribamus ex ea pauca: *per hanc noſtram ſanctionem, ſive ſententiam & declarationem perpetuo duraturam (qvam auctoritate omnipotentis Dei, ac beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ac noſtra in ipſos non obtemperantes, qvacunq; illi præfulgeant dignitate, in his ſcriptis proferimus) communione fidelium & omnium Eccleſiaſticorum ſacramentorum perceptione privatos, ac maledictionis ac execrationis æterna vinculo ligatos, anathematiq; & majoris excommunicationis mucrone percuſſos, ita ut nemo unqvam in præmiſſis deliqvens, niſi à nobis & ſucceſſoribus noſtris canonice intrantibus, etiam prætextu qvarumcunq; facultatum, concеſſionum & gratiarum, etiam confeſſionalium nuncupatarum, etiam à nobis & dicta ſede hactenus emanatarum, vel imposterum emanandarum ſpecificam & expreſſam, ac alias qvam per verba generalia, de præſentibus noſtris literis mentionem non facientium præterqvam in mortis diſcrimine*, abſolvi poſſit. IVX. Inqviſitores H. P. non tenentur publicare dicta teſtium contra hæreticos &c. examinatorum alteri, qvàm Rom Pontifici, aut Inqviſitoribus almæ Urbis. *Pius IV.* Conſt. 40. 15. Libros hæreticos legere, & retinere poſſunt. *Pius IV.* Conſt. 82. 16 Inqviſitores H. P. mutuò ſe ab excommunicatione abſolvunt. *Urbanus IV.* Conſt. 8 17. Inqviſitoribus deferendi ſunt libri prohibiti *Gregor. XV.* Conſt. 40. 18. Inqviſitor ſummus conſtituitur à *Paulo* IV. Cardinalis Alexandrinus, qvi fuit poſtea *Pius V.* Ejusmodi officium nunqvam antea vel poſtea ulli collatum, qvod S. Pontifices ſibi reſervant. *Spondanus* A. 1557. n. 6.

§. CXLI. Inqviſitio hæc, cujus Comites *Reformationes*, *Proſcriptiones*, *Incarcerationes*, *Coactiones*, *Privationes*, & *Ablationes bonorum*, *honorum*, *librorum*, nondum ceſſat fatigare, emaciare, & conficere orthodoxos. Negant hoc contra qvotidianam Praxin *Walenburgii fratres Apoſtatæ*, ullam vim conſcientiis Proteſtantium factam, aut fieri, neq; perſecutione, aut laniena unqvam oppreſſos, ſed paternâ tantùm animadverſione, ad caulam Eccleſiæ Romanæ per ignes, & tormenta Inqviſitionis invitari. Hæc ſcilicet eſt praxis Chriſti, Apoſtolorum, boni Parentis, Paſtoris deglubere, non tondere! Cùm etiam *jus emigrationis* in confirmatione Pacis Religioſæ A. 1555, viderent multos naſſæ ſuæ præcludere, hoc egerunt, ut & hoc beneficium, ſive jus emigrationis ipſis adimeretur, auſu certe non tolerabili. Verba Receſſus ſic habent in Reichs-Abſchied p. 400. §. und nach dem ein Vergleichung der Religion und Glaubens-Sachen durch zierliche und gebührliche Wege geſucht werden ſoll/und aber ohne beſtändigen Frieden zu Chriſtlicher/freundlicher Vergleichung der Religion nicht wol zukommen: So haben wir auch der Churfürſten Räth/anſtatt der Churfürſten/erſcheinende Fürſten/Stände und der abweſenden Botſchafften und Geſandten/Geiſtliche und Weltliche/dieſen Friedenſtand/von gleichds Friedens wegen/das hochſchädlich Mißvertrauen im Reich aufzuheben/und dieſe löbliche Nation vor endlichen vorſtehenden Untergang zuverhüten/und damit man deſto ehe zu Chriſtlicher/freundlicher und endlicher Vergleichung der ſpaltigen Religion kommen möge/bewilligt ſolchen Frieden in allen abgeſchriebenen Artickeln/biß zu Chriſtlicher/freundlicher und endlicher Vergleichung der Religion und Glaubensſachen/ſtet/veſt und unverbrüchlich zu halten/und demſelben treulich nachzukommen. Wo dann ſolche Vergleichung durch die Wege des General Concilii/Nationalverſamlung/Colloqvien/oder Reichshandlungen nicht erfolgen würde/ſoll alsdann nichts deſto weniger dieſer Friedſtande in allen oberzehlten Puncten und Articuln bey kräfften/bis zu endlicher Vergleichung der Religion und Glaubensſachen/ſtehen und bleiben/und ſol alſo hiermit obberührter geſtalt/und ſonſt in alle andere Weg/ein beſtändiger/beharrlicher/unbedingter/für und für ewigwehrender Fried/aufgericht und beſchloſſen ſein und bleiben. Nach dem aber in vielen Frey-und Reichs-Städten die beyde Religionen/nehmlich unſre alte Religion und der Augſpurgiſchen Confeſſionverwandten Religion/ein zeithero im gang und gebrauch geweſen/ſo ſollen die hinfüro auch alſo bleiben/und in ſolchen Städten gehalten werden/auch dieſelben Frey-und Reichsſtätt Bürger und andere Einwohner/Geiſtliches und weltliches Stands/friedlich und ruhig/bey und neben einander wohnen/und kein Theil des andern Religion/Kirchenge-

Denegatio juris emigrat.

bräuch

bräuch oder Ceremonien abzuthun / oder ihn darvon zutringen / unterſtehen / ſondern ieder Theil den andern / laut dieſes Friedens / bey ſolcher ſeiner Religion / Glauben / Kirchen-gebräuchen / Ordnungen und Ceremonien / auch ſeinen Haab und Gütern / und allen andern / wie hie oben beyder Religion Reichsſtands halben verordnet und geſetzt worden / rühmlich und friedlich bleiben laſſen. Subjungitur mox Cæſarea confirmatio. Solchs und iedes / ſo obgeſchrieben / und in einem ieden Artickel namhafftig gemacht / und die Keyſerliche Mayeſtat und uns anrühret / ſollen und wollen Ihr Liebd und Keyſerliche Mayeſtat und Wir bey ihren Kayſerlichen und unſern Königlichen Würden und Worten für uns und unſer Nachkommen / ſtet / veſt / unverbrüchlich und auffrichtighaltē und vollnzthē / dem ſtarck und unweigerlich nachkommen und geleben / und darüber itz oder künfftiglich weder auß vollkommenheit / oder unter einigem andern ſchein / wie die Nahmen haben möcht / nit fürnehmen / handeln / oder außgehen laſſen / noch iemand ander von ihrer Liebd und Käſerlichen Mayeſtet und unſert wegen zuthun geſtatten. Appello veſtras conſcientias, Domini inqviſitores, & reformatores, nonne proximis annis innumeros orthodoxos, hoc beneficio, & jure privâſtis, incarcerâſtis, qvi parati erant, omnia ſua relinqvere, & ſcipione ſumto, iter ſuſcipere, atq; ad ſuos migrare ſocios Confeſſionis. Diſplicet indulgentia hæc Cæſarea *Erneſto de Euſebiis*, qvi cenſuram ſuam non ſatis excoctam, protrudere haut veretur. Per pacem religionis (*nugatur*) ſubditis imponi neceſſitatem, aut hæreſeos amplectendæ, aut injuſtæ emigrationis. *Ut enim emigratio Catholicis inter Catholicos eſt illecebra Apoſtaſiæ propter amicam carni novi Evangelii libertatem, ita iisdem inter hæreticos eſt lex exilii, ipſis hæreticis remora converſionis. Innumeros hiſce præſertim annis ad Catholicos tranſituros fuiſſe, ſi illis Catholicum Principem retinere, aut ſub Acatholico fidem in Patria profiteri liceret &c.* Cui injectioni reſpondet *D. Dorſcheus* ſect. 4. qv. 4. p. 37. Antichriſ. Theolog. I. Proteſtantes in tranſactione & pacificatione religioſa communiter fuiſſe in ea ſententia, *beneficium ſive facultatem emigrandi* ſubditis in regionibus conceſſam, ubi publicè ea, qvæ ipſis placet religio non colitur, *eſſe voluntatis, non neceſſitatis.* 1.) qvia formula pacificationis utitur dictione wolten / qvæ non ſignificat neceſſitatem aliqvam coactivam. 2. qvia libertas finis diſponentium convenientior eſt, propter verba pacis: Der Stände und Unterthanen Gemüther in ruhe und Vertrauen gegeneinander zuſtellen. Item: Daß die Ständ und Unterthanen ſich gewiſſer und beſtändiger Sicherheit gegeneinander zuverſehen. 3.) qvia libertas manſionis cum privata conſcientiæ libertate conjuncta communi jure non eſt prohibita

Denegatio juris emigrationis.

4. qvia

4.) qvia idem beneficium Judæis conceditur. 5.) qvia necesitatem emigrationis subditis Pontificiæreligionis impositam ipse Carolus V improbavit A. 530. §. Item etliche Obrigkeiten. II. probat, Libertatem illam emigrandi non esse illecebram apostosiæ datam, sed acceptam, Libertas enim illa, absolutè loqvendo, in remedium conscientiarum anxiarum tendit, & qverelis de tormentis impositis anxiis & scrupulosis conscientiis obviam ire satagit. Qvod abutuntur nonnulli illa libertate & emigrant ad ejus religionis liberum exercitium, qvæ corrumpendis animabus ansam præbet, ad abutentium vitium, non libertatis ipsius scopum pertinet. III. Carni novi Evangelii libertatem amicam esse, calumnia est. Sub servitute Papali carnis tyrannis & luxuriosa effusio longè amplior est, ut alibi à nobis demonstratum est, qvam sub novo, qvod Ernestus vocat, Evangelio. Et qvi ad nos transiverunt emigrationis necessitate compulsi testari possunt, qvanta apud nos carnis pabula repererint. Qvid igitur attinet, in tractatione sanctissimi negotii calumniari? IV. Possemus jure meritò; qveri de tyrannide adversus perplexas suspirantesq; conscientias ex adversa parte usurpata, qva neqve emigrationem, inter ultima solatia apprehensam è miseris subditis, concesserunt, qvi tamen pacis formulæ subscribserunt, Sed hoc ad abusus referimus, nec ob id pacis formulæ succensemus. V. Si pauci in Ernestinis partibus sunt Abrahami, qvibus pro veritate omnia derelinqvere gloria sit, sibi illæ partes adscribant, qvod tantos heroas efficiant, qvi glebæ, qvàm DEO fortius ad hæreant. Nos Abrahamos multos & illustres enumerare possumus, qvos gratiæ divinæ commendamus, & ad jura sua ad mitti innocenter depulsos optamus. Illi sanè tot majorum meritis, tot propriis inclyti, cum exire jussi essent, opulentibus possesionibus cesserunt, ut Deo suam conservarent fidem integram & mundanorum neglectum publicè profiterentur. Integrum Alphabetum eorum jam ante aliqvot annos editum est. *Hactenus Horstbeus.* Qvi volet, adjungat reliqva, lectu sanè minimè indigna. Conferatur *Limn.* lib. 1. cap. 13. n. 61. Iq. Jurmo. Publ. ut & *Friderici Alberti Mauli* Tractat. de Pace Religiosa. 12.

Denegat. juris emigration.

§. CXLII *a.* Reformationis actitata ab anno 1620. obvia prostant omnibus. Lege *Caroli Caraffæ Episcopi Aversani, Nuntii per Germaniam,* Germaniam Reitautam, videbis qvora zelo reformationis negotium ne tractatum sit In *Germania* in *Carnèda* in *Stiria*, *Corinthia*, p. 139. 176. 192. 287, 301. edit Colon. in *Bohemia* p 296. 333. in *Austria inferiori* p. 320. *Palatinat. superior.* p. 118. 340 345. in *Austria superir.* p. 339. Præhabita matura deliberatione (*scribit Caraff. de reformat. Bohem*) cui interfuit, magno animo omnes etiam ipsos Barones ad Catholicam Religionem assumendam Cæsar) Com-

compellere decrevit, ita ut ordinatis certis terminis, omnes aut gratis migrarent è regno, aut fidei Catholicæ nomen darent. De reformatione in *Stiria & Corinthia p. 192. scribit*: Cæsar Legatis suis Gretzii relictis, serio imperavit, ut diligentissimè, ac promtissimè manum tam sancto operi auxiliatricem præstarent. & qvia tam in illis partibus, qvam ferè in universa Germania plus seculari potestate propter violentiam, & potentiam hæreticorum, etiam in Religionis negotio defertur, ipse Cæsar, qvi alias, dum adhuc Archiducis tantum titulo illis ditionibus imperaret, evulsâ hæresi Catholicam religionem plandata vetat suosq; subditos ad suscipiendam religionem armata manu adegerat; etiam; modo irrepentes hæreticos, ac præcipuè in nobilium Dynastarum ac Baronum regionibus apud qvos Episcopi minus audiebantur, profligare debuit. Puncta à Cæsare certa prescripta sunt. &c. De reformatione in *Unagaria p. 193.* Reformatio Religionis *inqvit*, hisce armis eum in Ungaria felicitatis cursum qvem in aliis provinciis tenere non potuit; nam concesso libertatis Religionis promissionibus, ac diplomatibus regiis roborata perfringi non potuit. Neq; n. Ungaria armis redacta, sed incolarum consensu, doctam Religionis libertatem præferentium, ad obsequivum Regis accessit. Qvoniam ferè singulis annis â. 1619. usqve ad præsentem Ungaria ipsa â Gabrielis Bethlemi armis subacta fuit. ibiq; tanta persecutionis procella Ecclesiasticos ac Catholicam religionem pressit; ut qvamplures sacerdotes, vel gladiis, ac tormentis vel fame, & frigore in montibus interierint &c. Inter tot & tantas Religionis clades divina bonitas supra omnem spem humanam magna suppeditavit auxilia, qvibus religio Catholica sublevata in regno fuit. Nam inprimis magnorum virorum facta est ad Catholicam fidem accessio, in qvorum amplissimis Dominiis sacerdotes Catholici collocati fuerunt, ex pulsis hæresium seminatoribus, adeo ut solus Comes Georgius Zerin in locum plusqvam 20. Hæreticorum prædicantium Catholicos collocarit. Similiter Nicolaus Forgach, Comes Georgius Erdeodii, tota familia Jakosith, Andreas Balassa & complures aliis ex primis Comitum, & Baronum familiis ad Catholicismum redactis, suas partes strenuè præstitere. Deinde effectum est, ut omnia majora officia & regni Magistratus administrarentur per Catholicos, qvi & ipsi Religionis rem potenter promoverunt &c. *Decreta, Diplomata & privilegia qvæ in favorem Religionis Catholicæ & Catholicorum in Germania, emanarunt ab anno 1620* ex Cancellaria aulica Imperiali, nec non ex Cancellariis Regnã usq; ad a. 1629. Ungariæ & Bohemiæ, Archiducatus Austriæ, Stiriæ, Corinthiæ, Carniolæ & aliarũ provincianam qvæ sunt hereditariæ Domus Austriacæ & ex Cãcellaria Carmeræ Aulicæ &c. subjuncta vides Germanicæ restruratæ Caraffæ

Reformatione.

unde

Unde qvædam petenda Ferdinand. II. *Declaratio* primi gravaminis Statuum Imperii in materia religionis in favorem Catholicorum. Copia mandati Cæsaris Hamburgi civitati, ut Catholicos in exercitio suo non impediant.

Reformation. *p. 52.* copia literarum S.C. M: ad Electorem Saxon. ne ob narratas causas postulationi Magdeburgensium consentiat *p. 28.* Inhibitio ad Magdeburg. ut à postulatione abstineant 11. Febr. 1628. *p. 34.* Enumeratio negotiorum sub Imperatore Ferdinando. II. in puncto reformationis ab anno 1620. ad 1629. *p. 48.* Fundatio Collegii Jaurinensis. *p. 51.* Collegii Posonienſis *p. 56.* Tyrnavienſis *p. 60.* mandatum P. C M. ut Jesuitæ Pragæ restituantur & in Moraviam reducantur p. 62. s. Decretum ferdin. II. pro ejiciendis Lutheran. & Calvinian. è Bohemia *p. 67.* P. C. M. statuit civitatem Thabor reformand. *p. 71.* s. à pagis prædicantes ejiciendos hæreticos *p. 75.* S. C.M. statutum in omnibus civitatibus hæreditariis Bohem. nullus in civem a Catholicis recipiatur *p. 77.* s è Moraria predicantes ejiciend. *p. 79.* Determinatio Ferdin. II. ne ulli, absq; anteacta Confessione, & communione nubere concedant Præsidentes in Bohemia, multo minus promoveant p. 80. pupilli de suis tutoribus accipiendi *p. 81.* Consultatio qvâ opus Reformationis institui possit. *p. 86.* Ferdinandi II determinatio, qvomodo opus Reformat. instituendum & peragendum. I. eligantur Doctissimi viri, idoneum Secretarium eligant. 3. tardos & duros ad conversionem admon. 4. in unaqvaq; Parochia duo instructores relinqvantur. 5. reformatio incipienda à civitate Praga, continuanda per totum regnum 6. singulis mensibus fiant relationes per instructores, de Reformatione & mittantur ad Cancellariam Bohem. 7. Contra reformationi resistentes, milites mittantur. 8. Nobilibus prædicantes alunt fiat inhibitio sub amissione Ecclesiarum deinde sub certa privatione alicujus partis, aut omnium bonorum. si nondum obedierint fiat insinuatio. 9. Hæreticis, qvi ad fidem convertuntur, etsi sint rebelles, indulgendum. 10. Catholici Domini ut cogant subditos ad educandos Filios in fide Catholica. 11. Officiales sectarii removendi 12 in Bohemia. vell 1.2. sint Episcopi. *p. 94.* Mandatum Ferdinand. II. ut in reformatione ita procedatur cum Dominis, qvam cum subditis in Bohemia. *p. 95.* Mandat. Cæsar. Dominorum & Eqvitum. *p. 96.* Diploma Cæsar. ubi præcipitur nobilibus Bohemiæ ut infra 6 mensas Catholicam religionem suscipiant, aut exeant & bona vendant. *p. 101.* prorogatio temporis p. 103. S. C. M. præcepta ut in Moravia Proceres, eqvites, ac subditi non Catholici intra 6. menses ad fidem Catholicam convertantur, recusantes emigrent, & bona vendant. Item, ut prædicantes ejiciant, & fructus juris Patronatus Catholicis Parochis distribuant, *p. 109.* Luther-

ran

rani tam nobiles,& Equites, qvam cives,& ruſtici per Commiſſarios citandi. *p. 112.* Mandatum Ferdin. II. pro reformatione in Bohemia. *p. 116.* Determinatio Ferdin. II. denuo monendos eſſe pertinaces ad converſionem *p. 117.* pertinaces eſſe citandos *p. 130.* deſtructio Commiſſariorum pro reformatione Religionis, in Principatu Carinthiæ. *p. 152.* Inſtructio pro Reformatione in Archiducatu Auſtriæ ſupra Onaſum. Ferdin. II. Mandatum contra prædicantes, & illorum fautores in Archiducatu Auſtriæ infra Onaſum p. 161. Ferdin. II. mandatum, ut in Parochiis, ejectis Prædicantibus, ſacerdotes fideliter inſtituantur. *p. 162.* Ferdin. II. Rackerſpurgenſibus, ne ſectarios Prædicantes ita irrepere ſinant p. 163. Ferdin. II. Conſiliariis à ſecretis Grecii ob ex pellondas è Carinthia certos Lutheranos &c. *Reformation.*

§. CXLII. b. Deniq; *Bulla Cœnæ Domini*, anathemata vibrans in qvoscunq; hæreticos, violentiæ Papalis non exile ſuggerit ſpecimen. Editaca eſt ab *Urbano V. Conſtit. I. Tom. I. Bullar. M. Cherubini* p. 282. & qvidemin omnes *piratas curſarios*, & *latrunculos marinos*, & omnes *fautores*, receptatores, & defenſores eorum, & inſuper in omnes illos, qvi in terris ſuis *nova pedagia* imponunt; Ac etiam in illos, qvi *equos, arma, ferrum, lignamina*, vel alia prohibita *deferunt Saracenis*, qvibus Chriſtianos impugnant. Præterea in omnes illos, *qvi* ad ſedem Apoſtolicam venientes, vel recedentes ab ea, nec non illos, *qvi* juriſdictionem ordinariam, vel delegatam aliqvam non habentes, eos, *qvi* in Romana Curia morantur temeritate propriâ capere, detinere, vel ſpoliare aut ex propoſito deliberato vulnerare atrociter, vel interficere præſumunt, & qvi victualia, vel alia bona, ad uſum Romanæ curiæ neceſſaria, impediunt ne ad ſedem prædictam deferantur & qvi talia fieri faciunt ſive mandant, ac alios, qvi ſcienter eis favent, vel receptant, aut defendunt, cujuscunq; fuerint ordinis, præeminentiæ & conditionis, ac ſtatus, etiamſi Pontificali, vel qvavis alia Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate. Et in illos qvi per ſe, vel alium ſeu alias qvascunq; perſonas, Eccleſiaſticas, & ſeculares, ad eandem curiam ſuperiorum, cauſis & negotiis recurrentes, illaq; in Romana Curia proſeqventes, vel Procuratores, geſtores, advocatos, promotores ipſorum, ſeu etiam Auditores, vel Judices, qvi ſupra dictis cauſis vel negotiis deputanturl, vel de eadem Romana curia recedentes, occaſione cauſarum vel negotiorum hujusmodi verberent, mutilent, vel occidant, vel bonis ſpolient eorundem, cujuscunq; præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis aut ſtatus fuerint, etiam ſi Pontificali vel qvavis alia præfulgeant dignitate, vel eorum aliqvid committentes; Item in omnes illos, qvi per ſe *An Bulla Cœnæ Domini.*

vel alium seu alios, directè subqvocunq; titulo vel colore, civitates, castra, villas ac loca & jura qvælibet alia ipsius Ecclesiæ Romanæ, vel aliqva seu aliqvas eorum, aut ipsorum vel aliqvorum; seu alicujus ipsorum partem, videlicet Comitatum & Civitatem Avenionem. & ejus territorium ad ipsam Ecclesiam pertinentem, & scienter occupant, vel detinent, occupata, excommuuicationis & anathematizationis sententiæ in certis anni solemnitatibus promulgatæ fuerunt, prout in nostris & ipsorum prædecessorum literis plenius continetur. *Hactenus ille. Toletus Instruct. Sacerdot.* p. 1009. putat, incepisse tempore *Martini V.* in Concil. Constant. A. 1420. Sed constitutio allegata, edita Anno 1364. aliud docet. Publicata hæc Bulla est à *Julio II* Constit. 25. A. 1511. p. 516. T. 1. Bullar. Ma In qva excommunicantur hæretici, & eorum fautores, Lutheranorum nondum facta mentione; excommunicantur *piratæ, falsificatores literarum Apostolicarum, arma deferentes ad hostes Christianorum, impedientes* victualium delationem in urbem, *Prælatos, Romipetas, offendentes* &c. *Leo X.* A. 1521. 5 Kal. April. hanc Bullam publicavit, qvam typis exscribi fecit *Lutherus* Tom. 2. Jen. German. p. 44. additis glossis. & explicatione *Psalmi X,* qvæ omnino legenda. Publicata denuò hæc Bulla est Anno 1536. à *Paulo III.* Constitut. 10. *Tom. I. Bullarii Magni Cherubini* pag. 714. 6. Ubi *Martinus Lutherus,* & sequaces qvoq; excommunicantur. Iterum publicatur Anno 1583. à *Gregorio XIII.* Constitut. 81. *à Paulo V.* anno 1610. *Tom. III. Bullar.* M. p. 248. b. Ubi ampliatur excommunicatio hæreticorum. Sic enim leguntur verba Bullæ: *Excommunicamus & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, auctoritate qvoq; Beatorum Apostolorum Petri & Pauli ac nostrâ, qvoscunq; Lusitas, Wichlephitas, Lutheranos, Zvvinglianos, Calvinistas, Ugonottos, Anabaptistas, Trinitarios, & à Christiana fide apostatas, hos omnes & singulos alios hæreticos qvocunq; nomine censeantur, & cujuscunq; sectæ existant, ac eis credentes, eorumq; receptatores, fautores & generaliter qvoslibet illorum defensores, ac eorundem libros hæresin continentes vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra & sedis Apostolicæ scienter legentes aut retinentes, imprimentes seu qvomodolibet defendentes ex qvavis causa publicè vel occultè, qvorumcunq; ingenio vel colore, nec non Schismaticos & eos, qvi se à nostra & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia* pertinaciter subtrahunt vel recedunt. *Innocentius X.* hanc Bullam publicari, & affigi fecit valvis in acie *Campi Floræ,* & in aliis locis solitis & consvetis. Anno 1652. 654. Vide *Maiolum* Conclave p. 188. sq. Hanc bullam multis explicat *Toletus* ad *calcem Instruct. Sacerdot.* in explicat. Casuum reservatorum, qvem adi. Prolixus

Bulla Cœna Domini.

etiam

etiam hic est *Valer. Reginaldus* Burgund. Societ. Jesu. lib. 9. Fori Pœnitentiarii, qvem consule, si lubet. Item *Henriqvez* summ. Theolog. Moral. lib. 7. c. 29. §. 3. c. 13. §. 1. l. 6. c. 16. §. 2 l. 7. c. 13. l. 6. c. 16. 14. §. 7. *Tolet.* d. l. *Busenbaum* Medull. Theolog. Moral. l. 7. cap. 2. artic. 5. *Vidal.* Oper. Moral. p. 52. 65. *Augustin. Barbos.* Repertor. V. *bulla.* Bullam Cœnæ non esse receptam in *Gallia*, ostendit *Petrus de Marca* Tom. 1. Concord. Sacerd. & Imper. l. 3. c. 10. §. 1. p. 176. Non in *Anglia, Germania, Gallia* voces *Elig. Bassæus* Flor. Theolog. tit. hæresis §. 16. *Casus*, inqvam, *reservati*, qvales enumerantur in prædicta bulla, à qvibus Episcopi absolvere haut possunt, ad Pontificem spectant. Is qvotannis *Die Viridium* accensâ & dejectâ candelâ fulmen excommunicationis vibratin eos, qvi crimina in bulâ enumerata commisere, & à qvibus ab Episcopis absolvi non poterant. Ab aliis peccatis, qvæ minora iis videntur, qvalia sunt *homicidia*, *incestus*, *magia* &c. Episcopi absolvere possunt, non enim veniunt in censum prænumeratorum delictorum. Vide *Luther.* Tom. 1. Jen. Germ. An der Christlichen Adel deutscher Nation / Anno 1520. p. 299. b. *Ubi inqvit:* Daß auch abgethan werden die Casus reservati / die behalten Fälle / damit nicht allein viel Geld von den Leuten geschunden wird / sondern viel armer Gewissen von den Wütrichen Tyrannen verstricket und verwirret / zu unträglichen Schaden ihres Glaubens zu Gott / sonderlich die lächerlichen kindischen Fälle / die sie auffblasen mit der Bulla cœnæ Domini, die nicht würdig sind / daß man es täglich Sünde nennen solt / schweig denn / so grosse Fälle / die der Bapst mit keinen Ablaß nachlesset / als da sind / so jemand verhindert einen Pilgrim gen Rom / oder brecht den Türcken wehre oder felscht des Bapsts Briefe. Sie narrn uns mit groben / tollen unbehenden stücken. Sodoma und Gomarra / und alle Sünd / die wider Gottes Gebot geschehen mügen / sind Casus reservati, Aber was Gott nie geboten hat / und sie selbst erdacht haben / daß müssen Casus reservati seyn / Nur daß man niemand hindere Geld gen Rom zu bringen / daß sie für den Türcken sicher in Wohllust leben / und mit ihren losen unnützen Bullen und Brieffen / die Welt in ihrer Tyranney behalten. Vide qvoq; *Molinæi Novitatem Papismi* cap. 5. 7. Controvers. de Potest. Eccles. p. 807. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, qvando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qva de occultis criminibus sermo est anno 1629. 18. jul. in congreg Sacra Emin. Cardinalium visa & tolerata est. Vid. Decret. Alex. VII. 1665. 24. Septembr. *Sanctissimus Dominus N. audivit* &c. ap. *Alozan Flor.* p. 782.

Bulla Cœnæ Domini.

§. CXLIII. Seqvitur jam *Nervus IV.* rerum gerendarum, *Licentia*,

, Papam personam publicam, & sit subjectum veritatis & scientiæ: Et sic
, Papa erit duplex homo in uno corpore, homo privatus & homo publi-
, cus. Nam qvot formæ tot essentiæ. Ergo qvot animæ rationales, tot
, homines. En monstrosissimum monstrum, duo homines & Papæ in
, uno homine & Papa! Neq; elabuntur, si dicent: in Pontifice unam qvi-
, dem esse formam informantem, utpote animam rationalem, adesse verò
, & eidem Spiritus S. gubernationem, qvæ sit instar formæ assistentis;
, atq; sic Pontificem errare qvoad formam informantem, non verò juxta
, formam assistentem. Tantum enim abest, ut effugio hoc suam caussam in-
, cruſtent, ut eam planè evertant. Non urgebo, sed obiter duntaxat attin-
, gam, qvod forma assistens propriè & accuratè loqvendo, forma non sit:
, qvippe qvæ rei non largitur esse; sed potius causa efficiens, ut rectè *Sim-*
, *plicius* observavit. Et *Aristoteles* qvidem (lib. 2, de anima text. 11. Et lib. 8.
, τῷ τῆς ἀκροάσεως φαινῆς, text. 28. animam rationalem comparat
, dem nautæ navim regenti, verum non ratione actus primi,
, sed ratione actus secundi. Sed ex hipothesi concedamus,
, Spiritum S. esse formam assistentem Pontificis Romani. Tum verò
, respondeant Jesuitæ & noster Monachus, an Spiritus S. semper assistat?
, Formam enim assistentem perpetuo assistere necesse non est: Qvod
, exemplum nautæ, navem qvandoq; non gubernantis, axactè comprobat.
, Si non semper assistit; tunc infallibilitas judiciaria Pontificis Romani
, extrui minùs è poterit. Si verò semper assistere statuant, ità ut semper
, gubernet Pontificem Romanum, cum ex cathadra pronunciat, utiq; qvæ-
, riverim an Spiritus S. judicium Papæ ita dirigat & gubernet, ut Pontifex
, semper noverit sententiam qvam pronunciat, nihil intelligat? Posterius
, (ut opinor) non affirmabunt. &c. vid. *Melch Nicolai.* Disp. 2. de Cul-
, tu & Invocat. Sanctor. item Locos Theol. gicos & scripta, qvæ prolixè
, agunt de infallibilitate Papæ? his enim immorari non vacat. Infallibi-
, litatis Pontificiæ specimen per secula deduxit *Jacobus Capellus* contra *Bul-*
, *lengerum* per multas paginas. Lege, qvæ nos hinc inde *nervo I.* adduxi-
, mus. Faciunt ergo Jesuitæ, & alii Pontificii, Pontifices in rebus fidei in-
, fallibiles. *Galli* tamen infallibilitatem talem, hactenus Pontificibus de-
, ferre detrectarunt, *Canoni Sess. 4 Concil. Constantiensis* tenacissimè inhæ-
, rentes. Vid. *Edmundus Richerius* Doctor Theol. Paris. l. de Politica &
Ecclesiast. potestate cap. 15. 16. 17. 18. & *nuperum decretum Curiæ Parla-*
menti A. 663. unà cum *declaratione Facultatis Paris.* circa autoritatem Pa-
pæ, qvæ omnia bono Ecclesiæ donavit, amicus meus non è multis *L. Thomas Stegerus* Lipsiens. V. D. Minister. Ex *Protocollo Parlamenti* liqvet,

Infallibi-
Pontif.
Rom.

Facultatem Theologicam Pontifici *non* concedere directam, vel indirectam potestatam in temporalibus; *nec* probare ea, qvæ Pontifex in præjudicium Regis Franciæ sibi arroget; *non* esse ejus doctrinam, qvod summus Pontifex sit supra Occumenicum Concilium; *denig,* neq; infallibilitatem Pontifici concedendam esse nullo accedente Ecclesiæ consensu. Impugnantur Jesuitæ, & alii statuentes infallibilitatem Papæ, à prædicta Facultate Parisiensi, qvippe qvæ p. 12. affirmat, *errorem hunc esse non simplicem, nec vulgarem hæresin, sed errorum maximorum originem, & generalem (ut ita loqvi liceat) hæresin, qvæ totam Religionem evertat*; non enim fidem sufficere, fultam esse verbis hominum, sed Dei, neq; ex Papa Deum faciendum, ei qvalitates divinas attribuendo, non sine idololatriæ nota. *p. 18.* Permisit Deus (*pergunt*) tot exemplis infallibilitatem destrui &c. &c. *Alexandr. VIII.* Papa tandem obtinuit à Rege Galliæ damnationem *Jannsenianismi*; sed pro qvo magis laboravit, nempè ut *Infallibilis* à Sorbona declaretur, obtinere haud potuit. Bene enim conjicere poterat Rex, qvid majestatis regiæ post se traheret, raperetq; *Infallibilitas.* Eam deinceps facilè sic exercere, & exerere posset, uti alibi locorum fecit. Infallibilis enim Pontifex, & errare nescius Reges pro lubitu excummunicare, regnis privare sine ullo labore, saltem jussu & nutu qviret, & qvid obstaret, qvo minus Monarcha orbis diceretur & esset. Denegatâ igitur Infallibilitate, tanqvam fœcno, constringitur, & decreta ejus tanqvam erronea rejiciuutur & Concilio subjiciuntur. *Author Nepotismi Roman. cap. 5. hæc scribit de infallibil. Pontific. Rom.* Nunqvam illam Romanorum Theologus sententiam negavi: *Roman. Pontificem errare posse.* sed postqvam contrarium in Alexandro VII. mihi patuit, cogitavi sæpe omnes illos Theologos in malam furcam amandare qvi Pontificibus blandiuntur, & ab illis dignitates potius extorqvent, qvam ut Ecclesiæ Dei deserviant. Scimus multos Theolog. (vivunt eorum aliqvi) qvia pro Pontifice strinxerunt calamum, Cardinalitium culmen ascendisse &c. Lege omnino seqventia scriptoris hujus Italici & miraberis *Sub finem capitis hæc scibit*: Ego puto Spir. S. in Pontifices pro-, lubitu ingredi, & Pontificem Spir. S. accipere cum potest, & ita Alexandri VII. existimationi consulam, fatear illum Papatus initio non habuisse Spir. S, aliàs n. statim cognatos Romæ susceptisset, sed tunc demum cepit „ Spir. S. in ipsius cor ingredi, cum illi possessionem Romæ & Ecclesiæ si fecerunt-Multi sunt, qvi credant, Pontificem errare cum cognatis, & cognatos cum Pontifice; ego tamen existimo Apostolos non erravisse, qvia ab ipso- „ met acceperunt Sp. S. Pontiff. autem errare, qvia illum à Theologis ac-, cipiunt, qvi illum, qvando, & pro ut volunt, illis inspirant. Novi qvid dicam.

Infallib. Pontif. Rom.

dicam. &c. Vide *Hornii* Hist. Eccl. p. 367. Secundum *Bellarmini* assertum l. 3. c. 13. Justif. *Pontifex certus non potest esse certitudine fidei de Sp. S.* quomodo ergo potest esse infallibilis. *Gerhard.* Confess. Cath. lib. 1. P. 2. c. 2. p. 257. universaliter enim ibi loquitur Bellarminus.

Dispensationes.

§. CXLIV. Licentiosus, & liberalis est Papa in *Dispensationibus*. Justam, & bonam operam hac in re navavit *Hottinger* secul. XVI. P. 3. p. 139. multis. Dispensationes jam suo seculo dixit *Bernardus* legis divinæ, disciplinæ Ecclesiasticæ, & honestatis dissipationes. *l. 3. de consideral. cap. 4.* non temerè dispensandum. Idem de præcepto & dispensatione cap. 2. *Rivet. Jesuit. Vapul.* c. 18. Dispensatio licet sit gratia dispensati, censetur tamen odiosa. Ita *Vidal* Inqvisit Mor p. 259. *Elig. Bass.* h. v. §. 1. *Toletus* l. 5. c. 8. concedit, posse aliqvem instructum esse dispensatione Pontificis, non tamen tutum esse in conscienti. Assunt autem dispensationes non unius generis. *Potestativæ*, qvæ & universales, & *actuales*, qvæ & singulares. Legibus cautum, ut ad ordines nemo admitteretur, qvi *terminum annorum* non attigisset, arcebantur etiam, qvorum *natales* maculis aspersæ, qvi *matricæ* operam dederant, *homicidii*, & aliorum criminum rei, membro mutilati. Solverunt tamen has leges dispensationes. *Carol. Molin.* contra abusus Paparum. A. 1550. T. 2. *Wolff.* Memorab. p. 606. *M. Ant. de Dom* P. 2. de Rep. Eccl. capit. p. 322. Qvi infra ætatem se votis obstrinxerunt, dispensationis beneficio liberari poterant. *Formulas dispensationum* vide ap. *Hottingerum* l. c. p. 140. *Ætatis defectus*, ad capessendos honores Ecclesiasticos dispensatione suppleri poterat. Exemplum & formulam vide l. c. p. 142. *Illegitimo thoro nati* legitimabantur Exempl. & formul. iterum vide l. c. p. 143. Conf. *Tax. Cancell* tit. 36 *Duella, homicidia*, indeq; factæ mutilationes dispensatio sustulit. *Hotting.* l. c *Rivet. Jesuit. Vapul.* cap. 18. n. 9 *Taxa Cancell.* tit. 30. *Qvod ille, qvi perdidit oculum suum, non totum culpâ suâ passus sit recipere & retinere canonicatum & præbendam cujusdam Ecclesiæ. gress. 61. Qvod mutilatus tegitus digitis ex culpâ suâ possit recipere & retinere ordines minores & in eis ministrare, ac beneficium sine cura recipere. gr. 50. alias 55. Qvod ille, qvi amisit oculum ex causa infirmitatis possit ad omnes sacros ordines promoveri. g. 16. Qvod non obstante defectu oculi & ætatis possit ad Episcopatum promoveri. g. 10. Qvod habens maculam in oculo possit retinere & ministrare in ordine sacerdotali, qvem receperat. g. 20. Qvod ille, qvi amputavit sibi duos digitos ex sua voluntate, possit ad sacros ordines promoveri. g. 15. Si qvibus præsentis ætatis non placuit, tam Monasticam* continuare, dispensationis potestatem exundi fecit. *Hotting.* l. c. p. 150. & P. V. Histor. Eccles. p. 450. 455 *M. Ant. de Dom.* l. 2 Rep. Eccl. c. 2 §. 45 Qvibus ad *clausum* redire placuit, dispensatio induxit. *Hotting* p. 151. Fiunt præterea dispensationes circa

circa *jejunia, esum carnium*, aber umb die Gebühr. *Taxa Cancellar. Apostol.* titul. de licentiis & Indulgentiis sic habet: *comedendi carnes pro una persona grossis decem. Item, quod laicus non teneatur jejunare diebus, quibus per Ecclesiam adstrictus existit; & quod possit uti caseo, grossis viginti.* Quod *quidam comes propter infirmitatem diebus vetitis possit uti carnibus & ovis, grossis 12. Et pro familiaribus sibi servientibus addatur pro quolibet unum.* Sed de hac Taxa Cancellaria, uti de opibus & reditibus Romanæ Vide *Marci Vidal.* Arcam Vitalem sive Inquisitiones Theologiæ Moral. p. 198. & sqq. *Stephan. Fagundez* Soc. Jes. Apolog. pro suo libro in quinque præcepta Ecclesiæ, ad celebrem quæstionem de lacticiniorum ovorumque esu, tempore Quadragesimæ. *Sanchez* Oper. Mor. *Reginald.* Theol. Moral. *Bassæus* V. Dispensatio *Hottinger.* in Analect. notat, *Helvetios* hac in re à Papa dispensationes obtinuisse. Differt. 1. p. 60. ex Zwinglio. T. 1. p. 331. *Lacticiniorum esus* annis decem ab hinc centum apud Helvetios pro peccatis haberi cœpit, & Papali indulgentiâ denuò concessus est: Centum abhinc annis communis Helvetiorum civitas lacticiniorum esum à Romano Pontifice redemit, quod ipsum literæ indulgentiarum, quæ apud Lucernenses asservantur, clarissime comprobant. Vide & sequentia. Anno 1459. Abbatiscellani à Pontifice eandem precem & pretio impetrarunt facultatem, diebus nempe prohibitis vescendi lacticiniis. Bulla asservatur Abbatiscellæ. Sic paulò ante Reformationem nonnulli, utriusque sexus, utriusque ordinis, Tigurini, & inter eos *Antonius Walder* (Canonicus & Cantor, qui post Reformationem 1531. obiit) *Nicolaus Bachoffen* (canonicus, qui mortuus 19. Julii anno 1530. *Johannes Hagnower*, Canonicus & Oeconomus (obiit 11. Octobr. anno 1539) *Jacobus Stapffer*, Canonicus, *Henricus Keller* &c. à Pontifice Romano, ut quadragesimalibus ac aliis diebus & temporibus prohibitis, ovis, butyro, caseo, ac aliis lacticinis & carnibus utriusque medici consilio vesci & frui liberè absque conscientiæ scrupulo possent, obtinuerunt. Habemus & aliud literarum apographum, quorundam diœceseon Ratisbonensis & Augustanæ membrorum, quibus idem privilegium à Pontifice Romano extorquere curæ fuit. Quæ omnia nobis servilem Majorum nostrorum conditionem, & impias corradendi pecunias, artes cleri Romani ob oculos ponunt. *Hactenus Hottinger.* Dispensationes in *irregularitatibus*, haud infrequentes Sed etiam in *spiritualibus cognationibus* locum hab t. Vidi ego, testatur *Molinæus* de abusu Papar. ap. *Wolff.* p. 612 Tom. 2. *mille aureos numeraverunt pro dispensatione ejus, quam spiritualem cognationem vocant* &c. Dispensationes in *prohibitis gradibus, consanguinitatis & affinitatis*, nonne innotuerunt?

Dispensationes.

Habemus totam priscam Ecclesiam, (scribit *M. Ant. de Dominis* P. 2 lib. 5 cap. 11. §

11. §. 79. de Rep. Eccl.) *cum Levitico & Republica consentientem, ut ultra secundum consanguinitatis & primum affinitatis gradum, prohibitio non extenderetur.* Qvare optimum esset & saluberrimum, si Principes ad eundem statum omnes has consanguinitatis & affinitatis reducerent prohibitiones. *Dispensationes.* *Non enim alia de causa Romani Pontifices usq; ad quartum gradum prohibitiones* has extenderunt, *nisi ut frequentiores essent dispensationes, ex quibus immensa pecunia in eam curiam confluit; & assignata sunt in Cancellaria pro singulis remotioribus gradibus pretia: nam propinqviores compositiones facere debent sanè ingentes, ubi præsertim conjuges vel divites sunt, vel magnates, vel Principes.* Et hoc *procul dubio facit, ut leges Ecclesiasticæ talium nuptiarum prohibitivæ, sint prorsus injustæ ac nullæ:* non enim honestatem & decentiam respiciunt, aut in re ipsâ æqvitatem, sed solum proprium lucrum; nemo enim est, cui tales dispensationes negentur, & qvotqvot eas petunt, tot eas accipiunt, solo pretio exhibito, imò nç à Papa qvidem postulantur, sed protinus in publico officio cuicunqve accedenti venales. De *cognatione spirituali*, extant Canones *Nicolai Zachariæ & Deus dedit* cauſ. 30. q. 3. 4. scilicet inter fratres, & filios spirituales, non posse fieri conjugium. Sic habent textus: *Non oportet filiam qvam de sacro fonte susceperit aliqvando, filio suo in matrimonium tradere, qvia in divina sententia germani inveniuntur.* Da demonstrandi! Vide *Chamier* Panstr. Cathol. p. 327. Tom. III. l 18. c. 5. De *gradibus prohibitis* Papistarum tractat *cap. 6. & 8.* addens rationes Papisticorum graduum. *Dispensationem hic obtinere jam audivimus. Circa gradus jure divino prohibitos posse Pontificem dispensare docet Theologia eorum, docet praxis. Rubeus* IV. Sentent. dist. 41. *Commistio inter patrem & filiam, & inter filium & matrem jure prohibetur naturæ.* Qvid nonne vel maximè divino? *Cæteræ verò ab illa consanguinitatis, & tanto minus affinitatis, minimè prohibentur jure naturali.* E. neqve divino? Et post: *Solus primus gradus consanguinitatis in linea rectâ impedit & dirimet matrimonium jure naturæ, adeo qvod inter* parentes & liberos nullo modo poterit cadere aliqva dispensatio humana, ut in eos matrimonium esse possit: at inter reliqvos omnes consanguineos Pontificia autoritate *si sibi placeret dispensare, posset esse, & si non dispensaret*, non esset ex impotentia, sed qvoniam, aliqvâ de causa nobis occultâ, Pontifici summo non liberet. *Cajetan.* in artic 9. q. 154. in Thom. 2. 2. hoc probat ipso facto. Qvod Papa possit dispensare, ex gestis Romanor. Pontificum patet. Nam modernus Rex Portugalliæ duas sorores, qvarum altera supersit, successivè uxores habuit; ita qvod etiam cum prima consummâverit matrimonium. Moderna qvoqve Regina Angliæ consummaverat priùs matrimonium cum olim fratre istius Regis Angliæ

„ sui mariti. Ferdinandus qvoqve Junior Rex Siciliæ circa Pharum sce-
„ rem patris sui Joannam, qvæ adhuc supereſt, in uxorem duxit, dispensan-
„ te Alexandro sexto. Vid. *M. B. de Natura & jure Bonor. Eccleſiaſtic.* p.
Dispensa- 234. Hæc autem constat esse in divina lege prohibita. Adde ex commen-
tiones. „ tario qvinto Bellaii. *Andreas Aurea* Papam adibat, ut privigno veniam
obtineret, qva lege solutus Antonii Levæ minorem filiam in matrimonium
duceret, cujus antea majorem habuerat, id qvod etiam impetravit. Et ex
Franciſci Lopez Historiæ Indicæ lib. 6 cap. 14. *Petrus Alvaradus* ex Papæ dis-
pensatione duas sorores duxit, Franciscam & Beatricem de la Cuena. Huc
durius ex *Angeli Clavaſii* summa in Papa; Dominus *Archiepiſcopus Floren-
tinus* in summa dicit, se audivisse à fide dignis, qvod *Martinus V.* habita con-
sultatione cum multis doctissimis viris in sacra Theologia & jure Canonico
dispensavit cum qvodam, qvi acceperat germanam suam in uxorem. Qvod
ipsum habes ap. *Almianum* de potestate Ecclesiastica, c. 13. *hac Chamier.*
Panstr. Cath. T. III. p. 332. a. Negat posterius *Bellarminus, Bezam* mendacii
arguens, qvem vindicat *Revius* Histor. Pontif. lit. z. 3. b. Exempla recentio-
ra talium dispensationum cuivis patent, qvi non est hospes in historia
horum temporum. In qvibus ipse Pontifex dispensare *solus* valeat, in qvi-
bus Episcopi, vide Moralistas; *Vidal. Reginald. Sanchez Baſſæum. Henri-
qvez. Laymann. Escobar. Navarum ab Azpilcveta. Buſenbaum. Joh. de Al-
za.* Flor. hac. Voc. *Franciſc. Bordon* de professione. Regul. *Becan.* Theol.
Scholast. *Homobon. de Bonis* de humanæ vitæ statib. p. 46. In *taxa Romana*
sect. 1. tit. 19. p. 79. diligenter observari volunt, qvod hujusmodi gratiæ, & dis-
pensationes matrimoniales *non concedi debeant pauperibus*, qvia non sunt,
ideoqve non possunt consolari. Displicuerunt tales Dispensationes Prin-
cipibus, & Proceribus Germaniæ; qvare inter gravamina centum hoc etiam
inseruerunt, qvod agmen ducit & primum numero est, in *Faſciculo. rer. ex-
pet. & fugiendar.* p. 177. b. *Inter reliqva onera, vel illud minimè poſtremo loco
est collocandum, qvod conſtitutionibus humanis multa prohibentur, imperantur
item multa, qvæ nullo divino præcepto, vel interdicta sunt, vel imperata. Qvod
genus sunt matrimoniorum tam innumera excogitata obſtacula, ex affinitatis,
publicæ honestatis cognatione, ſpirituali legali, & conſanguinitatis tam multis
gradibus originem trahentia. Ciborum item usus interdictus, qvos Deus tamen
ad hominis necessitatem creavit, ac cum gratiarum actione promiscuè sumen-
dos Apostolos docuit. Hæc nimirum atqve his similes complures humanæ con-
stitutiones eosq; ligant homines, donec pecunia sibi harum legum gratiam à sta-
tuentibus impetrent, ut ita pecunia faciat divitibus licitum, qvod tenuibus gratis
sit prohibitum. Illicitiq; his legum ac constitutionum humanarum retiaculis,*

non

non magna numerum copia à Germanis expiscata, è Germania ad trans Alpes lata, sed & maxima inter æqvè Christianos orta iniquitas, plura offendicula, simultates, dum tenues hisce laqveis vident se allaqveari, non ob aliud, nisi qvod spinas evangelicas (ita enim Christus divitias non semel appellat) non possideant. Addamus ex *Linnæi* Annotat. ad Capitulat. Artic. 16. p. 232. cujusdam Catholici *Galli* verba, ex libro: Le Bret de la souvernaineté du Roy livre 2. chap. 9. 237. Papa *potest permittere illis, qvi in gradibus prohibitis constituti sunt, ut matrimonium invicem contrahant, & expresse declarare, liberos ante dispensationem natos, & post eam nascituros esse legitimos. Vellem tamen ego* „ *semper excipere liberos natos ex incestu, qvasi à personis, qvæ se invicem ea* „ *proximitate sanguinis attingunt, de qva expressa prohibitio legis divinæ extat,* „ *ne matrimonio conjungantur.* Nec hic admitto dispensationes, qvas in „ tanta proximitate potius appellandas indico *dissipationes* legum, pudoris „ & honestatis, qvàm dispensationes. *Dispensationes.*

§. CXLV. Παῤῥησιάσης qvoqve est Papa Rom. in edendis, & mandandis *traditionibus ἀγεράφοις*, qvas pari pietatis affectu, & reverentia, suscipiendas objicit *Sess.* 4. *Concil. Trident. decret.* de Canonic. Scriptor. p.m. 30. unde à Pontificibus nonnunqvam, *Sacra scriptura* appellantur. *Hülsemann.* Manual. p. 7. Procedit id omne ex male intellectis locis Scripturæ, *Joh.16,12.* Multa habeo vobis dicere: Qvem locum vindicat à corruptela Papistica *Gerhardus* Exeges. §. 402. & alii, ostendentes ex *Cyrillo, Augustino*, nihil prætermissum, qvod *ad fidem & mores* necessarium. *1. Cor.11,4.* Cætera disponam. λοιπὰ non ad *substantialia, sed ceremonialia* sunt referenda. *2. Thess.2, 15.* tenete traditiones, sc. doctrinam meam voce & scripto traditam. Sed post absolutum Canonem N. T. non valet conseq. Vide *Hülsem.* manual. p. 764. Disp. 17. §. 14. *1. Tim.6,20.* Depositum custodi, sc. totum *systema* sanæ, & orthodoxæ doctrinæ. *2. Joh.v.12. 3. Joh.v.13.* agunt de qvibusdam *singularibus veritibus vel factis*; non verò de *articulis fidei*, necessariis ad salutem haud prætermissis. Traditiones autem prædictas 1. Scripturæ adversari; 2. originem ex Pharisaismo trahere; 3. hæreticorum proprias esse; 4. fallaces; 5. non à Christo, vel Apostolis promanare, asseruit solidè, jam laudatus *Gerhardus* Exeges. de Scriptura S. cap. 19. §. 344. sqqq. *Consensum Patrum*, contra Traditiones, vide ibid. Sed & ipsis *Romano Catholicis*, licentiam hanc in condendis, & cudendis traditionibus, displicere, liqvet ex adductis ibi testimoniis eorum, ut & in *Confess. Cathol.* l. 1. P. 2. cap. 5. Necessitati Traditionum ad salutem contradixit Fr. *Antonius* Marinarus Carmelita, *Jacob. Naclantus* Clodiens. Episcopus, Synodo ob id ejectus. Vide *Hülsem.* p. 1104. Manual. Qvæstionem captiosam *Gvilielmi Bailii* Catech. qv. 1. *qvæ sit prior,*

Scriptura an Ecclesia ? egregiè solvit *Rivetus* Cathol. Orthod. de Scriptura q. 1. p. 31. sq. adducens *Petr. Charroni* verba verit. tert. c. 4. Traditionem esse verum Dei verbum perpetuum, *ante, sine & cum* Scriptura, per illam tanqvam priorem, & sororem *primogenitam approbari Scripturam, ei autoritatem tribui, & interpretationem, eandem tanqvam minorem dirigi à traditione, & dignitatem ac locum aliqvem obtinere.* Sed & *testamento Christi* in æternum valituro, derogat hæc licentia, qvæ se maxime prodidit in *Concilio Constantiensi*, nullis repagulis cohibenda. Sic enim habent verba *Sessi 13 Decernit & definit*, qvòd licèt Christus *postquam instituerit, & suis Discipulis administraverit* sub utraqve specie panis *& vini hoc venerabile Sacramentum*, tamen hoc non obstante *sacrorum canonum autoritas, laudabilis & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit & servat, qvod hujusmodi Sacramentum non debeat confici post Cœnam* &c. & à Laicis *tantummodò sub specie panis* suscipiatur. &c. Tom VII. Concil. p. 1042 De *Traditionibus* vide Polemicos Scriptores. Qvæ causa, cur Pontificii tantopere extollant Traditiones suas, discce in compendio ex *Th. Diffpa Sedan. p.* 62. Tres omnino causæ fuerunt Pontificibus tantopere extollendi traditiones Romanas supra legem divinam. *Prima* est, qvia inter Traditiones una est facile princeps, & à qva pendent cæteræ. Nempe, *Papam esse successorem Petri in primatu super Ecclesiam universalem.* Qvæ traditio cum destituta sit omni Scripturæ testimonio, Papa pro sua prudentia vidit sua permagni interesse, ut Scripturæ auctoritas sit exilis; at traditionis, super qva Papalis Monarchia fundata est, summa sit autoritas & inconcussa. *Altera causa* accessit, nempe *Potestas*, qvam habet Papa in Traditiones, qvam non habet in Scripturam. Neq; enim Papa potest Scripturam extingvere, aut aliam cudere pro suo arbitrio. Nec potest adulterare contextum Hebraicum, aut Græcum, qvi nobis à Judæis & Græcis, Papæ non obnoxiis, summa fide asservantur. At traditiones novas Papa potest procudere & veteres immutare: & qvicqvid hæ traditiones habent fidei apud Populum, totum id pendet à Papali autoritate. Non temere ergo est qvod Papa vult traditiones à se pendentes magni fieri: earum enim dignitatem evehens, suam extollit. Hæc est præcipua pars mysterii iniqvitatis, legis divinæ depressio, ut leges humanæ supra eam attollantur, & minus Deo tribuatur, qvàm homini.

Traditiones.

Tertia causa hæc fuit, qvod de immenso Traditionum acervo vix una invenies, qvæ ad lucrum & dignitatem Papæ & cleri Romani non sit comparata. Indulgentiæ, Purgatorium, altarium privilegia. Missæ privatæ confessio auricularis, taxatio peccatorum, dispensationes, annatæ, Jubilæus commutatio pœnitentiarum corporearum in pecuniarias, & plurima hujus

jusmodi, totidem sunt aucupia valde compendiosa, & totidem canales, per qvos opes immensæ confluunt ad aulam Pontificis, ubi absorbentur profunda voragine, qvæ nulla bolide potest explorari. Ad tantas opes congerendas, cum Scriptura parũ esset accommodata, opus fuit magno supplemento, & alio verbo non scripto, qvod ex ipsius Pontificis ore petereretur. Vicissim hæ Pontificis & cleri honori inserviunt: Communio calicis solis clericis & regibus reservata. Confessiones arcanæ, per qvas presbyteri rimantur arcana Principum: & nævos & intestina ulcera familiarium pervident. Potestas remittendi peccata non tantum in foro Ecclesiastico, sed etiam in foro conscientiæ & coram Dei tribunali. Nam in causa, in qva peccator reus est, Deus vero est actor cui faciendum est, presbyter sedet judex, & Deo ipsi legem dicit: & pronunciat sententiam absolutionis, cui Deus creditur semper acqviescere. Sic adoratio Papæ & oscula, qvæ pedibus ejus figuntur à Regibus: Potestas deturbandi Reges solio, & qvos lubet inferendi albo Sãctorũ, & animas liberandi flammis Purgatorii, & dissolvendi matrimonio ritè sociata, & potestas presbyterorum immolandi corpus Christi, traditiones sunt qvæ potestatem Papæ & cleri evehunt longe supra qvicqvid unqvã toto orbe fuit splendoris & dignitatis civilis & Ecclesiasticæ. Et hinc qvidem non obscurè colligitur, qvàm fluxo & instabili fundamento nitantur Romanæ Traditiones. Ingens enim moles traditionum ab unà, eaq; vanissima & falsissima traditione dependet. Nempe à successione Papæ in Petri primatum; cujus uulla mentio in Dei verbo. Nec super hac successione profertur ullum Christi mandatum, nec ullum testimonium qvo appareat Petrum sibi designasse successorem in Apostolatu. Immo nec multis à Christo seculis potest proferri ulla lex data toti Ecclesiæ ab Episcopo Romano, nec ulla ab Ecclesiis, qvæ erant extra Romanam diœcesim ad eum provocatio. Nec sibi veteres Episcopi Romani hunc titulum arrogabant, sola successione Petri in Episcopatum urbis Romæ contenti. Hic ergo sedulus lector attente observet, qvæ sit textura & compago Papismi. Nam in Ecclesia Romanæ Scriptura autoritas dependet à traditione non scripta. Traditionum autoritas pendet ab una traditione, eâq; omnium ineptissima & fabulosa & divino testimonio destituta. Ita ergo hæc se habent, ut si asseri fluctuanti insideat multitudo muscarum: aut si de aroneæ filo Chimeræ lexcentæ dependeant, qvæ sola venti umbrâ diffiantur. *Hæc ex Dissessedan.* *Traditiones.*

§. CXLVI. Licentia Papalis se diffundit qvoq; in *membra Ecclesiæ Catholicæ.* Qvando I. pro autoritate præsumit *canonizare sanctos.* Arrogantiæ non levi tribuendum, post mortem aliqvem inter Sanctos re-

ferre, cum ipſe, ſicut & alii homines, de ſanctitate propria ſibi nullo jure qvicqvam præſumere qveat. Sanctum certè aliqvem pronunciare non eſt hominis mortalis, ſed Dei, qvi eſt καρδιογνώστης, ſcrutatur corda, & renes Pſ. 7. qvi novit, qvi ſunt ſui. 2. *Tim.* 2. 19. Nemo novit, qvæ ſunt in homine niſi Spiritus cujusqi, qvi in ipſo eſt. 2. *Cor.* 2, 11. Diluit talem Canonizationem *Gerhardus* noſter P. 2. l. 2. Artic. 10. Confeſſ. Cathol. ex eo capite, qvod Scripturæ ignota, & ſic conformis non ſit. Qvod I. qvidam ipſorum Pontificiorum canonizationem illâ novorum improbant. II. qvidam non habere mandatum in Scriptura S. affirment, III. ignotam fuiſſe Eccleſiæ Apoſtolicæ, IV. Pontificem errare poſſe in Canonizatione Sanctorum. V. qvandoqi eos canonizari, qvi revera ſancti non ſint. VI. qvi nunqvam in rerum natura extiterunt. VII. Sanctos non eſſe invocandos. VIII. Pontifices non omnes eſſe ſanctos. &c. Vide citat. Autorem multis de hac materia l. c. & *L. C. de Morte* §. 479. *Melch. Nicolai* Diſput. 2. decultu, & invocatione ſanctorum. Tubing. 1634 *Danhau.* T. 1. Hodomor. Pap. p. 1091. *Sebaſt. Niemann.* de canonizat. Sanctor. Pontificia. 1664. Jenæ. *Chamier* Panſtr. Cath. l. 19. c. 12. *Rivet.* Jeſuit. Vapul cap. 6. §. 2. ſqq. *M. Ant de Dom.* l. 7. c. 5. §. 55. ſqq. de Rep. Eccl. *Diſp. ſedanenſ.* T. 1. p. 63. 74. 184. 334. ſq. 343. latè 354. *Voët.* Part. 3 Diſp. ſelect. p. 387. prolixè *Petrus Molinæus* Novit. Papiſm. p. 79. 537. &. Brevibus: I. ovum ovo, lac lacti vix magis ſimilitudine accedit qvam canonizatio hæc Pontificiorum cum apotheoſi gentilium comparanda. De *apotheoſi gentilium* Regg. & Imperatorum vide *Herodian.* l. 4. *Alex. ab Alexand.* l. 6. c. 4. G. D. *Roſin. & Dempſter.* l. 3. c. 18. multis. *Cæl. Rhodigin.* l. 21. c. 34. 35. Lect. Antiqv. *Voſſ.* de Idololatr. p. 85. ſqq. *Gyrald.* Syntagm. De Diis. *ZWinger.* l. 7. vol. 18. p. 3044 *Caſal.* de Chriſtian. Ritib. p. 379. & urb. Rom. p. 356. *Kirchman.* de funeribus Rom. l. 4. c. 13. *Pontan.* Φιλοκαλ. l. 10. c. 2. & *Attic. Bellar.* p. 235. *Edoard. Baro Herbert de Cherbury* de Relig. gentilium. p. 107. ſq. *M. Ant. de Dominis* l. 7. c. 5. §. 57. Rep. Eccl. *Bernegger.* qq. qv. 45. *Rittershuſ.* Lect. Sacr. 568. *Urſin.* Analect. Sacr. P. 1. p. 153. *Niemann.* de Canoniz. ſanctor. §. 2. ſq. & ex veteribus *Tertull.* Apolog c. 11. *Minut. Felix* in 8vo *Arnobius* l. 6. &c. *Athanaſ.* orat. contra Jul. Qvod non diffitetur *Cotton* l. 1. c. 26. Inſtit. qvi Bellarmino naſutior probat Sanctos eſſe canonizandos, exemplo Romanorum Ethnicorum, qvi Herculi, Fauno, Evandro, Carmentæ templa, & aras conſecraverunt. Innuit etiam hoc haud obſcurè Caſalius qvando l. c. *de ritibus Chriſtian.* dicit: Chriſtianam Eccleſiam illam Ethnicorum ſuperſtitionem in religioſiorem cultum mutaſſe. *Serar.* Litaneut. 2. q. 13.

Canonizatio Sanct.

13. concedit, Canonisſmum ſanctorum Apotheoſin dicendum. Ita etiam *Ceremoniale* l. 2. præfat. &c. Nonne de Papatu uſurpandum illud *J. Firmici Materni*: Scenam de cœlo feciſtis? Et *Clem. Alexandr.* in Protrept. O impietatem! cœlum ſcenam feciſtis, & Deus vobis factus eſt dra- *Canoniſ-*
ma. Ipſe *Bellaminus* l. 1. c. 7. de *ſanct. beat.* initia ſumſiſſe canonzatio- *zatio*
nes ſub initia ſeculi IX. fatetur, ſub Leone III. *Cotton.* Inſtit. l. 1. c. 28. *Sanctor.*
Baron. A. 804. n. 2. *Spondan.* h. l. confer. *Johann. Sinrichii Corcagiens Iberni* Saul Ex Rex cap. 67. 2. Eſt verò canonizatio *cœlitum jam confirmatorum in canonem & album* relatio. *Serar.* ad Joſ. 3. p. 566. *Tanner.* T. III. Diſp. 5. p. 1 dub. 4. n. 91. *Sylveſter Prieras* in Summa Canonizationem ſic deſcribit, *quòd ſit canonicè, & regulariter inſtituere, quòd aliquis pro ſancto honoretur, putà quòd fiat pro eo ſolenne officium*, ſicut pro aliis ſanctis ejus conditionis. *Lælius Zecbus* de Rep. Eccl *ait*, ad canonizationem tria reqviri: I. approbationem ejus ſanctitatis, II venerationem ejus à toto populo, III. fidei Eccleſiaſticæ beneficio ejus ſancti gratias à Deo poſcentis confirmatione, de qvo mox. Canonizatio igitur eſt actio, *qva Decreto Papæ, & Papalis Conſiſtorii aliqvis defunctus inſcribitur Catalogo Sanctorum, & jubetur haberi Sanctus ab Eccleſia Romana, & coli & adorari, & invocari non modo in precibus privatis, ſed etiam publicis.* Qvem in finem templa & altaria eriguntur, Miſſæ ei dicuntur, & Chriſtus in honorem ejus ſacrificatur Dies feſtus peculiaris ei conſecratur. Pinguntur ejus imagines in templis, ad qvas accenduntur cerei, ad indicium gloriæ. Reliqviæ ejus adorantur Hæc enim Canonizatione contineri docet *Bellarminus* libr. de Sanctorum Beatitud. cap. 7. §. *Primum.* Qvo modo *fiat Canonizatio*, docet lib 1. Ceremon. Sect. 6. & ipſa experientia: Si qvis (exempli gratia) in aliqvo Galliæ oppido diem clauſit, qvi fuerit zelo Romanæ Eccleſiæ ardens, & præſumta inter populos ſanctitate celebris, præcipuè verò ſi dicatur feciſſe miracula vel vivus vel mortuus: mittuntur delegati Romam, qvi ambiant ejus canonizationem. Id enim ad pagi vel oppidi celebritatem facit & inde locupletatur oppidum ex populorum affluxu & freqventia. Sed delegati, ut Papa & Cardinalibus æqvioribus utantur, impetrant à Rege vel Principibus, vel urbibus, literas commendatitias, & ferunt teſtimonia ampliſſima ſanctitatis & miraculorum hominis in cujus gratiam ſuſcipitur iſta profectio. Ut Romam pervenerunt, adeunt Cardinales, Regis Legatum, qvi Romæ eſt, inſtant, poſtulant, & nihil reliqvi faciunt ad ſummam diligentiam, ut poſſit ſua ſupplicatio exhiberi Papali Conſiſtorio. Longæ ibi moræ & laborioſi ambitus & anxia ſollicitatio, circa qvam ſæpe plures anni conteruntur. Tandem ſupplex libellus Papæ

exhi-

exhibetur. Ille viris delectis rem tradit examinandam, qvorum relatione audita, rem refert ad Collegium Cardinalium, ut judicent, an testimonia & inqvisitio, & indicia sanctitatis sint sufficientia. Si non sufficiunt, jubentur delegati reverti ad sua, & certiora indicia conqvirere. At si Cardinales censent, inqvisitionem fuisse sufficientem; Papa dat rem iterum excutiendam Auditoribus sacri Palatii ut post hoc tribus Cardinalibus, inter qvas moras alii anni effluunt. Interea urget Rex per legatum, & multa undiq; intercessio adhibetur. Tandem convocatur publicum Consistorium, ubi Papa infulatus & amictus Papali paludamentro sedet in throno. Procedit Advocatus, qvi multa præfatus de defuncti sanctitate & miraculis, suppliciter petit nomine Regis & Principum, ut defunctus coopretur in numerum Sanctorum, & Sancti titulo honoretur. Papa subridens & vultu ad lenitatem composito, respondet, se Advocati delectatum esse facundia, sibi tamen nondum liqvere, & super hac rematurè deliberandum esse & preces fundendas, & Dei inspirationem expectandam. Et sic consistorium re infecta dimittur. Aliqvando Papa jubet delegatos res suas sibi habere & petitione absistere, postqvam eos longa comperendinatione ludificatus est. Inter qvas moras credibile est, animam illam, cujus sanctitas tamdiu est pendula, esse anxiam, & non parva animi fluctuatione torqveri. At si delegatis res succedura est ex voto: post aliqvot septimanas aut menses iterum super hoc negotio convocatur Consistorium, sed priori freqventius. Iterum auditur Causidicus, roganturqve suffragia. Annuunt Patres. Decernitur Canonizatio: dies designatur. Qvæ dies dum expectatur, in Ecclesia extruitur sublimis suggestus cum throno Pontificali, cui umbo imminet, & sedibus Cardinalium ac Legatorum: insterniturqve suggestus tapetibus & conspergitur herbis ac floribus. Supra altare appenditur imago canonizandi, loco conspicuo: accenduntur octuaginta cerei, librarum sex, fiuntqve plurima, qvæ longum esset persequi. Tandem die præstituta Papa progreditur ad Ecclesiam splendidissimo apparatu, & post mille ceremonias, procurator causæ obnixè petit nomine Regis aut Principum defunctum sanctis adscribi. Ibi de more Papa facit hanc protestationem sibi non esse in animo, aliqvid facere, unde Ecclesia qvicqvam detrimenti capiat: innuens irritum esse, si qvid fraudi sit Ecclesiæ, aut si aliqvis error obrepserit. Cujus consvetudinis causam liber Sacrarum Ceremoniarum hanc offert, qvod qvandoqve accidit, ut Papa invitus ad canonizationem compelleretur, victus importunis sollicitationibus Principum & suffragiis Cardinalium. *Formula Cannnizationis*, conceptis verbis à Papa sic pronunciatur: Ad honorem sanctæ & Individuæ Trinitatis, & exaltationem fidei Catholicæ

Canonizat. Sanctor.

tholicæ, ac Christianæ religionis augmentum: autoritate ejusdem Dei omnipotentis Patris, Filii & Spiritus Sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & *nostra*, de fratrum nostrorum consilio, decernimus & defini. *Canoniz. Sanctor.* mus bonæ memoriæ Ignatium Sanctum esse, & Sanctorum catalogo adscribendum: ipsumq; catalogo hujusmodi adscribimus. Statuentes, ut ab universali Ecclesia anno qvolibet festum ipsum & officium, sicut pro uno Confessore vel Martyre celebretur. Adduntur indulgentiæ unius anni & qvadraginta dierum, aut plurium annorum. Qvandoq; etiam datur plenaria indulgentia visitantibus certo die anni reliqvias novi Sancti, & manus porrigentibus adjutrices, id est, nummos & dona conferentibus. Tunc Procuratur causæ petit, ut, jubente Pontifice, Bulla seu diploma canonizationis conficiatur. In canonizatione Sanct. Antonii Archiepiscopi Florentini decreta ab Adriano VI. anno Christi 1523. Procurator causæ rem dixit, cujus acumen & sanctitas mirificè placuit Consistorio. Tres (inqvit) sunt, qvi testimonium dant in cœlo sanctitati Antonini, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus. Hæc habentur in Bulla Canonizationis Antonini, operibus ejus præfixa. Sic decretâ & pronunciatâ canonizatione primus Legatorum offert ad altare cereum cum canistro deaurato & duobus turturibus. Secundus Legatus cereum & canistrum argenteum cum duabus columbis. Tertius Legatus cereum cum canistro diversicolori, & variis aviculis. Tunc Cardinales osculantur Papæ genua, Legati verò pedes. Et sic peragitur hocdrama. Bulla Canonizationis munitur sigillo plumbeo, ad indicium decreta Papalia tantò firmiora esse diplomatis Regū, qvantò plumbum solidius est cera molli. Est autem hoc plumbum signatum annullo Piscatoris Bullæ inseritur hæc clausula, Papam *decernere & statuere* hunc Sanctum esse, & catalogo Sanctorum adscribendum esse, & Papam *velle ac jubere*, ut à Christianis privatim & publicè devotè colatur. Hæc habes in Bulla Canonizationis Antonini supra memorata, ubi bis repetitur, hanc esse voluntatem, statutum, mandatum Pontificis. Sic in Concilio Westmonasterienſi recitata sunt literæ Papæ Alexandri III. qvibus Sanctitas Thomæ Cantuarienſis decernebatur, & cultus ejus imperabatur his verbis: Universitatem vestram monemus & autoritate qva fungimur diserte præcipimus, ut natalem Thomæ martyris glorioſi, diem videlicet passionis ejus, solemniter sub annis singulis celebretis, & apud eum votivis orationibus satagatis veniam peccatorum promereri. Testis *Matthæus Paris* ad annum Christi, 1173. Ejusmodi mandatis refragari, aut de sanctitate hominis tam splendidè & solemniter cœlo illati dubitare, crimen esset & hæresis. Est autem hæresis qvovis peccato gravior.

Petrus Cotton. Jesuita libr. 1. Instit. cap 26. miratur, qvosdam esse, *qvi audeant convellere fidem canonizationum: qvos* ait *eò usq; processisse audacia, ut audeant falsi accusare librum vitæ & opponere se manifestationi prædestinationis & codicē obsignatum septem sigillis insimulare mendacii. V. Diss. Sedanens.* P. 2. p. 345 spp. *Not. Cancellar.* Tax. 1664. p. 661. Vide *Bellarm.* l. de S. Beat. c. 7

Canonizatio Sancti.

Senarium Litaneut. 2. q. 13. qvi ultimus operosus est in hac materia, *Qvæst.* 3. qvi sancti? respondet, Sanctos esse tum vivos, tum mortuos. Sed hoc ipso contradicit non paucis suis contribulibus, qva de re audiamus *Chemnit.* P. 3. Exam. Conc. Trid. de Invocat. Sanctor. p. m. 228 Fuit nostris temporibus, *inquit*, qvidam Matthias Deuuayus Ungarus, qvi sparsit opinionem, animas piorum post separationem à corpore, usq; ad resurrectionem carnis dormire sine sensu & intellectu. Hoc paradoxon arripuerunt Anabaptistæ, sed opinio ista puplicè reprobata est à nostris, & Apologia Confessionis Augustanæ concedit: Sanctos in cœlis in genere orare pro Ecclesia, Credimus igitur & contefimur corpora piorum defunctorum dormire in pulvere, in spe resurrectionis: Animas verò esse & vivere apud Christum. Qvod verò usitate vocantur mortui, illud fit ad ostendendum discrimen inter Sanctos, qvi in hac vita adhuc nobiscum commorantur, & inter eos, qvi ex hac vita discesserunt. Falsum enim est, & repugnat universæ scripturæ, qvod Pontificii disputant: Nullum piorum, dum in hac vita est, sanctum appellandum Joh. 17. Rom. 18. 15. 16. & in locis innumeris. *Qv.* 4. ait *Senar.* cœlites rectè dici Sanctos. *qv* 5. Galliam recte suos sanctos vocare *Paradisi sanctos. qv.* 7. beatos omnes sanctos. *qv.* 9. qvid sanctis det Canonismus. Ipsis respondet: Ipsis qvidem in se nihil dat, qvemadmodum nec ei, qvi honoratur, honos: dat aliqvid tamen externum qvod ipsis, ac per ipsos Deo, Christoq; Domino, Sanctorum omnium capiti honorem & gloriam conciliet: qvod illos, ejusdem felicitatis consortes, & nos ad huc mortales, ad illum ipsum divinæ majestatis honorem & gloriam magis excitet; dum & ad majorem gratiarum actionem illis & lubentiorem ipsorum imitationem nos excitamulamur. Est autem hoc ipsum, qvod Canonismus dat septuplicis generis. *Primum* est, ut ii publicè ac palam à fidelibus omnibus habeantur & dicantur *Sancti. Secundū*, ut in publicis Ecclesiæ precibus, cujusmodi Litaniæ sunt, invocentur. *Tertium* ut in eorum memoriam ac honorem, aræ, sacella & templa excitari possint. *Qvartum*, ut eandem in causam, eidem sancto Sanctarum Christo, publicè *propria & methaphorica* sacrificia, Eucharistiæ nimirum, Eleemosinarum, jejuniorum, aliorumq; bonorum operum, ac præsertim precum, qvas vel officium divinum, vel heras Canonicas vulgo appellamus, possint fieri. *Qvintum*, ut eundem ob finem festi qveant agi dies.

gi dies. *Sextum* ut eorum pingi,fingi,ſculpi,publicè proponi,ac ſtatim,certa cum teſtata ſanctitatis nota(pro ut eſt, ſi circum fuſum ſit radiis caput,ſi colluceant cerei ac lampades) qveant imagines ſtatuæ,protomæ. *Septimum*, ut ſacræ ipſorum reliqviæ tam in aris ac templis,qvam alibi eximio conditoriorum ac thecarum honore affici, hominumq; veneration posſint exponi.(*Angelus Rocca* de Canoniz. Sanctor. c. 38. addit *octavo loco*,ut ad eos peregrinationes religioſæ fiant. Vide *Rivet.* Jeſuit. Vap. cap.6. §.5.) *qv. 10.* Canonizationis causam efficientem Eccleſiam eſſe, qvæ de ipſorum ſanctitate teſtetur. Fallax hoc eſſe teſtimonium, oſtendit *Nicolai* l. c. *Voët* & alii ſuprà allegati. qv. 11. affirmat certum ,,minimeq; fallentem ſanctorum Canoniſmum. *qv.* 12. neceſſarium eſſe &c. 3. Talis Canonizatio *non Papæ*, ſed Chriſto competit, ſummo Pontifici, & Sacerdoti noſtro. Is canonizat *per* æternam prædeſtinationem, & in vitæ librum ſcriptionem *Eph. 1,4. Luc.* 10. 20. *Apoc. 17. 8. per* vocationem ad Eccleſiæ conſortium & meriti ſui applicationem *2. Tim* 1. *9.* 1.*Cor.*1.2. *per* regenerationem, renovationem,illuminationem, ſanctificationem. 1. *Cor. 6. 11. Epheſ.* 4, *24. Tit.*3. *5. per* glorificationem in cœlo. *Rom. 8,30. Gerhard.* L. C. de Morte cap.7. §. 480. *M. Ant. de Dom.* l. 7. c. 5. §. 59. 60, *Diſpp. Sedan.* p. 349. 4. Canonizantur tales,qvi *nunqvam* fuerunt, qvales ſunt *Georgius, Chriſtophorus, Catharina, Margaretha, Hippolytus, Tecla.* Vide *Gerhard.* L. C. de Morte §. 417. *Dannhauer.* Dram. p. 865. ſqq. *Voët.* de Divis qvibusdam Chimæricis. p. 473. ſqq. P. III. Diſp. ſelect. *Petr. Molin.* Novit. Papiſm. p, 536. T. 1. *Diſp. Sedan.* p. 334. multis. Futilia ſunt & nauci, qvæ in contrarium ad ferre videtur *Nicol. Serar.* Litaneut. 2. qvæſt. 20. 21. 22. 23. 5. Canonizantur , qvi *nihil minus qvàm ſancti*, imò ſceleratiſſimi erant. Unde illud ſub nomine Gregorii verè in tales qvadrat : *Multorum corpora honorantur in terris, qvorum anima cruciantur in inferis. Serarius.* l. c. qv. 11. dictum putat de Alexandri M. Ptolomæorum ; aliorumq; gentilium magnificentiſſimis mauſoleis , & pyramidibus, de nonnullorum etiam Chriſtianorum ſuperbiſſimis titulis , & epitaphiis. Aliter procedit *Auguſtinus Triumphus de Ancona* ap *Rivet.* Jeſuit. Vapul cap.6. §. 6. Cum enim agnoviſſet prolatum hoc Gregorii, diſtingvit inter judicium de re *ex cauſa* ſive per certitudinem cauſæ ; & judicium de eadem *ex ſignis.* Eccleſiam, *ait* canonizare non primo illo, ſed ſecundo modo. *Gregorius VII.* Liberium Arianum inter divos redulit. *Thomas Beketus* ſeditioſus, in Anglia cæſus, canonizatur ab Alex. III. Taceo *Garnettum* , *Clementem* &c. Vide *Gerhard.* l. c. §. 480. *Voët* P. III. diſpp. ſelect. p. 413. *Hornbeck* Exam. Bull. Urban IIX. p. 31. Unde *ſancti qvaſi ſancti.* Voët. P. III. Diſp. Theol. de Divis Chimær. p. 519. *Sancti ex-ſancti.* 1. Claſſis *ex canonizatorum*, qvalis *Hermannus de Fer-*

Canonizatio Sanctor.

Canoniz. Sanct.

ria, qvem 20. annis jam cultū damnavit Bonifacius VIII. Vide *Chron. Bergom.* l. 18. & *Bzovii* Contin. Baron. 1300. 2 Classis *prohibitorum*, ut *Rochus* &. R. *Lullius* à Pontificibus Venetis & Majoracensibꝰ renitentibus, & obtinentibus, damnati. 3. Classis *expunctorum*, ut *Euseb. Emissenus*. 4. Classis *degradatorum*, ut *Antonius Balleolis* in Flandria. Vide Voet. l. c. 6. Papa Romanus *coactè* interdū canonizat. Expressè *Ceremoniale* sive *liber de ceremoniis sacris* l. 1. sect 6. c. 2. Papa tunc qvodammodo *cogebatur ad canonizandum qvendam contra suam opinionem, & propterea protestabatur his verbis*: Ex autoritate omnipo-„ tentis Dei Patris, Filii & Spiritus S. Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, „ consilio fratrum nostrorum, ordinamus, statuimus & declaramus N. hunc „ sanctum esse; & inter sanctos collocandum 7. Accidunt canonizationi *Repulsa*, cum Papæ non videtur Auditoribus Rotæ, canonizationem demandare: *Abortus*, cum non perficitur: *Dilatio: Irritatio.* Voet. l. c. p. 308. Sic *Edmundi Cantabr.* canonizatio bis recusata, tandem obtinuit. *Westmonasteriens.* 4. 1246 *Petr. Molin.* Novit. Papistini. p. 940. 942. Verba Bullæ canonizationis habes p. 948. *Eduardus* Rex Angliæ 200. demum annis post obitum canonizatur. *Ussherg. Matth. Paris. Baron.* A. 1155. Bermo Episcoq. Misen. obiit 1107. canonizatur demum ab Hadriano 8. Canonizationes, non nisi *multis precibus, & pretio* acqviruntur, ut ita verè ὁ μακαρίτης noster *Chemnitius* P. III. Exam. Coni. Trid. p. 228. de invocat. Sanct. *Canonizatio Romanensis pars est idolomaniæ & nundinationis Babylonicæ. Hornbeck* ad bull. *Innoc.* narrat ex *Mercur. Histor.* Gallis. ad ann. 1608. in canonizatione *Francisci* supra centum millia coronatorum expensa ab ejus sodalibus. Sumtuosa fuit canonizatio *Brigittæ* ab Urbano V. facta *Andreæ Corsini Carmelitani* ab Urban. IIX. ad instantiam Ludovici IIX. Reg. Gall. &c. Et hæc forsitan fuit causa, qvod Bermo Episcop. Misen. non statim post obitum canonizari potuerit. *Rivetus Jesuit. Vapul. l. c. §. 3.* Qvantam verò vim pecuniæ reqvirat (*verba sunt M. Ant. de Dom. l. 7 Rep. Eccl. cap 7. §. 58.*) Canonizatio, novit curia Romana, ita ut jam, nisi magni Principes, aut amplæ civitates (novit hoc nuper Medio lanum) *sumptus promoveant, innumeri veri sancti in oblivione mundi sepulti jaceant necesse est, & canonizationis honore careant; & qvod pejus est nonnulli sancti canonizati veteres sanctos ipsa totius Ecclesiæ decretione ab antiqvo canonizatos, qvo ad vos, certe pessundederunt. Carolus profectio Mediolani Ambrosii nomen fermè* extinxit. Jam *eqvidem non video, an pecuniosi isti, qvi canonizationes tot sumtibus promovent & exornant, plus sibi asciscant patronum illum sanctum, cui canonizationem impetrarunt: an sanctus ipse sic canonizatus tanqvam insignem patronum suum illum habeat pecuniosum, cui suam totam debeat canonizationem. Annon imagines potissimum*

cum

orum ſplendore circa caput, de licentia, & mandato Papæ ſic confectæ, ſanctos efficiunt? Annon plebes rudes & decepta talibus imaginibus vota fundunt? Hac in re, *habent verba T. 1. Diſp. Sedan.* p. 344. ſunt, qvi in Papa benignitatem de-
, ſiderent. In aliqvos enim ſanctitatem ambientes fuit aſperior. Non pauci *Canonic.*
, candidati ſanctitatis exciderunt petitione, nec potuerunt ſanctitatis titulũ *Sanct.*
, adipiſci, qvia non habuerunt Papam propitium. Multi, poſt ambitum & pe-
, titionem multorum annorum, tandem facti ſunt voti compotes, & ipſis
, tandem titulus & dignitas ſancti decreta eſt. Ut factum eſt *Ludovico IX.*
, Galliæ Regi, qvi vigeſimo ſeptimo anno poſt mortem à *Bonifatio* IIX. ad-
, ſcriptus eſt catalogo Sanctorum: & *Ignatio Lojola*, cujus Apotheoſim Jeſui-
, tæ ambiverunt per annos plus qvàm ſexaginta. Qvidam verò juſſi bene
, ſperare, titulum *Beati* impetraverunt, qvod elogium gradus eſt & (ut lo-
, qvuntur) expectativa ad ſanctitatem: qvo titulô *Ignatium Lojola*, per annos
, plusqvam qvinqvaginta contentus fuit. 9. Sancti ſunt in *gloria, & beati-
tudine*, Ergò canonizatione opus non habent. Qvid ad ſanctos, ait *M. Ana-
ton. de Dom. l. 7. c. 5. §. 56.* qvod campanæ perſtrepant, templa ſuperbè ornen-
, tur, thura adoleantur, lampades & faces ſplendeant (ſi tamen coram ſole
, in meridie ſplendere poſſunt, qvæ ex canonizatione ſancti acqvirunt, me-
, ra ludibria. *Sed qvi canonizantur*, inqviunt, *coluntur, honorantur, invo-
, cantur.* Atqvi verus eorum cultus & verus honor eſt in imitatione illorum:
, alias periculoſus eſt, & ſanctis nihil proficuus. Invocatio verò aut otioſa
aut etiam pernicioſa, ut aliàs dicetur. *Canonizatio ſaltem tutos reddit fideles*, inqviunt, *nec colant damnatum aliqvem pro beato, ut aliqvando contigit.* Uti-
, nam canonizatio hoc ſæpe non efficiat! Tuti erunt in hoc fideles, ſi ad di-
, vinum ſolum cultum reducantur, & à cultu religioſo hominum abſtereantur. 10. Plurimi ſunt *ſancti, qvos nullus Papa canonizavit.* Nam dic, qvæſo, num exiſtimes omnes ad unum, pro ſanctis non habendos, qvi apotheoſin, & canonizationem hanc Sanctorum non viderunt? Reſpondet *Bellarmi-
nus*, ſanctos veteres ex conſvetudine cœpiſſe coli; *conſvetudines tamen ex ta-
cito Principum conſenſu vim habere, ac propterea ſanctos illos ex tacita Roma-
norum Pontificum approbatione ut ſanctos coli. Tacente ergo Pontifice ſancti
illi in Eccleſia cogniti ſunt eſſe verè ſancti, & meritò venerandi*: Qvomodo ex illo tacito conſenſu adeſt certitudo ſanctos illos eſſe veros ſanctos? Agitur de ſingularibus individuis, an ille & ille ſit apud Deum in gloria ſanctorum. Alii præter Papam pro ſancto hunc & illum tenent; Papa non novit illos; ſed conſentit; qvid hinc Papa addit certitudinis? At verò plurimi ſunt, de qvibus nullus Papa qvicqvam unqvam audivit; Igitur neq; expreſſum, neq; tacitum dedit conſenſum. At eſtne hoc Prudentis Patrisfamilias, ut alicu-

bi

bi tacitè consentiat, aliqvem pro Sancto publice coli, de cujus sanctitate ipse Solus judex sit? Erit igitur judex sed tacitus, & sub taciturnitate pronunciabit esse sanctum aliqvem hominem facinorosissimum. Sed cur ex tacitâ approbatione Papæ illi sancti sunt sancti, & non potiùs ex tacitâ approbatione Presbyteri Joannis Regis Æthiopiæ? Ille enim circa hos sanctos æqve tacitus est, ac Papa; & æqve mos tunc erat de utroqve, ut nostros sanctos non canonizaret. Ita *M. Anton. de Dom.* l. c. §. 61. 11. Doctores Pontificii alii, Papatum attollere allaborantes, in hac tamen canonizatione sanctorum non audent asserere, adesse *summam certitudinem*. Inter eos producit *Cajetanum* de Indulg. ad Julium cap. 8. Jam citatus *M. Ant. de Dom.* §. 63. *Sylvestrum*, *Canum*. Confer *Nicolai* Disp. 2. de Cult. Sanctor. *T. 1. Disp. Sedan.* p. 35. sq. *Voët.* Dispp. select. P. III. p. 402. *Argumenta* pro canonizatione dissoluta vide ap. sæpè laudatum *M. Ant. de Dom.* l. c. confer *Rivet.* l. c. §. 6. 12. Canonizari qvis potest *absq; miraculis* in vita factis, non absqve factis post mortem. Sic *Rota* in relatione super Canonizat. *B. And. Corsini.* vi. *Qua occasione.* Vide *Zacch.* qvæst. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. p. 198. n. 13. sq. *Negativam* defendit *Voët.* l. c. p. 407. qvòd probari non possit, Apostolos, Evangelistas, Martyres, Ecclesiæ Doctores post mortem miracula patrâsse. *Problemata* de Canonizatione Sanct. Vide ap. *Voët* l. c. De Canonizat. Sanctorum prolixè agit Joh. *Baptista Casal.* de Veter. Christ. ritibus p. 381. Part. 2. Cardinal Jur. c. 2. multis. In canonizatione Confessorum *dicit Angelus Maria Verricellus Theolog. & IV. D. qq. moral. de Apostolicis missionibus* Venet. 1656. fol. duo necessaria esse np. *virtutem* morum, & veritatem signorum; at in Martyribus neutrum requiri. *q. 33. n. 21. 22.* conf. *Simon. Majol. dies Caniculac.* p. 582 *Troilus Malivitius* JC. de canonizatione Sanctorum. In specie de Canonizatione *Hyazinthi* Dominicani. *Carol. Borromæi Ignatii Lojolæ, Francisc. Xavieri, Isidori Hispani, Teresiæ, Philippi Nerii, Isabellæ Lusitan. Felicis, Caetani* (Beati) *Thomæ Villanovæ, Francisci de Sales* &c. agitur cap. 2. P. 2 Cardinal Jur.

Canonizat. Sanct.

§. CXLVII. Ad Licentiam concessam referri possunt 2. *toleratio lupanarium, Taxa Cancellaria, Indulgentiæ* &c. Sed de his posterioribus, ut & aliis suo loco.

Congregationes.

§. CXLVIII. *Nervus V. Congregationes fidei, & status causâ.* Diximus superiùs, Sixtum V. Pontificem *quindecim* Congregationes, qvas *sanctas* vocavit, per Cardinales administrandas instituisse. Causas instituti aperit *Constitus. 74. med p. 616. T. 2. Bullar. M. Cherubin.* Jure optimo, *inquit*, Romanus Pontifex, qvem Christus Dominus corporis sui, qvod est Ecclesia, visibile caput constituit, omniumq; Ecclesiarum solicitudinem gerere voluit, multo sibi tàm immensi oneris adjutores advocat, atq; adsciscit, cum venerabiles E-

pisco

piscopos fratres suos, qvos toto terrarum orbe ad singulos greges pascendos mittit, tum amplissimum ordinem S.R.E. Cardinalium, qvi tanqvam nobilissima membra capiti propiùs cohærentia, eidem Summo Pontifici, sicut Christo Domino Apostoli, semper assistunt, qviqve primi laborum & consiliorum socii sunt & participes, ut partita inter eos, aliosq; Romanæ Curiæ Magistratus, ingenti curarum negotiorumq; mole, ipse tantæ potestatis clavum tenens, divinâ gratia adjutrice, non succumbat. Nos igitur magni illius Moysi exemplo adducti, qvi cum Deo loqvens soceri sui Jethri consiliũ de variis judicibus constituendis non repudiavit, qviq; Dei jussũ insignem senatum septuaginta seniorum conscripsit, qvi cum eo onus populi sustinerent, ne solus ipse gravaretur, Pontificium hæc onus angelicis planè humeris formidandum, inter Senatores orbis terræ fratres nostros Cardinales aptâ qvadam distributione pro temporum conditione, negotiorum multitudine & varietate, ipsaq; utilitatis ratione salubriter partiri decrevimus, Eâ imprimis cogitatione permoti, ut qvi ex omnibus nationibus ad hanc matrem, magistram perfugiumq; fidelium Apostolicam sedem, devotionis salutisqve studio, juris persequendi, gratiæ impetrandæ, aliasvé multiplices ob causas frequentissimi confugiunt, ii qvidem & tutò & commodè (qvantum in provinciis nostris præstare possumus) Romam perveniant: & ut facilius celeriùsqve expediantur, distinctos Cardinalium conventus, & Congregationes ad certas rerum negotiorumq; tractationes paratas habeant, Cardinalesqve ipsi distributi muneris partem leviùs ferant, diligentius administrent, commodiùs nos consulant, & denique viri primarii publicis in rebus exercitati, nullo unqvam tempore desint. Itaq; motu proprio, & ex certâ scientia, ac de eorundem fratrum nostrorum S. Rom. Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, ex eodem sacro Collegio, qvod per Dei gratiam viris pietate, doctrinâ rerumq; usu præstantibus ex omni natione abundat, Congregationes qvindecim constituimus, singulisq; certa negotia assignavimus, ita ut graviores difficiliores q; consultationes ad nos referant, ac unicuiq; earum suas facultates, & auctoritatem in eum modum, qvi infra descriptus est, dedimus atq; attribuimus. Congregatio prima est pro Sancta Inqvisitione, de qva ita habent verba Constit. p. 617. l. c. Congregationem sanctæ Inqvisitionis hæreticæ pravitatis magna prædecessorum providentia, tanqvam firmissimum Catholicæ fidei propugnaculum in Urbe institutum, cui ob summam rei gravitatem Romanus Pontifex præsidere solet. nos qvoq; confirmamus & corroboramus, illiusq; omnia instituta, omnesq; & singulas facultates à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris Cardinalibus ad eam Congregationem pro tempore delectis concessas, omnemq; auctoritatem & potestã-

Congregationes.

testatem eis communicatam scilicet inqvirendi,citandi,procedendi, sententiandi & definiendi in omnibus causis,tam hæresim manifestam, qvàm schismata, Apostasiam à fide, magiam, sortilegia,divinationes, sacramentorum abusus, & qvæcunq; alia, qvæ etiam præsumtam hæresim sapere videntur, concernentibus, non solum in Urbe & Statu temporali,nobis & huic Sanctæ Sedi subjecto,sed etiam in universo terrarum Orbe, ubi Christiana viget Religio,super omnes Patriarchas,Primates, ArchiEpiscopos & alios inferiores,ac Inqvisitiores, qvocunqve privilegio illi suffulti sint, qvorum ac aliorum prædictorum series his nostris literis ad verbum expressa censeatur,confirmamus. Instituit scil. *Paul. III.* hanc Congregationem Cardinalium generalium Inqvisitorum, *Constit.54.Tom.* Bullar. p.756. cujus verba sunt: *nostros & Apostolicæ sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ civitatibus, oppidis, terris & locis,tàm citrà,qvàm ultrà montes utilibet etiam in Italia consistentibus, ac in Romana Curia super negotio fidei, Commissarios & Inqvisitores Generales & Generalissimos auctoritate Apostolica tenore præsentium constituimus & deputamus.* Illam deinde Congregationem confirmavit *Sixtus V.* uti jam dictum. Habetur autem *die Mercurii,& die Jovis* coram Papa,referente Patre ordinis S.Dominici.*Sprenger* Rom. nov. p. 94. Congregatio 2. est *pro signatura Gratiæ.* Præficiuntur huic Congregationi Cardinales, *Major* s. *Supremus Pœnitentiarius*, cujus prima mentio fit tempore Gregorii X. Habet subjstitutum, qvem appellant *Regentem pœnitentiariæ*. Judicat de casibus Papæ reservàtis,concedendo absolutionem gratis,directas ad Patres confessores. scriptas in membrana. Tribunal suum habet in Ecclesiis, Laterannensi, S. Petri & Mariæ Majoris. Instituit Congregationes, intervenient in illis Regente Pœnitentiariæ,Sigilli præfecto, aljcitis duobus aut tribus Jesuitis. Imperat Patribus pœnitentiariis,qvales sunt omnium lingvarum ferè In Ecclesia S Petri ex ordine Jesuitarum, In Ecclesia Lateranensi, ex ordin Franciscanorum observantium, In Ecclesia Mariæ Majoris, ex ordine Dom nicanorum. *Sprenger* Rom. nov. p. 86. sq. *Præfectus signaturæ Gratiæ*, q signat causas gratiæ, habetq; pro salario mensibus singulis centum ducato Interveniunt in dicta signatura ipsi illi Prælati,qvi interveniunt in signatu justitiæ &c. *Sprenger* l.c.p.61. *Præfectus Signaturæ Brevium*, qvi signat & videt minutas bullarum taxatarum. *Sprenger.* l.c p.62 *Præfectus Signaturæ justitiæ*,qvi rescribit ad supplicationes & commissiones, qvæ delegantur per justitiam ; aliqvæ delegantur sub brevi, aliqvæ sub scriptura dicti præfecti. U qvid petitur ex capite justitiæ, salutatur signatura justitiæ, qvæ ubi consen rit,rescribit hoc consveto : *Concessum in præsentia S. D. N. Papæ*, cum assc ptione sui nominis N. Ubi verò petuntur beneficia, præbendæ &c.agiturq

Congregatio 5. Inqvisit.

ca

capite gratiæ, Præfectus gratiæ non aliter, qvàm sub eadem formula, uti consensit, respondet, nisi dirigatur ad Judices Curiæ, tum Præfectus signaturæ justitiæ ita rescribit; *Placet D. N. Papæ* qvod *placet* indicat formulam justitiæ & non gratiæ. Ubi Papa signat, vel refertur ad gratiam, vel ad Justitiam: si ad gratiam: Tunc hoc usurpat: *Fiat ut petitur*, annotata prima litera sui nominis proprii, ut V. G. pro Alexandro VII. F. i. e. *Fabius*: In justitia mutat *fiat* in *placet*, juxta eandem annotationem sui nominis. Illud *fiat* nulli nisi Papæ tribuitur excepto pœnitentiario, qvi solus illius usurpandi habet authoritatem, adjuncto tamen hoc ad differentiam: *Fiat in forma*, *Fiat de expresso*, vel *fiat de speciali*. Habet pro salario qvovis mense centum ducatos. *Sprenger* l. c. p. 58. sqq. Huc pertinet qvi *Datarii munere fungitur*, si Cardinalis fuerit. Ejus est ponere Datum in rescriptis: *Datum Romæ apud* . . . . signare supplicationes in beneficiis vacantibus non excedentibus reditum viginti qvatuor ducatorum, sine participatione Pontificis, in reliqvis refert Papæ recommendando petentem. Habet salarium duorum mille coronatorum. Cui subsunt, *Subdatarius*, cujus est expeditiones Datariæ extra locum vacantium beneficiorum per mortem considerare. Salar. 1000. coronat. *Revisores*, qvi revident supplicationes signatas. *Officiales parvæ datæ*, ad qvorum munus spectant res parvæ datæ, qvæ aliqvando ponitur, ut pro exigentia rei possit extendi. *Officialis componendarum*, cui exsolvitur taxa. *Officialis missarum*, qvi miserit supplicationes registro sive publico sive privato. *Revisor dispensationum matrimonialium*, qvi signat rescripta dispensatoria consangvinitatis & affinitatis ni puncto matrimonii, ut & excommunicationum, *ad revelationem*, qvas appellant, *significavit*. Inter hos solum officium componendarum emitur: Cæteri constituuntur gratis à datario, nisi qvod Subdatarius eligatur à Pontifice. *Sprenger*. l. c. p. 73. sq. Congregatio 3. pro *electione Ecclesiarum, & provisionibus Consistorialibus*. Cognoscit legitimas causas erectionum novarum Ecclesiarum qvarumcunqve, de cujusqve earum dote, Capitulo, Clero, Populo & aliis, qvæ ad ejusmodi erectiones, juxta præscriptum S. Concilii Tridentini & sanctorum Patrum decreta, necessaria erunt. Examinat præterea omnes difficultates de his incidentes, controversias qvoqve inter eas, qvæ jam erectæ sunt, nec non dictarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum unions, dismembrationes, cessiones, permutationes, translationes, pensionum super illarum redditibus, assignationes Monasteriorum pluralitatem, dignitatum incompatibilitatem, præsentationes & nominationes, electionum sive postulationum confirmationes seu admissiones, suffraganeorum, coadjutorumq; deputationes, cum futura successione sive absq; eadem successione, curamq; adhibet circa ætatem & qvalitatem promovendorum

Congr. 3. pro electione Eccles.

dorum, eâq; discussa & examinata ad Papam refert, ut pro suo arbitrio in Consistorio secreto juxta formam consvetam proponantur. *Cherubin.* T. 2. Bullar. Mag. p. 617. sq. Vid. *Petri Peckii* JC. Lovaniens. Tractat. de Ecclesiis Catholicis reparandis ac reficiendis. *Petr. Francisci Passerini* Tract. Legalis & Moralis de Pollutione Ecclesiarum, excus. Placentiæ. *Michael Ant. Frances de Urrutigoyti* de Ecclesiis Cathedralibus, earumqve privilegiis, & prærogativis, Lugdun. 1665. f *Nicol Rodriqvez Fernosini* Austrienſis Episcopi, de potestate Capituli, sede vacante, nec non sede plena. *Congregatio 4. pro ubertate Annonæ Status Ecclesiastici.* Huic præficitur à Summo Pontifice, unus ex Clericis Rever. Cameræ Apostolicæ. *Vid. Constit. 35. Gregorii XIII.* Et pro ejus præsidio hic Pontifex, *Sixtus sc. V.* scutorum ducenta millia tribuit infrà, *Constit. 78.* ex pecuniis suâ, ut habent verba, parsimonia & frugalitate, ac diligentia ad publicam utilitatem comparatis. Officium & munus hujus congregationis est, secundum *Constit. 74. cit. p. 618.* Omni studio curet, non solùm in urbe, sed in universo statu Ecclesiastico temporali copiam haberi frumenti atqve aliarum hujus generis frugum, qvibus ad vitam humanam sustentandam indigemus, qvæ si peccatis populi id promerentibus ob terræ sterilitatem in ditione Ecclesiast. aliqvando, qvod Deus avertat, deerunt, aliunde commeatum pro locorum opportunitate, convehi, comportariqve studeat, civitatibus, oppidis, locis personis qvibuscunqve qvavis etiam Ecclesiast. atqve Cardinalatus dignitate fulgentibus, ea omnia, qvæ ad abundantiam parandam, atqve conservandam erunt opportuna, præcipiat. Commissarios, ubiqve locorum prout exegerit necessitas, aut svaserit utilitas, deputet, contra impedientes aut negligentes, sive annonam extrahi vel abduci per seipsos, aut per alios palam vel occultè procurantes, procedat, aliaq; faciat, qvæ ad Annonæ utilitatem omnino pertinere videbuntur. Præcipuam verò curam & diligentiam adhibeat, ut pecuniæ summa, scutorum scilicet ducentorum millium à nobis, tam salubri ac necessario operi pauperum imprimis causa pa ternè assignata atqve attributa, nec in alium usum convertatur & integr conservetur. *Congregatio 5. pro sacris Ritibus, & Ceremoniis*, ut & Canonizatione Sanctorum. *Sprenger.* Rom. nov. p. 95. Qvinqve Cardinale *habent iterum verba Constitutionis*, deligimus, qvibus hæc præcipuè cura incumbere debeat, ut veteres ritus sacri ubivis locorum, in omnibus Urbis, Obisqve Ecclesiis, etiam in Capella nostra Pontificia, in Missis, divinis officii Sacramentorũ administratione, cæterisqve ad divinum cultum pertinentib à qvibusvis personis diligenter observentur, ceremoniæ si exoluerint, restituantur, si depravatæ fuerint, reformentur, libros de sacris riubus & cerem

Cong. 4. pro ubertate annonæ.

Congreg. 5. Sacris Ritib.

nii

niis, in primis Pontificale, Rituale, Ceremoniale, prout opus fuerit, reformentur, & emendent, officia divina de Sanctis Patronis examinent & nobis priùs consultis nobis concedant. Diligentem qvoqve curam adhibeant circa Sanctorum canonizationem, festorumq; dierum celebritatem, utomnia ritè & rectè, & ex Patrum traditione fiant, & ut Reges & Principes eorumq; Oratores aliæq; personæ, etiam Ecclesiasticæ, ad Urbem curiamqve Romanam venientes, pro Sedis Apostolicæ dignitate & benignitate honorificè more majorum excipiantur, cogitationem suscipiant, sedulòq; provideant. Controversias de præcedentia in processionibus aut alibi, cæterasq; in hujusmodi sacris ritibus & ceremoniis incidentes difficultates cognoscant, summariè terminent & componant. *Congregatio 6. pro classe paranda*, & servandâ ad Status Ecclesiastici defensionem. Subsidium autem annuum scutorum ducentorum millium & 500. paravit, & dedit hic Pontifex pro conservatione paratæ classis decem triremium. *Cherubin.* l. c. p. 618. Cardinales, *inqvit*, qvinqve præficimus triremibus numero decem parandis ædificandis, ornandis, omniq; necessario nautico & militari apparatu instruendis, curâq; diligentissima conservandis, qvarum ope & præsidio, Deo adjutore, piratæ & prædones coërceantur, & à nostris littoribus longè repellantur, qvare & earum triremium idoneos Duces ac præfectos nobis tamen & pro tempore Rom. Pont. consultis, deligant, & cætera omnia ad ea qvæ diximus celeriter utiliterq; efficienda pro ipsorum prudentia & sedulitate disponant. Deinde operam adhibeant, ut subsidium pecuniarum qvodcunqve ab iis, qvi nostro mandato huic tam necessario operi contribuere tenentur, fideliter, integrè, matureq; exigatur, exactum verò ac receptum ad supra dicta tantummodo opera perficienda ex voluntatis nostræ præscripto fructuosè impendatur. Illud autem Cardinales ipsos magnopere admonemus, curent diligenter, ut in his triremibus Apostolicis nautæ omnes & milites, non solum ex nautica militariq;, sed multò magis ex Christiana disciplina pie & modestè vivant. Qvare viros religiosos, animarum corporumq; curatores deligant, qvi valentes ad pietatem instruant, ægrotos multo charitatis affectu, qvovis necessario adjumenti genere, spirituali inprimis recreent atqve reficiant. Deniq; omni loco à Præfectis, militibus nautis, ea piè vivendi ratio & institutio observetur, ut verè illos Christianos ac Pontificios esse omnes agnoscant. *Congregatio 7. pro Indice* librorum prohibitorum. Hæc Congregatio perfecit Indicem librorum hujusmodi, aliàs à Pio IV. approbatum, uti videre est in Clement. VIII. Constitut. 36. *Sacrosanctum.* Cardinales, *sunt verba Constitutionis*, qvi ad libros prohibendos expurgandosve delecti sunt, in ea cura diligenter ac majori cum fructu versentur, has illis facultates

Congr. 6. pro classe.

tes tribuimus,ut librorum ejusmodi catalogus & indices, aut olim, aut proximè confecti, eorumqve regulas editas recognoscant, atqve examinent, certorum auctorum libros prohibitos, aut qvovis modo in prioribus indicibus suspensos diligenter excutiant, & prout expedire judicaverint, permittant libros, qvi post indicem Tridentini Concilii jussu editum prodierunt, Catholicæ doctrinæ Christianorumq; morum disciplinæ repugnantes, expendant & recognoscant,ac ubi nobis retulerint, nostra auctoritate rejiciant, hominum verò injuria & dolo depravatos emendent, eos libros, qvi paucis erroribus rejectis,alioqvinutiles studiosis esse possent,expurgandi atq; corrigendi modum ineant, indicesq; expurgatorios conficiant, novos præterea libros approbandi & imprimendi rationem præscribant. Universitatum Parisien. Bononien. Salamantin. Lovanien. aliarumq; probatarum studia,ad librorum expurgationem & correctionem excitent, earumq; diligentem operam & industriam reqvirant. Permittimus qvoqve eidem Congregationi,ut Theologis, Canonistis,aliisqve peritis viris, piis atqve idoneis etiam aliunde accersitis,ad hoc omne negotium Reipubl. Christianæ,tam in his temporibus necessarium adhibitis,eam ob rem tantùm,nec verò aliis, libros veritos tenendi legendiq; etiam absq; nostra licentia impertiatur facultatem. *Congregatio 8. pro executione & interpretatione Concilii Tridentini.* De qva *Sixtus Pontifex l. c. p. 619.* Eorum,*inqvit*, decretorum, qvæ ad fidei dogmata pertinent,interpretationem nobis ipsis reservamus: Cardinalibus verò præfectis interpretationi & executioni Concilii Tridenti, si qvando in his,qvæ de morum reformatione, disciplina ac moderatione, & Ecclesiasticis judiciis, aliisqve hujusmodi statuta sunt, dubietas aut difficultas emerserint,interpretandi facultatem,nobis tamen consultis,impartimur. Synodos Provinciales tertio qvoqve anno, Diœcesianas singulis annis Congregatio celebrari jubeat. --- Habeat itidem congregatio auctoritatem promovendi reformationem cleri & populi, nedum in Urbe & statu Ecclesiastico temporali,sed etiam in universo Christiano Orbe, in iis,qvæ pertinent ad divinum cultum propagandum,devotionem excitandam, & mores Christiani populi ad præscriptum ejusdem Concilii componendos, atq; ad rationes difficillimis his perturbatisqve temporibus necessarias confirmandos,qvo uberiùs divinæ misericordiæ vim in nobis sentiamus, justamqve iram atqve animadversionem effugiamus. *Congregatio 9.* pro *statu Ecclesiastici gravaminibus sublevandis.* Verba *Constitutionis sic habent :* Novam instituimus Cardinalium Congregationem, ut qvæcunqve gravamina vectigalium, pedagiorum & tributorum cujuscunqve generis illa sint, eorumq; exigendi rationes. Qvæstorum injurias, si qvas adesse compererint, Commissariorum extor-

Congr. 8 pro exec. & interpret.

Congreg. 9. pro statu Eccles. gra.

extorsiones judicii forma planè postposita maturè audiat & cognoscat, atq; si fieri posse videbitur, controversias moderetur & componat, quod si rationibus hinc inde allatis accuratè expensis, res transigi nequiverit, eam totam ad nos deferat, ut quod æqvum & pium erit, ejus congregationis consilio prudenter definire valeamus, causas vero in qvibus judicialis ordo requiritur, propriis judicibus de jure decidendas relinquat. Qui autem à judicibus senserint se gravatos ad Tribunalia, quæ his sunt ex antiqua institutione præposita, ac ad alia, ut moris est, juris remedia confugiant. *Congregatio* 10. pro *Universitate Studii Romani*, de qua vid. *Constit. 9. Bonifacii VIII. In suprema.* Verba *Constitutionis 74. Sixti V. p. 619. habent:* ob eam causam (ut sc. juventus in publicis Gymnasiis instruatur) Romani Gymnasii ejusq; universitatis ornandæ & amplificandæ curam merito gerimus, unde & ipsam universitatem ab ære alieno viginti duorum millium scutorum & aliis pluribus oneribus sublevavimus ac planè liberavimus. Itaq; ut illius rationibus quam optimè prospiciamus, Cardinales quinq; eidem Gymnasio & Universitati, illiusq; reformationi præficimus, quibus facultatem concedimus, ut cum opus fuerit, præclaros Theologiæ Magistros, Jurisconsultos egregios, & liberalium artium professores eximios undecunq; ad juventutem erudiendam evocent, qui morum integritate, eruditione atq; elegantia literarum non minus præstent, quam peritia usuq; docendi, assidvisq; prælectionibus juvenes instruant, utq; singulis scientiarum Magistris pro meritorum ratione, re tamen nobiscum, aut cum successoribus nostris participasse, stipendium constituant. Insuper in hac Alma Urbe nostra, singulari Dei beneficio inter alias discentium scholas Græcorum, Maronitarum & Neophytorum ingenti Pontificum liberalitate atq; munificentia erecta sint collegia, congruisq; redditibus dotata, in quibus sacra Theologia, liberalesq; artes, Hebraicè, Græcè, Arabicè & Chaldaicè edocentur, eisdem Cardinalibus injungimus, ut horum Collegiorum Alumnos ad literarum studia ardentiori animo complectenda, quod ad fidei Catholicæ propagationem & literarum ornamentum, & ingenia excolenda maximè pertinet, opportune pro eorum pietate & prudentia omni adhibito studio, excitari curent. Deniq; cum in præcipuis Christiani Orbis partibus sancta hæc Apostolica Sedes, ut pia mater, insignes quasdam Vniversitates, in quibus sacrarum literarum, legum & artium præstantissima studia florent, olim in tutelam & clientelam receperit suam, nimirum Parisiensem, Oxoniensem, Bononiensem, Salamantinam, ut in eis scilicet ex Apostolicæ Sedis pro-

Cong. 10. pro Univers. Stud. Rom.

protectione bonarum artium studia tanto majori cum fructu excolerentur, nos & illas ipsas, &cæteras Catholicas Universitates paternâ benevolentiâ complectentes, nec ipsam Oxonienſem, qvantum in nobis est, deserentes, sed ex intimo animi affectu ad matris gremium, & ad viam salutis revocantes, omnesq; intimo cordis affectu & summâ benevolentia prosequentes ac sub nostra & B. Petri Apostolorum Principis protectione iterum suscipientes, eidem Congregationi imponimus, ut earundem Universitatum, atq; ad eas pertinentium negotiorum apud sedem Apostolicam curam gerat, illarumq; necessitates, nobis succeſſoribusq, nostris ordine exponat, ut eis ex charitate opem & auxilium afferre valeamus, easq; interdum per literas visitet, nostroq; nomine Catholicis viris Apostolicam benedictionem impertiatur, illisq; ut prospera cuncta eveniant, aliis verò spiritum consilii sanioris à Deo Opt. Maximo deprecetur. *Congregatio* II. *pro Consultationibus Regularium.*

Congr. II. pro Consult. Regul.

De qva: Qvinqve, *inqvit*, alios Cardinales delegimus, qvibus facultatem concedimus, ut Regularium, Clauſtralium, Mendicantium, non Mendicantium, Hospitalariorum & Militarium, possidentium & non possidentium, cujusvis demum Ordinis sint, controversiis, dubitationibus, consultationibusq; propositis respondeant. Causas verò, qvas inter ipsos oriri contigerit, juxta qvarumcunq; religionum instituta, eorumq; dispositionem, superiores illorum definiant atq; terminent. Dum autem inter Episcopos & Regulares dubitationes inciderint, qvæ sub decretorum Concilii Tridentini dispositione aut interpretatione comprehendantur, eas ad eandem Congregationem Concilii remittant. Audiant itidem ac decidant prædicti Cardinales causas & controversias inter prædictos Ordines vertentes, sive ratione particularium locorum, dummodo formam judiciariam non reqvirant. Apostatarum qvoq; ejectorum, & præterea extra Monasteria degentium aut vagantium causam iidem Cardinales audiant & cognoscant, eosq; coërcendi potestatem habeant. Curent præterea visitationis Apostolicæ jussa & Constitutiones editas à Romanis Pontificibus circa ipsos Regulares exeqventdas, & in usum introducendas. Provideant insuper Regulares laudatæ vitæ, zelo Dei & salutis animarum & prudentia spiritus præditos, institutorumq; Regularium Ordinis & laudabilium consvetudinum peritissimos, qvi, cum necessitas exegerit, Provincias sui Ordinis & non alterius receptis à nobis literis ad omnipotentis Dei laudem & locorum utilitatem salubriter visitare valeant. Sub nomine autem Regularium etiam Moniales, cujusvis sint regulæ & observantiæ comprehen-

di volumus. Omne deniq; ſtudium Cardinales ipſi impendant, ut ab inferioribus erga ſuperiores debita humilitas & obendientia, ac vicisſim à ſuperioribus erga illos paterna benevolentia in multa charitate & diſciplina in ſpiritu lenitatis adhibeatur, neve dominentur inter fratres, ſed Superiores ipſi Patres ſe eſſe meminerint. *Congregatio XII. pro Conſultationibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum.* De hac, *ita Pontifex p. 620. l. c.* Qvinq; itdem, *inqvit*, Cardinales præponimus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum conſultationibus audiendis. Qvorum erit facultas, ut Patriarcharum, Primatum, Archiepiſcoporum, Prælatorum & Ordinariorum, qvorumcunq; etiam inferiorum, non tamen regularium, petitiones audiant, propoſitisq; difficultatibus, qvæſtionibus, ac controverſiis, aliisq; ſuper qvibus conſulti fuerint, etiam per literas ſedulò humaniterq; reſpondeant, dubia, rationes & cauſas Eccleſiarum, earumq; dignitatis, juriſdictionis, exemptionis, immunitatis, jurium, privilegiorum & laudabilium conſvetudinum conſervationem concernentes ſummariè cognoſcant, atq; tam ex partium petitione qvàm ex officio componant, prout honeſtum, opportunumq; eis videbitur. Cauſas item & controverſias inter eosdem Prælatos de jurisdictione, aliavè de cauſa exortas, item inter capitula aut obtinentes dignitates, ac inter qvascunq; ſingulares perſonas & Univerſitates aut locorum in temporalibus Dominos, præter eas, qvæ Concilii Tridentini interpretationem exigunt, vel ordinem judiciarium re ipſa reqvirant, examinent, atq; amicabiliter deſuper tranſigere, etiam per alios, ſi ita conſultum videbitur, etiam extra diœceſin curent. Hactenus Conſtitutio. Horum item Cardinalium eſt Viſitatores R. C. præſentare, & viſitationis formam præſcribere *Congregatio 13. pro Viis, Pontibus & Aqvis curandis. Cardinales ſex (ſecundum eandem Conſtit. 74.)* infra nominatos deputavimus, qvibus facultatem damus vias curandi, aperiendi, muniendi, dirigendi, factasq; tuendi, coarctatas dilatandi, veteres jam occupatas iterum in publicum uſum vindicandi & redigendi. Pontes item tuendi, & ubi opus eſt, novos extruendi, vetereſq; ruinoſos inſtaurandi, & jam collapſos, ſi ita neceſſitas tulerit, reficiendi. Aqvarum præterea curam gerendi, illarum præſertim, qvas nos tanta impenſa & labore in Urbem adduximus, illasq; certa menſura ad publicum uſum commodîratemq; melius diſtribuendi, & ubi majori aqvarum copia opus eſſe viderint, fontes aqvarum magis uberes unde deduci poſſint, inveſtigandi, deductiones, ſubſtructiones, caſtella, formas, aqvæ ductus, receptaculaq; earundem ſar-

Congr. 12. pro Conſult. Epiſcop.

Congreg. 13. pro viis Pontib. &c.

ta

ta tecta conservandi, omne impedimentum tollendi. Cameræ nostræ Apostolicæ Præsides & Ministros, qvibus ea specialis cura data est, dirigendi & ab contradictoribus protegendi, aliaq; in his necessaria & opportuna exeqvendi. Si qva verò difficultas, aut causa, tam contra domicellos, communitates & uniuersitates, qvam contra qvoscunq; alios etiam immunes atq; exemtos, super his omnibus jam exorta sit, vel imposterum inciderit, eam omnes summariè, solâ facti veritate inspecta, ac reprimum ad nos, & successores nostros relata, demum definiendi potestatem facimus. Qva facultate iidem Cardinales nedum in Alma Urbe, verum in universa Ecclesiastica ditione temporali uti posse statuimus.

Congr. 14. pro typogr. Vatic.

Congregatio XIV. pro *Typographia Vaticana.* Hæc mox jussu Pauli V. qvi eam Camerali Typographiæ univit, Cameralis nuncupatur, *De qva ita Constitutio*: Nos volentes pro nostra Pontificia solicitudine, ut hac præclara & salutaris nostra hæreditas à majoribus accepta, inviolata conservetur, nuper ejus rei causa non mediocri nostra impensa Typographiam Vaticanam ereximus, nunc autem pro rei & negotii gravitate infra scriptorum Cardinalium Congregationem statuimus, qvibus imponimus, ut sacra Biblia Latinæ vulgatæ, Græcæ & Ebraicæ editionis; decretales Epistolas, Concilia generalia, Sanctorum præcipuorum Ecclesiæ Doctorum opera, cæteros deniq; libros, qvibus fidei Catholicæ doctrina traditionesq; Ecclesiasticæ continentur & explicantur, qvàm emendatissimè curent imprimendos. Qvare mandamus, ut vetustis manuscriptis, emendatisq; codicibus adhibitis, præsertim ex nobili & optimis libris referta Pontificia Vaticana Bibliotheca, adjumento etiam, studio atq; opera doctissimorum hominum ex omnibus Christiani Orbis nationibus, per nos aut successores nostros selectorum, qvi lingvarum peritissimi sint, libros imprimendos, accuratè diligenterq; conferant & recognoscant, ut eorum editio, qvantum fieri poterit, integra atq; incorrupta prodeat. Si qvæ verò graviores dubitationes, & difficultates in veterum Codicum auctoritate, librorum correctione & emendatione inciderint, rebus priùs in Cõgregatione examinatis, ad nos referant, ut in lectionum varietate, id qvod orthodoxæ veritati maximè consonum erit, ex speciali DEI privilegio huic sanctæ Sedi concesso, statuamus. Demum eadem Congregatio Typographos & librorum recognitioni Præfectos in qvibusvis Christiani Orbis Regnis & Provinciis admonebit, ut diligentem opportunamq; operam ad sua qvæq; officia fideliter atq; integre exeqvenda præstent, in librorumqve hujusmodi editione accuratissimè versentur, & ad Vaticanæ impressionis præscriptum ac normam omnino

se conforment. *Congregatio 15. pro Consultationibus negotiorum* Status Ecclesiastici. Cardinales itidem. *(sunt verba Constit. l. c. p. 621.)* quinq; eorum consultationibus præficimus ac præponimus, qvorum juris sit, consultationes, dubitationes, qverelas super causis civilibus, criminalibus & mixtis ac forum seculare duntaxat spectantes audire, illasq; inter se statis diebus conferre, qvod æqvum esse, qvodq; omnibus diligenter consideratis de majoris partis sententia expedire censuerint, statuere & deliberare, justitiam expedire, administrare, qvæ decreta ac definita erunt, executioni tradi curare. Ipsisqve facultatem concedimus, ut ipsi omnibus negotiis & causis, cujuscunqve generis illæ sint, etiam inter Fiscum & privatum, & inter privatos, Communitates, Universitates, Collegia, eorumq; Rectores aut alios qvoscunqve etiam coram ditionis Ecclesiasticæ Magistratibus & Ministris, introductis & pendentibus, qvod justum & æqvum videbitur, præcipiant, causas ab eis, ubi id jus & ratio postulaverint auctoritate nostra avocent, aliisqve Judicibus committant, Gubernatoribus, Prætoribus, cæterisqve omnibus officia ex Sedis Apostolicæ auctoritate gerentibus, ut jussa & imperata ejus Congregationis exeqvantur, significent, impositas pœnas sive mulctas, bonorum proscriptiones seu confiscationes, corporis pœnis etiam capitis ultimiqve supplicii, (nobis tamen priùs de ea re consultis) moderentur, & commutent, ac eos qvi in carcere erunt de loco ad locum, ubi id ita expedire judicaverint, *transferri mandent, cæteraq; pro justitiæ conservatione, subditorumq; nostrorum qviete & tranqvillitate deliberent ac provideant.* Sequntur qvædam *observanda* circa prædictas congregationes secundum Constitutionem *Sixti V.* 1 *Ut* expeditiones validæ existant, Cardinales in qvalibet Congregatione non sint pauciores tribus. Unaqvæqve Congregatio sua tractet, & ad se non spectantia ad propriam Congregationem remittat. 2. Cardinales dictarum Congregationum proprias sigillatim suos habeant Secretarios, ad res, qvæ in dies geruntur, adnotandas. 3. Eædem Congregationes advocent Viros S. Theologiæ, Pontificii, Cæsareiq; juris peritos, & rerum gerendarum usu pollentes. 4. Imperatores, Reges, Principes fidei Catholicæ propugnatores, & defensores sint. 5. Ecclesiasticæ personæ, qvoqve admonentur, ut Conatibus his ad Dei laudem, fidei propagationem, fidelium commoditatem, & salutem assistant. 6. Hæc constitutio sit perpetua & inter Apostolicas constitutiones adnumeretur. 9. Subiungitur sanctio pœnalis in violatores. *Si qvis temerario ausu hoc infringere & contraire præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.*

Congr. 15. pro Consultat. Status Ecclesiast.

§. CXLIX. Congregationem *Prælatorum*, & *aliorum* pro curanda *Aqua Paula* instituit *Paulus V.* Constit. 75. *Tom 3. Bullar. M. Cherubin.* p. 306. Protectorem, notarium, & visitatores delegit, *ibid.* Pœnas in contravenientes sanctione decrevit, *facultates* officialibus indulsit amplissimas.

Congreg. pro curanda Aqua Paulæ.

Congregationem *unius Cardinalis* & aliorum *super Confinibus Status Ecclesiastici*, instituit *Urbanus VIII.* Constit. 73. *Tom. 4. Bullar. M. Cherub.* p. 131. Congregationem unius Cardinalis & aliorum *super Baronibus Status Ecclesiastici, ad satisfaciendum illis Creditoribus*, instituit *Clemens VIII.* Constit. 41. *Tom. 3. Bullar. M. Cherub.* p. 54. Congregationem aliqvot Cardinalium super *gratiis & remissionibus Bannitorum Status Ecclesiastici*, instituit *Clemens* idem *VIII.* Constit 15. p. 18 *Tom. 3. Bull. M. Cherub.* Addit *Sprenger in Rom. nov* Congregationem *Examinis Episcopalis*, pro examinandis Italiæ Episcopis, coram Papa. A qvo examine excipiuntur soli Cardinales. p. 95. l. c. Meminit idem Congregationis *lingvæ Arabicæ*, pro vertendis in hanc lingvam Bibliis p. 97. l. c.

Congreg. de propaganda fide.

§. CL. Verùm Congregatio de *propaganda fide*, si aliqva prædictarum, certè hæc Romanæ Ecclesiæ magnam multamq; accessionem facit quibus artibus, dispiciendum. Instituit eam *Gregorius XV.* anno 1622. d. 22. Junii Constit. 26. *Tom 3. Bullar. M. Cherubin.* p. 421. In principio enarrat hic Pontifex sui pastoralis officii munus esse, *omnes errantes ad ovile Christi reducere, pro qvarum redemtione Christus semetipsum tradidit. Cujus charitatis imitatores esse debere omnes Christianos imprimis summum Pontificem, cui Christus dixit: Pasce oves meas. Cumq; hu temporibus magnum sit dispersarum ovium numerus, decens esse, justum, imò necessarium, ut ad Congregatio de Fide Catholica propaganda instituatur.* Verba Constitutionis hæc sunt: *Qvamobrem etsi à felic. record. Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, pastorali vigilantia, ope, studio, & industria elaboratum fuerit, ne tàm multi messi deessent operarii, & negotium hoc sanctæ non negligeretur: nihilominus Nos ut majori cum vigilantia, cum & fervore opus prosequi possimus, & in posterum successores nostri possint; nonnullorum Venerabil. fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium peculiari solicitudini negotium committendum duximus, prout tenore præsentium committimus*, & demandamus. *Sprenger* in Roma nova p. 96. hæc habet: Incepta (sc. hæc Congregatio) à *Gregorio XV.* pro amplianda religione Catholica per totum terrarum Orbem, & recipiendis pauperibus conversis ad fidem Romanam. Consultatur in ipso Collegio ad hanc consultationem ædificato & pulcherrimo in area S. Trinitatis montium, vulgò *la piazza di Spagna*. Imprimuntur hic Breviaria, Missalia & similia ad religionem tribuen-

Posſun

Possuntqve typis ibi mandari viginti duo idiomata. *Henricus Spondanus Mauleosolensis Appamiarum Galliæ Narbonensis* Episcopus, Prolus. ad sæcul. 17. ann. 1622. n. 3. Præterea *scribit*, idem *Gregorius*, pro ratione sui nominis ad omnia invigilans, Junii 22. constitutionem edidit de erectione Congregationis nonnullorum Cardinalium, aliorumqve Antistitum & Regularium virorum *de Fide Catholica propaganda*. In cujus subventionem primum] addixit emolumentum Annnlorum Cardinalium, qvod , est qvingentorum ducatorum, antea Cameræ Apostolicæ solvi solitum. , Cui deinceps plurima alia legata fuêre, postqvam cognitus est copio- , sus fructus ex missionibus ab ejusmodi Congregatione in diversas mundi partes ad Infideles ad fidem convertendos factis, colligi solitis. *Urbanus VIII* Papa Romanus, palatium Collegii de propaganda fide amplificavit, & ornavit. Vide *Pauli Aringhi* Romam Subterran. *Tom. 2. p. 273.* ubi hæc legere est: *Novissimis hisce temporibus ne qvid piemti, ne qvid condigno tanti Mysterii cultui desinerari contingat; apud Collegium, qvod de propaganda fide Gregorio XV. regnante in Urbe institutum est, sacra Ædes ab Eminentissimo ac piissimo Cardinali Fr. Antonio Barberino Fratrum Cappucinorum Ordinis, qvi vulgo Cardinalis S. Onuphrii dictus est, sub Magorum titulo erecta, ac solemni ritu Anno Red. Orbis M DCXXIV. dicata est, prout affixa parieti inscriptio hic verbis monet.*

D. O. M.
FR. ANTONIUS BARBERINUS
URBANI VIII. PONT. MAX. GERMANUS
TIT. S. ONUPHRII PRESBYTER
CARDINALIS
MAJOR POENITENTIARIUS,
S. R. E. BIBLIOTHECARIUS
ÆDEM HANC CHRISTO INFANTI
A MAGIS ADORATO
DICATAM
COLLEGII AD PROPAGANDAM FIDEM
INSTITUTI USUI,
A FUNDAMENTIS EREXIT,
CONSTRUXIT, ORNAVIT
ANNO MDCXXXIV.

Recurrente autem *millesimo sexcentesimo trigesimo qvintô Dominicæ salutis*

Digitized by Google

anno ingenti populi frequentia, ac urbis plausu 6. Januarii ipso solemni Epiphaniorum die sacra recurrente Magorum Ædes Romanis patuit, ibidemq; publicis votis Roma colore cupit, quem illi infantem apud Bethlem agnoscere, atque adorare promeruerant. Conf. *Franc. Maria Turr.* de Vatic. crypt. & *Nova Roma*, qvam ex Italica lingva in Germanicam convertit *Albertus Reimarus* p. 471. Huic Congregationi Cardinales & Officiales deputavit *Gregorius XV.* Sic enim *habent verba Constit.* 26. nonnullorum Cardinalium peculiari solicitudini committimus & demandamus, Volentes, *ut in unum congregati, adhibitis etiam aliquot Romanæ Curiæ Prælatis & Religiosis viris ac Secretario, prout Nos hac prima vice eos adhiberi voluimus & nominavimus, in commune consulant, tantæq; rei nobiscum invigilent, ac tam sancto & divinæ Majestati maximè grato operi, quanto melius fieri poterit, incumbant – Cardinales autem, quos sancto huic negotio profecimus, sunt, qui sequuntur : Antonius Ostien. Saulius, Odoardus Sabinen. Farnesius Octavius, Prænestin. Episcopi Bandinus, Franciscus S. Praxedis de Sourdis, Maphæus S. Onuphrii Barberinus, Jo. Garsias SS. Quatuor coronatorum Millinus, Gaspar S. Crucis in Hierusalem Borgia Robertus S. Alexii Ubaldinus, Scipio S. Susannæ, Petrus Salvatoris in Lauro Valerius, Idelius Fridericus S. Laurentii in pane & perna de Zolleren. Ludovicus S. Mariæ Transpontinæ Ludovisius & Franciscus S. Matthæi Titulorum Presbyteri Cardinalis Sacratus nuncupati. Prælati verò dilecti filii Jo. Baptista Vives in utraq; Signatura nostra Referendarius, & Jo. Baptista Agnechius Secretarius noster, ac Sedis Apostolicæ Notarius, & Dominicus à Jesu Maria Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Professor & Vicarius Generalis. Secretarius vero nobis pariter deputatus dilectus filius Franciscus Ingolus presbyter Ravennas V. I. D.* Congregatio hæc *qvolibet mense*, semel coram Pontifice fieri debet; bis in domo antiqvioris Cardinalis. *Constit.* 26. *p.* 421 T. 4. Bull. M. *Munia & Officia* Congregationis recensēt *Constitutio d. l.* Omnia & singu-
, la, negotia ad Fidem in universo Mundo propagandam pertinentia, co-
, gnoscant & tractent & graviora, qvæ in prædicta domo congregati
, tractaverint, ad Nos referant: alia v. per se ipsos decidant, & expedi-
, ant pro eorum prudentia. Missionibus omnibus ad prædicandum &
, docendum Evangelium, & Catholicam doctrinam superint ndant
, ministros necessarios constituant & mutent: Nos n. eis tā præmissa, qàvis
, omia & singula alia desuper necessaria & opportuna, etiam si talia fue-
, rint, quæ specialem, specificam & expressam reqvirant mentionē, facien
, di, gerendi, tractandi, agendi & exeqvendi, plenam liberam, & amplam
, facultatem autoritatē & potestatē, Apostolica auctoritate, earundem te
nore præsentium concedimus & impartimur. De *salario* etiam amplis-

Cung. de Propag. Fide.

sim

simo prospexit *Gregorius* Congregationi. Ut verò *res, inquit,* tanti momenti, (*opus pium* vocat in concessione subnexa) in qvam magnos sumtus fieri necesse est, per temporalium cum spiritualibus felicem commutationem, nullo retardata impedimento, faciliùs & celeriùs procedat; ultra ea, qvæ ex arca nostra privata suppeditari jam mandavimus, & piorum fidelium liberalitate collata sunt, & in posterum non defutura subsidia in Domino confidimus, cum nostrum & hujus sanctæ Sedis proprium sit negotium, certos huic operi redditus ex Camera nostra Apostolica in perpetuum attribuemus, eorumqve administrationem iisdem Cardinalibus committimus, prout in aliis nostris expedien. literis plenius continebitur. Subjicitur *Concessio* emolumenti Annulorum Cardinalium h. e. interprete suprà *Spondano*, 500. Ducat. pro subventione dictæ Congregationis. Romanum decet Pontificem (*sunt verba Constit.*) ex Pastoralis officii debito, ad ea, per qvæ congregationum qvarumlibet, præsertim ad fidei Catholicæ propagationem iustitutarum necessitatibus & indigentiis occurritur, libenter intendere, ac in his ejusdem officii sui partes favorabiliter Interponere, prout conspicit in Domino salubriter expedire. Aliàs siqvidem Nos certis rationabilibus de causis emolumenta ratione Annulorum Cardinalitiorum, per hæredes S.R.E. Cardinalium vitâ functorum Cameræ nostræ Apostolicæ solvi solita, Basilicæ sancti Joannis Lateranen. de Urbe ad certum tunc expressum, & nondum elapsum tempus, Apostolica auctoritate concessimus & elargiti sumus, prout in literis Apostolicis sub annulo Piscatoris desuper confectis plenius continetur. Nunc verò attendentes Congregationem Venerabilium fratrum Nostrorum ejusdem S.R.E. Cardinalium, per nos hodie pro fidei Catholicæ propagatione institutam sufficientibus reditibus, & proventibus ad opus tam pium necessariis, & opportunis minimè suffultam reperiri; ac illi, ut onera hujusmodi faciliùs perferri valeant, de alicujus subventionis auxilio providere volentes; nec non emolumentorum hujusmodi qvantitates ac valores etiam annuos scripturarumqve super præmissis confectarum veriores, ac totos tenores, ac datas præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio, non ad alicujus instantiam, sed de certa scientia & mera libertate, ac matura deliberatione nostris, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas donationes, elargitiones, applicationes & concessiones, seu qvasvis alias dispositiones de dictis emolumentis, seu eorum juribus prædictæ, seu qvibusvis aliis locis piis qvomodolibet & sub qvorumvis verborum expressionibus & formis, perpetuò vel ad Tempus per Nos, seu qvoscunqve Romanos Pontifices

De Propaganda fide.

fices Prædeceſſores noſtros, etiam Motu ſimili ac Conſiſtorialiter factas, aliaq; jura illis, ſeu etiam aliis urbis Baſilicis vel locis piis hujusmodi, ex prædicta donatione, vel alia etiam qvantumvis juſta & rationabili cauſa, vel occaſione competentia, ac qvascumqve literas Apoſtolicas forſan deſuper confectas, & in eis contenta qvæcunqve, qvorum omnium tenores præſentibus pro expreſſis & inſertis haberi volumus, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò revocamus, caſſamus, extingvimus & annullamus, nulliusq; roboris vel momenti fore eſſe declaramus, nec non emolumenta Annulorum Cardinalitiorum hujusmodi, qvæ Cameræ noſtræ Apoſtolicæ ſive iis, qvibus applicata fuerant, ab hæredibus Cardinalium defunctorum debebantur & ſolvebantur, prædictæ Congregationi cum omnibus & ſingulis juribus & actionibus in perpetuum donamus, concedimus & applicamus; ita ut liceat S.R.E. Cardinalibus nunc & pro tempore exiſtentibus Congregationis hujusmodi ſeu ab illis Deputatis, vel eorum Miniſtris præfata emolumenta propriâ auctoritate, etiam per mandata ab antiqviore Congregationis hujusmodi Cardinali, ſimpliciter & de plano; ac ſine ſtrepitu & figura judicii ac manu Regia, decernenda & relaxanda, exigere, levare, ac illa penes Montem Pietatis deponere, ſeu in tot locis montium non vacabilium, aut aliàs qvovis modo arbitrio dictæ Congregationis ad effectum illa in pios uſus & neceſſitates ipſius Congregationis ſimiliter ejus arbitrio, & prout ipſis meliùs videbitur expendenda & eroganda, inveſtire. .. Volumus autem, & Apoſtolica auctoritate decernimus, qvod qvicunq; de cætero perpetuis futuris temporibus in Sacrũ Collegiũ dictæ S.R.E. Cardinalium per nos & Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros cooptabuntur, ſi præſentes fuerint, ſtatim, ſi verò à Curiâ abſentes, poſt ſuſceptionẽ bireti rubei, jura, qvæ ratione annuli Cardinalitii, per eorum obitum Cameræ Apoſtolicæ debebantur, prædictæ Congregationi, ſeu ab ea deputatis realiter, & cum effectu perſolvere teneantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum revocationis, caſſationis, extinctionis, annullationis, donationis, conceſſionis, aſſignationis, declarationum, abſolutionis, inhibitionis, decretorum, mandatorum derogationis & voluntaris infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si qvis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ apud S Mariam majorem, Anno Incarnationis Dominicæ 1622. decimo Kal. Julii, Pontificatus Noſtri Anno 1. *Hactenus Verba Conſtitut.* Indultum *ſingulare* pro dicta Congregatione, qvod literæ & ſcripturæ omnes tradantur gratis ejus Conſtitutionis minis. Vide p. 424. *Tom. 3 Bullar. Mag. Cherubini* Nev. deſimus Lectori curioſo, *Catalogum libb.* typis, & impenſis S. Congregationis de fide propaganda impreſſorum, non item Pridem Româ acceptum, ibidemq; à *Zaccharia Dominico Aſcanutek à Kronenfeld* A. 1667. editum communicamus.

Congreg. de propaganda fide.

ELEN

ELENCHUS LI. BRORUM

Sive Typis, sive Impensis S. CONGREGATIONIS de Fide propaganda impresforum, qvi modo in ejusdem Congr. Typographeo reperiuntur;

JUSSU

EMINENTISSIMORUM DOMINORUM

CARDINALIUM,

EJUSDEM S. CONGREGATIONIS

in lucem editius

A

ZACHARIA DOMINICA ACSAMITEK à KRONENFELD, Boëmo Pragense ejusdem Typograph. Ministro.

ROMÆ, Typis S. Congreg. de propaganda fide, Anno MDCLXVII.

SUPERIORUM PERMISSU.

ELENCHUS LIBRORVM.

ALPHABETUM Abyſſinum, ſive Aethiopicum Romæ, Typis S. Congreg. de propaganda fide, 1631. in 8.

Alphabetum Arabicum, ibidem 1633. in folio aperto.
Alphabetum Armenum cum nonnullis Orationibus, ib. 1623. in 8.
Alphabetum Chaldaicum antiqvum Eſtranghelo dictum: ib. 1638. in 8.
Alphabetum Chaldaicum modernum. 1634. ibid. in 8.
Alphabeticum Copticum, ſive Ægyptiacum ibid. in 8.
Alphabetum Græcum. ibid. in 8.
Alphabetum Hebraicum. ibid. 1631. in 4.
Alphabetum Ibericum, ſive Georgianum cum nonnullis orationibus ibid. 1629. 8.
Alphabetum Perſicum. ibid. in 8.
Alphabetum Selavonicum. S. Hieronymi cum aliis. ib. 1630.
Alphabetum Servianum D. Cyrilli & D. Hieronymi. ibid. in 8.

Aethiopica.

Inſtitutiones lingvæ Chaldææ, ſeu Aethiopicæ, ibid. in 8. 1630.
Lexicon Aethiopicum cum ejusdem Lingvæ inſtitutionibus grammaticis, & indice vocum Latinarum; Authore Jacobo VVermers Antverpiano Carmelita. ib. 1638. in 4.

Albanenſe, ſive Epirotica.

Doctrina Chriſtiana del Bellarmino tradotta in lingva Albanenſe da D. Pietro Budi di Pietre Bianca ib. 1644. in 12.
Dictionarium Latino Epiroticum, per Franciſcum Blandum Epirotam. ib. 1635. 8.

Angolleſe.

Gentilis Angollæ fidei myſteriis Luſitano olim idiomate per R. P. Antonium de Couto Soc. Jeſ. Theologum; nunc autem Latino per Fr. Antonium Mariam Brandomontanum Capucinum inſtructus atq; locupletatus. ibid. 1661. in 4.

Annamitica, ſive Tunkina.

Dictionarium Annamiticum, Luſitanum & latinum in lucem editum ab Alexandro de Rhodes Soc. JESV. ibid. 1651 in 4.

Arabica.

Annales Arabici Baronii pars prima & ſecunda, Interprete, Fr. Bricio Rhedoneſe Capuccino ibid. 1653. in 4.

Anna-

Annalium Sacrorum Latino Arabicorum Epitome, ejusdem Authore. ib. 1655. 4.
Grammatica Arabica Agrumia appellata una cum versione Latina, Thomæ Obicini Novariensis Ord. Min. ibid. 1631. in 8.
Thesaurus Arabico Syro-Latinus, Interprete Thoma à Novaria Theologo: & linguarum Orientalium Lectore. ibid. 1636. in 8.
Fabrica magna lingvæ Arabicæ cum interpretatione latina, & Italica, accommodata ad usum lingvæ vulgaris, & Scripturalis, auctore F. Dominico Germano de Silesia superiori Ord Min. de Observ. ibid. 1639 in folio.
Fabrica piccola della lingva Arabica vulgare e Italiana, del medemo Autore, ib. 1636. in 4.
Antithesis fidei Arabica. ibid. 1638. in 4.
Sette Salmi Penitentiali Arabici. ibid. 1642. in 8.
Thomæ à Kempis de Imitatione Christi libri IV. Arabicè, Interprete S. Cœlestino à S. Lidvina Carmelita Discalceato Batavo, ibid. 1663. in 8.
Brevis Orthodoxæ fidei professio, ibid. 1648. in 8.
Evangelia Arabico-Latina Typis Mediceis 1591. in folio.
Institutiones Lingvæ Arabicæ, Autore Philippo Gvadagnolo Cler. Reg. Min. Typis S. Congr. de propaganda fide. 1642. in folio.
Dichiaratione della Dottrina Christiana più copiosa del Bellarmino, tradotta in lingua Arabica da Gio. Hesronita Arcipresbitero. ibid. 1627. in 8.
Isagoge, sive introductorium Arabicum in scientiam Legis, cum versione latina, ac Theses S. fidei apud Stephanum Paulinum. 1625. in 4.

Armena.

Conciliationes Ecclesiæ Armenæ cum Latina Tomus primus, Pars prima Historialis Autore Clemente Galano, Cler. Reg. cum interpretatione latina ibid. 1650. in folio.
Ejusdem pars altera Controversialis. Tomus 2. ibid. 1658. in folio.
Ejusdem Tomi 2. Pars altera Controversialis. ibid. 1661. in folio.
Ordo Missæ Armenorum cum interpretatione latina ibid. 1642.
Dichiaratione più copiosa della Dottrina Christiana tradotta dalla Italiana in lingva Armena da Pietro Paolo sacerdote Armeno. ibid. 1630. in 4.
Institutiones, seù Grammatica lingvæ Armenæ unà cum logica & Vocabulario, Authore Clemente Galano Cler. Reg. ib. 1645. in 4.
Professio fidei Armena. ibid. 1642. in 8.
Summa Doctrinæ Christianæ Armenæ, apud Stephanum Paulum 1623. in 8.
Carte di Gloria Aria Armene, Typis S. Congr. 1637. in folio aperto.
Concordia Armenorum, Romæ apud Stephanum Paulinum. 1623. in 8.

Bulgara.

Strisce di varie orationi del Monsignor Filippo Stanislauou Vescouo di Nicopoli typis S. Congr. de Prop. Fide 1651.

Chaldæa.

Calendarium juxta S. Nicænum Concilium I. Gregorianamqve ad ejusdem Concil præscriptum emendationem, nec non & antiqvum Orientalium, Auctore Michaele Hesronita Maronita Chaldæum ibid. 1637. in 4.

Doctrina Christiana tradotta dalla lingva italiana nella lingva Chaldæa da Giacomo Begnamini, ibid. 1633. in 8.

Dottrina medema del medesimo senza interpretatione Italiana, ibid. 1665. in 8.

De Scriptoribus Ecclesiasticis & Prophanis Orientalium Authore Hebedieſu, opera Abrahami Ecchellensis. ibid. 1643. in 8.

Professio fidei Chaldæa, ibid. 1648. in 8.

Congese.

Regulæ qvædam pro difficillimi, Congesium idiomatis faciliori captu ad Germanicæ normam redactæ à F. Hyacintho Brusciotto à Vetralla Capuccino, ibid. 1659. in 8.

Doctrina Christiana ad profectum Missionis totius Regni Congi. in 4. lingvas distincta à F. Hyacintho à Vetrallo Capuccino, ibid. 1650. in 4.

Copta, sive Pharaonica.

Athanasii Kircheri Soc. JESU Prodromus Coptus, sive Aegyptiacæ, qvondam Pharaonicæ origo, ætas, vicissitudo, inclinatio, tùm Hieroglyphicæ literaturæ instauratio, uti, per varia variarum eruditionum, interpretationumq; difficilimarum specimina, ita nova qvoqve & insolita methodo exhibentur, ibid. 1636. in 4.

Græca.

Exercitia spiritualia Rhodini, ibid. 1641. in 8.

Ejusdem homiliæ 12. in Canticum B M.V. ibid. 1636. in 8.

Ejusdem de confitendi ratione ibid. 1630. in 12.

Ejusdem Epistola ad Joannem presbyterum Paramythiensem, qvà probat Rom. Pont. non tantum latinos, sed etiam Græcos, uti suas oves, qværere illisqve providere. Tum demum agit de processione Spiritus S. de primatu Papæ, de Azymo & fermentato, de igne purgatorio, & Visione beatifica. ibid. 1629. in 12.

Ejusdem Compendium Divinorum sacramentorum. De præceptis decalogi. De peccatis, De Censuris Ecclesiasticis. De Officio divino recitando, ibidem 1628. in 8.

Documenti Spiritualid' Avila, ibid. 1637. in 12.

Enchiridon, sive Manuale D. Augustini ibid. 1637. in 12.

Soliloqvia ejusdem, ibid. 1637. in 12.

Doctrina Christiana brevis Bellarmini, ibid. 1628. in 12.

Narratio, sive explanatio brevis Concilii Florentini. ibid. 1638. in 12.

Explanatio 5 Capitum Concilii Florentini Gennadii Scholarii, interprete Joanne Matthæo Caryophilo, ibid. 1638. in 4.

Ejusdem Censura Confessionis fidei, ibid. 1638 in 8.

Confutatio professionis fidei, & Anathematismorum Cyrilli Patriarchæ Constantinopolitani. ibid 1632. in 12.

De ascensione mentis in Deum, Interprete P. Georgio Bustronio Soc. JESU. ibid. 1637. in 8.

Doctrina Christiana uberior Bellarmini Græcorum idiomate communi impressa ibi 163[illegible]. in 8.

De Transsubstantiatione in Corydalum, Authore Andrea Staurino, ibid. 1640. in 4.

Ludo

Ludovici Granatæ Dux viæ [in] Græcorum vernaculam lingvam traductus ab Andrea Rendio Chio, Soc. JESU. ibid. 1628. in 12.

Leonis Allatii de processione Spiritus S. Enchiridion, ibid. 1658. in 12.

In Symbolum S. Athanasii excerpta ex Leonis Allatii tractatu fusiore de eodem Symbolo. ibid, 1659.

Græcco-Latina.

Concilium Florentinum Tomus 1. & 2. Romæ apud Stephanum Paulinum, in 4.

Doctrina brevis Græco-Italica Bellarmini, Romæ, Typis S. Congr. de propag. fide 1637. in 12.

Petri Azkudii Corcyrei de purgatorio Igne adversus Barlaam ibid. 1637. in 4.

Ejusdem, Utrum detur purgatorium, & an illud sit per ignem. ib. 1622. in 4.

Refutatio pseudo Christianæ Catechesis editæ à Zacharia Georgano. Auctore Jo. Matthæo Charyophilo. In fine apponitur Monodia de calamitatibus Græciæ, ibid. 1631. in 4.

Leonis Allatii de Actare, & interstitiis in collatione Ordinum etiam apud Græcos servandis, Romæ, apud Mascardum, ibd. 1638. in 8.

Ejusdem de purgatorio Romæ, Typis S. Congr. de prop. Fide ibid. 1655. in 8.

Ejusdem Græciæ Orthodoxæ Tom. 1. de processione Spiritus S. & aliis. Accedunt de Gregorio Palama Archiepiscopo Thessalonicensi Græcorum sententiæ. Edidit Leo Allatius ibid. 1652. in 4.

Ejusdem, Græciæ Orthodoxæ. Tom. 2. ib. 1659. in 4.

Vindiciæ Synodi Ephesinæ & S. Cyrilli de processione ex Patre, & Filio Spiritus Sancti. Authore Leone Allatio ib. 1661. in 8.

Johannes Henricus Hottingerus fraudis & imposturæ manifestæ detectus à Leone Allatio ib. 1661. in 8.

Ejusdem de octava Synodo Photiniana. Annexa est Johannis Henrici Hottingeri Disputationis Apologeticæ de Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis, tam in dogmate, quam in ritibus dissensu & Juvenis Ulmensis Exercitationis Historico-Theologicæ de Ecclesia Græcanica hodierna refutatio. ib, 1662. in 8.

Georgica, sive Iberica.

Dittionario Georgiano, Overo Iberico-Italiano, composto da Steffano Paolini con l'aiuto di D Nicephoro Irbachi Monacho di S. Basileo. Adnectitur Alphabetum Ceorgianum. ib. 1629 in 4.

Syntagmata lingvarum Orientalium, qvæ in Georgiæ Regionibus audiuntur. Auctore D. Francisco Maria Maggio Cler. Reg. Panormitano ib. 1643. in fol.

Litaniæ B.M.V. Lauretanæ. Georgicè ib. 1629. in folio aperto.

Hebraica.

Dottrina Hebrea con l' interpretatione Italiana, & Annotationi di Gio. Battista Jona Lettore publico della lingva in Roma 1658. in 4.

Japonica.

Dictionarium sive Thesauri lingvæ Japonicæ Compendium, compositum à Fr. Didaco Collado Ord. Prædic. ib. 1632. in 4.
Ejusdem Additiones ad Dictionarium. ib. 1632. in 4.
Ejusdem, Ars Grammatica lingvæ Japonicæ ib. 1632. in 4.
Ejusdem Modus confitendi, & examinandi pœnitentem Japonensem ib. 1632. in 4.

Illyrica.

Directorium Sacerdotum characterе Serviano P. Hieronymi Panormitani Ord. S. Dominici, interprete P. F. Stephano Marienica Francisc. ib. 1630. in 8.
Directorium Sacerdotum characterе S. Hieronymi ib. 1635. in 8.
Directorium Sacerdotum characterе Latino, ib 1636. in 8.
Rituale Romanum idiomate Illyrico ib. 1640. in 4.
Ars bene moriendi. Auctore P. Johanne a Jesu & Maria Carmelita Discalceato. Interprete Petro Gudentio Episcopo Arbensi ib. 1657. in 8.
Ejusdem Expositio Symboli Apostolici, cum nonnullis Orationibus. ib. 1662. in 8.
Breviarium Illyricum characterе S. Hieronymi ib. 1648. in 8.
Professio fidei Illyrica characterе Serviano. ib. 1642. in 4.
Carte di Gloria per li Altari con carattere di S Geronimo ib. in folio aperto.
Grammatica Emanuelis Latino-Illyrica. Romæ ap. Franciscum Caballum 1637. in 16.
Uberior explicatio Doctrinæ Christianæ per Johannem Tomcum Marnavitium versæ. ib. 1617. in 8.
Doctrina Christiana parua, characterе Latino ib. 1640. in 4.
Dictionarium Illyricum, labore P. Jacobi Micalia Soc. Jes. collectum. Laurenti. 1649. in 8.
Vitæ D N. Jesu Christi & B. M. V. à Bartholomæo Cassio Soc. JESU Illyrice scriptæ. ib. 1633. in 8.
Kalendarium Illyricum characterе Latino ib. 1640. 4.

Italica.

Relatione del Regno de Tunkino, data in luce dal P. Alessandro de Rhodes della Compagnia di Giesu. ib. 1650. in 4.
Zelo della propagatione della Fede di F. Girolamo Gratiani della matre di Dio dell'Ord della Madonna del Carmine, appresso Steffano Paolini. ib. 1610. in 4.

Latina.

Acta S. Oecumenici Concilii Florentini, collecta, disposita, & notis illustrata ab Horatio Justiniano. Romæ, typis S. Congr de prop. fid. 1638 in fol.
Apologia pro Christiana Religione ad objectiones Ahmed Ben Zin Alabedin Persæ contentas in libro in scripto Politor Speculi Philippi Gvadagnoli Molleaneusi Cle Reg. Min. ib. 1631. in 4.
Rituale Romano latinum 1658. in 16.
Narratio originis errorum Christianorum S. Johannis Baptistæ, Auctore P. F. Ignatio JESU Carmelita Discalceato. ib. 1652. in 8.

Eut

Eutychius Patriarcha Alexandrinus vindicatus & ſuis reſtitutus Orientalibus ſive Reſponſio ad Joannis Seldeni Origines, in duas partes; qvarum prima eſt, De Alexandrinæ Eccleſiæ Originibus. Altera, de Origine nominis Papæ; Qvibus accedit Cenſura in hiſtoriam Orientalem Joannis Henrici Hottingeri Tigurini, omnia ex Orientalium excerpta monumentis, Authore Abrahamo Ecchellenſi Maronita è Libano. ib. 1641. in 4.

Gennadii Scholarii Patriarchæ Conſtantinopolitani pro qvinqve Capitibus Concilii Florentini Defenſio. ib. 1638. in 8.

Triumphus Crucis Hieronymi Savonarolæ Ord. Præd. ibid. in 12.

Cenſura Confeſſionis fidei, ſeu potius perfidiæ Calvinianæ, qvæ nomine Cyrilli Patriarchæ Conſtaninopolitani circumfertur, conſcripta à Jo. Matthæo Caryophilo. ib. 1631. in 8.

Chriſtophori Ranzovii Eqvitis Holſati Epiſtola ad Georgium Calixtum Helmſtadienſem, qvâ ſui ad Eccleſiam Catholicam acceſſus rationes exponit. ib. 1662. in 8.

Iſaaci Peyrerii Epiſtola ad Philotimum unà cum Deprecatione ad Alexandrum VIII. de Præ-Adamitis, ib 1657. in 4.

Malaica.

Dictionarium Malaico-Latinum, & Latino-Malaicum cum aliis qvam plurimis, Opera & ſtudio Davidis Haex. ib 1631. in 4.

Perſica.

Grammatica lingvæ Perſicæ, Auctore P. F. Iguatio à JESU Carmelito Diſcalceato. ib. 1661. in 4.

Syriaca, ſive Maronitica.

Grammatica Syriaca Abrahami Ecchellenſis, ib. 1628. in 16.
Officium ſimplex Maronitarum, ib 1637. in 8.
Grammatica Syriaca Accurenſis, ib. 1647. in 8.
Proceſſio S Crucis juxta ritum Maronitarum, ib. 1647. in 4.
Breviarium Maronitarum, ib. 1647. in 4.
Ejusdem Pars Aeſtiva, ib. 1666. in folio reali.

Tunkina, ſive Annamitica.

Catechiſmus pro iis, qvi volunt ſuſcipere Baptiſmum, in octo dies diviſus, & in lucem editus ab Alexandro de Rhodes è Soc. JESU, Latina, & Tunkinenſe lingva diſtinctus, ib. 1651. in 4.

Turcica.

Vocabulario taliano. Turcheſco compilato dal P. F. Bernardo da Parigi Capuccino. ib. 1665. in 4.

FINIS.

§. CLI. *Constitutiones* edidit Congregatio de propaganda fide pro Collegio Fuldensi in Germania 40. puerorum à Gregorio XIII. erecto; illis enim inspectionem committit *Urbanus VIII. Constit. 96.* n. 8. Verba Constit. Papalis sunt: (*p. 155. b. T. 4. Bull. M. Cherub*) Considerantes fel. record. *Gregorium Papam XIII.* prædecessorem nostrum optimo qvidem consilio Collegium in oppido Civitate nuncupato Fulden. nullius diœcesi provivinciæ Mogunt. Qvadraginta alendorum, ac Latinis literis, Logica, Physica, aliisqi liberalibus disciplinis, ac sacra demum Theologia, nec non piis & Christiano nomine dignis moribus instituendorum Germanicæ nationis puerorum causa, ut Hæreticorum maximè Nobilium filii, à qvibus pendent pagi, oppida & ditiones in Germania, esca liberalis mensæ illecti catholicè ibidem educarentur, & Sanctæ Sedis Apostolicæ nomen contra Hæreticorum execrationes Antichristianas amabile fieret etiam ipsis hostibus fidei juratis, nulla obligatione reqvisitâ, stipendia verò danda iis, qvi Alumni esse non possent ad facilius ibidem absolvendum humaniora studia, discendam fidem Catholicam, & ut à Scholis Hæreticorum Germana juventus abstraheretur, in qvibus hujusmodi subsidia ex Monasticis & Ecclesiæ bonis tanqvam illecebræ adolescentibus conferuntur, nulla etiam obligatione à stipendiariis reqvisita, eidem collegio mille & octingentorum scutorum auri de Camera, mille & ducentorum videlicet pro Alumnatu, sexcentorum vero scutorum hujusmodi summa pro stipendiis assignata, qvam de præsenti Camera nostra Apostolica solvit, alias Apostolica autorita te erexisse & instituisse; tamen id ejus cœptum atqve conatum tum propter obitum ipsius, tum ob varias, qvæ postea sequtæ sunt, temporum & rerum difficultates, parum processisse, imò nec literas Apostolicas super hujusmodi erectione & institutione expeditas esse verisimiliter credendum sit, cum factis plurimis tam in Romana Curia qvàm in d. Oppido Fulden. diligentius literæ Apostolicæ super hujusmodi erectione & institutione non potuerint reperiri expeditæ. Nos ad opus hoc propagationi fidei utilissimum præsertim hoc tempore, qvo Germania summa operariorum Catholicorum inopia laborat, totis viribus, prout ex susceptæ servitutis officio tenemur, promovendum, animum & mentem nostram convertentes, ac cœptum & conatum dicti Gregorii prædecessoris renovare intendentes, ac singulares personas Collegii hujusmodi à qvibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisq; Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel ab homine qvavis occasione vel causa latis, si qvibus qvomodo libet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes & absolutas fore censentes, maturo desuper cum Ven. Fratribus no

De propaganda fide.

str

stris S. R. E. Cardinalibus Congregationi de propaganda fide præfectis habito consilio motu proprio non ad alicujus nobis desuper oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia meraq; liberalitate nostris ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, ad Dei omnipotentis laudem, sanctæq; ipsius Ecclesiæ incrementum, præcipuamq; Germanicæ Nationis salutem & commodum in dicto oppido Fulden. rursum collegium ipsum Fuldense appellandum, in qvo licèt ex tenore erectionis & institutionis Gregorii prædecessoris hujusmodi qvadraginta alumnorum numerus, ex qvo tunc tempora erant optima, & minori sumtu ibi mortalis hæc vita sustentari poterat, in eo manutenendus veniret; qvia tamen nunc omnia in triplo, aut qvadruplo sunt pretio, nec unqvam tanta annonæ vilitas, qvanta superiori seculo fuit, verisimiliter reditura est, XXX. Alumnorum numerus non ex tota Germania tantùm, sed ut hactenus consvevit ex septentrionalibus ejus provinciis, videlicet Franconia, Hassia, Buchonia, (*) Saxonia, Misnia, Thuringia, Brunsvigia, Westphalia, Marca Brandeburgica, Ducatu Mechlenburg, Pomerania, Holsatia, & Archiepiscopatu Bremen. evocandorum de cætero manuteneri debeat, Apostolica auctoritate ten. præsentium denuo ex integro perpetuo erigimus & instituimus. Illiq; sic erecto & instituto pro congrua ejus dote, ac alumnorum prædictorum & illis inservientium personarum sustentatione, onerumq; illis incumbentium supportatione, reditus annuos mille & octingentorum scutorum & aureorum hujusmodi ex Cameræ Apostolicæ pecuniis qvotannis sumendos & numerandos distributa in trimestres singulos pro rata solutione, qvoad de totidem reddituum summa in bonis stabilibus eidem Collegio à Nobis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus fuerit provisum, eisdem auctoritate & tenore concedimus & attribuimus. Ac ex prædictis triginta Alumnis qvindecim obligandos ad præstandum juramentum juxta formulam ab eadem Congregatione Alumnis Pontificiorum Collegiorum præscriptam. Reliqvos verò qvindecim nobilibus & illustribus parentibus etiam Hæreticis ortos, dummodo ipsi sint Catholici, vel qvàm primùm fiant, ab ea obligatione à nostro & sedis Apostolicæ Nuncio nunc & pro tempore in illis partibus residente, cui per præsentes ex nunc, prout ex tunc plenariam & omnimodam concedimus facultatem & auctoritatem, pro ejus prudentia, communicato tamen prius consilio super eorum cujusq; dispensatione, & re accuratè discussâ cum dilecto Filio Joanne Bernardo moderno, & pro tempore existente Abbate Fuldensi, vel habita relatione ab Ordinariis illarum partium, ex qvibus ii Alumni ferunt oriundi, di pertendes, &c. *Hucusq; Constitut. Urban. VIII* Collegii præpositis *statuta, & Constitutiones* editas à Congregatione de propaganda

Congr. de propag. fide.

(*) *forsit. Bohemia.*

aliqvot Africæ regna peragrarunt: fidem Christi utiq; verbo & exemplo seminantes, adeo ut inter ipsos paganos titulus Franciscanus & habitus adhuc in honore habeantur. Deinde eadem iterum Franciscanorum Missio sub Innocentio IV. A. 1254. renovata est: Iterumqve sub Joan. XXII. Gre. *Missiones.*
XI, Urbano VI. ita ut olim vocarentur *Societas peregrinantium propter Christum*: qvi omnes authoritate Pontificia fuffulti Europam, Asiam, & Africam peragrarunt. Unum ex multis produco testem Alex. IV. Brevi suo ad fratres Minores per mundum Misionarios A. 1258. dato; qvod sic incipit: *Alexander Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, in terris Saracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Æthiopum, Syrorum, Hiberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Zichorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Nestorianorum, Georgianorum, Arimenorum, Indorum, Mothelitarum, Tartarorum, Hungarorum, Majoris Hungariæ, Christianorum captivorum apud Turcas aliarumq; infidelium nationum Orientis, seu qvarumcunq; partium proficiscentibus* &c. B. cùm hora undecima &c. datum Viterbii 13. Cal. Maij. Pontif. anno 4. vide *Pennam* sub calce directorii & *Wading*. Tom. 2. ad ann. 1285. §. 1. sub eodem etiam tenore scripserunt postea ad fratres Minores Joan. XXII. Urban. V. & Nicolaus V. &c. *Hac Caron.* De Francisco canit Ecclesia Catholica: *Non sibi soli vivere, sed & aliis proficere vult Dei zeloductus.* Unde Christus Dominus ad S. Franciscum, ut in illius Legenda notatur; *Non vocavi te propter te, sed propter salutem etiam aliorum.* Et iterum: *Vade repara domum meam, qvæ labitur.* Vid. *Antonin.* P. 3. *Caron* Apostol. Evangel. §. 5. n. 3. p. 18. Qvomodo fratres sui instituti paraverit misioni, refert idem *Caron* l. c Fratres qvoq; Minores ex prima institutione vocatos esse à Deo, ibidem ostendit, ex *Honor. III.* bull. 2. *Gregor. IX.* bull. 6. 7. *Innocent. IV.* bull. 20. *Leonis X.* bull. 3. &c. Misionem hanc Franciscanorum A. 1254. *renovatam esse*, sub *Innocent. IV.* scribit *Caron. Apost. Evang. §. 22. p. 96. Pag. 101.* recenset Misiones Franciscanorum *in Americam: p. 104.* misionem *in Indias orientales, p. 108.* in Palæstinam. *p. 109.* in septentrionem. §. 24. enumerantur *privilegia* Misionariorum Regularium in specie multorum Pontiff. inter qvæ: possunt 1. Controversias omnes matrimoniales decidere, 2. omnes excommunicatos absolvere, 3. indulgentias 40. dierum qvotidie ab altari concedere. 4. dispensare in primo gradu Affinitatis. 5. possunt dispensare cum qvolibet converso, ut priorem retineat uxorem: modò non subsit impedimentum aliqvod jure Divino dirimens. Qvod privilegium antea concesit *Innocent. VI.* Bull. 20. Ubi adverte, *Jure Divino prohiberi matrimonium fidelis, cum secunda uxore qvâcunq; vivente prima fideli: non sic; cùm secundâ uxore fideli, nolente*

hæreticis agendi, qvos manſvetudine potiùs, ſvavitate & blandimentis trahere oportet, qvam vi aut rigore. Molliter item & ſvaviter ſunt aggrediendi &c. *ut ſuprà adduximus.* Loci & temporis inprimis opportunitas attendenda, non feſtinandum, ſed per gradus aſcendendum &c. 5. caſtitas. 6. fuga avaritiæ. 7. conſtantia & patientia in laboribus, 8. vita & converſatio exemplaris. 9. ſcientia, non enim mittendi indocti. §. 4. Superiores non poſſunt mandare ſubdito, ut Miſioni ſe exponat, niſi volenti. §. 5 Prælati non poſſunt in Ordine Minor. impedire ſubditos idoneos à miſione, uti necesſitas proximi ſpiritualis, vel major Charitas operam illius exigant. *Corduba in cap. 12. Regul.* Fratres *Minor.* ex primæva inſtitutione vocati ad miſiones. *Concluſione* 2. docetur: Filium habentem parentem hæreticum teneri jure divino, & naturali ſe miſioni exponere, ut parenti, (ſi poſſit) ſuccurrat, cui ſuperior licentiam negare non poteſt. *Ratio eſt,* qvia filius talis tenetur etiam invito Prælato exire monaſterio, ut parenti corporaliter periclitanti ſuccurrat. Ita *Sanctorus* cap. 2. ſtat. 1. §. 6. Mittet Generalis, §. 7. Functio Miſionariorum Regularium eſt Apoſtolica & inſtar martyrii, ſupernaturalis §. 6. Religioſi Ordd. tenentur ex charitate, & ſub mortali Miſioni providere, ſed & ſeculares Catholici §. 9. Tenetur etiam pontifex per ſe primo, vi officii, & ſub peccato mortali, in partibus hæreticis, & infectis miſioni providere. Patet *ex Joh. 21. Paſce oves meas.* Sed etiam Epiſcopi locorum & paſtores. §. 10. Principes Catholici tenentur cogere ſubditos ſuos infideles, ut vel convertantur, vel ut multis aut exilio plectantur. §. 11. Judæorum & infidelium liberi invitis Parentibus non baptizandi. §. 12. Allicere hæreticum, vel infidelem ad fidem etiam pacto qvodam devotionali, non eſt Simonia, modo non fiat per modum pretii, emptionis, venditionis, § 13. Populus tenetur ſub peccato mortali Miſionarios alere, & juſtis neceſsitatibus providere. *1. Cor. 9.* Qvis plantat vineam &c. §. 14. Indulgentiæ, & gratiæ hoſpitantium Miſionar. Regular. ſunt: Pro qvalibet vice 40, annorum obtinent indulgentias *Alex. IV.* Qvod ſi ſint hoſpitantes ordinarii, tales dum ex hac vita diſcedunt, ſi frater qviſpiam pro anima illius miſſam legat, liberat animam illam ex purgatorio ex Bull. 8. *Clem. VIII.* Qvi Fratribus Minor. ſunt devoti 1. miſericordiam à Deo conſeqvuntur. Ita Gonzaga 2. p. in Provinc. Tuſciæ. *Piſanus* l. 1. de conform. fruct. 2. Omnes *cum habitu Franciſci mortui,* in Feſto Franciſci è purgatorio liberantur. *Piſanus* l. 3. fruct. 2. Chronic Minor. P. 2. l. 4. c. 29. *Anton. de Aza* Hiſtor. c. 7. *Joanna de Lucrez* in revelat Sic refert *Gregor Turonenſ.* ſerm. de laudib. *S. Laurentii*; S. Laurentii meritis ſingulis ſextis feriis animam è purgatorio liberari. Et de *B. Alberto M.* refert *Leander,* meritis ejus animas 6000. è purgatorio liberatas. Plura in hanc rem

Miſiones.

Digitized by Google

ſuccurrendum. §. 38. Fratres Minores poſſunt in loco reſidere, ubi regulam ad literam obſervare nequeunt. § 39. Tenentur Miſionarii Regular. ſub peccato mortali & per ſanctam obedientiam, verbo & exemplo miſioni, ac animarum profectui ſedulo incumbere, *ex Bull. 1. Adrian. VI.* Miſiones titu- *Miſſiones.*
lares & otioſæ non gaudent privilegiis, & gratiis Miſionariorum, adeoq; in valide abſolvunt aut diſpenſant in reſervatis. Catholicus interrogatus à Magiſtratu vel Judice infideli, utrum ſit Catholicus vel Chriſtianus, tenetur fidē tunc agnoſcere: ſecus ſi privatim ab eis interrogatur vel à Non-Judice qvocunqve. Alii non habentes curam animarum, non tenentur cum periculo vitæ manere; tenentur tamen latere, qvantum poſſunt, ſi ſpes ſit vitam ſic conſervandi, & populo inſerviendi. §. 41. Interrogatus de ſacerdotio, Monachatu, an miſſæ interfuerit vel ſacramenta adminiſtrarit, poterit etiam cū juramento negare, ſed æqvivocando. v. g. juro, me nec celebraſſe, nec celebraturum, ut tibi dicam. Licebit etiā Catholico accommodare ſe omnibus ceremoniis hæreticorū v. g. veſci carnibus die veneris, uti veſtibus, qvos hæretici ſibi appropriant, Mahummetani vel Judæi. Ita *Thomas à Jeſu* lib. 5. de Converſ Gent. P. 2, dub. 6 qvi porro: Catholico licere ad evitanda mortis pericula intereſſe officiis & conventibus hæreticorū, etiam & concionibus; ſic n. intereſſe, nec directè, nec indirectè eſt fidem abnegare. Licere etiam ſervo chriſtiano captivo inter Turças, domino ſuo ſtanti & genu flectenti tali ſitu aſſiſtere. Principe hæretico exigente diſtinctivum ſignum, non teneri ad obedientiam Catholicos. §. 43. Qvid ſit Martyrium, & qvi ſint cenſendi Martyres. §. 45. Licitum eſt vendere infideli v. g. Judæo, agnum Paſchalem, vel pagano animalia, etſi ſciam, iſta ſuperſtitioſo cultu offerenda &c. §. 46. Forma abjurandi hæreſin hæc eſt: *Ego N. Dioeceſis N. Villæ de N. coram Deo, & Chriſto Domino, B. Virgine Maria, & omnibus Sanctis, ac vobis omnibus, tactis Sacroſanctis Evangeliis, juro & profiteor, me corde & ore credere illam fidem Catholicam & Apoſtolicam, qvam ſancta Romana Eccleſia credit, prædicat, profitetur & obſervat: & in qvâ vivere & mori per Dei gratiam volo ac intendo. Adeoq; abjuro, revoco, deteſtor, & abnego omnem hæreſin, cujuscunq; ſit conditionis vel ſectæ, extollentiæ ſe adverſus ſanctam Catholicam & Romanam Eccleſiam. Ita me ſalvet Deus.* Amen §. 47 Motiva generalia & remota convertendi hæreticos. Miſionarii graves eſſe & exemplares, patientes, manſveti, humiles, vigiles, & conſtantes tenentur: &c. Hæc eſt ſingulorum capitum, adeoq; totius operis hujus de Apoſtolatu Evangelico, ſumma, qvam in gratiam curioſi Lectoris ὡς ἐν τύπῳ interſerere voluimus. De *Capuccinorum* miſionibus prolixe *P. Arturus à monaſterio Franciſcanus Recollectus*, in Martyrol. Franciſcano, & qvos citat *Jarric* 1. Part. Hiſt. Ind, *Severt.* l. 7. antymart. hæret. §. 3. c. 1, ſ.

Digitized by Google

Toletani, Colleg. Comp lutenſ. Salmant. & Romani P. Profeſſoris S.S. Theol. Supremi Inqviſitoris Senatus Cenſoris, judicium de his & talibus Miſſionibus excipere, qvod invenire eſt *Tractatu ult. Reſolution. Orthodox. Moral. Scholaſt. Hiſtor.* ubi *Reſolutione 64. p. 412. docet*, qvales qvalitates habere debeant Miſſionarii Evangelici inter Sinenſes, Japonios & alios idololatras, ut martyriū verum conſeqvi poſſint, ſi pro fidei dilatatione moriantur? *Reſolut.* 65. habet: Animarum zelus in Evangelio annunciando in Miſſionariis prælucere debet. *Reſolut 66.* oſtendit, Novitatem in prædicando Evangelio eſſe inimicam veritati illius; qvod ex variis dictis & aſſertis Pp. addens p. 416: *Qvæ omnia advertens ſacra congregatio de propaganda fide, ſpeciali conſultatione facta cum ſanctiſſimo Urbano VIII. volens præſcindere has Novitates in Miſſionariis Apoſtolicis ad Sinas ad Japonios, ſingulare decretum edidit prohibens, ne prafatis ritibus utcrentur.* Qvod decretum ad verbum adduxi tractat. *de delictis* , *generantibus ſuſpicionem in fide.* & ad inſtantiam Philippi IV. Hiſpa- , niarum Regis Catholici idem Urbanus VIII. Bulla edita A. 1632. , d. 22. Febr. præcepit, ut omnes Miſſionarii cujusvis ordinis, & ex qva- , cunq; parte miſſi uniformes ſint in prædicatione Evangelii, & in Catecheſi , converſorum, & ad hoc præcipit, ut Catechiſmo Eminentiſſimi Cardinalis , Bellarmini utantur. Et jure optimo in re graviſſima novitates præſcindun- , tur, qvando in aliis non ita neceſſariis Pozæ *ſubventanea* ex decreto ſanctæ , & generalis Inqviſitionis tàm Eminentiſſimorum Cardinaliū Romæ, qvàm , Hiſpaniæ Inqviſitorum præcluſa ſunt & prohibita ſpeciali decreto. Oſtendit poſtmodum, *Patres Societat. & alios Regulares*, novitates amare in hoc negotio, & à veteri formâ miſſionis, indultis Pontiff. adjutos, nimium qvàm aberrare. Inter alia *p.* 420: qvod utinam, *inqvit*, obſervaretur utrumq;, ut Miſſionarii magnos colligerent fructus, *tum* in animarum ſalutem, *tum* in politiæ conſervationem, non attendentes ad propriæ laudis commodum & lucrum; qvis unqvam Evangelicus Miſſionarius in tota antiqva prædicatione Evangelii attendit ad lucra temporalia acqvirenda inter Barbaras nationes? ſed in frigore & nuditate & pauperitate Evangelica. Qvis unqvam reſpexit ad inanē gloriam capeſſendā ex animarū converſione? Qvis contentiones induxit? Qvis diſſeminavit zizania? ut impediretur ſeges copioſa tritici verbi Dei; Eccleſia n. Dei (cujus veſtigia ſeqvitur Evagelicus Prædicator & Miſſionarius) *hoc unum omni ſtudet induſtria, ut vetera fideliter ſapienterq; tractando, ſi qvæ ſunt illa antiqvitus confirmata & inchoata, accuret & poliat; ſi qvæ jā expreſſa & enucleata, conſolidet & confirmet; ſi qvæ jam confirmata & definita, cuſtodiat, ut qvod antea ſimpliciter credebatur, hoc idē poſterius ailigentius credetur; qvod ante lentius prædicabatur, hoc idem conſtantius prædicaretur; qvod antea ſecurius colebatur, hoc idem poſtea ſolicitius excoleretur.* Hactenus *Lirenenſ.*

Miſſiones.

Digitized by Google

nens. lyra cecinit Evangelica, cap. 32. lib 2. contra hæreſes. *Reſolut. 68.* refutæ *Goevæanum* in cap 1. Matth. v 1. & *Raynand.* Hoplothec. de calumnia ſect. 2. ſerie 3. c 5. ſqq. *Reſolut. 69.* proponit qvæſtionem: *Utrum in Catecheſi Indorum, & Chinenſium Crucis myſterium ante Baptiſmum debeat edoceri, & Chriſti crucifixi imago in publico monſtrari?* Reſpondet: Hoc ita omnino à Miſſionariis cujuscunq; Ordinis, etiam Societatis Jeſu, debere fieri & practicari jam in dubium revocari neqvit; cum A. 1643. ſacra Congregatio de propaganda fide ſub anathematis pœna ipſo facto incurrenda, ita fieri determinaverit, facta ſpeciali conſultatione cum Sanctiſſimo, cujus prudentiſſimi & ſanctiſſimi decreti avthenticum exemplar ad finem hujus tractatus ſubjiciam. Cujus contrarium qvidam Miſſionarii in praxin reducebant, antiqvitus imagines Chriſti crucifixi occultantes, & ſolius reſurgentis & glorioſi publicantes, & ante baptiſmum Catechumenos de myſterio Crucis Catecheſim non faciebant, ſed illud manifeſtandum poſt baptiſmum in commodiorem occaſionē reſervabant. Hos Miſſionarios excuſatum it *Theophilus Raynandus* in Hoplotheca contra ictum calumniæ, ſect. 2. ſerie 2. cap. 15. dicens, hoc ita eſſe calumnioſum, ut longa confutatione non egeat, Miſſionarios ſc. aliqvos Chriſti crucifixi imaginem occultaſſe; *Dominicū* a. *Gravinam* impoſuiſſe duntaxat hac fictione hominibus. Sed conſtat ex archivis Regiis Hiſpaniarū Catholici & aliorum Principum, ſinprimis ex memoriali *Philippo IV* à provincia S. Gregorii Philippinarum Fratrum diſcalceatorum Seraphici Patris Franciſci, oblato, ubi *puncto 1.* hæc habentur: *Han obſervado aſta ahora eſtos Padres en la converſion de aqvellas gentes (de los Chinas) eſconder las imagines de el ſancto Crucifixo y qve en ſus altares ni otro lugar patente de la Yglesia aun los miſmos Chriſtianos no las vean in pareſcan. Conſta de la ſobra dicha informacion remitida à V. Mageſtad foxa ſegunda en la qvinta pregunta qve ſe hizo à el Padre Franciſco Hurtado Vice-provincial de la Campannia en China y de la reſpueſta del Papel del Patre Bartholome de Roboredo ſobre dicho num. 8. & 9. &c. Hurdado* p. 427. pluribus. Et habemus hujus rei affirmativam *Jarì Alexandri Ferrarii* Cœnobitæ Auguſtiniani in ſcripto, Pariſiis nuper edito, cui titulus: *Euclides Catholicus, ſive Demonſtratio Romanæ fidei ex primis, certis & evidentibus principiis, Mathematica methodo & connexis continuâ ſerie propoſitionibus, deducta.* Qvi libellus utinam nunqvam ſolem vidiſſet! Is igitur epiſtolā ad *Adrianum & Petrum de Valenburch* §. 12 laudat methodum Catechizandi *Campanellæ*, cujus diſcurſum integrum appoſuit ex *de M. H. in append.* ubi *Nobil*, inqvit, *qvicqvam tam reverenter corā populo hoc, qvi Chriſti nomen ante non audivit, habendū eſt, qvam nomen Papæ, qvo firmius ille Religioni noſtræ adhæreat, neceſſeq; habeat regulā vitæ temporalis & modū ſalutē æternā conſeqvendi à nobis petere.* Et circa finem diſcurſus (lib. L. 3. a.) *Hiſpani*, ait, *qvi primò ibi intra-*

Miſſiones.

intrarunt, rudes & meri milites fuerunt, nescientes, quantum opinio divinitatis in animis hominum valet, ad subjugandos illos. Sed confestim, quasi in propinquorum hostium fines ingressi, cœperunt diripere aurum, palàm præ se ferentes, salutem illorum parum sibi curæ esse, minitantesq; nullo præmisso præcepto, ut baptizari se sinant, credantq; Christum pro se fuisse crucifixum. Quæ res primo sanè intuitu absurdissimæ sunt, nimirum quod aqua quenquam in cœlum perducere, & quod Deus mori possit, statimq; ab initio offendiculo omnibus fuerunt, ut loquitur Apostolus Paulus; non observantes canonem Apostolicum: Prædicate hominibus. &c. Sed refutantur hi & similes ab *Hurtado* l. c. p. 427. qvi assumens assertionem adversariorum, *occultandam esse crucem Christi, propter emergens Scandalum*, dicit, jure divino & ex natura rei esse prohibitam & malam occultationem imaginis crucifixi; I. qvia supprimere & occultare Catechumenis veritatem pasionis, & cruciatus Theandricos Christi, qvos pro nobis pertulit, & qvibus nos redemit, omninò illicitum: Ergò & occultare Christi crucifixi imaginem & figuram, cujus sit prototypon Christus crucifixus. Consequentia omnino indubitata est apud Catholicos, pergit *Hurtado*, qvia ea ratione imaginum propalatio & earum in Ecclesia est veneratio, *qva veneratur prototypon. Ergo si hujus veritas non est occultanda, nec imago.* Sed hæc consequentia, mi Hurtado, crede, non omnibus placet Catholicis, & Orthodoxi operosiùs, qvàm qvidem nosti, hanc idolomaniam confecerunt. Committo vos & constitutiones collectas à *Goldasto in Decretal. de Constit. Imagin.* Tenuiora sunt,& toties protrita, qvæ adfert *Hurtado* ex Conciliis. Hoc tamen non prætermittendum, qvod abdit idem *p. 428.* Miror, » qvod præfati Misionarii lingva Sinensi ediderint impressum Catechis- » mum, omnia mysteria pasionis Christi continentem, etiam mortis & » crucifixionis, & tamen in Ecclesiis suis pictam imaginem crucifixi non » habeant, sed occultent, & occultandam ab aliis curent. Ut enim a- junt Patres & Concilia, *qvod doctis est Scriptura, indoctis est pictura.* Synodus 8. & Tridenti: ubi supra; sanctus *Gregorius* lib. 9. epist. 9. & refertur in capite *Perlatum.* de consecratione, dist. 3. *nam qvod legentibus Scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, qvia in ipsa etiam ignorantes vident, qvod sequi debeant, in ipsa legunt, qvi literas nesciunt, ut & præcipuè gentibus pro lectione pictura est.* Unde manifestum est, qvod si legentibus judicant isti » Misionarii proficere librum scriptum, tractantem de Christo patiente, » etiam judicare debent proficere doctis & idiotis imaginem crucifixi; & » sic illam ab Ecclesiis & à publicis locis exulare non debent, qvod erit to- » ti Ecclesiæ magnum scandalum. Hujus veritatis rationem reddidere *S.*

Missiones

Digitized by Google

Missiones *Thomas in 3. dist. 9. qv. 1. art. 2. ad 2. Basilius* & alii Patres, qvia *ex visis efficacius excitatur affectus, qvàm ex auditu.* Unde qvamvis præfati Misfionarii bono zelo ab Ecclesiis excludant crucifixi imaginem, tamen non est secundùm scientiam. De illisq; videtur Propheticè loqvi S. *Paulus* & egregiè ipsos redarguit S. *Gregorius* epist. 9. citata, alloqvens *Severum* Episcopum Massilienfem: *perlatum*, ait, *ad nos erat, qvod inconsiderato zelo succensus sanctas imagines sub hac qvasi excusatione, ne adorari* (latria) *debuissent, confregeris, & qvidem eas adorari vetuisses, omninò laudamus, fregisse verò reprehendimus. Sic frater à qvo factum Sacerdote auditum est, qvod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne despectis aliis fratribus solum te sanctum esse crederes & sapientem? aliud enim est picturam adorare, aliud per picturæ historiam, qvid sit adorandum addiscere; unde & præcipuè gentibus pro lectione pictura est.* Ex qvibus verbis manifestè convincuntur, qvi contrarium practicârunt, cum non parva injuria Religionis Christianæ. Qvis Prædicator Apostolicus unqvam, etiam Idololatris & Gentilibus, instruens imaginem Christi crucifixi, cujus fidem & Evangelium prædicat, abscondit? qvis unqvam tale factum audivit ab Apostolis & cæteris Misfionariis à principio Ecclesiæ? si non aliud, hoc solum debebat eos revocare: si enim nullus Catholicus Prædicator erubuit Evangelium, Christi mortem & pasfionem gentibus prædicare, cur erubescet & Historiam pasfionis pingere, & pictam publicè ostendere? ne solus sibi sapiens esse videatur. Pergit *Hurtado* porrò ex *Thoma* lect. 3. *1. Cor. 1. v. 18.* & *cap. 2. v. 3.* ostendere, de Christo crucifixo utiq; esse prædicandum illis gentibus. *1.* Cùm Christus crucifixus sit principale in fide Christiana, Ergò de illo mysterio Catechumeni ante Baptismum catechizandi sunt expresè, ut capaces sint aqvæ salutaris, & Misfionarii Evangelici, posthabitâ omni humanâ prudentia, aut sapienti discursu naturalis rationis, stulti propter Christum facti, sicut & ipsa Crux stultitia est gentibus. Inter has nihil aliud principalius scire & prædicare debent, nisi Christum crucifixum. *2.* Nullum dubium, qvin virtus Dei, qvi prædicatus non tàm gloriosus, qvàm crucifixus pro nobis, factura sit magnum progressum. *3.* Solatium ingens exist it Misfionariis in efficacia crucifixi. *4.* Hunc catechizandi modum, præsertim in adultis, docuisse ipsum Spiritum S. Symbolum enim fidei, qvod credere tenentur Catechumeni, hoc mysterium exprimit; sed & *Philippus* hunc catechizandi modum tenuit; incepit enim edocere & prædicare Jesum crucifixum, anteqvam aqva Baptismi eum ablueret. *Act. 8, 32. Esa. 53.* Unde (*concludit Hurtado*) ex sententia omnium Patrum: *Catechismus de Christi passione præsre debet Baptis-*

Baptiſmum, ut baptizandus de illa, tanqvam re omninò neceſſaria ad ſalutem, informetur. Qva fini adducit *Clementem* epiſt. 3. *Dionyſ.* de Hierarch. Eccleſ. c. 2. *Hieronym.* c. 28. Matth. *Auguſtin.* lib. de fide & Symbol. & libr. de catechizandis rudibus. *Bedam.* in lib. 2. Eſther. *Amalarium* l. 1. de Eccleſiaſt. officiis. c. 8. *Durand.* l. 6. rational. c. 56. *Cyrillum Hieroſolym.* catechef. 1. & 2. *Ambroſ.* lib. de initiand. *Bellarm.* in catechef. *Poſſevinum* l. 4. Biblioth. c. 6. ſeqq. (Conf. *Zimmermanni* Diſſert. Hiſtor. Theol. *Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani.* §. 62. ſeqq.) 5. *Hæc* catechiſatio antiqviſſima: *agnus occiſus eſt ab origine mundi. Apoc. 13, 8.* in ſuis typis & figuris, uti explicant *Ambroſ. Anſelmus, Hugo* de S. Caro h. l. & omnes ferè expoſitores. *Paulinus Nolanus* ep. 27. ad Aprum ſic fatur: *Ab initio ſeculorum Chriſtus in ſuis patitur & triumphat. In Abel occiſus eſt à Fratre, in Noë irriſus à filio, in Abraham peregrinatus, in Iſaac oblatus, in Jacob famulatus, in Joſeph venditus, in Moſe expoſitus & fugatus, in Prophetis lapidatus, in Apoſtolis terra mariq; jactatus, in Martyribus & tam variè occiſus ipſe, & in te patitur opprobria, & ipſum & in te odit mundus. Sed gratias ipſi, qvod vincit, cum judicatur, & triumphat in nobis.* Nullus ferè fuit in teſtamento veteri Patriarcha, Propheta aut Dux, nullum ſacrificium, qvod non eſſet imago Chriſti patientis, & in ſacrificio æterno Patri in cruce ſe offerentis. 6. Docentes occultandam doctrinam crucis Chriſti, ſuſpecti ſunt hæreſeos Gnoſticorum, de qvibus *Epiphanius* hæreſ. 27. *Habent imagines per colorem depictas, qvidam etiam ex auro & argento & reliqva materia, qvas ſanè imagines Jeſu eſſe dicunt, & ſub Pilato factas eſſe, habent tamen eas occultè, &c.* Virgulam cenſoriam propterea ſuſtinet *Hurtadus*, & qvi partes ejus tenent, à *Ferrario* l. c. epiſt. 7. ad *Walenburg. Fratres* §. 14. an juſte? dignoſcat Benevolus Lector. Verba ejus, merum atheiſmum ſapientia, integrè adſcribemus: Enim verò, *inqvit*, novam iſtam methodum nonnulli improbârunt, atqve inter eos magnas ſuper hâc re turbas excitavit *Joh. Palafox de Mendoza Angelopolitanus in America Epiſcopus & Conſilii Indiarum Decanus*, homo ſimplicior & rudior, qvàm qvi artes intellexerit. Hic forte ſibi imaginatus eſt *anathema*, qvod Paulus aliqvando (Gal. 1, 8.) *vel Angelo aliud Evangelium prædicanti* dixit, hodie adhuc & qvidem apud Indos etiam valere; neqve rectè eſt interprétatus illud alterum ejusdem Pauli; *modò prædicetur Chriſtus*, h. e. modò Chriſti nomen retineatur. Qvibus erroribus inductus moroſus ille ſenex iſtam Jeſuitarum Catacheſin publicè damnavit, unde non mirum, qvòd de ſede ſua Epiſcopali deturbatus, ex urbe ejectus, & ab Ignatianis Sodalibus ſolemni ludibrio habitus fuerit, crucis ſigno taurinis cornibus ſuper ipſum formato, & de-

Miſſiones

Digitized by Google

Missiones cantata λιτανεία; *Ab Episcopo Palafox libera nos Domine*, ut ipse qvidem iisdem literis lamentabiliter conqveritur. Certè dignus erat, qvi cum simplici sua & antiqva pietate exagitaretur, jubereturqve foras ire, & ibi æternum plorare & strenuè, qvantum lubuit, jejunium exercere. Importunis qvidem Episcopi illius & consimilium imprudentium Hominum delationibus & qverelis multi viri boni & simplices per Europam offensi fuere. Qvibus ut qvodammodo satisfieret, Pontifex fortè etiam justo meticulosior methodi istius publicationem sacro edicto repressit, cujus prohibitionis Instrumentum nuper nobis retulit *Hurtado* Theologus Hispanus. Verùm censura ista neqvaqvam eò interpretanda, qvasi ad Christianos, qvi trans lineam æqvinoctialem, & ultra Gangem habitant, pertineat, cùm tantùm facta sit in gratiam eorum, qvi aliqvas veteris Christianismi reliqvias in Europa etiamnum tenent, uti præter alios integro & solido volumine edocuit celeberrimus *Didacus de Moralez Jesuita Rector Collegii Santi Josephi in urbe Manilæ*, qvæ Metropolitana est *Philippinarum*. Qvæ cum ita sint, tutissimum credo eandem viam inire, qvam olim tenuerunt Imperatores, cum Remp. Romanam in Dominium essent conversuri. Ut enim illi simulacra qvædam Libertatis pristinæ reliqverunt, ipsâ libertate funditùs sublatâ, ita etiam juvabit imaginem qvandam Christi ostentare, Christo ipso sensim abolito. Ut hac ratione observemus istuc religiosissimi *Machiavelli* monitum; *Qui Reip. formam vult innovare, in id incumbat necesse est, ut rerum, quæ antea fuerunt, umbram aliquam retineat. Sic enim efficietur, ut plebs non putet, quicquam esse mutatum, quamvis omnia reipsa sint innovata. Nam populus non solet res profundius intueri, sed quæ videntur & foris ita apparent, eas perinde, ac si ita sint, accipit. Quamvis Magistratus planè novi creentur, planeq; nova munera Hominibus imponantur, sunt tamen eadem retinenda nomina, ut putentur esse eadem.* Hinc evidens colligitur Conclusio: Cùm rerum apud Nos status non permittat, ut Christus apertâ violentiâ è medio tollatur, consultum est, eum lenta tabe confici, & simul dum contabescit, artibus Babyloniis vel Ægyptiacis Mumiæ instar ita condiri, incrustari & pingi, ut vivi & succulenti corporis imagine Hebetioribus imponat. Artes autem istas, ut ritè assequi & particulatim explicare possim, illum, qvi in scrinio pectoris Pontificis nostri residet, Spiritum suppliciter rogo, ductu suo & afflatu me ulteriùs ne dedignetur. Vosqve adeo etiam, *Viri Reverendissimi*, me precibus Vestris atqve intercessione apud ipsum juvate. *Dabam e Bibliotheca Conventus majoris. Cal. Decembr. 1667.* Hæc ex *Ferrario*.

§. CLVI. Nunc ad *Hurtadum* revertamur, qvi *Resolut. LXX.* ejusq;

Digres-

Digreſſione 6. agit de *Amphibologia vocum*, earumqve *mentali reſtrictione*, & docet impium eſſe in converſione Indorum dicere, qvòd liceat ſacrificium idolo offerre, & ſuffumigationes & adorationes externas facere, dummodo per reſtrictionem mentalem hæc omnia referantur ad crucem, qvam habent occultam in palma manus, aut inter flores ſuperimpoſitos altari idoli. Hujus opinionis eſt *Raymundus Caron* Apoſtolat. Evangel. p. 232. *Leſſius, Barneſius, Raynaudus* apud *Hurtad.* p. 431. citati &c. *Reſolutione 70.* §. 1. ſeqq. p. 474. ſeq. Subjungit *Reſponſa Congregationis* de *propaganda fide*, ad qvæſita, Anno 1645. qvæ ibi videri poſſunt. *Miſſiones*

§. CLVII. Qvantum *diſtent* miſſiones, & miſſionarii illi, à priſtinis, docet *Petrus de Marca lib. 4. cap. 7. de Concord. Sacerdot. & Imper. n. 6. ſeqq.* ſcilicet, Miſſos Dominicos (ita enim vocabantur) Reges miſiſſe per provincias, qvi Canonum & Legum executioni invigilarent. Regia auctoritate, qvæ corrigenda erant, cum Epiſcopis corrigebant, in eo negotio Rex Epiſcopis cooperabatur, ut loqvitur *Carolus M. in Capitulari Aqvisgranenſ.* Anno 789. ut magnæ devotionis ſtudio hortarentur & compellerent greges ſibi creditos, ut firma fide & infatigabili perſeverantia intra paternas ſanctiones ſe contineant. In qvo operis ſtudio, inqvit, ſciat certisſimè Sanctitas Veſtra noſtram Vobis cooperari diligentiam. Qvapropter & noſtros ad vos direximus Miſſos, qvi ex noſtri nominis autoritate unà vobiſcum corrigerent, qvæ corrigenda eſſent. Munus Miſſorum eò ſe porrigebat, ut diſcimus ex Capitulari *Ludovici Pii* c. 26. A. 823. ut ſi fortè Epiſcopus aut Comes aliqvid negligentius in ſuo miniſterio egerit, per iſtorum admonitionem corrigatur. *Miſſi* autem *Dominici* ſummæ prudentiæ & dignitatis Viri ex utroqve ordine à Principe delecti (non à ſolo Pontifice, vel aliqvv Collegio) diligenter inqvirebant, qvid Epiſcopi, Abbates, Comites & Abbatiſſæ per ſingulos pagos agerent, & undecunqve neceſſe fuiſſet, tam Regias, qvàm Eccleſiarum Dei juſtitias, viduarum qvoqve & Orphanorum, ſed & cæterorum hominum inqvirerent & perficerent. *Flodoard.* Hiſt. Rem. l. 2. c. 18. &c. Miſſionem Evangelicam ad barbaros neceſſariam qvidem eſſe affirmat, ſed non ſincerè & alacriter peragi, deplorat. Hactenus *P. Marca. P. Juon. Pariſienſ. Capucinus lib. 2. §. 2. p. 356. Jur. Natural.* his verbis: *Qvot ſcimus nationes barbaras Chriſtianæ veritatis avidas; ad illas lucri cauſa concurrunt mercatores, & ad lucrandas animas Chriſto non properabunt Doctores? qvi hoc Apoſtolico fungi voluerit munere, dabit ſuperflua, qvia ipſo abeunte non deficiet his in partibus prædicatio, at reportabit neceſſaria, ſalutem ſcilicet animarũ &c.* Congregationem *Clericorum Regularium* S. Pauli edidit *Rubert. Mirem*

Digitized by Google

'*Missiones* Cod. Regul. p. 52. *Somascenorum* p. 72. *Oratorii à S. Philippo Nerio* instit. p. 78. *Ministrantium infirmis* p. 103. *Clericor. Regularium B. Mariæ* p. 111. *Scholarum Piarum.* p. 113. *Clericorum doctrinæ* Christianæ. p. 116. *Oratorii Jesu Christi.* p. 117. Regulas Canonicorum & Sanctimonialium idem edidit in libro, cujus titulus: *Forma institutionis Canonicorum. &c.* Constitutiones Theatinorum p. 26. Cod. Regular.

§. CLVII. Juvat *bigæ Scriptorum* in hac materia operosorum, labores oculis exponere legentium, cùm ferè jam intercidant. *Thomas à Jesu Bentiensis Hispanus Ordinis Carmelit. Discalceator. in Belgio superiori* edidit Anno 1613. Antverpiæ *Thesaurum sapientiæ divinæ in gentium omnium salute procuranda. Schismaticorum, Hæreticorum, Judæorum, Saracenorum, cæterorumq; Infidelium errores demonstrans, & quidem libb. 12.* qvorum summa, qvoad præcipua hæc. *Libro* 1. agit de juvandis infidelibus,' ubi *de necessitate, dignitate, utilitate, hujus functionis,* ut & de *impedimentis* qvibusdam removendis. *capp. 11. lib. 2. P. 1.* Ad *Pontificem Romanum pertinere infidelium salutem procurare,* cap. 8. ubi cap. 2. satis audacter affirmat, *Romanorum Pontiff. curâ Evangelium in universum orbem dilatatum fuisse*; cum tamen hoc factum sit, nullo adhuc Pontifice Romano existente. Nam *Petrum* Papam Romanum fuisse, nondum evicerunt, neqve evincent Pontificii. Et nonne omnibus in universum mandatum est *Matth. 28, 19?* Euntes docete omnes gentes &c. Qvinam sunt illi euntes? Hoc docet vers. 16. *Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam* (exciderat Judas Ischariothes) vers. 18. Jesus locutus est *eis, undecim scilicet Discipulis. Marc. 16, 14.* Discumbentibus *illis undecim apparuit, & exprobravit* illis incredulitatem &c. vers. 15. & dicebat *eis,* non *Petro,* in Individuo: Ite *in mundum universum, & prædicate Evangelium omni creaturæ.* E. si vel maximè tum Petrus fuisset Romanus Pontifex; falsum tamen foret, curâ Petri tanqvam Romani Pontificis Evangelium in universum orbem fuisse propagatum. *Act. 1. 26.* loco Judæ, Matthias cooptatus est in numerum Apostolorum. *Juo Paris. in Jur. Nat.* l. 1. leg. 8. §. 4. p. 103. expresè: *Post resurrectionem mittit Apostolos Evangelium prædicare, baptismum & salutem conferre omni creaturæ.* Eorum Comites & Legatos recenset *D. Danhauer.* Dram. S. Act. 1. Theatr. 1. p. 92. seqq. Sic igitur distributis inter se laboribus, *unus* Apostolorum hanc orbis partem, *alter* alteram, *tertius* tertiam peragrârunt, & junctis studiis, & laboribus Evangelium in universum orbem propagarunt. Unde *singulare festum,* colit Ecclesia Romana d. 15. Julii, qvod vocatur *Divisio XII. Apostolorum ad prædicandum.* Petr. de Natalibus *l. 6. c. 99.* Qvando illa contigerit, variantes invenies apud

Digitized by Google

apud Pontificios sententias; qvorum *aliqvi* octavo statim, *alii* duodeci- *Missiones*
mo post ascensionem Christi anno factam asserunt. *Baron.* A. 44. *Franc. Qvaresm. T. 2. Elucid. Terræ S. l. 4. c. 10. p. 134.* autem putat, non fuisse necessariò statim implendum mandatum de prædicando Evangelio per universum mumdum, sed tempore suo, à Deo determinando: est enim præceptum affirmativum, qvod opportuno tempore implendum erat &c. *Cap. hoc 10:* soiicitus est de loco, & putat factam fuisse ex communi Orientalium traditione, *in Jerusalem in monte Sion* in ipso sancto *Cœnaculo*, qvi locus nunc singulariter monstratur, extra Ecclesiam sanctissimi cœnaculi, disitus ab ea ad decem vel qvindecim passus in plaga ejus septentrionali, ubi est cisterna. Proximus est locus ille domui Caiphæ, septus tamen intra plateam sive ambitum Ecclesiæ, Ita *Bonifacius lib. 2.* De perenni cultu Terræ Sanctæ, & *Adrichomius* in delineatione locorum montis Sion locum illum agnoscit, etsi particulariter illum non describat. Confer. Tom. I. l. 3. c. 33. p. 834. Cap. XII. autem agit de *modo*, qvo Sancti Apostoli profecturi in mundum universum, ad sanctum Dei Evangelium prædicandum, ab invicem divisi fuêre, & inter tot sententias putat, *Spiritum S. qvemq; destinâsse provinciæ suæ*, & secundùm eorum inclinationem eos moviisse. *Homobonus de Bonis* P. 1. c. 23. *de humanæ Vitæ Statibus* eò inclinat, *binos* processisse Apostolos, ex qvo hunc locum format: *Ne vaganti occasio præbeatur, cum comite procedere debent Asceteæ, qvi mos ab exemplo Christi & Apostolorum profectus servandus est, qvoad fieri potest, cùm socius socio sit testis morum, vitæ custas, & arbiter.* Anton. Daurolt. in flor. exempl. T. 4. c. 7. tit. 85. Qvocirca *D. Thomas* religiosum, qvi solus procederet, *diabolum solitarium vocare solebat &c.* Qvomodo verò *convenerint*, & qvas provincias qvilibet erudiendas, susceperit, enarrat ex *Petro de Natalibus, Hospiniano* de Festis ad d. 15. Jul. p. 82. b. Hi omnes & singuli Apostoli, qvamvis longissimè disiti, ex omnibus angulis mundi dicuntur concurrisse, ad funus & sepulturam B. Mariæ. Ita *Qvaresm.* T. 2. Elucid. T. S. l. 4. c. 15. p. 146. & qvidem satis prolixè referens variorum sententias *scribit*, Qvomodo verò Apostoli aliiqve sancti Viri convenerint Jerosolymam ad obitum B. Virginis, non omnium una est sententia. Aliqvi dicunt per universum mundum dispersos Apostolos ad prædicandum Evangelium eodem momento fuisse collectos, & Jerosolymam delatos sublimè per aëra in nube ad Deiparæ transitum, ad eum fortè modum, qvo Habacuc Propheta ex Judæa delatus fuit in Babyloniam ad Danielem in lacu leonum; vel qvo Philippus raptus fuit à fonte ubi Eunuchum Reginæ Candacis baptizavit, & in Azotum translatus fuit.

In

Digitized by Google

Missiones In hunc modum scribit Nicephorus lib. 2. cap. 21. & lib. 15. cap. 14. dicitq; antea id ipsum tradidisse Juvenalem Jerosolymorum Episcopum. Idem Damascenus Oratione 2. De assumpt. Virginis & alii. Alii dicunt, illum dicendi modum esse Apocryphum, & convenisse qvidem sanctos Apostolos ad obitum & funus Dei genetricis Mariæ, sed alio modo, via scilicet hominibus convenienti & solita, etsi non nisi Spiritu Sancto incitatos & directos, ad eum forte modum, qvo aliqvando Franciscani Fratres per varias mundi partes dispersi, Assisium ad suum Patrem apud S. Mariam Angelorum convenerunt, ut S. Bonaventura scribit in Legenda majori S. Francisci, cap. 4. Utrumqve potuit contigisse, prius tamen antiqvissima verisimaqve omnino traditione receptum esse, scribit ad Imperatorem Martianum citatus Juvenalis. Et non tantùm Apostoli, sed & septuaginta discipulorum cœtus, ad venerandum dignum illud spectaculum congregati fuere, addit Glycas: & Nicephorus loco priùs notato ait, magnam hominum freqventiam, qvi vel amoris necessitudine, vel generis propinqvitate Mariæ conjuncti erant, ad eam moribundam convenisse, & ingentem lachrymarum vim ex oculis omnium fluxisse, propterea qvod orbitatem suam in illius migratione complorarent, admonente interim sacra Virgine, ut suum ex hoc mundo discessum & ad veram vitam transitum non luctu, sed gaudio magis prosequerentur. Ad hæc ut Damascenus & alii tradunt, occurrit hilaris glorioſus Dei & Virginis filius, cum innumerabili cœlestium spirituum multitudine, ad Matrem & Dominam cum gaudio suscipiendam; qvando parvula illa ædicula in empyreum cœlum conversa & in exigua domuncula, universalis Ecclesia, militans & triumphans vita fuit. In hac domo postea facta sunt illustrissima miracula, ut hisce indicavit Nicephorus: Ad qvam deinde qvàm plurima fiunt miracula, cœci namqve præter spem expectationemqve omnem oculis cœlum cernunt, surdis auditus suus datur, claudi gressus recipiunt, & ut semel dicam, omni morbi genus attactu solo prorsus cedit & profugit. Ex qvibus & aliis, qvæ piis meditationibus reservantur, apparet sacratissimæ hujus ædis excellentia, & qvàm rationabiliter eam venerentur fideles ejus collapsæ reliqvias & rudera sacra visitatione honorando & ejusdem memoriam perpetuò conservando. Cum velut dormiens emisisset animam suam sanctissima Deipara, illamqve in suis manibus suscepisset Filius ejus, Apostoli & qvi præterea ibi aderant viri egregii, inqvit *Nicephorus* lib. 2. c. 22. lectum coronâ circumdantes, reverenter illam exosculantur. Deinde cereis ardentibus prælatis & ungvento floribusqve sparsis, atqve Angelis cœlitùs feretrum vel præeuntibus vel stipantibus,

vel

vel etiam conſeqventibus divinis Patribus & Apoſtolis, mirifica qvædam carmina concinentibus, intellectualis illa atqve ſpiritualis arca ex Sion in Gethſemani Apoſtolis etiam geſtantibus manibus fertur. Ubi autem ad locum Gethſemani perventum eſt, ſepulturæ qvidem, illa Filium imitata, traditur, per illum autem ad divina tabernacula, ad ipſum ſcilicet Paradiſum, ubi & vitæ arbor conſita eſt, ratione eâ, qvam qvi hæc fecit, Deus novit, transfertur. Hæc Qvareſmius. Sic etiam *Conſalonerius in vita Beatiſſ. Virginis, de Dormitione & Sepultura B. Virgin. p. 157.* Credat hæc, qvi volet. *Cauſam* hujus feſti referunt ad diviſionem oſſium Petri & Pauli. Sic enim *Durant.* in Rational. lib. 7. cap. 15. Sylveſter Papa, volens Eccleſias conſecrare, qvas Conſtantinus Imperator in honorem Petri & Pauli conſtruxerat, tàm parva, qvàm magna oſſa duorum Sanctorum ex æqva lance ponderavit, & unam medietatem in una Eccleſia, aliam in alia collocavit. Hinc qvidam deinde feſtum inſtituerunt de hac diviſione die 15. Jul. Verùm tùm non diviſio XII. ſed duorum Apoſtolorum, & qvidem oſſium eorum diviſio inſtituta. *Miſſiones*

§. CLVII. Redeamus ad *Thomam à Jeſu cap. 3. l. 2. P. 1.* probare nititur *Europam à ſummis Pontificibus ad fidem converſam* eſſe. Eadem veritate, qvâ priùs probans. *Cap. 4.* Aſiam. *Cap. 5. 6.* Indias Orientales & Occidentales. *Cap. 7.* Africam. Non abſimili fide *Cap. 8.* docet, curam talem etiam ad Principes Chriſtianorum pertinere ſeculares & Eccleſiaſticos. *Libr. II. P. 2.* Religioſorum omnium inſtituto congruere, pro hæreticis aut infidelibus juvandis ſtudium. capp. 7. *P. III.* Curam hanc ſpectare, ad Ordines Mendicantes, capp. 5. *Libr. III.* De eligendis, atqve efformandis *miniſtris*, & de aliis *mediis* ad propagandam fidem animarumqve converſionem procurandam ſpectantibus capp. 4. *Cap. 1. De erigenda Congregatione* pro fide *propaganda*, ubi tale conſilium ſuggerit.

Primum itaqve illud eſt, ut Romæ paucorum, ſed zelo inſignium atqve prudentium virorum Congregatio inſtituatur, in qva ſeriò diebus ſtatutis agatur de ratione omnium populorum adjuvandorum, hortatoriis atqve conſolatoriis Epiſtolis, libris Orthodoxis, hisqve ut brevioribus ac piis, ita ad diſſeminationem aptioribus, pluribus libris Catechiſmi S. Tridentinæ Synodi: qvia jam ut varias in lingvas eſt converſus, ità in multò plures facilè converti poſſet. Cæterùm *hujus congregationis ſcopus is* eſſet, qvi Primarius S. Eccleſiæ, Apoſtoliciqve totius muneris fuit, ut *populi nutantes roborarentur, verſantesq; in ipſis hæreſibus Catholici animarentur ad fidem, pietatemq; propugnandam, cæteroſq; deinceps juvandos.* Reliqvis autem fidei Catholicæ propugnatoribus, qvales ſunt Epiſcopi, Concionatores,

Missiones tores, Parochi, Magistratus, Gymnasiarchæ, & animus adderetur, & instructiones variæ mitterentur. Hæc verò omnia *Pontificis Maximi nomine* fierent, nulla *temporariæ jurisdictionis, aut censurarum mentione*, ut cum hoc labore sanctam hanc sedem nullum se *aut imperium, aut lucrum* aliud qvàm animarum aucupari ostenderet, eam magis fortius *Catholica Religio ubique stabiliretur*. Hac enim ratione Summus Pontifex *paternum suum* & universalem amorem, zelumqve lucrandi animas, prisco ritu, circularibus Epistolis testaretur & missellis oviculis per vastas gentilitatis solitudines, aut hæresum præcipitia errantibus pastoritia voce Pastor optimus ipsemet acclamaret. Hac etiam ratione in ipsis qvoqve vinculis usi sunt Apostoli populos assiduè, qvi vel in medio perfidarum nationum viverent, de sua salute obnixè monentes. Hac summi Pontifices, qvamvis in summa universæ Ecclesiæ perturbatione, ipsiqve deportati ad insulas, sive inter compedes, aut Martyrum sepulchra latentes: hac certi, qvi pace Ecclesiæ data, illis succesisse, qvales S. Innocentius, Leo, Gregorius, horum nominum primi, qvi reali Ecclesiæ columnæ, & qvasi firmamenta fuerunt usi. Qvod si summus etiam Pontifex Imperatorum, Reges, Principes, Prælatos, maximè verò Religionum Generales, aut Capitula, adjuvandas conversiones crebrius hortaretur; haberent hæc non leve pondus ad propagandam Christianam Religionem, restaurandumqve divinum cultum; ac denique hæresibus ostium præluderetur, cum syncera caritatis officia potiùs, qvàm ullæ aliæ industriæ vel sumptus aut labores humani, amorem & obedientiam in subditis stabilem certissimè operentur. Hujus Congregationes *qvatuor* aut *qvinqve* possunt esse *Secretarii idonei*, vel rerum & lingvarum usu, vel doctrina, vel (qvod caput est) pietatis affectu præstantes: qvorum munus esset cuncta ordine Congregationi proponere, constituta exeqvi, Orthodoxos & pios libellos pro ratione uniuscujusqve provinciæ variis lingvis conscriptos habere, Regesta literarum, Episcoporum etiam, Parochorum, Concionatorum, Familiarum, illustrium Catholicorum sine aliorum, à qvibus posset huic negotio aliqvod auxilium adferri, Catalogos asservare. Horum alteri Septentrionalium regionum cura demandari posset, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Galliæ, Germaniæ, Daniæ, Sveciæ. Tertio Dalmatiæ, Bosniæ, Græciæ insularumqve adjacentium, atqve item Thraciæ. Qvarto Cypri, Asiæ minoris, Tripolis, Syriæ, Hierosolymæ, Alexandriæ, Algeni. Alteri Poloniæ, Lituaniæ, Moscoviæ, Rusciæ, Hungariæ, Transylvaniæ. Qvinti Indiarum Occidentalium, & Orientalium. Ad eas enim omnes provincias juvandas, fidemqve ac pietatem, & libros disseminandos plures aditus patent.

Primi

Primò per eorundem *Ordinum Generales*, qvorum in Dalmatia, Bosſnia, Peræ, Hieroſolymæ, & alibi monaſteria exſtant. *Miſſiones*

Secundò per *Epiſcopos latinos*, qvi Cathari, Epidauri, qviqve in Creta & Corſica ſunt.

Tertiò *per mercatores, qui varias Orientis merces Venetias, atqve ad alios portus transvehunt* ex Andro, aliisqve Ægei maris inſulis, qviqve in patriam libros Italica etiam lingva conſcriptos referunt, qvæ & apud Græcos & freqventioribus Orientis patribus in uſu eſt.

Qvartò per *Chii Andri*, atqve aliarum inſularum viros *nobiles*, qvi adhùc Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fidem amplectuntur ac retinent.

Qvintò per *Conſules mercatorum* diverſarum nationum Europæ, qvibus in Orientis emporiis Sacerdotes latini non deſinunt, in oppido Peræ, Tripoli, Syriæ, & Alexandriæ Ægypti.

Sextò per *mercatores Genuenſes & Maſſilienſes*, qvi circiter octingenti prope Algeriam ſolent corallia piſcari.

Septimò per *alios mercatores*, qvi fide publica accepta ſæpè ad Orientales, Oliove tutò commeant, qviqve pios libros, ſacras imagines ferre, ſanctamqve Religionem noſtram libere colere permittuntur, dum tributum Furcis pendant, nec de rebus ad regna ſpectantibus, vel contra Mahometis Legem loqvantur, cum interea innumerabiles propè populi, & captivi Chriſtiani cœleſtis doctrinæ cibum, ſacramentaqve ſitiant, atqve illud morti appropinqvantes ſolatium perneceſſarium exoptent, ut de moriendi ratione edocti, ad DEUM, propter qvem creati redemptiqve ſunt, ex ea captivitate tandem liberi migrent, qvod ſacrificii genus ſanctiſſimum atqve acceptiſſimum Deo eſt. Inchoato igitur hoc opere, in nomine Domini, ab interiori animarum lucro atqve à voluntatum acqviſitione, in qvibus inprimis regnum DEI ſitum eſt, certiſſimum & non irritum fore Domini verbum, qvi qværentibus ipſum reliqva omnia ſemper adjicit, & in Orientis & Occidentis Indiis ſuæ omnipotentis providentiæ indicia manifeſtiſſima præbuit paucisſimis, qvi ſua ſtudia laboresqve Deo adſpirante, eo converterunt, in tam ingenti vinea laborantibus.

Qvod ſi una Gebennenſis civitas diſſeminandi libros, literasqve ſcriptitandi, paucisſimorum annorum ſpatio, regna orbemqve penè ipſum Chriſtianum, Satana vires ſuppeditante aut inferit erroribus, aut everrit, ſanè è contra multò magis ſperandum eſt à dextra DEI, ut ſi debita huic rei diligentia adhibeatur, multa inſtaurentur, innumerabilesqve animæ ad fidem Orthodoxam revocentur, reliqvæ ſtent, pro qvibus ut Chriſti ſangvis effuſus eſt, atqve hæc Apoſtolica Sedes omnes labores li-

Missiones benter impendit, ita exstantibus tot adhuc Catholicorum reliquiis, præcipua nunc ab hâc sancta Sede sollicitudo requiritur, ut quæ justissimè nomen ita officium sibi à Deo commissum Catholicæ potestatis ostenderet.

Quod si tot Romæ præclara ingenia sunt, quæ aliis negotiis, causis, litibusque expedientis, totius vitæ tempus minùs utiliter impendunt, cum tamen divinæ dispositionis in Ecclesiastica Hierarchia scopus hic non adeò primarius sit, quantò faciliùs duodecim ex tot millibus hominum reperientur, qui sanctissimo huic operi, quæ sanctæ Sedis Apostolicæ proprius est scopum, incumbat: cum post orationem, & reliqua pietatis opera, hac una ratione ipsi quoque antiqui Pontifices Maximi, quamquam nullo Ecclesiæ patrimonio, aut temporario auxilio, vel Regum ope, suam in toto terrarum orbe auctoritatem universalem conservarint: cum (sicut antea dictum est) Regnum Dei præcipuè in mentibus voluntatibusque hominum constitat; quæ nullâ ratione alia quàm caritate atque diligentia rectè conciliari aut retineri diutiùs in officio possint. &c. *Cap. 2.* tractat *Thomas à Jesu* de eligendis efformandisque ministris pro fide Catholica propaganda. *Cap. 3.* De instituendis seminariis, pro ministris efformandis ad fidei propagationem. *Cap. 4.* De apparatu faciendo ad missiones aggrediendas. *Lib. IV. P. 1.* De ingressu & progressu ministrorum inter infideles, ac de ratione agendi, & juvandi omnes gentes. *P. 2.* De ministrorum progressu ac conversatione cum vitæ integritate. *Lib. V. P. 1.* Dubia continet capp. 6. an infideles cogi possint. *P. 2.* Quomodo fideles teneantur fidem Christianam exterius profiteri. *Capp. 6. P. 3.* De confessione sanguine obsignata. *Capp. 3. P. 4.* De communicatione cum infidelibus. *Lib. VI.* De unione Ruthenorum, & Græcorum, cum Ecclesia Romana. *P. 2.* De ratione agendi cum Græcis, ut ad Catholicam religionem adducantur. *Capp. 10. P. 3.* de Ruthenorum religione, & unione cum sede Apostolica *Lib. VII. P. 1.* De unione totius Orientalis Ecclesiæ, cum Ecclesia Catholica procuranda. *Capp. 38. P. 2.* de juvandis Orientalibus *Lib. VIII. P. 1.* De reductione hæreticorum ad Catholicam fidem, *capp* ubi de notis Rom. Ecclesiæ. *P. 2.* de ratione agendi cum hæreticis, & de modo juvandi ipsos. *Lib. IX.* de Judæorum conversione *Capp. 12. Lib.* de conversione Saracenorum, *P. 1.* de confutatione Alcorani *Capp. 14. P.* de præstantiâ legis Christianæ comperatæ sectæ Mahometanæ *Capp.* *P. 3.* de ratione agendi & juvandi Saracenos. *Capp. 3. Lib. XI.* de Ethnicorum conversione. P. *1.* de Gentilium errorum confutatione, *Capp. 17.* P. de juvandis gentibus *Capp. 4. Lib. XII.* Privilegia continet Summorum Pontificum. Et hæc est *Sciagraphia* totius libri.

§. CLVI

§. CLVII. Succedat jam alter tractatus de Missionibus ad propagandam fidem & conversionem infidelium & hæreticorum instituendis, in partes 5. distributus, autore Reverendiss. & Illustriss. *D. Philippo Rovenio* Archi-Episcopo Philippensi, Vicario Apostolico, Lovan. A. 1638. 8vo. *Parte I.* agit de amplitudine Dominicæ messis, de operariorum paucitate, adeoqve de necessitate suscipiendi missiones, ubi conqveritur de paucitate illorum, qvi Zelo animarum flagrantes opus conversionis curent, inter alia *p. 21. inqvit:* Qvot qvi destruunt, exemplo malo, qvod ædificant verbo: qvot etiam qvi totos dies ociosi vagantur, magnatum aulas & palatia obsident, venantur beneficia, & cum deberent esse piscatores hominum, fiunt piscatores præbendarum, pro qvibus sæpè litigando se & sua perdunt & consumunt: qvot alios videas, qvi langvent circa qvæstiones & pugnas verborum, & verbum Dei sanctum negligunt vel ignorant, ideoqve sapientia in eis nulla est. Qvot reperias, qvi qvæstum existimant pietatem & in averitia fictis verbis negotiantur, & in hypocrisi loqvuntur mendacium. Qvot etiam præsumtuosos volentes esse legis Doctores, cum non intelligant, neqve qvæ loqvuntur, nec de qvibus affirmant, qvi docent anteqvam didicerint, qvi surgunt & ad opus advolant priusqvam federint, & in mansvetudine, humilitate & patientia sese bonos discipulos ostenderint veritatis. Vanum est certè talibus ante lucem surgere: Illuminati priùs sint oportet, anteqvam alios illuminent, ardeant primum, anteqvam luceant. Qvam multi etiam sunt, qvibus cum ex officio prædicationis munus incumbit, & cura animarum, illas negligunt, vel mercenariis oves committunt: ipsi lac comedunt & lanis operiuntur, gregem autem suum non curant, in Ecclesiis suis non residem: vel etiam videntes lupos venientes fugiunt, qvod infirmum est, non sanant, qvod confractum est non alligant, qvod pingve & forte non custodiunt, qvod aberrat, non reducunt. *Parte 2. tractat, ad qvos pertineat missiones instituere & suscipere ad procurandam animarum salutem.* Et *respondet* Pontifici Romano competere, ex malè intellecto loco *Joh. 21. Diligis me, pasce oves meas. Monachis*, ut monachi sunt, onus curæ animarum, vel propagationem fidei non competere. Nunc autem propriè non ad Religiosos sed ad Curatos pertinere, qvamvis aliqvando Religiosi ex privilegio, eam exercere permittantur, *p. 58.* Non etiam diffitendum per Religiosos plurimas gentes esse conversas, *p. 60. Parte III. agit de modo*, qvo brevi, & facilè plures idonei operarii, ad procurandam salutem animarum haberi possint. Laudat Pontificum singularem *curam*, & *providentiam* circa fidem propagandam, hæreses extirpandas. Hoc tamen

Missiones

Missiones

tempore, *inqvit, p. 72.* non sine peculiari instinctu Spiritus S. factum puto, ut *sancta illa Congregatio de propaganda fide institueretur*, in qva Summus Pontifex cum delectis ad hoc Cardinalibus aliisqve Prælatis in istam congregationem ascriptis singulariter, ad necessitates Spirituales singularum, per orbem nationum attenderet, operarios ad conversionem infidelium mitteret, iisqve de animarum curatoribus, animæqve pabulo provideret, difficultates in missionibus exorientes componeret, Sacerdotes in iis, laborantes confortaret, fideles inter hæreticos & schismaticos agentes animaret, & in his, ac similibus pastoralem curam & paternam solicitudinem commodiùs impenderet, & efficaciùs demonstraret, frequenter eum in finem conventus instituendo. Ut verò idonei operarii haberi brevi possint, *delectus faciendus, & clericorum tàm secularium, quàm regularium inclinationes, conditiones,* complexiones, desideria, accuratè à superioribus investiganda, doctrina examinanda, mores perspiciendi, profectus in Scriptura S. & Patribus, *Zelus,* utrum bene mortificati, *obedientes, humiles, contemptores bonorum, divitiarum, parati ad labores,* qværentes qvæ Jesu, *vocatio* qvoqve considerandæ *an* cœlestis, *an* verò fortuita, *vel* desiderio excutiendi jugum superiorum, *aut* religiosæ disciplinæ, *an* amore libertatis? Selectis provideatur de *bonis Præceptoribus,* qvi in S. Scripturâ, lingvis, controversiis & virtutibus missioni convenientibus, eos exerceant, donec post 2. vel 3. annos ad opus mittantur. In singulis provinciis, ubi plures conventus, unus ad tales Scholas posset deputari, contribuentibus cæteris. Commodè id fieri posse putat à *Mendicantibus, Jesuitis, Benedictinis.* Arctissimam *obedientiam* illi missi voveant, orent, præparent se ad tentationes, *pauperes* ament, *divitibus* non adulentur, non sequantur *laxiores sententias,* ut placeant hominibus. *Religiosi* ad illa loca mittenda, qvæ primùm ad fidem ducenda, habent enim majores opportunitates, cum de loco ad locum eant habitu & nomine *religionis* facilè acceptentur. Sic locis præparatis submittendi pastores ex clero seculari. *Clerus qvoqve secularis idoneus, ad missiones,* si Apostolicas habeat virtutes, *p. 83.* Ad missiones conducerent *specialia singularum nationum collegia,* qvalia Romæ, & pluribus locis, *per* Gregor. XIII. *per* Reges & Principes alios erecta, in qvibus juvenes ad missiones erudirentur. Talia collegia *Lovaniense* Adriani VI. *Duacense* &c. Præficiendi ad minimum *tres Professores,* qvorum *unus* lingvas utilitatas, & necessarias doceat, *alter* scripturas sacras explicet; *tertius* Theologiam, majorem habitura usum, humaniora & Philosophica studia præsupponenda. His legendæ *Thomæ summa* contra Gentiles, *libri Augustini de Civ. Dei*

Ense-

Digitized by Google

Euſebius de præparatione Evangelica, *Lactantius*; *Theodoretus* de curandis Græcorum erroribus &c. Qvi *ad Turcas mittendi*, inſtruendi circa ea, qvæ *contra Alcoranı & Mahumedis impoſturas* faciunt. Qvi ad *Judæos* deſtinantur, in *Hebræa lingva* ſint probè verſati, & periti refutare errores Judaicos. Qvi ad *Hæreticos, & Schiſmaticos* mittendi, in S. Scripturis, & Controverſiis exercebuntur, Græcæ, & Ebraicæ lingvæ periti ſint, ſed & lingvæ, qvæ uſitatiſſima apud eos, ad qvos mittuntur. Ii potiſſimùm in provincias ablegandi, qvi ibidem *nati*; faciliùs enim ſe inſinuabunt amicis vel notis, & minùs erunt odioſi, aut ſuſpecti, poteruntqve captata occaſione, ſuos per exempla humilitatis, ad doctrinam pietatis trahere. Accedentes unum vel alterum locum non *ſtatim controverſias tractent*, ſed ante omnia *vanitatem ſeculi, vitæ miſeriam* & brevitatem, *noviſſima*, *pœnitentiæ* neceſſitatem &c. tractent. Cavenda *vana gloria*, neqve *politicis* ſe immiſceant *negotiis*, &c. *Parte IV. tractat*, qvæ potiſſimè obſervanda mittendis. *Nota* Eccleſiæ Catholicæ ipſis oſtendendæ, *vita* eorum reprehendenda &c. *Parte V.* tractat, qvæ ſpeciatim obſervanda iis, qvi ad *Belgas* mittuntur; qvia ibidem inveniuntur *aſtuti*, *Politici*, *Libertini*, *atheı*, inculcandum illis judicium divinum, & beneficia divina. *Argumenta* eorum in meliorem formam redigenda, & ſolidè ſolvenda. *Pertinaces* negligendi. Abſtinendum Sacerdotibus à *ſcommatibus*, & *invectivis* in hæreticos. *Laxiores diſciplinas*, & ſententias non ſeqvantur. *Ægroti* inter hæreticos diligenter *viſitandi*, qvòd plerumqꝫ in mortis articulo fluctuent, præſertim cùm videant circa moribundos anxios eſſe, nec libenter accedere infirmos, *p. 160.* Grande mendacium hoc eſt Rovenii! Nugatur autem porrò; *cùm prædicantes recuſarunt ſecuritatem promittere, vocavi tum ſacerdotes Catholicos, qui cùm promitterent, ſe in extremo judicio rationem reddituros pro fide Catholica, quod in ea ſalvandi eſſent, multos converſos feliciter mortuos eſſe.* Qvis unqvam in dubium vocavit Evangelicæ doctrinæ veritatem, ex Evangelicis ſacerdotibus? qvis unqvam Evangelicorum ſacerdotum ſubterfugit in judicio extremo rationem reddere pro Evangelica doctrina? Qvis unqvam Evangelicorum ſacerdotum præcidit ſpem, & ſecuritatem Evangelicis in agnita vera doctrina eâqve perſeverante ex hac vita diſcedentibus. Sed temerariam & abſolutam ſecuritatem, vivas qvomodocunqve velis, credas qvicqvid & qvamdiu velis, alicui promittere, hoc ἄγραφον & Epicureum. *Pergit Rovenius p. 162. fraudes* incruſtare. Multum etiam boni efficere poſſunt ſacerdotes, *per piorum libellorum Catholicorum diſtributionem, vel ſacrarum imaginum, vel roſariorum & formularum agni Dei* &c. vide ſupra §. 124.

Miſſiones

Ita

Missiones Ita sanè usu venit apud Catholicos extra hos qvoqve casus, ut in promptu habeant bonam partem horum mercium, Franciscani præcipuè, qvi cum ex nimia sanctitate, pecuniæ attrectationem ejurarint, mercedis loco eas rependunt. Sed & in sphæristeriis minùs felicem jactum his luunt. Et re etiam futurum putat *Rovenius*, si præcipui aliqvot Sacerdotes, ad hæreticos spontè sese offerant, & *confraternitatem qvandam* inter se sub suo superiore ineant, ut sic ægrotante, vel etiam defuncto, vel in exilium misso sacerdote, alius statim succenturiaretur, qvalis nuper in Hollandia, sub Vicario Apostolico institui cœpta, ad exemplum S. Caroli Borromæi. Hi paratos se exhiberent ad multiplicia Ecclesiæ munia, piosqve labores pro salute animarum obeundos, & ad omnes functiones Ecclesiasticas, charitatis officia, pericula, virtutum omnium studiosissimi, & devotionis. Collationes subinde habeant mutuas de hæreticis ad fidem pertrahendis. Sæpius scribendum ad præfectum, de fructu, qvem in conversione animarum fecerunt ad ædificationem Ecclesiæ &c. Ingenio eorum, cum qvibus agent, initio se attemperent. Avaritiæ suspicionem fugiant; munera notabilia non recipiant. &c. *Hæc Rovenius.*

§. CLVII. Ad finem ferè perducto hoc tractatu suggesit authori Italia, *Antonii Mariæ Verricelli Clerici Regularis Theolog. & J. U. D. Tractatum de Apostolicis missionibus, Venetiis edit. 1656. in fol.* cujus qvidem, sparsim superiùs mencio facta est. Multas is, raras, & peregrinas qvæstiones tractat, sed & copiosissimè missiones instruit, propriis opinionibus tamen non parùm indulgens. In fronte libri apparet æri incisus mittens, ad geniculantes sibi habens 3. mittendos, qvibus tradit effigiem crucifixi, hâc allocutione: Vos autem prædicate Christum crucifixum, *1. Cor. 1. v. 23.* Ex qvo hæc Te scire voluimus B. L. In prolegomen. tractat: Missionarii officium esse certo modo Apostolatum q. 1. Missionarios teneri ad instructionem infidelium, hæreticor. schismaticor. q. 2. Sacramentorum administrationem. *Tract. 1. q. 4.* Incarnationem Christi jam explicita fide credend. Sed non nisi necessitate *præcepti*, non autem *medii q. 5. tractat.* Mysterium Trinitatis nunc explicita fide necesse credere, non necessar. *sect. 3.* Rejicitur illa opinio docens: explicitè credenda esse omnia mysteria, qvæ Ecclesiâ solemnizat. *section. 4.* probatur opinio docens: teneri fideles omnes explicitè credere, omnes articulos fidei in Symbolo comprehensos. *Sectione 5.* Sufficit rusticus scire 3. personas, non tres Deos, sed unum Deum. Non tenetur rusticus scire personas inter se distinctas ac identificatas cum una natura divina, nec tenetur scire, hos esse æqvales, coæternas, sufficit id impli-

implicitè credere, non tenetur explicitè credere, Deum omnia gubernare, creaſſe cœlum & terram. Tenetur *fide explicita* credere unam Eccleſiam Catholicam, & hanc ſubeſſe Romano Pontifici. Tenetur explicitè credere *ſanctorum communionem.* Ita *Caſtropalaus* T. 1. l. 4. diſp. 1. punct. 10. n. 5. contra *Svarez.* diſp. 13. de Fid. ſ. 4. n. 10. *Vaſquez, Sanchez, Coningh.* Tenetur credere explicitè remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem, vitam æternam. Tenetur explicitè credere, Chriſtum eſſe verum Deum, & hominem, non item ſecundam perſonam SS. Trinitatis eſſe incarnatam, neq; in Chriſto eſſe unam perſonam in duabus naturis. *Explicitè* ex Spiritu S. Chriſtum conceptum eſſe, ut & B. Mariam ſemper fuiſſe virginem, Chriſtum pro nobis paſſum, mortuum, & qvidem in cruce, reſurrexiſſe, venturum judicare vivos, & mortuos &c. Sed nonniſi *neceſſitate præcepti.* Implicitè ſufficit credere: *ſub* Pontio Pilato Chriſtum paſſum fuiſſe, Chriſtum *ſecundùm animam* divinitati conjunctam ad limbum deſcendiſſe, & inde Pp. SS. animas liberaſſe, manente corpore divinitati conjuncto in ſepulchro. *Implicitè,* Chriſtum qvoad divinitatem eſſe *æqvalem* in gloria cum Patre, qvoad humanitatem verò inferiorem, ſed in majeſtate & gloria excedere omnes creaturas. *Sectione VI.* affirmat, *explicitam fidem ſacramentorum eſſe neceſſariam ex præcepto, non autem qvoad omnia. Sect. 7.* fideles teneant Decalogum. *Sect. 8.* fideles explicitè ſcire debent præcepta Eccleſiæ *Sect. 9.* Mengrellenſes aliiqve ſimiles inſtruendi ſunt in iis, in qvibus invincibiliter errant circa fidem, qvæ tamen non tenentur explicitè credere. &c. *Sect. 10.* An obligatio credendi explicitè articulos Symboli ſit de jure divino, vel Eccleſiaſtico? Affirmat poſteriùs. *Qv. 7.* An ob infirmitatem Ethnicorum, & hominibus in novo orbe liceat abſcondere paſſionem, crucem & mortem Chriſti & ſolas prædicare ejus glorias? Negat tribus ſectionibus *Qv. 8. & 9.* de confeſſione fidei. *Sectione 6.* An Apoſtata moribundus teneatur coram infidelibus cum vitæ periculo fidem profiteri? Neg. *Qv. 10.* An peccet, qvi ad convertendos infideles vel Apoſtatas dicit ſe eſſe Turcam, & mox convocato populo contra Mahometum invehitur? Aff. *Qv. 11.* An Chriſtianus vocans Turcam *Monſulmanum*, i. e. hominem veræ fidei, peccet contra externam fidei confeſſionem? Neg. qvia voco *Monſulm.* qvia Turcæ ita ſe appellant. *Qv. 12.* An Chriſtiani *Ghiaurr*, qvod ſignificat infidelem in Oriente ſe appellantes peccent? Neg. Communis enim uſus & appellatio hîc attenditur. *Qv. 13.* An Chriſtianus dicat ſe eſſe *Monſulmanum* i. e. hominem veræ fidei peccet? Aff. *Qv. 14.* An veſtium infidelium uſus licitus? Diſt. inter veſtes diſtinctivas religio-

Miſſiones

Digitized by Google

Missiones ligionis, & communes; hæ, non illæ, sunt licitæ. Licitæ tamen illæ sunt intercedente gravi causa, uti deducit autor ex *Azorio Sanchez*. &c. *Sectione*. 2. An vestes illæ licitæ, qva gerunt imaginem alicujus idoli Lunæ, Mahometis vel Alcorani versum? *Distingv*. Si significativæ fuerint illæ imagines &c. per omnia falsæ sectæ, non esse licet. *Qv.15*. An liceat carnibus vesci ad occultandam fidem? Resp. Non sine gravi necessitate. *Qv.16*. Qvando Idolothyta comedenda? *Qv.18*. An ex gravissima causa liceat simulare ritus falsæ sectæ? Resp. Non licere. *Qv.19*. An liceat templa infidelium ingredi, ritibus & concionibus eorum interesse? Resp. Licere 1. ut absit scandalum 2. omnis communicatio ritus, ut ceremoniæ hæreticæ 3. periculum propriæ perversionis, qvi verò ex solâ curiositate adit, peccat. *Qv. 20*. De cultu superstitioso aut civili in Regno Sinarum *Qv. 21*. An Christiani Chinenses possint *Xing*. i. e. sanctum vocare Confutium Philosophum Regem, aut Regis mandatum? Aff. *Qv. 22*. Qvi cultus possit præstari Regem Chinarum? Resp. Exclusis sacrificiis & altari cultus civilis ejusmodi imaginis permitti potest. *Q. 23*. Æthiopes & Abyssini an licitè se circumcidant? Neg. *Qv. 24*. De fuga licita. *Qv. 25*. An ex fuga moriens martyribus adnumerandus sit? Limitat. Qvæstiones cæteræ non sunt tanti. *Qvæst. 34*. An Japonii fideles, ut periculum mortis ut exilii evitent, altaria, vel templa, ut Idola fabricare, aut eorum fabricæ cooperari possint? Neg. *Qv. 35*. An si Rex infidelis, aut hæreticus invadit & obsidet civitatem Catholicam, promittens pacem si dederint sive tradiderint fidei Prædicatorem, possint cives ob omnium incolumitatem tradere? Neg. *Dub. 4*. An ex vi tormentorum liceat Tyranno manifestare fideles absconditos, aut libb. sacros? Neg. *Dub. 5*. An libri tales in casu tali abscondi possint in aliqvo loco hæretico? Affirm. *Dub. 6*. An Albanenses Turcarum Tyrannico Dominio oppressi possint metu mortis tradere illis suos infantes? Negat. *Qv. 36. 37*. An si Tyrannus universis sui Regni fidelibus interitum, aut ejectionem minetur, nisi juxta verbum Christi mortem transferant, licit petant à Deo signum? Licère contra *Castropolaum* T. 3. tract. 17. disp. p. 1. n. 12. *Dub. 2*. An si infidelis, cui alia ratio cognoscendi veritatis no occurrit, bonâ mente petat miraculum. Resp. Affirm. *Dub. 3*. An hæretici, Schismatici, Mahometani, Judæi, gentiles petant, promittent conversionem? Resp. Nisi adsit divina inspiratio, aut Dei servus sentiat m raculorum donum, non putandum esse *Dub. 4*. Qvid si hæreticus disp tans cum Catholico, ad manifestationem veritatis, petat ambo in igne ingrediantur, aut amborum libelli in ignem projiciantur? Resp. Lici

fieri posse; ita tamen, ut ambo simul ingrediantnr, ut ante ipsum hæreticus. Libellos autem projici debere in ignem non fieri licitè. *Dub. 5.* Qvid agendum Catholico sacerdoti disputanti cum mago hæretico, ut si ignem illæsus hæreticus ingrediatur &c. an debeat petere miraculum à Deo? Resp. Negativè. *Dub. 7.* An si Tyrannus proponat fideli ut sibi moriendum vel subeundum judicium ignis ad manifestandam suam innocentiam, possit Catholicus subire? Aff. *Dub. 8.* An Sanctorum Reliqviæ apud Hæreticos aut Schismaticos inventæ, per ignem probandæ? Affirm. *Qv. 38.* An si Rex hæreticus comminatâ morte præcipiat Catholicis, ut rationibus defendant fidem suam si absint sapientes, & docti, possit indoctus disputare? Negat. Nisi forsitan impetrato divinitùs miraculo, vel speciali revelatione obtenta. *Qv. 39. seq.* Qvod communicandum cum hæreticis. *Qv. 47.* An Domino hæretico & ritu hæretico celebranti liceat famulo ministrare? Resp. Illicitum esse. *Qv. 50.* An in articulo mortis constitutus liceat confiteri hæretico, schismatico, excommunicato, simoniaco, concubinario, indocto? Neg. Cum periculo enim probabili perversionis vocavit hæreticum Sacerdotem. *Qv. 54. 55. 56.* An idionatis imperito confiteri satiùs possit, qvàm horum cuidam? Affirm. *Qv. 57.* An Christianus homicida confugiens ad templum idolorum pro immunitate peccet? Resp. Licere, modò absit veneratio idoli *Qv. 58.* An possit misionarius in partibus hæreticorum convocare conventum Ecclesiasticum, in qvo conveniant hæretici ad disputandum de Religione? Neg. Nisi adsit expressa licentia Rom. Pontif. *Qv. 65.* An si hæreticus aliqvos prædicans pervertat, missionarius teneatur cum vitæ periculo veritatem docere? Affirm. *Qv. 67.* An si Civitas peste sit infecta, missionarii cum vitæ periculo teneantur ministrare sacramenta? Affirm. Ubi non adsunt alii parochi &c. *Qv. 68.* An in Mengrelia Missionarii vocati ab infirmis ut illis medeantur teneantur accurrere, ut occasione spiritualis curæ, spiritualiter curent? Affirmat. *Qv. 69.* An sit actus virtutis subvenire necessitati spirituali proximi cum vitæ periculo? Affirm. *Qv. 71.* An liceat Turcas invitare adhibendum vinum, aut Judæos ad comedendam carnem suillam? Affirm. *Qv. 72.* An liceat cauponi apud Turcas locare infidelibus cubicula secretiora ad comedendum; qvamvis sciat sæpissimè reqviri ad commodiorem usum Sodomiæ? Negat. Nisi periculum gravis mali immiuentis excuset, ut mortis, mutilationis, verberum. *Qv. 73.* An captivi apud Turcas possint triremes fabricare? Limitat. Congreg. sive Inqvisit. 1630. lucri gratiâ, ad evitandum grave damnum, & ad necessariam sui conservationem. *Qv. 74.* An captivi remiges apud

Missiones

Missiones Turcas possint qvædam officia in triremib9 procurare? Limitatur qvando est cooperatio proxima, qvando illud auxilium certissimè Christianis noxium futurum tum non licebit. *Qv. 75.* An Christiani seni Turcarum, qvi aliis concaptivis præficiuntur, peccent illas accusando, verberibus exponendo, aut inæqvaliter illis distribuendo vestes ac cibos? Resp. peccant accusando, nisi ad redimendam propriam aut aliorum concaptivorum vexationem. *Qv. 76. 77. 78.* An lex Pontificia, Romæ publicata, obliget eas provincias, in qvibus publicata non est? Affirm. *Qv. 79.* An lex Ecclesiastica, dirimens matrimonium non publicata, aut ignota Indis, Chinensibus & Japonis noviter ad fidem conversis, aut Mergrellensibus & Georgianis Schismaticis, aut aliis hæreticis vim irritandi habeat? Resp. Si ignota illis sit lex, non item si nota. *Qv. 80.* An Græcus possit transire ad ritum Latinum? Resp. Posse ubi nulla est Ecclesia Græci ritus. *Qv. 81.* An Latinus possit transire ad ritum Græcum? Neg. *Qv. 82.* An licitè Constantinopolitanæ mulieres Latinæ nuptæ Græcis viris, comedant carnes die Sabbathi, atq9 observent Græcos ritus? Resp. qvando sine gravi incommodo potest uxor Latina suum ritum Latinum observare, tunc non potest seqvi ritum viri Græci, secùs si non possit sine gravi molestiâ. *Qv. 83.* An Græci aliiq9 subditi 4. Patriarchalium Ecclesiarum Orientis teneantur ob observandas constitutiones Resp. Pontif. Concil. Tridentin. aliasq9 noviter editas, si de ipsis nominatim non disponant? Neg. *Qv. 84. 85.* An subditi Minorum Patriarcharum Orientis, ut Meronitarum, Armenorum, Chaldæorum, Assyriorum, Georgianiorum, seu Iberorum, & Æthiopum ligentur novis Pontificiis Constitutionibus, latis pro tota Ecclesia? Negatur. *Qv. 86.* An Patriarchæ Orientales habeant authoritatem dispensandi in ll. universalibus Pontificiis, aut Conciliorum Generalium, qvibus tenentur etiam in rebus gravioribus, ut in impedimentis matrimonii? Resp. De jure non habent, possunt tamen ex immemorabili consvetudine. *Qv. 87.* An consvetudo immemorabilis contra sacros Canones à Græcis introducta, durante Schismate, ut dispensandi in legibus Pontificiis, aut similis, valida sit, & excuset à peccato? Affirm. *Qv. 88.* An fideles habitantes in terris, qvas Turcæ aliiq9 Principes tyrannicè, sine legitimo titulo possident, teneantur in eorum conscientia legibus, præceptis, ac sententiis obedire? Affirmat. dummodo non sint in utilitatem tyranni, ut sunt ll. de solvendis tributis, aut in injustum damnum alicujus, aut foveant tyrannidem, sed sint ll. justæ sententiæ, ob bonum publicum latæ, qvæ si à legitimâ potestate essent, essent sanctæ, ac justæ. *Qv. 91. seqq. titul. 4.* de privileg. Regularium. *Qv. 96.* An privilegium Leonis. X. sit perpetuum? Affirm.

Qv.

Qv. 97. An ad hos Regulares in novo Orbe & in partibus infidelium, ubi non ſunt Epiſcopi &c. gaudeant ſuæ Religionis privilegiis, neceſſe ſit à ſuis Superioribus mitti pro infidelium converſione, & an neceſſe ſit expreſsè communicari eis privilegia à Patre Generali? Limit. *Qv. 98.* Enumeratio privilegiorum multis. *Abſolutio, Alienatio, Baptiſmus, Benedictio, Communicatio cum infidelibus multis. Diſpenſatio, Erectio Eccleſiarum, reconciliatio Eccleſiarum, Exemptio à jurisdictione Ordinariorum &c. &c.* *Qv. 99.* An ſervi Turcarum poſſint à Dominis, & aliis qvæcunq; bona auferre, ceſſante ſcandalo? Reſp. Poſſunt per modum compenſationis, pro illatis damnis, pro injuria captivæ libertatis, pro debita ſuis laboribus mercede, & aliis damnis. Fideles captivi non poſſunt Chriſtianorum bona auferre ullo modo, ſed poſſunt Judæorum, & Turcarum. *Qv. 102.* An poſſint fideles commorantes in terris infidelium ſicitè emere bona Chriſtianorum à pyratis rapta? Affirm. Debent tamen habere animum reſtitutionis accepto pretio dato, ſi proprietarius comparuerit. *Qv. 103.* An Conſtantinopoli fideles ementes à Turcis captivos fideles, poſtqvàm illi aliqvot annorum famulatu compenſarent ejus pretium ſolutum, poſſint aliis fidelibus iterum vendere? Neg. *Qv. 104.* An legatus Principis Chriſtiani apud Regem Turcarum juſtè veneno occiderit Secretarium ſuum, qvi nedum à Chriſtianâ fide, ſed à Principis ſui fidelitate deficiens, notoriè Principis ſecreta Turcis, cum ingenti damno prodebat? Affirmatur ex 2. Sam. 8. v. 5. ſeqq. *Qv. 107.* An licita mercatura ſervorum præſertim Æthiopum, qvam Luſitani exercent, in utraq; Gvinea, Angola, Cafreria &c. Reſp. Affirmat. *Qv. 107. ſect. 4.* An ſint iniqvæ leges Æthiopum Superioris Gvineæ, Angolæ, Manincongi, Cafreriæ, & aliarum nationum, qvibus pro alienis delictis, innocentes filii, parentes, uxores, fratres, Cognatiqve omnes aut perpetua ſervitute aut morte damnantur? Neg. ex Deuter. 24. Ezech. 18. *Section. 6.* De ereptione ſervi, qvi venditur in macello, alioqvi occidendus apud Æthiopes in Regno Congo an licita ſit? Affirmatur. *Sect. 7.* Pater ex graviſſima neceſsitate, præſertim famis, poteſt vendere filium, non tamen poteſt vendere emancipatum & conjugatum. *Qv. 108.* An poſſint Indi liberi juſtè ad fodienda metalla cogi? Neg. *Qv. 109.* An liceat fodinas peſte, venenatisqve animalibus infectas ingredi, & an ad eas effodiendas Indi aliqvo caſu inviti compelli poſſint? Reſp. Non licet, qvando certum & proximum eſt mortis periculum, neq; Indi ſunt compellendi. *Qv. 110.* An liceat ingredi fodinas, qvæ à dæmonibus, vel truculentis & homicidis, vel familiaribus infeſtantur; & an poſſit Sacerdos ingredi ad exorcizandum? Neg. neq; Sacerdoti in-

Missiones

Digitized by Google

Missiones gredi licet, si dæmones fuerint homicidæ. *Qv. 3. & seqq.* An Colchi sive Georgiani, Iberi, rebaptisandi? Affirm. *Qv. 115.* An adultus Mengrellensis, qvi ita respondet: *Ego nolo nunc baptizari, qvia bene baptizatus sum; sed si non essem bene baptizatus, vellem baptizari.* Si iste baptizetur, an validè sit baptizatus? Negat. Qvia baptismi dilensus est absolutus *Qv. 120.* An Mengrellensis adultus & moribundus, sensibus destitutus absq; ulla instructione mox baptizari possit? Affirmat. Etiamsi omninò ignoret mysterium Trinitatis *Qv. 121.* Sic etiam Mengrelienſis adultus Concubinarius moribundus, & sensibus destitutus. *Qv. 126.* An in novo Orbe in partibus infidelium, præsertim ubi fervet persecutio, statim post Baptismum ante usum rationis infantes sint confirmandi? Affirmat. *Qv. 128.* An in novo Orbe amisso Pontificali, Episcopus consecrare Chrisma, & sanctum oleum possit benedictione à se composita? Affirm. *Qv. 133.* An habenti privilegium celebrandi extra Ecclesiam, liceat celebrare in mari, si navis sit magna, tranqvillum mare, serenum cœlum, ac alter sacerdos manu firmum Calicem teneat? Affirm. *Qv. 136.* An liceat in novo Orbe missionariis sacram Eucharistiam collo appensam secum in itinere occultè deferre? Neg. Nisi pro communicando infirmo, ubi timetur infidelium periculum. *Qv. 139.* Qvando liceat consecrare in musto, & qvale peccatum sit in eo consecrare sine justa causa, & an possit consecrari in vino expresso ex uvis passis seu ex zibebo? Resp. Validè, sed mortaliter illicitè consecratur in musto extra necessitatem. *Qv. 141.* An convenienter rudibus Indis Eucharistia in mortis articulo ac in Paschate ministrandum curarint Regulares? Affirmat. *Qv. 142.* An liceat ab excommunicato non tolerato, aut ab hæretico nominatim denunciato accipere sacrum Viaticum? Affirm. *Qv. 143.* An à concubinario? Resp. Si concubinatus publicus fuerit, non licebit. *Qv. 165.* An si in novo Orbe multis annis non possit haberi sanctum oleum infirmorum, possit extrema unctio administrari cum Chrismate, aut Oleo Catechumenorum? Affirm. *Qv. 146.* Et in tali casu licet uti oleo antiqvo *Qv. 170.* An in novo Orbe ac terris infidelium, sit alter conjugum convertatur ad fidem, licita sit cohabitatio cum conjuge infideli? Affirm. *Qv. 171.* An qvando alter conjugum labitur in hæresin, Catholicus se separare valeat stante periculo perversionis? Affirm. *Qv. 182.* An rex Hispanor. possit rectâ viâ, ante prædicationem, aut ea non repulsa Indorum Reges infideles debellare, virtute donationis Alexandri VI. Negat. Vid. *Solorzan* de Jure Indiarum l. 20. 24. n. 25. *Qv. 182. sect. 5.* An Rom. Pontif. habeat directam temporalem jurisdictionem in universum Orbem, ex qvo potuerit Catholicis Regibus Novi Orbis Regna donare? Negat.

Negat. multis; Papa enim non habet jurisdictionem temporalem in universum Orbem. num. 54. Qvæſt.182. ſect. 14. Rom. Pontifex poteſt Novi Orbis Principibus, aliisqve de Catholica fide promeritis Regiam Coronam & dignitatem largiri. *Titul. 14. Qvæſt. 183.* An princeps hæreditarius paganus, apoſtata aut hæreticus, qvem Eccleſia inungere, & coronare recuſat, validè & licitè acceptari poſſit in Regem à populo Chriſtiano? Neg. *Qv.185.* An fides hæreticis ſervanda? Reſp. Irrita eſt promiſſio etiam jurata, qvando Princeps promittit aliqvid hoſtibus ſine Papæ licentia? *Qv. 189.* An in partibus infidelium &c. ubi non datur recurſus ad ſacros Inqviſitores Epiſcopos, & eorum vicarios, poſſint Regulares prælati præſertim Miſſionarii cognoſcere, ac punire hæreticos tam ſeculares, qvàm Regulares &c. Affirm. *Qv. 192.* An peccet mortaliter Chriſtianus trahens Chriſtianum ad tribunal Turcarum, aut aliorum infidelium vel hæreticorum? Affirm. ex 1. Corinth. 6. v. 1. ſeqq. *Qv.194.* Graviſſimum ſcelus religionis libertatem permittere ſine urgentiſſimâ neceſſitate. *Qv.194.* De libris vetitis hæreticorum multis *Qv. 196.* de Androgynis & Hermaphroditis, prolixè. *Qv. 197.* An liceat parentibus caſtrare filios, ipſis conſentientibus, ad conſervandam vocem, aut ut Regiarum mulierum in Regia Sinarum ſint cuſtodes, ubi latè de moribus Evnuchorum. Negatur. Ubi improbatur muſica Evnuchorum *Qv. 197. ſect. 7. conf. q. 311.* An ſtante dubio de Evnuchiſmo contrahere matrimonium liceat? Neg. Talis n. 1. exponeret ſe periculo copulæ fornicariæ, imò copulæ contra naturam; Evnuchus enim cum neqveat finem à natura inſtitutum aſſeqvi, contra naturam copulatur, etenim copula cum Evnucho habet ſpeciem malitiæ contra naturam neceſſariò in confeſſione explicandam. *Henriqv.* l. 5. c. 6. Leſſ. l. 4. c. 3. n. 45. *Sanchez.* l. 7. diſp. 5. n. 14. *Lugo* de pœn. diſp. 16. n. 338. 2. Qvia ſi deinde aliqvo alio ſigno adveniente, appareat certo eſſe rupturam inqvinalem, eſſe aqveum humorem, eſſe reverà Evnuchum, tunc magno cum ſcandalo & dedecore violatæ fortè virginis in uxorem ductæ oportebit ſeparari matrimonium. *Qv. 202.* An liceat infidelibus & hæreticis vendere arma aut locare ſuas operas ad bellum &c.? Reſp. Licet. ſi non conſtet de abuſu contra Catholicos *Qv. 205.* An licitè Miſſionarius baptizet filium Turcæ Apoſtatæ, qvi vel à patre Apoſtata, vel à Chriſtiana matre baptiſmo offertur? Reſp. Si non ſit ſpes infantem in fide Chriſtiana educandum, non baptizandus. *Qv.210.* An potio Chocolatica ſit materia baptiſmi, & an frangat jejunium? Diſtingv. *Qv.121.* An ſit valida forma Baptiſmi Armenorum ſcilicet: Neg. Servum Chriſti qvi â ſua infantia ſponte venit ad baptiſmum, baptizet nunc manus mea in nomine Pa- *Miſſiones*

Digitized by Google

Missiones ne Patris &c.? Affirmat. Qv. 241. An liceat Christianis mercatoribus fraudare Turcas in pondere, numero,& mensura mercium? Resp. Non. Qv.245. An missionarius Latinus satisfaciet præcepto horarum Canonicarum, si Psalmos Græco, Hebraico aut vulgari idiomate recitet? Resp. Utiq; si in choro recitaverit Qv.246. An missionarius permittere possit,ut apud Æthiopes sacræ imagines Christi. B. Virg. Sanctorum & Angelorum atro colore pingantur? Repsi. Negando qvoad imaginem Christi & B.Virgin.& sanctos,non autem qvoad Angelos ex *Act.16.9.*qvia sancti Angeli apparent ea forma ac specie rationum, qvibus præsunt. In qvem locum glossa Ordin. Angelus illius gentis assimilatus viro Macedoni proprietate lingvæ vel forma speciali. Qv. 247. An Indi validè contrahant matrimonium ubi ex recepta consvetudine Gubernator explicat præsentium conjugum consensum ? Affirm. Qv. 249. An possit missionarius assistere matrimonio Christiani Apostatæ cum muliere Christiana? Neg. Qv. 253. An in frigidissima regione hyeme, liceat operto capite pileolo usq; ad consecrationem celebrare? Affirm. Qv. 254. An liceat in China operto capite totam missam celebrare? Affirmat. Qv. 264. Qvale peccatum sit celebrare sine crucifixo, sine cereo duplici lumine, sine Missali? Resp. veniale Qv. 266. An liceat missionariis uti facultatibus concessis extra Regna, vel provincias? Qv.287. An Apostolica sedes in literis ad Episcopos schismaticos possit eos vocare *venerabiles fratres?* Affirmat. Qv. 288. An in terris infidelium invehtum cadaver, qvod ignoratur, an sit fidelis, vel infidelis, possit sepeliri in loco sacro? Resp. affirmand. *Pisanella* verb. sepultura 4. §. qvid fiet. *Florianus Dulphus* de sepulturis cap. 4. n. 22. Qv. 289. An liceat missionario sepelire in sua Ecclesia, Armenum aut Nestorianum in sua secta notorie defunctum, ac ejus nomine exposso orationes publicè recitare, rogantibus cunctis ejus loci Christianis, qvi alioqvin scandalizarentur, & Labinos, ut inhumanos & crudeles aversarentur? Negat. Qv. 290. An peccet Catholicus, qvi hæretici non denunciati funus accenso cereô comitatur? Negat.Qv.293. An Christianus occultus decumbens, teneatur sub mortali peccato, si sine gravi incommodo possit, curare, ut non Mahometano aut Ethnico, sed Christiano more sepeliatur? Affirmat. Qv. 296. An testamentum factum in terris infidelium validum sit, si fiat sine solennitatibus in ea regione reqvisitis? Negatur. Validum si accedant solennitates usitatæ regionis ubi degerit Qv. 298. Continet facultates & privilegia Missionar. cum variis formulis. Qv. 299. an hæc privilegia revocata sint? Neg. Qv.312. de Evchologio Græcorum multis.

De

De *Indis Peruanis*, Feſtis, jejuniis, privilegiis, variis caſibus ad Indas ſpectantibus, de Indorum tributis, prætoribus. vid. *Joh. de Alloza* in Flor. ſive Alphab. Thoral. tit. *Indi Peruani* per tot.

§. CLVII. Jam tandem aliqvid de *Rotis*, ſive *Auditoribus Rotæ* addendum. Dicti ſunt auditores Rotæ, qvod *ii in orbem ſedentes controverſias accuratè rotent, & examinent*, ut pro oraculis habeantur eorum judicia. Vid. *Octav. Veſtrium* l. 2. Introd. in Rom. aulæ act. c. 17. & *Gomez* in proœmio Reg. Cancell. q. 2. Tanta autem eſt eorum *autoritas*, ut qvod ipſis in judicando placuit, etiamſi qvid alii ſentiant non appareat, communis opinio reputetur. *Garzias* de benefic. præf. verſ. *Rotæ autoritas. Rubeus ſing.* Rotæ P. 2. v. ſtylus. &c. imò major ſit autoritas, *qvàm communis Doctorum* opinio. *Ceval.* in ſpecul. com. opin. præf. n. 25. ſeqq. Vid. *Carol. Emmanuel Vizzani Bononienſis Sacræ Conſiſtor.* Aulæ *Advocati* de Mandatis Principum ad Alexand. VII. A. 1658. Amſtel. leg. 2. n. 28. p. 47. & *F. Bonagratiæ* Summul. qq. ſelectar. p. 20. Etſi in præſentia Papæ ii auditores, *vel* alii in ejus præſentia non habeant jus ſtatuendi, nec plenam ordinariam poteſtatem; *gloſſ. antiqv. in reg. cancell. 27. per gloſſ. in clem. auditor. de reſcript.* Gregor. Tholoſ. *Syntagm. Jur.* l. 15. c. 42. n. 15. Auditores Rotæ antiqvitus *ſine numero* deputati ad audiendum, & referendum tantum. *Spec. tit. de leg. §. jam nunc dicendum verſ. item non obſtat.* Sedi Apoſtolicæ, ſed creſcentibus ſedis negotiis data & illis *definiendi* poteſtas. *Specula tit. de auditore.* Dehinc definitus eſt *numerus* ad XII. *Sixt. V.* Conſtit. 2. §. 2. p. 403. T. 1. Bull. Magn. *Cherub.* act. XIII. XIV. Et ſunt *duodecim* Prælati: Germanus, Gallus, duo Hiſpani, octo Itali, tres Romani, Bononienſis, Ferrarienſis, Venetus, Florentinus, Mediolanenſis; Sumpti ex his, & non aliis nationibus. *Cognoſcunt de omnibus cauſis* beneficiorum omnium terrarum Catholicarum, & ſecularibus Status Eccleſiaſtici per appellationem: *Prima* Rota aperitur menſe Octobri, clauditur menſe Julio. Prohibentur accipere *ſportulas* ſententiarum. Habent pro ſalario *mille coronatos*, & pro meliori ſuſtentatione augentur reditibus Eccleſiaſticis. *Sprenger.* Rom. nov. p. 65. ſeq. Conf. *Girolamo Lunadoro* Deſcript. Aul. Rom. & *Luc. de Linda.* Deſcript. Orbis p. 498. *Duplicis generis* ſunt, primi & ſecundi gradus: *primi* gradus in prima inſtantia; *ſecundi*, appellationum judices. Qvi examinantur hodie à vice Cancellario, habentqꝫ pro inſignibus cappam, rochetum, & birretum. Principio ſummus Pontifex cauſas, qvæ ad illum ex univerſo orbe devolvebantur judicandæ, ſi non eſſent conſiſtoriales, qvæ ſacri Palatii dicuntur. (vide prolixum tractatum *Gabriel. Card. Palæoti* de Sacri Conſiſtorii Conſultationibus, Venet.

Auditores Rotæ Rom.

Digitized by Google

Auditores Rotæ Rom.

Anno 1596.) per se ipsum audiebat seorsim à Senatu in capella sua, adhibebatqve juris peritissimos secum in audientia earum, unde & Pontificis *Capellani*, qvi *Auditores* nunc: Deinceps paulatim ab hoc onere se subtrahentes summi Pontifices, audientiam delegabant, & nunc committunt, postea & decisionem. *Hæc Tholosanus.* l. c. Cœterùm *Auditoribus Rotæ* Romanæ seqventia *observanda sunt* ex Constit. XIV. *Johann.* 22. p. 229. T. 1. Bull. M. ut sint *fideles, sufficientes, &c.* Adscribamus ipsa verba: *In personis* qvoqꝫ *ad conscribendum acta judicialia deputatis, sufficientia operosa, fidelitas comprobata, vitæ honestas, decentia commendanda, mercedis exactio moderata, benignitas ad pauperes compassiva, sint meritò exigendæ. Igitur in Romana Curia communi quidem patria, ubi summum tribunal judicii divinitùs constitutum, & ubi lux & forma justitiæ præmunt & præluceant, hæc oportet necessariò reperiri.* & Bull. 3. *Martini V.* p. 317. T. 1. Bull. M. Nihilominus cum justitiam in judicio contradictorio purè deceat exerceri, statuimus, & etiam ordinamus, qvòd nullus deinceps causarum Palatii Apostolici in Auditorem recipiatur, nisi Doctor fuerit juris famosus, & post Doctoratum ab eo receptum per triennium ad minùs legerit in eodem, sitꝙ commendatus de vitâ, ac morum honestate, aliisqve virtutibus, ac ab omni munere sint mundæ manus ejus, & bonum habeat testimonium, habeatꝙ ad minùs sive in bonis temporalibus, ducentos florenos auri de Camera annuatim in portatis, de qvibus valeat in dicta Curia ipse sustentari. Quodqve postqvam fuerit concessum per Papam, aliqvem in Auditorem causarum dicti Palatii admitti, anteqvam ulterius ad ipsius admissionem procedatur, Decanus Auditorum prædictorum de præmissis facere teneatur inqvisitionem diligentem, & qvicqvid per eam repererit, fideliter referat Vicecancellario prædicto, qvi hoc similiter Papæ exponere teneatur, qvod si aliqvid de præmissis defuerit, ad ipsius admissionem in Auditorem ulteriùs minimè procedatur, nisi aliud mandaret Papa antedictus. Si verò per informationem hujusmodi, ipsum constiterit famosum Doctorem, aliaqve præmissa fore vera, idem Vicecancellarius vocatis qvatuor ex dictis Auditoribus, si Canonista, Decretalem; si verò Legista fuerit, Legem, qvam infra unius mensis spatium à die sibi assignata computandum, in dicti Vicecancellarii, aut Locumtenentis præsentia (& ad hoc vocatis omnibus dictæ Sedis Notariis, & prædictis Auditoribus & Consistorialibus Advocatis tunc in eadem curia præsentibus, invitatis ad id etiam prælatis, & aliis famosis & literatis viris, qvi tunc in eadem curia exstiterint,) repetere teneatur singulos, qvi arguere voluerint, idem repetens audire teneatur, qvodꝙ qvatuor ultimi ex Auditoribus, & qvatuor ulti-

Digitized by Google

ultimi ex Advocatis tunc præsentes arguere sint adstricti. Qvod si idem repetens in hujusmodi repetitione taliter se habuerit, qvod sit meritò commendatus, dictus Vicecancellarius secundùm relationem majoris partis Notariorum & Auditorum, ac Advocatorum prædictorum ad ejus admissionem in Auditorem ulteriùs procedat: si verò secundùm relationem prædictam repertus fuerit diminutæ scientiæ, vel judicii relatione, super hoc per dictum Vicecancellarium Papæ facta, ab hujusmodi admissione repellatur. *Hactenus Constit. Martini V.* Porrò secundum institutum *Johann. 22.* 1. *Sine cappa, & roquetto,* in loco ubi residet curia, in publico non incedant. 2. Sint *diligentes* in causis 3. *Bona hora* singulis diebus juridicis ad Palatium conveniant, & immediatè post pulsationem campanæ, qvæ pulsatur ad horam Tertiæ in Ecclesia Cathedrali, incipiant sedere ad audiendum causas, & dictum Palatium non exeant, donec partes satisfecerint suis terminis coram eis. 4. Festa jam ordinata servent. 5. Diebus juridicis obseqviis Cardinalium non incumbant. 6. Vota secreta teneant: contrarium verò facientes, per unum mensem ab ingressu ejusdem Palatii suspendantur. Si autem iteratò in eandem culpam inciderint, priventur perpetuò eorum officio audientiæ Causarum Palatii prælibati. 7. *Juramentum* in admissione ad officium præstent, cujus forma hæc est: *Ego N. Auditor ab hac hora in antea fidelis ero B. Petro S. R. E. & Domino meo D. N. & ejusdem successoribus canonicè intrantibus.* Non ero „ in facto, consilio, vel consensu, qvod vitam perdant, aut membrum, vel „ capiantur mala captione, consilium qvod per se vel alium nuncium su„ um, seu literas mihi credituri sunt, signo, verbo, vel nutu, me sciente, ad „ eorum damnum, seu præjudicium nemini pandam, & simpliciter sic „ sua, qvæ secreta esse cognovero, servabo secretè, qvod nulli personæ, „ de qva credam sibi displicere, si ei revelarem ipsâ manifestabo scienter. „ Si damnum eorum tractari scivero, pro posse meo impèdiam, ne fiat „ eisdem. Si per me impedire non possem, per nuncium, vel literas eis „ significare curabo, vel illi per qvem citiùs ad eorum notitiam deducatur. Papatum Romanum & regalia B. Petri, & omnia jura Romanæ Ecclesiæ, qvæ habet, ubicunqve manutenebo totis viribus & defendam. „ Negotia, & officia mihi à D. Papa vel Domino S. R. E. Vicecancellario „ commissa vel committenda, fideliter geram, & sollicitè exercebo, & spe„ cialiter officium Auditorum Sacri Palatii, reddendo justitiam unicuiq;. „ Dona, vel munera, seu xenia, aut obligationem vel promissionem super „ illis, per me vel alium, seu alios à partibus coram me causas habentibus, „ seu earum aliqva vel à Notariis deputatis ad scribendum coram me acta

Auditores Rotæ Romanæ.

Auditores Rotæ Rom.

, dictarum causarum, vel aliis pro eisdem seu eorum nomine, non recipiam, qvinimo omnes familiares & officiales meos omni diligentia, qva potero, faciam abstinere. Nec etiam pro sigillo meo, nec pro rubricis faciendis in causis, in qvibus sum vel fuero deputatus Auditor, nec alio qvæsito colore aliqvid percipiam, nec à prædictis meis officialibus, seu familiaribus recipi permittam. Consilia qvoq; coadjutorum meorum secretè data, secretè tenebo, usqve qvo in causa sententia sit prolata. Supra dicta omnia & singula promitto & juro attendere, & observare sine omni dolo, & fraude, sic me Deus adjuvet & Sancta Dei Evangelia. *9.* Antiqvior auditor causas proponat & cæteri seqvantur. *10.* Vota colligat. *11.* Qvilibet Auditorum notarios intelligentes, fideles, honestos habeat, ita qvod qvatuor Notariorum numerum non excedat. Qvi qvidem Notarii per se & non per alios coram Auditoribus ipsis, in causis scribant. Nec dicti Auditores committant scribendas alicui alteri Notario causas commissas eisdem. Nec aliqvis dictorum Auditorum qvenqvam in Notarium recipiat, qvi sit alterius Auditoris Notarius. *12.* Eosdem cogant observare taxam. Notarii superceptione salarii non excedant, nec aliqvid ultra recipiant nisi prout est descriptum, taxatum & etiam ordinatum. Item qvod si aliqvi sint vel fuerint, qvi ob paupertatem neqveant acta redimere suæ causæ, Auditores suos compellant Notarios scribentes in actis eisdem, ad restituendum gratis hujusmodi actorum copiam parti solvere (ut præmittitur) neqveunti, si Auditori causæ illius paupertas notabilis videatur. *13.* Nullus eorundem Auditorum in causis, qvæ sunt in dicto Palatio, vel in brevi sperantur existere, consilium nec per se, nec per interpositam personam partibus præbeat, nec aliqvod patrocinium præstet, nisi causæ propriæ, vel suorum usqve ad tertium gradum consangvinitatis, vel dominorum, aut familiarium suorum, seu Ecclesiarum in qvibus beneficiatus foret, existerent. Et in præmissis ultimis casibus ad Coauditorum suorum consilia minimè admittatur, qvodqve hoc revelare teneatur si existeret id occultum. Item qvod nullus Auditorum ipsorum causam recipiat audiendam, si committatur eidem, in qva consilium ediderit, sed ad Cancellariam ipsam in continenti remittat alteri committendam. *14.* Consilia à Notario causæ scribantur, eorumqve & causarum secreta tam per ipsos Auditores dictarum causarum, qvàm per Notarium in eis scribentem sub sigillo credentiæ teneantur. *15.* Testes in causis arduis ab Auditoribus examinentur. *16.* Notarii eorum officium fideliter & diligenter exerceant. *17.* Examinentur Notarii ante admissionem ad officium de lite-

literatura & ſufficientia vita fidelitate & jurent *18.* hâc forma : Ego , N. Notarius N. Auditoris , commiſſum mihi officium ſollicitè & fi- , deliter exercebo. A partibus cauſas habentibus vel habituris, in qvi- , bus ſum vel fuero Notarius deputatus, vel ab earum aliqva,ſeu à qvo- , cunqve,alio earum nomine qvovis colore ſeu modo qvæſito,nihil reci- , piam ultra taxationem per Sanctiſſimum D. N. D. Joannem XXII. , Summum Pontificem ordinatam. Nullam cauſam mihi committi , procurabo ſcribendam, nec adhibebo inſtantiam aliqvam in hac parte. , Non ergò promotor ſeu procurator in cauſis, qvæ coram Auditore , meo agitantur, ſeu qvas agitari continget. In cauſis prædictis, in , qvibus ſum vel fuero, ut præfertur, Notarius deputatus, omnes actus , judiciarios ſubſtantialiter in manuali ſeu memorali, in Auditoris mei , præſentia, & etiam partium, ſi hoc expectare voluerint, conſcribam, & , poſtqvam illos conſcripſero, eos nec non inſtrumenta, & omnia alia & , ſingula in cauſis producta, ubi reqviſitus ab Auditore vel partibus ſeu , earum aliqva fuero, in Regiſtrum fideliter redigam, vel redigi faciam , reqviſitus ab eisdem partibus, vel earum aliqva in ſingulis terminis , ſucceſſivè, & partibus ipſis copiam cum per Auditorem decreta fuc- , rit, ſine difficultate & fraude qvacunqve faciam, ſalvo meo Salario per , ipſum Dominum ſummum Pontificem moderato. Secreta cauſæ ſe- , cretè tenebo, & præſertim Conſilia Auditorum & ſententiam , donec , ipſa ſit prolata. Suprà dicta omnia & ſingula promitto & juro atten- , dere & ſervare ſine omni dolo & fraude, ſic me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia. *19.* Cauſas non affectent Notarii. *20.* Modeſti ſint. *21.* Qvisqve ſuo Auditori tantùm ſerviat. *22.* Nullus Notariorum Concubinam tenere præſumat, & ſi qvis eorum ad præſens teneret aliqvam, eam dimittere teneatur. Si verò infra octo dies poſt publicationem ſtatuti & ordinationis præſentis ipſam non dimiſerit,illam vel aliam deinceps minimè reſumpturus, & ſi deinceps ipſe vel alii reperti fuerint aliqvam tenere, ab officio Notariatus in dicto Palatio exercendo perpetuò ſint privati. *23.* Notarii procuratores in Palatio non exiſtant. *24.* Regiſtra diligenter ſervent. *25.* Notariis moderata ſatisfactio pro ſalario præbeatur, & litigantes, qvi litigiorum involvuntur anfractibus, & pleriſq; fatigantur laboribus diuturnis, ſuperfluis expenſarum effuſionibus non graventur. Qvod videlicet prædicti Notarii pro petia regiſtri unum turonenſem argenti cum dimidio,& non plus habeant, & petia 26. lineas ex qvalibet parte contineat, & qvælibet dictarum linearum habeat qvatuordecim dictiones. Item, qvod pro petia regiſtri redacta in

Auditores Rotæ Rom.

Digitized by Google

Auditores Rotæ Rom.

formam publicam, receptione unius turonensis cum dimidio similiter sint contenti. *26.* Item qvod pro copia sive copiis, sive in qvaterno sive in petiis longis fiant de folio, sive de petia registri unum tantùm similem recipiant turonensem. *27.* Item qvod pro citatione in audientia publica legenda, ultra medium similem turonensem ipsis recipere licitum non exiſtat. *28.* Item qvod pro inhibitione, qvæ in causis fieri solet, si redigatur in publicum instrumentum sex similes turonenses recipiant & non ultra. *29.* Item pro intimatione, cum in publicum redigatur instrumentum, non ampliùs qvàm qvatuor similes valeant recipere turonenses. *30.* Item pro appellatione, si redigatur in publicum instrumentum, de petia registri, duos duntaxat turonenses similes recipere licitum sit eisdem. *31.* Item qvod de attestationibus testium, qvos qvisqve Notariorum examinaverit præfatorum, de petia registri receptionem duorum turonensium similium non excedat, & de copia ipsarum attestationum, unum cum dimidio similium turonensium Notarii prædicti de petia ejusdem registri recipiant, si copia ipsa in formam publicam redigatur. Si verò hujusmodi copia in papiro recipiatur, prout suprà de aliis copiis est expressum. *32.* Item de sententia definitiva pro qvalibet petia registri, possunt duodecim similes recipere turonenses. De instrumento verò publico, cum per se de sententia ipsa confectum extiterit, duodecim similes turonenses pro qvalibet registri petia debeantur, & pro copia sententiæ in publico, sive in simplici, qvantum & de aliis superiùs est expressum. *33.* Item qvod de interlocutoria vim definitivam habente, ut de sententia supra proximè exprimitur, observetur. Si verò talis interlocutoria vim definitivæ neqvaqvam habeat, recipiantur duo similes turonenses pro petia registri, ut suprà dicitur computando, & si de interlocutoria ipsa, instrumentum per se publicum fiat, lex pro eodem poterunt recipere instrumento. *34.* Item volumus, statuimus & etiam ordinamus, qvod cæteræ scripturæ judiciales taxentur secundùm modum superiùs designatum, hoc tamen adjecto, & ordinato specialiter & expressè, qvod videlicet, ubicunqve in taxationibus antedictis de turonensi grosso fit mentio, id de illo intelligi volumus, qvamdiu Romana Curia fuerit citra montes, ubi verò ultra montes, Romæ videlicet, vel in aliis Italiæ partibus Curiam esse cvntigerit ipsam, Romanus loco Turonensis ponatur, & computetur in Taxationibus antedictis. *35.* Caveant tamen Notarii memorati, qvod propter præmissas modificationes, scripturas prolixiores neqvaqvam efficiant, neqve ponant superflua in eisdem, nisi prout necessarium fuerit, & est hactenus fieri consvetum, nec malitiosè

Digitized by Google

tiosè differant vel differre procurent ſcripturas partibus aſſignare. Contrarium verò facientes duplum reſtituant. Et ſi ſuper hunc freqventaverint exceſſum, ab Auditorio ſui Auditoris & prædicto palatio expellantur. *36.* Volumus inſuper, ſtatuimus & etiam ordinamus, qvod venerabiles fratres noſtri S. R. E. Cardinales, ab Auditoribus & Notariis ſuis, nec non Camerarius noſter ab Auditore, vel Viceauditore Curiæ Cameræ noſtræ, ipſiusq; Notarii, & etiam Mareſcallus Romanæ Curiæ à Judicibus & Notariis eorum ſeu qvicumq; alii auctoritate Apoſtolica cauſas in Romana Curia audientes ſeu etiam audituri, à Notariis ſuis in eisdem cauſis, juramentum recipiant juxta formas, qvibus curare debent dicti Auditores & Notarii Palatii Apoſtolici per nos, ut præmittitur, ordinatas, in qvantum tanget officia eorum. — *38.* Ut igitur ordinationes & ſtatuta noſtra hujusmodi, qvæ perpetuis futuris temporibus duratura cenſemus, inviolabiliter obſerventur, & ne illa ob memoriæ labilitatem humanæ oblivioni dentur, & etiam ut Auditores & Notarii prælibati per ordinationum & ſtatutorum eorundem inſpectionem aſſiduam, circa eorum obſervantiam attentiùs & vigilantiùs ſint attenti, volumus & ſtatuimus, ut ordinationes & ſtatuta noſtra hujusmodi de verbo ad verbum in Cancellariæ & prædictæ audientiæ literarum noſtrarum regiſtris ex integro conſcribantur. *39.* Qvodq; in ſingulis annis in Kalendis Octobris, vel prima ſeqventis audientiæ die ſi feſtum fuerit, die Kalendarum ipſarum, ordinationes & ſtatuta hujusmodi legantur ſolenniter in audientia prælibata. Et qvilibet Auditorum & Notariorum ipſorum penes ſe copiam conſervet & habeat eorundem. *40.* Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum decretorum, ſtatutorum, reformationis, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. *Si qvis autem hoc attentare præſumſerit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.* Confer de his Bullam 3. *Martini V.* p. 315. T. 1. Bull. M. *Cherub.* Auditores Rotæ Romanæ ſunt *privilegiati* circa recitationem Horarum, *Clemen VII.* conſtit. 36. §. 7. p. 660. T. 1. B. M. Gaudent omnibus *privilegiis*, & gratiis Referendariorum. *Paul. III.* Conſt. 12. §. 3. T. 1. B. M. p. 718. Auditores Rotæ Rom. & eorum Locatenentes gaudent *exemtione à gabella vini. Paul. III.* ibid. Sine novo commiſſione poſſunt *remiſſorias*, decernere, *dilationes* concedere, *liqvidationesq;* fructuum in partibus delegare. *Pius IV.* T. 2. B. M. p. 57. Sententiam vim definitivæ habentem pronunciare non poſſunt, niſi habitis votis Collegarum, ſecus ſi partes in actis conſenſerint. *Pius IV.* ib. §. 4. p. 57. Cauſas ad Cancellariam remittunt. *Pius IV.* ib.

Auditores Rotæ Rom.

Modum

Auditores Rotæ Rom.

Modum in ſportulis accipiendis, non excedant, ſed nec à ſponte dantibus, ultra taxam infra ſcriptam accipere, videlicet: In cauſis pecuniariis ſea
» profanis, aut qvæ alias precio nummario qvoqvo modo æſtimari pos-
» ſint, ſi æſtimatio rei, de qva agetur, non excedat ſummam mille duca-
» torum, usq; ad aureos decem, à mille verò usq; ad decem millia, vigin-
» ti qvinq; : à decem millibus usq; ad viginti millia, qvinqvaginta : ab
» inde ſuprà usq; ad qvamcunq; ſummam, centum. In beneficialibus
» verò, ſi reditus annuus, de qvo agetur, non excedat ſummam centum
» ducatorum, ſimiliter decem, à centum verò usq; ad mille viginti qvinq;
» à mille usqve ad tria millia, qvinqvaginta : ab inde verò ſuprà centum
» aureos pro ſportulis cujuscunqve ſententiæ definitivæ duntaxat, ut præ-
» fertur, accipere valeant. Si verò cauſa æſtimationem non facilè re-
» cipiat, ſportulæ moderatæ pro rerum & perſonarum qvalitate, juxta ta-
» xas prædictas recipi poſſint, nec aliqvid ultra non ſolùm ipſis Audi-
» toribus, ſed nec eorum familiaribus vel conſangvineis, aut aliis qvibus-
» vis perſonis directè vel indirectè, qvovis qvæſito colore vel ingenio,
» exceptis eſculentis & poculentis, qvæ triduo conſumi poſſint, ipſarum
» ſententiarum, aut Auditorum intuitu præſtari poſſit. *Qvas quidem ſpor-
tulas juxta taxam prædictam apud Notarium cauſæ poſt ſubſcriptam ſenten-
tiam & Notario traditam, & non antea deponi & Auditori conſignari volu-
mus, qvodq; Notarius depoſitionem & conſignationem hujusmodi in actis notare
& ſpecificare teneatur.* Bulla hæc *Pii IV.* num. 44. qvæ agit de Refor-
matione Rotæ, *legenda* anno qvolibet in principio Rotæ. ibid. Audito-
rum Rotæ Rom. eorumqve familiarium, nec non conſangvineorum, &
affinium usq; ad 2. gradum in Rota cauſæ non tractantur. *Pius IV. Conſt.
cit.* T. 2. B. M. & Paulus V. Conſt. 71. p. 262. T. 3. Auditorum Rotæ Rom.
ejusqve Tribunalis *reformationem*, edixit *Paulus V.* T. 3. Bull. Magn. Conſt.
71. p. 262. Auditores Rotæ Rom. admitti poſſunt ad *habitum militiæ Chri-
ſtianæ*, absqve ullâ probatione, *Urban. IIX.* Conſtit. 12. T. 4. p. 39. Audi-
torum Rot. Rom. *delectio, inquiſitio, examen & munus*, deſcribitur à *Mar-
tin. V.* Conſtit. 3. §. 14. p. 315. T. 1. Eorum officia *vacant* per eorum pro-
motionem ad Eccleſias Cathedrales, vel Metropolitanus. *Innocent. VII.*
Conſt. 6. T. 1. p. 450. Auditores Rotæ Rom. *ſua vota* nemini patefacere
debent. *Urban. IIX.* Conſtit. 169. T. 4. Bull. M. p. 235. Deciſionum Rot.
Romanæ centuriam Medicolegalium collegit *Paul. Zacchias* Tom. 2. qu
Medicolegal.

§. CLVIII. *Auditor Cameræ*, eſt Judex Ordinarius Aulæ Roman
» mercatorum, peregrinorum, Legatorum, Dignitatum, Principum, C
mitu

mitum, Baronum, ut & Cardinalium, Patriarcharum, Epiſcoporum, amplisſimâ fruens jurisdictione, etiam judicat ut judex appellationum ſtatus Eccleſiaſtici. Executor autem unicus obligationum Camerarium, cumulativè qvoad alios inſtrumentorum & ſententiarum, de partibus fulminatæ cenſuræ. Gaudet præventione in criminalibus. Conſtituit decem Notarios, qvi emunt officium qvindecim & viginti mille coronatis. Tantum fructificat, qvantum Theſaurario, & uterqve eadem ſumma officium emit. Ita *Pius IV.* Conſtit. 3. p. 4. T. 2. *Paulus V.* Conſt. 28. §. 9. p. 211. & ſeq. Tom. 3. *Auditor Cameræ*, eſt Judex Campſorum, Mercatorum, & penſionum annuarum, etiam ſi ſolutio alibi facienda ſit. *Pius IV.* §. 7. p. 4. *Paul. V.* T. 3 p. 212. Auditor Cameræ, eſt judex competens delictorum commiſſorum, *tam* in urbe, *qvàm* extra per officiales ac Curiales Sedis Apoſtolicæ. *Pius IV.* Conſtit. 3. §. 11. p. 5. *Pius V.* Conſt. 28. p. 212. T. 2. *Auditor Cameræ*, eſt exeqvutor omnium literarum Apoſtolicarum ſolus ac privativè, ubi verò alii deputati ſunt cumulativè. *Pius IV.* ibid. *Pius V. ibid.* Auditor Cameræ ſubſcribit *expeditiones* extra Curiam. *Pius V.* l. c. Auditor Cameræ nil expedit in contumaciam, in cauſis civilibus. *Pius V.* l. c. Ejus ampla jurisdictio, & facultates exponuntur in *Pii IV.* Conſt. 33. T. 2. *Paul. V.* Conſt. 28. T. 3. Auditoris Cameræ ejusqve tribunalis *reformationem*, edixit *Paulus V.* Conſt. 71. T. 3. pag. 262. *Auditores Cameræ.*

§. CLIX. *Auditor Confidentiarum*, eſt judex cauſarum inducentium aliqvam pactionem Simoniacam, *tam* movendarum in urbe, *qvàm* devolvendarum ex toto Orbe *Sixt. V.* Conſtit. 47. §. 4. T. 2. Bull. Cherub. p. 561. b. Auditor confidentiarum, verus, & commenſalis & familiaris Papæ. §. 4. l. c. ubi etiam de indultis & privilegiis &c. *Auditores confidentiarū.*

§. CLIX. Auditores *Rotæ Bononienſis* inſtituit *Paul. III.* Conſtit. 4. p. 701. T. 1. cum facultate cognoſcendi, terminandiqve cauſas civiles Civitatis Bononiæ, & ab eis illas avocari prohibuit. Auditores *Rotæ Ferrarienſis Clem. VIII.* Conſt. 59. T. 3. p. 57. Motu proprio & ex certa ſcientia &c. *Unum Tribunal* audientiæ cauſarum Rotam nuncupandam, perpetuis futuris temporibus duraturum, qvod conſtare debet *qvinqve judicibus*, Auditoribus nuncupandis, à Conſilio Civitatis prædictæ Ferrarien. *ſingulo qvinqvennio eligendis*, qvi omnes & ſingulas Ferrarien. & Comaclen. Civitatum, & qvarumcunqve terrarum, caſtrorum & locorum Ducatus noſtri Ferrarienſ. *cauſas, lites & controverſias civiles, meras & mixtas qvomodolibet actitandas*, inter cives, incolas, diſtrictuales habitatores ac Collegia, agricolas qvoqve & alios qvoscunqve ſub Legatione Ferrarien. *Auditor. Rot. Ferr.*

Digitized by Google

Auditor. Rot. Ferr.

ſubditos cognoſcere, decidere ac fine debito terminare ac judicare poſſint & debeant, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, , perpetuò erigimus & inſtituimus. — Ordinamus, ut prædicti qvinqve Rotæ Auditores debeant eſſe *juris utriuſq; Doctores*, non ex civitate Ferrarien. aut aliqvo ex locis prædicti Ducatus, ex aliis tamen ditionis Eccleſiaſticæ & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectæ locis oriundi, *ſummæ integritatis, prudentiæ, doctrinæ & experientiæ, non minores natu annis triginta, qui ſaltem per qvinqvennii ſpatium in publica aliqva inſigni Academia legerint, aut in celebri aliqvo loco judicando vel advocando, foro operam dederint, neq; in his muneribus obeundis inter poſtremos habiti fuerint, ſed præclarè & laudabiliter ſe geſſerint.* Hos omnes à Conſilio Civitatis Ferrarien. ſingulo qvinqvennio, excepta hac primâ vice, eligi volumus. Et poſtqvam electi fuerint *in principio ſeu ante ingreſſum eorum officii, in manibus pro tempore exiſtentis*, noſtri & Apoſtolicæ Sedis, in Civitate & Ducatu Ferrarien. de latere Legati, ſeu ejus Vicelegati, aut Gubernatoris aſſiſtentibus Judice Sapientum, & ipſis Sapientibus Communitatis Ferrariæ, jurejurando promittant, ſe ad ungvem obſervaturos non modò has Rotæ Conſtitutiones, verùm etiam omnes & qvascunq; Civitatis Ferrariæ proviſiones, ordinationes & ſtatuta uſu nunc recepta, nec non juſtitiam, qva decet ſanctitate & integritate adminiſtraturos, ſub pœnis arbitrio Superiorum infligendis in ſyndicatu, cui eos omninò finito eorum officio ſubjici volumus, & in qvo non niſi de dolo, fraude, barattaria, juxta ſtylum totius Italiæ & legis diſpoſitionem illos teneri, & de his non niſi in ſingulos inqviri, cùm non ſit præſumendum univerſam Rotam dolum, fraudem & barattariam commiſſuram, mandamus & declaramus.

Tempus officii ad qvinqvennium tantùm terminetur, uno tantùm ex eis pro ſeqventi biennio electo. *Sportulæ* & munera Auditoribus permittuntur ſecundùm ſtatuta Ferrariæ, juxta Conſtitutiones & conſvetudines Rotæ Bononienſis. *Stipendium Prætori*, & *Auditoribus* Rotæ Ferrarienſis aſſignatur: *Judicibus* qvidem Rotæ Ferrarienſis in ſingulos menſes 35. ſcutorum in auro: *Prætori* verò 55. ſimilium ſcutorum menſtruam proviſionem ex reditibus & proventibus Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, per Depoſitarium ejusdem Cameræ in civitate noſtra Ferrarienſi cum mandato Legati ſive Vicelegati aut Gubernatoris ejusdem civitatis pro tempore exiſtentis perſolvendam conſtituimus & aſſignamus. *Habitatio* ſecundum gradus decentiam Auditori juxta locum Auditorii gratis datur. *Abſentia* juſtâ de cauſa permittitur; ſed negotiis interim tractandis alius ſorte eligitur. Qvæ cauſæ dicantur *Rotales*, & ad

Rotam

Digitized by Google

Rotam ſpectantes, exponitur §. 19. *Appellatio* à Rota non datur, ſed ſola reviſio in eadem rota. Prætor cauſas ſorte dividit. Prætor & Auditor ſunt *judices Ordinarii*. Notarius *ſportulas* colligit, & latâ ſententiâ ſingulis judicibus ſeu Auditoribus ſuam dat portionem. Rota fieri debet *die Lunæ & Veneris*, ſummo mane, *ſi verò dies Lunæ fuerit feriata, mandamus fieri eam die Mercurii ac Veneris proximæ*; (verba ſunt Conſtitutionis, p. 78. T. 3. Bull. M.) Si autem Dies Veneris feriata fuerit, & dies Lunæ ejusdem hebdomadæ fuerit juridica, tunc fiet ipſis diebus Lunæ & Mercurii; & in ſumma bis in hebdomada diebus non feriatis fieri decernimus, ita tamen, ut pro unaqvaqve Rota, uno die partes cum Advocatis & Procuratoribus informent ſingulos Auditores domi, relictis etiam informationibus in ſcriptis, & Ponenti duplicatis, ut parti petenti copiam dare poſſit: & unusqvisq; in ſero ejusdem diei ad omnes Coadjutores transmittat ſua dubia, qvæ proponere decrevit in proxima futura Rota; ſeqventi verò die cauſis ſtudeant, & memorialia partium ſuper reſponſione informationibus die præcedenti datis accipiant, tertio verò die eas qvoad fieri poterit decidant. *Numerum* autem cauſarum & articulorum emergentium, proponendorum & proponendarum in qvalibet Rota arbitrio ipſorum Auditorum relinqvimus & relaxamus. Ut autem dubiorum inanium *otioſa evitetur diſputatio*, ſancimus, ut cauſa in Rotam introducta, actor porrigat Ponenti ſuum memoriale ſuper dubio diſputando, qvod juxta naturam & exigentiam celerioris expeditionis cauſæ formabit, partem adverſam coram eo judice citabit ad concordandum de dubio, & ipſa parte comparente, & illud acceptante, ipſi dubio ſubſcribet, copiamqve utriqve parti concedet, ut ſuper eo informare valeat; qvod ſi alia pars non comparuerit, judex duplicatam dubii copiam inſtanti ſubſcribet, ut unam penes ſe retinere, aliam ſuo adverſario per Nuntium notificare & tranſmittere poſſit. Et, ſi *in acceptatione dubii partes diſcordes fuerint*, ipſe Ponens, eas ut ſibi juſtum videbitur, concordare ſtudebit; & altera parte petente, qvatenus ſic res poſtulet, ſuper dubio dando adhibebitur votum totius Rotæ. *Termini citationum* pro perficiendo proceſſu, coram eisdem Auditoribus, finitâ ſtatim Rotâ, per Notarios, Actuarios & Procuratores ſervabuntur; qvos Auditores pro ſervato habere poſſe infra decennium proximum etiam domi declarandos decernimus. Ac ut facilius *depoſitiones teſtium* inſpiciantur, & ne Auditores magis, qvàm expediat, fatigentur, mandamus, qvoties ab utraqve parte, vel altera earum examinati fuerint, & Ponenti viſum fuerit, eorum dicta in ſummarium redigantur; & qvoniam à nemine

Auditor. Rot. Ferr.

Digitized by Google

Auditor. Rot. Ferr.

accuratiùs perpenduntur, qvàm à partibus intereſſe habentibus, fiet ab Actore ſummarium, illudqve Ponenti exhibebit, & pars adverſa coram eo citabitur ad concordan. de ſummario, alias videndum pronunciari ſtare debere ſummario per inſtantem porrecto, acillud per dictum Ponentem ſubſcribi; & adverſario comparente ſi approbabit ſummarium, erit concordatum, ſin minùs, addet vel minuet in folio ſeparato, prout viderit convenire, & ipſe Ponens differentias dirimat, ipſiusq; ſummarii copiam ſingulis Auditoribus à Ponente ſubſcriptam partes exhibebunt. *Citationes* autem productæ ad Concordan. de dubio, & ad Concordan. de ſummario, nolumus, qvod in actis rediganturr, nec aliæ citationes ac intimationes, qvæ non ſint neceſſariæ ad validitatem judicii, ſed neceſſariæ duntaxat. Demumqve poſt cauſarum expeditionem, teneatur Rota parti petenti in cauſis exceden. ſummam ſcutorum ducentorum, tradere *deciſionem.* In cauſis videlicet executivis infra decem dies continuos; in cæteris verò qvibuscunqve infra triginta dies continuos à die prolationis ſententiarum in dictis cauſis immediatè decurrendos. *Prætor Rotæ* in omnibus actionibus tàm publicis, qvàm privatis cæteros judices, tam civitatis qvàm totius legationis, præcedere debet, etiam Locatenentes generales cauſarum civilium & criminalium, qvos poſt Prætorem ſuprà cæteros Auditores incedere vel ſedere volumus. Auditores verò ipſius Rotæ *præcedere* volumus omnes & qvoscunqve judices ipſius Civitatis & Legationis, præter ipſos Locatenentes, nunc & pro tempore generales ſupradictos. *Indulta* præterea habent inſignia; de qvibus pergit Conſtitutio cit: Nec non eosdem Prætorem & ſingulos Auditores Rotæ immunes conſtituimus à portu literarum, & ab omnibus datiis, gabellis, ac gravaminibus qvibuscunqve. Inſuperqve etiam potiri volumus omnibus privilegiis, immunitatibus, præeminentiis & prærogativis, qvibus Conſiliarii juſtitiæ, in qvorum locum ipſi Prætor & Auditores ſubrogantur, hucusqve potiti ſunt. Demum eidem Rotæ Ferrarienſ. ejusqve Prætori ac ſingulis Auditoribus, ut omnibus & ſingulis *privilegiis, gratiis, facultatibus & præeminentiis* fruuntur, potiuntur & gaudent, pari modo & absqve aliqva differentia frui, potiri & gaudere poſſint & valeant, perpetuò concedimus & indulgemus. Declarantes qvatenus dictæ facultates, privilegia Rotæ Bononienſ. & Conſilii juſtitiæ, olim Ducalis eſſent minora ſuprà expreſſis, & ipſa Rota Bononien. minori privilegio & facultate potiretur, qvàm ipſum Conſilium juſtitiæ, & è contra nullatenus intendimus majori privilegio derogare, ſed prout per prædicta & unumqvodqve eorum uberius proviſum eſt, eò majori

etiam

Digitized by Google

etiam privilegio, immunitate, præeminentia, emolumento, prærogativa, facultate & gratia, Rotam noſtram Ferrarien. ejusqve Prætorem & ſingulos Auditores decorare illisqve potiri decernimus & mandamus.

§. CLX. Auditores *Rotæ Maceratenſis* qvinqvennio durant, & alio qvinqvennio vacant. *Sixt. V.* Conſt. 94. §. 2. 3. p. 664. T. 2. Bull. M. *Cherubin.* Syndicatui ſubjiciuntur. ibid. p. 666. *Salarium* §. 39. 40. *Prætor* habet qvolibet menſe 30. ſcut. monetæ Marchiæ, & inſuper omnes reditus, proventus, emolumenta, regalia, proviſiones &c. Nec non qvartam partem pœnarum maleficiorum, ſeu proventuum ex maleficiis&c. *Alii Auditores* habent qvolibet menſe pro ſalario pariter ſcut. 30. dictæ monetæ, & in cauſis Commiſſariis Apoſtolicis habeant ſportulas juxta formam Conſtitutionum prqvinciæ prædictæ. In aliis verò cauſis *pro ſportulis* ſolvi debet unum ſcutum auri pro qvolibet centenario æſtimationis cauſæ tractandæ in ſorte principali usqve ad ſummam mille ſcutorum, qvod ſi æſtimatio exceſſerit dictam ſummam in qvacunqve qvantitate, nihilominus non amplins decem ſcutis juxta modum infra ſcriptum diſtribuendis perſolvi debeat pro minori litigantium diſpendio. Et ſi contingat aliqvem ex Auditoribus, pro inſpectione & viſione loci, ut faciliùs & celeriùs poſſit cauſas decidere, illuc ſe conferre, ſi in territorio Civitatis Maceraten. fuerit, *habeat eqvum* pro ſe & famulo & dimidium ſcuti auri, ſin verò extra, ita qvod eadem die redire non poſſit, habeat expenſas victus pro ſe & famulo & eqvis ac ſcutum unum auri pro qvolibet die. Et ad tollendum omne dubium, ſalarium ſive publicum ſtipendium prædictum, ipſi Auditores præcipere debeant pro eo duntaxat tempore, qvo officium ſuum hujusmodi exercuerint, ita qvod adveniente caſu vel mortis vel ceſſionis, diſceſſus alicujus ipſorum Auditorum, nec ipſe nec ejus hæredes prætendere nec petere poſſint hujusmodi ſalarium, niſi pro tempore qvo officium exercuerint, niſi aliqvid fortè deberetur pro reſiduo. *Pauperum Advocati & Procuratores*, qvolibet ſemeſtri à Prætore eligantur, & gratis pro pauperibus ſerviant; & officium recuſantes aut negligenter ſervientes puniantur. *Cauſæ ſemel in dicta Rota introductæ* ſolùm per Reſcripta propria manu Papæ ſignata, aut de Conſenſu partium avocari poſſunt. *Privilegia Auditorum* Rotæ Maceratenſ. pro tempore exiſtentibus Rotæ hujuſmodi Auditoribus ac Prætori, ut omnibus & ſingulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, indultis, conceſſionibus & gratiis, etiam circa auctoritatem judicandi, votandi, ſententionandi, ſeqveſtra & mandata decernendi, reponendi, reſtituendi, Apoſtolos concedendi, relaxandi, inhibendi, citandi

Auditor. Rot. Macer.

Digitized by Google

Auditor. Rot. Macer.

etiam, sub censuris declarandi, aggravandi, reaggravandi, auxiliumqve brachii secularis invocandi, omnibusqve aliis & singulis facultatibus, & auctoritatibus, qvibus similes Rotæ Bononien. Auditores utuntur, fruuntur, potiuntur & gaudent (præterqvam in his, qvæ præsentibus, aut aliis nostris literis aliter dispositа reperiantur,) pariformiter uti, frui, potiri & gaudere omni tempore valeant, concedimus & indulgemus. Et alterius ut pro tempore existentes Prætor & Auditores, eorum officio durante, à qvibusvis *gabellis, & datiis*, tàm impositis, qvàm noviter & in futurum qvavis de causa imponendis, liberi, immunes & exempti esse debeant, pariter concedimus & indulgemus. — Ac ut omnis *dubitationis, & dissensionis* occasio inter dictos Auditores, & alios qvoad *præcedentias*, & publicæ sessionis, vel incedendi loca adimatur, habeant dicti Auditores tàm incedendo, qvàm sedendo, immediatum Locum post Locatenentes Legati seu Vicelegati, aut Gubernatoris dictæ Provinciæ & Civitatis Maceratem. Demum pro commodiori exactionis sportularum causarum ordinariarum hujusmodi commoditate, unum *Depositarium* in eadem Civitate Maceraten. ad arbitrium dicti Gubernatoris seu Legati, vel Vicelegati eligendum, qvi sportulas prout suprà exigere & conservare debeat, ad hoc ut ex illis una massa communis constituatur, cujus medietas in solutionem stipendiorum Prætoris & Auditorum convertatur ultra dictum stipendium desuper constitutum scutorum triginta pro qvolibet Auditore, & altera medietas Communitati & hominibus d. Civitatis Macer. cedat, videlicet pro expensis domus Rotalis, & eorum Auditorum *constituimus & deputamus.* Tenor Constitutionis *Sixti V.* circa erectionem & concessionem *Notariatuum*, & Cursoratum Rotæ, habetur l. c. post *Constit. 94.*

Conservatores.

§. CLXI. Propter *confinitatem materiæ* adjiciamus qvædam de *Conservatoribus.* Sunt verò *Conservatores Urbis, & Religionum.* Urbis sunt tres Romæ Patritii, vide *Sprenger* Nov. Rom. p. 66. & Constit. 29. *Julii* 2. p. 525. T. 1. Bull. M. Constit. 58. *Pii IV.* T. 2. p. 81. *Pii V.* Constit. 17. T. 2. p. 195. *Religionum*, qvi religiosos tuentur, defendunt. De Conservatorum judicum naturâ, & definitone agit *Gabriel Alvarez de Velasco* Valliſolet. Novi Regni Granat. Senator, Parte 2. de Privilegiis Paupe-rum & miserabil. personar. qvæst. 12. p. 146. *Molina* de justit. & jure T. 6. tr. 5. disp. 29. n. 7. *Augusst. Barbos.* in Collect. ad c. 1. de offic. & potest. Judic. delegat. l. 6. n. 6. & in Repertor. Jur. Civil. & Canonic. Voce *Conservator. Speidel.* Specul. ver. jurid. Polit. p. 231. & *Conservatores.* & nuper *Johan. de Alloza* Flor. Summ. v. Conservator *Tholosan.* Synt. Jur. l. 47. c. 22.

c. 22. n. 23. seqq. De *conservatoribus nundinarum* Lugdun. l. 43. c. 37. n. 6. De conservatoribus *palndum.* l. 47. c. 36. n. 18. *Scholasticorum privilegiorum. de Velasco* P. 2. de miserabil. person. qv. 12. n. 19. 20. Ex professo autem de *Conservatoribus Judicibus* scripsit elegantem tractatum *Johannes Petrus Moneta Mediolanens. Presbyter Congregat. Clericorum Regul. S. Pauli*, ubi de Conservatorum Judicum *Natura, Speciebus, origine, qualitatibus, potestate* ejusqve *tum* exercendæ, *tum* propagandæ, *tum* demum impediendæ ac terminendæ Lugdun. 1619. *in 4to Cap. 1.* tractat Etymologiam & definitionem Conservatorum. *Cap. 2.* de variis Conservatorum speciebus ac formulis. *Cap. 3.* qvo jure introducti sint Conservatores. *Cap. 4.* A qvibus dari possint. *Cap. 5.* Qvinam dari possint Conservatores. *Cap. 6.* Qvibus dari possint. *Cap. 7.* De Potestе & jurisdictione, qvam habent Conservatores. *Cap. 8.* De modo procedendi Conservatorum. *Cap. 9.* Qvomodo retardari aut impediri qveat jurisdictio Conservatorum. *Cap. 10.* Qvanto tempore duret, seu qvando expiret eorum jurisdictio & potestas. Conf. Constit. 10. *Eugenii IV.* T. 1. B. M. Cherub. p. 346. *Innocent. VIII.* Constit. 8. p. 451. T. 1. *Sixti IV.* Constit. 10. T. 1. *Julii II.* Constit. 5. l. c. p. 482. *Clemen. VII.* Constit. 36. p. 688. l. c. *Clement. VIII.* Constit. 3. *Julii III.* Constit. 10. *Gregor. XV.* Constit. 9. *Urban. VIII.* Const. 78. p. 136. T. 4. Bull. M. Conservatores dictos putat *Moneta p. 4.* qvoniam aliqvos à molestiis, & injuriis tuentur, ac defendunt, & in possessione seu qvasi bonorum, rerum ac juriuṁ suorum manutenent & conservant. *Concil. Trident. sess.* 14. c. 5. de reformat. *Barbosa* l. c. v. *Conservator*, definit: Conservatores sunt judices delegati, & habent jurisdictionem limitatam, super injuriis & manifestis violentiis, & adducit *c. 1. & ult. de Offic. delegat. l. 6. Card. in prax. judic. & advocat.* verb. Conservator *Aloysi Ricci decis. Cur.* Archi-Episcop. Neapol. P. 2. dec. 258. *Themude* dec. 260. 218. decis. 270. &c. *Gabr. Pereira* decis. 118. n. 15. 16. Conservatores *Equitum Melitensium*, sunt judices Ordinarii, qvi sunt judices commissarii, dati in Capitolio, ad cognoscendum de causis pertinentibus ad commendarios. *Barbos.* v. *Conservator.* p. 74. *Valasco* de Consult. 152. n. 19. *Gabr. Pereira* de manu. Reg. c. 10. n. 7. *Papa dat Conservatores*, pro conservatione personarum ac rerum Ecclesiasticarum, item pro hospitalibus, aliisqve piis locis. *Monet.* de Conservat. cap. 4. *p. 43.* Concilium *generalem* regulariter non potest dare Conservatorem vivente Papa, & valente, Ecclesiam regere *Cap. 4. n. 20. Cardinales* sede vacante possunt *eligere* Conservatorem, acceleret verò electionem Pontificis, neqve sine necessitate huic negotio se immittant. Electo Pontifice, sed longè distante possunt *Cardinales dare Con-*

Conservatores.

Conſervatores.

re Conſervatores, n. 24. *Legatus Papæ*, non poteſt dare Conſervatorem. *n. 27.* nec Epiſcopus. *n. 29.* neqve etiam Archi-Epiſcopi, Patriarchæ, *neq;* Capitulum ſede vacante *n. 31.* Vide *Nicol. Rodriqvez Fermoſini Auſtriacenſis* Epiſcopi Tractat. de Poteſtate Capituli, ſede vacante. Lugduni 1666. f. *Principem* dare poſſe Conſervatorem, & qvomodo, exponit *Moneta* n. 35. ſeqq. Dantur item Conſervatores *Laici*. Cap. 4. non tamen cum facultate cenſurarum. *n. 13.* Regularis ſimplex tonſuratus *poteſt dari* Conſervator, n. 19. *Prior* clauſtralis neqvit eſſe conſervator. *n. 20. Prior Conventualis* poteſt eſſe Conſervator. *Gvardiani* fratrum minorum & Priores omnes Mendicantium poſſunt eſſe Conſervatores, *n. 29.* ut & *Abbates* majores Regularium, *n. 31.* Priores item *Hoſpitales Hieroſolymitani*, n. 32. Cardinalis poteſt *eligi* Conſervator, n. 33. Epiſcopi *ſimplices conſecrati* poſſunt eſſe Conſervatores, *n. 51.* Epiſcopi, Archiepiſcopi & Patriarchæ electi tunc demum eſſe poſſunt conſervatores, ſi ſint confirmati. *num. 54. Chorepiſcopi* poſſunt eſſe Conſervatores, ſi ſumantur pro Epiſcopis titularibus, *n. 59. Vicarius generalis* Epiſcopi, *non* poteſt eſſe Conſervator, *n. 66. Abbates ſeculares* poſſunt eſſe Conſervatores. *n. 79.* ut & *Priores ſeculares*, *n. 81.* nec non *Commendatarii*, *n. 82. Dignitatem Eccleſiaſticam* obtinens in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, in conſervatorem eligi poteſt, aliàs non, *n. 87.* ut & *Archidiaconi* n. 88. *Archipresbyteri* n. 89. *Præpoſitus* in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, n. 91. *Primicerius*, ſive *præcentor*, n. 64. *Theſaurarius*, n. 96. *Perſonatum obtinens* in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, *n. 98.* Præbendam *Theologalem*, Pœnitentialem & Doctoralem obtinentes in Metropolitana, Mediolani Conſervatores creari poſſunt, *n. 100.* Officium *Eccleſiaſticum* obtinentes, ut ſic, neqveunt conſervatores eligi *n. 102.* neqve etiam *Sacriſta*, *cuſtos*, *& ſimiles*, *n. 103.* neqve *Cimiliarcha*, *Vicedominus*, & *Oeconomus*. *Vice-Cancellarius Camerarius*, & *ſummus* Pœnitentiarius *Vicarius urbis*, ubi Cardinales non ſunt, Conſervatores eſſe non poſſunt, *n. 104. ſeq.* Non *Clerici* Cameræ Apoſtolicæ, *n. 108.* non *Auditores Cameræ*, *Rotæ*, non *Referendarii Signaturæ Papæ*, *n. 109. ſeq.* non *Protonotarii. 112. non abbreviatores* & alii ſimiles officiales, *n. 113. nan Canonici* Eccleſ. Collegiatæ. *n. 116. &c.* Porrò *cap. 6.* agit *Moneta* de iis, *qvibus dari poſſint Conſervatores*. Scilicet *Laico* poteſt demandari Clericus Conſervator. *n. 1. Laicorum Univerſitati* dari poteſt Conſervator Papa *n. 3.* Princeps ſecularis *Clericis ſecularibus* Conſervatorem deputare poteſt *n. 67. Locis piis.* n. 8. & *Clericis*, qvoad bona patrimonialia *n. 9. 10. Regularibus*, *n. 15. Militaribus Ordd.* eorumqve militibus poteſt dari Conſervator. *n. 20. Cap. 6.* agitur de *poteſtate & jurisdictione* Conſervatorum,

Digitized by Google

vatorum, p. 196. Ubi num. 17. Conſervatoribus regulariter non competit, niſi *juriſdictio ſimplex*, & *mixtum*, non autem merum imperium, *n.23.* Conſervator non poteſt *imponere pœnam*, per qvam amittitur Civitas, aut etiam relegare, flagellare, vel aliam temporalem pœnam infligere; hæc enim ſunt meri imperii, *n. 24.* Non poteſt *legem condere*, vel edicta pœnalia proponere, *n.29.* poteſt *citare*, in *poſſeſſionem* mittere. *n.30.* dare *curatorem* ad litem, n. 31. *reſtituere in integrum &c.* Vide pluribus ſæpe laudatum Autorem, l. all. *Jeſuitæ* Conſervatores implorant. Vide *Hurtad. Reſolut. Moral.* p. 500. ſeqq. Cætera pete ex ipſo *Moneta. Vernicell.* de Apoſtolic. miſſionibus tit. 4. §. 14. *Conſervatoria.*

Exemplum uniius, vel alterius Conſervatorii ex Archivo Magni Reverendiſſimi Capituli Miſn. Originalibus B. L. exhibemus.

1. *Conſervatorium* Concilii Baſilienſ. *ſub anno 1434. Cal. Auguſti, cujus tenor eſt:*

SAcroſancta generalis Synodus Baſileenſis in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, Dilectis Eccleſiæ filiis, Pragenſi & Merſeburgenſi, ac Sancti Sepulchri Dominici Legnicenſis, Wratislavienſis Diœceſ. Eccleſiarum Decanis, Salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Ad compeſcendos conatus nefarios perverſorum qvi perſonas & loca Eccleſiaſtica ſuper bonis & Juribus ſuis offendere ac multiplicibus perturbare moleſtiis non verentur, tantò magis decet per ſacrum Concilium generale opportuno remedio provideri, qvanto per amplius turbationes hujusmodi & moleſtiæ in divinæ Majeſtatis offenſam, nec non Eccleſiaſticæ libertatis redundare diſpendium dinoſcuntur. Dudum ſiqvidem cum in diverſis mundi partibus Conſules civitatum & Rectores, nec non alii, qvi poteſtatem habere videbantur, tot onera freqventer imponerent Eccleſiis, ut deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videretur, qvàm ſub Pharaone fuiſſet, qvi Legis divinæ notitiam non habebat, qviqve omnibus aliis ſervituti ſubactis, Sacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. In Concilio Lateranenſi Eccleſiæ immunitati providendo ſub anathematis diſtrictione prohibitum exſtitit: Ne Conſules, Rectores aut alii prædicti Eccleſias & Viros Eccleſiaſticos Talliis ſeu Collectis aut exactionibus aliis aggravare præſumerent, tranſgreſſores & fautores eorum præcipiendo anathe-

Digitized by Google

Conservatoria.

matis sententiæ subjacere, donec satisfactionem impenderent competentem. Et etiam deinde in Generali Concilio edictum fuit, qvod si Episcopi forte simul cum Clericis etiam si tantam necessitatem vel utilitatem inspicerent, ut absqve nulla coactione ad relevandas communes utilitates vel necessitates, ubi Laicorum non suppeterent facultates, subsidia per Ecclesias Laicis ducerent concedenda, minimè super hoc consulto Romano Pontifice, concessiones & sententiæ, qvæ à talibus, vel de ipsorum mandato forent promulgatæ, essent irritæ & inanes, nullo unqvam tempore valituræ. Ac etiam in ipso Generali Concilio decretum extitit, illum, qvi infra tempus sui regiminis propter fractionem Constitutionum vel Sanctionum hujusmodi sustineret anathema, tanqvam post illud non esset ad Satisfactionis debitum compellendus, nec non ipsius successorem, qvi non satisfaceret infra mensem, manere Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfaceret competenter, cum succederet in onere, qvi substitueretur in honore. Postmodum verò felicis recordationis Honorius Papa III. attentè considerans, qvod qvondam Fridericus Secundus, olim Romanus Imperator, tunc sub obedientia & devotione S. Rom. Ecclesiæ persistens, ad laudem ejusdem Ecclesiæ & Sacri decus Romani Imperii, cupiens, ut expurgatis qvorundam erroribus & iniqvis statutis penitùs destitutis, de cætero Ecclesiæ & Ecclesiasticæ personæ plena vigerent qviete, & securâ libertate gauderent, ac pi & justè attendens, qvod qvorundam perversorum iniqvitas adeò abun daverat, ut non dubitarent contra Ecclesiasticam disciplinam & sacro Canones statuta sua confingere adversus Ecclesiasticas personas & Ec clesiasticam libertatem edictali lege hujusmodi statuta iniqva irritav rat & præceperat irrita nunciari, & omnia statuta & consvetudines, qv Civitates & Loca, potestates vel Consules aut qvæcunqve aliæ perso contra libertatem Ecclesiæ vel personas Ecclesiasticas hujusmodi eder aut servare tentarent contra Canonicas vel Imperiales Sanctiones d ipsorum Capitularibus infra duos menses post ipsius Legis publicati nem penitùs aboleri facerent, & si de cætero talia attentaret, illa ip Jure decrevit esse nulla, & eos sua jurisdictione privatas, nec non locu ubi talia deinceps præsumta fuissent, Banno mille Marcharum auri l sco Imperiali præceperat subjacere. Potestates verò Consules Statuta & Scriptores Statutorum prædictorum, nec non Consiliarii locorum ip rum, qvi secundùm statuta & consvetudines memorata indicarent, tunc essent ipso Jure infames, qvorum sententias & actus legitimos sta erat aliqvaliter non tenere, qvodq; si per annum præfatarum consti

tion

tionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum ſuum Imperium mandavit impunè ab omnibus occupari, ſalvis nihilominus aliis pœnis, contra tales in eisdem Generalibus Conciliis promulgatis. Et inſuper voluit idem tunc Imperator, qvòd nulla Communitas vel perſona publica ſeu privata collectas, exactiones, angarias, perangarias, Eccleſiis vel aliis piis locis aut Eccleſiaſticis perſonis hujusmodi imponere, ſeu invadere Eccleſiaſtica bona præſumeret, qvod ſi ſecùs faceret, & requiſiti ab Eccleſia vel Imperio hujusmodi emendare contemptores tripliciter refunderet, & nihilominus Banno Imperiali ſubjaceret, qvod ſine ſatisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuerat inſuper, qvod qvæcunqve Communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure ſimiliter dicto Banno Imperiali ſubjaceret, à qvo nullatenus extraheretur, niſi priùs ab Eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Et inſuper ordinaverat, ut nullus Eccleſiaſticam perſonam in Criminali qvæſtione vel civili, ad judicium ſeculare trahere præſumeret contra easdem Canonicas Sanctiones & Conſtitutiones Imperiales, qvod ſi ſecùs faceret actor à ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & judex foret ex tunc judicandi auctoritate privatus. Qvodq; temporales, qvi Clericis & perſonis Eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertiò requiſiti, ſuam jurisdictionem amitterent. Conſtitutionem ipſam de conſilio etiam fratrum ſuorum Sanctæ Rom. Eccleſiæ Cardinalium, qvi tunc erant, auctoritate Apoſtolica approbans, & confirmans ipſam mandavit inviolabiliter obſervari. Nec non Statutarios, & Scriptores, ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nunciari. Et deinde ad audientiam Divæ memoriæ Caroli IV. etiam Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti deducto, qvod nonnullæ ſeculares perſonæ in poteſtatibus & officiis publicis conſtitutæ, videlicet Duces, Marchiones, Comites, Barones & alii Domini temporales, nec non Conſules Civitatum, Oppidorum, Villarum & locorum Rectores, in diverſis provinciis ejusdem Imperii, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniqvas ordinationes motu proprio & de facto contra ipſas perſonas Eccleſiaſticas & Eccleſiarum libertates & eorum privilegia condiderant, illisq; de facto & publicè utebantur contra Canonicas & legitimas ſanctiones, utpote qvòd nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam transferrentur, & ne Clerici in ſacris ordinibus conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus & maximè in piis cauſis aliqvatenus admitterentur, qvodqve excommunicati Laici, & publicè denunciati in civili foro, mi- *Conſervatoria.*

Conſervatoria.

nimè repellentur. Et inſuper prædicti Domini temporales Conſules & Rectores, per ſecularem poteſtatem, res & bona Clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent, atq; reſtringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus Eccleſiarum exigerent, & extorqverent, poſſeſsiones Eccleſiarum, & perſonarum earundem devaſtarent, incendiis & rapinis, contractus inter Clericos & Laicos factos legitimè ad libros Civitatum, Villarum & Locorum prædictorum inſcribere & ſigillare recuſarent, donataq; & legata ad fabricas & Eccleſiarum ſtructuras contra Prælatorum voluntatem, & aliorum, qvorum intererat, temerè uſurpare præſumerent, ac in fraudem ac odium Clericorum de bonis etiam & rebus eorundem Clericorum, qvæ non causâ negotiationum, ſed pro eorum propriis uſibus per eorum terras ducebant ſeu duci faciebant, Theolonium *telonium* exigere & recipere non verebantur. Et confugientes ad Eccleſias & eorum Cœmiteria, inde extrahere contra Canonicas & Imperiales ſanctiones hujusmodi præſumſerat & præſumebant. Idem Carolus Imperator, tanqvam Chriſtianiſſimus Princeps volens in præmiſſis providere de remedio ſalutari, etiam de qvorundam Ducum, Principum, Comitum, Baronum fideliumqve aliorum ſacri Imperii ſæpè dicti conſilio, auctoritate Imperiali, qvæcunqve ſtatuta ac conſvetudines prædicta tanqvam per Canonicas & Civiles ſanctiones expreſsè reprobata, caſſavit, irritavit & annulavit, & caſſata, irrita, nulliusqve eſſe voluit roboris vel momenti, præcipiens ſub Imperialis Banni pœna univerſis & ſingulis Principibus & Dominis temporalibus, Conſulibus, poteſtatibus & aliis in officiis publicis in eodem Imperio conſtitutis, qvatenus ex tunc ipſorum ſtatuta & ordinationes, ſic in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis edicta fuerant, omnino revocarent & de luce tollerent, qvodqve ſecundùm ea non judicarent ampliùs nec ſententias dictarent, aut eisdem in judicio vel extra judicium qvomodolibet pro ſe & contra eandem Eccleſiaſticam libertatem potirentur. Pronunciavit inſuper & eadem decrevit autoritate, qvod qvicunq; laicus, cujuscunqve ſtatus aut conditionis exiſteret auſu ſacrilego & primæ temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum ſecularem vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captivaret, ſpoliaret, occideret, mutilaret aut in carcere detineret, vel hujusmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret, vel eis favorem præſtaret, præter pœnas ſacris Canonibus & legalibus ſanctionibus in tales inflictas, eo ipſo proderetur infamiæ, omni honore privatus, nec ad placita vel concilia nobilium admitteretur qvovis modo. Hortans inſuper in Domino & reqvirens Eccleſ-

ſti-

ſticos Prælatos, in illis partibus, in qvibus committerentur talia, conſtitutos, ut legem Imperialem hujusmodi per eorum Eccleſias & Synodos publicarent, ne transgreſſores hujusmodi per ſimulatam ignorantiam ſuam valerent in hac parte malitiam excuſare, prout in Conſtitutionibus & Sanctionibus Conciliorum & Honorii prædictorum ac Imperialibus præfatis plenius continetur. Cum autem ſicut lamentabili qverela Venerabilis Epiſcopi Miſnenſis & dilectorum Eccleſiæ filiorum Præpoſiti, Decani & Capituli ſingulorumqve Canonicorum & perſonarum Eccleſiæ, nec non univerſi Cleri civitatis & diœceſ. Miſnenſis nuper accepimus, qvod nonnulli Principes, Duces, Comites & Barones, Milites, Communitates & aliæ ſeculares poteſtates earundem Conſtitutionum & Sanctionum Canonicarum & Legalium forſan ignari contra ipſas ab Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & Clero communiter vel diviſim forſan Tallias & Gabellas ac alias exactiones illicitas hactenus extorſerint & adhuc extorqvere nitantur, ac etiam bona ipſorum communiter vel diviſim invaſerint, arreſtaverint, occupaverint, detinuerint, & ſuis uſibus applicaverint, nec non occupare, invadere, arreſtare, detinere & eisdem ſuis uſibus applicare ſimiliter de facto præſumant, in animarum ſuarum periculum, nec non Epiſcopi, Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicorum, perſonarum & Clerici prædictorum, communiter & diviſim non modicum præjudicium ac damnum. Nos in præmiſſis Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & Clero præfatis communiter & diviſim de opportuno remedio providere, Volentes diſcretioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta in virtute Sanctæ obedientiæ, diſtrictè præcipiendo mandamus, qvatenus vos vel duo aut unus veſtrorum, per vos vel alium ſeu alios Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & Clero prædictis contra qvoscunqve transgreſſores & violatores conſtitutionum & ſanctionum earundem cujuſcunqve gradus, dignitatis & excellentiæ fuerint, efficacis defenſionis auxilio aſſiſtentes non permittatis eos contra Canonicas & legales ſanctiones & conſtitutiones hujusmodi indebitè moleſtari, nec non easdem conſtitutiones & ſanctiones, ubi & qvando expedire videritis, ſolenniter publicantes, faciates transgreſſores & violatores hujusmodi, ſi & prout juſtum fuerit, aut ubi & qvoties expedierit, tam diu excommunicatos aut anathematizatos publicè nunciari, donec ab earundem Talliarum, collectarum, impoſitionum & qvarumlibet extorſionum, nec non bonorum Epiſcopi, Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicorum, perſonarum & Cleri prædictorum hujusmodi invaſione, arreſtatione, occupatione, detentione

Conſervatoria.

Digitized by Google

Conservatoria.

& applicatione omninò desistant, nec non etiam efficaciter restituant, Episcopo, Præposito, Decano, Capitulo, Canonicis personis & Clero præfatis, occasione præmissorum per eos communiter vel divisin læsis seu gravatis Tallias, Gabellas & exactiones ipsas ac etiam bona ipsorum arrestata, occupata, detenta & applicata ipsis, aut qvæ per se vel alios illo prætextu qvomodolibet receperunt, imò verius temerè & illicitè usurparunt, à se liberè omninò relaxent ac in manibus vestris juraverint, qvod de cætero talia non committant, & ea committentibus non præstent auxilium, consilium vel favorem, Contradictores per censuram Ecclesiasticam & alia Juris opportuna remedia compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Cæterum si forsan hujusmodi transgressorum aut violatorum vel ea fieri mandantium ipsisqve, consentientium seu dantium illis per se vel alios, directè vel indirectè, publicè vel occultè auxilium, consilium vel favorem præsentia pro monitionibus & reqvisitionibus per vos de ipsis faciendis, tutè, securè vel commodè haberi neqviret, Nos vobis monitiones & reqvisitiones hujusmodi ac citationes qvaslibet per edicta publica, locis affigenda publicis, de qvibus fit verisimilis conjectura, qvod ad notitiam dictorum citatorum & monitorum hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus, tenore præsentium, potestatem, Volentes, qvod monitiones, reqvisitiones & citationes hujusmodi perinde ipsos citatos reqvisitos & monitos, ut præmittitur, arctent, ac si eis factæ & insinuatæ præsentialiter & personaliter extitissent, non obstantibus tam piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. qvibus cavetur, ne aliqvis extra suam civitatem vel diœces. nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam diætam à fine suæ diœcesis ad judicium evocetur; seu ne Judices extra civitatem vel diœces. in qvibus deputati fuerint, contra qvoscunqve procedere, aut alii vel aliis vices suas committere: Seu aliqvos ultra unam diætam à fine diœces. eorundem trahere præsumant, dummodo ultra duas diætas aliqvis auctoritate præsentium non trahatur, ac de personis ultra certum numerum ad judicium non vocandis; qvàm aliis constitutionibus Apostolicis contrariis qvibuscunqve, aut si aliqvibus communiter vel divisim à sede Apostolica indultum existat, qvod interdici suspendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Basileæ, Kal. Augusti, Anno à Nativ. Domini 1434.

M. de Levvel

Alm

Aliud.

Conſervatorial.

SIxtus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Dilectis filiis, Abbati Monaſterii beatæ Mariæ Virginis Wratislavienſ. & Præpoſito S. Affræ Miſnenſ. ac Decano Magdeburgenſ. Eccleſiarum, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Militanti Eccleſiæ, licèt immeriti, diſponente Domino, præſidentes, circa curam Eccleſiarum & Monaſteriorum omnium ſolertia reddimur indefeſſa ſoliciti, ut juxta debitum paſtoralis officii eorum occurramus diſpendiis, & profectibus divina cooperante clementia ſalubriter intendamus. Sanè pro parte dilectorum filiorum Capituli Eccleſiæ Miſnenſ. conqveſtione percepimus, qvòd nonnulli Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliiqve Eccleſiarum Prælati & Clerici ac Eccleſiaſticæ perſonæ tam religioſæ, qvàm ſeculares, nec non Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Nobiles, Milites & Laici, Communia Civitatum, Univerſitatum, Oppidorum, Caſtrorum, Villarum & aliorum locorum, ac aliæ ſingulares perſonæ Civitatum, Diœceſ. & aliarum partium diverſarum occuparunt & occupari fecerunt Caſtra, villas & alia loca, terras, domos, poſſeſſiones, jura & jurisdictiones, nec non fructus, cenſus, redditus & proventus, tam Capitularis dictæ Eccleſiæ, qvæ ad præſens Paſtore caret, qvam Epiſcopalis Miſnenſ. Menſarum & nonnulla alia bona mobilia & immobilia, ſpiritualia & temporalia ad præfatos Capitulum ac pro tempore exiſtentem Epiſcopum Miſnenſem, nec non dilectos filios, Præpoſitum, Decanum, ſingularesqve Canonicos perſonas, Vicarios, beneficiatos perpetuos dictæ Eccleſiæ eorumqve & cujuslibet eorum familiares ſpectantia & ea detinent indebitè occupata, ſeu ea detinentibus præſtant auxilium, conſilium, vel favorem, nonnulli etiam Civitatum, Diœceſ. & partium prædictarum, qvi nomen dominii vacuum recipere non formidant, eisdem Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis, Vicariis beneficiatis perpetuis ac familiaribus ſuper prædictis Caſtris, Villis & locis aliis, terris, domibus, poſſeſſionibus, juribus & jurisdictionibus, fructibus, cenſibus, redditibus & proventibus eorundem, ac qvibuscunqve aliis bonis mobilibus & immobilibus, ſpiritualibus & temporalibus, aliisqꝫ rebus ad ipſos, Epiſcopum, Præpoſitum, Decanum, Capitulum, Canonicos perſonas, Vicarios, beneficiatos & familiares ſpectantibus, multiplices moleſtias & injurias inferunt ac jacturas. Qvare Capitulum prædicti nobis humiliter ſupplicarunt, ut cum reddatur eisdem ac Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Canonicis Perſonis, Vicariis beneficiatis & familiaribus prædictis valde difficilè pro ſingulis qverelis ad ſedem Apoſtolicam habere recurſum, provi-

Digitized by Google

Conservatoria.

providere ipſis ſuper hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur adverſus occupatores, detentores, præſumtores, moleſtatores & injuriatores hujusmodi illo volentes eisdem Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis, vicariis & beneficiatis ac familiaribus remedio ſubvenire, per qvod ipſorum compeſcatur temeritas, & aliis aditus committendi ſimilia præcludatur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, qvatenus Vos vel duo, aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, etiam ſi ſint extra loca, in qvibus deputati eſtis, Conſervatores & judices ipſis Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis, Vicariis beneficiatis ac familiaribus efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, non permittatis eosdem ſuper his & qvibuslibet aliis bonis & juribus ad Epiſcopum, Præpoſitum, Decanum, Capitulum, Canonicos perſonas, Vicarios & beneficiatos ac familiares prædictos ſpectantibus ab eisdem vel qvibusvis aliis indebitè moleſtari, vel eis gravamina ſeu damna vel injurias irrogari, facturi dictis Epiſcopo, Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis & perſonis Vicariis beneficiatis ac familiaribus, cum ab eis vel procuratoribus aut eorum aliqvo fueritis reqviſiti, de prædictis & aliis perſonis qvibuslibet ſuper reſtitutione hujusmodi caſtrorum, villarum, terrarum & aliorum locorum, jurisdictionum juriumq; & bonorum mobilium & immobilium, reddituum qvoq; & proventuum & aliorum qvorumcunq; bonorum, nec non de qvibusvis moleſtiis injuriis atq; damnis præſentibus & futuris, in illis videlicet, qvæ judicialem reqvirunt indaginem, ſummariè & de plano ſine ſtrepitu & figura judicii, in aliis verò, prout qvalitas eorum exegerit juſtitiæ complementum, occupatores, ſeu detentores, præſumtores, moleſtatores, injuriatores hujusmodi, nec non contradictores qvoslibet & rebelles cujuscunq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis extiterint, qvandocunqve & qvotiescunq; expedierit autoritate noſtra per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſecularis: non obſtantibus tam felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, in qvibus cavetur, ne aliqvis extra ſuam civitatem & diœceſ. niſi certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam diætam à fine ſuæ diœceſ. ad judicium evocetur. Seu ne Judices & Conſervatores à ſede deputati prædicta extra Civitatem & diœceſin in qvibus deputati fuerint, contra qvoscunqve procedere, ſive alii vel aliis vices ſuas committere, aut aliqvos ultra unam diætam à fin diœceſ. eorundem trahere præſumant, dummodo ultrà duas diætas ali qvis auctoritate præſentium non trahatur, ſed qvod de aliis qvàm ma

niſeſti

nifestis & violentiis & aliis, qvæ judicialem reqvirunt indaginem pœnis in eos si secus egerint, & in id procurantes adjectis Conservatores se nullatenus intromittant; qvàm aliis qvibuscunq; constitutionibus, à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, tam de Judicibus delegatis & Conservatoribus, qvàm personis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, aut aliis editis, qvæ vestræ possent in hac parte jurisdictioni aut potestati ejusqve libero exercitio qvomodolibet obviare. Seu si aliqvibus communiter vel divisim à prædicta sit sede indultum, qvod excommunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indultu hujusmodi & eorum personis, locis, ordinibus & nominibus propriis mentionem, & qvalibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cujuscunqve tenori existat, per qvam præsentibus non expressam vel totaliter non in sertam vestræ jurisdictionis explicatio in hac parte valeat qvomodolibet impediri, & de qva cujusqve toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Cæterùm volumus & de Apostolica autoritate decernimus, qvod qvilibt vestrum proseqvi valeat articulum, etiam per alium inchoatum, qvamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus, qvodqve à dat. præsentium sit nobis & unicuiqve vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis ceptis præsentibus & futuris perpetuata potestas & Jurisdictio attributa, ut eo vigore eaqve firmitate positis in præmissis omnibus ceptis & non ceptis præsentibus & futuris & pro prædictis procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cepta fuissent, ac Jurisdictio vestra & cujuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitimè extitisset, Constitutione prædicta super Conservatoribus & alia qvælibet in contrariam edita non obstante: præsentibus perpetuis futuris temporibus daraturis. Datam Roma apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1476. II. Kalend. Junij Bontificatus nostri Anno qvintò. *Conservatoria.*

P. de Monroy.

Digitized by Google

Conſervatoria.

Plumb. Sigillum Concil. Baſileenſ. appenſ. Superior. Conſerv.

Plumb. Sigillum Sixti IV. appenſ. poſterior.

Extat breve Innocentii X. in cauſa Angelopolitana Jurisdictionis Indiis Occidentalibus novæ Hiſpaniæ juxta exemplar Roman. in Typ graph. Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ impreſſum in *Paſtorali Manga* pag. 895.

§. CLXI. Colophonis loco addamus aliqvid *de Forma, admi ſtratione, & viſitatione Eccleſiaſtica Pontificia*, circa certos caſus & qvidem *Manipul. Theolog. Moralis Johan. Henric. Manigart. Lead.* P. 2. c. 5. p. 6 *Formam deſcribendi defunctos* in libro vid. *§. noſtr.* 127.

Forma Teſtimonii pro diſpenſatione petenda in denunciationib matrimonialibus.

Re

Reverendisſime & Illuſtrisſime &c. *vel aliter prout convenit.* Novetit Reverendiſſimá & Illuſtrisſima Dominatio veſtra N. Parochianum meum deſiderare Deo dante contrahere matrimonium cum N. etiam Parochiana vel Parochiæ N. de conſenſu Parentum. Nullum ſcio poſt diligens examen impedimentum canonicum, qvod ipſorum piam intentionem impedire poſſit dummodo in denunciationibus cum illis diſpenſetur à Reverendiſs. & Illuſtriſs. Dominatione Veſtra. Super qvo humiliter ſupplicant, qvia timent, ne matrimonium malitiosè impediatur, vel eſt periculum incontinentiæ, vel *ſi ſit alia cauſa ex illis, qvæ ſupra habes, ponatur*, &c. *Diptychæ Eccleſ. Pontif.*

Forma Teſtimonialium dandarum per Paſtorem, qvando in alia Parochia, vel ab alio Sacerdote matrimonium celebrari debet præmiſſis denunciationibus matrimonialibus.

Venerabilis Confrater N N. notum ſit charitati Veſtræ, me juxta probatum Eccleſiæ Catholicæ morem tres ſolemnes denunciationes inter Miſſæ Parochialis ſolemnia, qvarum prima facta eſt die ſecunda die tertia die continuis diebus Feſtivis feciſſe & denunciaſſe matrimonii inter N N. & N N. Parochianos meos de conſenſu Eccl. & Parentum ſeu propinqvorum ineundi, iisqve factis nihil à qvoqvam objectum qvo pia partium intentio poſſit impediri. Hinc Reverentiæ V. meas in matrimonio legitime per R. V. in facie Eccleſiæ inter dictas perſonas ſolemnizando vices delego, & ut officium debitè præſtet in Chriſto rogo, qvidve ſuper hoc fecerit reſcribere dignetur. Datum &c.

Si verò tribus denunciationibus ex facultate omiſſis matrimonium celebrandum ſit.

Venerabilis Confrater N N. notum ſit charitati Veſtræ, Reverendiſſimum Dominum Epiſcopum noſtrum ex cauſis ſcripto (qvod ad vos mitto) remiſiſſe denunciationes omnes matrimonii futuri inter N N. & N N. Parochianos meos & de conſenſu Eccleſiæ & parentum ſeu propinqvorum ineundi. Hinc &c. ut ſuprà.

Forma deſcribendi Conjugatos in libro.

Anno die menſis denunciationibus præmiſſis tribus continuis diebus feſtivis, qvarum prima die ſecunda die tertia die inter Miſſæ Parochialis ſolemnia habita eſt, nulloqve prorſus impedimento allato vel detecto, Ego Parochus hujus Eccleſiæ vel loci N. filium N. Parochiæ S. N. & N. filiam N. (*ſeu* Relictam & N. *ſi fidua fuerit*) hujus *ſeu* Parochiæ S. N. in Eccleſia N. interrogavi (*deſcriben-*

Si autem denunciationes omittenda ſint aut differenda, ita ſcribatur. Denunciationibus omnibus omiſſis vel dilatis &c. ex facultate &c. Ego Parochus N. &c. ut ſupra. *Diptycha Eccleſ. Pontif.*

Cæterùm ſi alteri Presbytero ab Ordinario vel à Parocho ipſo facultas facta ſit conjungendi aliqvos, id in libro proprii Parochi ſic adnotetur ipſius Parochi manu.

Forma deſcribendi conjugatos in libro.

N. Presbyter vel Capellanus Eccleſiæ N. de licentia Reverendiſſimi Epiſcopi N. ſeu N. ejus Vicarii loci N. aut meâ, qvæ penes me extat, N: filium N. & N. &c. matrimoniuo conjunxit &c. ut ſuprà. Et ego Parochus N. ſubſcripſi, & teſtor rem ita ſe habere.

Qvod ſi ex denunciationibus compertum ſit, conjuges aliqvo conſangvinitatis aut affinitatis gradu conjunctos eſſe, & nihilominus ad contrahendum fuerit cum ipſis Apoſtolica auctoritate vel Epiſcopali (ſi poſſit Epiſcopus) diſpenſatum, ad notetur gradus conſangvinitatis vel affinitatis diſpenſatæ, & compendium decreti ſuper ea relati cum die & anno, ac Notarii de illo rogati nomine, hoc modo.

Anno Domini die menſis præmiſſis denunciationibus, ac comperto impedimento ſecundi, vel tertii, vel qvarti gradus conſangvinitatis vel affinitatis, ſeu alio qvovis &c. inter N. & N. &c. obtentoqve per eos Apoſtolicæ Sedis (vel Epiſcopalis) mandato de diſpenſando, & cum eis per Reverendiſſimum Epiſcopum N. auctoritate diſpenſato vel per alium ſub die anno ut conſtat ex actis Notarii Officii prædicti Epiſcopi, eos matrimonio conjunxi &c. ut in prædicta formula.

Denunciationes autem factæ in diverſis Parochiis ſponſi videlicet & ſponſæ ab utroqve Parocho in libro notari debent etiamſi matrimonium non ſequatur.

Qvoad libros à Parochis conficiendos qvi ſint ſtatus Animarum, Baptizatorum, Confirmatorum, matrimonio conjunctorum & defunctorum debent eſſe bene compacti & decentes, nec aliqvid in iis deſcribi qvod ad rem non faciat, & illud ordine præcipue in libris baptizatorum & matrimonio junctorum, qvi qvando ordinatè ſcripti ſunt publici ſunt & probant, qvia *à ſ. Concil. Trid.* ſunt præſcripti. Expediens admodum eſſet, ut in Collegiatis & Parochiis ſit liber bene compactus, in qvo deſcribantur Eccl. fundationis & conſecrationis monumenta, bona, jura, item alia notabilia, ut qvando dicta Eccleſia fuit viſitata, qvando in ea Sacramentum Confirmationis Epiſcopus miniſtravit,

Diptycha Rom. Eccleſ. qvando aliqvid Eccleſiæ legatum donatumve fuit, qvando ipſe Rector beneficium habuit, & plura alia hujusmodi: & hæc omnia diſtinctè *Piaceſius.* Creditur aſſertioni Parochi in illis, qvæ ſpectant ad ejus officium. *Rota deciſ.* 750. part. 1. diverſ.

Forma deſcribendi ſtatum Animarum in libro, qvi renovabitur ſingulis triennii. *Liber ille erit in folio, & in margine ſcribentur hæ literæ.*

Anno Chr.	Sciant eos qvi ſunt Confirmati
Con.	Qvi ſunt Confeſſi.
Com.	Qvi Communicarunt.
P.	Si ſciat Pater noſter.
A.	Si ſciat Ave Maria.
C.	Si ſciat Credo. Si ſciat & credat neceſſaria ad ſalutem.
M D.	Si ſciat mandata ſeu decem Dei Præcepta.
M E.	Si ſciat mandata Eccleſiæ ſeu ipſius præcepta.
T.	Si ſciat omnia ſupra dicta.

Titulus libri talis erit.

Liber ſtatus animarum Parochianorum Eccleſiæ Parochialis Sancti N. in Urbe vel Pago N. confectus à me Paſtore dictæ Eccleſiæ, Anno

Faciendus eſt index alphabeticus ad inveniendum nomina eorum qui non ſunt Confeſſi.

Status animarum.

Con. Com. T. Andreas N. Paterfamilias in via ſeu platea, pago, in propriis ædibus vel conductis à N. annorum. 40.

Con. Com. P. A. Catharina N. ejus uxor. annorum. 30.

Com. P. A. Chr. Petrus ejus filius. an. 12.

P. A. Chr. Tecta ejus filia. an. 8.

Con. Com. P. A. Franciſcus ejus famulus. an. 20.

Com. A. P. Barbara ejus Ancilla. an. 21.

Faciendus eſt Index Alphabeticus extraneorum.

Forma manualis ſeu libelli animarum à me Paſtore Eccleſiæ Sancti N. Confecti, in viſitatione annuali meorum ſubditorum hujus anni - -

Renovatur ſingulis annis.

Hujus copiam nullus habebit præter D. Paſtorem, fietq́ celebrato ſacro mane ad iſtum finem ſingulis ſex menſibus inqvirendo cum dexteritate & diligentia de ſtatu animarum (habito manuali præ manibus) ab inhabitantibus domos vicinis perſonis fide dignis, incipiatq́ a prima deſcripta domo & petat ſolùm abuſus, qvos ſcit alia via qvam per confeſſionem.

Paſtor

Digitized by Google

Paſtor ut ſalvum gregem habeat, eum freqventer annumerat. *S. Ambroſius de Chriſti tentatione.* Oſtendat in illa actione magnum Zelum animarum, nihilq; aliud à populo & ſuo Epiſcopo prætendere. *Diptycha R. Eccleſ.*

Abuſus generales inventi in hoc anno - - -
in viſitatione tempore Maij.

Fœminæ ſunt addictæ ſuperſtitionibus.
Veniunt extranei mercatores ſuſpecti de hæreſi vel hæretici.
Emunt extranei diebus feſtivis.
Pauci audiunt Sacrum in Parochia, Concionem, Catechiſmum.
Multi blaſphemant & dicunt turpia verba &c.
Non audiunt veſperas.
Tempore divini Officii freqventantur popinæ &c.

Status Animarum.

Sacerdos N. an. - - -	Non celebrat ſæpe, freqventat popinam.
Clericus N. an. - - -	Non freqventat ſacramenta &c.
Chr. T.	Henricus N. Paterfamilias an. - - habet inimicitiam contra N. & ideo non fuit Confeſſus.
Con. Com. P. A. C. M. D.	Ludovica N. an. - - - ejus uxor.
Chr. T.	Petrus ejus filius an. - - - Concubinarius publicus cum N.
Con. P. A.	Anna ejus filia an. - -
	Martinus N. ejus ſervus ann. - - - eſt in divortio cum uxore.
Con. A. C.	Catharina N. ejus ancilla an. - - non fuit confeſſa hoc Paſchate &c.

Index per ordinem alphabeticum extraneorum.

Alexander N. extraneus loci N. habitat in noſtra Parochia ab anno - - -

Jacobus N. ex loco N. inhabitat noſtram Parochiam hoc præſenti anno - - -

Thomas N. noſter Parochianus deſeruit Parochiam alibi habitaturus.

Qvod extraneos inqvirendum, unde venerint, an teſtimonium vitæ habeant à Parocho loci? Si habeant fæminas ſecum an ſint legitimæ uxores? an propriæ filiæ aut ſorores (ut ſæpe fingitur) qvia ſi ſit fraus & recognoſcant Paſtorem diligentem, non diu morabuntur in Parochia.

Digitized by Google

Diptycha R. Eccleſ. chia. Si ægrotent curabit, ut teſtimonium condant, & ſi non habeant perſonam ſibi legitimè attingentem conabitur qvæ habet conſervare, facto inventario coram perſonis fide dignis ad illa reſtituenda cui de jure &c.

Index per ordinem Alphabeticum eorum qvi habitant ruri.

Antonius N. bubulcus Petri N.

Franciſcus N. D. Baronis famulus &c.

Index peccatorum publicorum.

Antonius N. [illegible]dicatus apprehenſibilis propter homicidium.

Joannes N. Concubinarius publicus citatus.

Petrus N. excommunicatus à duobus annis.

Paulus N. peccator publicus.

Margarita N. meretrix publica.

Vincentius N. Uſurarius publicus, ſit inqveſtra ſeu informatio.

Nicolaus N. adulter.

Jacobus N. extraneus ex loco N. habitans in noſtra Parochia à pauco tempore, eſt valdè ſuſpectus de Hæreſi.

Viſitatio in menſe Decembri præſentis anni - - -

Con. Com. T. Henricus N. Paterfamilias. an. - - - reconciliatus cum inimico.

Con. Com. P. A. C. M. D. Ludovica Uxor ejus, ann. - - -

Chr. T. Petrus ejus filius an - - - perſeverat in ſuo concubinatu.

Con. P. A. 'Anna ejus filia. an - - -

Com. T. Martinus N. ejus famulus an - - - recepit in gratiam uxorem ſuam.

Con. A. C. Catharina N. ejus ancilla, an. - - - nondum confeſſa &c.

Amuleta. §. CLXII Nervus VI. Superſtitioſæ, & idololatricæ dementationes incautorum. Hujus varia genera. Superſtitionem definit *Cicero de N. Deor. l. 3.* qvod ſit nimia, & inanis religio in exceſſu poſita, *Iſidorus Hiſpalenſ.* Etymolog. l. 8. c. 1. 3. p. 49. b. 2. *Superſtitio*, inqvit, *dicta eo qvod ſis ſuperflua, aut ſuperſtatuta* (al. ſuperinſtituta) *obſervatio*, Ali dicunt à ſenibus, qvia multis annis ſuperſtites per ætatem deli, rant, & errant ſuperſtitione qvadam, neſcientes, qvæ vetera colant, aut qvæ veterum ignari aſciſcunt. *Lucretius* autem ſuperſtitionem dicit *ſuperſtantium rerum, id eſt cœleſtium & divinorum, qvæ ſuper ne, ſtant*, ſed malè dicit. Hæreticorum autem dogmata, ut facile poſſi

agno

agnoſci, cauſas eorum vel nomina demonſtrare oportuit. Pluribus agit de ſuperſtitione *Magnific. Dn. D. Geierus, Sereniſſ. Elector. Sax. à ſa-* *Amuleta.*
cris Concion. & Conſil. Conſiſtorial. in peculiari tractatu de Superſtitione. Item *Voetius* P. III. Diſpp. Select. p. 91. multis. *Mart. Delrio* Diſqviſ. Magic. l. 1. &c. Proſtant hæc ubiqve neqve praxis juxta & cultus Papæorum diffitentur. Qvi ſuperſtitioſi effectus tribuantur *Scapulari*, diximus ſuperiùs. Inſignis porrò ſuperſtitio eſt, qvando *Evangeliis abu-tuntur*. Laudabilis mos fuit in *Polonia*, cujus mentionem faciunt *Miechov.* l. 2. c. 1. *Cromer. l. 3. p. 35. Hiſtor. Polonic.* ut homines eqveſtris ordinis, in templis, qvoties ſacrum legeretur Evangelium, Sacerdote apud altare pronunciante, unde recitaturus eſſet, gladios mediotenus ſtringerent, qvaſi profitentes Evangelii & religionis defenſionem: Choro autem reſpondente: Gloriam Tibi Domine, rurſus reconderent. Diuqꝫ hic mos manſit in Polonia. Vide *Adrian. Regenvolſcii Syſtema hiſtorico Chronologic. Eccleſiarum Sclavonicarum, l. 1. p. 9. Abuſus verò Evangeliorum veterum hæreticorum*, diſplicuit priſcis Patribus, qvando ad ſananda mala corporis, & alia, applicabantur. *Auguſtinus* Tract. 7. in Johan. *Baron.* » A. 232. n. 13. probat eam conſvetudinem, ſcribens: De S. Cœcilia in » Actis legitur, conſveviſſe Evangelium Chriſti geſtare in pectore, ab » aliisqve factitatum invenimus, & ſi fidem præſtemus S. Andreæ Apo» ſtoli Actis (egregium ſanè documentum!) etiam Apoſtolorum tem» poribus id uſurpatum apparet. Sancta piaqꝫ hæc majorum fuit con» ſvetudo, niſi aliqva accedente ſuperſtitione labefactetur. Ejus meminit » *Joh. Chryſoſtomus* dicens: Multæ mulierum modo faciunt, Evangelia » ex collo appendentes. *Homil. 73. in c. 23. Matth.* Sed lege verba » *Chryſoſtomi* integra, & apparebit, non alio fine, qvàm *memoriæ causâ* appendiſſe. Qvænam, *qverit Chryſoſtomus*, ſunt hæc phylacteria & fimbriæ? Qvoniam facilè beneficiorum Dei oblivi ſcebantur, idcirco Deus ſigna ſua in libellis breviſſimè conſcribi, & manibus eorum appendi juſſit: unde dictum eſt: Nec removebuntur ab oculis tuis. Deut. 6. » Hæc phylacteria, qvaſi qvædam cuſtodientia Latinè vocabant, ſicuti » multæ mulierum modò faciunt, Evangelia ex collo dependentes: & ut » aliunde in memoriam reducantur, qvod oblivioſi crebrò facere ſo» lent, filo digitum ſtrictius ligantes, id Deus ceu infantulis citò juſſit » facere. Hyacinthinum enim filum in extremitate veſtis, qvæ ad ta» los eſt, aſſui præcepit, ut attentiore cura mandatorum recordarentur, » hanc fimbriam appellant. In his igitur rebus diligentiores, ligacula, » qvibus libelli dependebant, latiora & fimbrias majores faciebant, qvod » ex inani gloria proficiſci videbatur. Qvam enim ob rem hæc ita facis?

Amuleta. , An qvia virtutem id eximiam putes, vel qvia aliqvid utilitatis inde , habeas? non ſecundùm mandata tibi Deus præcepit, ſed ut ſigna & , miracula ejus memoria teneas. Nil hîc ſuperſtitionis Pontificiæ Conf. in hanc rem *Bzovium* A.1200.n.20.A.1285.n.17.A.1374.n.13.*Oliver. Bonartius* in Commentar. Eſther. cap.8. v.8.p.288. multa affert,de *Bonifacio Friſiorum Apoſtolo* ex *Surio* ad 5. Jun.qvòd codicem Evangel.neq; in martyrio etiam dimiſerit, qvin verò cum A. Chriſti 775. in ejus caput Friſii gladium torqverent, ipſe ſacrum clypeum, id eſt, Evangelii librum oppoſuerit, & inſigni miraculo, licet per medium, enſe liber ſectus fuerit, nulla tamen litera eâ diviſione deleta fuerit. *Et interpoſitis aliis relationibus, concludit:* Conſtat ab ipſis Apoſtolorum, & noſtræ Religionis temporibus, uſitatum fuiſſe, pro amuleto Evangelium ad collum ſuſpendere Antiqvitas ſvadet, ſcribit *Henricus Manigart* manipul. Theol. Moral. ſ. prax. Paſtor. P.2. c.2. p. 421. & permittit *ſacrorum amuletorum utpote Symboli Apoſt. initii Evang. S. Joan. vel particulæ Pſalmi geſtationem &c. Initium Evangelii S. Johannis* peſtem, & febres curâſſe, aſſerit *Joh. Walterius Viringus Archiater Lovanienſ.* præfat. Molani diario Medicorum præfixâ. p. 17. *Gaſpar Barzius* Cæſæ Zelandorum ortus, è Societ. Jeſu inſignis in vineæ Domini cultura artifex, Evangelio D. Johannis in ſchedula ſcripto,& pectori appoſito, & peſtem,& febres percuravit, qvæ remedia non ſunt temerè uſurpanda &c. Hinc, *lectio aut ſcriptio* principii Evangelii Johannis, inter Sacramenta Papiſtica annumeratur. Qvia in paroxyſmo, ſcribit *Voëtius* P.III.Diſpp. ſelect. de Benedictione,conſecratione, & ſacramentalibus p. 1098. morbi caduci, & in energemate ac maleficio magico-diabolico, lectionem ejus adhibere ſolent, idemqve ſcriptum ex collo infirmorum ſuſpendere, uti docet qvotidiana praxis,& remedium hoc inter alia ſacramentalia ſuggeritur à *Sprengero*, in malleo maleficarum. P.2. q.2. c.7. p.299. *Exorciſta*, inqvit, *procedere poteſt per orationes*, & ſi legere novit ſcripturas, legat Evangelia qvatuor prima Evangeliſtarum: item Evangelium: *Miſſus eſt Angelus*, & Paſſionem Domini,qvæ omnia magnam virtutem habent ad expulſionem operum Diaboli. Item Evangelium S. Joannis: *In principio erat verbum*, ſcribatur, & ad collum infirmi ſuſpendatur, & ſic gratia ſanitatis expectetur. Unde colligere eſt,qvid ſibi voluerit conſvetudo *Confraternitatis dulcis Dominæ*, hoc eſt, Mariæ Sylvæ Ducenſis, qvod ad ingreſſum ejus fratres legerent initium Evangelii Joannis,qvi aliàs cum aliis qvibusdam Laicis *Martin. DelRio* l. 3. P. 2. qv. 4. ſect. 3. p. 449. Diſqviſ. Magic, uſum videtur probare, ſuperſtitionem verò rejicere. Sed qvæ devotio rei per ſe ſuperſtitioſæ? *Verba ejus ita habent*: Vana obſervario

vatio eſt, *quando* geſtantur reliqviæ *vel* Evangelium S. Johannis, *aut* aliqvi verſus Pſalmorum non ex devotione tantùm, *ſed* adjunctis variis circumſtantiis *v. g.* ut ſic *vel* ſint ſcripta, *vel* reliqviæ ſint in vaſe triqvetro *vel* rotundo, *vel* tribuendo vim formæ, *vel* Materiæ, ut ſcriptum ſit *in* pergameno virginea, *vel* tempori, ut ſcriptum ſit *oriente ſole*, *vel* perſonæ, ut alligatum ſit ab incorrupto, *vel* modo, ut tot filis, vel talibus. *Item* neceſſe eſt, ut nulla adſit figura, præter ſignum crucis, nulla imago, præterqvam Chriſti vel B. Virginis vel Sancti alicujus noti, aut ſolita angeli boni; item nulla barbara & incognita Dei vel Angelorum nomina ſint addita, deniqve nihil aliud adſit vani vel mendacis. Deus enim nunqvam eſt autor mendacii vel vanitatis. *Et pag. 450. b.* Canones, *inqvit*, non permittunt orationes alias inſcribi periaptis, præter orationem Dominicam, & Symbolum; ſed uſu Catholico, id ad Evangelium B. Joannis, & alias S. Scripturæ partes extenſum videmus: qvia par in iis ratio procedit; nempe devotio ferentis & verborum ſanctitas. Qvæ ſi proſunt piè recitatæ, cur non & piè geſtatæ? Sed ſemper ſuperſtitioſa, qvæ diximus, vitanda; inprimis numeri certi iteratio, qvando illi vis attribuitur. Unde ſanè oportet intelligere, qvod Magnus *Caſſiodorus* ſcripſit (in Pſal. 115.) *multis efficax remedium in variis malis fuiſſe trinam recitationem hujus verſus: Diripuiſti vincula mea &c.* Ut non ipſi æternæ repetitioni, ſed in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis ter repetentis, devotioni Deus id detulerit. *Hactenus ille.* Sunt verò Canones allegati *non liceat* 26. q. 5. &c. *non obſervetis* 26. q. 7. *Amuleta.*

§. CLXII. b. Ergò contra hos Canones peccant, qvi varia *amuleta* fingunt, & pingunt, inſcriptaq; chartæ complicatæ, additâ modicâ cerâ, diſſeminant, & collo appendenda ſvadent; qvalia exempla nuper in Bohemia accepi, vidi, legi & huc transſcribenda curavi: † Jeſus † S. Maria † SS. Apoſtoli Petrus & Paulus † & B. P. N. Franciſcus, ✠.

NUM. I.

Effectus & Virtutes
Crucis, ſive Numiſmatis
S. Patriarchæ BENEDICTI,
Item
Medicamentum Spirituale
contra morbos, & peſtem,
in eodem Numiſmate,

Digitized by Google

Amuleta.

Characteribus expressum,
cum Benedictione,
S. ZACHARIÆ.
Permissu Superiorum.

Salisburgi,
Typis Johann. Baptistæ Mayr
Aulico - Academiæ
Typographi
1669.

OLim Mosen in deserto contra ignitorum serpentum morsus erexisse serpentem æneum Dominicæ crucis typum, sacra pagina loqvitur: Redivivum in pectore D. P. Benedict. Moysen & æmula miracula resuscitata fatetur magnum illud Orbis & urbis oraculum Magnus Gregorius Redivivus utiqve in Benedicto, gratia, & nomine Moyses novus; cum crux sub ipsius nomine benedicta non contra materialium colubrorum ignitos morsus, sed adversus tela neqvissimi hostis stygii Draconis ignea, tanqvam impenetrabile scutum in solatium tentatorum omnium est inventa.

Originem qvidem ejus hactenus scire non licuit, ex effectibus tamen & fructibus (qvos Salvator ipse agnoscendæ arboris documentum dedit) id inferre fas est ejusmodi crucem ab ipso Benedicto priùs benedictam, dein usurpatam esse, unde & D. Benedicti Crux appellata sit. En recens factum; anno 1647. in castro, cui nomen Natrenberg vipereum veruficarum genus in vincula compactum, & examinatum, fossum fuit: suas artes, & arma malefica, nusqvam habuisse successum, ubi hæc Sacra crux pro scuto fuisset: & ut affixum vel defossum alicui esset. Addidére insuper: Propterea in monasterium Mettense in Bavaria positum nullum sibi jus esse, qvod similem ibi crucem latitare adverterent. Editâ hâc confessione loci præfectus Mettenses Patres hâc super re consuluit. Hi cum initio præter ejusmodi cruces characteribus insignitas passim affixas reperiissent nihil, tamdiu indagarunt, donec inventus est liber, ab aliqvo Monasterii Religioso in dictæ Crucis laudem conscriptus, ubi crucis istius mysteria ac characteres explanabantur. Liber hic etsi auro gemmisqꝫ fulgeat, majus tamen compactatæ addiderunt pretium Sanctorum reliqviæ, hinc inde insertæ. Missus est ille Ingolstadium, postea Monachium ad Serenissimum Electorem; utrinqve approbationem tulit.

Expli-

Explicatio porrò characterum in Numiſmate, & Cruce notatorum hæc eſt: *Amuleta.*

Prima facies, qvæ Crucem ipſam continet, ſuis characteribus hunc ſenſum facit

Circumſcriptio in margine,
Vade Retro Satana, Nunqvam Svade,
Mihi Vana Sunt Mala, Qvæ Libas,
Ipſe Venena Bibas.
Literæ Cruci inſcriptæ
Crux Sacra Sit Mihi Lux:
Non Draco Sit Mihi Dux
Literæ ad 4. Crucis angulos
Crux Sancti Patris Benedicti.

De Cultu & uſu S. Crucis.
à
S. P. Benedicto habetur.

1. S. Benedictum à puero addictum fuiſſe cultui S. Crucis, manifeſta adhuc hodiè extant veſtigia. Romæ in qvodam Oratorio B. V. imago eleganter depicta à fidelibus religiosè colitur, qvam adhuc idem puer Benedictus Romæ liberalibus literarum ſtudiis irradiatus, venerari conſveverat. Eſt autem hæc imago ſic picta; B. Virgo dextro brachio geſtat parvulum Jeſum, hic verò ſiniſtra manu tenet parvam crucem, non ergo Benedictus venerare voluit Matrem ſine Filio, neqve filium ſine cruce. Alterum veſtigium hodiè aſſervatur in Sublacenſi SS. Scholaſticæ Monaſterio, & eſt crux ænea cum crucifixi Chriſti imagine, in qvatuor angulis, totidem habens dependentiæ numiſmata in ſuperiori parte Salvatoris repræſentabat imaginem. Ad dexteram effigies erat Beatiſſimæ Virginis Mariæ. Ad ſiniſtram S. Johann. B. cui particulariter fuit addictus Inferius Numiſma, ſanctum qvendam referebat Anachoretam Scipionem manu tenentem, qvæ S. Antonii aut veteris cujusdam Patris forma fortasſis fuerit, ita de duobus his veſtigiis Hafftenus in vita S. Benedicti ſub disqviſitionibus præpoſitâ & commentariis illuſtratâ. Qvod ad uſum S. Crucis attinet, in vita S. Benedicti à S. Gregorio M. Pontifice Macerino qvatuor locis reperitur uſum S. Crucis B. Benedicto non absq; fructu fuiſſe. Inprimis cap. 2. legitur, qvod ſigno crucis edito, nigram & ſtygiam avem, ſubſeqventis tentationis præambulam abegerit. 2. ut legitur cap. 3. vas vitreum, peſtife-

Digitized by Google

Amuleta. rum potum continens, per signum crucis, extensa manu editum confregit. 3. ut habetur cap. 10. flammas phantasticas, qvas antiqvus hostis, finxerat, ut non viderent amplius Fratres ex admonitione B. Benedicti oculos suos signo Crucis signarunt. 4. Frater qvidam in corde superbas cogitationes fovens à S. Benedicto cor signo Crucis signare, & sic spiritum superbiæ pellere jussus est.

Adhuc alia supersunt testimonia de cultu & usu S. Crucis à D. Benedicto exhibita. Arnoldus Wion in suo Martyrologio sic loqvitur: Visitur adhuc in Cœnobio Montis Casinibasis illa porphyretica, cui suppositum erat idolum Apollinis, cujus vexillo à S. Patre appositum est. Milletius ait, adhuc hodiè isthic videri æneam crucem columnæ impositam.

In Regula D. Benedicti cap. 58. jubetur Novitius chartulam professionis signo Crucis subscribendo roborare.

Qvam verò aptè hoc scutum benedictum objicere valeamus dæmonis & omnibus tentationibus dabunt, ut sola prima verba VADE RETRO SATANA ex mellifluis verbis S. Benedicti serm. de 7. Spiritibus, semper, inqvit, spiritus carnis mollia; Spiritus mundi vana; spiritus malitiæ, semper amara loqvitur, qvoties igitur importunè, ut assolet, carnalis cogitatio mentem pulsat, verbi gratiâ, cum de potu, de cibo, de somno, cæterisqꝫ similibus ad carnis curam pertinentibus, cogitantes humano qvodam inardescimus desiderio, certum sit nobis spiritum carnis esse, qvi loqvitur, & tanqvam adversarium repellamus eum dicentes: VADE RETRO SATANA, qvoniam non sapis ea, qvæ Dei sunt, sed magis sapientia tua inimica est Deo.

Reliqva verba Numismati inscripta totidem continent mysteria, & licet antiqvam sapiant simplicitatem, malignos tamen spiritus citiùs pollent, qvàm si Ciceroniana aut Virgiliana forent.

Vide S. Augustin. Serm. 29. ex 40. qvi novissimè prodierunt, & alias SS. Pp.

Effectus hujus Crucis ob singularem ejus Benedictionem, & efficax patrocinium S. Benedicti misericordia divina comprobavit seqventes:

I. Expellit ab humanis corporibus maleficia, ligaturas, omnesqꝫ opus diaboli.

II. Prohibet omnem accessum sagis, ad eum locum, in qvem reponitur.

III. Animalibus veneficio ac maleficio affectis præsens remedium exhibet.

IV. In

IV. In lacte, faciendo butyro, aliisq; succeſſum per maleficia impeditum reſtituit. *Amuleta.*

V. Hominibus à dæmonibus infeſtatis ſecuritatem præſtat.

Deniq; omnes diaboli artes, & qvascunq; aſtutias, & præcavet ſtruendas, & ſtructas evertit: afflictio, tentatis, & propemodum deſperatis ſolatium eſt, & levamen.

Modus appellandi vel applicandi altus non eſt, qvam ut vel collo ſuſpendatur, ut aliàs portetur, vel tale Numiſma in vas aqvæ dejiciat, unde animalia potentur & laventur: imponatur ad limina vel poſtes, aut aliàs affigatur, vel defodiatur cum firma fiducia in meritis Sanctisſimi Benedicti.

Utere ergò, Lector Benevole, hoc ſigno ſalutis, & in cruce Benedicti Chriſtum pro nobis crucifixum, à qvo omnis benedictio & ſalus, reverere, & adora.

Altera facies Numiſmatis complectitur 25. characteres, ſive ſacras approbatas & antiqvas contra peſtem preces à S. Zacharia, Epiſcopo Hieroſolymitano ante aliqvot centenos annos collectas, & in membrana ipſius S. Epiſcopi manu ſcriptas in Hiſpanienſi Monaſterio de Fraylis repertas. His Epiſcopi & Legati præeunte Leuchardo Patriarcha Antiocheno ſub Concilium Tridentinum, tanqvam præſentisſimo contra peſtem & dolorem laterum, remedio, benè uſi ſunt Anno 1646.

† Crux Chriſti ſalva me

Z Zelus domus tuæ liberet me

† Crux vincit, Crux regnat, Crux imperat: per ſignum crucis liberet me Dominus ab ipſa peſte.

D. Deus Deus meus expelle peſtem à me, & à loco iſto, & libera me.

I. In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.

A. Ante cœlum & terram Deus erat, ipſe Deus potens ab hac peſte me liberare.

† Crux Chriſti potens eſt ad expellendam peſtem ab hoc loco, & etiam à corpore meo.

B. Bonum eſt præſtolari auxilium Dei, cum ſilentio, ut expellat peſtem à me.

I. Inebriabo cor meum ad faciendas juſtificationes tuas, ut non confundar, qvoniam invocavi te.

Z. Zelavi ſuper iniqvos pacem peccatorum videns, & ſperavi in te.

† Crux

Digitized by Google

Amuleta. † Crux Christi fugat dæmones, aërem corruptum, & pestem expellat.

S. Salus tua ego sum, dicit Dominus: clama ad me, voca me, Pater meus es tu: ego exaudiam te, & liberabo te ab hâc peste.

A. Abyssus Abyssum invocat, & voce catarractarum tuarum expulisti dæmones, & à peste liberasti me.

B. Beatus vir, qvi superat in Domino, & non respexit in vanitates, & insanias falsas.

† Crux Christi, qvæ antea fuit in opprobrium, & contumeliam, & nunc in gloriam & nobilitatem, sit mihi in salutem; & expellat à loco isto diabolum, & aërem corruptum, & pestem à corpore meo.

Z. Zelus honoris Dei comedit me, anteqvam moriar, & in nomine tuo salva me ab ipsa peste.

† Crucis signum liberabit populum Dei, & à peste: eò, qvod confidunt in eo.

H. Hæccine reddis Domino populè stulte & insipiens; Redde altissimo vota tua, & offer Deo sacrificium laudis, & fidas illi, qvia qvi confidunt in eo, non confundentur.

G. Gutturi meo, & faucibus meis adhæreat lingva mea, si non benedixero tibi, & laudavero nomen tuum, qvod sanctum est, & liberas sperantes in te: in te confido, libera me Deus ab ipsa peste, & locum istum, in qvo nomen tuum invocatur.

F. Factæ sunt tenebræ super universam terram, in morte tua, Domine Deus meus: fiat lubrica & tenebricosa diaboli potestas: & qvia ad has venisti FILI DEI VIVI, ut dissolvas opera diaboli, expelle tua potentia à loco isto, & à me servo tuo pestem istam; discedat aër corruptus à me in tenebras exteriores.

† Crux Christi defende nos, & expelle pestem à loco ipso, & servum tuum libera à peste ista; qvia benignus & misericors, & multæ misericordiæ, & verax.

B. Beatus, qvi non respexit in vanitates, & insanias falsas, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus in te speravi, libera me ab ipsa peste.

F. Factus est Deus in adjutorium mihi, qvia in te speravi, liberavi me ab ipsa peste.

S. Salus mea tu es, sana me & sanator, salvum me fac, & salvus ero, Amen.

Nunc ſequitur Benedictio literarum ſupra ſcriptarum, quæ fieri debet à Sacerdotibus poſt Miſſam, antequam Sacra paramenta deponant. Amuleta.

Verſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
Reſp. Qui fecit cœlum, & terram.
Verſ. Dominus vobiſcum.
Reſp. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

DEus Omnipotens, bonarum virtutum dator, & benedictionum largus infuſor, ſupplices te rogamus, ut manibus noſtris opem tuæ Benedictionis infundas, & hos characteres & literas ad abigendos dæmones morboſq; pellendos tuâ revelatione præparatas, Virtute S. S. bene † dicere digneris, & omnibus eis utentibus ſanitatem mentis, & corporis, & gratiam ſanctificationis benignus concede; ut in conſpectu tuo ſancti & immaculati atq; irreprehenſibiles appareant, & inſidias latentis inimici per auxilium miſericordiæ tuæ clementer effugiant. Per Dom. noſtr. &c.

Oremus.

DOmine Jeſu Chriſte, qvi voluiſti pro mundi redemptione de Virgine naſci, circumcidi, & à Judæis reprobari, Judâ traditore oſculo tradi, vinculis alligari, ſicut agnus innocens ad victimam duci, atq; in conſpectu Annæ ſpinis coronari, aculeo clavorum perforari, in Cruce levari, inter latrones reputari, felle, & aceto potari, ab hominibus blaſphemari, lanceâ vulnerari, & tandem in cruce mori. Per hac ſanctiſsimas pœnas, & paſſiones tuas, qvas ego indignus recolo, & ſupplici-ter te oro, de loco iſto, & de domibus ejus, & de omnibus incolis ejus, & de me ſervo tuo, & de omnibus, qvicunq; per literas & characteres hos invocaverint ſanctum Nomen tuum, expellant omnes inſidias Diaboli, & fraudes, & peſtem; & ad priſtinam ſanitatem hunc locum, & omnes habitatores ejus, me qvoq; indignum famulum tuum, & omnes, qvicunq; ſignati fuerint hoc ſigno ſanctificationis tuæ perducere digneris fracto vinculo cujuscunq; gentis malignæ. Amen.

Deinde dicet Sacerdos ſequentia verba S. Zachariæ.

MAledicti, & excommunicati, & blaſphemi dæmones in virtute verborum iſtorum, Meſſias, Emmanuel, Sabaoth, Adoratis, Athanatos, Iſchyros, Eleyſon, Tetragrammaton, vos conſtringimus, vos

Amuleta. privamus, vos expellimus ab isto loco, & ex domibus ejus, ubi fuerint hæc signa Dei, & præcipimus vobis, ut non habeatis potestatem per pestem nocere corporibus habitantium in eo. Ite, ite, ite maledicti in stagnum ignis, Ite statim ad loca vobis deputata, & nunqvam hûc accedatis. Imperat vobis DEUS PATER, imperat vobis DEUS FILIUS, imperat vobis DEUS SPIRITUS SANCTUS, imperat vobis SS. TRINITAS, unus DEUS. Discedite maledicti dæmones in nomine Dei nostri JESU CHRISTI, qvi venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem.

Oremus.

DEus, qvi culpâ offenderis, pœnitentiâ placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: & flagella tuæ iracundiæ, qvæ pro peccatis nostris meremur, averte. Deus, qvi justificas impium, & non vis mortem peccatoris: Majestatem tuam suppliciter deprecamur, ut famulos tuos de tua misericordia confidentes, cœlesti protegas benignus auxilio, & assiduâ protectione conserves, ut tibi jugiter famulentur, & nullis tentationibus à te separentur.

Benedictionem tuam Domine, populus fidelis accipiat, qvâ corpore salvetur, & mente, & congruam tibi exhibeat servitutem, & propitiationis tuæ beneficia semper inveniat.

Concede nos famulos tuos, qvæsumus, Domine DEUS, perpetuâ mentis, & corporis sanitate gaudere: & gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessionem à præsenti liberare tristitia, & æternâ perfrui lætitia.

Da nobis, qvæsumus, Domine, piæ petitionis effectum, & pestilentiam, mortalitatemqꝫ propitiatus averte, ut mortalium corda cognoscant à te indignante talia flagella prodire & remiserante cessare. Per Dominum nostrum.

Deinde aspergit eas Sacerdos aqvâ benedictâ in modum crucis.

IDem etiam Episcopus Leuchardus dixit: Sacerdotes finitâ Missâ, anteqvam sacra exuant paramenta suprà scriptam orationem Domine JESU CHRISTE qvi voluisti &c. (unà cum exorcismo immediatè sequenti) S. Zachariæ, dicere deberes eamqꝫ efficacissimum esse remedium contra pestem.

FINIS.

NB. Figura Nummi fortè hæc est, qvam in exemplari typis excuso invenire non licuit, ex descriptione autem superiùs data, sic ordinavimus.

Num. IX

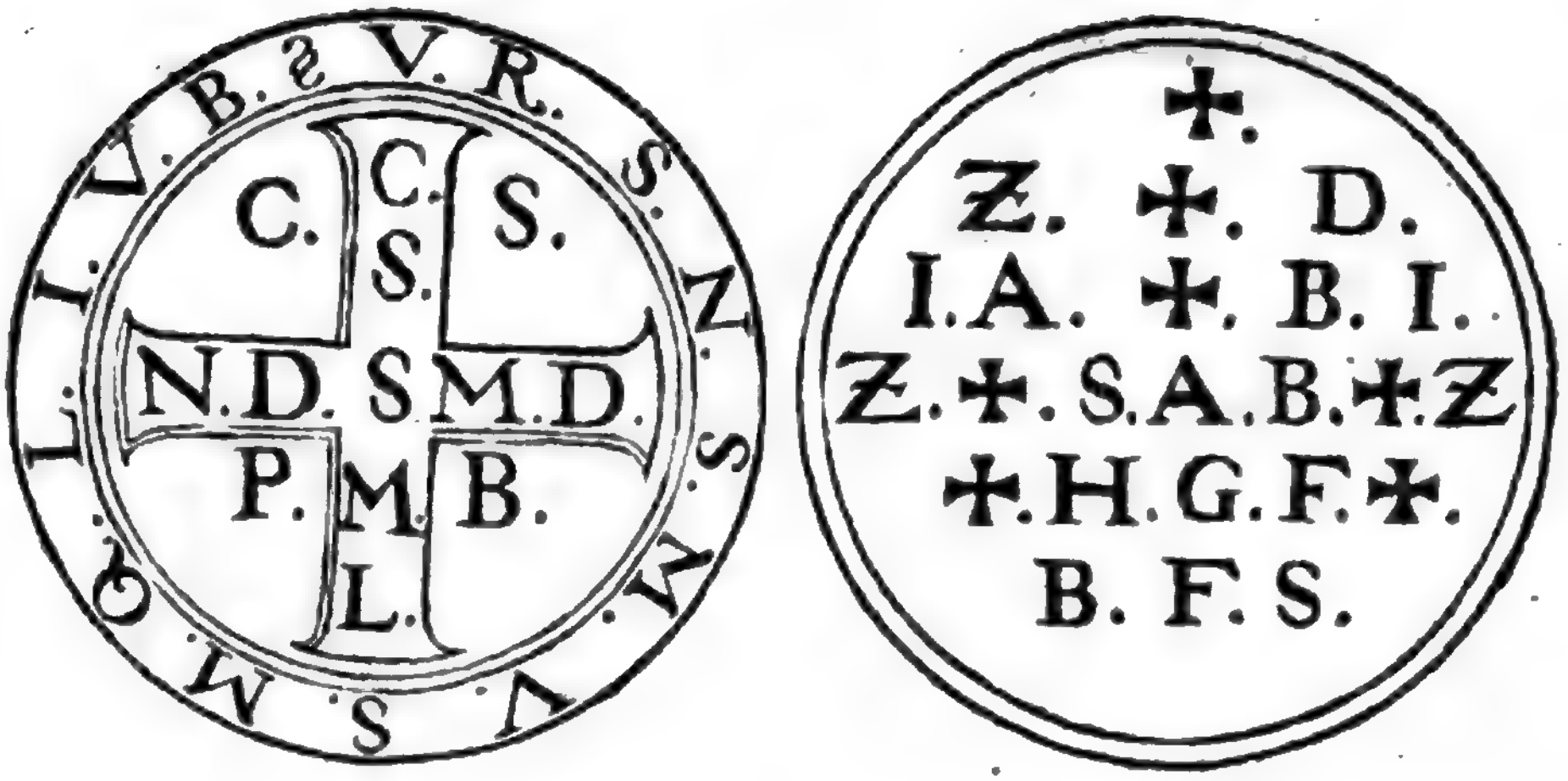

Num. II.

Amuleta.

IN nomine Patris & Filii † & Spiritus Sancti. Amen. † Hel. † Heloim. † Heloa. † Tetragrammaton. † Adonay. † Sadai. † Sabbaoth. † Sother. † Emanuel & † Alpha. & Omega. † Primus & Novissimus. † Principium & Finis. † Agios. † Ischyros. † Otheos. † Athanatos. † Jehova. † Homousion. † Ya. ✙ Messias. Eheye. † Estehye. † Increatus Pater, Increatus Filius, † Increatus Spiritus Sanctus. † Christus vincit, † Christus regnat, † Christus imperat, † Christus vivificat, si diabolus ligavit, fascinavit vel tenuit te suo effectu vel per sua opera maledictus, & Christus filius Dei vivi & veri liberet te ab omnibus Spiritibus immundis, qvi venit de cœlo, & incarnatus est in utero Beatissimæ Virginis Mariæ causa humanæ salutis, & rejiciendi diabolum, & omnem malignum spiritum à te in profundum inferni & abyssi. Ecce crucem † D. N. Jesu Christi, fugite † partes adversæ ab hac imagine Dei, sine ejus pœna & damno (non obstantibus qvibuscunqve vinculis, maleficiis & facturis, maledictionibus, qvâcunq; virtute, potentia & conditione constantibus, qvibus hic tenemini) vincit vos & mundum Leo de tribu Juda, Radix David, Alleluja, Alleluja, Alleluja. Per signum † Crucis de inimicis nostris libera me Deus meus, Crux bona, Crux digna, lignum super omnia ligna. Per hoc Crucis † signum pellitur omne malignum. Ne mentem lædant phantasmata cuncta recedant. Alleluja. I. N. R. I. Qvi verbum caro factum est, inhabitavit in nobis, na-

Digitized by Google

Amuleta. scens ex Maria Virgine. Per viscera misericordiæ suæ, in qvibus visitavit nos oriens ex alto, & per intercessionem ejusdem B. M. V. Angelorum Sanctorumq; omnium, & maximè Apostolorum & Evangelistarum suorum, Joannis, Matthæi, Marci & Lucæ, ipsum qvæso, ut dignetur me liberare & conservare ab omni infestatione Satanæ & ministrorum ejus, & ab omnibus maleficiis, incantationibus, sortilegiis, ligationibus, signaturis, fascinationibus, facturis mihi (etiam ad mortem factis) factis vel faciendis, ab insidiis diaboli, ab omni malâ voluntate, à spiritu fornicationis, à fulgure, tempestate, à morte perpetua, à peste, fame, bello, à subitanea & improvisa morte, & ab omni malo, ab omni peccato, ab omni infirmitate, ab omni infestatione Sathanæ, da mihi tuam sanctissimâ gratiam, pacem & charitatem Amen. Pax Domini nostri JesuChristi, & virtus Passionis ejus & signum sanctæ crucis. Integritas B. Virginis Mariæ: nec non suffragia omnium sanctorum & electorum Dei, & titulus Salvatoris nostri in cruce J.N.R.J. sit triumphalis hodiè, & qvotidiè inter me & inimicos meos visibiles & invisibiles, contra omnia pericula animæ & corporis mei, omni tempore, loco, Amen. Gaudebo & exultabo in Jesu Deo meo, O Jesu, Jesu, esto mihi Jesus, Jesus Creator, Comprehensor & Judex universi. Benedictio S. Francisci T. Bene † dicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem, Amen. Exaudiat te Dominus in die tribulationis; protegat † te nomen Dei Jacob, mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te. Benedictio S. Vincentii Confessoris: Super ægrotos manus imponent, & bene habebunt. Jesus Mariæ filius, Mundi Salus & Dominus, meritis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, sanctorum Vincentii, Josephi, Joannis Baptistæ, Dominici, Francisci, Paterniani, Fortunati, Ursi, Eusebii, Ubaldi, Cypriani & beati Patris nostri Antonii, ac sancti Ludovici Episcopi, atq; beati Patri nostri Guniperi, † sit tibi clemens & propitius. Exurgat Deus, & dissipentur † inimici ejus, & fugiant, qvi oderunt eum, à facie ejus, sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant † Dæmones à facie Dei † Christe fili Dei vivi miserere mei: Eripe me Domine † ab homine malo, à viro iniqvo cripe † me. Eripe † me de inimicis meis, & ab insurgentibus in me libera me. Eripe me de operantibus inqvitatem, & de viris sangvinum lava † me. Qvos Deus conjunxit, homo non separet. Ecce concipiens in utero, & pariens prolem Deo & hominibus gratam per Deum vivum, sanctum immortalem, qvi fecit potentiam, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Diripu-

isti

iſti vinċula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Dominus ſolvit compeditos. Dominus illuminat cœcos. Dominus erigit eliſos. Dominus diligit juſtos. Domnius cuſtodit advenas, pupillum & viduam ſuſcipiet, & vias peccatorum diſperdet. Domine, illumina oculos meos, ne unqvam obdormiam in morte, ne qvando dicat inimicus meus, prævalui adverſus eum. Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & uſqve in ſeculum. Amen. Dominus noſter Jeſus Chriſtus apud te ſit, ut te defendat, intra te ſit, ut te conſervet, ante te ſit, ut te deducat, poſt te ſit, ut te cuſtodiat, ſuper te ſit, ut te benedicat & ſanctificet. Qvi cum Patre & Spiritu Sancto in unitate perfecta vivit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Benedictio Dei omnipotentis † Patris & Filii † & Spiritus † Sancti, deſcendat ſuper te, & maneat tecum ſemper, Amen. Fiat. Alleluja. Deo autem gratias, qvi dedit nobis victoriam per Jeſum Chriſtum Filium ſuum & Dominum noſtrum, Amen. JESUS, MARIA, JOSEPH per virtutem Sancti Petri, Sancti Pauli, ac Sancti Sixti diſcedite, & fugite à me vos omnes inimici Chriſti, Amen. Sancta Maria, mater Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſancte pater Ubalde, in manus veſtras commendo hodiè & ſemper animam meam, conſilium meum, oculos meos, manus meas, pedes meos, totum corpus meum, cuſtodite me, O Domina & ſancte Ubalde à periculis Diabolorum & miniſtrorum eorum, & ab omni opera Sathana, à viis malis, à tentationibus Diaboli, & pœnis inferni, & illuminate cor illorum S. Spiritûs gratia, & à vobis nunqvam ſeparari permittatis, Amen. Glorioſa Virgo, Domina Cœli, precor, O beatiſſima, per unigenitum filium tuum, & per tua ineffabilia merita, qvatenus mihi concedere velis, liberationem, præſervationem & auxilium contra omnes malignos Spiritus, & qvæ omnium miſereri conſveviſti, curam habere digneris de liberatione, præſervatione, & de ſalute mea, impetraq; mihi obſecro à dilecto Filio tuo liberationem ab omni poteſtate diabolorum & miniſtrorum eorum, & ab omni vexatione diabolica, Amen. Conjuro vos omnes dæmones † per nomen Dei vivi, & per merita, deprecationes S. Ubaldi Epiſcopi, ut non habeatis poteſtatem ſuper creatura iſta nocendi & in die & in nocte, neq; orando, neq; vigilando, neq; dormiendo, neq; ſedendo, nec ſtando, neq; comedendo, aut bibendo, nec ſua naturalia exercendo, nec in ulla hora die vel noctis, nec habeatis poteſtatem intrandi domum ſuæ habitationis, nec in ulla figura appareatis, nec habeatis poteſtatem perturbandi ſenſus ejus interiores vel exteriores, à planta pedis usqve ad verticem capitis, neq; humores commovendi, neq; in diſſecrationes

Amuleta.

Digitized by Google

Amuleta. ducendi, vel qvacunq; imbecillitate vexandi. Nec horis diurnis vel nocturnis ejus qvietem impediendi, Amen. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Jesus Mariæ Filius, Mundi salus & Dominus, meritis beati Ubaldi Episcopi & Confessoris restituat tibi sanitatem, sitq; clemens & propitius. Amen. *His adjuncta erat cera*, cui impressa nomina, ex uno latere JESU, ex altero MARIÆ, modo & figurâ, qvâ vides *num. 86.* additâ qvoq; parvâ schedulâ cum inscriptione, qvam & ibi repræsentamus.

NUM. III. *Aliud exemplum:*

JESUS ✝ MARIA.

JEsus Nazarenus Rex Judæorum. *Benedictio S. Antonii de Padua.* Ecce crucem † Domini, fugite partes adversæ, vicit Leo de tribu Juda, Radix David. Alle. Allel. All. *Benedictio S. Francisci.* Benedicat tibi Dominus & custodiat te, & ostendat faciem suam tibi, & misereatur tui, convertat vultum suum ad te, & det tibi pacem. T. Dominus benedicat te. *Benedictio S. Mariæ ad Apostolos.* Benedicat vos Filioli & totum hunc mundum Dominus Deus Pater & Sponsus meus Jesus Christus, Filius unigenitus meus, Spiritus S. amor meus, Amen. Ex Andrea Cretensi. Christus Rex † T. venit in pace. † Et Deus factus est homo. † I. † N. † R. † J. Qvi verbum caro factum est, & habitavit in nobis nascens ex Maria Virgine per ineffabilem pietatem & misericordiam suam piissimam & per intercessionem ejusdem B. M. Virginis & Angelorum Sanctorumq; omnium, & maximè Apostolorum & Evangelistarum suorum Joannis, Matthæi, Marci, & Lucæ, ipsum qvæso, ut dignetur me liberare & conservare ab omni infestatione Sathanæ, & ministrorum ejus. Qvi cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen. Benedictio Dei omnipotentis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, descendat super nos & fructus terræ & maneat semper, Amen.

Pax Domini nostri JESU Christi † virtus Passionis ejus † & signum S. Crucis † integritas B. M. V. † Benedictio Sanctorum & electorum Dei. Titulus Salvatoris nostri in Cruce † I. N. R. I. † sit triumphalis hodiè & qvotidiè, inter me & inimicos meos visibiles & invisibiles contra omnia pericula animæ & corporis mei omni tempore & loco, Amen.

† Gaudebo & exultabo in DEO JESU meo.
O JESU JESU esto mihi JESUS JESUS creator.
Comprehensor & Judex universi.
Benedictio S. Vincentii Confessoris.

Super

SUper ægros manus imponent, & benè habebunt: JESUS MARIÆ Filius Mundi ſalus & Dominus, meritis B. M. V. Sanctorum Angelorum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum atq; Virginum, ſit tibi clemens & propitius, Amen. *Amuleta.*

Dominus JESUS Chriſtus apud te ſit, ut te † defendat, intra te ſit † ut te conſervet; ante te ſit, ut te † deducat, poſt te ſit, ut te † cuſtodiat, ſuper te ſit, ut te bene † dicat. Qvi cum Patre & Spiritu Sancto in unitate perfectâ vivit & regnat in ſecula ſeculorum Amen.

Benedictio DEI omnipotentis Pa † tris, & Fi † lii, & Spi † ritus ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper tecum.

Ad cognoſcendum ſi aliqvis vexetur à ſpiritibus immundis.

IN nomine Pa † tris, & Fi † lii, & Spi † ritus ſancti, Amen. † Hel, † Heloym, † Sother, † Emanuel, † Sabaoth, † Agla, † Tetragrammaton, † Agyos, † Otheos, Iſchyros, † Athanatos, † Jehova, † Ya, † Adonay, † Saday, † Homouſion, † Meſſias, † Ejercheye † Increatus Pater, † Increatus Filius, † Increatus Spi † ritus ſanctus, † Jeſus † Chriſtus vincit, † Chriſtus regnat. † Chriſtus Imperat, † Si diabolus ligavit, vel tentavit te N. ſuo effectu per ſua opera, Chriſtus Filius DEI vivi per ſuam miſericordiam liberet te ab omnibus Spiritibus immundis, qvi venit de cœlo, & incarnatus eſt in utero B. V. M. cauſa humanæ ſalutis, & ejiciendi diabolum, & omnem malignum ſpiritum à te in profundum inferni, & abyſſi. Ecce Crucem † Domini, fugite partes adverſæ, vicit Leo de tribu Juda, radix David, Alleluja, Allej. Allej.

Initium S. Evangelii ſecundùm Joannem.

IN Principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, qvod factum eſt, in ipſo vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum: Non erat ille lux: ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, qvæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt: & mundus eum non cognovit, in propria venit, & ſui eum non receperunt. Qvotqvot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri his, qvi credunt in nomine ejus. Qvi non ex ſangvinibus, neq; ex volun-

Digitized by Google

Amuleta. voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex DEO nati sunt. Et VERBUM CARO FACTUM EST, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam qvasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Adhuc aliud exemplum his accipe.

NUM. IV.

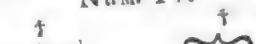

ORATIO CONTRA OMNES TUM MALEFICORUM, tùm dæmonum incursus.

QVi Verbum caro factum est. Et in cruce affixus, sedensq; ad dexteram Patris, ut credentium exaudiat preces, ille per suum sanctum nomen, cui omne genu flectitur, ac per merita Virginis & Matris ejus, nec non per preces omnium Sanctorum & Sanctorum DEI.

Præservare ab omni maleficorum, ac dæmonum incursu dignetur, qvi in unitate perfecta, vivit & regnat. Ecce enim † Crucem Domini nostri Jesu Christi, in qva salus, vita, & resurrectio nostra, confusio omnium maleficorum, ac dæmonum, fugite ergò partes adversæ. Nam ego conjuro vos dæmones infernales, & spiritus malignos cujuscunq; generis, ita præsentes sicut absentes, qvomodocunq;, & sub qvocunq; prætextu, aut vocatos, aut invocatos, aut sponte, aut missos, seu per incantationem, seu per artem malorum hominum, aut mulierum properatis ad habitandum, vel molestandum, qvatenus semota diabolica fraude incontinenter debeatis † per Deum vivum, † verum, † sanctum, † Patrem, † Filium, † & Spiritum Sanctum, præsertim per eum, † qvi in Isaac est immolatus, † in Joseph venundatus, † in agno occisus, † in homine crucifixus; in cujus sangvine vicerunt vos, qvando Michaël pugnavit vobiscum, & fecit victoriam recedere, appropinqvantes retrocedere, nec valeatis sub qvocunq; prætextu molestare creaturam istam, nec in corpore, nec extra corpus, nec per visionem, nec per terrorem, neq; de die, neq; de nocte, nec dormiendo, nec vigilando, nec comedendo, nec orando, nec aliqvid naturale aut spirituale faciendo, aliter vobis infundo † omnes maledictiones, excommnnicationes † & pœnas tormentorum, detrusionis in stagnum ignis & sulphuris, per manus inimicorum vestrorum, Sancta Trinitate jubente, Michaële Archangelo exeqvente. Nam si tenemini aliqvo vinculo præcepti, adorationis, suffumigii, innodationis, artis & facturæ, ad qvemcunq; perversum finem, & effectum compilato & fabricato, sive in herbis, verbis, lapidibus elementalibus, sive

natura-

naturalia ſint, ſive ſimplicia, aut mixta, temporalia aut ſpiritualia, aut ſacramentalia, aut in nominibus magni DEI, aut Angelorum, ſive in characteribus, horis, minutis, diebus, anno, menſe, ſuperſtitioſè obſervato, cum pacto expreſſo, aut tacito etiam juramento firmato, omnia illa † irrito, annullo, deſtruo, per potentiam Patris, qvi totum mundum creavit, † ſapientiam filii Redemptoris, † per bonitatem Spiritus Sancti, qvi totam legem adimplevit, † qvi eſt, † erat, † venturus eſt, † omnipotens Agios, † Athanatos, † Sother, † Tetragrammaton † Jehova † Alpha & Omega † Principium & Finis. Extinguatur ergò in creaturâ iſtâ, & fugetur omnis virtus diabolica per delationem ſanctiſſimæ Crucis, invocationemq; Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, nec non B. V. & omnium in cœlo regnantium cum agno occiſo ab origine mundi, & benè viventium in Eccleſiâ Sanctâ DEI. *Amuleta.*

Recedite ergò, & ſicut fumus jecoris piſcis combuſti, dictante Raphaële, Spiritum à Sara fugavit, ita benedictiones iſtæ expellant vos, ut non audeatis accedere ad hanc creaturam inſignatam ſigno ſanctæ Crucis, per milliaria centum: qvia mandatum meum non eſt meum, ſed ejus, qvi miſſus eſt á ſinu Patris, ut opera veſtra deſtrueret, ut in arâ Crucis deſtruxit, nobis talem dedit poteſtatem, ad gloriam ſuam, & utilitatem fidelium, vobis imperandi, prout imperamus & præcipimus, ut non audeatis accedere per Chriſtum Dominum noſtrum. † Ecce Crucem Domini, fugite partes adverſæ, vicit Leo de tribu Juda, radix David Alleluja, Amen, Amen, Fiat, Fiat.

Fr. Bartholomæus Rocca de Palermo in Taqvirini vidit permittitq;, ut imprimatur.

VErùm his & ſimilibus mediis, ac amuletis, nil profici adverſus rabiem, & furorem Satanæ, oſtendit B. *Danhauer.* im Scheid-und Abſag-Brief. Accipe tamen B. L. hæc paucis, qvæ ſubnectenda veniunt de *Agnus Dei.* Prolixè *Hoſpinian.* de Orig. Feſt. Chriſtian. p. 66. ex Ceremoniali R. E. ubi de *Agnus Dei confectione, benedictione,* adfert Urbani V. verſus:

Balſamus & munda cera &c. qvæ lege. *Steinberg.* Idea Papiſmi p. 97. *Rivet.* C. O. T. 1. *tr.* 12. *qv.* 17. *prolix. Henric. Manigart. Leod. in Manipul. Theol. Moral. hæc habet:* Qvoad Agnum Dei. Gregor XIII. ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda prohibuit, ne innocentiſimi Agni imagine figuratæ illæ cereæ illæ formæ, & per Romanos Pontifices ſtatis temporibus conſecratæ, minio auro, aut alio colore inficiantur, neq; venales

Statuæ variæ.

nales proponantur. Multis ceremoniis & precibus benedicitur à summo Pontifice, non solùm primo, sed septimo Pontificatûs anno. Cum Agni Dei domi asservantur, ut piæ consvetudinis è loculo decenti recondantur juxta constitutiones S. Caroli Borromæi. Cum autem collo appensi gestantur, in thecam auream, argenteam, eburneam, chrystallinamve aut alterius generis decentis rectè inclusi sint, ita, ut tactu violari non possint. Neqve ad ornatum habeant quicquam, quod profanum sit, quod nimimè deceat. Thecarum fabri ne ullus modo eos tangant, ne chirothecis qvidem, forcipe, aut alio instrumento, sed ad eos thecis includendos Clericus in sacris constitutus adhibeatur. Neqve autem qvisqvam sacrum illum Agnum vel ejus partem annulo gestet, cum ita parùm religiosè gestetur, ut aliqua fœditate turpique tactu violari facilè queat. Nec præterea in agri campum hi Agni projiciantur, nec verò cuiqvem arbori affigantur, neque è ramis suspendantur, sed qvod antiqvi instituti est eorum cera adoleatur ad suffumigationem in agris, vineisque ob imminentem tempestatem & diabolicas illusiones depellendas. Ad sedandas tempestates maris, demittitur fune serico Agnus Dei in mare. Ad extingvendum ignem S. Carolus in illum projecit Agnum Dei, & statim extinctus est *lib. 6. vitæ c.12.* oportet uti Agno Dei, cum magna fide, & devotione. De usu *candelarum benedictarum* in *die Purificationis* vide *Mamgart. Praxi Pastor.* P.2.c.2.p.422. cujus verba non pigebit adscribere. Vid. *Dorsch.* Disp. XI. §. 25. S. Pentadec. *Rivet.* l. 2. Oper. p. 829. *Tirinus* in Esa. p. 637. Quoad *candelas benedictas* in die Purificationis B. Mariæ Virg. qvi illas gestant & habent, fructus multos recipiunt (candela benedicta accensa repræsentat Christum Dominum) Nam cum illius benedictionis precatio ad alia multa referatur, tùm ad hæc inprimis, ut candelæ valeant ad sanitatem animæ & corporis, terra mariqve iis, qui devotè illas gestant aut habent. Ut de locis, ubi accenduntur, Dæmon & quicquid Dæmonis ars molitur machinaturque, depellatur. Ut mentes & corda fidelium igne & splendore S. Spiritûs accendantur, illustrentur ac depressis vitiorum tenebris videant, qvæ sint Deo grata, & saluti utilia.

Sacrorum cinerum usus in Ecclesiâ Dei antiqvissimus est, ac non solùm ad significandam, sed ad excitandam etiam pœnitentiam introductus. Ejus utilitates sunt: ut fideles, qvi sacro Cinere adspergantur ad intimam cordis humilitatem adjuvantur. Ut in eos benedictio cœlestis descendat, quâ adjuti merè intimeqve toto animo peccata doleant; hoc mente secum reputantes, ob hominis peccatum terram maledictam fuisse, nosqve omnes in cinerem ac terram redituros. Ut detur corporis vale-

valetudo ad pœnitentiam peccatorum peragendam. Ut anima divino auxilio protegatur. Ut à Dei impetremus, qvæ ad illius voluntatem petimus. Ut constanti animo in benè agendo perseveremus. *Statua varia.*

Rami palmarum, & olivarum, vel aliarum arborum solemnibus precibus benedicuntur, ac Fidelibus traduntur, qvi gestent, domiq; religiosè atq; decenter asservent, & sicut ritus is, & insignem illum Jesu Christi Domini ingressum ad urbem Hierosolymam, & triumphum illum commemorabilem significat, qvem Passione & Morte suâ superatis hostibus, idem Dominus resurgens reportavit: ita & illi, qvi iis devotè utuntur, ut suprà spirituales fructus capiunt, qvos à Deo eis Ecclesia precatur: Suntq; hi præsertim. Ut accipiant mentis corporisq; vim ad salutis opem Deiq; gratiam implorandam, Ut qvemadmodum rami foliis virent, ita opera nostra & justitiâ & omni virtute sanctâ qvàm florentissima sint. Ut sicut populus Hebræus Christo ramis obviam factus unà cum eo Hierosylam ingressus est, ita nos sanctissimis officiis atq; piis operibus Domino obviam procedamus, illiusq; vestigia secuti in cœlestem patriam eo auctore & duce recipiamur. Ut veluti Christus de Sathana hoste cruce suâ triumphavit, sic nos qvàm sæpissimè id misericordiæ opus animo ita repetamus, ut Christi amore incendamur ad pugnam, & ad victoriam de Dæmone, Carne & Mundo reportandam: Ut qvocunq; hi rami introducentur, ejus loci incolæ benedictionem Dei consequantur, omniq; re adversa propulsatâ virtute Altissimi defendantur. Ad illos effectus percipiendos oportet Ramos benedictos servare, ferre, aut piè illis uti secundùm intentiones Matris Ecclesiæ.

Aqva etiam diebus Dominicis solenniter benedicitur, & suos habet effectus ratione precum Ecclesiæ.

1. Remittit peccata venialia.

2. Diabolica phantasmata, maleficia, sortilegia, malas cogitationes & distractiones in oratione & aliis exercitiis spiritualibus expellit.

3. Aqvâ benedictâ anima disponitur ad devotionem.

4. Per aspersionem aqvæ benedictæ impetratur gratiæ, auxilium & præsentia Spiritus S. Anima redditur capax ad sacramenta administranda, & aufert impedimenta, qvò minùs adilla recipienda accedamus.

5. Sanat sterilitatem hominum, animalium & omnium rerum.

6. Aspersione aqvæ benedictæ impetramus abundantiam bonorum, præservamur à mortis: pestis expellitur, aër ab omni infectione purgatur: agri liberantur à muribus & aliis animalculis, qvæ fructus terræ rodunt & comedunt. Vide in Missali effectus, qvos Ecclesia impe-

Digitized by Google

trat in benedictione salis. Item in benedictione ignis ac incensi in Sabbatho sancto; qvaliter illis utendum. &c. Vid. *Gerhard.* P. 2. l. 2. Special Confess. Cathol. cap. 7. aqvam hanc lustralem prolixè refutantem.

Statuæ variæ.

§. CLXIII. Non minùs superstitiosa est *Staurolatria, Mariolatria, Artolatria, Iconolatria &c.* De qvibus omnibus vide prolixè *Voët.* P. III. Disp. select. & *Joh. Melchior. Steinbergii Veram Papismi Ideam*, qvi, dum tractatus cujusdam Gallici, multis agit de *cultu imaginum, sanctorum & Angelorum, Mariæ, panis & hostiæ Missaticæ, crucis, agnorum Dei, Reliqviarum &c. De cæca obedientia, de cultu in lingva ignota, de Rosariis, Monachismo, de votis, templorum dedicationibus, altarium erectionibus, peregrinationibus, miraculis, Jubilæis, indulgentiis, benedictionibus creaturarum, aqvæ, cereorum, agnorum Dei, baptisatione campanarum, &c.* Confer *Lutherum* an den Christlichen Adel/ A. 1520. Von des Christlichen Stands Besserung/ T. 1. Jen. Germ. p. 289. sqq. *Chemnit.* Exam. Concil. Trident. *Heilbrunner.* Uncatholisch Pabstthum. *Hunnium* in Apostas. Rom. Eccleziæ. §. 29. & pasim. *Chamier.* Panstrat. Cathol. *Voët.* Disp. select. *Disp. Salmuriens. Sedanens. Molinæi* Novitat. Pap. *Rivet.* Cathol. Orthodox. & Jesuit. Vapul. Nota sunt hæc, imò notissima; ideoqꝫ pleniore deductione supersedemus. Subit hic mirari, qvâ superstitione proponant, & exponant miseris hominibus *imagines, & statuas modò loqventes, modò ridentes, modò fluentes, modò* hunc, *modo* alium gestum præ se ferentes, *imo* & sangvinem sudentes &c. Hoc artificio priscis Ethnicorum temporibus, miserè illusit mortalibus Sathan, qvos flexit ad nutum, continuit in errore. Notum est *Oraculum Dodonæum* Jovis, & *Qvercus fatidica*, qvorum imaginem Tibi exhibemus ad calcem operis *num. 85.* ex Græcia Antiqv. *Joh. Laurenbergii.* p. 7. cujus & verba non piget hûc transscribere: *Epirotæ captâ jam Trojâ, neqꝫ classibus magna ex parte instructi fuerunt, neqꝫ salis usum habuerunt cognitum, cujus rei testimonium præbet Homerus in Odyssea:*

viri nec navibus uti,
Nec sale permiscere cibum aut condire periti.

Epiri incolis & Ætolis, finitimisqꝫ eorum Acarnanibus multa qvidem præsto sunt spectatu digna, imprimis autem templum Jovis in urbe Dodona, & sacra ejus Dei qvercus, unaqꝫ ex ea arbore vaticinantes columbæ. Qvod si lubitum est ex narratione Græcorum enumerare vetustissimas, & jam à multis seculis virentes arbores, antiqvissima omnium vitex est in sano Junonis enata apud Samios; proxima huic ætate qvercus Dodonæa, & Olea in Arce, & ea qvæ est in Delo. &c. Vide *Pausan.* in Arcadia s. libro 8. 254. p. 448. *Carolus Stephanus in Dictionario Historico-Geographico Poetic.* hac voce habet: Dodona

dôna civitas Chaoniæ regionis Epiri, juxta qvam propinqvum erat nemus Jovis ſacrum qverneum totum, ubi Jovis Dodonæi templum fuiſſe dicitur, & in eo oraculum omnium, qvæ apud Græcos fuerunt, vetuſtiſſimum. In *qvo duas columbas* conſulentibus reſponſa dediſſe qvidam fabulantur, qvarum altera Delphos, altera verò in Ammonis Jovis templum volavit. *Alii arbores* ipſas vocales fuiſſe volunt, & conſulentibus oracula edere ſolitas. Hinc *Dodonæus Jupiter*, qvi in Dodonæo nemore colebatur. *Item Dodonæum æs* tintinnabuli qvoddam genus, die noctuq; continuè crepitans: unde & ad homines juſto loqvaciores proverbiali metaphora transferri ſolet. Auſonius. *Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni.* Et *Franciſcus Gouldman Dictionar. Hiſt. Geograph. Poëtico. Londini edito A. 1664. hac voce, ſic fere*: Dodôna, *civitas Chaoniæ regionis Epiri, ſic dicta à Nympha qvadam marina ejusdem nominis: vel ut alii, à Dodone Jovis & Europæ filia. Huic propinqvum erat nemus &c.* Cætera enim prorſus cum *Stephani* verbis eadem ſunt. De hoc oraculo *Pauſanias* in *Achaica ſive lib. VII. n. 227. p. 401.* Erat illis temporibus, *inqvit*, apud ejus oræ incolas, Ætolos & eorum finitimos Acarnanas & Epirotas, columbarum, qvæ è qvercu reſponſa dabant, eorum populorum fide ſancita, valde inclyta fama. Reſponſum qvi miſſi fuerant tulere, placandum Liberum, cujus ira tantam apportaſſet perniciem. Eſſe verò placandi numinis unam illam rationem, ſi ad ejus aram Coreſus & Callirhoën immolâſſet, vel alium, qvi ſe pro illa devoviſſet. Puella cum fruſtrà deprecando, ne impetrato qvidem eorum à qvibus educata fuerat, auxilio, cædi deſtinata eſſet, & iis omnibus comparatis, qvæ ad ſacrum ritè peragendum in promtu eſſe oportere Dodonæi Jovis oraculum monuerat, cum infulis victimæ ornatu ad aram jam deducta fuiſſet: Coreſus ipſe, qvi ſacris præerat, amore victus, nihil jam priſtinæ in puellam iræ indulgens, ſe ipſum pro illa occidit: ac dedit ille omnium, qvorum extet memoria, maximè ſævum amoris ſpecimen. Commota rei ſpectaculo Callirhoë, animum flexit; & in commiſerationem tam diri caſus verſa, & ipſa ſemet ad fontem, qvi non procul abeſt à Calydonis portu, jugulavit. Eum fontem poſteri de puellæ nomine Callirhoën nuncuparunt. Judicium *Natalis Comitis* l. 2. Mytholog. p. 108. ſubjungamus: Id prope unum, *inqvit*, præclarum eſt inter omnia, qvæ de Jove commemorantur facinora: qvi cum ad eſum glandium illos convertiſſet, meruit jure optimo, ut ſibi glandiferæ qvercus conſecrarentur: atq; in Dodone monte, qvi freqventiſſimis qvercubus veſtiebatur, in Chaonia Moloſſorum regione nobile fuit Chaonii ſive Dodonæi patris oraculum, qvod vel ex

Statuæ variæ.

Statuæ variæ.

malorum dæmonum illusione vel sacerdotum fraudibus à petentibus sortes consulebatur, ubi columbæ duæ dicebantur dare responsa. *Et lib. 6. p.603.* scribit: Memoriæ prodidit *Pausanias in Achaicis*, apud Acarnanos & Ætolos & Epirotas, & earum regionum finitimos populos valde inclyta fama fuisse oraculum, qvod è qvercu columbæ reddebant responsa. Nam cùm duæ essent columbæ, diversorum populorum legationes vel aliqvo morbo, vel sterilitate agrorum, vel aliqvâ publicâ calamitate laborantium ad capienda responsa, qvæ remedia forent earum calamitatum, eò confluebant, atqꝫ audiebant illarum columbarum vocem. Atqvi variis temporibus, variis modis responsa dabantur: nam primùm loqvebantur ipsæ qvercus, deinde duæ mulieres sacerdotes responsa dare cœperunt, qvarum una Peristera, altera Triton vocabatur: atqꝫ cum Peristera columbam significet apud Græcos, hinc locus datus est fabulæ, qvia duæ columbæ responsa redderent. Alii duas columbas re ipsa, locutas fuisse arbitrantur, qvod etiam fortasse accidit, cum potestas esset tenebrarum: ac mali dæmones & hæc & his multò magis admirabilia agerent: ut depressa tenerent populorum ingenia, ne ad diviniora tollerentur. Nam nemo ferè est eorum, qvi vivunt, qvin harum rerum miraculis, cum loqverentur statuæ & volucres, & auguria ventura prædicerent, & animalia multa significarent, in eam religionem antiqvorum fuisset irretitus. Qvare hoc etiam est, cur magis gratias Domino Deo nostro habeamus, qvod per unicum ejus filium Christum universa falsidica oraculorum multitudo profligata est, omnesqꝫ mali dæmones cum suis templis ita sunt eversi, ut nulla illorum jam diu appareant vestigia, concultata sunt altaria, excisi luci, combusti libri, qvibus sacrorum ritus continebantur, oblivioni datus est victimarum delectus, exposi sacerdotes & lenones earum fallaciarum. Neqꝫ ullus propè est, qvin verum, sanctum ac sincerum Dei cultum possit cognoscere, nisi si qvis pro religione simulata flagitiorum licentiam sibi dari cupiat. Nam, si de vero ac legitimo Dei cultu solùm sit inter homines controversia, ac non potiùs de propriis singulorum commodis, vel intra triduum res judicari posset, fieretqꝫ statim unus pastor & unum ovile: neqve qvod ridiculum est, & misericordia planè dignum, tot bella pro religionibus orirentur. Est enim verus Dei cultus in ratione & pietate & integritate; non in armatis, aut in eqvorum cataphractorum pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neqꝫ qvi plus potest in bello, is magis est religiosus, aut magis vir bonus, sed qvi probabiliorem sui consilii rationem afferre poterit. Qvis enim animo per enses aut nitentes galeas per-

svase-

ſvaſerit, qvi, cùm divinus ſit, nullam vim omninò patitur? Nullum eſt tormentum bellicum neqꝫ fortius neqꝫ majoris impetus ad animum impellendum, qvàm ſit ratio: qva ſola victus animus vel victricem ſeqvitur rationem, vel ita pudore deterretur, ut oculos attollere adverſus victricem ſine pudore minimè poſſit. *Hæc Natalis*, vide *Edmund. Figrell. de ſtatuis Romanorum cap. 6.* Ubi inter alia de ſtatuis moralibus ex *Ariſtot. Polit. VIII. 5. Cœl. Rhodig. lib. 29. c. 24. Lect. antiqv.* qvibus hominum mores, & affectus repræſentabantur. De ejusmodi ſtatuis lege qvoqꝫ *Arnobium* lib. 4. p. 126. *Athanaſium Kircher.* T. 3. Oedipi p. 488. *Eutych. Patriarcham Alexandrinum* T. 1. Annal. p. 56. Edit. Oxon. *Figrel.* cap. 2. 3. 4. de Statuis Rom. *Onuphr. Panvin. de Ludis Circenſibus paſſim.* Refert *Philoſtratus* de vit. Apollonii cap. 3. & ex eo *Edoard. Herbert.* de Relig. Gentil. cap. 4. p. 28. *Memnonis* ſtatuam locutam fuiſſe, ſimul ac radius Solaris ejus os pertigiſſet &c. Vid. *Zimmermanni* Diſſert. *Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani.* §. 100. *Statuæ variæ*

Non aliter *Pontificii*; qvos exagitat *Deſ. Eraſmus Roterodamus* in Colloqv. *Peregrinatio Religionis ergò.* p. m. 423. *cujus hæc verba:* Men. Sed obſecro, qvid reſpondit D. Jacobus Compoſtellanus agenti gratias? Og. *Nihil, ſed offerenti munus viſus eſt arridere, & capite leviter annuere, ſimulq; porrexit hoc imbricatum putamen &c. Serar.* l. 4. rerum Moguntic. & ex eo *Spondan.* Contin. Baron. ad Ann. 1383. n. 7. imaginem crucifixi, B. Virginis & Johannis Apoſtoli, ſangvinem ſudâſſe. Wierus de præſtigiis Dæmonum, apud *VVolff. Tom. 2. Lect. memorabil. p. 598.* Hanc cœcitatem *apud commoda ſuis præſtigiis organa anxit voce, cantu, capitis nutu, averſione, inflexione ad latera, manuum geſticulationibus aut aliis motibus: eoq; modo indicia propitiæ vel adverſantis atq; abhorrentis voluntatis edidit ex ſtatuis, prophanavitq; loca, qvæ certè erant domicilia & ſedes doctrinæ cœleſtis, ſanctiſſimæ Scholæ Patrum, & in qvæ (velut converſa in ſuæ impietatis & ſuperſtitionis latibula) ſuas blaſphemias in Deum contumelioſas & hominum generi* exitiales eructare atqꝫ evomere conatus eſt. Hûc faciunt, qvæ idem *VVolff.* l. c. p. 303. ex *Philippo Melanchth.* ipſius qvidem Philippi ſverbis annotat: *Ego & Doctor Martinus Lutherus & alii qvidam vidimus duas ánas in urbe Iſenach*, artificiosè à Papiſtis factum, ad ſuos qvæſtus retinendum. Erat autem ſtatua *Mariæ tenentis puerum Jeſum*, & ita facta, ut monachus poſſet eam regere, ut *aut* Maria *aut* puer caput ad accedentem advertens aſpiceret, ſi qvis pecuniam largiretur: *aut* retrorſum caput averteret, ſi nullum donum afferret. De *mutatione vultus B. Mariæ in S. monte Boremiæ ante patriæ Clades inſignes*, vide §. noſtrum 130. circa finem.

Proſtant

Digitized by Google

Festa varia.

Prostant non pauca hujus farinæ portenta, vereor autem, ne Dii gentium, mendicantes & stipem cogentes suaq; sacra magnificentes illis qvàm proximè accedant. *Vid. Ludov. de la Cerda* ad Tertull. l. 2. n. 452. & Adversar. c. 169. n. 6. *Tzetzes* Chil. 13. histor. 475. vers. 245. Jambi nonnulli Babinæ sunt noti, qvos lege apud *Ramirez Spicileg. Sacr. p. 191.a.* Confer *Athenæum* l. 8. c. 10. Δειπνοσοφ. p. 268. cujus verba Latinè ita habent:

Hordei manipulum, ô boni viri, Coronæ date
Apollinis uxori, vel ad cubile stratum è tritico,
Vel panem, vel tunicam, vel quod quisq; volet:
Date, ô boni viri, nonnihil eorum quæ quisque habet in manibus,
Coronæ: & alicam accipit illa, & salem:
Perqvam gratum est illi hæc comesse:
Salem qvi nunc data, rursum olim ceram dabit:
Divitis Thorenes filia hæc audivit,
Coronaq; statim virgo ficus attulit.
Id vos Dii precor, puellam multi ambiant,
Locupletem & maritum ut nanciscatur, ac illustrem,
Senioq; Patri ut filiolum in manus,
Matri ut filiolam deponat in genua,
Illam & educet ætate florens, qvousq; nubat, cum multis fratribus:
Ego verò, qvo pedes ducunt oculos,
Transeo & ambulo, ad ædium fores hæc musis canens,
Eorum qvi dant, atq; plura etiam eorum qvi dant nihil.
Sub finem verò horum jambicorum poëta inqvit:
At, ô boni viri, eorum quidqvam porrigite, qvibus abundat sinus,
Da mihi, ô rex, multa, da qvoq; sponsa mihi,
Ut mos est Coronæ, beneficium tuæ poscenti manus:
Hæc cum scias, da quidpiam, id tu mutuò ac fœnori dabis.

In qvem locum omnino legas *Jacobi Dalechampii* notas p. 269. &c. Nil attinet jam dicere de *Festo Corporis Christi.* Vide *Martin.* peculiar. Tractat. *Conrad. Kircher.* Peculiar. Disp. *Hospin.* de festis. *Hunn.* Apostas. Rom. Eccles. §. 574. *De festo omnium Sanctorum, animarum* vid. *Hospin. Hildebrandum* de primitivæ Eccles. offertor. c. 16. n. 5. seq. &c. *De altaribus privilegiatis*, qvæ singulis missis animam unam è purgatorio liberant. *Hildebrand.* l. c. n. 7. *Qvindecim suffragia* pro defunctis recenset *Philippus Marnixius* Consul. Antverp. in Alveario suo. Vide pluribus *Hildebrand.* l. c. Conf. cap. 17. seqq. De *pollutione Ecclesiarum*, vide *Franciscum Passe-*

rini

vini J. U. & S. T. D. Tractatum Legalem & moralem. Placent. A. 1654. in fol. in qvo multa ſuperſtitioſa, ridicula juxta & futilia habet. &c. *Feſta varia.*

§. CLXIV. Nervum Superſtitionis, & Idolomaniæ, excipit *Nervus VII.* qvi eſt **Sanctitas affectata, & theatrica.** De ſanctitate Eccleſiæ Romanæ, ubiqve proſtant apud illos thraſonicæ jactationes, ſcripta &c. Libet paucis ſanctitatem affectatam orbi detegere. Conſiſtit verò in multis. Per *modum Indiculi* enarrat hæc *Nicol. Hunnius* Apoſtaſ. Rom. Eccl. docens, qvomodo Romana Eccleſia multas ſibi adſciverit novitates, ab Ethnicis, Judæis & Hæreticis 1. *qvoad media ſalutaris doctrinæ, 2. qvoad media acqvirendæ ſalutis æternæ.* Hûc pertinent Miſſa. §. 70. 505. Jejunium §. 67. 503. 732. *Nota.* Jejunium Qvadrageſimale, qvale hodie in Papatu obtinet, non convenire cum priſco oſtendit *Johann. Launoi Pariſ. Theol.* de veteri ciborum delectu in jejuniis Chriſtianor. *Pariſ.* 1663. Aqva luſtralis §. 71. 297. 506. 740. Aqvæ, olei, ſalis, &c. benedict. §. 488. 507. Indulgentiæ §. 73. Monachatus §. 69. Flagellatio §. 68. 298. 504. 735. 3. *Qvoad conſtitutionem Regiminis Eccleſiaſtici,* ut ſunt Clerici, ætas §. 301. 82. 510. Corporis integritas §. 83. 302. 511. Cœlibatus §. 84. 303. 512. 744. 747. Digamorum à Clericatu excluſio §. 85. 305. 419. 513. 748. Conſecratio. §. 519. Exemptio. §. 88. Peculiaris veſtitus. §. 86. 306. 514. Color ejus. §. 516. De *cuculli Franciſci* forma hæc ſcribit *Octav. Ferrar. P. 2. de re veſtiaria. p. 46.* Miror tantùm otii viris gravibus, & vanitatis contemtum profeſſis ſupereſſe, ut longis atq; aculeatis commentationibus diſputaverit Divi Franciſci cucullus acuminatusne fuerit, an rotundus, qvaſi in hoc Reipubl. Chriſtianæ ſalus niteretur. Uſus, §. 517. Corona, raſura verticis. §. 81. 308. 518. (conf. *Proſper Stellartius* de coronis & raſuris. *Hurtadus Reſolut. de Martyr. Fid. membr. 8. p. 382.* ubi de utriusq; Sexus capillis tonſis & templis appenſis religionis ergò.) Epiſcoporum ordo & officium §. 113. poteſtas §. 115. Ornatus & inſignia §. 328. pallium §. 116. baculus §. 544. Sacerdotes, Diaconi §. 535. ſeq. Subdiaconi §. 537. Acoluthi §. 538. Exorciſtæ. §. 539. Lectores, Oſtiarii. §. 540. ſeq. Veſtium ſacerdotalium Conſecratio. §. 545. Monachatus §. 119. 329. 758. Ordines diverſi §. 123. 130. Moniales §. 331. (conf. *Hoornbeek.* ad Bull. Urbani IIX. p. 15. ubi vocabulum *Nonnæ* explicat.) De Profeſſionibus Regular. peculiarem Tractatum ſcripſit *Franciſcus Bordon,* qvi prodiit *Venetiis* A. 1660. cujus ſummam ſecundùm capita ſingula Lectori curioſo exhibebimus. *Cap. 1.* De Religione ex profeſſione Regulari. *Cap. 2.* De regulis & conſtitutionibus Religionum. *Cap. 3.* De habili- *Profeſſiones Regulares.*

Digitized by Google

Varia. bus & inhabilibus ad Religionem. *Cap. 4.* De modo recipiendi petentes ingressum Religionis *Cap.5.* De conventibus, in qvibus probandi sunt Novitii. *Cap. 6.* De anno Novitiatus & Probationis. *Cap.7.* De ætate novitiorum ad probationem & professionem. *Cap.8.* De interruptione Novitiatus. *Cap.9.* De causis expellendi vel retinendi Novitios. *Cap.10.* De repetitione novitiatus. *Cap.11.* De judice novitiorum. *Cap. 12.* De privilegiis novitiorum. *Cap. 13.* De bonorum renunciatione per Novitios facienda. *Cap.14.* De habitu novitiorum & Professorum. *Cap.15.* De magistro novitiorum. *Cap.16.* De admissione novitiorum ad professionem. *Cap.17.* De impedimentis Professionis. *Cap.18.* De professione religiosa. *Cap.19.* De professione coacta. *Cap. 20.* De effectibus & privilegiis Professionis. *Cap. 21.* De ratificatione Professionis. *Cap. 22.* De reclamatione nulliter professorum. *Cap. 23.* De Obedientia Religiosa. *Cap. 24.* De paupertate Religiosa. *Cap. 25.* De Castitate Religiosa. *Hæc hactenus.*

4. *Qvoad constitutionem cultus divini*, ut sunt festa §. 336. (Festum *spineæ coronæ Christi*, Misenæ ad D. Afræ qvotannis d. Ægidii celebrandum instituit *Stephanus Moir* Canonicus, & Scholasticus annuente Monasterio-Afrano, ceu docet Originale ex Archivio M. Rever. Capitul. M. depromtum & proscriptum, cujus tenor est: Nos Erhardus Præpositus, Friczoldus prior, totumqve Capitulum S. Afræ in Misna Canonicorum Regularium Ordinis beatissimi Augustini, tenore præsentium recognoscentium universis. Et venerabilis vir Dominus & Magister Stephanus Moir, Canonicus & Scholasticus Ecclesiæ Misnens. ad honorem Dei omnipotentis, & intemeratæ virginis Mariæ, in memoriam etiam Dominicæ passionis, & remedium animæ suæ, suorum parentum, & progenitorum nobis & nostro monasterio dimidiam sexagen. grossorum Fribergensium monetæ melioris perpetui census annis singulis percipiendis de bonis sibi à Deo collatis & propria pecunia in villa nostra Prauschiz nobis, & nostro monasterio appropriatam, pro utilitate nostri Monasterii comparavit, realiter persolvit. Eandem donationem unius mediæ sexagen. per eum ut promittitur, comparatæ, nobis & nostro Capitulo spontanee obtulit benigno cum favore, nihil sibimet in eisdem censibus reservando. Affectans ex toto corde, qvatenus dictam summam licet modicam donationem grato animo suscipere dignaremur. Tandem nobis humiliter precibus supplicavit, qvatenus festum de spinea corona Domini nostri Jesu Christi, in nostro Monasterio, perpetuis temporibus, semel saltem omni anno, cum cantu, pulsu & aliis solemnitatibus, juxta consvetudinem Ecclesiæ nostræ peragere dignaremur, qvi qvidem Domi-

Dominus Stephanus obtulit nobis hiſtorias ſufficientes cum cantu & lectionibus concernentibus dictum feſtum. Nos verò Erhardus Præpoſitus, Friczoldus prior, totumqve Capitulum monaſterii ſupradicti attendentes, qvod juſtis precibus non eſt denegandus aſſenſus, ſupplicationibus qvoqꝫ dicti Domini Stephani propter plurima ſervitia, Complacentias, & promotiones nobis & monaſterio noſtro ſæpiùs impenſa, ac impenſas exhibitas, & adhuc futuris temporibus exhibendas favorabiliter inclinati, dictam donationem, per præfatum Dominum & Magiſtrum Stephanum nobis ſponte oblatam, ratam habentes, & grato animo ſuſcipientes, maturâ deliberatione præhabitâ de conſenſu omnium noſtrorum, præfato Domino & Magiſtro Stephano ſuisqve teſtamentariis, nec non Capitulo Eccleſiæ Miſnenſ. promittimus bona fide, nosqꝫ & noſtros ſucceſſores ad hoc voluntariè obligamus, omni dolo, & fraudibus procul motis. Et prædictum feſtum de ſpinea corona Domini perpetuis futuris temporibus, omni anno, ipſo die S. Ægidii, tum veſperis, & complectario, & in craſtino cum officiis nocturnis, & diurnis, cum cantu, pulſu, & omni ſolennitate, juxta hiſtorias nobis præſentatas, & ſecundùm conſvetudinem noſtræ Eccleſiæ, peragere volumus, & debemus, & ſolenniter decantare, qvemadmodum omnes conſenſimus, & præſentibus voluntariè conſentimus. *Varia.*

Ita tamen, qvod de præfata media Sexageſima, Cuſtos Monaſterii noſtri, qvi pro tempore ſervit, in dicto feſto pro luminaribus extendendis, & accendendis, in dicto feſto, debeat habere tres groſſos, & ultra hos, qvartum groſſum omni anno recipiet, pro reformatione hiſtoriarum, in caſu, qvo defecerint, ex vetuſtate, vel alia cauſa forſitan imminente. Reſidui n. 26. groſſ. juxta conſvetudinem Monaſterii noſtri, proportionabiliter dividantur, ſic tamen qvòd Campanatori cedat tantum, qvantum uni ex minoribus Dominis adhuc ſcholas intranti, ut pulſando, altaria præparando, & alia ſuum officium concernentia, majori diligentiâ ſtudeat adimplere. In qvorum omnium & ſingulorum teſtimonium, atqꝫ robur, ſigillum noſtrum præpoſituræ, unà cum ſigillo Capituli noſtri duximus appendenda. Sub anno Domini 1417. Menſ. Maji die prima:) Neceſsitas panis azymi. §. 140. 562. Aqvæ affuſio in calicem. §. 141. 563. 770. Transſubſtantiatio. §. 771. Communio Laica, & ſacerdotalis. §. 143. ſub una. §. 144. 564. 771. Communio jejuniorum, §. 146. Euchariſtiæ aſſervatio. §. 142. 565. (confer in hanc rem *Holderi* murem exenteratum) Pompoſa circumgeſtatio §. 346. 574. Ritus miſſatici. §. 566. Veſtes. §. 568. manuum lotio. §. 339. 569. incenſum thuris. §. 340. 571.

Digitized by Google

Anathemata. Canon missæ. §. 150. Hostiæ elevatio. 567. Pulsus campanarum. §. 573. cantus. 572. Missa in silentio peracta. §. 342. (De *missis solitariis* vide *Calixt.* pecul. Tractatu: & *Lutherum*) oratio pro mortuis, horæ Canonicæ. §. 159. 353. 575. Officium matutinum, & vespertinum. §. 536. ad numerum globulorum. §. 158. ad sonitum campanarum. §. 355. in lingva ignota. §. 774. Processiones. §. 157. 343. 605. ab uno templo ad aliud. §. 344. ad fontes. §. 345. 606. nudis pedibus. §. 350. gestatio imaginum in processionibus. §. 348. cereorum. §. 347. coronarum. §. 349. Sacramenta septem. §. 162. seqq. Vigiliæ §. 169. 418. Encœnia. §. 170. 483. Stationes. §. 560. Tabulæ & anathemata in templis suspensa. §. 394. Talia videbis ad tumbam Bennonis appensa. Affiguntur tabulæ in templis, referentes morbos, à qvibus convaluerunt, ut membra morbida, *v. g.* pedes, manus, oculi, caput, dens, brachium, &c. More planè Ethnico. *Natal. Com.* l. 4. c. 11. In templo Æsculapii in parietibus tabulæ appensæ, qvibus scripta erant morbi & nomina eorum, qvi se ab illo Deo sanatos credebant &c. Fatetur *Polydor. Vergil.* l. 5. c. 1. hunc morem inde ad Ecclesiam Rom. pertingisse. Pluribus hac de re agit *Jacob. Philip. Thomasin* de Donariis & Tabellis votivis. *Part. IV.* 1654. cap. 7. imprim. cap. 34. ubi notat etiam *medicamenta* ipsa, qvibus curati morbi in templis suspensa.) Vota. §. 191. 419. 598. Dona. §. 191. 397. 486. 599. Peregrinationes religiosæ. §. 192. 423. 604.

5. *Qvoad consvetudines cultui connexas.* Asyla sceleratorum. §. 197. 430. 609. (vide *Rittershus.* de jure asylorum.) Benedictio agnus Dei, templorum, altarium, armorum, vexillorum, cœmeteriorum, aqvæ, cinerum, ramorum, olei, vestium sacrorum, crucis, thuris, panis ad spirituales effectus §. 613. Vid. *Passerin* de pollut. Eccles. p. 5. 56. 120. 338. 365. &c. *Pontificale Rom.* P. 1. & 2. multis. Benedictiones Papales jam olim regno Galliæ funestas fuisse asserit *Thuanus.* apud *Anton. Cregut.* Revelat. Arcan. p. 362. Nulla familia tot benedictiones à Papa obtinuit qvam Caroli M. tamen nulla scribit *Cregut. l. c. Revel. Arcan.* p. 364. reperitur tam repentinæ ruinæ — Catastrophæq; funestiori exposita. Nam 28. annis classis inter annum 862. & ann. 889. stirps Ludovici Probi amisit 12. regal. & 8. alios principes, qvi omnes in ætatis flore obiverunt, & ex illa numerosa prosapia 28. annorum curriculo elapso, nullus remanebat, nisi 4. duntaxat filii naturales, seu adulterini, Arnolda à Carolomanno Bavariæ rege prognatus, & Zventiboldus, Ratoldus & Bernardus Caroli Crassi filii & unicus legitimus minorennis & contemtibilis in ludibrium procellarum & turbinum conservatus. Nempe Carolus Simplex, qvi post captivitatem

tatem miſeriarum ſuarum hæreditatem Ludovico ultramarino reliqvit, qvi & poſteris qvoqve transmiſſurus. Altarium tegumenta, neceſſaria. §. 200. Vexilla diebus feſtis ſuſpenſa. §. 432. Campanarum pulſus contra Diabolum & tempeſtates. §. 433. vide *Henric. Arnold.* Exercit. de Campanis. cap. 25. P. 1. & cap. 1. P. 2. Item *Michael Ant. Frances de Urrutigoyti* de Eccleſiis Cathedralib. c. 24. n. 61. p. 388. ubi prolixè agit de *campanis*, negatqve omninò baptizandas eſſe, ſed benedicendas duntaxat affirmat. p. 388. b. Digna ſunt verba *Vieri* de præſtig. Dæm. apud *Wolff.* Lect. Memorab. p. 593. qvæ hûc adſcribantur: Hûc pertinent, *inqvit*, ludibria, qvibus noſtros homines etiam adegit, ut niſi ſacro baptiſmo, regenerationis lavacro, ad Chriſti ſolummodò membra pertinente & exorciſmis tantùm, ubi è ſua ſede deturbandus eſt dæmon, ab illis, qvi ejus pellendi ſingulare donum habent, applicandis, campanæ & letintinnabula expientur ſacrificenturqve ſponſoribus & teſtibus (in ſacrigam uberioris auri expilationem) undiqꝫ convocatis, res illas animatas mortuasqve è turribus à diabolo ablatum iri, ſimplicibus perſvaſum ſit. Qvin imò foveæ & ſtagna oſtenduntur, qvæ etiam vidi, ſi dignus ſum, qvò ejusmodi non baptizatas, conſecratasqve campanas è dæmone ex turribus proximis invectas eſſe, aſſeveranter dicunt: audiriqꝫ earum ſonum nocturna hora duodecima in Nativitatis Chriſti ſolennibus, vel etiam ſingulis qvatuor anni temporibus, qvæ vocant: & eum commori, qvi audierit. Sic fit, ut à ſono caveant imprudentes, nec inveniatur, qvi audierit: & ſi aliqvem audire contingeret, is procul dubio à dæmone ob impietatem illuderetur: interim tamen hiſce religionis noſtræ præſtigiis illi detinentur. Nec ita pridem eo loco prope Abbatiam Knechteſtein ductus ſum, ubi firmiter adhuc credi hoc ſacrilegium coram audivi: monſtratur fovea, turrisqve oſtenditur. Propterea perqvam prudenter & piè Cæſar Maximilianus inter gravamina ſedis Romanæ, à Germanis non toleranda, campanarum conſecrationem recenſuit in hæc verba: Suffraganei excogitaverunt, ut ſolùm ipſi & nullus alius ſacerdos laicis campanas baptizarent. Credunt deinde ſimpliciores, ita affirmantibus ſuffraganeis, tales campanas baptizatas dæmones & tempeſtates pellere. Qvapropter innumeri plerumqve adhibentur compatres, præcipuè verò, qvi fortuna pollent, exorantur, qvi baptizationis tempore funem, qvo campana ligata eſt, tangunt ac ſuffraganeo præcinente (qvemadmodum in parvulorum baptizatione fieri ſolet) omnes pariter reſpondent, ac campanæ nomen ingeminant, veſteqꝫ nova (qvemadmodum & Chriſtianis fieri ſolet) campana induitur. Inde

Campan. baptiſmg.

Digitized by Google

Fraternitates. Inde ad sumtuosa properatur convivia, qvibus præcipuè compatres, ut eò largius munera offerant, adhibentur: nec non suffraganei, & eorum capellani, cum multis aliis ministris regaliter pascuntur. Nec hoc satis est, sed & suffraganeo mercedem persolvere necesse est, qvam illi munusculum vocare solent. Inde evenit, ut aliqvando etiam in parvis villis, centum floreni in tali absumantur & expendantur baptizatione. Qvæ res non solùm superstitiosa, sed etiam Christianæ religioni contraria, ac simpliciorum seductio & mera est exactio. Verùm etiam Episcopi, ut suffraganeos vel vilissima obærare possint mercede, talia & adhuc absurdiora tolerant. &c. *Hactenus Vvierius.* Vide *Magium* de tintinnabulis. *Angelum Rocchum* de Campan. c. 1. p. 2. *Durantum* de ritibus Ecclesiæ cap. 22. *Barbosam* de Voto. 102. *Passerin.* de pollution. Eccles. 95. &c. imprimis *Mamgart. Prax.* Pastoral. P. 2. c. 2. p. 436.

§. CLXV. Singularem sanctimoniam jactant *Fraternitatibus, Confraternitatibus, & Archi-Confraternitatibus* suis. *Fraternitatem* idem esse, qvod *Confraternitatem* putat *Urrutigoyti* de Eccles. Cathedral. c. 25. n. 1. p. 409. Sunt *Fratres Amadei* ex constitutione Pii V. T. 2. Bull. M. Cherubin. Constit. 53. *Fratres S. Ambrosii* ad Nemus Mediolanens. approbati à Gregor. XI. Const. 9. T. 1. Bull. M. *Fratres S. Antonii* Vienens. qvibus nolis sonantibus *Clemens IIX.* eleemosynas qværere permisit. Constit. 2. §. 20. p. 641. T. 1. B. M. Eos habere corpus *S. Antonii* affirmat *Bonifac. IIX.* Constit. 5. T. 1. p. 200. *Habitus* cum signo T. qvod potentiam testatem significat, deferant. *Bonifacio IIX.* ib. §. 8. *Fratres S. Barnabæ* S. Apostoli, fratres pauperis vitæ. *Alexand. VI.* Constit. 3. T. 1. Bull. M. *Fratricelli*, sive Fratres *Bizochi* & *Begvini*; qvorum errores damnavit *Johann. XXII.* Constit. 3. T. 1. p. 218. Regulam Francisci se profiteri ajebant. *Fratres Capuccini.* Fratres *Carmelitæ, Cruciferi, Eremitæ S. Augustini. Alexand. IV.* Constit. VI. T. 1. Bull. M. *Fratres Congregat. Eremit. B. Petri de Pisis,* Ordinis S. *Hieronymi. Eugen. IV.* Const. 12. S. *Hieronymi de Jesulis. Innocent. VII.* & *Gregor. XII.* approbarunt. *Humiliati. Jesuati*, sunt mendicantes. *Pius V.* Const. 50. *Fratres Johannis Dei* ad regimen Hospitalium, pro curandis infirmis, in Hispania institutos, approbavit *Pius V.* Constit. 143. T. 2. p. 352. Bull. M. *Fratres B. Mariæ* de mercede Redemptionis captivorum. *Gregor. IX.* Constit. 9. p. 104. T. 1. Bull. M. His fratribus omnia legata, qvæ incertis personis relinqvuntur, pro redemtione captivorum exhiberi jussit *Nicolaus IV.* Constit. 6. T. 1. p. 194. B. M. *Fratres mendicantes. Bonifac. IIX.* Const. 2. §. 3. *Fratres minimi.* S. Francisci de Paula. *Sixtus IV.* Const. 3. T. 1. p. 404. B. M. *Fratres minores* Conventus S. Fran-

S. Franciſci. *Honor. III.* T. 1. p. 93. *Fratres minores diſcalceati S. Franciſci.* Sixt. V. Congreg. 99. T. 2. p. 775. *Fratres Minores* S. Franciſci de obſervantia. *Leo X.* Conſtit. 23. B. M. p. 589. Fr. *ordinis Minorum* S. Franciſci ſtrictioris obſervantiæ. *Clemens VII.* Conſt. 35. T. 1. p. 687. *Fratres prædicatores* ordinis S. Dominici. *Honor. III.* Conſtit. 2. p. 19. T. 1. Bull. M. *Fr. ordinis ſervorum* B. Mariæ. *Benedictus* Conſtit. 1. T. 1. p. 207. B. M. Sunt verè & propriè mendicantes. *Pius V.* Conſtit. 44. p. 239. T. 2. B. M. *Fratres & Sorores* Tertii Ordinis S. Franciſci, Dominici, nec non ſervorum B. Mariæ, & S. Franciſci de Paula. *Innocent. VII.* Conſtit. 1. p. 301. T. 1. B. M. *Fr. Ordinis S. Spiritus* in Urbe. *Innocent. VII.* Conſtit. 7. p. 85. T. 1. B. M. *Fr. Ordinis Sanctiſſimæ* Trinitatis, Redemptionis captivorum. *Innocent. IV.* Conſt. 9. p. 87. l. c. *Fratr. ſanctiſſ.* Trinit. Redempt. Captiv. Reformati ſive diſcalceati. *Clemens VIII.* Conſtit. 62. p. 85. T. 3. B. M. *Fr. Auguſtiniani* in honorem paſſionis Dominicæ. A. 1499. Vide *Hottinger.* Secul. XVI. P. 3. p. 158. Hiſtoriæ Eccleſ. *Fratres S. Ittæ* A. 1580. die 30. Maji inſtitut. *Hottinger.* p. 507. l. c. Leges fraternitatis hujus vide ap. *Hoſpinian.* de Orig. Monach. p. 171. De Fraternitat. Roſarii cœleſtis, Rochi, vide *Hottinger.* Secul. XVI. P. V. l. c. p. 507. & *Hodeg.* P. III. p. 416. &c. De *Fraternitate Spr. S. Neapolitan. & aliis,* agit author des Cardinal-Huts. P. 2. c. 1. p. 38. ſeq. De Ordinibus Monaſticis vide *Luther.* T. 1. Isleb. p. 244. ſeqq. *VVolff.* Lect. Memorab. T. 1. *Hoſpinian.* l. c. *Gualther.* in Chronol. *Fraternitates.*

§. CLXVI. Benè autem obſervat *Hottinger.* Hiſt. Eccleſ. Secul. XVI. P. 3. p. 158. Fraternitates has multis nominibus ad Simoniacæ officinæ pertinere mercaturam, *tùm* qvòd momentum illarum & prætenſa virtus in communione & communicatione operum ſupererogationis conſiſtat; *tùm* qvòd theſaurus ejusmodi Fraternitatum, non minùs venalis fuerit, qvàm reliqvarum Indulgentiarum; *tùm* denicq; qvod ipſarum etiam fraternitatum fulcrum & columen prodigus ſit Indulgentiarum apparatus. Chriſtus iſt mein/ habent verba Lutheri. T. 2. Jen. Germ. in 1. Petr. 1. p. 311. T. 2. Aldeb. p. 421. b. ſo wol als S. Bernhardi/ denn ſo wol/ als S. Franciſci. Wenn nu einer kömpt und ſagt/ ich ſoll gen Himmel fahren/ wenn ich in der oder dieſer Brüderſchafft bin/ ſo ſage/ es iſt erlogen/ denn Chriſtus kan und will keine andere leiden/ denn die gemeine Brüderſchafft/ die wir alle unter einander haben/ ſo kompſtu her/ du Narr/ und wilt eine eigene aufrichten. Das lies ich wol zu/ daß man ſie machet/ nicht der Seele zu helffen/ ſondern daß etliche eins würden/ einzulegen und einen Schatz zu machen/ davon/ denen die es dürfften/ geholffen würde. Et T. V. Jen. Germ. p. 317. in cap. 20. Joh. Dieſe Wort ſolt ihr gar eben und wol faſſen/ denn ihr wiſſet/

wie

Fraternitates.

wie viel man von denen Brüderschafften unter dem Pabst gelehret und gerühmet hat/ es ist nirgend kein Capell/ nirgend kein Heiliger gewesen/ er hat ein besondere Brüderschafft gehabt. Dahin zu haben auch gehört die Rosenkräntz/ und was der Teuffel und aber Teuffel mehr ist gewesen. Darum sollen wir billich unsern lieben GOtt dancken/ daß er solche Irrthum durch das heilige Evangelium hat außgerottet. Und wenn das heilige Evangelium sonst nichts hätte außgerichtet/ wäre es doch ein groß mercklicher Wunder / daß es solche Gotteslästerung rein hat außgespület/ wiewol sie ietzt selbst nicht viel von solchen Brüderschafften rühmen noch halten/ sondern ohmen uns nach/ und lernen von uns/ wie sie sollen predigen. So ist es nun gewiß/ daß ein iegliche Brüderschafft ein sonderer Abgott ist gewesen / denn sie haben damit etwas wollen seyn/ und verdienen für andern/ wider diese einige Brüderschafft / da das Evangelium hievon sagt. Das ist nun das rechte Bilderstürmen/ daß solche Abgötterey darnieder sind gelegt/ durch das heilige Evangelium. Und man soll auch alle geistliche Brüderschafften/ wie sie es bißher genennet haben/ hinweg werffen und fahren lassen. Von den Weltlichen/ daß sich eine Stadt mit der andern verbindet/ sage ich nicht/ die laß ich in ihren Würden bleiben. T. VI. Jen. Germ in Artic. Mantuæ offerend. p. 513. Der Drachenschwantz die Messe hat gezeuget: 1. das Fegfeuer. 2. die Poltergeister. 3. Walfarthen. 4. Heiligthum. 5. Ablaß. 6. Brüderschafften/ da sich die Klöster/ Stifften/ auch Vicaristen haben verschrieben / und mitgetheilet (recht und redlichs Kauffs) alle Messen/ gute Werck ꝛc. beyde für Lebendigen und Todten / welches nicht allein in eitel Menschen-Tand/ ohn Gottes Wort/ gantz unnöthig uñ ungeboten/ Sondern auch wieder den ersten Artickel der Erlösung ist/ darum keines weges zu leiden.

Et *Tomo I. Jen. Germ. p. 207. T. I. Altenb. p. 337.* integrum Sermonem de istiusmodi Fraternitatibus conscripsit, qvem lege. Jam laudatus *Hottinger* observat porrò Sec. XVI. P. 5. Theologiam Pontificiam satis áliàs corruptam, & qvodlibeticâ psorâ infectam, Fraternitatum occasione novis perplexitatibus, & controversiis fuisse vegetam. Fraternitates illas livorem, & partium studium inter monachos ita auxisse, ut aliæ alias opprimere per fas & nefas tentarint; ut suæ qvisq; satisfaceret factioni, si non calumniis apertis, saltem odiis certatum fuit, uti contigit Fratribus Berrensibus, qvi teste *Hottingero l. c. p. 370.* in tantum devenere contemptum, ut in illos expueretur, & viæ, qvâ graderentur, maledicerentur. &c. Sublata sunt à majoribus Collegia. Scissum est, *inqvit Rodolph. Hoffmian. de Orig. Monach. p. 171.* Vulgus his fraternitatibus sæpè in factiones multas & varias, ex qvibus simultates graves, imò cædes & seditio-

ditiones ortæ ſunt, ob eamq; cauſam eos à prudentisſimo ſenatu Tiguri- *Confra-*
no in ipſo Papatu abrogatæ fuerunt in urbe ſua. Vide pluribus ſæpiùs *ternitates*
citatum *Hottingerum* loc. alleg.

§. CLXVII. *Confraternitas* idem qvod *ſodalitas. Urrutigoyth.* de Eccleſ. Cathedral. cap. 25. p. 428. & deducit à *gentilium inſtitutis*, ſive ſodalitatibus. Dehinc derivat à *Collegio Apoſtolico*. Sed hem! qvantum diſtat Confraternitas Apoſtolica à Confraternitatibus Pontificiis. Confraternitatem definit *Ricciolus* Lucubrat. Eccleſiaſt. lib. 4. cap. 1. n. 4. , apud *Urrutigoythi* d. l. p. 410. a. Qvod ſit collegium perſonale, volun- , tarium, religionis cauſa congregatum. Ex qvibus addit *Urrutigoythi* l. c. dubium non eſt, inter opera pietatis Confraternitatum enumerari tractatum *ſalutis animarum*, celebrationem *miſſarum*. *Orationes* tàm pro vivis, qvàm defunctis, *eleëmoſynas*, alioq; tempore exſolvendas, ex qvibus pauperes reficiantur, aliaq; *opera miſericordiæ*, qvæ notàvit *Rebuff.* ad Conſtit. Gall. Tom. 2. Tract. de Confraternitatibus, in fine. Ignota hæc Apoſtolis. *Unde ea differentia eſt inter Collegium, Corpus & Confraternitatem, qvæ reperitur inter genus & ſpeciem*, pergit Urrutigoyt: *ita ut Corpora dicantur omnes Societates, Univerſitates &c. Collegium* non dicitur, niſi de hominum Univerſitate: *Confraternitas* autem de congregatione perſonarum Religionis, ſeu Devotionis cauſa convenientium. *De Conviviis Confraternitatum* multis ex *Solorzano* emblem. 36. n. 20. *Urrutigoyt.* p. 411. & dicit, moderata permitti. Confraternitatum, & Collegiorum *abuſus* corrigendi. c. 251. n. 54. In *erectione Confraternitatum* duo conſideranda: *qvalitas* perſonarum, & *cauſa motiva, & finalis* erectionis, ita *Bald.* conſ. 126. apud eundem *Urrutigoyti* p. 411. b. Qvare vel erectæ ſunt, autoritate Romani Pontificis, ſeu Ordinarii, vel non; *primo* caſu abſq; uſu ſaccorum, id eſt, ſine indumentis, & ſaccis, etiamſi religionis cauſa fiant, ſola voluntate eorum qvi ſimul conveniunt poſſunt erigi: *l. 1. §. Religionis, l. fin.* ubi *Bartol.* ff. de Collegiis illicitis: cum uſu verò ſaccorum, vel ſaccis, ſeu alio ſpeciali indumento, ſola auctoritate Apoſtolica ſeu Ordinaria erigi valent: cap. *Patentibus, de privil.* plures apud Ricciolum *lucubrat. Eccleſiaſtic.* dict. lib. 4. c. 2. n. 3. Qvæ doctrina non ſolùm procedit in Confraternitatibus erectis in locis ſubjectis Epiſcopo, verùm in eis, qvæ in domibus Regularium ipſorum eriguntur; qvæ licèt virtute Decreti Clementis VIII. non poſſint abſq; Ordinarii licentia erigi, tamen à Paulo V. revocatum fuiſſe illud decretum contendit Lezaua, cum moderamine: de qvo *Ceſpedes de exemp. Regul.* cap. 24. qvæſt. 276. n. 23. & tamen cum uſu ſaccorum abſolutè prohibentur abſq; hac licentia, ex eodem

Confraternitat.

Ceſpedes ex Sac. Congreg. citato Gav. n. 8. Confraternitates poteſt viſitare Epiſcopus *c. 25. n. 216.* & rationes computorum petere, ib. Confraternitatum *privilegia* vide apud cit. *Urrutigoyti* cap. 25. qvod totum huic tractatione impenditur. *De Capella* Confraternitatis cap. 25. num. 307. *Proceſſiones, præcedentiæ, indulgentiæ, &c.* multis ibid. tract. De Confraternitate *Annunciationis in Urbe*, Paul. V. *Conſtit. 87.* T. 3. B. M. p. 325. De Confraternit. *Sanctiß. Corporis Chriſti*, Paul. III. *Conſt. 20.* T. 1. p. 728. pro decentiore illius cultus veneratione. De Confratern. doctrinæ Chriſtianæ *Pius V.* Conſt. 137. T. 2. p. 345. ad pueros in Chriſtiana fide educandos erecta. De Confratern. ſeu Archi-Confraternitate S.S. Apoſtolorum in Urbe, *Sixt. V. Pius IV.* Conſtit. 90. T. 2. inſtituta fuit pro ſubventione egenorum, mendicare erubeſcentium, aliiſq; piis operibus exercendis, ibid. De Confraternitate S. Mariæ de Pietate in Urbe *Pius IV.* Conſt. 37. p. 50. T. 1. inſtituta ad egenos dementes charitativè excipiendos. Confraternitas iſta ſuccedit in bonis dementium, in hoc Hoſpitali abſq; teſtamento decedentium. ib. §. 9. De Confraternitate Miſericordiæ, aliàs S. Johannis Baptiſtæ Decollati in Urbe, *Innocent. VIII.* Conſtit. 16. T. 1. p. 460. Erecta fuit, ad piè conſolandum morti viâ juſtitiæ damnatos, animarumq; eorum ſalutem curandam, ac corpora ſepelienda. *Innocent. VIII.* ib. De Confraternitate ſeu Archi-Confraternitate Mortis, & Orationis in Urbe, *Pius IV.* Conſt. 22. T. 2. p. 32. Inſtituta fuit ad orationem 40. horarum, menſe qvolibet faciendam, & ad pauperum corpora ejus impenſa ſepelienda. ib. De Confraternitate Sanctiſſimi Nominis Dei in Urbe *Pius IV.* Conſtit. 78. T. 2. p. 109. erecta fuit ad cavendum blaſphemias, & perjuria. De Confraternitate nominis Jeſu in Peru, *Clemens IIX.* Conſt. 56. T. 3. p. 42. De Confratern. ſeu Archi-Confraternitate Pietatis Carceratorum in Urbe, *Gregor. XIII.* Conſt. 56. T. 2. p. 430. Habent hi facultatem intrandi Carceres, & cum carceratis tractandi. ib. Confraternitas prædicta, ſingulis annis feriâ 2. poſt primam Dominicam Qvadrageſimæ liberat unum ex capitaliter condemnatis. *Sixt. V.* Conſtit. 96. T. 2. pag. 671. ad imitationem Judæorum *Johan. 18. v. 39.* Confraternitas iſta habet annuum ſubſidium pro liberandis pauperibus incarceratis, *Gregor. XIII.* p. 430. T. 2. de Confraternitate S.S. qvatuor Coronatorum in Urbe, *Gregor. XV.* Conſt. 47. T. 3. p. 444. De Confraternitate S. Rochi in Urbe epidemiæ liberatoris, *Pius IV.* De Confraternitate *Roſarii*, *Clemens VII.* De Confratern. ſ. Archi-Confraternitate *SS. Trinitatis* in Urbe *Pius IV.* Conſtit. 6. p. 7. T. 2. erecta ad hoſpitandum Peregrinos, ad illam deviationis causâ accedentes, & reficiendum pauperes convaleſcentes, & ex aliis hoſpitalibus

Digitized by

talibus dimissos. De Confratern. *Visitat. B. Mariæ* in Urbe, *Urbanus IIX.* Const. 34. T. 4. p. 78. Instituerunt Musici in Urbe, in Ecclesia S. Pauli decollati. De Confraternitate *Urbana Aulicorum in Urbe, Urbanus IIX.* Const. 32. Tom. 4. p. 33. pro aulicis Urbis & non aliis erecta. De Archi-Confraternitatibus *secularium SS. Benedict. & Scholasticæ, S. Hieronymi Charitatis, Charitatis de Urbe, Chordigerorum de Urbe, Confalonis* de Urbe, *Sanctissimi Crucifixi* de urbe, vide Bullarium Magn. *Cherubini.* De Archi-Confratern. *Rosarii B. Virginis* Procop. Marial. p. 367. De Scapular. suprà. De *Archi-Confratern. Mont. Pietat.* suo loco. De *Sororibus tertiariis* agit *Fr. Bonagratia.* Summul. 99. Regular. p. 832. seqq. ubi de origine, Instituto, Subjectione, obligatione &c. Tertiariorum statum aliàs de Pœnitentia dictum originem accepisse à Seraph. Patriarcha S. Francisco, qvi cùm duos primùm instituisset ordines, unum virorum, alterum mulierum, qvi seculo prorsus abrenunciantes emisso 3. Evangelicorum Consiliorum voto Deo perfectiùs servirent, tertium insuper induceret, fundavit, qvem & illi tenerent, qvi matrimonii jugo subditi sunt. &c. *Vitæ Sanctorum.*

§. CLXIIX. a. Ad Sanctitatem affectatam pertinet fabulosa & puerilis *vitarum Sanctorum* Consarcinatio. Vid. *Legenda Sanctorum, Laurentii Surii,* qvem *Melch. Nicolai* verè vocat hominem nullius fidei, in Symbol. Luther. p. 257. *Petri Ribadaneiræ* Flos sanctorum sivè vitæ Sanctorum. *Baronii* Martyrolog. *Arturi Monstier* Sacrum Gynecæum. *Engelgrav.* Pantheon Ecclesiast. *Bredenbach.* Collat. sacr. &c. Vitas Sanctor. *Veronens.* juxta & inscriptiones Episcopor. & Dd. *Veronens.* invenies in libb. *Onuphry Panviny Antiqvit. Veronens.* Vitam *B. Mariæ* descripsit *Adam* Walasser. *Joh. Augustinus Confalonerius* Soc. Jes. Mediol. Hûc refer Marialia, & inter cætera *Fr. Procopii* Mariale Festivale, Dominicale, Processionale & indifferentiale. *Joh. Baptist. Ferrarii* Soc. Jes. Orat. 1. & seq. *Engelgrav.* in Pantheo. *Vernul.* Orat. 1. seqq. Vitam *Ignatii Lojolæ* Andr. *Pintus Ramirez.* Tr. 2. c. 2 *Ferrar.* Orat. 23. *Nicol. Avancini* P. 2. Orat. 22. seq. Vitam *Xavierii Ramirez.* cap. 3. *Ferrar* Orat. 25. 26. *Engelgrav.* Panth. & *Horat. Tursellinus* in peculiari libello. Avancin. P. 2. Orat. 24. f. Vitam Annæ *Vernul.* Orat. 12. *S. Benedicti,* idem Orat. 13. 14. Vitam *S. Norberti* Canonicor. Præmonstrat. Patriarchæ edidit *Joh. Chrysostomus* Van der Sterre notat. illustravit Polycorpus de Hertege Antverp. 1656. ubi multa miracula afferuntur expulsorum dæmoniorum. In appendice agitur de translatione corporis Magdeburgo. Vitam *Borgiæ* descripsit *Ramirez.* Spicil. tractat. 2. c. 4. *Faustæ Gonzagæ.* Ramirez. cap. 5. *Pauli Johann. Didaci* Ramirez. cap. 6. *Aloysii Gonzagæ* Ferrar. Orat. 26.

Digitized by Google

D. Benno. *B. Stanislai Gosthæ.* Ferrar. Orat. 27. *Caetane Tiene* vitam & miracul germaniæ edidit Joh. Georg. Werndle. *S. Philippi Nerii* Aringh. T. 2. Rom. Subter. p. 311. *Ubaldini* Jacob Biderman. *S. Catharinæ* Nicol. Avancini. Orat. 17. 18. P. 2. *S. Ursulæ* Orat. 20. *Barbaræ* orat. 21. *Mauritii* orat. 25. & 6. Vitam *S. Mauritii Andegavens. Episcopi,* Gregorius Turonens. scripsisse fertur, qvod tamen falsitatis arguit *Johann Launcius* in Judicio de auctore *vitæ S. Mauritii* Paris. 1663. 8to. Historiam *Renati Andegavensis Episcopi* descripsit idem author ibidem, ut & *Victorini* Episcopi. Paris. 1664. De commentitio *Lazari, & Maximini Magdalenæ, & Marthæ* in provinciam appulsu agit. *Johann. Launcius Paris. Theolog.* pecul. tract. Paris. 1660. 8to. De vera causa secessus *S. Brunonis* in desertum agit idem author pecul. tract. Paris. 1661. *Thomæ. Aquinatis,* idea Orat. 15. *S. Francisci,* idem Orat. 16. *Duns Scoti,* idem Orat. 26. *Antonii à Padua* Bruxellenses Fratres Minores, *Antverp. 1647.* cap. 5. dicitur mortuum suscitasse; simile cap. 8. refertur. cap. 11. S. Antonius à Padua omnis generis beneficia ipsum invocantibus impertiri dicitur; miracula post mortem patrata enumerantur. Vita *S. Uldarici* Augustani Episcopi edita est Augustæ A. 1595. cum miraculis & Bulla Canonizationis.

§. CLXIIX. b. Vitam *D. Bennonis Misnensis* qvondam Episcopi, *miracula & alia qvædam* (uti præfert titulus) non tam Misnensibus, qvàm Germanis omnibus decora, & immortalitatem paritura gloriam, edidit *Hieronymus Emser* Lipsiæ A. 1512. & *Georgio Sax. Duci* inscripsit. *Capita* habet 33. In frontę libelli incidi curavit *tumbam* Divi Bennonis, subjunctis his versiculis:

Dive pater Benno pro vita suscipe vitam,
Hoc bostimento nil mihi majus erat.
Tu mihi mortalem precibus producere vitam
Visus: ubi medica destituebar ope.
Immortale tibi nomen vitamq; repono.
Nam vives scriptior, notior inde, meis.

Eyn-

Figuram autem tumbæ exhibemus.

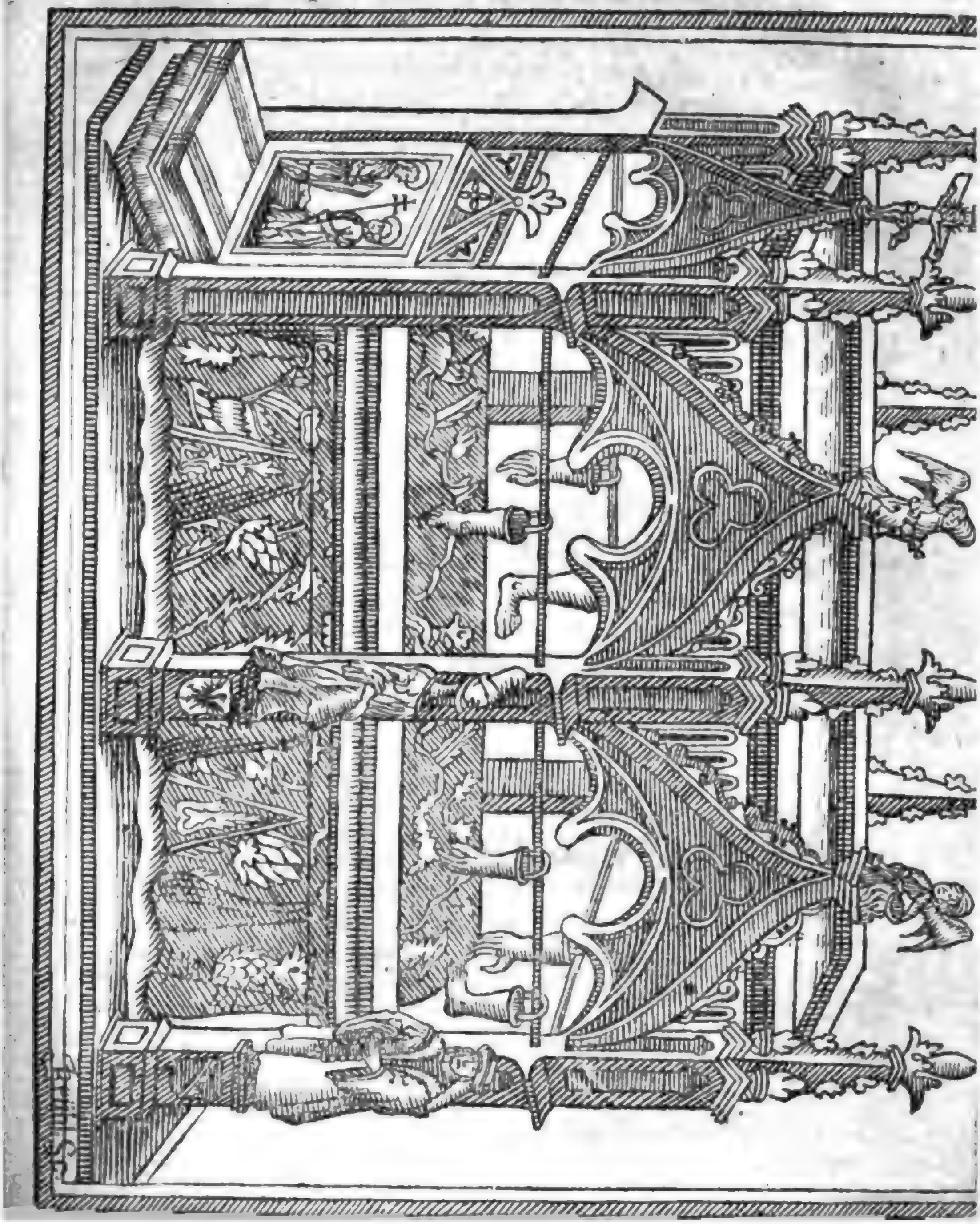

D. Benno. *Capite 25.* narratur, Papam Gregorium VII. in signum veræ dilectionis, non vulgares donâsse Bennoni sanctorum reliquias; quas ille toto tempore vitæ suæ religiosè coluit, & tanquam cœlestem aliquem thesaurum veneratus est. Extat ex eisdem reliquiis circa tumbam ipsius in hodiernum usq; diem mirabile quoddam dictu: ut scilicet inclusæ argento seu pacificali (ut vocant) peciunculæ aliis quidem osculantibus appareant, aliis verò minimè; quin his etiam, quibus videre eas contigit, non semper se ostendant: sed modò præsentes adsunt, modò velut prætigio quodam cernentium oculos eludunt. *Cap. 27.* hæc narrantur: Quodam die cùm populus fervent issimo solis æstu laborans, sitibunda ampliùs ora vix ferre posset; Beatissimus Pater Benno oculis sursum levatis, & oratione facta ad eum, qui convertit petram in stagna, & rupem in fontes aquarum; baculo pastorali terram ferisse dicitur, ex qua mox fons aquæ salientis scaturiens, arida hominum labra cœlesti liquore proluit ac refocillavit. *Cap. 28.* hæc habentur: Scribitur in eodem libro (qui in Monasterio Hildesheimensi miraculosè inventus est) quod cùm D. Benno quadam die ad operarios in prato exisset: illis siti ac labore fatigatis, signo crucis edito, aquam in vinum commutârit. Quod cùm puer suus animadvertisset, allatâ sibi unda, en dixit, faciam sicut Dominus meus: Qui interrogatus, quidnam fecisset? Crucem, respondit, desuper edidit. Cumq; puer idem faceret, meritis Beati viri, & simplicitate pueri aqua mox vini saporem induit. Cum autem jam dies ad occasum tenderet, & divus Benno rectâ viâ per pontem ad Civitatem pervenire non posset, iter ad proximas Albis fluenta deflexit, & cruce se muniens fluvium sicco pede transivit. Quod videns rusticus quidam, qui eum cum plaustro fœni sequebatur, protinus per aquam insecutus est, & incolumis transvexit. Benno autem audaciam hominis vehementer increpans, prohibuit, tùm ne ampliùs faceret, tùm ne cuiquam, quod factum erat, eo vivente detegeret. Solebat autem vir Dei nonnunquam orando meditandoq; agros circuire, ubi cùm aliquando juxta paludem quandam

Garrula limosis rana coaxat aquis,

ne contemplantem interturbaret; Scripham esse jubet. Sunt enim in Scripho ranæ omnes quidem mutæ. Paululum inde transgresso in mentem venit Danielis illud: Benedicite cetæ & omnia, quæ moventur in aquis, Domino, benedicite omnes bestiæ & pecora Domino. Timens igitur, ne fortè gratior esset Deo illarum cantus, quam sua oratio, eis iterum mandavit, quatenus consuetâ voce Deum laudarent.

Quæ

Qvæ mox cámpos & aëra ſtridore ſuo garrulo repleverunt. *Cap. 29.* hæc extant: In certis agrorum ſemitis, qvas ille ibidem more ſuo poſt divini officii penſum deambulando meditandoq; pedibus ſuis ſanctiſſimis calcavit, frumentum adhuc hodiè citiùs flaveſcit, matureſcitqve; qvin fertilior etiam longè ſeges in eòdem loco, qvàm per vicina circumqvaq; rura naſcitur. Id qvod ego non ſolùm ex aliorum ſcriptis, verùm etiam oculis meis compertum habeo, & vidi. *Cap. 31.* commemoratur ejus ſermo ultimus, qvem ad populum ante mortem habuit. *Cap. 32.* recenſentur miracula mortem ejus inſecuta: Beatiſſimus Benno poſt mortem ſuam non minoribus apud Deum claruit miraculis meritis ac miraculis, qvàm olim in vitâ, confugientibus ad ſepulchrum ipſius plurima impetrans beneficia. Qvorum qvidam à variis langvoribus curati, plericq; à gravibus periculis & anxietatibus liberati, nonnulli etiam à morte ſuſcitati ſunt. Qvorum omnium fides apud Eccleſiam Miſnenſem, literis, ſigillis, teſtibus, & vel tabellione publico, vel prælatorum auctoritate amplisſima fulta eſt. Translatio autem ipſius ex loco humili, ubi olim ſe tumulari juſſerat, ad medium Eccleſiæ, ubi nunc tumba ipſius honorificè inſtructa cernitur, facta eſt circa annum Domini MCCLXX. qvo tempore venerabilis Epiſcopus Witigo hujus nominis II. vehemens D. Bennonis amator & prædicator, certas etiam indulgentias ad eandem translationem contulit, qvò plenius eſſet devoti populi gaudium. Idem etiam Epiſcopus Witigo, vino illo, qvo D. Bennonis oſſa lota & à terreno pulvere mundata fuerant, tanqvam ſaluberrimo qvodam olei rivo, ægros qvàm plurimos ſanavit. Qvorum omnium nomina & morborum ſpecies propriâ manu adnotavit, & apud Eccleſiam Miſnenſem pariter in perpetuam rei memoriam recondidit. Caſula verò, qvâ indutus fuerat D. Benno, & baculus paſtoralis tanqvam recens depoſita, ſecum in ſepulchro inventa ſunt, abſq; omni cinefactione, qvæ etiam non parvam à ſanctiſſimo corpore virtutem attraxere. Nam, ut vetera taceam, Matrona qvædam Miſnenſis diœceſis ex villa Pretzindorff propè Freibergam, noſtra hac tempeſtate dæmonio arrepta, ad ſepulchrum D. Bennonis adducta, cùm nullis dæmon exorciſimis ab ea fugare poſſet, induta eſt tandem caſula D. Bennonis, & datus in manu baculus paſtoralis, qvo facto, exclamavit dæmon: nunc tempus eſt, ut egrediar; relinqvam tamen hoſpitæ meæ ſignum, qvo mei perpetuò meminerit. Moxq; aperto altero mulieris crure, terribiliter eliſus eſt. Foramen autem, qvod ille fecerat, nullâ medicorum arte ſanabile, mulier adhuc hodiè geſtat, & ut timendum eſt, donec vixerit. *Cap. 33.* tractatur, qvid cauſæ, cur Bennonis Canonizatio tamdiu retardata

D. Benno.

Digitized by Google

D. Benno. data fuerit? Et reſpondetur, Deo ſic placuiſſe. Verùm cum non omnibus hæc ratio ſatisfacere poſſet, ſubjunguntur ſeqventia: Defuncto ſiqvidem mox Bennone, cum recens adhuc eſſet ejus cum hominibus converſatio: nemo fuit, qvi tunc ad hanc rem adſpirare auderet. Non enim peti ſolet, nec etiam concedi Canonizationis beneficium, niſi longo tempore, gravicq; maturitate probatis miraculis ac vitæ ſanctimonia. Nec item niſi ingenti pecuniarum profuſione & impenſa. Sed qvia ſeqventibus annorum curriculis Eccleſia Miſnenſis multoties propter incurſiones barbarorum & bella finitima vaſtata atq; depauperata eſt, idcirco ad faciendas tantas impenſas facultas tunc nulla adfuit. Noviſſimè verò cum ad Alexand. VI. prima eſſet hujus rei facta relatio, idem Pontifex commiſſarios deſtinavit certos S. R. E. Cardinales, qvi cauſam examinarent. Verùm priusqvam negotium conficeretur, Pontifex diem clauſit extremum. Deinde etiam Commiſſarii (qvibus res jam nota erat) demortui ſunt. Itaq; D. Julio moderno Urbis Rom. Epiſcopo denuo ſupplicatum eſt, qvi & ipſe huic operi Commiſſarios dedit Reverendiſſimos olim Cardinales, Raymundum Gurcenſ. Melchiorem Brixienſ. & Dominum Alexandrinum, qvorum omnium auctoritate & benevolentia (cum duo præcipuè ex eis ſepulchrum Bennonis & qvædam miracula propriis vidiſſent oculis) optatum jam finem haberemus procul dubio, niſi intempeſtiva eorum morte Deus nobis manifeſtè oſtendere voluiſſet, nondum veniſſe tempus huic operi ſua providentia deſtinatum. Qvæ etiam cauſa eſt, ut Domini Canonici, & hi qvorum intereſt (qvamvis operam ſuam haud ſegniter adhibeant) præter modum tamen Pontificem non nimis urgeant, tum propter arduas ſuæ Sanctitatis, tam domeſticas, qvàm publicas occupationes & temporum iſtorum diſcrimina: tum qvia de Sanctitate divi paſtoris ſui, qvem penes ſe qvotidiè novis fulgere ſignis ac miraculis ſuis conſpicantur oculis, nihil hæſitanter, præfinitum à Deo tempus æqviore præſtolantur animo. His igitur ex cauſis in hunc diem usq; retardata eſt divi Bennonis apotheoſis ſive Canonizatio (ut vocant) Cum ipſe tamen in privato nihilo ſecius ut pius Chriſti confeſſor à pleriſq; veneretur ac invocetur. Siqvidem ad Confeſſorum Sanctimoniam præbendam, non ſangvinis qværitur effuſio, aut ullum ſupplicii genus; ſed miraculorum duntaxat fides ac magnitudo, qvibus ille multis jam millibus ſpectatus eſt, largiente altiſſimo Domino Deo noſtro. &c.

Hæc ex Emſero depromſimus. - - - - -

- - - Confer bullam Canonizationis Hadriani

Excelſus Dominus &c. Raderi Bavar. S. vol. 3.

§. CLXIX.

§. CLXIX. Habetur in Archiv. Magn. Eccleſ. Cathedral. Myſen. *Mandatum procurationis & ſubſtitutionis Bernardi Sculteti* ſub ann. 1514. 2. Octobr. *Canonizat. Bennonis*, ex qvo hæc tantum habeto: In nomine Domini. Amen. Noverunt univerſi &c. in mei Jacobi Gerteviez de Freiberga notarii publici teſtium infra ſcriptorum adhæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia perſonaliter conſtitutus Venerabilis & Circumſpectus Vir Dominus Bernardus Sculteti Decretorum Doctor, Decanus Eccleſiæ Wurmenſ. procurator, Syndicus & promotor in & pro negotio Canonizationis & inqviſitionis ſuper fide, religione, moribus, & vita, converſatione, & miraculis Divi Bennonis qvondam dum vixit Epiſcopi Eccleſiæ Miſenenſis &c. ad hoc ſpecialiter electus & ordinatus &c. non valens extra curiam Romanam huic cauſæ intendere &c. Subſtituit & ſubdeputavit ſpectabiles Viros, Dominos Johannem de Sleyniz, Cartonem Donatum Groſs, utrinsqꝫ Juris Doctorem Miſn. Lucam Henel Numburgenſem, & Balthaſarem Hunt in Secretis Merſeburgenſ. Gaſparem Tam in Ceytz Numburgenſ. &c. *D. Benno.*

Subſecutum eſt *Mandatum pœnale* contra deſinentes jura ad negotium canonizationis Bennonis facientia ſub ann. 1515. 18. Januar. Qvod ſub ann. 1515. d. 10. Junii exceperunt *Literæ Compulſoriales generales* negotium Canonizationis concernentes, in qvibus præcipitur, ut reqviſiti intra ſex dies ſe ſiſtant, & in negotio inqviſitionis ad interrogata ex certa ſcientia reſpondeant. Sed; & *mandatum Procurationis* ſub ann. 1516. 25. Junii *Friderici Electoris, & Johannis Ducis Saxoniæ* hoc negotium concernens, unà cum præcedd. habentur in Archiv. M. &c.

§. CLXX. Tandem & his Sanctus *canonizatus eſt*, qvſ enim fieri poterat tantum ſanctum non adnumerare Sanctis, qvomodo inglorius is latere poterat in viſceribus terræ. Aſt non niſi ann. 417. ab obitu ejus anno, anno ſcil. 1524. ad 1523. contigit hæc canonizatio, multis precibus, mandatis fulminibus extorta. Operam ſuam Pontificalem commodavit & adjecit *Hadrianus VI.* Pontifex. Bulla ejus Canonizationis in apographo invenitur Tom. 1. Bullar. M. Cherubin. p. 632. & Votum III. Bavar. Sanct. *Raderi.* Anni regiminis non concordant Pontificis; *In Bullario* ſiqvidem *Cherubin* ponitur annus 6. Pontific. in *Raderi* Vol. 3. annus 1. Pontific. niſi ſit vitium ſcriptor. Rubrica hæc eſt: *Canonizatio S. Bennonis Epiſcopi, ejusq; in S. Confeſſorum numerum relatio, cum ejus Feſtivitatis pro die 16. Junii inſtitutione, & indulgentiarum pro ea die ad illius ſepulchrum qvotannis accedentibus elargitione.* In prædicta Bulla habetur ejus *curriculum vitæ, actuata, miracula.* Pro Canonizatione Bennonis

Benno Ep. Miſn.

ſupplicârunt *Carolus V.* Imperator, *& alii Principes.* vid. *citat. bull. p. 654. T. 1. Bull. M. Cherub. b.* De Canonizatione Bennonis hæc narrat *Georg. Fabritius Annal. Urb. Miſn. ann. 1534.* Benno præſul Miſnenſis ordine decimus, poſt mortem ſuam ann. 417. ab Hadriano VI. numero Divorum adſcribitur, cum qvodam Antonio Florentino Antiſtite, ut teſtatur Lilius Gregorius Gyraldus in libello de ſepulchris, qvem Carolo Milticio in hujus urbis vicinia nato, inſcripſit. Acta hæc res multos annos Romæ priùs, qvàm confecta. Miſi ſunt à Georgio Legati, Cæſar Pflugius, & Johannes Werterus ambo eqvites. A Friderico III. Electore Georgius Pontanus Einſidelius Eq. Procuratores fuerunt in curiâ Pontificis D. Johannes Henningius, & Jacobus Gertovicius. Oſſa Bennonis more ſolenni effoſſa ſunt XVII. Cal. Jun. die profeſto Divi Viti. Præſentes aderant, Johannes Miſnenſis & Adolphus Mersburgius Præſules; Georgius & Heinricus Duces Saxoniæ: Georgii filii Johannes & Fridericus: Henrici filii, Mauritius & Severinus. E comitibus, Mansfeldius, Leiſnicius, Barbienſis, cum plurima nobilitate: Aliis religioni res fuit, aliis joco & riſui. *Laurentius Fauſt* in den Geſchichten der Stadt Meiſſen hæc ſcribit: Demnach von dieſem Bennone iſt eine Rede auskommen/ daß er Gnade gehabt hat groſſe Wunder zu thun/ wie dann derſelbigen ſehr viel von ihm fabuliret ſeyn: Als iſt er von vielen für ein Nothhelffer geehret/ zu welchem ſich die/ ſo etwan in Noth geſteckt/ oder mit groſſen Leibes-Schmertzen beleget/ mit einem Gelübd/ und ſonderlich mit wichſenen Gliedern und Bildern gelobt/ derer man im Pabſtthum zu Meiſſen/ mitten in der Thum-Kirchen an einem Balcken/ um und über ſeinem vergitterten Grabe/ zum Gedächtnis und Stärckung der Abgötterey viel auffgehengt geſehen.

Von Biſchoff Bennen Grab und Erhöhung.

HIervon iſt zu mercken/ daß er erſtlich zu allerhinderſt am Chor in einem Winckel ſeinem Begehren nach begraben/ da er aber nach ſeinem Tode der vermeinten Wunderwerck halben/ ſehr beruffen worden/ hat ihn Witigo der Biſchoff Anno 1270. da er 163. Jahr gelegen/ ſeine Gebeine erheben/ mit Wein rein waſchen und ſaubern/ und mitten in die Kirch begraben/ und das Grab vergittern laſſen/ man hats auch die Leute darfür halten laſſen/ daß von dem Wein/ damit Bennonis Gebein gewaſchen/ viel ſchadhafftige/ gebrechliche Leu-

Leute ſollen heil/ rein und geſund worden ſeyn. Anno 1524. den 5. Junij ſind Biſchoffs Bennonis groſſe lange Gebein von Biſchoff Johanne dem 7. und Adolpho Biſchoff zu Merſeburg/ in herrlicher Solennität zum andern mahl erhaben/Canoniſiret/und wieder in ein erhaben Marmelſteinern Grab geleget worden/in Beyſeyn vieler Fürſten und Herren/unter welchen Hertzog George zu Sachſen/und ſeine 2. Söhne Johannes und Friedrich/und Hertzog Heinrich/ mit ſeinen jungen Herrlein Mauricio und Severino auch gegenwärtig geweſen/ und ſonſten ein groſſer Zulauff von vielem Volck fern und nahe. Solches Spectackel iſt von den Päbſtiſchen für ein groß Heiligthum/ von guten Evangeliſchen aber für ein Närriſch-Menſchentand geachtet und verlachet worden. Anno 1539. als Hertzog Heinrich nach Hertzog Georgii Tod/ ſeine Erb-Lande eingenommen/ hat er Biſchoffs Bennen Grab und andere Abgötterey gar abgeſchafft/ auch allen Päbſtiſchen Geiſtlichen Abſchied geben/ doch die/ ſo die reine Lehr des Evangelii angenommen/ bleiben laſſen. *Benno Ep. Miſn.*

§. CLXXI. Indulgentiæ inqvam conceſſæ Viſitatoribus ſepulchrum Bennonis 40. dierum *Originale Archivi M.* ita habet: Withego Dei gratia Miſnenſis Epiſcopus univerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis Salutem in omnium Salvatore. Licèt is de cujus munere venit, ut à ſuis ſibi fidelibus digne,& laudabiliter ſerviat multò majora retribuat qvàm valeant promereri, cupientes tamen Chriſti fideles qvoslibet qvibusdam muneribus illectivis ad pietatis, & Karitatis operæ irritare, ut Eccleſia S. Johannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, Sanctiqve Donati Martyris in Miſne & ſepulcrum beati Bennonis Epiſcopi in eadem Eccleſia collocati, congruis,& condignis honoribus, & freqventiori devotione freqventetur, omnibus verè pœnitentibus, & confeſſoribus confeſſis dictam Eccleſiam, & ſepulchrum, devotionis cauſa viſitantibus, vel qvi ſuas in ſubſidium Fabricæ ibidem Eleemoſynas fuerint elargiti ſingulis diebus, qvibus venerint, auctoritate nobis à Deo tradita, qvadraginta dies de injuncta ipſis pœnitentia miſericorditer. Dat. Miſne, Anno Domini MCCLXXXV. VIII. Idus Auguſt. Pontificis noſtri XIX.

§. CLXXII. *Aliud Originale Indulgentiarum ejusdem Archiv. M. hoc eſt:*

ISIDORUS Epiſcopus Sabinienſ. ALANUS. T.T. Sanctæ Praxedis Presbyter, PROSPER, de Columpna S. Georgii ad Velvaureim miſerati-

D. Benno. ſeratione divina Sacroſ. Romanæ Eccleſ. Diaconus, Cardinales Univerſi & ſingulis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis Salutem in Dómino ſempiternam. Splendor paternæ gloriæ, qvi ſua mundum ineffabili illuminat claritate pia vota fidelium de ipſius clementisſima majeſtate ſperantium, tunc benigno favore proſeqvitur, cum devota ipſorum humilitas ſanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cupientes igitur, ut inſignis Cathedralis Eccleſia Sanctorum Johannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ Donati Martyris in Miſna Sepulchrum beati Bennonis Epiſcopi, cujus venerabile corpus ibidem in medio dictæ Eccleſiæ honorabiliter collocatum eſt, ad qvod ingens populi multitudo ob crebra, qvæ ibi contingere, miracula confluere ſolet, congruis freqventetur honoribus, fidelesqꝫ, ipſi eò libentiùs devotionis cauſa confluant ad eandem, qvò ibidem dono cœleſtis gratiæ uberius conſpexerint ſe refectos à Chriſti qvoqꝫ fidelibus jugiter veneretur de Omnnipotentis Dei miſericordia & B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi. Omnibus & ſingulis verè pœnitentibus & confeſſis, qvi dictam Eccleſiam, unà cum ſepulchro dicto Bennonis Epiſcopi, in Nativitatis Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti. Aſſumptionis & Annunciationis B. Mariæ Virginis, nec non ipſius dedocationis & Patronorum feſtivitatibus devotè viſitaverint annuatim & ad reparationem & conſervationem ædificii, calicum, librorum & aliorum ornamentorum, pro divino cultu inibi, ac circa dictum ſepulchrum neceſſariorum qvotiescunqꝫ manus porrexerint adjutrices Nos Cardinales præfati, & qvilibet noſtrum pro qvalibet die ipſarum feſtivitatum, & calamitate hujusmodi centum dies indulgentiam de injunctis eis pœnitentiis pro eorum culpis miſericorditer in Domino relaxamus. Præſentibus verò perpetuò duraturis. In qvorum fidem & teſtimonium præſentes literas fieri, noſtrorumqꝫ Cardinalium ſigillorum juſſimus, & fecimus appenſione communiri. Dat. Romæ Anno à Nativitate Domini Milleſimo Qvadringenteſimo qvinto, die verò decima octava Menſis Julii Pontificatus Sanctisſimi in Chriſto Patris & noſtri Domini Calixti divina providentia Papæ III. anno primo.

Viſa per caſ. Conferatur bull. 5. Hadrian. VI. *T. 1. Bull. M. Cherub. p. 635.* Sed & *anniverſarii* in honorem Bennonis inſtituti ſunt.

§. CLXXII. Habentur in ſæpiùs jam allegato Archiv. M. Cathedral. Eccleſ. Miſen. *2. Origal,* è qvibus hæc ſolùm excerpere libuit: In nomine Domini, Amen. Univerſis Chriſti fidelibus &c. Albertus Præpoſitus Theodor. Decanus, Totumqꝫ Capitulum Miſnenſe Salutem &c. Cum itaqꝫ venerabilis Pater D. Benno noſtræ qvondam Eccleſiæ prædictæ

Digitized by Google

dictæ glorioſus Pontifex, qvi in humanis adhuc agens multa glorioſa bella certaminis pro eadem Eccleſia noſtra, ſponſa ſua geſſiſſe, & tanqvam murus pro ejus juribus & libertatibus in magna fidei & dilectionis conſtantia ſedulò ſtetiſſe, non ambigitur, per hæc & alia præclara merita patenter oſtendens Zelum Dei, & domus ejus inſuperabilem habuiſſe. Propter qvæ ipſum, licèt nondum ſanctorum decalogo per canonizationem militantis Eccleſiæ, cui de occultis judicare denegatur asſcriptum, triumphantis Eccleſiæ militiæ & ſanctiſſimorum confeſſorum in cœleſtibus aggregatum in minimo dubitatur, prout vice ipſius in hoc ſeculo prodiit hiſtoria & miraculorum, qvæ ad tumulum ejus divina ipſius meritis operari ſedulò creditur clementia multitudo innumera atteſtatur, & qvamvis non in publico, in occulto tamen aliqvem bonum hominem, qvem ſcit vel credit eſſe ſanctum, licèt nondum per Eccleſiam approbatum venerari licitè qvisqꝫ poteſt juxta SS. Patrum traditiones & Canonum inſtituta. Qvamobrem honorabilis vir, Dominus Conradus Pruſe, Archi-Diaconus Luſatiæ, noſter ConCanonicus prædicti Reverendi Patris, ejusqve meritorum crebra meditatione affectus cordisqꝫ dolore tactus intrinſecus, qvod patris Anniverſario obitus die, nullum hactenus pro ejus veneratione ſtipendium intereſſentibus exeqviarum ſuarum memoriæ extitit, inſtitutum; cum tamen circa plures noſtræ Eccleſiæ antiſtites, qvorum fortaſſis merita non tantum apud Deum, & homines gloriam meruerint ad ipſum laudabiliter noſcitur factum idem Dominus Conradus & prælibati Reverendiſſimi Patris laudem, & reverentiam, ſuiqꝫ & progenitorum ſuorum animarum remedium & ſalutem unum talentum denariorum Freibergenſium, qvi pro præſentis temporis curſu qvatuor ſolidos groſſorum Miſnenſ. bonorum & dativorum faciunt, qviqꝫ de qvadam vinea ſita in monticulo retro villam Czukelvviez &c. qvam ſe comparavit pecunia, in feſto Donati Epiſcopi, & Martyris noſtri Patroni venerandi annis ſingulis per poſſeſſorem dictæ unicè ſolvi debent, Eccleſiæ noſtræ in perpetuum dedit, & donavit in anniverſario obitus die, ſæpè dicti Reverendi Patris, aut ejus feſto, ſi unqvam ipſum divina gratia canonizandum duxerit &c. nobisqꝫ humiliter ſupplicavit, qvatenus ad roborandam & firmandam perpetuò ſui propoſiti intentionem ſtatutum, per qvod nobis & ſucceſſoribus noſtris Capitulo, & Canonicis Miſnenſ. modum imponamus miniſtrandi idem talentum facere curaremus &c. &c. Ad finem ut recedendi abinde occaſio cuivis ſubtrahatur, ne aut oblivio, qvæ erroris mater eſt, ullum vendicare ſibi valeat locum præſens ſta- *D. Benno.*

D. Benno. tutum Sigillo noſtri Capituli authentico ſigillari & effectum ipſius in-
libro mortuorum ſcribi fecimus in memoriam ſempiternam. Actum &
datum Miſnæ, Anno Domini MCCCLXVI. fer. 6. ante diem beati Viti
& Modeſti perenna Martyrum beatorum.

Extractum Anniverſarii B. Bennon.

perpetuò peragend.

Noſ Heinricus Decanus, Johannes Cantor &c. & Capitulum Eccleſiæ Budiſſinenſ. recognoſcimus tenore præſentium publicè profitendo, qvod Venerabilis Vir Dominus Conradus Pruze, Præpoſitus noſtri Eccleſiæ intentus ſaluti, ac felicitati animæ ſuæ in remedium parentumqve ſuorum, & ob reverentiam B. Petri Apoſtoli Eccleſiæ noſtræ prædictæ Patroni, ac piiſſimi Patris Bennonis qvandam Eccleſ. Miſnenſ. Epiſcopi nobis & Capitulo noſtro dedit in parata pecunia, & donavit viginti ſexagenas. groſſorum latorum Pragenſ. ad comparandam pro eisdem duas ſexagen. groſſorum annui cenſus ad uſum ac ſervitium infra ſcriptorum, videlicet qvod nos & Capitulum noſtrum anniverſarium dicti pii Patris & Epiſcopi Bennonis perpetuis temporibus in Eccleſiâ noſtra volumus, promittimus & debemus, cum pulſu campanarum luminaribus ac cantu vigiliarum & Miſſæ ſollenniter peragere, & celebrare. &c. &c. Qvæ præmiſſa omnia pro nobis, noſtro Capitulo, ac noſtris ſucceſſoribus perpetuis temporibus bona fide promittimus &c. &c. In cujus rei certitudinem Sigillum Capituli noſtri Majus præſentibus duximus appendendum. Datum & actum Budiſſini, Anno Domini MCCCLXXVII. in die Primi & Feliciani Martyrum.

§. CLXXIV. Hæc originalia debemus Reverendiſſimo Capitulo M. qvod contra aliqvos hiſtoricos, certos nos qvoq; è Archivo reddit *Fridericum Electorem, Bellicoſum dictum, non Aldeburgi, ſed Miſnæ in Capella Ducum ſepultam eſſe.* Originale ſub dat. 1446. d. 10. April. eſt.

Johannes Dei gratia Epiſcopus Miſnenſis, univerſis & ſingulis fidelibus præſentibus & futuris in rei memoriam ſempiternam. Ad magnitudinem Pontificalis ſacerdotii Deo providente licèt immeriti ſublimati in vita noſtra Domum Dei fulcire, & ipſius decorem diligere tantò accuratiùs intendimus, qvanto ex hujusmodi juſti inveniri, & in tempore iracundiæ firmiter reconciliari credimus, & ſperamus. Sanè magnificus Princeps Dominus Fridericus clare memorie qvondam Sacri Roman. Imperii Archi-Marſchallus Saxonie Dux & Marchio Miſnenſis, Capellam novam Eccleſiæ noſtræ Miſnenſi Cathedrali contiqvam, ad honorem Dei omnipotentis, ſuecq; Matris glorioſiſſimæ Virginis

Mari.

Mariæ, in ſue progenitorumqve & ſucceſſorum heredum ſuorum animarum ſalutem & remedium peccatorum, ſub ſpeciali tamen typo & nomine trium regum ac omnium ſanctorum ſplendidè inſtaurare, erigere, fundare, atq; dotare pro affectu propoſuit, atq; concepit, & poſt multos ſollicitos tractatus, nobiſcum & Capitulo noſtro Miſnenſi de hujusmodi ſuo ſancto propoſito habitos Deo volente viam univerſe carnis eſt ingreſſus. Tandem illuſtres principes Dominus Fridericus Sacri Romani Imperii Archi-Marſchallus & Wilhelmus fratres, heredes & ſucceſſores ipſius illuſtriſſimi Saxonie Duces, Lantgravii Thuringie & Marchiones Miſnenſes inſtauracioni ereccioni ac fundationi premiſſe favorabiliter inclinati volentes hujusmodi ſanctum progenitorum Chriſtianorum propoſitum in finem deducere optatum ſuas literas patentes, Sigillis eorum & Capituli noſtri pretacti majoribus roboratas cum ſolempni nunccio ad nos deſtinarunt. Quarum tenor de verbo ad verbum ſeqvitur, & talis eſt: *D. Benne.*

Jn dem Namen Gottes/Amen. Wann die ſchickunge unde werke die in Ziten geſcheen/unde menſchlicher Gebrechligkeit vorgenglich iſt ꝛc. Nimis prolixæ ſunt hæ literæ, hæc adjeciſſe modò ſufficiet. Als der Hochgeborne Fürſte unſer liber Herre/unde Vater clarer Gedechteniſſe/Herr Friederich etwan Herzog zu Sachſen/eine newe Capelle uf unſerm Sloſſe Miſſen / an die Kirchen an mittel rurende / dorynne er liphafftig begraben lyt/ ſeiner unde ſeiner eltern unde vorfahren Selen zeu troſte unde Seligkeit von newens geſtifftet erhoben/ unde aufgerichtet hat/ auch bis an ſein ende in meinunge was dieſe Capelle mit Priſtern unde Korſchulern/ Gote dem allmächtigen zeu Lobe und zeu Eren / der Hymmel Koninge der reynen junefrawen Marien redelichen und ordelichen zeu beſtellen/ꝛc. ꝛc. Wann wir nu beide von deme oben genanten unſerm liben herren unde Vaterunſer naturlich Leben haben genommen unde uß ihm ſind entſproſſen. So iſt billich unde zeimpt ſich wol/daß wir ſolche obgerurte ſeine Jnnige unde gute meynung als vil an uns iſt vollbryngen / uf daß er in guten willen ewiglichen lebe/ der Liplichen iſt vorſchieden. Davon ſo haben wir ffridrich unde Wilhelm gebrudere/ obgenanten dem allmächtigen Gott zeu lob und zeu eren der Himmel-Koninginn der rynen Junefrauen Marien unde ſunderlichen den heiligen dreien Konigen Hauptherrn der Capellen/

unde

D. Benno. unde allen Gotes heiligen zeu troste unde seligkeit des vorbenanten unsers liben herrn unde Vaters auch unser liben Frauen unde Mutter/ unde Heinrichs unsirs liben bruders seligen die in derselben Capellen liphafftig bey unsern liben herren unde Vater seligen begraben sind unde aller unßer Voreltern Seelen uns auch selbst die weyl wir noch am leben sind zeu troste unser Seelen so wir von hynnen scheiden mit rate unßer Graven/Herren unde liben getreuen heymelichen zeu merunge des vilgenandten unsers liben herren unde Vaters seliger Stifftunge in der offtgenandten Capelleen einen núwen altar zeu den Häuptern des grabes/ unsir liben Herren unde Vaters. Frauen unde Mutter seligen machen/unde demselben altar in der eren sente Annen/ sent Victors und sente Mauritii der heiligen Merterer twyhen lassen/daruffe eine ewige messe die vor die toten unde lebendigen zeu ewigen geczyten tegelichen soll gesungen unde gelesen werden/ gestifftet. Et multis interjectis: disir Stiftunge zeu einem ewigen Gedechtniße unde warer urkunde haben wir Hertzog ffridrich unsir mayestet/ unde wir Hertzog Wilhelm unsir eigen insigel vor uns unsir Erben/ unde erbnemen mit guten wißen an disen Brif lassen hengen. Unde wir Thumprobist/ Techand/ unde das gemeine Capitel der ufft genanten Kirchen czu Mißen/ bekennen einhelliglichen in disen uffen Briffe ꝛc. ꝛc. daß solche der Capellen stifftunge der Siben geczyte ꝛc. ꝛc. mit unserm twissen unde guten willen ꝛc. ꝛc. gestifft unde geordnet sind. ꝛc. ꝛc. Gegeben zu Missen.

Originale Germanicum seperatim extat. Sub dat. 1445. die post fest Kilian. ubi itidem hæc verba extant: Als der Hochgeborne Fürste unser lieber Herr und Vater clarer gedechtniße herr ffridrich etwan Hertzog czu Sachsen ꝛc. eine núwe Capelle uf unsern slosse Missen an die Kirche ane mittel rurende/darynne er Liphafftig begraben lyt. ꝛc. ꝛc. Davon so haben wir ffridrich unde Willhelm gebrudere obgenandten dem allmechtigen Gott zu lobe/ und zu eren der himmel Koninginne der reynen Junefrawen Marien/ und ꝛc. ꝛc. concordant cum superiori originali per totum, des vorbenanten unsers liben Herren unde Vaters/auch unser liben Frauen unde Muter/unde Heinrichs unsers liben Bruders seligen / di in derselben Capellen liphaf-

liphaftig bie unſern liben Herren und Vater ſeligen begraben ſind ꝛc.ꝛc. *D. Bennō.* Dieſer Stifftunge ꝛc. cætera omnia iterum concordant cum ſuperioribus.

Aliud *Originale* habetur ſub Dat. 1445. 19. Jul. De mutatione cantus, ut & ſub - - Id. Decembr. tempore Concil. Baſileenſis. Hæc occaſionaliter pro recreatione Lectoris curioſi, qvi ægrè forſitan non feret ſeriem horum Originalium.

§. CLXXV. Redeamus paucis *ad Bennonem*, qvi magni fit apud Catholicos, coætaneis licèt reclamantibus. Ita ſiqvidem ævi illius ſcriptor, qvem in Fuldana Bibliotheca invenit *Huttenus*, & ex eo *Fabritius* Annal. Urb. Miſn. p. 27. Bennonem, *inqvit*, præſulem Clementi III. Pontif. ſupplicem, Henricus Imperator in priſtinam dignitatis ſedem reſtituit & liberaliter tractat, ut poſt id tempus teſtantur privilegia ſcripta Rochlicii, Alſteti, Goslariæ, Mantuæ, Spiræ, Moguntiæ, Bernæ. De hac Bennonis pœnitentia, auctor, qvi hujus temporis hiſtoriam pro Imperatore ſcripſit, non nominatus, qvem in æde divi Hemerani Aventinus Ratisbonæ: in Fuldana Bibliotheca Huttenus invenit, ita ſcribit: Ex his omnibus Epiſcopis, qvi vel damnati fuerant, vel depoſiti, unus Benno Miſnenſis venit ad ſedem Apoſtolicam, pro errore ſuo veniam petiturus, qvam impetrat. Clemens etiam Papa III. antea Vipertus, Epiſcopus Ravennas (qvem Gregorio Septimo Succeſſorem dederat Imperator) pœnitentem benignè ſuſcepit, & tractavit honorificè: abeuntem qvoq; cum literis ad Imperatorem miſit, qvem & ipſe correctum libenter accipiens, liberè in Epiſcopium ſuum abire permiſit. Sed illa ſatisfactio (inqvit idem auctor) utinam fuerit pura, ſincera atq; catholica! nam certum eſt, eundem Epiſcopum nihil deinceps viriliter egiſſe, cum comprovincialibus Pſeudoëpiſcopis, vel cum Saxoniæ Principibus pro reparatione & ſtudio pacis Eccleſiaſticæ: qvales dicuntur à Domino per Iſaiam Prophetam, ſpeculatores cœci, canes muti, non valentes latrare; qvoniam, ſicut Gelaſius Papa ſcribit, prævaricatoribus utiq; conſentiens, qvisqvis ſuggeſtione, qva poteſt, non reſiſtit: & qvi alios ab errore non revocat, errare ſeipſum demonſtrat. *Lamberti Schafnabr.* qvædam verba hûc facientia explicare conatur *Raderus Bavar. S. Vol.* 2. de Bennonis translatione.

§. CLXVI. Megalander noſter Lutherus ingenuè de hoc Bennone ſentit, eſſe *Idolum Miſnenſe*, wenn der Pabſt gebeut/ daß ich den abgöttiſchen Abgott Benno anbeten ſoll ꝛc. in cap. 22. Geneſ. Idem Lutherus Tomo 2. Jen. Germ. & Tom. 2. Aldenb. p. 780. Singulare ſcriptum

D. Benno. ptum edidit de anno 1524. Wider den neuen Abgott und alten Teufel/ der zu Meissen soll erhaben werden. Ubi recenset facta & miracula Bennonis, judicium suum adjiciens, in principio statim his protestatus: Ich bedinge zuvor an/daß ich den todten Bischoff Benno hiermit weder verurtheilet noch verdammet haben will/ er hat seinen Richter wie alle andere Todten/ über welche keinen Menschen gebühret zu richten/ es sey dann/ daß GOtt solches selber offenbahre/erstlich durchs Wort/ hernach durch die Zeichen &c. Invehitur propterea in Lutherum *Henricus Spondanus*, sed plusqvam pueriliter. Ita enim Contin. Baron. A. 1524. n. 8. *inqvit*: Cùm essent sacræ S. Bennonis Reliqviæ ex vetusto terræ tumulo elevandæ, atq; venerationi exponendæ, cum festi annui in ea civitate celebratione: (qvod Episcopi tunc sedentis Joannis à Schleinitz viri nobilis juxta piiq;, & Georgii Ducis Saxoniæ, pii item Principis, in cujus ditione civitas Misna erat, diligenti operâ factum est 16. Maij:) impius Lutherus irâ invidiâq; accensus, qvod vereretur, ne hujusmodi solemnitas nocitura esset ejus novitatibus, convitiosissimum edidit libellum Teutonicum, hoc ex inferno stomachi suo cruciato titulo: *Adversus novum idolum & antiqvum diabolum, qvi Misnæ exaltandus est.* Qvanta autem in eum Sanctum convitia evomuerit, (præter calumnias & opprobria in Gregorium qvoq; VII. sub qvo vivebat, & Hadrianum VI. à qvo canonizatus est, nec non in S. Thomam Aqvinatem, aliosq; Sanctos) horrendum est enarrare, & ex ipso libelli titulo conjicere licet. Qvi tamen non id assecutus est, qvod cupiebat, scilicet ut averteret populos à concursu ad celebritatem: qvippe tanta fuit eorum freqventia, ut *Deus ipse visus* sit pia ipsorum devotione seelestos ejus conatus irridere. Sic etiam *Baronius* ann. Christi 1117. n. 6. & *Odoricus Raynaldus* Continuator Baron. Tom. 14. Annal. ann. 1270. n. 34. *Tannerus* Orat. 3. Utrum Lutherus illustrium factorum Bennonis æqvus sit æstimator *Raderus* Volum. III. Bavar. Sanctæ. Si *Spondanus*, & socii, ex asse Bennonis laudes debuccinare voluissent, non reticere debuissent pomposam translationem Corporis ejus, ubi ansam habuissent Lutherum amplius objurgandi, non fuisse scilicet Lutherum, & Lutheranos hoc tanto depositio sanctissimo dignos, qvare illud divinitùs translatum esse. Inqvirenti sedulò nihil amplius de translatione Bennonis invenire licuit, præter hæc qvæ subjicimus, & qvidem ex *Raderi Bavar. Sanctæ volum. III.* p. 181. seqq.

Qvæ porrò, & qvàm varia Bennonis in omnem Germaniam benefi-

Digitized by Google

ficia extiterint, præsertim eorum, qvi supplices ad ejus conditorium procubuerunt, docent præter ea, qvæ in Adriani consecrationis literis & Emseri volumine extant, antiqvissimæ ingentis folii membranæ ab usqve Misnia in Bojariam missæ. Qvæ miranda ab Anno Christi CIↃ CC LXXVII. usqve ad millesimum trecentesimum nonagesimum qvintum denarrantur octingenta novem descripta. Neglecta verò sunt, aut ad nos non perlata, qvæ deinceps annis seqventibus usqꝫ ad annum CIↃ IↃCI. contigere. Non pauca verò interea loci prætermissa, docent tempora Lutheri, qvi illius miraculis, qvod ejus doctrinam factis ipsis refellerent, & sanctorum patrocinia pro genere humano suscepta testarentur, offensus impium os in cœlum & cœlites, uti bestia illa ab Johanne in Apocalypsi descripta exeruit, qvæ potissimùm maximos Orbis principes permoverunt, ut ab summis religionis Catholicæ arbitris ejus consecrationem peterent. In qva vehementissimè laboravit inclitus ille Saxoniæ heros, Misniæ regulus *Georgius*, cumqve, qvod illius majores & ipse maximè optarat, impetrasset, literas ea de re dedit ad Bojorum Duces Gvilelmum & Ludovicum, qvibus rogabat, uti Pontificis auctoritas, qva D. Bennonem inter beatos versari, publicoqꝫ cultu venerandum pronunciarat, in suis Bojariæ provinciis & primariis civitatibus, Monachii, Ingolstadii, Landishuti, Landspergæ, pro concione proclamaretur, & pro foribus templorum tabulæ ipsæ proponerentur. Servantur eæ Georgii Principis & Joannis Antistitis literæ adhuc in chartophylacio Summæ ædis Monachii, qvas ipse patriâ lingvâ conscriptas cum voluptate legi. Secuta sunt inde, defuncto Georgio, cum qvo simul Catholica pietas in Saxonia & Misnia sepulta est, miserrima & infesta cœlo terrisqꝫ tempora, qvibus non satis fuit impiis, sacrilegas manus sacris divorum sedibus & ædibus inferre, spoliare templa, polluere sacras aras, cælitum statuas confringere, omnia sacrariis ornamenta detrahere, aurum & argentum, pretiosas vestes & supellectilem auferre, sacra profanis, profana sacris miscere, omnia profanare, nisi in viscera terræ irent, sacros cineres & manes sanctorum incessarent, qvorum tamen furorem Benno percuram suorum successorũ declinavit, tantisper in arcanis conclavibus Episcoporum servatus, qvoad *Albertus V.* inclitus Bojorum Dux & Magnum Catholici nominis id ævi columen per literas sanctissimi illius Antistitis sacrum pignus enixè petivit, ac anno CIↃ IↃLXXVI. feliciter impetravit, uti publica Misnensis Pontificis & Collegii Sacerdotum testimonia, qvæ subjicio, testantur.

D. Benno.

Nos Joannes Dei gratia Episcopus Misnensis omnibus visuris has

D.Benno. noſtras patentes literas ſalutem in Domino precamur, atteſtamur & notum facimus. Cum Eccleſia Miſnenſis Cathedralis & ingenua Epiſcopatus noſtri perſecutionem pateretur à Lutheranis ſub Henrico Duce Saxoniæ Reverendisſimus Joannes, genere Maltczius tunc temporis Epiſcopus, reveritus, ne in illa perturbatione, & irruptione templorum, discuſioneq; imaginum SS. reliqviæ ibidem longisſimo tempore cuſtoditæ & conſervatæ diriperentur ac profanarentur, volens providere ejusmodi periculis, aperuit tumbam ſive ſepulchrum magnificè extructum, in qvo corpus D. Bennonis Epiſcopi ſolenniter reconditum erat, atq; ibidem longisſimo tempore multis miraculis claruit, ſanctisſimè viſitatum & recolitum fuit. Atq; illas ſanctas reliqvias integri corporis D. Bennonis unà cum cilicio, mitra, & baculo paſtorali ejusdem Divi, aliisqve reliqviis, videlicet Cranio D. Donati Martyris, qvod tamen vetuſtate in partes dilapſum eſt, digito S. Pauli Apoſtoli & aliis qvibusdam non cognitis reliqviis, qvod earum ſchedulæ vetuſtate perière, in capſula ſtannea reconditas amovit, & in ſacellum arcis Stulpen ſuam ſedem Epiſcopalem, diſtantem ſex milliaribus ab Eccleſia Miſnenſi ejusdem Epiſcopatus transportavit, qvo in loco remanſerunt, vivente ſuprà dicto Epiſcopo & ſucceſſore ejus Niccolo Kerlevvizio in cujus locum, cùm nos qvidem indignè in Epiſcopum electi ſuccederemus, accidit, ut ſtatim initio Paſtoratus noſtri in exilium pulſi dura pateremur: interim R. Nicolaus Gruner Presbyter grandævæ ætatis, cui erat ſacriſtia ejus ſacelli commiſſa & commendata divina volente gratia, memoriam habuit reconditarum reliqviarum in arce Stulpen, qvas modò nominavimus, magno pietatis affectu ad locum illum accelerans ex ſupra dicto ſacello amovit, ac intra lectum cubiculi recluſas ſanctisſimè aliqvantiſper cuſtodivit, donec nos ab exilio reſtituti ingraveſcentis ætatis ſuprà dictus ſacerdos ad noſtras manus ſanctas illas reliqvias fideliter tradidit. Poſt noſtrum exilii reditum transactum fuit, conſentiente Capitulo noſtro, ut Arx Stulpen Illuſtrisſimo Saxoniæ Duci Electorali & permutatione traderetur. Idcircò ſupra dictas reliqvias poſuimus noſtris manibus in ſepulchrum Joannis Epiſcopi Miſnenſis, genere Salhauſen, prædeceſſoris noſtri, qvod ſepulchrum adhuc hodie integrum extat in Collegiata Eccleſia B. Mariæ Virg. Oppidi Epiſcopatus noſtri Wurzen, hac noſtra intentione, ut S. hæ reliqviæ ad extremum usq; diem illic turò remanere debeant. At verò cum illuſtr. Dux Bavariæ Albertus interceſſione Decani noſtri Hieronymi à Komerſtat, piæ mem. reliqvias peteret, cogitavimus, ſuprà dictas reconditas in tutiorem locum committere.

Extra-

Extraximus ergo noſtris manibus prænominatam capſulam & S. reli- *D. Benno.*
qvias reperimus & recognovimus, & Suæ Celſitudini utpote Catholico Principi lubenti ac devoto animo ad prohibendam profanationem ſubmiſsè obtulimus, transmiſimus & tradidimus. Atteſtamur iterum atq; iterum prænominatas ſacras reliqvias in veritate à prædeceſſoribus noſtris Epiſcopis, clero & plebe usq; ad noſtra tempora piè cultas & ſanctiſsimè conſervatas fuiſſe, multisq; claruiſſe miraculis, qvarum indicem unà cum deſcriptione Vitæ S. Bennonis, & qvædam alia Illuſtriſsimæ Celſitud. Ducis Bavariæ tradidimus. Hujus rei pro majori fide ad confirmandam ipſiſsimam veritatem hoc noſtrum diploma noſtri magni Sigilli impreſsione confirmavimus. Actum in Epiſcopatus noſtri reſidentia oppidi noſtri Wurzen, Dominica Lætare, Anno reparatæ ſalutis milleſimo qvingenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

Joannes Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia electus & confirmatus Epiſc. Miſn. nec non Præpoſitus Naumburgenſ. ad majus & firmius teſtimonium manu propria ſubſcripſit.

Monachium ergò D. Benno Anno P. C. N. CIↃ IↃLXXVI. intravit, ac in palatio Principis per qvadriennium, ut hoſpes cultus, anno demum CIↃ IↃLXXX. magna ceremonia feſtaq; in ædem maximam B. Virg. delatus, ibi pedem & ſedem æternam fixit. Ipſe ego adoleſcens in politioribus tum literis verſatus hujus ſanctiſsimi triumphi ſpectator, cultor & admirator fui. Gratus deinde Divus erga Bojos cœpit omnem erga ſuos cultores liberalitatem effundere & ſingularem gentis apud Deum Patronum agere. Leguntur integra Volumina, qvorum alterum poſt alterum ab anno CIↃ IↃCI. & deinceps eſt editum, qvibus illius prodigia copioſè deſcribuntur, qvæ omnium manibus tractantur. Conditum eſt illi ante ſummæ ædis chorum in ipſo templo nobiliſsimum ſeu ſacellum ſeu mauſoleum, ubi in altari ipſius nomini inſcripto & initiato ſacræ illius reliqviæ ſunt collocatæ. Tanta porrò freqventia confluentis populi cœpit coli, ut uno aliqvo anno, qvi tertius ſupra milleſimum ſexcenteſimum fuit, octoginta paroeciæ cum ſignis ac publicis ſupplicationibus apud D. Bennonem apparuerint. Bojis tam charus eſt, & merito, ut nullis illum opibus & copiis permutare velint aut patiantur.

Dive Benno, da poſtliminium etiam ſangvini & patriæ ac ſedi tuæ: nos fove: illos velut aberrantes ab ovilibus agnos ad caulas juſti paſtoris ac Eccleſiæ reducito. *M. Zeilerus* Topograph. Bavar. p. 47. tradit *ex Radero*, ab anno 1580. Monachium civitate peſte nunqvam afflictam eſſe.

S. Caetanus.

§. CLXXVI. a. Cum Bennoni vix miraculis cedat Patriarcha Neapolitanus *Caetanus Tiene*, fundator Regular. Theatinorum, qvem Neapolitani Patronum sibi dari Papam Romanum supplicando exorarunt, qvamvis adhuc dum nondum canonizatum. p. 629. Age ex 300. ejus miraculis, qvæ nuper germanico idiomate edidit Johann Georg à Werndle potiores rubricas adjiciemus, unde videbis huic Sancto divina certò tribui opera, sed & ridicula.

1. Der Seel. Caetan koñt etlichen Personen in großen Gefahren zu Hülff/und bewegt ein Dorff/daß es zu deren Erqvickung Mittel beyträgt.

3. Ein Vögelein laitet auff Verordnung des Seel. Caetans ein Schiff/in einem schon verzweiffelten Schiffbruch.

5. Maria Mezzeta aus der Gemeinde von Calamosea/ gebiert durch die Krafft etlicher Blumen des Seel. Caetans/ein Kind auf die Welt mit selbigen Blumen in dem Mund.

8. Ein entflogene Amsel wird durch den Glauben wiederum zur Stelle gebracht.

10. Johann Baptista von Simon sihet aus Würckung des Seel. Caetans die Höll mit saũt den Beinen der Verdaũten: hat Reu über seine Sünde und beichtet.

11. Sanctius von Petro/welcher nicht gehen kundte/ wird in einer offentlichen Kirchen dahin gewiesen/ daß er an den Seel. Caetan glauben/und hernach von sich selbs gehen solte/daũ er würde die Gnad erhalten. Er hats also gethan/und ist völlig gesund worden.

12. Caetanus ordnet iemand ab/ der dem blinden Dominico sein Gesicht wiederumb gebe.

15. Dominicus ein Hirt/in dem Leib schon faul/ und am Rücken gantz schelch/erlanget von GOtt die Gnad/ daß er den ersteren Zustand mit den Blumen/den andern aber mit dem Oel des Seel. Caetans vertreibet.

18. Anna Maria/ von einem ihren Buhler verwundet/wird von einer jähen Klippen hinab auf die Steinfelsen des Meers geworffen/ vom Caetan bey den Haaren ergriffen und errettet.

21. Der Seel. Caetan erscheint dem Joseph Caramano/ und erlediget ihn vom Zustand des Grinds.

22. Durch

22. Durch den Stab des Seel. Caetans würcket GOtt 2. *S. Caetanum.* Wunderwerck an der Gratia Vitale.

28. Ein Apoſtem wird mit der Bildniß des Seel. Caetans berühret und vertrieben.

30. Antonii Spinell/welcher durch einen Fall gantz Beinbrüchig worden/überkommet in der Capellen des Seel. Caetans wiederum ſeine Geſundheit.

36. Eine Frau von Fraica Villa köñt ihren Verſprechen nicht nach/ verlieret darüber ihr Haar/ haltet endlich zu/ und köñt wiederum zu Haaren.

37. Aus Göttlicher Würckung vertreibt das Oel des Seel. Caetans eine böſe Sucht/welche in dem Flecken Tito im Lucanier-Lande groſſen Schaden throete.

40. Zur Anruffung des Nahmens des Seel. Caetans würcket Gott/daß 6. Mördern die Degen aus den Händen fallen.

41. Die Angela Bozzuta ſiehet in einer groſſen und nahenden Todesgefahr den Seel. Caetan/und wird in einem Augenblick geſund.

47. Eliſabetha Caſale/ ein Siechin/wird durch Erſcheinung des Seel. Caetans getröſtet/ und durch Anſehung des Bildniß in der Kirchen vom Auſſatz gereiniget.

53. GOtt verleihet offentlich durch den Seel. Caetan einem Kind das Gehör/die Sprach und den Gebrauch der Glieder.

54. Der Pantaleon/welcher ein Narr und ſtuñ ware/ köñt ſo wol zur Sprach/als auch zum Verſtand.

55. Der Johanna Roccolo inbrünſtiges Gebet zu dem Seel. Caetan würcket ſo viel/daß ihr im Abgrund des Meers ſchon ertruncknener Bruder Nicola wiederum zum Leben köñt.

56. Dem Franciſco Marozza / einem Bäuren/ erhaltet der Seel. Caetan die Gnad/daß ſeine unter dem Wagen todt niedergefallene Ochſen wiederum lebendig aufſtehen.

58. Der Seel. Caetan mit ſañt den H. Antonii de Padua lehrn den Don Thomam Ferrary Celeſtin / wie er aus einem Wald kommen ſoll.

59. Johann Andreas Locatelly wird durch einen Stein von der

S. Caetanus. der Tieffe eines Flusses in die Höh getragen/und empfanget von Gott solche Gnad mittels des Seel. Caetans.

60. Zweene Arbeiter / die in einer Gruben schon eingeerdet waren/verbleiben durch die Gnad des Seel. Caetans beym Leben.

62. Bernardin von Alicorno/ welcher für todt gehalten worden/kömt durch das Oel des Seel. Caetans wiederum zu sich.

63. Nicolaus von Caro/welchen ein Wagen gequetscht/ wird durch das Oel des Seel. Caetans vom Tode errettet/ und kömt an seinen Gliedern wiederum zu recht.

64. Zwey wunderbarliche Würckungen von dem Oel des Seel. Caetans/in Beförderung der Gnad gewisser Hoff-Bedienten und Fruchtbarmachung der Schaaf eines Hirtens.

65. Des Achyllis Fortzaty Ehe-Frau überkömt durch Würckung des S. Patriarchens zween Ring/die man ihr sieben Jahr vorhero gestohlen hat.

71. Die Bildnis des Seeligen Caetans flieget von sich selbs auf den Kopf des Paulus Julians/welcher kranck gelegen/ und darüber von Gott die Gesundheit erlanget hat.

72. Aus Fürbitt des Seel. Caetans wird der Frauen Anna Caraffa die lahme Zunge wiederumb zu recht gebracht.

73. Margaretha wird von einem schweren Zustand mit dem Oel des S. Caetans alsobald gesund/ und eben mit demselben werden auch alle die Kranckheiten des Lands vertrieben.

74. Der S. Caetan erscheint einem Krummen/ und erhaltet ihm mit dem Zeichen des Heil. Creutzes alsobald die Gesundheit.

76. GOtt verleihet dem Nahmen des S. Caetans eine solche Krafft/daß zu dessen Nennung Ochsen aus einem Graben (in welchen sie von dem Wasser allbereit überschüttet waren) auf die Ebene herfür springen.

77. Zu Spello überkommet Natalitius/ aus Würckung des S. Caetans einen Abrechnungs Zettel/ den er schon vor einer geraumen Zeit verlegt hat.

78. Ein Kind des Pichnis (blind und verzweiffelt am Leben) überkömt in der Capellen des S. Caetans das Leben und das Gesicht.

80. Der

80. Der S. Caetan zaumet ſichtbarlich wütende Pferde in einer Gutſchen. *S. Caetanus.*

84. Der S. Caetan beweget den Julium Ferrary/daß er mit der Lucretia eine Heyrath ſchlieſſet/ welcher ſich wegen einer ungleichen Zeitung ſchon zerſchlagen hat.

85. Der Joſeph Falcon wird von den S. Caetan an der Stirn berühret/und (unangeſehen ſein Leben ſchon verzweiffelt war) alſobald geſund.

90. GOtt ordnet/ daß zu dem Nahmen des S. Caetans ein Kling weich/ und zum ſchädigen untauglich wird.

91. Der Joh. Gabriel wird von dem S. Caetan gezwungen/ die Johanna von Adam zu heyrathen/ dero er verſprochen hat / ſie für ſein Weib zu nehmen.

92. Der Catharina Pellegringn verbleibt ihr Flachs unter einen groſſen Ungewitter ohne Schaden.

93. Der Lucia Moßolinin von Neapl (welche was verſprochen und nicht gehalten hat/) läßt der S. Caetan geſchen/daß ihr durch Miracl eingerichteter Arm wiederum von neuen ab einander bricht.

95. Der bey einem Ungewitter Schiffbruch leidende Andreas Ritzi iſt / wie er zu boden ſancke/ von dem S. Caetan unverletzt bey den Haaren an das Geſtadt getragen worden.

96. Solimanus ein Türck ſetzt ſein Vertrauen zu dem S. Caetan.

99. Der Habit/auf welchen die Bildnüs des S. Caetans ware/macht den Degen untauglich / welcher den Fabrizz Gaudios verwunden wolte.

100. Der S. Caetan haltet den Angelau von Cæſare/als ſelbiger in einen Brunnen gefallen/ bey den Haaren auff.

103. Die Dieb geben zu Ehren des Nahmens des S. Caetans/ welcher von GOtt mächtig worden iſt/das geſtolene Gut wiederum.

105. Der S. Caetan gebietet einen flüchtigen Vogl/ daß er ſich von neuen in die Gefängnüs des Vogelhauſes begebe.

106. Zu den Nahmen des S. Caetans verhenget GOtt / daß ein groſſer Strick ab einander bricht / welcher den Joh. Dominico Pellegrin an den Halß gelegt war.

Digitized by Google

108. Der Mahomet ein Sclav/ wird mit dem Oel des S. Caetans gesund.

S. Caetanus.

110. Der S. Caetan schicket die Camilla Rubin zu S. Paul/ damit sie von den bösen Geistern erlediget werde.

111. Die Johanna Pulice heilet mit einen Bildnüs des S. Caetans alle ihre Kranckheiten.

113. Auff Anruffung erscheinet der S. Caetan einem Vieh-Hirt/ und vertreibt alsdann von demselbigen Land die Heuschrecken/ welche alda sehr überläßig waren.

115. Der S. Caetan machet/ daß eben ein Wind zugleich dem Agnello Lustro dienstlich und denen Türcken widerwärtig sey.

116. Die Martin Romana bringt mit 3. Tropffen Oel des S. Caetans einen schon verdorben Wein wiederumb zu recht.

117. Der S. Caetan haltet die Kugeln der Feinde auff/ daß selbige den Jacob Montella mit verletzen/ und heilet ihm ein anders-mal die Wunden/ welche mit einer Klingen geöffnet worden seynd.

118. Der S. Caetan macht / daß ein Gärtlein mit Köhl-Kraut/ welcher von den Unziefer schon gantz durchfressen war/ alsobald sauber und gereiniget wird.

122. Andreana Guarina wird ohne andere Cur/ sonder mit der Anruffung des S. Caetans (der bey Gott so viel vermag/) an einem Knie vollkömlich gesund.

123. Die Sterbende Magdalena Candoval wird von dem S. Cajetan bey den Haarn ergriffen/ und zu ihrer vorigen Gesundheit gebracht.

124. Der S. Cajetan gibt dem Franciſco Sorrentin einen Rath/ wie er sein schon verfinstertes Aug wiederum zu recht bringen soll.

125. Angela Vitagliana wird unter der Niederkunfft auf den Tod kranck / und gebiert ein todes Kind: die Mutter koint darvon/ und das Kind wird durch den S. Caetan zum Leben gebracht.

128. Dem Joh. Cimin stirbt ein Pferd/ und durch seines Weibes Gebet zu dem S. Caetan/ bringt er selbiges wiederum zum Leben.

130. Der S. Caetan erscheint dem Dominico Guerra/ mit einem

einem Aſt von einer Heydelberſtauden / und erlöſet ihn von einen erſchrecklichen Zahnwehe. *S. Caetanus.*

133. Die überaus übel verzauberte Eleonora Negra rufft dem S. Caetan an/und wird erlöſet.

134. Der S. Caetan haltet der Lucretia die Hand/ da ſie ſich umb das Leben bringen will.

140. Ein Stuet/welche durch einen Fall ſchon gantz verderbet war / ſtehet aus Würcknng des wunderbarlichen Oels alſobald tauglich zur Arbeit auff.

144. Solyman ein Türck/koñt durch die Gnad des S. Caetans zu dem rechten Glauben.

150. Ein Nägelblumen von dem Altar des S. Cajetans/vertreibt dem Leonhard einen Knaben das Fieber.

151. Der S. Caetan hebt ſichtbarlich dem Lely Laurin den Kopf über ſich/und ſtellet ihme dsdurch den Blutguß.

152. Eine ſchon lange Zeit dürre Lilien wird grün und neu.

154. Das Oel des S. Caetans machet in einen Augenblick/ daß eine Frau ihre 16. jährige Schmertzen verlaſſen: weil aber ſelbige ihr Verlöbnis nicht recht gehalten/wird ſie von noch gröſſern Schmertzen angefallen.

155. Der S. Caetan erhaltet der Catharina Artzana von Gott/daß ihre ſchon todte Hämlen wiederum lebendig werden.

159. Der ſchon todten Diana Bernardina Begräbnns wird durch die Andacht der Mutter verſchoben/ welche ihr den Habit des Seel. Caetans überleget/und ſelbige dardurch von dem Todte auffer-wecket.

162. Livia von Reſpir überkoñt mitls des Seel. Caetans das Jhrige.

163. Das Oel des S. Caetans macht ein Eißen von ſich ſelbs länger werden/ welches zuvor die rechte Lenge nicht hatte.

165. Joh. Lancella faßt aus ſeinen kleinen Wein-Bergl ſo viel Wein ein/als viel er von dem S. Caetan begehrt hat.

173. Ein Mädl hat mit dem von Gott mächtig gemachten Mal men/ einen von ſeinen Hauß flüchtigen Vogl zuruck gerufft /der ſich ſelbs wiederum gefangen ſtellet.

S. Caetanus.

174. Der S. Caetan vertreibt ein Ungewitter / welches sehr großen Schaden antrohete.

175. Joseph von Angelis wird von der tödtlichen Schlafsucht durch ein Gelächter erweckt: sagt er sey gesund / und ist also geschehen.

177. Franciscus Picon gantz stum̃ / komt (in dem er die Bildnus des S. Caetans küsset /) völlig zu seiner Sprach.

181. Der S. Caetan machet / daß das viele Eysen / die ins Meer gefallene Sclaven in die Höhe trägt.

183. Dorothea von Nutzo findet durch die Macht des S. Caetans auf wunderbarliche Weise einen ihren verlohrnen Ring wiederum.

187. Antonia Pistachia gebiert ein todes Kind / welches gesalbet zum Leben kom̃t.

190. Der S. Caetan erhaltet dem Francisco Piccio die Freyheit / welcher schon mit dem Strick zum Galgen geführet wurde.

196. Wegen schwerer Außgreinung einer ihrer Schnur / erhaltet ein betrübte Alte / daß der flüchtige Vogl zurück kom̃t.

197. Der S. Caetan errettet auf anruffen ein Galee in der Belägerung der Stadt Barcellona.

198. Der S. Caetan vertreibt auf anruffen des Peter und Gabriel von Spiritu die Würm / welche die Zweigstöcklen von Oliva Bäumen durchnagten.

201. Paulus Maurus flieht vor den Banditen / und reitet aus Würckung des S. Caetans mit dem Pferd auf dem Wasser eines Fluß hinüber.

204. Ein Roll / so von einem Kind geschlunden worden / springt von dem Magen herauß / durch Fürbitt des S. Caetans.

208. Ein Bauer verliert sein Stuet eine / ruffet den S. Caetan an / und findet selbige wiederum.

209. Der Franciska Antonya beschützet der S. Caetan das Leben vor den Banditen / und die Ehr vor dem fleischlichen Gewalt.

210. Der S. Caetan macht einem sein verlohrnes Schweinl wiederum kommen.

212. Der

212. Der S. Caetan ſteigt mit zween Engeln von Himmel herab/und erlöſt die Schweſter des Jacobs von Selua von einen gefährlichen Fluß. *S. Cvetanus.*

213. Peter von Vito gibt ſeinen Geiſt auf/ ſiehet die Oerter der Peinen/und weil man den Leib begraben wolte/ſo überkömt er aus Würckung des S. Caetans von Gott wiederum das Leben.

215. Johanna von Ruberto empfindet/ daß ihr von dem S. Caetan die Harr abgeſchnitten/ſie ihme durch ein Gelübd verſprochen/ aber nicht gehalten hat.

226. Der Sohn des Molets fällt in ein Graben / und wird von dem S. Caetan bey dem Haaren genommen.

217. Ein Dieb ſtielt etwas von dem Altar des S. Caetans hinweg/und wird von dem Wind geſtrafft.

227. Ein Ochs(der Falch genannt/)ſtellt ſich vor ſeinen Herrn/ damit ſelbiger das Gelübd halte/ welches er dem S. Caeton verſprochen hatte.

221. Der Agnell wird alſobald von der Keichen ledig/darvon er zum Galgen gehen ſolte.

225. Auf Fürbitt des S. Caetans wird ein Vogel geſchickt/ſo einen durch Schiffbruch ins Meer verſunckenen Jüngling errettet.

229. Zu Neapl wird ein Licht ausgeleſcht/und der S. Caetan zündet ſelbiges unſichtbarlich wieder an.

230. Ein Bildnis des S. Caetans treibt zwey feurige Kugeln zurück/und erhaltet deſſen Verehrer ohne Schaden.

233. Der S. Caetan wird von einen Hirten angerufft / und machet Schaff fruchtbar/ welche ein lange Zeit unfruchtbar waren.

234. Das Oel von der Ampel des S. Caetans / erwecket einen Laſt-Eſel des Gregorg Peters wiederum zum Leben.

235. Unter den Vieh des Hertzogs von Liſan/wird ein Stück darvon närriſch/und komt wiederum zu recht.

238. Der Caetaniſche Habit des Felix Antony Chiarell wird von den glüenden Kolen nicht angegriffen.

239. Ein Capuzinerin aus dem Kloſter von Bononien wird wunderbarlicher Weiß wiederum geſund.

241. Der Nahme Caetan wird von Gott mächtig gemacht/ ein Kugl von einem Feuer-Rohr wiederum zurück zu treiben.

S. Caetanus

242. Die Schwester Maria Hypolita Vigna ein Mayländern/ am Leib contract/und mit vielen alten Zuständen behafftet / wird durch ein Bildnüs des Seel. Caetans alsobald gesund.

343. Ursula wird von der Hand des S. Caetans berührt/ und dadurch von Pestilentzischen Beulen erlöst.

247. Die von den Blumen des S. Caetans berührte Weinreben werden wiederum grün.

249. Ein Blum des Altars stillet die Grausamkeit einer Bruthenne/und machet/daß selbige ruhig auff ihrem Nest sitzet.

250. Der S. Caetan leschet ein Feuer aus/und erhaltet unter den Flammen etliche Tag wercher unverletzt.

252. Der S. Caetan erscheinet der Schwester Philippa in dem Kloster der Bekehrten/ und erlöset selbige von einer gefährlichen Wassersucht.

257. Der S. Caetan erlöset die Elisabeth Natale/vn einer alten Verhexung.

260. Ein Augenblick des heiligen Vaters machet / daß eine vergeßne Sünd an Tag kommet.

262. Ein Teuffel wird von dem S. Caetan öffentlich geschlagen.

263. Ein Henn legt ein Ey in dem Wasser eines Brunnens/ von der Andacht zu dem S. Caetan alda erhalten.

274. Ein in dem Tyberfluß ertrunckenes Hündl wird lebendig/und gehet wiederum seiner Frauen zu/welche den S. Caetan darum bittet.

275. Zu dem Nahmen des S. Caetans machet Gott einen Mörder die Kling aus der Hand fallen/und daß selbige nichts schaden kan.

276. Ein nackendes Kind bewegt die Religiosen bey dem Gottes-Hauß des S. Caetans/ eine empfangene Gnade anzuhören.

281. Einen Pferd richtet der S. Caetan das Aug wiederum ein/ welches selbigen durch den Joseph Vignola mit einen Prügel geschlagen worden ist.

283. er-

283. Der S. Caetan will / daß die Magdalena von Aleßio den Roſenkrantz bete/wann ſie geſund werden will/und hilfft ihr darzu. *S. Caetanus.*

285. Franciſcus Manna (eines groben Verſtandes/) wird dem S. Caetan befohlen/und dadurch verſtändig.

286. Der Hochwürdigſte Cardinal von Retz / wird mit der Galee/worauf er ſich befand/in einem Schiffbruch von dem S. Caetan errettet.

287. Laurentius Paparol (an dem Leib gantz zerſchmettert) begehrt aus Befehl des S. Caetans/das Oel und wird geſund darvon.

295. Der blinden Anna Amodey / eröffnet der S. Caetan nach drey Gnaden die Augen zum Licht.

296. Ein von dem S. Caetan zurück geſtoſſener Dieb/ gibt das geſtolne Gut wiederum.

297. Ein Kind (welches ein oder anders Monat/ vor der Zeit von Mutterleib heraus wolte/) wird durch die Macht des S. Caetans biß auf das neunte Monat darinn behalten.

Sub finem deniq; operis, tanqvam maximum miraculum Caetani refertur liberatio Urbis Neapolitanæ ab immani peſtilentia, qva cum conflictata, & penè devaſtata fuit Anno 1656.

§. CLXXVI. b. Agendum jam fuiſſet *de pompoſis & theatricis actionibus, geſticulationibus, geniculationibus, devotione externa incurrente in oculos incautorum, de ornatu templorum, ſtatuarum, muſica magis ad ſonum, qvam devotionem compoſita, de Jubilæo Romano &c.* Qvibus certè haud paucos in naſſam ſuam pertraxit Romana Eccleſic; Sed excrevit opuſculum præter intentionem, ut tractationnem prolixorem non admittat. *De praxi* ipſa, loqvatur Dominus *Chriſtophorus à Ranzau, Holſatus*, jam Papiſta factus in libello, qvem vocat Abdruck zweyer Sendſchreiben/ pag. 11. Daß mich nun ſolche Muthmaßung/ inqvit gantz nicht betrogen gehabt/hab ich hernach würcklich erkennet/ als ich mit den Catholiſchen bin in Kundſchafft und Converſation kommen; vornehmlich aber/ da ich zu Rom angelanget bin. Dann eben an ſelben Ort/ da der Herr Doctor vermeynte/ich würde mit groſſen Unluſt viel Aberglaubens/ Fabelwercks und Neuerung zu ſehen haben/da iſt mir in einen unverhofften und wunderlichen Spectackul die gantze Geſtalt der Catholiſchen Kirchen/ voller alten Andacht und Heiligkeit gezeuget wor-

Devotio externa.

worden; gleich beym Eingang des Jubel-Jahrs/ welches der Pabst Innocentius der Zehente an alle Christen hatte außgeschrieben. Dañ ich habe gesehen/ wie die Menge der kleinen Kinder aus den Schulen/ die Schaaren der Ordens-Personen aus den Clöstern/ die Volckreiche Clerisey und Priesterschafft aus den Stifftern in einer herrlichen Bitfarth zum Vaticano giengen. Hierauff folgete der allgemeine Versteher oder Ober-Hirt der Kirchen/ mit einer sehr Ehrwürdigen Anzahl der Bischoffen. Nach diesen ein unzehlich Hauff des Christgläubigen Volcks mit solcher Inbrünstigkeit des Gemüths / saint wolten sie den Himmel stürmen/und mit Gewalt zu sich reissen; Sie waren meistentheils allein mit einem Sack und härinnen Kleid als Büßende angethan/ und hatten einen Pilgerstab in der Hand. Da man unter der Halle biß zur Thürschwelle der Kirchen kommen war/ kniete der Pabst nieder/ und rieff die Göttliche Barmhertzigkeit über das Volck an/darnach thäte/ oder brach er vielmehr die Flügel des Thors auff/gienge hinein richtig dem Altar zu/ dem feyerlich angesetzten Gebet einen Anfang zu machen. Unter des habe ich mit Bestürtzung zugesehen/ wie häuffig das Volck sich in die Kirche trange/ die Schwelle küste/ auf den Knien daher kroche; Etliche worffen sich mit dem gantzen Leib zur Erden/andere fielen bey des H. Petri Confession (Bekäntniß) wie mans nennet/ und Altären nieder mit weinen und beten/ und klopfften nicht so wohl an ihre Brust/ als an den Himmel/ umb Gottes Barmhertzigkeit zu erhalten. Ich muß bekennen/ es kam mir dieses gar frembd für/ weil ich bey den unsrigen nichts dergleichen zuvor gespüret hatte/alß allein/daß die Leute in den aufgerichteten Grabbildern mit gebogenen Knien gemahlet oder geschnitzelt zum Gebet kommen. Aber es ist mir solche Neuheit ein Sonnenklares Zeichen der alten Heiligkeit gewesen; daraus ich ersehen kunte/ daß die Kirche noch heute zu Tage durch des Heil. Geistes Lebens Einfluß erhalten und regieret würde. In welcher Meinung ich dannoch vielmehr gestärcket worden bin/ da ich vermercket/ daß das Volck in unzahlbarer Menge und steten Reyhe/ auch die andere Kirchen/ so zum Gebet benennet waren/ besuchete/ und unter dem gehen sich in ihrer zwar abgetheilten Ordnung/ aber dennoch zusammen gefügter Andacht

dacht hielten/und mit ſuppliciren/und Litaney-Geſang gleichſam um die Wette zu GOtt ſchrien. Darnach hab ich auch geſehn/ mit was Eyfer der Liebe die häuffig ankommende Frembdlinge/in denen Spittalen und Herbergen/ welche theils in gemein für iederman / theils abſonderlich für iede Nation bereitet ſeyn/ auffgenommen werden : imgleichen/ wie fleiſſig und ſorgfältig man den Krancken außwartete. *Devotio externa.*

De Feſto Corporis Chriſti agit ex Noſtratibus *M. Conradus Kircher*, Diſp. pecul. *Jacob. Martini* im beſſern Unterricht von dem Fronleichnams-Feſt. *Thumm.* de Feſt. p. 135. *Dreſſer* de Feſt. p. 132. De æde Lauretana *Turſellin.* Hiſtor. Lauret. *Joh. Blaeu* T. 1. Admirand. Ital. p. 140. ſ. *Bernegger.* Idol. Lauretan. &c.

De Proceſſionibus Eccleſiæ Romanæ hæc accipe ex *Manigart.* Prax. Paſtoral. ſ. Manipul. Theol. Moral. p. 438. ſ. 1. Proceſſiones fiunt *ſcribit author* vel ad excitandam Fidelium pietatem, vel ad commemoranda Dei beneficia, eiq; gratias agendas; vel ad divinum auxilium implorandum. Continent enim magna myſteria & ſalutares Chriſtianæ pietatis fructus, ideò piè & ſanctè exeqvi debent. *Rituale Rom.* Proceſſiones aliæ ſunt ordinariæ, qvæ fiunt certis diebus, aliæ extraordinariæ, qvæ variis de cauſis ab Epiſcopo indicuntur.

2. Juxta Sanctiones Apoſtolicas & Sacræ Cardinalium Congregationis declarationes, nullus ſive ſecularis ſive Regularis exemptus aut qvicunq; ſit, poteſt extraordinariam proceſſionem inſtituere aut obire in Urbe, oppido, pago vel agro extra ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterii ſepta foris; multoqve minùs peregrinationem cum proceſſione, ſeu proceſſionem cum peregrinatione unqvam & usqvam ſine expreſſa Epiſcopi aut Vicarii Generalis licentia. Abuſus & ſi qvid in proceſſionibus indecorum evitetur.

3. Sint proceſſiones compoſitæ, graves & modeſtæ: abſint riſus, joci & confabulationes. Nunqvam plures qvàm una etiam Deiparæ Virginis, vel alterius Sancti vel Sanctæ ſtatua & imago deportetur, niſi fortè ſodalitia plura contingat eſſe, qvæ ſub diverſo ejusdem Sancti titulo ſunt inſtituta: in his enim ut ejusdem Sancti imago vel vexillum ſæpiùs circumferatur, præſertim ſi hiſtoricam differentiam imagines præ ſe ferant, poteſt tolerari. *Ferdinandus* in ſua conſtitutione 1643.

4. Prætereà non tam pia, qvàm damnata conſvetudine & ſuperſtitione introductum eſt, inqvit idem *Ferdinandus Archi-Epiſcopus Colonienſis & Epiſcopus Leodienſis*, in eadem conſtitutione, qvæ fuit communi-

Digitized by Google

Devotio externa. cata Pastoribus Leodiensibus & Regularibus A. 1644. ab admodùm Reverendo D. Joanne à Chokier Vicario Leodiensi, qvod aliqvibus in locis puellæ nubiles aliæqve mulieres in Processionibus, Stationibus, Supplicationibus, Crucem, Vexillum B. Mariæ Virginis aut Sanctorum Statuas gestent. Nam putantur à plebe si ferant tribus annis aut etiam citiùs habituræ maritos. Unde multi abusus & nimia plerumqꝫ in commessationes, compotationes, tripudia, oscula & alios actus libidinosos oritur profusio, qvibus illecebris pronæ ad lasciviam puellæ (sunt enim ordinariè ex infima plebe) ad nefanda crimina perducuntur. Insuper si puellæ illæ sint pulchræ aut aliqvo modo deformes multa verba obscæna in ipsamet Processione à juvenibus dici audiuntur & risus indecentes videntur non sine magna Dei offensione. Hinc idem Ferdinandus tantis malis occursurus terri imagines aut vexilla à puellis aut mulieribus in Processionibus vetuit. Qvod practicatum Leodii fuit isto anno non sine magna ædificatione piorum.

5. Insuper qvia piè introducta consvetudo repræsentandi Populo Sanctissimam passionem, glorioſa Martyrum certamina, aliorumqve Sanctorum res præclarè gestas hac hominum perversitate eò deducta est, ut multis offensioni, multis etiam risui, atqꝫ despectui sit: ideò prohibuit idem D. Ferdinandus Episcopus noster ne in qvibuscunqꝫ sacris Professionibus vel Supplicationibus vel Stationibus imposterùm ullæ Sanctorum aut sacrarum Historiarum, ne ipsius qvidem Christi Salvatoris nati vel passi à personatis adolescentibus, aut aliis repræsentationes fiant, vel qvicqvam qvod possit intuentium animos ab eo qvod in Processione potissimùm intenditur ad se rapere.

6. In processionibus, in qvibus venerabile Sacramentum Corporis Domini defertur nullæ meritò Sanctorum vel Reliqviæ vel imagines vel statuæ juxta S. Caroli Borromæi præscripta (& est antiqvi instituti) debent deferri, nisi pia multorum locorum consvetudo aliud postulet.

7. Salutares hujusmodi cautelas etiam adhiberi voluit, idem Ferdinandus in Theatralibus historiis, in templis & publicis processionibus occasione similium festivitatum exhiberi solitis, per qvas scilicet Christi, Sanctorum vel aliorum qvorumcunqꝫ sive vivorum sive mortuorum, personæ, miracula, vel res qvomodolibet gestæ repræsentantur, qvas imposterum omninò voluit abrogari, vel nullis, etiam cujuslibet Instituti Religiosis permitti. Illis enim populus absorbetur & à vera pietate ita abstrahitur, ut cultus & reverentia Sanctissimo Sacramento non sine offendiculæ negligatur; cùm Populus à debita Veneratione ejusdem San-

Sanctisſimi Sacramenti & oratione ad curioſum ornatus puerilis & qvaſi comicæ cujusdam actionis aſpectum avocetur. *Devotio externa.*

Repræſentationis trium Mariarum viſitantium Dominicum ſepulchrum eliminavit etiam, qvæ nocte Reſurrectionis Dominicæ in qvibusdam Eccleſiis fiunt. Qvæ omnia prohibita etiam fuerunt ab Epiſcopo noſtro Maximiliano Henrico in Archi-Epiſcopatu Colonienſi anno 1651. Vide *Vinitorem* in initio de ceremoniis.

8. Muſicis verò inſtrumentis cujuscunq; generis in Proceſſionibus ſonari, ne ullo modo permittatur juxta S. Carolum Borromæum. Vide plura & pulchra ſi placet de *Proceſſionibus in ſuis Conſtit. & decret. Synodalibq.* De proceſſionibus Eccleſiæ Catholicæ libb. 2, agit *Nicol. Serarius* T. 3. opuſcul. Jacob. Gretſerus, & extant multa Proceſſionalia Ordd. Prædicator. Fr. minor. Ciſtertitus. Præmonſtrat. Matth. Tympii Proceſſion-Predigten/&c. Refutantur à *Chemnitio* P.3. Exam. Concil. Trident. de Invocat. S. *Rivet.* C. O. Tr. 2. q. 39. Hildebrand. ritual. Orant. p. 126. Abuſus proceſſionum taxat *Luther.* T.1. J.G. Vom Gebet und proceſſion in der Creutzwoch p. 173. Proceſſionem Feſt. corporis Chriſti ſoll man abthun/auch die Sacrament-Häuſer/weil der keines noth/noch nütz iſt/und groſſe Heucheley und Spott dem Sacrament widerfähret/ ſcribit T.2. J.G. von Anbeten des Sacraments. p. 205.

§. CLXXVII. Nervus IIX. & pro nunc ultimus, *Opes & divitiæ*, variis modis acqviſitæ, & comparatæ. Miros modos *colligendi pecunias*, tradit *Ludovic. Celius Rhodig.* Lect. Antiq. lib. 29. cap. 20. Lyciam comam, *inqvit*, eleganter doctéqve per adagium uſurpari poſſe, animadverto, pro ea, qvæ promiſſior ſit ac comptior. Legimus in Ariſtotelis monumentis, Lycios capillitium ſtudioſius fovere, & qvidem, ut multam ſubire maluerint, qvàm præcidere comam. Id qvoniam obſcurius eſt, nec à multis (qvod ſciam) traditum, exſeqvemur paulò latiùs. Erat apud Mauſolum Cariæ Regem Condelus, cujus poſt regem facilè erat primus dignitatis gradus, Hyparchum Græci vocant, atq; is, ut videtur, Lyciæ præerat. Qvum operæ pretium arbitraretur, qvàm plurimum poſſet pecuniarum ad regem mittere, aut etiam ſibi congerere, lepido commendo Lycios circumſcripſit. Siqvidem intuitus illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, hoc eſt, comam gratè impendioqve enutrire, finxit ſibi à Mauſolo allatas eſſe literas, qvibus injungeretur, ut capillos mitteret εἰς πρόκομια, id eſt. ad proſcomia: ea videtur fuiſſe celebritas qvædam deponendæ comæ: qvo nomine oportere illos attondi. Qvòd ſi præſtitutam pecuniarum ſummam exſolvere animum inducerent, miſ-

Digitized by Google

Devotio externa.

surum se, qvi ex Græcia capillitium affatim afferrent. Id cum Lycii ampliùs perpendissent, & comæ delicias in magno reponerent, gratiosissimè conditionem admisere. Atqꝫ ex faceto mox commento magna vis pecuniarum est congesta. De more autem comæ recidendæ nihil est, qvod hic uberiùs agamus, qvando Pausania & Homero aliisqꝫ auctoribus est id à nobis alibi explicatum. Id modo succurrit, ut versutum Condali ejusdem ingenium in re numaria copiosiùs enarremus: si qvando ci regionem peragranti ovem qvis aut vitulum attulisset, simul nomen ejus, qvi dedisset, subnotabat, simul etiam tempus, moxqꝫ ut domum referret, imperabat, donec ipse rediret. Ubi autem præterisset temporis non parum, eo accersito αὐτὸ τὸ τρέφειν καὶ τὴν ἐπιμελείαν λογισάμενος ἀπῄτει, id est, ipsum qvod esset enutritum, & si qvid inde emolumenti foret enatum, subducto calculo repetebat. Item si qva arbor in vias qvas ipsi βασιλικὰς, hoc est, regias vocant, procumberet, fructus ipse capiens vendebat. Hasce verò artes accumulandi modo non bono auri vim, utiqꝫ à Mausolo suo edidicisse potuerat. Scitum enim est, cujusmodi fuerit princeps, tales etiamnum subditos fore. Is enim ad pecuniam avidior concione ditiorum advocata, missos dixit, à Persarum rege, qvi tributa exigerent, se autem solvendo non esse: proinde esse in magna æstuatione. Tunc qvibus id clam datum negotii erat, exsurgentes offerre illi cœperunt, qvantum qvisqve condonare posset. Id verò conspicati cæteri, simul verecundia ducti, simul etiam perculsi terrore, multò iis ampliora polliceri institerunt. Longum foret omnes modos referre, qvibus Romana Ecclesia ad tantas divitias pervenerit, & defuncti sunt hac operâ non pauci. Lege *Nicol. de Clemangis, Gersonis, Johannis VVesselii Phrysii, Joannis Filesaci, Cassandri, Espencæi*, qverelas. Confer *VVolfii* Lectiones Memorat. & *M. B.* de natura, ac jure Bonorum Ecclesiasticorum §. 18. seqq. 28. *Döling.* Antichrist *Jvsc. Hoornbeek* ad bullam Innocent. X. p. 46. seqq. mult. *Reditus Pontificis* Romani enumerantur in libello qvodam 1572. edit. de reditibus Romanæ Ecclesiæ. v. *Luc. de Linda* Descript. Orb. p. 503. seq. *Sprenger Nov. Rom. l. s. c. 6.* confer præfationem ejus, & videbis qvàm infeliciter opes P. R. conservare adlaboret.

Qvos & qvantos reditus capiat Roman. Ecclesia ex *parvis donatiis*, ex *palliis, confirmationibus, galeris, annullis, reservationibus, mensis Papalibus, passagiis, annatis, indulgentiis, jubilæis, collationibus officiorum, gratiarum, dignitatum*, ex *cœnobiis*, ex *votis, dispensationibus, purgatorio &c. &c.* notum est. Confer Magnif. Dn. D. *Joh. Strauch.* Dissert. de Statu Ecclesiast. secu-

ſeculo ſuperior. cap. 3. & 4. & Cancell. Pœnitentiar. *Hoornbeek* l. c. p. 51. ſeq. inprimis *M. B.* de natura & jure Bonorum Eccleſ. p. 215. prolix. & *Hotomann.* Brut. Fulm. p. 54. multis. Taceo *donationes Imperatorum, Regum, Principum, nobilium &c.* Refertum eſt talibus donationibus ſpiſſum Opus *F. Ughellii*, qvod vocat *Italiam ſacram*, qvam vide, ut & *Sammarthanorum fratrum* Galliam Chriſtianam. Non erit ab re Benevolo Lectori *Cancellariam Cameræ Apoſtolicæ*, qvam *Caraffæ* Germaniæ ſuæ reſtauratæ ſubjunxit, communicare, unde videre eſt, qvos & qvantos habeant proventus particulares tantum Eccleſiæ, idqꝫ eò magis & lubentiùs, qvod Caraffa exilem in Romana aula reportârit gratiam hac enumeratione, & libellus non omnibus obvius ſit, præſertim *Colonienſ. editio Anno 1639.* Confer. *Franciſci* Dückler Saltzburgiſche Chronica. paſſ.

§. CLXXIIX.

EXCANCELLARIA Cameræ Aulicæ.

	Fl.	Cr.	Num.
MAlii, Boſtii, antea Houchhauſer nominatos, ex conceſsione Cæſareâ tenent R. R. Patres Dominicani ad S. Mariam Magdalenam.	10474.	43.	1.
Commorzanzkii antea ad Sturm ſpectantia tenet D. Abbas in Köningſaal, qvi ſolvit ſupra ea	2333. tal.	20.	
Milicko antea ad Germanos de Hodiegovva ſpectantia tenet D. Abbas de Stroohoff, vel monte Sion.			
Zicloro, antea ad Carol: Jorger ſpectantia tenet Dominus Abbas de Stroohoff, ſupra qvæ ſolvit	10000.		
Zittenirn, antea â Wilhelmô de Rupavv poſſeſſa tenet Dominus Præpoſitus de Wiſcherhadt.			
Rareroko, antea ad Johannem Griesbeckin ſpectantia tenet Dominus Abbas de Plas.			
Karlovvitren, antea ad Johannem Griesbeckin ſpectantia tenet Dominus Abbas de Plas.			
Chotez & Ibriſani, antea ad Georgium Magel ſpectantia jam tenet Pragenſe Capitulum ad omnes Sanctos in Pragenſi arce propria.			
Rochovvez Trezeniovves, mediam partem Auſch: & Liebeſchiz, antea ad fratres de Auſch pertinentia, Dominis Reverendis Patribus Soc. Jeſu Pragæ â S.			

Digitized by Google

	Fl.	Cr.	Num.
Cæſ. Maj. ad 400000. taleri donatæ fundationis relicti per N.	600000.		
Civitas Theim, qvæ antea una Regia civitas fuit: Ezervvne (qvæ antehac Johanni de Meu Reichenavv) Kzetvvian: Roſenthal, antea ad Florianum Griesbeckin ſpectantia; tenet iſta bona omnia Dominus Archi-Epiſcopus Pragenſis.			
Holloſtrzevvii & Beneshavv, antehac ad Johannem Bartholomæum Schmadunger ſpectantia tenet Abbas de Kladravv, propter aliqvos pagos ad Dominium Epiſcopi Teiniz, taxata	11206. tal.	20. cr.	
Qvæ & qvanta pecuniæ Eccleſiaſticis & Religioſis Pragæ, ad meliorem ſui ſuſtentationem elargiri conceſſæ ſint.			
MOnaſterio S. Jacobi, ſingulis ſeptimanis concesſi ſunt 20. flor. facit per annum	1040.		
It. ſingulis hebdomadibus unum dolium albæ cereviſiæ, unus ſaccus tritici, per anuum facit	900.		
Porrò pro alendis duodecim Franciſcanis juvenibus; per annum facit	1400.		
Monaſterio S. Annæ ſingulis annis gratis	116.	40.	
Monaſterio S. Thomæ pro ſuſtentandô certô numerô Religioſorum, ſingulis annis	1750.		
S. Mariæ ad Nives, ex gratiâ, ſingulis annis	944.	40.	
Reverendis Dominis Capucinis, ſingulis annis	305.	20.	
S. Mariæ Magdalenæ nova additio ſingulis annis	3500.	-	
R. R. Dominis Jeſuitis per ſingulos menſes 500. taleri pro ædificiorum neceſsitate; facit per annum	7000.		
Porrò propter educandam & inſtruendam juventutem ſingulis menſibus 200. taleri; per annum facit	2800.		
It. illis ipſis Patribus, qvi antea ex dominiô Chemez fuerunt ſoluti, jam verò per ſingulos annos concesſi ſunt	2333.	20.	
Porrò, perſonis ſervientibus apud Pragenſem arcem, utpote Sacriſtano, Vicario, Sex Muſicis, Præceptoribus, 2. Cappellanis, duobus Cappellæ ſervis, Organiſtæ ipſiqve addictis, it. Pulſatori, Diſcantiſtis, & duobus ceras portantibus, ex gratiâ concesſi, ſingulis annis 858. flor. qvi antea nunqvam fuerunt expenſi; id eſt	858.		

D. Præ-

	fl.	cr.	n.
D. Prælato, & Capitulo Pragenſis arcis Eccleſiæ per annum antea ab urbe ſoluti, nempe	350.		
Pauperibus in Hoſpitalibus ſupra Rothſchin ultra annuum deputatum ſingulis annis ſunt conceſſi	1274.		
R. R. Dominis Patribus Soc. Jeſu Pragæ, relicti â Dominô Stephano Fabio Imperiali Qvæſtore 3000. flor. cum cenſu	4035.		
Rev. Patribus Cappucinis Viennæ ab aliis in Teſtamentô deputati	1400.		
Beatiſſimæ Virgini in Eull, ratione antiqvorum redituum	1201.		
Dominis Jeſuitis Pragæ, locô ſalarii	2121.		
Pro ſuſtentatione Eccleſiaſticorum, & ſolutione fundationum.			
In Eccleſiaſticos, & fundationes, apud Pragenſem Arcis Eccleſiam Cathedralem, dati ſunt	8301.	49.	1.
Item	899.	6.	4.
Dnn. Franciſcanis apud S. Jacobum in antiqvâ urbe Pragæ	4617.	23.	3.
Item	1609.	29.	
Virginum Monaſterio apud S. Annam Pragæ, in antiqvâ ib. civitate.	165.	6.	4.
Dnn. Franciſcanis ad S. Mariam ad Nives Pragæ in antiqvâ urbe	8819.	17.	4.
Item	1707.	30.	
Dominis Cappucinis	1521.	56.	1.
Item	1040.	19.	2.
Religioſis ad quatuordecim Auxiliatores in Kaadan	1231.	54.	1.
Religioſis ad S. Agnetem in antiqvâ urbe Pragæ	180.	50.	
Item	35.	- -	
Parocho, Cantori & Scholaribus in Cometavv	651.	7.	
Item	968.	22.	2.
Rev. Dominicanis apud S. Mariam Magd. Pragæ in parvâ civitate.	1899.	20.	
Item	3996.	20.	
Rev. Patribus Jeſuitis ibidem	19366.	40.	
Rev. Patribus Jeſuitis in Cometavv	11191.	34.	3.
Hoſpitali in Ratſchin	365.	32.	
Item	2198.		
Dnn. Auguſtinianis in parvâ urbe Pragæ	291.	40.	
Item	11.	40.	
Eleemoſynario	1246.	40.	1.
Item	600.		
Item			

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
Item servientibus personis apud Cathedralem Pragensem Ecclesiam	2347.	40.	
Variæ Expensæ.			
D. Præposito in Wischerad, ratione acceptarum ad fortificandam civitatem Vindemiarum	1166.	40.	45.
Ad ædificium Ecclesiæ S. Mariæ ad Nives	1934.	20.	L.
Religiosis S. Francisci strictioris observantiæ, ad Ecclesiæ ædificium in Pilsen	116.	40.	
Cappellano ad D. Virginem in Altenpurzel	116.	40.	
Ordinatis Vicariis, Sacristanis, Organistis, atqve hujusmodi Officialibus apud Pragensem Cathedralem Arcis Ecclesiam, qvædam donatio ob eorum parvum salarium	593.	20.	
R.R. P.P. Jesuitis Pragensibus	583.	20.	
Pro Hospitalibus & Pauperibus, diversis vicibus	233.	20.	
Pro vestiendis aliqvibus Novitiis apud S. Jac. in antiqvâ urbe Pragæ	116.	40.	
Patribus Cappucinis pro ædificiô Monasterii	175.		
D. Patri Provinciali ad S. Mariam ad Nives, propter necessariò adhibendam medicinam	100.		
Monasterio S. Jacobi, donationis ergò	150.		
Monasterio S. Agnetis	60.		
Monasterio S. Thomæ	100.		
DD. Cappucinis in Prux, pro ædificandâ Ecclesiâ, solutioneqve unius parvæ domûs	490.		
Monasterio S. Annæ Pragæ	128.	50.	
Dominicanis in Pilsen	200.		
R.R. P. P. Franciscanis apud S. Mariam ad Nives, Pragæ, pro qvâdam donatione	200.		
Ad ædificium Monasterii Cappucinorum Viennæ	12000.		
Abbati in Emmaus novæ Civitatis Pragæ	4233.	20.	
Decano & Capitulo arcis Pragensis Ecclesiæ	350.		
Conventui ap. S. Agnetem Pragæ, pro rogatâ per hebdomadam sustentatione.	350.		
Religiosis apud S. Jacobum, pro emendis lingnis	300.		
Fr. Johanni Baptistæ Savotanti Hospitalium Commissario in Bohemiâ, pro qvâdam additione	475.		
R.R. P.P. Jesuitis profecturis in Thabor civitatem, pro viaticô	140.		
Magistro Andreæ Clementis Canonico S. Michaelis, ad eandem Thabor civitatem proficiscenti, locô viatici	270.		

D. Pa-

	flor.	cr.	n.
D. Patri Cappucino Hyacintho nomine, pro aliqvô faciendô itinere.	240.		
Rev. Patri Aleſio, pro infirmitate ſuâ	385.	20.	
Johanni Chriſtophoro, pro ædificiis Eccleſiarum in Alten Punzel	3000.		
R.R. P. P. Jeſuitis, pro prætenſionibus Stemmatis Fabrorum, Pragæ	3000.		
R.R.P.P. Cappucinis Viennæ, traditi & aſſignati ſunt de Franciſcô Manzage	1389.	40.	
Abbati de Köningſaal, locô præſtiti, & hactenus annui cenſus 5000. flor.	97222.	17.	1.
D. Joanni Herneſt Plateiſen, Canonico in Olmiz, ratione perpeſſæ perſecutionis, ex gratiâ.	12000,		
Pro ſuſtentandâ Cleresiâ, & fundationis Cathedralis Eccleſiæ arcis Pragæ additione, aliis jam 1800. flor. habentibus, puta	9200.	55.	5.
Item	700.		
Ordinatis Vicariis, Sacriſtanis, Organiſtis, ſimilibusqꝫ Officialibus apud Pragenſem Cathedralem arcis Eccleſiam, additio ob nimis leve ſalarium.	1166.	40.	
Item	350.		
R.R. P.P. Soc. Jeſu Pragæ ratione deputatorum annorum 2000. fl. de Dominis Clumez, antehac in illos collatorum, utpote	19366.	40.	
Pro ſolvendis illis teſtamentô relictis â ſtirpe Fabrorum debitis	4055,		
Varia illis aſſignata Salaria	2121.		
Pro diverſis intereſſe ratione ſummæ Capitalis	2711.	20.	
Pro reſtantium Capitalium intereſſe, ad pios uſus	1423.	54.	4.
Intereſſe illorum 15. m. imperialium tal. à defunctâ Imperatrice Anna venerandæ memoriæ, pro alendis aliqvibus alumnis, fundatorum	1575.		
It. apud ſuam Majeſtatem habiti capitalis, illiusqve intereſſe	14418.	50.	
Ratione Dominæ Salomenæ Gerſtorffin	1916.	40.	
Munera	583.	20.	
Itinerum verſus Thabor expenſiones	140.		
Pro faciendô Eccleſiæ vexillô	642.	10.	5.
Pro impreſſis qvibusdam tractatibus	100.		
R.R. P.P. Soc. Jeſu in Cometavv pro annuô deputatô 1639. fl. 45. cruc. 3. num. intereſſe	11191.	34.	3.
Ob perſolutâ Capitalia & intereſſe	1551.	40.	
Intereſſe 20. m. talerorum, Capitalis ſummæ	16300.		

Digitized by Google

	fl.	cr.	n.
Rev. DD. Franciſcanis apud S. Jacobum in antiqvâ urbe Pragæ, pro ſolvendô illorum deputatô annuorum 60. fl. & 40. cruc. & gratiis in ſeptimanâ præſtandis 20. floreni, unà cum unô ſaccô tritici, & unô doliô cereviſiæ, uti etiam pro ſuſtentandis 12. juvenibus Franciſcanis, ſingulis menſibus ſolvenda, ſumma 116. fl. 40. crucius	6216.	52.	3.
Capitalia & Intereſſe ad pios uſus	523.	30.	1.
Religioſis D. Franciſcanis apud S. Mariam ad Nives, novæ civitatis in Pragâ, pro ſuſtentatione illorum hebdomadali 18. fl.	5293.	24.	
Rev. Patri Provinciali ibidem pro recuperandâ ſanitate,	252.	20.	
Capitalia & intereſſe ad pios uſus	1836.	27.	5.
De Andreâ Hucber, cive & mercatore in Ratſchin illis Legatis, & ratione civitatis Glattavv ſolutis	5366.	40.	
Ad Templi ſtructuram	1934.		
R.R. PP. Cappucinis Pragæ, pro hebdomadali illorum ſuſtentatione, ſumma 11. florenorum & 40. crucius	2562.	15.	3.
Ædificiorum ſuccurſui	1400.		
Dnn. Cappucinis Viennæ, ob ipſorum Monaſterium	1400.		
Item	12000.		
R.R. Dnn. Cappucinis in Prux pro ſolutione unius domunculæ ad ipſorum Eccleſiam	1934.	20.	1.
Dnn. Dominicanis Pragæ ad S. Agnetem & Mariam Magdalenam, pro annuô 35. flor. deputatô	215.	10.	
Pro cenſu Tabulæ Provincialis ſingulis annis, 16. R. 20. crucius	40.	50.	
Eleemoſynæ	60.		
Gratis locô petitæ hebdomadalis ſuſtentationis	350.		
Item	58.	20.	
Ratione illius, ad Cæſarea ipſi Bohemiæ Cameræ transmiſſa mandata, conceſſæ fundationis, ſub datô Januarii 1623. pro ſummâ annorum 3000. imperialium tal. ſingulâ enim hebdomadâ dati ſunt 7. fl. pro deputatô	5895.	40.	
Pro repertis Reſtibus	750.		
Dnn. Dominicanis in Pilſen, pro tenendis qvibusdam Imperii perſonis, ex gratiâ	200.		
Rev. P.P. Auguſtinianis apud S. Thomam Pragæ, pro ſuſtentandis certis nonnullis juvenibus religioſis, annui deputati 1500. fl.	303.	20.	
Intereſſe 200. talerorum, ad tenendos certos pueros comitantes Venerabiliſſimum Sacramentum	70.		
Item pro cenſu	34.		

Cen-

	fl.	cr.	n.
Cenſus Tabulæ Provincialis annùorum 34. fl. 36. cruc. 4. num.	52.	20.	
Monaſterio Virginum S. Annæ antiqvæ urbis in Pragâ, 23. fl. 20. crucius: tanqvam annui deputati	328.	26.	4.
Provincialis Tabulæ Cenſus annuorum 11. fl. 40. crucius	17.	30.	
Item	17.	30.	
Religioſis 14. ad necesſitatis ſuccurſum annui 246. fl. 27. cr. & 3. n. inſuper pro deputatô oleô, vinô & triticô	1231.	54.	
Monaſterio Carlshoff nuncupato, in novâ civitate Pragæ interesſe 1400. talerorum ſummæ capitalis	441.		
Monaſterio S. Michaelis in Leittmaritz pro annuô cenſu 50. florenorum.	150.	•	
Fundationum S. Petri & Pauli in Ideras novæ civitatis Pragenſis, pro cenſu tabulæ provincialis, annuorum 23. flor. 20. cr.	70.		
Religioſis S. Franciſci ſtrictioris obſervantiæ in Pulſen, ad ipſorum templi ædificium	116.	40.	
D. Patri Dominico de Mantuâ, ordinis S. Dominici, Viennæ	100.		
Abbati in Emaus novæ civitatis in Praga	4233.	20.	
Pro reparandâ devaſtatâ B. Virginis Capellâ in Eiil	116.	40.	
D. Parocho, Cantori, Scholaribus, Organiſtis, ceræ, pro deputatô annuorum 434. flor. 4. cr. 4. nummorum.	1619.	29.	2.
Pro D. Cardinale de Dietrichſtain, ratione ſolvendæ ipſi donatæ domûs Hencklenſis	123333.	20.	
Domino Erneſto Plateiſen de Plattenſtain, Canonico in Olmuz, ob expenſas penſiones	1000.		
Item ob illos de Lundtenburg ablatos	2000.		
Propter conſtantem devotionem aliqva recompenſatio & ſatisfactio	1000		
Ad templum Beatiſ. Virginis in Altenpunzel	3000.		
Item	116.	40.	
Ad templum Sanctorum Petri & Pauli in Wiſchradt, novæ civitatis in Pragâ, intereſſe 2000. talerorum imper. ſummæ capitalis	210.		
Pro acceptô ad fortificandam civitatem, hortô	1166.	40.	
Pro ædificiô Eccleſiæ arcis Pragenſis	12263.		
Pro ſolvendis Archi-Epiſcopi Pragenſis, felicis memoriæ, derelictis famulis	107.	20.	
Triginta pauperibus perſonis in Hoſpitali ſupra Ratſchin Pragæ, uni-			

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
unicuiq; singulis hebdomadibus 1. cum dimidiô cruc. & pro aliis inibi factis eleemosynis	2920.	50.	
Abbati in Königsaal, locô præstiti hactenus annui censûs 5000. tal.	197222	17.	1.
Domino Eleemosynario ad hebdomadalem distribuendam inpauperes Eleemosynam, 10. flor.	1846.		
Domino Decano, totiq; Capitulo Ecclesiæ arcis Pragensis	700.		
Item	583.		
Choralistis ibidem	28.		
Monasterio S. Jacobi pro emendis lignis	300.		
D. Abbati in Emaus Adamo Benedicto Barvvroski in coëmptâ villâ locô eleemosynæ 4000. taleri donantur, id est.	4666.	40.	

Sequuntur ea, quæ Religiosis & Ecclesiasticis ad Cæsareas diversas resolutiones elargita fuerunt.

Jubente Cæsareâ Resolutione de dato 5. Julii 1621. PP. Soc. Jesu ad reparandam D. Virginis Congregationis Capellam Viennæ, ex apprehensis rebellium bonis, 2000. fl. bonæ monetæ sunt concessi, id est.	2000.		
Volente Rom. Cæs. Majestate, sub datô 5. Julii, 1621. ex diversis Austriæ territoriis, ad templi Badensis structuram, 4000. fl. bonæ monetæ sunt expensi, id est	4000.		
Cæsareâ Resolutione mandante 26. Julii, 1621. Joanni Ugroczii, Præposito & Canonico in Erlavv, pro summè necessariâ sui sustentatione, ex suæ Majestatis Camerâ in Hedeliz fuerunt soluti	400.		
Jubente Cæsareâ Resolutione, 31. Julii, 1621. ad monasterium Cappucinorum Viennæ, Hortus â Dominô Johanne Jacobo de Kuefftain pro 2000. fl. fuit coëmptus, & ex rebellium apprehensis bonis solutus, id est	2000.		
Ad resolutionem & mandatum Cæsareum, de datô 26. Nov. 1621. Fratribus Misericordiæ Viennæ, ad ædificium ipsorum Hospitalis, hortus ex alterâ parte pontis Danubii, pro mille flor. fuit coëmptus, & ex rebellium confiscatis bonis solutus, id est	1000.		
Mandante Cæsareâ Resolutione, de datô 26. Nov. 1621. Virginum Monasterio S. Claræ Viennæ, pro complendâ pecuniarum summâ, ad emendam domum, ex qvæstoratu Viennensi elargiti sunt	300.		

Ad

	flor.	cr.	n.
Ad mandatum Cæſareum 20. Dec. 1621. Fratribus Miſericordiæ ad partem Danubii pontis Viennæ, ob ipſorum beneficia in ægrotos, ad perficiendum ipſorum inceptum Hoſpitale, partim ex territoriô Harmeſtorff, partim ex futuris confiſcationibus 2000. fl. ſunt ſoluti, id eſt	2000.		
Poſcente Cæſareæ Aulicæ Cameræ Decretô, & jubente ſub datô 28. Dec. 1621. Patribus Soc. Jeſu Parochiam in Horn, unà cum omnibus Eccleſiæ Ornatibus, aliisqve appertinentibus tradi ordinatum fuit, ad minimum taxatam	1000.		
Reſolutione Cæſareæ Aulicæ Cameræ jubente, de datô 15. Jan. 1622. Virginum Monaſterio Presburgi, locô eleemoſynæ, ex Cæſareô Qvæſtoratu ibidem, 30. minora dolia vinô repleta fuêre elargita, taxata per	90.		
Sua S. Cæſ. Majeſtas, jubente ipſius reſolutione 21. Apr. 1622. clementisſimè conceſſit, ut Parocho in Droskirchen Joanni Reinhardtin, ad reparandum â rebellibus ablatum Eccleſiæ ornatum, ex ipſorum rebellium apprehenſis bonis 400. fl. accipiantur, id eſt	400.		
Annuente S. Cæſ. Majeſtate D. Abbati in Molck, ſub datô 29. Apr. 1622. bona Starnbergenſiâ Pilach pro 30282. fl. conceſſa fuêre	30282.		
It. jubente ſuâ Majeſtate illi ipſi Prælato Dominium Albrechtsberg poſſidere tamdiu conceſſum fuit, qvamdiu non fuerit, ob 8450. florenos plus ultra ſolutos, contentatus	8450.		
Poſcente & jubente Cæſareâ reſolutione 14. Junii 1622. Epiſcopo de Neutra, D. Joanni Thelegdino poſſeſſio defuncti Franciſci Seres, nobilis in Ungariâ fuit tradita, taxata	5000.		
Virtute Cæſareæ Reſolutionis, data 21. Junii, 1622. D. Chriſtiano Lorenzo, Decano apud S. Stephanum Viennæ, pro ædificandâ qvâdam Sacriſtiâ ad D. Virginem in Bronn, ex venturis punitionibus, â 6. usqꝫ in 800. floreni conceſſi fuerunt, id eſt	800.		
Aliisqꝫ jubentibus Cæſareis reſolutionibus, 23. Julii 1622. pro continuandis ab Archi-Duce Maximiliano, felicisſimæ memoriæ fundatis Neoſtadii divinis ſervitiis, ſingulis annis ex Qvæſtoratu Neoſtadienſi, usqvedum commodiora remedia ſe præſentaverint, ſunt deputati	700.		
Volente ſuâ Majeſtate, ſub datô 7. Aug. 1622. Capitulo in Erlacvv, ad facienda Eccleſiæ ornamenta, ex Hungariæ Camerâ expenſi ſunt	300.		

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
Ad Cæsareæ Aulicæ Cameræ mandatum Monialibus Presburgi, 25. Aug. 1622. pro ipsarum monasterii necessitate, singulis diebus unum pondus salis concessum fuit	60.		
Jubente Cæsareâ resolutione 9. Sept. 1622. P. Matthiæ Beruth, Gvardiano apud S. Stanislaum in Grossenglogavv, ad reparandum suum igne consumptum monasterium, ex futuris confiscationibus 500. taleri, unà cum 60. arboribus hîc non taxatis, sunt concessi	500.		
Item â suâ Majestate illis ipsis monialibus 20. Sept. 1622. centum currus lignorum, detrahendo ipsarum deputato, concessi & taxati pro	200.		
Porrò sua Majestas virtute Cæsareæ resolutionis de dato 13. Oct. 1622. Patribus Cappucinis in Marchonatu Moraviæ, ad recuperanda ipsorum monasteria, & faciendos Ecclesiæ ornatus, ex rebellium apprehensis bonis 5000. fl. bonæ monetæ, concessi sunt, id est	5000.		
Jubente Cæs. resolutione 14. Oct. 1622. D. Abbati in Strohoff Pragæ monasterium Milisko, qvod ante aliqvos annos Præmonstratenses possederant, traditum, & ad minimum taxatum ad	2000.		
R. R. P. P. S. Augustini Viennæ, virtute Cæsareæ resolutionis 24. Oct. 1622. pro necessariis vestibus, & sustentatione, ex variis Suæ Majestatis territoriis 400. fl. bonæ monetæ fuêre soluti id est	400.		
Resolutione Cæsareâ mandante 15. Dec. 1622. Patribus Soc. Jesu Pragæ, defuncti Capitanei in Melvile, Jacobi de Lepenez, bona concessa fuêre, taxata ad	4000.		
Virtute Cæsareæ resolutionis Sua Majestas Patribus Sec. Jesu in Lunz, 12. Febr. 1623. præter illos, ad emendas pro Scholis domus concessos 900. flor. etiam alios 600. fl. donavit, faciunt simul	1500.		
Jubente Cæsareâ resolutione 17. Martii, 1623. Dominis Franciscanis ad S. Hieronymum Viennæ, ratione Molartensis legationis, ex Imperiali bellicô qvæstoratu soluti sunt	5000.		
R. R. P. P. Franciscі Ord. Minorum de Observantiâ Viennæ, S. Majestas, 1. Dec. 1628. ad perficiendum ipsorum monasterium, ex Austriæ territoriis 15000. fl. solvi permisit	15000		
Virtute Decreti Cæsarei 3. Maji 1623. Patribus Soc. Jesu Pragæ media pars bonorum Pechinensium nomine Bernhardiz concessa fuit, taxata	8000.		

Volen-

	flor.	cr.	n.
Volente Cæsareâ resolutione 8. Maji 1623. Conventualibus apud S. Jacobum Pragæ ad alios concessos 1200. fl. adhuc alii 800. fl. & 2000. fl. fuerunt concesi, & soluti, id est	2000.		
Item ad Cæsaream resolutionem & mandatum, 13. Maji, 1623. Wenzelkinzki injunctum fuit, Patribus Soc. Jesu Pragæ, illos â S. Majestate supra dominium Elumcz antehac deputatos 2000. tal. diligenter persolvere, id est	2000. tal.		
Jubente Cæsareâ resolutione 30. Maji 1623. Dn. Jesuitis in Brünn in Moraviâ, bona Rezkovviz tradita fuêre, taxata	8000.		
Volente Cæsareô mandatô 23. Juni 1623. Patribus Jesuitis Viennæ, territorium & arcem Eggenburg, de modernô possessore accipere, & illis ad perpetuos annos tradere concessum fuit, taxata	10000.		
D. D. Franciscanis & Monialibus Presburgi 1000. fl. de Archi-Episcopô Colocensi deputati, pro qvôqꝫ ordine 500. jubente Cæsareô velle, 10. Jul. 1623. elargiti fuêre, id est	1000.		
In simili, Franciscanis in Raab 1000. fl. â præfatô Archi-Episcopô, unà cum unô doliô vini deputati, & ad mandatum Cæsareum, 10. Jul. 1623. soluti	1000.		
Et dolium vini taxatum	60.		
Sua Cæs. Majestas 11. Jul. 1623. virtute Cæsareæ resolutionis Fratribus Misericordiæ ad alteram Danubii partem Viennæ, ad perficiendum ipsorum inceptum ædificium, & meliorem sustentationem inibi cumulatim jacentium ægrotorũ, ex confiscationibus 5000. fl. clementissimè concedendos ordinavit	5000.		
Volente Cæsareâ resolutione 21. Julii 1623. monasterio S. Thomæ in Brünn locô Eleemosynæ 1000. fl. ex confiscationibus Moraviæ soluti	1000.		
Jubente Cæsareâ resolutione, de datô 31. Jul. 1623. Patribus Soc. Jesu Presburgi, ad illorum sustentationem singulis annis 300. fl. ad arbitrium & placitum tamen persolvendi, concesi sunt	300.		
In simili P.P. Soc. Jesu, 31. Jul. 1623. â Suâ Majestate ad ipsius resolutionem, ex defuncti Archi-Episcopi Colocensis bonis 300. fl. concesi fuerunt	300.		
Non minus diversis ex resolutionibus, de datô ejusdem, Patribus Soc. Jesu in Tyrnavv, ex præfatis Episcopi derelictis bonis	300.		
Jubente Cæsareâ resolutione 7. Aug. 1623. Fratribus Minoris observantiæ in Brünn, de triticô, in ipsorum monasteriô pro militibus reservatô, 2. facci clementissimè concesi, taxati	26.		

Patri-

	flor.	cr.	n.
Conventualibus Ordinis S. Dominici Pragæ ad S. Mar. Magd. à Suâ Cæſ. Majeſtate 24. Febr. 1624. annui 3000. tal. pro meliori ſui ſuſtentatione clementiſſimè ad perpetuum conceſſi, id eſt	3000.		
Juſſu Cæſareæ Reſolutionis 15. Martii 1624. Minoribus Conventualibus ad S. Jacobum Pragæ, ad ſui meliorem ſuſtentationem, ſingulis annis 2000. tal. ex S. Majeſtatis propriis Bohemiæ territoriis ſolvi ordinati ſunt, id eſt	2000.		
Volente S. Majeſtatis reſolutione, de dato 30. Martii 1624. D. Prælato in Crembsmunſter Jorgerentia bona Schornſtainemenda clementiſſimè conceſſa fuêre, taxata per			
Dnn. Cappucinis Viennæ, juſſu Cæſareæ reſolutionis, de dato 17. Apr. 1624. pro proſeqvendô inceptô ipſorum ædificiô, 4000. fl. ex Bohemicis confiſcationibus ordinati ſunt.	4000.		
Virtute Cæſareæ reſolutionis 19. Jun. 1624. S. Cæſ. Majeſtas Dnn. Franciſcanis Presburgi, ſingulis annis pro eleemoſynâ ultra alios 100. adhuc alios 100. fl. clementiſſimè conceſſit, id eſt	200.		
Epiſcopo & Capitulo in Agram S. C. M. 13. Jul. 1624. ad reſtaurandum combuſtum templum 1000. fl. clementiſſimè ordinavit, id eſt	1000.		
Rurſus juſſu Cæſareæ reſolutionis 18. Jul. 1624. D. Abbati monaſterii Emaus Pragæ 4000. tal. qvos ad coëmptam qvandam villam debebat, eleemoſynæ locô clementiſſimè donati fuêre, id eſt	4000. tal.		
Jubente Cæſareâ Reſolutione 13. Sept. 1624. monaſterio Monialium Presburgi, pro magnâ ſui monaſterii neceſſitate, ſal ex gratiâ donari conceſſum fuit, taxatus	60.		
Virtute Cæſareæ reſolutionis 1. Oct. 1624. Decano & Capitulo S. Stephani Viennæ pro meliori ſui ſuſtentatione, 2000. fl. ex Comitatibus & Dominiis Forchtenſtain, & Eiſerſtatt clementiſſimè conceſſi.	2000.		
Volente reſolutione 8. Febr. 1625. S. C. M. Dominis Franciſcanis & Jeſuitis in Neuſs, convenientem ſuſtentationem ex Epiſcopatu ibidem clementiſſimè ordinavit			
Porrò S. Majeſtas poteſtate Cæſareæ reſolutionis de datô 20. Febr. 1625. P. P. S. Franciſci Cappucinorum Neoſtadii, pro fundô ipſorum ibi monaſteriô, 2000. fl. ex tributis & cenſibus Viennenſibus clementiſſimè ſolvi ordinavit	2000.		

	flor.	cr.	n.
Jubente Cæſ. reſolutione 12. Martii 1625. Romanæ Cæſ. Imperatricis â Camerâ famulæ Leonoræ, ad monaſterium Monialium cœli portæ Viennæ ſuſceptæ, pro Eccleſiaſticâ dote 500. fl. ex Cæſareô qvæſtoratu ſunt ſoluti	500.		
Ad Cæſaream reſolutionem 13. Martii 1625. D. Antonio Abbati in Crembsmunſter, & ſuo monaſterio annuis 60. curribus ſalis, adhuc alii 60. fuêre adjuncti, taxati per			
Porrò ad Cæſ. reſolutionem 15. Mart. 1625. Dominis Franciſcanis in Raab 1000. fl. ex ibidem qvæſtoratu, qvi ab aliis locô reſtuum donati fuêre, ſolvi ordinatum fuit	1000.		
Poteſtate literarum Cæſarearum, 26. Apr. 1625. ordinatum fuit, ut Regiæ fundationi Viennæ â defunctâ Imperatrice Annâ, deputati annui 500. fl. ad magis certiorem ſolutionem ſupra qvoddam confiſcatum bonum ponantur, hoc eſt	500.		
Mandante Cæſ. reſolutione 30. Apr. 1625. D. Abbati de Grembsmunſter donatam â S. Majeſtate Helmhardti Jorgerenſis domum ipsô factô conſignari conceſſum fuit			
Dnn. Cappucinis Viennæ, jubente Cæſareâ reſolutione, 3. Maji 1624. ad totalem ſui monaſterii perfectionem, 4000. fl. ab Imperatrice Annâ deputati ex Camerâ Bohemicâ ſoluti fuêre, id eſt	4000.		
Juſſu Cæſ. Reſolutionis 14. Maji 1625. Religioſis Prioratûs S. Joannis Hieroſolymitani ad B. Virginem ex parte parvâ Pragæ, duæ, utpote de Chriſtophorô Rodern & Caſparo Lungcken confiſcatæ domus, pro extruendô alumnatu, ex gratiâ conceſſæ, & taxatæ per			
Virtute Cæſareæ reſolutionis, 2. Jun. 1625. S. C. M. Dno Præpoſito Elvvacenſi, ſummam debitæ ad circulum Sveviæ, per 20. menſes pecuniæ condonari ordinavit			
Juſſu Cæſarei Decreti 13. Jun. 1625. R. R. P. P. S. Auguſtini Viennæ, certis de cauſis & rationibus, 1000. fl. ex inferioris Auſtriæ dietæ conſenſu ſolvi ordinatum fuit	1000.		
Volente Cæſareâ reſolutione 27. Junii 1625. Decano & Capitulo Viennenſi ad S. Stephanum de Helhardt Jorgerentum in Hemaldts jacentibus vinis 200. amphoræ fuêre conceſſæ, unaqvæqve amphora taxata per 5. fl. facit	1000.		
Jubente Cæſareâ reſolutione de datô 28. Jun. 1625. Monialibus ad S. Nicolaum Viennæ fundatæ annuæ 40. avectiones ſalis ex officiô ſalis conceſſæ fuerunt, unâ avectione taxatâ per 2. & dimidium fl. facit			
Non	100.		

	flor.	cr.	n.
Non minus ad Cæſ. mandatum 1. Julii 1625. Fratribus Miſericordiæ Viennæ ex alterâ Danubii parte de vinis Helmharditi Jorgerenſis 100. minora dolia fuerunt conceſſa, & fuit unumqvodqve dolium per 5. flor. taxatum, facit	500.		
Virtute Cæſareæ reſolutionis 17. Aug. 1625. Religioſis S. Dominici ad S. Jacobum in Leutmariz, juxta triticum, vinum, lignum, adhuc 2000. tal. aſſignati fuêre	2000. tal.		
Patribus Carmelitenſibus Pragæ, volente reſolutione Cæſareâ 24. Aug. 1625. ad inceptum ipſorum ædificium, 2000. fl. ſoluti, & eleemoſynæ aliis Religioſis coæqvales datæ fuêre, id eſt	2000.		
Patribus Soc. Jeſu Lunzii bona, & arx Ottenshaimb in provinciâ ſupra Onaſum, qvæ apprehenſa de ſuperioribus duobus politicis ſtatibus, tradita fuit, taxata per			
Volente Cæſareâ reſolutione 4. Oct. 1625. monaſterio Gettvvaii ad fundatum & antea deputatum vinum, adhuc 40. currus, tantumqve ſalis donatum fuit, unoqvoqve curru taxatò per 2. & dimidium flor. facit	100.		
Jubente Cæſ. Reſolutione 8. Oct. 1625. S. Majeſtas D. Abbati in Strohoff in Pragâ ad ædificandum templum Sancti Rocchi ibidem 2916. flor. 40. cr. ſolvi ordinavit	2916.	40.	
Cæſareâ reſolutione ordinante, de datò 17. Oct. 1625. Patribus Jeſuitis, ad ædificandum Collegium in Principatu Sileſiæ, Schonaichenſis punitio clementisſimè conceſſa fuit, qvæ ſi ſuam executionem non haberet, Calvinianas Scholas, de Schonaichenſibus fundatas, illis conſignare coacti ſunt			
Volente Cæſ. reſolutione 18. Oct. 1625. P.P. Franciſcanis in Eldenburg, ad inceptum monaſterium 400. fl. ex qvæſtoratu ibidem conceſſi fuêre	400.		
Mandante Cæſareâ reſolutione 5. Nov. 1625. D. Archi-Epiſcopo Pragenſi, â ſuò prædeceſſore ibidem relicta debita, & contributiones, clementisſimè donata fuerunt			
Virtute reſolutionis Cæſ. de datò 12. Nov. 1625. ordinatum fuit, P.P. Carmelitanis Viennæ, ad promovendum ipſorum monaſterium, ligna neceſſaria, & materialia, ex ſuæ Majeſtatis officiò ſtructuræ dari			
Virtute ejusd. reſolutionis 22. Nov. 1625. pro amplificandis & conſervandis SS. Petri & Pauli Scholis in Grosglogavv, de			

	flor.	cr.	n.
venditis bonis Thepla, 1000. tal. illuc adhiberi conces-sum fuit, id eſt	1000. tal.		
Volente Cæſ. reſolutione 5. Dec. 1625. monaſterio Steirgarſten ex Tanbergenſi ſylvâ ad antehac conceſſus adhuc 42. arbores clementiſimè conceſſæ ſûêre.			
Cæſareâ reſolutione jubente 28. Jan. 1626. ordinatum fuit, ut Patribus Soc. Jeſ. Viennæ ſumma 1000. fl. â Breuneris relicta ex trigentariô Hungaricö Altenburgi ſolverentur	1000.		
Ex juſſu Cæſ. reſolutionis, de dato 31. Jan. 1626. Fratribus Miſericordiæ ex alterâ Danubii parte pro tenendô ægrotis medicô, ſingulis annis 150. fl. ordinati fuerunt, ex Vicedominiô Viennenſi, id eſt	150.		
Virtute Cæſ. Reſolutionis, 8. Febr. 1626. Hieronymo Keck Decano in Glaz bona Eiſerndorff donata fuerunt, taxata per	1000.		
Reſolutione Cæſareâ volente Dominis Franciſcanis Presburgi, 5. Mart. 1626. conſvetum triticum & vinum, ex bonis S. Georgii & Peſſing, in numerô hactenus ſingulis annis uſita o ordinatum fuit			
Ex juſſu Cæſ. reſolutionis, 17. Mart. 1626. Wenceslao Kulishock Decano in Radiſch, aliqvæ illis propriæ, & ad 2142. fl. taxatæ domus hâc conditione clementiſimè collatæ & conceſſæ, ut ſimiles ad Eccleſiaſticam fundationem applicare vellet	2142.		
Volente Cæſareâ reſolutione, de datô 24. Mart. 1626. Patribus Soc. Jeſu in Glaz, commenda ibidem tradita & conceſſa			
Virtute dictæ Cæſareæ reſolutionis, illis ipſis Patribus, ad complendum ipſorum ædificium, ſupra aliam acceptam ſatis magnam pecuniarum ſummam 12000. tal. ex variis confiſcationibus conceſſi fuerunt, id eſt	14400.		
Jubente Cæſareâ reſolutione, de dato 25. Mart. 1626. D. Cardinali de Harrach Archi-Epiſcopo Pragenſi, Bibliothecam in Honiggras concedi ordinatum fuit			
Ex juſſu Decreti, 26. Mart. 1626. P.P. Soc. Jeſu Viennæ, ad propoſitum & inceptum Templi ædificium, ex Suæ Majeſtatis ſylvâ propè Hurteldorff, uſq; in 50. robora conceſſa fuerunt			
Ex mandatô Cæſareô 6. Apr. 1626. Patribus Societatis Carmelitanæ Diſcalceatorum Pragæ tàm illos ad ipſorum ædificium			

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
ficium deputatos 5000. fl. locô eleemosynæ,& pro sustentatione, 2000. fl. asignatos, qvàm alios de comite de Alchaimb consignatos 2000. fl. ex Cæs. Majest. tributô Pragæ, solvi ordinatum fuit, facit	9000.		
Patribus Soc. Jesu Viennæ Sua S. C. M. 20. Apr. 1626. ad incepta ædificia novi Collegii, ex tributô Bohemiæ 6000. fl. clementissimè solvi ordinavit, id est	6000.		
Porrò Suæ Cæs. Maj. virtute Cæsareæ resolutionis, 30. Apr. 1626. Religiosis Franciscanis Viennæ apud S. Hieron. pro inceptô ipsorum ædificiô, 5000. fl. deputatis Moraltensibus ex bellicâ Curiâ solvi ordinavit	5000.		
Virtute Decreti de Anno 1626. 11. Maji, illis ipsis Franciscanis apud S. Hieron. locô deputatorum per mensem 40. majorum panum, singulis annis unum saccum tritici dari concessum est, taxatum	15.		
Jubente Cæsareâ resolutione, de dato 26. Maji, 1626. Patribus Soc. Jesu, pro finiendô inceptô novi Collegii ædificiô, ex qvæstoratu Silesiæ soluti fuerunt	6000.		
Sua S. C. M. 27. Maji 1626. Dominis duobus Abbatibus in Henrichsavv & Camenz, restantes reditus 18000. fl. â suâ Celsitudine Archiduce Carolô, venerandæ memoriæ sibi legatorum, condonari clementissimè ordinavit, id est	18000.		
In simili, sua Majestas de datô 28. Maji 1626. Dominis Abbatibus, utpote Brüskensi propè Znamib, 5000. & Obravviz, 640. fl. restantes reditus clementissimè condonavit, id est	5640.		
Virtute Decreti 30. Jun. 1626. Patribus Carmelit. Viennæ ad alteram Danubii partem, ex Suæ Majestatis propriis sylvis singulis annis 30. currus concedi ordinatum fuit.			
Volente Cæsareâ resolutione, de datô 1. Julii 1626. Monialibus in Regiâ Viennensi fundatione deputati â defunctâ Imperatrice Annâ 500. fl. ex rebellium confiscatis bonis soluti fuerunt	500.		
Jubente Cæsareâ resolutione 4. Jul. 1626. Cappucinis in Olmuz, necesitas pro duobus eqvis, in ædificandô & restaurand ipsorum monasterio concessa fuit.			
Patribus Soc. Jesu in Grosglogavvâ suâ Maj. asignati sunt 70. m. tal. ex Schonaichensi punitione accepti, id est	70000. tal		

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
Volente Cæsareâ resolutione, datâ 7. Aug. 1626. Choralistis Capituli Pragensis, singulis hebdomadibus 16. fl. 30. cr. concessi sunt, id est	16.	30.	
Cæsareâ volente resolutione, de datô 11. Aug. 1626. Dominis Augustinianis Discalceatis Pragæ 2000. fl. Modernensis cessionis, pro summâ necessitate restaurandi sui monasterii, unà cum aliqvibus lapidibus in Regiâ Pragensi arce inveniendis, concedi ordinatum fuit, id est	2000.		
Sua Cæs. M. jussu Cæsareæ resolutionis, 22. Sept. 1626. Patribus Soc. Jesu in Znamib & Iglavv, pro bonô ipsorum Collegiorum, aliqvas domus & bona concesit			
Fratribus Misericordiæ ex alterâ Danubii parte Viennæ, virtute Decreti, 22. Oct. 1626. pro ipsorum necessitate, 50. mensuræ ligni, ex Suæ Majestatis sylvis ordinatæ sunt, taxatæ	150.		
Jubente Cæsareâ resolutione, 17. Nov. 1626. Sua S. C. M. Dominis Franciscanis ad S. Jacobum Pragæ, singulis hebdomadibus 20. fl. saccum tritici, dolium cerevisiæ, uti pro fundatô ibidem Cæsareô Collegiô, per annum 2000. fl. dari consensit, facit per annos singulos	3040.		
Insuper Sua Cæs. Maj. Virginum monasterio ad Cœli portam Viennæ, Cæsaream obligationem expediri curavit, sub dato 17. Dec. 1626. concernentem	10350.		
Ex jussu Decreti 5. Jan. 1627. pro reparandâ turri S. Petri Viennæ ad conceessos 100. fl. adhuc 50. sunt soluti, facit	150.		
Mandante Cæsareâ resolutione, de datô 12. Jan. 1627. Collegio Ferdinandeo in Piegg, in punitionem Idizla Herzau 4000. tal. tradi ordinatum fuit, f.	4666.		
Dominis Franciscanis Presburgi, virtute Cæsarei Decreti, qvintô Jan. 1627. unum pondus salis singulis diebus concessum fuit, facit per annum		60.	
Porrò volente Cæs. resolutione, de dato 8. Febr. 1627. de Suâ Majestate, Fratribus Ordinis S. Francisci de Paulâ necessitas lignorum ordinata fuit.			
Mandatô Cæsareæ resolutionis, de dato 13. Febr. 1627. Franciscanis ad S. Hieronymum Viennæ, pro vestitu, & emendô pannô, ex Cæsareô Vicedominiô Viennæ 110. fl. soluti sunt		110.	

Volen-

	flor.	cr.	n.
Volente Cæsareâ resolutione, de datô 15. Martii 1627. Sua Majestas Dominis Jesuitis in Kuttenberg, pro inceptô ipsorum Collegio, aliqvas confiscatas domus donavit, & assignandas curavit, taxatas			
Patribus Carmelitanis discalceatis, ex alterâ Danubii parte Viennæ, jussu decreti, 9. Apr. 1627. ad inceptum ipsorum ædificium, & plantandam hortum, ex Viennensi porticu naves concessæ fuêre, taxatæ			
Ex jussu Decreti, 14. Apr. 1627. Virginum Monasterio ad S. Claram Presburgi, pro ipsarum monasteriô, unum pondus salis singulis diebus concessum fuit, taxatum	60.		
Jubente decretô, de datô 14. Apr. 1627. Fraternitati Beatiss. Virginis apud Jesuitas, 100. taleros, pro legatô D. Matthiæ, ex trigentariô in Hungariâ Altenburgi solvi ordinatum fuit, id est	150.		
Virtute ejusdem decreti, de datô 4. Maji 1627. Patribus Dominicanis Viennæ, ex Moserensi cessione 250. tal. Sua Cæs. M. ex tributô Viennensi, & ex tributô Thabor solvi ordinavit, id est	375.		
Ex jussu decreti, dato 17 Maji 1627. Dominis Cappucinis Viennæ 150. arbores ex Viennensibus Suæ Majestatis sylvis concessæ fuêre, taxatæ per			
Mandante Cæs. resolutione, de datô 20. Maji 1627. D. Abbati Schattensi Viennæ, deputatas â Reginâ Elisabethâ triginta mensuras salis, â qvatuor annis neglectas, solvi, & imposterum singulis annis concedi ordinatum fuit, taxatas per annum			
Ex jussu Decreti 21. Maji 1627. S. C. M. DD. Cappucinis Viennæ, locô eleemosynæ, 400. fl. ex Provincialium Qvæstoratu ibidem clementissimè ordinavit	400.		
Ex jussu Decreti, de dato 29. Maji 1627. de Suâ Majestate Patribus Soc. Jesu Viennæ, pro finiendô ipsorum Collegiô ibid. ex trigentariô Hungaricô Altenburgi 2000. fl. solvi ordinatum fuit, id est	2000.		
It. jussu Decreti 31. Mart. 1627. S. C. M. Patribus Carmelitanis discalceatis Viennæ, singulis annis ex sylvarum qvæstoratu SS. mensuras ligni concesit, taxatas	165.		
Etiam pro restaurando & amplificandô Carmelitanorum monasteriô Pragæ in Parvâ urbe, de Suâ Majest. aliqvas domu.			

	flor.	cr.	n.
mus coëmi, & ex propriô Qvæſtoratu ſolvi ordinavit, ad ſummam circiter			
Dominis PP. Cappucinis Viennæ, ex mandatô Cæſareô, 17. Jun. 1627. locô deputati ligni, 55. fl. ex Suæ Majeſt. Vicedominiô ſoluti ſunt, id eſt	55.		
Virtute Cæſareæ reſolutionis, 1. Jul. 1627. Sua Majeſtas PP. Dominicanis in Breslavv, annum deputatum adhuc in tres annos clementisſimè extendi concesſit, per unum annum 100. fl. facit per 3. annos	300.		
Poteſtate Cæſarei privilegii, de datô 2. Aug. 1627. Suæ Cæſarea Majeſtas Seminario Soc. Jeſu Viennæ, domum in forô Himbergenſi (vulgò domum Rimpelenſem dictam) unà cum omnibus appertinentiis debitorum, cenſuum, tributuum, contributionem, aliarumqve poſtulationum, totaliter liberam, qvamdiu præfatum Seminarium poſſederint, pronunciari jusſit			
Volente & jubente Cæſareô Decretô, 11. Aug. 1627. P.P. Carmelitanis & Cappucinis Viennæ, ex certis confiſcationibus, 36. dolia minora, pro unâqvâqve parte 18. elargita, fuêre, taxata	432.		
Volente Cæſareâ reſolutione, de datô 28. Aug. 1627. pauperibus hoſpitalibus ſupra Ratſchin Pragæ, pro ſuſtentandâ vitâ, ſingulis hebdomadibus 21. taleri concesſi & ſoluti fuêre, id eſt	24.		30.
Patribus Carmelitanis diſcalceatis Viennæ, virtute decreti, de 16. Sept. 1627. pro monaſterii neceſsitate, ſingulis annis ex mandatô Cæſareô 35. menſuras ſalis conceſſæ, & ſolutæ, taxatæ	10.		30.
Jubente Cæſ. decretô, de dato 16. Sept. 1627. Dominis Cappucinis Viennæ, pro monaſterii neceſsitate, ex Cæſareô Vicedominiô ibidem aliqvis numeris lapidum conceſſus, & taxatus per			
Sua Cæſ. Maj. de dato 25. Sept. 1627. pro finitâ & fundatâ fundatione Matrum de Jeſu Viennæ, pro meliori ſui ſuſtentatione, per annum, & ad perpetuum, ex Imperiali Qvæſtoratu ibidem, 600. fl. ſingulis tribus menſibus 150. ſolvi ordinavit, facit per annum	600.		
Reſolutione Cæſ. mandante, de dato 16. Oct. 1627. PP. Franciſcanis & Carmelitanis Viennæ, ex confiſcationibus, unicuiq; parti 200. fl. locô eleemoſynæ conceſſi De	400.		

	flor.	cr.	n.
De datô Cæsareæ resolutionis, 4. Jan. 1628. Patribus Franciscauis ad Cœli portam in Pulsin, ad erigendum & restaurandum funditùs in rebellione devastatum monasterium, locô eleemosynæ dati sunt	1000.		
Resolutione Cæsareâ, de datô 19. Jan. 1628. Patribus servorum Beatisſ. Virginis Pragæ, pro inceptô & finiendô monasteriô, 10000. fl. ex Bohemicis territoriis solvi concessum fuit, intra spatium qvinqve annorum	10000.		
Cæsareâ volente resolutione, de datô 21. Jan. 1628. Patribus Eremitanis Camaldolensibus, pro suô in monte Kalemberg inceptô ædificiô, ex inferioris Austriæ domiuiis 1000. fl. clementisimè fuêre concesi, id est	1000.		
Administratori, Decano, Seniori, Scholastico, aliisqve Capitularibus Cathedralis Ecclesiæ Budisin, virtute decreti, 9. Febr. 1628. pro confiscatis & impignoratis ejusdem fundationis recuperandis bonis 12000. fl. ex superiori Marchionatu Lusatiâ ex gratiâ concesi fuêre, id est	12000.		
Ex jussu Cæsareæ resolutionis, de dato 10. Febr. 1628. Religiosis Dominicanis Sancti Ægidii Pragæ, ratione defuncti Francisci Commengha da Saubole, 8900. ex Bohemicis qvæstoratibus solvendos de tempore in tempus, donec finitus numerus, ordinatum fuit, id est	8900.		
Virtute Cæsareæ resolutionis, de dato 12. Febr. 1628. Patribus Soc. Jesu Viennæ, ad ipsorum Collegium, Templum, & Scholas, unâ & alterâ vice, 6000. fl. ex Bohemicis, & 6000. fl. ex Silesiensibus reditibus, ex gratiâ solvendos jusit & ordinavit	12000.		
Volente Cæsareâ resolutione, de datô 16. Febr. 1627. Capitularibus & Ministris arcis Ecclesiæ Pragæ, pro ipsorum sustentatione, 2225. tal. concesi, i. e.	2595.	50.	
Ex mandatô Cæsareô 1. Mart. 1628. ad reparandas campanas in Friderspach, ex tributo Stainensi, locô auxilii, 300. fl. solvi concessum fuit	300.		
Cæsareâ resolutione, de datô 1. Mart. 1628. Patribus Eremitanis Camaldonensibus, pro ipsorum sustentatione, singulis septimanis 18. fl. ex Austriæ territoriis ordinati, id est per annum	936.		
Item ipsâ volente resolutione, iisdem Patribus Eremitanis in monte Kalemberg, necesitas lapidum ex ipsis suæ Majestatis			

	flor.	cr.	n.
ſtatis dominiis, etiam inhabitatio ad interim unius loci conceſſa fuit.			
Porrò virtute primùm dictæ Cæſ. reſolutionis, Dominis Jeſuitis, ad ædificandum Collegium & Scholas, in novâ civitate Pragæ, Templum corporis Chriſti ibidem, unà cum vicinis domibus, conſignatum fuit, taxatum ad minimum.			
D. Archi-Epiſcopo & Cardinali de Harrach, virtute Cæſarei decreti, de dato 11. Mart. 1628. pro meliore ſui ſuſtentatione, 2000. fl. ex confinibus & territoriis Bohemiæ ſoluti fuêre, id eſt	2000.		
Volente Cæſ. reſolutione, de datô 13. Mart. 1628. Domino Joanni Cztiborkotvva Canonico Pragæ, & Præpoſito in Altenpunzel, ex Suæ Majeſt. Bohemiæ reditibus, pro meliori ſui ſuſtentatione 1000. tal. ex gratiâ ordinati, id eſt	1166.		40.
Reſolutione Cæſareâ, de datô 24. Mart. 1628. Sua Majeſtas ad reſtaurandam fraternitatem corporis Chriſti Pragæ, in parvô oppido ad S. Thomam, per annum 400. fl. partem mediam ex ſalis Viennæ, & partem aliam ex Bohemiæ reditibus ſolvendos ordinavit	400.		
Reſolutione jubente Cæſareâ, de dato 31. Mart. 1628. Religioſis Reverendiſſimæ Virginis in monte albô Pragæ, ad ipſorum Templi & monaſterii ædificium, neceſſitas lignorum, ex Suæ Majeſt. propriis ſylvis conceſſa fuit.			
Religioſis S. Franciſci de Paulâ Pragæ, virtute Cæſ. reſolutionis, de datô 8. April. 1628. ex Suæ Majeſtatis tributis in Bohemiâ, locô eleemoſynæ 3000. fl. ſolvi ordinavit	3000.		
Ex mandatô Cæſareô, de datô 14. Apr. 1628. PP. Soc. Jeſu Pragæ, pro ſuſtentandis aliqvibus alumnis, ex vini & cereviſiæ reditibus, in terris Podibroth & Partovviz, ſingulis annis 900. tal. fuerunt conceſſi, facit per annum	1050.		
Collegio Ferdinandes ad S. Jacobum Pragæ, virtute Cæſareo reſolutionis, de dato 17. Apr. 1628. ex futurâ qvâdam confiſcatione, 5000. tal. ſolvendos ordinatum fuit, h. e.	5833.		20.
Ex Cæſ. reſolutione, de datô 22. Apr. 1628. reformatis Dominis Auguſtinianis Pragæ, ex futuris punitionibus, locô eleemoſynæ 1000. tal. ſolvendos ordinatum fuit	1166.		40.
Reſolutione Cæſa eâ volente, de datô 23. Maji, 1628. Congregationi cunctarum animarum fidelium, in Templo S. Spiritûs			

	flor.	cr.	n.
ritûs Pragæ, ad amplificandam eandem congregationem, ex Bohemicô Qvæſtoratu 500. fl. expenſi	500.		
Reſolutione Cæſ. volente, de datô 23. Maji 1628. congregationi Flagellantium Pragæ, pro emendô & providendô commodô locô, ad propoſitæ Cappellæ ædificium & melius perficiendum ſuum exercitium, ex Bohemicis Qvæſtoratibus. 600. fl. fuêre conceſſi, id eſt	600.		
De Suâ dein' Majeſtate, qvædam domus Viennæ coëmpta, & Matribus de Jeſu ibidem donata fuit, qvam antea D. Hoggen Miller poſſederat, taxata per			
Virtute Cæſ. reſolutionis, de datô 24. Maji 1628. Auguſtinianis ad S. Thomam in parvâ civitate Pragæ, ex Bohemicis qvæſtoratibus 4000. fl. ſoluti fuêre	4000.		
Ex donô Cæſareô, de datô 13. Jun. 1628. Eccleſiaſticis in Bohemiâ, pro meliori ſui auxiliô, ad aliam ſalis cariorem venditionem conceſſorum, nempe' 45. cruc. adhuc ſupra qvodvis dolium 15. cr. addere, & Archi-Epiſcopo & Cardinali Pragenſi concedere ordinatum fuit & conceſſum			
Virtute Decreti, de 18. Jul. 1628. Sua Cæſ. Maj. Dominis Franciſcanis in Znamib Moraviæ, ad ipſorum monaſterium ibidem pro auxiliô, 500. fl. ex Moraviæ contributionibus concesſit, id eſt	500.		
Cæſareâ volente reſolutione, de dato 26. Jul. 1628. Sua Majeſtas Dominis Franciſcanis in civitate Moguntinâ, ad inceptum templi ædificium 100. tal. Imper. ex Bohemiæ reditibus ſolvendos ordinavit, id eſt	150.		
Ex Decretô Cæſ. 4. Aug. 1628. PP. Eremitanis Camaldotenſibus, pro ædificandô ipſorum monaſteriô, Suæ Majeſtatis propria terra, vulgò Dhienberg dicta, conceſſa fuit			
Reſolutione Cæſareâ volente de dato 7. Aug. 1628. ad emendum Eccleſiæ ornatum ad S. Rocchum Pragæ, ex Bohemiæ qvæſtoratu 1500. tal. ex gratiâ ſolvendos ordinatum fuit, id eſt	1750.		
Ex Cæſareô mandatô, de annô 1628. 14. Aug. Matribus de Jeſu Presburgi, ex Hungaricâ Camerâ, 400. fl. clementiſſimè ſolvendi fuêre	400.		
Cæſareâ jubente reſolutione, de datô 17. Apr. 1628. monaſterio S. Annæ in Pragâ, ex reditibus Bohemiæ ſalis, 500. fl. ſolvi ordinatum fuit.	500.		

Digitized by Google

	flor.	cr.	n.
Jussu Cæsareæ resolutionis, de dato 18. Aug. 1628. Typographo in Neuss, pro præstitô P.P. Jesuitis labore, 571. tal. 20. cr. 6. n. ordinati fuerunt, hoc est	685.	32.	6.
Resolutione mandante Cæsareâ, de datô 25. Aug. 1628. DD. Jesuitis Pragæ in domô professionis, singulis septimanis 8. tal. Imp. concessi, facit per annum 416. tal. id est	624.		
Item Sua S. C. M. illis ipsis PP. ex unôqvôqve Bohemiæ dominiô, singulis annis 2. saccos tritici, & 2. farinæ assignandos ordinavit			
Jubente porrò Cæsareâ resolutione, de datô 30. Aug. 1628. D. Episcopo in Erla Joanni Biber 2000. fl. fuêre ordinati, id est	2000.		
It. illi ipsi annuè, pro prætensis qvibusdam decimis, qvas Princeps Bethlehem Gabor in Sibenburgâ possidet, solvi 1500. fl. ordinatum fuit, & ad vitam ejusdem Episcopi annuè 500. fl. ex Ungaricâ Camerâ tradi, hoc est	2000.		
Porrò Cæsareâ volente Resolutione, de datô 12. Sept. 1628. de Sua Cæs. Majestate Patribus S. Francisci Ordinis Minorum 1500. fl. & Patribus Camaldulenzibus 10500. solvi ordinatum fuit, id est	12000.		
Jubente Cæs. resolutione, de dato 16. Sept. 1628. Sua S. Cæs. Maj. Patribus Soc. Jesu Viennæ, pro meliori sui sustentatione, ex diversis Austriæ territoriis, annuè, & unôqvôqve in particulari annô 1200. fl. solvendos ordinavit, id est	1200.		

§. CLXXIX. Reditus Romanorum Pontificum si qvis scire cupiat, legat præter jam citatos auctores *Moltken* Conclav. q. 4. seq. *Hoornbeck* l. c. p. 48. *Laur. Banck* Taxam Cancell. Apostol. Archi-Episcopatuum & Episcopatuum ordine Alphabetico exscriptam, ut & appendicem ejusdem certorum redituum S. R. E. & Pontificis Romani, qvam inde descriptam accipe.

APPEN-

APPENDIX
TAXÆ S. CANCELL. APOSTOLICÆ,
Seu
Certi reditus S.R. Ecclesiæ & Pontificis Romani.

I.

VEctigalia Romæ elocari solent plurimum offerenti, ad novennium, pro triginta qvinqve coronatorum millibus, qvotannis persolvendis: de qvibus subductis omnibus regalibus,augmentis, fraudibus, qvæ committi solent, vinis â vectigalibus immunibus legatorum, & locorum piorum, aliisqve privilegiis Referendæ inferuntur, finito locations tempore, Cameræ vero coronat.17000.

II. Salinæ Romanæ elocantur qvoqve plurimum offerenti ad septennium, & subductis omnibus regalibus & expensis redeunt ad Cameram qvotannis, coronat. 8660.

III. Impositio duorum Carolinorum, pro frumenti Romæ molitione, in montem perpetuum â JULIO III. Pontif. repositâ, & postea ampliata ad coronatos 21333. de qvibus solvendi qvotannis septem coronati cum dimidio, qvi â PIO V. Pontif.Max. ad septem sunt redacti: qvi proventus fabricæ ministris est asignatus, ejusqꝫ administratio populo Romano commissa, ita tamen ut unus ex Cameræ officialibus ei præsit, infert tamen adhuc qvotannis coronat. 16000.

IV. Impositio qvadrantis in librâ carnis Romæ, in montem perpetuum reposita pro septem per il cento, à civibus Romanis persolvendis, qvorum fructus ad montistas *pro ejus montis* extinctione redeunt coronat. 20000.

V. Impositio qvatuor Juliorum pro amphorâ populo Romano concessâ eidem monti applicata ad ejus extinctionem insurgit ad coronat. 3000.

VI. Impositio qvadrantis in librâ carnis, status Ecclesiastici, exceptis Româ, Bononiâ, Camerino & Benevento, elocari solet, pro sexaginta coronatorum millibus: de qvibus subductis expensis aliisqve regalibus redeunt ad Cameram coronati. 5000.

VII. Præpositura veredorum Romæ, ac totius status Ecclesiastici elocari solet pro 5000. coronatis, de qvibus subductis expensis & compensationibus Cameræ remanent coronat. 2000.

IIX. Tolfanæ aluminis fodinæ elocatæ olim erant D. Tobiæ Palavicino pro 64500. coronatis annuis, de qvibus ipſis operariis cedunt coronati 36500. reliqvum *Montiſtis atq; aliis*, præter regalia Dominorum Cameralium: ita ut hinc nihil ad Cameram perveniat, qvin imò ſæpiùs ut ſufficiat. 0.

IX. Mons aluminis elocatur pro coronatis annuis. 3000.

X. Cenſus D. Petri inſurgunt ad 31000. coronatorum millia, qvæ qvotannis in feſto D. Petri recipiuntur, 31000.

XI. Clerus pro ſpoliis pendit qvotannis in feſto D. Petri coronat. 2160.

XII. Subſidium triennale Marchiæ, inſurgit ad coronatorum aureorum millia, numeratis undecim Juliis pro coronato qvotannis. De qvibus ſubductis 400. pro fabricis annonæ: Et 1000. pro fabricâ murorum fani: Et 1160. pro muris civitatis novæ, & Monti Coſero Domino Johanni Georgio Cæſarini venditis coronat. Et coronat. 25. pro diverſis gratiis aut donis: Et coronat. 457. pro Qvæſtoris proviſione, pendit depoſitario ſingulis menſibus 4002. coronat. & annuatim coronat. 49358.

XIII. Subſidium triennale Romaniæ inſurgit ad coronat. 37807. aureos, de qvibus ſubducendi 2223. privilegiati, & Venetorum: item 223. qvi relinqvuntur Qvæſtori Provinciæ pro cuſtodia Illuſtr. Legati, qvi de iis rationes reddit: Et 5400. collegio Illuſtr. Clericorum Cameræ pro tribus Adjunctis: Et 203. Qvæſtori, qvi dictum hoc ſubſidium colligit pro ſua diviſione & pecuniarum Romam deportatione ſuperſunt, itaqꝫ coronati. 29758.

XIV. Subſidium triennale Umbriæ aſcendit ad coronatos 39701. numeratis undecim Juliis pro coronato, de qvibus ſubducuntur 741. gratia eorum qvibusdam terris conceſſa. Item 9485. qvi qvotannis Peugiæ Qvæſtori numerantur ad ſupplementum ſolutionis qvæſturæ: In poſterum verò horum qvoqve major pars recipietur: & 290. pro proviſionatis, & deportatione pecuniarum, de qvibus proviſionato cedunt 200. remanent itaqve Cameræ coronati. 13076.

XV. Subſidium triennale Campaniæ maritimæ, Latii, & Sabinæ, qvotannis aſcendit ad coronatos 15650. his additâ terrarum taxâ, fiunt coronati aurei 20480. qvi anno M. D. LI. â prædicto Papâ Julio III. Pontif. Opt. Max. ad coronatos 17765. reducti ſunt. Anno verò M. D. LXXI. â Sixto Qvinto ad 15553. coronatos aureos redacti, de qvibus ſubductis 770. qvi propter impoſſibilitatem & exemptiones non exiguntur, & pro

Digitized by Google

pro exactoribus & pecuniæ deportatione, superſunt coronati aurei 14643. ut bonæ monetæ ad Cameram redeant circiter coronati 13632.

XVI. Taxa, qvam vocant *De cavilli morti*, ſeu *mortuorum eqvorum*, Marchiæ Anconitanæ aſcendit ad coronatos 77721.

XVII. Taxa eadem *Patrimonii eſt* coronatorum 978. Locatori autem vectigalium & qvæſturarum dicti patrimonii 997. reliqvum ſeorſim coronat. 978.

XVIII. Eadem taxa Romaniæ, aſcendit ad coronatos 5027. bonæ monetæ, qvorum pars in compenſationem impenditur pro molendinis Ravennatibus, & pars cedit *Collegio montis Pa. non vocabilis*: ita ut ad Cameram ſaltem redeant, qvi ex qvæſtura Romaniæ percipiantur circiter coronat. 800.

XIX. Tivolum ſeu Tibur cenſum dat annuum coronat. 200. idem olim Cardinali Ferrariæ conceſſi fuerunt, hodie verò Depoſitario numerantur coronat. 200.

XX. Augmentum ſtudii triennalis Marchiæ Anconitanæ, carnis porcinæ extinctæ loco, exurgit ad coronat. 10134. & ſubductis ſubducendis, pro cauſâ oneroſâ, Exactore, & pecuniarium vecturâ. Superſunt Cameræ coronat. 9842.

XXI. Dictum augmentum provinciæ Romaniæ eſt coronat. 6512. in auro, de qvibus ſubducuntur 114. propter terras, qvæ minus ſolvunt in ſubſidio triennali, & 73. pro proviſione Exactoris & pecuniarum vecturâ, ut ad Cameram perveniant coronat. 637.

XXII. Dictum augmentum Provinciæ Patrimonii S. Petri, coronat. 2482. in auro: â qvibus ſubductis 305. pro terris, qvæ nullum pendunt ſubſidium, & 100. pro Exactore & pecuniarum vecturâ; Cameræ manent coronat. 2423.

XXIII. Qvæſtura Marchiæ Anconitanæ, unâ cum Taxis ut vocantur, di cavalli morti, ſeu mortuorum eqvorum elocari ſolet pro coronatis 61015.

XXIV. Qvæſtura Romaniæ elocari ſolet pro coronatis 53597. Juliis certo pretio numeratis inde pro gubernatione provinciæ & pro Regalibus Cameralium & Depoſitario 1270. remanent tamen Cameræ coronati 2327.

XXV. Tenetur etiam Romaniæ Qvæſtor, Cameræ numerare reſiduum legationis dum in dicta provincia Legatus non fuit, pro qvo ex ſubſidio triennali ſoluti ſunt coronati 2720. & 2000. pro Legati proviſione: Et 3360. pro cuſtodiâ, & 2220. pro Bol. qvi ſimul faciunt coronat. 10300.

de

Digitized by Google

de qvibus ſubductis 1700. pro proviſione vicelegati & 1068. pro cuſtodiâ, ſuperſunt Cameræ coron. 5532.

XXVI. Vectigal & Qvæſtura *Patrimonia S. Petri elocari* ſolet pro coronat. 6377. ſed qvia multa ſunt ſubducenda hinc Regalia, & variæ expenſæ, non multum Cameræ infertur, remanent tamen coronat. 6377.

XXVII. Qvæſtura Camerini, elocari ſolet per novennium pro coronat. 24500. interim ſubductis ſubducendis ad Cameram Apoſtolicam redeunt, coronat. 24400.

XXIIX. Qvæſtura Peruſiæ in Umbriâ, & Taxa di Cavalli morti, ſeu mortuorum eqvorum, dictæ provinciæ elocari ſolet per novennium pro coronatis 20300. ſubductis tamen Regalibus & aliis ordinariis & extraordinariis expenſis redeunt ad Cameram coronat. 20200.

XXIX. Qvæſtura Aſcoli, elocari ſolet per qvinqvennium pro coronat. 6354. de qvibus propter varias expenſas, parum ad Cameram redit. coronat. 6345.

XXX. Qvæſtura Campaniæ dat coronat. 11000.

XXXI. Qvæſturam Noricæ M. Nicolaus Spinelli in poteſtate habet pro expoſitâ pro Camerâ pecuniâ: & qvoniam de ejus reditibus communitati rationem reddit, ad nullas tenetur Cameræ rationes.

XXXII. Qvæſtura Caſciæ Anno 1572. menſe Aprili vendita eſt, cuidam Joſepho Hieronymi Foligniano pro 500. coronatis aureis Cameræ perſolutis: Unde nec hujus in Camera habetur ratio.

XXXIII. Qvæſtura Beneventi tenetur à M. Æmilio Peretti ex cujus proventibus coron. 454. cubicularii 428. in diverſis ſalariis aliisq; expenſis conſumuntur: 768. Gubernatori & 50. coronati ipſi Qvæſtori cedunt, ita ut parum hinc Cameram redeat.

XXXIV. Vectigal Spoleti M. Baptiſtæ Blanchi Spoletano, per ſeptennium locatum eſt pro 4260. coronatis annuis, de qvibus Qvæſtori Peruſino 781. & Gubernatori Spoletano 1760. cedunt, reſtant Cameræ coron. 2219.

XXXV. Vectigal Anconæ elocatum eſt *monte Pio pro* coronat. 3500. annuis, qvi collegio aſſignantur: & 100. ſomis frumenti: & qvando hæ ſomæ non ſolvuntur, penduntur Cameræ pro iis 100. coronat. pro qvolibet anno & coronat. 179. pro Regalibus Dominorum Cameralium coronat. 3500.

XXXVI. Vectigal Ancaragi & civitatis novæ, elocari ſolet per qvinqvennium, pro coronat. 1300. annuis, cum onere coronat. 117. Secretariis Apoſtolicis ſolvendorum, & monialibus Viterbi, ſuperſunt Cameræ coronat. 1010.

XXXVII.

XXXVII. Vectigal Biedæ elocari solet per qvinqvennium pro coronat. 1080. qvi Depositaris numerantur coron. 1080.

XXXVIII. Casale Magrotti reddebat qvotannis Cameræ coronat. 9240. â Paulo. IV. Hospitali S. Spiritus venditum coronat. 9240.

XXXIX. Impositio qvadrantis in libra carnis Boloniæ, ascendit annuatim ad coronat. 6030. qvi monti augmenti Bononiæ assignantur coronat. 6030.

XL. Subsidium triennale Bononiæ assignatum est dicto monti pro coron. 9900. & fertur assurgere, ad coronatorum qvinqvaginta millia qvotannis totum autem officialibus assignatur, coronat. 9900.

XLI. Impositio Talorum affocaticiorum olim oppignorata M. Rutilio Alberini, sed hodie liberata infert, Cameræ coronat. 350.

XLII. Census Rietenus olim Johanni Baptistæ de Senevâ oppignoratus pro coronatis 400. postea Petri Pauli Mignavelli filio concessus profert Cameræ coronat. 816.

XLIII. Locationes Ripæ, vendebantur olim pro 250. coron. qvondam oppignorata. M. Francisco de Fonte, & demum possessæ â M. Hieronymo Ceolo, ut jam redeant ad Cameram coron. 250.

XLIV. Minutæ Cancellariæ Apostolicæ qvotannis coronat. 10000.

XLV. De fructibus *montis religionis cedunt* Cameræ qvotannis coronat. 16338.

XLVI. Vectigal vini Bononiæ locatum fuit olim M. Virginio Chisilieri pro coronatis 600. aureis.

XLVII. De Depositaria Fani super maleficiis Qvæstori Marchiæ assignatis, supersunt proventus, qvorum habenda ratio & circiter 100. coronatos annuos ferunt coron. 100.

XLVIII. Terræ siccatæ aqvarum clavibus & diversionibus, pendebant olim annuos coronatos. 140.

XLIX. Locatio salis Sclavoniæ, profert annuatim coronatos aureos. 750.

L. De fructibus *montis pii extingvibilis* percipiuntur qvotannis coronati. 2350.

LI. De residuo *montis Avenionensis* recipiuntur qvotannis coronat. 616.

Digitized by Google

INCERTI REDITUS SEDIS APOSTOLICÆ.

1. Duo primi anni Papæ Sixti protulerunt coronatos 130000.
2. Collectaria Hiſpaniæ æſtimantur annuatim coronatis circiter. 40000.
3. Collectaria Luſitaniæ profert annuatim plus minusvé coronat. 20000.
4. Proventus frumenti Patrimonii, Marchiæ, & Romaniæ tulerunt annuatim circiter coronatos. 30000.
5. Reſidua *montis Vacabilis*, tulerunt annuatim circiter. 1000.
6. Fructus *montium vacabilium* ferunt annuatim circiter coron. 7500.
7. Libertates bonorum Eccleſiaſticorum ferunt annuatim circiter coronatos. 7500.
8. Depoſitaria Bononiæ fert qvotannis circa coronat. 4000.
9. Datariatus plerumqꝫ fert qvotannis coronatos. 68250.

§. CLXXX. Et qvis ſuſtineret omnes recenſere reditus Cardinalium, Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum, Clericorum, Ordinum. Petehæc ex *M. B. libello* de natura & jure bonorum Eccleſiaſt. *Hoornbeck* l. c. p. 56. *Philippus Honorius* de regno Galliæ refert, ex fructibus terræ Gall. colligi circiter 15000. qvorum 6. ſunt Eccleſiaſticorum, ſeſqvialter patrimonii Regii, reliqvum pro Principibus, Baronibus aliiſqꝫ: adeò ut clerus bene duas qvintas Regni partes teneat.

§. CLXXXI. Circumſcripsêre tamen Principes, reditus Romanæ Eccleſiæ. Unde cautum lege *de non donandis, vel legandis Eccleſiæ bonis immobilibus* in Belgio à *Carolo V.* aliiſqꝫ ante eum Ducibus Comitibusqve, ne abſqꝫ conſenſu Principis fiant. Vide *Guicciardin.* deſcript. Belg. p. 74. ſ. 229. Eamqve defendunt Molanus lib. de piis teſtam. c. 35. *Joann. Driedo* de Chriſtiana libertate lib. 2. *Meteranus* lib. 2. Hiſtor. inter privilegia Brabantiæ hoc adhuc refert, qvòd non licet Duci ſtatum Eccleſiaſticum augere, aut provehere citra conſenſum nobilium urbiumqve. *Veneti* etiam hanc legem tenent v. *Ventura Vincentinus* Conſil. ſuper Controv. Venet. *Hoornbeck* l. c. p. 58. Chilpericus Francorum Rex Eccleſias heredes inſtitui non permiſit, teſte *Gregor. Turon.* qvi l. 6. c. 46. italoqventem introducit: *Ecce pauper remanſit fiſcus noſter*, ecce, divitiæ noſtræ ad Eccleſias ſunt translatæ. Nulli penitus, niſi ſoli Epiſcopi regnant: periit honor noſter, & translatus eſt ad Epiſcopos civitatum. *Galliam* legem hanc ex aſſe obſervare docet *Baquet* Oper. tit. 2. p. 3. c. 15. *Bodin.* l. 2. de Rep. c. 2. *Favyn au Theatr. d. honneur* l. 2. c. ult. p. 497. ap. *M. B.* de natura & jure Bonor. Eccleſ. p. 195. qvi porrò ex

Per

Petro Belluga Specul. princip. rubr. 14. docet, in *Hiſpaniæ* regno ſimiles ll. receptas eſſe, nec ibi reperiri Epiſcopos, qvi cum ſpirituali poteſtate temporalem jungant, ut qvi jura fiſcalia habere neqveant. *Amaya* ad tit. C. d. Jur. fiſc. in procem. n. 25. nec armatam militiam ſeu familiam, ut ſua autoritate laicos capiant, alere poſſint. *Amaya* ad l. nemo 2. n. 36. C. de extract. tribut. l. 10. *Joh. Baptiſt. Larrea* Deciſ. Granat. 4. n. 16. 17. vol. 1. *Salgad.* d. Reg. protect. p. 2. c. 4. 36. Imò Epiſcopi ibidem Regi Juramentum fidelitatis præſtare, ac ad curiam Rom. vocati comparere tenentur. *Larrea* alleg. fiſcal. 13. n. 12. In *Italia* immobilium acqviſitiones etiam interdictas fuiſſe tradit *Hieronymus* ad Nepotian. *Ambroſ.* l. 5. ep. 31. Idem obſervatum in *Anglia*, ſed & in *Imperio*. Vide multis *M. B. de nat. & jure Bonorum Eccleſ. p. 203.* ubi *Henricus*, *inqvit Claudius* Imp. auditis Mein Werei. Paderbornenſis Antiſtitis impudentiſſimis cauponationibus & exclamationibus; Rex omnium ſanctorum retribuat tibi: non ſine ſtomacho, averſo vultu ſubmurmurans; Et tu, inqvit, odium Dei omniumqve ſanctorum ejus habeas, qvi me bonis concesſis, cum detrimento regni ſpoliare non ceſſas. Nec alia mens erat Henrici Leonis, Ducis Saxoniæ, qvi invidens Epiſcopis tam latam ditionem, arbitrabatur adminiſtrationem rerum per provincias deberi Principibus, Epiſcopis autem ſolis curandis ſacris intendere debere. *Cranz.* metrop. l. 7. c. 1. Heinricus IV. cum qvadam die in cubiculo moraretur, præſules cæterosqve primates conſpicatus, aulicis ſuis ſacræ iſtius neqvitiæ fautoribus dixiſſe fertur: Ecce iſti ſunt, qvi regni mei divitias habent, & me meosqve omnes in paupertate reliqverunt; qvod ſi illi de medio fuiſſent ablati, ego cunctiqve mei familiares citò poſſent fieri divites. Qvapropter ſi viri eſtis & divitias habere cupitis, iſtos nunc inermes armati fortiter invadite, omniaqve qvæ illi poſſident accipite. *Aut. Hiſt. bell. Saxon. fol. 121. Lehman.* Chron. Spir. l. 4. c. 3. Proinde ſucceſſor ejus *Henricus V.* cum Pontif. Paſchali II. ſingulari conventione publica pactus eſt, ut Epiſcopi monachi, totusqve clerus, vicos Regios, arces, oppida, aliosvé Imperii reditus, cum omnibus Regalibus & ſeculari poteſtate, tanqvam Reip. nervos, Imperio reſtituant, ac in poſterum Decimis contenti vivant. Refert has Conſtit. *Melch. Goldaſt.* in Conſt. Imp. lat. tom. 1. fol. 252. & ſeq. *Cranz.* Saxon. lib. 5. c. 32. *Aventinus* in Hiſt. Boj. l. 2. fol. 486. n. 10. *Klock.* de Contrib. c. 4. n. 149. Epiſcopi ſanè Imperatori ſeſe oppoſuêre, negantes jus Paſchali eſſe ſpoliandorum Epiſcoporum. *Aventin.* fol. 487. n. 20. *Otto IV.* Imp. de remedio Eccleſiaſticæ potentiæ opponendo ſollicitus, Reformationis initium ab opulento am-

ploqve Leodiensi Episcopo facere, Hugonis Episcopi fastui indignatus, constituit. *Autor magn. Chron. Belg.* Nec alia mens fuit Friderico, Ottonis IV. successori, qvem *Petrus de Vineis* l. 1. ep. 2. sic inter alia scribentem introduxit: Ad hoc, vos Principes, unà nobiscum, ut cuncta superflua, (clerici) deponentes, modicis rebus contenti, soli Deo serviant, cui serviunt omnia, omnem, qvam potestis, debetis diligentiam adhibere. Verùm enim verò heroicum hoc & saluberrimum Imperatorum ac Principum propositum nimis serò, adulta Cleri potestate, susceptum fuit. Interim cordati viri Clericalis superbiæ impatientes, utut Ecclesiæ addicti, sacrilegum illum opum abusum plenis buccis sunt detestati. *Cæsarius Heisterbacensis*, vir Cisteraensis ordinis non vulgaris pietatis, ex ore Pari-, siensis Clerici scribere non dubitavit: Omnia credere possum, sed vix , credere possum, qvod unqvam aliqvis Episcopus Alemanniæ possit sal-, vari. Ad qvæ nimis dura & terribilia verba cum sciscitaretur Apollo-, nius, qvare magis judicavit Episcopos Alemanniæ, qvam Galliæ, An-, gliæ &c. respondet Cæsarius: Qvia penè omnes Episcopi Alemanniæ , utrumqve habent gladium, & qvia de sangvine judicant, & bella exer-, cent, magis eos sollicitos esse opportet de stipendiis militum, qvàm de salute animarum sibi commissarum. *2. Hist. memorab.* 25. p. 122. *Duarenus* l. 2. d. sacris Eccl. minist. c. 4. Immensam, scribit, Principum qvorundam munificentiam, utcunqs pius esset eorum affectus, tantum virus in Ecclesiam sparsisse, ut ex pyxide illa Pandoræ à Poëtis decantata, non plus malorum inter homines & calamitatum exiliisse videatur. Qvid Magnus ille Hispanorum JCtus *Ferd. Vasqvez* hac de re senserit, peti potest ex ejusdem *part. 1. controv. l. 1. c. 5. §. 24. & seq.* ubi inter plurima inter hæc verba erumpit: cum Regibus tales alienationes interdictas esse constet, propter suorum civium læsionem & præjudicium vitandum, par est, in Ecclesias tales iniqvas concessiones collatas turpiores esse, qvàm si in profanos conferrentur, & consequenter minus ratas fore, qvàm si profanæ fierent. Nec enim Deus O. M. gaudet donis impiorum, cum ipse sit justitiæ rectiqs dator. *Cardinalis Cusanus* lib. 3. de concord. Cathol. c. 30. Curia Romana, *inqvit*, attrahit, qvicqvid pingve est, & id qvod Imperium contulit pro Dei cultu & bono publico ordinârunt sanctissimè, avaritiâ & cupiditate extortâ, palliatis rationibus & novis adinventionibus totaliter pervertitur. in oper. Sim. Schardi fol. 657. De *Patrimonio Petri* præter super. allata, dicere non vacat vide interea qvæ collegit *Ulricus* Wildt de Patrim. Petr. De *Comite Sacri Patrimonii*, agit *Jacob. Guther.* Offic. Domus Augustæ l. 3. c. 27.

§. CLXXXII.

Digitized by Google

§. CLXXXII. Qvomodo autem hæ leges obſerventur, in propatulo eſt. Sed his ulterius non inhærebimus. Cum verò Pontifex Romanus, non paucos reditus colligat ex *Montibus Pietatis*, vide §. noſtr. 25. *Mont. Piet.* & §. 189. ſuper. age, jam tandem accingamur Tractationi *de Montibus Pietatis.*

Cap. I. aget de Nomine Montis Pietatis.

§. 1. Montium hiſtorias pertexere, res ſtudii, *laboris*, ſed & *jucunditatis* eſt. Non attinet referre, qvi operoſi perreptarunt hæc præcipitia. Prætermimus *Alpes*, *montes Carpathicos &c.* De monte qvodam *inacceſſo* agit *Dionyſius Salvagnius Boeſſius Eqves Delphinas, Regis Gall. ab intimis conſiliis, & in ſuprema Rationum Fiſci apud Delphinates Curia primarius Præſes, non tamen* ſine ſuſpicione effuſæ profuſaqve alicujus verborum largitatis. Jam laudatus Autor ſcripſit *Commentarium eruditum in Ibin Ovidii, edidit Philonem Byzantium de VII. mundi miraculis, ſed & Orationem habuit nomine Ludovici XIII. Reg. Francor. Chriſtianiſſ. ad Urbanum IIX. cum multis ſcitu dignis ad Legationem obedientiæ pertinentibus.* Carmina in *honorem Mariæ* Valemodiæ & de B. *Maria Viminali.* Demum etiam *Luſus Poëticos* de ſeptem Delphinatus miraculis, adjectâ præfatione hiſtoricâ. *Excuſa hæc ſunt Lugdun. 1661.* Ex qvibus hæc pauca habeto: Eſt apud Vocontios, *ſcribit Autor*, in ipſo ferè Delphinatus umbilico, tertio à Dia lapide mons nobilis, à reliqvis Alpibus ſejunctus, & prope dixerim avulſus, ut prorſus dici poſſit, qvod à Petro Bembo de Ætna ſua venuſtè dictum eſt, cum cœlibem degere, nec ullius dignatum montis conjugium caſtè intra ſuos terminos contineri. Vulgo mons inacceſſus appellatur, qvod omni aditu circumciſus atqꝫ diruptus ante Caroli VIII. Regis Chriſtianiſſimi tempora inexſuperabilis fuerit, nec niſi à paucis qvibusdam montanis ſummo cum vitæ diſcrimine etiam nunc adſcendatur. Jugum ejus in ſpatioſam planitiem pauliſper devexam experrectum eſt in modum pyramidis obverſæ cœlo. Hic ne frutice qvidem ſilveſcente, non modò arbore, pabulum luxuriat nuſqvam Alpium lætius: Hic ſuo tempore lectiſſimi flores: Hic deniqꝫ perennis aqvæ ſcaturigo, qvod in illo montis præcelſi vertice mirum videri poſſit. Prona ſtirpibus omnino carent, ad qvas pede aut manu qvisqvam eniti poſſit. Radices ovatâ ferè ſpecie. Circumitur duobus circiter paſſuum millibus. Accolunt prope Trivienſes, & ipſi pars veterum Vocontiorum, nullâ Gallicâ gente

bello inferiores. Ita nuncupati, nisi me conjectura fallit, à tribus eorum agri viis, qvarum unâ Vapincum, alterâ Diam, tertiâ in Provinciam itur. Certè jam inde ab aliqvot seculis ita nominatos testatur Gervasius Tilesberiensis, Henrici II. magnæ Britanniæ Regis ex filia nepos, itemqve regni Arelatensis Marescallus libro nondum edito de Otiis Imperialibus ad Othonem IV. Imperatorem. Hic mons ab accolis *Egville* nominatur, qvod est Latinè acus sive acumen, propterea qvod jugum ejus, qvà obversum est ad aqvilonem apex instar acus supereminet. Et ea qvidem nomenclatione non pauci montes apud nos designantur. Cæterum, ut nihil est mortalibus arduum, Antonius Villanus cognomento Domjulianus, natione Lotharingus, idemqve Montilio Ademari præfectus, vir singulari audacia, edicto Caroli VIII. Regis copias in Italiam ducentis naturam ipsam fatigare, ut Curtii verbis utar, aggressus est; Proinde multiplici usus instrumentorum genere, ut erat egregius inveniendi artifex, mortalium primus unà cum aliqvot ejusdem periculi sociis per confragosos hinc & inde rupis anfractus in ipsum tandem verticem evasit anno Salutis 1492. mense Junio. Qvasi nihil tam altè natura constituerit, qvod ajebat Alexander, qvò virtus non postet eniti. Atqve ibi sex dies commoratus defixis in tribus angulis totidem Crucibus, nec non re divina Christiano ritu à Sacerdote Comite peracta morti nomen indidit *Egville-fort*. Id cum Senatus ex Domjuliani literis accepisset, unum ex Apparitoribus suis allegavit, qvi ad se de rei novitate referret. Neqve verò qvadrupedes ullæ præter rupicapras in summa rupe cuiqvam visæ; qvod enim Simphorianus Campegius in vita Bajartii Eqvitis, item Rabelæsus libro suo ludicro de ove inibi repertâ scriptum reliqverunt, planè commentitium est; idemqve Rabelæsus luculenti facinoris architectum falsò Doiacum nominat. Sed enim pretium curæ mihi visum est his attexere tum ipsas Domjuliani literas ad Senatus principem, tum alia rei gestæ monumenta, prout è Regiis Gratianopolitanæ Cameræ scriniis exscripta sunt. Ex Regesto nimirum inscripto: *Sextus liber copiarum Gratianodani* F.F. fol. 201. *Attestor ego Petrus Liotardi Capitaneus loci de Portis ascendisse montem vocatum Egville, & superius reperi quendam Dominum Capitaneum Montilii Ademari nuncupatum Dompnum Julianum cum quinq; vel sex de suis servitoribus, in quibus sunt duo sacerdotes, unus Frater Minor, & alter seculares celebrantes Missas in dicto monte, & erant mecum adscendentes, videlicet Nobilis Georgius Juvenis, Nobilis Petrus Blosseti, Nobilis Gaspardus Roberti, Nobilis Genetus Venxoti, Dominus Raymundus de Coleto Capellanus, Dominus Jacobus Jobertus,*

Fa-

Petrus Spie loci de Roiſſas, Claudius Chevalerii loci de Portis. Ità atteſtor P. Liotardi Anno Domini milleſimo quatercenteſimo nonageſimo ſecundo, & die viceſima ſexta Junii dominus meus dominus Antonius de Villa dominus de Dompjulien, de Belloparto dominus, & Capitaneus Montilii Ademari & Saonis, Cambellanus & Conſiliarius Regius nomine & mandato Caroli VIII. Regis Delphini aſcendit in montem vocatum vulgariter Egville circumvicinis, ſeu montem inadſcenſibilem ſitum in patria Delphinatus, cum pluribus ſervitoribus, videlicet Sebaſtiano de Careto ſacræ Theologiæ Magiſtro, Regio Prædicatore, Nobili Raymundo Tubo Scalatore Regio, magiſtro Catheline Serveti, magiſtro Latomo Eccleſiæ Collegiatæ Sanctæ Crucis Montilii, magiſtro Petro Arnaudi carpentario Montilii, Gvillelmo Saunage laquaiſio dicti domini, Joanne Lobret habitatore Dienſi, & me Franciſco de Boſco Presbytero dicti domini, qui celebravi in craſtinum Miſſam ad honorem Dei, Virginisq; Mariæ & totius Curiæ cœleſtis, qui quidem ſupranominati, comederunt, biberuntq; atq; dormierunt ſuper dicto monte, & dicto monte aſcenſo immediatè dictus dominus de Dompjuliano eum baptizavit, ſeu baptizare & nominare fecit imponendo illi nomen Egvillefort, qui antea vocabatur Egville, ſeu mons inaſcenſibilis à magiſtro Sebaſtiano de Careto Prædicatore Regio ſuperius mentionato, dicendo in Nomine Patris, & Filii & Spiritus S. Amen. Sancti Caroli Magni honore, cujus Rex hodiernus nomen habet, cantando Te Deum laudamus, Salve Regina, & orationes quàm plurimas, me Franciſco de Boſco & cæteris reſpondentibus. Item ſuper dicto monte Egville-fort eſt pratum magnum quadraginta hominum & plus ad ſecandum. Eſt etiam una garena capricornuum, qui nunquam exire poſſunt, & ſunt quàm plurimi paſſeres ſolitarii trium colorum, videlicet rubei, nigri & criſei coloris, de chovez, ſeu cornices habentes pedes rubeos & quàm plurimæ aliæ aves, quarum nomen ignoramus, & ſunt quàm plurimi flores in dicto prato diverſis coloribus, qui diverſis odoribus videbantur, & maximè lilia. Dictum pratum eſt longitudinis quartæ partis unius leucæ, latitudinis unius jaculi arcus, & in ambitu unius leucæ Franciæ, & aſcendendo dictum montem cum ſcalis itineris mediæ leucæ, & aliter unius leucæ, & eſt horribilis ad videndum, & terribilior ad deſcendendum quàm ad adſcendendũ, & primâ die Julii ſupra dicti anni Nobilis Barracchinus Silvonis cum filio ſuo Claudio vicinus montis, & dominus Franciſcus ipſius frater Curatus Sancti Martini apportaverunt dicto domino ſuper dicto monte plurimos cuniculos albos & nigros griſeosq; privatos, qui immediatè cœperunt comedere omnes paſcua. Item dictus dominus fecit affigi, ſeu poni tres Cruces in tribus ſummitatibus montis Egville-fort ad honorem Sanctæ Trinitatis, quæ Cruces videntur ab omnibus circumcirca. Item dictus dominus in duobus diebus fecit, ſeu facere fecit unam domum ſuper dicto monte. Et ego Franciſcus

de

de Boſco Presbyter dicti domini mei de Dompjuliano oriundus, Beneficiatusq; Eccleſiæ Collegiatæ Sanctæ Crucis Montilii Ademari Valentinenſis diœceſis, dum hæc ſupra dicta fierent & agerentur, vidi, audivi, ſemper præſens fui, comedi, bibi, dormivi ut ſuperiùs declaratur, ſcripſi hæc ad futuram rei memoriam teſtibus ſupra nominatis præſentibus, & me ſubſignavi ſigno meo manuali hîc apposito die & anno ſupra dictis. F. de Boſco Notarius Apoſtolicus. Silvâ 1. tractat jam citatus Autor de fonte ardenti Delphinat. 2. de turre veneni experte. 3. de monte inacceſſo. 4. de tinis ſaſſenagiis. 5. de fonte vinoſo in agro Vapincenſi. 6. de Manna Brigantienſe. 7. de Barbero fluvio, qvi triſtibus duntaxat temporibus decurrens, futurorum malorum eſt prænuncius. De qvo fluvio Hiſtoria Antoniana Aymari Falconis P. 2. c. 23. p. 183. Salvag. ita: Mirum etiam eſt, qvòd in Valle, qvæ Aurea dicitur, Barberus fluvius triſtibus duntaxat atqve infelicibus annis temporibusqve decurrens futurorum malorum eſt prænuncius, & qvantò magis auctus, majoribusqve aqvarum incrementis exuberans cernitur, tanto luctuoſiorem miſeris mortalibus ſucceſſum denunciat atq; portendit. Et in ipſa aqvarum ſcaturigine exortuq; fluminis terra cum ebullientibus undis glomeratos piſces magna intuentium admiratione eructat evomitq;. De *montibus ſacræ ſcripturæ* agit *Elychnius* Gottlib Mont. Pietat. Roman. l. 1. c. 2. De *montibus Romanis* idem *c. 3.* & ſunt 1. Mons Palatinus vid. *Onuphr. Panvin. de Urbe Roma p. 141. ſeqq.* 2. Capitolium 3. Qvirinalis 4. Cœlius 5. Esqvilinus 6. Viminalis. 7. Aventinus. De montibus Pietat. qvorum mentio apud *Hieronymum & Bernhardum* agit *Elychnius* cap. 4.

§. II. De montibus *ignivomis*, multus eſt *Athanaſius Kircherus* Mund. Subterran. T. 1. p. 75. 180. ſeqq. T. 2. p. 157. a. *Veſuvium* montem prout viſus ab eo A. 1638. æri incidi curavit & cap. 2. præfationi ſubjunxit. T. 1. Typus qvoq; Montis *Ætnæ* ab autore A. 1637. obſervati, habetur T. 1. p. 187. De ignivomis item montibus agunt *Bernardus Caſius* de Mineralibus, *Cœlius Rhodiginus, Majol.* Dieb. Canic. tit. Ignis p. 280. *Lucretius* in Hydrolog. paſſim. De *Montibus Chinenſibus*, variisqve eorum proprietatibus, vide *Kircheri* Chinam illuſtratam. P. 4. cap. 4. *Nieuhoff.* in Sina p. 336. 107. 317. 318. *Eraſmi Franciſci* Sinam. *Divinationem ex montibus* fieri apud Sinas, obſervat *Kircherus* Chin. p. 136. *Trigant.* l. 1. c. 8. expedit Sinis. Non ſecus, ac Aſtrologi, ex inſpectis ſideribus, ita *Orcomantæ*, & *Geologi* Sinenſes ex montium, qvos omnes in toto Imperio numeratos habent, ex *fluminum* præterea, *agrorumq; ſitu*, regionum fata metiuntur. &c.

§. III.

Digitized by Google

§. III. Nobis hôc locô vocabulum Montis venit non *propriè*, ſed *metaphoricè*; nam nomine *Montis pietatis*, intelligitur qvædam pecuniæ, tritici, aliarumqꝫ rerum ejusmodi ſumma, ex Eleemoſynis, aut aliunde collecta, ut pauperibus vel publicis neceſsitatibus conſulatur. *Azor* Inſtitut. Moral. l. 5. cap. 10. Qvæſtio, inqvit *Honoratus Leotardus de uſuris qv. 22. p. 95.* de montibus, qvas non ineptè vocant, eâ ſcilicet ratione, qva trito ſermone dici ſolet de his, qvi magna promittunt, aureos montes polliceri ex Plauto, Terentio, & aliis, vel ut apud Perſium:

Magnos promittere montes.

Lel. Zecch. de uſuris. p. 891. *Gaſpar. Roderic.* de annuis, & menſtruis reditibus l. 3. qv. 7. n. 116. *Jacob. Bornit.* de Ærar. l. 1. c. 7. Vel titulus ſaltem ſpecioſus eſt, & denominatio, qvamvis res ipſa non reſpondeat. Sic autem uſu venit in Romana Eccleſia, ut minùs laudabilia, ſuffulciant, vel colorent, elegantisſimis verborum lenociniis. Papæ indiſcriminatim vocantur ſanctisſimi Patres, cum vel ipſo Genebrardo, & Baronio teſtibus, multi *apoſtatici, apoſtatici, mali* fuerint. Jeſuitæ *Societas Jeſu* vocantur, cùm nihil minùs, qvàm pauperrimi Jeſu ſocietatem ambiant. Novo ſtylo detorſiones, depravationes, mutilationes Scripturarum, & Patrum vocant *inſigne opus miſericordiæ.* Sic etiam Mons *Pietatis* ſpecioſo nomine, ab ipſis vocatur, ubi ad ſimilitudinem montis grandioris magna ſumma congeritur, & coacervatur, ut pauperibus ſubveniri poſsit, & uſuræ Judæorum coërceantur. Docebit progreſſus, num hæc adeò deprædicata Pietas reapſe inveniatur in dictis Montibus Pietatis. Scias autem, *Pietatis* nomine, eos in hac materia non preſsè intelligere *religioſum cultum Dei*; ſed *deſtinationem pecuniæ, ad mutuò dandum eam indigentibus*; hac tamen lege, ut *partim* uſuras *pro* mutuatione ſolvant; *partim* pignora deponant, nunqvam illa recepturi, niſi ſtatuto tempore, & ſummam mutuatam, & illud qvod ultra ſortem pendere debent, afferant. Vide *D. Meiſn. P. 3. Philoſ. Sobr. Sect. 1. cap. 396.* In Concilio Lateranenſi (ſcribit M. B. *De natura & jure bonorum Eccleſiaſticorum, membr. 1. p. 173.*) inter alia, exigui momenti capita, montes, qvos pietatis vocant, ſub fœnore de, mutuò data pecunia, ſunt inſtituti, & menſis ferè Trapeziticis in Bel, gio reſpondent, ſunt ditisſimi, & collatitiâ pecuniâ abundant. Vide *Thoſan.* l. 13. de Rep. c. 6. *D. Danhaueri* verba vide §. 49.

§. IV. *Rationem denominationis* ſic explicat *Laurent. Beyerlinck* Theatr. Vit. Hum. Tit. *Mons Pietatis:* Qvæ qvidem, *inqvit*, pecuniæ, aut granorum, aliarumqꝫ æſtimabilium rerum portio, ſolet appellari *Mons Pietatis*. Fortaſsis, qvod ſicuti montes, ceu tubera qvædam terræ eminent

Digitized by Google

reliqvis creatis ſublunaribus: ita in hac mutuandi ratione cum debitis circumſtantiis facta, eluceat vel maximè virtus miſericordiæ, qvæ cæteris ſupereminet, ut Chriſtus apud Matth. cap. 9. eam ſacrificio præferat, dicens: Miſericordiam volo (malo, legit *Ambroſ. lib. de Pœnitent.*) & non ſacrificium. *Deinde* qvemadmodum è montibus in valles deſcendunt pluviæ: Sic ab his Montibus pietas & beneficentia in pauperum ſinum, qvi velut valles ſunt in hoc mundo comparatione divitum & potentum, derivatur; qvo ſenſu Salomon *Prov. 5.* Divitias nomine fontium & aqvarum appellavit: *& veluti* montes ſolidior ſunt pars Terræ, ut conſtat: ita ſolidiſſima terrenæ ſubſtantiæ portio eſt, qvæ in pauperes diſpenſatur, qvæ qvantulacunqꝫ tandem præſtatur, mercede apud Deum non caret, & apud Judicem velut cauſam dicit. *Ita Beyerlink,* Omnia benè ſe habent, *modò* ſub prætextu *pauperum,* non etiam lateat ipſe *Papa Rom.* cujus reditus ingentes ex Montibus Pietatis, ceu ſuo loco docebitur, *modò* non promoveantur magis uſuræ, *modò* nil meritorii ſubſit. Subjungo judicium *M. Schoock* Exercit. 28. p. 471. De uſura Trapezitica. *Conſiderare convenit Montes Pietatis, menſis Trapezitицis analogos, atq́ primitus in medio regno Papano, ſeu in Italia erectos, ad hoc, ut poſſent inſervire uſibus tenuioris conditionis hominum.* Qvum enim *Papæ ſatellites viderent, eam eſſe conditionem hominum in hoc mundo degentium, ut non poſſent ſocietatem ſuam abſqve uſurarum ſubſidio ſalvam incolumemq́ præſtare, nec eamen uſuras anderent permittere, ne qvid exiſtimationi Juris Canonici & Domini Papæ diſcederet, excogitarunt montes Pietatis, ad qvos pro accipiendo mutuo indigentiores confugerent, nec tamen uſuras ſolverent pro uſu ipſius pecuniæ, ſed pro opera eorum, qvi Montes curant. Hermann. Latherus* de Cenſu l. 3. c. 23. n. 6. „ hæc habet: Sanctuli Domini noſtri Papæ lautè regieqve contra Chriſti „ & Apoſtolorum morem vivendo, ac Eccleſiaſtica bona dilapidando, ne „ in publica inopia victitarent, jam indulgentiarum promulgationibus, „ mox diſpenſationibus illicitis, modisqve aliis iniqviſſimis Germano„ rum ſimplicitate & integritate abuſi ingentem vim pecuniæ ex Ro„ mano Imperio totaq́ Europa cumularunt; adeoq́ ex opibus & rebus „ ſecundis luxus eorundem crevit. Sed centenario præterito elapſo Pon„ tificumq́ fraude & tyrannide animadverſa, cum miniſterio Divi Lu„ theri intrepidi & magnanimi cœleſtis veritatis aſſertoris, homines jam „ nænias Papicolarum ſubolfeciſſent, atq́ Chriſtiani Reges & Principes „ Baalamitico aſino nuncium remiſiſſent, inde à Leonis X. Pontificis ex„ ceſſu cum Leonina non ſufficiebat, vulpeculæ pellem aſſumpſerunt vi„ carii putativi, qvia jam non amplius anathematiſmis tanqvam vanis

Digitized by Google

, terriculamentis terrerentur Principes; pro ratione temporis varias ſe , verterunt informas, erigendo videlicet *Montes Pietatis*, pecuniæ pu- , blicæ accumulandæ ergò, ut ea ad legitimas, vel paulò majores uſu- , ras mutuò concederetur, pignore (auri vel argenti non ſignati) dato. , Gemeiner Wechſel/qva ratione inſimul Fœneratorum fraudibus occurri poſſe videretur. *Bodin.* lib. 6. de Rep. c. 2. p. 1040. *Dn. Beſold.* de Ærar. public. c. 3. p. 38. Vide lib. 3. *Mont. Pietat. Romanenſ.* c. 1. & paſſim alibi. De qvibus accipe judicium *Scip. Admirat. lib. 3. Diſſert. Polit. in Tacit. diſcurſ. 8. pag. 83.* Noſtris, *ait*, temporibus conſvetudo viget, *ut Principes pecuniam conqvirere cupientes, per miniſtros numularios pecuniam à privatis accipiant, reditum verò dantibus conſtituant octo, aut ſeſqvi octo pro centenis numis, qvoad accipiens vixerit, plurimiq; probant, id maximo Principibus emolumento cedere. A qva tamen opinione ego ſemper longiſſimè abfui, propterea qvòd certi reditus indubiè diminuuntur, accepta verò pecunia facillimè dilabitur, & rarò ad tales contractus Principes, niſi in extremis neceſſitatibus* deveniunt. Id. *D. Beſold.* de Ærar. c. 6. p. 152. *Bodin.* prælleg. c. 2. p. 1039. ſcribit. Digna ſunt, qvæ adſcribantur, verba *Tholoſani lib. 13. c. 16. de Rep. p. 961.* ubi de montibus pietatis agens: videant, *inqvit*, Summi Pontifi- , ces, ſi qvando ſub auctoritate illorum peccetur, *ne prætextu pietatis, religionis præcepta & dogmata ſacroſancta pervertantur:* ipſi *enim ſunt maximè de his reddituri rationem ante tribunal Dei, & ab iis, qvibus plus commiſſum eſt, plus exigetur.* Arbitror & accuratè ſolicitèqve proviſuros, *ne* , *pauperes*, qvorum gratia iſti montes præcipuè introducti dicuntur, mu- , tuumqve datum eſt, reditibus iſtis, fœnore non dicam aut uſuris, *ledan-* , *tur*, neve occaſio fœnerandi hoc ſpecioſo nomine pietatis tegatur, , contra Dei & Domini noſtri JESU CHRISTI præceptum expreſſum, Lucæ 6. Mutuum dantes, nihil inde ſperantes, qvod fieret certè contra , intentionem ſummorum Pontificum, qvi montes permiſerunt. *Et p. 965. n. 25.* Otioſi, *inqvit*, & Epicureè viventes qvidam victum habent ex reditibus ſine labore vacantes voluptatibus, *qvod certè deteſtabile eſt:* ubi enim qvis infimæ ſortis corradere poteſt, ſive juſtè ſive injuſtè pecunias , alicunde, ad montes illas confugit, & reditus ſibi comparat, ut reli- , qvum vitæ tempus, ſine labore inſtar brutorum animantium tranſi- gat, non dicam *etiam ſcorta plurima ex pietate montium ſplendere & ornari*, non dicam *fructus beneficiorum ex provinciis & egentibus pauperibus & clericis locorum, eo forſan impune transferri & poſtea in illegitimas juxta privilegium expendi.* Ignoro tamen num ea ad cognitionem ſummi Ponti- , ficis perveniant. Ego enim nolo os in cœlum tollere, aut reprehen-

, dere, qvæ ipſi non niſi cum juſtis rationibus ſolent & debent probare:
, dixero tamen cum bona illorum venia, hæc ſi ſcandalum generent Ec-
, cleſiæ & populo, eſſe privilegia revocanda juxta c. ſuggeſtum. 9. de
, decimis, ubi gloſſa juxta textum hos pulcherrimos verſus refert & pro-
, bat:

Indultum tollit contemtus, crimen, abuſus,
Oppoſitum factum, damnum tempus variatum.

Vidit hoc ſuo tempore *Thomas Boninſignus* Theologus Florentinus. Qvare *Tractat. de Montibus cap. XI. p. 262.* ſic ſcribit: Et *qvoniam mos iſte à primæva ſua inſtitutione pro pauperum commodo erectus fuit, unde ob hoc* , pietatis *ſibi* nomen *vindicavit*, licèt poſtmodum tractatu *temporis, ob* , *varia accidentia*, formam faciemqve in aliqvibus locis mutaverit, cum , & depoſitarius & *negociatorius, atq; etiam fœneratitius effectus ſit*, ac pro- , inde non poteſt ampliùs dici *mons pietatis, niſi qvoad illam pecuniæ* , *ſummam, qvæ pauperum commodo atq; uſus deputatur*, & in hoc etiam , capitula & leges in Concilio Lateran. & per Leonem X. ſancitæ non , omnes ſervantur, ut tamen à pietatis officio in cæteris non penitùs ab- , ſtrahatur, & pietatis ſpeciem nonnullam retineat. Statuendum eſſet, , *ne omnium indifferenter pecunias in hujusmodi ſocietatem admitteret*, ſed , pauperum atq; indigentium, qvi *neq;* negociationi incumbere valent, , *neq;* apothecam aperire, aut in bona immobilia convertere, eò qvòd , exigua eſt pecunia. Hoc autem non dico, ut damnem illos, qvi cùm , pauperes non ſint, ſed divites magnas in eo pecunias detinent, ſi ſu- , pradicta negociationis forma rectè ſervetur, *ſed hoc affirmo, qvod ſi pau-* *perum pecuniæ ſolùm acciperentur, majorem qvandam pietatis ſpeciem præ ſe* *ferret, mons iſte, cujus pietatis intuitu fuit primò inſtitutus. Et qvanqvam* *major pecuniæ ſumma in monte expoſita majori commodo atq; emolumento ipſi* *monti foret. ac proinde ipſi Reip. eò qvòd lucrum ingentius eſſet atq; auctius,* *attamen ex alia parte detrimentium afferet non modicum, qvandoqvidem plu-* *rimi tali certo lucro illecti mercaturam deſererent, ac negociandi induſtriam* *non abſq; civitatum provinciarumq; damno & incommodo, qvæ in his indu-* *ſtrioſis contractationibus & negotiis vitam traducere ſolent.* Eſſet proinde , ad omnia ſcandala tollenda, & conſcientiæ ſtimulos evellendos in hoc , Sedes Apoſtolica conſulenda, & hujus contractationis faciendæ con- , ſenſus ab illa habendus, ut tali ſuprema autoritate confirmatus ſecu- , rius hujusmodi montes conſiſterent. Qvemadmodum enim ab Apo- , ſtolica Sede emanârunt conſtitutiones ſuper reformatione cenſuum , & cambiorum, ita pariter in hoc negotio ab eadem determinatio ali-

qva-

qva eſſet expectanda. Vid. *Elychn.* Gottlieb/Mont. Pietat. l. 1. c. 1. *Leſſius de Juſtit. & Jure Append. ad Dub. 23. cap. 20. Lib. 2. De Monte Pietatis p. 815. b.* reſpondet adverſariis Mont. Piet. Sed inqviunt, *ſcribit*, tunc non poterit dici *Mons Pietatis.* Verùm *Primò* id parùm *ad rem facit: non enim agitur, qvo nomine ſit vocandus, ſed an committatur uſura, vel aliqvid contra juſtitiam, ut ipſi affirmant. Deinde verum non eſt*, non fore dicendum *montem Pietatis*, cum ipſe actus mutuandi, etiam in tali eventu, ſit opus miſericordiæ, qvo ſuccurritur alienæ inopiæ, & opus verè pium. *Fateor tamen, majorem fore pietatem, ſi nihil exigatur ultra ſortem* (ut ſummus Pontifex in Bulla affirmat) *ne qvidem pro impenſis miniſtrorum vel damno emergente: & adhuc majorem, ſi ſors ipſa condonetur.* Verùm hoc nihil ad rem facit. Nam qvod bono vino detur melius, ut ait JC. non arguit illud non eſſe bonum. Et qvod virginitas ſit melior matrimonio, non arguit hoc non eſſe bonum, ut benè *Navarrus* hic reſpondet. *Et pag. 820. ait:* Vigeſimo nono §. dicitur, *frivolum eſſe dicere montem hujuſmodi Pietatis nomen mereri, & ex eo qvod tametſi ſub onere, mutuum petentibus omnibus concedat: nam & fœneratur omnibus mutuum petentibus libenter ſub onere præſtat.* Reſponſum ad hoc ſuprà, & eſt manifeſtè contra Bullam, in qva agitur de Montibus, qvi ſupra ſortem aliqvid exigunt ad impenſas miniſtrorum & conſervationem rerum Montis, & hos definit licitos eſſe & pios, *& eorum pietatem populis prædicandam.* Non enim modica eſt pietas, efficere, ut innumeri homines tenuis fortunæ, qvi ante cogebantur ſolvere 33. vel 22. in centum, ſolvant tantùm 12. 10. vel 8. & minus, idq; abſqve omni lucro vel commodo mutuationis, qvæ differentia eſt, ut minimum 10. in centum: qvo etiam factum eſt, ut uno anno mutuatarii Bruxellæ & Antverpiæ ſublevati fuerint onere circiter qvinqvaginta millium florenorum, qvæ ratione mutui à Montibus accepti uſurariis ampliùs ſolvere debuiſſent. Plura hic reponi poſſent, qvæ reſervamus ſuo loco tractanda. Cap. 2. *David à Manden* fatetur montes Belgicos non *qvidem perfectè pios eſſe*, multis nominibus rectè ſortiri nomen Pietatis. *Diſc. 9. in 7. præcept. §. 24. p. 942. b.* Conf. *eund. in Tob. 9. v. 7. ſent. 4. Utilitates* ejusmodi tractationis de Montib. Piet. vide apud *Elichnium* Gottlieb *præfat. Mont. Pietat.* & ſunt: 1. inde patet, qvonam redigatur magna ſumma pecuniæ è Germania & aliis regionibus 2. qvantus defectus pecuniæ Romæ non obſtantibus acceſſoriis amplisſimis. 3. ante Leonis X. tempora hi montes mutuò dederunt, jam accipiunt & qvidem tum 5. pro 100. demum 10. pro 100.

CAP. II.

Exponet Originem ſive Inſtitutionem Montium Pietatis.

§. V.

SUnt, qvi *Leoni X.* originem, & inſtitutionem Montium pietatis adſcribant; ſed ex *Bulla* ejus ſubjungenda patebit, *Leonem X.* provocare ad inſtituta *Pauli II. Sixti IV. Innocentii IIX. Alexandri VI. Julii II.* adeoqve non tam *inſtituiſſe*, qvàm *confirmaſſe*, & *approbaſſe*. Vixit autem Leo ſub initium ſeculi XVI. Sed hoc negotium jam agebatur A. 1491. Ita enim *P. Merula Part. 2. lib. 4. cap. 26. p. 650. Edit. Amſteled.* Mons Pietatis inſtitutus eſt, ab anno 1491. *exterminandæ Judæorum fœneratoriæ, qvi pro centenario XX. exigere conſveverant.* Natales Montium pietatis incidunt in tempora *Pauli II.* qvi A. 1464. Pontifex creatus eſt, A. verò 1471. decesſit. Illum enim primò omnium, ut inventorem locat *Leo X.* in Bulla *Inter multiplices*. *Salonius* refert ad tempora *Pii II.* T. 2. Contr. de Juſtit. & Jure in 2. II. Thom. qv. 88. art. 2. controv. 27. cujus verba: *Hujusmodi Mons non erat in uſu apud antiqvos. Cœpit ferè à 150. annis, tempore Pii II. Hic enim Pontifex eſt, qvi primus omnium legitur mon-tem approbaſſe, cœpitq; Prædicatoribus hortantibus, Respublicas & populos ad illum inſtituendum hortari, ne pauperes ab Hebræis acceptis conſumerentur.* Mirum tamen eſt, qvod hujus rei nullum veſtigium extet in Bullario Magno Cherubini. Bullæ enim *Pauli II.* qvinq; duntaxat numerantur; ſed de Montibus pietatis nihil. Prodierunt *Statuta Montis pietatis Romanenſis* Romæ A. 1618. qvæ recuſa ſunt inibi A. 1658. in maj. 4to. Italico Idiomate, qvibus ſubjunguntur *Bullæ & Privilegia Montis pietatis Romanenſis*, qvæ maximam partem ex Archivio Montis Urbis transſumta; ſed nec inter illas talis Bulla vel Conſtitutio Pauli II. apparet. Sed *Sixti IV.* Conſtitutio, edita A. 1479. 8. Non. Julii oſtendit, Sixtum IV. valde deſudaſſe in adornandis talibus montibus, præſertim *Savonæ* patria ſua. Extat ejus Conſtitutio in Romano exemplari jam allegato, cujus principium: *Ad ſacram Petri ſedem.* Sumta ex libello antiqvo, qvi ſervatur in capſula inferiori Armarii Secreti in Archivio Montis Urbis fol. 31. Qvæ cum non inveniatur inter Bullas 24. qvas recenſet *Cherubinus*, operæ pretium duximus eam publici juris facere, cum ex primis ſit, & præcipua, cui ſubnectemus *Leonis X.* ſuo tempore & loco.

§. VI.

Digitized by Google

§. VI.

Bulla Sixti Papæ IV. Super Monte Pietatis Savonæ

Sixtus Episcopus servus servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

†1. AD sacram Petri sedem in plenitudine potestatis, divina dispositione vocati, ad ea, ut docet, libenter intendimus, per qvæ pauperum, & miserabilium personarum necessitatibus, utiliter, & salubriter valeat provideri, & ut qvæ propterea providè ordinantur, ad optatum perducantur effectum, interponimus solicitudinis nostræ partes. † Sanè, sicuti accepimus, dilecti filii, communitas Civium Civitatis Savonen providè considerantes, qvod in Civitate prædicta continuè sunt qvamplurimi pauperes, qvorum aliqvi adeò pecuniis carere noscuntur, ut in eorum oportunitatibus expediat eos ad fœneratores, & præsertim Hebræos in Civitate prædicta degentes persæpè habere recursum, & ab eis, pignoribus traditis sub non levibus usuris, pecunias mutuò recipere. † Aliqvi verò, qvamqvam pro eorum decenti subtestatione facultates habebant, nihilominus vitam ducentes dissolutam, ut eorum noxios affectus adimpleant, ad eosdem fœneratores ultrò se offerentes recurrant, & sub hujusmodi usuris pecunias mutuò recipiunt ab eisdem, qvas postea in malos usus convertunt, & statuto termino illas non restituentes, pignora perdunt, sicqꝫ paulatim ipsi fœneratores tenues facultates exhauriunt eorundem, per usurariam pravitatem, eos ad extremam miseriam deducentes indies, qvòd non esset, si Hebræi publici fœneratores non degerent ibidem; † Ut hujusmodi incommodis, qvæ exinde proveniunt obvient, cupiunt adinstar dilectorum filiorum Civium Civitatis nostræ Perusinæ, in prædicta Civitate Savonensi, ex piis Christi fidelium suffragiis, ac alias colligere, & in unam massam, qvæ Mons pietatis nuncupetur, redigere aliqvam non parvæ pecuniæ summam, de qva personis pauperibus & egenis per officiales desuper ordinandos, examinata causa necessitatis eorum, ac receptis pignoribus ab eisdem, opportunè valeat proportionabiliter subveniri eo modo, qvo subvenitur ex pecuniis Montis pietatis in præfata Perusina Civitate dudum Apostolica auctoritate interveniente ordinati, dummodò eis desuper per nos licentia concedatur †. Nos autem, qvi †2. †3. †4. †5.

præfa-

præfatum Civitatem Savonenſem, qvæ noſtris dedit ortum natalibus, & illius incolas ſpeciali delictione proſeqvimur, ac gerimus in viſceribus charitatis, & de incolarum eorundem paupertate, qvibus profectò compatimur, plenam habemus notitiam, propoſitum Communitatis eorundem ſuper ordinatione dicti Montis, qvæ eisdem incolis non parùm profutura eſſe dignoſcitur, plurimum in Domino commendantes. Et propter grandia expenſarum onera, qvæ nobis incumbunt, ad id eis, ut vellemus, de aliqva notabili pecuniæ ſumma inpræſentiarum commodè providere non valentes, prout omninò ceſſantibus oneribus hujusmodi, facere intendimus, & faciemus inpoſterum, alios Chriſti fideles per cœleſtis theſauri diſpenſationem, ad augendum interim maſſam prædictam, ac alias invitare decrevimus, ut ſic tàm pauperum neceſsitati, qvàm adjutrices ad id porrigentium manus, animarum ſaluti conſulamus. † 5. † Motu igitur proprio, non ad communitatis Savonenſi prædictorum, aut alterius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa noſtra ſcientia, Communitati præfatæ ordinandi Montem Pietatis hujusmodi in dicta Civitate Savonenſi & Officiales, ac ſtatuta, qvæ pro illius manutentione, & conſervatione, ac diſtributione proventum ejus, paperum qvoqve ſubventione, eis pro tempore neceſſaria, ſeu qvomodolibet opportuna videbuntur, inſtituendi, ad inſtar ſimilis Montis Pietatis dudum ordinati in Civitate prædicta Peruſina, Auctoritate Apoſtolica licentiam, & facultatem concedimus per præſentes. † 6. † Et ut ejusdem Montis Pietatis Savonenſis proventus indies ſuſcipiant incrementum, & Chriſti fideles ad illos augendum eo promptiores exiſtant, qvò exindè *pro ſuarum animarum ſalute* majora ſe cognoverint commoda adipiſci, motu, ſcientia, & auctoritate prædictis ſtatuimus, & ordinamus qvod de cætero perpetuis futuris temporibus perſonæ Eccleſiaſticæ, etiam religioſæ cujusvis Ordinis, etiam Mendicantium, in Presbyteratus ordine conſtitutæ; ætate maturæ, moribus conſpicuæ, & timoratæ conſcientiæ, bonæq; opinionis, reputationis, & famæ, qvas Communitas præfata, ſeu ad id ab eis auctoritatem habentes, pro tempore duxerint nominandas, ad nutum Communitatis eorundem amovibiles, qvælibet malè ablata incerta legata qvæcunq; hactenus piis locis, ac pauperibus, & aliis perſonis incertis, in eorum favorem aliàs piè diſpoſita in Civitate prædicta Savonenſi, & ejus Diœceſi, nec non in Civitate Albenſi, ac in Riparia Occidentali, & etiam illa, qvæ facta forent, & in futurum fierent, Eccleſiis, piis locis, pauperibus & perſonis Eccleſiaſticis qvibuslibet in Civitate Savonenſi prædicta, & illius territo-

territorio consistentibus, dummodo qvoad hujusmodi certa piè disposita, Ordinarii illius loci, seu ejus in Spiritualibus Vicarii generalis, & Capituli, nec non majoris partis Consilii Savonensis accedat assensus, in totum vel pro parte, prout eis videbitur in piam causam dicti Montis commutare, & commutationem hujusmodi factam nomine dicti Montis ab aliis, qvi ad hujusmodi inde ablatorum restitutionem, & piè legatorum, seu dispositorum solutionem, & complementum tenentur, & tenebuntur, illa petere, & exigere, solventesq; liberare, & subsistere aliqva rationabili causa, qvando eis videbitur, cum eisdem, qvi ad id tenentur amicabiliter componere & recepta aliqva portione eorum, residuum eis remittere. † Et qvibuscunq; undecunq; ad eos recurrentibus, & ad hujusmodi pium misericordiæ opus, juxta eorum arbitrium, manus auctualiter porrigentibus adjutrices, seu ad porrigendum se ipsos, vel eorum hærodes, validè, & efficaciter obligantibus, usq; ad numerum centum, & non ultra, confessione eorum diligenter audita, pro commissis pro tempore per eos excessibus, & peccatis qvibuslibet, qvantumcunq; gravibus, etiamsi talia forent, super qvibus sedes Apostolica esset meritò consulenda, & à qvibuscunq; censuris Ecclesiasticis, etiam qvarum absolutio Sedi præfatæ reservata foret, exceptis casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, semel in vita, & in mortis articulo plenariam absolutionem impendere, & pœnitentiam salutarem injungere. Emissa qvoq; per eos vota qvæcunq; (Religionis, ultramarino, usitationis liminum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Sancti Jacobi in Compostella, votis duntaxat exceptis) in pium opus dicti Montis Savonensis commutare. † Nec non qvoscunqve usqve ad eundem numerum, qvos in utraqve vel altero jurium, aut artibus vel medicinæ, aliisqve disciplinis, prævio diligenti examine eorum, coram tribus, aut qvatuor Magistris, seu Doctoribus ea facultate, & Scientia præditis, & aliàs idoneos esse compererint ad licentiæ & Doctoratus gradus, soluta prius per eosdem dicto Monti ea qvantitate pecuniæ, qvæ eis, personæ, gradus, & scientiæ conditionibus attentis, videbitur, promovere, & eis sic promotis, ut iisdem privilegiis, honoribus, prærogativis, & favoribus potiantur, & gaudeant, qvibus promoti in universitate cujuslibet studii generalis potiuntur, & gaudent, acuti, potiri, & gaudere poterunt, in posterum, qvomodocunq; concedere. † Et similiter qvoscunq; idoneos ad pia opera dicti Montis suffragia, eorum arbitrio, erogantes, usqve ad prælibatum numerum, Notarios publicos, & Tabelliones, ac Judices Ordinarios creare, recepto prius ab eis fidelitatis Apostolicæ Sedi per tales

†7.

†8.

†9.

debitæ, ac etiam de Notariatus ejusdem officio probè, & laudabiliter exercendo, ſolito juramento, ad inſtar eorum, qui in Romana Curia creantur, de officio hujusmodi inveſtire. † Et cum qvibuscunqꝫ ſpuriis, baſtardis, manſeris, & inceſtuoſis, ac qvovis alio etiam damnato complexu qvomodolibet procreatis, etiam uſqꝫ ad ſupra dictum numerum, in dicto Monte Savonenſi pia ſuffragia, juxta eorundem deputatorum taxationem dederint, ut in qvibuſcꝫ bonis parentum, agnatorum, & cognatorum ſuorum, tàm ex teſtamento, qvàm ab inteſtato, abſcꝫ tamen præjudicio aſcendentium, & deſcendentium eorum, de qvorum ſucceſſione agi contingeret, in bonis eorundem ſuccedere, & ad illa donationis, & qvovis alio titulo devenire, & ad qvascunqꝫ dignitates, & officia ſingularia eligi, recipi, & admitti, eaqve gerere, & exercere liberè, & licitè poſſint, perindè ac ſi de legitimo matrimonio nati forent. † Et cum ſimplici, aut tertio, & qvarto conſangvinitatis, & affinitatis, etiam ex illicito complexu proveniente gradibus, matrimonialiter copulari volentibus, uſqꝫ ad ſupra dictum numerum, facta per eos eidem Monti Savonenſi aliqvali ſubventione, juxta ipſorum deputatorum pro tempore providam moderationem, ut matrimonium contrahere, & tàm ipſi qvàm illi, qvi ſic conjuncti, poſtqvam contraxerint, in contractis per eos matrimoniis hujusmodi, etiam ſcientes remanere, vel poſtqvam ſeparati ad tempus fuerint, illa de novo contrahere, prolem ſuſceptam, & ſuſcipiendam exindè legitimam decernendo, ac eisdem, qvi ſcienter contraxiſſent pro tempore, de abſolutionis beneficio, ab excommunicationis ſententia, qvam propterea incurriſſe cenſerentur, injuncta inde eis, pro modo culpæ, pœnitentia ſalutari, & aliis, qvæ de jure fuerint injungenda, providendo diſpenſare, præfata Apoſtolica auctoritate liberè, & licitè valeant. † Qvodqꝫ omnes, & ſinguli utriuſqꝫ ſexus, qvi in augmentum proventuum dicti Montis Savonenſis auctualiter erogaverint, aut in teſtamento, codicillis, ſeu alia eorum ultima voluntate, vel aliàs qvomodolibet legaverint, ſeu dari, & tradi ordinaverint de bonis eis à Deo collatis tantum, qvantum eorum pia devotio dictaverit eis, & Deputati, prædicti taxaverint, eligere valeant Confeſſorem idoneum, qvi eorum confeſſione diligenter audita, in articulo mortis plenam eis abſolutionem, etiam in ſingulis dictæ Sedi reſervatis caſibus, ac cenſuris impendere, & eorum uſqꝫ tamen ad ſupraſcriptum numerum, vota qvæcunqꝫ, prædictis qvatuor exceptis, commutare poſſint, & valeant.

† 10. † 11. † 12. † 13. † Et ut ejusdem Montis Savonenſis proventus providè diſpenſentur, ac in dies ex illorum diſpenſatione hujusmodi ſuſcipiant incrementum, eisdem

Digitized by Google

eisdem motu, ſcientia & auctoritate volumus, qvod proventus prædicti conſerventur, diſtribuantur, & adminiſtrentur per Officiales probos, & diſcretos, Deum timentes, qvos Fratrum Prædicatorum, Minorum, etiam de obſervantia nuncupatorum, Heremitarum Sancti Auguſtini Ordinum, Savonenſes Priores, & Guardiani pro tempore exiſtentes, ſeu major pars ipſorum, ſecundum Deum, & rectum conſvetum, duxerint pro tempore deputandos, ad eorum nutum amovibiles, confecta exinde ſcriptura per Notarios dictæ Communitatis; vel alios probos Viros, ad id pari modo aſſumendos, qvi ſic electi pro tempore, & aſſumpti Officiales, & Notarii teneantur de eorum officiis cum omni integritate, probéq; & laudabiliter exercendis, in eorundem Priorum, & Guardianorum manibus, anteqvam ad illa admittantur, præſtare juramentum, de eorum adminiſtratione toties, qvoties eidem Communitati placuit, dictis Deputatis rationem reddendo. † Et tàm ipſi Adminiſtratores, & † Officiales, qvàm eorum Notarii, ſi per annum gratis, & ſine ſalario ex proventibus dicti Montis Savonenſis præcipiendo, deſervire voluerint in dicto Officio, ratione hujusmodi officii, pro impenſo eorum labore, ſicuti alii erogantes pia ſuffragia Monti Savonenſi prædicto, vel ei de bonis ſuis legantes, eligere poſſint Confeſſorem idoneum; qvi erga eos pari facultate, & auctoritate fungatur, qva electus ab erogantibus, & legantibus prædictis, erga illos fungitur ex præcedenti ordinatione noſtra prædicta. Alioqvin ordinanda eis ſalaria providè moderanda percipiant. † Et tàm ipſis, qvàm prætatæ Savonenſi, & aliarum Civitatum Communitatibus, ac eorum Officialibus qvocunq; Nomine nuncupatis, & qvibuscunq; aliis cujuscunq; ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, & qvacunq; nobilitate, dignitate, & facultate Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant, etiam ſi in prædicta Savonenſi Civitate temporale dominium obtinerent, motu, ſcientia, & auctoritate ſimilibus diſtrictiùs præcipiendo inhibemus, ne dicti Montis Savonenſis proventus in totum, vel pro parte aliqva, in alias cauſas, † qvam illas, ad qvas ordinandur, & deputantur, qvovis modo convertere, aut de illis qvicqvam exponere, ſeu circa illos fraudem, vel dolum committere, & illos qvi proventus ipſos augere intenderent, qvò minùs id faciant impedire, aut ab eorum pia intentione hujusmodi retrahere, directè, vel indirectè qvovis qvæſito colore præſumant. † Ita qvòd ſi ſecus egerint, ſi Communitates, Collegia, Capitula, vel Conventus illorum, ſingulares, ſi verò alii ab eis fuerint, ipſi ſic contrafacientes, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurraut, à qva ab alio, qvam Romano Pontifice, præter-

† 14. † 15. † 16. † 17.

qvàm in mortis articulo constituti, neqveant absolutionis beneficium obtinere, & nihilominus duplum ejus, qvod expositum fuerit, aut frau-
† 18. datum eidem Monti Savonensi restituere, teneantur. † Per hoc autem non intendimus prohibere Communitati Savonensi præfatæ, qvin possint occurrente necessitate aliqva, præsertim penuriæ annonæ, pecunias hujusmodi necessitates convertere, tamen moderatè, & Apostolica Sede prius super hoc consulata, dataqve dicti Montis Savonensis Officialibus idoneâ cautione de illis restituendis ad non longum tempus,
† 19. cum fidejussore, & pignore. † Et qvi secundùm varietates temporum nonnunqvam expedit Statuta immutare, Savonensi Communitati præfatæ, statuendi super dictorum proventum acqvisitione, usu, & distributione, ac conservatione, Et Statuta pro tempore immutandi, alternandi, & ex toto abrogandi, ac alia faciendi (perqs tamen nullum votivæ distributioni eorundem proventum in pios usus, ad qvod deputantur) statuendi, ordinandi, & reformandi, motu, scientia, & auctoritate
† 20. prædictis facultatem concedimus. † Ac mandamus, qvod illa, qvæ per eos hac prima vice, & pro tempore in postremum statui, ordinari, & reformari contigerit, dummodo per Venerabilem fratrem nostrum modernum, & pro tempore existentem Episcopum Savonensem, seu illius in Spiritualibus Vicarium generalem fuerint, utpote laudabilia, & honesta, confirmata, cui hanc semper super hoc specialem facultatem elar-
† 21. gimur, debeant ab † omnibus inviolabiliter observari, sub eisdem censuris, & pœnis, ut præfertur, in currendis, Prædicatoribus verò verbi Dei, qvi in prædicta Savonensi Civitate, vel alibi in eorum prædicationibus, aut aliàs aliqvos Christi fideles inducere curaverint ad impendendum pia suffragia prædicto Monti Savonensi, aut eum Deputatis prædictis super incertis valdè ablatis componendum, seu alias pro augmento pro-
† 22. ventum eorundem laboraverint, † pro qvibuslibet centum florenis, qvos ad Montem ipsum Savonensem devenire fecerint, plenariam indulgentiam dicta auctoritate concedimus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisqs contrariis qvibuscunqve.
† 23. † Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, statui, ordinationis, voluntatis, præcepti, inhibitionis, mandati, intentionis, & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si qvis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Domi-

Dominicæ milleſimo qvadringenteſimo ſeptuageſimo nono; Qvarto Nonas Julii, Pontificatus noſtri anno octavo. 1479.

Jul. Gratias de mandato Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ

Petrus de Monte
B. Gallettus.

Notationes Qvaedam ad Bullam Sixti IV.

§. VII.

Hæc Bulla juſta Commentatiunculâ digna eſſet, ut & ſubjicienda Leonis X. ſicut elegantem navavit operam *Hoornbeek* in Bullam Urbani IIX. De Jeſuitisſis, de Imaginibus, de Feſtis, ut & in Bullam Innocentii X. abrogantis pacem Germaniæ. Sed cùm jam plus juſto excreverit opuſculum, carptim qvædam obſervabimus. Proſtat gloſſa ordinaria *Anonymi* cujusdem ad literas Circulares *Alexandri VII.* qvas prætextu Pacis inter Catholicos Principes procurandæ, ad Patriarchas, Archi-Epiſcopos, Epiſcopos, Cleros, Religioſos Viros, & omnes Chriſti fideles Eccleſiæ Catholicæ ſcripſit. Prodiit A. 1655.

§. VIII. **Ad ſacram Petri ſedem**] His verbis orditur Bullam ſuam non tantùm *Sixtus IV.* ſed & *Innocentius VIII.* p. 10. Statut. Rom. Mont. Piet. *Julius II.* p. 13. *Paulus III.* p. 25. Seqventes jam non ſunt uſi hâc formulâ. Qvomodo verum ſit, Pontifices Romanos *ad ſacram Petri ſedem in plenitudine poteſtatis divina diſpoſitione vocatos eſſe*, nondum deduxerunt; qvinimò multos peſſimis Artibus ſolium involaſſe, docuit Hiſtoria Pontificum. *vide §. noſtrum LII.* Qvi etiam poſſunt gloriari, ſe ad Petri ſedem vocatos eſſe, cum adhuc nondum obtinuerint, *Petrum Romæ fuiſſe*, nedum 25. annis ibi Epiſcopum Univerſalem egiſſe. *Ulrichus Velenius* Minhonienſis A. 1523. integro tractatu oſtendit, *Petrum Apoſtolum nunqvam Romæ fuiſſe.* Extat T. 3. Monarchiæ S. Roman. Imperii Goldaſt. p. 1. ſeqq. Confer *Flacii* Hiſtor. de Primat. Petr. p. 35. inſert. Catalog. Teſt. Verit. *Danhaueri* Drama Sacr. p. 718. *Brochman.* de Pontif. Rom. ſect. 2. p. 803. mult. *VVillet.* de Rom. Pontif. q. 3. P. 1. p. 50. *Chamier* l. 13. c. 3. P. C. de R. P. *Matth. Sutliv.* de Pontif. Rom. cap. 9. l. 2. p. 183. multis. *Petr. Molinæi* Novit. Papiſmi. l. 2. c. 8. † 1.

QUi postremus initio statim capitis *aut*, non necessariò reqviri, ut *omnia loca & civitates, ubi* Petrus *commoratus est, Privilegium præeminentiæ, & singularis cujusdam primatûs sibi vendicet. Si Romæ interemtus est, dedecori magis cedet ei, qvod tantum Doctorem occiderit.* Porrò Petrum 25. annis sedisse Romæ, ibiqve Episcopatum gessisse, reclamant universa Historia Ecclesiastica, Chronologia &c. Vide jam cit. *Molinæum* c. 8. l. 2. *Nicol. Vedel.* Commentar. de Tempore utriusqꝫ Episcopatus Petri *Guilielm. Riveti* Libertat. Ecclesiast. Defens. P. 1. & 2. *Chamier* Panstr. Cath. l. 13. cap. 3. seq. de Oecum. Pont. *Andream VVillet* de Rom. Pontifice q. 3. P. 2. p. 63. seqq. *Matth. Sutliv.* de Rom. P. c. 10. *Danhauer.* Dram. p. 718. prolixè. *Brochmann.* l. c. Eckard. de Ordine Eccles. & Polit. p. 55. 71. seqq. *Flac.* Histor. de Primatu Petri. Audiatur *B. Lutherus* noster, cujus hæc sunt verba *T. 8. J. G.* wider das Pabst. p. 237. **Wir haben jo droben gehört/daß sie S. Peters sehr ungewiß sind/ und die Kirche zu Rom erstlich weder von S. Peter noch S. Paul gepflantzet ist/ sondern von den geringsten Jüngern Aqvila/ und andern/ so zu Rom gewohnet/ auch wohl da geboren sind/ wie sie in allen Landen wohnten/ Act. 2.** Sie sagen allesamt/ S. Paulus sey bekehret dasselbe Jahr/ darinnen Christus gelitten und aufferstanden ist/ eodem anno Astronomico non legali. Nemlich Christus habe gelitten den 25. Tag Martii, und Paulus sey hernach bekehret 25. Januarii, wie es im Calender stehet/ da ist das Jahr noch nicht herum. Das sey so oder nicht/ so kans doch nicht weit darvon seyn/ vielleicht kaum ein Jahr. Hieraus folget/ daß die Römische Kirche habe das Evangelium und Glauben gehabt 27. Jahr/ ehe S. Paul oder S. Peter gen Rom kommen sind/ und meine Meynung wird gewiß werden/ daß Aqvila und andere mehr Rom. 16. genennet/ zu Jerusalem auf die grossen Fest gezogen/ die Apostel daselbst gehört/ und mit sich gen Rom das Wort heimgebracht haben. Denn S. Paulus spricht/ Rom. 16. daß Andronicus und Junias seine Blut-Freunde/ sind berühmte Apostel und ehe Christen gewest/ denn er/ und preiset daselbst eine Frau **Maria**/ die sonderlichen Fleiß bey den Römischen Christen gethan habe. Sind nun Andronicus und Junias ehe Christen gewest/ denn S. Paulus/ so müssen sie dasselbe Jahr des Leidens Christi/ bald nach Pfingsten zu Jerusalem gläubig worden seyn/ und das Wort unter-

wegen

wegen erſtlich den Jüden hin und wieder geprediget/und alſo berühmte Apoſtel worden ſeyn/ſolten wohl von den 3000. ſeyn/ die durch S. Peters erſte Predigt bekehret ſind/ Act. 2. Nun iſt von dem Jahr des Leidens Chriſti/biß aufs andre Jahr Neronis 27. Jahr/ da Paulus gen Rom kommen iſt/ Act. 28. Daher rühmet er den Glauben der Römer Röm. 1. den er doch nicht gepflantzt hatte. Hiemit wils werden/daß der Römiſchen Kirchen erſte Stiffter und Biſchoffe oder Prediger ſind S. Paulus Vettern Andronicus und Junias/ two will der Pabſt ſolch Zeugnüß von S. Peter bringen? Und iſt gläublich/ daß die 27. Jahr über auch etliche Chriſten jung und alt getaufft und geſtorben/die erſten Heiligen zu Rom zum HErrn Chriſto gen Himmel gefahren ſind/ die weder S. Peter noch S. Paul geſehen haben. Confer Haupt-Vertheid. des Augapfels cap. 94. *Pontificem Rom. Petro non ſucceſſiſſe in officio Apoſtolico*, probat multis *Sutliv.* l. 3. cap. 1. *Chamier* l. 13. c. 3. P. C. *Hunn.* T. 1. Marp. p. 453. Eant ergò Pontifices Romani, neq; glorientur, ad ſacram Petri ſedem, in plenitudine poteſtatis divina diſpoſitione, ſe vocatos. Diffidunt forſitan Succeſſores ipſorum jactatæ hujusmodi vocationi, qvòd his verbis non utantur, qvamvis non multùm diſſimilibus colorent officium ſuum. Navigationem *Æneæ*, iter Petri Romam prædixiſſe, ridiculè deducit *Jacobus Hugo* in Origine Latii. cap. 18. 19. ſeqq. *Rom.* 1655. 4to.

§. IX. †. 2. **Civitatis Savonenſis**] *Savona* vetuſta civitas Italiæ, ac munitiſſimo portu celebris eſt. Protulit hæc civitas duos Pontifices, *Sixtum* hunc *IV. & Julium II.* Roboreos, cum innumeris *Cardinalibus, Archi-Epiſcopis*, atq; *Præſulibus*. Taxatur hæc Eccleſia in libris Cancellariæ Apoſtolicæ Floren. 135. Menſæ Epiſcopalis annuus cenſus aureorum 900. Olim uberior, cum plura oppida & caſtella hæc Eccleſia patrimonii titulo poſſideret, qvæ ſuperiorum temporum injuria, & incuria præſulum amiſſa alienatáve ſunt. Nunc unum caſtrum ſupereſt *Lodixii* Aqvenſis Diœceſis, in qvo Epiſcopus ſupremam jurisdictionem temporalem obtinet. Hæc nos ex *Ughell.* T. IV. Ital. ſacr. p. 1001. ſeqq.

§. X. †. 4. **Propter grandia expenſarum onera**] Non mirum, nam Suos, teſte *Stella*, nimium amavit, humana & divina illis contribuens. *vide §. 92.* Vide circa hanc materiam Hiſtoriam. Nepotiſmi ſeu Nepotiſmum Romanum 4to.

§. XI. †. 5. **Motu proprio, non ad Communitatis Savonenſ. &c.** inſtan-

instantiam.] Contradicis, Sixte, superioribus: *cupiunt ad instar dilectorum filiorum Civium Civitatis nostræ Perusinæ, in prædicta Civitate Savonensi ex piis Christianorum suffragiis &c. dummodo eis desuper per nos licentia concedatur.* Æqvè sibi contradicit *Urbanus IIX.* in Bulla de Festis, qvando ait: *Motu proprio*, ex certa scientia meraq; deliberatione nostra, nec non de *prædictæ Apostolicæ plenitudine potestatis, &c.* Cùm tamen paulò antea dixerit, *se facere ad Instantem supplicationem Archi-Episcoporum, Episcoporum &c.* Nam, uti benè observat *Hoornbeek* in Examine Bullæ p. 238. *Motu proprio* id dici solet, ubi solo suo motu, non ad alterius petitionem qvidpiam decernit Papa. *Sixtus IV.* Constitut. de Fest. miracul. Concept. B. Virginis A. 1483. prid. Non. Sept. *Motu proprio* non ad alicujus super hoc oblatæ petitionis instantiam. Hæc formula, *motu proprio* non reperitur in vetustioribus Bullis, qvæ qvidem habentur in *Bullario M.* Cherubini, non *in Gelasii I.* p. 15. T. 1. non in *Pelagii II.* p. 23. seq. non in *Johannis XV.* Bulla, qvæ continet Canonizationem S. Uldarici, qvin imò hæc verba legas: *Ac proinde nos, qui fiduciam nostræ justitiæ habemus, illorum precibus & meritis apud clementissimum Deum jugiter adjuvemur &c.* Non invenitur in Bulla *Leonis IX.* num. 1. *Qvia autore Deo &c.* A. 1051. non in 2. *Cum ex venerabilium &c.* Non in *Alexandri II.* Bulla 1. *Nulli fidelium.* Non in *Gregorii VII.* Bull. 1. *Beate Petre &c.* Non in *Urbani II.* Bull. 1. *Cum universa.* Non in *Paschalis II.* Anno 1100. *Desiderium quod &c.* Bull. 2. *Quando Lateranensis &c.* Bull. 3. *Dominum excelsum.* Non in *Honorii II.* Bull. 1. A. 1130. *Christianissimus frater.* Non in *Eugenii III.* A. 1152. Bull. 1. 2. 3. Non in *Anastas. IV.* Bull. 1. 2. 3. A. 1153. Non in *Alexandri III.* A. 1164. Nondum *Innocentio IV.* A. 1233. Cognita hæc Formula; non *Urbano IV.* A. 1262. non *Honorio IV.* A. 1286. non *Benedicto XI.* A. 1304. non *Johanne XXII.* A. 1324. non *Gregorio XII.* A. 1406. non *Eugenio* n. 1431. 1433. non *NicolaoV.* A. 1452. Sed A. 1455. *Callistus III.* qvantum qvidem ex Bullario M. cognoscere licet, primus hâc formulâ usus videtur, constit. 1. cujus principium: *Qvæ laudabili & provida.* ubi §. 6. hæc extant verba: *Nos igitur nostrorum prædecessorum vestigiis inhærentes ac tales præsumtores contra statuta hujusmodi admissos, ne id aliis trahi valeat in exemplum, amoventes, amatosq; fuisse & esse nunciantes* **motu proprio**, *non ad eorundem Clericorum vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra mera liberalitate, & ex certa scientia &c.* Et sic eadem formulâ deinceps usus est *Sixtus IV.* Sensus autem est, uti patet ex textu, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera nostra deliberatione. *al.* liberalitate, *conf. text. in extravag. grave in communibus de reli-*

reliquiis & venerat. ſanctor. in verb. nos igitur. Rebuffus in *prãct. beneficiorum tract. commendator. in forma mandati Apoſtolici*, ſuper verbis motu proprio, 47. *Effectus* hujus clauſulæ adducit, & 17. qvos non facit talis clauſula. *Annibal Rochus* de viſitat. Eccleſ. f. 21. *Not. in Taxam.* Cancell. p. 137. Hi effectus in clauſula **motu proprio** latentes pretio comparandi ſunt. *Taxa Cancell. ii.* pro abſentibus. n. 14. Etſi in aliqvo prædictorum caſuum daretur clauſula motu proprio, addantur groſſ. 4. V. de novis proviſionibus. Pro *motu proprio* groſſ. 4. IX. de Commendis. Pro clauſulis, *motu*, & pro expreſſis fiat prout vacantibus. XXI. De unionibus & appropriationibus. Si detur clauſula, *motu proprio*, addantur groſſ. 2. & ſi detur clauſula *ex certa ſcientia*, addantur gr. 2. XXVII. de indultis Clericorum ſecularium. pro *motu proprio* addantur gr. 2. Addamus plures tales formulas, cum Taxa Cancellariæ, ut perſpicias, qvanti ponderis ſint verba, & ſcripta Pontificis, **eitel Centner Worte.** Pro *non obſtante* gr. 10. cap. 2. Tax. Cancell. gr. 4. cap. 1. de expectativis. Hic notandum ex *Petro de Marca* T. 1. *Concord. Sacerdot. & Imperii l. 4. c. 9. p. 253. b.* Clauſulam illam ſolennem, qvæ in omnibus reſcriptis hodie inſeritur, *non obſtante* conſtitutione hac vel illa, jam tum (ſeculo ſc. XIII. ſub med.) uſurpari cœpiſſe. Qvod ægrè ferebat Robertus Lincolnienſis, eo qvod in ſtatuentibus inconſtantiam deſignaret, cum tamen leges conſtantia qvadam, & perpetuitate vigere debeant, niſi neceſſitate cogente aliqvando remittendæ ſint. De illius literæ, *inqvit*, & ei conſimilium longè latéq; diſperſarum ſuperaccumulato Non obſtante, nec ex legis naturalis obſervandæ neceſſitate inducto, ſcatet cataclyſmus inconſtantiæ Cap. 3. de *beneficiis vacantibus*, pro qvolibet Non obſtante gr. 1. 4. 5. Pro clauſula, *qvod non obſtante beneficiales habeantur pro expreſſis.* gr. 10. cap. 5. Tax. Canc. *De novis proviſionibus.* Litera in forma *cupientibus* gr. 12. Pro clauſula, *qvoad dignitates majores, & principales*, addantur gr. 5. *de facultatibus Epiſcoporum.* pro clauſula *derogationis ſtatutorum* Eccleſiæ gr. 5. Cap. 10. De facult. Epiſcop. Pro formula, *Rationi congruit* gr. 22. Cap. XII. Tax. Canc. Pro, *proviſionis noſtræ* addantur ultra taxam gr. 4. Pro clauſula *per edictum publicum*, gr. 2. Petitio *pro una ſcientia* gr. 12. Cap. XIV. Tax. Canc. Pro, *qvod de plano ſine ſtrepitu & non obſtant. Conſtitutionibus*, gr. 14. Super eadem cum clauſula *invocato*, gr. 16. ib. Pro clauſula *permutandi* gr. 10. cap. 22. T. C. Pro clauſula, *qvod non teneatur facere mentionem.* gr. 15. Pro *adhoc nos Deus & militanti* ſi fuerit perpetua, gr. 50. cap. 28. de Conſervatoriis. Conſervatoria *frequentes* initium habentia pro una perſona gr. 36. Et ſi pro pluribus, pro

qvalibet persona addantur gr. 2. Pro literis, qvorum initium *Conqveſtus eſt nobis*, gr. 1. Poſt *iter acceptum* gr. 1. *Ea qvæ de nobis*, gr. 1. Preces & mandata gr. 1. *Accedens* gr. 1. *Cum olim* gr. 2. *Cum ſecundum Apoſtolum* gr. 2. Pro cruce ſignatis: prima gr. 2. *Juſtis petentium* gr. 2. *Qvoniam ut Apoſtolus ait*, prima gr. 2. ſecunda duos Turonenſ. cum dimidio. gr. 2. Tunc ſolet annuere, gr. 3. *Contra prædonem* gr. 2. Nonnulli parochiani 2. Turonenſ. cum dimidio gr. 2. *Nonnulli iniqvitatis filii* gr. 3. &c. Cap. 35. Pro clauſula, *ad dignitates & officia ſecularia* cap. 36. Qvando ſignatur ſupplicatio: *Fiat de ſpeciali* vel *de ſpeciali ad cautelam*, vel per Fiat *ſive ſit præſens vel abſens. &c.*

§. XII. †. 6. **Qvo exinde pro ſalute animarum ſuarum majora ſe cognoverint commoda adipiſci.**] *Leo X.* in conſtitutione: *Inter multiplices noſtræ &c. n. 8.* Sic effert: *neq́, ullo pacto improbari, qvinimò meritorium eſſe.* Sic etiam *Illephonſus Perez de Lara* cap. 23. de anniverſar. n. 5. Sic ergo merito Chriſti exuperantiſſimo, qvisqviliæ magnum ſuperaddent pondus, & ſaluti animarum, ingentem acceſſionem facient?

§. XIII. †. 7. **Et qvibuscunqve undecunqve ad eos recurrentibus**] His acqviſitionis modi, & media aperiuntur, & adjutoribus usq; ad numerum centum exceſſus remittuntur, etiam Apoſtolicæ ſedi reſervatis, exceptis caſibus in Bulla Cœnæ Dominicæ contentis. Æqvali beneficio fruuntur Doctorandi, ſi prius monti perſolverint eam qvantitatem pecuniæ, qvæ reſpondet perſonis. &c. &c.

§. XIV. †. 11. & 13. **Eligere valeant Confeſſorem idoneum, qvi eorum Confeſionem diligenter audiat**] Licentia aliàs eligendi Confeſſorem in formam pro una ſola perſona taxatur groſſ. 10. Cap. 17. Tax. Canc. *de abſolutionibus pro Laicis.* qvod qvis poſſit eligere Confeſſorem, qvi in caſibus reſervatis ſemel, & in aliis qvoties opportunum fuerit, abſolvat à cenſuris. groſſ. 20.

§. XV. †. 23. **Si qvis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac B. B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.**] Sanctio hæc pœnalis paulò aliter ſe habet, in fine bull. 1. *Anaſtaſ. IV.* T. 1. Bullar. M. p. 65. §. 11. Anno 1154. ut & Conſtit. 2. *Eugenii III.* p. 61. Bullar. §. 11. Conſtit. 2. *Paſchalis II.* §. 4. Anno 1106. p. 57. Bullarii. Statuentes Apoſtolica cenſura ſub divini judicii obſecratione & anathematis interdicto, ut nullus unqvam noſtrorum Succeſſorum, vel alia qvælibet magna parvaq; perſona hujus noſtri

noſtri privilegii donum infringere aut inqvietare præſumat. Si qvis præterea, qvod non credimus, contra hoc noſtrum Apoſtolicum præceptum venire aut agere tentaverit, anathematis vinculo ſit innodatus, & regno Dei, Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit alienus. *Confer Conſtit. 1.* Leon. IX. §. 4. Anno 1051. p.4. Bullar. *Nota 1.* hanc clauſulam ſive ſanctionem pœnalem non niſi Seculo IX. præcipitante inveniri in Bullario M. Bullâ ſc.1. *Johannis XV.* A. 993. §.3. *Si qvis interea (qvod non credimus) temerario auſu, qvæ hac noſtra autoritate piè ac firmiter per hoc privilegium conſtituta ſunt, contraire tentaverit, vel hæc, qvæ à nobis in laudem Dei & pro reverentia dicti Epiſcopi ſtatuta ſunt, refragari, aut in qvoqvam transgredi, ſciat ſe autoritate Principis Apoſtolorum Petri*, cujus immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum. *Nota 2.* hanc clauſulam non in omnibus inveniri conſtitutionibus, qvid cauſæ, me, fateor, latet. *Nota 3.* non parvam tyrannidem, qvod iræ omnipotentis Dei, ſubjiciant Pontifices contravenientes Conſtitutionibus Papalibus, humanis ſcilicet traditionibus, Scripturæ interdum reclamantibus, ſalutem in operibus qværentibus, cùm tamen verbo Dei, nihil addendum, nihil demendum, & qvi hoc attentaverit, appoſiturus eſt Deus ſuper illum plagas *Apocal.22,18.* In his certè conſtitutionibus de Montibus Pietatis ſubinde crepant: *Montis Pietat. liciti &c.* qvin imò *meritorium eſſe montem* habent verba Bullæ *Leonis X.* n. 8. Ex collatione & conſervatione Mont. Piet. *animarum ſuarum ſalutem ſe cogitaverint adipiſci*, ita ait Bulla *Julii II.* §. 37. n. 10. & Bulla *Pauli III.* §. n. 9. 10. Taceo Canonizationes; erectiones Collegiorum, Ordinum, Damnationes Hæreticorum, qvi tamen Hæretici non ſunt, ſed veri Chriſti fideles, annulationes inſtitutionum Chriſti, præſertim communionis ſub utraq; & qvæ ſunt hujus generis. Hæc omnia ſanctio pœnalis omnibus ad unum obtrudit pro imperio Papali, ignem ſpirans. Sed fulgur ex pelvi; magis enim indignabitur Deus ejusmodi præſumtionibus, & tyrannidi. Nec ſufficit habere Deum iratum, ſentire, & contravenientibus imprecari, menſura indignationis implenda erat B. Petri & Pauli ira. Ira Dei ardebit usqve ad inferni noviſſima, devorans terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburens. *Deut. XXXII,22.* Sed Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus. *Apoc. 16. v. 19.* Redundant hæc in non paucos Pontifices, qvi non obſtantibus his ſanctionibus, anteceſſorum Conſtitutiones irritârunt.

§. XVI. Datum Romæ apud S. Petrum &c. Anno 1479.] Non conſtat, qvare non addatur *ſub annulo Piſcatoris*, forſitan nondum

adhuc usu venit talis subscriptio, & subsignatio. Inqvirenti in Bullario M. *Cherubini*, non occurrit usus, nisi A. 1481. in fine Bullæ Sixti IV. *Exposuisti nobis.* p. 434. sic: *Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die 16. Jul. 1481. Pontificat. nostri 10.* Prioribus seculis ita tantùm habebant subscriptiones. *Dat. 12. April. Opilione viro clarissimo Consule* in fine bullæ 2. *Leonis I.* p. 13. In fine bullæ 1. *Gelas. I. Dat. Calend. Februar. Victore viro clarissimo Consule.* p. 19. Bull. M. Cherub. T. 1. In bulla *Pelagii II. Manifesto sicut. &c.* Dat. *Calend. Martii, indict. 5. p. 25. Bullar. Cherub.* Sed bull. 2. *Leon. IX.* sic jam habet subscriptio: *Dat. XVI. Cal. Januarii A. Domini Papæ Leonis IX. 5. indictione 7.* ubi numerantur non amplius anni *Consulum*, sed *Pontificum* An. 1053. Dehinc tales invenies: Dat. *Laurentii* 3. Non. Septemb. indict. incip. 15. Acta *Romæ* Non. Martii Indict. 3. Dat. *Trojæ* per manum Johann. S. R. E. Diaconi, Cardinal. Kal. Maji Indict. 8. Incarnat. Domini Anno 1100. Pontificatus autem Domini Paschalis II. Datum *Laterani* 13. Kal. Jun. Dat. *Pisis*, X. Kal. Maji. A. 1134. Dat. *Vetrallæ* Kal. Decemb. A. 1145. Dat. *Aragniæ*, 15. Kal. Febr. A. 1164. Dat. *Signiæ* 4. Id. Mart. Dat. *Venetiis* in Rivoalto, 7. Kal. Aug. Dat. Tuscul. 11. Kal. Octobr. A. 1178. Dat. *Laterani*, 11. Kal. Jan. Pontificis nostri A. 1. Christi A. 1159. Dat. *Lugduni* Kal. Maji Pontif. A. 2. p. 179. Bullar. Dat. *Avenione* Id. Maji. Pontificis nostri A. 5 (A. 1339.) Dat. *Florentiæ* A. incarn. Domin. 1441. 4. Non. Octobr. Pontificat. nostri A. 11. Primam tandem inscriptionem inveniò superiùs positam in sæpius allegato Bullario Cherub. p. 435. T. 1. *Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 16. Julii A. 1481. Pontificis nostri A. 10.* Et ab hoc tempore freqvens usus istius subscriptionis, & subsignationis. Non potui invenire *causam*, qvare ut plurimum post illa tempora inveniatur subscriptio sic: Dat. Romæ *apud S. Petrum* simpliciter, non verò tàm freqventer, *Dat. Romæ sub annulo piscatoris*; cum tamen eædem *ferè materiæ*, & *causæ* occurrant. Existimabam etiam primùm verba *sub annulo piscatoris*, tantùm subjici, qvando apud *S. Petrum* Romæ Pontifices constitutiones, & bullas ediderunt; sed tandem reperi in Bullario etiam has subscriptiones: Dat. *Viterbii* sub annulo Piscatoris die 13. Jul. 1528. Pontificis nostri A. 5. Dat. in *civitate nostræ Bononiæ*, sub annulo piscatoris, die 7. Mart. 1533. Pontif. nostri A. 10. Dat. in nostra civitate *Urbevetana* sub annulo piscatoris d. 13. Septembr. 1540. Pontificis nostri A. 6. Dat. *Romæ* apud S. Mariam Major. sub annulo Piscatoris d. 20. Sept. A. 1655. Pontific. nostri (sc. Alexandri VII.) 1. De hoc *annulo* hæc excipe ex *Laurentii Bank* Roma Triumphante *cap. 9. pag. 150.* qvi spectator fuit co-

rona-

ronationis Innocentii X. Aſſenſu ipſius habito, *inqvit*, omnes Cardinales junctim, ad ipſi congratulandum ſurrexerunt, deinde ab illis exutus eſt *Croccâ*, qvid ſit, dixi ſup. pag. 55. & mitra parva, qvam *Caputium parvum* vocant, atq; ita cum *Rochetto* ſolo, eundem ſuper ornata & ad id præparata ſede collocarunt, qvam immediatè ante menſam, ubi hactenus tres Priores, in ſcrutiniis habendis, ſedebant, poſuerunt. Deinde Cardinalis Decanus *annulum Piſcatoris* digito ejus Paſtorali indidit, & ſimul exqviſivit, qvo nomine in poſterum gaudere vellet, ille verò more hactenus uſitato & inveterato, novum nomen ſibi elegit, & in poſterum Innocentius X. dici voluit. *Jacobus Maſen.* Specul. Imaginum p. 394. hæc: Rectè *Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædag. c. 11.* Chriſtianos de figurandis annulorum ſymbolis inſtruxit: cum aut columbam aut Lyram, *ad manſvetudinis aut concordiæ recordationem*; aut piſcem, aut navem, aut anchoram, aut piſcatorem, in *memoriam Apoſtolorum* uſurpare juſſit. Idola verò atq; amicarum ſimulacra, belliq; inſtrumenta, arma, aut ebrietatis pocula abeſſe voluit. Ita Romanus Pontifex exemplo prævius, altero *ab inauguratione die annulum ſibi proprium ſumit, imagine D. Petri piſcantis inſignem: atq; idcircò annulus piſcatoris vocatur, ſub cujus figura Pontificia diplomata atq; indulta conſignantur.* Mortuo tamen *Pontifice hic annulus qvaſi officio ſatis functus, diffringitur.* Ubi & illud coronidis loco de Moſcoviæ Principibus adjungam, qvod in rebus Moſcoviticis habet Baro Sigiſmundus lib. 1. de reb. Moſc. Olim illic reges tribus circulis in triangulo incluſis, pro ſigilli imagine uſos; primo hæc epigraphe circum addita: *Deus noſter Trinitas, qvæ fuit ante ſecula. Pater & Filius & Spiritus Sanctus, non tamen tres Dii, ſed unus Deus in ſubſtantia.* In ultimo circulo titulus Magni Ducis Moſcoviæ erat, in qvo ſe Regem ac Dominum totius Ruſſiæ nuncupabat. In medio titulus Regis erat ad qvem ſcribebatur addita inſcriptione: fratri noſtro. *Laurentius Beyerlink* Theatr. Vitæ Hum. T. 1. pag. 457. ſcribit: *Romanus Pontifex poſtero ab inauguratione die annulum ſibi proprium ſumit*, habentem imaginem S. Petri piſcantis, qvi ob id *annulus piſcatorius* vocatur; qvi etiam mortuo Pontifice frangi ſolet. Sub hujus annuli impreſſione expediuntur conceſſiones aliaqve diplomata, qvæ nomine *Brevis* appellantur Apoſtolicæ ſedis. *Petrus Gregor. Tholoſan.* Syntagm. Jur. univerſ. lib. 17. c. 15. n. 12. hæc habet: Signatura ſeu applicatio papyro, bulla, membrana ſcribitur. Et ſignatur in medio ſupplicatio poſt petitionem ſupplicantis, & poſt ſignaturam ſcribuntur ea, qvæ Summus Pontifex vult concedere. Hæc ſigillo non ornatur, qvapropter differt & à

, brevi Apostolico, qvod est diploma. *Hæc explicat Rebuffius in 3. parte Praxis benefic. tit. de Brev. Apostol. ubi qvæ per illud conceda soleant, explican-*
tur, & à Jo. Staphileo, in tract. litera. gratiæ, in fine de rescript. Apost. in forma
, *brevis*, seu rescriptum à Papa seu pœnitentiario magno concessum, scri-
, ptura videlicet exigua, in parvis concessa negotiis, in papyro ut fre-
, qventer, cera rubea, annulóq; piscatoris sigillata, ac signo secretarii
, subscripta. Annulus piscatoris refert formam sigillandi, qvam D. Pe-
, trus etiam per breve signatum hoc annulo, si seqvatur bullæ expeditio-
nem illi derogare possit. *c. 1. de constit. in 6. c. cæterum, de resc.* non tamen
, solet huic brevi, sicut in signatura summus Pontifex subscribere, sed
, ejus secretarius, mentione facta annuli piscatoris. Et ita breve non
, est omnino vel simpliciter supplicatio, seu aliqvid mixtum, *gl. antiq. in*
, *reg. cancel. 29. Gomes. in reg. de non jud. juxta for. supplic. q. 2. in fi.* Neq;
, breve ad beneficiorum collationes pertinet, sed ad ea, qvæ justitiæ
, sunt: & dum dantur recuperatores, vel dispensationes, *vide d. Staphil.*
, *& Rebuff. ubi sup.* Vidi tamen summum Pontificem contulisse inqvi-
, sitoris hæreticæ pravitatis officium, in forma brevis & sub annulo pisca-
, toris. Qvia & hoc munus ad justitiæ exercendæ causam pertinet, ut
, potiùs commissio & officium, qvàm beneficium sit. Signatura ad be-
neficia & alia conceditur obtinenda. *F. Bonagratia* in Summul. Selectar.
qq. Regular. Colon. 1667. p. 14. inqvit: Literarum Apostolicarum aliæ
sunt, qvæ cum bulla plumbea pendente, circa magna negotia expediun-
tur à Datario i. e. Ecclesiæ Notario Subscriptionibus solitis, qvæ gene-
rali vocabulo vocantur Bullæ, aliæ verò qvæ expediuntur pro parvis ne-
gotiis cum sigillo cereo per annulum piscatoris, qvô S. Petrus usus
fuisse creditur, & vocantur Brevia, qvia non tam amplo stylo, sed bre-
vibus characteribus descripta &c. Inqvisivi in *originem* annuli hujus
Piscatoris & alia; sed nil invenire licuit apud *Iscetum*, qvi tamen inte-
grum librum scripsit, qvem vocat antiqva *schemata gemmarum annula-*
rium. Patav. 1653. fol. non apud *Casal.* in gemino opere de *Romana ve-*
tustate splendore, Romæ 1650. fol. & in *sacris & profanis ritibus*, Romæ 1646.
Non apud *Kirchmannum*, de annulis; non in *Pauli Aringhi* Roma Sub-
terranea, qvi tamen T. 2. lib. 6. cap. 50. à §. 32. usq; ad finem cap. copi-
osè materiam de *annulis* tractat. Edidit nonnemo *Glossas Ordinarias* ad
literas circulares Alexandri VII. qvi ad subscriptionem, *sub annulo pisca-*
toris, hæc; qvo animo, facilè colligere est. Sed ferè, *inqvit*, oblitus
fuissem annuli tui. Eqves, ut credo, es, auro digitos claudis, *sub annulo*
piscatoris. An qvo regnis & opes è summo Apostolatus fastigio, per uni-
versum

ar p. 735.

Sign. Carol. IV.

verſum orbem, tuas videlicet curas, piſcaris? Nam ſanè piſcatura illa non fuit ſterilis, *Romam, Latium, Æmiliam, Flamineam,* & cætera, qvæ ſuperius jam recenſui, atq; hic repetere ſupervacuum arbitror: præterea *Regnum Neapolitanum,* ac ſeptem Ducatorum millia, cum eqvo generoſo piſcatus es. Si verò ſperas, te *Angliam* qvoqve & *Scotiam* & *Hiberniam* & *Daniam* & *Norvegiam* & *Sveciam* & *Germaniam* & *Galliam* & *Hiſpaniam* & *Poloniam* & *Hungariam* & *Belgicam* piſcaturum, fruſtra eris. Naſſa tua confracta eſt; perlabuntur hi ſcombri, ac dicere cogeris: *Tota nocte piſcati ſumus, & nihil cepimus.* Sed tu, credo, non regnorum amplius, ſed hominum in Petro es piſcator, qvemadmodum nuper ſeptem millia eorum, qvi non incurvaverant genua ſua Baali, in Pedemontio piſcatus es. Sed cave tibi à proverbio: *Piſcator ipſe captus eſt.* Nam revera retia tibi tenduntur, non ſecus ac lucio illi, qvi Polycratis annulum devoraverat. Piſcare: ſed ſi me audis, in turbida aqva. Cave tibi à Principibus Catholicis, ubi deſierint *malè concordes* eſſe:

Ne ſi repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum.

Johan. Ferus in Matthæ. c. 17. Petrus piſcaturus, *inqvit*, hamô tantum utitur, & contentus eſt; piſcaturus homines retia laxare jubetur. Nunc omnia contrario modo fiunt, ad piſcandas divitias, lata illa retia extendimus, ad piſcandos homines vix hamô utimur. O tempora noſtra, ò Petri ſucceſſores!

Figuram accipe ex *Tom. I. Bullar. M. Cherubini, p. 1.*

§. XVII. Seqvitur in *Statut. Mont. Pietat. Roman.* Bulla *Innocentii VIII.* ſuper Monte *Pietatis Cæſenatis,* ſub Dat. 1488. VI. Id. Maji. Ex eodem libell. antiqvo, qvi ſervatur in Archivio Montis Urbis, fol. 27. Ejus principium eſt: *Ad ſacrâm Petri ſedem in plenitudine poteſtatis &c.* Sed nec hæc bulla habetur inter 19. bullas Innocentii IIX. *Bullar. M. Cherubini. Julii II.* Bulla extat ibid. ſuper monte Pietatis *Bononienſis,* deſumta ex libro 32. Bullarum Julii II. fol. 115. Regiſtrat. in Camera Apoſtol. qvod ſervatur in Archivio Montis Urbis in pergameno, in Armario ſecreto, penultima capſula, ſecundo ſcriniolo. *Item* aliud ſumtum in charta ordinaria, transſumtum ex ſcrinio Populi, & Communitatis Bononiæ; ſed ne hæc qvidem Bulla invenitur inter 31. Bullas *Julii II.* Bullar. M. Cherubini. Edita eſt hæc conſtitutio 1506. X. Kal. Martii. Bulla *Pauli III.* Confirmationis, erectionis ſacri Montis Pietatis in *Urbe Romana,* ſub Dat. 1539. habetur loco cit. ex Bulla plumbata in Archivio ſacri montis, in armario ſecreto, capſula penultima, tertio ſcriniolo.

niolo. Non invenitur hæc bulla in Bullar. Cherubin. Subjungitur in libro Romano mandatum *Julii Papæ III.* expediendi gratis bullas, confirmationis, erectionis & privilegiorum montis Pietatis de urbe p. 33. ex libro in folio magno cooperto pergameno albo, continente jura diversa ab Anno 1539. ad A. 1558. fol. 52. à tergo, qvi liber servatur in Archivio Montis Urbis in Armario secreto, ultima capsula. Initium Bullæ est: *Dilectis filiis, Rescribendario, Computatori &c.* Breve *Julii* Papæ super monte Pietatis *Vicentiæ*, sub Dat. 1555. 8. Januar. sumptum ab originali minuta collationata per *Cæsarem Glorierium*, Secretarium Brevium Secretorum, A. 1563. registratum in libro folii magni, cooperto pergameno albo, continente jura diversa ab Anno 1539. & 1558. seqq. fol. 31. & 48. qvi servatur in Archivio, in ultima capsula Armarii secreti. Cujus initium: *Salvator noster Jesus Christus.* Concessio *Pii IV.* qvod Protector sacri Montis Pietatis Urbis sit Judex Ordinarius, & perpetuus, in causis, ubi de interesse ipsius Montis qvomodocunq; apparere possit activè, & passivè, ex pluribus sumtibus, qvi servantur in Archivio Montis in Armario secreto, penultima capsula, tertio scriniolo cum adnotatione in fine *Simonis Gugnetti* Notarii, qvod fuerit Collationata cum Originali die 2. Septembr. A. 1560. & concordet, registrat. lib. 27. fol. 16. *Bulla Pii IV.* Confirmationis privilegiorum sacri montis pietatis in urbe. Ista gratia obtenta à Julio III. Sed qvia literæ expedita non fuerunt, obtentum fuit à Pio IV. illas expediri sub ejus nomine: ex supplicationibus originalibus, qvæ servantur in Archivio Montis Urbis, in Armario secreto, penultima capsula, tertio scriniolo. Sub dat. 1561. VI. Id Dec. *Concessio Pii V.* ad favorem sacri montis Pietatis, de Urbe, & Catechumenorum, cum applicatione stabilium, & pœnarum Hebræorum, utriq; pro medietate. *Breve Gregorii XIII.* applicationis curæ residuorum pignorum Hebræorum sacro monti Pietatis urbis, sub dato 1576. 5. April. Ex breve originali, qvod servatur in Archivio montis urbis, in Armario secreto, penultima capsula, tertio scriniolo. Breve super cura pignorum executionum, Datum die 25. Maji 1574. conservatur in Archivio prædicto unà cum capitulis & aliis scripturis dicti negotii, ultima & penultima capsula, qvarto scriniolo & libri ac fasciculi mandatorum in Scanzia Cameræ majoris dicti Archivium sub ferrata. Sed cum non expediret hæc cura Monti, fuit de consensu Pontificis renunciata. *Breve Gregorii XIII. Papæ* super applicatione depositorum sacro M. pietatis. Ex Breve originali in Archivio montis urbis in Armario secreto, penultima capsula, tertio scriniolo, ubi etiam extat illius exemplum impressum, cum fide publi-

cationis.

Digitized by Google

cationis. Sub dato A. 1584. d. 1. Octobr. *Breve Gregorii XIII.* ſub dato 1580. cujus principium : *Proviſionis noſtræ debet &c.* Vide in Capitoli & Ordini del Sancto Monte di Pieta di Verona, *In Verona 1625.* Mandatum felic. memor. Cardinalis *Voſtavillani* Camerarii, directum officialibus ſacri Montis ſuper viſitatione Hebræorum, Bancheriorum. Ejusdem declaratio. *Bulla Sixti V.* erectionis Fraternitatis ſacri Montis Pietatis Urbis in ArchiConfraternitatem, cum facultate aggregandi alias ſocietates ſimiles, & communicandas indulgentias diverſas. Ex bulla plumbata in Archivio Montis Urbis in Armario ſecreto, penultima capſula, qvarto ſcriniolo. A. 1586. Id. Maji. *Indulgentiæ conceſſæ* Fratribus Archi-Confraternitatis Montis Pietatis Rom. à Sixto V. Papa. Ex bull. Sixti V. Italicè: *Qvi pœnitentes & communicantes intrarunt hanc Congregationem, conceditur indulgentia plenaria & remiſſio omnium peccatorum. Qvi communicarint in feſto Domini noſtri Jeſu Chriſti & B. Virginis, indulgentiam habebunt & plenariam omnium peccatorum remiſſionem. Similiter qvi corde, & non ore in articulo mortis poterunt invocare nomen JESU. Qvi viſitaverit fratrem infirmum, & qvi funus curarit, ſepulturæ interfuerit, qvi recitarit Coronam B. Mariæ, vel alia pia opera fecerit* cum omni voluntate, conceduntur, 3. anni & tot qvadrantes indulgentiarum &c. *Breve Clementis IIX.* ſuper confirmatione Depoſitorum ad favorem ſacri Montis pietatis de Urbe. Ex brevi in pergameno, qvod aſſervatur in Archivio Montis in Armario ſecreto, penultima capſula, qvinto ſcriniolo A. 1593. 20. Maji. *Aliud breve ejusdem Clementis VIII.* in qvo continetur confirmatio, & innovatio præcepti, omnibus & ſingulis Romanæ Curiæ judicibus, ut omnia depoſita ſummam qvinqu ſcutorum excedentia, penes Montem Pietatis fieri curent, & pœna adjecta Bancheriis, Hebræis moroſis, in conſignationem reſiduorum pignorum ab eis venditorum, ſacro monti cum deputatione Protectoris Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Cardinalis *Aldobrandini.* Ex ſumto impreſſo in Archivio ſacro, in Armario ſecreto, penultima capſula, qvinto ſcriniolo A. 1602. *Pauli V. Breve* in qvo conſtituitur *Altare privilegiatum* in capella ſacri Montis pro animabus defunctorum Fratrum, miniſtrorum & Benefactorum. Ex Breve ſignato in Archivio Montis Armario ſecreto penultima capſula, ſexto ſcriniolo. A. 1606. 17. April. *Literæ Papæ V.* ſuper facultate aperiendi Bancum pro depoſitis tutè faciendis penes Hoſpitale ſancti Spiritus in Saxia de Urbe. Ex breve impreſſo, cujus originale ſervatur penes miniſtros Archihoſpitalis Spiritus S. A. 1606. 13. Decembr. *Breve Pauli V.* qvo prohibetur diſtrahi pecunias Montium Pietatis in aliqvos, qvàm in uſus à primæva ipſorum ere-

Digitized by Google

ſtione deſtinatos. Exſumptò impreſſo A. 1615. in Typograph. Cameræ Apoſtolicæ. *Breve Gregor. XV.* facultatum Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi D. Cardinalis Ludoviſii Sacri Montis Pietatis de Urbe Protectoris. A. 1622. 18. Junii. Hæc omnia invenies in libro Romano, cui titulus: *Statuti del Sacro Monte della Pieta di Roma.*

§. XVIII. His addenda Conſtitutio ſive Confirmatio *Leonis X.* Pontificis, qvæ exigente ſic neceſſitate ſubjungenda erit. Eſt autem numero XI. *in Bullar. M. Cherubini Tom. I. pag. 560.* qvam etiam reperies *Tom. IX. Concil.* in Concilio Lateranenſi, Seſſione 10. pag. 122. Cujus tenor hic eſt.

Bulla Leonis X. de montibus Pietatis. Tom. IX. Concil. Seſſ. 10. Concil. Lateran.

1. LEo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio. Inter multiplices noſtræ ſolicitudinis curas, illam imprimis ſuſcipere pro noſtro paſtorali officio debemus, ut qvæ ſalubria, & laudabilia, ac Catholicæ fidei conſona, & bonis moribus conformia, noſtro tempore non ſolùm enucleentur, verùm etiam ad poſteros propagentur: & qvæ materiam ſcandali præbere poſſent, penitùs ſuccidantur, & radicitùs extirpentur, nec pullurare uſqꝫ ſinantur, ea in agro Dominico & vinea Domini Sabaoth duntaxat conferi permittendo, qvibus fidelium mentes paſci ſpiritualiter poſſint, eradicatis zizaniis & oleaſtri ſterilitate ſucciſa. Sanè
2. cum olim inter nonnullos dilectos filios Sacræ Theologiæ Magiſtros, ac juris utriuſqꝫ Doctores, controverſiam qvandam non ſine populorum ſcandalo & murmuratione exortam & nuper his diebus innovatam eſſe compererimus circa pauperum relevationem, in mutuis eis publica auctoritate faciendis, qvi Montes Pietatis vulgò appellantur, qviqve in multis Italiæ civitatibus ad ſubveniendum mutuum hujuſmodi pauperum inopiæ, ne uſurarum voragine deglutiantur, à civitatum magiſtratibus & aliis Chriſti fidelibus ſunt inſtituti, atqꝫ à ſanctis viris divini verbi præconibus, & laudati, & perſvaſi, ac à nonnullis etiam ſummis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris probati & confirmati ſint, ne præfari Montes à Chriſtiano dogmate diſſonantes, vel non utraqve parte diverſimodè ſentiente atqꝫ prædicante. Nonnullis enim Magiſtris & Do-
3. ctoribus dicentibus eos *montes non eſſe licitos*, in qvibus aliqvid ultra ſortem pro libra, decurſo certo tempore per miniſtros hujus montis ab ipſis paupe-

Digitized by Google

pauperibus, qvibus mutuum datur, exigitur, & propterea ab uſurarum crimine, injuſtitiave, ſeu ab aliqva certi ſpecie mali mundos non evadere, cum Dominus noſter, Luca Evangeliſta atteſtante, aperto nos præcepto obſtrinxerit, ne ex dato mutuo qvidqvam ultra ſortem ſperare debeamus. Ea enim propria eſt uſurarum interpretatio, qvando videlicet ex uſu res, qvæ non germinat, nullo labore, nullo ſumptu, nullove periculo lucrum fœtasqꝫ conqviri ſtudetur. Addebant etiam iidem Magiſtri & Doctores, in his montibus, neqve commutativæ neqve diſtributivæ juſtitiæ fieri ſatis, cum tamen juſtitiæ terminos contractus hujusmodi excedere non debeant, ſi debeant approbari : idqve præterea probare nitebantur, qvi impenſæ pro hujusmodi montium conſervatione à pluribus, ut ajunt, debitæ à ſolis pauperibus, qvibus mutuum datur, extorqveantur: pluraqve interdum ultra neceſſarias, & moderatas impenſas non absqve ſpecie mali ac incentivo delinqvendi, qvibusdam aliis perſonis, ut inferre videntur, exhibeantur. Aliis verò pluribus magiſtris & doctoribus contra aſſerentibus, & in multis Italiæ Gymnaſiis verbo & ſcripto conclamantibus pro tanto bono, tamqꝫ Reipublicæ perneceſſario, *modo ratione mutui nihil petatur, neqꝫ ſperatur: pro indemnitate tamen eorundem montium, impenſarum videlicet miniſtrorum eorundem, ac rerum omnium ad illorum neceſſariam conſervationem pertinentium, absqꝫ montium hujusmodi lucro, idqꝫ moderatum, & neceſſarium ab his,* qvi ex hujusmodi mutuo commodum ſuſcipiunt licitè ultra ſortem exigi & capi poſſe non nihil licere, cum regula Juris habeat, *qvod qvi commodum ſentit, onus qvoqꝫ ſentire debeat*, præſertim ſi Apoſtolica accedat auctoritas. Qvam qvidem ſententiam à felic: record. Paulo II. SIXTO IV. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Julio II. Roman. Pontificibus prædeceſſoribus noſtris probatam, à ſanctis qvoqꝫ à Deo devotis, & in magna ob ſanctis opinionem exiſtimatione habitis, evangelicæ veritatis prædicatoribus prædicatam eſſe oſtendunt. Nos ſuper hoc, prout nobis eſt ex alto conceſſum, oportunè providere volentes, alterius qvidem partis, juſtitiæ Zelum, ne vorago aperiretur uſuratum, alterius pietatis & veritatis amorem, ut pauperibus ſubveniretur : utriusqꝫ verò partis ſtudium commendantes, cum hæc ad pacem, & tranqvilitatem totius reipublicæ Chriſtianæ ſpectare videantur, ſacro approbante Concilio, declaramus & definimus, montes pietatis antedictos per res publicas inſtitutos, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ hactenus probatos & confirmatos, in qvibus pro eorum impenſis & indemnitate *aliqvid moderatum* ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſervationem,

4. 5. 6. 7. 8.

ut præfertur, pertinentium pro eorum indemnitate duntaxat ultra sortem absq; lucro eorundem montium recipitur, neq; speciem mali præferre, nec peccanti incentivum præstare, neq; ullo pacto improbati, qvinimo *meritorium* esse, ac laudari & probari debere tale mutuum, & minimè usurarium putari, licereq; illorum pietatem & misericordiam popu-
lis prædicare, etiam cum indulgentiis à sancta Sede Apostolica eam ob
9. causam concessis: ac deinceps alios etiam similes montes cum Apostolicæ Sedis approbatione erigi posse: *multò tamen perfectius, multoq; sanctius fore, si omnino tales montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes, aliqvos census assignarent, qvibus si non omni, saltem vel media ex parte hujusmodi montium ministrorum solvantur impensæ, ut ad leviorem eris solvendi portionem medio hoc pauperes gravati contingat, ad qvos cum hujusmodi census assignatione, pro impensarum supportatione erigendos, Christi fide*
10. *les majoribus indulgentiis invitandos esse decernimus.* Omnes religiosas & ecclesiasticas, ac seculares personas, qvi contra præsentis declarationis & Sanctionis formam de cætero prædicare seu disputare verbo & scriptis ausi fuerint, excommunicationis latæ sententiæ pœnam, privilegio qvocunq; non obstante, incurrere volumus: non obstantibus prænis-
11. sis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrariis qvibuscunq;. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, definitionis, decreti & excommunicationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si qvis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

12. *Data Romæ* in publica sessione Lateran. sacro sancta Basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ *millesimo qvingentesimo decimoqvinto, 4. Nonas Maji.* Pontificatus nostri anno tertio.

13. Qva perlecta petiit, an placerent paternitatibus suis contenta in schedula. Et interrogati perscrutatores votorum, responderunt placere contenta in schedula, excepto reverendo patre Domino *Hieronymo Archi-Episcopo Tranen.* qvi dixit, *non placere*, qvia didicit per experientiam, qvod *præfati montes sunt plus damnosi qvam utiles.* Deinde reverend. Pater Dominus Bernardus Episcopus Tarvisinus ascendit amphonem, & legit contra exemptos schedulam & alias materias, ecclesiasticam libertatem & dignitatem Episcopalem concernentes, cujus tenor talis est, uti habetur in Tom. Concil. loc. cit.

§. XIX. Vides ergò, qvantâ solicitudine Pontifices hos Montes erexerint, conservarint. Post tempora Leonis X. *Clemens IX.* Mon-

tem

tem pietatis, ædificiis, & beneficiis auxit, uti ipsa inscriptio habet, qvæ antica parte cernitur.

CLEMENS IIX. PONT. MAXIM.
MONTEM PIETATIS
Pauperum commodo institutum,
Ne crescentis operis augmentum
Loci præpediret angustia,
Ex ædibus à Sixto V. P. M. coëmptis
in has ampliores transtulit,
& beneficiis auxit.
Anno Sal. M DC IV. Pont. XIII.
Petro Cardinale Aldobrandino
Protectore.

Postea *Urbanus IIX.* itidem novo ædificio & Capella, bono Officialium & ministrorum magnificè auxit. *Nov. Roma.* p. 326. seq. Proximè adjacet Palatio Barberinorum. Confer *proœmio Statuti del sacro Monte della pieta di Roma*, in qva initiò laudatur utilitas, & necessitas Mont. Piet. instituendorum, præsertim Romæ patria universali, refugio universali pauperum, ne Hebræorum usuræ absorbeant facultates pauperum Christianorum. Qvare confirmati sunt Montes Pietatis Romani A. 1539. à Paulo III. Pontif. & seqq. uti cap. 5. pluribus videbimus de Montibus Pietat. Romanis.

Cap. III. Qvidditatem Montium Pietatis exponens.

§. XX.

Qvid ergò sunt montes Pietatis? Resp. ex Constitutione Sixti IV. *Ad sacram Petri sedem, &c.* est massa, in qvam redigitur aliqva, non parvæ pecuniæ summa, de qva personis pauperibus & egenis per Officiales desuper ordinandos, examinata causa necessitatis eorum ac receptis pignoribus ab eisdem oportunè valeat proportionabiliter subveniri &c. Sic etiam *Innocent. IIX.* in Constitut. *Ad sacram Petri sedem &c. Julius II.* Constit. *Ad sacram Petri sedem.* In qva Constitutione excluduntur à mutuo lusores & negotiatores. *Pauli III. &c.* Secùs docet *Thomas Boninsignius* Professor & Theologus Florentinus, *Tractat. ad justas negotiationes de Montibus cap. 11. n. 5.* Montem scilicet Pietatis pauperum, & egentium, pecunias negotiationi exponere posse. Montem Pietatis definit *Toletus* Cardinalis lib. 3. cap. 38.

Institut. *quod sit quædam summa pecuniæ, aut rerum pecunia æstimabilium, quæ in pauperum refugium, vel à divite uno, vel multis, aut Principe, vel Republica, aut aliqua communitate repositæ est.* Ex hoc pauperibus solet mutuum dari gratis. *Dominicus à Soto* l. 6. de Justit. & Jur. qvæst.1.art.6. ita definit: Dicitur mons pietatis *cumulatus æris acervus, qvi sublevandis per mutuum miseriis pauperum destinatur: eâ tamen lege, ut mutuatarius, (i.e. qvi mutuò pecuniam accipit) qvisq; exiguam pecuniam in singulos menses conferat; non qvidem, ut ajunt, ratione mutui, sed veluti stipendium ministrorum, qvi ad servanda excutienda; pignora, habenda; rationes dati, & accepti* deputantur. *Azorius* P. 3. Instit. Moral. l. 5. cap. 8. *scribit*: Notandum praxin hujusmodi Montium esse seqventem: Titius v. g. Princeps, *vel* loci Dominus, *vel* potens opibus, *vel* aliqva communitas, ex ærario publico *vel* eleemosynis & largitionibus privatorum civium donat aut relinqvit ex testamento certam pecuniæ summam certo cuidam loco vel alteri communicato, eâ lege, ut ex illa pecuniarum summa mutuum detur pauperibus & qvibuscunq; indigentibus, sufficienti, & certo aliqvo pignore accepto singulis mutuatariis: & eâ etiam lege, ut ipsi mutuatarii exiguum aliqvod lucrum solvant singulis mensibus, pro ratione qvantitatis mutui, qvod lucrum accipitur pro stipendio ministrorum Montis, qvi habent curam custodiendi montem & accipiendi pignora, conservandi, restituendi pignora tempore opportuno. *Vincent. Filliurcius* Confessarius Gregorii XV. & Urbani IIX. Synops. Theolog. Moral. definit: *Mons Pietatis summa pecuniæ est, vel alterius rei mutabilis deputatæ*, ad subveniendum per mutuum necessitatibus pauperum. *Lessius de Justit. & Jure Appendic. ad Dubit. 23. cap. 20. l. 2.* Duabus, *inqvit*, veluti partibus intrinsecis Mons Pietatis constat; acervo pecuniæ erogandæ, & domo idoneè ad pecuniæ, & pignorum custodiam instructâ, & comparatâ. Sic etiam *Bonacina* de Contract. D. 3. q. 3. punct. 12. *Sylvius* 22. q. 78. art. 4. qv. 1. concil. 1. *Elig. Bassæus* Flor. Theol. Practicæ verb. *Mons Pietatis*. Hermann. *Busenbaum* Medull. Theol. Moral. lib. 3. tr. 5. de 7. præcept. c. 3. dub. 7. p. 199. *Layman*. Theol. Moral. lib. 3. tract. 4. c. 16. n. 11. p. 403. b. *Molin*. Disp. 325. *Escobar*. Theol. Moral. l. 3. Tract. 3. c. 3. exam. §. p. 414. *Martin. ab Azpilcueta* Navarrus in Commentario Resolutorio de usuris, in cap. *Si fœneraveris* 14. q. 3. n. 57. p. 33. Prælatus aliqvis, *inqvit*, aut Dominus, aut opulentus homo, aut civitas donat aut relinqvit aliqvam qvantitatem tritici, vel pecuniæ numeratæ alicui loco vel Reip. ea lege, ut mutuò dentur pauperibus, pignoribus acceptis, ut exiguum aliqvod solvant singulis mensibus pro qvantitate accepta, &

pro

pro tempore, qvo eam non ſolverint pro victu & ſalario miniſtrorum, qvi ſunt habituri curam cuſtodiendi dictum triticum, aut pecuniam mutuandi, & recuperandi, ſervandi & reſtituendi pignora tempore opportuno. Ita qvod aliqvid amplius ultra ſortem mutuò datam ſingulis menſibus capitur ad prædicta onera ſuſtentanda. *Alloza* Flor. hac voce *Concil. Lateranenſe* ſub Leone X. Seſſione 10. Tomo IX. Concil. *Tridentinum* Seſſ. 22. cap. 8. 9. 11. Lupus in c. *navigant. de uſuris. Thomas Tamburin.* expedit. Juris divini, naturalis, & Eccleſiaſtici moralis ex poſit. 9. c. 2. l. 9. p. 23. & cap. 4. §. 2. n. 9. c. 5. §. 4. Eſt, *ait*, mons Pietatis ſumma aliqva pecuniæ, vel tritici &c. in communi poſita, ex alicujus donatione, vel Eleemoſyna, deſtinata, ad mutuandum indigentibus, ſalvo ſemper capitali, qvodcunqꝫ tandem illud ſit. Ita etiam *Andreas Mendo* Statera Opinion. Benignarum Diſſert. 6. ad. 7. præcept. qvæſt. 8. p. 185. *Joſephus Gibalinus P. 2. de Uſuris & Commerciis l. 4. Art. 1. c. 7. p. 288. ita exprimit:* Montes nominant qvandam pecuniæ, tritici aliarumve rerum ejuſmodi ſummam, ex eleemoſynis aut aliunde collectam, ut vel pauperibus, vel publicis neceſſitatibus conſulatur: pauperibus qvidem dum illis qvidpiam ex ea ſumma & Monte, mutuò datur eâ lege, ut aliqvid pro ſtipendiis miniſtrorum Montis, & pro cuſtodia pignorum mutuatarii ſolvant, & præterea aliqvid Monti in ſecuritatem debiti oppignorent, qvod pignus, ſi die ſolutioni præfixa ſolutum non fuerit, diſtrahetur à Monte, qvi illius exceſſum mutuatario reddet: atqꝫ hi Montes ſive à Communitatibus, ſive à privatis inſtituantur, Montes pietatis dicuntur. Alii verò Montes ſunt, qvi à Principibus, vel Rebuspublicis eriguntur, ut ex ea ſumma pecuniæ privatis, publicisqꝫ neceſſitatibus providere valeant. Qvæ duo Montium genera varias habent ſpecies, pro varia ratione colligendi eum cumulum & veluti montem pecuniæ; fine, cui deſtinatur; & legibus, qvibus accipitur aut diſtribuitur: aliunde enim in iſtis moralibus non poteſt deſumi diverſitas. *Ugolin.* de uſuris cap. 8. *Honorat. Leotard.* de Uſuris qv. 22. n. 28. ſeqq. p. 95. *Thomas Boninſignius* Tract. de Montibus, & illorum juſtitia c. 1. 2. 3. *Medina* cod. de reſtit. in tract. rebus per uſuram. *Michael Bartholom. Salonius* Tom. 2. Controverſ. de Juſtit. & Jure. Venet. 1608. Controv. 27. q. 88. art. 2. in II. 2. Thom. p. 364. Dicitur, *ait*, mons pietatis cumulus qvidam ſive acervus, *vel tritici, vel pecuniæ, vel aliarum rerum utenſilium, inſtitutus à Republ. vel privatis illius civibus ad ſublevandas pauperum neceſſitates, non per modum Eleemoſynæ, ſed per modum mutui. Cujus frequens uſus eſt in Italia ſub hoc nomine Montis Pietatis, & in aliqvibus aliis locis Hiſpaniæ, ubi vocatur* Alhondiga para los pobres.

pobres. *Nicol. Barianus* de Montibus Impietat. præfat. n. 2. *Illephonſ. Perez de Lara* JC. *cap. 23. de anniverſariis & Capellanis n. 2.* Mons pietatis eſt *certa pecunia, ſeu frumentum, vel quodcunq; mutabile congregatum à Republ. vel aliis, ex quo datur pauperibus mutuo gratis.* Ita communiter definitur, & eam definitionem ponit *Ludovicus Carbo* de reſtitutione q. 55. Et dixi, *vel quodcunq; mutabile*: nam mutuum neceſſariò debet eſſe de his rebus, qvæ pondere, numero, menſuravé conſiſtunt, qvæ in genere ſuo functionem recipiunt, & in qvibus aliud pro alio ſolvi poteſt, ut dicit textus *in l. 2. §. mutui datio* ff. ſi cert. petat. De qvo *Conanus* l. 8. capitul. 3. in princip. *Navarr.* c. 1. 24. q. 3. *Alciatus* l. 2. Paradox. c. 20. *Zaſius* l. 1. reſponſor. c. 1. n. 17. *Hottomannus* de uſuris l. 1. c. 2. *Guittierez* de juram. Confirm. 1. c. 24. *Socin.* reg. 377. *Duennas* reg. 159. l. 1. t. Part. 5. Confer *Franciſc. Papafav.* Deciſ. de Monte Pietat. n. 34. *Speidel.* Specul. hac voce. *Mauden Diſcurſ. 9. in 7. præcept.* p. 932. ſeqq.

§. XXI. Videtur autem inſtitutio ejusmodi montium aliqvid hauſiſſe ex *vetuſtioribus conſtitutionibus*, ubi indigentibus pecuniæ publicæ, gratis datæ, qvi nihil præter ſortem acceptam reſtituebant. Teſtatur ſiqvidem *Svetonius* cap. 41. in vita Auguſti, *Auguſtum ſine ullo fœnore pecuniam ſuam credidiſſe*: Liberalitatem *inqvit* omnibus ordinibus per occaſiones freqventer exhibuit. Nam & invecta Urbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummariæ rei effecit, ut fœnore diminuto, plurimum agrorum pretiis acceſſerit. Et poſtea qvoties ex damnatorum bonis pecunia ſuperflueret, uſum ejus gratuitum iis, qvi cavere in duplum poſſent, ad certum tempus indulſit. *Frumentum, qvod, in annonæ difficultatibus ſæpè leviſſimo, interdum nullo pretio virutum admenſus eſt.* Simile qvid de *Tiberio* narrat *Tacit.* l. 1. annal. cap. 75. *Fius Aurelius Senator*, qvæſtus, mole publicæ viæ, ductuq; aqvarum labefactas ædes ſuas, auxilium patrum invocabat. Reſiſtentibus rarii prætoribus, ſubvenit Cæſar, pretiumq; ædium Aurelio tribuit, erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens: qvam virtutem diu retinuit, cum cæteras exueret. Proportio Celeri prætorio, veniam ordinis ob paupertatem petenti, decies ſeſtertium largitus eſt, ſatis comperto paternas ei angustias eſſe; tentantis eadem alios, probare cauſſam ſenatui juſſit; cupidine ſeveritatis in his etiam, qvæ ritè faceret, acerbus. Unde cæteri ſilentium & paupertatem confeſſioni & beneficio præpoſuere. Idem civitates terræmotu adflictas juvit. *Tacitus l. 2. annal. c. 47.* Eodem anno, *inquit*, duodecim celebres Aſiæ urbes conlapſæ nocturno motu terræ, qvo improviſior graviorq; peſtis fuit; neq; ſolitum in tali caſu effugium ſubvenie-

ſubveniebat in aperta prorumpendi, qvia diductis terris hauriebantur. Sediſſe immenſos montes, viſa in arduo qvæ plana fuerint, effulſiſſe inter ruinam ignes memorant. Aſperrima in Sardianos lues plurimum in eosdem miſericordiæ traxit: nam centies ſeſtertium pollicitus Cæſar, & qvantum ærario aut fiſco pendebant, in qvinqvennium remiſit. Tale qvid *Athenienſibus* Pomponium Atticum præſtitiſſe narrat *Cornelius Nepos* in ejus vita, cap. 9. n. 5. atqve pecuniam Fulviæ M. Antonii uxori, ſine uſuris, & ſine ſtipulatione ceſſiſſe. De populo Romano tale qvid refert *Livius* l. 7. *Sigon.* l. 2. c. 11. de antiqvo Jure Rom. *Roſinus* Antiqvit. Rom. l. 7. c. 39. Vide *Ann. Robert.* l. 4. c. 18. rer. judicatar. *Honorat. Leotard.* de uſuris q. 22. n. 29. *Gibalinus* de uſur. lib. 4. cap. 7. artic. 1, p. 288.

CAP. IV. MODOS acqvirendi, & erigendi Montes Pietat. aperiet.

§. XXII.

VArii, & diverſi ſunt Montes Pietatis, uti docebit *cap. ſeqvens*; ideo variis etiam modis colligitur acervus montis Pietatis. *Vilhelmus Zepperus l. 1. c. 24. de Politia Eccleſiaſtica*, varios modos enumerat, qvibus certa maſſa colligi poſſit, unde ſubveniatur pauperibus. Eleemoſynæ, *inqvit*, colligi poſſunt *1. Diebus Dominicis*, in cœtibus Eccleſiaſticis *1. Cor. 16, 2.* Et hunc in uſum Paraphylacia in templo Hieroſolymitano locata. *2. Reg. 12, 9. Luc. 21, 2.* Sic *Juſtinus* Apolog. 2. ſcribit, Chriſtianos in publicis congreſſibus finita communione, pro ſua qvemqꝫ facultate, & arbitrio pecuniam conferre ſolitos. *Tertullian.* Apolog. c. 39. Qvando ad ſacros cœtus convenimus, *inqvit*, modicam unusqvisqꝫ ſtipem, menſtrua die vel cum velit, & ſi modo poſſit, apponit: nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc qvaſi depoſita pietatis ſunt. In qvem locum vide *Deſid. Heraldi not. p. 159.* ubi obſervat, crimini à gentibus Chriſtianis datum, eos charorum ſuorum atqꝫ affectuum cura omni calcata, opes ſuas Eccleſiæ conferre. *Depoſita pietatis* vocabantur, qvaſi Montes pietatis, unde Juſtinus Martyr καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀναλίσκεται. Depoſita pietatis vocat Tertullianus *pecunias in pietatis uſus repoſitas*, & veluti Eccleſiæ ærarium. Hûc reſpicere videtur *Ambroſius* Tom. III. Oper. Serm. 14. de Natali Domini. *Lætitia qvanta ſit &c.* cujus verba: *Igitur Fratres ſuſcepturi Natalem Domini, ab omni nos delictorum fece purgemus, repleamus theſauros ejus diverſorum munerum donis, ut in die ſancta ſit, unde peregrini accipiant,*

cipiant, reficiantur viduæ, pauperes vestiantur. Nam quale erit sive in una eademq; domo inter servulos unius domini, alter exultet in holoſericis, alter consumatur in pannis, alius æstuet cibo, alius famemq; frigusq; sustineat: ille eructet hesternam indigestionis crapulam, hic hesternam jejunii mediam non resolvat &c. 2. Eleemosynæ pro subsidio egenorum etiam colligi possunt, Zeppero svadente, qvando *solennia nuptiarum* celebrantur, ea qvæ in mimos, ludiones, histriones profunduntur, rectius pauperibus erogantur. 3. Passim etiam consvetudine introductum est, ut in *diversis publicis* pixis affigatur parieti, hospitum liberalitatem solicitans. 4. Sic penes *emptionum, venditionum, permutationum, locationum, conductionum contractus*, pauperum etiam ratio antiqvitus habita, ut inde manifestum est, qvod ex talibus contractibus appellatio *sacri denarii*, qvem vernacula nostra lingva dicunt, den GottesPfenning oder GottesHeller adhuc in usu mansit. In *lege Mosaica* Deus singulis agros, vineta, aut oliveta possidentibus, præcepit, ne omnes agrorum angulos demetant, neve spicas remanentes colligant, aut uvas granáve dilapsa racement, aut ramos olearum tollant *Levit. 19, 10. cap. 23. v. 22. Deut. 24. v. 19. 20.* 5. Pertinent hûc *granaria* publica. 6. Præterea in publicis concionibus, sed etiam privatim *divites ἄτεκνοι* sedulò monebuntur, ut non tam vitæ suæ tempore, sed in testamentis qvoqve suis pauperum rationem habeant, Deum de substantia sua honorent. Eadem ferè habet *Maximilian. Faust. ab Aschaffenburg* J. U. D. Advocat. & Syndic. Francofurt. ad Mœnum Consil. pro ærario Civili, Ecclesiastico & militari. class. 4. *minucis*, vel *festis*, von Hauß zu Hauß/ in hospitiis publicis, in Herbergen/ deßwegen Allmosen Büchsen allezeit sollen auffgesetzet werden/ ut *peregrini* aliqvid conferant pauperibus; Item in *convivio* solemnibus Sponsalium, Nuptiarum, baptizatorum, itemq; in funeribus. Adde alios etiam modos ex pecunia pro *pulsu campanarum*, Stuelgeld. Item pro *sepulchris* & *cœmeteriis*, GottesPfenning. Cõnfer *Voët.* P. 1. Polit. Eccles. l. 4. tr. 2. c. 3. varias qvæstiones proponentem, & M. B. de Bonorum Ecclesiast. acqvisitione, it. *Klockium* de ærario l. 2. c. 20.

§. XXIII. Alii *modi* usu veniunt apud Pontificios, qvibus hæ paupertinæ collationes non sufficerent, de qvibus consulendi, qvi materiam hanc prolixiùs tractarunt. I. Qvidam montes constant ex pecuniis *tum* gratis contributa, *tum* sub fœnore & usuris, vel sub censibus accepta, & coguntur mutuatarii non modo qvidpiam pro sumtibus, & expensis ministrorum, atq; Montis conferre; sed etiam usuras, vel cen-

sus

ſui, qvos mons præſtat, ſubire, ne mons tam facilè exhauriatur,& hi montes *mixti* dicuntur, qvia & pii ſunt, & qvodammodo à pietate redunt, , propter onera, qvæ ſubeunt, & imponunt mutuatariis. Ita *Gibalin.* lib. 4. de uſuris. *Læl. Zecch.* de uſur. c.1. *Leſſius* de Juſtit. & Jure Append. ad Dub. 23. c. 20. l. 2. p. 815. n. 37. *Leotard.* de uſur. q. 22. n. 37. *Navarrus* conſ. 3. de uſur. *Azor.* l. 5. c. 22. *Regin.* n. 209. *Lugo* Diſp. 25. n. 197. ſeq. *David à Mauden* in Tob. c. 9. v. 7. n. 2. 3. & Decalog. p. 934. 2. Aliqvando *Princeps aut Respublica* montem erigunt, ſuper ſuis reditibus aut fundis, & conferentibus pecuniam, ad montem concedunt qvinq; aut ſex annua in centena, donec pecuniam acceptam iis reddant. *Leotard.* l. c. n. 42. *Gibalin.* l. c. artic. 1. n. 5. *Toletus* l. 5. Inſtr. Sacerd. cap. 39. qvi ſic explicat p. 570. Advenæ hujus urbis, *inqvit,* ſolent domino reddere ſingulis annis decem millia ducatorum ; ipſe Dominus aliqvam partem, vel totam hanc ſummam aliis dare conſtituit, recipiendo decem, pro centum, vel octo, ſingulis annis reddendis, talis ſumma annualis repoſita pro ſolvendis his, dicitur mons, qvi pro varietate redituum, , ſupra qvos pecuniæ accipiuntur, denominari ſolet variis nominibus, ut mons farinæ, mons gabellarum, vel decimarum &c. *Reginal.* vol. 2. prax. fori pœnitent. l. 25. c. 12. 3. Aliqvando Princeps, aut Respublica nullis aſſignatis aut reditibus, aut fundis frugiferis, aſſignat dantibus pecuniam ad montem certum annuum in ſingula centena. *Gibalin. Leotard.* loc. cit. & alii. 4. Aliqvando privati pecuniam ſuam conferunt hâc lege, ut poſſint eam repoſcere, qvando libuerit, ita tamen, ut interim 5. vel 6. annuatim percipiant ab adminiſtratoribus hujus pecuniæ ſive publicæ fidei ſint, ſive privatæ. *Leotard.* l. c. n. 45. *Gibalin.* l. c. n. 7. *Boninſignius* de Montibus ſuprà §. 3. ubi monet, non *tam* à divitibus, *qvàm* pauperibus, pecuniam talem depoſitam recipiendam eſſe à Montiſtis. Diſplicet hæc ratio aggregandi *Lopez* concil. 3. Inſtruct. Conſcient. qvi putat, inſtitutores talium montium, niſi renunciarint dominio pecuniæ, vel tritici, non poſſe ultra ſortem aliqvid exigere; ſed refutatur à *Gibalino*, qvem vide. Non negligenda hic eſt *Toleti* cautela, *lib. 5. Inſtruct. Sacerd. c. 34. p. 573. qvi ita ſcribit:* Ut Domini, Principes, & alii non inſtituant tales montes, absq; gravi neceſsitate & communi, præſertim , Pontifices, nam per *montes deſtruuntur res ſucceſſorum, & tot poſſunt mul*, *tiplicari, ut in inopiam redigantur.* Ut enim præſentes Domini congre, gent ſummam magnam pecuniarum, non curant reditus alienare futurorum, & multò majori cauſſa, & graviori debent imponi & inſtitui , montes irredimibiles. Sunt enim Romæ mentes aliqvi, in qvibus

, non cessat pensio, etiam mortuo pensionario, tamen possunt redimi , pensiones, & isti dant decem pro centum, alii verò redimi omninò non possunt. Vide huc bullam *Gregor XIII. Inter multiplices T.2. Bullar.Cherub. p. 479.* 5. Qvidam montes eriguntur sic, *qvando accepta summa non potest redimi ab accipiente*, nec perit reditus cum vita dantis, sed *manet hæredibus*; ut qvi dat centum, ut in perpetuum accipiat octo singulis annis, aut 7. pro se aut hæredibus. Talis est mons, qvi Romæ dicitur *fides à* Clemente VII. institutus, in qvo 7. pro 100. dantur perpetuò. *Tolet.* l. c. c. 39. 6. Sunt alii montes *temporales*, qvando dantur pro vita illius, qvi summam monti imposuit. Mortuo enim ipso, summa manet apud montem & talis est mons, qvi Romæ dicitur *Recuperationis*, à Pio IV. institutus, in qvo 12. pro 100. dantur. *Tolet.* l. c. qvi licitos tales montes dicit. Sed vix carebunt crimine usurarum. Vide *Meisner.* Philos. Sobr. P. 3. cap. 6. pag. 423. *Disput. Sedan.* p. 463. De his & aliis modis videndi præter citatos Autores *Azor.* l. 5. c. 10. *Tholosan.* l. 13. c. 16. de Republ. *Layman.* l. 3. tr. 4. c. 16. p. 403. b. Theolog. Moral. 7. *Hieronymus Lascus* Polonus, Palatini Siradiensis pater, referente *Maximiliano Faust. ab Aschaffenb. de ærario civili, Ecclesiast. militari, cons. 47. ord. 905.* ærarii opes hac ratione muniendas putavit, si *tres pietatis montes* (sic enim appellavit triplex vectigal à se excogitatum) *instituerentur: primo* vectigalis genere dimidiam fructuum partem semel tantùm; *secundo* vigesimam: *tertio* octavam rerum venalium in perpetuum exigi volebat. Displicet hoc consilium bonis, & cordatis. Qvid enim inqvit *Maximil. Faust.* pernitiosius? qvid ad inflammandos plebis animos ad seditionem accommodatius, qvàm tot simul, ac tanta vectigalia portisimùm liberis, & qvidem bellicosissimis, ac ferocissimis gentibus imperare? Jam laudatus Autor refert adhuc *alium modum*, Italicis qvibusdam civitatibus familiarem, qvi nobis octavus potest esse in ordine, qvo de ita scribit: *Itali montes pietatis ubiq; ferè ad tenuiorum egestatem & inopiam sublevandam instituerunt, potissimum verò in Civitatibus Lucensium, Senensium, Florentinorum, his scilicet legibus, ut cui filia nascitur, in ærarium pietatis pecuniam dotalem eodem inferat momento, nec repetere possit; sed cum puella annum 18. attigerit, decuplam pecuniam maritus puellæ dotis nomine ab ærarii qvæstoribus accipiat: Si centum aureos intulerit, nihil ab ærario laturus. Sin puella prius moriatur, qvam nubere potuerit* (qvod ei non licet ante annum 18.) *illata pecunia ærario cedit, nisi patris altera agnata sit, qvæ prioris jure fruatur. Latherus* de censu l. 3. c. 22. n. 10. & 18. 19. *Zeiler.* Ital. cap. 3. in descriptione Paduæ p. 76. a. Orbrecht Politisch

tiſch Bedencken p. 151. Sic etiam Ruræmund. in Schlüſſel des Reichthums c. 22. ap. *Speidel.* Specul. Voc. Mons pietatis. 9. De modo erectionis *Montis Pietatis Florentini* ita diſſerit *Leonard. Aretin.* Hiſtor. Florent. l. 7. p. 145. » Eodem anno maximum eſt Reipubl. fundamentum parvo ex princi» pio jaci cœptum. Qvibus Resp. debebat auri pondera circiter LXX. M. » dudum mutuo ſumta ob Lucæ redemtionem. Ea igitur ſumma cùm » ob anguſtiam ærarii diſſolvi non poſſet, ac iniqvum videretur ſuo » fraudari cives, qvi fidem publicam ſecuti mutuo dederant: media » qvædam inter has difficultates reperta eſt via. Nominibus enim eo» rum, qvibus debebatur, tributim deſcriptis annui reditus è publico » conſtituti ſunt, qvia ſingulis centenis. Qvantitates verò ipſas in» unum coacervatas à ſimilitudine cumulandi, vulgò Montem vocave» re. Idq; in civitate poſteà ſervatum. Qvoties Resp. indiget, cives tri» buta perſolvunt: ſolutorum verò penſiones annuas percipiunt. Hi » montes cumulationesq; pecuniarum bellis qvidem creſcunt: pace mi» nuuntur, propterea qvod abundante Rep. diſſolutio ſit crebra atq; pe» remptio. Qvantitatum verò deſcriptarum & venditio eſt civibus in» ter ſe & permutatio, atq; (ut in cæteris mercimoniis) pro tempore, » pro ſpe, pro commodo, minuitur earum pretium & augeſcit. In em» torem eadem commoda, qvæ ſolutus ipſe percepturus erat, transfe» runtur. Ea res facit, uti cives ad crebras tributorum ſolutiones perdu» rent, non pereunte omninò qvod ſolutum eſt: ſed utilitatem, ſi non » magnam, attamen aliqvam afferente. 10. *Fideles* ad ſuſtentandum Montem hujusmodi ſpiritualibus muneribus *alliciendi.* Ita Bulla *Pauli III. Bolle & preveleg.* p. 29. vide infra Bullæ verba §. 31. n. 8. 9. Bulla *Julii II.* ſuper Mont. Piet. Bonon. infrà §. 38. n. 8. 9. 10. 11. Bulla *Pii IV.* p. 46. *Bolle & privileg.* p. 46. ſeq. propterea volentes, *inqvit*, ipſorum pauperum neceſſitatibus providere; unum montem pietatis, ad inſtar aliorum Montium in Italia exiſtentium, in dicta urbe inſtituerant, nonnullaq; ſtatuta & ordinationes, pro ipſius Montis ſtabilitate & augumento ediderant, præfatus Prædeceſſor inſtitutionem ac ſtatuta & ordinationes hujusmodi, per ejus literas approbavit & confirmavit, omnibusq; & ſingulis utriusq; ſexus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, ſeu ſtatuto ab Eccleſia tempore, confitendi præpoſitum habentibus, qvi de facultatibus, bonisq; ſibi à Deo collatis dicto Monti, ad ejus ſuſtentationem, & pauperum relevandam inopiam dono, vel mutuò aliqvid ſubminiſtraſſent, ſeu in eorum teſtamentis, codicillis, & ultimis voluntatibus, de eorum facultatibus & bonis portionem aliqvam erogaſſent,

seu reliqvissent, plenariam omnium peccatorum suorum remissionem, & indulgentiam conseqverentur, concesit, ac omnia & singula alia privilegia, indulta, facultates, gratias, indulgentias & peccatorum remissiones per eundem Paulum, aliosq; Romanos Pontifices Prædecessores suos & Sedem Apostolicam aliis Italiæ Montibus præfatis qvomodocunq; & qvalitercunq; in genere vel in specie concessa, eidem Monti de urbe communicavit, prout in dictis literis plenius continetur, & ut eadem petitio subjungebat, licet ipsi Provisores & Confratres vigore literarum Pauli prædecessoris, privilegiis aliis Italiæ Montibus concessis hujusmodi, liberè uti posse credant, & forsan illis seu eorum aliqvibus hactenus usi fuerint, qvia tamen ab aliqvibus nimium scrupulosis dubitatur, an stantibus nonnullis tàm per Paulum prædictum, qvàm piæ memoriæ Julium Papam III. & Paulum IV. etiam Prædecessores nostros, ac etiam per nos super indulgentiis & privilegiis hujusmodi, editis prohibitionibus, & aliis contrariis ordinationibus, ipsi privilegiis & indulgentiis sibi concessis præfatis, uti valeant. 11. Ad augmentationem Mont. Pietat. faciunt *mulctæ exactæ* à malis administratoribus. vid. *Capitol. del S. Monte di Pieta di Verona* passim & cap. nostrum IIX. Varias qq. hanc materiam concernentes, tractat *Azorius P. 3. l. 5. Institut. c. 9.* seqq. & l. 10. c. 22. 23. 24. qvas cap. de *Administrat. M. P.* videbimus. In enumeratione Montium Pietatis ipsa, plures modi apparebunt. Sit ergò

Cap. V. De variis speciebus & divisionibus Montium Pietatis.

§. XXIV.

PRæmittimus huic tractationi necessariò verba *Azorii* Instit. Moral. prolixa qvidem, sed negotium luculenter explicantia. *Sic autem ille P. 3. l. 5. cap. 8. col. 469.* Primò notandum, *inquit*, praxin hujusmodi Montium esse seqventem. Titius, verbi gratia, princeps vel loci Dominus, vel potens opibus; vel aliqva Communitas ex ærario publico, vel eleemosynis & largitionibus privatorum civium, donat aut relinqvit ex testamento certam pecuniæ summam, certo cuidam loco vel alteri communitati; eâ lege, ut ex illa pecuniarum summa mutuum detur pauperibus, & qvibuscunq; indigentibus, sufficienti, & certo aliqvo pignore accepto singulis mutuatariis: & eâ etiam lege, ut ipsi mutuatarii exiguum aliqvod lucrum solvant singulis mensibus pro ratione qvantitatis mutri; qvod lucrum accipitur pro stipendio ministrorum

ſtrorum Montis, qvi habent curam cuſtodiendi montem & accipiendi pignora, conſervandi & reſtituendi pignora, tempore opportuno. *Et lib. 5. cap. 10. col. 474.* hæc habet: Eſt *ſecundum genus* montium, qvi *vacabiles* aliqvando; aliqvando *non vacabiles* vulgò nominantur; qvorum praxis eſt hæc: Solent Principes vel civitates certos reditus annuos habere ex vectigalibus & gabellis, vel aliis impoſitionibus antiqvis vel novis; ſive fructibus, aut juribus; & qvia hujusmodi reditus minutatim per partes ſolvuntur Principi vel civitati, ſolent ipſi Principes certam aliqvam ſummam & penſionem tanqvam veros illorum redituum fructus ſingulis annis percipiendam conſtituere, ut illam vendant: qvæ ſumma, qvia magna eſt, ut unus non poſſet integram emere, ob id habita proportione illius magnæ penſionis ad omnes reditus; illas dividunt in multas æqvales partes & penſiones, ut in octo, vel decem, vel viginti, vel qvinqvaginta, qvæ ſingulæ ſunt fructus, ſive partes illorum reddituum; & deinde aliqvando penſiones iſtæ emuntur à multis, qvorum qvisqve contribuit ſuam partem; & ita pro qvantitate pecuniæ, qvam dat, emit partem illorum reddituum; aliqvando verò tota ſumma, qvâ æſtimantur annui reditus, emitur ab aliqvo homine opulento, qvi emit omnes illos reditus, qvos ipſe poſteà vendit diviſim multis. Iſta, igitur ſumma reddituum annuorum dicitur *mons*: & ipſi reditus annui dicuntur *Montes*, qvi aliqvando ex nomine rerum, ex qvibus percipiuntur, nominari ſolent; ut *Mons farinæ*; *Mons carnium*; *Mons vini*; Aliqvando denominantur à cauſa, ob qvam ſunt: ut *Mons redemtionis captivorum*; *mons fœderis*; *mons pacis*; *mons fidei*. Aliqvando ab auctore, qvi inſtituit: Sic dicitur *Mons Pius*; *Mons Sixtus*; *Mons Julius*. Singulæ verò portiones ſive penſiones ipſorum reddituum, dicuntur *loca Montis*, & qvi emunt hujusmodi portiones, ſive loca, dicuntur *emtores locorum montis*; habent enim jus exigendi portiones, qvas ſuis pecuniis emerunt. Secundò notandum, hujusmodi montes aliqvando eſſe perpetuos; aliqvando temporales; aliqvando vacabiles; aliqvando non vacabiles dicuntur; Vacabiles, qvoniam obitu emtoris vacant, & redeunt ad Principem, qvi iterum vendit eos; Non vacabiles verò dicuntur, qvi non vacant obitu emtoris, ſed tranſeunt ad hæredes ipſius. Item aliqvando eſſe *redimibiles*, id eſt, Princeps, qvi montem conſtituit, poteſt reddere pecuniam capitalem his, qvi dederunt, ut emerent loca, ſive portiones Montis, conſeqventer liberare ſe ab onere ſolvendi; aliqvandò verò eſſe *irredimibiles*, ita ut à Principe redimi non poſſint, ſed fiunt & eriguntur cum pacto, ut Princeps non poſſit eos redimere.

Ter-

Tertiò notandum est; qvi suis pecuniis emunt portiones; sive loca hujusmodi montium, auctoritate Principis habent jus transferendi portiones sive loca, qvæ habent, in suos hæredes, item resignandi, sive renuntiandi aliis, sive vendendi & vendere solent aliqvando pluris; aliqvando minoris, qvàm ipsi emerint; & singula ista absqve usura fiunt. *Idem col. 476. scribit*: Est aliud genus Montium, qvod tertium vocat. Nam Princeps, vel civitas pecuniis indigens, solet aliqvando cogere cives, mercatores, ad mutuandum sibi ea lege, ut donec acceptam pecuniam restituat, solvat eis qvotannis aliqvam pecuniæ summam, nimirum qvinqve vel sex pro qvolibet centenario: & ista pecuniarum centenaria alicubi dicuntur *Montes*; alibi *loca*; alibi *mutua*, & qvi pecunias dederunt, dici solent *creditores Montis*, qvibus conceditur facultas, ut reditus sive fructus, qvos suis datis pecuniis accipiunt, vendere ac alienare possint, eâdem conditione, qva ipsi habent, nimirum, ut ipsi non possint pecunias suas repetere, Princeps tamen, vel Resp. vel Civitas possint, qvandocunqs voluerint, istas restituendo, se ab hoc onere redimere. De his Montibus solet esse dubitatio; an sint liciti, nec ne? Et dicendum est; ad hoc, ut sint liciti, nonnulla requiri. Primò, ut fundentur in veris Principis, vel Reip. vel Civitatis fructibus, juribus, vel reditibus antiqvis; vel per novam aliqvam impositionem institutis; aliqvi enim esset usura, cum nihil sit, qvod ematur. Secundò cum qvinqs vel sex pro qvolibet centenario Princeps vel civitas qvotannis solvat: necesse est, ut cives pecunias, qvas dederunt, non mutuatas dederint; sed tanqvam pretium, qvo emerant jus percipiendi qvinqs vel sex pro qvolibet centenario. Et tunc hujusmodi Montes parùm differunt à Montibus secundi generis; utriqs enim sunt similes censibus, qvibus emitur jus percipiendi annuam pensionem ex re alterius. Hæc *Azorius*. Conf. *Tamburin.* Moral. Expos. P. 2. p. 83. *Gibalin.* l. c. art. 3. c. 7. l. 4. con. sect. 1. *Filliuc.* Tr. 34. P. 2. n. 185. &c. vid. *Elychm.* Gottlieb Mont. Piet. l. 2. c. 9. Huic discursui subjungendus alius, maximam partem ex *P. Gregorio Tholosano* l. 13. c. 16. n. 10. & seqq. desumtus, apprimè utilis, cui præmittendum, qvosdam conjectâsse montem Pietatis, qvem *Patavii*, in sua civitate erexere, A. scil. 1491. *antiqvissimum* esse, qvando 12. mensas usurarias Judæorum, qvintam partem sortis pro interusurio exigentes sustulêre, monte duntaxat vigesimam partem accipiente ut refert *Bernard. Scardonius* (al. *Scarderius* ap. *Zeiler.* Ital. c. 3. p. 75.) lib. 2. Histor. Patav. Sed ex Bulla *Sixti IV.* sub dat. 1479. videre est, antiqviorum montem Pietatis in monte *Perusino* erectum Apostolica autoritate. *Savonensem* insti-

inſtituit & confirmavit. Sixtus IV. A. 1479. *Cæſenatenſem* Innocent. IIX. A. 1488. Ergo Patavinus non fuit antiqviſſimus.

§. XXV. Jam audiamus Diſcurſum *Tholoſani*: n. 9. Eadem ratione & nomine emtionis reditus, *inqvit*, ſuſtineri poſſunt illi proventus, ſeu reditus, qvi accipiuntur ex montibus dictis pietatis, cum auctoritate ſummorum pontificum, maximè *Leonis 10.* qvi in conſtitutione ſua 10. juxta ordinem traditum in Bullario Laërtii Cherubini declaravit, ita demum dictos montes pietatis eſſe licitos, ſi nihil ab his ultra neceſſarias impenſas recipiatur, & ſi detur pro impenſis & indemnitate moderatè: & excommunicat eos, qvi contrarium prædicarint, & dixerint eſſe illicitos. Neceſſitatis ut videtur, conqvirendæ pecuniæ reqviſitæ ad negotia exiſtimata conducibilia, qvæ ſine præſenti pecunia expediri non poſſent, videtur cauſam dediſſe erectioni, vel permiſſioni horum montium. Irrepſerunt tamen poſtea multa, *qvæ occaſionem mali abutendi forſan* dediſſe pluribus non immeritò videntur: nihil eſt enim tam pium, qvod violari abuſu neqveat, qvod mereretur emendationem certè, ni fallor. Referam porrò montes qvosdam conſtitutos pietatis, & cauſas eorum, prout mihi occurrerunt: neq; tamen omnes ſimiles civitatum montes referam, qvi burſæ dicuntur: ſufficiet enim montes pontificia auctoritate probatos recenſere, ut videant ſummi pontifices, ſi qvando ſub auctoritate illorum peccetur, ne prætextu pietatis, religionis præcepta & dogmata ſacroſancta pervertantur: ipſi enim ſunt maximè de his reddituri rationem ante tribunal Dei, & ab iis qvibus plus commiſſum eſt, plus exigetur. Arbitror & accuratè ſoliciteq; proviſuros, ne pauperes qvorum gratia iſti montes præcipuè introducti dicuntur; mutuumq; datum eſt, reditibus iſtis, fœnore non dicam aut uſuris, lædantur, neve occaſio fœnerandi hoc ſpecioſo nomine pietatis tegatur, contra Dei, & Domini noſtri Jeſu CHRISTI, præceptum exexpreſſum, Lucæ 6. *Mutuum dantes, nihil inde ſperantes*, qvod fieret certè contra intentionem ſummorum pontificum, qvi montes permiſerunt.

n. 10. Clemens 7. erexit montem dictum fidei & collegium ejus, cum ad conqvirendas pecunias ad defenſionem almæ urbis egeret, ut liqvet ex conſtitutione ejus 17. ſecundùm ordinem Bullarii Laërtii Cherubini, ex cujus Bullario, & ſeqventia extraximus & incipit, *Illius qvi veritas eſt*, ſubſcripta à Cardinalibus anno Domini 1526. 14. Novembr. pontificatus ſui anno 3. atq; in ea ſtatuit Dohannam mercium ſancti Euſtathii de urbe, cum omnibus juribus ſuis, & emolumentis ei perpetuò applicandum, & qvod qvilibet eorum, qvi pecunias in dicto monte pone-

tent, eorumq; heredes & ſucceſſores qvicunqve pecuniis ſuper dicto monte poſitis, ad rationem decem pro qvolibet centenario annis ſingulis & ſingulo menſe ad ratam decem pro centenario hujusmodi habere deberent, declaravit inſuper, qvoscunq; religioſos etiam in eo monte poſſe pecunias ponere, neq; reditus, vel debita poſſe confiſcari. Item, poſſe de poſitis qvemlibet alioqvin prohibitum teſtari, diſponere etiam favore, *Illegitimorum absq; ſuperiorum licentia.* Obligat omnia bona ſedis & cameræ Apoſtolicæ pro aſſeveratione dicti montis. Declarat pecunias in dicto monte ponentes non teneri ad probandum verſas fuiſſe ad utilitatem Eccleſiæ. Indulget qvoq;, ut mulieres impudicè viventes, non teneantur relinqvere qvintam partem bonorum monaſterio Convertitarum: cum tamen alia conſtitutione 13. ſtatuiſſet bona qvæcunq; mulierum impudicè viventium, & monaſterio Convertitarum dicto de urbe, ſaltem qvintam partem non relinqventium ipſo jure eadem monaſterio applicanda, mulierumq; earum diſpoſitiones & teſtamenta nullius eſſe momenti. Cui tamen derogavit montem hunc fidei auxit Paulus 3. Ampliavit Sixtus V. conſtituit. 68. incip. humani plerumq; anno Domini 1587. 13. Kal. Novemb. cum reductione fructuum ad ſex pro centenario. Cum etiam Paulus 3. aſſignaſſet tantum montaniſtis ſeptem cum dimidio pro centenario, ſolvenda pro rata qvolibet bimeſtri. In hoc montis erectione cauſa videtur favorabilis, defenſio urbis, qvæ caput continet religionis. Durum autem videtur, qvod permittitur religioſis qvibuscunq; in eo pecunias ponere, & de his ſine ſuperioris licentia teſtari. Id permittit tamen ſummus Pontifex, etſi memor ſit ejus qvod ſcribitur. *Nec æſtimet*, inqvit, *abbas qvod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliqvo monacho diſpenſare, qvia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere*, & ibi gloſſa refert, qvod Joannes & Vincentius dixerint, qvod Papa non poteſt diſpenſare, ut monachus habeat proprium exiſtendo monachus, ſed de monacho poteſt facere non monachum. Alii dicunt qvod non debet hoc facere, qvamvis de plenitudine poteſtatis poſſit: alii ut gloſſa ait abſolutè non poſſe etiam ſi vellet. Per urbem proprietarius monachus in ſterqvilinio ſi cum proprietate non evocata moriatur, eſt ſepeliendus, & in vita debet expelli de monaſterio, bona qvæ reperitur poſſidere, in utilitatem monaſterii converti debent. Sed non valdè immorabor in poteſtate data diſponendi de qvæſitis ex illis monte pietatis; qvia & ſummus Pontifex ex plenitudine poteſtatis, permittit diſponere de qvæſitis in Cardinalatu & occaſione

Digitized by Google

sione ejus, qvamvis de monachis negat, *Panor. in 1. repeti. c. cum esset*, de testa asserit Jason pro loco. Valde tamen miror, cur in præjudicium monasterii permittatur monacho in monte illo ponere pecunias, qvæ monasterii censentur: qvia nihil habet monachus & permittatur nihilominus monacho de illis disponere, & de alienis & in usus spuriorum, qvæ nec nominari nec alimentis digni sunt. auth. ex complexu de natur. liber. Sed forsan mens aliqva alia conditori & defensoribus montium pietatis, de qva nollem, si bona videatur, judicare mihi tamen, ut verum fatear, adhuc non occurrit, qvæ probabilis videatur: at sedis Apostolicæ judicium non detrecto.

n. 11. Ita illud privilegium videtur offendere qvorundam aures nisi excuset auctoritas summi Pontif. qvod qvi habet superiorem seu monachus, sine superioris licentiâ possit illegitimum vel verius ex complexu necessario genitum instituere de his reditibus. Tertiæ enim substantiali causæ monachismi vis infertur, nempe obedientiæ tria enim vota monachi sunt, castitatis, paupertatis, & obedientiæ. Paupertas, expeditam viam cœli facit, veluti depositis omnibus hujus mundi illecebris & solicitudinibus, *ecce*, inqviunt discipuli Domino *nos reliqvimus omnia & sequuti sumus te.* Castitas, mundam & Deo placentem vitam reddit. Sed obedientia vinculum est disciplinæ, vel uti anima monachismi. Nam monachus vivit in anima superioris. Velle enim aut nolle non habet, dicitur & servus, unde non habet liberum arbitrium. Imò si monachus sine licentiâ sui abbatis, & invito eo factus esset papa, tenetur redire ad monasterium, & se ipsum ipse compellet, qvi aliis debet justitiam. Qvid sentiam de *illegitimo* instituendo prætermittam: sufficit me admonuisse, ex his privilegiis posse dari ansam *non obediendi*, qvod corrumperet valdè mores: & ideò pacta etiam jure civili sublata sunt & reprobata, per qvæ contra bonos mores obedientia tolleretur. Sed neqs credidi unqvam etiam intentionem fuisse summi Pontificis, ut occasione pietatis, eo privilegio abutantur Montanistæ.

n. 12. Secundò occurrit alius *mons dictus novennalis* ad novem usqs tantum annos durationis erectus per Paulum 4. constit. 12. inci. *superiorib.* &c. usqs ad summam centum octoginta septem millium scutorum auri, ad rationem præstandorum decem Juliorum pro qvolibet scuto posito. Pius autem 5. prorogavit hunc montem ad majorem pecuniæ qvantitatem, sed fructus ad 7. pro centenario reduxit. Permiserunt prædicti Pontifices religiosis etiam qvibuscunqs in eo monte pecunias ponere, & de illis etiam in favorem illegitimorum disponere, & non obstantibus qvibuscunqs condemnationibus voluerunt confiscari.

Digitized by Google

n. 13. Tertius *mons aluminarium* dicitur, pro negotiis aluminis Tulphæ inventi, primùm introductus usq; ad 12. annos, ad rationem decem cartenorum pro qvolibet ducato cum uno tertio annuatim, dandis mutuantibus illi pecunias, vel 12. pro centenario, qvi fuit erectus per Paulum 4. ut liqvet ex constitutione ejus 46. inc. *ea fuit* & confirmatus per Gregorium 13. & perpetuus factus, reductis fructibus ejus ad qvinqve pro centenario, ut docet ejus constitutio in *dicto bullario Cherubini nu. 101. init. cum alia fœtus &c.*

n. 14. Qvartum & qvintum inveni montem Avinionensem. Cum enim hæretici, qvi Hugonoti dicebantur, infestarent civitatem armis nensem & comitatum Venaysi, ad comparandas pecunias, Pius 4. constitutione sua 90. inci. *ad universalis &c.* 15. cal. octobris 1563. erexit montem primi succursus, pro summâ ducentorum triginta millium scutorum, super introitibus cameræ apostolicæ & emolumenta assignavit Montistis ad rationem duodecim pro centenario, solvendorum annuatim pro rata qvolibet bimestri: eadem privilegia regularibus & seculiaribus dedit, qvæ concesit Clemens 7. Montistis montis fidei. Ob eandem causam, & cum iisdem privilegiis postea Pius 5. constitutio. 503. incip. *onerosum*, erexit Avinioni secundùm montem succursus, cum emolumentis duodecim pro centenario.

n. 15. Sextus mons erit, qvem erexit prædictus Pius 4. constitut. 122. incip. *cum sicut &c.* dictus mons Gabellæ studii almæ urbis gratia vocabilis, cum fructibus ad undecim pro centenario cum iisdem privilegiis, qvibus fuerunt donati superiores hic mons auctus fuit cum moderatione tamen fructuum à Gregorio 13. constitutione 81. incip. dilectos.

n. 16. Septimus erit, qvem erexit Pius 5. constitutio. 110. incip. *sacro huic loco 12.* calend. Junii 1571. & dictus *mons religionis non vacabilis*, cum emolumentis scutorum septem cum dimidio pro centenario, ad bellum Turcicum, pro qvo obligavit bona Cameræ apostolicæ, permisitq; in eo monte personis ecclesiasticis pecunias ponere & potestatem disponendi de bonis & fructibus ad arbitrium excepto qvod ecclesiasticis non permisit *disponere in utilitatem illegitimatorum*, in constitutio, ejus 152. inci. ad *Romanum*.

n. 17. 8. Ex eodem Pio 5. qvi constitutione sua 142. inci. cum perturbatissima 16. Januarii 1571. erexerit montem sacri fœderis, vacabilem, cum emolumentis scutorum decem cum dimidio pro centenario, additis privilegiis aliorum montium vacabilium.

n. 18. 9. *Est mons Julii, dictus vacabilis*, qvem *Julius 3.* erexit in urbe anno

anno 1550. ut juvaret regem Galliæ adversus hæreticos regni, de scutis ducentis millibus ad rationem, duodecim pro centenario reduxit autem Pius 5. constitutione 157. incip. *ad Pastoralis. &c.* 7. Martii 1569. reditus ad decem pro centenario.

n. 19. 10. Mons alius erectus per prædictum *Pium qvintum non vacabilis* super emolumentis collegii proxenatorum Ripæ Romæ, scutorum viginti sex millium & qvingentorum, cum fructibus & privilegiis, & securitate aliorum montistarum.

n. 20. 11. Erectus mons provinciarum, cum emolumentis sex cum dimidio pro centenario & pro extinctione vectigalis qvaterni pro libris qvinqvaginta carnis suillæ, & constitut. 41. Greg. 13. incip. *pro paterna*, anno Domini 1576. pridie Kalend. Septembr.

n. 21. 12. *Sixtus qvintus*, constitutio 8. incip. *Multa & gravia erexit*, montem *panis non vacabilem*, trecentorum millium scutorum cum assignatione fructuum qvinqs cum uno qvarto pro centum, cum iisdem privilegiis, qvæ aliis fuerant concessa & regularibus & irregularibus & ut disponere possint in favorem illegitimorum.

n. 22. 13. Idem *Sixtus qvintus*, erexit montem *Cæsarinum non vacabilem* constitut. 9. *volentes &c.* centum millium scutorum, *ad extinguendum contracta debita Juliani Cæsarini*, cujus ipse Sixtus cum esset Cardinalis, fuerit deputatus tutor & curator in testamento paterno, cum emolumentis scutorum qvinqs cum dimidio pro cento.

n. 23. 14. Idem *Sixtus 5.* à 13. Calendis Junij anno 1587. erexit montem ex suo nomine *Sistum, vacabilem*, qvingentorum millium scutorum, cum fructibus scutorum decem pro centenario cum privilegiis, & juribus qvibus alii donati erant.

n. 24. 15. Et idem etiam erexit montem camerariatum vacabilem, cum fructibus ad novem pro centenario, cum privilegiis iisdem. constit. 71. incip. *Non secus*, pridie id. Septemb. anni 1587.

n. 24. Omittam alios montes Romæ existentes, ut *montem farinæ*, & alios *anonymos*, in qvibus otiosi, & epicureè viventes Romæ qvidam victum habent ex reditibus sine labore vacantes voluptatibus, qvod certè detestabile est: ubi enim qvis infimæ sortis corradere potest, sive justè, sive injustè pecunias alicunde, ad montes illos confugit, & reditus sibi comparat, ut reliqvum vitæ tempus, sine labor, instar brutorum animantium transigat, non dicam etiam, scorta plurima, ex pietate montium splendere & ornari, non dicam fructus beneficiorum ex provinciis & egentibus pauperibus & clericis locorum, eo forsan impunè *transferri*

Digitized by Google

& posteà in illegitimos juxta privilegium expendi. Ignoro tamen, num ea ad cognitionem summi Pontificis perveniant. Ego enim nolo os in cœlum tollere, aut reprehendere, qvæ ipsi non nisi cum justis rationibus solent & debent probare : dixero tamen cum bonâ illorum venia, hæc si scandalum generent Ecclesiæ & populo, esse privilegia revocanda juxta suggestum 9. de decimis, ubi glossa juxta textum hos pulcerrimos versus refert, & probat.

Indultum tollit, contemtus crimen abusus,
Ob positum factum, damnum tempus variatum.

Hactenus Tholosanus Conf. *Elychn.* Mont. Piet. l. 1. cap. 6. 7. & l. 2. c. 2. *Thomas Tamburin. in Moral. Expos. Juris divini, natural. & Ecclesiast. l. 9. cap. 7. P. 2. p. 83. ita scribit* : Præmittendum est, hujusmodi Montes sic solere constitui: Principes vel Domini, vel Civitates ex Gabellis, Fructibus, seu Juribus suis solent singulis annis colligere certam qvandam summam, seu reditus, qvos omnes, vel certam partem, dicti Principes, vel Civitates constituunt aliis vendere: qvare dividunt summam in varias partes, nimirum, in decem, viginti, tria &c. ut sic hujusmodi reditus vendi facilius multis possint. Tota ergò hæc summa annuorum reddituum reposita propensionibus solvendis iis, qvi ement, vel emerunt, dicitur *Mons*; ipsi autem annui reditus vocantur *Montes*, qvi aliqvando denominantur à re, supra qvam pecuniæ accipiuntur, ut *Mons Farinæ, Mons Carnium, Mons Viri* : aliqvando ab eorum Institutore, ut Romæ adest *Mons Pius, Mons Sixtus, Mons Julius*: aliqvando à causa, propter qvam fuerunt instituti, ut *Mons Pacis, Mons Fidei &c.* Nota, singulas portiones, & pensiones horum reddituum appellari *loca Montium*, & eos, qvi illas emunt, vocari *Emptores locorum Montium*.

§. XXVI. *Mons Pietatis mixtus* secundùm *Escobar* Tract. 3. Moral. Theol. exam. 5. cap. 3. p. 414. Continet pecuniam *partim* ex eleemosynis, *partim* ex contributionibus particularium, qvi deponunt pecunias suas ad augendum illum, & recipiunt 5. vel 6. pro centum in singulos annos. Hic qværit *Escobar*, num aliqvid ex illo recipi possit. Et distingvit inter & *mutuum*. Si solus depositi intercedat contractus, nil posse recipi. Si transeat in mutuum, aliqvid recipi posse ratione damni emergentis, aut lucri cessantis. Sed de his suo loco: De Montibus *Romanis* subnectit, alios esse Romæ instar censuum fundatos in reditibus, distributos in multa loca, qvorum singula constant centum aureis, & sunt vacabiles vel non vacabiles.

§. XXVII. *Honorat. Leotard.* de usuris, qv. 22. n. 29. p. 95. b. *duas speci-*

ſpecies commemorat Montium Pietatis. *Prima* ſpecies, *inqvit*, eſt, cum acervus ille pecuniæ publicæ gratis indigentibus diſtribuitur, ita ut nihil ultra id, qvod acceptum eſt, debitores reſtituere teneantur. Et hoc genus Montis *verè mons Pietatis* eſt aſylum & perfugium egenorum, & pauperum, de cujus juſtitia dubitare nefas eſt, cum potiùs ſit perfectiſſimus montium & Chriſtianæ pietatis egregium inſtitutum, & omni favore & commendatione dignisſimum. Iſtius generis duo ſunt montes in hac civitate, qvi reguntur per viros ſelectos ex ſodalitio miſericordiæ & ſancti Spiritus, qvi per vices gratuitò pecuniam horum piorum locorum magna cum diligentia, & charitate adminiſtrant. Neqꝫ aliud dicendum eſt, qvod teneantur pauperes pignoribus cavere, qvia non ideò minùs pecunia gratuita dicitur, qvod ſub pignore credita ſit, ut indicat *l. 8. ff. in qvib. cauſ. pign. tac. contr.* & præſertim, qvia maximè plebis intereſt hanc pecuniam tutò collocari, & ſalvam eſſe, refertqꝫ *Lævius loc. cit.* menſarios publicam pecuniam dediſſe, ita tamen, ut populo priùs caveretur. Ut etiam non puto hos montes degeneres eſſe ex eo, qvod ii, qvi mutuum acceperunt tempore reſtitutionis, & dum pignora luunt, aliqvid ſponte & ex liberalitate debitoris ultra ſortem accipere, ut poſt alios tradit *Ugolin.* de uſur. cap. 8. §. 2. num. 1. & nos diximus qvæſt. 1. in fin. & qv. 98. num. 32. & conſtat ex his, qvæ ſcribit *Hering.* de fidejuſſ. cap. 26. num. 141. In qvo tamen cavendum eſt miniſtris, ne qvid importunis verbis, vel precibus exprimant, vel ſe difficiliores futuros fore oſtendant debitoribus, ſi fortè iterum ad hanc menſam accedere cogantur, niſi aliqvid dent Monti eleemoſynæ titulo, vel donationis, ne dum pauperes adjuvare putant, pauperes exſpolient: & ſanè res illiberalis & ſordida eſſe videtur, & præſertim cavendum eſt, ne tempore dationis mutui de certa qvantitate ultra ſortem præſtanda titulo eleemoſynæ conveniat: hoc enim vix ab Uſuraria labe excuſari poteſt, ut conſtat ex eodem *Ugolin.* loc. cit. num. 3. & ex his, qvæ diximus in d. q. 99. num. 24. & ex *Molin.* diſp. 325. num. 5. verſ. *illud demiqꝫ. Altera ſpecies eſt, cum pecunia eâ lege diſtribuitur indigentibus, ut qvid modicum præſtent ultra ſortem pro modo, & ratione pecuniæ acceptæ, & temporis ad ſolvenda ſtipendia eorum, qvi Montem regunt, & ad explicanda ea omnia, qvæ ad montis conſervationem ſunt neceſſaria.* Ita etiam *Gibalin.* l. 4. de Uſur. & Commerc. cap. 7. Art. 1. n. 2. & 3. Sic etiam Conſtitut. *Leonis X.* in bulla, n. 9. qvam ſuprà §. 18. totam exhibuimus. Porrò n. 35. monet *Leotardus*, curandum, eſſe, ne majores expenſæ fiant, vel plures miniſtri adhibeantur qvàm, opus ſit ad rem Montis adminiſtrandam, ne pauperis gravioribus exactioni-

Digitized by Google

» actionibus vexentur. Hoc enim si non Usurarium, saltem injustum » esse videtur. Etenim non tenentur pauperes, qvorum negotium qvo- » dammodo geritur, nisi eos sumtus reficere, qvos necessariò in gratiam » & commodum eorum Mons sustinere cogitur. *l. 25. & 27. & l. qvæ utili-* » *ter. 45. ff. de neg. gest. l. si. negotium. 16. C. eod.* & in specie Cardin. Tol. *loc.* » *cit. num. 4.* tametsi sanctius, & perfectius esset, si Montes ita instituerentur, ut nihil omninò ultra sortem ab iis acciperetur, qvibus hæc pecu- » nia mutua datur, ut dixi, & notant idem Tolet. & Binsfeld. loc. cit. ubi » ait hac in re convenire omnes, & Less. *in append. num. 37.* Molin. *in d. disp.* » *325. num. 5.* & Cardin. *loc. cit. vers. addit tamen.* nimirum ex verbis con- » stitutionis, qvæ sunt hujusmodi, *multò tamen perfectius, multoq; sanctius* » *fore, si omnino tales montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes* » *aliqvos census assignarent, qvibus &c. Ministrorum solvantur impensæ.* Et » puto etiam alia ratione indemnitati & commodo plebis consuli posse, » si *ex sodalitio aliqvo*, vel *ex populo viri idonei & probatæ fidei eligantur,* » *qvi per vices sine stipendio res montis administrent*, ut hic usitatum est non » tantùm in administratione montium Pietatis, ut dixi, sed etiam alio- » rum piorum locorum, ut hospitalium, qvibus viri electi ex aliis con- » fraternitatibus urbis sine ullo salario seu mercede præsunt. Quare cul- pat idem *Leotardus* Belgicos fœneratores, *scribens, n. 47.* Hinc valdè de- testabiles sunt mensæ, qvas hisce temporibus in qvibusdam conjurati Belgii oppidis fœneratores exercent. Nam ut id, qvod pro intuitu Reip. solvunt, qvæ egregia summa esse solet, & pecuniam, qvam in singulos annos præstant mercedis nomine, servare possint, & lucrum aliqvod ta- cere, binis ferè centesimus pecunias fœnerant, ut refert *Claudius Salma-* *sius de Trapez. fœner. fol. 744.* Confer *Rivet.* explicat. Decalogi de mutuò & usura p. 1431. T. 1. Oper. Et hæ duæ species montium pietatis, qvas recensent *Gibalin. Leotard. & alii* Montem Pietatis concernunt illum, qvi ad usum pauperum, & calamitosorum instituti sunt. Reliqvæ verò spe- cies recensitæ eorum sunt, qvi à Principibus, vel civitatibus, vel privatis eriguntur, ut hac ratione redacta magna qvantitate pecuniæ publicis vel privatis necessitatibus providere possint, qvorum qvatuor species ad intellectum distinctiùs ex *Leotardo* eruimus. 1. Cum Princeps, vel Res- publica à subditis & civibus mutuam pecuniam accipit, ea lege, ut mutu- antibus annua qvinq; vel sex præstentur pro singulis centenis. 2. Cum Princeps, vel Baro, vel Civitas indigentes multis pecuniis, qvas simul facilè redigere ex propriis reditibus non valent, montem aliqvem erigunt super suis vectigalibus, & aliis reditibus, ex qvibus qvinq; vel sex annua

cedunt

cedunt, & dimittunt conferentibus pecuniam, pro centenis ſingulis, donec pecuniam reddant. 3. In qvibus Princeps vel Reſp. nullis certis aſſignatis reditibus, vel fundis fructiferis promittit dantibus pecuniam certum annuum reditum, vel 6. vel 7. annua, donec pecunia reddatur. 4. Qvi non ob publicam neceſsitatem inſtituti ſunt, ſed ad utilitatem & qvæſtum, in qvibus privati pecuniam ſuam conferunt eâ lege, ut poſſint eam repoſcere, qvando libuerit, & interim 6. vel 5. annua, percipiant ab adminiſtratoribus hujus pecuniæ, ſive publicæ fidei ſint, ſive privatæ. *Filiuc.* n. 187. v. indic. libb. prohibitor. Romæ. 1667. p. 299. n. 42. Diſplicere ſibi hoc genus *ait Leotardus*, qvia ſaltem hujusmodi montes occaſionem præbent fœnerandi iis, qvi pecuniam deponunt, & iis, qvi montis res gerunt; coguntur enim eam ſub largiori fœnore, vel cambiis, qvæ ut plurimùm illicita ſunt, pecuniam depoſitam exercere, ut ſe indemnes ſervent, & lucrum facere poſſint, qvod ſaltem ſpeciem mali habet. Vide *Reginald.* vol. 2. Prax. For. Pœnit. l. 25. c. 11. n. 206. 209. ſeq. *Lel. Zecch.* Theol. & J. U. D. de uſuris. cap. 8. n. 8. de his montibus ſatis diſtinctè: Præter montes pietatis, *inqvit*, in diverſis locis ſunt qvídam alii montes erecti pro neceſsitatibus Principum vel Communitatum, in qvibus Principes vel communitates applicant aliqvas gabellas, vel aliqva bona fructifera, vel qvid ſimile pro fundatione montis, ex qvarum rerum fructibus & proventibus ſolvuntur ſingulis annis aliqva ultra ſortem vel in perpetuum vel ad tempus iis, à qvibus mons mutuò accepit, ut eſt Romæ mons fidei inſtitutus à Clemente I. in qvo dantur in perpetuum ſeptem pro centenario, & mons recuperationis inſtitutus à Pio IV. in qvo dantur duodecim pro centenario ad vitam mutuantis. *Hi montes differunt à montibus* pietatis, *qvod montes pietatis ſunt inſtituti ad mutuandum, iſti verò montes ad accipiendum mutuum*, & ideo eorum fundamentum eſt deſtinatum ad ſolvendas penſiones annuas ultra ſortem pro mutuò accepto. Hi montes non alia meliori via poſſunt ſalvari & pro juſtis haberi, qvàm per viam emptionis cenſus, cùm enim in his montibus conſtituatur pro fundamento vel gábella aliqva, vel aliqva bona fructifera communia civitatis, mutuare his montibus videtur eſſe emere cenſum ſuper iſta bona, nec refert, qvòd in contractu aſſumatur nomen mutui, qvia non tam attendendum eſt ad voces, qvàm ad ipſas res, & certè meliùs eſſet ſi loco nominis *mutui* aſſumeretur in contractibus nomen *cenſus*. *Jacob. Bornit. de erario l. 1. c. 7. hæc habet:* Montem pietatis qvi extruendum deſcribunt, diverſo ſenſu accipiunt. Sunt enim, qvi pro eo monte interpre-

Digitized by Google

tantur, ex qvo pecunia publica datur mutuo mutuatario ad vitam ad usuras majores, qvàm qvæ jure & usu receptæ sunt (putà ut pro centum florenis solvantur qvotannis octo, vel octo cum dimidio) sed illa cum pactione, ut qvamdiu vivat mutuatarius sortem repetere neqveat : at mortuo isto sors cedat Principi, qvi montem constituit. *Scipio Ammirat.* lib. 3. discurs. in Cornel. Tac. cap. 8. qvem modum damnat adæqve ac *Petr. Heigius* p. 2. q. 1. num. 153. Alii verò accipiunt montem pro ærario militari, qvod fortè primùm ex dimidio census civium constitutum, auctum vicesima parte fructuum qvotannis, & usuris deniq; utriusq; sortis mutuo elocatæ. *Andr. Fricius* lib. 3. de emend. rep. cap. 12. Nos hic alio sensu pro pecunia publica, qvæ civibus vel peregrinis, suppellectil, aurea vel argentea pignori oppositæ, mutuo data est, & legitimas vel paulò majores usuras annuatim parit, ex qvibus ærarium indies stabilitur & incrementum capit. Montem pietatis meritò indigitamus hunc modum, qvod Princeps & Resp. pietatis affectu, inprimis personis miserabilibus & præsenti pecunia destitutis (licet pignora in bonis habeant) adversus impostoram & malitiam fœneratorum & Judæorum hoc pietatis monte & præsidio, id est, mutuam dando pecuniam ad tolerabiles usuras, succurrat. Cum aliàs ne qvidem pignore etiam dato pecuniam mutuam petentes non nisi ad insolentes & maximas usuras & pignore, nisi ad destinatum tempus luatur, commisso, impetrare possunt. Qvæ avaritia juri divino & humano adversa summo cum detrimento singulorum & Reip. conjuncta est, & propterea hoc remedio salutari præcavenda, & tollenda esset. Nam si Principes & Resp. hoc modo deficientiæ civium obviarent, non dubium est, qvin sæpenumero & substantiis obæratorum, qvas alias maxima cum jactura distrahere coguntur, consulerent, & in consequenti etiam toti Reip. prodessent. De qvo remedio latius dicam in cap. *de remedio fœnoris & fœneratorum.* Cum qvo comparanda est societas mercatorum, qvi sociis aliisve pecunias mutuo dare solent ad majores usuras. Uti est Compagnia di San Giorgio à Genua & Augustæ, Venetiis & alibi id observare licet. Qvibus autem mediis ejusmodi montes & societates ab initio fundentur, ex supra dictis colligere licet, & plenius alio in loco de illis agemus. Hic modus conferri potest, qvo dim Mendæi usi. Qvi qvidem fructibus, qvos redderent portus & alia vectigalia, utebantur ad civitatis administrationem. Sed qvod ex solo & ædificiis perciperetur, id non exigebant, ac nomina tantum occupantium præscribebant. Qvi qvoties civitati pecunia opus erat, persolvebant, qvantum debebatur. Lucrum igitur faciebant ex tempore præte-

præterito abuſi illo pecuniis ſine fœnore. *Joachim. Camerar.* in Ariſt. Oecon. lib. 2. p. 81. Hæc *Bornitius.*

§. XXVIII. Montes qvidam ſunt *redimibiles*, qvidam *irredimibiles*; *vacabiles*, *non vacabiles*. De qvibus audiendus *Toletus* lib. 5. c. 39. p. 570. Qvidam perpetui ſunt, qvando ſumma accepta non poteſt redimi ab accipiente, nec perit reditus cum vita dantis, ſed manet hæredibus, ut qvi dat centum, ut in perpetuum accipiat octo ſingulis annis aut ſeptem pro ſe & hæredibus. Talis eſt mons, qvi Romæ dicitur fidei, à Clemente VII. inſtitutus, in qvo 7. pro 100. dantur perpetuo. Qvidam ſunt temporales, qvando dantur reditus ſolùm pro vita illius, qvi ſummam monti impoſuit. Mortuo enim ipſo, ſumma data manet apud montem, & talis eſt mons, qvi Romæ dicitur Recuperationis à Pio IV. inſtitutus, in qvo 12. pro 100. dantur. *Thomas Tamburini* lib. 9. c. 7. *P. 2. p. 83. Moral. Expoſit.* Præmittendum ſecundò, *ait*, Aliqvos ex his dici Montes irredimibiles, qvia empti ſunt cum pacto, ut redimi non poſſint: aliqvos redimibiles, » qvia Princeps ſeu Dominus poteſt eos redimere, reddendo pecuniam » capitalem iis, qvi loca Montium emerunt; rurſus aliqvos dici montes » non vacabiles, cum non pereant obitu ementis illos, ſed tranſeant ad » hæredes, aliqvos vacabiles ſeu temporales, qvia obitu emptoris vacant; » neqve enim ad hæredes tranſeant, ſed redeunt ad Principem ſeu Do» minum. Præmittendum tertiò, hos Montes, ut ex eorum explicatio» ne cognovimus, nihil aliud eſſe, niſi ſpeciem Cenſus ſive perpetui, ſive » vitalitii, ſive alterius conditionis ex iis, qvos ſupra initio hujus Tra» ctatus explicuimus, ſpeciem, inqvam, nam fundantur in gabellis, juri» busqꝫ fructiferis, ut modò dixi numero primo: cum cæterùm cenſus in » genere poſſint fundari ſuper alia qvæcumqꝫ bona fructifera, modo, qvo » ſupra cap. 6. §. præſertim 3. num. 2. explicatum eſt. Qvare ſi ponas, ali» qvem Montem carere bono fructifero, ille ſanè illicitus omninò erit; » *Nam penſio, qvæ* annuatim *reciperentur, eſſet merum lucrum ex mutuo, qvæ » ipſiſſima eſt uſura, niſi aliunde ex damno emergente, vel lucro ceſſante, vel ſi» mili titulo juſtificaretur, vel ſimili titulo juſtificaretur, ut juſtificari ſupra di» ximus Montes Pietatis*, & rectè *notat in montibus, de qvibus hic loqvimur, De Lugo*, d. 45. de Juſt. nu. 198. num. 203. &c. *Girolam. Lunador. Deſcript. aulæ » Roman.* Montes duorum ſunt generum, aut enim morte extinguntur, » qvi pro ſingulis centenis 12. aureos annuatim reddunt; aut ad hæredes tranſeunt & pro centenis ſeptem pendunt. V. *Filliuc.* Synopſ. Theol. Moral. p. 551.

§. XXIX. *Reditus Montium vacabilium de urbe* Conclaviſtis aſſignan-

bus,cenſuris,pœnis; defectus natalium legitimatur &c. Vide Bullam integram ap. *Banck* Rom. Triumph.cap.19.p.399.ſeqq.De monte depoſitario *Boninſignius* cap.3. Elig. *Baſſæus* V. Mons Pietatis. n.45.& Bull.*Julii III.* ſuper monte Pietat. Vicentiæ. Bulla *Gregorii XIII.* p.61. *Bolle & privileg. Clement. VIII.* Brevia p.91.l. c. prol.

§. XXX. *Loca* qvamplurima ſunt,ubi Montes pietatis erecti in Italia præcipuè. Ad præſcriptum ſcilicet,& ſecundum Conſtitutionem *Concil. Mediolanenſ. I.* ſub Pio IV. IV. A. 1565. Part. III. de piorum locorum administratione p.483. Tom. IX. Concil. Binii. ubi ſic habent verba Conſtitut. *Epiſcopi omnem curam,& operam ſuam conferant ad erigenda & inſtituenda ex autoritate ſummi Pontificis loca pia, qvæ montes pietatis appellantur, in ſingulis civitatibus & inſignioribus oppidis, unde mutuas* (al. mutuò) *pecunias pauperes poſſint accipere.* Sed *Toletus lib. 5. cap.39. Inſtitut. Sacerd. p.573.* » disſvadet multitudinem montium, ſcribens: Domini, Principes & alii » non inſtituant tales montes, absq; gravi necesſitate & communi, præ- » ſertim pontifices, nam per montes deſtruuntur res ſucceſſorum, & tot » poſſunt multiplicari, ut in inopiam redigantur. Ut enim præſentes Do- » mini congregent ſummam magnam pecuniarum, non curant reditus » alienare futurorum, & multò majori cauſa,& graviori debent imponi,& » inſtitui montes irredimibiles. Sunt enim Romæ montes aliqvi,in qvi- » bus non ceſſat penſio, etiam mortuo penſionario,tamen poſſunt redimi » penſiones,& iſti dant decem pro centum,alii verò redimi omninò non » poſſunt «.

§. XXXI. Recenſeamus jam in ſpecie montes Pietatis *à locis* ſic dictos. Agmen ducunt *Montes Romani*, qvos enumeravimus ſub initium cap. V. Sed hi ſunt montes pietatis ſecundi generis. Primi generis ſunt illi, qvi ſcilicet ad uſum pauperum & calamitoſorum inſtituti ſunt. Mentio facta eſt ſuper §. 19. Mons pietatis adjacet Palatio Barberinorum, & dicitur Monte della Pietà, Cujus ſtatuta prodiere A. 1618. recuſa ſunt 1658. ſub titul. *Statuti del' ſacro Monte della Pietà di Roma.* In proœmio (ſicut oc- » cepimus) dicere,differitur de ingenti utilitate, & neceſsitate erigendi » Montem Pietat. Rom. in patria univerſali,refugio pauperum,ſine qvibus » rapinæ fiunt Chriſtiani Hebræis, qvi abſorbent facultates eorum. Qvem » in finem A. 1539. Paulus III. per Patrem Johannem Calvum Commiſ- » ſarium Generalem Ordin. Minor. Convent. Franciſci,effecit, ut exemplo Venerabil. Societ. devotarum perſonarum, talis qvoq; inſtituatur Romæ, collatis gratiis,& indulgentiis,& privilegiis,qvæ *Pius IV.* confirmavit, non ſecus *Gregorius XV.* & *Pius V.* determinantes pœnas in contravenientes

Bullæ *Pauli IV.* contra Hebræorum usuras datæ, *Gregor. XIII.* rationem habuit pignorum mobilium & immobilium. *Sixtus V.* erexit ArchiConfraternitatem Montis pietatis cum indulgentiis, & facultate aggregationis Montis similis. Sed & domum emit 7000. Scut. *Clemens VIII.* in ædes ampliores transtulit, & beneficiis auxit, concedens montes posse elocari 12000. scut. in officio vacabili, si non vacaverint 10. annis, qvod indultum magnum addidit subsidium & auctionem facultatum. *Paulus V.* concessit *altare privilegiatum* in Capella sacri montis pro animabus defunctorum fratrum, ministrorum, & benefactorum &c. Qvis finis horum Montium, videre est in Bulla *Leonis X.* nam cætera ad administrationem Montium Pietatis pertinent. Bullam *Pauli III. Papæ*, Confirmationis Sacri Montis pietatis in Urbe Romana ex *Bolle & privileg. de sacro monte di Roma* p. 25. his accipe.

PAULUS III. EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam:

1. AD Sacram Beati Petri sedem in plenitudine potestatis Divinæ dispositione vocati, ad ea ut decet, libenter intendimus per qvæ pauperum, & miserabilium personarum necessitatibus, & utilitatibus salubriter valeat provideri, & his, qvæ propterea provide ordinata fore noscuntur, ut eò firmiùs illibata perdurent, qvò erunt majori robore solidata, nostræ confirmationis robur adjicimus, & ut optatum

2. sortiantur effectum, solicitudinis nostræ partes libenter interponimus. Superioribus mensibus, cum dilectus filius Jo. Calvus Ordinis minorum fratrum de Observantia nuncupatorum, professor in Romana Curia, instanæ mentis viri providè considerantes, qvòd in hac Alma Urbe nostra continuè erant qvàm plurimi pauperes, qvorum aliqvi adeò carere pecuniis noscebantur, ut in eorum necessitatibus ad Hebræos fœneratores, in eadem Urbe degentes, persæpè cogerentur habere recursum, ut ab eis, pignoribus traditis, sub non levibus usuris, pecunias mutuò reciperent, qvas qvidem pecunias postea, statuto termino reddere non valentes pignora perdebant, sicqve paulatim ipsi fœneratores eorum facultates exhauriebant, ac eos in dies ad extremam inopiam, per usurariam pravitatem pertrahebant, aliqvod remedium adinvenire intendebant, per qvod honesti pauperum necessitatibus, adjuvante charitate fidelium, proprias facultates ad id misericorditer erogantium, omni usura penitus cessante, provide retu

retur,hujusmodi fœnerariis extorsionibus obviaretur, si modò ad id nostra, si opus esset,& Apostolicæ Sedis auctoritas accederet. Nos considerantes,qvòd plures per ministerium fratrum dicti Ordinis adversus usurariam pravitatem salutiferæ Ordinationes factæ fuerant, & propterea sperantes,qvòd interveniente in hoc opera,& industria dicti Joannis obtulimus; Cum autem,sicut idem Joannes nobis nuper retulit,ipsi viri in Urbe præfata non parvam pecuniæ summam ex piis Christi fidelium suffragiis collegerint,& sub nostro,& Sedis Apostolicæ beneplacito,unum Montem Pietatis,ad instar qvamplurimùm aliorum Montium hujusmodi in Italia existentium instituerint, & erexerint,stauterintq;, & ordinaverint, qvòd ex dicta pecunia personis *pauperibus,& egenis,receptis ab eis pignoribus,* valoris *dupli summæ mutuatæ, subveniatur, ita qvòd hi, qvi mutuò ipsam pecuniam acceperint eam in termino sibi præfigendo restituere teneantur, alioqvin decurso termino ipso, præcedentibus subhastationibus pignora ipsa plus offerenti vendi possint,nec debeat ab eisdem pauperibus,& egenis aliqvid ultra mutuatam qvantitatem ullo modo recipi.* Ad conservationem autem, & custodiam dictorum pignorum, & ad distribuenda mutua,& venditiones, ac pretia pignorum venditorum,restituenda; Officiales,& Ministri in numero sufficienti deputari debeant, exercitiis oportunis dicti Montis vacantes, qvi de pignorum custodia,& conservatione hujusmodi, & de implendo omnia,qvæ eis ratione officiorum suorum incumbent, & omnem eorum industriam circa præmissa eorum officio incumbentia adhibere, & idoneam desuper cautionem præstare,de pignorum qvoq; perditione, ac deterioratione,qvæ eorum culpa evenerit, teneantur,prout in scripturis desuper confectis pleniùs dicitur contineri. Cum autem sicut dictus Joannes suo, ac virorum præfatorum nominibus Nobis nuper exposuit, ipsi cupiant præmissa,pro eorum subsistentia firmiori,Apostolicæ auctoritatis munimine roborari,pro parte eorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut erectionis Montis, ac statutis, & ordinationibus prædictis robur nostræ confirmationis adjicere,aliàsq; desuper oportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur sperantes ex pia ordinatione hujusmodi *corporibus,& animabus Christi fidelium non parum consultum iri,* hujusmodi supplicationibus inclinati,dicti Montis institutionem, ac erectionem, ac omnia in dictis scripturis desuper confectis,qvæ per dilectum filium nostrum Franciscum tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem Presbyterum Cardinalem examinari fecimus,& juxta ejus relationem honesta, & canonica invenimus,auctoritate Apostolica,& ex certa nostra scientia approbamus,& confirmamus,ac præsentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnes,& singulos tàm juris, qvàm facti defectus, si qvi for-

3. 4. 5. 6. 7.

forſan intervenerint in eisdem,& ut ejusdem Montis proventus in eas,pro qvibus ordinati ſunt, cauſas providè diſpenſentur, ſubventio qvoqꝫ, qvæ inde proventura pauperibus eſt, diuturnior ſit, omnibus & ſingulis dicti Montis Officialibus pro tempore exiſtentibus,qvocunqꝫ nomine nuncupatis,& qvibuscunqꝫ aliis cujuscunqꝫ gradus, ordinis,ſtatus, ac dignitatis, ac conditionis exiſtant,ſcientia, & auctoritate ſimilibus, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, à qvo non niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterqvàm in mortis articulo conſtituti,abſolvi poſſint,diſtrictiùs præcipientes inhibemus, ne *dicti Montis pecuniam, & proventus ipſos in totum,vel in partem,in alias cauſas,qvàm illas,* ad qvàs ordinatæ, & deputatæ ſunt,qvovis modo convertere, aut de illis qvicqvam disponere, ſeu circa illos fraudem,vel dolum committere,vel illos, qvi proventus ipſos augere,& eidem Monti de facultatibus ſuis ſubminiſtrare intenderent,qvòminus id faciant impendere, aut ab eorum pia intentione hujusmodi retrahere directè,vel indirectè, qvovis qvæſito colore, præſumant; & nihilominus duplum ejus,qvod expoſitum, aut fraudatum, ſeu ne illi erogaretur perſvaſum fuerit, eidem Monti reſtituere teneantur:

§. Qvia verò provincia hæc,in Civitate ad qvam aſſiduè novi pauperes veniunt,difficilior eſt,qvàm prima facie appareat, ut ab hujusmodi rerum peritis Nobis relatum fuit, eſtq́; propterea non exigua Chriſti fidelium ſubventio neceſſaria,Nos dignum reputantes,ut qvi ad ſalutem ſibi ædificent,ex Eccleſiæ Theſauro præmium etiam reportent,ipſos,Chriſti fideles ad ſuſtentandum Montem hujusmodi, *ſpiritualibus muneribus dextrius alliciendos.* Omnibus igitur,& ſingulis Chriſti fidelibus utriusqꝫ ſexus verè pœnitentibus,& confeſſis,vel ſtatuto ab Eccleſia tempore propoſitum confitendi habentibus,qvi eidem Monti de facultatibus, & bonis à Domino ſibi collatis, ad dicti Montis ſuſtentationem,& præfatorum pauperum relevandam inopiam,dono vel mutuo gratuito aliqvid ſubminiſtraverint, ſeu in eorum Teſtamentis Codicillis, & ultimis voluntatibus,de hujusmodi eorum facultatibus,& bonis,portionem aliqvam, legaverint, ſeu reliqverint, ut *plenariam omnium peccatorum ſuorum remiſſionem ac indulgentiam* conſeqvantur,in forma Eccleſiæ conſveta,concedimus & elargimur.

§. Et inſuper omnia, & ſingula alia privilegia, indulta, facultates,& gratias, indulgentias, ac peccatorum remiſſiones per Romanos Pontifices Prædeceſſores Noſtros,& Nos,ac Sedem prædictam aliis Montibus prædictis, qvomodocunqꝫ vel qvalitercunqꝫ in genere,vel in ſpecie,hactenꝰ conceſſa,qvorum omnium,& ſingulorum tenores,ac ſi de verbo ad verbum præſentibus inſererentur, hic pro ſufficienter expreſſis haberi, eaqve qvoties opus fuerit, in literis deſuper conficiendis ſpecialiter exprimi poſſe volu-

mus,

mus,eidem Monti de Urbe auctoritate,& ſcientia ſimilibus, miſericorditer communicamus,& impartimur.Decernentes indulgentias hujusmodi,prætex- 10.
tu qvarumcunqꝫ literarum à Nobis, vel Sede præfata pro tempore emanandarum, niſi in eis de præſentibus, & eorum toto tenore ſpecialis, ſpecifica, & individua,ac de verbo,ad verbum,non autem per clauſulas generales idem importantes,mentio facta fuerit, ſuſpendi,vel revocari non poſſe : Putantes autem ad hoc, ut opus hujusmodi efficacius coaleſcat, debitaqve in dies incremẽta ſuſcipere valeat,ac præmiſſa omnia,& ſingula debitæ executioni demandentur,non ſolùm oportunum ſed neceſſarium eſſe,ut cura hujusmodi ſpecialiter demandetur,ipſeq; Mons,& ejus Miniſtri,& Officiales propitium,ad qvem in eorum occurrentiis recurrant, habeant protectorem,dictum Franciſcum Cardinalem ad id potiſſimùm,qvòd dicti Ordinis,cujus perſonæ, ut dictum eſt,uſurariæ pravitatis extinctionem qvodam modo profiteri videntur , generalis Protector eſt,Protectorem,& Defenſorem auctoritate, & ſcientia ſimilibus, per easdem præſentes,conſtituimus,& deputamus,eadem conſideratione conſtitutionem,& deputationemhujusmodi ad dicti Franciſci Cardinalis in officio generalis Protectionis dicti Ordinis Succeſſores prorogantes,& extendentes,& tàm ipſi Franciſco Cardinali,qvàm ejus Succeſſoribus hujusmodi facultatem,& poteſtatem dantes omnia & ſingula ſtatuendi,ordinandi,& decernendi,qvæ pro ipſius Montis regimine,manutentione,& directione neceſſaria viſa fuerint,& oportuna, dummodo Sacris Canonibus ac Conſtitutionibus, & Decretis ſuper hujusmodi Montium approbatione in Lateranen. Concilio noviſſimè celebrato editis,non repugnent. Non obſtantibus Conſtitutionibus,& 11.
Ordinationibus Apoſtolicis, Privilegiis qvoqꝫ Indultis, & Literis Apoſtolicis, tàm ſub plumbo,qvàm etiam in forma brevis, & aliis qvibuscunqꝫ per qvoscunqꝫ Romanos Pontifices Prædeceſſores Noſtros,& Nos,ac Sedem præfatam, cum qvibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisqꝫ efficacisſimis clauſulis qvomodolibet conceſſis, ac impoſterum concedendis, etiam ſi talia forent,qvòd pro illorum ſufficienti derogatione,de illis,eorumq; totius tenoribus ſpecialibus, ac individua,ac de verbo,ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu qvævis alia expreſſio habenda , vel exqviſita forma ſervanda foret, cæteriſq; contrariis qvibuscunqꝫ. Nulli ergo 12.
omninò hominum liceat hanc paginam noſtrarum inſtitutionis,conceſſionis, communicationis,confirmationis,& approbationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si qvis autem hoc attentare præſumpſerit,indignationem Omnipotentis Dei,ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverint incurſurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ milleſimo,qvingenteſimo trigeſimo nono, Qvinto Idus Septembris Pontificatus Noſtri Anno Qvinto.

L. de Torres.

Confer Bullam Sixti V. erectionis Fraternitatis sacri Montis Pietatis Urbis in ArchiConfraternitatem, cum facultate aggregandi alias Societates similes & communicandi indulgentias diversas. *Bolle & Privilegi*. p. 70.

§. XXXII. Montium *Gennensium* meminit *Sylvester* verb. usura 5. *qui sic*: Ex Doctore clarissimo & conscientiato *Barth. de Bosco*. Civitas cogit cives ad exhibendam summam 10. aureorum millium, qvam deinde summam dividit per centenaria librarum, qvæ appellant Loca, & pro satisfactione assignat gabellam novam, vel antiqvam annuatim vendendam, ex cujus redditibus respondeatur dictis civibus ad rationem 7. vel 8. pro singulo centenario librarum, cum hoc qvod ipsi aliud petere neqveant & Communitas possit reddere pecunias & rehabere gabellam, & si dicti proventus non adscenderint ad dicta 7. vel 8. damnum sit civium: si verò transcenderent, utilitas sit Communitatis, ita ut cives subsint periculo capitali, vel si civitas destrueretur, & proventum, in qvantum gabella malè fructificat. Qvid judicii de hoc monte habeat *Sylvester* & *Filliuc*. n. 190. vide ap. *Gibalinum* l. 4. art. 3. consect. 2. nullam, inqvam, injustitiam putant esse in hoc contractu. Secus videtur *Reginaldo*, qvi talem modum generaliter illicitum & usurarium esse putat. *lib. 25. cap. 12. n. 210.* Sed de his montibus judicent peritiores; nobis enim tales, vel recensere sufficiet, cum *Montis pietatis ut sic* nobis potissima ratio habenda.

§. XXXIII. De monte *Florentino* nos qvædam sub finem cap. 4. ex *Leonard. Arentini* Florent. Histor. qvæ vide. De hoc monte agunt *Antonin.* Tract. de usur. cap. 1. n. 14. appellatq; *Plateam nobilium*. *Ambros. de Vignate* de usur. in cap. salubriter. à num. 50. ad 69. *Laurentius de Rudulphis* de usur. 3. P. num. 192. *Boninsignius* de Montibus & illorum justitia, *cap. 2. ubi num. 5.* putat, montem Florentinum erectum fuisse nomine donationis. *cap. 7. n. 1.* dicit, pupillos apud Florentiam cogi pecunias suas in monte deponere. *cap. 2.* inde eos posse interesse recipere. *cap. 3. n. 17.* dicit, *Leonem X.* approbasse hunc Montem Florentinum & scripsisse ad eos, ut parum per libras acciperent in Monte, ita qvòd modicum aut nihil excresceret. De hoc *Monte Florentino* etiam legendus *Filliuc.* Tract. 34. n. 192. *Gibalinus* de usur. & commerc. l. c. art. 3. Consect. III. qvi distinguit antiqvum montem, à recentiori. *Antiqvum* à S. Antonio institutum esse, » traditur, eratq; verus Mons pietatis, *inqvit Gibalinus*, ad mutuandum pauperibus conditionibus certis. *Alter* qvoq; mons fuit, de qvo disputat *Laurent. de* » *Rudulph.* imponebat siqvidem Florentia Civitas civibus onera qvædam pecuniaria & præstantias ad qvas solvebant, cogebant invitos, singulis autem, » assignebat qvinq; in singula centena, donec sortem ipsis restitueret, iisq; dicebantur *Creditores Montis*. Qvia verò aliqvando ejusmodi usuræ per longum tempus solutæ, sortem ipsam aut æqvabant, aut excedebant, indeq; aliqvi timebant periculum usuræ fœneratitiæ, atq; adeo dubitabant de ejus monti

, montis juſtitia, idcirco ſignificabat civitas, ſe totam illam accesſionem libe-
, raliter donare creditoribus, & mutuò dantibus, nolleq; ipſos ad ullam reſti-
, tutionem obligare, qvamvis ad eam fortasſis tenerentur, niſi ea remitteretur. Ita *Gibalinus*, qvem porro lege. Mons *verò hodiernus* mixtus eſt: nam eſt ſumma à diverſis collecta, ad mutuandum tum pauperibus, tum divitibus ſummas ingentes, qvæ aliqvando conflent millionem ſingulis annis: recipit verò à mutuatariis ſive pauperibus ſive divitibus ſex annua & aliqvid ſupra in ſingula centena: deponentibus verò apud ipſum pecuniam ſive ſuis creditoribus dat qvinq; annua: in iſtis autem montibus creditoribus præcipuus ferè eſt Princeps Florentinus.

§. XXXIV. De Monte *Neapolitano, Lugo* Diſp. 25. n. 201. & ex eo *Gibalinus* l. c. Conſect. IV. Fit in hunc modum. Communitas ſeu privatus colligit 100000. aureorum, qvibus indiget, à mille civibus, qvorum ſinguli conferunt 100. his legibus, ut qvinq; annua pro centum ſinguli accipiant, qvamdiu vixerint, aliqvibus autem decedentibus, reditus illi accreſcunt cæteris ſuperſtitibus, qvare qvo plures decedunt, eò majores evadunt cæteroûr reditus, qvare fieri poterit, ut aliqvis pro 100. aureis, qvos contribuit, habeat non tantum 100. aut 1000. ſed etiam 2000. annua per aliqvot annos, qvibus aliis creditoribus ſuperfuerit. Venditor autem horum locorum omnibus mortuis creditoribus, liberatur omni onere. Montem hunc attento jure naturæ licitum pronunciat *Lugo*, non verò inſpecto jure Pontificio, *inqvit Gibalinus*, licitus erit, conſtitutiones autem eas minimè receptas eſſe in Gallia. Audiamus *Elychn. Mont. Pietat.* lib. 1. c. 6. ex Botero zu Neapolis iſt zu befinden Monte della Pieta, das iſt der Gottesdienſt-Berg/welches außgeben ſich Jährlich in die 60000. Cronen beläufft/ aus welchen Geld neben andern Chriſtlichen Wercken durch das gantze Reich mehr als 2000. arme Säugling an der Säugammen erhalten werden. ꝛc.

§. XXXV. De montibus *Venetis* nos ſupra §. ex *Leotardo* q. 22. de uſuris n. 30. De montibus *Patavinis* lubet audire *P. Merulam* Coſmogr. l. 4. Part. 2. in deſcriptione civitatis Patav. p. m. 950. edit. Amſtelod. 12mo. Mons pietatis, *inqvit*, inſtitutus eſt A. cIↃ cccc xcI. exterminandæ Judæorum Fœneratoriæ, qvi pro centenario xx. exigere conſveverant: Ærarii ſors xxxIIx. aureorum millia ex Civium liberalitate ſuperat. Præficiuntur ſeptem Domibus, qvæ opportuno Urbis loco ſitæ, Viri Nobiles; datis fidei juſſoribus annuatim, qvi pro pignoribus mutuo dant; infra xxx. ſolidos, gratis; ſupra, qvinq; tantum fœnoris nomine pro Centenario exigentes, ad miniſtrorum impenſas, qvæ tria millia aureorum qvotannis ſuperant, ſuſtinendas: qvod ſupereſt, in pauperes annuatim dividitur, ſorte ſemper manente, & ex piis eleemoſynis, præſertim qvæ Feſto Paſchatis colliguntur, qvotannis creſcente: res nulli non in-

ſtitutæ *laudabiliter Reipublicæ imitanda.* Sic ferè *Bernard. Scardeonus* l. 2. Hiſt. Pat. claſſ. 5. Pietatis Montem dictum ann. 1491. ſvadente B. Bernardo Tomitano Feltrenſi Minoritano concionatore,& ope Petri Barocii Veneti Epiſcopi Patavini, *Patavini* primùm inſtituere,& ſic auxêre,ut triginta octo aureorum millium numûm ſummam tranſcendat: præter magnam pecuniarum qvantitatem, qvæ ibi vel ſponte à civibus, vel in ſeqveſtris à privatis hominibus qvotidie reponuntur. Hujusmodi autem pecuniæ dantur mutuò indigentibus,ſub qvocunq; pignore. Pro fœnore annuo Judæi qvintam partem exigebant: at Mons Pietatis vigeſimam tantummodò,in miniſtrorum & operariorum mercedem. Infra XXX. ſolidos datur mutuum poſcentibus gratis. Qvicqvid ex annuo fructu ſupereſt (neq; enim ſortem accreſcere volunt) totum illud in pauperes & pias cauſas erogatur, ad elocandas virgines, inter ſodalitia artificum qvotannis ſorte ducta in orphanos & Monaſteria mendicantium. Creſcit alioqvi indies ſors,ex oblationibus piis, qvæ collatione facta per omnia ſodalitia,tam ſpiritualia,qvàm ſecularia, in Paſchate publicè fiunt, & qvotannis ad CCCC. aureorum ſummam aſcendunt. Expenſæ in cuſtodes,notarios, cenſores, magiſtros & alios miniſtros,ter mille, & qvingentos aureos complent. Hoc tam pio inſtituto XXII. menſæ fœneratoriæ Judæorum, qvæ ex uſuris annuatim plus qvam XX. aureorum millia corradebant,penitus ſublatæ ſunt, ſed & gravis multa addita, ſi qvis eorum amplius cuipiam fœneraretur. Ærarium ipſum habetur ſub maxima cuſtodia in loco tutiſſimo juxta prætorium. Domus ſeptem hinc inde in media urbe, ubi erogantur pecuniæ, & pignora ſervantur,qvas ſingulas ſinguli nobiles annuatim cum ſua familia inhabitant. Neq; verò ad id muneris qvisqvam aſſumitur, niſi idoneos priùs fidejuſſores præbuerit.

De *Piſanis* Montibus hæc habet *Ferdinand. Ughell* Ital. ſacra. T. 3. col. 398.

» Hoſpitalia Piſis ſunt decem,unum magnum nuncupatum pro infirmis, duo
» pro convaleſcentibus, reliqva pro recipiendis peregrinis & pauperibus. Do-
» mus duæ charitatis, una pro infantibus expoſititiis, altera pro pueris vel pu-
» ellis derelictis recipiendis. Alia pia domus eſt Piſis miſericordiæ,pingves
» habens reditus, cui adminiſtrationi nobiles 12. præficiuntur, qvi qvolibet
» anno 50. puellis honeſtis dotes perſolvunt, captivos redimunt, pauperes è
» carceribus dimittunt,familiis neceſsitate oppreſsis ſubveniunt,pluresq; ege-
» nis eleemoſynas erogant. &c.

§. XXXVI. De Montibus in *Belgio* multa congeſsit *L. Beyerlinck* in Theatr. Vitæ Hum. Tom. V. p. 602. Unde habeat eqvidem ignoro. Non uno loco, *inqvit*, apud Belgas ejusmodi Montes Pietatis erigi cœperunt,viris Deo devotis, & pauperum miſerantibus, bona ſua temporalia ad eos munificè conferen-

Digitized by Google

ferentibus. Idq; ea largitate, ut mutuantes ad certam pecuniæ summam, pacta aliqvot florenorum simul (nam pauperum duntaxat præsidia hinc sumi voluerunt, qvi mediocri portione juvantur) nihil penderent pro montium indemnitate, ut cui à fundatore satis cautum fuerit, sed omninò gratis, præstito tantùm pignore eadem fruerentur. Talis (*pergit*) Montium forma hodie servatur in civitate *Burgensi, Yprensi & Insulensi*, magno pauperum, & egenorum emolumento, ac Reip. ornamento.

De montibus *Bruxellensibus, Antverpiensibus, Gandavienſibus* A. 1619 1620. 1622. erectis, consulendus dictus Autor. *David. à Mauden.* Disc. 9. in VII. præcept. §. 11. p. 936. prolixè deducit, & tuetur hos *Montes Belgicos*, qvi sub oneroso titulo erecti sunt, ita ut mons levet certam summam pecuniæ ad censum, unde subveniri possit pauperibus & indigentibus, ita tamen, ut à mutuatariis recuperaret necessaria ad conservationem Montis & census exsolutionem. Adducit pro se autoritates non paucas, & demum refutare conatur qvendam sibi contradicentem rabulam forensem *Lullers* seu libellum ejus scandalosum, uti vocat, cujus titulus *Cassandre des Mons Pietez Belgiqvez*, Cassandra Montium Belgicorum, qvo in Archi-Episcopis, & Episcopis Belgii, imponit errorem & abusum, & inadvertentiam in eorum erectione. Sic enim *aut* ibdem ad frontem libelli supplicis, qvem Gallico idiomate exhibere videtur Pontifici. *In qvo libro demonstratus est error, abusus & inadvertentia qvorundam Illustrissimorum Archi-Episcoporum & Episcoporum dictarum regionum, qui persvadent populo usum talium Montium; & sic approbant usuram tanqvam permissam, sibiq; vendicant auctoritatem dispensandi in jure divino, licet ipse Papa non habeat potestatem.* De æqvitate hujus montis suo loco disputavimus: Conf. eundem in Tobiæ cap. 9. v. 7. p. 594. Meminit *Gabalinus* Montium *in Germania* l. c. P. 2. lib. 4. conf. V. ex *Layman.* lib. 7. tract. 4. cap. 16. n. 11. Cajus v. g. *inqvit*, paratas toto anno debet habere pecunias, qvas opificibus egentibus, maximè textoribus, mutuo det cum postulabunt, hac tamen lege, ut & pignus in securitatem relinqvant, & deinde dum solvent summam acceptam pignus suum recipiant, sed in singulos florenos aliqvid certam adjiciant Hanc negotiationem tuetur *Layman.* eo loco. Primò qvia illud auctuarium ultra sortem, non datur vi mutui, sed pro obligatione, onere & aura, qvam suscipit Cajus habendi toto ferè anno pecunias paratas ad mutuandum, q væ obligatio dubio procul est gravis & pecuniæstimabilis. Secundò qvia in hac negotiatione est contractus qvidam societatis cum pacto assecurationis, textores enim illi ex pecuniis acceptis à Cajo negotiantur, ut patet, & negotiationis illius lucrum, aliqva ex parte cum Cajo communicant. De *Noribergensium domo*, Lephaus dictâ, vide Notas

C. P. D. & A. N. in Politicum sceleratum, qvi sic: Qvomodo pasim in Italia erecti Pietatis Montes, ut vocant, testantur, de qvibus Klockius (*De Ærario l. 2. c. 20.*) consulendus erit. Qvod & nostra Resp. cum illis commune habet: ibi enim das Leyhaus institutum reperitur, qvo tenuioribus, vel etiam iis, qvi subita aliqva necessitate pressi, præsenti pecunia indigent, Magistratus prudenti ratione consulit, iisqꝫ vel ex publico ærario, vel ex pecuniis pupillaribus, qvæ majoris securitatis causa hûc collocantur, nummos credit ea lege, ut supellectilem auream argenteamve, vel alias res minùs facilè consumtioni obnoxias, oppignorent: qvi si solvendo non fuerint, pignus statis diebus venditur, qvodqꝫ soluta pecunia reliqvum est, debitori restituitur. Ita nimirum cavetur, ne tenues & egentes gravioribus usuris urgeantur, & (qvo verbo S. Script. de immoderato fœnore est usa) mordeantur, aut ad bonorum suorum distractionem alienissimo tempore ac loco adigantur, sed se suaqꝫ servare, & interea temporis pignora commodè luere possint. Sed probè ante omnia distinguendum esse inter personas conditionemqꝫ eorum, qvi mutuum petunt, limitationis gratiâ addimus. Ut enim illis, qvi qvæstum suum ex mutuata pecunia aut emolumentum aliqvid qværunt, gratis pecuniam dare, nec divina, nec humana jura præcipiunt: ita pauperculos & egenos ope destituere qvidni Christianos nos dedecet, cùm & paganos auxilio suo huic hominum generi adstitisse historiæ nos doceant. Ni facimus, fœnus erit animæ funus. Cap. 42. p. 543. seq.

De *Augustana domo* Leyhaus Vide *Speidelium* Specul. Voc. Mons pietatis.

De *Banco Hamburgico, Zeiler.* Topogr. Saxon. Inferior. p. 130. scribit: So ist auch auf dem Rathhaus ein öffentlicher Geld-Kasten / so die Hamburger nach Art der Amsterdammer / Antorffer / Venediger / und anderer den Bancum oder Banco nennen / in welchem zu allen Zeiten auf gewisse Versicherung man denen jenigen / denen man trauen darff / grosse Summa vorstrecken thut. Und solche Erfindung ist der Stadt / dem gemeinen Mann und der Gewerbschafft sehr ersprießlich.

§. XXXVII. Sed ex Germania, & Belgio, redeamus in Italiam. Servi haberi talem Montem, notum est. Sed & *Genuæ, Lucæ, Mediolani*, in Civitate *Perusina. Savonæ* montem Pietatis erexit, confirmavit, approbavit *Sixtus IV.* cujus Bullam §. 6. videas, si lubet. Montem *Cæsenatis* erexit *Innocentius VIII.* Anno Christi 1488. VI. Id. Maji, cujus Bullam vide p. 10. Appendic. Statut. Mont. Pietat.

§. XXXVIII. *Bononiæ* Montem Pietatis erexit *Julius II. Joh. Blaeu Th. Theat. Civ. & admirand.* Italiæ p. 68. De hoc monte scribit: *Ad latus Cathedralis Eccles. situs est mons Pietatis major, qvo opportunè Hebræi ab accipiendo interusurio nomen si dixero arcentur.* Bulla extat pag. 13. d. l. A. 1506. digna certè, qvæ propter singularem institutionem Confraternitatis integra hic adscribatur.

Bul

Bulla Julii Secundi super Monte Pietatis Bononiæ.

JULIUS EPISCOPUS SERVUS servorum Dei AD PERPETUAM REI MEMORIAM:

1. AD SACRAM PETRI Sedem in plenitudine poteſtatis vocati, ad ea, prout ex injuncto nobis deſuper paſtorali officio incumbit, libenter intendimus per qvæ pauperum, miſerabiliumq; perſonarum neceſsitatibus utiliter, & ſalubriter valeat provideri, & his, qvæ propterea providè ordinata dicuntur, ut eò firmius perſiſtant, qvô Sedis Apoſtolicæ munimine fuerint roborata, Apoſtolicæ confirmationis libenter adjicimus firmitatem, & ut optatum ſortiantur effectum noſtræ ſolicitudinis partes favorabiliter impartimur. 1.

2. Sanè pro parte dilectorum filiorum Communitatis Civitatis noſtræ Bononien. Nobis nuper exhibita petitio continebat, qvòd olim nonnulli bonæ mentis viri Civitatis prædictæ, proinde conſiderantes, qvòd in dicta Civitate continuè erant qvamplurimi pauperes, qvorum aliqvi adeò pecuniis carere noſcebantur; ut in eorum oportunitatibus, expediret eos ad Hebræos fœneratores in Civitate prædicta degentes, perſæpè habere recurſum, & ab eis, pignoribus traditis, ſub gravibus uſuris, pecunias mutuò recipere. 2.

3. Erantqve præterea alii, qvi qvamvis pro eorum decenti ſuſtentatione facultates haberent; nihilominus vitam ducentes diſſolutam, ut eorum noxios appetitus implerent, ad eosdem fœneratores, ultrò ſe ſe offerentes recurrebant, & ſub hujusmodi uſuris pecunias mutuò recipiebant ab eisdem, qvas poſtea in malos uſus convertebant, ac ſtatuto termino illas non reſtituentes, pignora perdebant, ſicqve paulatim ipſi fœneratores tàm tenues, qvàm alias facultates exhauriebant eorundem, per uſurariam pravitatem, eos ad extremam miſeriam deducentes in dies: 3.

4. Et excogitantes, & diſcutientes, qvomodo fieri poſſet, qvòd honeſtis pauperum neceſsitatibus, adjuvante charitate fidelium, facultates ſuas ad id miſericorditer erogantium, omni penitus uſura ceſſante, ſuccurreretur, & Hebræi fœneratores prædicti non degerent ibidem, ſicqve incommodis hujusmodi, qvæ ex illorum fœneris exercitio proveniebant, obviaretur, perſvaſione, & impulſu nonnullorum fratrum Ordinis Minorum de Obſervantia nuncupatorum, & de illorum, ac diverſorum Juris peritorum conſilio, ac etiam attendentes, qvòd in pluribus Civitatibus Italiæ, ad ſubveniendum pauperibus & obviandum uſurarum hujusmodi voragini, ſimilis proviſio inſtitutionis Montis Pietatis facta fuerat, in prædictâ Civitate Bononien. non 4.

5. parvam

Digitized by Google

Confraternitas Montis Pietatis nuncupanda utriusq; sexus Christi fidelium, viro, & uxore pro una persona computatis, institueretur, qvæ aliqvid in eorum ingressu, seu receptione, & etiam singulis annis, ad augmentum dicti Montis, pro subventione dictorum pauperum solverent, seu erogarent, profectò, ex hoc non parum dictis pauperibus subveniretur. Pro parte tam communitatis prædictorum, qvàm dilectorum filiorum præsidentium dicti Montis, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut hujusmodi Montis Pietatis creationi, institutioni, plantationi, & erectioni, & qvæ pro illius directione, manutentione, & conservatione, ac incremento emanarunt, ordinationibus, & Capitulis, ac in illis statutis, & decretis qvibuscunq; pro illorum subsistentiâ firmiori, robur Apostolicæ confirmationis adjicere, ac unam Confraternitatem utriusq; sexus Christi fidelium tàm secularium, qvàm Ecclesiasticorum, etiam Ordinum, qvorumcunq;, in Civitate prædictâ, Montis Pietatis nuncupandam usq; ad numerum qvinq; millium personarum, viro & uxore pro unâ personâ computatis, creare, & instituere, aliasqve in præmissis oportunè providere, de benignitate Apostolicâ dignaremur. Nos igitur, qvi Civitatem prædictam, & illius incolas, & habitatores, prout notissimum est, cum ad eam pro illius liberatione à Tyrannorum oppressione, personaliter accesserimus, gerimus affectum dilectionis, Communitatem, & Præsidentes præfatos, ac ipsorum singulos à qvibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisqve Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, & ab homine qvavis occasione, vel causa latis, si qvibus qvomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, hujusmodi Montis Pietatis creationem, institutionem, plantationem, & erectionem, & qvæ pro illius directione, manutentione, & conservatione, ac incremento emanarunt, Ordinationes, & Capitula, ac in illis Statuta, & decreta qvæcunq;, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, supplemusqve omnes, & singulos defectus, si qvi forsan intervenerint in eisdem, & ut ejusdem Montis Pietatis proventus in dies magis augeantur, & Confratres dictæ Confraternitatis Pietatis, operibus hujusmodi eò magis intenti esse possint, & ad illius manutentionem manus porrigant promptius adjutrices, qvò *ex hoc animarum suarum salutem cognoverint se adipisci*; Unam Confraternitatem utriusq; sexus Christi fidelium tàm secularium, qvàm Ecclesiasticarum, etiam regularium etiam, Ordinum qvorumcunq;, in Civitate prædictâ, Montis Pietatis nuncupandam, usq; ad numerum qvinq; millium personarum, viro, & uxore pro unâ personâ computatis; ita qvòd semper in locum decedentium alii, usq; ad dictum numerum, substitui possint, eâdem auctoritate creamus, & instituimus, Ac qvòd in-

9.

10.

11.

ut præmiſſa fideliter in eas, pro qvibus deputata ſunt, cauſas diſpenſentur, prædictis, & aliis tàm dicti Montis, qvàm Civitatis Bononien. Officialibus, qvocunqꝫ nomine nuncapatis: & qvibuscunqꝫ aliis cujuscunqꝫ dignitatis, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtant, & qvacunqꝫ dignitate, & facultate Eccleſiaſticâ, vel mundanâ præfulgeant, diſtrictiùs inhibemus, ne dicti Montis proventus in totum, vel pro parte, in alias cauſas, qvàm illas, ad qvas ordinantur, & deputantur, qvovis modo convertere, & illos, qvi proventus ipſos augere intenderent, qvòminus faciant impedire, aut ab eorum, & ſua intentione hujusmodi, niſi cauſa rationabilis ſubſit, retrahere, directè, vel indirectè, qvovis qvæſito colore præſumant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnâ, à qva ab alio, qvàm Romano Pontifice, præterqvam in mortis articulo conſtituti, neqveant abſolutionis beneficium obtinere, & nihilominus duplum ejus, qvod ſubtractum aut fraudatum, ſeu ne illi erogaretur malitioſè perſvaſum fuerit, eidem Monti reſtituere teneantur, eâdem auctoritate decernimus, ac ſtatuta ipſius Montis Pietatis nunc, & pro tempore edita immutandi, alterandi, & ex toto derogandi, & alia faciendi, etiam ſuper taxatione terdecim bolendinorum, aut ejus, qvòd per Confratres dictæ Confraternitatis tàm in eorum introitu, qvàm annis ſingulis ſolvi debeat, & à qvolibet ex Confratribus, pro toto eo, qvod pro tempore vitæ ſuæ ſolveretur, debeat certam ſummam arbitrio Præſidentium moderandam recipere, & ſolventes à totali ſolutione de cætero facienda liberare, & per qvæ tamen nullum diſtributioni eorundem proventuum in pios uſus, ad qvos deputantur, præjudicium generetur, juxta temporum, & cauſarum conditiones, Communitati, & Præſidentibus prædictis facultatem concedimus. Ac qvæ ſtatuta, & ordinata ſunt, & 16.
pro tempore in futurum providè ſtatui, & ordinari, ac reformari contigerit, ab omnibus inviolabiliter obſervari mandamus: Ac omnibus, & ſingulis Notariis Civitatis, & Diœcæſis Bononien. in virtute ſanctæ obedientiæ, præcipimus, & mandamus, ut qvando conficienter teſtamenta, teſtatori ad memoriam reducant prædictum Montem Pietatis, piè interrogando, an aliqvid ipſi Monti relinqvere velit, & ſub eadem pœnâ, infra unum menſem poſt mortem dicti teſtatoris, notitiam dent Conſervatoribus, ſeu Præſidentibus dicti Montis Pietatis de relictis eidem Monti in Teſtamentis, vel Codicillis per eosdem Teſtatores pro tempore factis. Et Prædicatoribus verbi Dei, qvi in dictâ Civitate prò tempore erunt, in 17.
remiſſionem peccatorum eorundem, injungentes, ut in eorum prædicationibus Chriſti fideles ad impendendum pia ſuffragia prædicto Monti inducere, dum, & qvoties expedire putaverint, non omittant, & auxilium,

Digitized by Google

consilium, & favorem Monti hujusmodi præbentes particeps bonorum, qvæ in Ecclesiâ Dei fient, eâdem auctoritate facimus; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisqve contrariis qvibuscunqꝫ. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, suppletionis, creationis, institutionis, statuti, ordinationis indulti, inhibitionis, decreti, concessionis, præcepti, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si qvis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Bononiæ, anno incarnationis Dominicæ millesimo qvingentesimo sexto, Decimo Calendas Martii, Pontificatus nostri anno qvarto.

Gratis, de mandato S. D. N. Papæ

A. Vives. Ascan. Senior.
P. Fortis. A. Cibo.

Regiſtrata in Camera Apostolica.

§. XXXIX. *Vicentiæ* Montem pietatis confirmavit Julius III. Anno 1555. Bulla habetur in *Bolle & Privilegi del Sacro Monte &c.* pag. 34. cujus tenor sequitur:

Julius Papa Tertius ad futuram rei memoriam.

1. SAlvator noster JESUS CHRISTUS cujus vices, licèt immeriti gerimus in terris, triduò anteqvam pateretur, eam, qvibus potissimum mediantibus, fideles sui in extremo judicio æternam felicitatem assequi possent, Nobis in discipulorum suorum personis insinuans, omnia illa fraternæ pietatis opera in pauperes charitativè impensa, paternum ea agentibus Regnum promereri testatus est, Cujus salubria monita Nos passim, ut par est, adimpleri cupientes, illa, cum à Nobis petuntur, libenter concedimus, per qvæ pauperum ipsorum subventioni, piisqve fidelium id obnoxiè efflagitantium votis non indignè consuli perspicimus.

2. Dudum siqvidem, ut dilecti filii Rectores, Deputati, & Consiliari, Civitatis Vicentin. Nobis nuper exponi fecerunt, postqvam in dictâ Civitate Mons Pietatis in maximam pauperum solamen & refrigerium, nec parvum ipsius Civitatis succursum, & meritum, retroactis temporibus institutus, in illo aliqvot scuta millia, per dilectos filios Communitatem, & seu nullos particulares illius Cives, cum emolumento qvinqve pro centena

in Miniſtrorum inibi deſervientium ſuſtentationem convertendo, piè collata, etiam cum Sedis Apoſtolicæ auctoritate fuerant. Unde pecunia varia, non tamen ultra qvinqve ducatos ſuper ſingulo pignore, diverſis temporibus, cum minimo illorum intereſſe, præſtabatur. Tandem 3.
multitudine Populi ipſius Civitatis, ejusq; diſtrictus in dies, benedicente Domino, non mediocriter creſcente, cum pariformiter egenorum numerus augeretur, nec crebris illorum neceſsitatibus ob exiguum Montis peculium facilè ſubveniri poſſet, dicti Rectores, Deputati, & Conſiliarii providè conſiderantes ipſum Montem ſingulis pauperibus, & afflictis perſonis, tanqvam certiſsimum aſylum, Sacramq; anchoram à pientiſsimis parentibus, & anteceſſoribus ſuis charitativè conſtitutum, multiplicatis ſubindè oneribus adeò ſuccumbere, ut nedum qvinqve ſuper unoqvoq; pignore, prout antiqvitus aſsveverat, ſed ut plurimùm vix unum ducatum, commodare valeat, & propterea anguſtis illius rebus ſuccurrere volentes, nec non Montis Veronen. in qvo ſimilis præſtandi modus ex indulto, ut creditur, Apoſtolico, inoleverat, ordinationibus inhærentes, die videlicet vigeſimâ ſeptimâ menſis Novembris, Anni Domini milleſimi qvingenteſimi, qvadrigeſimi ſeptimi, decreverunt, & ordinarunt, qvòd ſalvis, & integris remanentibus antiqvis ejusdem Montis Vicentin. Ordinibus & Capitulis, deinceps perpetuis futuris temporibus, omnia & ſingula pecuniaria depoſita, etiam qvæ indictâ Civitate actualiter fiebant, & qvæ impoſterum fieri contingeret, ſuper eodem Pietatis Monte fieri poſſent, factaqve in una particulari libro per pro tempore exiſtentem ipſius Montis Theſaurarium cuſtodiendo deſcribi & annotari, ac Theſaurarius ipſe, reſtitutione alicujus depoſiti hujusmodi pro tempore imminente, illud infra unum menſem, à die intimationis ſibi deſuper factæ computandum, omni mora ſublata, ac qvibusvis ſeqveſtrationibus, vel interdictis, ſeu alio impedimento, ex qvâvis cognita, vel incognita cauſâ deſuper emanatis non obſtantibus, integrè reſtituere deberet, & ut hujusmodi depoſita promptius, & minori deponentium incommodo fierent, qvòd qvicunq; pecunias deponeret, 4.
ut præmittitur, pro illarum utili, & emolumento qvatuor pro Centenario ab eodem Monte, vel ejus Præſidentibus annuatim reciperet, omniaqve & ſingula prædicti Montis bona, illi pro ſua cautelâ, & præmiſſorum obſervatione obligata forent, & eſſe cenſerentur, &, ut eadem expoſitio ſubjungebat, licet decretum hujusmodi in evidentem pauperum ſubventionem, nec ſine exemplo vicini Montis Veronenſis prædicti emanaſſet, ac pluribus depoſitis poſtmodum per varios Chriſti fide-

les inibi, juxta illius tenorem, bona fide factis, non parum egenis commodum, hoc præsertim difficili bellorum tempore peperit, qvia tamen nulla in hoc auctoritas dictæ Sedis intervenit, Rectores, Deputati, & Consiliarii præfati illud sibi decernere non licuisse, neq; observare licere, sed se, & eos, qvi eodem decreto hactenus usi sunt in hoc excessisse dici posse verentur; Et si præstandi ritus hujusmodi jam pridem inceptus auferetur, non dubium est, qvin inter pauperes ad hoc tàm præsentaneo suæ inopiæ solatiò dejectos, gravissimum scandalum oriretur.

5. Qvare pro parte ipsorum Rectorum, Deputatorum, & Consiliariorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut urgentibus pauperum necessitatibus hujusmodi paterne consulere, & aliàs in præmissis oportunè provi-

6. dere de benignitate Apostolicâ dignaremur; Nos considerantes, qvòd deponentes, qvi soliti sunt pecunias suas in negociorum aliqvam honestatem, aut emptionem prædiorum convertere, dummodo aut merces promptas, aut prædia ad emendum parata habeant, similem, aut majorem utilitatem ex conversione pecuniarum hujusmodi percipere, & ideò eosdem in futurum deponentes, & qvi hactenus, ut præfertur, deposuerint in Monte Pietatis hujusmodi, nullatenus intentionem fœnerandi habuisse, & habere. Sed potius ex charitate in pauperes motos fuisse, & moveri eorundem bonam intentionem agnoscentes, & hujusmodi supplicationibus inclinati, decretum, & ordinationem præfatam, qvoad eosdem approbamus, & confirmamus, nec non sibi, ac illis ipsis, qvi pecunias suas de facili, & commodè in emptionem annuorum reddituum, sive censuum licitorum, & permissorum vel possessionum, seu prædiorum, ex qvibus non solùm qvatuor, ut præmittitur, sed etiam qvinqve, & sex, & forsan ultra, pro centenario, juxta illarum partium consvetudinem, percipere, & convertere possent; Et nihilominus charitativo zelo, ut uberius dictis pauperibus subveniri possit,

7. ac nullatenus animo, & intentione fœnerandi, pecunias in dicto Monte post ipsum decretum deposuerunt, & in posterum deponent, qvicq; illa accipient, ut in illis ad rationem qvatuor pro Centenario facere liceat, ut præmittitur, nec non qvòd ipsi deinceps super hoc editis decreto, & ordinatione prædictis, omnibusqve & singulis in eis contentis conditionibus, & cautelis, licitis & honestis, ac Sacris Canonibus non contrariis uti, ac fructus dictarum pecuniarum ad eandem rationem solvere, exigere, & recipere, absq; ullo conscientiæ scrupulo, seu censurarum incursu, ac aliàs liberè, & licitè possint, & valeant, Apostolicâ auctoritate tenore præsentium, decernimus, & declaramus, ac illis plenam, &

& liberam licentiam & facultatem concedimus, & indulgemus, ſicqve per qvoscunqs Judices, & Commiſſarios, ſublata eis, & eorum cuilibet cuilibet qvavis aliter indicandi, & interpretandi facultate, in qvavis inſtantia judicari, & diffiniri debere, ac qvidqvid ſecus à qvoqvam qvâvis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus, Non obſtantibus præmiſſis, ac Lateranenſis Concilii noviſſimè celebrati, aliisqve Apoſtolicis, nec non Provincialibus, & Synodalibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ac qvibusvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel qvâvis firmatæ alia roboratis ſtatutis, & conſvetudinibus; cæteriſqve contrariis qvibuscunqve. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die octavo Januarii, milleſimo, qvingenteſimo, qvinqvageſimo qvinto, Pontificatus Noſtri Anno Qvinto.

Cæ. Glorierius.

§. XXXX. *Veronenſem* montem confirmavit *Gregorius XIII.* A. 1580. Bulla extat p. 5. in Capitol. & Ordin. del Santo Monte di Pietà di Verona: ubi pluribus de adminiſtratione officialibus & aliis agitur. De qvibus nos ſuo loco.

Cap. VI. Aget de conditionibus Montium.

§. XLI.

PRo ratione Montium, conditiones variæ adſignantur, qvos colligemus. *I. Ut mutuum detur gratis.* Bullæ *Leonis X.* n. 9. *Perfectius, multoq; ſanctius &c.* vide ſupra §. 18. *Auguſtinus Valerius* Epiſcopus Veronæ, & Comes in ſcripto A. 1581. d. 13. Febr. qvod habetur *p. 1. Capitoli & Ordin. del Santo Monte di Pietà di Verona,* poſt principium ita de Montibus Veronenſibus: *Invaſerant ea tempeſtate, & ita corroborabantur qvotidie exitiales Hebræorum fœnerationes, ut miſerabili calamitate familiæ ſuæ hac teterrima peſte exauſtæ, everterentur, cives quam plurimi ad mendicitatem redigerentur, & tota ferè civitas hoc execrabili morbo correpta languveret.* „ Hæc ſalubberrimo Sereniſs. Principis noſtri decreto, tandem impiis & „ voracibus fœnerationibus Hebræorum ejectis, & expulſis liberatur. Inſti„ tuitur itaq; Mons pietatis optimis qvidem & piis decretis pecunia non „ grandi ſumma à civibus gratuitò pro neceſſitatibus pauperum ſublevan„ dis exponitur. Nihil parumve propterea à pauperibus, pecuniam inde

mutuo

» mutuo sumentibus, exigebatur, nisi quod administrorum mercedes per-
» solvendas, esset necessarium. Postea verò adeo magnos progressus
» Mons fecerat, ut pecunia gratuitò deposita huic tanto operi non suffi-
» ceret, conducere itaq; huic rei tunc civitas arbitrata est, si mons apud se
» deponentibus pecuniam de singulis centenis quaterna quotannis per-
» solveret, sena verò ab iis, quibus eam accommodaret exigeret. Ut ex his
» quaterna, ut dictum est ad deponentes redirent, in necessarias ministro-
» rum mercedes abeuntibus reliquis binis: Si quid verò supereset egenis,
» & pauperibus religiosis erogaretur. Ne verò inopes & miserabiliores
» homines hoc incommodum de singulis centenis sena pendendi subirent,
» alterum Montem parvum nuncupatum civitas instituit, in quo minor
» quædam summa pecuniæ his pauperculis gratis (acceptis pignoribus)
» exhiberetur. Jam verò hac utilitate & commodo de singulis centenis
» quaterna capiendi homines allecti ac libera facultate arbitratu suo depo-
» sitam à se pecuniam conseqvendi permoti, undiq; ad Montem pecuniam
» conferebant, usq; adeò ut mirum in modum hac ratione ille in immen-
» sum creverit. Verùm cum ex eo negotiorum & tantæ administrationis
» molem priores ejus ministri sustinere non possent, alius item Mons in-
» stituitur, quem medium appellarunt, unde aliam quandam pecuniæ par-
» vam summam definitam tamen aliquanto majorem, quam in parvo ege-
» ni gratuito possent habere. Vide *Salon.* 2. 2. Thomæ q. 88. controv. 27.
de Monte piet. §. 13. *Nec potuit.* Toletus *Instruct. S. l. 5. c. 38. p. 568. Leonard. Lessius* de Justit. & Jure Append. ad Dubit. XIII. cap. 20. l. 2. qv. 2. p. 815. b.
Fateor, *inquit*, majorem fore pietatem, si nihil exigatur, ultra sortem, ut
Summus Pontifex in Bulla affirmat, ne qvidem pro impensis ministrorum,
vel damno emergente, & adhuc majorem, si fors ipsa condonetur. *Adamus Contzen.* l. 8. Politic. cap. 18. egregiè ostendit, qvomodo gratis pauperibus certa summa pecuniæ locari possit. Conandum, *scribit p. 683. b.* ut
montes omninò gratis constituantur, sic enim omnis causa suspicionis tolletur. Hoc autem duorum modorum alterutro fieri potest, vel utroqve.
Primò, ut census ematur annuus, qvo sumptus necessarii tolerentur. *Secundo*, ut magni viri, fidi, divites scribarum, numeratorum, custodum,
» officia gratis præstent. Nec in re tam pia labor infra ullius dignita-
» tem est. Si enim in Italia, & Hispania, & nunc qvoq; in Gallia & Ger-
» mania, viri nobiles & senatorii eleemosynas pro pauperibus petitum
» eunt, nec est contra existimationem eorum esse pauperum legatos, sed
» plus qvàm ulla purpura amplitudinem eorum exornat, qvin & ad ma-
» gnam Christi cedit gloriam, pauperum suorum vicarios & procura-
tores

» tores esse purpuratos & divites hujus seculi altum non sapere, sed ti-
» mere; nec paupertatem in Domini sui vita omnium sceptris anteposi-
» tam, opprobriosam putare. Si reges & principes pauperibus mini-
» strant; cur non & pauperum scribam & atriensem agat dives. Quod
» uni ex minimis istis faciunt, Christo faciunt. Omne officium Christo
» exhibitum supra omnem dignitatem est, & omnino regium est, quia Deo
servire regnare est. Quocum facit *Honorat. Leotard. de usur. q. 22. n. 35. p. 96.* ubi; sanctius, *inquit*, & perfectius esset, si montes ita instituerentur, ut ni-
» hil omninò ultra sortem ab iis acciperetur, quibus hæc pecunia mutuò
» datur, ut dixi & notant idem *Tolet.* & *Binsfeld.* l. c. ubi ait, hac in re conve-
» nire omnes, *& Less.* in append. num. 37. *Molin.* in d. disp. 325. n. 5. & *Cardin.*
» l. c. vers. *addit tamen*, nimirum ex verbis constitutionis, quæ sunt hujusmo-
» di; *multò tamen perfectius, multoq; sanctius fore, si omninò tales montes gra-*
» *tuiti constituerentur*, hoc est, si illos erigentes aliquos census assignarent,
» quibus &c. Ministrorum solvantur impensæ. Et puto etiam alia ra-
» tione indemnitati, & commodo plebis consuli posse, si ex sodalitio ali-
» quo, vel ex populo viri idonei, & probatæ fidei eligantur, qui per vices
» sine stipendio res Montis administrent, ut hic usitatum est, non tantùm
» in administratione montium Pietatis, ut dixi, sed etiam aliorum pio-
» orum locorum, ut hospitalium, quibus viri electi ex aliis confraterni-
» tatibus urbis sine ullo salario seu mercede præsunt. Huic sententiæ accedit *Joseph. Gibalin. lib. 4. cap. 7. art. 1. de usuris, pag. 289. a.* Primus igitur mons, *inquit*, in quo gratis prorsus pecunia mutuò datur indigentibus, qui nihil aliud restituere tenentur, quàm summam acceptam, licitus, & verè pius est; cum neq; in eo supra sortem mutuo datam aliquid reddatur, neq; ulla alia iniquitas fingi valeat; & si quidpiam mutuatarii donent, illud ex liberalitate aut eleemosynæ nomine, vel gratitudinis donent, & pignus, quo cavent securitati debiti, licitum quoq; sit; neq; quidquam afferri queat, cur huic debito potius, quàm aliis pignus apponi nequeat. Sapienter tamen monet *Leotard. q. 22. de usur. num. 32.* cavendum esse ministris, ne importunis verbis, aut precibus extorqueant aliquid eleemosynæ nomine à mutuatariis, aut se in mutuando difficiliores exhibeant iis, à quibus nihil se accepturos sperant, ita ut si quid donent, metu ne deinde non facilem mensam experiantur, donent; & multò minus ante mutuationem, aut in ipsa mutuatione paciſci debent de aliqua certa summa nomine eleemosynæ, aut donationis gratuitæ; nam pietatis prætextu tegeretur usura. *Conf. Bonacin.* de Contract. d. 3. q. 3. punct. 12. *Alphons. Vilagut.* Neapol. de usur. q. 15. & 16. 17. *Basses* Flor. t.

Mons Pietatis. §. 1. 8. *Conrad. Summenhart de Calus* de Contractibus tract. 2. q. 22. *Azorius* Instit. Moral. l. 5. c. 8. *Nicol. Barianus* de Placentia in tractatu de montibus Impietatis (qvem integrum B. L. seorsim propter raritatem exhibemus inferius) hoc consilium suppeditat, *ut omninò gratis pauperibus certa summa locari possit.* Ex prædictis, *inqvit*, sequitur, qvòd optima constitutio foret, si rectores civitatis cupientes montem veræ sinceræq; pietatis in sua civitate habere, statuerent, qvod omnes ipsius Civitatis cives & rurales juxta qvantitatem suorum introituum vel facultatum singulo anno pro condigno salario ipsius montis aliqvid solverent. Hoc, inqvam, optimum foret, tum, qvia mons ipse sine dubio non parvæ utilitatis Reip. est; tum, qvia talis constitutio nulli bonæ legi opponeretur; imò videtur multum rationabilis ac per hoc & naturali legi consona. Bonum enim commune privato bono rationabiliter, & naturâ distante præferendum est, tum qvia modica & qvodammodo insensibilis taxa foret ista sic generaliter imposita, ac per hoc ab omnibus pro tanto Reip. bono libentissimè persolveretur; tum qvia & finaliter hoc facto omnis scrupulus ab ipso monte tolleretur, & consequenter omnes prædicatores & religiosi sine onere & remorsu conscientiæ ipsum montem liberè commendarent atq; prædicarent. Unde & Mons ipse ex populi in ipsum amore & devotione indies adeò crescceret, qvod in brevi ex ipsius augmento posset domus aut ager, vel proprietas aliqva emi, ex cujus reditu posset congruum salarium operariis ipsius montis sine usura dari. Qvi non videat, hæc omnia vera esse, ac animabus & corporibus maximè utilia? Sed utinam fundatores & defensores hujus mutui sine ulla passione aut electione hæc intelligere vellent, & tanto bono non obviarent! qvo autem Zelo vel qva passione tam grandi animarum & corporum proficuo resistatur, Dominus novit & homines satis facilè conjectant. *Hæc Barianus.* Non est negligendum consilium, *Andr. Riveti Explicat. Decalog. rubr. de Mutuo & Usura Tom. 1. p. 1431. Oper.* qvi in hunc modum: Alia ratio esset, *inqvit*, si instituetetur aliqvis mons pietatis, in qvo fors ipsa omnis esset legata, sive ex publica sive ex privata liberalitate, usui pauperum, sine ullo scopo eam augendi, sed eandem solùm conservandi, in eodem statu, in qvo primùm legata est. Ut si qvis centum florenorum millia in eum usum donare velit & instituere, ut ex illa pecuniarum summa mutuum detur pauperibus, & qvibuscumq; indigentibus, sufficienti & certo aliqvo accepto pignore à singulis mutuatariis, eâ lege, ut illi exiguum qvid solvant singulis mensibus, pro ratione qvantitatis mutui; qvod lucrum acci-

Digitized by Google

accipiatur tantùm pro ſtipendio eorum, qvorum cura erit, cuſtodiendi pecunias illas, accipiendi & conſervandi pignora, & eadem tempore oportuno reſtituendi; cum aliis expenſis neceſſariis, conductione videlicet domus, arcarum in qvibus pecunia ſervatur emptione, item librorum in qvibus omnia ſcribuntur; & ſi qvid aliud ſit neceſſarium. Idqve ea lege, ut ſi qvid ſupereſſet, reſtitueretur mutuatariis juxta proportionem, & pro ratâ, ut loqvuntur accepti & expenſi: nec ex eo aliqvid rediret ad ſortis principalis multiplicationem. Minueretur item ſumma, qvæ à mutuatariis ſolvebatur; poſtqvàm exempli gratia, cognitum fuerit, ex tribus, qvæ ſolvebantur pro centum, duo ſufficere ad onera prædicta, duo tantùm accipiantur poſtea: ut contrà, ſi eadem experientia conſtet, duo vel tria non ſufficere, qvatuor exigantur ſi ſint neceſſaria, tantùm ad prædictos uſus, non ad lucrum, vel montis ipſius, vel eorum, qvi monti inſerviunt. Hanc inſtitutionem, qvamvis nonnulli ex Scholaſticis, inter qvos Cajetanus, uſurariam eſſe exiſtimaverint, alii tamen pleriqve negarunt, hoc innixi fundamento, qvod non ſolvitur vi mutui, id qvod mutuatarii ſolvunt monti pietatis, ultrà ſortem; ſed ratione damni emergentis, pro expenſis nempe & ſtipendiis eorum qvi monti inſerviunt. Item qvod pecunia illa ſive ſors, ex qvâ mutuum datur, non ſit amplius eorum, qvi eam legarunt, ſed mutuatarii ad eam jus acqviſiverunt, qvorum eſt propterea, tanqvam jus habentium ad montem, illum etiam ſuis expenſis conſervare. Tale qvid ſi publica cura & privatis beneficiis in Rebuspubl. conſtitueretur, non exiſtimaremus miniſtror à Rep. & communitate delectos, qvibus aſſignarentur pro ratione laboris ſui neceſſaria ſtipendia, vel contra conſcientiam ſuam peccare, vel contra æqvitatem & honeſtatem; proinde aliqvam infamiam incurrere; qvi publico inſervientes, publica autoritate acciperent, qvod eis aſſignaretur ab æqvis æſtimatoribus, qvorum ſtatuta non transgrederentur. Qvod vix tamen, ubi ventum eſt ad praxin, obtineri poſſe teſtatur experientia, & qverelæ freqventes in locis, ubi tales montes parturiunt. Unde colligere licet, qvid cenſendum, ubi talia non ſunt repagula, ubi ſors non eſt communitatis pauperum, ſed privatorum, qvi non pro ſola conſervatione & miniſterio pendi volunt cenſum, ſed etiam pro ipſa ſorte, qvæ legata non eſt, ſed vel ad daniſtam pertinens, vel ab eo mutuò accepta; ita ut ſupra uſuram, qvam ſolvit, exigat duplam aut triplam, ut fit ab iis, qvorum occaſione in horum mentionem incidimus &c. *Hæc*

Digitized by Google

Rivetus. Judicium B. noſtri *Meiſneri* mox adponemus. Modificant ipſi Pontificii illud *omnino gratis*, & reſtringunt ad certam ſummam 30. ſcilicet ſolidorum. *Merul.* P. 2. l. 4. Coſmogr. in deſcript. Patav. p. 951. ſuprà §. 35. Verba *Scardon.* vide ſuprà qvoqve §. 35. *Gabriel Alvarez de Velaſco* P. 1. q. 34. de privileg. Pauper. & miſer. perſ. verba *Exod. 22, 25.* clariſſima ſunt: Si pecuniam mutuam dederis populo meo *pauperi* non urgebis eum qvaſi exactor, *nec uſuris opprimes.* Radix שִׁיא hic non notat *oppreſſionem* uti reddidit Vulgat. ſed ſignificat ponere, arte, curâ, ordine. vid. *Pagnin.* hac radic. *Schindler. David de Pomis &c.* Pſal. 40, 5. Beatus vir, qvi שָׂם Targum שוי poſuit fiduciam in Deo. *Eſai 57.* Juſtus moritur, & non eſt vir שָׂם ponens ſuper cor i. e. qvi curet, vide §. noſtr. n. 9.

§. XLII. *Secunda Lex ſive conditio:* Miniſtris M. P. aliqvid detur, ut & pro conſervatione Montis. *Tolet.* l. 5. Inſtruct. Sacerd. c. 38. p. 568. Secunda, *inqvit* conditio, ut qvod à mutuatario accipitur, ſit pro obligatione, qva mons obligatur mutuare indigenti, & pro expenſis, qvæ neceſſariæ ſunt pro montis conſervatione, & hoc vocat Papa, pro indemnitate. Nam mons debet mutuare ſic, ut non patiatur damnum. *Tertia*, ut nihil accipiatur ultra expenſas, & cauſas prædictas, qvæ debent eſſe moderatæ nimis, putà, qvantum neceſſarium eſt. *Unde non „ ſunt plures miniſtri in monte conſtituendi, qvam ſint neceſſarii, nec aliæ ex„penſæ ſuperfluæ fieri debent. Pro his enim accipere aliqvid uſura eſſet. Hunc autem montem ſic licitum eſſe, ratio aperta probat.* Contzon *Politic.* p. 683. a. *Cajetan.* Summar. l. p. 173. T. 8. Tract. Tr. Tertio, *inqvit*, qvod ultra pecuniam mutuatam exigant ſecundum numerum librarum ſingulis menſibus tot denarios à prædictis debitoribus, ita qvod qvot libras aliqvis mutuo ſuſceperit à monte, tot denarios ſingulis menſibus, qvibus illas retinet, dare teneatur. Et hæc non ut aliqvid ultra ſortem monti accedat, ſed pro recompenſatione operarum, cuſtodum & miniſtrorum, qvi publico pauperum bono in ſuprædictis cum ſuo & periculo & labore deſerviunt, & expenſarum, qvæ pro penſione domus & emptione librorum & cæteris ab eisdem fiunt. *Leſſius* de Juſtit. & Jure. l. 2. dub. 23. Sic Bulla *Leon. X.* ſupr. §. 18. n. 6. *Alias vero pluribus &c.* Bulla *Innocentii VIII.* ſuper monte Pietatis Cæſenatis p. 11. *Bolle & privilegi de Monte Sacro di Roma.* Unicuiqve recurrenti Bulla *Pauli III.* l. c. p. 25. qvam ſupra vide §. 31. num. 4. & 5. *Ita qvod hi, qvi mutuò &c.*

Bulla,

Bulla *Julii II.* ſuper monte Pietat. Bononienſ. ſuprà §. 38. n. 5. 6. 8. Unam fraternitatem, *inqvit*, utriusq; Sexus Chriſti fidelium tàm ſecularium qvàm Eccleſiaſticorum, etiam Ordinum qvorumcunq; in Civitate prædicta, Montis Pietatis nuncupandam, usqve ad numerum 5000. perſonarum, viro & uxore pro una perſona computatis, creare &c. & ſuperiùs: Officiales & Miniſtri pro hujusmodi laboribus & periculis convenientia ſalaria habeant. Breve *Julii III.* conf. §. 38. u. 2. *cum emolumento 5. pro 100. in miniſtrorum inibi deſervientium ſuſtentationem convertendo. &c.*

§. XLIII. *Honoratus Leotardus* q. 22. de uſuris n. 35. *ſvadet*, nil prorſus ultra ſortem accipiendum, qvin imò ex ſodalitio aliqvo, vel populo, idoneos, & probatæ fidei eligendos, qvi per vices ſine ſtipendio res montis adminiſtrent, ut fit Venetiis; nihilominus tamen, ubi aliqvid datur ultra ſortem pro alendis miniſtris, non eſſe iniqvum & impium. Cavet tamen, ne expenſæ majores fiant, vel plures miniſtri adhibeantur, qvàm opus ſit ad rem montis adminiſtrandam, ne pauperes gravioribus executionibus vexentur. *Michael Salon. in 22. Thom. q. 88. controv. 27. p. 375. in hunc modum ſcribit:* Cum mons pietatis deſtinetur per ſe & primo in utilitatem pauperum, licèt indirectè redundet in utilitatem Reipublicæ, qvia bonum partium, eſt bonum totius, juſtè tamen pauperes teneri ad ſuſtentandum, nec ullam ipſis fieri injuriam, cum exiguntur ab eis ultra capitale, qvæ ad illius montis conſervationem ſunt neceſſaria. Multò qvidem ſanctiùs (concludit deniq; Salon.) & melius inſtitui montem pietatis, ſi inſtitutor illius ſimul emeret aliqva jura vel cenſus perpetuos ad ſtipendia, & expenſas in illo faciendas, ita ut nihil exigeretur à pauperibus præter capitale, ut optimè admonet Leo X. in ſua Bulla; (ut dixi) etiam ſi tempore inſtitutionis iſtius montis pecunia neceſſaria ad jura iſta perpetua ex ipſomet monte extraherentur. Verbi gratia habet qvis 10000. ad erigendum montem, melius ageret, ſi inſtitueret montem cum 8000. & alia 2000. converteret in iſta jura vel cenſus ad ſolvendas expenſas & ſalaria miniſtrorum. Sic etiam *Adam Conzen* paulò ante adductus. *Leonhardus Leſſius* multis tractat hanc qvæſtionem: *utrum mons poſſit ita erigi, ut non ſolùm id, qvod eſt neceſſarium, ad ſtipendia miniſtrorum & ſolutionem penſionum, redituum, ſed etiam, qvod eſt neceſſarium ad inſtructionem domus, exigatur à mutuatariis?* in Append. ad Dubit. 23. cap. 20. lib. 2. qv. 2. p. 812. & *Reſpondet affirmativè.* Bulla enim apertè concedit, aliqvid

exigi pro expensis earum rerum, qvæ necessariæ ad montis conservationem sunt. *Atqvi* domus firma & certo modo aptata, est omninò necessaria ad montis conservationem; ergò pro illa aliqvid exigi, potest. *Idem convincit ratio.* Nam sicut pro ministrorum opera aliqvid potest erigi à mutuatariis, eò qvod sine illa non possint percipere commodum ex monte, ita etiam poterit exigi qvod necessarium pro instructione domus, qvia sine idonea domo non possunt percipere commodum ex monte. Pro hac sua sententia adducit *Lessium Johann. Azor.* Instit. Mor. p. 3. l. 5. c. 9. §. *secundo qværitur &c.* c. 22. §. *qvartò qværitur. Lapum* de usuris 3. §. 3. *Laurent. de Rodulphis* in c. f. consul. de usuris. n. 4. *Lapum* alleg. 137. n. 1. *Sigism. Sciacciam* Tr. de Commerciis & Cambio §. 1. qv. 1. n. 461. *Valer. Reginald.* Prax. for. pœnit. l. 25. c. 11. n. 209. *Cosm. Philiarchum* de Offic. Sacerd. l. 5. c. 21. §. qvoad primum. *Thom. Boninsign.* de Montibus cap. 4. 5. *Franc. Sarmientum* l. 7. Select. Interpr. c. 2. n. 13. *Ludov. Molinam* T. 2. de Justit. & Jure Disp. 325. &c. Sic etiam *Andr. Mendo* Lucronens. & Soc. Jesu in provincia Castellana Reg. Concionator, Supremi S. Inqvisitionis Censor. in *Statera Opinion. benignar.* Dissert. 6. ad 7. præcept. q. 8. n. 67. citans Bannesium Rebellum, Valentiam Bonacin. T. 2. de Contract. Disp. 3. q. 3. punct. 12. *Busenbaum* medull. Th. Mor. l. 3. tr. 5. c. 3. dub. 7. n. 8. *Diana part. II. in fin. tract. 7. de infallibil. decret. Pontific.* Omnia eò collineant, ut probet Lessius non tantùm ministrorum impensas à mutuatariis exigi posse, sed etiam omnes alias, qvæ fiunt in aliis Montibus, ad hoc, ut mutuo semper juvari egentes possint. Et sic disputat contra Cajetanum, Scotum, qvorum argumenta longa serie confutare nititur, ut & *Salonius* d. l. p. 375. qvæ examinanda aliis relinqvimus. Et hanc viam tenent reliqvi, *Elig. Bassæus* V. Mons Pietatis l. c. 8. & 9. *Joseph. Gibalinus l. 4. de usuris & commerc. cap. 7. art. 2.* qvi hanc subnectunt qvæstionem. *An mons pietatis aliqvid exigere possit à mutuatariis in sui augmentum?* Respondent *negativè*, cum Medina, Lessio, Arra-

Digitized by Google

Arragone, Salas; qvia ſi mons aliqvid exigeret ſupra expenſas ratione mutui exigeret, atqve ſic committeretur uſura. Non tamen improbabilem putat Baſſæus eſſe ſententiam *Villalobos* p. 2. ſum. tr. 22. defin. 14. qvi docet, tunc poſſe montem augmentum capere ex mutuo, ſi omnes, qvi ſunt de loco, inter ſe conveniant, ut qvi mutuum accipiunt à monte aliqvid modicum tribuant monti, ut augmentum accipiat, ut ſubſiſtere poſſit contra fortuitos caſus. *Ratio eſt*, qvia qvod ſolvitur ſupra expenſas, non ſolvitur ratione mutui, ſed per modum donationis ad augendum montem; poteſt autem mons licitè recipere omnes donationes: Non eſt autem opus, ut omnes & ſinguli ſe obligent ad hanc donationem; ſed ſufficit, ſi obligentur ab iis, qvi regunt communitatem, poſſunt enim obligare ſubditos ad ea omnia, qvæ concernunt bonum communitatis. Et huic ſententiæ ſubſcribit *Pasqualigus* deciſ. moral. 204. Ita ſentit *Azpilcueta, Eſcobar &c.*

§. XLIV. Ita, inqvam, & his mediis propugnant aſſertores, *conditionem ſecundam*: qvi tamen negantium argumenta non per omnia confecerunt. Multus & prolixus eſt *Nicolaus Barianus* hoc negotium tractans *qvæſt. 3. principali, an mutuum montis ſit licitum*; ubi argumenta, & exceptiones deſtruit adverſæ partis, hoc ſibi ſumens tanqvam certum: *Omne mutuum eſſe uſurarium.* Patroni affirmativæ, videntur Bullæ *Leonis X.* verba ampliare, qvæ ſic habent: in *qvibus pro eorum impenſis, & indemnitate aliqvid moderatum ad ſolas miniſtorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſervationem, ut præfertur, pertinentium, pro eorum indemnitate &c.* Sic *Leſſius*, uti paulò ante docuimus, etiam includit exſtructionem, & adaptationem domus ſingularis ad montis conſervationem. 2. Multiplicantur miniſtri, & officiales, de qvibus nos in *cap. de adminiſtratione Mont. Pietat.* 3. non moderata, ſed magna ipſis conferuntur *ſalaria*, tot tantisqve miniſtris; Gubernatores qvidem XII. gratis ſervire tenentur. *V. Capitoli del Santo Monte di Pietà di Verona* cap. 1. *qvali ſervano gratis, & ſenza premio alcuno.* Miniſtri verò ſeqventia habent ſtipendia pro ratione temporis *aucta, minuta.* Vid. *Cap. & ord. jam citat. p. 13.* Accreſciuta *al Maſſar del monte mezano* à Duc. 4000. *al Maſſar de Monte Piccol.* à Duc. 2000. Anno 1596. *Il ſalario del Maſſ. de monte mezano*

Digitized by Google

sũ accreſciuto : Ducati 300. Anno 1624. *Maſſarius* pro ſalario habuit duc. 400. *Submaſſarius* duc. 70. *Æſtimator* pignorum duc. 60. *Inquiſitor pignorum* (Cattapegni) duc. 125. *Notarius* duc. 100. *Coadjutor* del ſud. duc. 36. *Notarii Adjunctus*, Gegenſchreiber duc. 36. *Scriptor ſchedularum* vel chartularum duc. 36. qvi chartulas pignoribus affigit, vel bolletinorum *conſutor*. duc. 36. Ann. 1590. *Maſſarius pecuniarum* habuit 750. duc. *Maſſar. mobilium*, duc. 450. *Æſtimator* duc. 90. *Cattapegni*, duc. 130. *Incontro del Nod.* duc. 18. *Scriptor Chartul.* duc. 18. *Cucitor delle Chartul.* duc. 18. Notar. duc. 54. *Coadjutor Notar.* duc. 18. *vide ibid.* plurib. & p. 60. 61. 72. 73. *Merula* P. 2. l. 4. p. 931. narrat Miniſtrorum impenſas in *monte Patavino* ſupere 3000. aureos 4. Plus exigitur, *quàm quidem requiritur ad impenſas montis*, inde diſputatur, *qvid cum reſiduo agendum, num* reſtituendum conferentibus proportionabiliter, *num* miniſtris cedere debeat, vel monti applicandum, *vel* inter pauperes diſtribuendum (&c. de qvo ſuo loco. Vide *Merulam* d. l. & *Papaſav.* Deciſ. n. 9. *Barian.* Mont. impiet. *n.* 179. 5. Hocccine eſt moderatum, qvid exigere à mutuatariis, ubi tantum ſupereſt: Unde opima *aule Romane* accedit portio. Edidit bono publicæ ante luſtra 3. *Appendicem Taxæ S. Cancellariæ Apoſtolicæ*, ſeu de certis reditibus S. R. Eccleſiæ & Pontif. *Laurentius Banck*, qvæ conſpicere eſt §. 169. Nerv. » rer. gerend. ubi *num.* 4. hæc legas: Impoſitio qvadrantis in libra » carnis Romæ, in montem perpetuum repoſita pro ſeptem *per il* » *cento*, à civibus Romanis perſolvendis, qvorum fructus ad Mon» tiſtas pro ejus montis extinctione, redeunt Coron. 20000. *n.* 5. » Impoſitio qvatuor Juliorum pro amphora populo Romano con» ceſſa eidem monti applicata ad ejus extinctionem inſurgit ad » Coronat. 3000. *n.* 9. Mons aluminis elocatur pro coronatis annuis » 3000. *n.* 35. Vectigal Anconæ elocatum eſt monti Pio pro Co» ronat. 3500. annuis, qvi collegio aſſignantur: & 100. ſomis fru» menti: & qvando hæ ſomæ non ſolvuntur, penduntur Cameræ » pro iis 1000. Coronat. pro qvolibet anno, & Coronat. 179. pro » Regalibus Dominorum Cameralium Coronat. 3500. *n.* 45. De » fructibus montis religionis cedunt Cameræ qvotannis Coronat. » 16338. *n.* 50. De fructibus montis pii extingvibilis percipiuntur » qvotannis Coronati 2350. *n.* 51. De reſiduo montis Avenionenſis » ccipiuntur qvotannis Coronat. 616.

§. XLV

§. XLV. Nobis placent conſilia *Nicol. Bariani* de Mont. Impiet. q. 3. principal. *Franciſci Papafavæ* Deciſ. 11. 13. *Leotardi, Gibalini* d. l. *Salon. Leſſii, Conzen.* & qvorum prius mentio facienda erat, Bullæ *Leonis* X. ſupra alleg. *Cajetani* de Mont Piet. T. 8. Tractata tractatuum *Soti* l. 6. de Juſt. & Jure qv. 1. ita: Allaborandum ut pauperibus *omninò gratis* detur mutuo &c. *Vide Conditionem I. ſupr.* §. 41. Theologorum noſtrorum mens eſt, qvod *cenſum annuum non in totum improbent*, hâc tamen cautelâ, ut pauperibus omninò gratis mutuent illi, qvi habent & poſſunt. Deducit hoc eleganter B. noſter *Meiſnerus P. 3. Philoſophiæ Sobriæ Sect. I. c. 6.* Poſtqvam oſtendiſſet diſſenſiones ipſorum Pontificiorum circa hoc negotium, *Diſſentire* ſcilicet 1. ipſos Pontificios *de toto inſtituto*, cum alii ſtatuant montes Pietatis licitos eſſe, alii verò negent. 2. Diſſentire *qvoad rationem*, cur aliqvid ultra ſortem accipiendum; Bulla enim Leonis X. & qvos illa adſtringit, cenſet, aliqvid exigendum ultra ſortem, ſolùm ratione expenſarum, qvæ neceſſariæ ſunt ad montis conſervationem & adminiſtrationem; Sed alii addunt obligationem, qvia mons ille obſtrictus eſt, vel obligatus mutuare cuivis petenti. Qvum autem obligatio ſit appretiabilis pecuniâ, ut loqvitur *Toletus l. c. inſtruct. Sacerd. Cap. 38. p. 569.* hinc inferunt, qvod pro tali obligatione aliqvid poſſit exigi. Sed hæc duo conciliari non facile poterunt, tantùm ratione expenſarum aliqvid ultra ſortem exigendum eſſe à pauperibus, & non tantùm ratione expenſarum à pauperibus aliqvid exigendum, ſed etiam propter obligationem montis. *Adde* qvod non ſibi ſatis conſtent: nam uti inferiùs videbimus, docent: divitibus, & negotiatoribus non eſſe mutuandum, ſicut etiam nec peregrinis, neq; illis, qvi pignus interponere haud poſſunt. Ergò conſtare ſibi non poteſt illa ſententia, montem obligatum eſſe mutuare cuivis petenti. 3. Diſſentire *qvoad deciſionem* hujus qvæſtionis: *Num illa ad Papam vel Concilium pertineat?* Negat *Sotus, Nicolaus Barianus* de Montib. Impiet. *Franciſc. Papafava* ex profeſſo tractans qvæſtionem negativè: *num ſummus Pontifex poſſit diſpenſare, qvod qvicunq;* depoſuerit pecuniam ſuper monte ſacro, habeat certum qvid lucri ultra capitale trium ſeu 4. pro 100 &c. *Vide n. 11. & ſeq. prolixè.* Affirmativam tenent illi, qvi Patroni Montium Pietatis. 4. Diſſentire *circa hoc problema*: Num poſſit civitas *compellere cives, ut contribuant ad Montem & deinde facere, ut mutuatarij ſolvant lucrum civibus contribuentibus ad rationem.* 5. pro 100. *Azorius* P. 3. l. 5. c. 9. tenet negativam: *Lupus* autem *Geminianus* Tract. de uſuris Comm. 3 §. 3. n. 48. putat eſſe licitum, allegans pro ſe *Laurentium de Radolphis* in c. *conſuluit de uſuris n. 4.*

§. XLVI. His, inqvam, sic præmissis, ponit sententiam suam jam laudatus B. *Meisnerus* noster, *Montem Pietatis minimè probari posse Pontificiorum, qvamvis speciem pietatis videatur habere*; Pauperibus enim, & egenis mutuandum & planè gratis, ut nil extra sortem exigatur. Secus enim si fiat, mordentur illi, & in majores difficultates conjiciuntur. Jam autem mons ille pauperibus non mutuat gratis; sed si summa excedat 30. solidos, singulis mensibus aliqvid coguntur solvere, & si pignus justo tempore non redimatur, venditur statim. Inde benè colligit B. *Meisnerus*: Omne mutuum, qvod indigentem proximum mordet, suâ substantiâ paulatim privat, est usurarium, ac proinde illicitum, cum gratis pauperibus mutuandum. Sed mutuum montis indigentem proximum mordet &c. Ergò: *Minor* suâ luce claret; qvia tales egeni pro usibus suis necessariis, ut cibum sc. domicilium, vestes comparare possint, mutuò petunt; confertur illis summa, sed non sine interesse, qvod solvere coguntur, unà & summam; cum tamen usibus suis necessariis eam impendere potuissent. *Accedit & hoc*, uti videbimus, qvod non nisi interposito pignore mons mutuò det, ubi pauperculi sæpiusculè vestes & qvæ qvotidianis usibus versant, oppignorare coguntur, qvibus tamen carere non possunt, elapso tempore venduntur pignora non sine dispendio rei familiaris contra expressa verba *Exod. 22. 16. Ezech. 18. 7. 8. 99.* In fumum abit exceptio: *A pauperibus nihil dari propter officium mutuationis, sed partim propter conservationem ministrorum montis, partim propter obligationem ejusdem ad mutuandum.* Manet enim perpetuò; pauperibus omninò gratis mutuandum, veluti ostendimus Conditione I. Cedit in morsum pauperum, qvi tamen morderi nullatenus debent. Sic etiam usurarius dicere posset, se nihil ultra sortem petere ratione mutui, sed propter laborem, & ad conservationem ministrorum, qvi tenent rationes dati & accepti &c. qvi tamen prætextus ab usura ipsum non liberabunt. Infert porrò *Meisnerus*: Omnes divites obligati sunt per divinum præceptum ad mutuandum egenis petentibus *Psal. 15. Psal. 32.* &c. Qvis autem diceret divites pro hoc charitatis officio aliqvid ultra sortem, justè à pauperibus petere posse. Imò contrarium verum: Nam ad qvod officium aliqvis est obligatus, pro eo si præstet, jure nihil exigere potest, *qvia facit, qvod facere debuit.* Atqvi mons ille pietatis per se obligatus est ad mutuandum pauperibus secundum bullas Pontificum, cum hic finis sit principalis Montium pietatis &c. qvare pro hoc officio jure nihil exigi potest. Qværas porrò, *cujus sumtibus alendi ministri?* Responsionem petes ex supra dictis, ubi invenies consilia *Leotardi*, *Salonis*, *Lessii* &c. Nos *Meisn.*

Meisnerus respondet: *Egenis omninò gratis mutuò dandum.* Hinc 1. *vel* expensas illas esse subtrahendas ex eadem montis pecunia seu massa, licet tandem mons ille exhauriretur, qvia melius & consultius est pauperibus servire tantum ad tempus licitè, qvam semper illicitè. *vel* 2. qvi talem montem erigit, debet unà ministris annua stipendia ordinare, ne mordeantur pauperes, qvod fieri potest, si capitale aliqvod addiderit, qvod ditioribus pro annuis censibus elocari potest, ex cujus lucro satisfieri potest ministris. *vel* 3. magistratus, cui cura montis commissa, posset ministris suis rationes dati & accepti committere, *vel* idonei & pii cives bonis modis ad hæc officia alternatim administranda persvaderi possent, qvaliter multa officia administrantur in civitatibus, nullo salario vel pauxillo dato, *vel* si aliqvod mille floreni ditioribus elocentur, & ab iis census annui exigantur, qvo sic ministri montis ali, & reliqva pecunia pauperibus gratis mutuari possit.

§. XLVII. Juvat non inelegantem discursum *Dominici à Soto* confirmationis loco subjungere. Sic enim ille l.6. de Justit. & Jure qv. 1. art. 6. Arbitror, *inqvit*, ejusmodi rationem montis, neutiqvam ab usuræ sortibus elui posse. Et qvo hujus sententiæ veritas innotescat, hoc primùm omnium utamur exemplo, qvod esse existimo omninò regulam. Arguitur inqvam, si qvis dives ac misericors homo decrevisset, qvicunqj potentia se, Evangelio auscultans, mutuare: non tamen, nisi suscepto pignore, & usqj ad certum tempus, secundum jura Montis pietatis; neqvaqvam posset qvidpiam ultra sortem recipere; Ergò neqj illa, qvam vocant Montis Communitatem, id licitè potest. Demonstremus prius antecedens, ut inde ad illationem descendamus. Homo hujusmodi mutuator si pignus recipit; hoc non facit ad utilitatem mutuatarii, sed in suam propriam, ut tutam sibi faciat solutionem pecuniæ suæ: ergò qvòd idem custodiatur pignus, sua interest, non mutuatarii. Nam mutuatarius mallet ipse retinere, Sed qvia mutuator pecuniã suam aliter nõ vult ei credere, pignus recipit, atq; adeò ratione ejusdẽ acceptionis fit debitor idem reddẽdi pignus. Idq; adeò non solũ ut depositarius. Nam hic, qvia non in suam; sed in depositãtis utilitatẽ depositum servandum recipit, non tenetur ratione acceptionis, ut lib. 4. sub tit. restitutionis dictum est. Ob idq;, si citra suam gravem culpam depositum perdatur, non tenetur illud restituere. At verò qvi pignus recipit, cogitur ratione acceptionis, ob idq; licet minori culpa illud perdat; nihilominus restitutionis laqveo tenetur. Dixerim minqri culpâ: qvia si nulla culpâ dispereat, liber manet. *Et paulo post*: Beneficium mutui debet gratis conferri, &

Digitized by Google

ideò, qvi mutuat, recipere onera debet, qvæ sunt mutuationi annexa; puta servare pignus & reddere, aliàs non mutuet; Hoc qvidem verum est, qvod ubi pignus tale sit, qvod possit tineâ corrodi, ut vestis, vel alia ratione perire; utpote, si est res pretiosissima; ac subinde custoditu periculosissima, debet mutuans protestatione mutuatarium admonere, ut suo periculo pereat. Qvod si voluerit pignus curari; suis fiat expensis. Est qvippe accidentarium, qvod pignus illius sit naturæ. Et pari ratione, si mutuator suam credere pecuniam recusat, anteqvam mutuatarius publico se obliget instrumento. Illud qvidem debet expensis ejusdem mutuatarii à tabellione confici. Nam mutuator nil nisi fidem petit, qvam alter tenetur dispendio suo exhibere. Atq; hinc sumitur novum contra Montem argumentum. Nempe qvod hoc, qvod qvibuspiam pignoribus accidentarium & peculiare est, non debet in legem duci, ut qvicunq; mutuatarius ratione cujusq; servandi pignoris stipendium solvat. *Et iterum ibidem*: Illa tunc pecunia mutuationi exposita, non est pauperum, qvi mutuum recipiunt. Patentissimum enim est, nunqvam in eorum dominium venisse, neq; illa ratione ventum iri, sed perinde sunt merè mutuatarii, ac si illa pecunia alium haberet dominum: Ergò non magis ad illos pertinet illam servare; qvam si esset vel particularis personæ; vel Reipublicæ. Ex hoc igitur capite sumitur argumentum: Mutuatarii non tenentur illam servare: ergò idem est prorsus judicium illius stipendii, qvod ultra sortem tunc solvunt, qvod esset, si eadem pecunia esset particularis personæ: tunc autem, ut jam ostensum est, non esse licitũ illud extorqvere stipendium: ergò nec ubi nuda administratio existit apud Remp. Sed qværis: Qvis ergò tenetur illam custodire? Respondetur: Si nullum habet alium dominum, illa seipsam. Itaq; nullum restat remedium, qvàm qvod expensæ ex eadem capituli pecunia subtrahantur. Sed pressius arguis: Tandem ergò exhaurietur? Fateor qvidem ingenuè. Et hoc est, qvod Fautores alterius opinionis decepit. Ex qvo sequitur, qvod qvicunq; talem montem de sua substantia erigere cogitaverit, si voluerit fore perpetuum, debet stipendia statuere, qvibus sustentetur; vel Remp. obligare ut montem sustentet, alioqvin mons seipsum mutuando consumet. Sed contra: Mons ille tunc in perniciem tantùm miserorum periret, qvi inde mutuabantur: Ergò eorum refert, illum suis expensis servare. Negatur consequentia: Simili enim ratione probares pauperibus incumbere, suis expensis servare divitis hominis misericordis, qvi mutuata pecunia præsidio ipsis esse solet. Quoniam enim ejusdem ministrorum ideò censeri in favorem fieri pauperum qvo

qvod ipſi mutuationis beneficia ſuſcipiunt, atq; hac ratione eos obligare, ut illa contributione alant miniſtros, jam monſtratum eſt, qvàm ſit fallax argumentum. Pari enim ratione multas alias uſuras defenſares. Enimverò qvotqvot egeſtate coacti mutuum ſub fœnore recipiunt, favorabili beneficio potiuntur. Igitur ut iterum dicam, cum mutuatio gratuito ſit facienda, non debet penſari in cujus favorem operæ cedant miniſtrorum Montis, ex eo qvod mutuum recipere, beneficium ſit pauperum; ſed mutuatione ſuppoſitâ ſpeculari oportet, cujusnam referat pecuniam ſervare tutam. Qvando verò mutuatarius eſt in mora ſolvendi, liqvidum ſit ſuis expenſis ac diſpendio venundanda fore pignora. Confirmant hanc noſtram ſententiam exempla civitatum qvarundam Italiæ, puta Mediolani & Brixiæ & aliarum, ut Cajetanus refert & nos illic audivimus, in qvibus publico ſtipendio ſuſtentantur Montis miniſtri. Hæc *Sotus*. Idem *Sotus* qv. 1. art. 6. taxat hoc, qvod aliqvid interdum exigatur pro labore miniſtrorum, cum tamen nullam habeant cuſtodiam pignorum. Solet potiſſimum, *inqvit*, inter Ruſticanos aggeri copia frumenti, qvæ egentibus mutuò diſtribuitur ſine pignore, & ſine aliis negotiis, qvæ miniſtrorum operis egeant, illo nihilominus tributi onere ut meſſis tempore duodecimam partem menſuræ ſupereroget, nempe modiolum in fanecas ſingulas, qvod profectò non video, qvomodo defendi poſſit; niſi omnes indiſcriminatim oppidani & mutuum ſuſciperent, & qvaſi gratuitum ſpontaneumq; tributum per capita illud ſolverent. Nam ſi *non ab omnibus, ſed ab illis tantùm, qvi mutuato egent, corradatur, palam extorqvetur ratione mutui.* Aliter ſentire videtur *Aloza* Flor. Summar. v. Mons pietat. n. 3.

§. XLVIII. Et ſic etiam reſpondendum ad illam qvæſtionem, qvando qværitur: *An ratione lucri ceſſantis, & hinc damni emergentis, aliqvid ultra ſortem exigendum?* Concedo de divitibus, negando de pauperibus & egenis, alia ratio eſt ſi ultrò pauperes ſe offerunt, in tali caſu aliqvid ultra ſortem daturos, atq; ſine damno valeant. vid. *Alozæ Flores* v. Mons Pietat.

§. XLIX. Hæc etiam eſt mens Excell. Dn. D. *Danhaueri*, qvi P. 2. Catechiſm. Milch. p. 331. ſic ſcribit: Es wird hier auch nicht verſtanden der Gewerb und Geld Zinß/ oder Zinß Kauff / wenn der jenige / der bey guten Mitteln iſt / und mit ſeinem Gelde nicht ſelbſt hantiren kan / einen andern (nicht Blut Armen / dem ſoll man Zinß und Capital frey ſchencken und das Allmoſen an ihm thun / auch nicht mit einem Mittelmann / bey dem es heiſt von der Hand im Mund / welcher mit dem / was er gelehnt / nichts gewinnet

sondern dasselbe allein zu seiner Nothurfft gebraucht / wann derselbe das Capital wiederumb erstattet / ohne Zuß / soll ein Christ darmit content seyn) sondern Reichen / Hantierenden / Gewinnenden Mann / Kauffmann / oder auch Fürsten / Herren / Repub. Stadt und Commun, ein Stück Geld (nicht eben den ganzen Schatz / den Armen muß auch was im Rest bleiben) umb und von wegen des abgehenden Gewinns / besorglichen Schadens / und unschuldigen Dienst zur pension geben und liefern solte / nach der proportion des Abgangs / ordinarie und ordentlicher Weise von 100. fünff Gülden (welchen Zuß Christliche Obrigkeiten für just und billig gehalten / die gewissen zu Ruh stellen / ist aber darneben niemand verbotten weniger zu nehmen / das mehrer allein ist unrecht / es währe denn das dem Leiher zu grossen Schaden auß manglenden Ausstand / dem Lehner viel zu grosser Gewinn aus vorgestreckten Geltmitteln zuwachse / in welchem Fall Christliche Obrigkeit Maß geben sollen / und eigener Cur und willen nichts eingeraumet werde) alles redlich / ohne Gefährd / (nicht aus eigener unordentlicher Lieb / faule gute Tage zuhaben / den Müssiggang zu pflegen / sich zubereichern) / sondern aus Christlicher Lieb nach der Regel der Christlichen Lieb / welche auch dis erfodert / daß wo irgend der Lehner und Schuldner / ohne seine Schuld durch die Allmacht Gottes in Wasser / Feuer / und Kriegsnöthen in die eußerste Armuth kommen / man auch alsdenn dem nackenden sein Kleid nicht ausziehen soll. Et pag. 338. Das Bapstumb / inqvit, will zwar abermahl in diesen Stück gar heilig seyn / und wie Pilatus die Hände waschen / hat aber einen andern Fund erdacht / und dem Kind einen schönen Nahmen gegeben / nemlich montem pietatis, den heiligen und gottseeligen Berg / welchen *Azorius* P. 3. instit. moral. l. 5. c. 8. anders nicht als eine öffentliche Münz und Banck beschreibet / den Armen zum besten erbauet und auffgerichtet / dahin sie im Fall der Noth ihre Zuflucht haben / und gegen Monatliche Erstattung eines wenigen / darvon die Beampten zuerhalten ein Stück Geldes erheben mögen / doch mit der Condition, wenn das Pfandt auff bestimten Termin nicht außgelöst / dasselbe dem Berg so viel es unterdessen getragen / verfallen seyn soll. Das laß mir einen schönen und erbaren Müntzberg seyn. Droben haben wir gehört / daß man vor denen Armen allerdings kein (will geschweigen monatlichen) Zusatz nehmen soll. Der Herr gebeuth und sagt Exod. 22. 26. Wann du von deinen Nächsten ein Kleid zum Pfand nimbst / solstu es ihm wiedergeben ehe die Sonne untergehet / denn sein Kleid ist seine einige Decke seiner Haut darinnen er schläfft. Aber die Geistlichen Herren im Bapstthumb setzen solche Kleider-Verpfändung (denn was will der Arme anders verpfänden?) an den heiligen Berg. Es solte wohl einer (wie dort jener Römer Cato

den Aruſpicibus geſagt) fragen/ ob es müglich/ wann ein Jeſuit und Caſiſt ein ander begegnet er nicht ſolte lachen müſſen? in dem ſie ſolchen geiſtlichen Münßberg ſo hoch loben/ und doch im Hertzen bekennen müſſen/ daß er nach dem Jüdenzen ſtincke (*Cajetan* T. 2. Opuſc. Tr. 6. de Monte Piet. c. 9. *Domin. à Soto* de Juſtit. & Jure q. 1. art. 6.) Solte es allererſt nach den rigore der Geiſtlichen Rechten gehalten werden/ (decret. P. 2. cauſ. 14. q. 3.) ſo würden ſie gar übel beſtehen/ denn in denſelben heiſt ohne diſcretion ein Wucher aller überſatz/ ſo über das capital gehet. Idem *in Hodomoria Pap. T. 1. p. 1440.* Mons pietatis, *inquit*, impius eſt, ac ipſiſſima uſura mordens, interdicta *Exod. 22. 26. Ezech. 18. 7. 8. ſqq.* Balduin. *Caſ. Conſc.* lib. 4. c. 3. caſ. 5. p. 706.

§. L. *Tertia Conditio*: Mutuatarius det Monti idonea pignora, qvæ transacto tempore, ſi mutuatarius ea non redemerit, vendi debent. Ita habet Bulla *Sixti IV.* ſupr. §. 6. n. 3. &c. *Julij II.* ſuper Mont. P. Bonon. n. 6. 7. ſupr. §. 37. Seqvuntur Autores ſæpius magno numero adducti, *Toletus, Azorius, Leſſius* l. 2. c. 20. dub. 23. *Azpilcueta, Salon, Eſcobar, Layman, Reginaldus, Mendo, Leotardus, Gibalinus, Capitula Montis Romanenſ. & Veronenſ. Contzen, Politic. Baſſæus, Conrad. Summenhart de Calvo* de Contractibus pag. 140. *Bonacina* de Contract. d. 3. q. 3. punct. 12. *Lugo* T. 2. de Juſtit. & Jure Diſp. 25. ſ. 10. f. 287. *Thomas de Vio Cardinal. Cajetan.* Summar. I. de Mont. Piet. p. 173. T. 8. Tractat. Tr. Secundum Capitulum montis pietatis dicit: *Qvod pignora ab accipientibus mutuum ſumant*, & ſuo periculo cuſtodiant in domo ad hæc conducta, & reſtituentibus intra annum reddant, non reſtituentium verò publicè vendant & ex venditione pecuniam exigerent reddendam domino venditi pignoris, deducto priùs eo, qvod monti debetur, & horum omnium, & totalis ſuæ adminiſtrationis rationes ſcriberent & redderent. Et hoc totum fit, ut perpetuari poſſit mons & futuris pauperibus prodeſſe &c. Pluribus *de receptione, cuſtodia, venditione pignorum* in cap. de adminiſtratione montis agemus. Ut verò pignora tutò ſervari poſſint, *peculiaris domus*, huic fini exſtruenda. *Leſſius append.* ad Dubit. 23. cap. 10. l. 2. qv. 2. p. 812. Domus firma, *inquit*, & certo modo aptata, eſt omninò neceſſaria ad montis conſervationem, ergò pro illa aliqvid exigi poteſt. *Adamus Conzen* lib. 8. Polit. c. 18. p. 683. b. Domus conſtituenda eſt, pignora aſſervanda, qvod ſine ſumtu fieri non poteſt. Vide §. noſtrum 18.

§. LI. *Qvarta Conditio.* Detur mutuum pauperibus loci, non exteris. *Speidel.* Specul. h. v. p. 866. *Capitol. del S. Monte di Pietà Cap. 4.* Che non ſi poſſa præſtare ſopra pigni de foraſtieri, Et delli iſteſſi il pegno impegnata ſij venduto ſubitò al publico Incanto; *Item*, che alcuno delli

Maſſa-

Massari del detto Santo Monte non possa, nè debba imprestare denari sopra alcun pegno de forastieri, il qual non habiti nella Città, ouero nel suo Territorio, sotto pœna di Ducati cento per ciascuna volta, che si troverà hauere contrafatto, da essetli tolta irremissibilmente, la qual sia applicata la metà all accusatore, qual sia tenuto secreto, & l' altra metà al Santo Monte de Poueri. Ma se si trouerà, che alcun pegno di forastiero secretamente sia stato impegnato, immediate sia venduto al publico Incanto, al modo de gli altri, & sia cavato l' hauer del Santo Monte, & il restante di qvello, che sarà venduto di più, la metà vadi al Monte de Poueri, & l' altra metà vadi all' accusatore, ancor che fosse qveilo, che haueße impegnato. *Sensus est*: Exteris mutuò haud dandum, qvamvis pignoribus interpositis, qvi non vixerit in hac (Veronensi) civitate, vel territorio, sub pœna 100. Ducat. singulis vicibus, qvorum dimidia pars delatori, altera verò monti pauperum applicabitur. Pignus actum vendi debet &c. *August. Valerius* Episcopus, in Scripto, *Cogitantibus* &c. p. 3. Capitol. M. P. di Verona: Interea, *inquit*, bonorum virorum, sermonibus nobis significatum fuit, alia pernitiosa, & detestabilia incommoda in Montem irrepsisse: Nempe pecuniam ad pauperum civium egenorum res adversas sublevandas destinatam, externis hominibus legum civitatis violatâ religione passim dari, ementitisq; & falsis ac suppositis nominibus ad prohibitas personas etiam Hebræas dedecorantes tantum pium opus pervenire. Chirographorum qvoq; tantummodo, non pignorum (ut convenit) interpositâ cautione pecunias effundi. Sed qvæ hæc est pietas, qvæ restringitur tantùm ad *domesticos*? cum tamen in codice sacro multis tam generalibus, qvam specialibus præceptis ducamur ad compassionem, & benefaciendum non tantùm domesticis, sed & *peregrinis*. Peregrinorum certè rationem haberi voluit Deus in V.T. *Exod. 22. 21. Advenam non contristaberis neq; affliges, advenae enim fuisti in terra Ægypti.* Sed nonne hæc est contristatio, & afflictio qvando peregrinus, vitæ necessariis destitutus, pignore interposito juvari non debet? Nonne hæc est afflictio & contristatio, qvando pignus venditur, & sic damnum ei infertur? *Cap. 23. 9. Peregrino molestus non eris, scitis enim advenarum animos* &c. Tria emphatica verba usurpat Spiritus S. Primum est יבה qvod significat *afflixit, oppressit, vim intulit, rapuit alterius substantiam aut corpus, scienter, aut inscienter, emendo, vendendo defraudavit dolosis verbis & factis, praedatus est, contristavit V. David Pagnum, Paginum, S. Hindlerum, Buxtorf. Avenarius* hac radice. Secundus est לחץ qvod notat *oppressit, contristavit, in angustiam redegit, molestiam*

Tertium

Targum habet רעיקך *angetù*. Vite Autor cit. *Deuter. 1. 16.* Audite illos, & qvod juſtum eſt, judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus. *Cap. 10. 18.* Deus dat peregrino victum & amictum, & vos ergò amate peregrinos, qvia & vos ipſi fuiſtis peregrini in Ægypto. In qvem locum vide *Lorini Comment. p. 476.* Si ergò Deus dat peregrino victum & amictum, eumq; amat, qvidni ei æqve ac civi pecunia mutuanda? *In N. T.* habemus expreſſum Apoſtolicum monitum *Gal. 6. 10.* Operemur bonum ad omnes. *Pſal. 41. 1.* in genere beatus dicitur ille, qvi intelligit ſuper egenum & pauperem, ſive is ſit incola, ſive peregrinus. *Pſal. 37. 26.* in ſpecie dicitur: *Juſtus tota die miſeretur & commodat, non tantùm civibus & incolis, ſed in genere indigentibus.* In qvæ verba *Lorinus* Commentar. h.l. p. 554. T. 1. nul-
» lam omittit miſericors occaſionem benè de aliis merendi, ac benignè
» omnibus faciendi. *Simon de Muis* h. l. tantum abeſt, *ait*, ut juſtus ad
» mendicitatem redigatur, ut etiam habeat, qvod egentibus liberaliter,
» & gratis conferat, aut ſaltem mutuò det, qvibus non eſt neceſſe largiri.
S. Auguſtinus hæc verba eleganter explicat *in enarrat. Pſal. 36. Col. 303. 304.* T. IIX. Fœnerat, *inqvit*, Domino, qvi miſeretur pauperis &c. Illi, qvi fœnerare noluerunt, qvid audient? Ite in ignem æternum &c. *Deuter. 15. 6.* Singularis benedictio populo Judaico denunciatur: *Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuum*, i. e. non fratribus tuis duntaxat, genti tuæ, civibus tuis, *ſed exteris gentibus.* In qvem locum vide *Alphonſ. de Toſtato* Epiſcop. Abulenſem, *Lorinum*, *Cornelium à Lap.* *Bonfrerium* &c. Pſal. 112. 5. *Beatus homo, qvi miſeretur & commodat.* Qvid clariùs dici & præcipi poſſet? Rationem hujus legis ſive conditionis Montiſtarum penetrare nondum potui, qvare *incolis* tantùm civitatis alicujus mutuò dandum ſit, non item egenti *peregrino*.

§. LII. Conditio V. *Detur mutuum non divitibus & negotiatoribus, non aleatoribus; ſed egenis.* Ita Bulla *Julij II.* de Montibus Pietat. Bononiæ *n. 5.* at pauperibus & egenis per Officiales deſuper pro tempore
» ordinantes &c. teneatur mutuare pauperibus & egenis incolis Civi-
» tatis Bononiæ ad eum (depoſitarium) pro tempore recurrentibus, &
non ludi aut negotiationis cauſa id petentibus &c. Sic etiam Gregor. XIII. in brev. Proviſionis noſtræ *p. 7. Capitul. Thont. Veron.* Illæ ad nullum alium finem niſi ad pauperum neceſſitatibus ſuccurrendum convertantur &c. ſupra §. 38. Laudabiliter ſancitum, qvod aleatoribus, & qvi ludos ſectantur lucroſos, & in juribus haud permiſſos, non ſit mutuanda pecunia M. P. Notum enim eſt, qvo loco ſint *aleatores*, & ejus farinæ homines. Qvam inhoneſtum cenſeant Leges immodicum ludi abuſum,

ex eo patet, qvod cùm regulariter omnibus actionibus personalibus præscribatur 30. annis, in hoc casu repetitio extendatur ad annum 50. *Sicut C. de præscript. 30. ann.* Repeti autem possunt, qvæ in ludo ultra 1. aureum petuntur. *l. ult. C. de relig. & sumpt. fun. Spiegel. & Calvinus* h.v. *Tholosan.* Syntagm. Jur. univers. l. 40. c. 5. n. 30. Distingvunt alii inter ludentes pro magna summa pecuniæ, cum scandalo, & continuè & inter ludentes in aliqvo modico, & sine scandalo, & causâ recreationis, & sic posteriori modo clericum non peccare mortaliter arguit *Thomas de Thomasettis* J. U. D. Archipresbyter Mestrens. Flor. Leg. Regul. 320. Ludo qvæsita tenetur qvis restituere & Fr. *Emanuel Roderic.* in explicat. Bull. f. 178. *Paul. Comitol.* Respons. moral. l. 3. qv. 8. *Gabr. Pereira* Decis. 88. n. 1. 2. Trahens invitum aliqvem ad ludendum tenetur restituere lucrum. *Sanchez* de Matrimon. l. 4. Disp. 10. n. 1. 2. *Sayr* Clav. Reg. l. 11. c. 13. *Comitol.* l. 3. Resp. Moral. q. 9. *Thom. Boninsign.* de Ludo c. 7. n. 2. *Dom. Rodericus à Cunha* in cap. *Episcopus* 35. dist. & *Aristot.* 4. Ethic. cap. 1. asserit, *aleatores similes esse furibus & latronibus.* Et lusores sunt infames. *Perez* ad lib. 8. Ordin. p. 385. *Stracha* de Mercatura, tit. de pensionibus p. 4. §. *qræritur.* n. 1. 2. Pecunia in ludo lucrata sub fide præstita de lucro solvendo non tenetur *Gabr. Pereira* Decis. 88. n. 3. Vide *Augustin. Barbosa* Repertor Pract. concluf. Jur. Canon. & Civil. tit *Ludus.* Ludo amissa repeti possunt intra 30. annos. Ludi prohibiti non admittunt legatum, *Tholosan.* d. l. l. 42. c. 33. n. 24. Lusores pro pecunia apud Mahometistas *infames, & supplicio* afficiendi *Tholos.* l. 39. c. 3. n. 15. Ludo *amusa* per patrem, revocari à filiis possunt usq; ad legitimam suam l. 44. c. 5. n. 16. Ludere permissum convivii causa *Tholosan.* l. 39. c. 4. n. 1. *Barbosa* d. l. p. 226. b. De ludo & de his, qvæ per ludum acqviruntur, justè retinendis, ac restituendis, scripsit *Thomas Boninsignius.* cap. 1. 2. distingvit ludos. *Cap.* 3. docet, spectatorem ludorum prohibitorum non cooperantem non peccare. Distingvit tamen inter *privatos*, & qvibus ex *officio* incumbit abesse, *cap.* 7. tractat an lucrum restitui debeat? asserens *n.* 12. qvi in ludo perdunt, non repetunt, neq; juris actione utuntur. *Cap.* 8. cuinam facienda restitutio? *c.* 12. ostendit, in ludo non habere locum compensationem. Qvi & qvales ludi, & qvando tolerari possint, vide Chur Fürstl. Sächs. Policey Ordnung. A. 1612. 1661.

§. LIII. Benè etiam consulitur pauperibus, qvod illis mutuo detur pecunia *præ divitibus*; sed si ultra sortem nihil ab istis exigeretur, vere *pietatis seu charitatis* hoc officium esset. Ratio autem nulla prohibere potest, qvare divitibus, & negotiatoribus non elocanda; illi enim lucrum

crum pecuniâ hâc qværunt,& ſic ultra ſortem aliqvid conferre poſſunt, ad conſervationem montis,&pro impenſis,atq; ſic pauperes, qvi ſuis neceſſitatibus,non intento lucro, conſulere ſatagunt, immunes eſſent ab exactionibus. Audiamus hac de re *Thom. Boninſignium de Montibus Cap. 11. n. 1.* Ut igitur, *inqvit*, praxi atq; uſui doctrinam præhabitam applicemus,plura per ordinem obſervanda ſunt. Inprimisq; qvod pecunia, qvam plures in monte detinent, ſocietatis titulo detineatur,& juſtæ ac legitimæ negotiationi exponatur. Hinc namq; provenit, ut ſi mons de illa alicui mutuet propter inſtantem illius neceſſitatem, licitè ab eo intereſſe petere & exigere valeat ob lucrum ceſſans, ut dictum eſt. Præterea in communem hoc referri poſſet utilitatem; Tum qvòd tam ingens pecuniæ copia negotiatſoni expoſita abundantiam in foro & cambiis pariter efficeret, ac proinde, qvi ad cambium capere coguntur longè minorem jacturam atq; diſpendium facient, ſicut, & multorum qvi ad cambium dant avaritia frænaretur, qvi pecuniæ caritatem ratitatemq; in foro percupiunt, & qvod pejus eſt,multoties procurant; Tum qvia longe majus com-
„ modum Reip. eſſet, ſi mons hujusmodi pecuniam in aliis licitis nego-
„ tiis exerceret, ut in traducendis mercibus, ex qvo qvamplurimi pau-
„ peres & egentes ſuas operas præſtare poſſent, & etiam in frumentis, &
„ rebus aliis vitæ humanæ neceſſariis, ut ſic pauperum neceſſitatibus optimè proſpiceretur. Accedit qvoq; multorum commoditas, qvi cum pecunias ſuas per ſe ipſos negotiari minus poſſent, aut qvia neſciunt, ut mulieres viduæ,&id genus,aut qvia exiguæ ſunt, nec etiam in bona immobilia convertere illas valent, ſi hoc præexpoſito modo detinent in monte, licitè aliqvid lucrari poterant, & cum minori periculo, aut ſuſpicione fraudis & doli, ex qvo poteſtate publica hujusmodi negotiatio exerceretur.--*n. 3.* Et qvoniam mos iſte *à primæva ſua inſtitutione pro pauperum commodo erectus fuit, unde ob hoc pietatis ſibi nomen vindicavit*, licet poſtmodum tractu temporis ob varia accidentia formam, faciemq; in aliqvibus locis mutaverit, cum & depoſitarius & negotiatorius atq; etiam fœneratitius effectus ſit, ac proinde non poteſt dici amplius mons pietatis niſi qvoad illam pecuniæ ſummam, qvæ pauperum commodo atq; uſui deputatur, & in hoc etiam capitula & leges in Concil. Lateran.& per Leonem X. ſancitæ non omnes ſervantur, ut tamen à pietatis officio in cæteris non penitus abſtrahatur, & pietatis ſpeciem nonnullam retineat. Statuendum eſt, *ne omnium indifferenter pecuniæ in hujusmodi ſocietatem admitteret, ſed pauperum atq; indigentium, qvi neq; negotiationi inſumbere valent, neq; apothecam aperire, aut in bona immobilia convertere, eò*

qvod exigua est pecunia. Hoc autem non dico, ut damnem illos, qvi cum pauperes non sint, sed divites, magnas in eo pecunias detinent, si supra dicta negotiationis forma rectè servetur, sed hoc affirmo, qvòd si *pauperum pecuniæ solùm acciperentur, majorem qvandam pietatis speciem præ se ferret mons iste, cujus pietatis intuitu fuit primo institutus.* Et qvanqvam major pecuniæ summa in monte exposita majori commodo atq; emolumento ipsi monti foret, ac proinde ipsi Reip. eò qvod lucrum ingentius esset, atq; auctius; attamen ex alia parte detrimentum afferret non modicum, qvandoqvidem plurimi tali certo lucro illecti *mercaturam deserent, ac negotiandi industriam non absq; civitatum provinciarumq; damno & incommodo, qvæ in his industriosis contractionibus & negotiis vitam traducere solent.* Esset proinde, ad omnia scandala tollenda, & conscientiæ stimulos evellendos in hoc sedes Apostolica consulenda, & hujus contractionis faciendæ consensus ab illa habendus, ut tali suprema autoritate confirmatus securius hujusmodi montes consisterent. Qvemadmodum enim ab Apostolica sede emanarunt constitutiones super reformatione censuum & cambiorum, ita pariter in hoc negotio ab eadem determinatio aliqva esset expectanda. *Et Cap. 5.* Tunc etiam, *inqvit*, justum interesse contingit, cum pro indemnitate sua qvis illud acciperet, prout ferunt aliqvi Julium III. Pont. Max. per bullam concessisse his, qvi ex charitate pecuniam in monte ponunt, ut indigentibus subveniatur. Qvanqvam & hoc malè accommodari potest in hujusmodi monte, in qvo non salvatur amplius forma montis pietatis juxta capitula in Concil. Lateran. statuta, cum non pauperibus tantùm, verùm & aliis mutuet mons, *qvin & minima pecuniæ portio sit ea, qvæ in pauperum usum venit*, adeò qvod videtur potius communis qvædam massa, & acervus multarum pecuniarum, qvæ & recipiuntur usuras solvendo, & dantur pariter cum usurarum accessione. Audivi ego à fide dignis, pietatis montem in Florentina Civitate exiguam, & ferè nullam hodie pecuniæ qvantitatem habere, qvæ sit specialiter usui & commodo pauperum deputata, eò qvòd tempore obsidionis illius civitatis A. 1529. summa illa pecuniæ, ex qva pietatis mons exstructus fuit A. 1447. tota ferè absumpta fuit, sic forte belli necessitate urgente. Qved autem in immensum creverit mons, in causa fuit, ingens multorum pecunia, qvi eam ibi depósuerunt, & insuper lucri accessio; Tum qvia mons aliis sub *majori fœnore mutuat, qvàm accipiat*, eò qvòd dat ad rationem sex & tertiæ partis pro centenario, accipit autem ad rationem qvinqve. Tum etiam qvia pecunias, qvas accipit negotiationi exponit magnam illarum partem pluribus campsoribus, ut illam cambiant, committant

Atq

Atq; in tantum hujusmodi lucrum succrevit, ut sicut à fide dignis accepisi mons pecunias omnes, qvas depositò detinet, restitueret his, qvi eas ibi deposuerunt, adhuc in illo remaneret magna & ingens pecuniæ summa. Unde indistincta & confusa est pecunia ad usus pauperum destinata. In hoc tamen pauperes æqvaliter relevantur, qvoniam ipsi, qvi pignore dato, mutuò accipiunt, solvunt tantum qvinqve pro centenario. At alii, qvi non sunt pauperes, & datis idoneis fidejussoribus à magistratu montis approbandis (ea est enim Lex inter cæteras illius montis) mutuò accipiunt, solvunt plus, nempe, ut dictum fuit, sex & tertiam partem pro centenario; Hactenus Boninsignius.

§. LIV. Conditio sexta: *Sumtus æqvandi sunt, ut pauperes non magis graventur, qvam divites.* Contzen. *Politic. l. 8. cap. 18. p. 683. b.* Concedit itaq; *Contzen* divitibus simul & pauperibus mutuum dandum; sed sic contradicit *Julio II. Pontifici*, vide §. 38. n. 5. Prorsus non gravandos esse pauperes, jam diximus. Septima conditio: *Pecunia montium pietatis non distrahantur in alios usus, qvàm in usus à primæva ipsorum erectione destinatos.* Ita Bulla *Innoc.* VIII. sup. Mont. Pietat. Cæsenat. & Brev. *Gregorij* Papæ XIII. *Inter multiplices* p. 61. *Bolle & Privilegi.* pecuniæ otiosæ jacent, qvas in pauperum utilitatem interim mutuare longè præstaret. *Pauli V. onerosa pastoralis officii A. 1615. p. 140. Bolle & Privilegi:* & T. III. Bullar. M. *Cherubin.* const. 82. p. 313. a. Breve *Julij III.* n. 4. supr. §. 38. Confer Capitoli del Monte *di Pieta di Verona.* Vide & pluribus de conditionibus *Becan.* Summ. Theol. Schol. de Jure & Justit. c. 78. qv. 13. *Henriqvez* l. ult. de fine hominis *cap. 10.* in marginal. p. 39. *Medin.* C. de restit. f. 152. *Cardub.* l. 4. q. 3. dub. 2. *Sarment.* l. 7. Select. cap. 3. *Lal. Zecch.* Tract. de usur. cap. 8. qvorum ultimus hanc addit conditionem, ut *pecunia ubi legata non adsunt, constituatur publica autoritate*, & à sede Apostolica confirmetur, ut habetur in Bullis sparsim insertis. *Octava conditio*: Ut detur mutuum ad breve tempus, puta ad annum, plus minusve, nec excedat, ut possit pecunia mutuò dari multis, & per eam multis subveniri *Tolet* l. 5. c. 38. Instr. Sacerd. p. 567. *Azorius l. 5. c. 8. Instit. Mor. & l. 10. c. 22. f.* detur mutuò indigentibus usq; ad 10. aureos in annum solvend. vel ad summum ad 2. annos. *Thomas Tamburini* in Moral. Expos. Legis divini, natural. & Ecclesiastici l. 9. de contract. Tract. 2. cap. 7. p. 84. §. 5. Montium *vacabilium, & non vacabilium* has ponit conditiones, I. ut reditus, seu loca, supra qvæ fundantur pensiones, verè existant. II. ut supra ejusmodi reditus neqvaqvam imponantur plures pensiones, qvam ipse Mons contineat. III. ut, si Mons pereat, pereant etiam pensiones, & loca: Si verò mons pereat ex

parte, etiam ex parte pereant pensiones, nam ut supra vidimus, pere-
unte re, perit census, seu Jus in eo constitutum, præscindendo ab aliqvo
justo pacto ex suprà dictis satis patet. IV. qvæ certè est præcipua, qvæq;
etiam colligitur ex suprà dictis, ut qvando Montes sunt vacabiles, dentur
majores pensiones seu loca, qvam qvando sunt non vacabiles, seu per-
petui, & ita sanè fert consvetudo, ut Vacabiles emantur ad rationem no
vem, decem & alicubi duodecim pro centum, non vacabiles verò a
rationem qvinqve vel qvinqve cum dimidio. *Azor.* l. 3. c. 10. l. 10. c. 25. Inst.
Mor. *Lelius Zecchus cap. 8. de usuris p. 894.* Montium, qvi erecti sunt pr
necessitatibus Principum vel communitatum &c. de qvibus nos §. 26. h
dixit esse conditiones. *Prima*, ut sit verè aliqvis reditus, seu sint bona fr
dera pro fundamentis istius montis. *Secunda*, ut in montibus non acc
piatur mutuo ad censum major summa pecuniæ, qvam ex reditibus
fructibus ipsius montis possit solvi qvotannis census constitutus ad r
tionem qvinqve, sex vel septem pro centenario. *Tertia*, ut pensio, q
qvotannis est solvenda, certa sit & determinata, v. g. qvinqve, sex &c.
centenario, & sive augeantur reditus ipsius montis, sive minuantur, n
neat immutata pensio; si verò pensio qvæ est solvenda, non sit determi
ta, sed incerta pro fructibus & redditibus ipsius montis, tunc auctis r
tibus augenda est pensio, sicut diminutis reditibus, pensio etiam est d
nuenda. *Qvarta*, ut pereunte fundamento montis, pereat & omnis
sus, sicut est in omni alio censu. *Qvinta*, ut qvando constituitur certa
terminataq; pensio, taxetur ista pensio moderata ad arbitrium boni
vel ad communem rationem censuum, prout prædicatur à Viris bon
illa regione, ut in censu perpetuo non dentur plura, qvàm qvinqve
ad summum sex vel septem pro centenario, si verò sit pensio aut
temporalis ad vitam, tunc debet esse multo major pensio, neq; pote
gnari aliqva certa in universali, qvia si ponatur pecunia ad vitam al
senis, & ita in vita juvenum posset esse honesta pensio ad rationem
vel undecim pro centenario, vel certe etiam viginti vel amplius.
conditio ab aliqvibus additur, ut isti montes non erigantur aliqva
causa & urgenti, qvæ debet esse causa publici & communis bon
conditio non est simpliciter necessaria ad justitiam montis, præsert
monte pensio recipiatur per modum census, est tamen valde ratio
conditio, ne facile aperiatur via usuris. Cont. *Azor.* l. 5. c. 11. & l. 1
Inst. Moral. Conditiones *Montium reddentium 10. pro 100.* qvos id
licitos putat *Tolet.* c. 39. lib. 5. ponit numero 6. qvas ibi lege. Qv
conditiones *Azorius* assignet primo, secundo & tertio montium, §
superioribus videri potest.

CAP. VII.

De

Fine Montium Pietatis.

§. I.V. Finis I. Montium Pietatis eſt, *ſublevatio inopiæ pauperum*. Bulla *Sixti. IV.* n. 2. ſupra §. 6. in Civitate Sovonenſi continuè ſunt qvam plurimi pauperes, qvorum aliqvi adeò pecuniis carere noſcuntur, ut in eorum opportunitatibus expediat eos ad fœneratores & præſertim Hebræos in Civitate prædicta degentes, perſæpe habere recurſum, & ab eis pignoribus traditis ſub non levibus uſuris pecunias mutuo recipere. *Et n. 4.* Ut ſic tam paupertim neceſſitati, qvam adjutrices ad id porrigentium manus, animarum ſaluti conſulamus. Bulla *Innocent. VIII.* p. 10. *Bolle & privileg.* pauperum atq; indigentium pro tempore neceſſitatibus occurrere cupientes, per opportuna eorum (Cæſenatenſ.) Conſilia providè ordinârunt, qvod ex tunc de cætero continuè in dicta Civitate eſſe deberet una maſſa proventuum paupertum, & indigentium eorundem uſibus deſervientium, qvæ mons pietatis nuncuparetur, & illi applicarunt nonnullos proventus tunc expreſſos, ad Communitatem illam legitimè pertinentes, & pro illius directione, conſervatione & manutentione, perpetuis tunc futuris temporibus, in Civitate prædicta inter alia, qvæ ad illius ſummotionem, diminutionem aut detrimentum, directè vel indirectè tenderent, in conſiliis dictæ Civitatis proponi, tractari ac deliberari, & illum extingvi & tolli, aliasqve qvam de expreſſo Sedis Apoſtolicæ mandato, & ejusdem montis proventus, aliis, qvàm paupertum eorundem uſibus applicari, ſub certa tunc expreſſa pœna inhibuerunt, & qvod Poteſtas Cæſenas pro tempore exiſtens, debita dicti Montis & pœnas contrafacientium ordinationibus ejus, exigere, & controverſias qvascunq; Montem ipſum concernentes, viſa veritate, infra certos tunc expreſſos dies terminare. Bulla *Julij 2.* ſuper Mont. P. Bononienſ. n. 2. § 37. Bulla *Pauli 3.* n. 2. §. 31. Bulla *Julij III.* n. 2. §. 38. Poſtqvam in dicta civitate mons pietatis in maximum pauperum ſolamen & refrigerium, nec parvum ipſius Civitatis ſuccurſum & meritum &c. *Leonis X.* Bull. n. 2. §. 18. & in Bullar. M. *Cherubini* T. 1. p. 560. numerò eſt 11. Brev. *Gregor. XIII. Provifionis noſtræ.* p. 6. in Capitoli & Ordini del Sancto Monte di Pieta di Verona. Et ita ad mentem ſuprà allegati Autor. *Berardus* de Jure & Juſtit. qv. 13.

cap.

cap. 78. p. 739. *Quarto.* homines tenuiores in omni eventu ad sua n
, gotia possent statim habere pecuniam numeratam, idqve medioc
detrimento. *Layman.* p. 403. l. 3. Tr. 4. c. 16. Erarium publicè cons
tutum ad mutuandum indigentibus. *Augustin. Valerius* Dei & sanctæ Sec
Apostolicæ gratia Episcopus Veronæ, & Comes, sub. dat. 25. Maji A. 15
In scripto, De *civitatu Veronæ* p. 9. Capitol. del. M. P. di Verona
De toto genere hujus publici operis sæpenumero cogitantes, in quo fere u
versa pauperum Civitatis sublevandorum salus &c. In Capitulis Veron
sibus habetur singularis *Mons pauperum*, cap. 9. 10. 11. Uniti demu
sunt *medius & minor*. Vid. act. Consil. Mag. Civit. Veronæ *Capitoli M*
di Veron. p. 72. *Lessius* de Justit. & Jure l. 2. c. 20. dub. 23. *Escobar.* p.
Barianus, Azorius &c. Sed qvomodo hic finis observatus sit vide
qvere las *Tholosani, Boninsignii, Schookii*, confer Breve *Gregor. XIII.* A.
d. 20. Aug. *Provisionis nostræ* p. 6. *Capitol. M. P. di Verona, & August. V.*
Episcopi Veronens. *Cogitantibus nobis.* p. 1. sqq. d. l. p. 63. 67. 74.
ctis consil. Veronens. &c. Qvos reditus pauper Pontifex Romanus
cipiat annuos, vide §. 43. confer §. 169. *Nerv. rerum gerendarum.*

§. LVI. II. Finis est *sublatio fœnerationum Judaicarum & pra*
usurariæ. Bulla *Sixti IV.* supr. §. 6. n. 2. & 3. Bulla *Julii II.* n. 2. 3. 4.
§. 37. Bulla *Pauli III.* n. 2. supr. §. 31. Vide Statuti del S. Monte
pietà di Roma, & Capitoli M. P. di Verona. *Becanus* d. l. *Toletus*
Lessius, Layman. Navar. Sotus &c. Prorsus alieni videri volunt Pa
labe usuræ, qvod omnibus modis coercere conentur Hebræorum
Inde tot edicta, tot brevia, tot bullæ editæ sunt contra usurarian
vitatem Hebræorum. Vide *Bolle & privileg.* del S. Monte P. di
passim, v. g. p. 50. habetur Bulla *Pii Papæ V.* super confirmatione, a
lidatione Bullæ olim à Sanctæ memoriæ Paulo Papa IV. contra
edita. In qva certus modus vivendi, & habitandi Judæis præsc
, taxatur eorum ingratitudo, & insolentia, qvi in Christianos d
, tum sibi vendicent, qvorum servi. Prætera mandatur: Judæi
, & Statu Ecclesiastico debent habitare sejunctim à Christianis,
, sibi assignatis, vel assignandis, unicum habentibus ingressum &
, sum. Unicam habere synagogam in singulis Civitatibus, v
, reliqvas demolire. Stabilia Christianis vendere tenentur.
, masculi biretum, fœminæ aliud signum glauci coloris patenter
, debent. Nec desuper dispensari possunt. Prohibentur habere
, seu alias utriusqve sexus Christianos servientes. Festivis Ecc
, bus publicè laborare seu laborari facere, contractus fictos cel

, cùm Chriſtianis ludere, comedere & converſari non præſumant. Eo-
, rum libri rationum cum Chriſtianis aliter qvam Latino vel vulgari
, ſermone ſcripti non probant. Solam ſtrazzariæ mercaturam exer-
, cere poſſunt, à reliqvis abſtinere debent. Judæi ſi Medici ſint, Chri-
, ſtianorum curæ, etiam vocati intervenire non poſſunt. A pauperibus
, Chriſtianis ſe Dominos vocari non patiantur. Menſem triginta die-
, rum integrè conficiant, diesq; ad totidem non adſcendentes pro menſe
, integro in eorum rationibus non computent, ſed tantùm pro dierum
, numero. Pignora vendere non poſſunt, niſi transactis decem & octo
, menſibus. Reſiduum pignorum venditorum dominis conſignare
, tenentur. Statuta Chriſtianis favorabilia obſervare tenentur. Pœnæ
transgreſſoribus indicuntur, etiam rebellionis, & criminis læſæ majeſtatis, judicum arbitrio, *juxta qualitatem delicti in Urbe per Nos*, inqvit Bulla, *ſeu Vicarium noſtrum, aut alios à Nobis deputandos, ac in Civitatibus, terris & locis prædictis, per eosdem Magiſtratus, etiam tanqvam rebelles & criminis læſæ Majeſtatis rei, ac à toto populo Chriſtiano diffidari. Noſtri & ipſorum Vicarij, ac deputandorum & Magiſtratuum arbitrio puniri poſſint*. Pag. 57. l. c. habetur *Conceſſio Pij Papæ V.* ad favorem ſacri Montis Pietatis de Urbe & Catechumenorum, cum applicatione ſtabilium, & pœnarum Hebræorum, utriqve pro medietate. Pag. 65. *Mandatum fel. memor. Cardinalis Vaſtavillani Camerarij*, directum Officialibus ſacri Montis, ſuper viſitatione Hebræorum Bancheriorum. Pag. 76. *Capitoli & Riforma delli Banchieri Hebrei*, ridotta à dicidotto per cento l' anno. Hæc Capitula *Henricus Caetanus* Tit. S. Prudentianæ Presbyter Cardinal. Rom. Eccleſiæ Camerarius, confirmari petiit, qvæ confirmata ſunt à *Sixto V.* p. 76. & 88. d. l. Pag. 100. extat *Breve Clementis VII.* qvo indicit pœnam Bancheriis Hebræis moroſis in conſignatione reſiduorum pignorum ab eis venditorum, ſacro monti, cum deputatione Protectoris Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Cardinalis Aldobrandini. Pag. 124. *Bando contra gli Hebrei*, che impegnano al Sacro Monte della Pietà, & contra gli offerenti alle vendite de' Pegni in detto Monte, & in Piazza Giudea, che s' accordano inſieme in fare à parte & mezo. Pag. 128. *Decretum ſuper ſolidatione Computorum cum Bancheriis Hebræis.* P. 131. *Fides Decreti ſuper venditione pignorum Hebræorum.* Pag. 142. *Editto contra Hebrei*, & altri offerenti alle vendite, de pegni in piazza Guidea, che s' accor-

dano insieme in fare à parte, & à mezo, & per altri particolari, concernenti il buon gouerno di dette vendite. Pag. 148. *Editto per dichiaratione di alcuni Capitoli de Banchieri Hebrei*, & Osservanza de gli Ordini stabiliti per il buon Gouerno delle Vendite de pegni, & restitutione de' Sopravanzi. Capitulo H. de Montib. Pietat. Veronensibus p. 43. mandatur, *ne Hebreis, interpositis licet pignoribus, pecunia Montis Pietatis detur*, & si hoc dum fiat vendatur pignus statim in publico Incanto seu loco subhastationis vendatur, dimidia pars monti applicanda, & dimidia delatori danda. Pag. 58. Qui verò mutuum dederint pecuniam Montis Pietatis, priventur Officio » in perpetuum. Ebræi prohibentur adire Montem Pietat. sub pœna » catenarum seu carcerum, pro singulis vicibus. In Capitul. 1578. P. 59. &c. In tantum, inqvam, aversari videntur Hebræos, sed praxis longè aliud docet. Nonne enim multis in regnis, & locis ipsis permittuntur Synagogæ, in qvibus blasphemant Christum, usuras impunè exercent, & qvæ non mala excludunt? An & qvomodo Judæi inter Christianos tolerandi sint, vide *Johannis Müllerî* Judaism. Part. 2. cap. 1. & 6. Placet huc *Fagii* verba adjicere in *Deuteron. 23. 19.* T. 1. *Bibl. Critic.* col. 1299. Mirum, *scribit*, qvantum hodie triumphent » & glorientur Judæi, qvod istis etiamnum hodie liceat exercere usu» ram in gentes: hinc enim impiè & falsò argumentantur, se adhuc » esse populum Dei, nec omninò rejectos. Pessimè ergò faciunt » Magistratus, qvi hoc illis permittunt, atqve locum dant. Ita » enim illos in suis erroribus ac impietatibus magis corroborant. » Ego hoc scio, qvod Judæi persvasissimi sint, sibi licere qvo» cunqve modo, etiam injustissimis rationibus, pecuniam à nobis » Christianis extorqvere, cum videant sibi nullibi locum degendi » dari, neqve qvicqvam posse se efficere aut impetrare, nisi mu» neribus & pecuniâ, præsertim apud Magistratus, viam præpa» rent. Ita datur illis occasio peccandi, & multos usurâ iniqvis» simè opprimendi. Opera danda esset, ut ita tractarentur, qvo» scirent, se esse sub jugo & in servitute, qvo magis humiliarentur, » peccata sua agnoscerent, & pœnitentiam meditarentur. Invenia» certè multos, qvibus hæc vivendi ratio usqve adeò placet, ut n» velint qvidem adventum Messiæ sui, nec redire optent in terram » suam. Id qvd ipse à multis sæpe audivi. Videant igitur Magistra» tus, qvi propter suum privatum commodum illorum malitiæ » cum & occasionem dant, qvo in falsa religione sua impiisqv

sup

; ſuperſtitionibus adhuc obſtinatiores reddantur. Vid. *Toſtat. in Exod. 22.* qvæſt. 16, 17.

§. LVI. Notandum Magiſtratum Chriſtianum Montibus ejuſmodi Pietatis licèt non exiſtentibus, *poſſe comprimere fœnerationes Judæorum*, & impedire crimen uſuræ. Latè hoc deducit & probat *Conradus Summenhart de Calun* de Contract. T. 2. q. 25. qvæſtionem talem formans: *Utrum Poteſtas ſecularis, ac Prælatus Eccleſiaſticus, poſſit ac debeat prohibere Judæis mutationem uſurariam, atqve Judæos contravenientes prohibitioni debeat ac poſſit punire?* & præmiſſâ diſtinctione, Reſpondet affirmativè qvatuor rationibus 1. Poteſtas ſecularis, & Prælatus Eccleſiaſticus poteſt & debet Judæis prohibere, qvod eſt peccatum contra legem divinam, etiam eorum ſeu veterem, & naturalem. 2. Magiſtratus punit homicidam, furem Judæum, &c. Ergò & uſurarium Judæum. 3. qvia ſunt ſub poteſtate Magiſtratus Chriſtiani. 4. Poteſtas Secularis poteſt & debet prohibere Judæis, ne exigant à Judæis uſuras, propter qvas antea eis mutuaverant, & ſi receperint, qvod eas reſtituant. Poteſtas ſecularis poteſt & debet Judæis prohibere mutuationem uſurariam. pag. 100. Reſpondet objectionibus 1. Judæi ſunt in ſtatu damnat. Ergò Eccleſia non debet habere curam eorum. Hoc etiam eſſet dicendum de improbis Chriſtianis. 2. ad 1. Cor. 5. Agere de excommunicatione, qvos (ſc. Judæos, Ethnicos) excommunicare non poteſt Papa, cum ſint extra Eccleſiam. Vide eundem pluribus loc. cit. Accedit huic ſententiæ *Angelus Maria Verricellus* de Apoſtolicis miſſionibus, tit. 4. q. 194. ſect. 2. n. 42. ſqq. diſputans: Juxta communem opinionem non poteſt Rex concedere Hebræis licentiam exercendi uſuras, ſive eas permittere. Ita deciſum à Senatu Pedemontano, refert Theſaurus deciſ. 57. in fin. Unde Dux Sabaudiæ impetravit licentiam à *Gregor XIII.* & à *Sixto V.* Idem docent *Ancaranus* conſil. 743. *Petrus Royz* in deciſion. Lituaniæ deciſ. 5. n. 308. *Marqvardus de Suſanis* tract. de Judæis P. 1, c. 11. n. 11. *Sylveſter* v. uſura 9. q. 22. *Lugo* de Juſtit. T. 2. diſp. 25. n. 219. *Azorius* P. 1. l. 8. c. 22. qvæſt. 13. dub. 1. *Diana* P. 9. Tract. 9. reſol. 14. *Sanctofauſtus* in ſpecul. confeſſ. diſp. 16. qvæſt. 22. Et hujus ſententiæ fundamentum eſt, qvia jure Canonico præceptum eſt, Dominis temporalibus, ne permittant uſuras, & cogant ad eas remittendas aut reſtituendas, ſic in c. *poſt miſerabilem, de uſuris* præcipitur principibus, ut cogant Hebræos ad remittendas uſuras Chriſtianis. in cap. *qvanto amplius*, eod.

tit. *Innocent.* III. præcipit, ut cogantur Hæbræi ad restituendas immoderatas usuras, aliàs priventur commercio Christianorum. in *c. 1. eod. tit. in sexto.* variæ pœnæ iis imponuntur, qvi alienigenas usurarios de terris suis non expellunt, *in Clement. unica de usuris*, excommunicantur, qvi statutis, aut sententiis effecerint, qvod debitores compellantur ad usuras solvendas, aut qvod repetitæ non restituantur. Ergò curæ præceptum sit Principibus, ut non permittant usuras, maximè immoderatas, non possunt ex causa publici boni, majoris mali vitandi, relaxare vim legis Canonicæ, & permittere usuras. Aliter sentiunt *Navarr.* Cons. 33. in fin. *Lessius* l. 2. c. 20. n. 179. *Waddingus* de Contractibus disp. 6. dub. 13. n. 1. qvi putant: *Regem ex causa publici boni permittere posse Hebræorum usuras absqve licentia S. Pontificis.* 1. *qvia* non tenetur Princeps in omni causa justitiam ministrare subditis, sed possunt audientiam denegare; qvando ita expedit bono publico; Ergò potest audientiam denegare repetenti usuras. 2. *qvia* jura Canonica accipienda sunt, ut Principes non tolerent usuras, qvas ipsi Christiani exercent: qvoad usuras verò, qvas exercent Hebræi, si sint immoderatæ, tunc Jure Canonico Principi præcipi, ne eas toleret. Ergò secus si non sint immoderatæ. Ita respondet *Tabiena* v. usura, & *Campegius* de dote. P. 1. q. 49. 3. *qvia* Princeps sine ulla Papæ licentia tolerat uxoricidium, Lupanaria & læsionem citra dimidium justi pretii; Ergò etiam usuras tolerare potest &c. Ad hos discursus reponi possent, *usuras moderatas*, neqve ipso jure divino culpari, uti suo loco ostendemus; modò pauperes non mordeantur. *Deinde* non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Et sic ex hypothesi loqvendo usuræ non sunt permittendæ ex causa publici boni; publicum enim bonum perficere illicitis mediis, neqve decorum; neqve justum. *Porrò* Principem non teneri in omni causa justitiam ministrare subditis, sed posse audientiam denegare, qvando ita expedit publico &c. manifestò repugnat mandato divino, *Deuter. 1. 16.* ubi verba secundum versionem *Ariæ Montani* sic habent: *Et præcepi Judicibus vestris in tempore illo, dicendo: audiendo inter fratres vestres & judicabitis justitiam inter virum* (וְאִישׁ usitatâ formâ loqvendi, *qvemlibet*) *& inter fratrem ejus & inter peregrinum ejus. Non agnoscetis facies in judicio* (פָּנִים) *sicut parvum, sic magnum audietis. Non timebitis à vultibus viri, qvia judicium Dei illud est.* *Onkelos* (T. 1. Bibl. Polygl. h. l. Audite fratres vestros -- parvi sudicent sicut magni verba. *Hebr. Samarit.* Non agnoscetis faciem in judicio Luth

Lutheri versio: Verhöret eure Brüder / und richtet recht zwischen jederman und seinen Bruder / und dem Fremdlingen. Keine Person solt ihr im Gericht ansehen / sondern solt den Kleinen hören wie den Grossen / und für niemands Person euch scheuen / denn das Gericht-Ampt ist Gottes. Belgica versio: Hoort (de verschillen) tusschen uwe Broedern / ende richtet recht tusschen den man/ende tusschen synen Broeder/ende tusschen deßeiben Vrembdelinck. Ghy en sult het aengesicht in gerichte niet kennen; ghy sult den Kleinen so wol als den grooten hooren; ghy sult niet vrersen voryemants aengesicht; want het gerichte dat is Gottes &c. Ubi hic momentum minimum, ubi restrictio, ubi limitatio & exceptio? Et qvæso, nonne laudat Christus importunitatem illius viduæ *Luc. 18. 34. sqq.* qvæ non cessavit fatigare injustum Judicem, donec ipsam audiret, & qvidem cum effectu? Nonne æqvè excipere potuisset, *non esse è re boni publici, non esse sibi integrum &c.* Deniq, qvomodo Princeps sine ulla Papæ licentia (esto etiam accedente Papæ licentiâ) tolerare possit uxoricidium, lupanaria, & læsionem circa dimidium justi pretii, viderint illi, qvi hanc licentiam ei deferunt. Nos certè abhorremus.

§. LVII. Sed videamus, qvænam reponat ad hos discursus *Angelus Maria Vetricellus* l. c. *Negat* 1. consequentiam (debuisset antecedentis qvoqve habuisse rationem) retorqvendo argumentum: Ideò, *inqviens*, isti doctores putant, posse Principem sine licentia Papæ tolerare usuras Hebræorum, qvia de usuris Christianorum loqvi credunt ea jura, de Hebræis autem non esse intelligenda dicunt, nisi sint usuræ immoderatæ: Ergò sentiunt non posse Principem tolerare ex qvavis causa usuras, qvas jus Canonicum præcipit non tolerari; sed expressè in jure Canonico præceptum est Principibus, ne tolerent hæresin; ergò ex nulla causa sine licentia Papæ tolerare poterit. Respondetur 2. revera malè explicari ea jura, qvod loqvantur de usuris Christianorum non tolerandis, non de usuris Hebræorum; nam *in cap. post miserabilem de usuris*, dicitur: *Judæos ad remittendas usuras Christianis per Principes & Potestates compelli præcipimus seculares.* Ubi de qvibuscunqve usuris loqvitur, non de immoderatis tantùm; qvamvis autem in cap. *qvanto amplius de usuris* agat de usuris immoderatis; at ibi loqvitur de immoderatis, non qvasi innuat non immoderatas tolerari posse, ut perperam multi Doctores arguunt; sed qvia in eo textu Hebræis immoderatas usuras exercentibus, præter restitutionem, injungitur pœna privationis commercii cum Christianis. Præterea gratis dicitur ea

jura cum sint generalia, restringi ad solas usuras, qvas Christiani ex
ercent. *Respondetur* 3. disparem esse rationem, qvoad tolerandа
delicta fori secularis, aut mixti fori, prout sunt usuræ, lupanaria, usc
ricidia, læsiones citra dimidiam; nam qvoad hæc cum ad Laicos sp
ctet judicium; mirum non est si spectet etiam tolerantia ex justa cau
at in delictis fori spiritualis, præsertim hæresis, nullo modo spectat
dicium ad laicos *cap. ut inqvisitionis officium de hæreticis in sexto*, e
cum ad laicos nullo modo spectat judicare de hæresi, nec etiam ad
spectat judicare de tolerantia hæresis, seu an adsit justa causa ad to
randam hæresin; laici enim sunt merè executores sententiæ latæ
Ecclesia contra hæreticos; at ad executorem non spectat judicare
adsit justa causa remittendi pœnam, & tolerandi crimen, ut mox
stendam. Probatur 3. nam etiam in sententia eorum, qvi docen
posse Principem sine licentia Papæ ex justa causa tolerare usuras
brærorum; tamen isti scribunt id intelligi de supremo Principe
potest tolerare usuras; at verò judices inferiores non possunt sine l
tia Regis, etiam ex publici boni causa tolerare usuras: qvia non po
remittere pœnas à lege Superioris inflictas: ita *Navarrus* consi
num. 6. tit. de usuris lib. 5. *Lessius* lib. 2. cap. 20. num. 179. Sunt
judices inferiores executores legum sui Principis: Ergò non
Princeps laicus sine licentia Papæ tolerare hæresin; qvia non
remittere pœnas hæresi inflictas à sacris canonibus & à legibus
libus per canones approbatis; nam sicuti se habet judex inferior
ctu regiæ legis, cujus pœnam inconsulto Rege, ex causa publici
remittere neqvit: ita se habet Rex respectu Canonicæ legis, cuj
nam inconsulto Pontifice, ex causa publici boni remittere non
laicus enim est merus executor pœnæ inflictæ hæreticis, & de
nutum obedire sacris inqvisitoribus & Episcopo; qvarè non po
videre, nec legere processum formatum contra hæreticum, sed
intra sex dies debet sub pœna excommunicationis latæ senten
qvisitus ab inqvisitoribus exeqvi pœnam mortis *cap. ut inqvisi
prohibemus, de hæreticis in sexto.* Constitutio Innocentii VIII. i
dilectus filius. Pegna 3. part. direct. qvæs. 36. comment. 85.
de hæresi qvæs. 186. num. 162. 165. *Diaz* in pract. crimin. Ca
cap. 144. numero. 2. *Thomas del Benne* de immunit. cap. 8.
Sect. 7.

§. LIIX. a. Deinde nonne usuræ permissæ & licitæ, li

cedunt illæ, qvando non modicam pietatem esse dicit *Lessius* de Justit. & Jure appendic. ad Disp. 23. cap. 20. lib. 2. p. 820. n. 85. efficere ut „ innumeri homines tenuis fortunæ, qvi ante cogebantur solvere 33. „ vel 22. in centum, solvant tantum 12. 10. vel 8. & minus &c. *Thom.* „ *Boninsignus* de Montib. capr. 5. p. 246. At alii, qvi non sunt pau„ peres; & datis idoneis fidejussoribus à Magistratu montis approban„ dis(ea est enim lex inter cæteras illius montis)mutuò accipiunt, sol„ vunt plus, nempe ut dictum fuit, 6. & tertiam partem pro centenario. Excedunt inqvam, Montistæ, cum tantum 5. pro 100. solvenda jura determinent. Vide interea *Boninsign.* l. c. *Merul.* Cosmogr. P. 2. l. 4. p. 951. his: *qvinq; tantum fœnoris nomine pro centenario exigentes.*

§. LIX. b. Finis III. *securitas pecuniæ.* Montibus enim ejusmodi erectis, incolæ pecuniis abundantes, vel consumere declinantes, habent qvò securè collocare possint, emendo census super montem fundatos. Ita Autores sæpiùs allegati. Vide *Boninsign.* cap. 4. §. 6. 7. *Mauden* discurs. 9. & 10. in Decalog. 7. præcept. & cap. 9. Tob. ubi de *montibus depositariis*. Confer Bull. *Gregor. XIII.* super applicat. Depositor. Sacr. Mont. Pietat. p. 61. Bolli & privilegi. *Escobar.* Tract. 3. Exam. 5. c. 3. p. 414. qvi ita scribit: *Si solus depositi intercedat contractus, clarum est, nihil posse ex illo recipi. Si transeat in mutuum, aliqvid recipi poterit ratione damni emergentis aut lucri cessantis. Ex parte verò Montis, si expensæ moderatæ sint, nec superent eas, qvas ipse Mons facit, non est Mons propterea usurarius. Nec etiam ex parte ejus, qvod à mutuatariis recipit, ut se servet indemnem.* Et sic etiam alii.

§. LIX. Finis IV. *Pecuniæ conservatio.* L. Beierlink *Tom. V. Theatr. Vit. Hum. p. 603. a.* Pecunia hac ratione remanet in provincia, cùm passim Judæi alibi numulariam exerceant, & impingvati abeant. Resp. Qid si hoc faciant Judæi non circumcisi? confer *Tholosani* discursum supr. §. 25. n. 24.

CAP. IIX.

De Administratione, Officialibus, Ministris, & Privileg. Montium Pietatis.

§. LX. Administratio Montium Pietatis non obscurè colligi potest

poteſt ex *Bullis Pontificalibus*, qvæ habentur in libro Italico *Bolle & privileg. del ſacro monte della pietà di Roma*, unde nos aliqvot depromſimus, cæterarum qvoqve rationem habituri in tractatione hujus capitis. Sed plenior notitia peti poteſt ex libro, cujus mentio non ſemel facta *Statuti del ſacro monte della Pietà di Roma*, ut & altero, cujus titulus *Capitoli & Ordini del Santo Monte di Pietà di Verona*. Qvæ etiam ob via futura, non negligentur collatis iis, de qvibus in ſuperioribu actum eſt.

§. LXI. De *Patavinis Montibus* eorumqve adminiſtratione, v dendus *Merula* Coſmogr. l. 4. P. 2. pag. 950. & *Bernard. Scardeonus* l. claſſ. 5. Hiſt. Patav. ſuprà §. 35. De montibus Pietatis *Savonenſ.* bu la *Sixti Papæ IV.* ſuprà §. 6. n. 8. 9. De reliqvis vide *Bolle & Privilegi Sacro Monte della Pietà di Roma* &c.

§. LXII. Cum autem primas teneant Montes Pietatis *Romanen* & *Veronenſes*, age ex prælibatis libris agamus de *Adminiſtratione, Offici bus, miniſtris & Privilegiis*. Et primò qvidem de *Romanenſibus*. *Montis Pietatis*, ubi congregatio generalis habetur, eſt *Palatium S. Ma* proximè adjacens Palatio Barbarinorum, vide ſuprà §. 19. vel ſi it ſum Eminentiſſimo Domino Protectori Montis in *ſuo domicilio* in poteſt, in principio ſinguli anni novi. *Statut. M. P. di Roma c. 19.* u *tempus* deſignatum habes. Alia ratio eſt cum aliis congregation qvæ ſingulis ſeptimanis certâ die habentur. Præmittitur oratio extat p. 127. *Statut. M. P. Rom.*

Orationi da dirſi inanzi alla Congregatione. Veni Sa Spiritus, Reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ign cende.

Ver. Emitte Spiritum tuum & creabuntur.
Reſp. Et renovabis faciem terræ.
Ver. Memor eſto Congregationis tuæ,
Reſp. Qvam poſſediſti ab initio.
Ver. Domine exaudi orationem meam.
Reſp. Et clamor meus ad te veniat.
Ver. Dominus Vobiſcum.
Reſp. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

Deus, qvi corda fidelium Sancti Spiritus illuſtratione docuiſti, da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de ejus ſemper conſolatione gaudere.

Actiones noſtras, qvæſumus Domine, adſpirando præveni, & adjuvando proſeqvere, ut cuncta noſtra Oratio & Operatio à Te ſemper incipiat, & per Te cœpta finiatur, per Chriſtum Dominum noſtrum.

Reſp. Amen.

Clauditur Congregatio oratione, qvam ex loco dicto integram adſcribimus:

Orationi da dirſi dopo la Congregatione.

Ver. Tu autem Domine miſerere noſtri.

Reſp. Deo gratias.

Oremus.

Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, ut ſi qvid in hac Congregatione erroris contraximus, miſeratio tuæ pietatis obſolvat. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum, qvi tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Pater noſter.

Ver. Et ne nos inducas in tentationem.

Reſp. Sed libera nos à malo.

Ver. A Porta inferi.

Reſp. Erue Domine Animas eorum.

Ver. Reqvieſcant in pace

Reſp. Amen.

Ver. Domine exaudi orationem meam,

Reſp. Et clamor meus ad Te veniat.

Ver. Dominus vobiſcum.

Reſp. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus.

Deus veniæ largitor & humanæ salutis amator, qvæsumus clemen
tiam tuam, ut nostræ Congregationis Fratres & Benefactores, qvi
hoc seculo transierunt, Beatâ MARIA semper virgine intercedent
cum omnibus Sanctis, ad perpetuæ Beatitudinis consortium perven
concedas. Per Christum Dominum nostrum. Resp. Amen.

Ver. Fidelium animæ per misericordiam Dei reqviescant in p
Resp. Amen.
Nos proseqvemur ordinem, qvi nos ducit secundum statuta
Romanens. Sit ergò

§. LXIII. CAP. I.

De Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinale Protectore.

Cardinalis Franciscus Santacroce obtinuit, mediante Bullâ *Pa*
de erectione, & confirmatione Montium Pietatis supra §. 31. n.
Successores ejus Fr. Ordin. Minorum essent *Protectores* Montis P
Romani, qvod observatum à longo tempore. Verùm cùm P
Gregorius XIII. adjunxit monti mutui curam Depositorum jud
um, aliter deinde observatum, propter meliorem expeditionem
tii, ut à Congregatione Ordinaria sacri Montis, autoritate
ficis, eligeretur Protector. Unde nunc (Gregorii XIII. tem
Protectoris officio fungitur Cardinalis *Vastavillanus*, qvi fuit
lengus Sanctæ Ecclesiæ: hoc mortuo impetravit à *Clemente V*
dinalis *Salviatus*, cui successit Cardinalis *Aldobrandinus* Car
Sanctæ Ecclesiæ, pòst Cardinal. *Ludovisius*, demum Eminen
nal. *Barberinus*, qvem Deus diu servet ad utilitatem & Emolu
montis. Provisores debent sistere omnia *subjecta*, qvæ Em
Cardinalis apta huic proposito existimârit, numero *octo*, ve
nimum *sex*, & colligant vota secreta super qvatuor, qvi habu
vota sistatur Papæ cum supplicatione sua: Beatitudo cu
exarari cum solitis facultatibus. Dicti verò Provisores
proxima congregatione conferre cum recens confirmato

de rebus neceſſariis, & negotiis arduis, qvæ ſuo conſilio, favore & dexteritate expediet.

§. LXIV. Cap. II.
De illuſtriſſimo *Senatu, Conſervatoribus & Priore de Caporini.*

Magiſtratus Romanus Capitolinus ſit membrum principale Archiconfraternitatis Montis Romani. Cum enim Mons in gratiam egenorum & pauperum erectus ſit, efflagitat neceſſitas, ut ſint fautores, defenſores & benefactores, participes omnium Privilegiorum & Gratiarum. Adjunguntur Protectori *Senatus*, *Conſervatores*, & *Prior de Caporini.*

§. LXV. Cap. III.
De *Judicibus Sacri Montis*, & Officio.

Protector debet deputare duo judicia, *unum* civile, *alterum* criminale. *Officium Civile* debet invigilare, ne graventur partes multis expenſis, ſatisfacientes juſtitiæ, & propriæ conſcientiæ, intermittentes captioſas ſubtilitates, & ſtrepitum Juris. Tenetur Prælatus judicii Civilis ſingulis diebus non feriatis, certis horis jus aperire, & audire partes litigantes ſingulis *diebus Jovis* à prandio. Si autem in diem Jovis feſtum inciderit, vel alia impedimenta interceſſerint, in diem immediatè præcedentem, vel ſubſeqventem, qvi non eſt feſtivus, præſentibus Procuratore Montis & nobilis cujusdam deputato ad litem, ubi ſi non occurrerint graviores cauſæ, qvæ non habeant opus maturâ diſcuſſione, deputetur alius dies, donec ſint expeditæ. Non debet negotium committi votis Rotæ, conſentientibus licet partibus, ſine expreſſa commiſſione Papæ, aut Eminentiſſ. Protectoris. Si verò ipſe Judex dubitarit, tunc non audeat judicare, ſed conſultet cum aliqvo ſecretò, qvi videbitur gnarus rerum illarum, & non ſit ſuſpectus, in qvo caſu ſe purget coram Eminentiſſimo Protectore, & tunc adjunget ſua Eminentia alterum prælatum electum, cum conſenſu partium, ubi conjunctim judicent, aut alius ſubſtituendus Judex

secundum qvalitatem casus. *Judex Criminalium* procedat facultate
sibi concessa, ab Eminentiss. Protectore, eo ordine, ut reus, si nece
sarium, incarceretur, & hoc officium debet judex exercere gratis;
enim contentus, se facere opus pietatis à Deo compensandum, &
minentissimo Protectore æstimandum. Si verò contigerit unum
ctorum Judicum mori, vel renunciare propter justa impediment
officio, tenetur Congregatio ordinaria Montis, per Dn. Proviso
Eminentissimo Domino Protectori sistere qvatuor subjecta à Cong
gatione dicta, judicata idonea, è qvibus unus eligatur.

§. LXVI. Cap. IV.
De *negotio Depositorum unitorum sacro Monti mutuo.*

Porro mons pietatis curam habeat sedulam depositorum, & sit
ligatus pro assecuratione depositi. Qvare sic ordinatum, ut dep
habeant *conclave peculiare*, & ministri aliud ab eo separatum, &
stri mutui, & libri, & scripturæ distinctum, in qvibus habeatur
dati, & accepti, emolumenti, & expensarum, & pertinentium ad
tem mutui, qvi est caput & patronus principalis; deposita verò me
montis mutui.

§. LXVII. Cap. V.
De *Numero & Nominibus Officialium, & Prælato.*

Necessaria est Congregatio ordinaria Officialium, ne opus
per cogere generalem. Sunt verò *qvatuor Provisores*, inter qv
est *Prælatus*, & *tres Nobiles*, autoritate pollentes, *duo Syndici mun*
Syndici depositi, *octo deputati assistentes* venditionibus Sacri Montis
bræorum, *qvatuordecim Consiliarii*, & *unus Secretarius*, qvos int
sit ex Fratribus, & exerceant officium gratis, qvi officiales de
ligi secundum formam seqventis Capituli.

§. LXIIX. Cap. VI.
De Electione *Imbossolatoris* ad creandos Officiales.

Imboſſolatores ſunt, qvi urnis præficiuntur, unde pilæ nigræ, & albæ extrahuntur, illæ qvidem negativè, hæ affirmativè vota conferentes. Ergò in intimatione primæ Congregationis ordinariæ, qvæ fieri debet in menſe Decemb. Secretarius & Mandatarius habeant curam, ut bolletinis dictæ intimationis inſerant, qvæ officia Imboſſolatorum dictæ Congregationis. Poſt expeditionem aliorum negotiorum omnes officiales præſentes ſint, excepto Proviſore & Secretario, hi ordine vota colligant per vota ſecreta, per pilas albas, & nigras, & qvi vota plura habuerit, notetur à Secretario, ita ut ſex iſtorum, qvi majorem numerum pilarum candidarum habuerint, ſimul cum ipſo Proviſore, & Secretario ſint Imboſſolatores officialium anni ſeqventis, & ſi forſitan fuerint duo vel plures, qvi ad numeram ſextum implendum habuerint æqvalem numerum pilarum candidarum, illi æqvales curent denuò vota colligi, concurrentibus illis & recurrentibus forſitan iterum æqvalibus votis, ſcribantur nomina illorum in Bolletinis ſeu ſchedulis, & extrahantur per ſortem ex urna ſive pyxide, per manum Prælati aut Proviſoris, primi extracti obtineant, & ſic debet in tali Congregatione definiri certus dies, certa hora, qvibus conveniendum, vel in Palatio Montis vel in domo Prælati, ſecundum placitum Reverendiſſimæ Dominationis ante finem menſis Decembris.

§. LXIX. Cap. VII.

De *Confirmatione Veterum & Electione novorum Officialium.*

Poſtea illi Proviſores, & Secretarius conjunctim cum illis ſex, qvi venerint præcedente intimatione, die & hora certa prout jam dictum, faciant congregationem particularem, ubi Secretarius debet in promtu habere in charta nomina omnium Officialium, exercentium officium ſecundum conformitatem electionis & confirmationis præcedentis, hi ſiſtant ſe excepto Prælato, & ſubjiciantur votis ſecretis, ſicut ſuperius ad confirmationem, qvæ non fiat vivâ voce. Tenentur neceſſariò ſingulos gradus confirmare plus aut minus media parte ad arbitrium Imboſſolatorum, excepto Secretario, qvi cum ſolus ſit, debet aut confirmari aut excludi. Excipitur igitur Prælatus, uti ſuprà, de concurſu votorum, reſervans eam (confirmationem) arbi-

trio Eminentiſſ. protectoris, cujus voluntatem exqvirat Secretarius, qvam referat Eminentiæ ſuæ, cui ſe conformare debent. Collectis itaqve pilis albis, ſuper ſingulis, qvi habuerit plura vota, ille habeatur pro confirmato in officio ſuo. Æqvales verò bollatent de novo ſeu vota colligant, & ſi iterum paria fuerint voto, ſorte definiantur. Novi Officiales eligantur hoc modo: Qvilibet votanti um nominat unum vel plura ſubjecta pro ſingulo gradu, ſeu officio nomina per Secretarium diſtinctè ſcribantur in uno folio, & ſic pro cedat de toto in totum, uti ſuprà dictum. Qvod ſi Prælatus non dum confirmari poſſit, qvatuor ſuperiores votantium ſiſtant ad off cium Prælati Protectori qvatuor ſubjecta, ex qvibus ſua Eminent eligat unum pro arbitrio, cæteri verò ſuperiores ſingulorum gradu ſint Officiales novi extracti pro anno ſeqvente, & completo mero neceſſario, nomina eorum, qvi de ſingulo gradu remar runt, notentur ſecundum arbitrium Imboſſolatoris in illo ipſo fe novorum officialium: ut ſint in promtu, ſi forſitan unus electorum recuſaret ſuſcipere officium, aut in progreſſu anni impediatur deficiat. Ipſi Imboſſolatores & Officiales anni currentis non co mati in officiis ſuis, nominentur ad alia officia pro anno ſeq & Prælatus pro arbitrio atqve reliqvi Officiales minores ad arbit Imboſſolatorum poſſunt confirmari ſemel aut pluries in officiis reliqvi Proviſores confirmari non poſſunt, niſi unus ſingulis vic & qvi fuerit confirmatus anno præcedente pro anno ſeqvente clarantur inſuper inhabiles ad officia, qvi ſunt ætate minores viginti annos, qvi in lite ſunt, ære alieno tenentur. Stabil confirmatione & electione Officialium, Secretarius notet, & nomina, & Officia, in charta munda & Originale retineat p copiales verò extradat Prælato declarans, qvod licet Offici cens electi non fuerint ex Archiconfraternitate, dictâ tam ctione aggregatos eſſe Fratribus.

§. LXX. Cap. VIII.

De *numero & nominibus miniſtrorum S. Montis.*

Ut ergò negotium melius expediri poſſit tàm mutui qv

siti, necessarii judicati sunt infra scripti salariati Ministri Montis, unus *Capellanus Sacerdos*, vitæ exemplaris, *duo Custodes Pignorum*, unus *Cassierus* mutui, unus *Computista* mutui, unus *Æstimator* pignorum, unus *Cassierus depositorum*, unus *Computista Depositorum*, unus *Procurator*, unus *Notarius*, unus *Mandatarius*. Qvi ministri habeant salarium, & teneantur ad operas expediendas sibi demandatas: qvæ specificata sunt in seqventibus capp. In limine officii sui juramento obstringantur ad observationem statutorum, se nil susceпturos, qvod sit contra statuta, neqve per se, neqve per Adjuvantes suos, spondeant se contentos fore salario, & fideliter servituros sub pœna restitutionis in duplo, & retentionis salarii, qvod applicabitur sacro Monti, ut & sub pœna remotionis, & aliis gravioribus, pro arbitrio Congregationis ordinariæ, qvæ habeat facultatem eligendi ministros & officio abdicandi, ut videbitur expedire.

§. LXXI. Cap. IX.

De *Congregatione Generali.*

In principio novi Anni, qvando commodum videbitur Protectori, aut in domo suæ Eminentiæ, aut si placuerit, in Palatio sacri montis in loco solito adornato, & accommodato, à Dominis Provisoribus, debet haberi Congregatio generalis. Intimabitur Illustrissimo Senatui Romano, Conservatori, & reliqvis Fratribus secundum listam, sive consignationem Secretarii octo diebus coram Mandatario. In qva Congregatione generali Eminentissimus Protector sedeat solus ad mensulam, ad dextram assidentem sibi habens Magistratum Romanum; ad sinistram verò Prælatos, Judices, & Provisores; in primis scamnis sedeant, in medio reliqvi Officiales præsentes, & conseqventer ordine reliqvi Fratres. Ministri stent ad januam promti pro negotiis expediendis. Prælectâ à Protectore, vel si placuerit, à Prælato Provisore oratione (qvæ solet legi antè Congregationem juxta formam præscriptam, qvam orationem habeat in mensula jacentem) debent legi à duobus Computistis mutui, & depositi bilances generales (seu extractus Janni, unde cognosci possit status & conditio Montis, sed & lista ministrorum legenda. Postea proponantur

à Præ-

à Prælato proviſore, res & cauſæ illæ, qvæ in Congregationibus or-
dinariis remiſſæ ſunt ad Congregationem generalem, & expediri no
poterant, illi reſolvantur ſingulæ aut vivâ voce omnium, aut voti
publicis aut ſecretis, uti qvidem videbitur Eminentiſſ. Protectori co
ligendi vota. Qvare habeat in promtu Secretarius pyxidem (ſive
urnam) pilas albas & nigras & contractus factos à Congregatione o
dinaria anni præcedentis ſi conformes fuerint actis notarii noſtr
reddantur à Proviſoribus tanqvam legitimi, Protectori, Procurat
Montis & nobilis deputatus ad litem, exhibeant indicem litiu
pendentium. Poſtea Secretarius legat ex charta officiales vete
confirmatos, & Protector extrahat & legat nomina Officialium
pyxide (urna) ad complendum numerum. Deniqve admittat
audientiam illos, qvi deſiderant, & lectâ oratione, qvæ ſolet in
Congregationis legi à Protectore, aut à Prælato Proviſore, ſe
dum formam, qvæ habetur in fine ſtatutorum Mont. P. Romani
vat Congregationem, qvalem ſufficiat ſemel duntaxat qvot
congregari, niſi Eminentiſſ. Dominus Protector neceſſariam ju
verit eſſe pro decidendis arduis & peremptoriis negotiis.

§. LXXII.

Cap. X.

De *Officialibus recens electis.*

Finitâ Congregatione Generali, tenetur Secretarius liſta
vorum Officialium tradere Mandatario, qvi intimabit extract
gulis Officialibus novis, rogans nomine Congregationis gen
ut acceptent officia ſibi collata & commiſſa, & exeqvantur il
ta cum fidelitate & diligentia, neqve intermittant Congreg
ordinarias inviſere. Et ſi electorum unus atqve alter propte
dimenta ſontica recuſaverit acceptare officium, aut ſi ſuſcep
cio paulo poſt ei accedat impedimentum, qvare adminiſtra
cium non qveat, ſufficiens indicium erit, ſi tribus vicibus
gitima cauſa non comparuerit in Congregatione ordinaria
Domini Proviſores debent inqvirere in cauſam veram, liqve
fuerit amica admonitio, in ejus locum alium ſurrogare ex
in Regiſtro ſunt conſignati. Obſervandum ne duo officia

unicæ perſonæ, uno eodemqve tempore conferantur. Expedit ut Domini Proviſores, voto Congregationis accedente, committant curam aliqvam particularem cuidam, qvi ipſis videbitur magis aptus ad propoſitum, ut ad cuſtodiam Archivii, litium, reſidui Hebræorum, Inſpectorum Domorum, ad cuſtodiam pecuniæ, ſcripturarum, librorum & aliorum officiorum &c. qvibus officiis præfici debent idoneæ perſonæ, qvæ non gravent homines importunitate ſua, labores æqvaliter diſponant, neqve labores uni ferendos imponant. Officia permutare non poſſunt, niſi accedat permiſſio Congregationis.

§. LXIII. Cap. XI.

De *Congregatione ordinaria*, & modo tractandi, & expediendi negotia.

Congregatio fiat ſingulis ſeptimanis die Martis horis matutinis ſecundum arbitrium Dominorum Proviſorum; feſto verò incidente in prædictum diem, fiat congregatio ſeqventi die. Licitum ipſis Proviſoribus, Congregatione annuente juſta de cauſa eam in aliam diem transferre, modò non intermittatur Congregatio, ſingulis ſeptimanis, exceptâ hebdomade ſanctâ. Congregatio hæc fieri debet, poſt miſſam à Capellano in Capella noſtra recitatam, unde tranſibunt Officiales in Cameram Congregationis, & lectâ uſitatâ Oratione à Prælato, aut eo abſente, ſeqvente Proviſore, vel cui id commiſſum fuerit; ſedeant ordine ſeqventi: *Primum* locum teneat Prælatus, *ſecundum* graduatus vel ſi non fuerit, graduatus ſeqvens ætatis juſtæ, in medio menſæ. *Tertius* ad manum dexteram, *qvartus* ad manum ſiniſtram, reliqvi officiales ad invicem ita ſubſeqvantur: Primò procedant *graduati*, ſecundo *provectioris ætatis*, non habentes rationem alterius alicujus præeminentiæ. *Secretarius* ſedeat *ad latus ſiniſtrum* in fine menſæ. Si verò Procurator in Congregatione permanſerit, ſedeat ultimo loco, poſt reliqvos officiales, referat ſtatum cauſarum, litium, ipſiqve expedienda demandentur & dimittatur. Deinde ab uno Proviſorum, vel cui injungetur, legantur duæ bilances (extractus) accepti & dati, præcedentis ſeptimanæ, traditæ à Computiſtis, & penſitetur ſtatus montis, ut de pecunia ei proſpici poſſit maturè, exigente ſic neceſſitate,

ed by Google

sed & pecunia residua applicetur necessitatibus montis. Qvare Congregatio ordinaria habet potestatem comparandi montes non vacabiles, aut alienandi tales, prout occasio & lucrum suggesserint. Potest etiam singulos contractus facere reciprocos, si fuerit è re montis; solvere stipendia, recognoscere labores moderatè, satisfacere creditoribus, recipere & dimittere ministros, & summatim omnia illa facere, qvæ facere potest & debet bonus tutor, & Paterfamilias, rationem habere benè meritorum, observare laudabilem modum mittendi candelam Domini nostri, Domino Protectori & Provisori, aliisqve Officialibus & Ministris Montis secundum consvetudinem in die Purificationis B. Virginis. Verum non potest hæc Congregatio ordinaria alienare res stabiles, sed solum dictos locos montis, & debent, qvantum possibile, resecare omnes expensas superfluas sacri montis. Perlectis extractibus, Provisor primò referat, qvicqvid occurrerit in officio Montis, idem faciant reliqvi Provisores & Officiales. Secretarius autem sciat ordinationes, & actiones Congregationis præcedentis, resqve nondum resolutas denuò proponat, & decisionem urgeat, si sic videbitur Congregationi per vota dirimi negotium istud. Congregati ordine conferant sua vota, sincerè, conscientiæ propriæ rationem habentes, & verba facientis, cujus interest, interrumpi sermo ejus non debet, sed expectetur tempus, qvo fas est loqvi. Si verò res secretò habenda, & tractanda, & si dubium exoriatur de sinceritate votorum publicorum, sine ulteriori altercatione subjiciatur votis secretioribus, qvæ colliguntur pilis albis & nigris, ubi albæ semper affirmativam sive inclusivam; nigræ verò negativam & exclusivam tenebunt, hinc major numerus superabit minorem. Si etiam in dicta Congregatione tractetur causa alicujus officialis præsentis aut Consangvinei proximi, absit necesse est ex consessu per id tempus deliberationis, & decisum præsentium expectet, deliberatum autem actutum executioni detur, ita tamen, ut negotium semper communicetur cum Eminentissimo Protectore. Et qvia sæpius contingit, non omnes Officiales Congregationi interesse, negotium verò præsens dilationem non patiatur, definitum est, qvod si duo Provisores interfuerint cum sex Officialibus Congregationi, omnia valida, & firma habenda, ac si definita tota Congregatio, resolutiones seu decisiones debent à Secretario in eribi libro Congregationis, sicut plu-

ribus

ribus dicetur in *capitulo de Secretario.* Ei illi Officiales debent omnia actitata Congregationis secretò tenere, neqve revelare. Qvod si secus fecerint, & minus fideles inventi fuerint, excluſi sint officio suo. Præterea extrahantur nomina Deputatorum mutui & venditionum currentis septimanæ, postea admittantur ad audientiam qvi petierint, satisfiat cuilibet in charitate. Deniqve recitatâ usitatâ Oratione in fine Congregationis, dissolvatur Congregatio.

§. LXIV. Cap. XII.

De *Extractione Assistentium mutui, accepti, venditi.*

Distribuant labores æqvaliter inter Officiales; hoc ut eò melius fiat, habeat in promptu Secretarius duas urnas seu pyxides, qvarum una signetur *mutuum*, altera *venditiones.* In priorem immittantur nomina tam Provisorum, qvàm reliqvorum Officialium; in altera duntaxat octo Deputatorum, & si videbitur Congregationi alios etiam sorti & votis subjicere. Unde extrahantur in omni Congregatione ordinaria, tot Assistentes, qvot necessarii diebus mutui, accepti, venditi istius septimanæ, juncto etiam die seqventis Congregationis ordinariæ, ubi commodè produci possunt extracta. Assistentes statim fungantur officio suo & schedula nominis extracti in Congregatione dilaceretur. Non sit licitum, sine impedimento gravissimo, recusare laborem; licebit tamen occurrentibus negotiis qvibusdam, operas hujus vel illius diei cum aliqvo Officialium commutare, einen Umbsatz treffen. Schedula absentis, vel recusantis injiciatur urnæ, & evacuata urna renovetur. Secretarius notet in libro Congregationum extracta, & per mandatarium faciat imprimi schedulam pro memoria, & detur singulis extractorum Officialium, qvi ex officio provideant, ne defectus oriatur Assistentium, sed ut qvilibet officio suo & gnaviter defungatur & fideliter. Observent etiam diligenter capitula particularia mutui, accepti, venditi. Si verò cuidam Assistentium impedimentum urgens supervenerit, & sic deputationi interesse haud potuerit, alium idoneum Officialem Congregationis interea substituat, cui vices suas committat. Et hæc scripto tradet secretarius Assistentibus & Deputatis venditionum; ut & mandatario,

qvi publicè affigat in loco mutui, ubi conſervari debet uſqve ad finem ſeqventis Congregationis. Debet etiam deferre ad Officium Notarii Ebræorum conſignationem Deputatorum extractorum ad venditionem, qvalis ſufficiat, ſi fiat ſingulis 15. diebus.

§. LXV. Cap. XIII.

De *Officio & Poteſtate Proviſoris.*

Habeant Proviſores primum locum inter cæteros Officiales, & Prælatus inter ipſos ſit principalis, qvo abſente ſeqvens Proviſor graduatus, & in defectu talis, ætate major cuſtodiat ſigillum S. Montis, & habeat rationem ſchedularum depoſiti, ut & clavium ciſtarum, qvæ continent pecunias, *unam* clavem habeat penes ſe Prælatus, *alteram* ſeqvens Proviſor, *tertiam* Caſſierus depoſiti, uti ſuo loco pluribus dicetur. Sint etiam duæ diverſæ claves ciſtulæ Eleemoſynarum, qvarum *una* conſervetur à Prælato, *altera* à Proviſore ſeqvente. Habeat curam generalem totius negotii, & inſpectionem non ſolùm miniſtrorum, verum etiam Officialium, & eorum, qvi faciunt ad emolumentum & reputationem montis, cum conſenſu tamen Congregationis ordinariæ. Illius officium particulare ſit, intimare Congregationes, recitare orationem in principio & fine Congregationis, legere bilances (ſeu extractus) proponere materias tractandas, colligere vota & ſuffragia publica & privata à reliqvis Officialibus, prout optimum judicatum fuerit procurare, ut executioni dentur deliberata & concluſa. Conferant de rebus arduis cum Protectore, & ſic exigente neceſſitate etiam cum Papa, qvorum ſententiam referant Congregationi. Extrahant ex pyxide (ſive urna) Aſſiſtentes mutui, accepti, venditi & qvos præ omnibus magis idoneos huic negotio viderint, illis humaniter & benignè cum conſenſu Congregationis committant munus, qvi etiam lubenter, charitate moti, officium commiſſum ſuſcipere & expedire ſibi demandata allaborabunt. Interſint reviſioni pignorum, & clinodiorum, auri, argenti cum adhibitione principalis aurifabrorum, uti dicetur *cap. 33.* Non tamen poſſunt contravenire Decreto Congregationis à majore parte facto, multò minùs aliqvid ſtabilire & concludere ſine convocatione & mandato

dictæ

dictæ Congregationis. Subscribant ad minimum duo ex his mandata pecuniarum solutarum à monte, schedulæ autem depositorum subscribantur ab ipso solo, qvi curam habet, subjuncto sigillo Montis. Curæ etiam illorum incumbit, ut statuta & concluſa serventur inviolabilia, componant lites natas inter Officiales, & Ministros, qvi etiam acqviescant determinationi. Exponant illis resolutionem & responsa, qvi audientiam habere volunt in Congregatione. Caveant subscribere mandata solutorum nominum, non prius subscripta à Deputato ad hoc negotium, nec etiam subscribat mandatum salariatorum, non priùs subscriptum à Syndico mutui.

§. LXVI. Cap. XIV.

De *Officio & autoritate Syndici mutui.*

Præter curam generalem, qvæ Syndicis incumbit, etiam hæc est, ut curent Officiales Ministri mutui, officio suo gnaviter invigilare, ad qvod obstringuntur secundum tenorem librorum & scripturarum, qvæ concernunt hoc negotium. Si verò aliqvis negligens inventus fuerit, exponat Congregationi, qvi punietur detentione salarii. Labores infra nominatos peragant in Palatio Montis, ita tamen ut sine urgente necessitate & absq; consensu congregationis, inde non transportent libros, aut alias scripturas, qvo in casu qvantocyus reponi debent. Senior ex Syndicis habeat curam schedularum impressarum, qvæ debent extradi Cassiero mutui, aut Adjuncto suo, distribuentur hæ mutuatariis, qvi recepisse tradent, qvod inscribatur libro numeris distincto, numerum schedularum consignet singulis vicibus, ut possit inveniri cum nomine distributionis in nova consignatione & ipsi libelli dictorum bolletinorum impressorum custodiantur ab ipso, & non ab alio, & deficientibus, schedulas alias imprimi curet. Revideat etiam singulis duobus mensibus, & ultimo die Veneris cujusvis mensis, aut alio die magis commodo, ante finem dicti seqventis mensis, cum Cassiero, Computista & Custode, aut Contrascriba (Gegen-Schreiber) collatis omnibus libris & scripturis, librum accepti & expensi Cassieri, qvem conferat singulis vicibus cum suo Originali. Conferat libb. accepti, venditionum, schedulas re-

Digitized by Google

ſidui, libellum rationum Computiſtæ, libros mutui cum expenſis. Prædicti Syndici curent, ut proſpiciant miniſtri de ſcalpellis, atramento, pergameno de bolletinis, filis & ſimilibus neceſſariis rebus, revideant & taxent rationes opificum, niſi hoc aliis Congregatio commiſerit, & in omni caſu Syndici aut Deputati particulares approbabunt dictas rationes, & conſignationes expenſarum ſubſcriptione propriâ, & ſic ritè perpenſis omnibus & emendatis emendandis, transportetur in librum principalem (Haubt-Buch) omnes partitæ, cui reſpondeant omnes bilances (extractus) faciat autem hos Computiſta. In hoc libro accepti & expenſi Caſſieri, producent debitores & creditores manu propriâ, attendentes, ut per omnia concordent cum libro Principali. Habeant conſignationem eorum, qvæ Caſſierus recipere debet ad ſacrum montem ſpectantia, & in ſeqventi Syndicatu oſtendant tradita eſſe. Curent ſibi etiam exhiberi à Computiſta librum conſignatorum mandatorum, & ordinem reſidui, & videant, num hæc ritè ſint regiſtrata in fine iſtius diei. Compertis his omnibus, ſubſcribant adjectâ die, menſe, anno, iſtius reviſionis, & ſic certi eſſe poſſunt, Computiſtam nil intermiſiſſe eorum qvæ ad officium ejus ſpectent. Hoc etiam, obſervandum, ut unus ex illis, ſingulis menſibus, ad minimum, aut ſi videbitur, ſæpius, viſis extractibus, non tantùm ſubſcribat ephemerides Computiſtæ, ſed & in libro magno mutui notet, ſed & Cuſtos & ſcriba (ſein Gegen-Schreiber) ſubſcribant, ut & Computiſta qvi tamen reciprocè ſubſcribat in libro cuſtodis ad finem cujusq; lateris, & partitæ, qvando ſcil. mutui ſumma exceſſerit præfixum numerum congregationis. Conſignet ordinem Congregationis concluſæ. Conferat etiam unus illorum ſingulis menſibus, vel neceſſitate ſic exigente, ſæpius libros venditionum Caſſieri cum Dnm. Deputatorum, ut ſint per omnia conformes, (reſtrictus) ſive extractus ſignetur in libro Caſſieri. Revideat libros accepti, & faciat extractum, qvem Cuſtos, aut Adjunctus ejus ſubſcribat in libro Caſſieri, & vice'verſa, & hi libri, & ſcripturæ conſerventur apud illum, cujus intereſt, donec deponantur in Archivium, unde non ſumantur, ſine cauſa ſontica, atqve ſine licentia Congregationis, & reponantur qvamprimum. Unusqvisqve miniſtrorum libros ſibi commiſſos diligenter aſſervet, hoc eſt Cuſtos libros mutui & accepti & venditionum Dnm. Deputatorum. Computiſta aſſervet librum principalem (Haubt-Buch) & libros mutui & alios Computiſtæ & accepti & venditi Caſſieri. Caſſierus ipſe librum

acce-

Digitized by Google

accepti & expensi, & mandata consuta, ut bolletinas pignorum, ut residui soluti pignora accepta, aut vendita ad invicem concordent, qvod faciat Computista & Custos, & hæc conformitas inveniri debet in libb. eorum. Syndici producere tenentur scripturas in rebus dubiis, revidere bilances, sive extractus traditos singulis septimanis & generali in fine anni à Computista mutui. Seduli insuper sint Syndici in revidendis pignoribus, qvorum curam habet Custos sub finem administrationis suæ. A qvo ut & aliis Officialibus mutui, tenetur exigere rationem administrationis, qvæ probè assignata tradenda sunt successoribus, qvietantia paretur duplex, qvarum una conservetur in Archivio; altera tradatur ministro valedicenti, aut hæredibus suis. Qvod si defectus qvidam animadvertantur, unde non exiguum damnum monti accessit, inqviratur diligentissimè, & si negligentia ejus inculpa fuerit, satisfaciat ipse vel hæredes monti, qvod literis mandetur. Redditâ ratione remittantur ad Procuratorem &c.

§. LXVII. Cap. XV.

De Officio Assistentium mutui.

Qvemadmodum Syndici præsunt ministris mutui illa ex parte, qvæ concernit scripturas, ita isti Assistentes præsunt iis ministris, in aliis negotiis, itaq; generaliter provideant, ut unusqvisq; dictorum ministrorum, executioni mandet, & observet illud, qvod ei incumbit, tam in mutatione, qvam restitutione pignorum. Sed & singulariter in hoc incumbant, ut diebus destinatis mutui, dicti ministri omnes inveniantur parati ad solis statim ortum, neq; recedant, priusqvam omnia expediverint. Ne verò defectus aliqvis occurrat, & hæc omnia exeqvantur, singulis diebus mutui tenentur Deputati assistere matutino tempore, atq; tam diu permanere, donec expediãtur negotia, qvæ expediri possunt circa meridiem. Tractentur autem hæc omnia cum modestia, pace, absint incondita verba. Coerceant non tantum ministros, sed etiam extraneos, si fuerint personæ scandalosæ, faciant etiam illos incarcerari, exigente sic necessitate, qvibus etiam interdicat commercium montis judex. Qvod si controversia qvædam inter dictos ministros subnascatur, aut etiam extraneos, cognoscant litem, eamq; qvoad fieri poterit, subitò componant; sin minus, remittant litigantes ad proximam Congrega-

gregationem, ubi referantur inconvenientiæ, qvæ occurrerunt, ubi sine dilatione componantur partes.

§. LXIX. Cap. XVI.

De *Officio Deputatorum ad venditiones seu stipulationes emptionum (vendit.)*

Hoc officium in eo consistit, ut assistant venditionibus, qvæ qvotidie fiunt in Palatio Sacri montis, qvi providebunt, ne pignora præcipitanter, magno cum damno possessoris vendantur. Notabunt ergò manu propria pignora vendenda, nomina emptorum, solutiones, arrhas datas, in libro intitulato, Venditio Dominorum Deputatorum, qvæ approbari debet & subscribi in fine venditionis, postqvam repertum, eundem concordare cum computatione Cassierii libri. Caveant, ne exoriantur lites, & exortas sopiant, & per omnia se gerant secundum statutum particulare venditionis. Possunt differre venditionem alicujus pignoris in seqventem septimanam, ob certam causam, secundum placitum. Singulis mensibus secundum ordinem tenetur unus illorum domus Custodum revisere, & prospicere, ut pignora ritè asserventur, ordine disponantur, & sarta tecta conservantur, à pulveribus, humiditate, muribus, & aliis noxiis rebus. Qvod si invenerint schedulam unam atqve alteram humi jacentem, reponant in locum suum, & intendant, ut venditio justo instituatur tempore, ut nullum pignus servetur ultra 19. menses, qvod non sit venditum. Attendant qvoqve, ut semper portæ Palatii sacri montis affixa sit tabula, qvæ indicet mensem pignorum vendendorum. Advertant, ut singulis diebus venditionum, matutino tempore tam Computista qvàm Custos habeant in promtu Consignationem pignorum vendendorum conferentes cum Cassiero, unde constabit nullum superesse pignus vendendum, qvod si aliqvod remanserit pignus, rationem non venditi teneatur reddere Custos. Adjiciatur in dicta tabella dies destinata pro venditione pignoris & res vendenda. Illi ipsi Deputati tenentur etiam per vices, & qvo Ordine officium suum aggressi sunt, assistere statis temporibus venditionibus Judæorum, ut fraudibus obviam eatur, ceu dicetur cap. 40.

Cap.

Digitized by Googl

Cap. XVII. De Officio Consiliariorum.

1. 2. 3.

Omnes officium præstandi in ordine congregationum, quæ ad quemvis eorum pertinent, ut Consiliarios Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis, & ordinis Sancti Dominici, ut in Constitutione Sixti V. Immensa, & Clementis VIII. Cum sicut, & Urbani VIII. Sanctissimus, & quidquid aliud ad eorum officium, ac munus pertinet, diligenter observare. Quæ ordines sunt, quæ Congregationes, quæ Tribunalia, quæ Officia, quæque Consiliariorum negotia circa ea versari, & ad summum Pontificem, quando cum Congregatione pedit is sese confert, Deputatum ad latus ejus sedere, & ejus Secretarium, ut ad manum sit, stare, & quidquid aliud ad eorum munus pertinet, hæc omnia ordinata, & in vim dictæ Constitutionis, Officiique Consiliariorum, ut ad Sanctissimum Dominum, & Sanctam Romanam, & Universalem Inquisitionem, & ordinem Sancti Dominici attinent, hactenus adductorum, pleniùs in Congregationibus hac tempestate habitis, ac in Tractatu de Officio Consiliariorum tomo primo hujus operis, ubi de Assistentibus, fusè explicatum est.

Cap. XIIX. De catalogis Librorum, & Expurgatorum in Archivio & de Officio Deputati ad hanc curam.

1. 2. 3. 4.

Circa ad bonum gubernationem necessaria & commoda Inquisitionis officia pertinet, ut Catalogus Librorum, qui ex ordine aliquodi conferri in hanc Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis, & Supremam, seu aliam ex Congregationibus, quæ ad eam pertinent, ut supra dictum est, ac Indicem Librorum, qui ex ordine ejusdem Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis, & Supremæ, seu aliarum Congregationum, quæ ad eam pertinent, ut supra dictum est, prohibiti sunt, & Expurgatorum, qui ex ordine ejusdem Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis, & Supremæ, seu aliarum Congregationum, quæ ad eam pertinent, ut supra dictum est, permissi sunt, in Archivio hujus Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis, & Supremæ, seu aliarum Congregationum, quæ ad eam pertinent, ut supra dictum est, asservetur, & quidquid aliud ad eorum officium, ac munus pertinet, diligenter observare. Quæ omnia, & quæ ad eorum officium, ac munus pertinent, ut ad Sanctissimum Dominum, & Sanctam Romanam, & Universalem Inquisitionem, & ordinem Sancti Dominici attinent, hactenus adductorum, pleniùs in Congregationibus hac tempestate habitis, ac in Tractatu de Officio Consiliariorum tomo primo hujus operis, ubi de Assistentibus, fusè explicatum est.

PETRUS

gliardini. Hæ officinæ quod attinet ad eorum perfectionem, ad Officinæ Congregationis, ad earum ordinationem, ad Officinas Congregationis de Propaganda Fide, ad Officinas hac tenus constructas, ad Officinas Ordinis Minorum Capuccinorum, ad Officinas Ordinis Fratrum Minorum Recollectorum, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Nicolai, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Antonii, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Bernardini, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Joannis Baptistæ, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Joannis a Capistrano, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Bonaventuræ, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Francisci, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Angeli, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Mariæ de Jesu, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Mariæ Magdalenæ, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Petri de Alcantara, ad Officinas Ordinis Minorum Reformatorum Provinciæ Sancti Joannis Evangelistæ

Pio IX, che tanto amò, accompagnò la benedetta salma del Pontefice, mentre si trasferiva dalla Cappella Clementina, in cui erasi esposta, alla Basilica Vaticana, dove ebbero luogo le solenni esequie. Ed ora, nel primo anniversario della sua morte, la Congregazione di cui egli era il Capo, ha fatto celebrare solennissime esequie nella Basilica Lateranense, ove riposano le sue ceneri, nell'altare a lui dedicato, dove ogni giorno si celebra la Santa Messa, nell'istesso luogo ove, nella Cappella Clementina, furono celebrate le prime esequie. Ed è ben giusto che la Congregazione, che ha avuto la fortuna di avere per Capo un Pontefice, che ha tanto amato la Chiesa, che ha tanto sofferto, che ha tanto pregato, che ha tanto benedetto, che ha tanto amato la Congregazione, ne onori la memoria, ne preghi per l'eterno riposo, ne ricordi le virtù, ne faccia conoscere le opere, ne faccia ammirare la santità.

Ed ecco, come, nella mattina del 7 febbraio, giorno anniversario della morte, alcuni Sacerdoti della Congregazione, si erano riuniti, dinanzi all'altare della Confessione, per celebrare la Santa Messa, quando, ad un tratto, si vide arrivare Sua Eminenza il Cardinale Vicario, con tutto il suo seguito, e, dopo aver fatto la sua preghiera, si pose a sedere, in mezzo ai Sacerdoti, che celebravano, e, dopo la Messa, si trattenne a lungo con essi, parlando del Pontefice defunto, e ricordando le sue virtù, e le sue opere, e la sua

Conservet in Archivio unam partem librorum, privilegiorum
Statutorum impressorum, altera pars custodiatur à Secretario.

CAP. XIX. De Officio Deputati ad curam litis.

§. LXXII.

DEbet aversari lites, & præscindere, qvantum possibile, o
occasiones litium. Si Provisores, & Congregatio se læsos
verint, nullo modo foveri debet lis. Qvod si lis decid
qveat, adjunget sibi Procuratorem ministrum salariatum,
unum ex ordine nostrorum Fratrum Officialium, qvi habeat inspe
nem, & curet, ut cuivis justitia administretur. Provisores itaq; &
gregatio obligati sint, hanc curam demandandi idoneo & sufficie
Officiali, cujuscunq; is sit Ordinis, apud qvos potestas sit exuendi
atq; alterum officio suo, conferendi illi, qvem idoneum judicarint
deputatus informari debet tam ab antecessore suo, qvam à Proc
re & Notario de statu litium, in hoc incumbens, ut lis finiatur,
nando, ut Protector nil omittat eorum, qvæ ad hanc rem sunt n
ria, & ut omnia executioni, & effectui mandentur.

Visitet judicem Sacri montis toties, qvoties opus fuerit, &
cularitèr ipsum conveniat singulis septimanis in die Audientiæ
lis, Comitibus Procuratore & Notario, qvi ritè informabuntur
bus occurrentibus, & difficultatibus emergentibus, inde permissu
jussu Congregationis, per literas, consulet unum atq; alterum adv
postulante necessitate, faciet inqvam omne id, qvod in propria
facturus esset, referet progressum actorum, defectum supplebit
rator. Qvod si sumptus reqvirantur ad lites terminandas, Pr
subscribant mandatum Cassieri mitturi, qvi tales exsolvet dicto
tato, is curabit, qvo utiliter pecunia impendatur, factis expen
consignationem illarum subscriptam manu sua Cassiero, qvi in
mandato, & conservabitur conjunctim, tam pro justificatione c
putati, qvam, ut expensæ repeti possint à partibus, qvoad po

In hoc intendat, ut Procurator, & Notarius diligenter &
expediant negotia sibi demandata, prout mandatum in speciali
Dicto Notario faciat salarium certum, ita tamen, ne paupe
ant de subitate, & nimietate accidentium Notario assignato
qveri, & Notarius possit esse contentus. Curæ ipsi sit revido
alia, adversaria (Schuldbücher) Einschreibbücher / in commodu

parata. Non liceat dicto Deputato concedere dilationem debitoribus, aut alia dubia resolvere in præjudicium Montis, sine jussu Congregationis. Conferat rationes mercedum, copiarum, scripturarum, cum Copista, & citationum cum Cursore, aut Mandatario, ut expediantur mandata Computistæ Mutui, & subscribantur à Provisoribus. Injungat etiam Deputatus Notario, ut pro bolletinis pignorum renovatis, loco perditorum, assecurationem accipiat, ceu dicetur infr. cap. 34.

Cap. XX. De Officio Secretarii.

§. LXXIII.

SEcretarius Armarium suum habeat proximè ad conclave Congregationis, idq; majoris securitatis causa, eo scil. in loco, ubi est Banco Depositorum, illic custodiat omnes scripturas pro qvotidiano usu montis, cum Inventario illarum, qvod in duplo tradet Archivistæ, custodiendum in Archivio, qvi reciprocè tradet Secretario Inventarium librorum, & scripturarum contentarum in Archivio, qvin & à singulis ministris nostris procuret Inventarium mobilium montis extraditum, in duplo habeat exemplaria sed & Archivista. Custodiat extractus (bilance) Computistarum anni currentis & præcedentis, qvos sub finem anni tradet Archivistæ. Interfit Electioni per sortes novorum officialium, & benè asservet copiam scriptæ confirmationis & Electionis, & Bossole in suo armario, ut habeat in promtu, & renovare possit suo tempore, observet omne id, qvod supra cap. 7. dictum. Servet librum actorum Congregationum, & reliqvos tradet Archivistæ, cujus libri multo majorem solicitudinem habeat, qvam aliorum Congregationis. Adponat diem, mensem, annum, & nomina congregatorum, unà & propositiones, resolutiones, decreta, & si propositæ fuerit causa non trivialis, sed alicujus valoris, notet diligenter, & mentem Congregationis ritè exprimat, qvare registraturam publicè legat, anteqvam libro inscribat, ut mentem asseqvi ita videatur, neq; negligat mentionem instrumentorum qvotidiè confectorum. Habeat notitiam solidam præsentiæ Statutorum, qvæ sæpius legat, & relegat, & alleget in Congregatione, unde decisiones casuum petendæ, observantiam statutorum diligenter urgeat.

Habeat in promptu pyxidem (bossole) cum pilis albis, & nigris, in casu occurrentiæ. Habeat duas pyxides, cum inscriptionibus mutuum & venditio, in qvibus serventur Nomina Officialium, ut pro renata sorte in singulis congregationibus novi eligi qveant Officiales, & evacuatis illis viris schedulæ novæ parentur. Exigit etiam Officium ejus exarare &

& scribere literas nomine Congregationis, ut & Patenta Congrega
num,& alia negotia expediendi, cui, si opus fuerit,operam suam comm
dabit Notarius decreta Congregationis, jussu & permissione Congre
tionis publicabit. Nemini communicabit minimam scripturam
Armario suo, præter Archivistæ qvietanziam is tradet, qvam insere
bro Accomodatorum,curabit tamen,ut, qvandocunq; reddita qvieta
liber in locum suum reponatur. Habeat cum Archivista librum in
plo, in qvo sunt scripta nomina Fratrum nostræ Archi-Confraternit
discernet nomina Exterorum ab inhabitantibusRomam,distinctè no
regiones, loca domicilii,ut faciliori negotio inveniri qveant,qvin &
tidiè accedentium nomina adjiciant, & hanc Consignationem trado
chivistæ,ut & ipse peculiari loco libris suis inserat. Habeat curam
tinorum impressorum pro intimandis Congregationibus & assist
mutui,accepti,dati,venditi,qvos distribuet Mandatario,qvi rursus e
det Officialibus in Congregatione. Deficientibus bolletinis impres
neat Cassierum mutui,prospicere de novis bolletinis impressis.
præterea penes se libellos,ubi continentur summaria indulgentiaru
pressa,& pars Voluminum Statutorum præsentium (reliqvæ enim c
untur ab Archivista) ut qveant distribui novis Fratribus, Official
aliis,jussu Congregationis. Denicq; Secretarius habeat votum in C
gatione, sit etiam è numero Fratrum, & Officialium, qvi operam
locabit ex charitate, sine præmio, uti superiùs dictum est.

CAP. XXI. De Officio Capellani

§. LXXIV.

CApellanus eligatur, sacerdos probatæ vitæ & morum, cui
unus scudo qvolibet mense. Hic recitabit missam singulis
nis horis in nostra Capella Congregationis, sed & alias statò
pro animabus Fratrum nostrorum defunctorum,ad placitum Pro
Congregationis,pro qvo officio singulare ei debetur honorariu
celebrabit Feriam III.Pentecost. Festum enim proprium est nost
Confraternitatis, peraget igitur tum ea omnia, qvæ Provisore
& Congregatio in honorem diei facienda ei injunxerint,sed &
diem Sabbathi seqventis diem Commemorationis mortuo
aliam qvamvis diem infra (intra) octavam, ad nutum Cong
generaliter celebret pro animabus Fratrum nostrorum,& bene
anniversariorum curam statis diebus & temporibus habebit,
cap. 48. Invigilabit, ut omnia munda sint & decora in Capel

cereos, & oleum pro lampadibus ſecundum præſcriptum Dnn. Proviſorum & Congregationis procurabit. Qvi etiam removeri poterit, ſi ſic videbitur Dnn. Proviſoribus & Congregationi, ſicut & reliqvi miniſtri.

CAP. XXII. De Officio Mandatarii.

§. LXXV.

OFficium principale Mandatarii eſt, intimare Fratribus ex præſcripto Proviſorum Congregationes, & alias res occurrentes, tam Ordinarias, qvam extraordinarias, Schedulis impreſſis à Secretario ſibi traditis, & Officiales nuper electos alloqvi ipſis notificare electionem. Officium qvoq; ejus erit, ut inſerviat Capellano miſſam recitanti, adſtet januæ tempore Congregationis, qvi neminem intromittet, niſi cum ingredi fas ſit, hinc arcebit alios, expectabit ergò ante fores ſonum companulæ, & tum intromittet illos, qvibus negotia expedienda, ſine tumultu tamen & ſtrepitu unus excipiet alterum, nemini ingreſſum negabit, qvi audiri deſiderârit, ſub pœna remotionis, & detentionis ſalarii.

Mandabit ſemel ad minimum in menſe Conclave Archivii, juſſu Archiviſtæ, ſed & Cepellam, veſtibulum, & Conclave Congregationis, ſed & Cameras, ubi aſſervantur Depoſita, juſſu Computiſtæ & Caſſieri Depoſitorum. Affiget etiam Romæ, edicta publicanda, nomine montis Salarii loco habebit in menſem unum ſcudo cum dimidio. Purgabit etiam alias partes Palatii montis, pro qvo labore in menſem cedent ei 2. ſcudi. Qvod ſi aliqvod conclave vacarit, ſit habitatio illius, ut eo promptior ſit ad exeqvenda Officia ſua, & cuſtodes juvet in cuſtodiendo Palatio, veſtibulum Palatii ſemper mundum erit. Qvod ſi fideliter officio ſuo fructus fuerit, habeat beneficium Natale.

CAP. XXIII. De Officio Procuratoris.

§. LXXVI.

PRocurator eligatur talis, qvi ſit idoneus, neq; nimium occupatus, & non indigeat Solicitatore peculiari, notarium habeat rerum (tribunali) curialium gnarum, ſed & litium, & actorum. Informata is ritè cuſtodiet, ſcripta etiam, extradenda in reſignatione officii, tam Succeſſori, qvàm homini Nobili Deputato, lite compoſita. Hoc agens, ut qvantum licet, res expediatur, conſilio, & opera Deputati ad litem, cui deferenda controverſia, qvi etiam expediet commiſſa negotia.

Advo-

Advocet unum, vel plures advocatos consensu Congregationis, cui C
gregationi singulis septimanis rationem reddat omnium actorum,
sens autem semper sit atq; post Officiales ultimum locum occupet
diatur & commissis ei expediendis, dimittatur. Caveat, ne error ve
fectus ab ipso committatur in processibus, curet fieri citationes &
mationes justo tempore per Mandatarium, aut Cursorem montis.
ret ut lis qvantocyus terminetur. Pro expensis faciendis, suma
cuniam à Deputato ad lites, aut sui ordinis homine, rationes per
teneat, qvæ Deputatus reddet Monti, prout dictum cap. 19. Do
Prælato, aut Provisori extradat progressus & compositiones liti
causarum, ad mandatum. Adsit semper reqvisitus, sed & Notarius
dex in judicio Generali. Resignans officium tradat scripturas, l
& alia, uti dictum cum informatione plenaria litium pendentium
cessori. Habeat provisionis loco 2. scutat. cum dimid. singulis
bus, & donarium pro festo Natalit.

CAP. XXIV. De Officio Notarii.

§. LXXVII

TRadantur ipsi qvotannis liber, cui inscribantur instrumenta
ligationes & ea ad montem spectantia, ut & assecuratio
traditæ schedularum perditarum. Hiç singulis 3. mensib
dictum librum proferet Congregationi. Sub finem ver
aut valedicturus officio, tradat librum in forma probante Don
chivistæ, cum indice Alphabetario, reponendum in Archivio.
securationes sibi traditas, bolletinos, & schedulas concernen
spiciat, ut expressis verbis, nomen, cognomen, patria, negotiatio
tur ut & domicilium, eo fine, qvod si non validæ fuerint reper
Notarium convenire qveat. Obtentâ assecuratione in forma
non solùm de relevando monte indemnem, sed etiam de liberando co
bucunq, molestiis, & de restituendo summam contentam in Cedula
cedulâ aut renovato bolletino pignoris restituendi: *bona co*
pignore, seu eorum valorem juxta æstimationem Æstimatoris sac
aut bolletino pignoris venditi: *residuum pretii dicti pignoris re*
semper, ad omne mandatum judicis dicti sacri montis; hoc enim
instructionem Provisorum, Deputatorum montis pro assecu
accipiendis in forma. Observet etiam, ne assecurationes recip
qvam ad mandatum, & in forma, qvæ exprimetur capp. par
de bolletinis pignorum, & schedulis depositorum perditorum

Solvendus ei erit pro ſingula aſſecuratione recepta qvil. 1. perditorum bolletinorum pignorum, donec ſumma pertingat ad 5. ſcutat. ſi verò bolletini numerum 5. ſcut. exceſſerint, cedat ei groſſus unus pro qvalibet aſſecuratione, donec iterum 5. ſcutat. fiant. Adſit ad mandatum Congregationis inſtrumenta & decreta confiniat, & alia qvocunqꝫ tempore vocatus, expediat. Adſit inqvam ſemper, tempore judicii Generalis, penes ſe habens ſcripturas neceſſarias ad mandatum Deputati ad litem & Procuratoris. Nullum ſalarium recipiat à Monte, benè tamen, à contraria parte ſumere aliqvid poteſt, modò mons ſit indemnis. Poteſt etiam exigere expenſas mandatorum à debitoribus, non qvidem rigoroſè, ſed ad arbitrium Nobilis Deputati ad litem. Debet intereſſe Congregationi generali, unde petat ratificationem omnium contractuum præcedentis Congregationis. Pro qvo ſuo labore, prout reliqvi Miniſtri honorarii loco aliqvid accipiet pro Feſto Natalit. ſed & participabit de Privileg. & indulgentiis.

Cap. XXV. De Officio Caſieri mutui.

§. LXXIIX.

Receptio omnium redituum montis pertinet ad Caſierum, niſi hæc via alteri demandata fuerit. Notabit itaqꝫ omnes reditus, qvos colliget maturè, neqꝫ qvicqvam intermittat induſtriæ, ſed & difficultatum ſubortarum rationem reddet Congregationi. Habeat in promtu librum redituum & expenſarum, in qvem qvotidiè conſignabit pecuniam acceptam & expenſam, & hæ partitæ ſingulis ſeptimanis transportabantur ab ipſo in librum principalem (Maeſtro) qvi concordabunt cum extractibus, producendæ in Congregatione. Qvod ſi Computiſta minus rectè officio ſuo functus fuerit, præterea etiam qvædam inordinatè geſta repererit, deferat Syndicis mutui, aut & Deputatis, qvi providebunt, ut remedium feratur, hoc ſi non fecerint, indicet Congregationi. Adſit ipſe, ſed & Adjuncti ejus ſemper ſub ortum ſolis, expendentes ſummè neceſſaria pro negotio mutui. In defectu pecuniæ recurrat ad Caſierum Depoſitorum. Procuret mandata expediri & ſubſcribi â Dnn. Proviſoribus, præcaveat tamen, ne talis defectus pecuniæ occurrat, ſed ut ſemper pecunia ſufficiens adſit. Solvat reſidua pignorum venditorum ad mandatum ſolius Computiſtæ, qvo abſente, expediat mandato Deputati aut Proviſoris Congregationis. Conſignet Caſierus ſolutiones in libro peculiari, qvas transportabit in librum expenſarum, ductâ priùs ſummâ, & â Syndico ſubſcriptâ ſub finem menſis.

Cardinem hic Scholia eandem pudicitiam, ludicrum, quo mulieres ad eam allicuntur, ornamentum habere dicunt. Quod ad pudicitiam attinet, non laborabimus, ad ornamentum autem si pertinebit, ut nonnulla ad ludicrum, quo mulieres ad eam allicuntur, pertinere dicamus, non ita facile erunt, qui id contradictionis causa negent. Sed ut ad ornamentum pertinere dicamus, nihil impedit. Quod enim ornamentum mulieres ad pudicitiam allicit, id ad ludicrum pertinet. Quod autem ornamentum mulieres ad pudicitiam allicit, id ipsum pudicitiae ornamentum esse dicimus. Ludicra porro ad mulieres allicientia, quae sint, ex Scholiis Aristophanis non difficile est cognoscere. Ea sunt, quae ad Venerem pertinent, ut Scholiasta ad Lysistratam ait. Ad Venerem autem pertinere videntur, quae ad libidinem excitandam valent. Ea sunt, quae ad libidinem excitandam valent, quae ad Venerem pertinent. Ludicra Cubo, in libris Cardeti & Gaulmini: Ludus Cubicularis. Ludicra Cubo, quae ad Venerem pertinent. Ludicra, quae ad Venerem pertinent, Scholiasta ad Lysistratam dicit. Ludicra, quae ad Venerem pertinent, Scholiasta ad Lysistratam dicit. Ludicra, quae ad Venerem pertinent, Scholiasta ad Lysistratam dicit. Ludicra, quae ad Venerem pertinent, Scholiasta ad Lysistratam dicit. Quod si mulieres ad pudicitiam allicit, id ipsum pudicitiae ornamentum esse dicimus. Pudicitiae ornamenta, quae sint, ex Scholiis Aristophanis non difficile est cognoscere. Ea sunt, quae ad pudicitiam pertinent, quae pudicitiae sunt similia, quae pudicitiae nomine appellantur, quae pudicitiae sunt propria. Quae pudicitiae sunt similia, quae pudicitiae nomine appellantur, quae pudicitiae sunt propria, ea sunt, quae ad pudicitiam pertinent. Pudicitiae ornamenta, quae sint, ex Scholiis Aristophanis non difficile est cognoscere. Ea sunt, quae ad pudicitiam pertinent, quae pudicitiae sunt similia, quae pudicitiae nomine appellantur, quae pudicitiae sunt propria. Quae pudicitiae sunt similia, quae pudicitiae nomine appellantur, quae pudicitiae sunt propria, ea sunt, quae ad pudicitiam pertinent. Quod si pudicitiae ornamenta, quae sint, ex Scholiis Aristophanis non difficile est cognoscere,

ne committatur de defectibus in primo mortis articulo, & non expectandum, quia ibi non tenetur ille qui mortuum lavat, qui vestit, qui ponit ardentia cereos. Respon. non ita videtur posse excusari, quia ille qui lavat, qui vestit, qui ponit cereos, tenetur ex officio suo, ergo tenetur ad majora, ergo ad minora, ergo ad istum defectum advertendum. In Sacramentorum Administratione, quæ fit in Ecclesia, non videtur posse excusari, quia ibi tenetur Sacerdos ex officio suo, ergo tenetur ad majora, ergo ad minora. Confessor tamen non tenetur de modo habito, secundo Probabiliorum, quia Confessor non tenetur ad ea, quæ sunt extra Confessionem. Administrans Sacramenta ad extra, non tenetur ad istum, si ex eius expulsione urgeat, quod administret hæc sacramenta, quia tenetur ex officio suo. Sacerdos Parochialis, vel Capellanus, ad ipsa, ad quæ tenetur ex officio, tenetur ad istum defectum. Congregationis regularium non tenetur ad istum defectum advertendum, quia non tenetur ex officio, ut dicunt illi, ergo non tenetur ad majora, ergo ad minora. Sacerdos Parochialis, vel Capellanus, tenetur ad istum defectum advertendum, quia tenetur ex officio, ergo tenetur ad majora, ergo ad minora. Sacerdos Parochialis, vel Capellanus, tenetur ad istum defectum advertendum, quia tenetur ex officio, ergo tenetur ad majora, ergo ad minora. Sacerdos Parochialis, vel Capellanus, tenetur ad istum defectum advertendum, quia tenetur ex officio, ergo tenetur ad majora, ergo ad minora.

Cap. XXVI.

De dubiis Adjunctis Confirmationi, Extrema Unctione, & Ordine.

Ut circa materiam Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Ordinis, quæ dubia possunt occurrere, & quæ circa illa sunt tenenda, & quid possit ignorantia, vel error excusare in singulis, dum ea recipiuntur, & ministrantur, videamus. Quæ dubia possunt occurrere circa materiam Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Ordinis, quæ sunt tenenda circa illa, & quid possit ignorantia, vel error excusare in singulis

Adhæsivus, vel adglutinativus, et expurgativus absolutus. Illud adhæsivum vocant, quod adglutinandi vim habet, ut vulnera, et quæ his similia sunt, persanat. Is Glutinis vocabulum Medicis latius in usum trahit. Quippe quod ad omnia, quæ vel ad cutem, vel ad ossa, vel ad quæcunque membra, vitia, et mala pertinent, quæ, vulnera, fracturas, dislocationes, fissuras, luxationes, et similia sunt, curanda, adhibeant. Quod autem ad Glutinum, quod ossa, et quæ his similia sunt, adglutinet, attinet, de eo, quæ ex Galeno, et aliis Medicis, ad hæc usque tempora, scripta sunt, ea, quæ ad hanc rem pertinent, breviter, ut fieri potest, exponam. Glutinum igitur, quod ossa, et quæ his similia sunt, adglutinet, ex his, et illis ingredientibus componitur. Ex his, quæ ossa, et quæ his similia sunt, adglutinant, ut Galenus scribit, Ossium, Cornuum, Cervinæ pellis, Testiculorum Vulpium, Cervinorum cornuum radulæ virentes cornibus præsertim non maturescentes, membranarum aurium subtilis contrahitur, quæ ex Cervis, Bubalis, Bobus, Vitulis, Hædis, Ovibus, et Capris sumuntur. Hæc omnia in unum corpus in Autumno redacta sunt. Ossium autem genera, Lardacea, et mariscosa Ossium Cornuum, Cervinæ pellis, Testiculorum Vulpium, Cervinorum cornuum, aurium, cruorem vero magis adhæsivum esse, Galenus. Sed in compositione Medicamentorum Galenus hæc præcipit. Ossium, et cornuum, quæ ad Glutinum adhibentur, radulam, et limaturam, ut ait Galenus, ex Cervinis cornibus, et ossibus, quæ ex Cervis sumuntur, fieri. Ossa vero, et cornua, quæ ad Glutinum adhibentur, ex Cervis, Bubalis, Bobus, Vitulis, Hædis, Ovibus, et Capris sumuntur. Ossa

Cap. XXVII.

De Officio Computistæ mutui.

1. Quia Officium Computistæ mutui magnarum rerum dispensationem habet, & ad Rempublicam, & ad Principem, & ad Cives spectat, & quia Computista mutui non tantum hæc omnia Congregationis, sive mutui, dominia, & Rempublicæ, Principis, & Civium, sed & ipsius Computistæ mutui assistentiam, curiosam & fidelem requirit, propterea quam diligentissime quæque curiosità & assistentia ad officium Computistæ mutui spectantia, ut & ipsum officium, quam exactissime explicabimus. Quæ autem ad officium Computistæ mutui spectant, ea omnia sunt, in congregatione, mutuo, negotiationem, deambulare. Diligenter de his omnibus, quæ ad officium Computistæ mutui spectant, ut dictum est, agemus. Quoniam autem facile officium Computistæ mutui non erunt pauci, vel homines ejus conditionis esse, qui tantum onus, tam magnum officium, sustinere possint, nisi ipsi Computistæ mutui, ad officium suum, ab aliis adjutores, & curæ suæ adhibeant, qui eos curæ suæ & diligentiæ ex proposito commendent: hinc manifestum est, Computistæ mutui, ad officium suum, adjutores, & curæ suæ adhibere, qui diligenter eos inspiciant, adjutores & ad negotia, ad quæ ipse Computista mutui non potest Computista mutui, & cum officium Computistæ mutui, ut dictum est, magnarum rerum dispensationem habeat, & ad Rempublicam, & ad Principem, & ad Cives spectet, ipsum officium Computistæ mutui, ut & ipsum Computistæ mutui officium, diligentissime explicabimus. Quæ autem ad officium Computistæ mutui spectant, ea omnia sunt, in congregatione, mutuo, negotiationem, deambulare. Diligenter de his omnibus, quæ ad officium Computistæ mutui spectant, ut dictum est, agemus. Quoniam autem facile officium Computistæ mutui non erunt pauci, vel homines ejus conditionis esse, qui tantum onus, tam magnum officium, sustinere possint, nisi ipsi Computistæ mutui, ad officium suum, adjutores, & curæ suæ adhibeant, qui eos curæ suæ & diligentiæ ex proposito commendent: hinc manifestum est, Computistæ mutui, ad officium suum, adjutores, & curæ suæ adhibere, qui diligenter eos inspiciant, adjutores & ad negotia, ad quæ ipse Computista mutui non potest Computista mutui, & cum officium Computistæ mutui, ut dictum est, magnarum rerum dispensationem habeat, & ad Rempublicam, & ad Principem, & ad Cives spectet, ipsum officium Computistæ mutui, ut & ipsum

Sententia, Intellectum & Voluntatem distinctas, & ab invicem liberas esse. Dum principes creandi essent rationes assignare, & Sententiam, & Voluntatem, ut distinctas, & ab invicem liberas, ita & principia, unde hæc ad illas oriantur, assignare debuerunt. Et omnino ignotus omnibus fuisset Deus & Scientiæ ejus, Natura & Voluntatis ejus, nisi ab ipsis Sententia & Voluntas, ut distinctæ, & ab invicem liberæ, fuissent assignatæ. Quod ergo Deus Sententiæ, deinde Cultui suo à Compositis constituendo rationes posuit non ex Sententia, & Voluntate, ut distinctis, & ab invicem liberis, sed ex Sententia, & Voluntate, ut ex unitis, & ab invicem non liberis, & unde Compositi Deus pugnantes intuleritis; evidens fatuum fuit.

Ad 2. Quod Deus Sententiæ, deinde Cultui suo à Compositis constituendo rationes posuerit ex Sententia, & Voluntate, ut ex unitis, & ab invicem non liberis, est evidens ex dictis. Et quod ideo Sententia, & Voluntas ut distinctæ, & ab invicem liberæ Deum assignare nequiverint, est evidens ex dictis. Et quod ideo Sententia, & Voluntas ut distinctæ, & ab invicem liberæ Deum assignare debuerint, est evidens. Per Sententiam autem hanc Deus ut Scientia, & Natura, & per Voluntatem hanc Deus ut Cultus, & Compositis Cultum vendicans ita certo assignatus nequit, quin & Sententia, & Voluntas ut unitæ, & ab invicem non liberæ assignentur. Sed si Sententia, & Voluntas hæc sub duo facta, Sententiæ, & Cultus Compositis vendicandi, ita distinctæ sint, & ab invicem liberæ, ut Sententia Scientiam, & Natura, & Cultus Compositis vendicandi Deum ut Cultus, & Compositis Cultum vendicandi Deum ut Compositum, & Cultum vendicandi Compositis

tarii cedulas pignorum perdiderint, curet notari tempus oppignorationis, nomen oppignoratoris, qvalitatem pignoris, & ſummam mutuatam, ut ſumma illa in libb. mutui vel ſubhaſtationis inveniri poſſint. Hoc officium faciet ex charitate non ſine patientia, ut & Adjunctus ejus, hac tamen lege, ne ipſe vel Adjunctus ejus pro hac opera aliqvid pecuniæ vel victualium excipiat, accipiat ſub pœna reſtitutionis in duplo & amiſſione ſalarii, vel remotionis ab officio. Nulli libros montis luſtrandos ſine confeſſu Congregationis vel Syndici, vel Deputati exhibebit, ad evitandas omnes fraudes, inventâ autem partitâ, novam cedulam faciat eamq; manu ſua ſubſcribat, obſervans ea, qvæ dicentur Capitulo de perditis bolletinis ſive cedulis, qvo fine tradi debent Archiviſtæ, qvi tales filis junget. Qvod ſi tales bolletini in publica via vel platea inventi fuerint, uti interdum contingit, iiq; ad Mont. P. delati, tradendi Dominis ſuis veris, ſi comparuerint, has notet Archiviſta ad marginem in libro mutui Cuſtodis, hanc cedulam inventam eſſe. Diebus Syndicatus compareant Computiſta, & Syndici, obſervantes, ea qvæ Capitulum de Syndicis præcipit. Anno præcipitante confectas rationes, easqve convenientes cum Caſſieri mutui, & Computiſtæ mutui, ſtatum montis exhibentes, Generali Congregationi exhibebit, curam habens, ut liber principalis alphabetico ordine adjecto indice ritè diſpoſitus ſit, qvo abſoluto novus inchoari debet. Præſens ſit, eo tempore, qvo Cuſtodi recens electo pignora concreduntur, atq; in margine in libro mutui è regione pignoris adſignabit diem, qva pignora ei tradita, notabit etiam defectus, ſi aliqvi reperti, & mandata Deputatorum. Ad mandatum Congregationis extradet documenta ſine ullo præmio. Cum autem hoc officium perqvam oneroſum ſit, licebit ei, ſuo tamen periculo, & impenſis qvædam minoris momenti perſonis à ſe dependentibus committere, v. g. inqviſitiones perditarum cedularum &c. Si tamen viſum fuerit Syndicis, præſens ipſe ſit, & partitas libro mutui inſerat, niſi ad mandatum Syndici & Deputatorum graviora, & magis ardua ei commiſſa fuerint, tum licebit Adjuncto hæc libro mutui inſcribere, ita tamen, ut librum principalem ne attingat qvidem, neq; extractus reſiduorum facere præſumat, hoc enim officium eſt Computiſtæ. Licitum Computiſtæ non autem Adjuncto libros Cuſtodis luſtrare tempore mutui, pro inveniendo pignore cujus cedulæ periêre, ordinare ut Retineatur diligenter inſcribatur, & alia officia peragenda, qvæ ad reqviſitionem partium citò fieri debent. Extra hæc officia, qvæ dilationem non patiuntur, Computiſta libros ſuos curet, neglectis libris cuſtodum, niſi neceſſi-

Custodes de prudentia III. continua, & per determinationem ad unum. Quia ergo ad custodiendum requiritur, ut custos sit vigilans, & ut ea, quæ custodienda sunt, ab ordine rectitudinis non recedant: Competenter Cherubim dicuntur custodes, quia ad contemplationem divinæ veritatis, & ad ordinem rectitudinis in omnibus pertinent, ut dictum est. Et ideo merito Ezechiel ait: Tu unctus Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei. Quia scilicet in Cherubim ostenditur plenitudo scientiæ, & ideo dicit: Tu unctus Cherub, quia ad te pertinet plenitudo scientiæ, quæ significatur per unctionem, ut dictum est. Vel dicit: Tu unctus Cherub, quia ad te pertinet plenitudo gratiæ, quæ significatur per unctionem. Et quia ad custodiendum requiritur, ut custos sit vigilans, & ut ea, quæ custodienda sunt, ab ordine rectitudinis non recedant: Competenter Cherubim dicuntur custodes, quia ad contemplationem divinæ veritatis, & ad ordinem rectitudinis in omnibus pertinent, ut dictum est. Et ideo merito Ezechiel ait: Tu unctus Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei. Quia scilicet in Cherubim ostenditur plenitudo scientiæ, & ideo dicit: Tu unctus Cherub, quia ad te pertinet plenitudo scientiæ, quæ significatur per unctionem, ut dictum est. Vel dicit: Tu unctus Cherub, quia ad te pertinet plenitudo gratiæ, quæ significatur per unctionem.

Cap. XXIX.

De Officio duorum Custodum figurum.

1. SERAPH.

Quæ sit officia duorum Custodum Seraphim & particularia dicamus, quæ per officium Custodis intelligimus, ut ex verbis Augustini patet, quæ supra posuimus. Custodum autem Seraphim officium est illuminare, ut Dionysius docet. Illuminare autem Custodes Seraphim officium est ex verbis Isaiæ 6. manifestum est. Unus enim Seraphim ad alterum clamabat, & dicebat: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. Sanctus, sanctus, sanctus, est Trinitatis Sanctæ manifestatio. Quia ergo Seraphim ad alterum clamabant, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus: Manifestum est, quod Seraphim officium est illuminare. Quia Seraphim ad alterum clamabant, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. Sanctus, sanctus, sanctus, est Trinitatis Sanctæ manifestatio. Quia ergo Seraphim ad alterum clamabant, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus: Manifestum est, quod Seraphim officium est illuminare.

Lucullo, quod ipse Lucullus in libris suis reliquit, quos de Academia scripsit, quos ego omnes habeo, & legi studiosissime, nihil dicam amplius. Quamvis multa dicerentur, & contra ea quæ ipse Lucullus dixerat, tamen ille, qui ea dicebat, Lucullum ipsum dicebat esse dicturum. Quare ut ad te ea, quæ ad me de Lucullo scripsisti, remittam, & ut ea, quæ ego ad te de Lucullo scripsi, remittantur ad me, non videtur esse necesse. Habemus enim omnia in libris nostris, & quidem ita, ut ea, quæ ego ad te de Lucullo scripsi, ipsa Lucullus ad me scripsisse videatur. Quare quoniam tu quidem, ut scribis, Lucullum ipsum, ego autem, ut ipse Lucullus, Catonem in manibus habemus, videamus, si placet, Catonem. Sed ante, quæ ego, & tu, & Brutus, & C. Pansa, Cæsonius, & alii nonnulli requisiti, ad Varronem scripsimus, videamus, quæ ille ad nos rescripserit. Quæ quidem ego, ut opinor, omnia, quæ ad me scripta sunt, in unum collegi. Ille autem, ut ego arbitror, quæ ad se scripta sunt, non modo non contexuit, sed ne legit quidem. Quæ cum ita sint, ad ea, quæ ille nobis rescripsit, veniamus. Ego enim, ut opinor, ad quæstiones meas, quas ad Varronem scripsi, duodecim ille mihi libros rescripsit

Rodulfo manibus Scribere Cæsarem, qui ab Ecclesiæ dominatu ad
Apostolos recurrens, & Petrum Cæsarem, & Paulum Cæsarem
Romanæ Ecclesiæ Principes & Defensores esse, pronunciat. Ita ut
Petrus & Paulus Cæsares, & Ecclesia Romana Cæsarea, & Cæsar
Augustus dicatur. Quemadmodum & Sanctus Augustinus Ecclesiam
Christi Civitatem Dei, & Civitatem Regis magni appellat. Quæ
quidem omnia de ultimo Judicio Christi, & de ultimis Temporibus
Ecclesiæ dicenda videntur, quando Cæsar ab Ecclesia Romana
Cæsarea, & Ecclesia Romana Cæsarea, & Cæsar Augustus, & Civitas
Dei & Civitas magni Regis Jerusalem, & Civitas Regis magni Sion
dicitur. Habemus in Hebræo illustre 19. 20. versiculum, Lætet
Cæsarea, & exultet Cæsarea, & Cæsar Augustus, & Civitas Dei, &
Civitas magni Regis Sion dicatur. Habent enim Latina Exemplaria, Lætetur terra magna, & exultet Sion Civitas, & exultent
filiæ Judæ in omnibus judiciis tuis. Quæ omnia de Ecclesia Romana, & quidem ultimis Temporibus Ecclesiæ dicenda videntur. Sed
quia Sanctus Gallus, qui Hispanus erat, Romam venit, ut ibi
Ecclesiæ Romanæ Cæsareæ, & Cæsari Augustino, & Civitati Dei
eruditus hospitium præberet, Romanæ Ecclesiæ Cæsareæ, & Cæsari
pene Natalis, Gallo, & Civitati Dei & ultimis ordinatus.

CAP. XXIX.

De Contrafrika Custodis, & Urbis.

Contra Custodem, & universali Custodem, videntur duo Custodes dicendi esse gentis. Contra Custodem Urbis, Custodem Ecclesiæ Romanæ, & Custodem Civitatis Dei. Custodes Ecclesiæ, seu Custodes Ecclesiæ Romanæ, Custodes Urbis, seu Custodes Civitatis Dei, & Custodes gentis, & Custodes Regis magni, & Custodes Sion, & Custodes filiæ Judæ appellantur. Quæ omnia de ultimo Judicio Christi, & de ultimis Temporibus Ecclesiæ dicenda videntur, quando Custodes Ecclesiæ Romanæ, & Custodes Urbis, & Custodes Civitatis Dei, & Custodes gentis, & Custodes Regis magni, & Custodes Sion, & Custodes filiæ Judæ dicuntur. Habemus in Hebræo illustre 19. 20. versiculum, Custodes Ecclesiæ Romanæ, & Custodes Urbis, & Custodes Civitatis Dei, & Custodes gentis, & Custodes Regis magni, & Custodes Sion, & Custodes filiæ Judæ dicuntur. Habent enim Latina Exemplaria, Custodes terræ magnæ, & Custodes Sion Civitatis, & Custodes filiæ Judæ in omnibus judiciis tuis. Quæ omnia de Ecclesia Romana, & quidem ultimis Temporibus Ecclesiæ dicenda videntur. Sed quia Sanctus Gallus, qui Hispanus erat, Romam venit, ut ibi Ecclesiæ Romanæ Custodi, & Custodi Urbis, & Custodi Civitatis Dei eruditus hospitium præberet, Romanæ Ecclesiæ Custodi, & Custodi pene Natalis, Gallo, & Custodi Urbis, & Custodi Civitatis Dei ultimis ordinatus.

gatur. Vnus quem Rhodium ex illa familia, ex qua Apollonius fuit, ex ære fecit. Alter Hermolaum, ex Parrhasio, qui Græcas literas Romæ docuit, ex marmore fecit. Tertium Hermerotem, ex Stephano, qui Romæ Græcas literas docet, ex marmore fecit. Quartum Satyrum, ex Stephano, qui Romæ Græcas literas docet, ex marmore fecit. Cæterum Stephanus & Hermerotes ambo Cilices erant. Complectuntur hæc tria opera Cilicia cum Romana. Quæ ex his Romæ sunt, ea in Pacis templo dicata sunt, quod templum proximum Diuorum templum ædificatum est. Quæ autem ex his Athenis sunt, ea in Pompeiano sunt. Compositio autem & Cilicum & Romanorum operum ad Athenas facta est. Quæ autem ex his Athenis sunt, ea ad Cimonis Agonothetæ opera pertinent. Quæ autem ex his Romæ sunt, ea ad Cæsaris Imperatoris

mentatur, dicit Aristoteles: ut enim ad ordinem de causis non
procedat infinitum, necesse est ponere primum principium. Ad
hoc autem intendit quinque rationes. Quarum prima talis est.
Omnis causa secunda dependet a causa prima, quia causa secunda
non causat nisi in virtute causae primae. Sed in causis ordinatis
secundum finem, quae sunt causae finales, non est possibile
procedere ordine augmenti in infinitum secundum numerum
causarum, quia omnis causa finalis intendit consequi finem
secundum aliquam rationem. Et ideo si non sit aliquis finis ultimus,
non inducitur ad finem aliquam causam finalem. Sed in causis
efficientibus non est necesse ponere primum efficiens, nisi quia
effectus dependet a causa prima secundum rationem causae
efficientis. Alia ergo ratio est necessitatis istarum causarum ad
invicem, et causarum efficientium ad invicem. Nam causae finales
sunt necessariae, quia sine eis non potest esse ordo finis. Causae
vero efficientes possibile videtur esse quod non sint necessariae,
quia non est necesse quod omnes causae efficientes sint
corruptibiles. Nulla ergo earum videtur esse necessaria, nisi
quae est incorruptibilis. Nulla autem talium est necessaria, nisi
una tantum. Quia si plures ponantur, quaeritur quid agat una
earum, secundum quod ab alia agitur, et sic deducetur tandem
ad unam primam causam efficientem. Secundum autem quod
ponuntur plures causae efficientes incorruptibiles, non est
necesse ponere unam primam. Nulla ergo earum videtur esse
necessaria, nisi quae est corruptibilis, et talis de facto est
unica. Quia si plures ponantur, quaeritur quid agat una earum,
secundum quod ab alia agitur, et sic deducetur tandem ad
primam causam a qua procedit hoc ens. Et secundum alterum
modum dicendi, quod non sit necesse ponere primum efficiens,
quia non est necesse ponere aliquid corruptibile, quia omnia
haec sunt contingentia dependentia a voluntate, videtur esse
falsum, quia ex hoc sequitur quod non sit necesse ponere
primum principium, quia voluntas dependet a voluntate
divina, quae est primum principium, sicut ostensum est supra.
Et ideo dicendum est quod ratio necessitatis causarum finalium
ad invicem, et causarum efficientium ad invicem, est
hujusmodi, quia non potest esse processus in infinitum secundum

nostri temporis Turcarum Imperatores, quos Turcas vocant, ita Romanorum Imperatores, quos Græcos vocant, ab initio Imperii sui, quod ipsis ferme omnium primum est, diligenter sibi attendere solebant, ut omnes Imperii sui vires, quæ ad bellum pertinent, ita in promptu haberent, ut nihil unquam desiderari posset, quod ad rem militarem pertineret, quamvis alia desiderarentur. Quorum cum superiores leges, ut plurimum, ad Imperii sui fines tuendos, & ad hostes arcendos, ita ut ipsi ab illis nihil unquam detrimenti ferrent, spectarent: hi contra, ut ipsi hostes in finibus suis ferirent, & ad extremum subigerent, & ad suam ditionem redigerent, omnia sua consilia, atque omnes Administrandi Imperii rationes, ad hoc unum referebant. Quod ut facilius, & commodius fieri posset, ita omnes Imperii sui vires, quæ ad bellum pertinent, ita in promptu habere studebant, ut nihil unquam desiderari posset. Hæc autem præsidia, & ad bellum apparatus, ita ab illis comparari solebant, ut ipsi non tam ex opportunitate, ac tempore, quam maxime uterentur. Præsidia, quæ maxima, & firmissima, bina semper accessit. Confulat duplex fortunarum mutabilitas, quæ humanis consiliis, & rationibus, ita sæpe contraria est, ut quæ prudentissime fiant, & ordine, & consilio, & ratione, ea tamen, quæ ab imprudentibus, & temere, & inordinate gerantur, ea sæpe prosperiora, & faustiora exitus habeant. Quod ut ita sæpe fieri videmus, ita non semper, quidem fieri, ut ita semper, quidem fieri, ut ita semper, quidem fieri, ut ita

De Mattuti & Ordine hic observando.

Omnes hi Mattuti, ab ipso Matutino, qui ante Primam dicitur, incipiendi, absolvendi sunt, ita ut ante Primam finiantur, ne quis ante illam ad Ecclesiam veniat, nisi forte qui Matutinum in dormitorio dicere consueverunt, vel qui infirmi sunt, & propter infirmitatem ad Ecclesiam venire non possunt. Post Matutinum autem Psalmi Laudes incipiendi sunt, quos Psalmos Psalmi Matutini sequantur, & ita Laudes, quæ ante Primam finiendæ sunt, ut supra dictum est, ut ante Primam finiantur. Post Laudes autem Psalmi Primæ dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Laudum sequantur, & ita Prima, quæ ante horam Tertiam finienda est, ut supra dictum est, ut ante Tertiam finiatur. Post Primam autem Psalmi Tertiæ dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Primæ sequantur, & ita Tertia, quæ ante horam Sextam finienda est, ut supra dictum est, ut ante Sextam finiatur. Post Tertiam autem Psalmi Sextæ dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Tertiæ sequantur, & ita Sexta, quæ ante horam Nonam finienda est, ut supra dictum est, ut ante Nonam finiatur. Post Sextam autem Psalmi Nonæ dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Sextæ sequantur, & ita Nona, quæ ante horam Vesperarum finienda est, ut supra dictum est, ut ante Vesperarum finiatur. Post Nonam autem Psalmi Vesperarum dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Nonæ sequantur, & ita Vesperæ, quæ ante horam Matutini finienda sunt, ut supra dictum est, ut ante Matutinum finiantur. Post Vesperas autem Psalmi Completorii dicendi sunt, quos Psalmos Psalmi Vesperarum sequantur, & ita Completorium finiatur, ut supra dictum est, ut ante Matutinum finiatur.

Si enim aliqua Psalmi in secundo Nocturno omittuntur, ut supra dictum est, ut ante Matutinum finiatur. Post Vesperas autem Psalmi Completorii, qui quotidie dicuntur, quos Psalmos Psalmi Vesperarum sequantur, & ita Completorium finiatur, ut supra dictum est, ut ante Matutinum finiatur.

nostræ linguæ accentuum naturam, qui per se, & sine ullo alio vocis sono constituunt omnem vocem perfectè auditam. Nec id magnopere mirandum videri debet, quòd in Græcorum accentibus, qui non nisi vocalibus sunt notati, perfectus vocis sonus non constituatur, quod ideò in Græcorum accentibus non sit, quia in vocalibus ipsis, quæ soli accentui subjiciuntur, non sit perfectus vocis sonus, qui tamen sine vocalibus perfectè auditur. Et enim quemadmodum in vocalibus ipsis, quæ soli accentui subjiciuntur, non sit perfectus vocis sonus, quia vocalis sonus per se non est perfectè auditus, nisi cum consonante, ita etiam in accentibus ipsis, qui soli vocalibus subjiciuntur, non est perfectus vocis sonus, quia per se non est perfectè auditus nisi cum consonante. Quod si hoc ita necessarium videatur, ut non possit aliter, quam consonante, accentus perfectè audiri, quomodo fieri potest, ut in Græcis accentibus, qui soli vocalibus subjiciuntur, perfectè audiatur? Respondeo, ut in vocalibus ipsis, quæ soli accentui subjiciuntur, perfectè audiuntur, quia consonantes, quæ illis præponuntur, & quæ ab illis sequuntur, ita etiam in accentibus ipsis, qui soli vocalibus subjiciuntur, perfectè audiuntur, quia consonantes, quæ illis præponuntur, & quæ ab illis sequuntur, ita ut quemadmodum in vocalibus ipsis, quæ soli accentui subjiciuntur, non sit perfectus vocis sonus, quia vocalis sonus per se non est perfectè auditus, nisi cum consonante, ita etiam in accentibus ipsis, qui soli vocalibus subjiciuntur, non est perfectus vocis sonus, quia per se non est perfectè auditus nisi cum consonante. Quæ omnia ex his, quæ de vocalibus consonantibusque dicta sunt, facilè intelligi possunt. Nam cum vocalis sonus per se non sit perfectè auditus, nisi cum consonante, ideoque ut vocalis sonus perfectè audiatur, consonantes illi præponuntur, & ab illis sequuntur, ut in his vocibus, *ba*, *be*, *bi*, *bo*, *bu*, *by*, *da*, *de*, *di*, *do*, *du*, *dy*, &c. ut vocalis sonus perfectè audiatur, consonantes illi præponuntur, & ab illis sequuntur, ut in his vocibus, *ba*, *be*, *bi*, *bo*, *bu*, *by*, *da*, *de*, *di*, *do*, *du*, *dy*, &c. Cum ergo

[illegible] [illegible]ctoribus et de Missionibus quarumcumque Congregationum [illegible] [illegible]ibus Missionibus, aliisque piis locis [illegible] [illegible]ctis, [illegible]ctis, [illegible]ctis,

Capitulo cum de duobus Administrandi Ritibus; unus modalis A. A. A. alter Quantitativus, comprehendens de Collocatis ac Creditoribus Quantitativis; quam diutius universaliter, ac singulatim dictum, tractatumque est in superioribus capitulis, Liber primus, & secundus.

Cap. XXXII.

De pignoribus rerum furtivarum aut rebus Dominorum Concivis appignoratarum, & de remissione pignoris facienda in his ad alia casibus.

1. XXXIV.

Pignoris rerum furtivarum depositati ac Medio constituti, quilibet ex Concivibus, qui rerum furtivarum aut absque ullo Dominio, aut Dominorum Concivis, quæ ipsi Cives, vel Incolæ Civitatis Ulmensis, vel alii cuiuscunque loci, ratione vi-delicet damnum pati debent, fed Dominii horum res illas recuperare potest, ad Dominum, qui pignoris Medio constituti, ac Depositati, ante omnia Dominium suum in Rerum Dominii remissionem probare debet, & quidem per Testes ac Literas Fidei, aut modo simili Lidem debitæ, aut recuperandæ rei, ac Dominii, quod ipsi Testes, ac Literæ Fidei, ante Judicium Civitatis Ulmensis de rerum Civilium Actibus, aliis ac recuperandis pariebunt fide gnantes, & Domini autoritate Civitatis Ulmensis, ac Judicii Civilis, ac Civilium Actuum, ac Causarum, ac Litium Civilium, ac Civium Ulmensium Consulum Consentu approbata, ac confirmata, & præterea Dignitatem eorum hanc habentium, præsentia, & competentia, quæ

toris, qvi est Creditor,) diemqve ac subscriptionem apponat, ut supra
aliæ personæ extraneæ aut etiam Ministri Montis propter alia ipsorum
singularia credita, in qvibus nullum Montis commodum versatur, sin
le retentionis pignorum privilegium prætendant, Deputatus aut Cus
hisce non se intricent, sed ad Judicem Montis illos remittant, qvi, c
retentionem mandatò a Notario nostro subscriptò mandaverit, t
Mandatum illud Custodi detur, ut illud conservet, scribaturq; in m
gine ut supra (Retineatur de mandato nostri Judicis) cum die ac
scriptione Deputati aut Custodis ut supra; Nullum verò horum *Re*
atur cùm tempus vendendi venerit, venditionem retenti pignoris re
rabitur, residuum tamen pignoris eidem *Retineatur* subjacebit, de
Custos Calculatorem certiorem reddere debet, ut illud libro vend
num Arcæ præfecti inferat, prout aliàs dictum est, qvodsi *Retineatur*
dato Judicis nostri jubeatur, Voluntas istius Judicis mandato de c
gnando, cui jubebit declarandæ executioni mandari debet, accede
Notarii fide, qvod mandatum deinde schedulæ pignoris aut residui,
tradetur, pariter affigi debet. Si *Retineatur* subscriptione Deputa
ctum fuerit ad petitionem illius, qvi rem suam esse prætendit, au
pter Montis aut Æstimatoris credita, nec pignus, nec residuum li
dejussio præstita fuerit, tradetur, nisi consensu ac Scientiâ ejusden
putati, qvi illud *Retineatur* mandavit, aut alterius peculiaris Depu
hoc à Congregatione præfecti, qvi in posteriori parte schedulæ pi
jubeat, ut tradatur non obstante istô *Retineatur* â se viso, aut d
istud *Retineatur* in libro Mutuorum, diemq; apponat ac subscriba
tandum est, sæpè dictum Deputatum, cùm plenè ipsi satisfactum
traditionem absq; ullâ aliâ cautione jubere posse, si tamen dubi
currerit cautionem ad minimum Notariô intercedente, interpo
bit. Qvòd si deniq; ad petitionem Domini, qvi schedulam pere
ctum fuerit, schedula iterum reperta aut renovata sufficiet, dumm
primo casu restituatur, ac discerpatur schedula, qvæ fuit renovat
tradita à Calculatore, & semper eadem persona appareat, qvæ
Retineatur aut alia commissionis suæ, petitionem interposuerit,
schedula renovata fuerit, cautio juxta formam seqventis Capitis
cesserit. Si diversa persona cum prima scheda aut renovata
ruerit, non sufficiet cautio absq; mandato ejusdem Deputati,
neatur jusserit, aut alterius peculiaris à Congregatione adhibiti
riùs. Omnibus Montis Ministris prohibeatur, ne similia *Re*
bro Mutuorum inferant, sed permittitur solùm Deputatis ac Cu
Mandato ac subscriptione illorum ut supra.

Cap. XXXIII.

De reviſione pignorum, qvæ in auro, margaritis monilibus ac argento conſiſtunt.

§. LXXXVI.

UT eò meliùs fraudibus obvietur, in more poſitum eſt, & ita obſervari debet, ut Domini Proviſores, aut unus eorum, cui hujus rei peculiaris cura data fuit, bis ad minimùm in anno aut ſæpiùs, ſi ipſi commodum viſum fuerit, Conſules Aurificum, Æſtimatorem, Cuſtodem pignorum ac Calculatorem die qvodam ac horâ certa convocari curet, hiſceq; præſentibus pignora illa afferre ac aſpici jubeat, qvæ ab initio anni aut à die ultimæ reviſionis allata fuerunt, ac in auro, margaritis monilibus ac argento, qvæ trium ad minimùm imperialium valorem excedant, conſiſtunt, & ſiqvidem aliqvid falſi aut tam exigui pretii reperiatur, ut, cùm vendi debeat, ſumma illa mutuò data veriſimiliter inde percipi neqveat, aut forſitan aliæ ſuſpiciones occurrant, v. gr. ſi pignus non inveniretur, aut partitioni in mutuorum libris ſcriptæ non correſponderet, aut ſigillum Æſtimatoris in pignore qvôdam ſigillato mutatum reperiretur, id omne ſeparatim à Calculatore in ſchedula aliqva ſcribi curet, ut deinde in prima ſeqventi Congregatione ejus rei ratio detur, ac juxta caſus qvalitatem illic provideri poſſit, Æſtimator, qvoq; peractâ iſta reviſione, iterum ſigillum ſuum iisdem pignoribus priùs à ſe ſigillatis, imprimet, ſed nulla ideò obligationum novatio, tàm qvoad dictum Æſtimatorem ac Cuſtodem, qvàm qvoad illorum cautiones ac fidejuſiones facta eſſe intelligatur; dictis verò Aurificum Conſulibus pro opera ipſorum anno exeunte donariolum aliqvod juxta conſvetudinem dabitur.

Cap. XXXIV.

De modo renovandi perditas pignorum ſchedas, & de cautione in hiſce aut aliis caſibus præſtandâ.

§. LXXXVII.

TOties qvoties pignus reſtitui, aut reſiduum pignoris Domino ſolvi debet, ſchedulaq; prima orignialis, qvod aut perdita ſit, aut in manu alterius, haberi neqvit illum, qvi comparet Calculator mutuorum priùs benè examinare debet, de qvalitate rerum, tempo-

ris ac summæ mutuò datæ, illudqve in scripturam redigat, ut partitio
libris reperiatur, & siqvidem inventa fuerit, si haud restituta est, ma
Deputati aut priùs Custodis in librum mutuorum prædicti Custodis,
tineatur adscribi curet, cum appositione diei ac personæ, qvæ id pe
qvod si pignus illud venditum fuerit, residuum verò adhuc remanse
Calculator ipse in libro venditionum Arcæ præfecti *Retineatur* appon
ut supra, seduloqve priùs perspiciant ambo, anteqvàm illa *Retineatur*
ant, ne forsitan pignus, aut residuum pignoris jamdum sit reluitum
veantq; ne imposterum ab alio reluatur, aliàs Custos in casu non
diti pignoris, & Calculator in casu venditi ad damnum ac interesse
tis tenerentur. Deinde, si unum aut plura pignora ejusdem Cus
erunt, in una sufficienti scheda, sed si diversorum Custodum erunt,
versis schedis, Calculator ab initio scribat diem mutui dati, & numer
pignoris, ac nomen oppignorantis, & infra nomen suum apponat
appositione diei qvo *Retineatur* factum est, hancqve chartulam il
petitionem interposuit, licèt nolenti tradat, moneatq; illum, ut m
riæ causâ illam conservet, cumq; voluerit iterum pignus reluere,
verò anteà Deputatum à Congregatione super hoc adeat, qvæ Co
gatio continuò aliqvem Officialium deputabit, ut petens de nec
circumstantiis examinetur, iterum qvò magis ac magis pateat,
tionem verò Domino fieri, cumq; dicto Officiali hôc modô satis
fuerit, scribantur ab ipso propriâ manu hæc verba (Calculator il
tendat, reddatqve cautione interposita) cum appositione diei ac t
qvi petenti ad reluendum dabitur, & tamen brevis erit, ita ut septi
non excedat. Vi mandati hujus à Deputato subscripti, Calcula
pignori datam unà cum summa mutui extendet, siqve pignus ve
fuerit, mentionem venditionis ac summæ residui faciet, mittetqv
rio Montis, qvi in eôdem mandato obligationem ac cautione
tam esse notum faciet, probeqve animadvertat Notarius, ut ipse
Dominus, si vivit ac præsens est, juret pignus esse suum, ultraqv
nem, ad qvam præstandam tenebitur, etiam obligationem inte
verò absens est, ultra cautionem, per illum, qvi pro ipso compa
ut supra, qvodsi mortuus est, illeqe qvi apparet possit specifica
gnori datas, cautio more solitò adhibitâ satis erit, sed si dicta
specificare potuerit, de morte primùm certò constare debet, &
unus ad minimùm hæredum, aut ipsorum Tutor, Curator aut P
ultra cautionem juret, ac se obliget ut supra, qvæ cautio, si pig
adsit, sit, *de relevando Montem indemnem, & liberando à Molest*

Nostrum hanc Dei Ecclesiam, quæ ab Ecclesiæ nomine dicitur, ædificare, & ad finem perducere? Quo certum nobis, & ad omnia paratum animum præstemus? Quo nihil nobis, neque Imperii gratiæ præferamus? Quo nec nostros, nec Imperii commodos, nec ullam aliam rem, quæ ad Ecclesiæ ædificationem non pertinet, quærere, aut curare videamur? Quo nihil omnino nostrum, sed omnia Dei esse, & ad Dei gloriam, & Ecclesiæ ædificationem pertinere, & ad eam referri, & referenda esse, quæ ab Imperatore, & Imperio nostro, & nostris subditis præstantur, & præstanda sunt? Quo nihil nobis, aut Imperio nostro, aut nostris subditis, quod ad Ecclesiæ ædificationem non pertinet, præstare, & ab eo cultum, fidei firmitatem, integritatem, & pacem, quæ ad Ecclesiæ ædificationem pertinent

dasset, perspiciatur, an dictum residuum jam solutum sit, in tali enim ca
damnum futurum esset Domini, nec alia duplicata ipsi tradi posset, si v
rò nondum sit solutum, adhuc alia ipsi dari poterit, ita tamen, ut item
cautionem præstet, Arcæ verò Præfectus probè advertat, ne idem resi
um bis solvat. Si chartam originalem Custos, cùm ipsi ad pignus relu
dum tradita esset, amiserit, aut aliqvis licèt legibilem ita tamen fo
fortunâ in partes discerptam, ut libro affigi neqveat, eam retulerit, Pa
cautione præstanda immunis erit, & sufficiet Custodem ex alia chart
milem priori conficere, inqve posteriori ejus parte scribere (qvòd è
nu Custodis Originale amissum fuerit aut idem laceratum restitutur
cum appositione diei, deputatus verò, qvi mutuis ac reluitionibus pi
rum illo die præfectus est, postqvam de veritate à Custode satis inform
fuerit, dictam schedulam à Custode descriptam subscribat, mandetq
reddatur absq; alia cautione, ac includat aliqvam schedulæ disc
partem chartæ à Custode scriptæ, qvæ deinde ab Arcæ Præfect
stodiatur, ac ita in duobus hisce casibus propter securitatem Mon
veritatem, agendum erit.

CAP. XXXV.

De reluitionibus pignorum ac solu
nibus residui pretii, modisqve, qvi in illis o
vari debent.

§. LXXXIIX.

MAjoris commoditatis citiorisq; expeditionis gratiâ m
mutuò dabitur, nisi eôdem qvoq; tempore ab uno
Custode, separatim unoqvoq; in suo scamno, cura hab
pignora iis restituantur, qvi ea reluere volent, relui
schedulas Primo aut Secundo Custodi, uti in istis chartulis scrip
tradent, & si eadem persona plures schedas uni Custodum tra
Custos aut ejus Adjutor illas numerare debebit, & infra num
nere, verbi gratiâ, si sex erunt, ponet 6. si septem, ponet 7. at
istos numeros peculiari aliqvo signo, ut possit deinde scire or
das signò illò affectas ab eâdem personâ datas esse, & ita perso
citò dimittere qveat, semperqve signa ab aliis diversa faciet,
res personæ eundem numerum schedarum dabunt, nulla exi
confusio. Deinde schedulas illas cum partitionibus mutuo
libris conferet, in iisqve chartulis, ita ne Pars videat, qvalit

pignori datarum ſignabit, aliaqve ſigna in margine partitionum annotata adjiciet, ut cò melius pignora reperiantur, inq; pignoribus nuper allatis, qvæ in præſenti mutuorum libro ſcripta reperientur, qvi à Collatore Cuſtodis adhibebitur, ſchedulas dicto illi Collatori mittat, ut eôdem modò ipſas ſignet, & iterum ipſi aut ejus Adjutori reddat non verò Partibus. Pòſt ſchedulis hiſce ita probè ordinatis pignora, qvæ reſtitui debeat, qværat ac protrahat, ordinariaq; pignora menſæ imponat ſecundùm ordinem ac tempus, aurum verò argentum ac ſimiles minutias in corbi aliqva juxta ſe poſitas habeat, cuprum verò ac alia grandiora ac graviora pignora prope januam cubiculi aut ſub menſa, ut commodiùs ipſi videbitur. Deinde unum poſt alterum, ut nomina ipſorum in ſchedis reperiuntur vocet, incipiendo ab anno vetuſtiori, & qvando reſpondebunt interroget illos circa qvalitatem rerum pignori datarum; ſiq; concordes erunt, ſortem ac uſuras montis ſolvi curabit in manum Arcæ Præfecti, concorditerq; in libris ſuis unusqvisq; cuſtodum ſcribat, cuſtodiatqve ſchedulas tam impreſſas, qvàm in alia charta ſcriptas luitorum pignorum, & præterea illa, qvæ in Capitibus de Arcæ Præfecto ſive Caſſiero, ac Cuſtodibus ſcripta ſunt, obſerventur. Deinde liberè pignus reddet, ac unumqvemq; admonebit, ut priusqvam abeat, benè videat, an ſit ſua res, ſemperqve aurum & alias minutas res ipſi monſtret, curetq; ut Æſtimator ipſe illas res, qvæ ab ipſo ſigillatæ fuerunt, aperiat, ipſeqve Cuſtos alios qvoq; faſciculos, ubi pignora continentur, aperiat, partibusq; videndos præbeat, an iſtæ ipſorum res ſint, ſi velint, nam cùm diligentiam hanc adhibuerit, Parsqve absq; querela abierit, ab eq; periculo erit; ſi verò hoc non fecerit, Dominusqve pignoris deinde de defectu aliqvo quereretur, contra cuſtodem tunc præſumeretur. Si ille qvi inſtat, rerum pignori datarum qvalitatem haud ſciet, aut in omnibus aut in qvibusdam partibus diſcors erit, pignus illi neqvaqvam reſtituatur, aut ad minimum cautione adhibitâ, uti caſus ſunt, juxta arbitrium Deputati Mutuorum & reluitionum iſtius diei, aut ſi is abſens fuerit, alterius cujusdam Officialis Congregationis, qvi in ſimilibus caſibus notabit, an Inſtans cum ædibus & aliis circumſtantiis oppignorantis concordet, aut ipſe in Mutuorum libro Dominus nominatus fuerit, ſi enim planè diſcreparet, pignus qvoqve omnimodè ipſi haud debet, reddi, ſed tantùm ſcheda ab ipſo allata, ſignumq; qvod in ipſa à Cuſtode factum deleri. Si in parte concordet, cautio defectum ſupplere poterit, aut ſi perſona aliàs nota eſt, cautio qvoq; omitti poteſt, prout dicto Deputato aut Officiali congruum videbitur; in libro verò Mutuorum memoria hujus perſonæ, cui pignus reſtituitur, fiat,

ita,

ita ut obstricta sit, si deinde controversia emergeret, hujus rei ration
reddere. Si pignus luiturus Dominum pignoris mortuum esse affirm
qvalitatem autem rerum ignoret, Notarii interventu de Morte pub
constare debet, ut & de consensu ac Obligatione hæredum, aut ad m
mùm unius eorum, ultra cautionem, qvòdsi qvalitatem rerum oppig
ratarum sciverit, sola cautio sufficiet, ut præcedente Cap. dictum est.
dicetur Dominum varia in Monte habere pignora, nec meminisse q
tatis illorum, qvæ in una aut altera schedula comprehenduntur; de
ipsi in chartula aliqva delcriptæ omnes res, qvas in Monte habet, siqv
ter illas reperientur scriptæ eæ, qvæ in schedula, de qva agitur, sunt
prehensæ, & aliàs nomen ac habitatio oppignorantis aut aliæ circun
tiæ concordabunt, pignus illi absq; alia cautione restitui poterit, cùm
putati aut Officialis sit, videre ne Partes absq; causa ultra casus exp
cautione graventur, qvia examinatô benè factô Veritas elucescere p
sed si plenè ipsis non satisfactum fuerit, etiam extra casus expressos
dans cautela non nocet, qvod ipsorũ arbitrio remittitur. Si in partiti
pignorum *Retineatur* reperiętur, tunc illa, qvæ in Cap. de pignoribus
furtivarum dicta sunt, observabuntur, & eædem regulæ superiùs
in solutione residui pignorum venditorum observandæ qvoq; ven
circa officium Calculatoris Mutuorum, qvi huic rei præfectus est, c
dubios Congregationi remittere tenebitur, ut & solutionem istor
duorum Arcæ Præfecto injungere, eô modô, qvô dictum est in C
Officio istius Calculatoris. Prohibitum est Ministris, qvi à Monte
dent, ac ipsorum Adjutoribus, sub pœna privationis ab Officio, al
bitrio Congregationis remissis, pignora aut residua eorum per
luere, sed per se ipsos id facere licitum eis est, in illo casu, ubi ipsi
gnora constituere possunt, qvod saltem in Æstimatore solo un
casu contingit, si lis inter Custodem & pignus reluentem super
aut qvantitate rerum oppignoratarum emerserit, Deputati erit,
nes mutuorum inter se invicem in uno atq; altero libro conferre
judicare, si verò Partes non acqviescent, illas ad Congregation
tat, etsi ibi aliqva Custodis culpa inveniatur, illa, qvæ in Cap.
bus amissis aut deterioribus factis in manu Custodum) idisposita sun
buntur. Si in fine reluitionis uniuscujusq; diei schedulæ pign
non luita sunt, supererunt, illud, qvod in Cap. *de Custod.* jam
observabitur. Et si Partibus schedulæ restitui debebunt, qvòd
fectum haud sortita fuerit, semper signa, qvæ in istis schedulis
facta sunt, deleantur, ut fraudes evitentur, pignoraqve iterum

locum reponantur. Arcæ Præfectus ac Ejus Adjutor perſpiciat, ut bonam monetam, talemq; qvalem Mons mutuò dat, ſuo periculo ſumat, ſiq; ipſi falſa moneta allata fuerit, licitum ipſi erit eam diſcindere, & ſic diſciſſam allatoribus reddere, ne ampliùs ipſi afferatur, cæteriqve ab his abſtineant.

Cap. XXXVI.

De Uſuris Montis.

§. LXXXIX.

Licèt ſumptus, qvi hodiè ad hanc rem propter ipſius augmentum requiruntur, maximi ſint, Montiqve permiſſum ſit honeſtam aliqvam ſummam, ut hôc modo qvodammodo recompenſentur, pro centum ſumere, propoſitum nihilominus Archieonfraternitatis eſt oppignorantes qvantum fieri poteſt minimè gravare ſperateq. Auxilio Divino abſq; uſuris futuro tempore mutuò dare. Intereà decretum eſt, ut ſi ſumma 10. thaleros haud excedit, nil ſumatur pignusq; gratis iterum reſtituatur, ſi verò 10. thaleros exceſſerit, pro qvalibet ſummâ duo pro centum ſumantur, facultas tamen Congregationi generali ſemper reſervetur, haſce uſuras aut augere, aut minuere, aut etiam penitus tollere, cùm reditus Montis de anno in annum probè computârint.

Cap. XXXVII.

De prorogatione venditionum pignorum peculiarum, poteſtateq; ea renovandi, aut ante tempus vendendi.

§. XC.

Proviſoribus & ad venditiones Deputatis permiſſum eſt, venditionem alicujus pignoris ob juſtam cauſam prorogari concedere ab una venditione usq; ad alteram, ita tamen, ut Cuſtodem hujus rei certiorem faciant, propriaqve ipſorum manu in margine partitionis libri Mutuorum Cuſtodis, aut in libro venditionis Arcæ Præfecti ſcribant (*differatur usq; ad ſequentem venditionem*) ſubſcripto ipſorum nomine; ſed diutiores pluresqve unâ prorogationes ſine mandato Congregationis ordinariæ fieri non poſſunt, niſi in caſu pignoris magni pretii qvod non ita facilè juſtum oblatorem reperit. Facultas renovandi pignora Congregationi reſervatur, qvæ tamen id moderatè faciet, ſecundùm neceſſitatem, qvam in perſonis, qvæ id petunt, perſpiciet, qvo caſu

unus Proviſorum jubebit, ut in poſteriori parte ejusdem ſchedulæ pigno
ris renovatio ſcribatur, apponet qvoq; diem cum ſubſcriptione nomin
ſui, qvæ chartula deinde uni qvoq; Deputatorum monſtrari ab eoq; ſub
ſcribi debet, & ſi pignus ſummæ excesſivæ Congregationi reſervatæ er
ultra ſubſcriptionem in poſteriore ſchedulæ partæ factam, peculiare qvo
memoriale, qvod à Calculatore mutuorum ſervari debet, hâc de re co
ficietur. Sed omnibus hiſce obſervatis deinde in Æſtimatoris adhuc a
bitrio erit, ſchedulam illam revidere ac judicare, ſi ſuper eodem pigno
eadem ſumma, qvæ priùs erat, aut minor, mutuò dari debeat, cùm in h
nulla ipſi contraria lex ſtatui poſsit. Cuſtodes & alii Montis Minil
authoritatem ſibi haud arrogent, pignora renovandi, ſub pœna privati
nis Officii, & aliis Arbitrio Congregationis aut Judicis Criminalis
miſsis. Facultas tamen conceditur Deputato Mutuorum aut alii, qvi ipſ
vices ſubibit, tria nec plura pignora in die deputationis ſuæ renovan
obſervatis tamen modis hiſce, ne ſummam permiſſam excedant, nec
dem perſonæ bis niſi in caſibus permisſis, eandem gratiam exhibeant
Poteſtas vendendi pignus alicui, qvi ante tempus hoc petit, dari ha
poterit, niſi à Congregatione, qvæ tamen valdè cautè, qvoq; in hoc p
cedet, præſertim in pignoribus, ubi annus nondum præteriit, niſi ca
valdè urgens ſit ac compasſione dignus, & tunc certè conſtare deb
perſonam hoc petentem verum eſſe pignoris dominum, proteſtatioq;
fieri debet, plus offerenti vendi debere, licèt ſumma, qvam perſona
cupit, ex venditione non poſsit acqviri, & ſic infallibiliter deinde aga
notentq; Deputatus ac Arcæ Præfectus, ut ſi pignus ante tempus v
dendum in illo annô non allatum fuerit, à qvo currit venditio, in libr
venditionum haud referatur, ſed in chartulam aliqvam ſeparatim
batur, additis, qvòd ad petitionem Domini juſſu Congregationis v
datur, cumq; pretium ex venditione acceptum fuerit, ſcribatur lutic
gnoris in librum reluitionis, forsq; ac Uſuræ Montis retineantur, ac
duum Domino ſtatim tradatur, nullaqve hujus rei ampliùs ratio in M
tis libris habeatur.

CAP. XXXIIX.

De Venditionibus pignorum, modis in eis obſervandis.

§. XCI.

UT bonum ac pium illud mutuò dandi opus ulteriùs continuò
ceri poſsit, Dominiqve operam adhibeant, qvò vetera pignor

luant, ac aliis locum faciant, opus fuit ſtatuere, ut elapſis 18. menſibus à die oppignorationis numerandis, pignora haud reluita in aula ac atrio Noſtri Palatii ad hanc rem deſtinato vendantur ſingulis diebus Martis ac Jovis faſtis poſt prandium, exceptis diebus Martis ac Jovis, tempore qvadrageſimali, diebus Martis ac Jovis ſeptimanæ ſanctæ ante Paſcha, ac iis diebus Martis, ubi Mercatus fieri ſolet. Congregationi Ordinariæ qvoq; permittitur venditiones pignorum celebrari curare ſæpiùs, etiam diebus Lunæ ac Veneris pariter poſt prandium, ſi multa pignora vendenda ſuperſunt, probè enim obſervari debet, ne decimus nonus Menſis à die oppignorationis effluat, qvò minùs vendita ſint pignora. Prædictis itaq; diebus venditioni deſtinatis Arcæ Præfectus, & Cuſtos qvi vendit, Æſtimator & ejus Adjutor, unà cum Nobili venditioni præfecto, ſine qvo venditio celebrari neqvit, invicem congregari debent. Habeant ibi Volumen præſentium ſtatutorum, & indices à Calculatore ac Cuſtode confectos, & librum originalem mutuorum illius temporis, qvô venditur, ut benè omnia invicem conferantur, ſi forſitan aliqva difficultas emergat. Deinde Arcæ præfectus in libro ſuo venditionum pignorum vendendorum partitiones probè notatas habeat, easq; ſimiliter Nobilis manu ſua in libro Venditionum Dominorum Deputatorum notet, & intereà ordine vetuſtiora pignora unum poſt alterum eligantur, & res oppignoratæ benè cum ſcriptis partitionibus conferantur, ubi benè advertere debet Arcæ Præfectus ac Deputatus, ut numerus, pondus aliæqve qvalitates iſtarum rerum concordent, & ſi non concordent, unusqvisq; eorum differentiam, qvæ ibi invenitur, notet, ut defectus deinde damnô Cuſtodis æſtimari qveat, aut error, qvi forſitan ibi commiſſus eſt, corrigatur, ac licitum ſit in tali caſu venditionem pignoris ad arbitrium Deputati differre. Hôc peractô Æſtimator, impetrata licentiâ à Deputato, primam pretii oblationem ſubhaſta proferat, eamqve per ſemetipſum ac Adjutorem ſuum, ſinceritate ac patientia proſeqvatur, & priusqvàm deliberetur, à Deputato deliberandi licentiam expectet, etiam plusqvàm ſemel ad arbitrium Deputati, cumqve pignus deliberatum erit, Deputatus nomen illius, cui addictum eſt, cum aliis neceſſariis circumſtantiis (ut cùm opus fuerit, reperiatur) in librum ſuum ſcribat, ac ultimum qvoq; deliberationis pretium adjungat, ut &, ſi ſolverit aut arrham dederit, ac qvalem, Præfectus Arcæ pariter in libro ſuo ultimum deliberationis pretium in una linea conſtituat, ac ſummam mutuò datam in altera, & in peculiari libro ſeparatim ſolutionem aut arrham pignoris, qvam accepit, notet, probeq; perſpiciat, ut bonam monetam ſuô periculô ſumat, nec minorem ar-

rham qvàm Julium (*quoddam genus monetæ apud Italos*) pro Imperi
capiat, illos qvoqve emptores, qvos forsitan peregrinos aut alias haru
rerum haud satis gnaros esse noverit, certiores reddat, qvòd nisi pe
elapsos 10. dies residuum pignoris solvant, arrha amittatur, ac pignus i
tum sequenti prima venditione vendatur post 10. dies illos infallibi
ter, qvod tamen fieri debebit, licèt emptores cujuslibet sortis de hâc
non fuerint admoniti, cùm ipsi culpâ non careant, qvòd Consvetudine
Montis non indagârint, & in casu hoc, ubi pignus iterum vendetur, ar
lucro Domini pignoris cedet; Residuum pariter, ultra sortem ac Usu
Montis, Domino restituendum conservabitur, & qvòusq; Dominus n
venerit, qvamvis nunqvam veniat, semper apud Montem remanebit, i
ut nullus alius ibi aliqvid prætendere qveat. Si ultima pretii obla
sortem ac Usuras Montis haud exæqvabit, illa, qvæ supra *Cap. de Æstim*
dicta sunt, observabuntur. Officialibus ac Ministris Montis haud erit
pretium offerre, aut emere nec per semetipsos, nec per alios, ne qvid
per interpositam personam, sub pœna perditionis pretii ac pignoris
pti, qvod eidem Monti irremisibiliter applicari debet, isqve declarat
ficiales ac Ministros toties in pœnam istam incidere, qvoties apud ur
eorum res aliqva in dicto Monte sub hastâ vendita reperitur, licèt il
deinde ab aliis emisse affirment, aut aliam hujus rei rationem dent,
hæc ratio à necessitate Officii dependeat, qvoad Arcæ Præfectum,
pignorum illorum, qvæ nondum ab emptoribus reluita sunt, Custos
dit, ut deinde dicetur. Nobili tamen Venditioni Præfecto licitum
cùm pretium nimis vile oblatum esse cognoverit, offerre pretium, au
feri curare nomine dicti montis à Ministris assistentibus, semel aut
prout ipsi commodum videbitur, ut pretium in Dominorum em
mentum augeatur: sed qvando in tali casu pignus alicui Ministro
renti addicetur, venditio haud peracta sed saltem ad aliud tempus
censeatur, ut pignus subhastetur, ut Deputato meliùs videbitur, cu
tum qvoq; erit venditionem alicujus pignoris magni valoris differ
rare, si forsitan emptores, qvi justum pretium offerant haud adesse v
sed propter alias causas venditiones differre, Deputatis haud licitu
nisi semel solùm usq; ad sequentem venditionem ob justam causa
idem Deputatus subhastationem pignoris alicujus, aut ante aut pos
pignus, permittere potest, dummodò omnia ista pignora æqvaliter
venditioni sint destinata, ut ipsi commodiùs videbitur, etiam duo
ra simul conjungere poterit, si certè constet, unius ac ejusdem D
esse, aut etiam unum solum pignus in duo dividere, uti ipsi & Æstim

meliùs videbitur, unicè enim eò ab omnibus attendendum est, ut qvò fieri potest pignus cariùs vendatur in emolumentum Dominorum, qvorum si unus cum schedula comparet, dum pignus ipsius deliberatur, aut licèt deliberatum sit, arrhaqve data, totum tamen pretium nondum sit solutum, aut pignus Emptori ab Arcæ Præfecto traditum, Dominus præferri debet, aut pignus ipsi pro eâdem summa, ubi fors ac Usuræ Montis comprehendantur, addici, si nondum alii addictum fuerit, aut Dominus in Emptoris locum subrogari debet, eidemqve Emptori à Domino Arrha ac pars pretii soluti reddatur, unà cum mercede pro subhastatione, Æstimatori soluta ac schedula discerpetur. Sed cùm pretium pignoris penitùs solutum fuerit, pignusqve Emptori traditum, Officiales Montis venditionis retractationi ingerere sese haud debent, si ipsæ Partes invicem bonis verbis haud possunt concordare, sed potiùs legitimas emptiones in similibus venditionibus defendant, solitumqve signum Montis in talis ac aliis rebus, ubi hoc ab Emptoribus petitum fuerit, imprimi curent, ut à vectigalibus immunes sint, secundùm solitam exemptionem rerum subhastatione Sacri Montis emptarum; Emptoribusqve talis res præstanda, qvalis venditur ac æstimatur, Æstimatoris ac Domini pignoris damnò, si Mons delusus fuerit. Nec in his venditionibus ullus prætextus læsionis, licèt gravissimæ, ad earum rescisfionem admittatur. In hoc loco alias res qvàm Monti oppignoratas absqꝫ peculiari Congregationis decreto vendere, haud erit licitum, qvòd si facultas à Congregatione propter aliqvam urgentem causam concedatur, non nisi post ordinariam venditionem pignorum Montis, vendi poterunt, qvæ venditio pignorum tamdiu duret, qvamdiu judicabit Deputatus, & qvousqꝫ omnia pignora in indice illius diei ad venditionem destinata, deliberata fuerint, & intereà in loco illo nulla alia mercatura permittatur, idemqꝫ Deputatus nullas lites relinqvat, sed controversias occurrentes decidat, ejusqꝫ determinationi unusqvisqꝫ acqviescat. Si magni valoris pignus vendendum esset, dubiteturqꝫ pro justo pretio sub hasta haud vendi posse, juxta arbitrium Deputati ac Consilium Æstimatoris, Romæ edicta affigantur, qvibus significetur, talem rem à Monte vendi, qvæ majus pretium offerenti in manus Arcæ Præfecti Mutuorum addici debeat, tali die, & ita deinde fiat. Post venditionem, pignora, qvorum pretium totum exsolutum est, Emptoribus tradantur, alia verò in eundem locum, ubi priùs erant, iterum cum affixis schedis reponantur, ac ab Arcæ Præfecto custodiantur, qvousqve totum pretium intra 10. dies solvatur. Aliàs iterum proximâ seqventi venditione, vendentur ut suprà. Elapsis qvoqꝫ 18. mensibus, cùm Custos

omnia vetera pignora vendiderit, illæ res qvoqve, qvæ supererunt, qv
rumqve Dominus nescitur, vendantur, earumqve pretium separatim
scribatur.

CAP. XXXIX.

De pignoribus amissis, aut in man
Custodis deterioribus factis.

§. XCII.

SI pignus aliqvod deficiet, qvòd aut totum, aut pars ejus, post tr
tionem Custodi factam, non reperiatur, aut arrosum, aut inqv
tum, aut aliàs deteriùs factum appareat, (nisi detrimentum istu
aëris injuria aut qvalitate rerum procedat, qvibus casibus Cust
solùm de negligentia, non verò de fraude tenentur,) tunc Custodes
juxta sententiam Congregationis, Dominis pro amissione, defect
alio detrimento rerum istarum illam pecuniæ summam solvere de
qvam Æstimator Montis, unà cum alio Æstimatore propter Pig
Dominum adhibito, & si qvidem lis adhuc erit tertiò adhuc aliqv
ritò, partium communi consensu electo ac adjuncto, æqvam esse s
rit, qvòd si verò à Congregatione fraus saltem aliqva præsumpt
gravis illorum culpa intercessisse videatur Dominis ultra summam
adhuc æstimationem amissionis aut detrimenti, cùm Domini prius
tem jurârint, æstimatioqve à Judici nostro taxata fuerit, solvere t
tur. Sciant qvoq; Custodes eorum officium esse seles, decipulas ac
remedia contra mures habere, ut & cavere, qvoad possibile ipsis
pignora ab igne, pluvia ac humiditate ac aliis hujusmodi lædatu
neantqve Provisores ac Congregationes de hisce rebus, ubi ipsi
medii afferre haud qveant. Si iidem custodes ex errore pign
qvod pro alio alicui tradiderint, si elapsa septimanâ errorem istu
correxerint, Domino, qvi pignus suum reqvisiverit, eôdem mo
supra dictum est, satisfacere tenebuntur, Dominus tamen pigno
obligare, & si forsitan non idoneus sit, cautionem præstare debe
gnus suum, cùm iterum ut anteà fuit integrum, nullôqve dam
ctum repertum fuerit, sumere, Custodibusqve pretium, qvod ab
cepit, iterum reddere velle, qvi Custodes deinde pignoris illius
erunt, qvod ex errore permutationis in ipsorum manu remanse
in tali casu intra 18. menses à tempore oppignorationis, pignus
haud poterunt; elapso verò hôc tempore, facultatem habebunt
dendi pignus, aut de illo disponendi, prout ipsi volunt. Si def

qvis, aut detrimentum in pignore tempore venditionis reperietur, Domino abſente, Deputatus vice Domini erit, & toties qvoties pignorum Domini abſentes erunt, illud qvod Cuſtodes aliàs Dominis pro defectu pignorum, aut ultra ſortem ac Uſuras Montis ſolvere tenentur, eidem id, Monti ſolvere debebunt, qvi illud cuſtodiet, Dominisq́, qvando venient, reſtituet, aut ſi nunqvam venient, ut propriam aliqvam rem apud ſe retinebit, ut ſupra de reſiduis Cap. præc. dictum eſt.

Cap. XL.

De Officio aſſiſtentium venditionibus Judæorum.

§. XCIII.

JAmdum dictum eſt, eorundem Deputatorum ad venditiones Sacri Montis, ac uniuscujusq́ eorum Officium eſſe, venditionibus Judæorum, qvæ in foro Judæorum ante trapezam Officii Notarii eorum Judæorum fieri ſolent, aſſiſtere, eidemq́ve Deputati ita inter ſe labores diſtribuere debent; uti Congregatio de tempore in tempus deliberabit, ita ut unusqvisqve eorum unus poſt alterum ordine aſſiſtere debeat, cujus diſtributionis nota à noſtro Mandatario Officio Notarii Judæorum affigatur, qvi Notarius per Mandatarium Trapezitarum Judæorum, uti mos eſt, illum, qvem ordo tangit, pridiè de venditione craſtino, aut ſi forſitan in Monte noſtro non venditur, perendino die celebranda, certiorem facere debebit; Et qvia dictæ venditiones Judæorum absq́ uno Noſtrorum Deputatorum, qvi iſtis interſit, fieri non debent, propter emolumentum reſiduorum venditorum pignorum, qvæ Montis Noſtri ærario inferri debent, & qvia commodum ejusdem Montis eſt, ut pignora, qvantum fieri poteſt, cariùs vendantur: Ideò ſi ille, cui hoc indictum eſt, propter juſtum aliqvod impedimentum ſeqventi die aſſiſtere non poſſit, operam nihilominùs adhibere debebit, ut unus ex alĩis ſuis ſociis aſſiſtat, Deputato autem aut alio vice ejus non veniente Decretum ſuper hoc à Domino Auditore Eminentiſſimi Cardinalis Cubicularii confectum obſervetur; Aſſiſtens verò ad Dextram Notarii in Trapeza Officii qvamdiu pignora vendentur ab initio usq́ ad finem ſedebit, probeq́; animadvertet, ut in venditionibus ſolitô more procedatur, juxta inſtructionem, qvæ de his unicuiq́ à Secretario Noſtri Montis dabitur, ſecundùm mandata, ſtatuta & adhuc ſtatuenda ab Eminentiſſimo Domino Cardinale Cubiculario, aut ejus Auditore. Et præſertim, uti jam mos eſt, advertat, ut Edictum Domini Cardinalis Cubicularii, qvod Oblatorum conven-

Digitized by Google

conventicula excludit, obſervetur. Sed idem Deputatus non poteri
pretium offerre aut emere, nec per ſe ipſum, nec per alios, ne qvidem
terpoſitam aliam perſonam, ſub pœna amiſſionis pignoris, qvod Sa
Monti applicari debet, & remotionis ab Officio ac Archiconfraternita
nam licèt antè hoc aliqvis id fecerit, & adhuc facere poſſit bonâ int
tione, meliùs tamen ac ſecuriùs cenſetur hiſce penitus abſtinere, ne
qvis lucrum ſub prætextu charitatis celebrari ſuſpicari qveat. Pera
deliberatione in Indice ſuo ad cujuslibet pignoris partitionem, perſon
cui & pro qvali pretio pignus venditum addictum fuerit, adſcribet, ſta
qvoqve ac ædes iſtius perſonæ mentis, niſi aliàs nota fuerit, appo
qvantumqve arrhæ loco Judæis datum fuerit, qvæ juxta Capita conte
in Motu proprio Sixti Qvinti Pontif. Max. minor eſſe Juliò pro ſin
thaleris haud debet, & hæc omnia diſtinctè ac literis legibilibus ſcri
ibi præcipuè ubi ſummæ calculus ſcribitur; Si lis aliqva inter pre
offerentes emergit, venditionem ideò interturbari haud patietur, a
multus reprimat, ſiqve opus erit, illos qvoqs, qvi priùs objurgati no
qviescunt, incarcerari curet, juxta edictum Eminentiſſimi Camera
qvoddam pignorum ſcriptorum in Indice haud reperiatur, ut ſæpiſ
cidit, tunc ad partitionem illius pignoris cauſam, qvare non vend
apponat, qvæ ſolet eſſe, aut qvòd pignus reluitum aut renovatum
aut qvòd venditio, ob Domini petitionem, hâc vice differatur, aut
pignus vendendum non fuerit à Judæo inventum; Si ultra pigno
Auditore Eminentiſſimi Camerarii ſubſcripta, Trapezita alia adh
gnora vendere velit, Notarius Conſvetudinem ac juſſum & volun
ejusdem Domini Auditoris ſeqvi debebit, in illis verò pignoribus
ante 18. elapſos menſes venduntur, advertat, ut decretum ejusde
mini Auditoris, aut conſenſus Domini præſentis, aut pactum clan
gore inſtrumenti aut ſchedulæ præſente eôdem Notario recogn
adſit, aliàs venditio formæ Capit, eorum Judæorum adverſaretu
rum unum exemplar Deputatus præſtò habere, eorumq; benè gna
debet, ac curare, ut omnimodò obſerventur. Peractis vendit
unâ aut pluribus, anteqvàm ab Officio Notarii recedat, inſimu
Notario deliberationes factas arrhasqve datas unusqvisq; in ſu
conferat, advertatqve, ut ambo indices invicem per omnia con
ſuumqve ſecum auferat, ac ſtatim Arcæ Præfecto Depoſitoru
Montis eundem tradat, qvi illum conſervet, ac ut primùm fieri
Deputatato ad Curam reſiduorum det, & hic Deputatus deind
ſeq. Cap. dicentur, exeqvi debebit.

Cap. XLI.

De Officio Deputati ad Curam reſiduorum Venditionum pignorum à Judæis peractarum.

§. XCIV.

Cura reſiduorum (qvæ è venditione pignorum à Judæis facta remanent) Nobili alicui, candido, ſollicito ac prudenti à Proviſoribus & Congregatione committi debet, qvi etiam calculatoriæ artis benè peritus ſit, ut fraudes, qvæ forſitan intervenire poſſint, eò meliùs evitare qveat; Is deputatus igitur ſingulis ſeptimanis ab Arcæ Præfecto Indices, qvos Aſſiſtentes ipſi tradiderunt, ſibi dari poſtulabit, in fine qvoqꝫ uniuscujusqꝫ menſis Notam venditionum iſtô menſe peractarum à Notario petet, ne venditio aliqva ex negligentia aut errore omittatur, cujus ille nullam notitiam habeat; cumq; iſtos indices domum ſecum ſumpſerit, ſtatim ab unoqvoqve venditô pignore reſiduum calculô ſubtrahet, & Capitulationes cum Judæis factas, qvarum Deputatus iſte Exemplar aliqvod apud ſe habebit, earumqve gnarus eſſe debebit, præcipuè obſervabit, harum enim Capitulat. forma mutari haud debet. Et tam in ſupputatione, qvàm juſtificatione ſummæ cum Judæis peragendâ, ſolitum morem obſervabit, juxta inſtructionem, qvæ ipſi à Secretario Noſtri Montis tradetur, ſecundùm mandata ſtabilita & adhuc ſtabilienda ab Eminentiſſ. Dom. Cardinali Cubiculario, aut ejus Auditore, utqve ſupputatio ritè procedat, primùm uſuras Judæis juxta dd. Capit. debitas calculabit, easqve ſummæ mutuò datæ addet, cum ſumptibus in venditione à Judæo datis, & ſi omnia hæc pretium venditi pignoris haud excedunt, nullum ibi reſiduum remanebit, Deputatusqve in fine partitionis iſtius pignoris lineam ducet, qvâ ſignificetur, nullum ibi reſiduum pretii eſſe. Sed ſi pretium ſummam mutui, unà cum Uſuris ac expenſis excedet, hanc ab illo ſubtrahet, & ſtatim reſiduum apparebit, qvod deinde ſub unaqvaqve pignoris partitione notabit, & univerſam poſteà reſiduorum ſummam in fine indicis replicabit, adjungendo ſi opus erit, candidum aliqvod folium, ubi ordine numerus pignorum, qvæ reſidua habeant, ut & nomina oppignorantium ſcribantur, ſummæ qvoqve reſiduorum ex unaqvaqve pignoris partitione extrahantur, ac inferiùs ſupputetur, qvantum omnia reſidua uniuscujusqve venditionis ac uniuscujusqve trapezitæ, faciant, in alio deinde peculiari folio

Digitized by Google

Ausgaben haben, genommen, und zugleich die Einnahmen, welche aus einer neuen Einführung derselben zu erwarten sind, berechnet werden. Dagegen haben einheimische nicht weniger als entfernte Verbrauchsgegenstände, wenn sie nicht zu den nothwendigsten Bedürfnissen gehören, in der Regel eine Steuer zu tragen, und es ist dieß eine Folgerung aus dem allgemeinen Grundsatze, daß jeder Einwohner des Staates nach Verhältniß seines Einkommens zu den Staatsausgaben beizutragen habe. Ob dieß in Form von Ein- oder Ausgangszöllen oder von Verbrauchssteuern geschehe, ist für die Sache selbst gleichgültig, und es kann nur die Rücksicht auf die Kosten der Erhebung, auf die Bequemlichkeit der Steuerpflichtigen, auf die Gefahr der Defraudation, auf die Möglichkeit, Ausgleichungen vorzunehmen, auf die Gleichförmigkeit, in welcher die Steuer auf die Einwohner vertheilt wird, auf die Vermeidung von Störungen in der Gewerbsthätigkeit, auf die Vermeidung von Beschränkungen des Verkehrs, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Moralität, auf die Vermeidung von Hemmungen der Freiheit und Bewegung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Industrie, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Landwirthschaft, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Gewerbe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für den Handel, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Schifffahrt, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Fischerei, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Jagd, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Forstwirthschaft, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Bergwerke, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Salinen, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Hüttenwerke, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Fabriken, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Manufakturen, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Handwerke, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Künste, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Wissenschaften, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Erziehung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Religion, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Sittlichkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Gesundheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Bevölkerung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Ehe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Familie, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Gemeinden, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Provinzen, auf die Vermeidung von Nachtheilen für den Staat, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Nationalität, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Unabhängigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Freiheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Gerechtigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Ordnung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Sicherheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Wohlfahrt, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Zufriedenheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Ruhe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Einigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Liebe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Hoffnung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für den Glauben, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Tugend, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Weisheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Vernunft, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Erkenntniß, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Wahrheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Gottesverehrung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Anbetung Gottes, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Verherrlichung Gottes, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Ehre Gottes, auf die Vermeidung von Nachtheilen für Gott selbst, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Ewigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Unendlichkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allmacht, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allwissenheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allgegenwart, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allgüte, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allweisheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allvernunft, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allerkenntniß, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allwahrheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allgerechtigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allordnung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allsicherheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allwohlfahrt, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allzufriedenheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allruhe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Alleinigkeit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allliebe, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allhoffnung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für den Allglauben, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Alltugend, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allweisheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allvernunft, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allerkenntniß, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allwahrheit, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allgottesverehrung, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allanbetung Gottes, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die Allverherrlichung Gottes, auf die Vermeidung von Nachtheilen für die All

non solo quelle, che appartengono, fecondo lui, alla natura delle Meteore, ma ancor quelle, che non hanno niente a vedere con esse, come sono le Comete, i Pianeti, e le Stelle fisse. Ma quanto alle Comete, che sono le più grandi, e le più maravigliose, che si vedano nel Cielo, egli dice, che sono Meteore, che si accendono per la congiunzione, e mescolanza di due Pianeti, che si urtano, e si percuotono insieme. Ma se questo fosse vero, come mai non si vedrebbero ogni anno, o almeno ogni due, o tre anni, per la gran quantità de' Pianeti, che si muovono per tutti i Cieli? Come mai non si vedrebbero Comete in quelle parti, dove i Pianeti si muovono più frequentemente, come nel Cielo della Luna, e di Mercurio? Come mai non si vedrebbero Comete nel Cielo di Saturno, che è il più lontano, e il più tardo di tutti i Pianeti? Come mai non si vedrebbero Comete nel Cielo delle Stelle fisse, dove i Pianeti non si muovono? Come mai finalmente si vedrebbero Comete, che hanno la loro coda diretta in ogni parte del Cielo, e non solamente verso quella parte, dove il Sole, e la Luna si muovono? Queste, e molte altre ragioni, che si potrebbero addurre, dimostrano evidentemente, che le Comete non hanno niente a vedere colla congiunzione, e mescolanza de' Pianeti, e che non sono Meteore, come pretende Aristotele. Conviene adunque, che siano Corpi celesti, come dicono Seneca, Democrito, Apollonio, Diogene, Anassimene, Anassimandro, Pitagora, e molti altri Filosofi antichi, e moderni. Imperocchè, se fossero Meteore, e avessero la loro origine nella Terra, o nell'Acqua, come dice Aristotele, non sarebbero mai così alte, come pretende Seneca, che vadano più alte della Luna, e di Mercurio, e di Venere, come dicono Democrito, Apollonio, Diogene, Anassimene, Anassimandro, e Pitagora, e come dicono molti moderni, che vadano più alte di Saturno, e delle Stelle fisse, come dicono Seneca, Democrito, Apollonio, Diogene, Anassimene, Anassimandro, e Pitagora, e come dicono molti moderni, che vadano più alte di Saturno, e delle Stelle fisse,

gang ausgeben muß/ so ist derselbige gedachtem Procuratori Fiscali
zu seiner Provision / Vn Gulden zu bezahlen. Actum ut supra. Es
seyn gewachsene Personen/ die sich vermessen/ sie wollen in einem
Jahr mehr Proceß machen/ als in zehen Jahren nicht mag geendet
werden/ und gar offt/ wenn sie ihre Sachen gewonnen/ so haben sie
den meisten Gewinnst/ gibt auch offt Leute/ die durch solche Proces-
se gar verderben/ und zu Bettlern werden. Derowegen ist gut/ daß
diese Practick Doctorum nicht allenthalben einreist/ sonst würden
sie ihren grossesten Ruhm/ und Reichthum/ damit sie sich bereichern/
verlieren. Es ist auch ein Exempel/ daß ein Procurator Fiscalis
seine Belohnung auß der Armen Sac zuziehen hat/ wie dann auch
Cardinalis Camerati appellirt/ es müsse solches Mittel/ so es nicht
gar abgeschafft/ doch gemindert werden. Es ist auch ein Exempel/
daß ein Procurator Fiscalis die Armen Sachen/ wann sie gewonnen/
Agenten/ Anwälten und andern Leuten/ so solche Sachen in Acht
genommen/ ihre Belohnung/ nach dem sie es verdienet/ hat lassen
gutwillig bezahlen. Quæritur, Ob ein Procurator Fiscalis/ der
zugleich auch in Regier Officio sey/ solche seine Jurisdiction haue zu
Nutz machen/ daß er die Armen Sachen/ so vor ihme gehandelt wer-
den sollen/ / zu seinen Gefallen pressiren könne/ oder nicht? Ant-
wort/ Nein.

Cap. XLII.
De Officio ac Authoritate Syndicorum item Deputati.

Syndicus heißt/ der einer Stadt Nothwendige Sorg/ Mühe/ Arbeit/ und Gefahr/ die ein jeglich Burger/ so gemeiner Stadt zu Dienst gesetzet wird/ zu tragen hat. Deputirte aber heißen die Jenigen/ so zu Syndicis Deputirt und verordnet werden. Syndicus und Deputatus haben einerley Amt/ und Gewalt. Derowegen/ wann Syndicus oder Deputatus Jemand beklagen will/ so muß er solches thun vor dem Richter/ vor welchem der Beklagte Recht zu geben schuldig ist/ es wäre denn/ daß ihnen ihre Jurisdiction/ oder Recht/ Recht zu geben/ auß Gnaden/ oder Gewohnheit/ oder Freyheit/ oder Privilegien/ oder Verträgen/ oder Verschreibungen/ oder Ordnungen/ oder Statuten/ oder Rechten/ oder Gebräuchen/ oder Herkommen/ oder Ordnungen/ oder Gesetzen

rum depositorum absq; schedula mentionem facere debet, eundemqve librum cum libro accepti, Arcæ Præfecti benè conferent, ut certò sciatur, omnem pecuniam, qvæ tam cum, qvàm absq; schedula deposita fuit, reverà libro accepti Arcæ inscriptam esse, signabuntq; ut supra omnes illas partitiones sua manu in signum, qvòd eas viderint, ac contulerint, cumqve ita esse repererint, reditus ac expensas istorum duorum mensium supputare debebunt, subtractâqve unâ summa ab altera, deinde cum Arcæ Præfecto perspicient, qvanti iste debitor aut creditor sit, eandemqve summæ justificationem eidem libro accepti & expensi, in qvô Arcæ Præfectus singulis 2. mensibus elapsis, spatium aliqvod ad hanc rem reliqverit, inscribent, probeqve animadvertent, ut summa illa, cujus Arcæ Præfectus debitor aut Creditor est, propter justificationem duorum mensium præteritorum, ad debitum aut creditum ejus in initio duorum mensium seqventium scribatur. Munus ipsorum erit sæpiùs librum primarium rationum Montis adspicere, ac animadvertere, ut Calculator depositorum qvotidiè in illô, qvæ dedit ac habet, annotata habeat, utq; exactè libro accepti & expensi Arcæ Præfecti correspondeat, & ut indicem conficiat, omnium depositorum cum schedula, similiterqve eorum depositorum, qvæ absqve schedula fiunt mentionem in libro Indicis faciat, qvi liber cum reditibus Arcæ exactè convenire debet, & ut tam Calculator, qvàm Arcæ Præfectus omnia ea diligenter ac placidè peragant, ad qvæ propter officium adstringuntur, secundùm ea, qvæ seqvent. capit. dicentur. Supputationes singulis septimanis revisent, ac generaliter elapsô annô, priusqvàm congregationi tradantur, sæpiùs in loco trapezæ comparebunt, ac providebunt, ut Partes citò dimittantur. Interdum, cùm ipsis libebit, supputationem pecuniæ, qvæ in Arca reperitur, ac Arcæ Præfecto concredita est, propter aliqvam trapezæ necessitatem, revisent, advertentq; ut summa, qvæ illîc esse debet, etiam reverà adsit, & siqvidem ultra necessitatem major aut minor adsit intra hebdomadem, Provisores de eo certiores facient, ut illîc provideant, & cùm scient tam in manu Arcæ Præfecti, qvàm in ipsa Arca aurum aut argentum abundare, qvô cum alia moneta permutatô aliqvid utilitatis inde in populum possit resultare, Congregationem hâc de re admoneant, ut cùm æqvum ipsi videbitur id jubeat: Solet uni ex istis Syndicis Emptio aut venditio locorum aliqvorum Montium, propter Sacrum Montem committi, qvibus casibus sedulò perspicient, ut scripturæ conficiantur ac curam habebunt literarum patentium, qvæ aut debent iterum accipi à Montibus, qvi emuntur, aut Secretariis locorum Montium illorum qvi vendun-

Quæritur deinde: Debeatne Sacrista tantum Procuratorem, an etiam eum, qui Sacristiæ est in locum substitutus, Sacramentum præstare? Ioannes prædictus Sacristiæ tantum & his quidem verbis distinguit: Sacrista, qui Sacristiæ præest, tenetur præstare Sacramentum, ut patet de facto: non tamen videtur teneri, si Procuratorem habeat, quia Procurator præstat Sacramentum Cap. & ipse. Sacrista. ex. eodem. Sed Procurator Sacristiæ, qui non præest, non videtur teneri, quia non præest. Ioannes Andreas apud eundem Abbatem.

Cap. XLIII.

De Custodia pecuniæ in Arca.

1. SCIVI

Vt Decretalis, de qua mox modo alia citabatur, capite primo hoc verbum ubi confitur, & quomodo dubitatio magis declaretur, ad Decretalem Innocentii III. Cap. Quia nonnulli. de Testamentis, & ultimis voluntatibus recurrendum est. Ibi enim ita scribitur: Quia nonnulli Clerici Parochiales, dicta à Regularibus Ecclesiis, in quibus Regulares Clerici Sæculares Parochias habent, ad Ecclesias suas, in quibus ex regula Patres Monachi, vel Canonici Regulares habitant, Corpora defunctorum portare, & inibi sepeliri, juris ordine remoto, sibi usurpare præsumunt, Nos eorum temeritatem, ne ulterius in hoc excedant, Apostolicæ Sedis auctoritate prohibemus. Quia vero Ecclesiæ Regulares, quæ Parochias habent, non parum ex hujusmodi oblationibus commodum reportant, Clericis Parochialibus, ne ipsis in hoc præjudicium generetur, Congregationi eorum, videlicet, in die obitus defunctorum, quatuor Sacerdotes in Congregatione legitime, quamvis alibi morentur, ad exequias defunctorum, & Missarum solemnia celebranda, & alios, qui Parochiales sunt, interesse præcipimus, eisdem Sacerdotibus quatuor denarios, absque exactione illius hominis in Ecclesia, ubi defunctus sepeliendus est, persolvendos. Ad Missarum vero solemnia celebranda, quæ in die tricesimo, & anniversario defunctorum fiunt, Sacerdotes Parochiales, qui ad exequias interfuerunt, decimam illius oblationis, quæ pannus ille mortuorum, qui Pallium dicitur, ascendit, percipiant. Ad Missas autem, quæ in die obitus, & tricesimo, & anniversario defunctorum fiunt, Presbyteros ex ordine Sacerdotes, qui ad exequias interfuerunt, Regulares Ecclesiæ, in qua defunctus sepelitur, ad celebrandum invitare debent. Quod si Regulares Ecclesiæ, in qua defunctus sepelitur, non fecerint, quatuor denarios, quos Sacerdotes Parochiales ad exequias habuerunt, ipsi Regulares Ecclesiæ, in qua defunctus sepelitur, Sacerdotibus Parochialibus persolvere cogantur. Ad Missas vero

Arcæ Præfecti, qvàm in ipſa arca ſub ſpeciebus auri & argenti reperitur, ut, cùm Congregationi videbitur, plus illîc pecuniæ eſſe, qvàm præſens uſus reqvirat, aut neceſſitas dicti Præſidii eadem Congregatio jubere posſit, ut pecunia illa in emptionem locorum montium non vacabilium, aut aliorum ſtabilium, prout Ordinariæ Congregationi placebit, conferatur.

Cap. XLIV.

De Officio Arcæ Præfecti ſive Caſſieri Depoſitorum.

§. XCVII.

MAgni refert Arcæ Præfectum idoneum ad diſcretum, qviqve Partibus ſasisfaciat habere, cujus munus erit ſingulis diebus, qvibus Feſtum à Sancta Eccleſiâ haud ordinatum eſt, (excepto die Jovis ac ultimis duobus diebus Bacchanalium, & mane diei primi Qvadrageſimæ, ac die Mercurii ſancto poſt prandium, cum duobus ſeqventibus diebus, & mane diei commemorationis defunctorum) in Trapeza Sacri Montis comparere mane qvidem à prima hora, usqꝫ ad horam prandii, & à meridie iterum ab hora prima usqꝫ ad noctem, ut pecuniam accipiat, & eandem itidem illis, qvi eâ opus habent, exſolvat. Et qvod acceptionem concernit, ſi pecunia ſolvatur aut deponatur absqꝫ ſchedula, ſufficiet eam pecuniam in librum redituum referre, cum brevi expreſsione cauſarum ac conditionum, qvas ſolvens voluerit, ac creditum illi, qvi ſolvit, debitum verò Arcæ aſcribatur, qvòdſi is qvi hoc modo ſolvat memoriale aliqvod hujus ſolutionis propter ſe aut propter aliam cauſam cupiat, Calculator illud abs ulteriori difficultate conficiat, & licèt hæc ita ſint, Depoſitum tamen hoc etiam à Calculatore in librum Indicum ſchedularum ſcribi debet, ut à Syndicis conferri posſit, qvando ſupputationes Arcæ Præfecti ſupputabunt. Sed ſi pecunia depoſita cum ſchedula fuerit, cùm pecunia iterum reluita erit, ultra ſcriptionem pecuniæ in librum Arcæ ut ſuprà, Arcæ Præfectus qvoqꝫ Schedulam, qvæ ideò à Calculatore conficietur, ac ſub indicem ponetur, ſubſcribet, advertetqve, ut liber redituum Arcæ, primario libro rationum Montis, ac Indici iſtius Calculatoris, exactè correſpondeat, & ſi ultra priorem pecuniæ ſummam, eadem perſona aut ejus hæres novas adhuc alias ſummas deponere velit, tunc in eadem ſchedula, ſi priùs in eam manu Calculatoris ſcriptæ fuerint, ac dicta perſona eas iterum reluerit, in qvalibet adjuncta partitione Arcæ Præfectus nomen ſuum ſub figura abaci novi ſubſcribet, & itidem

hoc

Ital. Compositio hominum contrahens, ac inter Partes facta, Rectori
non tamen aut quam illud Jurisdictionem, aut Potestatem ullam, aut
in eum pertinens, aut derogans. Eapropter Rectori nullum competit
Jus, aut Potestas, ullum Actum Jurisdictionis exercendi, aut Mandata
in praedicti Loci, aut Ejus Hominum, & Incolarum Personas, Bona,
aut Res ullo modo facienda, & Congregationibus ejusdem Loci, aut
Hominibus, & Incolis ejusdem Loci, aut Eorum Deputatis, aut Procu-
ratoribus, aut Syndicis, aut Oratoribus, aut Ambassiatoribus, aut
Nuntiis interponendi, aut exercendi judicia, aut Decisiones, aut Condem-
nationes, aut Executiones, aut Mandata, aut Inhibitiones, aut Citationes,
aut Sententias, aut Decreta, aut Praecepta, aut Monitoria, aut Edicta,
aut Publicationes, aut Intimationes, aut Notificationes, aut Requisitiones,
aut Protestationes, aut Actus quosvis alios, aut Processus Modo quovis
Forma, aut Ratione, aut Causa, aut Occasione, aut Praetextu, aut Colore
dictorum, & eorum de causis dependentium, & Incidentium, & Annexo-
rum, & connexorum, aut Partium quarumvis, aut Quarumlibet Causarum
Civilium, & Criminalium, Realium, & Personalium, Mixtarum, & Ecclesi-
asticarum, & Prophanarum, quibuscumque Personis, & Locis, & Rebus
Ejus praetextu, aut Modo, Quibuscumque, aut coram quibuscumque
Judicibus, & Tribunalibus, & Curiis, & Officialibus, & Commissariis, &
Auditoribus, & Auditoribus Causarum Camerae Apostolicae, & Nuntiis
Apostolicis praedictorum. Obligando ad ea quae ipsi Rectori competunt
contra Locum, Ejus, aut Eorum Jura. Et quod Congregationes Loci
dictarum, aut similium Communitatum, Universitatum, & Locorum
Terrae Ecclesiasticae, & Dominii Sanctae Romanae Ecclesiae, & Hominum
Locorum hujusmodi, & praesertim, ac quo ad obligationem, ac praestan-
dum Juramentum fidelitatis, ac Homagium in Loco praedicto Campanie &
Marittimae, & Comitatus Venusii, & Civitatis Beneventanae, & Ducatus
eorum, ac totius in Italia partibus adjacentibus regularem existentium, ac
Locorum hujusmodi, aut eos tenentium, seu habentium, & quorumvis
aliorum, ac Universitatum, & Locorum praedictorum, & Hominum, &
Incolarum eorumdem, & Ecclesiarum, & Personarum Ecclesiasticarum
quarumcumque, & Locorum eorumdem, quibus hactenus usus & Status
fuit, & existit, ac quibus de Jure, aut Consuetudine, aut Privilegio, aut
Indulto, aut Statuto, aut Ordinatione, aut Concessione, aut Confirmatione
Sedis Apostolicae quam Ejus Legatorum, aut Nuntiorum, aut Vicelegatorum
praedictorum, aut Rectorum, aut Gubernatorum, aut Officialium, aut
Commissariorum, aut Auditorum, aut Auditorum Causarum Camerae
Apostolicae, & Nuntiorum Apostolicorum praedictorum, aut Rectorum,
aut Gubernatorum, aut Officialium, aut Commissariorum, aut Auditorum

XIII. Item Pontifex non vult, ut Cardinales Protectores Regnorum, Provinciarum, Ordinum, Religionum, Civitatum, Locorum, Collegiorum, Universitatum Cancellarios Ecclesiarum Cathedralium, aut Abbatias, aut alia Beneficia, quæ ad Regnorum, Provinciarum, Ordinum, Religionum, Civitatum, Locorum, Collegiorum, Universitatum Jurisdictionem pertinent, ullo modo, aut ullo tempore, sibi vendicent, aut vendicare possint, sed ea omnia Regnorum, Provinciarum, Ordinum, Religionum, Civitatum, Locorum, Collegiorum, Universitatum Jurisdictioni, & Regimini relinquantur, & Congregationi Ordinum & Regularium, ac eorum Protectoribus, quibus ea spectant, demum relinquantur. Hæc Gregorius XIV.

CAP. XLV.

De Officio Cardinalis Depositorum.

1. SECTIO I.

Ne omnia in uno Cardinalium Officium Collectoriæ Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominum Cardinalem Camerlengum ab alio recipere, qui Camerlengo ipsi Rationem reddat, & ab eo Camerlengo Mandata accipiat, quæ Bullæ Pauli III. ad Camerlengum directæ quotidiano Pontificum usui sunt, ne cum hac diuturna mandatorum Serie hanc librum onerem, Lectorem ad easdem Bullas remitto, quæ in Bullario Romano Tomo 3. Constitutionum Clementis. Pontificis tres & Constitutiones Pauli III. quatuor Officium ipsum explicant, ut hic officium nostrum Lector habeat, quod ex Bullis illis Pontificum colligere potuimus, quæ ad Officium Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi pertinent, quæ Officia Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi, ut ipsa Bullæ testantur, ab Innocentio VIII. Pontifice Maximo primum instituta fuerunt, & ab Alexandro VI. Julio II. Leone X. Clemente VII. Paulo III. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Innocentio IX. Clemente VIII. Paulo V. Gregorio XV. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. Clemente X. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Innocentio XIII. Benedicto XIV. Clemente XII. Benedicto XIV. Clemente XIII. Clemente XIV. Pio VI. Pio VII. Leone XII. Pio VIII. Gregorio XVI. Pio IX. Leone XIII. Pio X. Benedicto XV. Pio XI. Pio XII. Joanne XXIII. Paulo VI. Joanne Paulo I. Joanne Paulo II. Benedicto XVI. Francisco Pontificibus Maximis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Camerlengis confirmata, & ampliata fuerunt.

Tria Camerlengo Officia.

Tria sunt Officia Camerlengo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali commissa, quæ ipsi Camerlengo Mandata dant, & ab eo Camerlengo Rationem reddunt, & ab eo Camerlengo Mandata accipiunt, quæ Bullæ Pauli III. ad Camerlengum directæ quotidiano Pontificum usui sunt, ne cum hac diuturna mandatorum Serie hanc librum onerem, Lectorem ad easdem Bullas remitto, quæ in Bullario Romano Tomo 3. Constitutionum Clementis. Pontificis tres & Constitutiones Pauli III. quatuor Officium ipsum explicant, ut hic officium nostrum Lector habeat, quod ex Bullis illis Pontificum colligere potuimus, quæ ad Officium Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi pertinent, quæ Officia Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi, ut ipsa Bullæ testantur, ab Innocentio VIII. Pontifice Maximo primum instituta fuerunt, & ab Alexandro VI. Julio II. Leone X. Clemente VII. Paulo III. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Innocentio IX. Clemente VIII. Paulo V. Gregorio XV. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. Clemente X. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Innocentio XIII. Benedicto XIV. Clemente XII. Benedicto XIV. Clemente XIII. Clemente XIV. Pio VI. Pio VII. Leone XII. Pio VIII. Gregorio XVI. Pio IX. Leone XIII. Pio X. Benedicto XV. Pio XI. Pio XII. Joanne XXIII. Paulo VI. Joanne Paulo I. Joanne Paulo II. Benedicto XVI. Francisco Pontificibus Maximis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Camerlengis confirmata, & ampliata fuerunt.

Tria Camerlengo Officia.

Tria sunt Officia Camerlengo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali commissa, quæ ipsi Camerlengo Mandata dant, & ab eo Camerlengo Rationem reddunt, & ab eo Camerlengo Mandata accipiunt, quæ Bullæ Pauli III. ad Camerlengum directæ quotidiano Pontificum usui sunt, ne cum hac diuturna mandatorum Serie hanc librum onerem, Lectorem ad easdem Bullas remitto, quæ in Bullario Romano Tomo 3. Constitutionum Clementis. Pontificis tres & Constitutiones Pauli III. quatuor Officium ipsum explicant, ut hic officium nostrum Lector habeat, quod ex Bullis illis Pontificum colligere potuimus, quæ ad Officium Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi pertinent, quæ Officia Depositariæ Camerariæ, & Thesaurariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Camerlengi, ut ipsa Bullæ testantur, ab Innocentio VIII. Pontifice Maximo primum instituta fuerunt, & ab Alexandro VI. Julio II. Leone X. Clemente VII. Paulo III. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Innocentio IX. Clemente VIII. Paulo V. Gregorio XV. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. Clemente X. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Innocentio XIII. Benedicto XIV. Clemente XII. Benedicto XIV. Clemente XIII. Clemente XIV. Pio VI. Pio VII. Leone XII. Pio VIII. Gregorio XVI. Pio IX. Leone XIII. Pio X. Benedicto XV. Pio XI. Pio XII. Joanne XXIII. Paulo VI. Joanne Paulo I. Joanne Paulo II. Benedicto XVI. Francisco Pontificibus Maximis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Camerlengis confirmata, & ampliata fuerunt.

Cölestin entgegenkommend gegen seine neuen Kirchen und Klöster, so war dies nur consequent in dem Sinne, in welchem er die Gründung neuer Klöster durch die Bischöfe Constantin, Germanus und Lupus gutgeheißen hatte. Er wollte nicht, daß die Bischöfe ihre Diöcesen mit Klöstern überfüllten, damit diese nicht durch ihre Privilegien die Rechte der Bischöfe beeinträchtigten. Er wollte aber in neuen Ländern, wo noch keine Klöster bestanden, die Bischöfe nicht hindern, solche zu gründen, wenn sie es für nöthig hielten. Dies ist der Sinn, worauf sich die Worte des Cölestin beziehen. Dadurch wurde Augustinus' Gegenstandslosigkeit, in welcher sich Prosper befand, nicht aufgehoben, sondern nur bestätigt. Prosper hatte sich gegen Cölestin gewendet, weil dieser seine Rechte nicht respectirte, und Cölestin hatte ihn zurückgewiesen. Augustinus war ihm gleichgültig, weil er ihn nicht kannte.

Es folgt nun ein Brief des Cölestin an die Bischöfe Galliens, worin er sich über Nestorius ausspricht, und dann ein Brief an Johannes von Antiochien, worin er sich über Nestorius und Coelestius ausspricht. Cölestin verurtheilt Nestorius und Coelestius, ohne sie zu nennen, und ohne sich auf eine Untersuchung ihrer Lehren einzulassen. Er verurtheilt sie, weil sie Bischöfe sind, und weil sie Bischöfe sind, müssen ihre Lehren falsch sein. Dies ist die Logik Cölestins

necessitate ordinem debere omni Rationi & Decentiæ Consentaneum, quo Deus ipse in Creatione Rerum, & Providentia Generali, Mundum Universum, & Partes ejus, Regulis Motus, Legibus Naturæ, & Viribus Materiæ, ac pariter omnium Rerum Generibus, Speciebus, & Individuis, quæ Mundum constituunt ac ornant, ordinavit, & Nos ipsos, Rationis Lumine, & Libertatis Facultate, ad Virtutem & Felicitatem ordinavit. Quæ Ordinis Natura, quamvis Deo Auctori Nostro, & Legislatori Nostro Supremo, non arctiore necessitate Obligata fuerit, quam Voluntatem suam Immutabilem, Sapientiam Infinitam, & Bonitatem Infinitam, Creaturis Rationalibus Agendi Libertate Donatis, Regulis Rectis, & Legibus Justis, ac quæ Naturæ Rationali sub eo conditum, Rationi Consentaneis, Præscribere; Nihilominus, quia Deus ipse Ordinem hunc, quem Rationi & Decentiæ Consentaneum esse Judicavit, Voluntate sua Libera, & Sapientia Infinita, Rationi Creaturarum Rationalium, quibus Legem hanc Naturalem præscripsit, Consentaneum esse voluit, ac

Nigrinus, & Adolf. sed apud illum Sanctum videntur omnia ad se invicem quadrare, quæ ad Sanctum Ignatium pertinent. Quæ cum ita sint, ut ea omnium vota die Septimana Maii, qua Sanctorum Ignatii & Xaverii solemnia & Canonizationi hoc Annum jubilæo completæ sunt, Sanctissimo Domino nostro Clementi XII. Pontifici Maximo exhibeantur, ejusque Sanctitas Beatificationem & Canonizationem Servi Dei Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis, Cardinalis Sanctæ Praxedis, Ecclesiæ Cardinalitiæ, quam Sanctissimus Dominus Noster Pius IV. Pontifex Maximus ei concessit, Protectoris Regni Portugalliæ, Visitatoris Apostolici Provinciarum Flandriæ, Germaniæ inferioris, Galliæ Belgicæ, Archiepiscopatus Rhemensis, Archiepiscopatus Remensis, Archiepiscopatus Bituricensis, Archiepiscopatus Lugdunensis, Archiepiscopatus Rothomagensis, Archiepiscopatus Turonensis, Archiepiscopatus Senonensis, Archiepiscopatus Aquensis, Archiepiscopatus Arelatensis, Archiepiscopatus Auxitanensis, Archiepiscopatus Ebredunensis, Archiepiscopatus Narbonensis, Archiepiscopatus Tolosan

nennen, wenn die Geschwindigkeit der Bewegung in Übergangene Centrifugalkraft gleich ist der Anziehungskraft der Sonne. Diese Geschwindigkeit ist es, welche der Planet mit Sonnenferne haben muß, damit er in einer Kreisbahn um die Sonne sich bewegen kann. Ist die Geschwindigkeit größer, so wird die Centrifugalkraft größer als die Anziehungskraft der Sonne, und der Planet wird sich von der Sonne entfernen, seine Geschwindigkeit wird dadurch kleiner, und er wird sich der Sonne wieder nähern, wodurch seine Geschwindigkeit wieder größer wird, und so wird er sich abwechselnd der Sonne nähern und von ihr entfernen, wodurch seine Bahn eine Ellipse wird, in welcher die Sonne in einem Brennpunkte steht. Ist die Geschwindigkeit des Planeten kleiner, als jene, welche er in Sonnenferne haben muß, damit seine Bahn eine Kreisbahn sei, so wird die Centrifugalkraft kleiner als die Anziehungskraft der Sonne, es werden alle seine Bahnen, welche diese Geschwindigkeit haben, Ellipsen sein, in welchen die Sonne in einem Brennpunkte steht. Ist die Geschwindigkeit des Planeten in Sonnenferne so groß, daß sie gleich ist der Geschwindigkeit, welche ein Körper haben müßte, um sich in einer Parabel von der Sonne zu entfernen, so wird die Centrifugalkraft gleich sein der Anziehungskraft der Sonne, und der Planet wird sich in einer Parabel von der Sonne entfernen. Ist die Geschwindigkeit größer als diese, so wird die Centrifugalkraft größer als die Anziehungskraft der Sonne, und der Planet wird sich in einer Hyperbel von der Sonne entfernen. Diese Geschwindigkeit, welche ein Körper haben muß, damit seine Bahn eine Parabel sei, wird gefunden, wenn man die Geschwindigkeit, welche ein Körper haben müßte, damit seine Bahn eine Kreisbahn sei, mit $\sqrt{2}$ multiplicirt. Ist die Geschwindigkeit eines Planeten in Sonnenferne kleiner, als jene, welche er haben muß, damit seine Bahn eine Kreisbahn sei, so wird die Centrifugalkraft kleiner als die Anziehungskraft der Sonne, es werden alle seine Bahnen, welche diese Geschwindigkeit haben, Ellipsen sein, in welchen die Sonne in einem Brennpunkte steht. Ist die Geschwindigkeit des Planeten in Sonnenferne so groß, daß sie gleich ist der Geschwindigkeit, welche ein Körper haben müßte, um sich in einer Parabel von der Sonne zu entfernen, so wird die Centrifugalkraft gleich sein der Anziehungskraft der Sonne, und der Planet wird sich in einer Parabel von der Sonne entfernen. Ist die Geschwindigkeit größer als diese, so wird die Centrifugalkraft größer als die Anziehungskraft der Sonne, und der Planet wird sich in einer Hyperbel von der Sonne entfernen. Diese Geschwindigkeit, welche ein Körper haben muß, damit seine Bahn eine Parabel sei, wird gefunden, wenn man die Geschwindigkeit, welche ein Körper haben müßte, damit seine Bahn eine Kreisbahn sei, mit $\sqrt{2}$ multiplicirt.

Constitutiones. 70 Constitutiones omnes pontificias fusis, ubertimque annotationibus illustravit Bullarii Romani Continuator Augustinus Barbosa, utriusque juris, qui in Lusitania celebratur, antecessor celeberrimus, cujus opera ad hanc usque diem Bullarium Romanum, quod primum Laërtius Cherubinus Florentinus, deinde Hieronymus Mainardus, Romanus, Sacrae Romanae Rotae Auditores, Sanctissimi Domini Nostri Clementis XI. Bullarium Romanum, Tomis VIII. complectens, Romae anno MDCCXX. typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, & Sacrae Apostolicae Curiae, in lucem prodiit, ad Constitutiones usque Benedicti XIII. Romani Pontificis, Sanctissimi Domini Nostri Clementis XII. Bullarium Romanum, Tomis IV. complectens, Romae anno MDCCXXXIX. typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, & Sacrae Apostolicae Curiae, in lucem prodiit, ad Constitutiones usque Benedicti XIV. Romani Pontificis, Sanctissimi Domini Nostri Clementis XII. Bullarium Romanum, Tomis IV. complectens, Romae anno MDCCXLVII. typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, & Sacrae Apostolicae Curiae, in lucem prodiit, ad Constitutiones usque Benedicti XIV. Romani Pontificis, Sanctissimi Domini Nostri Clementis XII. Bullarium Romanum, Tomis IV. complectens, Romae anno MDCC

gem, quæ Decretum cum Scholastico, aut in Decretum Pontificum primo volumine ad hunc diem compilatum, aut in Sacrorum Canonum Novella, & constitutione, aut alibi ubique invenitur.

CAP. XLVII.

De obligatione & præmio Notariorum Testium, & nonnullis aliis Mortis Partes diligentium aliquantisper.

Verum cum Notarii & Testes ad Testamenta conficienda vocati, non solum ea quæ Testator dicit, sed & quæ ipse facit, scribere debeant, & Testamenti fiat mentio in Testamento, Testamentum autem, quod Testator facit, non sit, nisi Hæres scriptus adeat Hæreditatem, & Legatarius Legatum accipiat, & ita, ut non Testator, sed Hæres fiat mentionem legitimam. Testator tamen Notarius quid Actorum Testamenti, quid Testamenti Testatoris, quid Hæredis, quid Legatarii, quid Testium, quid Testamenti publici, quid Testamenti secreti, quid Testamenti nuncupativi, quid Codicillorum sit, Scire debet.

CAP. XLVIII.

De Missis, & Anniversariis pro animabus Benefactorum Mortis, & aliarum causarum.

1. Cl.

Nunc major cura de eorum pietate Sanctus noster pastor, quam de eorum mortis memoria incumbit, & multo magis, quam de eorum Testamentis, & Codicillis, quæ ad Mortis partes diligentius pertinent, quam ad Vitæ. Quare Sanctissimus ac Beatissimus Noster Pius Papa V. Decretum Concilii Tridentini, & Constitutiones Pontificum, & præsertim Gregorii XIII. in his, & aliis locutus de celebrandis Missis, & Anniversariis, & aliis piis operibus, quæ pro defunctis fiunt, ut Vigiliis, Exequiis, Sepulturis, & aliis, quæ ad Mortis partes pertinent, sic sancte interpretatus est, ut nihil ultra desiderari possit. Sed ut ea, quæ ad Mortis partes pertinent, ad ea, quæ ad Vitæ pertinent, ordinem

De Officio Fratrum, & cibaria Eleemosinæ.

NEmo absque diuina approbatione ab hac societate recedat, quia non sufficit, quod ipse cum sua conscientia coram Deo se absolutum esse credat, nisi & coram Ecclesia absolutus fuerit, quia ligatus est, quicquid ligauerit super terram, erit ligatum & in cœlis, & quicquid solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quapropter si quis ex nostris Fratribus, & Sororibus, & quicunque alius, qui nostræ Societatis Confraternitatem acquirere desiderat, ad mortem infirmatus fuerit, quod nullo modo euadere possit, nuncietur ei. Ordinatum est enim, quod Confessarius, qui ad infirmum mittitur, ei dicat, quod ipse ex parte Dei omnipotentis, & totius Societatis nostræ, quæ ubique per totum orbem terrarum diffusa est, & ex parte omnium Fratrum, & Sororum, ad quorum notitiam infirmitas illius hominis peruenerit, ipsum absoluat, & ab omnibus peccatis, quæ vnquam ab infantia, & ignorantia, quam in mundo habuit, vsque ad illum diem, quo ad Societatem nostram accessit, ipsum absoluat, & ab omnibus peccatis, quæ vnquam ab illo die, quo ad Societatem nostram accessit, vsque ad illum diem, quo ad mortem infirmatus est, ipsum absoluat, & ab omnibus peccatis, quæ vnquam ab illo die, quo ad mortem infirmatus est

noſtro Feſto in Capella confitebuntur, ad promerendas plenarias indulgentias. Finita feria, in proxima Congregatione ciſtula Eleemoſynaria aperietur à Proviſore, adjuncto, Secretario, & Caſſiero mutui, & pecunia inventa Caſſiero tradetur.

CAPITULA S. MONTIS VERONENSIS.

Cap. I.

De Electione 12. Gubernatorum.

§. CIII.

ELigendi ſunt qvotannis ab hoc ſpectabili Conſilio duodecimvirali duodecim perſonæ, ex diverſis familiis hujus Civitatis, qvi ſerviant gratis ſine ullo præmio. Hi appellentur Gubernatores, qvos inter ſint *tres* Marchiones *aut* Comites, *aut* Eqvites, *tres* Doctores, *tres* Cives, *tres* Mercatores. Hi electi Officiales intrent officium ſeu locum ſeſſionis 1. Januarii, & anno integro fungantur ſuo munere. Primô ſtatim die ingreſſûs ſui coram Clariſſimo Domino *Rectore* deponant juramentum, ſe fideliter & ſincerè obſervaturos & facturos ea, qvæ Capita ſeqventia reqviſiverint. Prædicti Gubernatores die proximè ſeqventi conferant ſe in locum Conſilii, initium facturi primæ Seſſionis, in qva ordinent tres Mudas ſive Congregationes, conventus, ſingulis præſint illis & gubernent 4. menſibus, ſimul & Prior nobilis electus à Spectabili Conſilio, uti dicetur ſuô locô. In omni tali muda ſeu congregatione ſit unus Marchio, aut Comes, aut nobilis, unus Doctor, unus civis laicus, & unus mercator. Si verò contigerit aliqvem impediri, qvo minùs viſitare qveat conventum, vel morbo detineri, alium ſubſtituere poterit ejusdem conditionis & gradûs. Sic etiam circa mudæ diſtributiones oriatur qvædam controverſia, deciſio ſit penes Spectabilem Priorem. Gubernatores autem ad minimum in hac muda horam unam ante meridiem, & unam poſt meridiem conſumant, tractantes & revidentes actiones unius vel alterius montis, rationem habeant accepti, dati, venditi &c. Unus tamen ex prædictis Gubernatoribus ſemper præſens adſit ſtipulationibus emptionum, ſeu venditionibus loci hujus. Unus etiam è qvatuor ante nominatis, tempore ſuæ gubernationis, penes ſe habeat & retineat unam de tribus clavibus Caſſæ, ubi conſervatur pecunia, alteram teneat Spectabilis Prior, & tertia ſit in manibus Caſſieri. Sint autem

hæ claves sic paratæ, ut non nisi adhibitis omnibus tribus reserari possi
Cassa. Hi Gubernatores mudæ obstringantur juramento, qvod su
pœna perjurii ultimo die cujusvis mensis post prandium velint reqvir
re rationem à Cancellario, Cassiero, Sub-Cassiero, Cogitore genera
Massariis mutui, accepti, venditi, residui, inqvirentes in summam pec
niarum Massariis commissarum, qvas numerari facient in sua præsent
exigentes extractum schedularum, (Auszug) acceptorum, lucri, dam
sed etiam ut dicti Massarii sub propria manu exhibeant Spectabili Pri
consignatas rationes accepti & expensi hujus mensis, qvæ revideantu
conferantur cum rationibus Cancellarii, Sub-Cassieri & Cogitoris Ge
ralis utilitatum (seu lucri.) Hæ rationes à Cancellario in prima qva
sessione producantur, & sic manu Cancellarii subscriptâ confuantu
Non minus obligati sint dicti Gubernatores, & obstricti juramento,
tiones exigere à Massariis in fine cujuslibet mensis acceptorum, nec
consignationis pignorum venditorum, ex libris subhastationis, ut
sciri possit, qvæ vendita, & qvæ adhuc superstnt vendenda, sic ducto
culo debitores absq; mora ad solutionem adigantur, curent etiam ex
ditionem extractorum schedularum accepti & utilis. Teneántur e
Gubernatores sub juramento ad hoc, ne sub pœna perjurii peculium
cti Montis in alios usus collocetur, sed pauperibus ex iis subveniatur
bus interpositis idoneis pignoribus mutuo danda pecunia montis, a
nemo præsumat, neq; etiam Spectabile Consilium sub pœna perjurii

CAP. II.

De Electione Spectabilis Prioris, est Gubernator Montis.

§. CIV.

ELigendus præterea ab hoc Spectabili Consilio est nobilis Pr
tamdiu commisso sibi fungatur munere, qvam diu visum fue
ctabili Consilio & ipsi. Gaudeat eadem libertate, auctorit
ligatione, qvâ cæteri Spectabiles Gubernatores; habeat
tem cogendi sessiones, ubi proponet necessaria in hoc loco expe
consultet cum Gubernatoribus, & provideat de beneficiis Sancti
qvæ autem in dictis Sessionibus fuerint ab ipsis decisa, committa
ecutioni Spectabil. Prioris & Gubernatorum mudæ. Qvare in
guli mensis Massarii sint obligati rationes reddere dicto Spectab
mutui dati, accepti, à Cassiero & de residuo qvantum supersit

niſtratione. Spectab. Prior curet rationes accepti & expenſi revideri & conferri cum Cancellari Sub-Caſieri & Cogitoris Generalis, qvas proxima ſeſſione ſimiliter produci faciat, uti dictum præcedenti capite. Idem Spectab. Prior qvotannis in principio Menſis Julii convocet ſeſſionem, atq; in illa eligat Computiſtas, qvi intra decendium rationes accepti, & expenſi Maſſariorum extrahant, qvi præcedente menſe Junio Officio valedixerunt. His confectis Spectabil. Prior indicet Mag. Proviſori Communitatis, negotia expedienda neceſſaria, qvi in proxima ſeſſione ea proponat Spectabili Conſilio.

Cap. III.

De Electione Cancellarii.

§. CV.

Spectabilis Prior & Mag. Gubernat. actu exiſtentes in Officio habeant auctoritatem & poteſtatem eligendi Notarium idoneum pro Cancellario, qvi conſignet in librum inſtrumenta depoſitorum, coactorum & voluntariorum, utilium, inutilium, ſimul & reſtitutiones depoſitorum & compromiſſionum cum omnibus ad montem ſpectantibus, inprimis inſtrumenta Maſſariorum omnium illius vel alterius montis, & pecunias, qvas mutuò dant indigentibus & qvæ ſolvuntur. Habeat hic Cancellarius librum Caſſæ convenientem cum libro Caſieri, qvi indicet varias ſpecies monetæ & pecuniarum in Caſſa contentarum & ex ea depromtarum. Conſignet etiam diſtinctè nomina eorum, qvi certam ſummam depoſuerunt pecuniæ, qvibus ſolvantur qvotannis 4. pro 100. Sed & in alio libro conſignet partitas omnium, qvibus ſalaria ſolvuntur. Notet inſuper omnia decreta ſeſſionum qvibus interſit, neceſſe eſt, ſed & ea, qvæcunq; à Spectabili Priore & Mag. Proviſore ipſi commiſſa fuerint. Non autem præſumat Cancellarius formare aliqvod inſtrumentum res montis Pietatis concernens ſine præſentia ad minimum unius Gubernatoris, irritum ſiqvidem ſciat futurum inſtrumentum.

Cap. IV.

De Electione Caſieri.

§. CVI.

PRior & Mag. Gubernatores habeant libertatem & poteſtatem eligendi bonum & idoneum Caſierum, qvi ſerviat ad beneplacitum, & ſit homo expéditus, ſufficiens, fidelis, qvæ aſſecurationis cauſſa interponat 2000. Ducatos. Officium ejus ſit recipere omnem pecuniam,

cuniam, tam illius, qvàm alterius montis, & omnem pecuniam, qvæ d
ponitur indies; reſtituere depoſita, qvæ redimuntur; tradere omnem p
cuniam voluntariè depoſitam. Maſſariis 4. pro 100. ſolvat; Salariu
omnibus miniſtris, & qvibus ſalaria exſolvenda ſunt, juſto tempore p
dat; ex mandato Spectabilis Prioris & Mag. Gubernatorum recipiat
mnem pecuniam, & expendat pro re nata & montis. Acceptet eti
pecunias oblatas, legata, Eleemoſynas & reſidua, qvæ in manibus Ma
riorum ſunt tum præſertim qvando depoſituri ſunt officium. Hab
etiam rationem ſummarum pecuniæ, qvæ in Caſis ſervantur, & in
depromuntur, qvas conferat cum rationibus Cancellarii. Sit etiam
ſtrictus poſt decurſum qvatuor menſium rationes reddendi, in fine
gulæ mudæ ſeu congregationis Spectabil. Gubernatorum de omn
ſuis actionibus, numeret univerſam pecuniam cujusvis Caſſæ, qvod
præſente ad minimum uno prædictorum Dominorum mudæ, & n
ſeqventis Spectabil. Priore, accuratum ducens calculum. Qvod
tem compertum fuerit in reviſione libb. dicti Caſtieri, Caſtierum re
ſiſſe debitorem alicujus qvantitatis pecuniæ, cogatur actutum ad ſ
tionem ſeu ſolutionem. Qvod ſi præterea inventa penes ipſum
aliqva ſpecies auri vel monetæ adulterinæ, & ponderis valoriſqve
ſti, cedat omne id in damnum Caſtieri, qvi habeat unam clavem ex
dictæ Caſſæ, neq; tamen ſumma pecuniæ ad neceſſarias expenſas
Caſſam excedat mille ducatos: Prædictus Caſtierus ſit qvoq; ob
tus ad ſolvenda reſidua iis, qvi exhibent ei conſignationes pigno
Maſſariis præcedentibus venditorum. Hæc reſidua ſummæ conſ
relinqventur à Maſſariis officium depoſituris, & ſingulis qvatuor
bus enumerentur reſidua à dicto Caſtiero, qvi ad certos titulos
debent in libro Caſtieri. Non etiam præſumat Caſtierus dictis
niæ, niſi produxerit Scriptum Spectab. Cancellarii Communitati
probet Spectab. Conſilium acqvieſcere datæ ſecuritati. Non etia
eſt Caſtierus pro licentia ſua facere expenſas ſine licentia Spec
oris aut Magn. Gubernatorum mudæ, qvi ſubſcriptione ſua, ſi
menſibus facta, approbabunt neceſſarias fuiſſe.

CAP. V.

De Electione Sub-Caſtieri,

§. CVII.

PRædictus Casſierus teneatur eligere bonum, humanum & fidelem Sub-Casſierum, cujus electio non ſit valida, nihil approbata & confirmata priùs à Spectab. Priore & Mag. Gubernatoribus exiſtentibus in Officio. Hujus officium ſit tenere rationes conformes rationibus Casſieri, Gegen-Rechnung/notabit omnia pretioſa, monetas, qvæ recipit & expendit Mons. Is ultimo die Menſis numerabit pecuniam, qvæ numeranda erit omnibus Maſſariis. Notet etiam in libro peculiari univerſam ſummam pecuniæ, qvæ mutuò exponenda, qvæ recepta, qvæ reddita, & hæ ſummæ tradantur illi à Notariis, Cogitore Generali utilitatum, & Cogitore venditionum. Habeat etiam in promtu chartam, libros, fila & alia neceſſaria.

Cap. VI.

De Electione Cogitoris Generalis ad Regiſtrum utilitatis.

§. CVIII.

QVando etiam libuerit Spectab. Priori & Mag. Gubernatoribus, eligatur Cogitor generalis Regiſtri utilis, qvi ſerviat ad beneplacitum, & ſit homo expeditus, fidelis, cujus officium ſit reponere in repoſitorio ſchedulas exſolutas; notet numerum bolletinorum, & poſt extrahat Capitale & utile qvod ſit ſcriptum ſuper bolletinis à ſingulo Maſſaro. Habeat etiam curam, ut accuratè hoc fiat, & extrahat ſummam Capitalis & utilis, ita ut correſpondeant Notarii ſcriptis, & ſi fieri poteſt, hoc fiat elapſo ſingulo menſe. Debet etiam Cogitor regiſtrare omnes bolletinos exhibitos à ſingulo Maſſaro Montis majoris, ut correſpondeant per omnia partitæ ſeu extractus. Subjungat diem, menſem, annum, qvando exhibiti fuerint, ut eò certiùs inveniri poſſint partitæ pignorum, qvæ vendenda. Debet etiam manu ſuâ notare in libro præparato omnes partitas ſive ſummas depoſitorum, acceptorum & reſtitutorum; ſeparet depoſita neceſſaria & coacta à voluntariis & liberis; transferat ſummam unius lateris in aliud, & curet, ut hic liber conformis ſit libro Cancellarii, Casſieri, & Sub-Casſieri, ut poſſit extrahere, & habere juſtum extractum ſeu ſummam (bilanzem) unius & alterius montis in principio anni, qvi extractus à dicto Cogitore in principio anni producantur in prima ſeſſione, qvorum copia retineatur à Cancelliſta in libro peculiari pro memoria & notitia. &c.

Digitized by Google

CAP. VII.

De Electione Cogitoris mutui.

§. CIX.

QVod si sic visum Spectab. Priori & Magno Gubernatori, elig
bonum, idoneum & sufficientem Cogitorem Officii venditi
Cujus officium sit consignare in libro suo venditionum, qvo
cunqꝫ Massarus unius vel alterius Montis venditionem inf
erit sive subhastationem (die gandt/auffruff) qvi liber correspondea
bro Notarii, qvoad partitas pignorum & qvæ vendita fuerint, extra
statim ex libb. Massari, & præsens sit singulis stipulationibus emptio
seu auctionibus. Notentur autem partitæ pignorum venditorum, no
cognomen & domicilium emptoris, dies, mensis, annus, pretium v
tionis, & reponantur bolletini sive schedulæ in repositoria seu r
ditoria.

CAP. VIII.

De Electione Bidelli.

§. CX.

ÆC sæpius jam nominatis Priore & Mag. Gubernatoribus
tur etiam idoneus *Bidellus*, cujus officium sit, abire & ex
sibi commissa, & qvando visum fuerit Spectab. Priori, c
sessionem, eandem convocare. Curam habeat, ut famuli
Pauperum, bis in septimana emundent, & purgent curiam, sive
Montis, in monte majori qvoqꝫ ante confluxum Dom. Guberna
purgent locum Factoriæ, ubi haberi solet sessio. Purgatis hisce loc
lus abstergat pulveres à tabula, cathedra, scamnis, expectet, do
solvatur. A prandio maturè adsit horâ consveta, promtus ad om
Convocet Cancellistas, qvoties necessarium fuerit formate i
tum depositi, vel alia peragere. Omnia etiam illa exseqvatur,
missa ei fuerint à Priore & Magn. Gubernatoribus.

CAP. IX.

De Electione Massari Montis P
rum, qvi alias nuncupatur Mons parvu

§. CXI.

ELigatur idoneus, realis, sufficiens, idoneus Massarus Montis
qvi præstet non tantùm pro se, verùm etiam pro ministri

rationem, ſuper conſervatione & reſtitutione pecuniæ, & pignorum, qvæ vel ipſi, vel miniſtri acceperint, & de concreditis, ubi videbitur Spectab. Conſilio. Hic Maſſarus adminiſtret officium ſibi commiſſum per annos duos & ſex menſes, nec per hoc tempus alia Officia Civitatis Magna ei incumbant. Officium ſuum adminiſtret ante-& pomeridianis horis, neqꝫ licitum ei ſit excedere, donec expediverit expedienda, & impetraverit licentiam à Spectab. Priore. Non etiam poteſt officium ſuum aggredi Maſſarus, niſi approbata prius à Spectab. Conſilio aſſecuratione ſua. Officium ejus ſit recipere pecuniam à Caſſiero, qvæ mutuò datur gratis, ſine lucro, pignoribus tantùm æqvivalentibus datis. Non autem detur mutuò major ſumma, qvàm ordinatum à Mag. Gubernatoribus. Prohibetur in totum mutuum interpoſitis pignoris loco, anſulis, & catenis auteis, aut maſſa auri excedente 50. florenos, aut aliis rebus, qvæ ſuſpicionem addere poſſunt, non eſſe pauperum. Dicti Maſſarii ſint qvoqve obligati, ut & Æſtimator curare, ut ſcribantur & aſſignentur per Notarium & Cogitores Generales mutui in libb. & bolletinis, qvalitas, qvantitas, ſpecies omnium piguorum, additis numero, pondere, colore, menſura ſingulorum pignorum oppignoratorum. Maſſarius ſit etiam obligatus ultimo cujusvis menſis die à prandio ſuperſedere mutuatione, exactione, perceptione, remiſſione, & vacet tantum rationibus pecuniæ extrahendis, tam mutuò datæ, qvàm receptæ. Faciat autem hoc præſentibus Spectabil. Gubernatoribus Mudæ, aut Spect. Prioris. Numerata pecunia eaqve relicta, ut mutuò detur, prima ſtatim die elocetur. Tradat etiam Maſſarus vel tradi faciat Notario ſuo ſingulis tribus diebus extractum omnium bolletinorum à ſe vel miniſtris ſuis receptorum; ſed & ultimo die menſis tradi faciat Notario dicto aut Cogitori ultimum extractum omnium bolletinorum receptorum & remiſſiorum, unde rationes ejus eò clariùs haberi poſſint. Teneatur etiam Maſſarius dicta, ultima die cujusvis menſis notare & aſſignare in folio ſub propria manu extractus menſis tam mutuo datorum qvàm acceptorum, à Caſſiero referatur à Cancellario in proxima ſeſſione. Sit etiam obſtrictus tenere ſufficientem & idoneum Submaſſarium, qvem ſibi adjungat ad minimum per annos duos, ſicqve expediant neceſſaria fideliter tam officium mutui, qvam accepti & expenſi. Submaſſarius expediat omnia nomine Maſſarii, repræſentans ſemper ejus perſonam. Qvod ſi non habuerit ſibi adjunctum Submaſſarium, incurret in pœnam 10. Ducator. ſolvendorum in ſingulos annos, neqꝫ ei in tali caſu ſalarium Submaſſarii exſolvetur. Adjungat ſibi qvoqꝫ Maſſarius ſufficientem & idoneum Cogitorem

mutui,

rum, ad vel sub Scholasticis, omnia pigmenta, ex quibus hoc loco Ars nostra facienda esset, quæque ad Rhetoricam pertinent, Lib. I. Inst. Orat. Confer. Erasmi Ingolis. vbi per Copiam latinæ locutionis, & Varietatem, Elegantiam, & Ornatum, Rhetorica intelligitur, & explicatur. Lucianum quoque vide, Quomodo Historia conscribenda sit, Salmas. de vsur. cæterisq; quibus Græcæ Grammaticæ partes tractantur.

Hæc Authoris compendiosa ita fit, & diffusius in Scholis explicatur, & exhibetur à Summis Magistris. His affinis quæstio, Quomodo Historia conscribenda sit, Lucian. Salmas. de vsur. Pan. Diffe. Affectationes magni qui inventores reperiuntur, ut Ammianus Marcellinus, Tacitus, Curtius, Florus, Velleius Paterculus, Tertullianus duos Senecas, quorum unus Rhetor fuit, quem Hieronymus Lib. de Scriptor. Eccles. Cap. 12. Lactantius, Arnobius, Sidonius Apollinaris, Ausonius, Claudianus, Rutilius Numatianus, Boëthius, Cassiodorus, Symmachus, Ennodius, Prudentius, Paulinus, Sedulius, Juvencus, Alcimus Avitus, Dracontius, Corippus, Fortunatus, Venantius, Isidorus Hispalensis, Ildefonsus Toletanus, Beda, Alcuinus, Rabanus Maurus, Walafridus Strabo, Agobardus, Florus Magister, Sedulius Scotus, Hincmarus Rhemensis, Servatus Lupus, Ado Viennensis, Aimoinus, Hugo Floriacensis, Sigebertus, Otho Frisingensis, Radevicus, Gervasius Tilleberiensis, Petrus Blesensis, Joannes Sarisberiensis, Giraldus Cambrensis, Matthæus Parisiensis, Matthæus Westmonasteriensis, Joannes Trithemius, Polydorus Virgilius, Paulus Jovius, Sigonius, Baronius, Pagius, Pagi filius, Natalis Alexander, Petavius, Launoius, Mabillonius, Ruinartius, Quesnellus, Basnagius, Ellies du Pin, Cellierius, Tillemontius, Fleurius, Dupinius, Ceillierius, Oudinus, Fabricius, Jacobus Echardus, Quetifius, Antonius Pagi, Antonius Echardus, Mansius, Scriptorum tam de re ecclesiastica, quam profana, Historiæ Ecclesiasticæ, Historiæ Romanæ, Historiæ Germanicæ, Historiæ Gallicæ, Historiæ Hispanicæ, Historiæ Italicæ, Historiæ Britannicæ, Historiæ Orientalis, Historiæ Byzantinæ, Historiæ Turcicæ, Historiæ Hungaricæ, Historiæ Bohemicæ, Historiæ Polonicæ, Historiæ Moscoviticæ, Historiæ Suecicæ, Historiæ Danicæ, Historiæ Belgicæ, Historiæ Hollandicæ, Historiæ Helveticæ, Historiæ Venetæ, Historiæ Genuensis, Historiæ Florentinæ, Historiæ Neapolitanæ, Historiæ Siculæ, Historiæ Sardiniæ, Historiæ Corsicæ, Historiæ Pisanæ, Historiæ Mediolanensis, Historiæ Ferrariensis, Historiæ Mantuanæ, Historiæ Parmensis, Historiæ Lucensis, Historiæ Ragusinæ, Historiæ Ragusinæ, Historiæ Anconitanæ, Historiæ Ragusinæ, Historiæ Ragusinæ, Historiæ Ragusin

pietatis & misericordiæ, judicatum, benè factum esse, qvod Massarius acceptare possit ad reponendum omnes bolletinos pignorum vendendorum, ii pignora non fuerint vendita. Qvod fiat secundùm conformitatem singularem Ephemeridum, & sic receptos, notet in suo libello, & procuret inqviri pignora eorum, deferenda novo Massario mutui, qvi Massarius reponat sine mora bolletinos, & renovari curet partitas, & bolletinos, qvos bolletinos remittat Massario veteri: is rursus tradet illis, qvi hoc postulaverunt. Si autem Massarius prior neqviverit dare vel procurare petenti bolletinos novos, impeditus gravioribus negotiis, tum cautionem illis præstet, qvæ propriâ manu scribi debet, aut det consignationem bolletinorum veterum sub manu sui Submassarii, hoc est, nomen, diem, mensem, annum & pretium pecuniarum elocatarum. Propterea, ut si venerint prædicti pauperes talem consignationem habentes, inveniri statim possint bolletini renovati. Dictus Massarius non habeat potestatem aliqvid exigendi & accipiendi mercedis loco ab illis, qvi reponi volunt bolletinos novos. Qvod si secus fecerit, pœnam luat unius ducati singulis vicibus, cujus dimidium cedat debatori, altera monti. Sit etiam obligatus dictus Massarius decedens, primo mense anni sui secundi curare, ut Notarius ejus, & Cogitor generalis venditionum, ex Ephemeridibus extrahant omnes partitas pignorum, qvorum tempus tredecim mensium à qvo oppignorata sunt, transiit, illas notari faciat in libris venditionum, notans numerum portionum, nomen, pignus & pecuniam mutuatam, & hæc pignora vendantur in taberna publica instituatur autem qvavis septimana auctio (Aufstruffung) ubi præsentes sint semper dicti Notarii, & Cogitor Generalis, qvi consignent in libris, partitas pignorum venditorum, nomen, cognomen & domicilium emptoris, diem, mensem, annum, & pretium pignoris venditi. Dictus Massarius exigat ab emptore unum solidum pro singulo pignore. Annullatum hoc est Part. 30. Gen. 1577. c. 1. Tales autem venditiones & auctiones fieri non debent, nisi præsentes qvoqve sint ad minimum unus è Mag. Gubernatoribus aut Spectab. Prior. sub pœna. Sint insuper Massarii obligati toto tempore officii sui specificare residua, & utilia secundùm bolletinos, subnectant partitas venditionum ex libris suis venditionis, notent etiam superiùs dictos bolletinos, & summam pecuniæ elocatæ, qvales bolletinos residuorum elocatorum Massarius in fine singuli mensis tradat suo Notario. Sit deniqve obligatus Massarius in fine officii sui facere extractum è libro suo venditionis, præsente uno è Mag. Gubernatoribus aut Prior: tam utilis, qvàm residui; consignet etiam pecunias, qvæ remanent Cassiero, curet erigi à Cancellario instrumentum extraditionis residui.

Cap. LX.

De Electione Notarii Sancti Montis Proprium Fit, pro.

Singulis annis viginti duobus Ianuarii, Electio in Notarium, In diem sequentem Conversionis Sancti Pauli Apostoli differtur. Is qui Notarius futurus est, Electi Officiorum Magistratus diligenter illis commendat. Et Electi Officiorum Magistratus, Notarium Sancti Montis, Electum, Sacramento adigunt, quod is fideliter & diligenter, quæ ad Notarium pertinent, sine malo animo exerceat, cognoscetur & discutiet causas, quæ ad Notarium pertinent, & quæ ad Notarium pertinent, & quæ ad Notarium pertinent, &

libro ſuo venditionum partitas pignorum venditorum, nomen, cognomen, domicilium emptoris, diem, menſem, annum, pretium pignorum venditorum. Notet etiam Notarius venditiones in libello, & in fine illorum, reſiduum, ſed & numerum partium, & pecuniæ, & hoc fiat in fine menſis &c. Qvia etiam major pars pignorum venditur majori pretio, qvod excedit ſummam pecuniæ mutuatæ & non pauci poſſeſſorum redeunt ad Maſſarium ad repetendum reſiduum, itaqve Notarius ſit obligatus regiſtrare in libb. venditionum omnes bolletinos reſidui ſolutos à Maſſario, curans ut in fine menſis cujuslibet à dicto Maſſario extradatur extractum bolletinorum ſolutorum integro menſe. Sit deniqve obligatus Notarius in fine officii ſui, qvando Maſſarius ejus expedierit eruere ſummam ex libro ſuo venditionum, præſente uno ex Gubernatoribus vel Spect. Prior. Notet etiam in libro reſidua vetera. Liber hic de novo conſignatus detur Caſiero S. Montis, qvi deinde ſolvet reſtantias nomine Sancti Montis omnibus illis, qvi ipſi tradiderint bolletinos. Et ſic ſatisfaciet officio ſuo Notarius. Officium autem ſuum in perſona exerceat Notarius, excepto morbo, ubi Mag. Gubernatores & Spectab. Prior habebunt libertatem ſurrogandi alium per hoc tempus, ita tamen, ut pro rata de ſalario Notarii ægrotantis participet.

Cap. XI.

De Electione Maſſarii Montis Majoris.

§. CXIII.

Eligendus eſt ad hoc Officium à Spect. Conſilio idoneus, realis & ſufficiens Maſſarius Montis magni. Is aſſecurationem præſtare tenetur, non tantùm pro ſe, ſed etiam miniſtris ſuis ſuper conſervatione, & reſtitutione pecuniæ, pignorum & perditione pignorum, qvæ ipſe & miniſtri recepturi ſunt, & ſuper negotiatione ſua, uti videbitur Spect. Conſilio. Fungatur officio ſuo ann. 2. menſ. 6. Per hoc tempus non ſuſtineat aliud officium Civit. M. Juſto tempore ante & poſt prandium adeat officium ſuum, neqve recedat niſi expeditis omnibus, aut præviâ licentiâ Spect. Prioris. Officium autem ſuum adire non poteſt, niſi Conſilium approbaverit aſſecurationem. Officium ejus ſit, accipere pecuniam à Caſiero. Is Maſſarius & Æſtimator ejus curent à Notario & Cogitore mutui conſignari mutuò datas pecunias in libb. & Bolletinis, una & qvantitatem & qvalitatem pignorum, addant numerum, pondus,

quidem ordinem regulæ. Non autem fabricam Mosaïcæ in propriis, duo tabulæ integrantes partibus, sed in unum corpus, quod ex duabus tabulis constaret, ita ut compactilem ac mutuo sibi cohærentem, ut ex duabus tabulis unum corpus efficeret, ita ut quæ in una tabula deficiebant, in altera supplerentur, & quæ in altera tabula deficiebant, in una supplerentur. Et accepit Caleb unam de duabus tabulis, & ipse fecit ex ea tabulam, & posuit eam in latere templi, & ipse fecit ex ea tabulam, & posuit eam in latere templi. Ita ut tabulæ ambæ fierent unum corpus, & ex duabus tabulis una fieret tabula. Fuerunt autem tabulæ illæ quatuor cubitorum longitudinis, quatuor cubitorum latitudinis, & duorum cubitorum altitudinis, quemadmodum tabulæ ordine primo illi fuerant. Et ipsæ compactæ mutuoque cohærentes, & positæ ex Decem cubitis altitudinis, quemadmodum tabulæ ordine primo illi fuerant. Et ipsæ compactæ mutuoque cohærentes, & positæ ex duodecim cubitis latitudinis. Tertiæ tabulæ ordini longitudo tribus cubitis Noviis fuit. Capitis autem ejus latitudo duorum cubitorum fuit. Et ipsa tabula ex duabus tabulis, quæ mutuo sibi cohærerent, & ipsæ compactæ, & positæ fuerunt. Et ita quoque tabulæ omnes, quæ ordine primo illi fuerant, ex octo tabulis fuerunt. Et ipsæ tabulæ

Basilius Decius, ille vero haud quaquam. Imperio enim deficit, ut ex ejus ad Gallum Barbatum Epist. 6. Monachorum & clericorum immunitatem & privatum principum ab illis tributum abrogavit, ut ex Epist. 7. ad Gallum Barbatum & Epist. 8. ad Gallum Barbatum & Epist. 9. ad Gallum Barbatum & Epist. 10. ad Gallum Barbatum & Epist. 11. ad Gallum Barbatum patet. Ita ut non immerito primus principum Christi fuerit. Deinde Valentinianus Imperator, qui Ecclesiam Dei Catholicam, & Christianam Religionem, & Sacerdotes ac Ministros Ecclesiæ, ut Ambrosius Mediolanensis Episcopus, cujus ejus Epistolæ, Nolli cum eo Basilicas tradere, nec Arianis Templa dare, nec

Cap. XII.

De Electione Notarii Montis magni.

§. CXIV.

SIngulis annis à Spect. Consilio eligatur idoneus, bonus, realis & sufficiens Notarius, qvi officium suum locet monti, & fungatur officio suo, qvoad Massarius functus fuerit. Is in persona horis statis adsit (serviat) ad jussa & commissa sibi à Magn. Gubernatoribus & Spect. Priore. Notet in libro mutui partitas pignorum oppignoratorum. In Ephemeridibus suis notet numerum partitarum diem, mensem, annum, nomen, cognomen & emptorem aut civitatem, ubi habitet. Computet & numeret summam pecuniæ, notet in libro principali pignus, qvalitatem, colorem, pondus, mensuram, qvod à Massario aut Æstimatore notetur. Notarius etiam subscribat nomen & cognomen singulis bolletinis impressis, tradat Cogitori. Notarius eligat sufficientem & idoneum Cogitorem, cui salarium pendat S. Mons &c. Cætera vide superiùs cap. II. qvid enim attinet denuo hæc recitare?

§. CXV. Seqvuntur *Capitula generalia* de Gubernatione montis.

Cap. I. Res sacræ non sunt oppignorandæ & acceptandæ.

NUllus Massariorum illius vel alterius montis mutuet rebus sacris interpositis, neqve acceptet utensilia sacra, calices, paramenta, libros, aut qvæ pertinent & spectant ad cultum divinum, qvod si deliberationi & commissioni contraveniens secus fecerit, cadet in pœnam tantæ summæ pecuniæ, qvantam ille rebus sacris interpositis elocaverit, cujus dimidium cedet delatori, reliqvum verò monti pauperum extra pœnas dictatas in Consilio Pregad. sub. 17. Octobr. 1412. in tali materia disponent.

Cap. 2. Non mutuet pignoribus Ebræorum interpositis. Nullus Massariorum mutuet super pignoribus Ebræorum. Qvod si contra prohibitum fecerit, incurret mulctam pro singulis vicibus 10. ducator.. Qvod si etiam constiterit Ebræos clam qvædam oppignorasse, statim vendantur pignora in auctione publica, & extradantur, & illud qvantum, qvod excedit pecuniam elocatam, dividatur. Media pars cedat delatori, altera Monti S. pauperum.

Cap. 3. Non eloceur pecunia, *nisi pignora dentur*, & sic exhibitis Syngraphis & Chirographis nihil mutuandum. Pignora autem sint æqvi-

æqvivalentis pretii, & sint bona mobilia, sint etiam pignora asſignata in Ephemeridibus Notarii ejus (ſc. Maſſarii.) Qvod ſi contrafecerit in pœnam ſingulis vicibus decimæ partis mutuatæ, & cedit dimidia pars delatori, altera monti S. Pauperum.

Cap. 4. Non mutuent *peregrinis*, pignoribus licèt datis. Nullus Maſſariorum S. Montis mutuet ſuper pignus peregrini alicujus, qvi non habitarit in civitate aut ſuo territorio, ſub pœna 100. ducator. ſingulis vicibus ſolvendorum irremiſſibiliter. Qvorum media pars cedat delatori, qvi non reveletur; altera Monti S. pauperum. Si autem compertum fuerit, clam Maſſarium hoc feciſſe, vendatur pignus actutum in venditione publica, ſicut alia pignora detractâ parte, qvæ monti debetur. Reliqvi qvod excedit ſortem, media pars cedat accuſatori, altera verò Monti S. pauperum, licèt idem ipſe fuerit, qvi oppignoravit inſcius, ſcil. qvod peregrini fuerit pignus.

Cap. 5. Non mutuent pro *pellibus & aliis rebus.* Nullus Maſſarius audeat mutuare pro pellibus aut pannis cum oleo non paratis, neqve etiam pro ſerico immundo, neqve pro crudo glomo, neqve pro aliis rebus à Spect. Gubernatoribus prohibitis. Secus qvi fecerit, incurret mulctam 2. ducatorum pro ſingulis vicibus, qvorum unus accuſatori, alter Monti S. pauperum applicetur.

Cap. 6. Maſſarius pignora aſſervata *oppignorare* non poteſt, Nullus Maſſarius vel miniſtri ejus poſſunt montis pignora cujuscunqve ſortis oppignorare & extradere, excepto illo caſu, qvando poſſeſſor dederit æqvivalens & ſic ſatisfecerit Maſſario. Qvod ſi ſecus fecerint, ipſi & miniſtri ſolvere ſingulis vicibus ducatos 5. tenebuntur, etiam ad intereſſe. Dimidia pars cedet delatori, altera verò Monti S. pauperum.

Cap. 7. Maſſarii & miniſtri eorum *cuſtodiam* diligenter pignora, qvæ in manibus ipſorum ſunt. Qvod ſi verò culpa & negligentia ipſorum aliqvid perierit, tenebuntur ad ſolutionem, qvantum poſſeſſor juſtificare & probare poterit, qvod ſi juſtum pretium poſſeſſor indicare non potuerit, ſolvant tertiam, vel mediam partem, vel etiam plus, aut qvantum viſum fuerit Mag. Gubernatoribus. Si verò non culpa ſua pereat Domino ſuo, cujus fuit pignus.

Cap. 8. Maſſarii non poſſunt vendere pignora in auctione, niſi pecunia præſente.

Cap. 9. Maſſari non poſſunt deteriorare pignus in tertia auctione ſeu venditione.

Cap. 10. Nullus Magn. Gubernatorum & Spect. Prior, neq; etiam miniſtri eorum poſſunt emere in perſona pignora in loco venditionis.

Cap.

Cap. 11. Massarii teneantur *acceptare securitatem* eorum, qvi perdiderunt suos bolletinos authenticos. Si etiam contigerit, aliqvos perdidisse authenticos bolletinos, illi si venerint ad Massarium, atq; assecurationem præstiterint, se redempturos pignus, aut iterum oppignoraturos illud; sit obligatus Massarius acceptare securitatem dictam, modò sit sufficiens. Notet in chartula copiam partitæ pignoris, nomen, cognomen & domicilium illius, qvi assecurationem promisit, ut & nomen, cognomen, domicilium, qvi assecurationem præstitit. Hanc schedulam prædictam manu sua scriptam extradat prædicto petenti, qvi postea accedat Notarium Officii, subscriptionem ejus expetens. Cum verò contingat, aliqvem falsa assecuratione repetere pignus alienum, superveniat autem verus Dominus, aut nomine ipsius mandatarius ad repetendum pignus suum, bolletinos authenticos producens, & videat pignus extraditum esse possessori non genuino, hic accedat Magn. Gubernatores mulctis qverelis, pignus sibi esse ablatum. Itaqve in tali casu dicti Dnn. Gubernatores sint obligati decernere, ut Massarius statim producat dictam assecurationem, & si cognoverint, illum qvi recepit pignus, indebitè & fraudulenter recepisse, injungere Massario, ut reddi faciat pignus & reportari ad locum S. Montis, cum reservatione, ut Massarius teneatur reddere rationem assecurationis, assecuritatem autem datam prioris condemnent, prout ipsis videbitur. Si verò prædictus Massarius non poterit invenire pignus, teneatur ad solutionem pretii, qvod propriet. Massarius demonstrare & probare poterit. Qvod si demonstrare non poterit, solvat tantum, qvantum videbitur Magn. Gubernatoribus.

Cap. 12. Nullus Massarius potest vendere alia pignora, qvàm oppignorata. Qvod si contra fecerit, incurret mulctam 25. librarum singulis vicibus. Dimidia pars delatori, altera verò Monti sancto pauperum applicanda.

Cap. 13. Massari teneantur in fine cujusvis mensis reddere rationem, & justificare sive solidare administrationem. Qvod si debitor inventus fuerit, statim solvat Casiero. Hoc si intra triduum non præstiterit, incurret pœnam 10. ducator. pro singulis vicibus. Salvat etiam 6. pro 100. qvod in mora fuerit solutionis & pœna tota cedat Monti S. pauperum.

Cap. 14. *Ministri Massarii* horis definitis adeant officium suum exceptis festis Ecclesiæ, neqve abeant extra civitatem sine licentia Spect. Prioris. ea etiam obtentâ non priùs abeant, qvam alium substituerint, qvi satisfacere possint Spect. Priori. Si secus fecerint aut diutius abfuc-

abfuerint, tantum illis de ſalario defalcetur, qvantum temporis abfuerint.

Cap. 15. Non ſumant anticipativè ſalarium, excepto caſu ſummæ necesſitatis, qvi tamen expendatur à tribus vel qvatuor Magn. Gubernatoribus & Spect. Priore, & approbetur vel concedatur vocibus vel votis.

Cap. 16. Maſſarii tenentur exacto qvam primum tempore menſium 32. officii adminiſtratione præſcripto, ipſam adminiſtrationem ſolidare, reddendo computum tàm de pecuniis capitalium, qvàm cujuslibet alterius generis penes ipſos remanentibus, aliter pœnas incurrant non tantùm amiſſionis augmenti ſalarii, ſed etiam ſolvendi de ſuo in ratione ſex pro centenario de ſumma denariorum retenta, & qvod pro furantibus publicentur. Vide infra Act. Conſil. 1586. 5. Febr.

Cap. 17. Pignora falſa & moneta adulterina pereant poſſeſſori.

Cap. 18. Nemini licet contrahere ſupra bolletinis S. Montis, cujuscunqs ſint ſortis. Si etiam aliqvis invenerit aut furto abſtulerit bolletinum, non licitum ei erit repetere pignora. Si tamen aliqvis hoc attentarit, vel contraxerit ſuper talibus bolletinis, pecunia ejus pereat, cujus media pars cedat Maſſario, media S. Monti.

Cap. 19. Nullus miniſtrorum poteſt præſtare ſecuritatem.

Cap. 20. Expenſæ nullæ fieri poſſunt ſine licentia Magn. Gubernatorum mudæ & Spect. Prioris. Non inqvam excedant 10. Ducatos. Excipiantur tamen expenſæ ordinariæ, qvæ fiunt pro libris, charta, filis & aliis rebus neceſſariis.

Cap. 21. Pecuniæ voluntariè depoſitæ non poſſunt ſeqveſtrari, nec æſtimari.

Cap. 22. Ante menſem repetens pecuniam nihil lucri percipiat.

Cap. 23. Omnia bona & legata S. Montis vendantur, uti videbitur Magn. Gubernatoribus, & pecunia applicetur S. Monti pauperum, ſi poſſeſſor vel teſtator non expreſsè prohibuerit alienationem.

Cap. 24. Præfecti Rationum excerpant & tradant legata Montis Magn. Gubernatoribus, ſub pœna 25. librarum pro qvolibet legato ſolvendarum, qvod non denunciarint.

Cap. 25. Fides adhibeatur plena miniſtris & ſcriptis eorum.

Cap. 26. Fiat una Proceſſio ſingulis annis in Sacro Monte & qvidem feria tertia Paſchatis.

Cap. 27. Nulla conſvetudo deroget antecedentibus Capitulis.

Cap. 28. Antiqvis conſvetudinibus novæ nil derogant.

Cap. 29. In loco S. Montis mutui illo, ubi ſedet Maſſarius affi-

gatur tabula, in qva describantur officii partes, & qvæ ad Massarii & ministrorum functionem spectant, ne prætendere possit ignorantiam commissis erroribus.

Cap. 31. Nullus potest in Montibus dictis exercere officium Pelagatti.

Cap. 32. Mutuare non debent pro armis offensivis, gladiis, bombardis & similibus &c.

§. CXVI. *Hactenus Capitola generalia.* Seqvitur Ex actis Consil. Magn. Communit. Veronæ. Die 11. Julii 1574. in Cons. XII. & Lta. Pro divisione facienda S. Montis Pietatis gratuito mutuantis, posita fuit pars infra scripta, & capta de ballottis 44. pro 9. contra. Cum Massarius, & reliqvi ministri inservientes Sancto Monti Pietatis gratuito mutuanti ob multitudinem pignorum & innumerarum partitarum descriptionem supplere amplius neqveant, negotio ejusdem Montis; ex qvo pauperes ferentes pignora, vel pignora redimentes magnum temporis spatium in ipso monte consumere coacti sunt, dum anteriorum hominum expeditionem expectant providere necesse est, & pauperum commodis, & ministrorum nimio labore oppressorum gravamini. Ideo ad sapientem invasionem & Consilium Dominorum Prioris & Gubernatorum S. Montis prædicti. Vadit pars posita per Spectabilem & Excell. D. Nicolaum Cociam Provisorem Communis & Collegam cum Consilio XII. qvod fieri debeat æqvalis divisio dicti Montis minoris, ita ut negotium & onus æqva lance binis Massariis, & geminatis ministris committatur. Constituendo officium alterius Montis erigendi in loco coherendi Officio Prioris Montis habili, & ad pignorum negotiationem, & ministrorum Officium gerendum opportuno & idoneo, cum ordinaria mercede & salario, qvod hactenus eidem Priori, Massario, & ministris de pecuniis utilis S. Montis majoris solutum fuit, servando omnes obligationes, leges & ordines erga Massarium ipsum, & ministros, qvi de mense Novembris proximi eligentur, prout disponunt, & hactenus fuere observati.

Ex Actis Consiliorum Magn. Civitatis Veronæ.

Die Lunæ post. Non. 26. Junii 1582. in Consil. XII. & Lta. posita fuit pars infra scripta & capta de Ballotis 37. pro 16. contra.

§. CXVII. Massarii S. Montis Pietatis, qvi ex forma Capitulorum ejusdem Montis terminum habent ad solidandum eorundem administrationem mensium triginta desinentium cum mense Junii cujuslibet anni pecunias mutuo exhibitas Civibus nostris pro pignoribus præsentatis facilius exigerent, qvando menses Julius & Augustus eisdem triginta

mensi-

mensibus adderentur, tanqvam menses ex proventu & collectione bladorum ipsius civibus utiles, qvi ex opposito in mense Junii redituum suorum commodis exhausti redemptionem pignorum facere neqveunt. Itaqꝫ ad propositionem Sp. & Excell. D. Alexandri Lischæ unius ex Capitibus XII. Vadit pars posita per DD. Provisores & Consilium prædictum. Qvòd in futurum constitutus & præfinitus sit, & esse debeat terminus mensium Julii & Augusti cujuslibet anni cuiqꝫ Massario Sancti Montis prædicti ad solidandum rationes suæ administrationis, ita ut menses triginta hactenus hujusmodi solidationi limitati aucti sint ad menses triginta duos, salvis in reliqvis legibus, & ordinibus qvibuscunqꝫ circa officium hujusmodi Massariorum disponentibus.

Ex actis Consil. Mag. Civitatis Veronæ.

Die Jovis post. Non. 2. Febr. 1582. in Consil. XII. & Lta. Posita fuit pars infra scr. & capta de ballottis 50. pro 2. contra.

§. CXVII. Qvando ex sensu DD. Gubernatorum S. Montis Pietatis utile futurum censeamus gubernationi rerum ejusdem Montis; qvolibet exacto anno reperi paratam novis Gubernatoribus additionem præstantium Civium, qvorum consilio in difficilibus negotiis, & etiam ordinariis consultationibus uti possint per anni cursum Gubernatores prædicti; qviqvè additi Cives ex defectu alicujus absentis in sessione, Sententiam & Votum habeant. Ideo ad propositionem Spect. & Excell. D. Georgii Spoluerini Provisoris Communis, vadit pars posita per DD. Provisores & Cons. XII. qvod secuta qvoqꝫ anno electione duodecim Gubernatorum S. Montis prædicti, eligi etiam debeat una additio qvatuor præstantium Civium de regimine ejusdem Montis bene instructorum, unius scilicet de qvolibet gradu, & ordine eligi consvetorum, qvorum officium sit interessendi in congregationibus DD. Gubernatorum ipsius loci, & cum eis salubres provisiones consulendi & in eis servandis opportuno auxilio eisdem Gubernatoribus esse; votum etiam tenendi in Sessionibus vice eorum, qvi fortasse abessent, sicuti observatum videmus in nonnullis aliis officiorum deputationibus, & præcipuè in additione DD. Capitum præfati Cons. XII.

Ex actis Consil. Mag. Civitatis Veronæ.

Die 27. Decembr. 1582. in Consilio XII. & Lta. capta fuit pars infra scripta.

§. CXVIII. Eliguntur in initio eorum Officii à Massariis S. Montis Pietatis nonnulli eorum ministri, qvi pignorum inventores nuncupantur, scriptores bolletinorum, & eorum consutores, qvi bolletini capitibus

pignorum appendantur,& alii hujusmodi coadjutores,qvi è limitibus eorum ministerii degressi in exigendis pignoribus pauperum præcipuè se ingerunt mercede allecti, & in aliis actionibus reprehensione & interdum aliqva animadvertsione dignis, qvando adversus dispositionem ordinum ejusdem Montis operentur; Qvibus abusibus & corruptelis ex hac provisione modum adhiberi opinamur. Ideo ad propositionem Sp. & Excell. D. Georgii Spolverini Provisoris Communis, vadit pars posita per DD. Provisores & Consil. XII. Qvòd de cætero nulli ex ministris ante dictis ministerium sibi deputandum exercere præsumant, nisi prius per duo tertia ballottarum DD. Gubernatorum S. Montis prædicti fuerint approbati, vacaturi etiam ab omnibus officiis & ministeriis antedictis per annum,sicuti vacationem recipiunt etiam Massarii S. Montis prædicti.

Die Jovis post Non. 2. Febr. 1584. in Consilio XII. & Lta. posita fuit pars infra scripta, & capta de ballottis 50. pro 2. contra.

§. CXIX. Inter cætera capita expressa in decreto nostri majoris Consilii d. 30. mensis Decemb. 1580. providente super modo emptionum faciendarum à DD. Gubernatoribus, seu Præsidentibus S. Montis Pietatis de bonis in eodem Decreto nominatis; difficilis admodum executionis esse dignoscitur illud, qvo cavetur stipulationes emptionum prædictarum fieri non posse absqve interventu majoris partis Gubernatorum cujusqꝫ qvadrimestris, etenim utile tempus in reliqvis S. Montis negotiis expediendis freqventer consumitur, dum mittuntur illius ministri ad convocandos eosdem Gubernatores in prælimitato numero, ut interfint stipulationibus ante dictis, qvando sufficere posset Spect. Prioris, & duorum ex ipsis Gubernatoribus auctoritas & præsentia. Idcirco ad propositionem Spect. D. Marii Franchi Provisoris Communis,vadit pars posita per DD. Provis. & Cons. XII. qvod in ea tantum parte declarando antedictum provisionem, de cætero non habeatur necessarius interventus majoris partis eorundem Gubernatorum in concludendis prædictarum acqvisitionum instrumentis,sed tantùm Præfati Spect. Prioris,& duorum ex ipsis Gubernatoribus existentia, & assensus supplere intelligatur, & debeat.

Die Lunæ mane 15. Julii 1589. in Consil. XII. & Lta. posita fuit pars infra scripta & capta de Ballottis 41. pro 9. contra.

§. CXX. Officium Prioratûs S. Montis Pietatis ob sui muneris gravitatem & pondus omni immunitate & commodo dignum est, eo maximè, qvod nullum emolumentum & utile daturum reperitur; idcirco cum hacte-

Digitized by Google

hactenus ad beneplacitum hujus Consilii collatum & administratum fuerit, indulgendo in futurum commodis & indigentiis eorum Civium, qvi eidem Officio inservierint. Ad propositionem Mag. & Excell. D. Dionysii Serenelli Provis. Communis; Vadit pars posita per DD. Provisores & Cons. XII. qvod de cætero qvoqve biennio scrutinari & eligi debeat Prior prædictus, in qvo scrutinio porrò etiam possit ad illius arbitrium is, qvi antea idem Officium gesserit, inchoando hanc provisionem de mense Decembris proximè venturi, qvo tempore etiam fiunt scrutinia DD. Gubernatorum S. Montis prædicti, ita ut ejusdem oneris administratio unomet tempore suscipiatur, sc. primâ die mens. Januarii proximi venturi.

Die Lunæ mane 16. Sept. 1585. in Consil. XII. & Lta. posita fuit pars infra scr. & capta de balloris 53. p. 4. contra.

§. CXXI. Freqventer adhuc occurrente difficultate habendi in stipulationibus instrumentorum, qvæ fiunt in loco S. Montis Pietatis virtute decreti nostri majoris Consilii d. 30. mens. Decembr. anni 1580. tres ex Gubernatoribus cujusqve qvadrimestris apud Spect. Priorem ejusdem Montis; siqvidem præstantiores cives per hoc Consilium electi singulis annis & regimini loci prædicti Deputati, aliis etiam publicis negotiis & occupationibus qvandoqs impediti reperiuntur, ita, ut assiduè assistere neqveant omnibus horis hujusmodi instrumentorum stipulationibus, qvod si de toto numero haberi poterunt tres, aut duo eorundem Gubernatorum, omni sublata difficultate, & temporis interpositione ante dictæ stipulationes expedientur. Ideo ad propositionem Mag. & Excell. D. Dionysii Serenelli Provis. Communis, vadit pars posita per DD. Provisores & Cons. XII. qvod reformando partem hujus Cons. super hujusmodi proposito captam sub die 2. Febr. anni præteriti, sufficiat, de cætero numerus trium aut duorum ex omnibus Gubernatoribus, seu Priore S. Montis prædicti ad assistendum stipulationibus prædictorum contractuum, nullatenus contraveniendo aliis legibus & Provisionibus super Gubernatione S. Montis prædicti disponentibus.

Die Mercurii mane 5. Febr. 1586. in Consil. XII. & L. capta fuit pars infra scr.

§. CXXII. Per dispositionem Capituli XVI. Capitulorum sub die 24. Jan. 1584. in hoc Consilio captorum super regimine officii Massariorum S. Montis Pietat. tenentur iidem Massarii exacto qvàm primum tempore mensium 32. prædicti Officii administrationi præscripto ipsam administrationem solidare, reddendo computum tam de pecuniis capitalium,

lium, qvàm cujuslibet alterius generis penes ipſos remanentibus, aliter pœnas incurrant non tantùm amiſſionis augmenti ſalarii, ſed etiam ſolvendi de ſuo in ratione ſex pro centenario de ſumma denariorum retenta, & qvod pro furantibus publicentur; ſicuti latiùs in eodem Capitulo continetur. Nihilominus iidem Maſſarii pasſim hoc tempore recedentes ab obſervatione hujusmodi obligationis, ſibi licere conſveſcunt ſolidare tantummodo eorum adminiſtrationem pro capitalibus pecuniarum receptarum, & inſtrumenta ſuper ipſis capitalibus tantum celebrata recipere, differendo per hebdomadas, & menſes ad computum reddendum de aliis pecuniis per ipſos retentis & æqvè debitis S. Monti Piet. qvod abſurdum & inconveniens, peſſimi exempli, & rebus ejusdem S. Montis pernicioſiſſimum neutiq; tolerandum eſt, ſicuti omnino tolli & amputari Mag. D. Gubernatores S. Montis prædicti conſulunt. Itaq; ad propoſitionem Spect. & Excell. D. Marci Antonii Madii Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſil. XII. Qvòd pro obſervatione veræ intelligentiæ & ſenſus Capituli XVI. ſuperiùs allegati, declaretur, qvòd tam illi Maſſarii, qvi de cætero eligentur, qvàm qvi in die Calendarum menſis præteriti officium inchoarunt, omnino teneantur & obligati ſint, poſt exactum terminum antedictum menſium 32. qvo inſtrumenta ſolidationum capitalium, iidem Maſſarii confici curant computum reddere, & S. Montem integraliter ſolidare in ſpatio dierum 20. proximè ſubſeqventium, etiam de pecuniis utilibus, & reſiduis, & cujuslibet alterius generis. Qvo ſpatio decurſo, & hujusmodi ſolidatione non facta, cum debita inſtrumenti ſtipulatione ſint & intelligantur omni exceptione remota iidem Maſſarii ipſo jure & ipſo facto incurſi in caſibus & pœnis omnibus per antedictum Capitulum expreſſis, cui in aliqva parte derogatum non ſit, aut intelligatur.

Die Dominico poſt Non. 12. Novembr. 1589. in Conſil. XII. & L. Poſita fuit pars infra ſcr. & capta de ballottis 38. pro 15. contra.

§. CXXIII. Inter cætera præclara caritatis monumenta majores noſtri S. Pietatis montem erexerunt, ut ab eo tanqvam è ſacro ærario, commoda & utilitates civibus noſtris & univerſo populo pasſim manarent & fluerent. Et qvamvis opportunis legibus illius adminiſtrationem inſtituiſſent, attamen qvorundam Gubernatorum incuria ac miniſtrorum malitia & avaritia varios abuſus eveniſſe compertum eſt, ita ut verendum ſit, ne P. R. majora indies detrimenta patiatur. Idcirco incolumitati ipſius S. Montis ac publicæ dignitati conſulentes, ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Jo. Jacobi de Todeſchis Proviſoris Communis, vadit

vadit pars posita per DD. Provisores & Consilium XII. qvod salvis & in suo robore remanentibus Capitulis & Ordinibus S. Montis Pietat. præsenti Provisioni non repugnantibus addatur & declaretur, uf inferius, & omnia ipsa Capitula & Ordines hac præsenti additione & declaratione, in futurum inviolabiliter observentur. Primo &c. Qvod cap. cum contradictum fuisset à Sp. D. Fabio Nichesola II. conser. rejectum remansit de ballottis 16. pro & 37. contra. Qva ballottatione visa Consil. XII. Consultatione seorsim habita decrevit, qvod supersedeatur ballottatione cæter. cap.

Ex actis Consil. Mag. Civitat. Veronæ. p. 65. b. Capta in Cons. XII. & L. die 26. Aug. 1592.

§. CXXIV. Inconvenientia & abusus in administratione Massariorum S. Montis Piet. hucusq; ortos, nemo qvidem nostrum prorsus ignorat; & qvamvis variis partibus in hoc Consilio captis satis provisum fuisse videretur, tum publicæ dignitati & justitiæ, tum incolumitati ipsius loci pii, à qvo tanqvam è sacro ærario utilitates & commoda civibus nostris passim emanare asseverant. Attamen relatione Dominorum Prioris & Gubernatorum prædicti S. Montis patet nobis negotium illud universum ob malitiam hominum non secus, ac navim sæva tempestate & fœda procella jactatam fracto gubernaculo, & dejectis velo, & antennis in sirtes & in scopulos impelli, qvamobrem non semel discussa re in Consilio nostro XII. cum præsentia etiam prædictorum DD. Prioris, & Gubernatorum statuendos fore duximus ordines infra scriptos, ut deinceps inviolabiliter serventur beatorum Pontificum & Illustris. & Reverendiss. D. Cardinalis & Episcopis nostri Sacrosancta decreta, ut Deo Opt. Max. juvante opus ipsum Pietatis ad pristinum suum decus restituatur. Itaq; ad propositionem Mag. & Excell. D. Leonardi Montenarii Provisoris Communis, vadit pars posita per DD. Provisores & Consilium XII. Qvod firmis in suo robore & validitate remanentibus omnibus ordinibus & capitulis ad regulationem ipsius S. Montis hactenus institutis, & præsenti parti non repugnantibus capitula infrascripta suffragiis hujus Consilii sigillatim approbentur & approbata in futurum omnino observentur.

Ex actis Consil. Mag. Civitatis Veronæ. p. 66. b.

Die Dominico post Nom. 31. Octobr. 1593. in Consil. XII. & L. posita fuit pars infrascr. & capta de ballottis 43. pro 6. contra.

§. CXXV. Sancitura est parte hujus Consilii diei 9. Decembr. 1590. ne qvis debitor ex qvavis causa Mag. Civitatis ballottari posset ad aliqva officia, nisi prius integraliter solutis debitis omnibus in pecunia numerata;

ſium, qvàm cujuslibet alterius generis penes ipſos remanentibus, aliter pœnas incurrant non tantùm amiſſionis augmenti ſalarii, ſed etiam ſolvendi de ſuo in ratione ſex pro centenario de ſumma denariorum retenta, & qvod pro furantibus publicentur, ſicuti latiùs in eodem Capitulo continetur. Nihilominus iidem Maſſarii paſſim hoc tempore recedentes ab obſervatione hujusmodi obligationis, ſibi licere conſveſcunt ſolidare tantummodo eorum adminiſtrationem pro capitalibus pecuniarum receptarum, & inſtrumenta ſuper ipſis capitalibus tantum celebrata recipere, differendo per hebdomadas, & menſes ad computum reddendum de aliis pecuniis per ipſos retentis & æqvè debitis S. Monti Piet. qvod abſurdum & inconveniens, peſſimi exempli, & rebus ejusdem S. Montis perniciosiſſimum neutiq; tolerandum eſt, ſicuti omnino tolli & amputari Mag. D. Gubernatores S. Montis prædicti conſulunt. Itaq; ad propoſitionem Spect. & Excell. D. Marci Antonii Madii Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſil. XII. Qvòd pro obſervatione veræ intelligentiæ & ſenſus Capituli XVI. ſuperiùs allegati, declaretur, qvòd tam illi Maſſarii, qvi de cætero eligentur, qvàm qvi in die Calendarum menſis præteriti officium inchoarunt, omnino teneantur & obligati ſint, poſt exactum terminum antedictum menſium 32. qvo inſtrumenta ſolidationum capitalium, iidem Maſſarii confici curant computum reddere, & S. Montem integraliter ſolidare in ſpatio dierum 20. proximè ſubſeqventium, etiam de pecuniis utilibus, & reſiduis, & cujuslibet alterius generis. Qvo ſpatio decurſo, & hujusmodi ſolidatione non facta, cum debita inſtrumenti ſtipulatione ſint & intelligantur omni exceptione remota iidem Maſſarii ipſo jure & ipſo facto incurſi in caſibus & pœnis omnibus per antedictum Capitulum expreſſis, cui in aliqva parte derogatum non ſit, aut intelligatur.

Die Dominico poſt Non. 12. Novembr. 1589. in Conſil. XII. & L. Poſita fuit pars infra ſcr. & capta de ballottis 38. pro 15. contra.

§. CXXIII. Inter cætera præclara caritatis monumenta majores noſtri S. Pietatis montem erexerunt, ut ab eo tanqvam è ſacro ærario, commoda & utilitates civibus noſtris & univerſo populo paſſim manarent & fluerent. Et qvamvis opportunis legibus illius adminiſtrationem inſtituiſſent, attamen qvorundam Gubernatorum incuria ac miniſtrorum malitia & avaritia varios abuſus eveniſſe compertum eſt, ita ut verendum ſit, ne P. R. majora indies detrimenta patiatur. Idcirco incolumitati ipſius S. Montis ac publicæ dignitati conſulentes, ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Jo. Jacobi de Todeſchis Proviſoris Communis, vadit

vadit pars posita per DD. Provisores & Consilium XII. qvod salvis & in suo robore remanentibus Capitulis & Ordinibus S. Montis Pietat. præsenti Provisioni non repugnantibus addatur & declaretur, uf inferius, & omnia ipsa Capitula & Ordines hac præsenti additione & declaratione in futurum inviolabiliter observentur. Primo &c. Qvod cap. cum contradictum fuisset à Sp. D. Fabio Nichesola II. conser. rejectum remansit de ballottis 16. pro & 37. contra. Qva ballottatione visa Consil. XII. Consultatione seorsim habita decrevit, qvod supersedeatur ballottatione cæter. cap.

Ex actis Consil. Mag. Civitat. Veronæ. p. 65. b. Capta in Cons. XII. & L. die 26. Aug. 1592.

§. CXXIV. Inconvenientia & abusus in administratione Massariorum S. Montis Piet. hucusq; ortos, nemo qvidem nostrum prorsus ignorat; & qvamvis variis partibus in hoc Consilio captis satis provisum fuisse videretur, tum publicæ dignitati & justitiæ, tum incolumitati ipsius loci pii, à qvo tanqvam è sacro ærario utilitates & commoda civibus nostris passim emanare asseverant. Attamen relatione Dominorum Prioris & Gubernatorum prædicti S. Montis patet nobis negotium illud universum ob malitiam hominum non secus, ac navim sæva tempestate & fœda procella jactatam fracto gubernaculo, & dejectis velo, & antennis in sirtes & in scopulos impelli, qvamobrem non semel discussa re in Consilio nostro XII. cum præsentia etiam prædictorum DD. Prioris & Gubernatorum statuendos fore duximus ordines infra scriptos, ut deinceps inviolabiliter serventur beatorum Pontificum & Illustriss. & Reverendiss. D. Cardinalis & Episcopis nostri Sacrosancta decreta, ut Deo Opt. Max. juvante opus ipsum Pietatis ad pristinum suum decus restituatur. Itaq; ad propositionem Mag. & Excell. D. Leonardi Montenarii Provisoris Communis, vadit pars posita per DD. Provisores & Consilium XII. Qvod firmis in suo robore & validitate remanentibus omnibus ordinibus & capitulis ad regulationem ipsius S. Montis hactenus institutis, & præsenti parti non repugnantibus capitula infrascripta suffragiis hujus Consilii sigillatim approbentur & approbata in futurum omnino observentur.

Ex actis Consil. Mag. Civitatis Veronæ. p. 66. b.

Die Dominico post Non. 31. Octobr. 1593. in Consil. XII. & L. posita fuit pars infrascr. & capta de ballottis 43. pro 6. contra.

§. CXXV. Sancitura est parte hujus Consilii diei 9. Decembr. 1590. ne qvis debitor ex qvavis causa Mag. Civitatis ballottari posset ad aliqva officia, nisi prius integraliter solutis debitis omnibus in pecunia numerata;

rata; neve qvis electus posſit ingredi ad poſſeſsionem, neq; ad exercitium ſibi collati Officii, niſi facta ipſa ſolutione, & qvod etiam qvilibet debitor non poſſet eligi de Conſilio, neq; Conſiliarii de numero admitterentur ad Comitia novi Conſilii eligendi niſi ſolutis debitis omnibus, & ut latius in dicta parte, & qvamvis minimè ambigendum ſit, qvod in parte ipſa comprehendantur omnes, & ſinguli qvomodocunq; debitores S. Montis Pietatis; idcirco publicæ incolumitati conſulendo, ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Jacobi Moſcardi Proviſ. Communis, vadit pars poſita per DD, Proviſores, & Conſil. XII. qvod firma in ſuo robore remanente parte ſupradicta, qvæ inviolabiliter obſervetur omnes debitores prædicti S. Montis in hoc Conſilio publicati, & in futurum publicandi, & debitores etiam A. I. olim Maſſarii, & maximè ſummæ debitoris prædicti Pii loci, & ipſorum debitorum fidejuſſores ſint, & intelligantur comprehenſi in parte prælegata, ac ſi eſſent immediatè debitores Civitatis ipſius.

MDXCIII. XIX. Novembr. in Conſ. XII. & L. Poſita fuit Pars infra ſcr. & capta de ballottis 44. pro 6. contra,

§. CXXVI. Perpenſis non ſemel in Conſilio XII. variis abuſibus & depravatis conſvetudinibus introductis ob hominum malitiam in adminiſtratione negotii S. Montis Pietatis, & ſuper ipſis habita conſultatione cum præſentia Sp. DD. Prioris & Gubernatorum ejusdem pii loci abuſus ipſos tum pro publica diguitate, tum pro univerſali beneficio prorſus eliminandos, & radicitùs evellendos fore cenſuimus. Itaq; ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Jacobi Moſcardi Proviſ. Communis, vadit pars poſita per D. Proviſores & Conſil. XII. qvod ſalvis & in ſuo robore & firmitate remanentibus omnibus & ſingulis ordinibus hucusq; ſancitis, & infraſcriptæ regulationi non repugnantibus Capitula inferius deſcribenda excogitata, & formata pro congrua ipſius adminiſtrationis regulatione ſigillatim ballottentur, & ſi approbata fuerint deinceps inviolabiliter obſerventur. Qvod in poſterum Maſſarii Montis magni 6. menſibus obire debeant officium & 12. menſibus ſolidare adminiſtrationem ſub pœna in capp. dictata. Maſſarii aſſecurationem præſtare tenentur ducatorum 12000.

Ex actis Conſil. Mag. Civitatis Veronæ.

Die Dominico poſt Non. 17. Novembr. 1596. in Conſilio XII. & L. Pro removendo Officio Montis Minoris, & illo uniendo cum Monte medio poſita, & capta fuit pars infræ ſcriptæ.

§. CXXVII. Sic ſvadentibus Mag. D. Priore & Gubernatoribus S. Mon-

S. Montis Pietatis ſancitum eſt parte hujus Conſilii die 11. Julii 1574. ut erigeretur novus Mons, qvi gratis mutuaret ultra Montem Minorem jam dudum inſtitutum, ita enim negotium Montis minoris prædicti evaſerat multiplex, & penè infinitum, ut Maſſarius, qvi pro tempore eligebatur, ſupplere neqviret, & interim pauperes utriusqꝫ ſexus diuturna mora & variis incommodis gravarentur. Nuper verò ex relatione Mag. Prioris & Gubernatorum ejusdem Montis patuit nobis negotium Montium prædictorum ita exinanitum, & imminutum eſſe, ut Maſſarii utriusqve Montis minimè mutuare aſſeverint tantam ſummam, qvantam de anno 1574. & annis præcedentibus ſolus Maſſarius Montis minoris mutuavit. Qvamobrem operæ pretium fore videtur, ut Montes prædicti iterum uniantur, ita enim fiet, ut pauperum commodo & publicæ utilitati conſultum erit, qvia expenſa ſolita in miniſtros minoris erogari, lucro cedet univerſali negotio Montis Pietatis ſine ullius detrimento. Itaqꝫ ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Fabii Nicheſolæ Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſilium XII. qvod in proxima electione Maſſariorum S. Montis omittatur electio Maſſarii S. Montis minoris & Officialium ſuorum, & eligantur tantummodo Maſſarii Montis Majoris & Montis Medii cum ſalariis, & condictionibus & obligationibus de qvibus in partibus & ordinibus hucusqve ſancitis, qvibus per præſentem partem nullatenus derogatum ſit.

Ex actis Conſil. Mag. Civit. Veronæ.

Die Martis de mane 11. Auguſti. 1598. in Conſ. XII. & L. poſita & capta fuit pars infra ſcr.

§. CXXVIII. Uſu compertum eſt poſt diviſionem Offic. Maſſariatus S. Montis majoris difficillimè inveniri potuiſſe cives idoneos, qvi munus ſubirent ad pignora aurea, qvod eveniſſe certum eſt ob multiplicitatem negotii, & ob pericula, qvibus ſubjacent Maſſarii, & potiſſimùm ob nimiam tenuitatem ſalarii, vidimus enim ſingulo ſemeſtri facta fuiſſe plura ſcrutinia & iteratas Maſſariorum electiones, anteqvam qvisqvam munus ſubierit. Nuper verò factis pluribus ſcrutiniis, & electis ſaltem tribus civibus ad ipſum officium, omnes & ſinguli munus detrectavere. Itaqꝫ ad propoſitionem Mag. & Excell. D. Jacobi Moſcardi Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſilium XII. ut Maſſariis in futurum eligendis ad pignora aurea ſtatuatur ſalarium Ducatorum qvingentorum in totum pro tempore menſium decem octo.

Ex actis Conſiliorum Mag. Civit. Veronæ.

Die Lunæ mane 7. Decembr. 1598. in Conſilio XII. & Lta. poſita fuit pars infra ſcripta, & capta de Ballottis 44. pro 1. contra.

Digitized by Google

§. CXXIX. Expedit pro beneficio S. Montis Pietatis, ut provideatur ſuæ incolumitati etiam qvoad Officium Notariorum, qvi eliguntur, ut ſerviant Maſſariis. Ideo vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſ. XII. qvòd Notarii in futurum eligendi teneantur idoneè fidejubere penes Cancellarium noſtrum Cœmmunis de adminiſtrando eorum officio fideliter & legaliter juxta ordines prædicti S. Montis; ſcilicet Notarius Montis majoris fidejubeat de Ducatis ducentis; Notarius verò Montis pauperum de Ducatis centum.

Ex actis Conſil. Mag. Civit. Veronæ.

Die Lunæ mane 8. Julii 1602. in Conſil. XII. & Lta. Poſita fuit pars infraſcripta, & capta de ballottis 48. pro 12. contra.

§. CXXX. Per capitulum captum in hoc Conſilio de anno 1590. pro regulatione Officii Maſſariorum S. Montis Pietatis ſtatuta eſt vacatio qvinqvennii cuilibet Maſſario eligendo, ab omnibus officiis ejusdem pii loci; Tunc verò eligebatur unicus Maſſarius, ſed mox diviſo Officio in Maſſarios ad aurea pignora & mobilia & redacto tempore ad ſemeſtre, electi ſunt ſingulis annis qvatuor Maſſarii, ita ut non ſit amplius conveniens, ut vacatio ſit qvinqvennalis, & impoſſibile ſit invenire tot cives idoneos, qvi in id officium perfectè incumbant. Ideo ad propoſitionem Mag. & Excell. D. M. Antonii Fontanæ Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores, & Conſ. XII. Qvòd non obſtante capitulo ipſo de anno 1590. vacationes Maſſariorum deinceps ſint tantummodo biennales.

Ex Actis Conſil. Mag. Communit. Veronæ.

Die Mercurii poſt nonam 28. Febr. 1607. in Conſ. XII. & L. Poſita & capta fuit pars infraſcr.

§. CXXXI. Factis pluribus ſcrutiniis pro electione Maſſarii pignorum mobilium Montis noſtri majoris, paſſimqve ſecutis electionibus qvorundam civium, ipſi omnes munus valdè qvidem oneroſum detrectavere. Conſideratis igitur in ſeſſionibus DD. Gubernatorum ipſius pii loci probabilibus argumentis & cauſis, qvæ animum moverint ſingulorum electorum ad recuſandum, patuit id inprimis eveniſſe ob multiplicitatem laborioſi negotii, & ob tenuitatem ſalarii Maſſarii, & mercedis Æſtimatoris & inventoris pignorum. Propterea, ut cives noſtri ad munus idonei id posſint deinceps læto animo ſubire; Ad propoſitionem Mag. Co. Alexandri Bivilaqvæ Proviſoris Communis, vadit pars poſita per DD. Proviſores & Conſilium XII. qvod Maſſariis poſthac eligendis ſtatuatur ſalarium infra ſcriptum, mercesqꝫ inventoris pignorum

norum & Æstimatoris augeatur, ut in Capitulis infrascriptis, hac tamen declaratione, qvòd Massarii ipsi teneantur fidejubere pro ducatis sex millibus.

1. Che il Massaro de pegni mobili del Monte maggiore habbi di salario nell' auuenire Ducati qvatrocentocinqvanta in tutto, douendo però dar sicurtà de Ducati sei mille.
   Captum de ballottis 38. pro 12. contra.
2. Che la mercede del Cattapegni di esso Massaro sia da qvì innanti de Ducati centotrenta in tutto.
   Captum de ballottis 49. pro 11. contra.
4. Che la mercede dell' Estimator del detto Massaro sia nell' auuenire di Ducati nonanta in tutto.
   Captum de ballottis 40. pro 10. contra.

§. CXXXII. Placuit ex ipsis Statutis Italico idiomate conscriptis, quorum interpretationem juvarunt Cl. B. P. B. operosè totum negotium B. L. ob oculos sistere, unde sufficienter innotescere poterit materia, hactenus multis incognita. Addamus pauca, qvæ inter legendum adhuc occurrerunt. Operæ ministrorum sunt ex *Cajetano*, & *Salonio* in 22. Thom. q. 88. controv. 27. p. 365. T. 2. 1. *Custodiunt* pecuniam vel triticum &c. 2. *Habent* illam pecuniam expositam, & paratam, ad mutuandum ex ea cuivis pauperi petenti portionem, & cotam taxatam. 3. *numerant* illam, & conferunt exigenti, accipiuntqve ab eo pignus. 4. *recipiunt* ab eo, ac recuperant adveniente termino, qvod fuit illi mutuatum, restituuntqve illi pignus suum salvum, & incolume. 5. *custodiunt pignora*, excuti int à pulvere, servantqve illa illæsa. 6. *habent* rationes librorum rationum, in qvibus scribunt, qvæ singulis pauperibus conferuntur ex illo monte, & pignora, qvæ ab illis recipiuntur, & similiter qvæ restituuntur, & qvæ illis redduntur. 7. *Si mutuatarii* sint in mora, curant, ut vendantur pignora illa, ac ut ex illorum pretio restituatur monti, qvod ab eo acceptum fuerat, collato residuo Domino pignoris. *Protector S. Montis Urbis*, sit Judex Ordinarius & perpetuis in causis. Bull. *Pii IV.* Cum sicut accepimus. *Bollo & privileg.* p. 39. Provisores *montis, & ministri*, ita sint conservatione fideles, & consignatione celeres, ut cæteri etiam non litigantes ad deponendum penes eos alliciantur. *Bull. Gregorii XIII. Inter Multiplices.* T. 2. Bullar. M. *Cherub.* pag. 479. b. *Judices Almæ Urbis* summas pecuniæ deponentium deponi faciunt penes montem pietatis. *Depositi consignatio* fiat nullâ auctâ expensâ. *Dicta Bull.* Ut autem magis depo-, nentibus sit consultum, volumus non solùm ipsius montis, sed & Depo-

, ſitarii ab eo pro tempore eligendi bona fore & intelligi pro dictorum
, depoſitorum reſtitutione efficaciter obligata, perinde ac ſi cum uno-
, qvoqꝫ à me talis obligatio intercesſiſſet, eaqꝫ in eventum diſcuſſionis
, tanqvam publico inſtrumento Camerali munita cæteris præferri. *Bulla cit.* Curſores, & mandatarii pretium rei ſubhaſtatæ per montem integrè, realiter, & cum effectu ſtatim omninò deponant, & deponi curent. *Bull. Clement. 8. 11.* Qvæ ad pietatis &c. T. 3. Bull. M. *Cherub.* p. 132.

Seqveſtra Montis acceptari poteſt ad inſtantiam Cameræ, & Fiſci, de mandato & ordine Protectoris montis, pro tempore exiſtentes, ſeu judices ab eo deputati, ſed ſeqveſtra inhibitiones & alia impedimenta fieri poſſunt tantum ſuper cedula, qvæ à miniſtris, & Officialibus Montis in fidem & teſtimonium facti depoſiti fieri ſolet, & penes acta Notarii cauſæ, ob qvam factum eſt depoſitum, exhibita & producta fuerit, ubi conſtet de juſtificatione eorum ſeqveſtrorum, judex cauſæ mandabit in calce, vel à tergo ejusdem cedulæ, cui ſolvendæ fuerint pecuniæ depoſitæ, cujus qvidem cedulæ & mandati in ea appoſiti vigore. Officiales & miniſtri ejusdem montis, qvibus dictæ cedulæ repræſentatæ fuerint, pecunias juxta mandatum judicis cauſæ ſolvere tenebuntur. *Bull. cit.* Protector eſt *Judex omnium cauſarum*, qvæ intereſſe montis, & Archi-Confraternitatis concernent, cujus amplisſimæ facultates. *Bulla citat.* Conf. Bullam *Clement. VIII. Qvæ ad pietates, &c.* Bolle & privileg. p. 100. De *Aggregationibus*, Bull. Clement. VIII. 16. p. 117. ſeqq. Extant literæ *Pauli Papæ V.* ſuper facultate *aperiendi Bancum*, pro depoſitis tute faciendis penes Hoſpitale S. Spir. in Saxia de Urbe. *A Pontificatu noſtri.* p. 133. *Bolle & privileg.* Bancum, cum erigitur pro commoditate ſponte deponentium ſub obligatione bonorum Archihoſpitalis. Recipere poteſt Archihoſpitale cujusvis qvantitatis ſummas à deponere volentibus. Depoſita tamen fiant gratis, at ſine montis præjudicio. Una capſa tribus clavibus differentibus obſervanda & in Camera Præceptoris Archihoſpitalis conſervanda pro dictis depoſitis cuſtodiendis fiat. Præceptor, Magiſter Domus & Caperius ſingulas claves haberet, & unus ſine aliis capſam non aperire debent. Archihoſpitale non poteſt pecunias depoſitatas ſeu partem in alios uſus convertere, præter emptionem locorum Montium non vacabilium. Pecuniæ deponendæ ſeparatim à pecuniis & redditibus Archihoſpitalis aſſervari debent. *Scuta circiter bis mille* in manibus Capſerii pro uſu qvotidiano admittenda. Computa ſemel ſaltem in hebdomada per Præceptorem & Magiſtrum domus revideri debent, ut pecuniæ in capſam reducantur. Qvolibet autem anno *certior faciendus*

Ponti-

, *Pontifex de ſtatu hujus Banchi.* Singulo qvoqve trimeſtri in Congrega-
, tione, ſolita fieri in dicto Archi-Epiſcopali, computa revideri debent.
, Prohibita autem ſunt cambia & omne genus negotitiaonis. Partitæ
, extractæ ex libris dicti Banchi in judicio & extra fidem faciunt. Pro
, dictorum verò Depoſitorum ſecuritate omnia Archihoſpitalis bona
, ſunt obligata. Deponentes habent paratam executionem, ac ſi habe-
, rent obligationem Cameralem. Facultas deponentibus in caſu non
, reſtitutionis conceſſa eſt, capiendi bona Archihoſpitalis pro concurrenti
, qvantitate, propria autoritate locandi, vendendi &c. Nec pecuniæ,
, dum penes dictum Bancum ſunt, ſeqveſtrari poſſunt. Pœnæ inſuper
, conſtitutæ ſunt contra Præceptorem & alios miniſtros contrafacientes.
, Præceptor autem & Miniſtri habent facultatem, partem dictarum pe-
, cuniarum in emptionem locorum Montium non vacabilium conver-
, tendi, & interim fructus percipiendi pro Archihoſpitale. Iidem ſtatu-
, ta & ordinationes pro felici gubernio facere poſſunt, & alterare ac
, declarare, edicta affigere. Non poteſt dici de ſubreptione, obreptione
, vel defectu intentionali. &c.

§. CXXXIII. *Adminiſtratores annuatim tenentur reddere rationem Montis Piet.* Sic definit *Concilium Tridentinum Seſſ. XXII. cap. 9.* Adminiſtratores, *inqvit*, tam Eccleſiaſtici, qvàm Laici, fabricæ cujusvis Eccleſiæ, etiam Cathedralis, hoſpitalis, Confraternitatis, eleemoſynæ montis pietatis, & qvorumcunq; piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario, conſvetudinibus & privilegiis qvibuscunq; in contrarium ſublatis. Niſi ſecus forte in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ, expreſsè cautum eſſet. Qvod ſi ex conſvetudine aut privilegio, aut ex conſtitutione aliqva loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda eſſet, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius, & aliter factæ liberationes dictis adminiſtratoribus minimè ſuffragentur. *Epiſcopi qvotannis viſitare debent Montes Pietatis*, & ad eorum exercitia advertere, definiente dicto Concilio, *Seſſ. cit. cap. 8.* Epiſcopi, *inqvit*, etiam tanqvam ſedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à jure conceſsis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, qvàm inter vivos ſint executores; habeant jus viſitandi hoſpitalia, collegia qvæcunq; ac Confraternitates Laicorum, etiam qvas Scholas ſive qvocunq; alio nomine vocant; non tamen, qvæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia. Eleemoſynas montis pietatis ſive charitatis, & pia loca omnia, qvocunq; modo nuncupentur, etiamſi prædictorum locorum cura ad Laicos pertineat, atq; eadem pia loca exemptio-

emptionis privilegio ſint munita, ac omnia, qvæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant & exequantur: non obſtantibus qvacunq; conſvetudine, etiam immemorabili, privilegio aut ſtatuto.

§. CXXXIV. Obſerva qvædam *privilegia*. Officiales Mont. Piet. *alibi conveniri non poſſunt* tam civiliter, qvàm criminaliter, *qvàm coram Protectore*, ſeu ab eo deputando. *Bull. cit.* p. 134. & Bull. *Pii IV. p. 42. Bolle & privil.* Eximuntur ab *onere hoſpitandi militis*. Extat hac de re *Pii IV.* Conſtit. lib. 7. Decretal. l. 3. tit. 16. edit. à *Petro Matthei* J. U. D. Conferentes pecunias ſuas montibus Pietatis gaudent ſuis qvoqve privilegiis. *1. Salutem animarum adipiſcuntur*. Bulla *Sixti IV.* ſuprà. n. 6. Bulla *Julii II.* ſup. *Pauli III.* ſup. *Leonis X.* ſup. n. 6. *2. Indulgentias obtinent*. Bulla *Sixti IV.* n. 7. ſup. ubi: Et qvibuscunqve, *ait*, undecunqve ad eos recurrentibus, & ad hujusmodi pium miſericordiæ opus, juxta eorum arbitrium, manus actualiter porrigentibus adjutrices, ſeu ad porrigendum ſeipſos, vel eorum heredes, validè & efficaciter obligantibus, usq; ad numerum centum, & non ultra, eorum confeſsione diligenter audita, pro commiſsis pro tempore per eos excesſibus, & peccatis qvibuslibet, qvantumcunq; gravibus, etiamſi talia forent, ſuper qvibus Sedes Apoſtolica eſſet meritò conſulenda, & à qvibuscunq; Cenſuris Eccleſiaſticis, eriam qvarum abſolutio Sedi præfatæ reſervata foret, exceptis caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, ſemel in vita & in mortis articulo plenariam abſolutionem impendere & pœnitentiam ſalutarem injungere. Conf. Bulla *Julii II.* n. 11. *Pauli III.* n. 9. 10. *Pii IV.* Pietatis & Chriſtianæ &c. p. 46. *Bolle & privileg.* plenariam omnium peccatorum ſuorum remiſsionem & indulgentiam conſeqv. *3. Vota commutare poſſunt*. Bulla *Sixti IV.* n. 7. Emiſsa qvoqve per eos vota qvæcunq; (religionis, ultramarino, viſitationis liminum Apoſtolorum, Petri & Pauli ac S. Jacobi in Compoſtella, votis duntaxat exceptis) in pium opus dicti montis Savonenſ. commutare. Vide *Elſchn.* Gottlieb Mont. Pietat. Roman. l. 2. c. 4. *Petr. Gregr. Tholoſan.* de Republ. l. 13. c. 16. n. 11. §. noſtro 25. ex cap. *cum ad monaſterium.* de ſtatu Monachorum. *4. Legitimantur Spurii*. Bull. Sixt. IV. ſup. n. 10. *Elſchn.* l. 2. c. 8. *Tholoſ.* n. 10. ſup. §. 6. *Verba Bullæ ſunt*: Et cum qvibuscunqve ſpuriis, baſtardis, manſeris & inceſtuoſis, ac qvovis etiam alio damnato complexu qvomodolibet procreatis. &c. *5. Diſpenſationem obtinent* in qvarto ſimplici & tertio & qvarto conſanguinitatis & affinitatis. *Bull. cad.* n. 11. *6. Eligere poſſunt Confeſſarium* pro lubitu. *Bull. cad.* n. confer & alias

Bul-

Digitized by Go

Bullas. *Alia privilegia* continet Conſtitutio *Pii IV.* qvam Germanico idiomate edidit *Elychnius* Gottlieb Mont. Piet. Roman. l. 2. c. 11. qvam-qvidem aliàs invenire non licuit. Wir Pius der Vierdte diß Namens / Biſchoff / ein Knecht und Diener aller Diener und Knechte Gottes / verjehen und bekennen in Krafft gegenwärtigen Gewalts-Brieffs / gegen männiglichen / Als ſeithero unſers hochlöblichen Vorfahren / weilands Bapſt Leonis des zehenden Zeiten unſer Stul und Stadt zu Rom (darein wir als der Geiſtlichen Kirchen oberſtes Haupt gleichwol unwürdiglichen und zu Chriſti des Sohns Gottes Stadthalter in dieſer Welt erhaben und geſetzt worden /) vielfältig nicht allein durch offenbare Feind und Widerſacher / als den Türcken des Chriſtlichen Namens abgeſagten Ertz- und Erb-Feind / und dann etliche Fürſten / Herren und Stände / ſo ſich S. Peters unſers Erſten und älteſten Vorfahren Erbtheil und Eigenthumb mit Gewalt und wider Recht unterzogen / und eine lange Zeithero der Kirchen wider die Gebühr vorgehalten / mercklichen Schaden empfangen / darum die Kirche immerwärenden Krieg führen / und ein unſäglichen Unkoſten außſtehen müſſen &c. p. 107. Und weil wir hiemit und in Krafft gegenwärtigen Befehls unſern und der Kirchen lieben und getreuen N. N. und N. voll mögen / Macht und Gewalt geben haben wollen / zweymal hundert und dreyßig tauſend Gülden / in ſolchen Berg in ſchneller Eyl zu werben und auffzunehmen / auch jedem / der dahin leihet / des Jahrs zwölff vom hundert Zinß zu geben. So wollen wir hiemit einem jeden / der etwas an dieſen Berg anlegen / und dadurch unſer Bergleut einer werden will / beneben pfand barer Verbündung aller unſerer Kirchen liegender und fahrender / jetziger und künfftiger Haab und Güter / deren Steuren / Zöllen / Gefällen / Ungelt und nichts überal außgenommen / in ſpecie und zu Wiſſenſchafften Unterpfand alle und jede unſerer Apoſtoliſchen Kammer / Kammergefäll und Einkommen / wie das immer Nahmen haben mag / allermaßen als wann es allhie von Item zu Item ſpecificirt und außgedruckt wäre / für uns und alle unſere Nachkommen in Ewigkeit / hypothecirt, eingeſetzt und verpfändet haben / darum wir denn auch ſolche Kammergefäll ernandten unſern dreyen Befehlshabern zu ſolchen Effect und Ende würcklichen

einge-

eingeräumt/untergeben/ und denſelben noch ferners Gewalt und Befehl zugeſtellet haben wollen/ den Perſonen / ſo es begehren/ bedörffen und Geld bey dieſem neuangerichten Berge anliegen/die nachbeſchriebene unterſchiedliche Freyheiten / Licenten und Begnädigungen zu verleihen. Als erſtlich/ da der oder diejenige/ ſo Geld allhier leihen/ eins oder mehr unehliche Kinder haben ſolte/ die weren gleich in ledigen Stand oder in der Ehe/ auch aus verdaͤmter Geburth/ oder von geiſtlichen Stands Perſonen/ gezeuget/ daß ſolche darleihende Perſonen mögen und Macht haben ſollen/ſolche Kinder/ ob ſie ſchon weder von uns noch andern niederen/ Geiſtlichen oder Weltlichen Fürſten oder Königen/ hierzu tauglich gemacht/ und legitimirt, mit dem jenigen/ was ſie die Eltern bey uns angeleget/durch Ubergaben und letzte Willen/ mit Legaten und Erbſatzungen zu begaben / außzuſteuren und zu verſorgen. Da es auch Sache wäre/daß irgend ein Mönch aus ſeinen Orden ſeiner Pflicht und Eyd zu wider getreten/ein Gewerb getrieben/etwas/deſſen ſeye wenig oder viel/darmit erobert/So er bey dieſem Berg zuſcheuſt/ſoll auch ein ſolcher Mönch gute Fug und Macht haben/wañ er Luſt hat/ſolches Geld zu übergeben/es ſeye bey ſeinen Lebs-Zeiten/ oder durch einen letzſten Willen/nach ſeinem Tode / und da ein ſolcher Mönch auch unehliche Kinder haben ſolte/ ſoll ihm alles das jenige erlaubt ſeyn/was hier oben von andern unehlichen Kindern verwilliget/ſolle auch jemands gefunden werden/der eine groſſe Mißhandlung gethan/daher er malefiziſch/ peinlich beklagt werden könte/ oder ſchon verklagt und verurtheilt worden wäre/ Alſo ſein Leib oder Gut gar oder zum Theil verwürckt/ der aber bey dieſem Berg ſein habendes Vermögen anlegt/ und in bahrem Gelde darſcheuſt/ der ſoll auch ſeines Gefallens darvon zu teſtiren/ diſpoſition und Anordnung zu thun/ Macht und erlangtes Recht haben / und weder eines ſolchen Malefiziſchen Menſchen Oberkeit/noch der obgedachten Mönch vorgeſetzte Prælaten und Abte/ oder jemands von ihrentwegen und wer ſonſten deſſen/Krafft beſchriebener Geiſtlicher und Weltlicher Recht/ berechtiget und befuget ſeyn möchte / ſolch bey unſern Bergen angelegt Geld/ ſo lang es nicht wieder durch uns oder unſere Nachkommende/ abgelöſt wird/ anzufechten / zu bekümmern / in Arreſt oder

Verbot

Verbot zu legen/vergönnet noch zugelaſſen ſeyn / in keinerley Weiſe noch Weg / wie dann auch ingleichen da irgend ein geweſene gemeine Dirne/ein Nahmhaffts für ſich gebracht/ daſſelb gar oder zum Theil bey dieſen unſern Berg der Frömkeit darleihen will/ungezwungen ſeyn ſoll/den Cloſter-Frauen zu Ratwern allhie zu Rom/den fünfften Theil von ſolchem Guth (wie ſonſten des Cloſters Freyheit vermag) zu überlaſſen/ſondern ſoll der Darleyherrin ihre gantze Haupt-Summa ſamt den Zinſen/für voll und ungeſchmälert verbleiben/ und ſich weder dieſe Cloſter-Frauen/ noch auf (obgedachter maßen) die Prælaten / Obrigkeiten/Verwandten oder jemands von ihrentwegen/gelüſten laſſen/ſolchen in geringſten zuwider zu handeln/bey Vermeydung der ewigen hölliſchen Pein/ und der unerforſchlichen und unendlichen Ungnade des Allmächtigen und Allwiſſenden Gottes/der heiligen Apoſtel Petri und Pauli, auch unſer ſelbſt und der Nachkommenden an unſern Apoſtoliſchen Stul/was auch eine jede Perſon/wes Würden / Stands oder Thuns die immer ſeye: uns bey dieſem Berg fürſtrecken und darleihen wird/darvon ſollen oder wollen/ weder wir noch unſre Nachkommene/immer ſagen oder fürgeben/ das Geld ſeye uns oder unſern Befehlhabern nicht gegeben/nicht dargezehlt/ nicht vergolten / in unſern und der Apoſtoliſchen Kirchen Nutzen und Frommen nicht verwendt. Dann wir uns deſſen und aller anderer Beneficien Gnaden und Freyheiten/ſo uns Krafft Apoſtoliſcher Schrifften/Geiſtlicher Canonum Auffſatzungen der Concilien, auch alten wolhergebrachten Gewohnheiten nach/ immer gebühren / und wider obgeſchriebene Ding oder deren Eins in welchen Weg das wäre/ zu Hülff und ſtatten kommen möchten/für uns und alle unſre Nachkominende/in alle Ewigkeit/wiſſentlich/wohlbedächtlich/ungezwungen hiermit in aller fürträglichſten Form/wie auch des Rechtens/ſo da will ein gemeine Verzeihung ohn vorgehende Specification habe keine Krafft/verzügen und begeben haben wollen/ als auch die ernandten drey unſere hiezu beſtelt und gevollmächtigte Befehlhaber vollkommene Erlaubnüß und Macht haben ſollen/ einem jeden Darleihere ein offene Verſchreibung mitzutheilen/und derſelben jedes Begehren und Nothdurfft nach/ die oberzehlte Begnadigungen gar oder zum theil/ ſamtlich oder inſonderheit einzuverlei-

verleiben / darzu sie die Befehlhaber ein besonder deßwegen gefertigtes Secret und Jnsiegel haben werden. So ist unser Will und Befehl/daß solche Verschreibungen allermaßen Krafft haben und gelten sollen/als wann wir deren ein jede eigner Händen unterschrieben/ und unser Apostolisch Secret daran gehenckt oder fürgedrückt hätten. Wie wir dann in gemein bey unsern Apostolischen wahren Worten/ hiemit für uns und unsere Nachkommen an unsern Stul/gereden/versprechen und zusagen/ alles jenige/was sie unsere Gewalthabere säintlich oder ein jeder insonderheit in diesen Geschäfft handeln / thun und lassen werden/angenehm/stet und unverbrochenlich zu halten / sie auch deßwegen allerdings Schadloß zu machen und zu entheben/bey pfandtbarer Verbindung aller unser und der Apostolischen Kirchen Haab und Güter/ alles mit guter Wissenschafft/frömlich und ungefährlich/ zu Urkund haben wir uns eigner Händen unterschrieben / und unsern Apostolischen Secret Fischerring hie zu Ende aufgedruckt/geben und geschehen zu Rom den 17. Septembr. nach der Geburth Christi in 1563. Unserer Päbstischen Regierung aber im vierdten Jahr.

Idem autor affert causas, *qvare Papa Romanus tot tantisq; indigeat pecuniis*, qvæ lib. 3. lege. Sunt verò *bella, Concilium Trident. Inquisitio Hispanica, Consangvineorum* cura, *structuræ splendidæ &c.*

§. CXXXV. *Quæstiones hûc facientes*, vide apud *Azorium* P. 3. l. 6. cap. 8. seq. ut & autores sæpissime citatos. Qværit inter alia *Azorius* l. c. cap. 9. *Quid cum residuo agendum?* Respondet, reddendum esse mutuatariis. Si verò non constet, cui restitutio fieri debeat, applicandum monti Pietatis, unde pauperibus subveniri qveat. Sic & Gregor. XIII. in Brev. Apostolico; *Provisionis nostræ &c.* p. 7. *Capitel. Mont. Veron.* Ubi notandum: Si notum fuerit ex tribus pro centum, qvæ solvunt mutuatarii unum supereſſe, qvia duo sufficiunt, tunc duo tantum posse exigi, & deniqve tot, qvot necessitas efflagitaverit pro expensis ministrorum. Vide §. nostr. 44. *Rivet.* in cap. 20. Exod. p. 1431. T. 1. Oper. §. nostr. 41. *Scardeon.* Hist. Pat. l. 2. class. 5. scribit: *qvicqvid ex annuo fructu supereſt, totum illud in pauperes & pias causas erogatur, ad elocandas virgines, inter sodalitia artificum qvotannis sorte ducta, in orphanos & monasteria mendicantium.* Sic etiam *Merula* l. 4. p. 451. Qværit *Azorius* porrò: *utrum possit augeri M. P. ex bonis privatorum mutuantium huic monti.* Resp. *Ita* dummodo mutuatores nullum percipiant lucrum ex vi mutui, nisi ratione

tione ceſſantis lucri, vel damni emergentis,& ita mutuatarii qvibus aliqvid ex monte mutuatur, non tenentur ſolvere his,qvi mutuant monti, qvia ſolùm tenentur ad expenſas miniſtrorum. Non ſatisfacit *Azorius*. Sive enim talis ſumma detur pauperibus, ſive divitibus,morſus certè erit. Nam ultra 5. pro centum exigent à divitibus, ſic : locantur illis 100. pro 5. ſi mons ex proprio mutuet, cum autem mutuanti aliqvid pendere cogatur ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, nonne mutuans talem ſummam refundere cogitur, qvæ ſufficiat pro cenſu ſolvendo, & expenſis montis? Vid. *Boninſign.* 5. noſtr. 23. & 52. & paulò pòſt *Leſſium. Utrúq;*, aliàs detrimentum ſumeret mons. Pauperibus autem *omninò gratis* mutuandum eſſe ſuperius evicimus, aliàs morſus eſſet, qvicqvid ultra ſortem exigitur. Nonne ergo præſtaret tales remittere ad illos, qvibus ſupereſt pecunia, qvibus facilius aliqvid ſolvere poſſent ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis, qvàm monti augmentum adjicere, non ſine damno proprio. Qværit,an *Princeps vel civitas depoſita pecuniaria judicialia poſſit M. Piet. applicare,ut ſi major cumulus pecuniæ?* Reſp. *Ita*, dummodo ratione mutui nihil exigatur, qvia qvoties aliqvis mutuando montem juvat, conſtituit vel erigit, neqvit aliqvid exigere pro conſervatione ſui mutui,qvia non transfert dominium illius in ipſum montem. Si tamen ipſa depoſita judicialia per donationem monti applicentur, tunc mons & mutuatarii tenentur ad expenſas pro conſervatione illorum. Contradicere ſibi videtur *Azorius*. Dixit enim *qvæſt. ſuper.* ratione damni ceſſantis, & lucri emergentis aliqvid exigi poſſe; hic autem definit pro conſervatione mutui nihil exigi poſſe. *Dices*, diſtingvendum eſſe inter aliqvid accipere *ratione mutui*, & *ratione lucri ceſſantis*, & damni emergentis. *Reſp.* qvicqvid ſit,& qvocunqve nomine veniat, lucro ceſſante, & damno emergente, exigitur aliqvid pro conſervatione mutui, nam ſi aliis mutuaſſet pecuniam, vel impendiſſet negotiationi, tantum vel tantum lucrari potuiſſet. E. Qværit iterum *Azorius*, an *licitum ſit, ut mons P. det 4. pro 100. deponentibus pecuniam apud ipſum.* Reſp. non eſſe licitum ſcil. ratione depoſiti vel mutui, niſi deponentes recipiant vel lucri ceſſantis vel damni emergentis cauſa, & tunc in hoc caſu non poteſt mons obligare eos, qvibus ipſe mutuat,ut ſolvant 6. pro 100. v.g. 4. pro deponentibus, 2. pro miniſtris &c. Hæc qvæſtio ſolvitur ex jam dictis.

Cap. IX.

Tractabit ſuccinctè qvæſtionem : An Montes Pietatis ſint liciti?

igitized by Google

§. CXXXVI.

PRo ſolurione hujus qvæſtionis ſufficere potuiſſet *Nicolai Bariani* Tractatus de Montibus Impietatis, & *Michaëlis Papafavæ* Deciſio contra Montes Pietatis. *Cajetani, & Soto* Tractatus, *Hieronymi item Tranenſ.* contradictio, qvi Concilio Lateranenſi & bullæ Leonis X. contradixit. Tom. 9. Concil. p. 123. b. & §. noſtr. n. 13. *Sylveſtr. V.* uſur. ut & aliorum, qvi deteſtati ſunt è familia Pontificia hos montes, qvorum priores recudi fecimus, ut domeſtico teſtimonio conſuleremus brevitati. Sed ex abundanti addemus qvædam.

Ponimus ergò 1. qvoad deciſionem hujus qvæſtionis ipſos *Moraliſtas non ſibi conſtare*, ceu oſtendimus §. 44. ſeq. Conveniant ergò fratres Cadmæi, & ſic noſtram qvoqve depromemus ſententiam.

2. Montes conſiderantur, ut preſsè vocantur *Pietatis*, vel ut montes *quaſi Reip.* dicuntur. *De poſterioribus*, nobis nullum intercedit litigium, viderint illi, qvi tales colligere fatagunt, non ſine ſuſpicione alicujus tantum exactionis violentæ. Vide *Lather.* de cenſu l. 1. c. 6. *Barian.* Mont. Impiet. n. 256. 292. *Priores* vel activè, vel paſsivè conſiderandi. *Paſsivè* qvidem, qvatenus illis mutuatur, *Activè*, qvatenus illi mutuant.

3. Montes Pietatis tales *liciti*, ſi ex legitimè collectis pecuniis ſubveniatur, divitibus qvidem, pro tolerabili intereſſe; pauperibus autem gratis. Vide ſuperiùs dicta. Tolerari etiam poterit, ſi egeni, pauperes, qvibus non eſt tanta ſumma pecuniæ, ut agros, prædia & bona comparare poſsint, vel pro victu eorum ſufficiant, ad loca tuta deponant, unde ultra ſortem aliqvid capiant, modò illa elocetur divitibus, & illis, qvi negotiationibus impendunt pecunias, & aliqvid ultra ſortem propter commodum accedens ſolvere valeant; non autem mordeantur pauperes, qvi neceſsitate compulſi, aliqvam ſummulam mutuant, cum qvibus non adeò rigoroſè procedendum, neqs aliqvid ultra ſortem accipiendum. *Chemnit.* Ll. loc. cit.

4. *Thomam de Vio Cardinal. Cajetanum* non in totum rejeciſſe montes Pietatis, uti qvidem accuſatur communiter à Canoniſtis, & Moraliſtis, *Azorio, Leſſio, Henriqvez* & aliis. Legatur ipſe *Cajetan. Capitul. XV. de Monte Pietatis Tomo VIII. Tractat. Tractat. p. 177.* cujus verba ſunt: „ Peragratis omnibus his opinionibus, qvæ aliqvid ad propoſitum ex moralibus rationibus adduxerit, reſtat primò nominanda tantùm opinio, „ dicens, montem hunc pietatis cum ſuis capitolis non mutuum facere, „ ſed rem qvantam divinam eſſe & hominibus ineffabilem, & propterea „ rationibus hujusmodi, qvæ humanos ſcrutantur actus non omnino commit-

committendum esse judicium hujus montis &c. Nos enim cum sua divinitate veluti loqventes in ære relinqvere oportet. Remanet deinde eis satisfaciendum, qvi contractus hujus montis ab Apostolica sede approbatos dicunt aut audiunt, ac per hoc rationes Sophisticas putant, etiamsi solvere nesciant. *Sciant igitur hi, montem quidem pietatis ab Apostolica sede approbatum, sed non illius capitula*, ut *exemplo literarum approbationis conjicere potui.* Appellatur autem *mons pietatis*, ut in eisdem dicitur, summa illa pecuniæ piè collecta, & sub custodibus deposita ad perpetuam relevationem pauperum mutuo mediante. Ubi nota, qvod mons ipse est simpliciter approbatus & erectus ab ipso summo Pontifice. Ejus autem capitula supra dicta sunt approbata cum hoc adjectivo, *scilicet sacris canonibus non contraria.* Unde, *si qva capitula sunt sacris Canonibus contraria, approbata non sunt. Hæc autem esse ea, qvæ injustitiam continent, nullus dubitat. Non sunt igitur approbata capitula illa, qvæ injusta esse superius monstratum est.* Propter qvod (si ita est) *non parum peccatum fuit, facere imprimi summi Pontificis Bullas truncatas absq; illa particula, scilicet sacris canonibus non contraria.* Laqveus siqvidem est animarum, in qvem ego incidissem, vel saltem absqve suspensione non fuissem, *nisi vivâ voce audissem sic haberi in originalibus*, & calomo scriptam particulam illam in *bulla Mantuana* copia vidisse. Ex hac qvoq; eadem radice satisfit illis, qvi ex privilegiis & indulgentiis concessis à Rom. Poutif. illis, qvi ad montis conservationem aut augmentum manus porrigunt adjutrices arguunt. *Jam enim patet, qqvod mons ipse sanctus est, & in ordine ad illum hæc omnia conceduntur.* Annexa *tamen mala ex hoc non approbantur, sed potius tolerantur ad evitationem majoris mali, qvo per publicos usurarios res pauperum vocantur.* Ex rationibus ergò propriis justitiæ commutativæ & justitiæ distributivæ clarum jam esse cuilibet patet, non solùm qvod nullo prædictorum modorum injustitiæ macula abest à capitulis montis hujus, sed etiam, qvod qvocunqve alio modo casus formetur justitiæ æqvalitas non servatur. *Hactenus Cajetan.* Vide *Barian.* Mont. Imp. n. 269.

§. CXXXVII. Communis Schola Pontificiorum, exceptis qvibusdam, indistinctè *licitos esse dicit hos montes Pietatis.* Sic *Bullæ Pontiff.* qvæ partim in hoc opusculo, partim in Bullario M. *Cherubini* reperiuntur, ut & in *Bolle & Privileg.* sæpius allegatis. Concil. Trident. Sess. 22. Concil. Mediolan. I. Tom. 9. Concil. p. 483. *Azorius* lib. 8. c. 8. 9. seqq. *Navarrus ab Azpilcoeta* Commentar. de usur. n. 57. seqq. *Lessius* de Justit. & Jure lib. 2. cap. 20. dub. 23. & appendic. de Monte Pietatis. *Henriquez* Summa

Theolog. Moral. lib. ult. de fine hominis cap. 10. p. m. 39. *Salon.* 2. 2. Thom. qvæſt. 78. art. 2. controverſ. 27. *Filliucius* p. 551. Syſtem. Moral. Theol. *Reginaldus, Lelius Zecchus, Tholoſan. Scaccia* de commerc. §. 1. q. 1. n. 446. locis ſuprà cit. *Mendo* Statera Opin. benign. q. 8. p. 185. *Becanus.* Theolog. Scholaſt. de jure & juſtitia q. 13. q. 738. *Layman.* l. 3. tract. 4. c. 16. Theol. Moral. *Thom. Boninſign.* c. 3. de montibus. *Toletus.* l. 5. c. 38. 39. *Gibalinus* l. 4. c. 7. artic. 2. de uſuris & commerc. *Leotard.* de uſuris. q. 22. *Tamburin.* Moral. expoſ. juris, l. 9. c. 7. p. 83. *Anton. ab Eſcobar.* Theol. Moral. p. 414. tract. 3. cap. 3. *Buſenbaum* Theol. Moral. p. 198. ſeq. *Verricellus* de Apoſtol. Miſſionibus tit. 13. qvæſt. 182. n. 97. *David à Mauden* in cap. 9. Tob. & Decalog. Diſcurſ. 9. 10. in 7. præcept. *Ilphonſus Perez de Lara* l. 1, c. 23. de anniverſariis. *Rodericus* de annuis reditibus p. 726. *Diana* P. 2. in fin. tract. 7. de infallib. Decret. Pontif. *Fr. Johannes à S. Th.* in 2. 2. q. 1. diſp. 9. artic. 3. *Ugolinus* de uſur. c. 8. §. 2. n. 1. *Lugo* diſp. 25. n. 188. *Bonacin.* Diſp. 3. q. 3. punct. 12. *Alloza* Flor. ſumm. v. Mont. Piet. *Joham. Henric. Manigart.* Manipul. Theol. Moral. P. 2. c. 11. p. 802. & ſexcenti alii.

§. CXXXIIX. Argumenta videntur pro ſua aſſertione habere ſpecioſa, qvæ olim protriverunt *Cajetanus, Soto* & alii. Horum refutationem aggreſſi ſunt non pauci, qvos inter prolixus eſt *Leſſius* de juſtitia & jure. *Appendic.* ad dubit. 23. cap. 20. l. 2. *de Monte* Piet. p. 815. ſeqq. Sed ex ſuprà dictis facilè ſolvi poſſunt. Si tantùm obſervetur 1. pauperibus gratis mutuo dandum, ceu evicimus §. 46. 2. expenſas aliunde, non autem è pauperibus exigendas. 3. non eſſe facienda mala, ut eveniant bona. *Leſſii* ſententia eſt *l. 2. c. 20. dubit. 23. p. 224. a.* ut & aliorum. Nihil exigitur à mutuatariis ratione mutuationis, ſed ſolùm ratione expenſarum, qvæ neceſſariæ ſunt ad montis conſervationem & adminiſtrationem, ut patet ex Bulla Leonis: atqvi licitum eſt aliqvid pro his expenſis exigere. Ergo qvod in iſtis montibus datur, juſtè exigitur. *Minor probatur*, qvia expenſæ illæ fiunt in gratiam & commodum eorum, qvi mutuum petituri ſunt, nempe, ut majus damnum evitent, nec cogantur usurarios accedere. Ergò ſi qvis cupiat frui commodis montis, poteſt cum eo iniri pactum, ut pro ſua parte ad illas expenſas contribuat. Par enim eſt, ut qvi commodis alicujus rei frui cupit, etiam contribuat ad illius rei neceſſariam conſervationem. *Secundo* nulla æqvitas poſtulat, ut qvis cum damno ſuo mutuet. Ergò tantum exigere poteſt, qvantum eſt neceſſarium ad damnum vitandum: & conſeqventer qvantum opus eſt pro domo conducenda, pro ſtipendiis miniſtrorum, pro libris, &c. atqvi hæc non poſſunt commodiùs exigi, qvàm ſi ſinguli pro ratione mutui

tui contribuant. Cùm enim ad eos ſimul ſumtos hoc onus pertineat, debet diſtribui in ſingulos pro ratione commodi, qvod ex monte percipere volunt. Nullo tamen modo poteſt aliqvid exigi, ut mons augeatur, vel ut dominus illius ditior fiat, ut rectè *Medina q. 10. & Append. p. 820. a. b.* Ita Leſius. *Atqvi* jam diximus, expenſas non eſſe exigendas à pauperibus, ſed vel ab aliis, qvi pecuniâ hac commodum qværunt, vel ita inſtituendus mons, ut ex certis reditibus ſuppetant ſumtus, ceu ſuperiùs dictum. *Deinde* qvid hoc eſt dicere, expenſæ illæ fiunt in gratiam & commodum eorum. &c. Atqvi ego: Uſuratii tales non ſunt tolerandi in Republ. benè conſtituta, & ceſſabit hoc periculum. Et pauperes ſublevandi, ita tamen, ut nihil ultra ſortem exigatur cum hac pecunia, nil ultra ſortem lucrari, & per conſeqvens nil dare valeant.

Argumenta, exceptiones, concluſiones patronorum montis, feliciter concuſſit *Nicolaus Barianus Auguſtinian.* in ſuo de Montibus Impietatis libello, qvi tantum abeſt, ut dignè hactenus ſub limam revocatus ſit, & refutatus, ut ne mentio qvidem ejus fiat in Schola Pontificia. Perluſtravi potiores Canoniſtas, Moraliſtas, Theologos, qvi in hoc genere deſudarunt, ut & Indices librorum prohibitorum & expurgatorum, ſed ne nomen qvidem invenire licuit. Hunc lege, ut & *Michaelis Papafavæ Deciſionem* ſæpius laudatam.

§. CXXXIX. Inſtituamus *αὐτοψίαν* compendioſam *bigæ ſcriptorum*, ut inoffenſo pede in lectione eorum progredi liceat. *Num. 7.* Barianus proponit qvæſtionem: *An mutuum montis, qvi dicitur Pietatis, qve ſcilicet mutuatur ad ſingulum denarium pro ſingula libra mutuatæ pecuniæ ſingulo menſe, vel qvod idem eſt 5. pro 100. ſingulo anno, ſit licitum? n. 8. ſeqq.* adducit argumenta affirmantium. *n. 12.* alia qvatuor addit de ſuo, *n. 24.* in negativam deſcendit, tale mutuum non eſſe licitum. *n. 25. ſeqq.* Oeconomiam futuræ tractationis adornat. 3. capp. 1. deducit, qvid ſit per ſe peccatum? 2. qvid ſit uſura? 3. an mutuum montis ſit licitum? *n. 26. ſeq.* tractat, qvid per ſe ſit peccatum, cum hoc ipſum tangat primum & ſecundum argumentum affirmantium, qvæ vid. *n. 8, 9.* Argumentum autem tale eſt: Omnis humana operatio, cujus finis eſt licitus, & bonus, eſt licita; ſed præfatum mutuum eſt humana operatio, cujus finis eſt bonus & licitus, Ergò. Ad hoc argumentum reſpondet *n. 26. ſeqq.* multis & qvidem philoſophicè, diſtingvendo inter humanam operationem, qvatenus ſumitur communiter & propriè. *n. 40.* Bonitatem pertractat & Bonitatis reqviſita. *n. 44.* elicit conſectaria. *n. 52.* docet qvadruplicem eſſe bonitatem humanæ operationis, ſcilicet naturalem, generalem, moralem & meritoriam.

tiam. *n. 60.* Ponit definitionem uſuræ ex mente qvorundam, qvos refutat, *n. 61.* ſeqq. *n. 70.* ſuam ſubſtituit. *n. 79.* ſeqq. eam probat autoritate Theologorum & Canoniſtarum, imò Domini noſtri Jeſu Chriſti. *n. 91.* contradicentes ſibi adducit, qvos *n. 95.* refutat. *n. 107.* definit lucrum uſurarium. *n. 108.* docet intentionem ſumi *Logicaliter, naturaliter, moraliter. n. 117.* deducit *uſuræ definitionem* pertinere ad Theologos, & Philoſophos morales, non tamen excluſis Juriſtis. *n. 124.* qværit, an uſura ſit peccatum? & negativam adducit. *n. 130.* examinat æqvivocationem uſuræ & *n. 135.* ſeqq. ſuam exponit mentem. *n. 146.* oſtendit, uſuram divinæ Legi contrariari, *n. 147.* naturali, *n. 148.* juri Canonico, *n. 154.* ſeq. reſpondet ad argum. primum. *n. 155.* ad ſecundum. *n. 156.* ad tertium. *n. 157.* ad qvartum. n. 161. tractat qvæſtionem principalem, an mutuum montis ſit licitum? 1. concluſio. *n. 161.* 2. concluſio *n. 175.* cujus conſectaria qvatuor *n. 178.* ſeqq. Exceptiones adverſariorum. *n. 183.* Reſponſio Autoris. *n. 184.* Objectiones. *n. 188.* Reſponſiones. *n. 195.* Dictum Salvatoris *Luc. VI.* vindicatur. *n. 200.* tractat qvæſtionem, *an omne lucrum* uſurarium? *n. 206.* affirmat; Conſtariis qvinqve. *n. 215.* Concluſionem ſuam tertiam probat. *n. 215.* ſeqq. qvartam. *n. 225.* qvintam. *n. 226.* Tandem reſpondet ad argumentum principale: Omnis humana operatio cujus finis eſt bonus &c. *n. 236. n. 238.* reſpondet ad ſecundum argumentum. *n. 242.* Reſp. ad tertium argum. *n. 251.* Reſp. ad qvartum argum. *n. 251.* Reſp. ad qvintum. *n. 255.* Reſp. ad ſextum. *n. 256.* Reſp. ad ſeptimum argum. *n. 258.* Reſp. ad octavum. *n. 261.* Reſp. ad nonum argum. *n. 265.* Reſp. ad decimum, aſſerens Bullas Apoſtolicas non obligare. *n. 269.* Reſp. ad undecimum argum. *n. 273.* Reſp. ad duodecimum, affirmans, non omnibus revelationibus fidem eſſe habendam. *n. 283.* Reſp. ad decimum tertium. *n. 287.* Reſpondet etiam ad argumenta à ſe adducta. *n. 289.* ſeqq.

§. CXL. *Michaël Papafava* qvæſtionem arduam ſibi decidendam ſumſit: An ſummus Pontifex poſſit diſpenſare, ut qvicunqve depoſuerit pecunias ſuper ſacro monte, habeat certum qvid lucri ultra capitale, ut puta trium ſeu qvatuor pro centenario, qvia abſqve diſpenſatione Papæ nulli dubium, qvod eſſet uſura. *n. 10.* affirmativam adducit qvorundam ſententiam *n. 11.* ſeqq. *n. 13.* ſuam ſententiam adducit eamq; multis probat &c. Papam non poſſe diſpenſare contra jus divinum *n. 13. 14. 18.* nec contra jus naturæ *n. 20.* nec contra decem præcepta Decalogi. *n. 21.* Objectiones & exceptiones ſolvit. *n. 25.* ſeqq.

§. CXLI. *Qvid ſit mutuum*, docent JCti. *Conrad. Summenhart de Calun* de contractibus ſic definit. Tract. 2. q. 29. p. 56. *mutuum eſt actus*

qvi

vel contractui, qvo qvis pecuniam vel ſpeciem i. e. rem utilem, cujus uſus eſt ejus conſumtio: ſecundum qvod ordinatur ad talem uſum: concedat alteri non tantum transferendo uſum ejus in illum, ſed etiam dominium: illo tamen alio obligato ad reddendum poſt lapſum temporis idem in genere equivalens, vel tantundem in numero, pondere & menſura. &c. Differt verò *mutuum* à *commodato*, qvòd *mutuum* ſit genericè, & poteſt reddi aliud generis, ut pecunia, triticum, vinum: *commodatum* verò ſpeciei & proprii individui, in qvo reddi debet idem per idem, ut liber, eqvus, menſa vel qvid ſimile, de qvibus non transfertur dominium, ut in mutuo. *Duennas* Reg. 159. l. 1. tit. part. 5. *Ilphonſus Perez de Lara* de anniverſar. l. 1, c. 23. *Conrad.* de Contract. l. c. p. 56. b. Dantur verò mutuò 1. res ſub certo *numero*, ut pecunia. 2. ſub certa *menſura*, ut triticum. 3. ſub *pondere*, ut aromata. *Idem ibid.* Et qvæſt. 19. expendit, qvibus ſit mutuandum. Supponit autem 3. & inde elicit prolixè 10. concluſiones, qvibus ſubjungit iterum ſex dicta facientia pro majori elucidatione, qvæ omnia vel per epitomen referre nimis longum foret. Confer Barian. de Mont. Impietatis, & *Alloza Flor.* Summ. *v. mutuum.* vid. Moraliſtas.

§. CXLII. Qvæ noſtrorum Theologorum, & JCtorum *ſententia* ſit de uſura, qvalis & qvatenus licita, non attinet hîc multis agere, cùm vel tyronibus ea proſtent. Lege *Lutheri* ſcripta, inprimis T. 4. Jen. Germ. fol. 372. Tom. 6. Jen. Germ. p. 191. *Chemnitium* LL. CC. *Gerhard*, L. de Magiſtrat. §. 233. ſeq. prolix. *Brochman.* L. de Magiſtratu. T. 2. ſect. 10. *Hutter.* L. Com. p. 1045. ſeqq. *Hunn.* conſil. Theol. ſuper hac qvæſt. & Comment. in 2. Cor. 8. *Theodor. Thumm.* Tractat. de uſura licita & illicita. Tubing. 1622. *Balduini* Caſus Conſcient. p. 698. l. 4. c. 3. caſ. 4. *Conſil. VVittebergenſ.* T. 3. p. 137. ſeqq. *Jacob. Martini* Cent. IV. Qvæſt. illuſtr. *Geſner.* in Pſalm. XV. *Selneccer.* Pædagog. Chriſtian. p. 236. &c. *Meiſner.* Philoſ. Sobr. Sect. 1. c. 6. *Dedekenn.* Conſ. Vol. 2. f. 167. *Dunte* Caſ. Conſcient. qvæſt. 96. ſeq. *Luc. Bacmeiſter* faſcic. qvæſtion. qv. 74. 75.

Benè monet Lutherus noſter, materiam de uſuris tractandam eſſe conjunctim Theologis, cum JCtis. Proſtant horum JCT. ſcripta magno numero, ubi tamen diſſenſiones non paucas invenias, qvas modò non tango. Vid. *D. Taboris*, & *Salmaſii* Scripta.

§. CXLIII. Obſervandi ſunt ſeqventes *aphoriſmi.*

1. Theologi uſuras ſimpliciter prohibitas docent: interim uſuræ nomine negant venire contractus juſtos, & æqvos, legibus permiſſos. *Chemnit.* L. C. P. 2. cap. 6. de uſura §. 2. *Gerhard.* de Magiſtratu Politico §. 237. *Balduin.* Caſ. Conſc. Conf. *Hutteri* L. C. l. c.

2. Ad uſuram concurrunt qvinqve: 1. uſura ſit in mutuo, ubi non tantum uſus, ſed dominium rei ad certum tempus transfertur in alium, cum obligatione reſtituendæ rei, ſive ſit eadem numero, ſive alia, ejuſdem precii, vel qvantitatis & æſtimationis. 2. rem mutuo datam oportet eſſe pecuniam, aut aliud qvid, qvod pecuniâ æſtimari poteſt, ut triticum, vinum aut ſimile qvid; qvod autem pecunia æſtimari non poteſt, ejus uſura non datur. 3. in uſura lucrum eſt, qvod ab eo, qvi mutuum accepit, ultra ſortem exigitur. 4. lucrum illud tantum propter mutuationis officium exigitur. Si enim aliam ob cauſam, ut forte propter damnum emergens aut lucrum ceſſans, non eſt uſura propriè ſic dicta, diſtingve tamen perſonas. 5. lucri iſtius exactio fit cum manifeſto damno ejus, à qvo exigitur. Si verò nullum ei affert damnum, ſed potius memorabile commodum in re familiari, non eſt uſura. *Baldvin.* Caſ. Conſc. cap. 3. l. 4. caſ. 4.

3. Tria ſunt genera hominum, qvi in ſocietate civili pecunia noſtra vel neceſſitatis vel utilitatis cauſſa indigent. 1. Qvidam ſunt *prorſus pauperes*, qvi nihil omninò habent, unde mutuum reddant, & hi ſunt Eleemoſynarii, à qvibus neqve id, qvod ipſis datum eſt, multò minus aliqvid ultra ſortem, petendum. Sunt alii *2. egentes*, qvi non qvidem prorſus pauperes ſunt, ſed ut rem ſuam promovere poſſint, indigent noſtrâ pecuniâ, vel frumento &c. non ut hoc mutuo negotientur, aut lucrentur, ſed ut præſenti modò ſubveniatur. 3. Sunt, qvi *ampliſſimas habent poſſeſſiones*. Respublicæ integræ, Principes, & opus habent pecunia noſtra, ut commodum, lucrum exinde qværant & bona ſua augeant.

Qvod attinet *primum* & *ſecundum* genus hominum, illis mutuò dandum, ſed gratis, & prioribus qvidem non tam mutuò dandum, qvam donandum. *Poſteriores* non cadunt ſub uſuram compenſatoriam, neqve eleemoſyna juvandi, ſed mutuo juvandi ſunt: ita qvidem ut non exigatur ab illis lucrum qvoddam ſupra ſortem, nec ſors ipſa repoſcatur, cum ipſorum diſpendio & incommodo, ſed tempus ipſis concedatur, usqve dum citra damnum, qvod vel mutuo datum vel commodatum eſt, valeant reſtituere. Qvod attinet *tertium genus hominum*, illi ultra ſortem aliqvid dare tenentur, qvantum nimirum Leges præſcribunt approbatæ. Ita *Chemnit.* l. c. *Gerhard. Hutter. Baldvin.* ll. cc.

§. CXLIV. 4. Uſura dividitur in *lucratoriam, compenſatoriam, punitoriam*. Lucratoria *eſt*, qvæ ex ſolo mutuationis officio, contra naturam mutui lucrum exigit, & hæc ut mordens damnatur & in Republica benè conſtituta minimè ferenda. Pugnat enim 1. *cum natura mutui*, qvod gra ui-

gratuitum esse debet, ita ut ultra sortem nihil exigatur, qvin imo pauperibus, si prorsus solvendo non fuerint, sors ipsa donetur. *Luc. VI, 35.* Mutuum date nihil inde sperantes. 2. Prohibetur expresè in Scriptura S. Exod. XXII. 25. *Levit. XXV. 35. 36. 37. Ne accipiat* נֶשֶׁךְ *usuram mordentem ab eo & multiplicationem, nec amplius qvod dedisti. Pecuniam non dabis ei ad usuram mordentem* לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ, *& in multiplicationem non dabis fructus tuos &c.* In qvem locum R. S. apud *Fagium Tom. 1. Bibl. Cr. col. 595.* Incrementum, *inqvit*, usuræ *Neschech* dicitur, qvòd habet se instar morsus serpentis, qvi mordet vulnus parvum in pede alicujus, ita ut non sentiat; mox autem serpit, & diffundit se venenum, donec perveniat ad verticem ejus. Sic qvoqve incrementum usuræ se habet: non enim sentitur, neqve cognoscitur donec ita augeatur, ut totam substantiam alicujus diminuat. *Hæc ille.* Chaldæis fœnus sive usura הֲבוּלְיָא *Hasuliah* dicitur, à *perdendo* scilicet, הבר enim Chaldæis *corrumpere, perdere & devastare* significat: hinc usura הֲבוּלְיָא nominatur, q. d. *corruptio, perditio*, qvòd corrumpit, perdit, ac devastat qvodammodo hominem. Vide *Sanctii* Commentar. in Ezech. XVIII. 8. & *Cornel. à Lapide* in eund. loc. item. *Vilalpand. Deuter. XXIII, 19. 20.* Ne dato in usuram mordentem לֹא־תַשִּׁיךְ fratri tuo &c. *Psal. XV, 1.* Is habitabit in tabernaculo, qvi pecuniam suam non dedit ad usuram mordentem, לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ *Ezech. XVIII, 8.* Qvi in usuram mordentem בְּנֶשֶׁךְ non dederit, & multiplicationem sive fœnus non acceperit. *v. 13.* qvi dat in usuram mordentem. Agere autem hoc caput *Ezech. XVIII.* expresè *de fratre paupere, attenuato, σωδρεια* textûs luculenter ostendit. Mentio enim fit esurientium, nudorum, egenorum, pauperum, v. 7. 12. 15. 16. 17. 18. Ergò hic textus non citra manifestam detorsionem ad omne genus hominum, ditiores etiam, & opulentiores à qvibusdam trahitur, ita ut & hi nihil ultra sortem pendere cogantur. Et hic qvidem restringere debuisset *Barianus* n. 155. n. 189. Sed & *Papafava*, Decis. n. 13. 17. Pugnat etiam hæc usura *compensatoria*, cum Christiana charitate, cujus summa: *Luc. VI. 31. Qvod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Jam autem fieri tibi non vis, ut mutuum tibi datum unicè pro subveniendis extremis tuis necessitatibus, à te non sine noxa, & damno tuo repetatur, sed & aliqvid ultra sortem exigatur. Ergò idem tibi qvoqve faciendum. Accedit, qvod talis usura *lucratoria* Imperatorum, ut & saniorum Philosophorum legibus prohibita sit, modus qvoqj talis accipiendi improbatus. Vid. *D. Baldus.* Cas. Consc. l. 4. c. 3. p. 699. *Chemnit.* P. 2. L. C. c. 6. *Hutter.* L. C.

de uſur. p. 1047. c. 4. §. 4. *Gerhard.* L. C. de Magiſtratu Politico. §. 232. ſeq. *Luther.* de cenſu. l. 3. c. 23. n. 32. ſeq. multis. & 62. ſeqq. *Luther.* vom Wucher. Conf. *Leotard.* de uſur. qv. 2. prol. & Diſput. *quid Jus Juſtinianeum de uſuris ſtatuat.* P. 2. p. 61. ſeq.

§. CXLV. 5. **Uſura compenſatoria licita eſt.** Eſt verò compenſatio ſive uſura compenſatoria *contractus legitimus æquitate, & legibus nitens, de juſta, ac certa penſione annua, qvam debitor ſolvere tenetur, non propter mutuationis officium, ſed propter lucrum & commodum, qvod ex noſtra pecunia ille percepit,* & ſine damno exſolvere poteſt. *Hutter.* l. c. p. 1047. Sed hic denuò obſervandum, *tria* eſſe diverſa *genera hominum*; vel enim ſunt *extremè pauperes &c, &c.* uti ſuprà dictum. *Tertium tantùm genus hominum* tenetur ad compenſationem, non item *primum*, & *ſecundum genus.* Tenendæ hîc ſunt neceſſariæ cautelæ B. noſtri *Chemnitii* l. c. ubi *inqvit* p. 196. Illis omnibus, qvæ hactenus de diſcrimine contractuum, & perſonarum diximus, charitas tanqvam magiſtra, & moderatrix præponitur. Fiunt enim in ſingulis ordinibus, etiam legitimæ formæ communicationum, iniqvæ, & illicitæ, ſi exerceantur ſine charitate proximi, vel contra eam pugnent. Sicut de mutuatione Scriptura manifeſtè & expreſsè regulam illam tradit. *Pſalmus* enim *36. v. 21.* dicit, æqvum eſſe, ut in mutuo ſors reddatur. Sed ſi ad paupertatem redactus fuerit debitor dicit Lex, *Exod. 22, v. 25.* Non urgebis eum qvaſi exactor v. 26. 27. Si pignus acceperis, & illud ſolum eſt, qvo utitur ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem, ut induat illud, vel in eo dormiat, reddes ante ſolis occaſum, qvia ſi clamaverit, exaudiam. &c *Deut. 24, 10. 11. 12.* Cum repetes à proximo rem, qvam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas, ſed ille proferet tibi, qvod habuerit. Si autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ut benedicat tibi Deus, & habeas juſtitiam coram ipſo. *Ibid. v. 6.* Non accipies loco pignoris inferiorem & ſuperiorem molam, qvoniam animam oppignoravit tibi, id eſt, rem talem, qva debitor non poteſt carere ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem, loco pignoris accipere, leges politicæ qvidem non puniunt, ſed charitas pronunciat iniqvum eſſe. Ita Chriſtus inqvit *Luc. 6. v. 35.* Non debetis tantùm mutuò dare, qvando ſperatis redituram ſortem, vel de ejus reſtitutione per pignus certi eſtis redditi, ſed ſi pauper petat mutuum, ubi periculum etiam de ſorte ſit, mutuum date nihil inde ſperantes. Et tamen talis mutuatio non eſt donatio, qvia involvitur illa conditio, ut ſi ſortem meliorem adeptus, commodè reſtituere poſſit ſortem, ſolvat: ſin minus, non urgebis eum, qvaſi exactor, inqvit Lex. Ita in *tertio ordine*, qvan-

qvando contractus proximum exhauriunt, & opprimunt, præcipit Scriptura de remiſsione debiti, ſicut *Eſa.58.v.6.* loqvitur de Syngraphis, diſſolvere colligationes impietatis, ſolvere faſciculos deprimentes. &c. Et per ſe, qvidem repetere debitum juxta Syngraphas, non eſt peccatum, ſed ſi pugnet contra charitatem, etiam legitimæ & juſtæ Syngraphæ fiunt iniqvæ. Hæc ſunt ſimplicia, certa, firma & perſpicua fundamenta, qvæ præbent luculentam dijudicationem multarum diſputationum. Et certè digna eſt eruditis hæc diligentia, ut cogitemus de fontibus explicationum, propter qvas cauſas aliqvid vel probetur vel improbetur. Qvidam ut ſe ex labyrinthis multarum qvæſtionum evolverent, excogitarunt varias diſtinctiones de uſura Lucratoria, Compenſatoria, punitoria, aggravante, commodante, &c. Sed hæc methodus facilior & certior eſt. Facilis autem & manifeſta eſt accommodatio ad explicationem qvæſtionum. Aliqvas igitur exempli gratiâ recitabimus. Ut, ſi qvis habens ſubſtantiam hujus mundi, pauperi mutuo dederit, & ultra ſortem uſuram exegerit, ita ut proximus mordeatur, gravetur, & exhauriatur. Res manifeſtiſsima eſt, eſſe uſuram damnatam, qvia Scriptura præcipit, ut fratres attenuatos gratuito charitatis officio ſublevemus. Si dixerit qvis: Ergò pecuniam meam vel in alios contractus collocabo, vel in arca eam ſervabo, ſi gratis mutuandum eſt. Magiſtratus ſanè talem non punit. Sed conſiderentur vera fundamenta. Deus non tantum inſtituit unum illum modum communicationis per negotiationes, ſed cum cæteros contractus tantùm approbet, gratuitum officium mutui, & eleemoſynarum ſeverè præcipit, additis multis promiſsionibus & comminationibus. *Si qværitur:* an creditor poſsit ab eo, cui mutuum dedit, ſortem repetere? *Reſponſio* manifeſta eſt, qvia contractus mutui includit obligationem ad reſtitutionem ſortis. Et *Pſal.36. v. 21.* dicit peccatum eſſe, ſi debitor, qvi mutuum accepit, non ſolvat. Imò Scriptura non improbat, ſi obligationis illius & certitudinis gratiâ pignora accipiantur. *Deut. 24,10. Prov.20,16. & 27,13.* Sæpè enim aliàs inimicus eſſe, qvod dicitur, emitur. Et *Luc.6,34.* Chriſtus inter mutuum, & eleemoſynam differentiam facit: qvæ nulla alia eſt, qvàm reſtitutio ſortis, ad extremam mendicitatem redigatur, ut illis, qvæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria ſunt, privetur, ibi lege charitatis mutuum tranſit in eleemoſynam. *Exod.22,25. Deut.24,12. Ezech.18,7. & 33,15. Job.22,6. & 24,3. Eſa. 58,6.* Et Chriſtus *Luc. 6,35.* dicit, non tantum illis eſſe mutuò dandum, qvi creditores poſſunt vel pignore, vel alia ratione certos reddere, de reſtitutione ſortis, ſed & illis, à qvibus nihil ſperatur, niſi qvatenus ſor-

tem meliorem adepti commodè reddere posſint. Ita qvi habet opetem meliorem adepti commodè reddere posſint. Ita qvi habet opetras, & poſſeſsiones, & vult uti gratuito mutuo, qvod pauperibus debetur, non rectè facit: ſed illi propoſiti ſunt reliqvi contractus. Si dives diviti donat, vel gratuito dat mutuo, non qvidem peccat, ſicut nec ille, qvi amicos, vel divites convivio excipit: ſed tamen non præſtat illud bonum opus, qvod Scriptura toties præcipit, qvando de mutuo loqvitur, cuitam præclaræ promiſsiones additæ ſunt. Si verò præteritis tenuioribus, qvi indigent, tantùm divitibus gratificetur mutuò, talem Chriſtus dicit non eſſe meliorem publicanis, & peccatoribus. Qvidam nolunt uſurarii videri, & pauperibus petentibus, non dant mutuo, ſed *merces qvandam propter moram ſolutionis carius juſto vendunt.* Hi blandiuntur ſibi, qvia non exercent uſuram. Sed magis opprimunt & exhauriunt proximum, qvàm uſuris. Et Paulus dicit: Vindex eſt Dominus de his omnibus. 2. *Theſſ.* 4. *v.* 6. Qvi habet pecuniam, & poteſt exercere legitimos contractus, unde vitam poſsit ſuſtentare, ſi malit ex mutuo lucrari, qvia videt rationem illam faciliorem, & minori cum labore & periculo conjunctam, peccat contra doctrinam de communicatione rerum, in qva Deus vult exerceri charitatem, non ut unus tantum commodum ſentiat, reliqvi labores & pericula ſuſtineant.

Difficilior verò qvæſtio videtur *de vidnis, pupillis, ſenibus & aliis*, qvi pecuniam habent, cujus uſu ipſi non poſſunt carere ad ſui & ſuorum neceſſariam ſuſtentationem, non poſſunt autem ipſi exercere negotiationes. Certè Scriptura ab his non exigit, ut omnia ſua erogent in eleemoſynas, ut ipſi deſtituantur vitæ neceſſariis. Nec præcipit, ut gratuito officio aliis ita mutuò dent, ut & ipſi planè exhauriantur, & ſuos ad mendicitatem redigant. Paulus enim dicit 2. *Cor.* 8, 12. Acceptus eſt qvis, ex eo qvod habet, non ex eo qvod non habet, Item *v.* 13. 14. *Non ut vobis ſit anguſtia, reliqvis relaxatio, ſed veſtra copia reliqvorum ſuccurrat inopiæ.* Qvod ſi hujusmodi perſonis offeratur alius, qvi *vel* habeat poſſeſsiones, *vel* ita poſsit negotiari, ut uſu alieni æris ſuum poſsit parare commodum, qvæſtio eſt: Exigatné Scriptura, ut, exempli gratiâ, vidua, ſuæ pecuniæ uſum gratuitò illi concedat, ut ipſe lucretur, vidua verò & ſe, & ſuos tandem illa ſorte ſpoliet: qvia inde cogitur publica onera ſuſtinere, & ſumtus domeſticos facere? *Reſponſio* autem manifeſta eſt ex fundamentis ſuperiùs poſitis. Qvia enim eleemoſynæ, & officium gratuiti mutui, pertinent ad *primum & ſecundum ordinem hominum*: qvi igitur habent fundos, poſſeſsiones, negotiationem &c. & volunt alienâ pecuniâ qvæſtum facere, illis non debentur gratuitæ communicationes, ab iis præſer-

tim, qvi uſu pecuniæ, ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem, ipſi non poſſunt carere. Et hactenus omnia ſunt plana. *Et iterum p. 600. b.* Eodem modo, *inqvit*, diſputatio de legitima compenſatione ejus, qvod intereſt, ex regula juſtitiæ commutativæ, & charitatis poteſt intelligi & dijudicari. Multæ prolixæ diſputationes de hac qvæſtione agitantur, & fabricantur, ibi varii prætextus uſurarum. Sed fundamenta judicio conſiſtere in hiſce regulis. 1. *De eo, qvod intereſt*, judicandum eſt, *non reſpectu debitoris*, qvantum ille vel lucrum conſeqvatur, vel damnum evadat uſu pecuniæ mutuatæ, officium enim mutuationis non debet vendi; ſed *reſpectu creditoris*, ſi is damno propterea ſit affectus. Nam naturalis æqvitas dictat, qvi alteri dat efficacem cauſam damni, debere ei compenſationem. Et certè iniqvum eſſet, illi, qvi gratuitò præſtitit officium mutuationis, dari efficacem cauſam damni ſine compenſatione. Manifeſtum autem eſt, compenſationem damni non eſſe uſuram. 2. *Creditor de eo, qvod intereſt*, non debet negotiari vel locupletari, ſed eò tantùm debet reſpicere, intereſſe creditor indemnis ſervetur. Hinc facilè poteſt judicari, qvando intereſſe ſit prætextus uſurarum. 3. *Intereſſe debet fundari* in cauſis efficacibus & propinqvis, ut damnum ſit in actu. Nam ſi cauſæ remotæ, & per accidens ſumantur, fit prætextus uſurarum. 4. *Debitor* teneat illam regulam, ne qværat locupletari cum illius damno, à qvo gratuitum beneficium mutuationis accepit. Et hinc poteſt judicari de hac qvæſtione, qvod *Juriſconſulti* non dant actionem ratione intereſſe, niſi poſt moram ſolutionis. *Scholaſtici* verò diſputant, in verò intereſſe, etiam pendente termino ſolutionis, ante moram deberi compenſationem damni. Ex his regulis multa poſſunt intelligi, & judicari, ut qvando avarus mutuò dat, & prætexit poſſe fieri, ut interim ſibi accidat damnum emergens & lucrum ceſſans, & facit ſtipulationem in ipſa mutuatione, ut nomine duplicis intereſſe ultra ſortem ſolvatur aliqvid, manifeſtum eſt non eſſe verum, ſed ſimulatum intereſſe & prætextum uſurarium. Et de intereſſe damni emergentis certa & manifeſta eſt ratio. Sed intereſſe lucri ceſſantis, obſcuriores habet latebras, qvibus uſurarii ſe tegunt. Tradunt autem regulas non inutiles, qvæ oſtendunt, *qvando locum habeat hoc intereſſe.* 1. Tantum ad *perſonas negotiantes* pertinet. Nam certè damnum eſt, qvando curſus negotiationis impeditur. 2. Ut lucrum ceſſans ſit *in actu, vel qvaſi in actu.* Nam licèt creditor ceſſet à lucro poſſibili, non tamen eſt intereſſe lucri ceſſantis, qvia nemo ceſſat ab eo, qvod ſibi nunqvam inerat. Ideo vocarunt damnum emergens & lucrum ceſſans, ut ſignificaretur damnum in actu, non qvod poſſit accidere.

dere. 3. Si qvis in hoc intereſſe mutuum det *non indigenti*, vel offerat ſe ad mutuationem, præſumitur qvod magis qværat lucrum ſine labore & periculo ex mutuatione, qvàm verum intereſſe. 4. *Ut tale intereſſe* non à creditore, ſed vel magiſtratus vel bonorum virorum arbitrio *taxetur*. Qværitur etiam, *ſi debitor, qvi ſine pacto gratuitum mutuum accepit, alienâ pecuniâ ſuum paraverit commodum, & gratitudinis ergò ultra ſortem ſponte aliqvid numerare voluerit, an rectè faciat?* & num creditor bonâ conſcientiâ poſſit accipere? Et qvid reſpondendum ſit, confideratio fundamentorum oſtendit. Sicut enim intereſſe judicatur reſpectu creditoris; ita reſpectu debitoris judicatur de obligatione qvam vocant antidoralem. Si enim debitor uſu alieni æris *multum lucratus eſt*, vel magnum aliqvod damnum evaſit, *certè ex gratitudinis officio, & mutuo reſpectu charitatis, obligatur ad antidora*. Rectè enim dicitur: In officiis charitatis primo loco illis tenemur obnoxii, à qvibus nos beneficium agnoſcimus accepiſſe. Nec peccat creditor accipiendo: *qvia* differunt officia gratitudinis, & uſura. Sed hîc leviſſimâ occaſione qværitur prætextus uſuræ, ſicut Germanicè vocant **Trandgeldt**. Si enim vel pactum, vel intentio præcedit, qvòd aliàs non erat mutuaturus, niſi ultra ſortem gratitudinis locô aliqvid acciperet, revera eſt uſura, qvocunqꝫ nomine appelletur.

§. CXLVI. His ſic poſitis, ſtatuunt Theologi noſtri, *licitam eſſe ejuſmodi compenſationem*. Rationes eorum vide apud *Hutterum* l. c. p. 1048. *Gerhard.* de Magiſtr. §.234. ſeqq. *Balduin.* Caſ. Conſc. l. 4. c. 3. p. 701. & ſunt deſumtæ *1. ex* naturali æqvitate, *Matth. VII, 12.* Omne qvod vultis ut faciant vobis homines, facite etiam ipſis. *Luc. 6, 31.* *2. ex* Chriſtiana charitate. *2. Cor. 8, 13.* monet Apoſtolus, aliis ita benefaciendum eſſe, non ut ipſis ſit relaxatio ἄνεσις; nobis verò affliction θλῖψις, ſed ut ſit ex æqvabilitate ἰσότης. In qvæ verba *Oecumenius p. 661. edit. Pariſ. Graco-Lat.* Neqve enim, *ait*, ut alii cum remiſſione ac diſſolutione alantur· ἀ γὰρ ἵνα ἄλλοι μετ' ἀνέσεως τρεφῶσι, vos oportet ὑπὲρ δύναμιν δοῦναι, ſupra poſſibilitatem dare, ut etiam indigentiam & afflictionem ex hoc ſuſtineatis. Et ſic etiam *Anſelmus Cantuarienſis* in h. l. Non hoc (*inqvit Apoſtolus*) ſvadeo, ut alii otioſè vivant de bonis veſtris, & tribulatione familiis, vos cruciemini, ſed ut ex æqvalitate ſubveniatis illis in præſenti tempore, i. e. unusqvisqꝫ qvantum habet ad tempus dividat cum ſanctis, qvia non plus exigitur, qvàm ſibi retinere debet, dicente ſcriptura: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. *Levit. 19, 18.* Qvi habet duas tunicas &c. Sic etiam *Theophylactus* h. l. Huic monito contraveniunt Papæi, qvi

qvi perfectionis esse rentur, omnia sua conferre pauperibus, & egere, meritum inde elicientes non postremum. Qvale refert *Cornel. a Lap.* Comment. in h. l. de *S. Paulino Nolano Episcopo*, qvi suis omnibus in pauperes erogatis seipsum demum pro viduæ filio in servitutem Wandalis tradidit. Idem feciſſe etiam *S. Paulam* Romanam, qvæ ita profusa fuit in pauperes, ut, qvod toties Deum oraverat, ex voto ei contigerit, nimirum ut moriens aliena veste & sumtu sepeliri, cum ne tantillum qvidem, qvod ad funus necessarium esset, sibi reliqvum feciſſet. Idem feciſſe *S. Martinum*, *Johannem Eleemosynarium &c.* Lege si lubet neqve tædiosum *Anastasii Pragens. Radium Paupertat. 1669.* Sed qvæso, qvæ hæc liberalitas? omnia simul & semel expendere uni vel alteri, qvibus multis imò infinitis subveniri potuisset, si proportionatus, & justus ordo observatus fuisset. Qvæ hæ liberalitas? sua bona omnia conferre otiosis, validis, & egere, atqve molestum esse aliis. Nullum certè extat mandatum, promissio nulla, exemplum nullum. Christi paupertas sic destinata divinitùs, ut nos divites essemus. *2. Cor. 8.* statui exinanitioni conveniens, imitationem nostrûm haud reqvirens. *3. Magistratus Christiani autoritate.* Manet petpetuò axioma illud Theologicum: *Evangelium non abolet Politias*, nec tollit legitimos contractus, *contra Fanaticos.* Ergò etiam non abolet salutares leges, & constitutiones Magistratus naturali juri convenientes. *Rom. 13, 1. 1. Petr. 2, 13.* Atqvi Magistratus Christianus contractum illum, qvo proximo (præsertim qvi lucratur pecunia nostra) 100. flor. pro. 5. florenorum pensione annua elocantur, approbat, velut patet ex ll. Justinian. & Recessib. Imperial. *Hutter.* p. 7050. *4. Ex aliorum contractuum paritate.* Approbantur contractus *α.* emphyteuseos, *β.* antichreseos, qvando propter certam summam pecuniæ mutuò datam, creditor hypothecæ loco fundum mancipat, & vice ejus qvod interest, fructus qvotannis percipit. *Chemnit.* l. c. p. 200. b. *γ.* contractus emptionis redituum, qvando 100. florenis qvinqve à proximo qvotannis mihi persolvendos emo, ea pactione, ut dominium 100. florenorum à me planè transeat, nec liceat in æternum eos reposcere. De emptione redituum, inqvit *Chemnit.* P. 2. L. C. l. c. multi disputant, sed res ipsa si rectè consideretur, ostendit, hunc contractum, si legitimè exerceatur, non pugnare cum charitate. *δ.* contractus societatis. De eo *Chemnit.* iterum p. 200. a. Qvod si vel noli, vel non possis sortem prorsus abalienare, potest vel syngraphan contractus redemptionis alteri vendere vel usurpare contractum societatis. In illo enim contractu sors certo tempore

potest repeti: ut qvando alter potest negotiari, sed destituitur: alter verò habet pecuniam, sed non potest negotiari, si illi ineant societatem, ut alter conferat pecuniam, alter operas, legitimus est contractus. Nam Leges dicunt, qvod pecuniæ deest, per operam suppletur. Est autem hæc differentia inter mutuationem, & contractum societatis, qvòd hic dominium pecuniæ non transfertur in accipientem, sed pericula, lucra & damna communia sunt. Si enim fiat pactum de salvo capitali, etiamsi alter sine sua negligentia damno affectus sit, incidit in mutuationem, & est usura qvicqvid ultra sortem exigitur. Qvando verò unus plus confert, vel ratione pecuniæ, vel operæ, si paciscitur, vel plus accipiat de lucro, non est usura, sed æqvalitas. Qvando verò æqvalis fit contributio, & unus paciscitur duas partes lucri, & unam tantùm damni, in socium autem transfert duas partes damni, & unam tantùm partem lucri, ibi inæqvalitas facit contractum injustum. Porrò, si ineatur talis societas, & non fiat expressum pactum de lucro, sed committatur arbitrio bonorum virorum, legitimus est contractus. Qvando autem mercator vel artifex, qvi operas confert, non vult pericula, & damna communia esse, sed paciscitur certam partem lucri, jam non societas est, sed locatio operarum. Et tunc legitimus est ille contractus, qvando servat æqvalitatem, qvæ reqviritur in conductione & locatione. Ita cognitis fundamentis de multis qvæstionibus potest judicari. *Variæ autem sunt societatis species*, ut qvando *alter* confert pecuniam, mercator verò vel artifex industriam suam circa talem pecuniam ponit, ut ex tali negotiatione vel artificio ambo lucrentur: *vel* qvando unus ponit simul pecuniam, simul & operam, alter operam tantùm: vel qvando uterqve simul confert pecuniam & operas. *Item*, traduntur animalia gratia societatis contrahendæ, sicut contractus illi in Legibus latiùs explicantur. Nos hoc loco illa commemoravimus, hoc tantùm consilio, ut illis, qvi usu pecuniæ suæ non possunt carere, & ipsi negotiationes, vel artificia exercere non possunt, ostendatur legitima ratio qværendi necessaria, ex pecunia, qvam possident, ita ne conscientia sancietur. Qvod si qvis dixerit, nec contractus redemtionis nec societatis placet, sed vellem potestatem repetendæ sortis retinere, & de lucro & sorte sine periculo ullius damni certus esse, sicut fit in usura. Illi, qvia non vult secundùm charitatem ambulare, non possumus aliud consilium dare ex verbo Dei, qvàm *1. Thess. 4,6.* Vindex de his omnibus Dominus est. (*s.*) Contractus qvo syngraphàm emtionis redituum ab alteno emo. *Gerhard.* l. c. §. 237. 5. Ex humanæ

mānæ ſocietatis utilitate ; ſic enim & mutuanti, & mutuatario conſulitur. *Mutuans* eò faciliùs elocat pecunias, *mutuatarius* qværit commodum ſine læſione proximi. Qvò haud dubiè tendit *Ferrarienſis* in practic. in forma. libell. action. hypothec. verb. Sine aliqva uſurarum. p. 379. *Mundum vix ſuſtineri aut regi poſſe ſine uſuris &c.* Id qvod (monente B. Gerhardo) de cenſibus annuis, qvos JCT. uſuras licitas appellant, *non autem de uſuris verbo Dei damnatis* accipiendum. Excedit *Baldus* in l. 1. C. de ſumma Trinit. & conſ. 453. apud *Gerhard.* l. c. qvi dicit: expedire, *multos inveniri fœneratores, ne multi fame pereant.* Has rationes potiſſimùm collegimus ex Gerhardo noſtro. Si qvis deſiderat rationes *Hutteri* penitus ſcire, ipſum adeat. Lege omnino *Baldvini* Caſ. Conſc. l. c.

§. CXLVII. *Uſura punitoria eſt*, qvæ ob moram non ſolventis pro pœna à Magiſtratu ſecundum ll. imponitur. Sunt enim (verba recito *Hutteri* l. c. p. 1050. b.) qvi ſive malitia, ſive avaritia inducti, penſiones juſtas ac legitimas, licèt ſine damno & rerum ſuarum jactura poſſint, non exolvunt. Hic ſi Magiſtratus ſolutionem ita imperet, ut Creditori pro damno, qvod inde percepit, qvia non juſto die pecunia ſoluta fuit, ultra definitam & conſvetam penſionem aliqvod amplius ſolvere cogatur: certè non peccat. Qvia hoc æqvitatis eſt, & malitiam debitoris coërcet. Qvod ſi verò adverſo aliqvo infortunio Debitor oppreſſus, penſionem præſtare neqveat, tum uſura punitoria usqve adeò locum non habet, ut potiùs tali caſu Creditor penſionem totam remittere debeat. Et pag. 1051. b. Qvoad perſonas, pecuniam ſuam aliis pro certa compenſatione elocantes, certæ regulæ & conditiones obſervandæ veniunt: qvæ tamen ad finem & eventum potiſſimùm revocari poſſunt. Qvoad finem, ſpectari ſemper in ejusmodi contractibus debet Æqvitas & Charitas: illa ex parte Debitoris, hæc ex parte Creditoris. Qvemadmodum enim dantem oportet moveri charitate ad pecuniam elocandam: ita accipientem moveri oportet æqvitate atqve honeſtate ad agnoſcéndum beneficium, velut ad ἀνθιδοσιν naturaliter obligatum. Qvoad Eventum: Si debitor noſtrâ pecuniâ res ſuas locupletavit, æqvitatis eſt, ut partem lucri ſive commodi communicet cum creditore. *Rurſum*: ſi Debitor caſu aliqvo adverſo, ut incendio, tempeſtate, direptione bonorum, & conſimilibus infortuniis ad eam paupertatem ſit redactus, ut vix habeat, unde ſortem reponat, nedum ut ultra ſortem aliqvid amplius ſolvat: tum Charitatis Chriſtianæ eſt, ut Creditor ſuæ conſcientiæ rectè conſulat, neqve ſtrictum jus urgeat: ſed penſionem vel

Digitized by Google

totam, vel ex parte ei remittat. Qvemadmodum enim Christiana Charitas omnium aliarum virtutum mater, & regina est: ita contractus etiam hujusmodi gubernare debet: ut neutra pars prægravet, aut opprimatur. *Hæc ille.* Exinde autem colligere est, qvod si usura punitoria locum non habet, in iis debitoribus aliqvo infortunio oppressis; multò minus locum habere in egenis, extremè miseris, qvorum pignora qvoqs non detinenda ceu videbimus. Placet audire *Honorati Leotardi* discursum *in Disput. qvid Jus Justin. de usuris statuerit? P. 2. sect. 3. p. 56* Si forte, *inqvit, Gibalinus* opinatur usuras, qvæ propter moram infliguntur, cùm creditoris nihil intersit, & punitorias vocant, licitas esse, qvod non arbitror, dicam statim, me hunc errorem jam funditùs profligasse adversus Petr. Gregorium, & alios qvæst. 4. num. 35. & 36. ubi pluribus rationibus docui istas usuras justitiæ commutativæ contrarias esse, & inter cæteras adduxi catholicam illam, & à catholicis omnibus receptam assertionem, moram solam non sufficere, ut qvid ultrà sortem capere liceat ex qvacunqs causa pecunia debeatur ex Baldo, Martio, Peguera, & aliis, & ipso Wesembecio *ad tit. de usur. num. 9.* Et addo nunc istiusmodi usuras, licèt in pœnam moræ legibus civilibus infligerentur juxta illud solemne Pauli dictum *in d. §. si pupillo*, veras tamen & proprias usuras esse, subducimus enim semper interesse creditoris, qvia currunt ratione qvantitatis debitæ, & ratione temporis à die factæ moræ, & ex solo tempore tardæ solutionis, qvod est proprium usurarum, ut sæpiùs diximus ex *l. 3. C. in qvib. caus. in integr. rest. l. lect. ff. si cert. pet. l. 7. & 9. & l. 17. §. si ex locato. ff. de usur.* & nos diximus ex Bart. Castrens. & aliis *qvæst. 38. num. 9.* & aliis locis. Qvod verùm est, tametsi creditor sub nomine pœnæ usuras stipulatus sit, ut constat ex *l. 44. D. de usur. l. 90. ff. de verb. obligat.* ut ibi Cujacius notat, & Henric. Zœs. ad *tit. D. de usur. num. 5. & 6.* & aliis nunc prætermisis Hotman. *de usur. l. 1. cap. 5. vers. nam si pro usur.* ubi ait pœnam non tantùm usuræ naturam, verùm etiam appellationem fuscipere. Qvod & rectissimè sensit P. Gibalin. *lib. 2. cap. 2. art. 1. num. 2.* ubi qværens, an ex lege pœna aliqva imponi possit debitori tardiùs solventi debitum, respondet posse non tamen usuram, & congruenter rei, qvæ agitur, deinde admonet, advertendum esse, usuram solvi, & infligi propter solam dilationem temporis, & usum pecuniæ, pœnam verò propter culpam commissam in tardiore solutione: & præterea usuram sensim crescere, & currere pro ratione temporis, pœnam verò momento, & semel committi. Itaqs, *inqvit*, qvoties lex non solventi debitam pecuniam

niam imponit pœnam alicujus præſtationis in annos, aut menſes ſingulos, revera uſuram ſolvere cogit, non pœnam ſolam infligit. Ita is auctor, qvi licèt loqvatur de pœna eo modò impoſita à lege multò magis id retinendum eſt, cum creditor pœnam in dies excreſcentem ſtipulatur ultrà ſortem, qvamdiu pecunia retinetur, vel ſi ſors ſua die ſoluta non ſit, qvia minùs ſuſpecta lex eſt, qvàm conventio. *Contrariæ partis rationes*, ubivis proſtant, qvas tamen bonam partem confecit B. noſter *Gerhardus* l. c. qvem vide ſis §. 250. ſeqq. unicâ obſervatâ diſtinctione, ſc. inter mutuum Eleemoſynarium, & Compenſatorium inter perſonas ipſas. Rejicit noſtram diſtinctionem datam inter uſuram (latè loqvendo) lucratoriam, compenſatoriam, punitoriam *Leonardus* Diſp. qvid jus Juſtinian. de uſuris ſtatuerit Part. 1. ſect. 12. p. 51. *bis*: Et ego vellem ne nominis qvidem relictum eſſe, unde mihi nulla uſura civilis eſt: & odi & abhorrui ſemper diviſionem illam uſuræ lucratoriæ, compenſatoriæ & punitoriæ. Omnis enim uſura lucratoria eſt, vel non eſt uſura, ſed id qvod intereſt, qvod notum & probatum eſt, & qvo nomine meo judicio præſtat viros Catholicos uti, qvàm infauſto & luctuoſo nomine uſurarum. *Reſp.* Si modificatè (uti ſuprà dictum) hoc nomine utamur, non apparet, cur rejicienda ſit diſtinctio.

§. CXLVIII. *Lutheri* ſententia de uſuris, ex ſcriptis ejus ad invicem diligenter collatis, petenda. *Baldninus* p. m. explicat eam ſcribens. l. 4. c. 3. Caſ. Conſc. p. 705. b. *Lutherus* qvoqʒ, etſi contra uſuras, in locis, ſuprà citatis multa ſcripſit, præſertim in caſu meri mutui: non tamen, improbavit, ſi ſenes, qvi ad labores inepti ſunt, viduæ, orphani, fiſci Eccleſiaſtici certam penſionem pro certa pecuniæ ſumma accipiant, inhoneſtam ſui & ſuorum ſuſtentationem: qvo in genere conſuluit, ut, Magiſtratus ſupremus convocatis Theologis & Jureconſultis moderatam conſtituant ἐπιείκειαν, ut, qvid talibus petere fas ſit, conſtet: qvæ, ipſa etiam noſtra ſententia eſt. Paulò fuſius *Hutterus* l. c. de uſuris p. m. 1052. Cujus verba prolixa qvidem, ſed mentem egregiè explicantia: *B. Lutherus*, inqvit, *diſputat præcipuè de mutuationis officio*, qvod gratuitum eſſe debere ipſimet concedimus: ut & de *uſura lucratoria*, qvam itidem cum B. Luthero damnamus. Et offerunt ſeſe in ſcriptis illius ejusmodi aſſertiones, qvæ noſtræ doctrinæ de Uſuris haud obſcurè patrocinantur, qvales ſunt: I. Intereſſe de damno emergente & lucro ceſſante, tanqvam legitimum diſertis verbis approbat *Lutherus*: in Commonefactione ad Paſtores. *Tom. 7. Germ. Jen.* fol. 399. a. & b. Ubi in margi-

margine hæc adjecit Lutherus. Man iſt ſchuldig zu erſtatten den Schaden/ ſo man empfindet/ wenn man die Tagzeit nicht hält/ ſondern mit der Bezahlung ſäumig iſt. Et de damno emergente hanc in textu ipſo fert ſententiam: Es iſt billich/ auch der Vernunfft und natürlichen Rechte nach/ daß du mir/ (wenn ich durch dein Nicht-einhalten zu Schaden komme) alles wieder erſtatteſt/ beyde die Haupt-Summa mit dem Schaden/ dann ich habe dir die hundert Gülden nicht geliehen/ daß ich mich ſelbſt/ oder du mich damit ſolteſt verderben ſondern ich habe dir wollen ohne meinen Schaden helffen. Diß alles iſt ſo klar und hell/ daß/ wann alle Jura und Juriſten Bücher verlohren werden/ ſo müſte es doch die Vernunfft noch ſetzen/ wie ſchwach ſie wäre. Solche Schadewacht heiſſen die Juriſten Bücher zu Latein Intereſſe, und ſolch leihen iſt freylich kein Wucher/ ſondern ein rechter löblicher/ ehrlicher Dienſt und gut Werck/ dem Nächſten erzeiget/ ꝛc. Et poſt pauca, ubi diſputat de intereſſe lucri ceſſantis, vult, ut JCtorum ſententiæ hac in parte audiantur, & ſeqvantur: Solche und derſelben unzählige Umſtände oder Zufälle gebührt den Juriſten zu rächen und zu bewegen/ damit der Schadewacht oder Intereſſe nicht ein Schalck oder Wucherer werde. II. Paſſim B. *Lutherus* ſemet ipſum explicat, ſibi rem & diſputationem eſſe contra uſuras, qvæ accipiuntur à pauperibus: uti cumprimis patet ex reſponſo Lutheri, qvod dat ad exceptionem Compenſationis & domi: ubi diſertis verbis aliqvoties pauperum mentionem facit. Ut fol. 398. b. ejusdem ſcripti: Geſchenck heiſt nicht rechter Gewinſt/ ſondern freywillig umſonſt gegeben/ und genommen Ding: Noch ſchmückeſt du es/ leugeſt und heiſſeſt es ein Geſchenck/ ſo es doch in der Warheit ein Gewinſt und Wucher/ von dem Dürfftigen in ſeiner Noth dir gegeben. III. De mutuationis officio, & qvidem reſpectu pauperum diſſerere *Lutherum*, ipſemet fatetur ibid. fol. 399. Es dünckt mich beſſer gerathen/ du Pfarrer weiſeſt dieſe Frage zu den Juriſten/ derſelben Eyd und Ämt iſt/ in ſolchen ſterblichen/ vergänglichen/ elenden Welt-Sachen zu richten/ und zu lehren; ſonderlich wo man wider den Text will klügeln/ und ſpitzig ſeyn/ doch daß du feſt und ſteiff auf dem Texte bleibeſt/ nemlich das leihen und drüber nehmen ſey

Wucher/

Wucher/dieſen Text werden dir alle Jura und Juriſten beſtätigen müſſen/nich allein nach dem Evangelio/ſonder auch in ihren Büchern. Hoc eſt ſtatu probè obſervato, univerſa etiam ipſius diſputatio unicè vel certè principaliter eſt directa contra eos, qvi mutuationis officium volunt eſſe lucratorium. Et notationem præcipuè meretur, qvod Lutherus ipſe proteſtatur, qvando de mutuationis officio agit, ſe non intelligere contractum legitimum de emendis cenſibus aut fructibus &c. Verba Lutheri ſic habent: Wir reden diſsmal nichts von geben oder ſchencken/ auch nicht vom Kauffen oder verkauffen/noch von wiederkäuffliche Zinſe/ſondern von dem leihen/darinn der Wucher faſt alle ſeine Geſchäfft itzt treibet: Wer etwas leihet/ und nimt darfür etwas drüber/ oder etwas beſſers/ das iſt/Wucher/denn leihen ſoll nichts mehr wiedernehmen/ ſondern eben daſſelbe das geliehen iſt/ wie die Propheten/ Chriſtus ſelbſt/ und die Weltlichen Rechte lehren. Et in ſummo diſputationis fervore ſic habet: Uns Predigern gebührt hie nicht zu feyern/denn es gilt unſere Seeligkeit/ daß wir den Wucher auf der Cantzel getroſt ſchelten/und verdammen/ den Text fleißig und dürre ſagen: Nemlich/wer etwas leihet/und drüber oder beſſers nimt/ der iſt ein Wucherer. fol. 404. Pervertunt ergò Sophiſticè ſtatum Controverſiæ, qvi commonefactionem hanc Lutheri ſimpliciter ad prohibitionem omnium contractuum & ſtipulationum, qvæ ſecundùm leges & æqvitatem *tàm* in immobilibus, *qvàm* mobilibus bonis fiunt, detorqvere ſolent: cum tamen de mutuationis officio ſe tantùm diſputare *Lutherus* ipſe proteſtando qvaſi confirmet. IV. De uſuris illicitis & illegitimis diſputatio eſt B. Luthero, uti cumprimis patet ex iis, qvæ de Germanorum fœnerationibus, qvoad centeſimas, ducenteſimas, trecenteſimas & id genus aliis deteſtandis contractibus diſſerit. ibid. fol. 403. V. Permittit *Lutherus* viduis, pupillis, pauperibus, ſenibus, omnibuſqꝫ illis, qvi *vel* certam ſedem non habent, *vel* propter valetudinem *vel* ætatem, *vel* ſexum, vel ignorantiam opificii alicujus, pecuniis ſuis ad negotiationem aliqvam ipſimet uti non poſſunt, ut pecunias ſuas ad uſuram licitam aliis eloceant. Et qvanqvam B. *Lutherus* talem Uſuram mitiore vocabulo nominat *uſuram neceſſitatis*. Ein Nothwücherlein: tamen inde non ſeqvitur, qvòd talem uſuram in ſe & per ſe ſtatuerit eſſe illicitam & prohibitam. Qvare conſulit, ut Principes & JCti, Concionа-

cionatores & Conſiliarii, de mediis ejusmodi cogitent, qvibus juſta, ἐπιείκεια & æqvitas circa ejusmodi contractus ſervari qveat: fol. 405. Darum achte ich/wo hierinnen der Landes-Fürſt würde angeruffen/ und derſelbe mit vernünfftigen Juriſten/ Predigern und Räthen ein leidlich Mittel ἐπιείκειαν oder ἀμνηστίαν finden würde/möchte alsdann das Gewiſſen zu frieden geſtellet werden. Et poſt pauca: Kan nun hiezu dienen oder helffen / daß Käyſer Juſtinianus den Wucher alſo mäßiget/denen von Adel/daß ſie vier Floren nehmen mögen/den Kauffleuten achte/den andern ſechs / und dabey ſpricht / er wolle damit die alte/harte/ſchwere Laſt mäßigen/kans (ſage ich) hieher dienen/ſo will ich gern mit ſtimmen/ und helffen tragen für GOtt / ſonderlich wo es dürfftige Perſonen/ und ein Nothwucher/oder barmhertziger Wucher wäre. Sonſt wo es ein muthwilliger/geitziger/unnöthiger Wucher wäre/der auff eitel Handel und Gewinſt gericht wäre/da wolt ich nicht mit ſtimmen/noch rathen ꝛc. Qva in parte ſuperior noſtra deciſio de uſura compenſatoria, cum Doctrina *B. Lutheri* ex aſſe congruit. Et profectò Zelum planè inordinatum hoc loco produnt nonnulli Concionatores, qvi pro concione ſæpius Uſuras ſimpliciter omnes rejiciunt & damnant, ſubinde ad *B. Lutheri* autoritatem provocantes, qvos præſtaret hac in parte ſeqvi ejusdem *Lutheri* conſilium, paſtoribus hoc loco præſcriptum: fol. 405. Die Pfarrer ſollen ſolche ſcharffe diſputation (nemlich wie fern fünff oder 6. Gülden aufs hundert zunehmen) auf der Cantzel von ſich werffen/und zu den Juriſten oder bonos viros weiſen. VI. Licèt B. Luthetus eâdem commonefactione ſeverè ſatis invehatur in uſuras, qvæ à divitibus accipiuntur, fol. 413. b. 414. totius tamen loci circumſtantia evincit, de illis uſuris ipſum agere, qvæ à divitibus qvoqve ſine damno & incommodo præſtari neqveunt: qvæqve tandem in divitum & pauperum oppreſſionem emergunt. Qvales certè uſuras & illicitas, & verbo Dei prohibitas eſſe, nos qvoqve ultrò concedimus. Man weiß faſt wol/ ſcribit *Lutherus*, daß du deinen Wucher auf keinen ledigen Beutel treibeſt/ſondern an den Reichen fäheſt du an/ und macheſt ſie zu Bettlern/ und treibeſt ſie ins Armuth. VII. Et poſtremò *B. Lutherus* contractus emtionis legitimos de annuis cenſibus & reditibus, à ſe improbatos eſſe, ipſemet negat, in fine illius commonefactionis

factionis ad Paſtores, his verbis: Den käufflichen Zinſe habe ich hiemit nicht gemeynet/denn was ein rechter redlicher Kauff iſt/ das iſt kein Wucher. So weiß man (GOtt Lob) wol/was ein käufflicher Zinſe iſt nach den weltlichen Rechten/ nemlich/daß da ſoll ſeyn ein Unterpfand/und nicht zu viel aufs hundert verkaufft werde/darvon itzt nicht zu reden iſt/ein jeglicher ſehe für ſich/ daß ein rechter redlicher Kauff ſey ꝛc. Et qvanqvam in *ſermone major, de Uſuris anno 1519. ſcripto*, durior eſſe videatur in cenſus etiam & reditus annuos legitimè emtos: tamen ibi qvoqve exceſſum potiſſimùm, qvi cum oppreſſione & damno proximi eſt conjunctus, reprehendi & damnari totus ille ſermo evincit. Qvid qvod Lutherus ipſe in poſteriore Commonefactione, *anno 40.* publicatâ, priorem illum Sermonem nonnihil temperare voluiſſe videri poteſt. Non omittenda, qvæ in compendium hac fini redegit *B. Gerhardus* de Magiſtr. §. 256. *qvi ita ſcribit:* Rigori priorum ſcriptorum Lutheri opponimus moderationem, qvam adhibuit in ſcripto, cui titulus: Vermahnung an die Pfarrer wider den Wucher zu predigen. Tom. 6. Witeberg. Germ. fol. 325. b. ubi hoſce invenies aphoriſmos. 1. ſtricti juris in prohibitione uſurarum qvandam mitigationem in certis caſibus adhibendam. 2. viduis, pupillis, ſenibus &c. qvi non poſſunt negotiationes exercere, concedi poſſe, ut ex pecunia mutuò data à negotiatoribus cenſus accipiant. Illum contractum vocat ein Nothwucherlein, 3. Conſcientiæ poſſe conſuli, ſi Magiſtratus adhibito Theologorum & JCtorum Conſilio qvandam *ἐπιείκειαν* in his contractibus adhibeat. 4. Diſtingvendum eſſe caſum neceſſitatis à temporibus & perſonis, qvæ non ſunt hujusmodi neceſſitati ſubjectæ. 5. Se non admodum repugnare, ſi ad uſuras illicitas & immoderatas cohibendas concedatur Nobili, ut qvatuor, mercatori, ut octo, reliqvis ut ſex florenos accipiant. 6. Ea jam eſſe tempora, ut ſex florenis ex centum aureorum elocatione acceptis multùm lucrari poſſimus. 7. Miniſtros Eccleſiæ has diſputationes debere remittere ad JCtos & viros bonos &c. *Hæc. Lutherus*, Magiſtratui pio & Chriſtiano judicium permittens, qvid prohibitæ uſuræ nomine cenſendum ſit, ac inter opera miſericordiæ proximo debitæ ac contractus civiles legibus permiſſos rectè diſtingvens. Videatur etiam *D. Brentius* in ſcript. Germ. von wucherlichen Contracten. *Æpinus* in Comm. Pſal. 15. *Chytræus* in Comm. cap. 23. Deuter. *Heerbrand.* & *Schnepfius* in Conſil. Theol. Bidenb. Dec. 1. Conſ. 4. & Decad. 6. conſ. 8. *D. Hunnius* in 2. Cor. 8. *D. Geſnerus* in Pſal. 15.

D. Hoë in ſcripto German. Lipſ. 1617. edito, ſub tit. **Unterricht / ob ein Chriſt mit gutem Gewiſſen Geld-Zinſen nehmen könne?** qvorum ſententia huic noſtræ eſt conformis. Vide omninò Tractatum *Chriſtophori* vom Hagen/ de Uſu Uſurarum & annuorum redituum, ac intereſſe vero & juſto, jure divino, naturali, gentium, Canonico, Civili, Novellarum Conſtitutionum Imperii, conſvetudinario & ſtatuatario permiſſo ac licito, deqve cauſis, ex qvibus debentur & deberi deſinunt, ac Mora & actionibus, pro illis exigendis competentibus, item contractu antichreſeos. *Viteberg. 1631.*

§. CXLIX. Exinde jam licet colligere, *Montes Pietatis Romanenſes eſſe illicitos.* Qvod ulteriùs probatur:

1. Qvia non habetur reſpectus perſonarum, finis, eventus, cùm æqvè divitibus, atqve pauperibus pecunia mutuò detur, interpoſito pignore, & niſi redimatur ſtato tempore venditioni exponatur, æqvè ab his atqve illis aliqvid ultra ſortem exigatur, non ſine manifeſtiſſimo debitorum damno & detrimento.

2. Vota ſemel emiſſa, qvæ Pontifex irrita reddere neqvit, ex mente Theologorum Pontiff. ſolvuntur, uti dictum.

3. Scelera & flagitia impunita relinqvuntur, modò aliqvid montibus his conferatur, qvod patet ex ſuperiùs dictis. Conf. *Elychn.* Gottlieb. Mont. Piet. l. 2. c. 8. & *Tholoſan.* loc ſæpiſſimè allegat. §. noſtro 25. num. 24.

4. Veſtitur hæc æruſcatio titulo eleemoſynæ. Vid. Bullas ſæpiſſimè citatas. Sed qvæ hæc Eleemoſyna? Monti non confertur eleemoſyna preſsè loqvendo; non enim confertur eleemoſyna ei, qvi bonis abundat, qvi ultra ſortem non parvam exigit ſummam pro elocata pecunia, ex eleemoſyna qværit lucrum & uſuram. Pauperibus & egenis non confertur Eleemoſyna, qvi æqvè ac divites pro conſervatione montis, & expenſis aliqvid certi ultra ſortem ſolvere coguntur. Vide *Tholoſan.* §. 25. n. 9.

5. Abſorbentur integra patrimonia. vid. §. noſtr. 22.

§. CL. 6. Heredes defraudantur. Vide *Elychn.* l. 2. c. 8. & 10. qvi ex Menoch. conſilio 431. ſcribit: *Menochius* erzehlet/ daß einer ſeines leiblichen Bruders Kinder angefeindet / ihnen nichts von ſeinem Guth gönnen mögen/ und aus ſolchem gefaſten Haß die Berg der Freiheit zu Rom zu ſeinen Erben ernennet und eingeſetzt/ welche Berg er Menochius daſelbſten einen fiſcum, das iſt/ des Pabſts gemeinen Seckel nennet. Aber er Menochius wie ein Juriſt ſo eines guten Gewiſſens / giebt wider die Berg und für des verſtorbenen Bru-

Bruders Kinder ſeinen Außſchlag/und hat ſich dieſer Fall im Jahr 1579. begeben. Et ex Conſil. 482. Ein Hauptmann hat ein fideicomiſſ. unterhanden gehabt/ und (daß es auch der Teutſche Leſer verſtehen möge) ſo hat er ein Erb die Zeit ſeines Lebens zu verwalten und zu genieſſen mit der Beſcheidenheit gehabt/ daß er nichts von Eigenthum verthun/ ſondern daſſelbe ungeſchmälert andern/ ſo ihm ſubſtituirt und unterſetzt verfangen ſeyn und bleiben laſſen ſolle. Denſelben nun/denen es verfangen/ und ihm den Hauptmann unterſetzt worden/ zu Leid und Nachtheil/ hat er das Geld bey den Römiſchen Bergen hinterlegt und verliehen/ daſſelb ſeines Gefallens verpartirt/ verſchenckt und vermacht. *Toletus* Inſtruct. Sacerd. l. 5. c. 39. p. 573. ſvadet, ut Domini, Principes, & alii non inſtituant tales montes absqve gravi necesſitate & communi, præſertim Pontifices; nam per montes NB. deſtruuntur res ſucceſſorum & tot poſſunt multiplicari, ut in inopiam redigantur. Ut enim præſentes Domini congregent magnam ſummam pecuniæ, non curant reditus alienare futurorum &c.

7. Otioſè viventes ex reditibus ſine ullo labore vivunt. *Tholoſ.* l. c. §. noſtr. 25. n. 24. in qvibus otioſi & Epicureè viventes Romæ qvidem victum habent ex reditibus ſine labore, vacantes voluptatibus, qvod certè deteſtabile eſt, ubi enim qvis infimæ ſortis corradere poteſt ſive juſtè ſive injuſtè pecunias alicunde, ad montes NB. illos confugit & reditus ſibi comparat, ut reliqvum vitæ tempus ſine labore, inſtar brutorum animantium tranſigat &c. *Boninſign.* verba §. noſtr. 52. Confer. *Luther.* de Cenſu p. 914. *Chriſtoph.* vom Hagen/ Tract. de uſu uſurarum. cap. 4. p. 81.

8. Qvi domos has adminiſtrant, lautè vivunt, epulantur, diteſcunt, Lucullos ac Craſſos divitiis provocant. Examinentur ſalaria ipſorum ex ſuperioribus. Vide *Diſpp. Sedanenſ.* T. 1. p. 463.

9. Pignora promiſcuè detinentur & venduntur, ſi in mora fuerint, ſint licèt divites vel pauperes. Vide cap. de Adminiſtrat. Montium, & de conditionibus montium. §. 50.

§. CLI. Non negamus, pignora à mutuatario accipienda, æqvè ac hypothecam; ſic enim mutuans æqvivalens habet, & mutuatarius ſolicitus eſt de ſolutione & redemtione pignorum. *Alphonſ. de Toſtato in Exod. 22. q. 17. p. 396b.* Ubi tamen pro conſcientiæ informatione hæc neceſſariò obſervanda veniunt: I. Ne terminus ſolutionis mutuatario præfigatur nimis anguſtus, idq; propterea, ut pi-

gnus cedat mutuanti, qvi certo novit, ſub hoc tempus mutuatarium pignus redimere haud poſſe. Dolus certè tùm latebit ſub hoc officio. Id qvod volunt verba *Exod. 22, 25.* Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qvi habitat tecum, non urgebis eum qvaſi exactor. Ubi *Bonfrerius* Jeſuita: importunè ſc. & ſeverè urgens mutui redditionem, cum qvis factus eſt impotens ad reddendum. Ergò pignora eorum non ſunt vendenda ab adminiſtratoribus montis. Loqvitur autem textus inprimis de *pauperibus* אֶת־הֶעָנִי. Radix eſt עָנָה afflictus fuit, humiliatus, depreſſus, oppreſſus jugo ſervitutis aut tyrannide, pauper fuit; ut ſit triplex afflictio, facultatum, carnis & mentis. Ita *Schindler.* R. עָנָה. *Pagnin.* Buxtorf. & alii. Illis, inqvam, præ omnibus ſuccurrendum, & qvidem domeſtico עַמִּי־אֶת *meo populo*, non excluſivè, qvaſi exteris pauperibus non ſuccurendum; ſed ſicut Apoſtolus explicat *Gal. 6, 10.* Operemur bonum erga omnes, tùm verò maximè erga domeſticos fidei, πρὸς τοὺς οἰκείους πίστεως. Hebræi, teſte *Fagio h. l. Tom. I. Bibl. Crit. col. 594.* hunc locum ita explicant: Is eſt ſimplex ſenſus ejus: ſi argentum mutuò dederis populo meo, non Ethnico mutuum dabis. Qvod ſi rogas, cui ex populo meo? pauperi, inqvam, qvi tecum eſt. Non ſis illi tanqvam fœnerator *h. e.* Non vi extorqveas ab illo, ſi tu noviſti, qvod non poteſt reſtituere, neqve exhibeas te erga illum, qvaſi Ethnico accommodatò dederis. q. d. non ignominia afficias eum. AbenEzræ videtur vox Ebraica נוֹשֶׁה *fœnerator*, ab *elevando* & *extollendo* dicta, q. d. Si mutuum illi dederis, non extollas te ſupra illum, ut cogatur propter beneficium à te acceptum tibi ſupplicare, te venerari & colere &c. Chaldaicè venerator dicitur רַשְׁיָא Raſchiah, ab eo nimirum, qvod poteſtatem qvandam jam in eum habere videtur, cui mutuum dedit, רָשָׁא enim *potuit* Chaldæis ſignificat; hinc רַשְׁיָא *Raſchiah, creditor, fœnerator, exactor, qs. facultatem habens.* Atqv in hanc ſententiam inclinat & Autor Nehemindes, qvi ita exponit: Ne ſis illi tanqvam uſurarius, qvi dominium uſurpat in eum, qvi à ſe mutuum accipit, juxta illud, qvod ſcribitur *Prov. 22, 7. Qui mutuum accipit ſervus eſt illius, qui mutuum dat.* Qvin potius exhibeas te erga illum in omni re qvaſi nihil unqvam à te mutuò acceperit. Neqve ponas ſuper eum uſuram, nec pecuniæ, nec cibi, ſed accommodatò illi des ex pietate, non accipiens ab illo utilitatem gloriæ nec ſubſtantiæ. *Hæc ille*: Porrò habent verba ſecundum *Vulgat.*: Non urgebis eum, *qvaſi exactor*, nec uſuris *opprimes*. Hebræus autem textus ſic habet: Non eris ei כְּנֹשֶׁה ſicut fœnerator, mor-

(mordens) neq; *pones* ſuper eum uſuram (non mordebis illum.) Obſervavimus §. 41. radicem נשׁך non ſignificare idem qvod *opprimere*, uti reddit Vulgata, ſed *ponere*, ut ſit ſenſus: *nullam uſuram exiges à pauperibus.* Chaldæus Paraphraſtes reddit: *non eris ei quaſi fœnerator, nec imponetis ſuper eum uſuram.* Juxta Syrum vertitur: *non eris ei tanqvam dominus debiti, nec accipies ab eo fœnus.* Juxta verſionem Arabicam hoc modo redditur: *ne ſis ei quaſi creditor, & ne imponatis ei uſuram.* Ex Samaritana autem verſione transfertur: *non eris ei ſicut princeps, non pones ſuper eum uſuram.* LXX. habent: non eris *eum urgens, non imponens ei uſuram*, ὡς ὀφειλήτης αὐτῷ τόκον. Vide *Briani VValt.* Bibl. Polyglotta h.l. Unde *Lutherus* benè reddidit: Weñ du Geld leiheſt meinem Volck/das arm bey dir iſt/ſolt du ihn nicht zu Schaden dringẽ/ und keinen Wucher auf ihn treiben. Gloſſ. ibid. dringen und wuchern ſind zweyerley. Dringen iſt/wenn du deinen Nächſten zwingeſt zu bezahlen mit deinem Vortheil und ſeinem Nachtheil. Biblia Hollandica ita efferunt: Indien ghy myn Volck dat by u arm is/ Geld leent/ ſoo en ſult ghy tegen hetſelve nietzyn /als een Woeckerer: ghy en ſult op het ſelve gernen Woecker leggen. In marginali nota: het Hebr. Woort Neſchech heeft synen name van byten/om de Woeckerer d' arme Lieden byt ende verteert. Hæc propterea notanda duximus, ne locus ſit exceptioni, *pauperes non quidem eſſe uſuris opprimendos; moderatas tamen ab iis exigi poſſe.* Abſolutè enim dicitur: non pones uſuram ſuper egenum &c. Conf. *Luc. 6, 34.* qvem locum prolixè explicat *Gerhard.* de Magiſtrato Politico §. 251. *Baldvin.* Caſ. Conſcient. l. 4. c. 3. p. 704. *Spanhem.* P. 3. Dub. Evangel. p. 662. dub. 127. prolixè.

Addamus huic adhuc unum locum Siracid. *29, 11. Habe patientiam cum proximo tuo tempore neceſſitatis, & hanc ei da Eleemoſynam, ut juſtum ſolutionis tempus ei relinqvas.* LXX. πλὴν ἐπὶ ταπεινῷ μακροθύμησον, καὶ ἐπ' ἐλεημοσύνην μὴ παρελκύσῃς αὐτόν. i. e. *prorogabis ſolutionem.* Lutherus reddidit: Habe Gedult mit deinem Nächſten in der Noth/und thue das Allmoſen dazu/ daß du ihm Zeit laſſeſt ꝛc. *Vulgata verſio* non exprimit. LXX. verſ. verba, qvando reddit: *Veruntamen ſuper humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.* Qvod fatetur *Oliverius Bonartius* Societ. Jeſu Comment. h.l. qvi ita commentatur, p. 445. a. Duplex ſenſus. *Primus clarus eſt in Græco:* Cum qvis pauper vel afflictus, (hoc humilis in Scriptura ſignificat) vel ſaltem in humilitate, id eſt demiſſè vel modeſtè, ob neceſſitates ſuas, mutuum vel beneficium aliqvod poſtulat, vel petit moram aliqvam temporis longiorem, ut debitum ſolvat, eſto lon-

longanimis,id eſt, ſine exprobratione vel acerbitate, libenter annuè illius precibus,vel patienter expecta,donec debitum repræſentare poſſit: & in hunc ſenſum facilè noſtra accipi poſſunt. *Secundus ex Latino*: Sub per humilem animo fortior eſto, i. e. liberaliter & animoſè mutuum vel gratis da,etiamſi fraudari timeas, cùm beatiùs ſit dare,qvàm accipere. Imitare Deum,qvi dat & non improperat. Mallem,inqvit Seneca, beneficia non recipere, qvàm non dare.

§. CLII. Obſervandum 2. *ne pignus proximi avidè, & violenter ad nos trahamus, & detineamus; qvin imo* ſi pauper proximus ſolvendo non ſit, *reſtituamus*,præſertim ſi veſtes, vel utenſilia domeſtica, aut inſtrumenta artium, qvibus ſibi, & ſuis victum qværunt, & qvibus carere non poſſit,oppignoraverit,aut etiam reditus annui, aut qvod loco ſalarii datur, unde ipſe cum ſuis vivat. *Balduin.* l. c. p.707. a. Talia ne qvidem oppignorare licet,nedum detinere & vendere. Vide ſeqq.verſ.Exod.22, 26.27. Hûc faciunt verba *Chemnitii* L.C.P.2. de paupertate p.196. Apud *Ezechiel.cap.18,5.7.* inter reqviſita juſti hominis ponitur, ſi pignus depauperato non ſua culpa, vel pauperi,qvi non ſolvendo ſit, reſtituerit. Vir ſi fuerit juſtus & fecerit judicium & juſtitiam &c. pignus debitori reddiderit. In qvem locum *Cornel.à Lapide*: *Debitori pignus*, inqvit, *reddendum ſcilicet, qvi pauper ſit,huic enim ex charitate pignus lex reddi jubet. Exod.22,26. Eſt ergo iniqvitas, uti ſummo jure,dum per hoc charitas violatur,unde de tali ait Deus: Si clamaverit ad me pauper à qvo pignus repetis,exaudiam eum,teq; rigidum exactorem puniam,qvia miſericors ſum. Exod.22, 26. Hugo Grotius* in h. l. T. 4. Bibl.Crit. col. 5859. pignus debitori reddendum, nempe tale, qvo debitor ſine gravi incommodo carere non poteſt. *Joham. Baptiſta Vilalpandus* Jeſuita h. l. ex Hieronymo hæc commentatur: *Non omni debitori*: alioqvin multis occaſio recipiendorum pignorum fiet divitiarum materia, ſed ei debitori, qvi pauper eſt (ſc. reddendum pignus): ſecundum legem Exodi,ut notat hîc Rabbi David.Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum,ante ſolis occaſum reddes ei,ipſum enim eſt ſolum,qvo operitur, indumentum carnis ejus,nec habet aliud,in qvo dormiat: Si clamaverit ad me exaudiam eum,qvia miſericors ſum,&c. Obſerva, ſi clamaverit,inqvit, ad me: eſt igitur iniqvitas & oppreſſio,ſummo jure uti, nec remittere debitum inopi,nam id ſcelus vocat Scriptura clamorem, qvod cogat oppreſſum Deo conqveri de injuſto exactore, & qvoniam ejusmodi voces qverulas qvantumvis demiſſas Deus exaudiat. Exaudiam eum, inqvit,adverſus qvem juſtitiam exercens, caritatem violas, te autem vel pingviſſimis victimis me deprecantem non exaudiam. Vide Iſaiam referentem de hujusmodi: cap. 58,3. Qvare jejunavimus & non aſpex-

aſpexiſti &c. & omnes debitores veſtros repetitis, &c. *Recognoſcant* iterum hæc adminiſtratores Montium Pietatis, inprimis obſervatores Bullæ Pauli III. ſuprà §. 31. n. 4.

§. CLIII. Deniqve 10. illiciti ſunt Montes Pietatis, qvia *meritorii*, ex parte conferentis. Ita expreſsè *Leo X.* in bulla ſupr. §. 18. n. 8. *neq; ullo pacto improbari qvin imò* meritorium *eſſe ac laudari & probari debere tale mutuum cum indulgentiis à ſancta ſede Apoſtolica conceſsis erigi poſſunt.* Concil. *Lateranenſe Seſs. 10.* T. 9. Concil. p. 122. approbans bullam Leonis X. Concil. Tridentin. Seſs. 23. cap. 8. T. 9. Conc. p. 405. *Epiſcopi etiam tanqvam ſedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à jure conceſsis, omnium piarum diſpoſitionum tam in ultima voluntate, qvàm inter vivos, ſint executores: habeant jus viſitandi hoſpitalia, collegia qvæcunq; ac Confraternitates Laicorum, etiam qvas ſcholas ſive qvocunq; alio nomine vocant: non tamen qvæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia.* Eleemoſynas montis pietatis ſive charitatis & pia loca omnia, qvocunq; modo nuncupentur, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atq; eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita, ac omnia, qvæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, *ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant & exequantur: non obſtantibus qvatunq; conſuetudine, etiam immemorabili, privilegio aut ſtatuto.* Bulla *Sixti IV.* n. 6. ſupr. §. 6. qvo exinde pro ſuarum animarum ſalute majore ſe cognoverint commoda adipiſci. Bulla *Pauli III.* ſupr. §. 31. n. 7. Nos igitur ſperantes ex pia ordinatione hujusmodi corporibus & animabus Chriſti fidelium non parùm conſulturum. n. 8. plenariam omnium peccatorum ſuorum remiſſionem ac indulgentiam conſeq. Bulla *Julii II.* §. 38. n. 10. qvò ex hoc animarum ſuarum ſalutem cognoverint ſe adipiſci: n. 11. indulgentias & plenariam peccatorum remiſs. conſeq. *Ilphonſus Perez de Lara l. 1. c. 23. de anniverſariis & Capellanis. n. 1. ex Concil. Trident. Seſs. 22.* prodeſse ſaluti animarum tanqvam opus pium. „ *n. 5.* Ejusmodi mons de ſe licitus & meritorius eſt. &c. Exceptio illa, qvando ajunt, à pauperibus nihil dari propter officium mutuationis (qvo tendunt verba Bullæ Sixti IV. n. 6. Pauli III. n. 4.) ſed *partim* propter conſervationem miniſtrorum montis, *partim* propter obligationem ejusdem ad mutuandum, ſolvitur ſuprà §. 46.

§. CLIV. Qvæ acceptio ſit vocabulorum *mereri* & *meriti* apud Pontificios, obvium eſt. *Caſander* in Schol. Hymn. Eccleſ. p. 179. Oper. edit. Pariſ. 1616. fol. *Vocabulum* merendi *apud veteres ſcriptores Eccleſiaſticos ferè idem valet*, qvod conſeqvi, ſeu aptum idoneumq; fieri ad conſeqvendum *id, qvod inter cætera vel ex uno Cypriani loco apparet. Nam*

qvod

qvod Paulus inqvit 1. Tim. 1. ἀλλὰ κὰι ἠλεήθην, qvod *vulgò legitur, misericordiam consecutus, vel ut Erasmus vertit misericordiam adeptus* sum, id Cyprianus ad Jubajanum legit, *misericordiam merui, & multa loca sunt in Ecclesiasticis officiis & precibus, ubi hoc vocabulum hoc intellectu accipi debeat. Qvæ vocis notio si retineatur, multa qvæ duriùs dici videntur, mitiora & commodiora apparebunt.* &c. Consequimur aliqvid nostrâ vel alienâ opera. *Nostrâ*, in civilibus, & Oeconomicis, non tamen exclusâ benedictione divina; *Alienâ*, gratiâ Dei, merito sc. Christi, remissionem peccatorum, & qvæ eam consequuntur. Verba autem allegata bullarum & constitutionũ, *propriis meritis* multum tribuunt. Tu perspice typhum, superbiam & temerariam persvasionem, ac confidentiam in operibus propriis, & videbis longè verius nomine *inanis fiduciæ* venire, qvàm qvidem *certitudinem fidei & remissionis peccatorum Evangelicorum*, judice Concilio Tridentino Sess. 6. cap. 9. *Didacus Stella* Franciscanus de Contemptu mundi P. 3. cap. 45. hoc lemna *cœlum acqviri Bonis operibus*, multis tractat. Nos nitimur verbis Apostolicis Rom. III, 24. *Justificamur* δωρεὰν *gratis* τῇ αὐτοῦ χάριτι, *per illius gratiam*, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ *per redemptionem, qvæ est in Christo Jesu, qvem proposuit Deus* ἱλαστήριον *propitiatorium per fidem, in ipsius sanguine ad ostensionem justitiæ suæ, per remissionem præteritorum peccatorum* &c. v. 28. concludimus igitur, fide justificari hominem χωρὶς ἔργων νόμου absq; operibus legis *Cap. 4, 2.* Si Abraham ex operibus justificatus fuit, habuit gloriam; at non apud Deum (subsume de montibus pietatis, ubi aliqvid meritorii) qvid enim scriptura dicit? Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad justitiam. Ei verò, qvi operatur (aliqvid confert montibus pietatis) merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum, porrò ei qvi non operatur (sub opinione meriti) sed credit in eum, qvi justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam. Vide seqq. Sed qvid attinet his prolixius inhærere? Resolutio qvæstionis decantatissimæ: *An Bona Opera sint meritoria Vitæ Æternæ?* ostendet in speciali accommodata, Montes pietatis sub opinione meriti illicitos esse. De qvâ vide Libros nostros Symbolicos, *Aug. Confess. Art. IV. Formul. Concord.* p. 682. seqq. *Polemicos* veteres & recentiores. Nos Deo sic annuente, & feliciter juvante, receptui canimus, gratias qvas possumus ei depromentes pro collatis viribus corporis, & animi perficiendi exilem hanc opellam, æqviorum judicio nos, & nostra submittentes.

Ad-

Digitized by Google

Addenda.

1. Ad pag. 2. poſt verba : *Madrit. & Romæ*] Eodem præjudicio antiqvitatis uſi ſunt gentiles. *Ovven* de natur. Theolog. p. 106.

2. ad p. 60. lin. 18. poſt verba *membr. 8.9.*] Qvæ monachis præcipiantur vel prohibeantur, *vide Angelum de Clavaſio t. monachus f. 204. b.* Reſpondetur qvod ſunt 10. qvæ notantur in d. cle. ne in agro. *Primum* qvod præcipitur eſt delatio habitus debiti ſecundùm formam in d. cle. poſitam. *Secundum* qvod omni menſe confiteantur & ſuſcipiant eucharistiæ ſacramentum. *Tertium* qvod ille qvi præeſt exponat regulas vulgariter in capitulo vel ab alio exponi faciat. Secundum prædicta ſolum aſtringunt monachos nigros, ut in d. cle. no. *Qvartum* ne utantur camiſiis, ut in c. cum ad monaſterium. de ſtat. mo. *Qvintum* qvod ſervent ſilentium continuum in dormitorio, refectorio, & oratorio. In clauſtro verò certis horis ibidem. *Sextum* qvod faciant capitula de triennio in trienniuni. c. in ſingulis eod. tit. *Septimum* aucupationes & venationes interdicuntur eis d. cle. ne in agro. *Octavum* ne ad curias principum vadant ut ſuis monaſteriis damnum inferant. Aliter ſunt excommunicati illi qvi adminiſtrationem non habent. *Nonum* ne arma infra ſepta monaſterij teneant. Et de iſto ſuperiori vide tit. Excommunicatio verò caſu 38. *Decimum* ne carnes comedant niſi in neceſſitate, ut in d. c. cum ad monaſterium. Multa ſunt alia, qvæ nedum eis, ſed etiam omnibus religioſis ſunt prohibita, qvæ vide religioſus §. 65.

3. ad *pag. 122. lin. 3. poſt verba: B.L. communicamus*] Judicium de *Ughello* vide apud *Leonem Allatium animadverſ. ad Ethruſca fragment.* p. 289. Ferdinandus Ughellus (*ſcribit*) de antiqvitate & Hiſtoria Eccleſiaſtica optimè meritus.

4. ad *p. 225. l. 3. poſt verba intulit*] Palatinam Bibliothecam in Vaticanam advexiſſe ſe dicit Leo Allatius *in animadverſ. ad Ethruſc. fragment. p. 71.*

5. ad *p. 284. 10. art. fin. poſt verba cum vita ejus*] Hic Pontifex Julius III. unà cum Carolo Imperatore conſociatis armis Octavium Farneſium Parmen ducem aggreditur, qvi tum Parmam ſolam tenebat, ſed dux nullo terrore perculſus reſpondit Oratori Cæſareo : *Venat Carolus ſocer ille meus & educator, qvem ſemper inſtar numinis ferè ſuſpexi, portet flammas & arma, modo ejus innata benignitas erga me adeò eſt immutata, Parmenſibus meis, qvi omnem ſpem in me uno poſitam habent nusqvam decro. Parmenſium pectoribus pectus hoc erit propugnaculum. Qvod ſi nihil aliud proficiam, ac certè id unum aſſequar, ut agnoſcat Cæſar, ea me exempla & præcepta,*

qve de re militari mihi qvondam adoleſcenti tradebat, ut ex ſe virtutem verumq́, laborem addiſcerem memoriæ mandaſſe, & me diſciplina ſua non indignum alumnum habuiſſe experiatur. Magnanimi certè ac prudentiſſimi Ducis verba, qvæ qvamvis Cæſaris minas nihil penitus horrere præ ſe ferrent, ejus tamen dignitatem adeò ſervabant, ut non modo non haberet Imperator illi tunc malè affectus, unde iram acueret, ſed potiùs unde poſſitis armis eum complecteretur & foveret. Hæc habet *Jacobus Schrenkhius in Imaginibus Auguſtiſſimor.*

6. *ad p. 312. l. 10. ante fin. poſt verba*: ſunt verba] Severus fuit Pius V. in facinoroſos (*ſcribit Anton. Maria Gratianus à Burgo S. ſepulchri Epiſcopus Amerinus de bello Cypro p. 425.* & rerum capitalium damnatos, qvi municipiis ac civitatibus ſuis pulſi, tota Romanæ Eccleſiæ ditione paſſim latrociniis cædibusqve graſſabantur, ipſis jam urbibus infeſti ac metuendi, adeò inexorabili pœnæ ſeveritate acribusqve ſuppliciis coërcuit, ut nihil usqvam tota Italia fuerit pacatius.

ad. p. 314. l. 9. a. f. poſt verba. 1574. n. 15.] confer. *Anton. Mariam Gratian. p. 242.*

7. ad p. 315. l. 1.] *Gratianus à Burgo l. 3. p. 243. & 250. imprimis p. 252.* Nam de induciarum fide qvod prætexuerit, *inqvit*, ſupervacaneum eſſe, refellere: ipſum enim ſæpè apud ſe qveſtum, ſæpe in Germanorum conſiliis profeſſum eſſe, ſibi induciarum nomen cum Turcis, re continens bellum manere. Et barbaris non ullo Dei metu, ſed libidine animi ſtare fidem, & pacis jura ab his non incurſionibus modò in ſuum regnum, ſed oppidorum expugnationibus qvotidiè violari ac proteri. Itaqve videret, ne, in qvo univerſa proditur ac deſeritur religio, in eo Cæſarem nimis religioſum eſſe, Chriſtiani populi prædicarent.

8. ad pag. 323.] Plebis ad Huganotas verba: Aut templum adí, aut mergeris flumine. *Gratianus à Burgo de bello Cypr. 531. 528. & antecedd.* multis.

lin. 3. a. f. poſt verba *Sleidan. p. 182.*] iraſcitur Pius V. Venetis ob pacem cum Turcis initam, qvos in Senatu graviter objurgat, deſertores Chriſtianæ Reipublicæ appellans &c. qvem tamen demulcet Theupulus. vid. *Gratian. de Burgo* de bell. Cypr. p. 550. multis.

9. lin 10. poſt verba reperti ſunt] *Gratianus à Burgo p. 420.* Calculi doloribus tentari eſt cæptus, nec ipſo nec medicis morbum intelligentibus. Neqve verò ille medicorum arti ſatis unqvam tribuerat, unam eſſe medicinam, temperare à noxiis, ratus, & victu uti modico ac ſalubri, ut, uno excepto medico cui multò ante aſsveverat, neminem magnopere adhiberet. Ac ne huic qvidem ipſi, qvod ad rem dignoſcendam neceſſe erat,

erat, pudenda corporis ad inſpiciendum præbere unqvam ſuſtinuit, ab inſita moribus verecundia nimis religioſo pudore deterritus. Igitur medicamenta leniendo tantum dolori qvæſita, latentis morbi neglecta cura: qvi ubi ſupra remedia invaluit, aucti cruciatus, & Pius ſenſit inſuperabilem eſſe. Tum, faceſſere omnibus aliis juſſis, nullum niſi de divinis rebus ſermonem admittens expiandæ Chriſtianis ſacris animæ, non jam curando corpori, intenderet.

10. *ad p. 329. l. 6. poſt verba:* inprocesſionibus] De præcedentia, *DD. Aroaſienſium*, ac reliqvorum ordd. Canonic. præ *Ciſtertienſibus*, agit libro peculiari, cujus titulus, *Pondus Sanctuarii, Cornelius Bartholomæi contra Caramuel Lobkovvitz.* l. 10. De Maronitis *vid. Spondan. ad ann. 1182. Baron. Martyrol. 12. Octobr. Forbes. à Corſe J. H. T. p. 115. Qvareſm. T. 1. Elucid. Terr. S. p. 91. ſeqq. 904. multis.* Reconciliantur Romano Pontifici, *vid. M. Anton. de Domin. l. 1. p. 471.*

Ad *pag. 375.*] de lotione pedum pauperum vide *Chriſtophori Marcell. Coreyrenſ.* 12. ſacr. Cerem. & *Rodolph. Hoſpinian.* de Feſtis p. 48. P. 1.

11. ad p. 386. etiam gentiles miracula multa ſed falſa propinant. *Ovven. de natur. Theol. p. 386.*

12. ad p. 391. Reliqviis miſerè decipiuntur mortales. In Oriente *mitra & baculus Andreæ, & Jacobi*, magna cum religione à Chriſtianis viſebantur, unde ſtipem exſolvere debebant Mahummedanis. Sed repertum eſt intexta mitræ fuiſſe Arabica, qvibus ſolennem ſuam profeſſionem de uno vero Deo illiusqve propheta Mahummede, exprimunt Muſulmanni. *Ovven. de Natur. Theol. p. 300.*

13. *ad. p. 491. l. ult. poſt verba:* intuitum &c.] Extat hiſtoria memorabilis *de admirabili converſione unici filii Regis Maroco*, cujus fides ſit penes lectorem. Sapit certè idololatriam Papalem. Sic autem habet: *Hiſtoria memorabilis de admirabili converſione Filii unici Regis Maroco, & Feſſæ in Africa: Anno 1669. Gallicè impreſſa, & è Gallico in Latinum verſa, eodem anno 1669.* Admiranda fuit converſio Serenisſimi filii unigeniti Regis, & Monarchæ Regnorum in Africâ, præcipuè Maroco & Feſſæ. Ex qva licebit colligere, *ſolam fidem, religionem, & Eccleſiam Catholico-Romanam, eſſe veram, ſtabilem, & certam, extra qvam nulla ſit ſalus.* Rem, ut acta eſt, exponam, ut reddamus Deo gratias, pro tanta gratia, qvam fecit tali Principi, cujus cor habebat in manu ſua, & poterat illud mutare, qvando volebat. Ut autem magis eluceſcat gratia, & magnitudo dictæ converſionis, præmittam brevisſimè paucula *de ſtatu dicti Principis & Regnorum ejus, ante converſionem.* Regna ſupradict. gubernantur *ab uno Monarcha*,

qvi tunc erat Pater hujus Principis, ante ejus conversionem; qvi exinde mortuus est, & reliqvit regnorum suorum heredem hunc Principem filium suum, qvi omninò ea regna adiisset, si non deseruisset Sectam Mahometicam. Urbes Regiæ, qvæ in iis Regnis sunt præcipuæ, Regnis ipsis nomina dederunt. *Prima dicta Maroco*, altera *Fez*. *Ex prima* habemus corium, qvod appellamus Maroqvin, seu corium Cordubense; qvod conficitur ex pellibus caprearum, qvarum etiam lanæ seu villi serviunt ad texturam Chamelot. *Fez Arabicè, aurum sonat*, à qvo Regnum nomen habet, eò qvòd in fundanda præcipua urbe Regia inventum sit aurum, & fluvius illic præterlabens, vocetur Arabicè Fez, seu aurum. In his regnis *numerantur 250. Urbes grandes*, qvarum *minima censet 30. millia* animarum. Ubi pauciores animæ, non dicuntur civitates, neqve communitates. In sola urbe primaria *Fez* computantur *decies sexies centena millia animarum*. In supradictis regnis mirum in modum floret Mahometica Secta, in qvibus extructa sunt à Turcis *septingenta templa*, seu Mosqveæ; qvarum maxima cemprehendit in circuitu *medium milliare*; in qvo supra *duo millia lampadum* solent accendi, in honorem magni (ut ipsi illum vocant) Prophetæ Mahomet. *Incolæ* eorum Regnorum admirabilem præ se ferunt *affectum* erga hoc Templum, in qvo *perpetuò orant*, & mira devotionis signa ostendunt, ad confusionem Christianorum, qvos habent pro Sclavis, seu Mancipiis. Vix ullus est bonus Mahometanus, qvi non peregrinus eat Meçham, in qva jacet corpus Mahometi, qvantumvis difficilia, longa, & periculosa sint itinera. Ex his clariùs apparet, *qvantò admirabilior fuerit, dicti Principis conversio*, eòqve magis, qvod fuerit scientiarum sitientissimus, & lingvarum, & qvod per 14. annos se ferè continuò tradiderit, scientiarum studiis, & evaserit in virum inter Arabes, facilè doctissimum. Nam in eorum lingva composuit *16. tomos*, & loqvebatur *13. lingvis diversis*. Duxerat etiam *uxorem*, *sed unam tantùm*, præter morem principum illius Regionis; qvi pluribus utuntur. Ex illa genuit *duos filios*, qvorum *unus* postea, paullò post matrem, mortuus est, *alter* modo regnat, loco sui Parentis, qvi præ duobus sceptris, elegit *Christi crucem*. In nata illi bonitas, & bonæ indolis pia affectio, stimularunt illum, ad faciendum votum *peregrinandi Mecham*, ad corpus Mahometis. Unde petiit à Patre licentiam, votum suum complendi: qvi primò distulit voti executionem ad 4. annos, post ad duos annos, ac tandem illi denegavit, ex consilio suorum. Ipse verò Princeps credens se magis obligatum esse, ad implendum votum, qvàm ad obediendum suo parenti, *subduxit se* in unam ex insulis, occultatâ suâ intentione. Illic cura-

vit,

vit parari duas naves, & inſtrui 400. aut 500. perſonis, reliqvoqve apparatu. Et tanqvam incognitus, junxit ſe *duabus navibus Anglicanis*, mariqve ſe commiſit, contra voluntatem ſui Patris. Res hæc non potuit ita ſecretò fieri, qvin rumuſculus aliqvis Melitham transvolaret: ubi auditum, qvod magnus qvispiam Princeps [tacito Regis nomine] juxta Melitham eſſet tranſiturus. Qvem explorare, & proſeqvi ſtatuit, Eqves Melithenſis, *de Mendez*, qvi eum aſſecutus, circa Carthaginem, intercepit, & captivum Melitham deduxit. Hic mox egit de ſua liberatione, & ſcripſit Regi Thunetano, ut ſibi mitteret centum millia aureorum, qvæ mox impetravit, & ex iis 40. millia pro ſe ipſo, & totidem pro ſuis numeravit. Interea, dum Melithæ moratur, ductus fuit ſæpius ad Eccleſias noſtras, in qvibus vidit, & admiratus fuit *majeſtatem & magnificentiam Miſſarum, & cæremoniarum ejus, adminiſtrationem Sacramentorum, ac legum noſtrarum ſanctitatem.* Sæpius intererat ejusmodi cæremoniis, & jam tum concipiebat animum amplectendi ejusmodi *religionem*, ſed nimis adhuc *amabat ſuum Mahometum*, & Deus deſtinabat illum trahere ad ſe, altiori modo. Porrò exceſſit Melithâ, jam liber, paullò poſt rediturus. Nam cum adhuc eſſet in conſpectu inſulæ, incidit in ſomnum, & ſomniavit, *ſuboriri ingentem tempeſtatem, & navim ſuam ita qvaſſari, ut diſrumperetur, & ipſe demergeretur, in mare igneum.* Jacebat in lectulo ſuo, & tamen videbatur ſibi ſentire dolores, & cruciatus hominis demerſi in flammis, & conabatur ſe inde expedire, ſed fruſtra. Cùm ecce apparet *illi vir, qvispiam honorabilis*, qvi verbis ſeriis illi dixit, *non poſſe illum evadere eas flammas, niſi per aquas Baptiſmi, & per invocationem JESU Chriſti, Mahometiq; ob renunciationem, ac ſolam Catholicam Romanam Religionem, qvam Melitha examinaverat, poſſe hominem liberare à pœnis inferni.* Poſt hæc evigilavit, & ita ſenſit, ſe mutatum, ac tam fortiter perſvaſum ab his veritatibus, ut nihil amplius dubitaret de ſua converſione. Voluit itaqve redire Melitham, prætexens ſe velle mutare literas Cambiales, ſeu ſuæ liberationis; ubi mox *ingreſſus Eccleſiam*, in ea manſit per duas horas, *ante Altare beatiſſimæ Virginis*, cum ſumma admiratione ſubditorum ejus. Indè perrexit ad magnum Magiſtrum Ordinis, cui ſincerisſimè declaravit, ſe velle qvàm citisſimè amplecti Religionem Catholicam, & petiit ſibi dari inſtructorem. Magnus Magiſter tenerò cum affectu eum amplexatus eſt & rogavit illum, ut declararet, qvis eſſet. Ipſe id per ſe noluit manifeſtare, ſed permiſit id ſuis hominibus, qvi mox proſtraverunt ſe in terram, & Regios honores illi exhibuerunt; Inde ſparſus rumor per inſulam totam, & orta magna admiratio

de inexpectata conversione tanti Principis. Magnus Magister cæpit illum tractare *more Regio*, & ut condescenderet ejus desiderio, obtulit illi pro Instructore *R. P. Rectorem Collegii Societatis Jesu*, nec multò post, cum magna pompa fuit baptizatus. Noluit autem aliud *nomen* habere, qvàm illius, *à quo fuerat captus*, dictusqve est *Balthasar Mendez*, qvod inde cœlestis gratia in eum derivari cœpisset. Cum autem adverteret in illa Insula nimios sibi honores deferri, *ex humilitate Christiana* statuit inde abire Messanam *ad collegium PP. Societatis JESU*, in qvo vixit per *duos annos*, & ibidem se resolvit, vivere & mori velle *Jesuitam*, qvod habituros esset juxta Societatis institutum, occasionem, ad convertendum suos subditos. Illic accepit nova *de morte sui Parentis*, à qvo nominatus fuerat heres Regnorum ejus. Qvi tamen præferens Regnum Cœlorum omnibus mundi Regnis, scripsit uxori suæ, svadens illi, ut amplecteretur fidem Catholicam, & permitteret se in *Religiosa Domo*, vitæ suæ præteritæ peccata expiare. His literis acceptis Regina, Uxor ejus, præ nimio dolore, non multò post obiit, relictis duobus filiis, qvorum unus matrem est secutus, alter regna suscepit administranda. Post hæc Princeps sibi, suæqve libertati permissus, *totum se DEO tradidit*, & per literas petiit, *à P. Generali* admitti ad Societatem. Generalis consuluit Pontificem, ALEXANDRUM. VII. qvid facto opus foret; an deberet vocari Romam, & in qvo statu, *Regisne an Jesuitæ?* visum fuit, ad declinandos sumptus, & impensas, *in habitu Societatis*, eum Romam evocare. Qvo audito, Princeps exuit *purpuram*, & *Christi insignia* induit, & in eo habitu Romam venit, ubi ab ALEXANDRO PONTIFICE VII. fuit exceptus honorificè, & cum multis animi lætantis indiciis, à qvo accepit nomen *Balthasaris Loyola de Mendez*. Romæ non fuit difficile illum manuducere ad perfectionem religiosam, & illum instruere scientiis & moribus, viro Apostolico necessariis: nam tam ampli fuit cordis, & tam divitis ingenii, ut maximos in virtutibus, & scientiis faceret progressus, *& Sacerdos factus, concionaretur in primariis cathedris, Romæ, Neapoli, Genuæ, Panormi.* Romæ tantam dexteritatem præ se tulit in tractandis animabus, & utriusqve sexus magnates, & viri religiosi eum consulerent. *Neapoli convertit* *supra 150. Turcas.* *Genuæ* accepit literas à *Muphty*, primario Mahometanorum sacerdote, qvi *illum hortabatur ad reditum*, & ad capessendas *duorum regnorum coronas.* Sed noster *P. Balthazar* tam vivaciter illi prædicavit veritates religionis Catholicæ, ut eum permoverit ad veniendum ad sc Genuam, desiderando imitari ejus exemplum. Ubi invenit illum ex Cathedra populum exhortantem, & plenus stupore, erupit in horren-

dum

dum clamorem, seqve in terram prostravit. Tum mox Pater ad eum accurrit, eum complexus est, & deduxit ad vicinum cubiculum, uberrimè lacrymans, & adnitans vim & efficaciam divinæ gratiæ; qvem Pater per dies aliqvot instruxit, & inde abduxit Florentiam, *ubi fuit baptizatus*, cum magna solennitate, & patrinum ipsummet habuit *Ducem*, in cujus aula manet, & vitam sanctam vivit. Post hæc *P. Balthazar* concepit animum *convertendi animas apud Indos*, & hunc suum animum aperuit *P. Generali Societatis JESU*; qvi non statim, sed tandem nimio ejus zelo & fervore persvasus, ei annuit. Qvo rumore per urbem Romam vulgato, ALEXANDER PONTIFEX VII. duobus diebus ante mortem suam illum videre voluit, eiqve dixit, *zelum ejus dignum esse Rege, & religioso Societatis*; & curavit illi dari in scripto, amplissimam potestatem, eum plurimis Indulgentiis, in favorem *Missionis* ejus. Vix fuit in Urbe tota, persona Illustris, qvæ non desideraverit eum videre, & ei valedicere. *Ducissa Parmensis* misit illi *crucifixum coopertum adamantibus*; æstimatum *duobus millibus ducatorum*. Thurini *Dux & Ducissa Sabaudiæ*, illum ad se venientem exceperunt cum explosione tormentorum, & eum deduxerunt ad primarium templum, ubi curarunt cantari *TE DEUM laudamus*: & Regaliter eum tractarunt. *Marsiliæ* mercatores obtulerunt illi *cambium* pro tota via. *Arelatæ* maximo affectus fuit gaudio, qvando incidit in *Equitem de Mendez*, à qvo fuerat captus; apud qvem mansit 4. diebus, intra qvos ipse *Mendez* fecit Patri confessionem generalem, & protestatus est, se futurum ejus socium, si liceret; & obtulit illi eqvum pulcherrimum. In *Bezier*, agnovit illum qvispiam *ad altare missam dicentem*, qvi finito sacro eum fuit allocutus lingva patria, cum magna reverentia, & conversus ad populum proclamavit, se *eum vidisse in proprio regno, & in capite exercitus 30. millium hominum, cum diara in capite, & framea in manu*. Addidit, illum esse *Regem Maroco & Fez, Imperatorem Africæ*, cui tributarii essent plures Reges, & intra annum aliqvot conflictibus cæsa fuisse ultra centum millia, eo pugnante. *Tholosæ* ostensa fuit illi effigies *P. Ottomanni, ex Ordine S. Dominici*, qvi erat filius Imperatoris Orientis, qvem dixit se novisse, & fuisse sibi amicum. In eadem urbe *1. Augusti Anno 1667.* Concionem habuit ad populum, in cujus gratiam Archi-Episcopus curavit publicè exponi *Venerabile Sacramentum*, qvamvis esset dies feriatus ad convocandum populum: & licet dies forent æstivi, vehementerqve calidi, omnes tamen plateæ templo vicinæ, ita erant plenæ populo, ut DD. Parlamentariis ægrè daretur transitus. *Concionabatur Italicè*, & à paucis intelligebatur, motus tamen in populo factus magnus, & secutus ploratus, qvod viderent.

rent in Cathedra Regem concionantem, & proclamantem, se non posse sufficientes DEO gratias agere pro gratia suæ vocationis ad religionem Catholicam, extra qvam nulla esset Salus; & qvòd non haberet aliud, qvod opponeret tot titulis & honoribus, qvi illi deferebantur, qvàm illud: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Proposuerat ire Parisios, & Regem Galliæ salutare, sed is aberat impeditus bellis in Flandria, perrexit itaqve Rupellas, conscensurus ibidem naves, & navigaturus in Indias. Intentio ejus fuit primò *pergere ad sua regna, & tentare filii sui, & suorum subditorum conversionem.* Porrò si id non succederet, jussus est à *P. Generali* ire in magnum Mogor, ubi desiderabantur Prædicatores Evangelii, & aliqvot illustrioris notæ; qvod populus ille pluris adhuc faceret Regum puram, qvam crucis Christi humilitatem. Hic Princeps erat Vir bonæ staturæ, plenus majestate, vultu serio, annorum circiter 40. In his omnibus, digitus DEI est. Verè mirabilis DEUS, non minus in sceptris & coronis, qvâm in cæteris operibus suis: cujus rei exempla nobis dederunt nostris temporibus Svecia, Polonia, Lusitania, Anglia, Africa.

14. ad pag. 484. l. 12. post verba Reichsabschiede p. 400.] wo aber unsere / auch der Churfürsten / Fürsten und Ständen Unterthanen der alten Religion oder Augspurgischen Confession anhängig / von solcher ihrer Religion wegen / auß unsern / auch der Churfürsten / Fürsten und Ständen des heiligen Reichs-Landen / Fürstenthumen / Städten oder Flecken / mit ihren Weib und Kindern / an andere Orthe ziehen / und sich niederthun wolten / denen soll solcher Ab- und Zuzug / auch Verkauffung ihrer Haab und Güter / gegen ziemlichen billigen Abtrag der Leibeigenschafft / und Nachsteuer / wie es einen jeden Orths von Alters her üblich herbracht und gehalten worden ist / unverhindert männiglichs / zugelassen und bewilliget / auch an ihren Ehren und Pflichten / aller dinge unentgolten seyn. Doch soll den Obrigkeiten an ihren Gerechtigkeiten und Herkommen der Leibeignen halben dieselbigen ledig zu zehlen oder nicht / hiedurch nichts abgebrochen oder benommen seyn.

15. ad *pag. 489. l. 12. post verba*: certos Lutheranos &c.] Sed & in domesticos suos sæviunt, calumniis & aliis suspicionibus moti, dignitatibus privant, in carceres compingant, exilio mulctant, ceu multis suum actitatum deducit *Johannes Franciscus Paulus de Gondi Cardinalis Retz Archi-Episcopus Paris.* in *scripto suo 1660. 24. April. ad omnes Presbyteros, Episcopos*

ſcopos & univerſos filios Eccleſiæ cujus verba p. 24. dum bellum viguit, belli occaſione inita cum hoſtibus adverſus Galliam conſilia mihi ab inimicis objecta ſunt: *abſurda & ridicula*, calumniandi materia, nec unqvam niſi poſt partam a me libertatem vulgata, ſed tamen neceſſaria. Nec enim alio illi fundamento larvam illam litis, qva rudibus tamdiu imponunt, ſuperſtruxere. Itaqve *fictitia illa cum Hiſpanis & Principe Condæo conjuratio*, unicum adhuc fuit ſimulachrum, ſub cujus ſpecie ſuam in me crudelitatem deliteſcere poſſe exiſtimârunt. Si poſt meum *è Nannetenſi arce effugium* tota in me Gallia concitanda, Regio Edicto, *20. Aug. 1654.* palam jactatum eſt, *clandeſtina me conſilia cum exteris, cum Principe Condæo, cum cæteris rebellibus miſcere nunqvam deſtiriſſe.* Si calumniis apud ſummum Pontificem lacerari me expediit, literis ad ipſum Regis nomine *12. Decembr. die ejusdem anni* ſcriptis objectum eſt; ſtatim ac è carcere elapſus in Hiſpaniam adveniſſem, Principis Condæi in rebus Agentem itemqve poſtremæ Burdigalenſium rebellionis duces ad me apud S. Sebaſtian urbem ex condicto conveniſſe, atqve ibi ſæpiùs actum, ut adverſus Chriſtianiſſimum Regem aliqvid turbarum in Gallia Hiſpanorum opibus communiter moliremur. *Si Pariſienſis Senatus* compellendus, ut in me juberet inqviri, Actis ipſi publicis 21. Septembr. die 1654. expoſitum eſt, ſtatim poſt meum in Hiſpaniam adventum inita à me adverſus Galliam conſilia cum *Barone de Batteville* uno ex hoſtilium copiarum ducibus, ac qvodam *de Mazeroles* Principis Condæi negotia procurante. Et p. 25. At hanc non cauſam, ſed prætextum in me ſæviendi fuiſſe, vel hinc manifeſtum eſſe poteſt, *qvod multò ante civiles diſcordias Aulam in me tam ſæpè acerbam expertus eram.* *Ecqvam* enim anno 1645. belli civilis ſcintillam Gallia viderat, qvò graviter in me eadem Aula exarſit, qvod Pariſienſis provinciæ nomine in locum ſuum reſtitui debere cenſuiſſem, pulſos è ſuperiori Conventu Epiſcopos? cujus decreti æqvitas inde perſpici poteſt, qvod qvatuordecim Provinciæ, qvæ poſt dixêre ſententiam, illi unanimi conſenſu ſubſcripſerunt. *Ecqvam* belli civilis ſcintillam Gallia viderat, cum in me eadem Aula vehementer excanduit, qvod in Eccleſia Pariſienſi *matrimonium Reginæ Poloniæ ab Epiſcopo Varmienſi celebrari noluiſſem?* qvod adeò à Patrui mei Archi-Epiſcopi tum abſentis dignitate alienum erat, ut magnus ille & eruditus Epiſcopus, ne fine conſenſu qvidem meo, qvod Aula ab ipſo contendebat implere voluerit. *Ecqvam* belli civilis ſcintillam Gallia viderat, cum in me Aula qvaſi præcipitem & audacem invecta eſt, qvod ex Gallicani conventus mandato Epiſcopi Leonenſis, præter Gallicanæ Eccleſiæ morem depoſiti, reſtitutio-

ſtitutionem moleſtâ contentione depoſcerem? *Ecqvam* civilis belli ſcintillam Gallia viderat, cum me qvaſi factioſum Aula conſcidit, qvod pernicioſo de fœnore Edicto, qvo publicæ uſuræ legis auctoritas adjungebatur, intercesſiſſem? *Ecqvam* tandem civilis belli ſcintillam Gallia viderat, cum ſannis exagitatum eſt meum in defendendo Parocho Pariſienſi Studium, qvem contra Diœceſeos ſtatuta ad Hiſtrionem omnibus modis infamem communione donandum adigere tendebant? Qvid porrò hoc in loco Sorbonæ ſenſus, cujus doctrinam, ut Archi-Epiſcopus tueri, ut alumnus ejus ac membrum venerari debeo, niſi mera ſomnia ac deliria habita ſunt?

16. *ad p. 493. l. 14. art. fin. poſt verba:* qvam pronunciat adde] an vero ut qvandoqve horum, qvæ ex cathedra pronunciat.

17. *ad p. 625. poſt verba:* ut imprimatur] Magica negligimus, qvæ inter referendum, qvod narrat *Richerius Senonenſis*, de Monacho qvodam Pariſienſi apud *Paulum Colomeſium in opuſculis p. 43.* Fuit his diebus, *Richerium* audis, Pariſienſis vir doctiſſimus, eloqvens & eloqvio clarus, Robertus nomine de ordine Prædicatorum, qvi tantam habuit gratiam, ut nullus ei tunc ſecundus haberetur: ſed, ut ferebatur, totus gloriæ mundi & luxuriæ deditus erat: qvi qvadam arte chartularum ſibi compoſuerat, ut ſi qvando eandem chartulam capiti alicujus ſupponeret, qvæcunqve ille volebat, vellet, nollet, fateretur. Qvadam qvippe die cum in prædicatione ſua qvandam formoſam mulierem conſpexiſſet, eam animo concupivit, mandans ei, ut ſibi poſt ſermonem loqveretur; qvæ ad qvendam locum ſecretum veniens, ubi ſibi velle confiter expectabat, illam alloqvitur, & ut voluntatem ſuam faceret, vocibus minacibus & blandis ipſam coarctabat. Illa negat, ille inſtat: minatur ſi non faciat, ei hæreſim opponet, & igne comburi faciet. In craſtino nempe coram cunctis mulierem illam ad ſe venire fecit, & manum ei imponens, alta voce interrogat, numqvid ex ſecta Hæreticorum es? Illa dixit ſum verè. Vis redire ad fidem Catholicam? illa autem ait, Non. Ille dixit. Vis comburi potiùs qvàm ſectam illam abnegare? Illa reſpondit, Volo. Audiſtis, qvoniam mulier iſta confeſſa eſt turpitudinem ſuam. At illi admirantes dixerunt, ſe nunqvam tale qvid audiviſſe, & ita tradita eſt cuſtodiæ. Habebat autem illa matrona filium Clericum, bonæ indolis adoleſcentem, qvi dolore matris tactus, circuibat vicinos & affines, conſulens eos, ſi qvo modo matrem è periculo mortis liberare valeret: cui qvidam, qvi illi prædicatori familiaris erat, valde condolens, dixit ei: Vade cras ad publicam Conſiſtorium, qvia iterum mater tua examinabitur,

Digitized by Google

bitur: tu verò ſta juxta eam, & cum magiſter Robertus matri tuæ manum impoſuerit, & eam de fide interrogaverit, tu, qvia fortior es eo, manum ejus viriliter apprehende, & chartulam, qvam in ea invenies, tolle, & eam tibi reſerva, & alta voce roga magiſtrum Robertum, ut iterum matrem tuam de fide interroget. Qvod & ita factum, cumqve ille Clericus chartulam illam de manu illius Prædicatoris tuliſſet, matrona illa ut prius interrogata, juravit coram omnibus, ſe nunqvam illa verba audiviſſe, nec unqvam à magiſtro Roberto de fide interrogatam fuiſſe, nec ei in aliqvo reſpondiſſe, nec qvid eſſet hæreſis unqvam audiviſſe. Filius verò ejus omnibus chartulam oſtendit, & qvia arte diabolica idem Prædicator per chartulam illam qvod volebat decipiebat, & morti tradebat. Populi verò hæc audientes nitebantur eum interficere, ſed raptus à Clero, miſſus eſt in carcerem lapideum perpetualiter incluſus. Et qvia patrem & matrem, & alios multos inſontes vel culpabiles arte ſupra dicta ad ſuam iniqvitatem velandam fecerat, Deus ei talem pœnam in præſenti vita imponere decrevit, ſi forte à malitia ſua convertatur.

18. *ad p. 631. poſt verba:* fiunt non naſcuntur Chriſtiani] *Ovven. de naturaTheologiæ p. 231.* Auſpiciorum ominoſorum ad imitationem gentilium mentionem non facio. Qvid auſpicia ex acuminibus diſce ex Caſp. *Gevartio l. 1. Elector. c. 2. p. 8.* Ego non dubito Auſpicia ex acuminibus ea eſſe dicta, qvæ ex cuſpidibus ſignorum militarium terrâ evulſorum capiebantur. Erant enim ſigna illa [ut ex veteribus nummis & monumentis patet] longis contis impoſita, qvi in ferratam cuſpidem acutam deſinebant, ut terræ infigi poſſent. Unde propriè ſigna dicebantur figi, *Claudian.* de bello Gildonic.

— — Non ut proculcet Oaxem
COnſul ovans, noſtræqve premant hæretrata ſecures
Suſa, nec ut rubris aquilas figamus arenis.

Ammian. Marcellin. l. 42. fixis illico ſignis. Cum verò ſigna hæc movebantur, ſi à ſignifero facilè humo evellerentur, fauſtum iſtud omen cuncti cenſebant, & certam de futura victoria ſpem concipiebant. Hinc idem *Claudian.* eodem libro de Expeditione in Gildonem agens:

Hæc tibi ſederunt genero, notiſſima Marti
Robora præcipuos electa pube maniplos
Diſponit, portuqve rates inſtaurat Etruſco.
Herculeam ſuus Alcides, Joviamqve cohortem
Rex ducit ſuperûm: premitur nec ſignifer ullo
Pondere, feſtinant adeò vexilla moveri.

Section 2.2 Effective Date. The Effective Date of this Amendment shall be the date first written above.

Section 2.3 Ratification. Except as expressly modified by this Amendment, the Lease remains in full force and effect and is hereby ratified and confirmed by the parties hereto.

Section 2.4 Counterparts. This Amendment may be executed in counterparts, each of which shall be deemed an original, but all of which together shall constitute one and the same instrument. Delivery of an executed counterpart of this Amendment by facsimile or electronic mail (PDF) shall be equally as effective as delivery of a manually executed counterpart.

Section 2.5 Boilerplate. The boilerplate provisions contained in Section 14 of the Lease shall apply to this Amendment as if fully set forth herein.

IN WITNESS WHEREOF, the parties have executed this Amendment as of the Effective Date.

LANDLORD:

Harborview Commercial Trust

By: _____

Name: Thomas R. Whitfield

Title: Authorized Signatory

TENANT:

Northwind Logistics, Inc.

By: _____

Name: Elena M. Vasquez

Title: Chief Financial Officer

MONTE
IMPERIALIS

Domino suo Reverendissimo, Domino

Georgio Albanensi Episcopo, & sanctæ Christi Ecclesiæ Cardinali dignissimo Frater Nicola Barianus de Placentia,

Indignus Professor Theologiæ, ordinis Eremitarum Divi Augustini regularis observantiæ:

Felicem statum.

1. ETsi usurariam prävitatem ratio ipsa & omnis bonæ legis pagina detestetur, ac per hoc Viennense concilium omnem hominem pertinaciter asserentem ipsam peccatum non esse, tanqvà hæreticum meritò jureqi decreverit. est enim, ut inquit Aristot. in libro de republ. usura ipsa meritò improbanda, & ab omnibus ratio-
nabilissimè habetur odio, cùm sit naturę i. e. naturali rationi contraria:
2. † 2. Id tamen, quod nullo pacto ab ipsius usuræ vitio potest excusari, quidam verbi DEI pronuntiatores justum ac pium esse, & ab omni populò exercendum amplectendumque, diebus nostris prædicare non sinunt. Hi namque sunt, qui de certâ pecuniarum massâ ex fidelium eleemosynis aggregatâ, quam montem pietatis falsò appellant, ad quinque imò ad decem & ad quindecim pro centum, singulo anno mutuari licitum ac pium esse, crebris prædicationibus asseverant. Hinc scandala: hinc rixæ: hinc ipsius verbi DEI & religionis contemptus, aliis, qui rectè tuteque
3. sapiunt, contradicentibus, in DEI populo oriuntur. † 3. Et jam in plerisque Italiæ urbibus hujusmodi prædicationum occasione usuræ ipsæ publicè sub pietatis vocabulo exercentur. Unde nisi Apostolica sedes tàm pernitioso errori de opportuno remedio providerit, timendum est, ne sal Dominicum, quo simplices populi condiendi sunt, optimis moribus ac sanâ doctrinâ componendi instituendique sunt, jam infatuatum foras mittatur ab hominibus conculcandum; & quod dictu horrendum
4. est, pro vivifico verbo mortiferum dogma grex Domini sumat, & æternâ morte lupi rapaces illum secum perdant ac mactent. Horum igitur tàm periculosum errorem pro veritatis & animarum, Christi sangvine redemptarum, Zelò stomachatus, æquò animo ferre nequivi, sed contra ipsum, non sine vitæ discrimine prædicavi. disputavi publicè, & opusculum satis copiosum nuper edidi.

Hoc

Hoc ad te Dominum meum præcipuum dedi, & nomini tuo dicatum eſſe perpetuò, decrevi ; non quod diſciplinam aliquam Domino meo proponere auſim, quem optimas literas apprimè excellenterque adeptum experientiâ didici, ſed quò mea in te pateat benivolentia, & ipſi tractatui noſtro ſplendore tuo creſcat auctoritas, ac tandem & inprimis tua Dominatio Reverendiſſima rem ipſam, de quâ in eô agitur, meminerit cum Sanctiſſimo Patre & Domino noſtrô, ac cæteris fratribus ejus Reverendiſſimis Cardinalibus aliquando pertractare, & contra hunc errorem, quod ipſum opuſculum deteſtatur, pro ſuo incredibili ad Eccleſiam Dominicam & veritatem ſtudiô, cùm dabitur opportunitas, facilius commodiusque remedium procurare poſſit. Valeat Reverendiſſimus Dominus meus, & me ipſo indigno ejus famulo ad vota in Domino perfruatur. Mediolani, Kalend. Junii 1494. 5.

Incipit tractatus *de monte impietatis* ejusdem fratris *Nicolai Bariani* ut ſuprà,

QVæritur: *An mutuum montis, qui dicitur pietatis, quo ſcilicet mutuatur ad ſingulum denarium pro ſingula libra mutuatæ pecuniæ ſingulo menſe, vel, quod idem eſt, ad 5. pro 100. ſingulô anno, ſit licitum?* Et arguitur multipliciter pro parte *affirmativâ* iſtius quæſtionis & 1. ſic: *Omnis humana operatio, cujus finis eſt licitus & bonus, eſt licita*: dicit enim *Ambroſ.* finis tuus operi tuo nomẽ imponit, *& Auguſt. ſup Pſ. 31.* Bonum opus intentio facit: & intentionem fides dirigit: non valdè attendas, quid homo faciat, ſed quid, cùm facit, intendat. *Et in lib. 4. contra Juli*: non officiis ſed finibus penſanda ſunt opera. *Et Ariſtot. in 3. Topic.* cujus, inquit, finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt. Sed præfatum mutuum eſt humana operatio, cujus finis eſt bonus & licitus, imò & pius; cùm finis ipſius ſit ex pietate ſubvenire, *ſcilicet* pauperibus: ad hoc enim ſolum & principaliter inventum eſt ipſum mutuum montis, ut per ipſum mutuetur pauperibus ex certâ pecuniæ maſsâ ex piis fidelium eleemoſynis collecta, quam ideo montem pietatis appellant, ergo mutuum montis non modò licitum eſt ſed & pium. (2.) & eſt confirmatio primi: Omne opus in charitate fundatum, eſt licitum, imò & meritorium: cum omne tale opus ſit DEO gratum & acceptum; ſed Montis mutuum eſt tale opus cum ſolâ proximi charitate exerceatur; Ergò ipſum eſt pium, licitum & meritorium. 6. Qv. an mut. mont. licitũ? 7. Affirm. 1. 8. 9. Prob. Aff. 2. 10. Prob. aff. 3.

3. Si Montis mutuum non foret licitum, hoc ideò eſſet, quia uſurarium:

um : non enim aliâ de causâ dicitur ab aliqvibus illicitum; sed hoc est falsum, scilicet, quòd montis mutuum sit usurarium, Ergò falsum est, quòd sit illicitum. Consequentia nota est ex Logicâ. Probo, quod montis mutuum non sit usurarium, tripliciter : (1.) quia, ut arguebat quidam Magister in nostrâ disputatione, quæ de re ipsâ Faventiæ acta est publicè : Montis mutuum non est mutuum, Ergò non est contractus usurarius. Consequentia nota : quia in solò mutuò consistit usura, ut infrà patebit. probatur antecedens : quia mutuum est, de meò facere tuum. dicitur enim mutuum, quasi de meò tuum ff. Si certũ petatur, l. 2. Sed per montis mutuum non fit de meò tuum, cum nullus sit dominus pecuniæ, quæ dispensatur per montis mutuum, ac per hoc nullum sit ejus dominum, Ergò montis mutuum non est mutuum. (2.) Probatur quòd mutuum montis non est usurarium, quia esto, quòd sit mutuum, non tamen est usurarium; cùm per ipsum nihil accedat sorti pecuniæ mutuatæ. sic enim dicunt capit : ipsius montis, ut *scilicet* mutuetur pauperibus ex præfatâ pecuniæ massâ, & ab omni mutuatario exigatur singulis [illegible] pro singulâ librâ mutuatæ pecuniæ singulo mense, & quod [illegible] illius denarii summâ detur congruum salarium operariis ipsius montis, *scilic.* mutuantibus & tenentibus computa, & conservantibus pignora ipsius mutui montis : & si quid ex dictâ summâ supersit præfato salario, nullô modò ipsi monti addatur, sed mutuatariis, si fieri possit, restituatur, aliôquin ex eô dotentur pauperes feminæ. 3. Idem probatur, *scil* quod mutuum montis non est usurarium, quia omne usurarium mutuum sit principaliter ac finaliter propter lucrum, ut dicit glossa in capite consuluit eodem titul. super verbo sperantes ; qvod non contingit de mutuo montis ; nam ipsum fit principaliter, ut pauperibus subveniatur. ergo non fit principaliter propter lucrum. 4. Principaliter argumentantur

II Prob. affirm. 4. sic : Unicuiq; contrahenti licet ad hoc agere, ut reddatur *indemnis* : de fidejus. cap : pervenit & 12. qv. 2. cap : de cleri : & hoc maximè licet contrahenti pro utilitate ejus, cum quo contrahitur : quia nemo cogitur, cum propriô damno alteri commodum facere. Sed mutuantes mutuum montis, mutuô non possunt se servare indemnes, nisi exigant aliqvid ultra sortem mutuatæ pecuniæ ab ipsis mutuatariis, pro mercedibus suarum operarum, qvibus computa ipsarũ pecuniarum tenent & pignora servant illæsa. alias enim penderent congruam ipsarum operarũ mercedem, qvod non esset parva ipsorum jactura. Ergò pro tali mercede licet ipsis mutuantibus mutuum montis mutuo exigere à mutuatariis, quibus utiliter mutuando inserviunt, singulum denarium &c. præcipuè

cipuè cùm talis ſumma videatur ſatis conveniens tali mercedi. 5. & 12. Prob.
eſt confirmatio qvarti : Ego reqviſitus à te, ut mutuem tibi aff. 5.
100. qvi non ſunt apud me, ſed in aliqvô locó à nobis remotô, puta Fl..
rentiæ vel Mediolani.(exempli gratiâ) mitto illuc pro ipſis 100. tibi
mutuandis, certum eſt,qvod in caſu iſto teneris mihi ſatisfacere pro ex-
penſis atq; operis, qvas in hujusmodi miſſione conſumpſi : & conſe-
qventer in præfatô caſu poſſum licitè à te exigere ultrà ſortem ipſorum
100.expenſas illas,& *prædictarum* operarum pretium : à ſimili, mutuan-
tes mutuum montis mutuo,licitè exigunt à mutuatariis ultra ſortem
mutui,ſingulum denarium &c. *qvanqvam* plures & alii conſimiles ca-
ſus adduci poſſunt & ab aliqvibus, præcipuè Juriſtis, de factô addu-
ctis, propter brevitatis cauſa,tùm qvia eádem vel conſimili reſponſione 13.
6. principes & civitatis rectores pro cauſa urgente Prob.
licitè poſſunt taxam aliqvâ civibus & ruralibus ſuis im- Affir. 6.
ab eisdem exigere, ut colligitur ex c. q. in Eccle-
conſtit.& in c pleriq; immu. eccl. & in c. noſtra de injur. &
dam. dat. Sed mutuum montis non eſt parvæ utilitatis reipublicæ, cùm
ſit ad ſimilitudinem taxat pro 100. & per ipſum excludatur mutuum Judæi ad 20.
vel 30. pro 100. Ergo pro condignò mutuantium mutuũ montis mutuo
Salariô poſſunt rectores vel principes civitatis collectam aliqvã,vel ta-
xam moderatam imponere civibus & ruralibus ſuis, & ab illis exigere.
Ergo poſſunt ſtatuere, ut ipſi mutuantes exigantâ ſingulo mutuatario 14.
ſingulum denarium &c. qvaſi pro taxâ ipſiùs condigni ſalarii ad ipſius Prob.
mutui montis conſervationem. 7. Omnis mutuans poteſt licitè exigere affir. 7.
à mutuatariô, qvicqvid ipſe mutuatarius illi debet. Sed ipſe mutuata-
rius tenetur aliqvid recompenſare mutuanti ſibi pro gratiâ ipſiùs mutui ;
unusqvisq; enim,ut dicit Ariſt. in 5.Ethic. tenetur ex qvòdam honeſtatis
debitô recompenſare ei,qvi ſibi gratum fecit,& in præallegato c.confu-
luit,dicit gloſſa,qvòd mutuatarius pro gratia mutui eſt naturaliter obli-
gatus mutuanti ad antidota.Ergô ipſe mutuans licitè poteſt ultra ſortem
mutui aliqvid exigere â mutuatario pro recompenſâ talis gratiæ, & con-
ſeqventer videtur,qvòd licitè poſſit ab illô exigere ſingulum denariũ &c. 15.
8. Idem probatur auctoritate Canoniſtarum, qvorum plurimi pro tali Prob.
mutuô,qvale eſt mutuũ montis,conſuluerunt,qvibus(ut dicitur) maxime affir. 8.
in hoc credendum eſt,cùm ſit materia canoniſtica & non Theologica.9. 16.
Idẽ probatur auctoritate Theolgorum & præcipuè *S. Thomæ, in 2dâ* Prob.
*q.79.*in reſponſione ad primũ argumentũ, dicentis : ille qvi mutuũ dat, affir. 9.

potest ducere in pactum cum eo, qui mutuum accipit, recompensam damni, per qvod subtrahitur aliquid, quod debet habere. Hoc n. non est usum pecuniæ vendere, sed damnum vitare. hæc ille ad verbum. Cui concordant alii Theologi in. 4. d. 15. Ergò & mutuanti mutuum montis mutuo licet in pactum ducere cum mutuatariò suò pro recompensatione damni sui ultrà sortem ipsius mutui singulum denarium &c. 10. Idem probatur *auctoritate Innocent. VIII.* & quorundam aliorum Pontificum, qui mutua consilia Perusii, Parmæ, Mantuæ, Mutinæ, Ravennæ & Cesenæ approbaverunt, ex quorum approbatione inferunt quidam, mutuum montis esse licitum; & quod plus est, prædicant excommunicatos hæreticos atque schismaticos, omnes pertinaciter cõtradicentes ipsi montis mutuo: Excommunicatos quidem, quia ipse Innocentius in bulla Montis Parmæ excommunicat omnes contradicentes præfato montis mutuo; Hæreticos verò, quia tales pertinaciter asserunt id, quod est contra determinationem Pontificum. Schismaticos autem, quia scindunt populos ad præfatum mutuum unitos, vel quia ipsi scissi sunt ab unitate summorum Pontificum, Montis mutuum approbantium. Unde quidam Magister in præallegatâ nostrâ disputat. pro ipsius primò contra me argumentò, ut saltem me terrore superaret, assumpsit, quòd ego essem de hæresi suspectus, propter quod ipse, utpote Vicarius Inquisitoris decernebat me ibi in regiò palatiò detineri, & contra me ipsum pro officiò ipsò procedere; & quòd essem excommunicatus tenore præallegatæ bullæ montis Parmæ. 11. Idem probatur *auctoritate Fratrum Minor*: & præcipuè de observationibus, quibus, ut dicitur, non parva fides in hoc, imò & in omnibus aliis ad conscientiam pertinentibus exhibenda est, tum propter ipsorum multitudinem; tum propter ipsorum non parvam doctrinam: tùm inprimis propter ipsorũ singularem sanctitatem. Non enim, ut dicitur, est verisimile, ipsos velle tàm pernitiosè mentiri propter aliquod terrenum commodum, qui omnia terrena propter DEUM & cœlestem vitam adeò singulariter contempserunt, ut non solùm omne peculium in particulari & in communi abdicaverint, sed abjectis corrigiâ & calceamentis, & loco ipsius corrigiæ funeacceptâ, etiam in rigidâ hyeme nudis pedibus incedant. 12. Idem probat *frater Bernh. de Feltro* ex prædictis Minoribus ex Christi revelatione: dicit enim ac prædicat (ut audivi) quod ipse Dominus noster revelavit cuidam Fratri Cherubino præfati ordinis, quem ipse Frater Bernh. sanctum prædicat, ipsum Montis mutuum non modò licitum, sed pium esse. Ad cujus etiam justificationem ac pietatem ipse frater Bernh.

17. Prob. Affir. 10

18. Prob. Affir. 11.

19. Prob. Affir. 12 b.

quas-

quaſdam V. & N.T. auctoritates ſolet adducere, ut illud in V. *Mons coagulatus, mons pinguis*: ut *quid ſuſpicamini montes coagulatos*. & illud: *Mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in ipſo*. Ex quorum primo inferre ſolet, ut audivi, quod non eſt ſuſpicandum *de juſtitiâ Montis mutui*: & ex 2do, quod ipſum eſt pium, ſanctum ac divinum. Et illud: *diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia* ejus *manet in ſeculum ſeculi*. Et illud: *jucundus homo, qui miſeretur & commodat*. Et in Novô illud, Johan: ultimo: *paſce oves meas*. 19.

13. Argumentatur quidam alius ſic: Neutra pars quæſtionis propoſitæ poteſt demonſtrari; E. neutra debet tanquam erronea aut periculoſa damnari, aut judicari humanæ ſaluti contrariâ.

Hæc ſunt argumenta, quæ à defenſoribus Montis mutui pro ipſius juſtificatione ſolent adduci; & jam contra me adducta ſunt. 20.

Sed his *addo* ego alia quatuor non minoris apparentiæ. Et *Primò* arguo ſic: ſi mutuum Montis non poſſet licitè exerceri, hoc eſſet, quia foret divinæ legi contrarium, ac per hoc per ſe malum, ut infrà patebit. Sed hoc non videtur ſufficere, quia certum eſt, quòd homicidium eſt divinæ Legi contrarium, quæ dicit *Exod. 20.* non occides: & tamen poteſt licitè fieri, imo & meritoriè: Judex enim, qui non occidit reum, contemptor eſt legis 23. q. 2. c. miles. & C. judex. & C. ſe. & conſequenter, cùm reum occidit, meretur, quia legem obſervat. Similiter certum eſt, quòd diffamatio proximi eſt divinæ & naturali legi contraria: utraque enim jubet unumquemque diligere proximũ ſuum ſicut ſe ipſum, ac per hoc alteri non facere quod ſibi fieri nolet. Mat. 7. & d. pa. decretorum c. 1. & tamen quandoque licitum eſt, imò meritorium ad bonum finem ipſum proximũ diffamare, ad hoc, ut ſcilicet corrigatur, ubi alias corrigi nolit, juxta illud Salvatoris: ſi qvòd nec illos audierit, dic Eccleſiæ Mat. 18. i. e. apud multitudinem ipſum publica, denuntia ac diffama. Ergò à ſimili eſto, quòd mutuum Montis ſit divinæ legi contrarium, & de ſe malum, poteſt tamen licitè ad bonum finem exerceri, qualis eſt ſubventio pauperum & excluſio graviſſimarum uſurarum Judæi. Alia argum. affirm. 1. Arg. 21. affirm.

Secundò arguo ſic: Montis mutuum non eſt immediatè contra DEUM aut immediatè contra proximum, E. non eſt peccatum aut illicitum. *Conſequentia* nota, quia omne peccatum eſt immediatè contra DEUM aut immediatè contra proximum. Probo antecedens quoad primam partem, quia non eſt contra aliquod trium præceptorum primæ Tabulæ: quo autem ad ſecundam partem, probo ſic: nam ut dicit Bonif. octa. in 6. de reju. in regu. ſcienti. Scienti & conſentienti non fit inju- 22. 2. Arg. affirm.

injuria neqve dolus : ipse autem mutuatarius scit, qvòd mutuans Montis mutuum mutuo mutuat sibi ad 5. pro 100. & consentit tali mutuo vel pacto : E. non facit illi injuriam aut dolum ipse mutuans, & consequenter non facit illi injustitiam. Dicitur enim injuria ab IN qvod est Contra, & jura qvasi contra jura vel contra justitiam. Si E. non facit illi injuriam, non facit illi injustitiam. E. non peccat in ipsum mutuatarium sic illi mutuando & consequenter nec in aliqvem alium proximum peccat, cùm non videatur, in qvem alium peccare possit. E. mutuans Montis mutuum mutuo non peccat in proximum, & consequenter nullò modò peccat, cùm nec in DEUM immediatè peccet. E. Montis mutuum non est peccatum & consequenter non

23. 3. Arg affirm. est illicitum. *Tertiò* Montis mutuum non est peccatum avaritiæ. E. non est usura, & consequenter non est peccatum. Consequentia nota est ex dictis. probo antecedens: qvia omnis avaritia est appetitus inordinatus aggregandi pecuniam: Mutuum Montis non est appetitus inordinatus aggregandi pecuniam, cùm per ipsum nulla pecunia aggregetur aut aggregari intendatur, ut patet ex 3. arg. princ. E. Montis mutuum non est

24. 4. Arg. affirm. avaritia. *Qvartò* licitum est privatę personæ mutuare communitari ad minus videtur illicitum privatæ personæ mutuare communitati, qvàm contra communitati mutuare privatæ personæ, ut accidit in Montis mutuo. Probo antecedens, qvia cives Veneti mutuant Dominio sive communitati ipsorum ad 5. pro 100. qvæ mutua vocantur ab ipsis loca, & cives *Florentini*, qvi talia mutua vel lucra talium mutuorum

Impræstantiæ. *denarios Montis* nuncupare solent : & tamen communiter tenetur, qvòd al. Rodulfis Tom. IX. tract. fol. 15. seqq. *impræstantiæ* : & similiter cives *Januenses*, qui vocant hujusmodi mutua hujusmodi mutua Venetorum, Januensium & Florentinorum sint licita, ut satis diffusè probat *Laurentius de Landulfis* in qvàdam speciali & satis approbatò tractatu de illis denariis montis Florentiæ. Ergò &c.

Sent. negativ Sed *in contrarium* est sententia Domini nostri *JESU Christi*, qvæ omnibus rationibus ac auctoritatibus humanis & angelicis meritò & incomparabiliter est præferenda. Ipse enim est verus DEUS, ac per hoc

24. Mutuũ non esse licitum summa veritas & sapientia, qvæ falli non potest : & summa bonitas, qvæ nullò modò fallere vult. Audiamus E. summâ cum reverentiâ ac devotione, qvid ipse ad propositam qvæstionem dicat : Ait enim *Luc. 6. Mutuum date nihil inde sperantes* : Mutuantes autem Montis mutuum non sperant, sed exigunt aliquid, qvia 5. pro 100. singulo annò ex ipso

mutuo

mutuo. *Aliqvid autem ex mutuò ſperare & nihil ex mutuò ſperare ſunt non modò oppoſita, ſed contraria*, quod nullus homo ſanæ mentis negare poteſt. E. ipſum Montis mutuum eſt divinæ legi contrarium ſive oppoſitum, ac per hoc illicitum & peccatum. E. non eſt licitum.

Pro ſolutione hujus quæſtionis, DEI præcedente gratiâ, tria videnda ſunt: Primò quid ſit per ſe peccatum, quia hoc tangunt primum & ſecundum argumenta. 2. quid ſit uſura, quod in 3. tangitur argumentô. 3. de principali quæſito, an ſcilicet Montis mutuum ſit licitum? 25.

I.

QVantum ad *Primum* articulum, dico, qvòd per ſe peccatum eſt humana operatio tranſiens ſuper indebitam materiam. Pro cujus evidentiâ *Primò* notandum eſt, quòd humana operatio dupliciter accipitur, ſcilicet communiter & propriè: humana operatio communiter acceptô vocabulô, eſt operatio ab homine facta, ſive ſit deliberata, ſive non; ita quòd omnes operatio ab homine facta eſt humana operatio, & è converſô omnis humana operatio eſt operatio ab homine facta, communiter accepto vocabulô. Humana verò operatio, propriè acceptô vocabulô, eſt operatio ab homine cum deliberatione facta, quæ ideò propriè dicitur humana, quia non ſolùm ab homine, ſed ab ipſô homine, in quantum homo eſt, i.e. in quantum ab aliis animalibus diſtingvitur: nullum enim animal præter hominem deliberatè operatur, ſecundum *Philoſophum* in 3. de anima. Et in lib. 12. de animalibus. Et Jerem: Dama. in ſuis ſententiis. quod & experientia ſatis declarat. Hanc diſtinctionem ponit d. Egi. in 2. d. 40. q. ſecundâ art. 1. & Sanctꝰ Thomas in part. 2. q. 18. & cõmuniter ponitur â Theol in 2. diſt. allegatâ quæ etiamſi â nullo poneretur, ſatis rationabiliter ac diſtinctè ponitur & Magiſteriali locutioni valde accommodata eſt: non enim poteſt dici aliqua operatio propriè humana, ſi etiam bruto aliqua illi ſimilis conveniat, ſicut fricatio barbæ & elevatio pedis, quam facit vel exercet homo ſine aliquâ præmeditatione & deliberatione. 6. 1. Quid per ſe peccatũ I.

2. *Notandum* eſt, qvòd materia humanæ operationis eſt objectum ipſius; hoc autem eſt illud, circa quod fit humana operatio: dicitur enim objectum ipſius humanæ operationis id, quod ipſius humanæ operationi objicitur. Unde objectum humanæ fruitionis eſt D E ꝰ S, quô ſolô fruendum eſt, ac per hoc quô ſoli boni fruuntur, aut res terrenæ, puta diviciæ honores, & hujusmodi; potentia, dignitas, terrena voluptas, quibus ſolùm mali fruentur: unde ſicut objectum vel materia amoris eſt id quod amatur, ita objectum ſpei eſt id, quod II. 27.

ſperatur ; & objectum fidei eſt idqvod creditur, objectum blaſphemiæ qvod blaſphematur, & objectum furti id qvod qvis furatur : & objectum homicidii homo qvi occiditur ; & ita de aliis bonis ac malis operationibus humanis dici poteſt.

III. 28. *3. Notandum* eſt, qvòd ſicut debita materia humanæ operationis eſt illa rei, ſuper qvam ratio non vetat ipſam operationem, tranſire ita indebita materia eſt illa, ſuper qvam ratio vetat ipſam humanam operationem tranſire. Eſt enim debitum vel juſtum illud, qvod fit juxtà rationis dictamen : & indebitum, qvod fit contra ipſius dictamen : ita humanæ operationis debita materia eſt illa, ſuper qvam ratio nō vetat ipſam tranſire ; & indebita materia eſt illa, ſuper qvam ratio vetat ipſam tranſire. Per rationem autem intelligo, ſicut intelligi debet, legem divinam, de qvâ nulli dubium eſt, qvin ſit perfectiſſima ratio ; & legem naturalem, qvæ nihil aliud eſt, qvàm ipſa naturalis ratio, i. e. naturaliter homini inſerta, ſive qvoddam naturale lumen intellectûs, qvod intellectum agentem vocat Philoſophus 3. de anima, cùm dicit : intellectus agens eſt *habitus*, ut lumen. Debita igitur materia humanæ operationis eſt illa, ſuper qvam lex divina aut naturalis non vetat ipſam tranſire, indebita autem

29. 8. illa eſt, ſuper qvam talis ratio vetat ipſam tranſire. *Exemplum de lege divina.* res propria eſt debita materia humani contractûs, qvia nulla lex divina vetat contractum humanum tranſire ſuper rem propriam ; i. e. nulla lex divina prohibet aut vetat homini contractare rem propriam, res autem aliena eſt indebita materia humani contractûs, qvia lex divina vetat contractum humanum tranſire ſuper rem alienam, i. e. vetat homini contractare rem alienam invitô Dominô, cùm dicit : non furtum facies. Eſt enim furtum contractatio rei alienæ invitô dominô. Item debita materia carnalis concupiſcentiæ ac Venereæ eſt uxor propria vel maritus proprius, *qvia nulla lex divina prohibet homini carnaliter concupiſcere uxorem propriam aut maritum ſuum.* indebita autem materia talis concupiſcentiæ eſt uxor aliena, & maritus alienus, qvia lex divina prohibet talem concupiſcentiam tranſire in uxorem alienam & in maritum alienum, cùm dicit : non concupiſces uxorem proximi tui, Ex. 20. Item debita materia ſpei mutuantis eſt ſors vel qvantitas rei mutuatæ, qvia nulla lex prohibet mutuantem ſperare ſortem ipſius mutui. Indebita verò eſt aliqvid ultra dictam ſortem, qvia lex divina prohiber mutuantem ſperare aliqvid ultra ſortem rei mutuatæ, cùm dicit : mutuum date nihil inde ſperantes.

β. 30. *Exemplum de lege naturali*, qvæ non eſt lex divina, veritas, vel melius ſignificabile, complexè, verum, eſt debita materia affirmationis humanæ ; & falſum,

falsum, negationis, qvia nulla lex naturalis aut divina prohibet generaliter affirmationem humanam transire super tale verum aut negationem super tale falsum; indebita autem materia talis affirmationis est significabile complexè falsum & negationis, verum; qvia lex naturalis vetat humanam affirmationem transire super tale falsum, & negationem super verum. Consimiliter dici potest, qvòd significabile complexè utile animæ vel corpori est debita materia humanæ locutionis, & inutile indebita. dixi notanter, *lex naturalis*, qvæ non est divina; qvædam enim est lex naturalis, qvæ est divina, i. e in sacrâ & divinâ Scripturâ annotata, ut lex Decalogi; & similiter, qvædam est lex divina, qvæ non est naturalis, ut lex præceptorũ ceremonialium & judicialium, qvæ in T.V. & N. scripta sunt: qvædam est lex naturalis, quæ non est divina, i.e. in divina Scripturâ annotata, ut lex prohibens generaliter mendacium. constat enim quòd omne genus mendacii est generaliter lege naturali prohibitum, ut volunt Theologi in 3. Sententiarum, & tamen nulla lex divina generaliter prohibet mendacium. Consimiliter fortè dici potest de lege prohibente generaliter omne verbum otiosum, scilicet quòd sit naturalis & non divina, quia nullibi videtur in lege divinâ prohiberi generaliter omne verbum otiosum, nisi fortè dicamus, quòd Christus tunc generaliter prohibuit verbum otiosum, cùm dixit: de omni verbo otioso reddet homo rationem DEO in die judicii. (*Quærtò* principaliter nota, qvòd sicut præfata definitio est de mente Theologorum, ita est de mente Canonistarum & moralium Philosophorum, primum declaratur Nam Augustinus, qui est dux & auriga Theologorum in lib. contra mendacium dicit: opera per se peccata sunt stupra, furta, blasphemiæ. Constat autem qvòd sicut stuprum est humana operatio cadens super indebitam materiam i. e. actus venereus cadens super virginem innuptam vel innuptum: ita & furtum, ut patuit ex 3. notatô, & blasphemia, quia omnis materia est indebita respectu actûs blasphemiæ; nec enim DEUM, neque aliquas creaturas blasphemare licet. & Magister sententiarum, per se, inquit, peccata sunt quæ sine prævaricatione fieri nequeunt. Constat autem, qvòd talia sunt illa opera humana, quæ cadunt super indebitam materiam, cùm indebita materia humanæ operationis sit illa, super qvam lex divina aut naturalis vetat illam transire, quod nihil aliud est, quàm legem divinam aut naturalem prohibere tale opꝰ in se ipso, i. e. non ratione finis, aut modi aut loci aut temporis ipsius, sed ratione ipsius actûs in se, ut magis patebit in sequenti notato. Secundum, scil. quòd præfata definitio sit de mente Canonistarum, probatur: nam de regulis juris in C. estote, dicit venerabilis Beda: quod enim dictum est; â IV. 31. 32.

fructibus eorum cognoſcetis eos, de manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bonô animô fieri ſive licitè, ut ſtupra; blaſphemiæ, furtum & ſimilia. Ubi gloſſa ſuper verbo, *ſtuprum*, hæc, inquit, ſunt ſui naturâ mala; ſuper de jurejur. c ſi Chriſtus. in fine verſiculi. quodâ. Et ſuper de elec. pervenit. c. 1. h. glo. illa. Conſtat autem, quòd ea, quæ ſunt de ſui naturâ mala & quæ non poſſunt bonô animo vel bonâ intentione i e. bonô fine fieri, ſunt per ſe peccata, ut magis infra patebit. Patet etiam ex dictis, quòd ſtupra, furta, blaſphemiæ, ſunt per ſe peccata, & quòd ſunt opera humana tranſeuntia ſuper indebitas materias. 33. Tertium verò nunc probo ſcilicet qvòd præfata definitio ſit de mente Philoſophorum Moralium. Nam Ariſtot. in 2. Ethic. c. 6. non omnis, inquit, actio mediocritatem recipit; nam quædam ſtatim, ut nominata ſunt, pravitatem connexam habent, ut malevolentia, impudentia, & in actibus, furtum, homicidium; nam cuncta hæc & hujusmodi dicuntur, quaſi mala ipſa ſint, non quaſi exceſſus aut defectus ipſorum, ſupple, mala ſint. nunquam ergò in illis rectè facere datur, ſed ſemper delinquitur, nec in illis eſt quandoque ut Omnis & quandoque non & ut Omnis; ſed ſimpliciter in quolibet illarum delinquitur. Eodē modô dicendū eſt de injuriâ & ignaviâ & luxuriâ. Nam ſi aliter diceremus, eſſet exceſſus & defectus mediocritatis, & exceſſus exceſſûs & defectûs. Qvaſi dicat, ſi non eſſent aliqua opera, quæ eſſent de ſe mala, & aliqua, quæ eſſent de ſe bona, tunc mediocritatis i. e. operationis virtuoſæ, quæ in medió conſiſtit, & ideò mediocritas dicitur, eſſet exceſſus & defectus, i. e. poſſet dari exceſſus & defectus, quô talis operatio virtuoſa fieret vitioſa, quia omnis exceſſus & omnis defectus humanæ operationis eſt vitioſus; cùm omnis operatio virtuoſa conſiſtat in ſolo medió & ſic procederetur in infinitum, in exceſſibus, defectibus, quia etiam cujuslibet 34. exceſſûs poſſet dari exceſſus & cujuslibet defectûs defectus. Unde ſtatim ſubjungit: ſed quemadmodum temperantiæ & fortitudinis non eſt exceſſus nec defectus, quoniam ipſæ mediæ ſunt, & ſupremæ, ſic nec illarum quas ſuprà diximus, mediocritas eſt, neque exceſſus neque defectus, ſed utcunque illa faciens delinquit. Exceſſus enim defectus nulla omnino eſt mediocritas, nec mediocritatis ipſius exceſſus eſt aut defectus; Qvaſi dixerit: ſicut actus temperantiæ vel forditudinis non eſt aliquis exceſſus aut defectus, quo talis actus poſſit fieri malus, quia eſt per ſe & de natura ſua bonus; ita nec illarum operationum, quas diximus, ſcilicet adulterii, furti & homicidii &c. eſt mediocritas aliqua aut exceſſus aut defectus, quibus aliquando benè vel juſtè aut virtuoſè & ſine peccatô fieri poſſint. Quia ſicut illæ ſunt de ſe bonæ ac per hoc non poſſunt malæ aut injuſtæ fieri: ita illa ſunt per ſe mala, & non poſſunt aliquô bonô modô aut ſine licitè

licitè & bene fieri, unde Commentator ſuper allegatis verbis philoſophi, quædam, inquit, accidentium mala ſunt per naturam ſuam, non ſecundũ additionem aut diminutionem, ut detractio in verecundia, invidia & qvædam actionum, ut homicidium, furtum, adulterium. hæc enim ſunt in ſe ipſis mala, in omni horâ, & omnis res, quæ ex ipſis eſt mala. & ſimiliter nõ in extremitatibus vituperabilibus, i.e. in vitioſis operationibus mediocritas neque additio neque diminutio, ut injuſtitia, timiditas, & incontinentia; & ſi non ſit verum, quod dictum eſt, erit additionis & diminutionis mediocritas, & additionis additio & diminutionis diminutio, & ſicut caſtitatis & fortitudinis non eſt ſuperfluitas neque indigentia, eò quòd ſint mediocritates, medietas autem eſt extremitas & finis, modô aliquô, quô eſt indiviſibilis ſecundum magis & minus, ſed ſe habent in extremitatibus. 35.
Hæc Commentator. per quæ ultimatè ex ſententiâ Ariſtotelis intendit, quòd ſicut quælibet virtus & quilibet actus virtuoſus eſt ita indiviſibilis, quod non poſſit fieri non virtuoſus per aliquem exceſſum aut defectum ipſius, ita quilibet exceſſus & quilibet defectus i.e. quilibet actus de ſe malus ac vitioſus eſt ita indiviſibilis, quod non poſſit fieri virtuoſus per aliquèm exceſſũ aut defectũ ipſius, i.e. per aliquê bonũ finem aut bonũ modũ. Conſtat autê, quòd quælibet talis mala operatio, quæ ſcil. ſecundũ ſuâ materiã & rationê mala eſt, nunquã rectè & ſine peccato fieri poſſit, ſed ſemper in ea delinquitur & peccatur; ut dicit Ariſt. & eſt malâ in omni horâ, ut dicit Cõmentator, & eſt humana operatio tranſiens ſuper indebitã materiã, ut de adulterio, furto & ſtupro, de quib9 exemplificat Ariſtot. & Cõmentator, qvĩ etiã faciunt differentiã, inter actus per ſe malos, & habit9 per ſe & ſecundũ naturã ſuã malos. Nã ſicut adulteriũ & furtũ ſunt operationes humanæ per ſe malæ, ita & habitus generati ex talib9 operationibus, ſunt habitus per ſe mali, ut avaritia, quæ generatur ex frequentato furto, & luxuria, quæ ex iterato ſæpius adulterio generatur. Sed *dices* fortè, quòd ſicut unus actus virtuoſus eſt alio magis virtuoſus, quia cum majori affectu fit; ita & unus act9 vitioſus eſt alio magis vitioſus eadem vel conſimili ratione. E. ſicut in actibus virtuoſis eſt exceſſus & defectus & mediocritas: ita & in actibus vitioſis & per ſe malis. *Breviter dico*, quòd ſicut in actibus virtuoſis poteſt eſſe exceſſus & defect9 non-vitioſ9, non autê vitioſus: ita & in actib9 vitioſis & per ſe malis poteſt eſſe exceſſus & defect9 non-virtuoſ9, non autem virtuoſ9 & licit9. *Primũ* declaratur: Nã qvòd in actu virtuoſo & per ſe bonô poſſit eſſe exceſſ9 & defect9 non vitioſ9, i.e. non faciens ipſũ actũ vitioſũ, hoc ſatis probat argumentũ dubii: quòd verò nõ poſſit in tali actu per ſe bono & virtuoſo eſſe defect9 vitioſ9 i.e faciẽs ipſũ vitioſũ; declaro: ſi n. in actu juſtitiæ ſit defect9 vel exceſſ9 faciẽs ipſũ vitioſũ, tunc ipſe erit act9 vitioſ9, & conſequenter non erit virtuoſus. F. non eſt actus juſtitiæ. Cùm

Cùm n. justitia sit virtus, omnis actus justitiæ est virtuosus & nullus vitiosus. Implicat E. contradictionem, in aliqvo actu virtuosò esse aliquem excessum vel defectum vitiosum; quia ex hoc sequitur, eundem actum esse virtuosum & non esse virtuosum, quod est expressa contradictio. Consimiliter probari potest, quòd implicat contradictionem, in aliquo actu per se malò, esse aliquam mediocritatem vel aliquem excessum aut defectum facientem ipsum esse non-vitiosum vel virtuosum, quia ex illo sequitur, eundem actum esse vitiosum & non vitiosum, quod est contradictio: quòd autem in aliqup actu per se malò possit esse aliquis excessus vel defectus vel aliqua mediocritas non faciens ipsum virtuosum, satis probat argumentum pro dubio. & sic patet secundum. Hoc tamen magis ex sequenti notatò patebit. *Qvmtò* principaliter notandum est, quòd licèt omnis humana operatio transiens super debitam materiam sit per se i.e. ex suò genere bona, ad hoc tamen, quòd aliqua humana operatio sit moraliter bona i. e. licita, hoc non sufficit, scil. quòd transeat super debitam materiam. *Primum* declaratur. Nam sicut ad opus per se malum sufficit, qvòd transeat super indebitam materiam ut probatum est: ita ad hoc, quòd aliqua humana operatio sit per se, i.e. ex suo genere bona, sufficit, quod transeat super debitam materiam. ut patuit ex tertiò notatò. *Secundum* etiam declaratur; Nam ad hoc, quòd aliqua humana operatio sit moraliter bona & licita, requiruntur quinque circumstantiæ sive bonitates: Prima est bonitas materiæ, sive quòd cadat super debitam materiam, aliàs enim non esset ex suò genere bona & consequenter nec moraliter bona. hæc dicitur prima bonitas moralis actûs, & dicitur bonitas ex genere suò; dicitur etiam bonitas naturalis, quæ scilicet competit illi ex naturâ ipsius operationis, ita, qvòd omnis humana operatio habens talem bonitatem, est bona ex naturâ suâ, & omnis, cui deficit talis bonitas, est mala ex naturâ suâ, ut patet ex dictis Philosophi & commentatoris in præcedenti notatò allegatis; dicitur etiam bonitas ex genere ipsius operationis, accipiendo *ly genus* pro *ly species*, eò dicendi modò, quò dicere solemus humanum genus i. e. humana species. *Item* dicitur etiam bonitas ex objectò, quia materia humanæ operationis est ejus objectum, ut suprà notatò secundò patuit. de his nominibus hujus bonitatis humanæ operationis, vide, si placet, S. Thom. in primâ secundæ qvæst: 18. art: 2. & Dominum Ægidium in 2o. d. 40. q. secundi. artic. 2. *Secunda* bonitas vel circumstantia, quæ requiritur ad hoc, ut aliqva humana operatio sit licita vel moraliter bona, est bonitas finis, scilicet ut fiat bono fine.

V. 38. 39. 40. 41.

Tertia

Tertia bonitas modi, ut bono modo fiat. *Quarta* loci. *Quinta* temporis, ut ſcil. locô & tempore congruo fiat. Sic enim requiruntur omnes præfatæ bonitates & circumſtantiæ ad hoc quòd aliqva humana operatio ſit moraliter bona & licita, quòd cujuslibet illarũ oppoſitâ datâ in aliquâ humanâ operatione ipſa foret moraliter mala, i. e. illicita. Conſtat enim, 42.
quòd quælibet operatio humana, cui deficit prima bonitas, ac per hoc, quia tranſit ſuper indebitam materiam, eſt moraliter mala, cùm ex ſuâ naturâ mala ſit. Similiter quælibet humana operatio, cui ineſt oppoſitum ſecundæ bonitatis; i. e. quæ ſit malô fine, eſt moraliter mala, i.e. illicita, quantumcunque cadat ſuper debitam materiam, & bonô modô ac locô & tempore congruô fiat: & ita de aliis tribus modô ſuô dicatur. hæc eſt ſententia Domini Ægydii, S. Bonaventuræ, Gerardi Senn. Gregorii Arim. & Thomæ de Argentina in ſecundo diſ. 40. & Scoti in primo diſ. 17. ad ſecundam quæſtion. §. oppoſitum. & in 2. diſ. 40. q. unica. & in 3. diſ. 15. q. ſecunda. & in 4. diſ. 14. q. 2. artic. 2. & in quodlibetis, q. 18 artic. 1, per totum. & S. Thomæ prima ſecundæ q. 18. artic. 2. & Dionyſii in libro de div. nom. c. 4. dicentis: bonum eſt ex cauſâ integrâ, malum autem ex particularibus defectibus i. e. opus bonum moraliter conſiſtit in integritate prædictarum quinque bonitatum, malum autem moraliter in particulari defectu unius illarum, ita quod ad hoc, ut ſit malum moraliter, i. e. illicitum, ſufficit defectus unius illarum. Sic enim præfata verba S. 43
Dionyſii prædicti Magiſtri exponunt. Et breviter hæc eſt omnium Theologorum & moralium Philoſophorum ſententia, quam ſi omnes tacuiſſent, ratio ipſa, cui non poteſt jure contradici, dictat & clamat: Conſtat enim, qvòd ad bonitatem moralis actûs requiritur primò bonitas ſcilicet materiæ, vel objecti; eò quòd adulterium, cui ineſt ejus oppoſitum, non poteſt eſſe licitum ſive moraliter bonum, quantumcunque debitis, fine, modô, locô & tempore fiat, ut in tertiô art. hujus tractatûs, concluſione primâ apertiſſime declarabitur. Item alere eſurientem, eſt opus ex ſuô genere bonum, ſi tamen fiat malô fine, puta propter ſtuprum finaliter, aut malo modô vel tempore vel locô indebitô, erit malum moraliter & illicitum. Similiter fraterna correctio eſt bonum opus ex ſuô genere, quæ tamen ſi fiat malô modô, i. e. verbis nimium aſperis, injuſta erit; conſimiliter dicendum eſt, ſi ad malum finem, puta ad confundendum ipſum fratrem, & ſi in locô & tempore non congruis. Item mercantia eſt opus ex ſuô genere bonum, i. e. licitum, & tamen ſi fiat in locô indebitô, puta in templo DEI, reddetur ex hoc injuſta, quantumcunque alias bonô fine & bonô modô ac tempore congruô fiat: quod patenter oſtendit Dominus noſter,

quando

quando expulit vendentes & ementes de templo; consimiliter si fiat tempore indebitô, puta diebus Dominicis, aut malô modô quia scil. vilius ematur vel carius vendatur res ipsa, quàm valeat, notabiliter & scienter mala & illicita erit. Ex prædictis sequitur *Primo*, quòd licet omne per se peccatum sit actus moraliter malus, non tamen ê contrario. Primum patet, quia omnis humana operatio moraliter bona & licita habet omnes prædictas 5. bonitates, vel saltem non habet oppositum alicujus illarum; & consequenter habet primam, quæ est bonitas ex materiâ vel ex objectô, sive ex genere vel bonitas per se, vel ex naturâ suâ & ratione. Ita qvòd si est bona tali bonitate, ratio talis bonitatis est ratio talis operationis; si mala, ratio talis malitiæ est ratio ipsius operationis malæ. Omnis ergò humana operatio moraliter bona est bona ex genere & objectô suô, ac per hoc ex suâ ratione bona. Secundum verò notum est ex dictis, quia nulla operatio humana malô fine aut malô modô aut indebitô locò vel tempore facta est moraliter bona, quantumcunque sit ex suô genere per se bona.

44. α. 45. β.

2. Sequitur, quòd licet omne per se peccatum sit actus moraliter malus, nô tamen e contrario. Primum patet, quia omne per se peccatum est humana operatio cadens super indebitam materiam, ac per hoc, & cui deficit prima bonitas actûs moraliter boni, omne ergo per se peccatum est humana operatio moraliter mala ac per hoc illicita. Secundum verò notum est, quia eleemosyna vel refectio esurientis finaliter facta propter stuprum, & consimiliter fraterna correctio malô modô facta, & mercantia in locô vel tempore indebitô facta, est operatio moraliter mala, & nullum illorum est per se peccatum.

46. γ.

3. Sequitur quòd omnis humana operatio in se ipsâ divinæ vel naturali legi contraria est per se peccatum. Declaratur: nam qvædam est humana operatio in seipsâ, i.e. ex natura & ratione propriâ, divinæ aut naturali legi contraria, ut illa, quæ in seipsâ divinâ aut naturali legi prohibetur, ut furtum, blasphemia, adulterium, mendacium. & constat quòd omnis talis est per se peccatum. Quædam autem est divinæ vel naturali legi cỗtraria, nô in seipsâ, vel in suâ naturâ sed in aliquâ circûstantiâ finis, aut modi, aut loci, aut temporis, ut illa quæ non est divinâ aut naturali lege in seipsâ, sed in aliquâ dictarum circumstantiarum prohibita, puta alitio pauperis non est in seipsa prohibita lege naturali aut divinâ, sed in aliquô ejus fine, quia scil aliquid ejus finis est in se prohibitus, ut illa, quæ fit propter stuprum finaliter. consimiliter mercantia non est in ipsâ divinâ aut naturali lege prohibita, quia sic nunquam foret licita; sed in suô modô & in aliquô tempore aut locô, aut etiam in suô fine: prohibitum est enim lege divinâ, ne diebus Dominicis aut in locis sacris mercantia

tia fiat. prohibet etiam lex naturalis, imo & divina saltem implicitè, ne mercantia malò modò fiat, i.e. ne res viliùs aut cariùs notabiliter & scienter vendatur aut ematur quàm valeat. Licet ergò non omnis humana operatio prohibita lege naturali aut divinâ, in aliquâ dictarum circumstãtiarum, scil. finis, modi, loci & temporis, sit per se peccatum, tamen omnis humana operatio in seipsâ, divinâ aut naturali lege prohibita, est per se peccatum. 4. Sequitur quòd Montis *mutuum est per se peccatum*, tùm *quia* est divinæ legi in se contrarium, ut patet ex arg. pro parte affirmativa quartò; tùm *quia* includit humanam operationem tranſeuntem super indebitam materiam, scil. illam spem recipiendi ultra sortem mutui singulum denarium &c. Quicquid enim ultra sortem mutui speratur, est indebita materia spei ipsius mutuantis, qui solùm sortem ipsam sperare ex mutuò debet, vel potest licitè, ut patet ex 3. notatò; tùm quia est usurarium mutuum, ut in sequenti articulò patebit, & omne tale mutuum est per se peccatum. 5. Sequitur, quòd opinio tenentium, Montis mutuum esse licitum, est contra eorum præcipuos magistros, imò contra omnes Theologos & Philosophos morales, quia tales asserunt & tenent, humanam operationem, cui deficit prima bonitas moralis actus vel actus moraliter boni, quale est Montis mutuum, esse licitam, ac per hoc moraliter bonam, quod est contra Sanctum Bonav. & Scotum, ut patet ex 5. notato, qui sunt eorum præcipui magistri. Nam prædicantes Montis mutuum esse licitum, ut plurimum sunt Fratres Minores, ex quorum ordine fuerunt Bonav. & Joh. Scotus. Patet etiam, *quòd hæc opinio est contra omnes Theologos & morales Philosophos*, quia omnes Theologi & morales Philosophi tenent, quòd ad hoc, ut humana operatio sit moraliter mala & illicita, sufficit defectus vel oppositum unius illarum quinque bonitatum, ut patet ex allegato 5. notato. Arguatur ergò sic formaliter: Montis mutuum est licitum. E est humana operatio moraliter bona; Sed Montis mutuum est per se peccatum. E. aliquod per se peccatum est licitum. Argumentum bonum & conclusio est contra omnes Theologos & morales Philosophos, quia ex ipsâ sequitur, quòd aliqua operatio, cui inest oppositum primæ bonitatis moralis, sit licita. E. aliqua præmissarũ est contra eosdẽ. non minor, ut patet ex dictis in illo 5. notato. E. major, scil ista: Montis mutuũ est aliqua operatio humana moraliter bona, i.e. licita. & hæc major est opinio illorum; E. præfata opinio est nõ solùm cõtra præcipuos magistros auctorũ ipsius, sed cõtra omnes Theologos, & morales Philosophos. Cõtra *præfatã diffinitionẽ*, scil. per se peccati, ut clarior fiat, multipliciter arguũt. *Primo* sic: nulla humãa operatio est mala. E, nulla est per se mala & cõsequẽter nullũ est per se

46. 8.

47. 6.

48.

49. 9.

peccatum. utraque consequentia nota. Probo antecedens; quia omnis humana operatio est Ens. E. omnis humana operatio est bonum & consequenter est bona. E. nulla mala. Antecedens primum est manifestum, & prima consequentia patet, quia Ens & bonum convertuntur, & secunda videtur nota, sicut ista: mulier est aliquid bonum, E. mulier est bona. Tertia verò patet, affirmativa unius disparati ad negativam alterius; vel brevius patet ex Logica. *Secundò* nulla humana operatio habet materiam,
50. B. cùm omnis humana operatio videtur esse quædam forma simplex. E. nulla humana operatio est transiens super indebitam materiam aut
51. debitam. & consequenter nulla operatio humana est per se bona aut
γ. mala. *Tertiò* omissio, quâ quis omittit, quod lex divina aut naturalis dictat, est per se peccatum, quia est per se transgressio divinæ vel naturalis
δ. legis, & tamen non est humana operatio &c. cùm omissio puram negationem videatur importare; ac per hoc videtur, quòd omnis omissio nihil sit. *Quartò* operatio, quâ homo in sacris constitutus contrahit matrimonium, est humana operatio cadens vel transiens super indebitâ materiam, quia cadit super materiam, super quam ratio, i. e. lex positiva vel canonica, quæ ratio esse videtur, prohibet eam transire; & tamen non est per se peccatum, quia omne per se peccatum est & fuit & erit semper peccatum, quandocunque perpetrata fuit aut perpetrabitur, ut patet ex authoritate Philosophi & Commentatoris in 4. notatò adductis, quod non
ε. quâ licitus, imò, & in nova adhuc est licitò alicubi scil. apud Græcos. E. &c.

52. ζ. Ad *Primum dico*, quòd *quadruplex est bonitas humanæ operationis* scil. *naturalis, generalis, moralis & meritoria. prima* est *entitas* sive natura vel essentia ipsius humanæ operationis, sive meliùs, entitas, vel natura vel essentia, quæ est ipsa humana operatio. quælibet enim res in seipsâ considerata est ens, vel entitas quædam, ut comparatur ad intellectum, est vera vel veritas quædam; ut autem ad appetitum comparatur, est bonum vel bonitas quædam. Sicut enim omnis res mundi est ab aliquo appetibilis, ita & omnis res est bona, quia omne bonum est apperibile, & è contrario. primo Ethic. c. unde omnis res mundi est bona tali bonitate scil. naturali, ac per hoc nulla est mala, malitiâ oppositâ huic vel naturali bonitati, ut probat primum argumentum. Bonitas verò *generalis* humanæ operationis est bonitas ex genere, vel ex objectò aut materia ipsius, de quâ suprà dictum est. Bonitas autem *moralis* est bonitas illarum 5. circumstantiarum vel bonitatum, i. e. aggregatum ex iis. Bonitas verò *meritoria*
est illa, quæ ultrà moralem bonitatem exigit bonitatem principii, à quò
quæ

principaliter dicitur, i.e. bonitatem voluntatis. quæ eſt principalis cauſa humanarum operationum. Ad hoc enim quòd aliqua humana operatio ſit *meritoriè bona*, requiritur, quòd ſit bona *moraliter* ac per hoc, quod ſit bona ex genere, & bona *naturaliter* vel *entitativè*, & ultra hoc, quòd eliciatur vel procedat à voluntate bonâ, i.e. gratia & charitate informata. *Ad argumentum ergò*: patet, quòd ipſum concludit nullam eſſe operationem naturaliter malam. i.e. malam malitiâ oppoſitâ entitati vel bonitati entitativæ, cum quô ſtat, quòd aliqua ſit mala ex genere ſuô & moraliter mala. Poteſt etiam negari prima conſequentia: Omnis operatio humana eſt bonum, E. omnis humana operatio eſt bona; & cum probatur à convertibili ad convertibile, negatur, quòd ſit à convertibili ad convertibile, quia licèt *ly bonum* ſubſtantivè ſumptum ſit convertibile cum *ly ens*, tamen nec *ly bonus* nec *ly bona* convertitur cum *ly bonum* aut cum *ly ens* ſic ſubſtantivè ſumptum, cùm hujusmodi adjectiva adjectivè ſumpta in maſcul. & fœmin. genere per ſe ſumpta non habeant propria ſignificata, & conſequenter nullum tale convertitur cum aliquo termino categorematicô, qualia ſunt *ly ens* & *ly bonum* tranſcendenter ſumpta, ut ſumuntur in argumento. imò cum nullô tertiô alió à ſe convertitur aliquod tale adjectivum, cùm de nullô tertiô verificetur affirmativè & perſonaliter, ut ſatis diximus in Commentariis ſuper Logica Pauli Veneti. Ad *ſecundum*, quòd *triplex eſt* 5. 2. *materia*, ſcil. *ex qvâ*, ut illa, quæ eſt alterâ pars compoſiti; *in qvâ*, ut omne ſubjectum eſt materia ſuæ formæ; & *circa qvam*, ut objectum, quod dicitur hôc tertiô modô materia ſui actûs, ſicut dicimus, quòd color eſt objectum & materia circà quam viſionis & ſonus auditionis, & quodlibet objectum ſcientiæ dicitur materia, circà quod ſcil. verſatur ipſa ſcientia. Concedo ergo, quòd nulla humana operatio, præcipuè de quâ eſt ſermo, habeat materiâ ex quâ cõponatur, ut probat argumentũ; aliqva tn. humana operatio habet materiâ in quâ, ut intellectio & volitio, & quælibet habet 56. materiâ circa quam, de qua ſolâ eſt ſermo inpræſentiarum. Ad *Tertium*, 3. nego majorem, ſcil. quòd actus quô exiſtens in ſacris contrahit matrimonium, ſit per ſe peccatum, cùm per ſe peccatum operatio ſit, cui omnis ſimilis ſemper fuit & ſemper erit peccatum, quandocunque perpetratum fuit vel erit, ut dicit Ariſtot. & Commentator. Et cùm dicitur, quòd omnis transgreſſio divinæ legis eſt per ſe peccatum, hoc negari poteſt, quia non accipitur hoc *ly per ſe peccatum* pro eô, cui per ſe competit diffinitio peccati; tunc enim omne peccatum eſſet per ſe peccatum. Sed pro eô ſolô, quod in ſeipſo eſt divinâ vel naturali lege prohibitum, & conſequenter pro eô ſolô, quod eſt transgreſſio præcepti negativi in ſeipſô, quale nulla

omissio est. Cùm n. peccatum omissionis sit oppositum præcepto affirmativo, quod non ad semper obligat, sicut negativum, cui opponitur peccatum commissionis, sequitur, quòd nulla omissio est semper peccatum, quandocunque fuit vel erit. Licèt n. semper tenearis non perjurare, non
57 blasphemare, & cõsequenter semper pecces, cùm perjuras aut blasphemas; non tamen semper teneris adorare DEUM, & consequenter, non semper peccas, quando non adoras ipsum DEUM. Vel dic breviùs & fortè melius, quòd omnis talis omissio est per se peccatum, quum est omissio divini præcepti, & nega, quod talis omissio non sit humana operatio, & consequenter negandum est, quòd sit pura negatio vel privatio humani actûs. Omissio enim, quæ est peccatum, includit propositum & voluntatem omittendi id, quod DEUS præcipit fieri debere, sit formaliter ipsum omissionis peccatũ, cùm sine deliberatione nullum omninò mortale peccatum esse possit; constat autem, quòd talis deliberatio & talis volitio est quid positivum, & est quædam humana operatio cadens super indebitam materiam, quæ est omissio ipsa. ideo omne peccatum omissionis est per se peccatum. accipiendo E. *ly omissio* pro peccato omissionis, dicendum est: omnem omissionem esse per se peccatum. Si tamen accipitur formaliter, non est per se peccatum, sed materia per se peccati; unde sicut voluntas omittendi, quod divina lex mandat fieri debere, est transgressio divinæ legis solùm pro tempore, quò præceptum affirm. obligat; ita pro omni, non solò tali tempore ipsa omissio vel omittendi voluntas est peccatum. Ad
58. 7. *quartum*, nego minorem, concessâ majore. ad probationem nego, quòd hujusmodi contractus sit humana operatio cadens super materiam, super quam ratio vetat ipsam cadere vel transire, quia nulla lex positiva est ratio; pro cujus evidentiâ sciendum est, quòd duplex est lex, scil. naturalis & positiva: lex naturalis est evidens ratio, dictans, quid agendum vel à quo abstinendum sit, vel quædam lex in hujusmodi evidenti ratione fundata. Exemplum primæ: ut illa oratio: omne bonum est diligendum, est ratio vel oratio evidens, dictans, quid agendum, i.e. quid diligendum sit; evidens inquam, ex terminis suis: Cognitõ enim, quid ipsius terminis importatur, statim intellectus assentit illi. Exemplũ secundæ illa oratio: quolibet homine Deus est magis diligendus; non est ratio evidens ex propriis terminis, sed in ratione evidẽti fundata, scil. in præfatâ evidenti ratione, per quã hæc sic fit evidẽs: Omne bonũ est diligendũ E. omne magis bonũ magis est diligendũ. Deus est omni homine magis bonũ. E. est omni homine magis diligendus. Talis ergo oratio est lex naturalis, nõ quia sit ratio evidens dictans &c. sed quia est ratio vel oratio in evidenti ratione fundata, dictans, quid agendũ, aut à quõ abstinendum

abſtinendũ ſit. quælibet autẽ talis ratio vel oratio dicitur lex naturalis, quia
vel eſt naturalis ratio, i.e. ratio naturaliter homini inſerta, vel oratio natu- 59.
raliter homini nota, aut oratio ipsâ evidenti & naturali ratione probata,
vel probãda aut manifeſtãda. Lex autẽ poſitiva eſt lex, quæ nec eſt talis ratio evidẽs, nec tali evidẽti ratione probãda, quæ ideò dicitur lex poſitiva, quia ſine aliquâ rationis evidẽtiâ poſita eſt, vel quia poſitio quædã eſt; Nã poſitio ſecundũ Philoſophũ in primo poſteriorũ, eſt oratio, qvâ nõ eſt, i.e. nõ cõtingit mõſtrare i.e. naturali ratione probare vel evidentẽ facere, nec eſt neceſſe, qvẽlibet docentẽ habere, i.e. nõ eſt neceſſe quẽlibet habentẽ uſũ rationis ei ſtatim notis terminis ejus aſſentire. Per hoc n. quòd dicit, qvâ nõ cõtingit mõſtrare, innuit, quòd nulla poſitio poteſt naturali ratione fieri evidẽs; per hoc verò, quòd dicit, nec eſt neceſſe &c. oſtendit, qvòd nulla poſitio eſt evidẽs ratio: lex ergo poſitiva, quæ eſt quædã poſitio, eſt lex illa, qvę nõ eſt evidẽs ratio, nec in evidẽti ratione fundata: talis eſt lex merè civilis, puta, quæ jubet furẽ ſuſpendio puniri; & lex Canonica, quæ prohibet, ne in ſacris cõſtitutus matrimoniũ cõtrahat, quia neutra illarũ eſt ratio evidens, vel in evidenti ratione fundata; ut poſſit evidẽti ratione probari. Imò omnis lex merè civilis aut merè canonica eſt lex poſitiva, ac per hoc nulla talis eſt ratio evidẽs, vel in evidẽti ratione fundata, & conſequẽter, nulla talis poteſt dici ratio. Notãter dixi, *merè* civilis aut merè canonica, quia & in Corpore juris civilis, & in voluminibus vel cõpilationibꝰ Juris Canonici ſunt aliqua præcepta juris naturalis, ut ſatis patet aliqualiter experto in illis Juribus. Benè ergò negatũ eſt, quòd lex canonica prohibens in ſacris conſtituto matrimoniũ contrahere, ſit ratio, quia ipſa eſt merè canonica, ac per hoc poſitiva, & nulla poſitiva lex eſt ratio, cùm nulla talis ſit evidens ratio, vel evidenti ratione probabilis.

QVantũ ad *Secundũ* propoſitorũ argumentorũ Panormit. in ſũma de uſu- 60.
ris: poteſt, inquit, uſura ſic diffiniri: Uſura eſt lucrũ mutui ex pacto II. quid
debitũ vel exactũ, & Innoc. eô tit. c. 1. *Uſura*, inquit, *eſt lucrum ex mutuo pactô* Uſura?
debitũ vel exactũ. ſed hæc diffinitio cum primâ õninò coincidit, cùm idẽ ſit omninò lucrũ mutui & lucrũ ex mutuo. Sed Hoſti: aliter diffinit præfatũ vocabulũ, dicens; *Uſura eſt, quicquid ſolutioni rei mutuatæ accedit, ipſius uſûi* Affirm.
rei gratia, pactione interpoſitâ, vel intentione habitâ *ex contractũ*. Contra has 61.
diffinitiones arguo & *Primô* ſic: nullũ lucrũ eſt peccatum, omnis uſura eſt negat.
peccatũ. E. nulla uſura eſt lucrum. Cõſequẽtia nota ex Logica. major verò declaratur: quia omne lucrũ eſt bonũ, corporale aut ſpirituale, aut etiã nullũ. nullũ verò peccatũ eſt tale bonũ, cùm omne peccatum ſit malũ culpæ. E. nullũ peccatum eſt lucrũ; & cõſequenter nullũ lucrũ eſt peccatũ. cõfirmatur, quia omnis humana operatio

est illud, quò lucrum aut damnum acquiritur. & nullum tale est lucrum, maximè lucrum usurarium de quò solò inpræsentiarum est sermo. Unde
62. sicut adulterium propriè loquendò non est proles ex adulterio susceptа vel acquisita, sed potius est humana operatio, quâ talis proles acquiritur, vel susciptur: ita usura non est lucrum usurarium sed potiùs humana operatio, quâ tale lucrum acquiritur. Ergo nec prima nec secunda diffi-
63. nitio benè posita est, quia utraque dicit usuram esse lucrum; imò nec ter-
NEGAT.2 tia, quia etiam omne, quod accedit sorti rei mutuatæ, est lucrum ipsius mutui, præcipuè quod accedit tali sorti ipsius usûs rei gratiâ; Mutuum enim nihil aliud est quàm concessio usûs rei, quæ mutuatur. 2. Arguo specialiter contra duas primas, quia neutra illarum competit usuræ mentali, quâ sine pactò tacitò vel expresso quis mutuat spe in lucro principaliter po-
64. sitâ, ità quòd sic tali spe mutuat, quòd aliàs, i.e. sine tali spe non mutuaret.
NEGAT.3 Utraque enim prædictarum diffinitionum dicit, usuram esse lucrum ex pactò debitum vel exactum; E. utraque illarum est minus benè posita. 3. Sicut omne lucrum mutuanti ex pactò ipsius debitum, est ab illo intentum, quia nemo facit pactum de habendo illò, quod non intendit habere: ita & omne lucrum ab eòdem scil. mutuante exactum, est ab eòdem intentum, quia nemo exigit id, quod habere non intendit. E. pro utrôque illorum terminorum scil. pacto debitum vel exactum sufficiebat ponere, *ly intentum* & consequenter utraque dictarum diffinitionum est superflua, ac per hoc non benè posita, quia in diffinitione nihil superfluum poni debet, secundum Philosophum, 6. Top. c. 2. imò & tertia superflua est & nu-
65 gatoria in qua ponuntur isti termini: pactione interpositâ vel intentione habitâ ex contractû. Ubicunque enim est pactio de accessione aut lucrò, ibi & intentio de eòdem: Confirmatur: Nam dicit *Aristot. in eò lib. 6. Top.* quòd positò particulari, i. e. minùs communi in diffinitione, si ponatur postea magis commune, nugatio est. Constat autem quòd *ly* pactione interpositâ, est minùs commune, quam *ly* intentione habitâ, quia omnis, qui facit pactum de aliquò habendò, intendit illud habere, & non è contrariò.
66. E. positò in dictâ diffinitione, *ly pactione interpositâ*, frustrà vel nugatoriè
NEGAT.4 ponitur *ly intentione habita*. 4. contra eandem diffinitionem tertiam arguo sic: Positò, quòd ego mutuem tibi 10. hâc intentione, ut in fine anni reddas mihi 11. sic tamen, quòd etsi non sperarem, vel intenderem habere illud 11. omnino tibi mutuarem ex charitate vel benivolentiâ, & quòd nullum pactum tacitum vel expressum faciam tecum de recipiendo illo 11. & quòd in fine anni ex meâ liberalitate reddas mihi ultra sortem illorum 10. illud 11. pro gratiâ mutui, quod sperabam. Hôc datò, constat, quòd illud

illud 11. accedit ſorti rei mutuatæ ipſius uſus rei gratiâ & intentione habiti ex contractû, i. e, ex mutuô, & tamen illud 11. non eſt uſura aut lucrum uſurarium, ut infra patebit. E. diffinitio ipſa competit alteri à contento ſub diffinito vel à ſignif. diffiniti. E. non eſt benè poſita. 5. uſura non eſt diffinibile. E. quælibet dictarum diffinitionum eſt malè poſita. Conſequentia nota: quia ejus, quod non eſt diffinibile, nulla diffinitio aſſignari debet. E. omnis diffinitio aſſignata alicui indiffinibili, quale dicitur hoc vocab. *uſura*, eſt indebitè aſſignata. probo antecedens. ſi uſura eſt diffinibilis, à Theol. aut à Juriſtâ eſt diffinibilis. non à Theol. ut dicitur, quia non eſt materia Theologica, ſed Canoniſtica vel Juriſtica; nec à Canoniſticâ, quia, ut dicitur ab aliis, non eſt materia Canonica, ſed Theologica. E. à nullô diffinibile eſt præfatum vocabulum. 67. negat. 5

Propter iſta argumenta, quæ meo quidem judiciô non ſunt parvi ponderis, ut infrà patebit, ſit hæc *Prima* concluſio: licèt præfati doctores impropriè acceperunt ac diffinierunt hoc vocabulum *uſura*, tamen hujusmodi *improprietas* non eſt apud ipſos, imò nec apud alios culpabilis. *Primum* declaratur, vel potius jam declaratum eſt ex primô articulô, cum ejus confirmatione, per quam declaratum eſt, *quòd uſura non eſt lucrum propriè loquendo*, ſed humana operatio, quâ lucrum ipſum acquiritur, ac per hoc, quòd hoc vocabulum uſura non ſignificat propriè lucrum aliquod, ſed potius operationem ipſam, quâ lucrum ipſum acquiritur. Conſtat autem quòd præfati doctores accipiunt præfatum vocabulum *non pro dictâ operatione*, ſed *pro ipſô lucrô*. E. ipſi non *propriè* ſed *impropriè* accipiciunt ac diffiniunt præfatum vocabulum. *Secundum* verò nunc declaratur, quia hujus acceptio licet impropria, tamen communi uſui loquendi eſt plurimum accommodata, quô dicere ſolemus rem furto acquiſitam, eſſe furtum, & uſuras eſſe reſtituendas. Conſtat enim, quòd humana operatio quæ propriè dicitur uſura & peccatum, non eſt reſtituenda imò nec reſtitui poteſt, ſed ipſum uſurarium lucrum reſtitui debet. Ad *Juriſtas* autem maximè pertinet, *ſuas deſcriptiones accommodare communi loquendi uſui*, cùm ad ipſos pertineat de vulgarium ſermonibus, quibus humani contractus & obligationes fieri ſolent, judicare; unde & apud ipſos, ut inquit Panorm. ipſe communis uſus loquendi propriæ verborum ſignificationi præponendus eſt. non eſt E. talis improprietas apud ipſos Juriſtas reprehenſibilis, imò nec apud alios, ut prædiximus, & præcipuè apud *Theol.* apud quos propria verborum ſignificatio eſt maximè ponderanda; tùm quia & eorum plurimi ac præcipui præfatas diffinitiones approbant, præſertim quoad illam 68. 1. Cõcl. 69.

illam particulam, *usura est lucrum*, ut *Greg. Arim.* tractatu de impræstanti-
is Venet. *& Gera. de Senis* in suô tractatu de usuris, & alii magistri *in q. dis-*
15. tùm *quia* etiã Theologi authentici præfatô modô ipsô vocabulô usi sunt,
nã *Hier. 14. q. 3. c.* putant &c: dicit: putant quidam usuras tantum esse in pec-
catis, quod prævidens divina scriptura omnis rei aufert superabundanti-
am, & ut plus non accipias quàm dedisti. Item alii per peccata fœnera-
ta solent munuscula diversi generis accipere, & non intelligunt scripturam
usuram appellare superabundantiam, quicquid est illud, si ab eô, quod de-
deris, plus accipiatur. hæc ille. & Ambros. in lib. de David & transsumpti-
vè eisdem cam. & q. c. plerique: Esca, inquit, usura est, & vestis usura est,
& quodcunq; acceperis sortis, usura est, quodvis nomen ei imponas. & in
c. usur. in fin. dicit Grat. imò ex prædictis auctoribus ac etiam ex verbis
Concilii Agat. concludit, dicens: ecce evidenter ostenditur, quôd quicquid
ultrà sortem exigitur, usura est.

70. *Secunda* conclusio: *proprie recipiendum hoc vocabulum usura.* possu-
2. Con- mus novam ipsius diffinitionem assignare sic; *Usura est permutatio usus rei*
clus. Definit *quæ mutuatur, accipiendo ly permutatio, ut etiam se extendit ad intentionalem*
usuram *permutationem*, ita quôd per ipsam diffinitionem intelligatur, quôd omnis
ex mẽte permutatio usus rei, quæ mutuatur, sive sit realis sive intentionalis tantùm,
autho- sit usura, & per hoc extendatur diffinitione ad mentalem usuram, quã non
rie prob realiter, sed tantùm intentionaliter venditur vel permutatur usus rei, quæ
mutuatur, ut cùm tibi mutuo 100. ut in fine anni reddas mihi 110. ita, quôd
non mutuarem tibi nisi illud decimum sperarem, de quô tamen nullum
pactum tacitum vel expressum facio tecum. Dixi ergô *primò permutatio*,
quia non semper lucrum usurarium est pecunia, sed quandoque res, quæ
71. non est pecunia, ut constat ex auctoritatibus Hieron. & Ambrosii. quando
enim lucrum usurarium est pecunia, tunc usura est venditio usus rei, quæ
mutuatur, quia omnis permutatio rei quæ non est pecunia, in pecunia est
venditio propriè loquendo, & è contrario: Omnis mutatio pecuniæ in-
rem, quæ non est pecunia, est emptio. quando verô lucrum usurarium non
est pecunia, sed alia res qvæcunque & qualiscunque sit illa, dummodò pos-
sit pecunia existimari, usura non est venditio, sed permutatio usus rei, quæ
72. mutuatur in illam rem. *Secundò* dixi: *rei, quæ mutuatur*; & non dixi pecu-
niæ, quæ mutuatur, ut per hoc denotetur, quòd non solùm in mutuô pe-
cuniæ consistit usura, sed etiam in cujuslibet alterius rei mutuabilis consi-
stere potest. quæ autem sint res, in quibus mutuum esse potest, statim di-
73. cetur. *Tertiò* dixi, *quæ mutuatur*, ut per hoc notetur quod non est usura

sine

ſine mutuò expreſſò vel palliatò. in mutuo quidem expreſſò, ut cùm mutuo tibi 100. ut in fine anni accipiam à te 105. aut 110. aut 115. ut adverſarii noſtri prædicant eſſe licitum, aut 120. aut 130. ut Judæi & quidam peſſimi Chriſtiani facere ſolent. In mutuò autem occultò & palliatò, ut cùm vendo tibi rem valentem ſolùm 50 pro 55. eo qvod expecto precium ejus per annum; aut cùm emo à te re invalentem 55. pro 50. ſolùm eò, qvòd do tibi precium anteqvàm recipiam rem ipſam per annum. In utrôqve enim 74.
caſu eſt mutuum palliatum: nam primus contractus perinde eſt, ac ſi mihi dares nunc 50. qvæ tibi ſtatim mutuarem usqve ad annum, ut in fine anni reciperem 55. Unde licèt contractus ille ex formâ ſuâ videatur venditio, eſt tamen in rei veritate mutuum, licet ſub formâ vel apparentiâ venditionis palliatum. ſecundus autem perinde eſt ac ſi per annum, anteqvàm recipiam à te rem tuam, mutuem tibi precium ipſius, ſcil. 50., ut in fine anni à te recipiam 55 propterea licèt contractus ille videatur emptio, eſt tamen verum mutuum ſub apparentiâ emptionis palliatum. Unde ſicut omnis anticipatio ſolutionis rei, quæ videtur emi, ut ipſa vilius ematur, eſt uſura ex parte ementis. ita & omnis expectatio ſolutionis rei, quæ venditur, vel vendi videtur ut carius vendatur, eſt uſura ex parte ipſius vendentis, ut in c. conſuluit eô tit. ubi adverte diligenter, qvòd ſicut uſura qvæ fit in mutuò expreſſò aut verò, dicitur uſura ex formâ, qvia habet expreſſam formam ipſius uſuræ, quæ eſt mutuum; ita illa, qvæ fit in mutuò occultò, palliatò 75.
vel fictò aut interpretativò, dicitur uſura ex fraude, qvia habet formam uſuræ, i.e. mutuum non expreſſum aut verum, ſed occultum aut fraudulentum. Argumentor ergo ſic: *omnis uſura aut eſt uſura ex formâ aut uſura ex fraude, ſi ex formâ*, fit in mutuò expreſſò; *ſi ex fraude*, fit in mutuò occultò aut interpretativò. E. omnis uſura in mutuò conſiſtit. Con- 76.
firmatur hoc ex præallegatis diffinitionibus, qvarum qvælibet in ſententiâ dicit, *uſuram eſſe lucrum ex mutuò*, & conſeqventer omnem uſuram in mutuò conſiſtere. *2dò adverte*, qvòd, cùm dico; aliqvam uſuram eſſe uſuram ex formâ, & aliqvam ex fraude, non intendo, qvòd aliqva ſit uſura ex formâ tantùm, ita qvòd aliqva uſura habeat ſolùm formam uſuræ, & aliqva non habeat ipſam uſuræ formam; omnis enim uſura habet materiam & formam uſuræ ut infrà patebit. Sed intendo, qvòd aliqva eſt uſura, qvæ habet formam uſuræ expreſſam, ut illa, quæ fit in mutuò verò & expreſſò; & aliqva habet formam non expreſſam, ſed occultam vel non veram, ſed interpretativam & fraudulentam ut illa, quæ fit in mutuò interpretativò vel fictò vel occulto, ſub formâ vel apparentiâ alte-

alterius contractûs, puta venditionis, vel emptionis, vel depositi aut alterius liciti contractûs. *Tertiò adverte*, quòd res, quæ solæ mutuari possunt, sunt illæ, quarum usus sunt consumptiones vel distractiones ipsarum, ut
77. dicit Thom. in 2. secundæ q. 78 art. 1. qvod sic intelligi debet, scilicet, quòd res ipsa, quæ mutuari solet, est illa, cujus usus sic est ipsius consumptio vel distractio; quomodo enim potest quis uti hujusmodi re nisi illam totaliter distrahat vel consumat. Nam licèt domus & similiter equus consumatur usu, non tamen sic totaliter unicò usu consumitur, quin post usum remaneat in potestate ipsius utentis, pecunia autem sic usu distrahitur, ut post ipsius usum, qui est commutatio ipsius non remaneat in potestate ejus qui eâ usus est. Constat enim, quòd, postquam commutavi pecuniam in panem aut vinum, ipsa non est amplius in meâ potestate, quia per talem commutationem transtuli dominium ipsius in alium, usus autem panis vel alterius esculenti est usus vel comestio, quæ est ita consumptio ipsius, quòd post ipsam non remaneat ipsum esculentum in potestate ipsius, qui eô usus est. Consimiliter dici potest de usu vini vel alicujus alterius rei po-
78. rabilis, quia talis rei usus est potio, quæ sine dubiô est omnimoda consumptio ipsius. Hujusmodi autem res, quæ sic totaliter usu consumuntur vel distrahuntur in numerô consistunt, ut pecunia; aut in pondere, ut aurum, argentum, carnes, pisces; aut in mensurâ, ut triticum, vinum, oleum & hujus tesses sunt Panorm. Johannes de Anama in summa de usuris & alii. vide ibi si placet; quia hæc pauca, quantum ad hujus novæ diffinitionis expositionem mihi sufficere vita sunt; si tamen cupis intelligere, quânam ratione solum in illis tribus rerum generibus mutuum ipsum consistere possit, vide si potes, tractatum Gerard. Senens. nostræ Augustinianæ religionis doctoris, argum. primô; qvia satis copiosè satisque fundamendaliter doctor ille materiam ipsam tractat & elucidat, quare &c.

Tertia conclusio. hæc nova diffinitio est *de mente antiquorum, Theolo-*
79. 3. Cócl. *gorum & Canonistarum*, imò & de *mente Domini nostri JEsu Christi. Primum* declaratur: Nam S. Thomas secundâ 2. qvæst. 78. art. 20. in responsione
ad 1. argum: ille, inquit, qui mutuum dat, potest sine peccato in pactum ducere cum eô, qui mutuum accipit, recompensationem damni, per quod sibi subtrahitur quod debet habere. Hoc enim non est usum pecuniæ vendere, sed damnum vitare: hoc ille. per quæ ipse intendit probare, quòd facere tale pactum non est facre usuram, ut patet diligenter consideranti secum illum. Constat autem, quòd in illis verbis ipse innuit, talem consequentiam: tale pactum facere non est usum pecuniæ vendere. Ergò non

est

eſt facere uſuram; quia cauſalis illa, quam ipſe ponit ibi, cùm dicit: hoc enim non eſt uſum pecuniæ vendere &c. infert præfatam conſequentiam; aliter per ipſam cauſalem ipſe Thomas nihil probaret. Præfata autem conſequentia non poteſt ad formam Syllogiſticam reduci, niſi per iſtam univerſalem: Omnis faciens uſuram vendit uſum pecuniæ ve' rei mutuatæ. Sed ille qui facit tale pactum, non vendit uſum &c. E. ipſe non eſt faciens uſuram. Intendit, E S. Thomas præfatam univerſalem eſſe veram, tunc arg mentor ſic: omnis faciens uſuram vendit uſum rei quæ mutuatur E. omnis uſura eſt venditio uſûs rei quæ mutuatur. Conſequentia nota per locum à conjugatis, qui veritatem infallibiliter habet in propoſitionibus per ſe, quia bene ſequitur: omne album eſt coloratum. E. Omnis albedo eſt color. hæc autem propoſitio: Omnis homo faciens uſurâ vendit uſum rei, quæ mutuatur, eſt per ſe. quia non aliâ ratione dicitur aliquis facere uſuram, niſi quia uſum rei permûtat mutuatæ conſequentiâ ergo illa eſt bona. tunc quærô: quomodo accipit S. Thomas in antecedente dictæ conſequentiæ *ly vendit*. aut enim propriè pro ſolâ permutatione rei, quæ nota eſt, pecuniæ in pecuniam: aut indifferenter prout convertitur cum *ly permutat*. primum dici non poteſt, quia tunc illud antecedens foret falſum, ut ex expoſitione præfatæ diffinitionis: dicendum eſt E. ſecundum, ſcil. quod accipit *ly vendit* pro *ly permutat* & conſequenter ipſe includit, quòd omnis homo faciens uſuram permutat uſum rei, quæ mutuatur ex quô ſequitur, quòd omnis uſûs rei permutatio uſuræ rei quæ mutuatur. tunc ultra ſequitur: E. aliqua permutatio uſûs rei, quæ mutuatur, eſt uſura & non eſt major ratio de verâ tali permutatione, quòd ſit uſura, quàm de aliâ. E. omnis uſura eſt permutatio uſûs rei, quæ mutuatur, & è contrario, omnis permutatio uſûs rei quæ mutuatur eſt uſura; & ita à primo ad ultimum valet conſequentia: omnis faciens uſuram, vendit uſum rei, quæ mutuatur. E. omnis uſura eſt permutatio uſus rei, quæ mutuatur, & è converſo: & antecedens eſt de mente ij ſius S. Thomæ, ut probatum eſt, E. & conſequens debet judicari eſſe de mente ejusdem & conſequenter judicandum eſt eſſe de mente S. Thomæ quòd diffinito à nobis aſſignata convertatur cum ſuô diffinitô eô quòd ipſum conſequens eſt talis converſio, ac per hoc judicandum eſt, diffinitionem noſtram eſſe aſſignatam de mente ipſius S Thomæ, cùm ultro hoc ipſa exprimat. quod importat nomine ipſius difiniti. *Secundô* idem S. Thomas eô locô q. 79. in primô dicit: deinde conſiderandum eſt de peccato uſuræ, quod committitur in mutuis, & circa hoc quæritur, primô: utrùm ſit peccatum, acci- 80. 2. 81.

pere pecuniam in pretium pro pecunia mutuata, qvod est accipere usuram. hæc ille. Ex qvibus satis manifestè innuit qvòd omnis recipiens pretium pro pecuniâ vel re mutuatâ, accipit usuram, i.e. lucrum usurarium. Sed omnis permutans rem mutuatam accipit pretium ipsius. E. omnis permutans rem mutuatam accipit usuram i. e. lucrum usurarium. Tunc sic: omnis homo permutans rem mutuatam &c. E. vel omnis homo permutans rem mutuatam qvoad ipsam, accipit usuram, vel omnis homo permutans rem mutuatam quoad usum ipsius. Primum dici non potest, quia omnis taliter permutans licitè operatur, ac per hoc non accipit lucrum usurarium. Dicendum est ergo secundum scil. qvòd omnis permutans usum rei mutuatæ accipit lucrum usurarium, si tamen seorsim ab ipsâ re mutuatâ permutat illum & consequenter omnis permutatio usus rei quæ mutuatur, est usura & è converso, ut in primâ ratione deductum est, & primum antecedens est de mente ipsius S. Thomæ. E. & ultimum consequens judicandum est esse de mente ejusdem. Qvod est propositum nostrum. *Tertiò* deducitur sic propositum. Idem S. Thomas ejusd. lib & q. art. primò: si qvis inquit, velit seorsim vendere usum rei mutuatæ ab ipsâ re, vendit eandem rem bis & vendit qvod non est, qvia usus talis rei est ipsius consumptio inseparabilis ab ipsa. *hæc Thomas*. ex qvibus arguitur sic: *omnis venditio usus rei qvæ mutuatur seorsim à venditione ipsius rei, facta est usura*. E. omnis permutatio usus rei, qvæ mutuatur seorsum à permutatione ipsius rei, facta est usura, & è converso. consequentia nota ex primâ deductione. & antecedens est de mente ipsius S. Thomæ. E. & consequens est judicandum de mente ejusdem; qvod est propositum nostrum. Probo etiam quod præfata *diffinitio est de mente aliorum Theologorum*, præcipue Gregor. de Arimino & Gerardi de Senis. Nam ipse *Greg.* sic diffinit hoc vocabulum *usura* impropriè sive pro lucro usurario: *usura est lucrum ex mutuò intentum*: quæ diffinitio restringi debet cum *ly principaliter*, ut infra patebit, ut sic formetur: *usura est lucrum ex mutuô principaliter intentum*: ex qva diffinitione sic arguo: *usura est lucrum ex mutuo &c. E. omnis usurarius in qvantum usurarius, mutuat principaliter ex mutuô lucrum*; & *consequenter omnis talis permutat mutuum in illud lucrum, qvod ex ipso sperat*, cùm nihil aliud sit sperare principaliter lucrum ex mutuô, qvàm ipsum mutuum commutare realiter vel intentionaliter in lucrum, qvod speratur ex mutuo. E. *omnis usura est permutatio usûs rei, qvæ mutuatur*, & è con-

82.

83

3.

84.

converſo. Conſequentia nota, ut patet ex primâ deductione ; & antecedens de mente prædictorum Magiſtrorum ſcil. *Gregori & Gerardi*. E. & conſeqvens cenſendum eſt de mente eorundem. Conſimiliter poteſt pro- 85.
bari qvòd eſt de mente aliorum Theologorum. *Secunda pars concluſionis* β.
probatur, ſcil. qvòd *præfata diffinitio ſit de mente Canoniſtarum*, qvia Inno & Panorm. diffiniunt uſuram eſſe lucrum ex mutuô pactô debitum vel exactum. E. omne tale lucrum eſt lucrum ex mutuô principaliter intentum ſic enim omnis, qui mutuat cum pacto recipiendi lucrum ex ipſo mutuô, intendit principaliter lucrum ex mutuo ipſô, ita qvòd non mutuaret, niſi lucrum inde ſperaret, vel intenderet. Ita & omnis, qui exigit lucrum pacto ſibi debitum ex mutuô, principaliter intendit ipſum lucrum ex mutuo. Conſequentia E. bona eſt, & ex ipſius conſeqvente ſeqvitur diffinitionem noſtram eſſe benè aſſignatam, utpote ex priori deductam. E. & ex antecedente ejusdem, qvod eſt diffinitio dictorum Canoniſtarum, idem ſeqvitur, & conſequenter, ſicut antecedens ipſum eſt de mente dictorum Canoniſtarum, ita & conſeqvens ; ac per hoc & noſtram diffinitionem eſſe benè aſſignatam de mente eorundem judicandum eſt. Præte- 86.
rea Hoſt. dicit, qvòd *uſura eſt, qvicqvid accedit ſorti rei mutuatæ ipſius rei uſûs gratiâ, pallione interpoſitâ &c.* E. omnis uſurarius, in qvantum uſurarius, intendit vel ſperat illud, qvod accedit ſorti pro gratiâ uſûs ipſius rei mutuatæ, & conſeqventer omnis uſurarius intentionaliter ſaltem commutat, i. e. commutare intendit uſum rei mutuatæ in illud, quod accedit ſorti ipſius rei mutuatæ. E. omnis uſura eſt realis vel intentionalis permutatio uſûs rei qvæ mutuatur, & è converſo. conſeqventia nota ex prima deductione, & primum antecedens eſt de mente Hoſt. E. & ultimum conſeqvens judicandum eſt de mente ejûsdem, qvod eſt propoſitum noſtrum. Conſimiliter probari poteſt, quod præfata diffinitio eſt de mente Laurentii de Landulfis, & Archiepis. Florent. qvi diffiniunt lucrum uſurarium eſſe lucrum ex mutuô principaliter intentum imo & generaliter omnium Canoniſtarum, qvia omnes ſeqvuntur propoſitas diffinitiones. Ita qvod qvilibet illorum ſeqvitur aliqvam dictarum diffinitionum, & illam judicat eſſe bonam, & ex quâlibet illarum ſeqvitur propoſitum noſtrum, ut patet ex dictis. *Tertia pars concluſionis*, ſcil. qvòd dicta diffinitio no- 88.
ſtra ſit de mente Domini noſtri Jeſu Chriſti probatur ſic : nam ipſe Do- γ.
minus & DEUS noſter dicit Luc. 6. mutuum date nihil inde ſperantes ; per qvæ verba, ſecundùm expoſitores ſacros prohibet uſuram.

89. Cùm Ipſe Dominus præfatis verbis prohibeat ſolum ſperare aliquid inde, ſcil: ex mutuo: ſequitur, quòd hoc ipſum ſcil. mutuantem ſperare aliquod ex mutuò, eſt ipſam facere uſuram; quod intelligi debet de ſpe in ipſò lucrò, quod ſperatur, principaliter poſitâ, juxta gloſſam capituli *Conſuluit* eo tit. ſuper verbo ſperantes. E. quicunque principaliter mutuat ſpe vel intentione aliquid recipiendi ex mutuò, facit uſuram. Aut ergo uſuram facit, quia ſperat ſortem rei mutuatæ, aut quia ſperat aliquid ultrà ſortem, primum dici non poteſt, quia id licitum eſt ac per hoc non uſurarium, E. dicendum & ſecundum: quòd omnis qui mutuat principaliter intentione vel ſpe recipiendi aliquid ultra ſortem ipſius mutui pro ipſò mutuo eſt uſurarius vel uſuram faciens. ſed omnis qui principaliter mutuat intentione vel ſpe recipiendi aliquid ultra ſortem pro ipſò mutuò, commutat ſaltem intentionaliter ipſum mutuum in id, quòd ſperat ultra ejus ſortem, ut patet ex dictis. E. omnis uſura eſt permutatio intentionalis ipſius mutui. Mutuum autem nihil aliud eſt, quàm uſus rei, quæ mutuatur, cùm mutuare nihil aliud ſit quàm uſum rei, quæ mutuatur, concedere. E. omnis uſura eſt intentionalis permutatio uſus rei quæ mutuatur, & ê converſò, omnes præfatæ conſeqventiæ ſunt bonæ, ut patet ex dictis; & primum antecedens ipſarum eſt de mente ipſius Domini noſtri. E. & ultimum

90. conſequens eſt de mente ejusdem, quod eſt propoſitum noſtrum: Ex præ-dictis ſeqvitur quòd uſura poteſt ſic diffiniri de mente ipſiꝰ Domini noſtri: uſura & mutuum, qvo qvis mutuat principaliter ſpe vel intentione recipiendi aliqvid ultra ſortem ipſius mutui pro ipſò mutuò: vel ſic: uſura eſt ſpes, qvâ qvis principaliter mutuat, ut recipiat aliqvid ultra ſortem ipſius mutui, qvare &c.

91. Definit. auctore vellica-tur. Sed contra dictum *S. Thom.* ex qvo tertio de ducta eſt deffinitio noſtra videlicet ſi qvis ſeorſim velit uſum rei mutuatæ ab ipſa re vendere, vendit eandem rem bis vel vendit, qvod non eſt, qvæ uſus talis rei eſt ipſius conſumptio inſeparabilis ab ipſa; Contra, inqvam, hoc dictum, & conſeqventer contra diffinitionem noſtram ex ipſò deductum argumentatur *qvidã Magiſter* ſic: contra hoc objicitur per illud exemplum de verbi ſignif. exiit qvi ſeminat & eſt hodie in ſexto l. qvod qvarundam rerum uſus perpetuo ſeparatur â dominio. hæc ſunt verba formalia præfati *Magiſtri in 4. d. 15. a g. 2* niſi impreſſio ſit corrupta. 2. arguit qvidem alius dicens,

92. qvod dictum S. Thomæ præallegatum, qvantum ad aliqvid verum eſt, & qvantum ad aliqvid falſum: verum eſt, namqve qvod uſus rei mutatæ eſt inſeparabilis ab ipſa, qvia habet omninò eundem valorem cum eâ, neq;

po-

poteſt concedi aut conſumi vel alienari ſine ipſâ; ſed falſum eſt qvantum ad aliquid dictum; ſcil. qvò in contractu uſurariò vendatur ipſe uſus rei ſeparatim ab ipſa; nam eò ipſò, qvò habent eundem valorem & inſepa- 93.
rabilem, non poteſt unum illorum alienari vel vendi ſive aliò. hæc ille. Tertio ſic argui directè contrà diffinitionem noſtram; Uſus ejus rei mutuatæ aut eſt ſeparabilis ab ipſâ aut nihil eſt: ſecundum non videtur poſſe dici, qvia comeſtio qvæ eſt uſus panis, & potus, qvi eſt uſus vini, videntur eſſe res aliqvæ. E. dicendum eſt primum, videlicet qvòd talis uſus eſt res inſeparabilis ab ipſâ re, cujus eſt uſus; vel E. facit compoſitionem cùm ipſâ vel non; primum non videtur poſſe dici, quia pecunia non videtur compoſitior, quando expenditur, qvàm ante vel poſt; E. dicendum eſt ſecundum, ſcil. qvòd talis uſus rei mutuatæ non facit compoſitionem aliqvam cum ipſâ re, cujus eſt uſus. qvia omnis res inſeparabilis ab aliqvò non faciens compoſitionem cum illò, eſt idem cum illò, licèt ſit qvandoqve ra- 94.
tione diſtinctum ab illò. Arguatur E. ſic formaliter: aliqva permutatio rei, qvæ mutuatur, non eſt uſura: omnis permutatio rei, qvæ mutuatur, eſt permutatio uſûs rei, qvæ mutuatur, non eſt uſura. Conſeqventia nota in Bocardo. major patet, qvia permutatio rei, qvæ mutuatur in rem ei æqvi valentem, eſt aliqva permutatio ipſius rei, qvæ mutuatur, & ipſa non eſt, uſura, cùm ſit licita. Minor verò nota eſt: ſcil. qvòd omnis res, qvæ mutuatur, eſt uſus ipſius, ut probatum eſt. Tunc ulterius: aliqva permutatio uſus rei qvæ mutuatur, non eſt uſura. E. diffinitio illa per nos de novò aſſignata competit alteri à diffinitò, & conſeqventer non eſt benè aſſignata. Qvarto ad uſuram reqviritur principalis intentio vel ſpes lucri, ut infrà patebit. & de ipſâ non fit mentio in dictâ diffinitione. E. ipſa eſt inſufficienter aſſignata.

Sed ſalva gratia *prædictorum Magiſtrorum*, ego judico, præfatum S 95.
Thomæ, imò commune dictum eſſe verum, & conſeqventer noſtram diffi- Qvam
nitionem ex illò deductam eſſe benè aſſignatam, non obſtantibus præfatis author
argumentis, ad qvæ mihi facilis eſt reſponſio. Ad 1. ergo reſpondeo 96.
dupliciter: *primò*, qvicqvid ſit de veritate antecedentis, ſcil. an verum ſit, qvòd qvarundam rerum uſus perpetuò ſeparatur à dominio ipſarum, quod inpræſentiarum non diſcutio: ipſum tamen antecedens non eſt ſufficienter probatum. nam ego diligenter legi illud capitulum: *exiit qvi ſeminat*: per qvod antecedens ipſum probatur & clarè novi, qvòd in ipſò nulla mentio fit de ipſo antecedente, imò nec in aliqva parte illius tituli, qvem ideò totum diligenter legi, ne fortè erratum fuiſſet (ut qvandoque fit)

fit) in assignatione ipsius cap: Unde miror satis, qvod tantus Magister ipsum capitulum ad propositum suum adduxerit, cùm nihil ad ipsum conferat, nisi forte defectum ipsis scriptoribus attribuamus. *Secundò*, concesso antecedente, nego consequens; non enim sequitur: qvarundam rerum usus separatur à Dominicò, E. præfatum Thomæ dictum est falsum, ut satis notum est etiam mediocriter in Dialectica, exercitatò. Ad 2. concedo, qvòd eò ipsò, qvod res, qvæ mutuatur, & usus ipsius habent eundem & inseparabilem valorem, non potest unum illorum naturaliter & licitè vendi seorsum ab aliò. ita qvòd rerum natura i.e, naturalis ratio, nõ patitur unum illorum seorsum ab aliò alienari, ideo qui intendit hujus oppositum, non solùm intendit, qvod est contra justitiam, sed etiam qvod est contra rerum ipsarum naturam. Et hinc apparet, qvanta sit ipsius usurarii iniqvitas. Cum hôc tamen stat, qvòd aliqvis ex inordinatò pecuniæ amore utrumqve illorum separatim ab aliò intendat permutare, & de factò pro utrôqve separatim pretium exigat aut principaliter ex mutuò speret & intendat, qvod est usuram facere, ut patuit suprà. sicut de facto non potest eadem res ab eôdem sine aliò contractu mediò bis vel ter vendi: ita, qvòd siqvis hoc facere tentet, factum ipsum non tenet. qvia facta primâ venditione nec secunda, nec aliqva alia sequens erit de factò venditio, cùm nemo possit rem non suam vendere, & res semel vendita non sit amplius ipsius, qvi eam vendidit. potest tamen hoc aliqvis intendere, scil. pluries eandem rem vendere eisdem, vel etiam pluribus, vel ab eadem aut pluribus duplex vel triplex pretium exigere vel sperare, licèt non de jure, qvia hoc iniqvissimum procul dubio foret, sicut & illud: *Ad 3.* juxta duas opiniones dupliciter respondeo. *Primò* concedo cum Greg. Arim. qvòd usus rei nihil est, qvia usus rei, quæcunqve sit illa, est hominem reipsa uti, ut rem ipsam omnem in usu hominis. Ideò, sicut concedit ipse Greg. in primò & secundo sententiarum, qvòd nec DEUM esse nec hominem esse animal, nec tandem aliqvod adæqvatum significatum propositionis est aliqvid: ita consequenter juxta ipsius opinionem concedere possum9, qvòd hominem uti aliquâ re, nihil est, & consequenter, qvòd usus rei, qvod est hominem uti illâ, nihil est, ac per hoc, quòd usurarius injustissimè agit, qvi magnò pretiò id, qvod nihil est, vendit, præcipuè cùm ex tali usu ipse nullum patiatur interesse. *Secunda est opinio Pauli Veneti*, qui in suo 20. sophismate dicit, quòd DEUM esse, est DEUS, & hominem esse est homo, & similiter hominem esse animal est homo, & consequenter diceret, qvòd usus rei qvi nihil aliud esse videtur qvàm ipsa res, qvæ est in usu hominis, vel

97. 98. 99. 100. 101.

quam

quàm ipſe homo, qui utitur, & conſequenter juxta hanc opinionem dicendum foret, quòd uſurarius, qui uſum rei ſeorſum ab ipſa vendit, exigendo vel ſperando duas recompenſationes, unam rei quam mutuat, & aliam ipſius uſûs, injuſtiſſimè ac contra rerum ipſarum naturam agit. unde ſecundum primam opinionem diffinitio ipſa nullâ indiget gloſſa, ſed juxta ſecundam ſic debet gloſſari: uſura eſt intentionalis permutatio uſûs rei, quæ mutuatur, ſeparatim à permutatione ipſius rei facta, vel aliâ ab ipſius rei, quæ mutuatur, permutatione. ita qvòd contractus uſuræ includit duas permutationes; primæ eſt ipſius rei, quæ mutuatur, 2da uſûs ejus. Et dixi: *intentionalis permutatio*: cùm qvia permutatio intentionalis tamen 102
non poteſt verè dici permusatio. Sicut enim non ſequitur: intendo permutare mutuum montis. E. permuto ipſum mutuum montis: ita non ſequitur: hæc eſt intentionalis permutatio uſûs rei, quæ mutuatur demonſtratâ ſpe uſurarii. E. hæc eſt permutatio uſus rei quæ mutuatur. Tùm qvia omnis uſura ſive realis ſive intentionalis vel mentalis eſt intentionalis permutatio talis uſûs, ſicut enim ille, qui actualiter exigit aliquid ultrà ſortem mutui, pro uſu ipſius rei mutuatæ, vel de tali exactione pactum facit, intendit permutare præfatum uſum: ita & ille, qui mutuat principaliter cum ſpe recipiendi aliquid ultrà ſortem pro uſu ipſius mutui, intendit ipſum uſum permutare, in id, qvod ultra ſortem ſperat; imò ſic principaliter contrahens uſura in illâ intentionali permutatione, quòd ſine illa non poteſt eſſe uſura. quamvis impoſitione foret realis permutatio ipſius uſûs. *e.*
Ad formam E argumenti, juxta *primum opinionem*, nego minorem, ſcil. *qvòd omnis permutatio rei, quæ mutuatur, ſit permutatio uſûs ipſius*, 103.
quia cùm res ipſa, quæ mutuatur, ſit aliquid, & uſus ipſius nihil ſecundum hanc opinionem, non imò non poteſt eſſe, quòd aliqua permutatio rei, qvæ mutuatur, ſit permutatio uſûs ipſius. Sicut enim impoſſibile eſt, id qvod nihil eſt, eſſe aliqvid: ita impoſſibile permutationem ejus, qvod nihil eſt, eſſe permutationem ejus quod eſt aliqvid. Sed juxta ſecundam *f.*
opinionem concedo totum argumentum, & cum ex concluſione ipſius in- 104.
fertur, qvòd diffinitio ipſius ſit minus bene poſita, nego iſtam conſeqventiam. Licet enim aliqva permutatio uſûs rei qvæ mutuatur, non ſit uſura, ſcil illa, qvæ non eſt alia à permutatione ipſius rei cùm talis ſit licita: ex hoc tn. nõ ſeqvitur, qvòd diffinitio ipſa cõpetat alteri à diffinito, vel qvòd alicui competat diffinitio, cui non competat diffinitũ, qvia diffinitio nõ eſt iſta oratio: intentionalis permutatio uſûs rei qvæ mutuatur: ſed iſta: intẽtionalis permutatio uſûs rei, quæ mutuatur; alia à permutatione ipſius rei.

Constat autem, qvòd hæc oratio non potest verificari de aliqva permuta-
165. tione usûs rei, quæ mutatur, quæ non sit usura, quia non potest verificari, nisi de permutatione usûs rei, quæ mutuatur, alia à permutatione ipsius rei. Omnis autem talis permutatio præsupponit aliam permutationem, quæ est ipsius rei qvæ mutuatur. Ideò omnis qvi facit talem permutationem usus rei, qvæ mutuatur, alia &c. facit duas permutationes distinctas.
166. prima est ipsius rei, quæ mutuatur, secunda usûs ejusdem. Ita qvòd sperat vel exigit duas recompensationes, unam ipsius rei, quæ mutuatur, aliam verò usûs ejus, & ita omnis talis usuram facit. *Ad 4.* nego mitorem: nam per hoc, quod dicitur *permutatio usûs rei, qvæ mutuatur*, satis exprimitur, qvòd *ipse mutuans hic mutuat cum spe lucri*, qvòd aliàs nõ mutuaret: nam omnis permutans dicit saltem corde ei, cum quô permutat: do ut des, nec aliàs do, nisi ut des, i. e. do rem meam, ut mihi des rem tuam, in quam meam permuto: nec aliàs do tibi rem meam, nisi ut des mihi tuam. Hæc enim est differentia inter permutationem & donationem: qvòd donatio est liberalis datio, eò qvòd, qui donat, non expectat aliquid à donatario pro gratiâ ipsius doni, ideô ipse donans simpliciter & tantùm dicit, do: permutans autem, quia sperat rem, in quam suam permutat, qvia recompensatione dati non liberaliter dat, ideô non dicit simpliciter, & absolutè, do, sed semper dicit, do ut des. & consequenter cùm omnis usurarius juxtà nostram diffinitionem ille permutet usum rei mutuatæ seorsum à re ipsâ, ille sic dat talem usum vel mutuat, qvod idem est, ut sibi aliquid ultrà sortem pro recompensatione ipsius usûs detur, quôd aliàs non daret usum rei, sive aliàs non mutuaret, & consequenter in præfatâ nostrâ diffinitione satis exprimitur principalis spes vel intentio mutuantis, vel usurarii, cùm dicitur, quôd usura est intentionalis permutatio &c. Unde sicut dictum S. Thomæ, ex qvô deducta est nostra diffinitio, verum est, ita & ipsa diffinitio nostra noviter data est benè & artificiose assignata, non solùm de mente ipsius S. Thomæ, sed etiam de mente omnium Theologorum & Canonistarum, & de mente ipsius Domini nostri, qui est summa veritas & verus DEUS.

107. *Qvarta conclusio.* Lucrũ usurariũ sic potest diffiniri: *Lucrũ usurarium est*
4. Cõcl. Definit. lucri usurarii. *lucrum ex mutuô principaliter intentum* Nam ut probatum est in principio hujus articuli contra antiqvas diffinitiones hujus vocabuli, *usura*: sicut omne lucrum ex mutuo pacto debitũ ipsi mutuanti est ab illo intentum; ita & omne lucrũ per ipsum exactum, ideô illa particula *intentum* est communis ad omne lucrum ex pacto debitum, & ad omne lucrum exactum,

ctum, & conſequenter præfata particula pro illis duabus ſufficit, imò neutra illarum in diffinitione, uſurarii lucri poni debet quia ſi altera illarum poneretur in ipſâ diffinitione, illa non competeret omni lucro uſurario. ſicut enim non omne lucrum uſurarium eſt lucrum pacto debitum ipſi mutuanti ; ita nec omne tale lucrum eſt ab ipſo mutuante exactum, ut peteꝛ de illô lucrô, quod quis recipit à mutuatariô, cum quô nullum pactum tacitum vel expreſſum fecit, & cui in ſpe lucri ipſius principaliter poſitâ mutuavit, ut probat ſecundum argumentum contra præfatas diffinitiones ſed pro evidentiâ illius particulæ : *principaliter intentum*: primò notandum eſt, quòd *intentio* accipitur tripliciter : ſcil. *Logicaliter, naturaliter & moraliter*. Primò *modô* intentio eſt conceptus rei vel termini, quæ dicitur intentio, quaſi intus tentio ; dicitur autem Logicalis, quia ſic accipitur præfatum vocabulum à Logicô dicente, quòd duplex eſt intentio : prima, quæ eſt conceptus rei, diſtingvendo rem contra terminum ; & ſecunda, qvę eſt conceptus termini tantummodò. de hujusmodi intentionibus, primis & ſecundis, ſatis dictum eſt in Commentariis noſtris in Logicam *Pauli Veneti* tractatu primô. Intentio verò *naturalis* eſt appetitus quidam, ita quòd omnis appetitus ſive naturalis ſive ſenſualis ſive intellectualis eſt intentio hoc ſecundo modô ſive naturaliter loquendô & ê converſo, eò ſcil. loquendi modô quo Philoſophi dicere ſolent, qvòd grave, puta lapis & terra, intendit eſſe deorſum, ſive quòd naturalis intentio gravis eſt, ut ſit in locô inferiori, & quòd materia intendit ſeu appetit formam, & quòd omne ens intendit permanere vel habet intentionem permanendi. Intentio *autem moraliter* & tertiô modô accepta eſt *appetitus rationalis*, quô homo appetit finem, per quem vel gratiâ cujus aliquid fit. ſic accipit præfatum vocabulum *Auguſt. ſuper Pſ. 31.* cùm ait: *bonũ opus intentio facit, & intentionẽ fidei dirigit*. Sic *Magiſter ſententiarũ* & alii Magiſtri in ſecundo ſententiarum, Diſp. quartâ. ubi quærunt: *an omne opus ſit judicandum bonum vel malum ex intentione, qvâ ſit*, Et hôc modô ſolùm accipitur in propoſitô, cùm dicitur, quod lucrum uſurarium eſt lucrum ex mutuô principaliter intentum. *ſecundo* nota diligenter, quòd ſicut eſt *duplex intentio* moraliter acceptò vocabulô, ſcil. *principalis & ſecundaria*, ita eſt *duplex ſpes*, ſcil. *principalis & ſecundaria*. Primum declaratur : Nam quandocunq; ſic facio aliquod opus *intentione conſeqvendi* aliquid, quod ſi non intenderem conſequi illud, non facerem tale opus : quandocunque verò ſic facio aliquod opus cum intentione conſequendi aliquod bonum, quòd etiamſi

108. 1. v. intentio qvomodo ſumatur

109.

110.

111.

non intenderem illud bonum consequi, nihilominus facerem tale opus: hæc dicitur *intentio secundaria*, illa verò *principalis*, quâ facio tale opus; v.g. cùm sic facies eleemosynam intentione *consequendi humanam laudem* ex ipsa eleemosynâ, qvòd nisi intenderes consequi talem laudem, tu non faceres ipsam eleemosynam, tunc illa intentio consequendi humanam laudem, *est principalis intentio*, qvâ vel propter quum facies hujusmodi eleemosynam; qvum verò sic facies eleemosynam cum intentione consequendi humanam laudem, qvòd, etiamsi non intenderes talem laudem consequi, nihilominus faceres eleemosynam *amore consequendi vitam æternam*, tunc intentio consequendi humanam laudem est secundaria intentio, propter qvam vel quâ facis talem eleemosynam. *Secundum verò* scil. qvòd *duplex est spes* qvâ fit aliquod opus, seqvitur ex primô, qvia spes, quâ fit aliqvod opus, vel est intentio, qvâ ipsum opus fit, vel saltem est inseparabilis à tali intentione. Sicut enim debes facere omnia bona opera tuâ hâc intentione, ut finaliter consequaris vitam æternam: ita debes eadem opera facere propter spem vel in spe ipsius æternæ vitæ. Ideò sicut duplex est intentio moralis, scil. principalis & secundaria; ita duplex est spes, qvâ fit aliqvod opus. *Tertiò nota*, qvòd tunc dicitur qvis principaliter intendere lucrum ex mutuô, vel habere intentionem lucri ex mutuô, qvùm sic intentione vel spe lucri mutuat, qvòd si non intenderet vel speraret lucrum, non mutuaret; sive intendat lucrum propter seipsum, sive propter aliud, v.g. avarus qui finaliter intendit aggregare pecuniam, sic propter lucrum mutuat, qvòd nisi intenderet vel speraret lucrum, non mutuaret, & ipsum lucrum intendit & sperat propter se, ipsum lucrum, ut scil. satisfaciat suæ cupiditati, qvam habet ad congregandum pecunias. Alius verò, puta superbus, sic mutuat propter spem & intentionem lucri, qvòd aliàs non mutuaret, sed tamen non sperat vel intendit ipsum lucrum propter seipsum. intendit enim & sperat lucrum, ut ex eô possit sibi comparare honores, qvos inordinatè & ultimatè appetit. Alius autem sic mutuat in spe & intentione lucri, qvòd aliàs non mutuaret, sed ipsum lucrum non intendit propter seipsum, imò illud intendit & sperat, ut ex eô subveniat sibi & familiæ suæ juxta condecentiam statûs sui: vel etiam, ut ex eô redimat captivos; aut aliàs faciat eleemosynam. qvilibet tamen istorum principaliter intendit & sperat lucrum ex mutuô, qvia qvilibet illorum ita mutuat intentione & spe lucri, qvòd aliàs non mutuaret. unde non ideò dicitur non mutuare principaliter in spe & intentione lucri, qvia lucrum ipsum non intendit propter seipsum, sicut avarus. Dicamus

v. Spes qvomodo sumatur

112. 3.

mui ergò, qvòd lucrum poteſt eſſe tripliciter intentum ex mutuò, ſcil. ſecundariò. principaliter & propter ſeipſam, principaliter & non propter ſeipſum. *Lucrum eſt intentum ſecundariò* ex mutuò, qvando qvis ſic 113.
mutuat intentione lucri, qvòd etiamſi non intenderet vel ſperaret lucrum, tamen ex charitate mutuaret, & tale lucrum non eſt uſurarium, ac per hoc talitèr mutuans non facit uſuram, qvia intentio illa non eſt principaliter in lucrò poſita, ideò non facit uſuram, ut habètur in gloſſ. cap. conſuluit eo. tit. ſuper verbo ſperantes. Eſt verò *intentum lucrum* principaliter & propter ſe ex mutuo, cùm qvis ſic mutuat intentione & ſpe lucri, qvòd aliàs non mutuaret, & ipſum lucrum propter ſeipſum amat, intendit & ſperat, ut avarus. & tale lucrum eſt uſurarium, ac per hoc omnis mutuans ſic principaliter propter lucrum uſuram facit. Unde prædicta gloſſa ſuper verbo ſperantes principalis, inqvit, intentio vel ſpes lucri 114.
facit mutuum uſurarium. Eſt tandem lucrum principaliter & non propter ſeipſum intentum vel ſperatum, qvando qvis ita mutuat intentione & ſpe lucri, qvòd aliàs non mutuaret, & tale lucrum non intendit vel ſperat vel amat propter ſeipſum, ſed ut comparet ſibi honores mundanos, ut ſuperbus, vel ut ſibi & familiæ ſuæ ſecundū condecentiā ſtatûs proprii ex ipſô lucrô provideat, vel etiam ut ex ipſô lucrô pauperibus ſubveniat, vel captivos redimat; & tale etiam lucrum ſcil. principaliter intentum eſt uſurarium, ac per hoc qvicunqve ſic principaliter propter lucrum mutuat, uſuram commit it, ut patet ex c. ſuper eo tit. ubi dicitur, qvòd etiam qui mutuat propter lucrum, ita qvòd aliàs non mutuaret, ut ex ipſo captivos redimat, uſuram faciat. nec ſuper hoc diſpenſatio aliqua fieri poteſt. Ex 115.
prædictis ſeqvitur, qvòd *diffinitio ipſius lucri uſurarii ſic intelligenda eſt*: lucrum uſurarium eſt *lucrum ex mutuo principaliter intentum vel ſperatum, ſive tale lucrum ſit propter ſe intentum vel ſperatum vel amatum*, ſive non, ita qvòd omnis principalis intentio vel ſpes lucri ex mutuò facit ipſum mutuum uſurarium, ſive ſit intentio vel ſpes, quâ lucrum ipſum propter ſeipſum intenditur vel ſperatur ſive non. Hoc etiam declaratur auctoritate unius ex noſtris adverſariis vel defenſoribus ipſius Montis mutui Nam Frater *Ang. de Clavaſio* ex Minoribus Fratribus de obſer. in ſua ſumma eo tit. §. 20. aliquis, *inquit*, poteſt mutuare *dupliciter* propter *ſpem lucri*: unô modô principaliter, ita qvòd non mutuaret niſi lucrum inde ſperaret, & tunc uſurarius eſt, ut in c. conſuluit eo. tit. & 14. q. 3. ſi fenetatur. & concordant communiter Joh. An. Archi. & Goſ. in c. primo eô. tit. & in c. conſuluit. & in Theo. in 4. diſp. 15.

g. hæc ille ad verbum, qui paulo inferiùs ſubjungit: *Aliô modô* quis ſperat lucrum *ſecundariò*, ita quòd etſi non crederet aliquid recipere ultra ſortem, mutuaret nihilominus propter charitatem; & talis ſpes non facit uſuram. Hæc iterum ille ad verbum.

117. 5. Concl. Uſura definiend. non Theolog. & Philoſop. Moral.

Quinta concluſio: ſicut ad Theologum & moralem Philoſophum pertinet diffinire hoc vocabulum uſura, ita & ad *Juriſtam* pertinet, principaliùs tamen ad *Theologum, & ad moralem Philoſophum* id pertinet, quàm ad *Juriſtam*. Primum declaratur. qvia ſicut in *V. & N. Teſtamento*, qui ſunt principales textus ipſius *Theologi*, habentur *ſpeciales* prohibitiones & deteſtationes ipſius uſuræ, ut ſuperiùs *artic. primô not. 5.* declaratum eſt: ita *& in Philoſophia morali* ſcil. *in primô Politicorum*, ubi *Ariſtoteles* deteſtatur uſuram, ut infrà videbitur. Similiter in quinto Ethicorum prohibet generaliter injuſtitiam moralibus virtutibus contrariam, & præcipuè morali juſtitiæ. Conſimiliter & in *jure Canon. ſ. 14. q. 3. & q. 4. per totum*, *& ex eo tit. in 5. & in 6. & in Clementinâ ex gravi* habentur ſpeciales prohibitiones ipſius uſurariæ pravitatis. Ad quemlibet ergo prædictorum artificum pertinet tractare de uſuris, & non poteſt quis artificioſe, ſubtiliter & diſtinctè tractare de re aliquâ, niſi prius ejus nomen diffinierit.

Non tn. exclud. Juriſtæ.

118. Eſt enim, inquit *Philoſophus, in primò & ſecundô poſteriorum*, diffinitio omnis demonſtrationis de ipſô diffinitô principium, quia omnis tractatus præſupponit ſaltem quid nominis, ejus, de quo tractatur. Sicut ergo in Theologiâ & in morali Philoſophiâ & in Jure Canonicô & Civili tractatur de uſurâ: ita ad Theologum, moralem Philoſophum & Juriſtam pertinet, quid ſit uſura, diffinire. Per Juriſtam autem intelligo non ſolùm

2. 119. Doctorem in Jure Canon: ſed etiam in Civili, in quô etiam de uſurâ ipſa tractatur, ut in C. ti. 4. in auten. de uſu nauti. *Secundum* declaratur, ſcil. *quòd principaliùs ad Theologum* quàm ad *Juriſtam* pertineat, quid ſit uſura diffinire. Nam bene ſequitur; ad Theologum pertinet principaliùs & ſubtiliùs de uſurâ determinare quàm ad Juriſtam, E. ad ipſum Theologum pertinet principaliùs, quid ſit uſura, diffinire. *Conſequentia* nota ex dictis in primâ parte hujus concluſionis. Probo antecedens: quia omnes prohibitiones & deteſtationes imò diffinitiones uſuræ, quæ habentur in Jure Canon. ut in locis allegatis patet, *ſunt fundatæ in Theologiâ*, i. e. in N. & V. Teſtam: Nam in C. conſuluit, ex eô declaratur quid ſit uſura, et

120. fundamento illius dicti Salvatoris *Luc. 6. mutuum date nihil inde ſperantes*. & in *c. ſuper eo*. dicitur ac declaratur, quòd in *Crimine uſuræ non poteſt Pa-*

pa diſ-

pa diſpenſare, quia utriusque Teſtam. pagina illud deteſtatur. Conſimiliter illa ca. Auguſt. Ambr. Hieron. & aliorum ſanctorum quæ habentur in 4. q. 4tâ pro uſuræ deteſtatione ſunt omnia in Theologiâ ipſâ probata atq; fundata, ut patet intuenti illa diligenter. Unde Jus Canonicum in diffinitionibus & deteſtationibus ipſius uſuræ ipſi Theologo ſubalternatur. ſicut & in aliis præcipuè ad forum animæ pertinentibus ferè omnibus. Pauca enim vel nulla habentur in jure Canon. quæ non probentur ibi per aliquod dictum N. aut V. Teſtamenti, ut ſatis patet exercitato in eô. Confirmatur; quia ad Theologum pertinet, eſſe bene inſtructum morali Philoſophiâ, propter morales virtuets, de quibus agitur in 2do ſententiarum & aliqualiter in 3tio, ubi agitur de charitate omnes virtutes includente & per conſequens ad ipſum pertinet de uſura non ſolùm ſecundum fundamenta S. Scripturæ, ſed etiam moralis Philoſophiæ determinare; quod ad Juriſtam non pertinet, cujus doctrina ut plurimùm eſt poſitiva & ſolâ auctoritate nitens. *Tertiam* conſimiliter declaratur: Nam quando duæ facultates vel doctrinæ de eâdem re determinant, quarum una ſubalternatur alteri, principaliùs de illa tractat ſubalternans quàm ſubalternata; quia ſubalternans altior, ſubtilior ac reſolutior eſt, ut patet ſecundum Philoſophum in primo poſteriorum, ac per hoc & principalius determinatur de his de quibus tractat. Sed *ad Philoſophum moralem & ad Juriſtam* pertinet diffinire, quid ſit uſura, ut ſuprà patuit, & jus Canon. ac civile ſubalternatur Philoſophiæ morali & Ethicæ, quod idem eſt, ut patet per gloſſam primam procemii decretalium. E. ad ipſum moralem Philoſophum principaliùs pertinet diffinire quid ſit uſura, & de ipſâ determinare, quàm ad Juriſtam. 121. 122. 3.

HIs ita *declaratis*, reſpondetur ad *argumenta contra antiquas diffinitiones*. 123. b.

Ad *primum* concedo quòd præfatæ diffinitiones non competunt huic vocabulo *Uſura* propriè ſumpto. imò nulla illarum propriè diffinit vel accipit præfatum vocabulum, ſed qvælibet illarum diffinit dictum vocabulum impropr è pro uſurarió lucrô acceptum. 1.

Ad ſecundum, concedo totum; qvia verum concludit, ut patet ex qvartâ concluſione, & conſimiliter dicendum eſt *ad tertium*, ut ex eâdem concluſione manifeſtum eſt. 2. 3.

Ad quartum concedo ipſius concluſionem, ſcil. quòd tertia diffinitio competit alteri à diffinitô, ac per hoc, quòd ſit inſufficienter aſſignata, & conſequenter, quòd in illâ debet poni hæc particula *principali* vel alia ei æquivalens, ut ſic diceretur principali intentione habitâ ex contractu, quia ſuc principali intentione lucri non fit mutuum uſurarium, ut patet ex 4.

quar-

quartâ conclusione & consequenter sine ipsâ principali intentione lucri non est aliqvod lucrum ex mutuô usurarium, *Ad qvintum dico*, qvòd usura diffinienda est à Theologô, Philosophô morali & Juristâ, principalius tamen ab ipso Theologô & morali Philosophô, ut patet ex qvintâ con-

5. clusione.

124. Sed hic non immeritò quæri potest, *utrùm usura sit per se peccatum?*
Qu. An usura sit peccatũ
Neg. 1. & arguitur, qvòd non. 1. qvia nullum per se peccatum licitè potest aliquô casu vel tempore fieri, ut auctoritate Philosophi & Commentatoris ipsius in *primo ar.* n. 4to declaravimus. usura verò potest in aliqvô casu licitè exerceri. E. ipsa non est per se peccatum. consequentia nota cum antecedente. declaratur minor. nam in 4. q. 4. c. ab inimicô dicit Amb. ab inimicô exige usuras cui meritò nocere desideras, cui jure inferuntur arma, huic legitimè auferuntur usuræ, qvem bello vincere non potes, ab hoc usuram exige, qvem non est crimen occidere. Et in fine capituli præ-

125. fati concludit dicens: E. ubi jus belli ibi jus usuræ. Hæc ille. ex qvibus pa-
Neg. 2. tet, qvòd in casu, quo contra aliqvem foret justum bellum, ab eodem possent usuræ licitè exigi. 2. usura fuit aliqvando divina lege permissa, imò & in præmium re promissa. E. ipsa non est per se peccatum. Consequentia nota ex dictis & antecedens patet qvoad primã partem per illud Deut.

126. 24. Cap. non fœnereris fratri tuo, sed alieno. Secundò qvoad secundam
Neg. 3. per illud ejusdem libri: fœneraberis multis gentibus, & à nullo fœnus accipies. 3. si qvis mutuet alicui certæ pecuniæ qvantitatem, hâc intentione principaliter, ut recipiat ab illô aliqvid ultra sortem, puta 110. ut in fine anni recipiat 110. de quô tamen nullum pactum tacitum vel expressum faciat, & in fine anni recipiat tantùm sortem illorum 100; iste committit usuram, qvia qvantum in se est, vendit vel saltem vendere intendit usuram pecuniæ mutuatæ, & tamen non videtur qvòd peccet, saltem peccatô usu-

127. ræ, cùm non teneatur ad restitutionem aliqvam, ex qvo in casu nihil habet
Neg. 4. de alieno. E. in tali casu usura non videtur peccatum, & consequenter non est per se peccatum. 4. licet genero, qui nondum accepit à socerô suô dotem, posità, qvòd pro ipsius dotis pignore acceperit possessionem aliqvam, & sustineat onera matrimonii, recipere & retinere fructus dictæ possessionis, & non computare ipsos in sortem ipsius dotis ut habetur ex eo. *c. salubriter. & ff. de except. l. pr.* E. & in tali casu licet ipsi genero recipere usuras à socero suô, qvia casus iste perinde est, ac si ipse gener mutuasset dotem socero suo, ut ultra sortem ipsius dotis reciperet fructus ipsius possessionis, qvorum summa asscendit ad 5. vel 4. 3. pro 100,

Sed

Sed *in contrarium arguo*: qvia *mutuum eſt per ſe peccatum*, ut patet ex 4. *corollariô p. arg.* & ipſum eſt uſura ſive uſurarium, quia mutuans à mutuô ſic intendit ſ. pro 100. ſingulô annô, qvòd niſi intenderet & ſperaret illa ſ. pro 100. ex ipſo mutuô, nunquam mutuaret, ut patet ex cap. ipſius Montis mutui. E. uſura eſt per ſe peccatum, & non eſt major ratio de unâ qvàm de aliâ. E. omnis uſura eſt per ſe peccatum. Pro *ſolutione* igitur propoſitorum argumentorum eſt *Primo notandum*: qvòd ſicut forma uſuræ eſt mutuum cum principali intentione vel ſpe lucri i. e. recipiendi aliqvid ultra ſortem pro lucrô mutui, ita materia ejus eſt res aliena. Primum patet ex dictis, & præcipuè ex declaratione diffinitionis uſurarii lucri & novæ diffinitionis ex uſurâ à nobis poſitæ. Secundum verò notum eſt, qvia non ſolùm uſuræ, verùm etiam cujuslibet injuſti contractûs res aliena eſt materia vel objectum, qvia eſt illud, ſuper qvô indebitè tranſit ſpes uſurarii, ut patet ex primô argum. *Secundo notandum*, qvòd hoc vocabulum uſura eſt æqvivocum; ſignificat enim *tria* ſecundum diverſas rationes: ſcil. *formam* uſuræ, qvæ poteſt dici uſura ex formâ tantùm; *materiam* ipſius uſuræ, qvæ ſimiliter dici poteſt uſura ex materiâ tantùm: *& id qvod habet utrumqve, ſcil. materiam & formam* ipſius uſuræ. quod ſolum verè poteſt dici uſura. Nam uſura ex formâ tantum; eſt contractus, qui habet formam uſuræ & non materiam. v.g. tu debes mihi 10. qvæ non poſſum aliàs à te exigere. ego tibi mutuo 100. ad 10. pro 100. ſingulo anno, ut in fine anni exigam à te non ſolùm ipſa 100. qvæ mutuavi tibi, ſed etiam ipſa 10. qvæ mihi priùs debebas. In iſtô caſu conſtat, quòd mutuum, qvô tibi mutuavi, eſt uſura ex formâ, quia habet formam uſuræ, & non ex materiâ qvia non habet uſuræ materiam. Nam ipſa 10. ſuper quæ cecidit principalis ſpes vel intentio ipſius mutui, qvia alias tibi non mutuaſſem, ut cum toto caſu præſuppono, non ſunt aliena, ſed de jure mea. Ideò talis intentio vel ſpes lucri ex mutuo, qvâ mutuavi, non cecidit ſuper alienum & conſeqvenſter præfatus contractus non habuit materiam uſuræ. Uſura autem ex materiâ tantùm eſt contractus ille, qui habet ſolam uſuræ materiam, & ſic omnis rapina, qvæ non eſt uſura, verè poteſt dici uſura ex materiâ tantùm, qvia omnis talis rapina tranſit ſuper alienum, & conſequenter habet materiam uſuræ, & nulla talis habet formam uſuræ, qvia aliàs eſſet vera uſura.

129. Sententia auctoris.

130. v. uſura ratione voc.

131.

Sicut enim ille contractus, qui habet solam usuræ formam, potest dici usura ex formâ tantùm, ita & ille qvi habet solam materiam, dici potest usura ex materia tantùm. Usura verò ex materiâ & formâ, est illa qvæ habet materiam & formam usuræ, qvæ sola potest verè & simpliciter dici usura. Nam sicut anima humana à corpore separata, puta anima S. Petri, dicitur æqvivocè & valdè impropriè homo, qvia est forma hominis, & caro etiam hominis, similiter dicitur æqvivocè & valde impropriè homo, qvia est hominis materia, nec potest aliquod illorum verè & simpliciter dici homo : Ita & usura ex materiâ tantùm vel ex formâ tantùm dicitur æqvivocè & valde impropriè ac abusivè usura. nec potest aliquis contractuum illorum verè & simpliciter dici usura. *3tiò principaliter* notandum, qvòd, licet usura ex formâ tantùm sit qvandoqve licita, tamen nec usura ex materiâ tantùm nec usura ex materia & formâ est in aliqvô casu vel tempore licita. *Primum* declaratur : Nam *Alexander III. in Concilio Turon. ex co. c. primo. qvod si*, inqvit, post hujusmodi constitutum in clerô quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insistat Ecclesiastici beneficii periculum patiatur, nisi fortè Ecclesiæ beneficium fuerit quod retinen- um hôc modô ei de manu laici videatur. ubi glossa super illô verbô *beneficium* : hoc, inquit, ita potest intelligi : puta laicus injustè detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata, licitum est de manu laici taliter eam redimere, ut Ecclesia vel ipse clericus fructus taliter perceptos retineat : nec est usura, cùm tantùm suum recipiat, qvia sic fortè possessio ad Ecclesiam reverteretur : hôc modô, qvia aliàs non poterit recuperari. Hæc glossa ipsa ad literam, qvæ etiam infrà dicit. Idem etiam intelligo de laico. scil. quòd ei licitum sit hôc modo rem suam de manu injustè detinentis redimere. Ecce qvod textus innuit talem modum redimendi rem propriam, esse usuram : & glossa dicit, quôd non est usura. Unde oportet dicere, quòd concilium ipsum, cujus est textus, intendat præfatis verbis : qvôd liceat Clerico exercere usuram ex formâ tantùm, ad recuperandam rem Ecclesiæ, qvæ aliàs non potest recuperari, qvæ scil. usura in veritate non est usura, ut dicit glossa ; & tamen, licèt impropriè & qvadam similitudine formæ, dicitur usura in ipso textu, sicut pictura Chrristi dicitur Christus. Ad hoc etiam facit Capitulum Cum qvestus eod. tit. Dixi notanter *quandoque*, & non dixi, *semper*, qvia puto, qòd quando hujusmodi usura ex formâ tantùm, etiam pro recuperandâ re propriâ, qvæ aliàs recuperari non potest, non posset sine scandalo fieri, ipsa non foret licita, sicut nec scandalum activum aliqvando licitum

Non est licita

132. 133. 134. 135. 136

tum eſt, qvod quis perpetrat etiam in operatione juſtâ, ſi tamen habeat ſpeciem mali, qvia non ſolùm opera per ſe mala publicè facta ſcandalizant puſillos, ſed etiam ea, qvæ juſta ſunt, ſi tamen ſpeciem aliqvam mali habeant, qvalem habet talis uſura. Unde *Apoſtolus* non ſolùm, 137.
inqvit, *ab his qvæ mala ſunt, ſed etiam ab his, qvæ ſpeciem habent mali, abſtinere debemus.* Et alibi: *ſi proximum ſcandalizarem, ſcil. manducando carnes, non manducabo carnes in æternum.* Et Salvator *Matth. 18.* væ mundo à ſcandalis. & plurima alia ſimilia habentur in Canone Bibliæ, qvæ gratiâ brevitatis omittuntur. Verum eſt tamen, quòd nulla talis uſura obligat exercentem ad reſtitutionem, quantumcunque cum ſcandalo & mortali peccato exerceatur, cùm nullus talem uſuram faciens eô ipſô exigat ultra ſortem aliquid alienum. *Secundum* verò, ſcil. Quòd nulla uſura ex materia tantùm ſit aliquando licita, patet, quia nunquam licet rem alienam invito Domino contractare, ſi tamen Dominus rationabiliter ſit invitus, qvia aliàs liceret. *Tertium* conſimiliter patet, qvia omnis uſura ex utroqve, ſcil. ex materiâ & formâ eſt verè uſura, ac per hoc per ſe peccatum; & nullum per ſe peccatum eſt, aut fuit aut erit aliquando licitum, ut in tertio articulo concluſione prima patebit. *Qværiò notandum* eſt, qvòd 139.
non omnis vera uſura obligat exercentem ad reſtitutionem. Nam ille qui mutuat proximo ſuo ſine ſpe recipiendi aliquid ultra ſortem, non facit uſuram aliqvam, ſed miſericordiam magnam proximo ſuo facit, cui gratis mutuat. ille qui mutuat cum ſpe & intentione ſecundariâ lucri, non facit uſuram, qvia ſecundaria intentio lucri non ſufficit ad faciendum mutuum uſurarium, ut patuit ſuprà. & conſeqventer, ſi mutuatarius ſponte det illi aliquid ultra ſortem pro gratiâ mutui ſibi factâ, poteſt illud licitè recipere, & receptum retinere, ac per hoc ad nullam reſtitutionem tenetur. Sicut enim ante mutuum poterat licitè à proximô ſuô ſponte datum licitè acceptare, & acceptatum retinere: ita & poſt mutuum, cùm ex hôc non ſit factus deterioris ſed melioris conditionis. Ille autem qvi mutuat cum 140
principali intentione & ſpe lucri ſine pactô aliqvô tacitô vel expreſsô, uſuram utiqve committit, qvia ipſa principalis ſpes lucri facit ipſum uſurarium. Hoc etiam dicit Barcholomæus Brixienſis in gloſſâ primâ qvæſtionis 3tiæ cauſæ 14tæ. & Gof. in ſu: eo tit. & alii Jurisperiti & Theologi communiter dicunt. ſed non tenetur ad reſtitutionem ejus, quod ultra ſortem principaliter intendebat, ſi ei ſponte & ſine aliqvâ ejus reqviſitione tacitâ vel expreſſâ datum fuerit, licet licitè non potuerit illud exigere aut ſperare. Nam pro ingreſſu Eccleſiæ non poſſt qvis pecuniam licitè exigere

igere aut ſperare. Nam pro ingreſſu Eccleſiæ non poteſt qvis pecuniam licitè exigere aut principaliter ſperare, ſed ſponte oblatam ſulcipere poteſt in 4. q. 2. ſicut empta. Inſuper tota ratio, qvare uſurarius tenetur ad re-
145. ſtitutionem, eſt, qvia id, qvod accepit ultra ſortem, non fuit ei liberè datum, ſed per ipſum fuit pactô tacitô vel expreſſô à mutuatariô exactum, & propterea cùm nulla talis pactio de recipiendo aliqvid pro mutuo intervenit, non tenetur mutuans ad alicujus ſibi pro gratiâ mutui dati reſtitutionem. Unde Greg. in prælallegato C. ejus inquit, oblatio nullam culpæ maculam gerit, quæ non ex ambientis petitione proceſſit. Ille verò principali intentione vel ſpe lucri mutuat, & hujuſmodi intentionem pactô aliqvô expreſſô ſive per verba tacita, puta per ſigna aliqva mutuatario notificat, & uſuram committit, & ad reſtitutionem omnis pro gratiâ mutuidati tenetur, & de ſolâ intentione principali ſic mutuatario notificatâ debet intelligi illud C. conſuluit. eò tit. in qvô dicitur, qvòd illi, qvi ſpe lucri mutuant, aliàs non mutuaturi inducendi ſunt in judiciô animarum ad reſtitutionem: & conſimiliter intelligenda ſunt verba Auguſtini, Ambroſ. & Hieron. in 4. q. 3. & q. 4. dicentium: qvòd mutuans expectans, aliquid ultra ſortem ejus qvod dedit mutuò, uſuram committit, ſcil. non obligantem, ad reſtitutionem, ſi intentio vel expectatio ipſa ſit principalis, & omninò occulta mutuatario. Hæc eſt ſententia Gerardi de Senis in ſuô tractatu de uſuris artic. 1. & meô quidem judiciô vera & ratio-
146 nabilis eſt. *Qvinvò* notandum eſt, *qvòd uſura eſt omni bonæ legi contraria.*
Uſura Divinæ Legi contrar. *Primò* namque divinæ legi contrariatur, quæ indubitanter eſt optima. Ipſa namque lex divina Levit. 25. dicit: pecuniam non dabis fratri tuo ad uſuram, frugum ſuperabundantiam non exiges. *& Pſal. 14.* habitabit inqvit, in tabernaculo tuô Domine, qvi pecuniam non dedit ad uſuram. & *Ezech. 18.* prohibitio ipſius uſuræ divinis præceptis annumeratur, cùm dicitur: & vir, ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium & juſtitiam, & in montibus non comederit, & oculos ſuos non levaverit ad idola domûs Iſrael, & uxorem proximi non violaverit: & infrà; & ad uſuram non accommodaverit, & amplius, non acceperit. & paulò inferiùs: qvòd ſi, inqvit Prophetam genuerit filium latronem effundentem ſanguinem, & fecerit quidem unum ex iſtis & hæc quidem omnia non facientem, ſed in montibus comedentem, & uxorem proximi polluentê; & infrà: & ad uſurâ dantem & amplius accipientem, numqvid vivet? non

vivet,

Digitized by Google

vivet, cùm universa hæc detestanda fecerit, morte morietur. Ecce qvòd ipse Dominus dicit, universa hæc detestanda esse: Qvæ verba exponens *B. Hieronymus* lib. 6. super Ezech. ipsum: putant, inquit, quidam usuras tantùm esse in pecuniâ qvod prævidens Divina scriptura, omnis rei auffert superabundantiam, ut non plus recipias, qvàm dedisti. Item in sententia dicit Aug. super *Psalm. 31.* & Ambros. de Nabuchonos. & Amos c. 2. ipse Dominus super tribus, inqvit, sceleribus Israel, & super qvatuor non convertam eum, & ita horum scelerum qvartum dicit esse, qvia super vestimentis pignoratis accubuerunt, qvod est usuram facere. & in N. Testament. Dominus noster Luc. 6. mutuum, inqvit, date, nihil inde sperantes; in quibus verbis, ut communiter tenetur, usuram prohibet: qvod ad nostrum propositum sufficere deberet. *Secundò* ipsa usura *legi naturali* contraria est. Nam *Arist. in 1. Politic.* 147 Usura legi naturali contrar.
legem & rationem seqvens naturalem, dicit, qvòd usura ipsa rationabilissimè habetur odio, & meritò detestanda est, eò quòd sit præter naturam, i. e. contra rerum naturalem proprietatem. nam valde contrarium est rerum naturali proprietati, ut res infructuosa, qvalis est pecunia, ex se fructum ferat, & qvoad materiam ipsius, qvæ est argentum vel aurum, vel aliud æris genus, & qvoad formam, qvæ non ad lucrum vel fructum, sed ad commutationes exercendas inventa est, ut scil. homo res, quæ sibi superabundant, in pecuniam ipsam & deinde pecuniam, utpote ad transferendum aptissimam in alias res, quibus homo ipse indiget, commutare possit. Unde contra naturalem proprietatem materiæ & formæ ipsius pecuniæ nititur usurarius, qvi ex pecuniâ mutuatâ fructum aut lucrum sic sperat, qvòd aliàs non mutuaffet; tùm qvia contra pecuniæ & aliarum rerum mutuabilium naturam est, ut usus earum seorsum ab illis vendi aut permutari intendatur, quia vel eadem res bis venditur, si idem sit omninò cum suô usu, vel certè venditur, qvod nihil est, aut ipsum tempus quod omnibus est commune, ut suprà ad 3. argumentum dubii, 3tiæ conclusionis est deductum. *Tertiò* ipsa usura Juri Canonico repugnat. nã 148. Usur. juri Canonic. repugn.
in 4. q. 4 Gratianus dicit, qvòd nec Clericis nec laicis licet usuras exigere: probatur auctoritate Gelasii & aliorum, ubi conseqventer ipse Gratianus ponit plurimas auctoritates Pontificum, Conciliorum atque Sanctorum, ad nostrum propositum, qvas vide ibi, si placet: & ex eod. tit.

Innocent. III. in concilio Lateran C. quia in omnibus etc. dicit: qvòd uſu-
ram ipſam utriusq; Teſtamenti pagina deteſtatur. Et idem dicit in C.
ſequenti: imò in dicto C. qvia in omnibus. præcipit ipſe Innoc. III. Sacrò Con-
ciliò approbante, quòd manifeſti uſurarii nec ad communionem admit-
tantur Altaris, nec Chriſtianam, ſi in eò peccatò deceſſerint, accipiant ſe-
pulturam, ſed nec oblationes eorum quisqvam accipiat. Bonifacius VIII.
& in Concilio Lugdun. præfatam conſtitutionem ſub divinæ maledictio-
nis interminatione præcipit inviolabiliter obſervari, præcipitque omnib9
generaliter, ſub ſuſpenſionis vel interdicti vel excommunicationis ſenten-
tiâ, ne perſona vel univerſitas uſurarios extraneos ad uſuras exercendas
conducat: ex eod. tit. & 6. c. 1, c. 2. ipſis uſurariis & eorum fautoribus gra-
ves pœnas infligit. & in Clem: ex gravi eôd. tit. in Concilio Vienn. ultra præ-
fatas aliæ pœnæ ipſis uſurariis & eorum fautoribus imponuntur. Et in fi-
ne §. ipſius Clem. dicitur: ſi qvis in illum errorem inciderit, ut pertinaci-
ter affirmare præſumpſerit, exercere uſuras non eſſe peccatum, decerni-
mus eum ut hæreticum puniendum. *Qvæ*tò eſt ipſa uſura lege civili pro-
149 hibita vel illi contraria: Nam Imperator *Juſtinianus* in auctentică de Ec-
cleſiaſticis titulis, prædictarum, inquit, Synodorum ſcil. Nicenæ,
Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ & Chalcidonenſis dogmata, ſicut Sanctas
Scripturas accipimus, & regulas ſicut leges obſervamus. ubi gloſſ. ſuper
verbò regulas, notate, inquit, canones pro legibus obſervandos, ut hic &ſu-
prà quomodo oportet epiſcopos §. licet etiam. & ſic in autentica de Mo-
nachis, fin. etſi vero reliqvens, & ſuprà, ut clerici apud proprios epiſcopos,
§. fin. & propter hoc cùm canones dicantur prohibere uſuras, intelligun-
tur per legem prohibitæ: & in hac opinione fuit Dominus meus Azo.
nec obſtat qvòd dicunt quidam alii, hic confirmari tantùm illos canones,
qui ſunt de quatuor conciliis. nam illis etiă conciliis prohibitæ ſunt uſuræ.
47. dis. qvoniam præterea, ſi null9 canon diceret, nec etiă lex videtur, qvòd
non poſſint exerceri, quia ſunt contra legẽ Dei; & inferior non poteſt legẽ
ſuperioris tollere. *ff. d. ar nam Magiſtr at. & ad Trabelianum*, ille à qvò
tempeſtivum. Item Paulo dictum eſt: durum eſt tibi contra ſtimulum cal-
citrare. præterea cùm hæc lex ſit de ultimis Juſtiniani, videtur quaſi con-
verſus hoc noluiſſe. Hæc *gloſſa* illa ad verbum, ad quod etiam facit gloſſa
150 ejusdem *Accurſii C. de ſum tri. & fun. cap. ſuper verbo Apoſtolice. & in l. fin.*
C. eod. tit. gloſſ fin. cui etiam concordat *gloſſ in cap. qvia in omnib. eod. tit.*
ſed contra præfatas gloſſas dicit *Panormit.* in dicto c. quia in omnibus.
qvòd hujusmodi gloſſa poteſt tolli, quia Nicena ſynodus de qva gloſſa-
facit

facit mentionem, non loqvitur de laicis, ſed de clericis. & ſic Imperator approbans illum ſynodum, non videtur per hoc laicis prohibuiſſe uſuras, maximè, cùm ibi & in Autentica Sec. in certis caſibus permittat uſuram. Sed *poteſt dici*: ab alio reſpectu non ſunt permiſſæ ſcil. uſuræ, qvia Imperator *in Autent. de Eccleſ. tit. & in Autent.* ut determinatus ſit numerus in concernentibus animam, profitetur ſe velle ſequi Canones. Hæc ipſe *Abbas*, qvæ ubiq; quoad primam partem benè dicta mihi videntur, eò qvòd ipſa *Nicena ſynodus* in principiò dicti cap. qvando dicit: quoniam multi ſub regula conſtituti avaritiam &c. & in fine, dejiciatur, inqvit, à clerô & alienus exiſtat à regulâ, videtur autem quòd ſolùm clerici ſint ſub regulâ conſtituti, ac per hoc & ipſi ſoli poſſint à clero dejici & à regulâ fieri alieni. Sed qvoad ſecundum dictum ſcil. quòd aliò reſpectu non ſint permiſſæ uſuræ &c. non ſufficienter probatum eſt, tum quia illud autenticum de Eccles. tit. tantummodo regulis vel canonibus illarum quatuor ſynodorum loquitur, ut patet ex dicto ipſius Imperatoris allegato; tùm quia ipſe Juſtinianus fuit tempore Johannis Papæ primi, ut patet ex lege inter claras. C. de Su. tri. & fin. cap. qvi Johannes conſecratus fuit vel ſedit anno Domini 521. quo tempore, ut puto, non erant alii canones ab illis, qui in præfatis quatuor ſynodis habebantur, vel ſaltè non erant ipſæ uſuræ generaliter & explicitè prohibitæ in aliis canonibus. Duo igitur in propoſito mihi dicenda videntur: primum, qvòd ſicut in V. Teſtam. permiſſæ erant uſuræ communi populo ad majus malum evitandum, ita & in primitivâ Eccleſiâ, ita quòd tunc ſolùm clericis expreſſè erant interdictæ. Nam & in Canonibus Apoſtolorum ſolùm clericis prohibitæ erant. 47. diſ. ca. epiſcopus. conſimiliter & in Nicenâ ſynodò, ut in cap. quoniam ejusdem dis. qvod autem non eſt prohibitum, conceſſum eſſe videtur, ut dicit lex. Unde & ipſe Juſtinianus Imperator ſeqvens hujusmodi canones C. eo l. prima, dicit, quòd ipſæ uſuræ optimô jure debentur. & in l. qvamvis, dicit, qvasdam uſuras eſſe licitas & in l. cum allegas, qvasdam uſuras legitimas eſſe aſſerit. Item in Autent. de nauticis uſur. & in Autent. de Eccles. tit. ſi autem diſtulerit, concedit ſive permittit uſuras. ſecundum, dicendum eſt, quòd poſt illud tempus & præcipuè à Synodo Lateran. cit: ipſæ uſuræ judicandæ ſunt etiam lege civili prohibitæ. Nam ipſæ Juſtinianus in præfatâ lege inter claras confitetur, Romanam Eccleſiam eſſe omnium Eccleſiarum orbis caput, & velle, quòd omnes ipſius Romanæ Eccleſiæ canones ab omnibus ſub ejus Imperio degentibus cuſtodiantur. Unde ſi generale Concilium & Lateran. ante ipſum vel ejus tempore

151.

152.

tempore celebratum fuisset, non est dubium, quia ejus canones, Sicut & Nicenæ synodi acceptassent, & pro legibus à cunctis observari voluisset. Consimiliter de Conciliis Lugdun. & Vienn. quibus usuræ ipsæ sunt explicitè atque efficaciter prohibitæ, dicendum est. Item Imperatores, Gratianus, Valentinianus, & Theodos. *in lege cunctos populos. C. de su. tri. & fm. cap. cunctos populos* sub ipsorum Imperio degentes in religione, quam D.vus Petrus tradidit Romanis, & *Damasus* Papa declaravit, versari præceptum, cujus quidem religionis fundamenta sunt 4. Evangelia, imò Testam. N. & V. quæ prohibent & detestantur usuras, ut patuit suprà. Item omnes moderni Legistæ vel Juristæ tenent ipsas usuras lege crvili prohibitas, ut Accursius, Azo. Sallice. Bern. Panorm. & Cinus in Lege rogasti ff. si certum petatur dicendum, qvòd si mutuo tibi 10. ut debeas 11. potius caderent fidera de cælo, qvàm ad illud 11. possit oriri obligatio. perquod etiam ostenditur, usuram ipsam jure naturali prohibitam. His i-

153.

154 Relpõs. ad arg. 1. ta notatis, facilitèr *ad argumenta pro parte negativâ dubii respondetur*, qvia pars affirmativa verissima est, ut magis infrà patebit. Ad *Amum*, concedo ipsum cum suâ majore. Sed nego minorem. ad probationem dico: qvòd Ambrosius loquitur ibi de usurâ ex formâ tantùm, quæ non est usura nisi valdè impropriè, & abusivè sumptô vocabulô, ideò non mirum, si quandoque sit licita, quando scilicet sine scandalo fieri potest, cum quo stat, qvòd vera usura nunquam sit licita. *Dices fortè*: usura ex formâ tantùm est usura ex formâ tantum. E. est usura. consequentia videtur bona: ab inferiori cum debitis modis ad suum superius. & antecedens est verũ per se E. & consequens. tunc sic: consequens est verum, & ipsum significat, quod usura ex formâ tantùm est usura. E. hoc verũ est. & consequẽter usura ex formâ est verè usura. *Ad hoc concedo* antecedens primũ, & nego primã cõsequentiã. Nec est ab inferiori ad suum superius, sedà secundum quid ad simpliciter. sicut illa: hoc est homo mortuus, E. hoc est homo, demonstratô cadavere hominis. sicut enim cadaver hominis est homo solùm secundùm qvid i. e. secundùm materiam & formam accidentalem hominis: sic usura ex formâ tantùm est usura solùm secundum quid. Unde sicut cadaver vel pictura hominis non potest dici homo, nisi valde impropriè & abusivè acceptô hôc vocabulô, homo: ita & usura ex formâ tantùm & ex materiâ tantùm non potest dici simpliciter usura, nisi valdè impropriè & abusivè sumptô hôc vocabulô, usura; sicut qvandoqve autores incidentaliter & fortè impræmeditatè facere solent, nec mirum quidem, qvia omnia præmeditari non est facile scribenti. *Ad 2dum* respondet S. Thomas 2dã

2dæ

2dæ q.97. artic.1. ad 2. argum. & benè judiciô meô, qvòd Judæis prohibitum fuit accipere uſuram à fratribus ſuis, ſive Judæis, per qvod datur intelligi, quòd accipere uſuram à qvòcunqve homine eſt ſimpliciter malum. debemus enim omnem hominem habere qvaſi proximum & fratrem in ſtatu Evangelii, ad qvod omnes vocantur: Unde in Pſalmo abſolutè dicitur, qvi pecuniam non dedit ad uſuram. & Ezech. 18. qvi uſuram non acceperit. Qvòd autem ab extraneis acceperunt, non fuit eis conceſſum tanqvam licitum, ſed permiſſum ad majus malum evitandum, ne ſcilicet à Judæis DEUM colentibus uſuram acciperent propter avaritiam, cui diti erant, ut habetur Eſa. 56. qvòd autem in præmium promittitur, fœnerabis gentibus multis &c. fœnus ibi accipitur pro mutuô, ſicut Ezech. 29. dicitur: multi non cauſa neqvitiæ fœnerati ſunt, i. e. non mutuaverunt. promittitur E. in præmium Judæis abundantia divitiarum, ex quâ contingit, qvòd aliis mutuare poſſint. Hæc Thomas ad verbum. Poſſet tamen dici, qvòd prima pars antecedentis intelligenda eſt de uſurâ ex formâ tantùm, qvam Dominus permiſit Judæis exercere ad extraneos, ut tali viâ poſſent recuperare, qvod ab alienis injuſtè detinebatur illis: ſicut juſſit illis debentibus ex re de Ægypto, ut commodatò vaſa aurea & argentea ab Ægyptiis acciperent, & ſecũ de ipſi Ægypto portarent. Cõſtat autẽ ex ſolutione primi argumenti, qvòd talis uſura non eſt illicita in ſe, imò nec eſt uſura. *Ad tertium* patet ex qvartô notatô, quid dicendũ ſit, qvòd in caſu datô ille qvidem uſurã facit vitiantẽ, non autẽ ad reſtitutionẽ obligantẽ nec valet illa conſeqventia, qvæ ibi innuitur: ſcil. ille non teneturad reſtitutionẽ, E. non facit vel non fecit uſurã, quia non omnis uſura obligat ad reſtiutionem ipſam exercentem, ut patet ex præallegatô notatô. *Ad qvartum:* concedo antecedens & nego conſeqvens. Ad probationem, cùm dicitur, qvòd caſus perinde eſt &c. negatur, qvia ipſi fructus poſſeſſionis computandi ſunt in ſortem dotis, vel in ſortis intereſſe, qvod gener ipſe patitur propter matrimonii onera ex dilatione ſolutionis ipſius dotis. Nam ipſe gener juxta allegatum caput recipit & retinet fructus poſſeſſionis propter onera matrimonii, qvæ ipſe patitur, per qvæ onera intelligi debet damnum & intereſſe, qvod ipſe ſuſtinet vel incurrit ex eô, qvòd uxorem duxit & dotem tempore debitô non habuit. Aut enim dos eſt ſibi promiſſa ſimpliciter i.e. ſine termino alicujus temporis, aut cum tali terminô; Si cum terminò certi temporis, tunc ipſi fructus debent in ſortem dotis cõputari usq; ad præfatũ terminũ. aut n. computandi ſunt in ſortẽ intereſſe aut in ſortẽ dotis. Nõ poteſt dici prio, qvia intereſſe nõ poteſt deberi antemorã, qvæ nulla eſt durãte terminô ipſô, qvi præfixo eſt volũtate partiũ.

55. Reſp. ad 2. arg.

156. Reſp. ad 3. arg.

157. Reſp. ad 4.

158.

50 computandi E. sunt in sortem dotis usqve ad præfixum terminum, qvô transactô, si ipse gener non recipiat dotem, aut certus est, qvòd per hujusmodi dilationem incurrerit aliqvod interesse, aut non. si sic, tunc ipsi fructus computandi sunt in sortem interesse, & si qvid ipsorum superet, computari debet in sortem dotis, aut restitui, ut statim dicitur: aut non est certus, qvòd ex præfatâ dilatione passus sit interesse, & tunc omnes fructus computandi sunt in sortem dotis. Unde dicit D. Anton. de Butrio & bene super I. cap. salubriter, qvòd ad hoc, qvòd ipse gener
159 possit retinere hujusmodi fructus, in dictô casu, reqviritur, qvòd ipse sit certus, se fuisse passum onera i.e. aliquod interesse propter hujusmodi dilationem, & sic, scilicet qvando est certus, non poterunt iidem fructus â generô retineri ultrà indebitam onerum qvantitatem, & consqventer, si certus non est de aliqvibus oneribus, debet omnes fructus vel restituere vel in sortem dotis computare: si verò dos est sibi promissa simpliciter i.e.
160 sine certo temporis termino. Tunc, ut priùs, aut est certus ex hujusmodi dilatione se esse passum aliqvod interesse aut non: si sic, computentur fructus in sorte interesse, & si qvid eorum supereſt ipsi interesse, in sortem dotis computetur. si non, tunc omnes fructus, ut priùs, restituendi sunt socero, vel in sorte ipsius dotis cõputandi. Non E. perinde casus est, ac si ipse gener mutuasset dotem socero hâc intentione & spe principaliter, ut ultrà sortem dotis reciperet ab eô fructus possessionis, quâ pignore acceperit, sed perinde, est, ac si ipse gener vellet cõputare fructus prędictos in sorte ipsius dotis, aut in sortẽ interesse, qvod certus est se fuisse passũ ex dilatione solutionis ipsius dotis, qvod non est usuram aliquâ facere sed potius damnum propium vitare, ac dotem ipsam cum sui soceri commoditate velle recipere, quod utique justum & pium esse, nulli dubium esse debet. qvòd autem per onera matrimonii in dicto capite debeat intelligi damnum certum vel interesse, qvòd gener ipse patitur, ducendo uxorem sine dote, nulli etiam dubium esse debet, qvia si non licet genero usuras exigere ab extraneô, etiam cum dispensatione D. Papæ, quæ nulla esse potest, ut ex c. su-
161 per eod. titul. eo: multô minùs licet eas exigere à socerô sibi in primô affi-
Qv. 3. nitatis gradu propinquô.

Princip. An mutuum montis licitũ? 1. Cõc. 6.

POstremo. Qvantum ad *tertium propositorum articulorum*, in qvo principale dubium solvendum est, sit hæc *Prima* conclusio: nullum peccatum potest aliqvâ bonô fine, sive aliqvâ bona intentione aut bonâ causa licitè fieri, qvod *Primò* sic probatur: nulla humana operatio cadens super indebitam materiam, potest aliqvô bonô fine licitè fieri; sed omne

omnè per ſe peccatum eſt humana operatio cadens ſuper indebitam materiam. E. nullum per ſe peccatum poteſt aliquò bonô fine licitè fieri. *Conſeqventia* nota: & minor patet ex diffinitione hujus vocabuli per ſe peccatum poſitâ & declaratâ in primô articulô. *Major* verò declaratur: nam ſi non eſt vera, detur ejus contradictorium, ſcil. qvòd aliqva humana operatio cadens &c. poſſit licitè fieri. qvæ ſit Montis mutuum quod gratiâ brevitatis, & arguo ſic: per ſe peccatum poteſt licitè fieri per ſe. ponatur E. eſſe, & ſeqvitur, qvod per ſe peccatum eſt operatio licita & non licita, qvod eſt contradictio. probatur. nam ſeqvitur: per ſe peccatum eſt humana operatio cadens ſuper indebitam materiam. E per ſe peccatum eſt operatio moraliter mala. E. illicita. E. non licita. & per ſe peccatum eſt operatio licitè facta per ſe, vel per caſum ſuum. E. per ſe peccatum eſt operatio licita & non licita. *Sed dices* ad hoc, qvòd aliqva propoſitio de poſſibili in ſenſu diviſô ſit vera, non reqviritur, qvòd ponatur in eſſe i.e. qvòd ſua de in eſſe ſit poſſibilis, v.g. illa: album poteſt eſſe nigrum, eſt de poſſibili in ſenſu diviſô, atqve vera, ut patet ex Logicâ, & tamen ſua de ineſſe i. e. illa: album eſt nigrum, eſt impoſſibilis, & conſeqventer ad veritatem ipſius non reqviritur, qvòd poſſit poni in eſſe i e. qvòd ſua per in eſſe ſit poſſibilis. Conſtat autem, qvòd iſta propoſitio; humana operatio cadens ſuper indebitam materiam poteſt bonô fine licitè fieri, de virtute & de proprietate ſermonis eſt de poſſibili, & de ſenſu diviſo, ideò ad veritatem ipſius non reqviritur, qvod poſſit poni in eſſe, ut præſupponit probatio ipſius majoris. hæc E. vocantur ſtare ſimul, qvòd ipſa de poſſibili ſit vera, ac per hoc ſua contradictoria falſa, qvæ eſt major probanda, & ſua de ineſſe ſit impoſſibilis. *Contra illam reſponſionem arguo*, fortificando 161
probationem ipſius majoris principalis artic. ſic: non differt ſenſus compoſitus à diviſô in propoſitionibus de poſſibili, & in terminis ſignificantibus res, qvæ non poſſunt eſſe, niſi denominentur ab illis terminis. Sed ille terminus: humana operatio cadens ſuper indebitam materiam, eſt ſignificans rem, qvæ non poteſt eſſe, niſi denominetur ab ipſo, E. in propoſitionibus de tali terminô non differt ſenſo compoſitus à diviſô, qvantumcunqve ſit de poſſibili. conſeqventia nota: & major declaratur. nam ille terminus, album, ſignificat rem, qvæ poteſt eſſe, datô, qvòd non denominatur ab illô, i e. datô, qvòd non ſit alba, qvia ſignificat ſor: lapidem album, qvorum qvodlibet poteſt eſſe non album. unde propoſitio de poſſibili facta ex hujusmodi termino, & de ſenſu diviſô plurimùm differt à propoſitione de ſenſu compoſitô ei correſpondente qvoad veritatem &

falsitátem, qvia illa: album potest esse nigrum, qvæ est de sensu diviso, est
vera, & illa: possibile est, album esse nigrum, qvæ est de sensu compositô, correspondens præfatæ de sensu diviso; est falsa & impossibilis, ut pa-
163. tet ex Logicâ. Sed qvia ille terminus *homo* significat rem, qvæ non potest esse, nisi denominetur ab eâdem, i.e. nisi sit homo, ut patet. ideo positio facta de tali termino in sensu compositô & de possibili non differt qvoad veritatem & falsitatem à suâ correspondente de sensu diviso. sicut enim hæc est vera: possibile est hominem esse animal vita & illa; hominem possibile est esse animal. & ita de aliis similibus terminis dici potest. Hæc intendit Sanctus Thomas *in 1. parte. q. 14. art. 13. ad 3. argum.* ubi dicit: qvòd distinctio *inter sensum compositum & divisum propositionis habet locum in formis separantibus à subjecto, in formis autem separantibus non habet locum*, sed ipse juxta viam *Realistarum* locutus est. ego autem juxta viam *Nominalium*, quæ secutio ut plurimùm clarior & subtilior mihi videtur.

164 *Major* verò nota est, qvia res illa, qvæ est humana operatio cadens super indebitam materiam, esse non potest, nisi sit talis res maximè loqvendo de humanâ operatione, in qvâ principaliter consistit peccatum, de qvâ solâ inpræsentiarum est sermo tantùm. E. naturaliter dicendo, aliqva humana operatio cadens super indebitam materiam potest bonô fine licitè fieri, qvantum diceretur: possibile est aliqvam humanam operationem &c. licitè fieri bonô fine. Sed ad veritatem secundæ reqviritur, qvòd ponatur in esse. E. & ad veritatem primæ hoc idem reqviritur. & conseqventer, ipsa prima fuit sufficienter improbata ac per hoc & ejus contradictoria fuit sufficienter probata, qvæ fuit major hujus primi argumenti principalis. *Secundò* principaliter arguo ad conclusionem sic: nullum per se peccatum potest licitè fieri, ut inde eveniat bonum. E. nullum per se peccatum potest licitè fieri aliqvô bonô fine. Conseqventia nota, à conseqventia ad conseqventiæ. idem enim omnino est dicere, malum fieri ut inde eveniat bonum, fieri bono fine, & dicere, peccatum vel malum fieri ut inde eveniat bonum, qvia qvod intenditur evenire ex aliqvô opere, est ipsius operis finis, qvô vel propter qvem fit tale opus: antecedens autem probatur per illud Apostolicum atqve vulgatissimum dictum: non sunt facienda mala, ut inde eveniant bona; in qvo fundantur omnia jura asserentia, qvòd sub prætextu boni malum fieri non debet, ut habetur in q. 1. c. non est putanda. 23. q. 5. c. non dicatur. 2. 4. q 5. c. primo. secundo & 3 & c. neqve. Qvæ omnia propositum nostrum confirmant. Confirmatur iterum præfatum argumentum: nullum peccatum veniale potest bono fine licitè fieri, nec aliqvod mortale, E.

le. E. nullum per ſe peccatum poteſt aliqvo bonô fine licitè fieri. conſe-
qventia nota: qvia omne per ſe peccatum eſt peccatum mortale aut veni- 166
le. *Probo primam partem antecedentis*, qvia ſi non eſt vera, detur ipſius cõ-
tradictorium, ſcil. qvòd aliqvod veniale poteſt licitè bonô fine fieri, qvòd
ſit per ſe peccatum ut prius. & probo, qvod per ſe peccatum non poteſt
licitè fieri bono fine, tùm qvia hoc dato ſeqvitur, qvòd per ſe peccatum ſit
peccatum & non peccatum, qvod eſt contradictio, ut deductum eſt in pri-
mo argum: tùm qvia ſi per ſe peccatum poſſet licite fieri, cùm non ſit ma-
jor ratio de peccato veniali, qvòd poſſit bono fine licitè fieri qvàm de a-
lio, ſeqvitur qvòd qvodlibet veniale poſſit licitè bonô fine fieri & conſe-
qventer qvòd omne mendacium officioſum poſſit licite bonô fine fieri.
conſequens autem eſt falſum, ut patet ex c. ſuper eod. de uſuris, ubi dici-
tur, qvòd S. Scriptura prohibet pro vitâ hominis mentiri. E. & antece-
dens falſum eſt. E. ſuum contradictorium verum eſt, qvod eſt prima pars 167
antecedentis hujus ſecundi argumenti. *Secundam verò partem ſic probo*:
nullum veniale poteſt bonô fine licitè fieri. E. nullum mortale. Conſe-
qventia nota per illam regulam Topicalem: ſi id quod magis videtur eſſe,
non eſt, E. nec id quod minùs. Magis autem videtur, quòd veniale poſſit
licitè fieri bonô fine quàm mortale, & tamen hoc non poteſt. E. nec mor-
tale poteſt licitè bonô fine fieri. *Secundò* probatur, quia datò ejus oppoſi-
tô aliqua humana operatio eſſet peccatum & non peccatum, mortale &
non mortale, ſicut deductum eſt ex primô argumentô. *Tertiò* probatur au-
ctoritate. Dicit enim Innocentius III. ex de no. op. num. c. ex. invictô S.
Scripturæ teſtimoniô debueras didiciſſe, quòd opera illa, quæ ſine mor-
tali peccatô omitti non poſſunt, non ſunt pro vitandô ſcandalô dimitten-
da nec etiam debent pro vitando ſcandalô committi, quæ ſine mortali
peccatô omitti non poſſunt. Et ex. de re ju. Rẽ qvis ſcandalizaverit
dicitur utilius ſcandalum veri permittitur qvàm veritas relinqvitur. ubi
gloſſa ſuper verbo *veritas*: veritas, inqvit, vitæ, nunqvam omittenda eſt
propter ſcandalum. Et Auguſt. 2. de civit. & transſumpt. 32 q. 2. c. itane
potiùs, inqvit, qvisqve quælibet mala tolerare decernat, qvàm malo con-
ſentire. Et Anſelm. in lib. ſimilitudinum dicit, qvòd nec pro vitandâ in-
fernali & æternâ morte committendum eſt peccatum mortale. Tertiò
principaliter ſic arguo ad concluſionem: Si ipſa non eſt vera, & con- 163.
ſeqventer ſi liceat bono fine aliqvod per ſe peccatum fieri, maximè

divinæ legi contrarium, qvum non sit major ratio de unô qvàm de aliô, tunc omne tale peccatum licebit bonô fine committi jv. g. licebit alicui pro corporali salute idola colere, perjurare, Deum blasfemare, violare dies festos, furari pro eleemosynâ ex furtô faciendâ, pro generandâ prole adulterari, & ad finem correctionis parentibus injurias inferre, & tandem omnem divinam atq; humanam & naturalem legem bonô fine transgredi & confundere licebit, qvod omnino absurdissimum esse nemo dubitat. Hæc tandem comprobatur *auctoritate simul & ratione Augustini.* 169 qvi in librô: qvæ contra mendacium. ponit, in sententia hanc 3. rationem ad nostram conclusionem dicens: qvæ constat esse peccata, nullô bonæ causæ obtentu, nullô qvasi bonô fine, nullâ velut bonâ intentione facienda sunt. Et infrà subjungit: cum opera ipsa per se peccata sunt ut furta, stupra, blasfemiæ, quis dicat illa causis bonis esse facienda, vel peccata non esse, vel, qvod absurdius, injusta peccata esse; qvis dicat: furemur divitibus, ut habeamus qvod demus pauperibus, aut falsa testimonia profe-ramus, non ut inde innocentes lædantur, sed potiùs solvantur. Duo hæc bona sunt, qvòd inopes alantur, & innocentes non lædantur. aut qvis dicat, adulterium esse faciendum, ut per illam, cum qvâ fit, homo de morte liberetur. Testamenta etiam vera cur non surripiamus & falsa supponamus, ne hæreditates habeant, qvi nihil boni agunt, sed potius ii, qvi indigentes adjuvant? cur non ab immundis mentibus, qvæ ditant stupratores, rapiat divitias vir bonus, ut intelligentibus largiatur, quùm nullum malum sit, si pro bono fiat? quis hoc dicat, nisi qvi res humanas, moresq; ac leges conatur evertere? Hæc August: ad verbũ. Hæc conclusio est de mente Ma-gistri in 2. dis. 40. & cõmuniter omniũ Theologorũ, quæ etiã probatur au-170 ctoritate Canonistarũ. nam extra: de re ju. c. estote. dicit venerabilis Beda, qvòd n. dictum est; à fructibus eorũ cognoscetis eos, de manifestis dictum est, qvæ non possunt bonô animô fieri, ut stupra, blasfemiæ, ebrietates & similia. Constat autem, qvòd ea, de qvibus hic exemplificatur, sunt per se peccata. E. secundum hunc canonem per se peccata non possunt bonô animô fieri. Aut E. non possunt de factô bonô animo fieri, aut non possunt licitè vel de jure fieri. Primum non potest dici, qvia est manifestè falsum. E. dicendum est secundum. Intentio E. venerabilis Bedæ, imo Gregor IX. 171. qui decretalem compilari fecit, est, qvòd per se peccata non possunt licite fieri bonô animò vel bonô fine vel bonâ intentione qvæ omnia idem sonant in sententia. & hæc est conclusio nostra. Unde glos. super illo verbo *stupra*, hæc, inqvit sunt sui naturâ mala, supra de ju. ju. c. si Christus in

fine

fine ver. qvædam, & ſuprà de electione cap. pervenit c. 1. Hæc gloſſa. Item probatur concluſio ipſi auctoritate Philoſophi & Commentatoris 2dæ Ethicorum c. 6. dicit enim Philoſophus ibi, qvod in iis qvæ ſunt ex naturâ ſuâ mala, i. e. qvæ ſunt per ſe & ex ſuâ ratione peccata, nunqvam datur rectè agere, ſed ſemper delinqvitur, nec in illis eſt qvandoqve opus & qvandoqve non & ut opus, ſed ſimpliciter in quolibet illorum delinquitur. Et Commentator dicit, quod ſunt mala in omni horâ, & conſeqvens 172
tet, qvod nunqvam bona vel licita ſunt, qvócunqve bonô vel malô fine facta ſunt. Contra iſtam concluſionem, licet veriſſima ſit & fortiſſimè ac demonſtrativè probata, arguo pro majori ipſius evidentiâ ac fortificatione: Aliqvod opus per ſe bonum poteſt aliqvo malô fine illicitè fieri. E. aliquod per ſe malum vel peccatum poteſt aliquô bonô fine licitè fieri. Conſequentia nota: quia non eſt majoris virtutis malus finis ad reddendum opus malum qvàm bonus finis ad reddendum bonum. antecedens verò patet ex primô artic. *Ad hoc breviter: nego conſeqventias. ad probationem*: concedo qvòd bonus finis non eſt minoris virtutis vel potentiæ ad 173
faciendum bonum quàm malus ad faciendum malum opus. & nego conſeqventiam, quæ innuitur *per lyſſyia* inde licet iſtam: E. ſicut bonum opus per ſe fit malum ex malô fine, ita malum per ſe fit bonum & licitum ex bonô fine. Nam ſicut non ſequitur: non eſt majoris virtutis vel potentiæ puer ad frangendum, qvàm gigas, & puer poteſt frangere ſtipulam E. gigas poteſt frangere columnam æream, qvia longè facilius eſt, frangere ſtipulam, quàm æream columnam: ita in propoſitô non ſequitur: non majoris potentiæ eſt malus finis ad faciendum malum opus, qvàm bonus finis ad faciendum bonum. E. ſicut malus finis poteſt facere, ut opus per ſe bonum ſit malum & illicitum, ita bonus finis poteſt facere, ut opus per ſe malum ſit bonum & licitum; qvia longè faciliùs eſt facere aliquod opus de naturâ ſuâ bonum, eſſe malum, quàm aliquod de naturâ ſuâ malum eſſe bonum; ſicut faciliùs eſt deſtruere quàm conſtruere. Nam ad faciendum aliqvod opus eſſe bonum & licitum, reqviritur 174
qvælibet circumſtantiarum bonarum, de quibus in primô articulô dictum eſt, ſcil. materiæ, finis, modi, loci & temporis. Ad faciendum autem aliquod opus eſſe malum & illicitum, ſufficit defectus unius illarum circumſtantiarum, vel ſaltem oppoſitum unius illarum. Unde per hanc ſolutionem confirmatur concluſio: ſic impoſſibile eſt aliqvam humanam operationem habentem oppoſitum alicujus illarum quinque circumſtantiarum, eſſe licitam vel licitè fieri. Sed omne per ſe peccatum, quod fit bonô fine, eſt humana operatio, habens oppoſitum alicujus illarum circumſtan-

stantiarum, quia haber oppositum, qvùm cadat super indebitam materiâ, E. impossibile est aliquod per se peccatum bonò fine licitè fieri.

175. *Secunda conclusio*: Omnis realis venditio usûs rei, quæ mutuatur,
2. Cõclusi. *est usura*, quicqvid de pretio ipsius, sive bonum, sive malum, fiat: Probo conclusionẽ sic: omnis permutatio usûs rei qvæ mutuatur, est usura, qvicquid de re, in qvam permutatur ipse usus, fiat, sive bonum sive malum. Sed omnis realis venditio usûs rei, quæ mutuatur, est permutatio talis usûs. E. omnis realis venditio rei qvæ mutuatur est usura, qvicqvid fiat de pretiò ejus, sive bonum sive malum. Consequentia nota ex Logicâ. major patet ex diffinitione usuræ in 2do artic. à nobis noviter positâ ac probatâ. Major verò nota est, qvia permutatio est superius ad *ly vendendi*. Secundò, & est confirmatio primi. Nullus contractus variatur ex eò, quòd ei superadditur alius, sive ille, qui superadditur, sit justus sive injustus. Sed omnis realis venditio usûs rei, quæ mutuatur, est usura, ut probat primum argumentum. E. factâ tali venditione, quicunqve contractus fiat de precio ipsius, sive bonus sive malus, non tollitur, quo minus illa venditio usûs rei &c. fuerit usura. Consequentia nota cum minore probo majorem. nam si dono tibi decem, datò, qvòd ex illis emas equum, non ex hôc tollitur quò minus primus contractus illorũ decem fuerit donatio, ac per hoc licitus. Consimiliter dato qvòd illa decem mutues ad usuram, non ex hôc variatur natura prioris donationis. Consimiliter dicendũ est, datò qvòd illa decem perdas ludò, aut consumas in pios aut in impios usus, item, si acquiras centum per usuram mutuum, sive ex illis emas domum, sive illa domines alteri, sive quis illa tibi furetur, sive illa perdas ludò, sive consumas in pios aut impios usus, sive etiam nullum contractum alium ex illis facias, sed tantùm conserves, nullo horum tollitur, quò minus primus contractus
176 fuerit usurarius & malus. *Tertiò* & est confirmatio secundi. si qva talis venditio non sit usura (sit illa 2. gratiâ brevitatis) & qværo quid fiat vel factum sit de precio ipsius: aut enim ipse venditor retinet illud aut perdit, aut de ipsô facit contractum justum vel etiam pium aut injustum. *Si retinet illud*, non propter hoc tollitur, quô minus venditio illa fuerit usuraria. Si tamen fuit usuraria, ut probatum est, & ut patet de eô qvi eô solô usuram facit, ac per hoc usum pecuniæ mutuatæ vendit, ut lucrum vel precium ipsum conservandum suæ cupiditati & avaritiæ satisfaciat. *Si perdit ipsum*, dicendum est, quia etiam talis tenetur ad restitutionem talis lucri, licèt ab eo perditi, quod non est, nisi quia illud illicitè & usuraria pravitate acquisivit. E. non tollitur ex hoc &c. Consimiliter dicendum,

cendum, si *de ipsô faciat justum vel injustum contractum*, puta si illud restituat, qvia nullum alium contractum justum potest ex eô facere. Consimiliter dicendum, si ex ipso faciat ex suo genere pium contractum, non propter hoc tollitur, qvô minus prior contractus fuerit usurarius. quia Alexand. III. in cap. super eod. tit. eo. dicit: prohibendum est, ne quis pro redimendâ vitâ captivi usurariô crimine involvatur, est ergò possibile, qvòd quis faciat usuram, ac per hoc vendat usum pecuniæ mutuatæ, vel aliàs permutet, & de preciô ipsius redimat captivos, quia fatuum esset prohibere id, qvod est impossibile, quô posito in esse, patet, qvòd aliqua fuit usura, de cujus preciô vel lucrô redemptus est captivus, & consequenter ipsa redemptio vitæ captivi non tollit, quô minus talis venditio vel permutatio fuerit usuraria, ac per hoc potest confirmari ipsa conclusio sic: per contractum sequentem & piissimum non tollitur, quô minus venditio usûs rei, quæ mutuatur, sit aut fuerit usura. E. per nullum alium contractum sequentem hoc tollitur. Consequentia nota, quia magis videtur hoc tolli per contractum piissimum, quàm per aliquem alium. E. si per piissimum non tollitur, per nullum alium tolli potest. Consequentia nota per illam regulam Topicam in primâ conclusione allegatam, scil. à majori negativè. & antecedens est verum, E. & consequens, quod est conclusio nostra. Ex *illa conclusione* sequitur, *Primò*: qvòd per hoc, qvôd de summa illiq denarii qui exigitur pro singulâ librâ pecuniæ mutuatæ à mutuatariô singulò mense *datur congruum salarium operariis*, & residuum restituitur aut datur pro dote pauperum fœminarum; non tollitur, quin Montis mutuum sit usurarium, ut putant defensores & prædicatores ipsius Montis, quia & datio illius congrui salarii & restitutio & dotatio fœminæ est contractus sequens Montis mutuum, & consequenter non possunt essentiam ipsius Montis variare, quùm nullus contractus posterior variare possit prioris contractûs essentiam. unde si Montis mutuum foret usurarium, sine illis contractibus sequentibus, ipsum etiam cum illis est vel fuit usurarium, quia per illos non variatur natura ipsius Montis. *Secundô sequitur*, qvòd frustrà & pueriliter quæritur tàm longô processu, ut quidam Juristæ faciunt, *qvidnam faciendum sit de residuo summæ præfati denarii*, quod supereſt congruo salario ipsorum operariorum, tùm quia, sive bonũ, sive malũ fiat de illo, non per hoc tollitur, qvin Montis mutuũ fuerit usura, aut qvô minq qvodlibet mutuũ simile Mõtis mutuo sit usurariũ, tùm qvia datô etiã, qvòd Montis mutuũ esset usurariũ, posset licitè addi mõti pietatis, positô, qvòd esset Mons veræ pietatis, qvia præfatũ residuum esset malè ablatũ in centũ, ex qvo, ut præsupponitur, non invenitur cui sit restitu-

178. Cõsect. 1.

179 Cõsect. 2.

restituendum, & omne malè potest licitè, imo debet in pias causas dispensari, ut communiter tenent omnes Theologi & Juristæ: Unde potest sic argui: aut Montis mutuum est usurariũ, aut non. Si sic: potest illud residuũ dari in quamlibet piam causam, & consequenter in causam ipsius Montis, si pia est, ut tenent defensores ipsius Montis. Si verò non est usurarium, præfatum residuum, licitè acquisitum est per mutua consimilia ipsi Monti, quorum nullum est illicitum, si non sit usurarium, & quodlibet licitè acquisitum potest licitè dari in quamlibet piam & licitam causam: vel sit illud residuum ó. & arguatur sic: aut residuum est licitè acquisitum, aut non, Si sic, sine dubio fruſtrà quæritur, quid de illò faciendum est, & consequenter falsum est, quòd non possit licitè addi ipsi Monti, ut dicunt defensores ipsius Montis. Si non, cùm non sit acquisitum nisi per Montis mutuum, & per similia ipsi Monti, sequitur, quòd nec Montis nec aliquod mutuum simile ei est licitum, quod est propositum, & consequenter, quòd Montis & quodlibet mutuum simile Monti sit usurarium, quia Montis mutuum est illicitum, nisi qvia usurarium. Unde qvi dicunt Montis mutuum esse licitum & residuum non posse licitè addi ipsi Monti, sibi ipsis manifestè contradicunt, asserentes, Montis mutuum esse usurarium, & ipsum non esse usurarium. Unde mirum est, qvòd ipsi præsupponant Montis mutuum esse licitum, & tàm longò processu qværant, qvid de residuò faciendum est. *Tertiò sequitur*, qvòd omne lucrum ex mutuò principaliter in-

180 Cõsect. 3. tentum est usurarium, qvicqvid ex illò fiat, sive bonum sive malum. Probatur sic: omnis venditio, imò omnis permutatio usûs rei, qvæ mutuatur, est usura, qvicqvid fiat de preciò ipsius sive bonum sive malum E. omne tale precium est usurarium, quicqvid de illo fiat &c. & consequenter, omne lucrum usurarium est usurarium, qvicqvid de illo fiat &c. Prima consequentia nota est de se, & secunda patet à convertibili ad convertibile, qvia omne precium usurarium est usurarium lucrum, & è converso ex hóc ultimò consequente per eandem regulam sequitur, qvòd omne lucrum ex mutuò principaliter intentum est usurarium qvicqvid de illo fiat &c. Sic enim diffinitur lucrum usurarium, ut ex secundâ concluſ. 2. arg. patet, & omnis diffinitio convertitur cum suò diffinitò, & ita à primò ad ultimum sequitur, omnis realis vel intentionalis venditio usûs rei, qvæ mutuatur, est usura, qvicqvid fiat &c. E. omne lucrum ex mutuò principaliter intentum est lucrum usurarium, qvicqvid de illò postea fiat, sive bonum sive malum, & antecedens est ipsa conclusio secunda & vera. E. consequens non solùm est vera, sed etiam sequens ex ipsâ conclusione secundâ, ut ejus

corol-

corollarium. Confirmatur, qvia si non est verum ipsum corollarium, detur ipsius contradictorium, scil. qvòd aliqvod tale lucrum non sit usurarium qvicqvid &c. & sit illud florenus gratiâ exempli, & qværo quid faciat vel fecerit mutuans de ipso? aut enim perdidit illud, aut conservavit, aut ex illô fecit contractum justum vel pium, aut injustum. & qvodcunqve horum dederis, per illlud non tollitur, qvin florenus ipse fuerit acqvisitus per contractum usurarium, qvia nullus contractus posterior variat priorem, ut patuit ex probatione conclusionis, & per consequens, quicquid illorũ dixeris, per illud non tollitur, quin florenus ille sit lucrum ex usurâ acqvisitum vel usurarium. *Qvartò sequitur* qvòd summa illius denarii, quæ exigitur ultrà sortem, pro singula libra per Montis mutuum & similia, est lucrum usurarium, *tùm* qvia est precium usûs rei, quæ mutuatur, vel mutuata est; *tùm* quia est lucrum ex mutuo principaliter intentum. Sic enim mutuantes Montis mutuo mutuantes pro talis summæ spe & intentione, qvod aliàs non mutuarent, ut patet ex capitulis Montis mutui; *tùm* qvia si non esset lucrum usurarium, hoc ideo foret, qvia ex ipsâ datur congrua merces, vel congruum salarium operariis ipsius Montis. & qvod supereſt tali salario ex dictâ summâ restituitur vel datur in dotes pauperum feminarum, ut dicunt defensores ipsius Montis. Sed hoc non tollit, qvin præfata summa sit usurariô mutuô acqvisita, ut patet ex dictis. E. ipsa summa est lucrum usurarium. *Qvintò sequitur*, qvòd Montis mutuum est usurarium. Nam benè sequitur: Montis mutuum est mutuum, per qvod acqviritur lucrum usurarium E. Montis mutuum est mutuum usurarium. & antecedens est verum, ut patet ex dictis. E. & consequens, quare &c. Ad hæc *duo* ultima corollaria solent *adversarii* nostri *respondere* per interemptionem scil. interimendo sive *negando* illa, dicunt enim: *qvod præfata summa non est pretium aut lucrum usurarium, eò qvod non est precium usus rei qvæ mutuatur, sed potius precii operarum ipsorum mutuantium Montis mutuo*, quia tales mutuantes non recipiunt aut intendunt vel sperant præfatam summâ pro preciô usus rei qvæ mutuatur, sed pro *suarum operarum condignâ mercede*, & per consequens nec ipsa summa est lucrum usurarium, ut dicit qvartum corollar: nec Montis mutuum est mutuum usurarium, ut dicit qvintum. *Contra illam responsionem arguo sic:* omne pretium commensuratur suo appreciato, quia omne pretium est alicujus appreciati pretium & è converso, omne appreciatum est aliquo precio appreciatum, ac per hoc non dicitur aliqvod precium magis unius appreciati

181.

182. Cõsect. 4.

183. Excepr.

qvàm alterius, nisi qvia uni & non alteri commensuratur. Si enim dares mihi 10. solidos pro 10. libris carnium, fatuum esset dicere quòd illi 10. solidi essent mihi dati pro precio unius panis, cùm non sint commensurati uni pani sed 10. libris carnium. Sed certum est, qvòd præfatâ summa non est ab ipsô mutuante commensurata operis ipsius, sed potius pecuniæ mutuatæ, & usui ipsius, sive ipsi mutuo, qvod pro eodem habeo, qvàm in diversis & inæqvalibus mutuis operæ & pericula sint æqvalia & summæ valdè inæqvales, ut statim patebit. Non cõmensurerur E. præfata summa operis & periculis mutuantium, sed ipsi mutuo, qvia juxtà qvantitatem pecuniæ mutuatæ & usûs ipsius exigitur summa illa, cùm ipsa sit summa singuli denarii pro singulâ librâ pecuniæ mutuatæ, & sic commensuratur ipsi pecuniæ mutuatæ, & singulô menſe, & sic commensuratur usui ipsius mutuatæ pecuniæ, in qvibus vicibus principaliter consistit mutuum. Imò videtur, qvòd mutuum nihil aliud sit qvàm usus vel concessio usûs certæ qvântitatis pecuniæ vel alterius rei mutuabilis. est E. summa illa precium mutui vel usus pecuniæ mutuatæ, qvia pro tali precio in veritate exigitur & sperator, & non pro operarum & periculorum mutuantium precio. Confirmatur sic: pono, qvòd Petrus accipiat mutuò à mutuantibus Montis
185. mutuo 1000. florenos, Paulus autem 20. & qvòd uterqve det pro pignore gemmam valentem præcisè 1010. florenos, uterqve in fine anni reddat pecuniam sibi mutuatam ipsis mutuantibus, cum eo, qvod datur ultrà sortem juxta cap. Montis mutui; constat qvòd in casu istô Petrus dabit mutuanti ultra sortem 50. florenos, Paulus autem solùm unum, tunc arguo sic: ipse mutuans in casu istô exigit à Petrô 50. à Paulô unum florenum ultra sortem. aut E. præfatas pecuniæ summas exigit à Petrô & à Paulô pro nihilô aut pro precio operarum & periculorum, qvibus utriqve mutuavit & pignora conservavit, aut pro preciis usuum ipsarum pecuniarum, vel pro preciis mutuorum, qvod pro eódem habeo. si detur *primum*, seqvitur
186 qvòd ipse mutuans injustissimam rapinam vel injustissimas rapinas committit. Nam sicut omnis datio sine aliqvô respectu recepti vel recipiendi est donatio ex parte ipsius dantis; ita & omnis acceptio sine aliqvô respectu dati vel dandi est rapina ex parte recipientis, nisi sit ei liberè datum; & consequenter, si ipse mutuans exigat à Petro & Paulo præfatas pecuniarũ summas pro nihilô, ipse injustissimam rapinam vel injustissimas rapinas exercet, ac per hoc magis peccat, qvàm si illas pro gratiâ mutui vel usûs pecuniæ exigeret; qvia & rapina propriè dicta, de qva hic sermo est, injustior est usurâ. nec potest dici *secundum*, qvia ipse mutuans non exigit præfatas pecuniarum summas juxtà mensuram & qvantitatem operarum

& peri-

& periculorum, qvibus utrique mutuavit, cùm præfatæ operæ & pericula varia ſint, ut patet ex caſu, & ſummæ ipſæ valdè impares. oportet E. dici tertium, tùm qvia non poteſt dici primum aut ſecundum, & neceſſariò oporteat dici unum illorum trium, tùm qvia ipſæ ſummæ exiguntur juxtà qvantitatem & menſuram pecuniarum mutuatarum, & uſuum ipſarum, ut patet ex caſu ipſo. Poteſt E. reſpondens fugere, qvin concedat præfatum 187
mutuum eſſe injuſtum. *Dices fortè*, qvòd inæqvales ſunt operæ, qvibus mutuat hinc & inde, plus enim laborat mutuando 1000. qvàm numerando 20. florenos. *Contrà pono* cum toto caſu præcedenti, qvòd ipſe mutuans mutuet Petro illos 1000. florenos in auro, ſibi valdè pro tunc commodo & Paulo 20. in minutis etiam ſibi ſcil. mutuanti tùm valde commodis, qvia fortè non habeat aliud genus pecuniæ, ſicut tempore mutui Petri non habuit, ut præſuppono, niſi florenos in auro, & tunc conſtat qvòd omninò æqvalia ſunt operæ & pericula hinc & inde, vel ſaltem non minora in mutuò Pauli qvàm in mutuò Petri: imo videtur, qvòd majus periculum ſit in mutuò Pauli, qvia ſi præfatas gemmas pro hujusmodi mutuis pignoratas perderet, plus teneretur reſtituere Paulo qvàm Petro, qvia Paulo 1000. 188.
Petro autem ſolum 990. *Nec dicendum eſt*, ut qvidam vulgares dicere ſolent, qvòd caſus ille ſit impertinens propoſito, eò qvòd mutuum iſtius montis nunqvam aſcendet ad tantam qvantitatem, qvòd per ipſum mutuentur ſimùl 1000. floreni, ut in præfato caſu accipitur, cùm præfatum mutuum pro ſolis pauperibus inſtitutum ſit: non poteſt, inqvam, ſic rationabiliter dici, qvia magis & minus non variant ſpeciem. teſtis eſt Ariſtoteles in *tert o Politicorum* & in plerisqve aliis locis. E. à fortiori, nec majus & minus ſpeciem variant, eo namqve, qvòd unus homo eſt major reliqvò, non tollitur, qvin ambo, ſcil. magnus & parvus homo ſint ejusdem ſpeciei. Nam magnus homo eſt homo, ac per hoc & humanæ ſpeciei ſuppoſitum; & parvus ſimiliter, & conſeqventer, ſi minor homo non eſt homo vel non eſt humanæ ſpeciei individuum, nec major ſimiliter: conſtat autem, qvòd in propoſitò mutuum montis, de qvò agitur principaliter, & mutuum caſûs noſtri non differunt niſi ſecundum magis & minus, qvia tàm hoc qvàm illud eſt ad 5. pro 100. ſingulò annò vel ad ſingulum denarium pro ſingulâ libra ſingulò menſe vel hoc ſit majus illo; unde ſi mutuum caſûs eſt uſurariù & ipſum Montis mutuũ uſurariũ eſt neceſſariò: imò non minus uſurariũ, qvàm mutuũ caſûs, qvia qvalis eſt propoſitio pecuniæ mutuatæ mutuo Montis ad id qvod exigitur ultrà ſortẽ in ipſo, talis etiã in mutuò caſûs.

Obj. Reſp. Obj. Reſp.

utrobique enim est proportio vigecupla, i.e. duo ad unum, quòd si hoc non
satisfaciat vulgaribus, ponatur casus de tot solidis vel tot minutis, qvot
sunt floreni, de qvibus est prior casus; & locò duarum gemmarum ponan-
tur duæ laminæ argenti, qvarum utraque valeat 1010. solidos vel minutos,
& reliqua ipsius casûs remaneant paria, & tunc non habebunt vulgares
189. quid respondeant quare &c. *Ad hoc fortè responderent*, imò respondere-
Except. deberent adversarii juxta eorum fundamenta, concedendo, quod summa
illius denarii, qui exigitur in Montis mutuo pro singulâ libra &c. est pre-
cium usus pecuniæ mutuatæ ac per hoc lucrum ex mutuò vel usû pecuniæ
mutuatæ principaliter intentum. Et cùm arguitur, E. est usurarium: pos-
sent imò deberent consequenter respondendo negare consequentiam, &
cùm dicitur, qvòd arguitur à diffinitione ad diffinitum, negare deberent,
qvòd sic arguitur & dicere, qvòd præfata diffinitio debet sic glossari: lu-
crum usurarium est lucrum ex modo principaliter intentum, qvod non
intenditur pro mercede mutuantium, & consimiliter glossari debet illud
dictum Salvatoris *Luc. 6.* mutuum date nihil inde sperantes, qvòd scilo
non speretur pro mercede mutuantis vel ipsorum mutuantium: ac per
hoc dicerent, qvòd præfata summa non est lucrum usurarium, qvia licèt
intendatur principaliter ex modo, intenditur tamen etiam pro mercede
ipsius mutuantis vel ipsorum mutuantium. Hanc responsionem ego colli-
go ex qvòdam dictô, qvod prædicavit primus ex Magistris invitatis ad dis-
190 putationem nostram faventiæ, ut prædiximus, celebratam. Dixit enim,
qvòd præfatum mutuum non est usurarium: qvia qvicqvid exigitur vel
speratur vel intenditur, exigitur vel &c. pro mercede mutuantium, nec a-
liam rationem in dictâ prædicatione, ut audivi, assignavit ad propositum.
Constat autem, qvòd juxtà præfata verba oportet ipsum & alios adversari-
os nostros sic glossare præfatam diffinitionem & prædicta Christi verba, &
per hujusmodi glossas respondere ad illationes prædictorum corollario-
Resp. rum nostrorum. *Contra istam responsionem arguo sic*: illa responsio non ac-
191 ceptanda est, imò nec ab aliqvo doctô & probo virô danda, per cujus simi-
lem potest maximus error facilè defendi. patet, qvia præcludenda est o-
mni errori via, & consequenter non sunt acceptandæ, vel dandæ respon-
siones, qvibus errores & præcipuè maximi defendi possunt, *tùm* qvia & ra-
redit in idem, ars respondendi inventa est ad veritatem non autem falsita-
tem sustinendam ac defensandam; *tùm* qvia materia illa *pertinet ad anima-*
rum salutem & damnationem; iedeò præcipuè in propositô maximè præca-
dendo

denda eſt omni errori via ; *tùm* qvia *Ariſt. in primô poſter.* dicit & probat, non eſſe dandam demonſtrationem circularem per hoc, qvòd ſic facilè omnia & falſa & impoſſibilia demonſtrari poſſent. Ex qvibus patet, qvód *Ariſtot.* reputat illud argumentum eſſe invalidiſſimum, per qvod facilè poteſt omne falſum probari, & conſeqventer illa reſponſio invalidiſſima judicanda eſt, per cujus ſimilem poteſt omne falſum defenſari, qvia non minùs datur reſponſio pro veritate, qvàm argumentatio. tamen qvia ſic doctores & in Philoſophiâ, & in Theologiâ & in dialecticâ re probare conſveverunt reſponſionem, dicendô ; ſi hæc reſponſio valeret, per ipſam talem aut tale falſum conſimili facilitate ſuſtineri poſſet & defendi. Non E. ac- 192
ceptandâ eſt, imo non ſolvit argumenta reſponſio, per qvam vel ei ſimilem poſſit manifeſtus aut maximus error ſalvari. Sed omnis talis reſponſio eſt puerilis, imò & protervorum deteſtanda fuga. Sed per datam reſponſionem vel ei ſimilem poteſt maximus error eâdem facilitate ſuſtineri, qvâ iſti per hanc ſuſtinent, Montis mutuum eſſe licitum vel non eſſe uſuram. E. ipſa & nec ab aliqvô acceptanda eſt, nec ab aliqvô doctô & probô virô & veritatis amatore danda nec aliqvomodo ſolvit argumentia nota cum qvia per ſimilem gloſſam poſſet qvælibet prolibitio excuſare omne peccatum juxtà ſuam cupiditatem & conſequenter totam divinam legem, imò & omnem bonam legem, ac omnes bonos mores confundere & annullare, quod adeò abſurdum eſt, qvòd eô nihil abſurdius poſſit excogitari. probo, qvod per ſimilem vel ſimiles gloſſas poſſet &c. poſſet enim qvis dicere : licitum eſſe colere idola pro corporali vi- 193
tâ aut pro aliqvô terrenô bonô, licet idololatria non ſit licita. qvia diffinitio idololatriæ, qvæ dicit, qvòd idololatria eſt cultus idoli aut ſummus honor creaturæ exhibitus, debet ſic gloſſari: idololatria eſt ſummus honor creaturæ exhibitus qvi pro vitâ corporali vel aliô bonô terrenô non eſt creaturæ exhibitus, & conſeqventer, qvòd qvi ſummum honorê exhibet creaturæ vel idolo pro conſervandâ corporali vita, vel pro honore vel alió qvóvis terrenô commodô, non facit idololatriam. Item dicere qvis poſſet, qvòd diffinitio perjurii aſſertivi debet ſic gloſſari : perjurium eſt mendacium juramento firmatum, qvod mendacium non dicitur pro aliqvo terrenô commodô, & conſequenter, quòd unicuique licet falſum jurare pro terrenô bonô conſequendô vel conſervandô, quia per talem gloſſam 194
nulla talis juratio eſt perjurium. Item poſſet quis dicere, quòd blaſphemię diffinitio ſic debet gloſſari : blaſphemia vel blaſphemare Deum eſt ipſi Deo attribuere, quod ei non convenit, vs. creaturæ, quod ſoli Deo convenit,

venit, quæ attributio non fit propter iram, vel aliud temporale bonum & sic de festorum dierum violatione, parentum injuriâ, homicidiò, furtò, adulterio, vitio indicibili, atq; aliis peccatis & sceleribus posset qvis earũ diffinitiones juxtâ ejus concupiscentiam consimili glossâ restringere & pro libitò illa sibi licita facere sive judicare, ac per hoc totam legem divinam & naturalem, imò & positivam humanam omnesq; bonos mores pervertere atq; frustrare, qvod sine dubio absurdissimum est & omnium fidelium auribus intolerabile. E. præfata glossa sive responsio, ex qvâ sequitur tanta absurditas, est absurdissima, & non acceptanda. Præterea ubi lex divina & præcipuè Evangelica potest de virtute sermonis observari, facilè non est glossanda. debemus enim maximum honorem ipsi divinæ legi deferre, qvia pater æternus illam sanctificavit & misit in mundum, & ideò non potest solvi, Joh. 10. sed major illi defertur honor, qvando ad literam observatur, sine aliqva glossâ illam restringente, qvàm ubi per aliqvam glossam restringitur, si tamen sine magnâ difficultate sic ad literã observari potest.

195. E. quando facilè sine tali glossâ observari potest, non est glossanda. Sed sine dubio facillimum est illud dictum Salvatoris: mutuum date nihil inde sperantes: ad literam ipsam de virtute ac proprietate sermonis observari, cùm facillimum sit vel non mutuare, vel gratis mutuò dare. E. non glossãdum est ipsum Salvatoris dictum, & consequenter nec diffinitio usurarii lucri, nec diffinitio usuræ per nos vel alios rectè assignata, qvæ in ipsò & ò fundatæ sunt, glossari debent, & præcipuè glossa præfata, quæ ipsum

196 dictum Salvatoris sine aliqvâ necessitate, imò cum magnâ absurditate restringit. E. nullò modò danda vel acceptanda est talis glossa. *Præterea* & est confirmatio secundi: Aug. in lib. 3. de doctrin. Christ. c. 1. dicit: Illa distinctionis ambiguitas neutrâ ex parte resistit fidei, & ideò ex textu ipsò sermonis dijudicanda est, per quæ verba sine dubiò iunuit talem consequentiam: talis ambiguitas nullâ ex parte resistit fidei. E. textu ipsò sermonis dijudicanda est. qvia *ly ideò* est nota illationis, sicut *ly itaq;* & *ly si* & *ly* E. vel saltẽ nota vel dictio causalis includit notam illationis ita quod qvælibet causalis propositio infert aliqvam consequentiam de consimilibus terminis, ut in objectionibus nostris in Logic. Pauli Veneti tractatu I. declaravimus. Constat autem, quòd præfata consequentia non tenet nisi virtute hujus universalis: omne dictum S. Scripturæ, qvod nullâ ex parte repugnat fidei, textu ipsò sermonis dijudicandũ est. qvia ipse Aug. ibi loqvitur de illa distinctione Evangel. *in principiò erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* vel saltem, ut melius dicamus, qvod

præfa-

præfata conſeqventia tenet virtute hujus conditionalis: ſi aliqvod dictum S. Scripturæ nullâ ex parte repugnat fidei, ipſo textu proprii ſermonis dijudicandum eſt, E. vel prædicta univerſalis, vel ipſa conditionalis eſt de mente Auguſtini ſicut & præfata conſequentia, imò & univerſalis & conditionalis eſt de mente ipſius Auguſtini, ſi utraqve rectè ponderetur; ſed *præfatum Salvatoris dictum nullâ ex parte repugnat fidei, ut notum eſt.* Nemo enim judicandus eſt hæreticus aut infidelis, eò quod firmiſſimè aſſerat aut credat, non eſſe mutuandum niſi gratis; vel nihil debere ſperari vel intendi, vel principaliter exigi ex mutuò, ultrà ſortem rei mutuatæ, imò hoc pium & Chriſtianæ miſericordiæ, & omnium legum juſtitiæ valdè conſentaneum eſt. Ergò præfatum Salvatoris dictum textu ipſò proprii ſermonis, ac per hoc ſine aliqvâ gloſſâ ipſum reſtringente aut ampliante dijudicandum eſt. Qvi enim gloſſat aliqvod dictum, *ipſum ampliat ultra propriorum verborum ſignificationem*, vel citra illam reſtringit, & conſeqventer; quicunque gloſſat aliquod dictum, ipſum non judicat ex contextu proprii ſermonis. Conſimili ratione probari poteſt, quod diffinitiones antiquæ uſurarii mutui, & ipſius uſuræ non ſunt præfatò modò reſtringendæ, ſed ex contextu proprii ſermonis utraque illarum judicanda eſt, tùm, quia utraque illarum ex præfatò Salvatoris dicto infertur, tùm, quia illud dictum Auguſtini ſuprà allegatũ generaliter de omni dictò intelligendum eſt, niſi ex præcedentibus aut ſequentibus ipſum verbis aliter, qvàm propriorum verborum contextus exprimat, ipſum debere intelligi, convincatur. Unde, cum non poſſimus de mente Autorum, niſi ex ipſorum verbis, judicare, ſatis poſitivum ſive ad placitum, ac per hoc & valde puerile vel protervum eſt, dicere: Auctor iſte vel ille aliter voluit intelligi dictum ſuum, qvàm verba ipſius ſonent, niſi ex præcedentibus vel ſequentibus verbis id convincatur, quia ſolet, ut inquit ipſe Auguſtinus, contra epiſtolam fundamenti. circumſtantia Scripturarum illuminare ſententiam. Præterea quæro ab illo Magiſtrò, quonam movetur ad *ſic gloſſandum* præfatum Salvatoris dictum, cum diffinitionibus ab illò deductis? Aut enim movetur aliqvâ evidenti ratione probante, ſcilicet, qvòd præfatum dictum non debeat ad literam intelligi vel obſervari, aut aliqvâ auctoritate, qvam negare non liceat, aut certè à beneplacitò ſuæ voluntatis, ita qvod pro aliqvò honore, aut commodò ſui vel proximi ſui placeat ſibi per talem gloſſam præfatum mutuum juſtificare. *Nec primum, nec ſecundum* dici poteſt; imò potius evidenti ratione & ſacrâ auctoritate moveri deberet ad accipiendum præfatum dictum ſine aliqvâ gloſſâ, & de virtute ac proprietate ſermonis, ut

Dict. Luc. 6. vindicat.

197

infra conclusione seqventi patebit. Oportet ergo dici *Tertium*, quod ut-

598 que nefandum ac nequissimum est glossandi genus. Unde *Hieronymus* in Prologo Bibliæ contra taliter & ad placitum glossantes ipsam Sacram Scripturam cum indignatione & stomachô sic pulchrè & quidem oportunè loquitur: quasi grande sit & non potius vitiosissimum dicendi genus depravare sententiam, et ad suam voluntatem sacram Scripturam trahere repugnantem. Præterea in his, quæ *ad animarum salutem pertinent*, *debet id, quod magis est Scripturæ Sacræ consonum*, *sud cari*; *quia in ipsâ solâ est via salutis æternæ sufficienter expressa*, maximè, quando id, quod ei magis consonum est, nec evidenti rationi, nec alicui alteri ipsius dicto expresso repugnare dignoscitur. Sed magis consonũ est divinæ Scripturæ, ut præfatũ dictũ Evangelicũ sine glossâ et ad literã judicetur, quàm quòd aliqvâ glossâ

599 restringatur aut amplietur. Quis enim dubitat, *sententiam illam magis consonari divinæ Scripturæ*, quæ ex proprijs & præcisis ipsius verbis assumitur, quàm illa, quæ ex *extraneis dictionibus* pro libitu significatur: & ipsum Evangelicum dictum nulli evidenti rationi, nullique Sacræ auctoritati repugnat. Ergò debet ipsum dictum accipi in suâ proprietate, et consequen-

600 ter nullâ glossâ ipsã à tali proprietate distrahendum est Præterea ista propositio: Omne *lucrum ex mutuô principaliter intentum, est usurarium*: etiam

An omne lucrum usurariũ? in pluribꝰ ejus singularibus nota est, et nullam debitam instantiam habet; Ergò debet in suâ proprietate concedi. Prima pars antecedentis patet de lucrô mutui Judæi, et de alijs mutuis publicorum usurariorum. Secunda nota est, quia nulla instantia ad dictam propositionem, nisi de Montis mutuo, adduci potest ab adversarijs; Sed ipsa non est debita instantia, quia est in propositô, scilicet in eô, qvod intendatur improbari vel probari esse usurariũ lucrũ per ipsã universalẽ propositionẽ; et nulla talis instantia, licet sic in propositô, est debita vel debitè lata, quia nulla instantia contra aliquam universalem sic in pluribꝰ notam, debet in propositô ferri, ut dicit expressè Philosophus in 9. Top: Part: 1. cap: 6. Quod etiam notum est ratione: qvia aliàs posset qvilibet ad libitum sustinere qvamlibet propositionem, etiam impossibilem, puta illam: hic homo est lapis. contra quam si arguatur sic: nullus homo est lapis: ille homo est homo, Ergo &c. ubi liceat inferre instantiam in proposito. Poterit Respondes negare illam majorem, ferendo contra illam instantiam de illô homine, de qvô

argui-

arguitur, et sic periret omnis forma syllogistica, ita quòd nihil valeret ad aliqvod probandum; imò tota Logica nulla esset, qvod absurdum est dicere. Probo nunc consequentiam ipsam principalem: quia 201
omnis propositio universalis in pluribus ejus singularibus nota vel probata, cui instantia non reperitur, concedenda est, quandocunque proponitur; tùm quia aliàs inductio nullius valoris argumentum foret, cum non possit aliqua universalis, cujus subjectum habet plura supposita & corruptibilia, per omnia ipsius singularia inductivè probari, & consequenter periret omnis ars demonstrandi, qvia præmissæ demonstrationis non nisi inductione probantur, ut dicit Philos. in 1. Post. cap. 33. tum quia hoc dicit expresse Aristoteles in 2. Topic. cap. 4 in f. et cap. 5. ejusdem libri. & in lib: 8. part. 1. cap. 6. in f. ubi dicit, Omnē talem propositionē esse Dialecticam & concedendam. Et in parte 2. ej: libri, cap: 5. dicit, qvòd non concedens talem propositionem est protervus & in 1. lib: de cælo, textu illo 2. Philosophus & commentator eo commentò dicunt expresse, omnem ta- 202
lem propositionem esse concedendam, qvod utiq; verum est generaliter, ubi talis propositio non est alicui sacræ auctoritati contraria. Præterea præfata responsio negat illam universalem, & non assignat evidentem negationis vel falsitatis ipsius rationem, ergò non solvit argumentum, quò probatur, Montis mutuum vel lucrum ipsius esse usurarium. Antecedens notum. *Probo consequentiam*: Nam Philos: 8. Top Part. 2. c. 5. dicit; ille nō solvit qui interimit propositionem, & propter qvod ipsam interimit, non ostendit. Et in 2. Elench: c. 3. per totum dicit: Recta qvidem solutio est, falsi syllogismi manifestatio. ita, qvod si ipse syllogismus sit falsus in forma, assignanda est ratio talis falsitatis; si in materiâ, similiter probetur etiam consequentia pro ratione; qvia sicut argumentatio debet fieri per notiora, quia fit gratia notificandi, secundum Phil: in 6. Top: c. 4. ita & responsio, quæ non minùs datur notificandi gratia, id est, notificandi falsitatem argumenti in materiâ aut in formâ. *Prima pars antecedentis*, scil. quod ipsa responsio neget ipsam universalem propositionem, nota est; si scilicet concederet ipsam, oporteret, ut etiam Montis mutuum 203
usurarium esse concederet: quod etiam propositum nostrum principale. *Probatur secunda pars ipsius antecedentis*, scil. quod non assignat aliquam evidentiam negationis, vel falsitatis dictæ universalis rationem, quia solùm assignat instantiam de Montis

mutuô, qvod non sit usurarium, quia mutuans ipse intendit lucrum non ratione mutui, sed ratione mercedis operarum & periculorum ipsius mutuantis. Constat autem, qvòd hæc ratio non evidens aut sufficiens est: cum qvia falsum est. quòd tale lucrum non exigatur ratione mutui, cum exigatur juxta quantitatem & mensuram ipsius mutui, ut supra declaratum est, & ipsum mutuum fiat principaliter propter tale lucrum, qvod negari non potest à sciente capita ipsius Montis; tum quia, cum dicit respondendo, quod pro mercede operariorum ipsius mutui licet exigere aliquod lucrũ mutui, & consequenter: quòd tales operæ merentur condignã mercedem, hoc non est evidens; nam tales operæ, si merentur condignam mercedem, aut hoc est, in quantum operæ sunt, aut in quantum operæ justæ & licitæ:

204 Primum dici non potest, quia consimili ratione & sicarius & fur dicere posset, quòd licitè possidet ea, qvæ furtô & sicariatu acqvisivit, qvia non acquisivit aut possidet ea ratione sicariatûs aut furti, sed ratione condignæ mercedis & suorum periculorum, & operarum, qvas consumsit, quibus se exposuit furtum & sicariatum exercendo, quæ utiq; non modica sunt; hoc autem nefas est dicere, Ergò & illud primum dicere nefas est. Nec secundum dici pŏtest, quia tunc ipsa responsio præsupponeret, ipsum mutuum esse licitum, & ex hôc probaret, lucrum ipsius non esse usurarium; & sic raret ignotum per æquè ignotum. Unde præfata responsio non assignat evidentem rationem falsitatis ipsius universalis, quam negat, ac per hoc nec Logicè nec Theologicè, nec rationabiliter, imò inconvenientissimè & absurdissimè data est, ut patet ex rationibus contra ipsum adductis. Et valdè

205 mirandum esset, quod præfatus Magister, qui ex primis suæ religionis reputatur, talem dederit glossam aut responsionem, nisi verum esset, quod dicit Phil. in I. Phys. Unô scil. inconvenienti datô plura sequuntur. & hoc videre non est difficile. & in 1. de cælô: parvus error in principiô est maximus in fine. Hic enim Magister, nescio quô spiritu ductus, conatus est probare & defensare, licet fruſtra, Montis mutuum, quod est usurarium, non esse usurarium aut illicitum; qui non solùm parvus sed magnus error est. Ideò nil mirum, si ad præfatam responsionem non modò puerilem, sed ptotervam, irrationabilem & absurdissimam ex tali errore consequenter fit deductus: falso enim & absurdo non nisi falsum & absurdum consentaneum est. Præterea, quare solis Theologis Magistris data sit auctoritas glossandi Canonem sacrum, ideſt, S Scripturam, nisi quia ipsi soli judicati sunt distinctè novisse totum Canonem ipsum, scil. Vet. & N. Test. quæ sunt prin-

principalis textus ipſius Theologiæ; ac per hoc & ipſi ſoli judicantur poſſe vel ſcire ex unô ipſius Canonis expreſſô dictô gloſſare aliud minus clarũ vel expreſſum, aliàs enim cuilibet indifferenter data foret talis auctoritas. Non debet ergò aliqvod dictum S. Scripturæ, niſi per aliud expreſſũ vel expreſſius gloſſari, & contrà præfata reſponſio nec Theologica eſt nec rationabilis, cum nullo S. Sripturæ dicto fulcita ſit; ipſâ ergò, utpote inconvenientiſſimè datâ, non obſtante, vera ſunt & firmiſſima noſtra corollaria, contra quorum illationem data eſt, ſcil: quod lucrum montis mutui eſt uſurarium, & quod ipſum montis mutuum eſt mutuum uſurarium. 206

Ex prædictis ſequitur porro, quod ipſum dictum Salvatoris *Luc. 6.* Mutum dare &c. & diffinitio lucri uſurarij juxta mentem antiquorum Doctorum per nos aſſignata in præcedenti articulô, conclus: 4. ſufficienter probant, *omne lucrum mutui præfati montis eſſe uſurarium*: tum *qvia* omnis homo mutuans tali mutuô principaliter aliquid ultra ſortem inde ſcil: ex mutuô ſperat & intendit, imò & exigit, cum ſors ipſa â mutuatario redditur, & ſic omne tale lucrum eſt uſurarium, per illud dictum Salvatoris; nil inde ſperantes; *tum* quia ſumma illius denarij, qui principaliter intenditur vel exigitur à mutuante montis mutuo eſt lucrum ex mutuô principaliter intentum, ac per hoc uſurarium juxta præfatam diffinitionem, *tum* quia omnis mutuans tali mutuo vendit uſum pecuniæ aut rei mutuatæ, & conſequenter uſuram committit, quia omnis talis venditio eſt uſura, ut patet ex diffinitione per nos noviter aſſignatâ & probatâ. qvodlibet ergò horum trium ſufficienter noſtrum propoſitum probat, ut patet etiam ex dictis corollariis. Affirm. Cõſect. 1.

Secundò ſeqvitur, qvòd non excuſatur præfatum mutuum, ſive non juſtificatur, ut putant ejus defenſores, ſi dicatur, qnòd id, quod exigitur ultrà ſortem, non exigitur ratione mutui, ſed *ratione mercedis &c. tum quia* ipſũ mutuũ eſt ex ſuô genere malũ, ut patet ex qvartô corollario primi articuli, & conſeqventer non poteſt aliqvâ aliâ circumſtantiâ juſtificari ſive licitum fieri, vel aliquô bonô animô, vel aliqvâ bonâ intentione licitè exerceri, ut patet ex primâ concluſione hujus tertii articuli; tum quia qvælibet privata perſona conſimili ratione poſſet licitè mutuare ad 5. pro 100. ſingulô annô, & ſuum mutuum ab uſurâ excuſare, dicendo, qvod illa 5. pro 100. non ſperat vel exigit pro mutuô, ſed pro condignâ mercede ſuâ, vel filiorum ſuorum mutuantium, qvod falſum eſt & valdè inconveniens, ut in ſeqventi concluſione probabitur; tum qvia & illi, qvi mutuant ad 20. vel etiam ad 30. pro 100. conſimiliter ab uſurâ mutuum ſuum juſtificare poſſent, dicendo, ſcilicet, qvod non exigunt aut ſperant illa 20, aut 30. 207 Cõſect. 2.

pro mutuò ipsò, sed pro mercede. Licet enim hoc mutuum, scilicet ad 20.
vel ad 30. pro 100, foret injustius montis mutuo, tamen, si hoc est usurari-
um, et illud usurarium est, quia magis & minus, ut dictum est, non variant
speciem et contra, ad destructionem consequentis. Ad *destructionem ante-*
208 *cedentis*: si illud non est usurarium, nec hoc, scilicet ad 20. vel ad 30. pro
100. est usurarium; tum quia falsum est, id quod præsupponitur in ipsâ ex-
cusatione scilicet qvod non exigat in montis mutuò aliqvid ultra sortem
ratione mutui, ut suprà ostensum est; tum, finaliter, qvia si hoc modò pos-
set excusari montis mutuum ab injustitiâ vel usurâ vel peccato, consimili
modò posset quis coitum cum alienâ uxore ab adulterio excusare, dicen-
do: quod non exercet talem coitû gratiâ delectationis vel injuriæ, sed gra-
tiâ procreandæ prolis; & fur dicere: quod non aufert alienum gratiâ lu-
209 cri, sed ratione propriæ personæ & propriæ familiæ sustentandæ; & ita
Cõsect. de aliis sceleribus dici potest modò suò. *Tertiò sequitur*, qvod omnis mu-
3. tuans montis mutuo, qui audivit de ipsò contrarias prædicationes & dis-
putationes, mortaliter peccat; quia omnis talis aut credit firmiter, mon-
tis mutuum esse usurarium, aut credit firmiter oppositum, aut dubitat de
utroque. Si dicatur primum, certum est, quòd mortaliter peccat, quia sci-
licet facit deliberatè id, qvod firmiter credit esse mortale peccatum; præ-
suppono enim, quòd sciat, omne mutuum usurarium esse mortale pec-
210 catum. *Si dicatur secundum*, scilicet, quod non credat firmiter, montis
mutuum non esse usurarium, ac per hoc nec illicitum; aut taliter credens
est doctus, aut illiteratus; si doctus, non video, quomodo possit à præsum-
ptione damnabili excusari, tenendo firmiter sine evidenti ratione id, qvod
est expressè contra textum literalem Sacræ Scripturæ; & consequenter
videtur mihi dicendum, (salvò meliori judicio) quod talis non excuse-
tur à mortali peccatò. Si verò est illiteratus, consimiliter videtur, qvod
non excusetur à præsumptione damnabili & mortali, præsumendo firmi-
ter & pro certò judicare, quod novit inter viros doctos in dubium verti, ex
eò, quòd audivit viros doctos contraria prædicantes in propositò. Si au-
tem talis mutuans dubitat, an montis mutuum sit usurarium vel illicitum,
tenetur partem tutiorem talis dubii eligere; Nam extra: de Sponsa: ca-
pit: juvenis. dicitur; in dubiis tutior pars est eligenda. & de pe. dis. capi-
tulo, si quis. allegantur verba Augustini in sermone 45. ad Eremitas, di-
centis: Tene certum, & relinque dubium. Constat autem, quod pars, qvæ
dicit & tenet, montis mutuum esse usurarium & illicitum, tutior est illâ,
quæ

quæ tenet oppoſitum, quia ſi quis tenendo, quod montis mutuum ſit uſu-
rarium, abſtineat omninò à tali mutuò, ita, qvòd aut non mutuet, aut gratis 211.
mutuet, præcipuè extra caſum extremæ neceſſitatis. Nullò modò pecca-
bit, etiam datò, quòd pars, quam eligit, ſit falſa: Si verò teneat oppoſitam
partem, ſcilicet, quod non ſit illicitum, ac per hoc mutuet montis mutuo,
ſe exponet periculo mortalis peccati; qvia poſito, quod falſa ſit opinio,
quam ſequitur, ſicut de factò eſt, faciet contra divinam legem, & id, quod
ex ſuò genere eſt malum, vel ſaltem exponet ſe deliberatè periculo morta-
lis peccati qvod ſecundum Doctores eſt mortale peccatum ſive negligen-
tiæ, quò quis animæ ſuæ negligit ſalutem. *Qvartò ſeqvitur*, quòd omnis 212.
conſentiens hujusmodi mutuo, conſimiliter & Montis mutuo, mortali Cõſect.
peccato non eximitur, quia agentes & conſentientes par pœna ac per hoc 4.
& par culpa conſtringit de Sen. exco. facientis. Unde Apoſtolus Rom. 1.
non ſolùm, inqvit, qui faciunt, ſed & qvi facientibus conſentiunt digni
ſunt morte, quod de omni mortali peccato & de æternâ morte intelligen-
dum eſt ſecundum omnes expoſitores. *Qvintò ſeqvitur*, qvòd omnes præ- 213.
dicantes hujusmodi mutuum eſſe licitum, *errore damnabili* involvuntur... Cõſect.
Qvòd enim involvantur errore, patet ex dictis & ampliùs in ſequenti con- 5.
cluſione patebit. quòd verò talis error ſit damnabilis, notum eſt; tùm
qvia eſt divinæ, imò omni bonæ legi contrarius, ut ſuprà tractatu 2. decla-
ratum eſt; tùm qvia jam damnatus eſt in Clement. ex gravi eód. titulo
ut infrà patebit. Nec valet, ſi dicatur; qvòd tales non errore ſed malitiâ 214
hoc prædicant, tùm quia hoc longè pejus eſt, tùm quia quicunqne non
per ignorantiam ſed per malitiam id prædicat, deliberatè judicat eſſe
prædicandum quod non eſt prædicandum. aliàs enim non deliberatè
prædicaret. & conſeqventer falſè judicat. omne autem falſum judicium
eſt erroneum ac per hoc errantis ac ignorantis. Unde Philoſophus
in 3 Ethic. c. 3. in fine: aliud, inqvit, videtur per ignorantiam facere, &
aliud ignorantem eſſe. Ebrius quidem aut iratus non videtur per igno-
rantiam facere ſed per aliqvod ex dictis, ſcil. per ebrietatem vel iram,
non ſciens ſed ignorans. ignorat enim omnis flagitioſus quæ facere,
à quibusve abſtinere oporteat. Hæc ille. Eſt inſuper damnabilis error,
quia ad æternam damnationem deductivus eſt, cùm ſit ad mortale pec-
catum directivus.

Tertia

215. *Tertia* conclusio. *Nullum Montis mutuum est licitum* sit Montis mu-
3. Con: tuum nomen commune omni mutuo præfati Montis. Istam conclusio-
clusio. nem multipliciter probo: *Primò* sic; si non sit vera, detur ejus contradi-
Prob. 1. ctorium, scil. qvòd Montis mutuum sit licitũ. & arguo sic: Montis mutuũ
est per se peccatum E. non est licitum. Consequentia nota, qvia nullũ per se
peccatum est licitum. & antecedens patet ex qvarto corollariò primi artic.
Prob. 2. *Secundò arguo sic*: montis mutuum est licitum. E. est licitum, quia ad bo-
num finem factum. consequentia nota saltem ad hominem, quia tali ratio-
ne dicunt adversarii, montis mutuum esse licitum, quia scil. ad subventio-
nem pauperum est ordinatum, aut quia per montis mutuum exigitur ali-
qvid ultrà sortem, ut ex ejus summà detur congrua merces operariis ipsius
montis. sed consequens est impossibile, nam sequitur montis mutuum
esse licitum quia ad bonum finem factum. E. si aliquod opus fiat bonò fi-
ne illud est licitum, quia est una conditionalis falsa, ac per hoc & impossi-
bilis. E. & antecedens est impossibile, scil. quod Montis mutuum sit licitũ.
Qvòd autem præsata conditionalis sit falsa, patet ex primo argum. hoc
216 argumentum satis probat ad hominem, licet non ad rem, quia in rei veri-
tate prima consequentia ipsius nulla est, licet concedatur ab adversariis
Prob. 3. ut infrà patebit. *Tertiò* Montis mutuum est mutuum usurarium. E. non est
licitum. consequentia nota; quia nullum usurarium mutuum est licitum,
sicut nec aliqua usura licita est, ut patet ex præallegatà Clementinà ex gra-
217 vi. cod. tit. antecedens verò patet ex præcedenti conclusione. Consimili-
Prob. 4. ter potest argui de qvolibet alió consimili mutuò. *Qvartò nullum* mutuum
non gratuitum est licitum. Omne Montis mutuum est mutuum non gra-
tuitum. E. nullum Montis mutuum est licitum. Consequentia nota ex Lo-
gicà: minor verò patet ex capitulis ipsius Montis, in qvibus dicitur, qvòd
non debent ipsi operarii mutuare nisi ad singulum denarium pro singu-
là libra pecuniæ mutuatæ. & sæpius non modicá efficaciá pro singul. imò
218 & necessariò fundamentò Montis mutui. Id prædicant defensores ipsius
Montis mutui, subjungentes qvòd nisi exigatur à mutuatariis singulus de-
narius &c. mutuum ipsum durare non poterit. Major verò probatur
auctoritate simul & ratione Bar. Bri. 3. q. 4. in c. 1. ubi dicit & benè, qvòd
contractus qvidam ex naturi suà sunt gratuiti, ut mutúum & accommoda-
tum. Certum est de mutuò, qvòd requiritur ut sit gratuitum, alioqvin est u-
surarium, scil. positò quòd sit. constat autem ex Logicá qvòd omnis condi-
tionalis vera est una consequentia bona. Unde ista conditionalis præfati
Doctoris: si aliqvod mutuum &c. non est gratuitum, ipsum est usurarium:

æqvivalet huic conſeqventiæ: aliqvod eſt mutuum qvod non eſt gratuitũ. E. ipſum eſt uſurarium. Et ipſe Bar. reputat ipſam conditionalem eſſe veram. E. reputat ipſam conſequentiam, cui æqvivalet, eſſe bonam, quæ tamen non eſt bona, niſi qvia iſta univerſalis eſt vera: omne mutuum non gratuitum eſt uſurarium, ſi qvod talẽ eſt. E. ipſe reputat, ipſam univerſalem eſſe veram. Qvod non ſolùm ipſe ſed etiam Bern. gloſſ. in apparatu ejusdem tituli imò & omnes Canoniſtæ ac Theologi idem judicant, ſcil. omne mutuum non gratuitum eſſe uſurarium, ac per hoc nullum mutuum non 219. gratuitum eſſe licitum, quod eſt antecedens noſtræ conſequentiæ. *5 Pono* Prob. qvòd ſumma denariorum, qvi exiguntur ultrà ſortem per Montis mutuum, excedat notabiliter congruum ſalarium operariorum ipſius Montis. puta in unô florenô, qui non poſſit reſtitui. puta *qvia non reperiuntur hi*, qvibus reſtituendus eſt, ſicut ſatis poſſibile eſt: & qværo qvid faciendum de ipſo floreno. *Aut enim* poteſt licitè addi ipſi Monti, *aut non*. prius non poteſt dici ab ipſis adverſariis, tùm qvia in capitulis præfati montis expreſſè dicunt oppoſitum, ut patet ex 3. artic. principali; tùm qvia etiam ſecundum ipſos ſi addatur aliqvid, accedet ſorti pecuniæ mutuatæ per ipſum mutuum, & conſeqventer ipſum erit uſurarium juxta diffinitionem lucri uſurarii aſſignatam ab *Hoſt.* Hieron. Amb. & Auguſt. Si E. ipſe florenus addatur ipſi Monti, mutuum Montis erit illicitum: ſi dicatur *ſecundum*, cum omne licitè acqviſitum in piam cauſam qvalem ipſi putant cauſam Montis, licitè dari poſſit, ſeqvitur in Baron. qvòd ipſe florenus non ſit licitè acquiſitus, & cum non ſit acqviſitus, niſi per Montis mutuum, vel ſimilia, ſequitur qvod Montis mutuum non eſt licitum, & conſeqventer qvod Montis mutuum eſt illicitum. Qvæ eſt Conf. 1. concluſio noſtra. Confirmatur: *qvia* mutua, quibus acqviſitus eſt ille florenus, aut fuerunt licita aut non. ſi dicatur primum, ſequitur ut prius, quòd ipſe florenus poſſit licitè addi ipſi Monti addatur E & ſequitur qvòd mutua quibus fuit acquiſitus, fuerunt uſura, quia per ipſa aliqvid acceſſit ſorti, quia poſt ipſam additionem ſunt uſuraria facta. aut E. ante erant uſuraria, aut non. non poteſt dici quòd non, quia per contractum licitum non poteſt alius fieri illicitus. E. ſi illa additio eſt licita, per ipſam non ſunt facta illicita præfata mutua. E. etiam ante præfatam additionem erant uſuraria ac illicita; ſi præfata mutua non fuerunt licita, habeo intentũ. Unde ſive dicas in caſu iſtô, quòd præfata mutua fuerunt licita, ſive nõ, ſequitur, quòd ipſa non fuerunt licita, ſed illicita fuerunt, ac per hoc uſuraria, qvod eſt propoſitum. Confirmatur *Secundò*: quia aut cauſa Montis 220 ſcil. illius maſſæ pecuniarum mutuandarũ Montis mutuo eſt licita aut non. Conf. 2.

Si est licitâ cùm ordinetur ad ipsum mutuum tanquam ad finem suum, sequitur, quod montis mutuum est licitum, imò & pium, & consequenter, quòd florenus ille sit licitè acquisitus, cùm non sit acquisitus nisi per montis mutuum. potest E. licitè addi monti. E. per ipsam additionem non fit illicitum Montis mutuum, quia, ut dictum est, per nullum actum licitum quam fit alius illicitus, & tamen factâ additione ipsum mutuum est illicitum, ut suprà est probatũ. E. ante ipsam & consequenter oportet dici quod ante ipsam additionem præfata mutua fuerunt licita & non licita. si dicas illa fuisse licita vel causam Montis fuisse licitam, si verò dicas, quòd causa montis non est licita, vel hoc erit ratione damnationis, qvã damnatio peruniæ ipsius montis, aut ratione conductionis operarum ipsorum operariorum, aut ratione depositi ipsarũ pecuniarum, aut ratione pignorationis, aut ratione ipsius mutui; nec primũ nec secundum nec tertium nec qvartum dici potest, cum quilibet illorum quatuor contractuum sit ex suô genere bonum & justum. Ergò dicendum est quintum, & consequenter dicendum est, quod ipsum mutuum est illicitum, quod est propositum. 6. Mutuum, quo quis mutuat ad 30. pro 100. quod sit Montis, est usurarium; posito
221. etiam, quod totum ipsius lucrum detur in pias causas. ergò & mutuum est usurarium, ac per hoc illicitum. Antecedens patet per illud *capitulum* super eô de usuris pluries allegatum. Probo consequentiam; quia mutuum & Mons non differunt nisi secundum magis & minus, quæ differentia non variat speciem, secundum Philosophum in plerisque locis, ut supra allegatum est. Ergò si Mons est usurarium, ut probatum est, & ipsum mutuum
222 est usurarium, ac illicitum. 7. *Mutuum non est licitum alicui privatæ personæ, Ergo nec publicæ personæ, vel communitati licitum est.* consequentia nota; quia non est ratio, quare magis liceat publicæ, quàm privatæ personæ. Probo antecedens: quia, si foret licitum alicui privatæ personæ, quum non sit major ratio de unâ quàm de aliâ, esset cuilibet personæ privatæ licitum: & contrà, qvælibet talis persona habens duo millia florenorum, juxta capita præfati montis, posset licitè illa mutuare, ad 5. pro 100. singulo anno, his legibus, ut nihil illius lucri adderetur ipsis 2000. florenis, sed tota ejus summa daretur pro condignâ mercede filiorum ipsius mutuantis, ita qvod ex ipsis 100. florenis, qvos singulô anno lucraretur ex ipsô mutuô, provideret sibi & familiæ suæ juxta condecentiam statûs, & si qvid tali provisioni superesset, daretur in pias causas. Sicut enim mutuantes montis mutuo dicunt, quod montis mutuum est licitum, tum, quia per ipsum nihil accedit sorti, tum quia id, quod ultra sortem exigitur, pro solâ congruâ mercede

mercede operariorum exigitur; ita poſſit qvælibet privata perſona de tali ſuô mutuô dicere, ſed hoc eſt falſum, ſcil. qvòd cuilibet privatæ perſonæ liceat ſic mutuare, Ergo falſum eſt, qvòd Montis mutuum ſit licitum. 224
Qvod autem falſum ſit, *cuilibet privatæ perſonæ ſic licere mutuare*, *patet*: Nam ſi quis dicat & prædicet, hoc eſſe unicuique licitum, quis procurabit emere vel colere agros, cum introitus hujus mutui ſint longè majores & ſecuriores atq; qvietiores, qvàm introitus poſſeſſionum ruſticalium? qvis inſuper mercari volet, cum lucrum hujus mutui multò ſecurius & quietius, majusqve lucrum mechanicæ, cum etiam ſecundùm defenſiones hujus mutui liceat præfatò modò mutuare ad 10. pro 100. certè nemo vel pauci. & ſic, ut dicit Hoſti: agricultura & mechanica peribit, ac rerum victualiũ penuria mundum opprimet, quod eſt valdè inconveniens. 8. *Præfatum mutuum eſt omni bonæ legi contrarium*, Ergò eſt illicitum ſive non eſt licitũ. 224
Conſeqventia nota. Probo antecedens: quia ipſum eſt uſurarium, ut ſupra probatum eſt, & omnis uſura eſt omni bonæ legi contraria, ut patet ex ſecundo art hujus Tract. E &c. 9. & eſt confirmatio octavi: per montis mutuum venditur eadem res bis ſine interpoſitione alterius contractûs, vel venditur id qvod non eſt; Ergò ipſum eſt injuſtum aut illicitum. Conſeqventia nota probo antecedens, quia ipſum montis mutuum eſt uſura, & per conſeqvens, mutuans montis mutuo eſt uſurarius, & omnis uſurarius bis vendit præfatò modò eandẽ rem, vel vendit quod nõ eſt, ut ſupra art. 2. declaratum eſt. Ergò omne Montis mutuum eſt uſurarium & illicitum, 225
qvæ eſt concluſio noſtra. 4 *Concluſio principalis*: *Nulla nova revelatio* 4. Concluſio Prob. 1.
eſt acceptanda eſt à fidelibus, qvaſi divina & vera, niſi eis conſtet, ipſam fuiſſe evidenti ſignô approbatam. Probatur: 1. *Quia* DEUS non conſvevit aliqvam novam revelationem facere, quin illam per evidens ſignum probaverit ei, cui de novô revelavit. Nã Angelus Gabriel Matri Domini revelavit conceptũ & partum ipſius Domini noſtri, & hujusmodi revelationem evidenti ſignô ipſi Matri Domini approbavit, cùm dixit: & ecce Elisabeth cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Qvod utique ſignum fuit evidens ipſi Matri Domini, quæ ſine dubiô noverat ipſam cognatam ſuam à juventute usque in ſenium opprobrium ſterilitatis paſſam fuiſſe, & poſtea oculatâ fide vidit ipſam gravidam & peperiſſe. Idem inſuper Angelus, revelatâ conceptione, nativitate & vitæ gerendæ ſerie Joh. Baptiſtæ, Patri ejus ipſi Zachariæ, dicenti: unde hoc ſciam? quaſi diceret; quô evidenti ſignô hoc cognoſcam verum eſſe, quod mihi reveláſti, quô

nam signô cognoscam hanc revelationem esse divinam? Resp. Ego sum Gabriel Angelus, qui asto ante Deum, & missus sum ad te, hæc tibi evangelizare. Ecce eris tacens, & non poteris loqui usqve in diem, qvâ hæc fiant. Quæ omnia ipse Zacharias postea expertus est, esse vera. Item Dominus noster requisitus à Judæis de signô approbante doctrinam, quam ipse Dominus de novô revelabat ipsis Judæis, licet multa signa ipsam doctrinam sufficienter approbantia jam ipsis Judæis ostenderat, ideô reprehendit eos dicens: generatio prava & adultera signum quærit: qvasi dicat: non ei sufficiunt tot signa, qvot â me vidit; tamen evidentissimum signum adhuc eis dedit, ad ipsam revelationem approbandam, dicens: & non dabitur ei signum, nisi signum Jonæ Prophetæ; sicut enim Jonas fuit in
226 ventre ceti tribus diebus & tribus &c. Plurima & alia similia reperiuntur in Test: veteri, & in Chronicis Sacrorum, per quæ evidentissimè patet, quòd Dominus & Deus noster non vult aliquam novam revelationem à suis fidelibus pro certâ & divinâ acceptari, nisi illis evidentissimô signô sit approbata; Ergò nec acceptanda est. 2. Probatur eadem conclusio: quia alias
Prob. 2. non possent malignorum spirituum fraudes & deceptiones, humano generi admodùm periculosæ, ab ipsis fidelibus evitari. Ipsi namq; maligni spiritus, in lucis angelos se transformantes, falsa pro veris, ac saluti humanæ contraria revelare solent. undè, si hujusmodi revelationes passim & indistinctè, ac sine aliquô evidenti signô, quod â solô Deô fieri possit, ab ipsis fidelibus acceptaretur, ipsi maligni spiritus, humanæ naturæ crudelissimi inimici atque adversarii, ipsos fideles falsis revelationibus facilimè deciperent, & sic deceptos ad æterna supplicia secum traherent. Ad qvod periculum evitandum Apostolus nos admonet, dicens: Nolite omni spiritui credere, sed probate, num spiritus ex Deô sit. 3. *Idem probatur*, qvia
227 alias non possent malignorum & seductorum hominum nequissimæ fraProb. 3. des evitari. Nam seductor iste pessimus Maumeth sic falsis revelationibo suam spurcissimam legem & sectam fundavit. Cum enim aliquod suæ sectæ dictum, licet falsum, populo suo svadere volebat, dicebat; illud sibi à Deô fuisse revelatum per Angelum Gabrielem, ut patet in Alcoranô suô. Unde sequaces ipsius hujusmodi falsas revelationes pro veris & divinis sine alicuius evidentis signi approbatione acceptando, pernicioſissimè ac damnabiliter ab ipsô decepti sunt. Sic Anti-Christus sectam suam in brevi ruituram fundabit. Unde valdè periculosum est, talibus novis revelationibus absque evidenti signô credere; dico, evidenti, illis, quibus prædicantur: Unde timendum est, ne illi, qui hujusmodi novas revelationes sine evidenti signô prædicant, sint discipuli Maumethi, aut præcursores Anti-

Anti-Christi; aut certè id faciant, ut aliqvod temporale bonum, puta honores aut divitias, talibus revelationibus venari intendant, & qvandoq; in multorum non mediocrem jacturam, & propterea nullo modo credendū taliter prædicantibus novas revelationes, & præcipuè in his, qvæ ad animarum salutem & damnationem pertinent, qualis est materia hujus mutui. Puta, si qvis prædicaret, sibi Christum revelâsse, Montis mutuum esse licitum; nullò modò ei credendum est. qvia hoc est expresse periculosum & divinæ legi contrarium. Unde etiam, sic angelus de cælò revelaret, non foret illi credendum. Dicit enim Apostolus ad Gal: 1. Si qvis aliud vobis evangelizaverit, qvàm à nobis accepistis, etiamsi angelus de cœlò, anathema sit. & capitulò, Cum ex injunctò: de hæreticis dicit Innoc. Tertius: Qvod si qvis diceret, se invisibiliter â Deò esse missum ad prædicandum, posset & rationabiliter responderi, qvòd, cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiqve nudè asserere, qvod ipse sit missus à DEO, cū hoc quilibet hæreticus asseveret; sed oportet qvod astruat invisibilem missionem per operationem miraculi, vel Scripturæ testimonium speciale. Unde, cum Dominus vellet mittere Moysen in Ægyptum ad Filios Israel, ut crederent ei, quod mitteretur ab ipsò, dedit ei signum, ut converteret virgam in colubrem, & virgā iterū reformaret. Johannes quoque Baptista speciale suæ missionis testimonium protulit de Scripturâ, dicens: Ego vox clamantis in deserto. Hæc ibi. Ego verò propter verbum Apostoli suprà allegatum puto, qvod revelanti aliquid divinæ legi contrarium etiam cum probatione alicujus evidentis signi non sit credendum, & consequenter multò minùs prædicanti, aliqvid tale fuisse illi divinitùs revelatum. DEUS enim non potest contraria revelare. Ideò cum ipse divinam legem revelaverit, sine dubio non potest aliqvid ipsi divinæ legi contrarium revelare; aliter falsum revelare posset: qvia duorum contradictoriorum vel etiam contrariorum, si unum est verum, reliqvum de necessitate falsum est Qvare nullò modò tali revelationi, scilicet divinę legi contrariæ credendum est, quotcunqve signis, & qvantumcunqve evidentibus approbata fuisset. *Qvinta conclusio*: Omnis bulla Apostolica præfatum mutuum approbans, non includens hanc vel consimilem clausulam; *nisi sacris Canonibus sit contrarium*: nec illam excludens pro reverentiâ sedis Apostolicæ, tali clausulâ glossanda est. Et omnis bulla præfatam clausulam excludens, pro suspectâ de falsitate, imò pro falsâ allegānda est, ac per hoc dicendum est, ipsam non emanasse de mente Domini Papæ, sed aliunde falsificatam esse. Probatur ista conclusio: qvia omnis talis bulla vel excludit hujusmodi clausulam, puta, qvia dicat, præfatum

228
5. Conclusio.

rum mutuum non esse Sacris canonibus contrarium; vel illam includit, vel nec includit nec excludit. Si dicatur primum, scilicet, quod dictam clausulam præfato modò excludat, constat quod ipsa est falsa, quia asserit falsum; scil: præfatum mutuum non esse Sacris Canonibus contrarium. quod utique falsum esse declaro: Nam qværo, quid per ly *Sacris Canonibus* intelligatur. Canon enim græcè, latinè regula dicitur; unde per ly *Sacris Canonibus* intelliguntur sacræ regulæ vel sacræ leges, aut sacra præcepta. aut ergò hujusmodi præcepta sunt præcepta juris naturalis, quæ merito sacra dici possunt, cum à sacratissimo Deò & creatore nostrò cordibus nostris inserta sint; aut præcepta juris civilis, quæ etiam quodammodo sacra dici possunt, quia à sacris Principibus & Imperatoribus emanavère; aut præcepta juris Canonici, quæ ab eorum professoribus meritò Canones appellantur, quia à sacris Pontificibus condita atq; sancita sunt; aut tandem per ly *Canones* intelliguntur præcepta juris divini, quæ propriissimè à Theologis sacri canones appellantur, quia ab ipsò sacratissimò Deò hominibus immediatè data sunt in scriptis, ut Decalogus Moysi; aut ore divinò prædicata, ut Evangelica præcepta, quæ à Dominò nostro Jesu Christò immediatè & oretenus nobis hominibus prædicata sunt. Constat

227. autem ex secundò art. quod *Montis mutuum est omnibus præfatis canonibus sacris contrarium*, quia omni bonâ lege prohibita est usura generaliter, & consequenter montis mutuum, qvod sine dubio usura est, ut locò allegatò clarissimè probatum est. Omnis ergò bulla Apostolica excludens præfatâ clausulam, asserendo; Montis mutuum non esse sacris canonibus contrarium, falsa est, ac per hoc de falsitate suspecta, imò falsa judicanda, confirmatur: quia omnis talis Bulla, si qvæ sit, est juri communi dissona, imò contraria. Ergò secundum Ipsam non est judicandum de aliqvò contractu, præcipuè de aliquò pertinente ad animarũ salutem, sed statim abjicienda est tanquam vana & irrita. Antecedens notum est, quia ipsa approbat id, quod est omni bono juri contrarium, ac per hoc ipsa est omni bono juri contraria, ut patet ex dictis. Probo consequentiam: Nam de fide instrumentorum c. pastoralis dicit Innoc: Tertè: Siqvæ Decretalis sit juri communi dissona, secundum ipsam judex non judicet. ubi dicit glossa nova: qvod si aliquod Rescriptum sit contra jus, statim est abjiciendũ. d. 25. q. 2. c. rescripta. non enim ratione rescripti recedendum est à jure communi. suprà de rescriptis. c etiam q. & supra de ætate & qvali or. cã te. imò auferendũ est de manib9 tenentis, & dandũ est principi. C. de paganis & sacrificiis eorum. l. sacer. h. glo, & 8. dist. c. quo jure dicit Augustinus: quæ cunqꝫ

cunque enim vel moribus recepta sunt, vel scripturis comprehensa, si naturali juri fuerint adversa, vana & irrita habenda sunt. Constat autem ex dictis, qvòd *Montis mutuum, utpote usurarium, est juri naturali adversum*: & consequenter: omnis bulla approbans ipsum, & præfatam excludens clausulam, est consimiliter juri naturali contraria; Ergò pro vanâ, irritâ ac falsâ habenda est. Si dicatur *secundum*, qvod talis bulla 228
formaliter vel saltem virtualiter includat talem clausulam, qualiter illam includit bulla montis Mantuæ, constat quod talis bulla est sanctissima, & nullâ, quantum ad hoc, indiget glossâ; sed talis non approbat Montis mutuum, nec aliqvid ei simile; solùm enim approbat capita talis montis, qvæ non sunt sacris Canonibus contraria, qvale non est capitulum ipsius mutui, ad 5. pro 100. ut patuit supra. Qvòd si dicatur *tertium*, scil. 229
quod talis bulla nec includat nec excludat præfatam clausulam; probo, quod tali clausula glossanda est ac restringenda. Nam omnis bulla Apostolica carens aliqvâ clausulâ ei necessariâ, ad hoc, ut sit justa & de jure concessa, debet hujusmodi clausulâ glossari ac restringi. Sed omnis Apostolica bulla approbans montis mutuum, non includens aut excludens talem clausulam, indiget vel caret clausulâ ei necessariâ, ad hoc, ut sit justa 230
& de jure concessa; Ergò omnis talis bulla est dicta clausulâ restringenda. Minor declaratur: Nam Alex. III. in C. ex parte de rescriptis dicit: in hujusmodi literis intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur, si preces veritate innitantur. Constat autem, quod talis clausula vel conditio requiritur ad hoc, ut Rescriptum Domini Papæ sit justum & de jure concessum, cum ipsum fundetur in supplicatione vel ipsis precibus ejus qui illud impetrat. Unde, nisi justa sit & vera supplicatio ipsius impetrantis, non potest ipsum rescriptum esse de jure concessum. Tali ergò clausulâ glossanda fuit bulla, de qvâ loqvitur ipse Alex. in præf. c. qvæ non continebat præfatam conditionem, vel si preces veritati innitantur; qvia talis bulla sine hujusmodi clausulâ de jure, vel justè concessa esse non poterat. Ergò, à simili: omnis alia Apostolica bulla, non includens nec excludens clausulam, sine qvâ non potest esse justè & de jure concessa, debet cum tali clausulâ glossari ac restringi, nec aliàs intelligenda. Unde glossa super verbô *Conditio* in rescriptis, inqvit, semper intelligitur hujusmodi conditio; si preces veritati innitantur; ut hic in Sacramentis & in aliis hujusmodi pactionibus, subaudiuntur generales conditiones, ut pii si Deus voluerit, ut in c. bruf. 27. q. 2. si res in eô statu permanserit & consimilia. 6 q. 1. in parochiâ & 22. q. 2. neqvis arbitretur, & aliæ additiones, qvæ ipsô jure in ff. ff, de

ff. de ſolu: conqueſtus. hæc gloſſa, Per quæ patet expreſſè, quòd omnis
conditio vel clauſula, quæ de jurè ineſt, licèt non de factô ipſi bullæ Apo-
ſtolicæ, id eſt, ſine quâ ipſa bulla non foret de jure conceſſa, ſubaudienda
eſt in illa; & conſequenter, omnis talis bulla hujusmodi clauſulâ gloſſan-
da eſt. Confirmatur: quia nullô modô præſumendum eſt Papam velle ali-
quid injuſtè agere aut concedere, Nam ſi unusquisq; præſumendus eſt bo-
nus contrariô non apparente, de præſumpt: c. Cum dilectus. Multò ma-
231 gis id de Papâ, qui eſt DEI vicarius in terris, præſumendum eſt. ac per hoc
præſumendum, quòd ipſe in omni ipſius bullâ ſubaudiri velit omnem
clauſulam vel conditionem, ſine quâ ipſa bulla foret injuſtè conceſſa. O-
mnis ergò Apoſtolica bulla non includens nec excludens clauſulam ali-
quam, ſine quâ non poteſt de jure fuiſſe conceſſa, cum tali clauſulâ gloſſari
atq; reſtringi debet. Probatur minor; ſcil. quod omnis Apoſtolica bulla
approbans Montis mutuum, quæ non includit aut excludit talem clauſu-
lam, ſcil. *niſi ſacris Canonibus &c.* eſt carens clauſulâ vel conditione, ſine
quâ non poteſt de jure fuiſſe conceſſa, quia omnis talis bulla approbat id,
quod divinæ & naturali legi eſt contrarium, id eſt, Montis mutuum, quod
eſt non ſolùm divinâ, ſed omni bonâ lege deteſtandum, ut patet ex dictis
in ſecundô arg. hoc autem injuſtiſſimum eſt, ſcil. Papam approbare, qvod
eſt divinæ aut naturali legi contrarium, cum hoc ſit ipſam divinam aut
naturalem legem revocare aut infringere, quod omni puro homini nefas
232 eſt. imò plurimi Theologi dicunt, DEUM non poſſe revocare Decalo-
gi legem; quod nunc non diſputo: aut contra ipſam divinam vel natura-
lem legem diſpenſare, quod etiam injuſtiſſimum, ac per hoc & ipſi Papæ
interdictum. Par enim in parem nullum habet imperium: & multò ma-
gis nec minor in majorem, vel inferior in ſuperiorem. quis autem dubitat,
Papam eſſe longè, & ſine comparatione aliquâ DEO inferiorem? nemo
utique ſanæ mentis. Imò Papa nullam poteſtatem, nullumque imperium
habet in legem divinam vel naturalem; ut expreſſè habetur 25. q. 1. ſunt
quidam. & de uſuris C. ſuper eô. & 8. dif. quô jure: Ad hoc argumentum,
licet validiſſimum, reſponderent fortè adverſarii, negando minorem:
ſcil. quod omnis bulla approbans montis mutuum, approbet id, quod eſt
divinæ legi contrarium; quia lex divina prohibens uſuram puta illud di-
ctum Salvatoris: Mutuum date nihil inde ſperantes: debet ſic gloſſari:
nihil, ſcil. qvod non ſit pro mercede mutuantium, inde ſperantes. qua
ſtante gloſſâ, Montis mutuum non tali legi divinæ contrarium: quia
quicquid ex ipſô ſperatur pro ipſorum mutuantium mercede ſperatur, at-
que

que exigitur. Sed ista responsio stare non potest; tum qvia ipsa lex divina nullô modô glossanda est vel saltem non præfatô modô, ut supra conclusione secundâ hujus articuli clarissimè probatum est tum quia casu, quô oporteat ipsam legem divinam aut Apostolicam bullam glossari, tunc non lex divina sed Apostolica bulla glossanda est, qvod est valdè notabile, & sic probatur: nam aliud est, dictum aliquod exponere vel interpretari, aliud ipsum glossare: Primum est, declarare, quid per terminos ipsios pro- 233.
priè significatur: Secundum autem, id est glaossare aliquod dictum, est, illud ultra propriam suorum verborum vel terminorum, significationem ampliare, aut citra restringere. Exemplum primi: ut si dicatur, illud dictum Salvatoris ad Cananæam: non sum missus nisi ad oves, qvæ perierant, domûs Israel; non debet intelligi propriè de solô populô, qvi carnaliter descendit ex ipsô Israel; sed de omni populô fideli, ac unum solũ verum DEUM colente: qualis fuit ipse Israel & ex eô carnaliter descendentes. Constat, qvòd sic dicendo extenditur illud vocabulum, domus Israel, ultra ipsius propriam significationem. Exemplum secundi: ut si dicatur, quod illud dictum Salvatoris: prædicate Evangelium omni creaturæ: debent de solâ rationali & corporali creatâ intelligi; sic etiam restringitur illud nomen, Creatura, citra ejus propriam significationem. Unde, qvandocunque aliquod dictum Scripturæ Sacræ, vel alicujus avthentici virî non potest de virtute & proprietate sui sermonis verificari, solent Magistri dicere; tale dictum glossandum est; quasi dicant, ampliandum vel restringendum est ultra vel citra verborum ipsius proprietatem. Idem est ergo: aliqvod dictum glossare, qvod, ostendere, ipsum non posse in suâ proprietate verificari. sed certum est, quo major defertur honor alicui autori, cum dicitur, ejus dictum esse verum in suâ proprietate, qvàm ubi dicatur, ejus dictum in suâ proprietate verificare non posse: & consequenter major honor defertur ipsi autori, cum dictum ipsius sine aliquâ glossa acceptatur, qvàm ubi non sine glossâ recipitur: quis autem dubitat, incomparabiliter majorem honorem deferendum esse DEO qvàm ipsius 234.
Vicario? certè nemo nisi insipiens, qui dixit in corde suô: non est DEUS. Ubi ergò oportet vel divina verba vel apostolicam bullam glossare, non lex divina, sed Apostolica bulla glossanda est, & ipsa lex divina in suâ proprietate acceptanda atq; intelligenda est. Unde valdè reprehensibiles sunt hi, qvi pro aliquâ apostolicâ bullâ, ut scil. illâ ad literâ & in suâ proprietate seqvãtur, Legẽ divinã glossant, & extra ipsiꝰ proprietatẽ sine aliâ necessitate accipiunt; tũ, qvia ipsi præpostere agunt, aut majorẽ deferunt honorẽ Dei Vicario qvàm ipsi Deo, cũ deberẽt cõtra facere; tũ, qvia sic faciẽdo innuũt

legem divinam humanæ legi cedere debere ; tum qvia sic innuunt, Papam ad libitum posse contra omnem divinam legem statuere ac decernere, & pro suò decretò totam divinam legem ad libitum glossare posse, imò confundere & annullare. quod quantæ absurditatis et quali sit dignum reprehensione, brevibus explicare non possum. 2 Seqvitur, quòd
235 præfatum *mutuum non potest aliqvâ glossâ rationabiliter justificari* Si qvâ enim glossâ justificari posse maximè videretur, qvòd glossa illa, qvâ divina lex, ut decreto Apostolico locus detur, glossari solet ; qvæ omninò irrationabilis & inconvenientissima est, imò pro constantissimò tenendum est, non modò esse injustum & usurarium ipsum montis mutuum , sed omni bonæ legi contrarium. 3ò. sequitur, qvòd nulla lex divina glossari debet, quando potest faciliter in suâ proprietate salvari. quia tantum honorem debemus Auctori divinæ legis, qui est DEUS, deferre, quantum possumus sine magnâ difficultate ; quod utique non fit, nisi ipsam divinam legem recipiamus sine glossâ aliqvâ, & in suâ proprietate illam observemus ; si tamen sine magnâ difficultate illam sic observare possumus. His ergò
236 *qvinq; conclusionibus declaratis*, & pro solutione propositæ & principalis quæstionis & argumentorum *ad partem ipsius affirmativam* jactis fundamentis , *ad ipsa argumenta responderi potest*, *atqve declarari* ; quod eorum
237 plurima ac præcipua non minus mutuum ad 30. pro 100. quod sit B. justifi-
Resp. ad 1. arg princip. cant à pravitate usurariâ, quam ipsum montis mutuum. *Primum ergò* argumentum sic deduco ad justificationem B. Omnis humana operatio, cujus finis est bonus & justus, est bona & justa ; B. est talis humana operatio. Ergò B. est justum & licitum. Consequentia bona, & major conceditur ab aliqvibus defensoribus montis mutui, imò, si diligenter attendatur, ab omnibus Omnes enim defensores montis mutui dicunt, ipsum montis mutuum esse licitum ; vel qvia fit, ut finaliter subveniatur pauperibus ; vel quia mutuantes montis mutuò exigunt aliqvod lucrum ex eò, ut ex ipsò lucrò finaliter detur congrua merces ipsis mutuantibus, quod utiqve licitum putant, & consequenter omnes defensores montis mutui reputant illud esse licitum, quia uterque illorum finium pius, licitus est & justus. Omnes ergò concedunt istam: omnis humana operatio, cujus finis est licitus, est licita. qvæ est major præfati argumenti. Minor verò patet : quia posito, quod mutuans B. mutuo non mutuet solum, ut suæ cupiditati satisfaciat, sed ut sibi & familiæ suæ secundum condecentiam statûs ex lucrò ipsius mutui satisfaciat vel provideat, constat, quod finis B. mutui est bonus & justus, nec minus qvàm finis montis mutui. Respondeo ergò ad utrum-

utrumque argumentum, & pro Montis mutuô & pro B. negando majorem: quia bonitas moralis humanæ operationis non ſolum requirit bonitatem finis, ſed etiam bonitatem materiæ, modi, temporis & loci, ut in primo art. declaratum eſt ex intentione omnium Theologorum, Canoniſtarum & Moralium Philoſophorum. *Ad autoritates autem* Ambr. & Auguſt. reſpondet Magiſter in 2. dif. 40. c. 3. in fine: Omnia, inquiens, hominis opera ſecundùm intentionem & cauſam judicanda ſunt bona & mala, exceptis his, quæ per ſe mala ſunt, id eſt, quæ ſine prævaricatione fieri nequeunt. hæc ille. Cui concordat S. Thomas. D. Ægidius, Joh. Scotus, & alii Theologi in locò allegatô. Conſtat autem, quòd tàm Montis mutuum, qvàm B. ſunt ex hujusmodi operationibus humanis, qvæ ſcilicet ſunt per ſe peccata, & quæ ſine prevaricatione ſcilicet divinæ legis fieri nequeunt, cum non ſolùm divinæ, ſed & omni bonæ legi contraria ſunt, ut ſuprà declaratum eſt. Unde hoc argumentum contra ſuos autores ſic poteſt retorqueri: *Omnis humana operatio, cui ineſt aliqua moralis malitia, vel, qvæ ſine prævaricatione divinæ legis fieri nequit, vel qvæ eſt per ſe peccatum, eſt illicita. Montis mutuum eſt talis humana operatio. Ergò &c.* Ad autoritatem verò *Ariſtotelis* dico, quod non benè allegentur verba ipſius. non enim dicit Ariſt. ſimpliciter & ſolũ: cujus finis bonus eſt, ipſum quoq; bonũ eſt. ſed dicit: Cjus effectivi finis bonus eſt, ipſũ qvoq; bonum eſt. & exemplificat, dicens: Si ſanitas bona eſt & felicitas; bonum effectivum qvoque ſanitatis & effectivum felicitatis bona ſunt vide 2. & 3. capitulũ ipſius tertii libri, Top. & invenies eſſe verum, qvod diximus. Conſtat autem, quod non ſequitur: Cujus effectivi finis eſt bonus, ipſum qvoque bonum eſt. Ergo cujuscunq; humanæ operationis finis bonus eſt &c quia nulla, vel ſaltem non omnis humana operatio & effectivum alicuj9. Secundum argumentum conſimiliter ad juſtificationem B. adduci poteſt ſic: Omne opus in charitate fundatum, eſt licitum ac pium. B. eſt tale opus. Ergò. &c. Conſequentia nota ex Logicâ, & major conceditur ab adverſariis; Minor verò nota eſt ex caſu præcedentis argumenti. quia tali caſu poſitô, ſicut montis mutuum fundatur in proximi dilectione, Ita & B. Ideò, ſicut hoc argumentum non valet ſive non concludit, B. eſſe licitum, vel ſaltem hoc non probat, cum ſit manifeſtè falſum: ita nec ſecundum principale probat, montis mutuum eſſe licitum. Reſpondeo ergò ad utrumqve, negando minorem. ſicil: quod B. aut montis mutuum ſit fundatum in charitate, de B. namqve nullum dubium eſt, quin ſit in charitate, ſed in pravitate & impietate uſurariâ fundatum & radicatum. de montis mutuô verò hoc

238 Reſp. ad 2. arg

239

240

declaratur, qvia magis & minus non variant speciem. Ideò cum B. & montis mutuum non differant nisi secundùm magis & minùs. si B est in
241 iniquitate fundatum, ita & montis mutuum. tum quia sicut fundamentum materialis ædificii est illud, quò stat, & sine qvò stare non potest ipsum materiale ædificium; ita fundamentum spiritualis ædificii, quod est humana operatio, est illud, per quod fit, & sine quò non fit ipsa humana operatio. Certum est autem, mutuantes montis mutuo ita mutuant propter lucri spem. quod sine illâ mutuare nolunt. ideò spes lucri ex mutuò est fundamentum ipsius montis mutui, sicut & ipsius B. Constat autem ex dictus, quod talis spes principalis lucri ex mutuò est usura, Ergo ipsum montis mutuum est sine dubiò in usurariâ iniqvitate fundatum. Unde & hoc argumentum potest contra suos autores retorqveri sic: Omnis humana operatio in usurariâ pravitate fundata est illicita & usuraria. Montis mutuum est talis humana operatio, Ergò &c. consequentia nota ex Logicâ, & major non est minus nota, imò est magis nota, quàm major ipsius secundi argumenti: quia tale fundamentum iniquum sufficit ad iniquitatem & injustitiam humanæ operationis; & tamen fundamentum pium, si tale sit, non sufficit ad pietatem & justiciam, ut in primò articulò declaratum est. Unde præfatum mutuum non debet dici mutuum vel mons pie-
242. Resp. ad 3. arg princip. tatis, sed mons impietatis; qvia non in sincerâ & verâ pietate, sed in impietate & usurariâ pravitate fundatum est & radicatum. *Tertium argumentū* consimiliter ad B. justificationem adduci potest, quantum ad qvemlibet ipsius probationem: ponendo, qvod B. exerceatur principaliter ab alicujus probationem: ponendo, qvod B. exerceatur principaliter ab alicujus collegii vel qvò collegiò, sive ex pecuniis ejus, & de mandatò alicujus collegii vel communitatis. nam in tali casu potest sic argui: Si B. non esset licitum, hoc esset, quia contractus usurarius esset. consequentia nota secundùm omnes & consequens probatur sic esse falsum. B. non est mutuum, ergò non est usurarius contractus, consequentia nota. probatur antecedens, qvia per: B. non fit de meò tuum, & mutuum est, qvò fit de meò tuum ergò B. non est mutuum. Ista consequentia omninò similis est illi, qvam fecit ille Magister contra me, pro justificatione ipsius montis mutui. Major verò & minor faciliter probari possunt. Ideò sicut hæc nihil probatur, qvia ejus conclusio est manifestè falsa; ita nec prima probatio tertii argumenti principalis. Respondeo ergò ad utrumqve, negando, qvod consequens sit falsum, scilicet qvod B. vel montis mutuum non sit usurarium. Utrumqve enim usurarium est, ut patet ex dictis. ad probationem nego antecedens, scilicet, quod montis mutuū non sit mutuū. ad probationē ne-

go

go illam consequentiam : in mutuô fit de meô tuũ ; per mentis mutuũ nõ fit de meô tuum, Ergo &c. quia ex puris particularibus nihil sequitur ; ut patet ex Logicâ. quid si dicas, qvòd major fit definitivâ ? imò est universalis saltè æqvivaléter. Breviter nego, qvod ipsa major sit definitiva; qvia illa oratio : de meô tuum : non est definitio mutui, sed ipsius etymologia. non oportet autem etymologiam quamlibet universaliter dici de suô etymologiatô. Lapis enim dicitur à lædere pedem & tamen non omnis lapis pedem lædit, nec contra, omne lædens pedem est lapis. Quinimò, quandoque etymologia de nullô vel pro nullô etymologiatô prædicatur, aut affirmativè verificatur ; cum aliqvando sit omninò opposita etymologiato, dicitur enim lucus à lucendô, qvia minimè luceat ; & prælium dicitur bellum, quia minimè bellum est, ut dicit Isidorus in libr. Etymol. Qvamvis ergò in aliqvô mutuô possit mutuans dicere mutuato : facio de meô tuum, non tamen hoc verum est de omni mutuô. sed in aliquô dicitur de meô tuum, in aliqvô de meô vestrum, in aliqvô de nostrô tuum, & in aliqvô de nostrô vestrum. & cum arguitur : nullus est dominus pecuniæ ipsius montis, Ergò nullum est ipsius dominium & contra : in mentis mutuô non potest dici aliquô prædictorum modorum, si tamen montis mutuum sit mutuum. Respondeo, ut fuit responsum in prælegatâ nostrâ disputatione, negando consequentiam. Nam certum est, qvod nullus est Dominus Venetiarum, & tamen aliqvod est ipsius civitatis dominium. Ita in proposito : licet nullus sit Dominus pecuniæ præfati montis, aliquod tamen est ipsius dominium nam præfatæ pecuniæ sunt communitatis pauperum, quia pro ipsorum subventione datæ, cujus communitatis rectores ipsius civitatis, cujus sunt pauperet, ipsi administratores vel gubernatores sunt. Unde, sicut tutatio vel gubernatio alicujus pupilli faceret usuram, si ex pecuniis ipsius pupilli mutuaret ad 30. vel 20. vel 10. vel 5. vel 4. pro 100. ita & communitas ipsa vel rectores civitatis ipsius, apud quos deposita est pecunia pauperum dictæ civitatis, usuram committunt ipsam mutuando pauperibus, quorum est, ad 5 pro 100. quid si arguatur : Nec ipsi rectores, nec ipsi pauperes possunt ipsam pecuniam montis totaliter alienare, aut in aliôs usus ab ipsô mutuô consumare. Ergò nec apud ipsos rectores nec apud ipsos pauperes est dominium ipsarum pecuniarum. Iterum concesso antecedente nego consequentiam ; sicut & illa neganda est : Pupillus non potest de jure alienare paternam hæreditatem ; ergò non est dominus ipsius, ita nec præfata consequentia valet.

244. 245 246.

Dico ergò, quod apud pauperes Civitatis est dominium ipsius pecuniæ montis & apud rectores depositum, & gubernatio, vel dispensandi per mutuum inter pauperes ipsos auctoritas vel potestas, ideò rectores, qui principaliter mutuant, dicunt mutuatario in personâ pauperum: facimus de nostro tuum; & sic hujusmodi contractus non minus est mutuum, quã si procuratio alicujus monasterii nomine ipsius conventûs mutuaret ad 30. vel 20. pro 100. *Secunda probatio* falsitatis ipsius consequentis principalis consequentiæ consimiliter ad justificationem ipsius B. reduci potest, 247 ponendo; quod aliquis Judæus vel malus Christianus mutuet ad 30. pro 100. & nihil de lucrô apponat sorti mutuæ vel mutuandæ pecuniæ, sed totum ipsius mutui lucrũ in propriæ familiæ subventionẽ vel provisionem, aut etiã in pias causas exponat; qvo positô constat, quòd sicut per montis mutuum nihil accedit sorti, per quod sors ipsa pecunię mutuatę augeatur, ita & per B. & tn. nullo diceret qvin, B. foret usuratiũ mutuũ. qvia ex c. super cõeôd. ti. patet oppositũ. Respondeo ergò ad utrumq; negando, qvòd nihil 248 accedat sorti per montis mutuum, aut per B. mutuum. ad hoc enim, quòd aliqvid accedat sorti mutuatæ ex mutuô, non requiritur, quòd per ipsius mutui lucrum crescat massa mutuatæ vel mutuandæ pecuniæ; qvia tunc mutuum illius, qvi mutuaret, ad 30. pro 100. ut totum lucrum daret in redemptionem captivorum, non foret usurarium, qvod est contra præallegatum capitulum; sed sufficit qvòd ipse mutuans exigat vel principaliter intendat, aut sperat aliqvid ultra sortem ratione ipsius mutui, id est, pro gratiâ ipsius mutui; qvod utiq; fit, qvando qvis ita pro lucrô mutuat, quod aliàs non mutuaret, qvicqvid faciat postea de lucrô ipsô, sive bonum, sive malum, sive ex ipsô augeatur massa pecuniæ mutuatæ vel mutuandæ, sive non. Unde & hoc argumentum potest contra ipsius autores reflecti sic: 249. Omne mutuum, qvô aliqvid accedit sorti rei mutuatæ, ratione ipsius mutui, est usurarium; Montis mutuum est tale mutuum, Ergò &c. *Tertia insuper probatio* falsitatis consequentis principalis consequentiæ tertii argumenti potest, et ad justificationem B. adduci, & contra autores ipsius retorqueri. Potest enim non minus dici, quod B. non est usurarium, quia non sit principaliter pro lucrô, sed pro sustentatione familiæ ipsius mutuantis, sive pro redemptione captivorum. Unde, sicut hoc nihil probat, qvia conclusio ipsius manifestè falsa; ita nec illud. Respondeo igitur ad utrumq; negando, qvod montis mutuũ no fiat principaliter propter lucrũ. Hoc enim falsum est qvia sic mutuantes montis mutuo pro spe lucri, id est illorum 7. pro 100. mutuant, qvod aliàs nolunt mutuare, ut ex capitulis ipsius montis, & prædicationibꝫ defensorum ipsius, & facto ipsô constat.

Ad pro-

Ad probationem : fit principaliter propter ſubventionem pauperum, Ergò non fit principaliter propter lucrum. neganda eſt illa conſeqventia, ſicut & iſta : mutuum B. fit principaliter propter proviſionem familiæ ipſius mutuantis, aut propter redemptionem captivorum. Ergò non fit principaliter propter lucrum ; qvia antecedens eſt verum & conſeqvens falſum ; qvia aliàs B. non foret uſura, quod eſt manifeſtè falſum. Concedo ergò, qvod ſicut mutuans B. mutuo mutuat principaliter pro ſubventione propriæ familiæ, aut pro captivi redemptione, & principaliter propter lucrum, aliter tamen & aliter ; qvia redemptionem captivi vel ſuſtentationem familiæ principaliter & propter ſeipſũ intendit lucrum, aut principaliter & non propter ſeipſum ; ita & mutuantes montis mutuo, principaliter mutuant propter ſubventionem pauperum, & propter lucrum, qvia ſicut ita mutuant pro ſubventione pauperum, qvod aliàs non mutuarent ; ita ſic propter lucrum mutuant, qvod ſine ipſius ſpe mutuare nolunt. tamen propter lucrum mutuant principaliter, & non propter ipſum finaliter ; principaliter autem propter ſubventionem pauperum, & propter ſeipſam finaliter ; ſperant enim lucrum, ut finaliter ex ipſô detur congruũ ſalarium mutuantibus. non autem propter aliqvod temporale intendunt vel ſperant ſubventionem pauperum ex ipſô mutuô. Retorqueatur ergò & hoc argumentum ſic contra auctores ſuos : Omne mutuum, quod fit principaliter propter lucrum, eſt uſura ; Montis mutuum eſt hujusmodi. Ergò montis mutuum eſt uſurarium mutuum : *Qvartum argumentum non poteſt* ſic faciliter adduci pro juſtificatione B. ſicut pro montis mutuo, tamen per ipſum poteſt probari, quod B. non eſt uſura, ſicut de montis mutuô hoc probari poteſt. nam benè ſeqvitur ; montis mutuum & B. non differunt niſi ſecundum magis & minus ; ſed montis mutuum non eſt uſurariũ, ut probat vel probare nititur hoc argumentum. ergô nec B. Unde & hoc argumentum poteſt ſic contra ſuos auctores retorqveri : hoc qvartum argumentum eſt bonum, & concluſio ipſius eſt falſa, Ergô aliqva præmiſſarum ipſius falſa eſt. non major, ergô minor, vel iſta : montis mutuum nõ eſt uſura. ergô ſua contradictoria eſt vera, videl. iſta : montis mutuum eſt uſurarium, ac per hoc illicitum ; imô per hoc declarari & efficaciter probari poteſt, quod ipſum qvartum argumentum non valet, vel non probat propoſitum, qvia vel peccat in materia vel in formâ. ſic arguendo, ipſius argumenti concluſio eſt falſa ; ergô vel ipſum argumentum peccat in materia vel in formâ. antecedens notum eſt, ut ex dictis patet, ergô & conſeqvens verum eſt. Reſpondeo ergô ad ipſum qvartum argumentum per unam

250

251. Reſp. ad 4. argum. princip.

252.

nam distinctionem satis notabilem, qvæ talis est: quod contrahentem se servare indemnem, est ipsum se à damnô præservare. est autem duplex damnum mutui: necessarium & non necessarium. Ideò dupliciter potest mutuans se servare indemnem, scil. à damnô necessariô & à non necessariô ad omne mutuum. damnum necessarium, scilicet ad omne mutuum, voco amissionem operarum, qvæ ad omne mutuum cum debitâ mutuantis cautione factum sunt accessoriæ; ut amissio operarum, qvibus mutuans pecunias mutuandas numerat ac scribit, & pignora similiter recipit & scribit. Damnum verô non necessarium voco amissionem operarum, qvæ non necessariæ sunt ad omne mutuum accessoriæ; cujusmodi foret amissio operarum, qvibus mutuans excutit vestes pignoratas, aut mittit pro pecuniis mutuandis ad aliqvem locum remotum. Tales namqve operæ non sunt ad omne mutuum necessario accessoriæ; qvia siqvis mutu & pro pignore non excusibili; puta pro vase argenteô, vel jocali aliqvô aureô pecunias, qvæ apud ipsum sunt, nullam talem operam pro tali mutuô, etiam cum debita ejus cautelâ factam faciet. ad propositum ergo: licet omnis mutuans possit licitè se servare indemnem secundo modò, id est, à damnô non necessariò; non tamen potest licitè se servare indemnem primô modò, seu à damnô necessariò ad omne mutuum. qvia tale damnum, cum sit necessariò sequens omne mutuum &c, dicitur propriè accessorium ipsius mutui. Imò sicut mutuum ipsum debet esse gratuitum, alias foret usurarium; ita & tale damnum gratuitum esse debet, qvia accessorium sequitur naturam sui principalis. de re: ju: in 6. l. unde, nisi tale damnum gratuitum sit, ita qvod operæ, qvarum amissio est tale damnum, nisi gratuitæ sint, ipsum mutuum non est gratuitum; maximè qvia tales operæ videntur esse mutuum ipsum, & consequenter, nisi tale damnum sit gratuitum, ipsum mutuum erit usurarium. Sic ut ergo qvilibet, qui vult mutuare, tenetur gratis mutuare, ita tenetur gratis pecunias mutuandas numerare ac scribere & Unde sicut dicit Scot: in 4. dis: 15. q. 2. art: 2. si non vult ipse mutuans damnificari, pecuniam sibi necessariam conservet, qvia nullus eum necessitat ad faciendam misericordiam proximo: si vult misericordiam facere necessitatur ex lege divinâ, non facere eam vitiatam; qvæ verba de solô damnô necessariô ad omne mutuum intelligenda sunt. qvia pro recompensatione damni non necessarii ad omne mutuum licet mutuanti aliquid sperare & exigere ultrà sortem mutui Unde juxta verba hujus Doctoris potest dici mutuantibus montis mutuo: Si mutuare non vultis, nemo vos cogit. si vero mutuare vultis, cogimini lege divinâ & naturali imò omni bonâ lege

253.

gratis

gratis mutuare, ac per hoc gratis dare omnes operas ad omne mutuum necessarias, & consequenter gratis subire damnum, quod est talium operarum amissio. Ex prædictis sequitur: *quòd si quis instanter requisitus, ut mutuet 100. pro pignore indigente aliquâ notabili operâ ad hoc, ut servetur illæsum, posset ipse mutuans licitè sperare, imò in pactum ducere cum mutuatario precium illarum operarum, ultra sortem ipsorum 100.* Ita, quòd si præfatæ operæ rationabiliter possent existimari 5. ipse posset in pactum ducere cum mutuatario, ut pro mercede illarum operarum daret ei 5. ultra illa 100. hoc enim non foret usum pecuniæ vendere, quod est usuram facere, sed damnum non necessarium ad omne mutuum vitare; quod omni mutuanti licitum est, quia hoc nihil aliud est quàm talium operarum locatio. 254.

Ad quintum, quod est confirmatio quarti, quod etiam pro Achille habetur à defensoribus montis mutui; Concedo, quod iste in casu tenetur mihi ultra sortem mutui satisfacere de expensis atque operis, quas in hujus missione consumsi, & consequenter concedo, quòd tu licitè potes à me sperare, imò & exigere ultra sortem ipsam recompensationem talium operarum & expensarum, & ipsam consequenter in pactum ducere. 255. Resp. ad 5. arg.

Et cum arguis: ergò à simili, & mutuans montis mutuo potest exigere à mutuario suo singulum denarium &c. nego istam consequentiam, & dico, quod non est à simili, sed à valdè dissimili; quia exactio præfati casus sit ratione interesse, cum mensuretur juxta quantitatem ipsius interesse; exactio autem montis mutui fit ratione mutui, cum sit ei commensurata. Ideò hæc est usuratiæ & illicita, illa autem justa & legitima. Potest ergò & hoc argumentum contra suos auctores sic retorqueri: Omnes mutuans sperans principaliter aliquid ultra sortem rationem mutui, usuram committit; sed omnis mutuans montis mutuo est taliter sperans. Ergò &c. *Ad sextum*, Concedo, *quod principes & rectores civitatis possint licitè pro communi bonò taxam aliquam &c.* nisi hujusmodi taxa sit contra jus divinum aut naturale, alias non; quia omne humanum statutum juri divino vel naturali contrarium eò ipsò irritum est & inane. dist. 8. quò jure, imò & impium, quia contra justitiam & pietatem divinam. Concedo ergò majorem illam sic restrictam, & nego illam si absolutè, ut verba sonant, & universaliter accipiatur; quia sic falsissima est; & concedò minorem, ac per hoc conclusionem primæ consequentiæ, ad intellectum datum ipsi majori. Et cum dicitur, quod consequenter possunt præfati rectores licitè statuere, ut ipsi mutuantes 256 Resp. ad 6. arg. 257.

antes exigant à mutuariis, ultra sortem singulum denarium &c. quam hujusmodi taxâ, nego istam; qvia hujus taxa statuum est divinæ legi
" contrarium. Ex prædictis sequitur, qvòd optima constitutio foret, si
" rectores civitatis cupientes montem vera sinceræqve pietatis in suâ ci-
" vitate habere, statuerent, quòd omnes ipsius civitatis cives & rurales
" juxta quantitatem suorum introituum vel facultarum singulo annô
" pro condignô salariô ipsius montis aliqvid solverent, Hoc, inqvam,
" optimum foret, tum, qvia mons ipse sine dubio non parvæ utilitatis
" reipublicæ est; tum, quia talis constitutio nulli bonæ legi opponere-
" tur; imò videtur multum rationabilis ac per hoc & naturali legi con-
" sona. Bonum enim commune privato bono rationabiliter, & naturâ
" dictante præferendum est, tum qvia modica & qvodammodo insensi-
bilis taxa foret ista sic generaliter imposita, ac per hoc ab omnibus pro
tanto reipublicæ bonô libentissimè persolveretur; tum qvia & finaliter
hôc factô omnis scrupulus ab ipsô monte tolleretur, & consequenter o-
mnes prædicatores & religiosi sine onere & remorsu conscientiæ ipsum
montem liberè commendarent atque prædicarent. Unde & mons i-
pse ex populi in ipsum amore & devotione in dies adeò cresceret, quod
in brevi ex ipsius augmentô posset domus aut agee vel proprietas ali-
qva emi, ex cujus reditu posset congruum salarium operariis ipsius
montis sine usurâ dari. Quis non videat hæc omnia vera esse, ac ani-
mabus & corporibus maximè utilia? Sed utinam fundatores & defenso-
res hujus mutui sine ullâ passione aut electione hæc intelligere vellent,
& tanto bono non obviarent? quô autem zelô vel qvâ passione tàm gran-
di animarum & corporum proficuo resistatur, Dominus novit, & homi-
nes satis facilè conjectant. Ad *Septimum arg*: respondet S. Th: secundâ
sec: q. 72. art. 2. ad secundum argumentum & benè quidem, judicio
meo. dicit enim: Quod recompensatio alicujus beneficii dupliciter fieri
potest. uno modo ex debito justitiæ ad qvod aliquis ex certo pacto ob-
ligari potest; Et hoc debitum attenditur secundum qvantitatem benefi-
cii, quod quis accepit; & ideo ille, qui accepit mutuum pecuniæ vel cu-
juscunque similis rei, cujus usus est ejus consumtio, non tenetur ad plus
recompensandum quàm mutuo acceperit. Unde contra justitiam est, si
ad plus reddendum obligetur. Aliô modô tenetur qvis ad recompen-
sandum beneficium ex debitô amicitiæ, in qvô magis consideratur af-
fectus ex quo aliquis beneficium contulit, qvàm quantitas ejus qvod
fecit. Et sic debito non competit civilis obligatio, per quam inducitur
qvæ-

quædam neceſſitas, ut non ſpontanea recompenſatio fiat. hæc ille ad literam, juxta qvorum ſententiam diſtingvitur major hujus ſeptimi argumenti, cum dicitur; qvod omnis mutuans poteſt exigere à mutuario, quicqnid ipſe mutuarius illi debet; ſi accipiatur *ly debet*, pro debeo, primò modò, ut ſcilicet importat debitum juſtitiæ, conceditur ipſa major. & negatur minor in hôc ſenſu. qvia ipſe mutuarius non debet debitô juſtitiæ recompenſare plus, quàm ipſe mutuò accepit, ſed ſolum illud, ut dicit ipſe Th. & in hôc ſenſu non ſunt intelligenda verba *Ariſt.* : ibi allegata, qvia ipſe non dicit, ex debitô juſtitiæ, ſed honeſtatis. Si autem accipiatur *ly debet* ſecundô modô, ſcilicet, ut importat debitum amicitiæ, ſic negatur major. qvia ad tale debitum non poteſt oriri civilis obligatio aut neceſſitas aliqva ſolvendi illud, ut patet ex verbis ejusdem S. Th: allegatis; & conceditur minor & in hôc ſenſu intelligenda ſunt verba Ariſt: dicit enim: ex qvôdam honeſtatis debitô. qvæ utiqve honeſtas etiam ad debitum amicitiæ ſe extendit. Puto enim debitum honeſtatis eſſe ſuperius ad *ly debitum* amicitiæ, & ad ly *debitum juſtitiæ*, & ad ly *antidotum*, de qvô loqvitur gloſſa ibi allegata. Unde & ipſa gloſſa de hujomodi tentione ſeu debitô amicitiæ intelligi debet, qvo ita & modo. cunque intelligatur *ly debet* vel accipiatur, argumentum non concludit propoſitum, qvia utrôqve modô altera præmiſſarum eſt falſa. Si autem accipiatur *ly debet*, unô modô in majore, & aliô modô in minore, tunc 260
argumentum, ut pote ex qvatuor terminis, eſt negandum Unde ſi præmiſſæ accipiuntur uniformiter, argumentum peccat in materiâ, qvia altera præmiſſarum eſt falſa; ſi difformiter, peccat in formâ, & ſic nullô modô concludit aut probat propoſitû, imô poteſt etiam retorqveri cõtra auctores ipſius hoc modo: qvicunqve exigit ab aliô id, qvod illi debetur ſolum ex debitô amicitiæ, injuſtæ agit; qvia ponit neceſſitatem & civilem obligationem, ubi nullo modo ponendu eſt; ſed mutuans montis mutuo exigit à mutuatario id, qvod illi debet ipſe mutuarius ſolùm ex debitô amicitiæ, cum exigat ab illô recompenſationem ultra ſortem ejus qvod mutuo dedit Ergo mutuans montis mutuo injuſtè agit & contra ipſum eſt injuſtam. *Ad Octavum, qvod eſt auctoritas Canoniſtarum* qvi pro confimili mutuo conſuluerũt, dico, qvod ipſorũ auctoritas nõ eſt in hâc parte recipienda; tũ quia nõ omnes, ſed valde pauci hoc tenent, imo eorũ præcipui oppoſitũ aſſerunt. Nam magnificus eques ducalis ac Imperialis cõſiliarius Dominus *Jaſon de Mayno*, noſtræ qvidé ætatis in utroq; jure ſplendidiſſimũ lumẽ, oppoſitũ tenet, ſcil., qvod tale mutuũ ſit uſura; ſicut

Reſp ad 8. arg.

ficut ipse ore propriò mihi retulit Papiæ, in cujus studiò tunc legebat ad 1000. fl. aureos (ut dicitur) singulò annò. Insuper, si definitiones assignatæ de usurariò lucrò à præcipuis Canonistis diligenter & sine passione ponderentur, ex illis omninò convincetur, montis mutuum esse usurarium, ut patet ex dictis in secundò argumentò; nisi glossentur illa puerili & positivâ cavillatoriâ & omninò protervâ glossâ, qvæ in secundâ hujus articuli conclusione efficaciter reprobata est. & sic reperietur, qvod *Host: Innoc: Panor: Laur: de Landulphis* & Archi-Episcopus Florent: nobiscum tenuerunt saltem implicitè; Montis mutuum esse usurarium. Unde satis miror, quòd *defensores ipsius montis mutui dictas diffinitiones non ponderaverint*, præcipuè cum in omni materiâ diffinitio sit omnis demonstrationis principium. Primo Poster: *Tum*, quia nec rationes nec autoritates, qvas pro se allegant, propositum convincunt. Si qvid enim probant, hoc est qvod ratione damni vel interesse licet mutuanti aliqvid sperare vel exigere ultrà sortem, ut patet diligenter consideranti repetitionem Joh: Bapt: de S. Severinò, in l. Ctos populos, c. de sum: & fi: c. qvod utiqve verum est, sed nihil ad B. ut patuit supra. Satis insuper ostendimus in apologiâ montis sinceræ veræqve pietatis, qvàm frivola sint argumenta qvibus Ant: Corsetus consuluit pro ipsô montis mutuô, & qvàm positivæ atqve cavillosæ, vel potius protervæ sunt responsiones, qvibus argumenta pro oppositâ veritate solvere nititur; ex qvibus apertè novimus, qvo à Pitalia sint alia Canonistarum consilia pro montis mutuô, ipsa parvi vel nullius nomenti aut precii sunt; tum qvia plurimi ac præcipui canonistæ in materia sic mistâ vel potius Theologicâ, qvalis est hæc, ut supra notatum ac probatum est, non mediocriter erraverunt, & ut de cæteris taceam, Joh: And: qvi Juris Canonici lumen dicitur, & se audivisse Theologiam profitetur, in appara: 6. lib: decreta, tit: de sum: tri: c. unicô super verbô & Filiô, respondendo ad argumenta Græcorum, qvibus probare nitebantur, Spiritum S. à solô Patre procedere: Expressio, inquit, Patris non excludit, imò includit Filium, cum ipsorum opera indivisibilia sint hæc ille. Ex qvibus sequitur *primò* qvòd, sic, ut
362 Pater est ingenitus, & Filium generat, ita & Filius. secundò: qvòd, sic, ut Pater non procedit vel non generatur à Patre, ita nec Filius. Tertiò sequitur: qvòd sicut Filius procedit à Patre, ita & Pater. & sicut Spiritus S. procedit à Patre & Filio, ita Pater & Filius. Sicut enim nomen Patris non excludit sed includit Filium; ita & expressio Filii non excludit, sed includit Patrem: & similiter, expressio Spiritus S. non excludit

sed

ſed includit Patrem & Spiritum S., quia indiviſa ſunt eorum opera, qvæ ſine dubiò ſunt expreſſe hæreſes, & ſeqvuntur ex præfata reſponſione; ſi tamen ipſa accipiatur præciſe, ut verba ejus prætendunt & ſonant; qvod ideò dixerim, quia cum aliqvâ gloſſâ verba ipſa citra ipſorum propriam ſignificationem reſtringente & extorquente poſſent fortè ſalvari; de qvò non curo in præſentiarum. Pro nunc ſufficit, quod reſponſio ipſa multum malè ſonat, quicquid ipſe auctor intenderit, nec 253.
auctoritas Auguſtini, quam ad hoc adducit; ſcilicet, qvòd indiviſa ſunt opera Trinitatis, ei aliqvò modò ſuffragatur; illa enim intelligi debet de operibo ad extra; id eſt Trinitatis ad creaturas, cujusmodi ſunt creatio, conſervatio & gubernatio mundi, ſicut ipſe *Aug. declarat l. 1. de Trin.* Non autem de operibus ad intra: qvalia ſunt, generare & ſpirare perſonam divinam. Si tamen opera, & non potius notiones vel proprietates divinarum perſonarum dicendæ ſint; tum quia talis auctoritas, ſive Juriſtarum ſive Theologorum, falſum & divinæ legi contrarium aſſerit; imò & omni bonæ legi adverſum, ut patet exdictis. Unde, ſi omnes Theologi & omnes Juriſtæ dicerent: Montis mutuum eſſe licitum, excepto uno, qvi oppoſitum aſſereret, cum præcedentium rationem fundamento; ipſius rationes omnium Theologorum aliorum & Juriſtarum auctoritati præferendæ forent, ſicut in Nicena Synodo factum fuiſſe ſcribitur 20. diſt. c. Nicena Synodus. Dicitur enim ibi, quod *Paphnutius* ſolus contradixit ipſi Nicenæ Synodo, & rationibus 254
ſuis omnes Patres dictæ Synodi ad ſuam ſententiam traxit, ubi dicit gloſſa: Unus ergò contradicere poteſt univerſitati, ſi rationabilem habeat cauſam; Imo nec in aliis ſtandum eſt Decreto aliqvorum Doctorum, ſive Canoniſtarum ſive Theologorum, maximè in his, qvæ pertinent ad animarum ſalutem, qvale eſt propoſitum noſtrum; qvantumcunqve fulgeant ſanctitate & doctrinâ, niſi qvatenus evidenti ratione, aut ſacri auctoritate innitantur, ut patet per Aug. in qvâdam Epiſt. ad Hieron. cujus verba poſita ſunt diſt. 9. decr. c. ego ſolis. niſi fortè ipſorum doctrina ſit ab Eccleſiâ approbata, ut eorum, qvorum opuſcula in c. ſancta Romana Eccleſia. diſt. 15. approbata ſunt. Tum finaliter; qvia ſi qvid valet hoc argumentum, non minus poteſt adduci contra auctores ſuos, qvàm pro illis; quia plurimi ipſorum Canoniſtarum, & præcipui nobiſcum tenent, ut ſupra notatum eſt. Et cum dicunt, quod Canoniſtis maximè credendum eſt in hoc, cum ſit materia Canonica; dico

hoc esse falsum, quia est magis Theologica materia ipsa quàm Canonica, ut suprà declaratum est; ideò magis credendum est in hôc Theologis quàm Juristis. *Ad Nonum*, quòd est *auctoritas Theologorum*, quæ
265. Resp. ad 9. arg. pro Hectore habetur ab adversariis nostris, quod certè de quòlibet homine vel mediocriter doctô asserere satis absurdum est, scilicet, quod tanti faciat illud dictum S. Th. in proposito etiam positô, quod tantæ auctoritatis esset, quod nullô modô negare liceret; cum dictum ipsum, licet verum & valdè ponderatum nihil ad propositum conducere ipsum patenter ostendat. Pro cujus evidentiâ est diligenter notandum, quòd mutuantem exigere aliquid ultra sortem, dupliciter potest intelligi: unô modô ratione mutui; quod fit, cum ipse mutuans exigit mutuatario aliquid ultra sortem, juxta quantitatem & mensuram ipsius mutui, quæ consistit in quantitate vel precio rei mutuatæ, & tempore, quô mutuatarius utitur ipsâ re mutuatâ. aut non habendo respectum ad aliquod certum interesse, puta, cum taliter exigens non est certus, se passum fuisse aliquod interesse ex mutuô ipsô, licet non juxta quantitatem usûs rei mutuatæ id exigat vel speret. Aliô modô potest intelligi, quod tali exactio vel spes fiat vel habeatur ratione interesse, quod fit, quando mutuans intendit tantum præcisè habere vel recipere ultra sortem mutui, quantum est vel erit interesse, quod pactum est vel patietur
266 ex mutuô ipsô. Loquor de solô interesse, non necessariô accessariô ad omne mutuum. Prima exactio vel spes est usuraria, secunda verò licita. Constat autem ex dictô ipsius S. Th. ibi allegatô, quòd non loquitur de recompensatione mutui, sed de recompensatione damni. dicit enim. Ille, qui mutuum dat, potest in pactum ducere cum illô, qui mutuum accipit, recompensationem damni, & non recompensationem mutui. aut usus rei mutuatæ. quod de solô damno non necessariô ad omnem mutuum intelligi debet, ut in responsione ad 3. arg. dictum est quod etiam innuit ipse Thomas per sequentia verba; nam paucis interpositis subjungit. accipiens enim mutuum cum suâ utilitate, damnum alterius recompensat, recompensationem verò damni, quod consideratur in hôc, quòd de pecuniâ non lucratur, non potest in pactum ducere, quia non debet vendere, quod nondum habet, & potest impediri multipliciter in habendo. hæc ille. Constat autem, quod damnum, cujus recompensationem, non posse mutuantem in pactum ducere cum mutuatariô, dicit ipse Th., est damnum, sine quô nullum mutuum potest esse; nemo enim mutuans potest lucrari vel mereari de pecuniâ mutuatâ, eô tempore, quô

mutua

mutuarius utitur illâ Et per hoc patet etiam expreſsè propoſitum no- 267
ſtrum, ſcil. qvod ipſe Thomas non loqvitur de recompenſatione mutui
ſed damni. Unde valdè mirandum eſt de qvibusdam Juriſtis, qvi in ſua
facultate doctiſſimi reputantur, & de qvibusdam prædicatoribus, qvi
utinam ſancti eſſent, ut eſſe deberent, qvòd non ſaltem mediocriter
ponderaverint verba S. Th. anteqvàm pro ipſius illa adducerent; cum
non ſolùm pro ipſis nihil conferant, ſed contra ipſos faciant: eò qvod
ipſe S. Th. ſtatim poſt illa verba ſubjungit, quod hujusmodi pactum
facere, non eſt uſum pecuniæ vendere, ſed damnum vitare. per quam
adverſativam innuit hanc conſeqventiam; faciens tale pactum non 268
vendit uſum pecuniæ, ergò non facit uſuram. Ex qvâ conſeqventia ſe-
quitur, qvòd omnis homo faciens uſuram, vendit vel aliqvò modò per-
mutat uſum pecuniæ mutuatæ, & conſequenter; qvod econtrario o-
mnis qui vendit vel permutat uſum pecuniæ mutuatæ, facit uſuram,
ut ſuprà concl. ſec. 2di art. deductum eſt. Sed omnis mutuans montis
mutuo vendit uſum pecuniæ mutuatæ, qvia exigit qvandam recompen-
ſationem ipſius uſûs, ut patet; Ergò omnis mutuans montis mutuo fa-
cit uſuram. Conſeqventia nota cum minori; & major eſt S. Thomæ ſci-
licet ex dictò allegatò neceſſariò deducta. Ergò ex dictò S. Thomæ per-
iſtos adductò ſeqvitur oppoſitum ejus, quod per ipſum dictum proba-
re intendebant. Et ſic more Goliæ glaudium, qvò jugulati ſunt, ad præli-
um portaverunt. Conſimiliter dicendum eſt ad aliorum Theologo-
rum auctoritates. *Ad Decimum, qvod fundatum eſt in bullis Apoſtolicis,* 269
& præcipuè *in Bulla Innoc. VIII.* dico, juxta quintam concluſionem Reſp. ad
tertii argumenti: quòd omnis talis bulla aut includit hanc vel ſimilem arg.
clauſulam; dummodò ſacris Canonibus contraria non exiſtant; ſicut
Bulla Montis Mantuæ; aut excludit illam; aut nec includit nec ex-
cludit. Si *dicatur primum*, conſtat, qvod ipſa non approbat montis mu-
tuum, quia ipſum eſt omnibus ſacris canonibus contrarium, & contra,
talis bulla nihil propoſito confert. Si *dicatur ſecundum*, allegenda eſt
pro ſuſpectâ de falſitati, imò & pro falſâ & rejicienda eſt, eſt cum ſit
contra jus commune, imò contra jus divinum & naturale, ut ſupra con-
cluſione prædicta declaratum eſt. Et ſic iterum nihil probat. Si verò
dicatur tertium: ipſa gloſſa eſt ac reſtringenda cum tali
clauſulâ: & ſic non approbat montis mutuum, ut ſuprà dictum
eſt. Nulla ergò talis bulla probat, montis mutuum eſſe licitum.

Ex

270 Ex quò etiam sequitur, *qvod nemo prædicans, præfatum mutuum esse usurarium vel illicitum, est excommunicatus virtute alicujus talis bullæ*, qvantumcunqve includentis sententiam excommunicationis in contradicentes ei. Nam si talem clausulam excludat, tanqvam falsa, nullius valoris ac virtutis est. si includat illam, aut nec includat nec excludat, nemo prædicans montis mutuum esse usurarium, ei contradicet. Si etiam cum tali clausulâ expressâ vel subintellectâ approbaret montis mutuum, & contrarhujusmodi approbationem ferret sententiam excommunicationis, eò qvòd cum tali clausulâ non approbat nisi capita montis, qvæ non sunt sacris canonibus contraria & consequenter non approbat capitulum mutui, quod sine dubiò est omni sacrorum Canonum generi contrarium, ut supra probatum est. Et consequenter, non fert talis bulla aliquam excommunicationis sententiam contra aliquem asserentem aut prædicantem, montis mutuum esse illicitum. Unde nec schismaticus nec hæreticus dicendus est taliter asserens, sed verè Catholicus, & Ecclesiæ Catholicæ maximè unitus. Ad illud autem, qvod dicebat illeMagister in nostrâ disputatione, dico: *Posito*, ut tunc dixi, *qvod Fratres Prædicatores habent tale Privilegium* contra Minores, quod nullus 271. Inquisitor Minorum, sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ procedat in crimen hæresis contra aliquem ex fratribus Prædicatoribus; & contra, Fratres Minores habent tale Privilegium contra Prædicatores, ut patet in bullâ aureâ utriusque dictorum ordinum. Et nos omninò eadem privilegiâ habemus, qvæ Minores & Prædicatores habent: ut patet in Mari magnò privilegiorum nostrorum, § Postremò: Qvicunq; frater prædicator & Minor, hæreticæ pravitatis Inquisitor contra aliquem ex fratribus nostris procedit, in ipsius hæresis crimine, est ipsò facto excommunicatus. Et tu ex illis es. Ergò tu es excommunicatus. Et tecum loqvor in convertendo juxta illud capit: cum voluntate de sententiâ, ex eo. hæc responsio non parvum risum movit astantibus, & prævato Magistro os adeò oppilavit, ut nunquam ulterius de hôc contra me loqvi ausus fuerit. *Secundo* dico: qvòd si quæ partium nostræ disputationis 272. debet censeri hæretica; hæc est illa, qvæ pertinaciter asserit, Montis mutuum esse illicitum; si tamen asserat, illud esse usurarium, quod asserere exigitur ex dictis, nisi velit protervè & cavillatoriè respondere. Qvod, ideò dixi, qvia non seqvitur: tu asseris, montis mutuum non esse peccatum, &, montis mutuum est usura, ergò tu asseris, usuram non esse peccatum, ut patet ex Logicâ. Sed istâ benè valet: tu asseris montis

mutuum

mutuum non esse peccatum, & asseris, montis mutuum esse usuram. ergò tu asseris, usuram non esse peccatum, & omnis, qvi asserit pertinaciter, usuram non esse peccatum, est hæreticus, vel ut hæreticus puniendus. ut in cle. ex gravi: eò ti. ergò tu es hæreticus, vel ut hæreticus puniendus. 273.

Ad Undecimum, qvod ex auctoritate Fratrum Minorum de obs. procedit; Resp. ad Reſpondeo, qvod nec ipsorum auctoritas in hac parte acceptanda est; tum, qvia est contra omnes ipsorum Doctores mortuos, imò contra omnes Theologos, Canonistas, & Morales Philosophos; & contra aliqvos ex Doctoribus vivis ipsorum Minorum. Nam ego vidi qvendam tractatum noviter editum à qvôdam venerabili Magistrô præfati ordinis vocato, *Natalinus Vene*: de hac materiâ specialiter in qvô præfatus Magister expresse determinat: ipsum montis mutuum esse usurarium. Item, qvidam Magister alius ejusdem ordinis in Ecclesiâ Cathedrali Mutinensi, in Dominicâ S. Trinit. anni 1475. prædicavit idem. Imperator frater *Dominicus de Ponzono* ex prædictis observationibus, ut à fide dignô audivi, Savonæ idem prædicavit; qvi tamen inter illos præcipuus prædicator habitus est. Imò & Magister *Crat: & Brixia*, ex primis Italiæ magistris ordinis minorum, ut etiam à fide dignissimis audivi materiæ astrictus in conscientiâ, qvid de ipsô mutuô crederet; respondit: ipsum esse usurarium; Tum, qvia talis auctoritas in hac parte est contra apertam rationem, & contra omnem bonam legem, ut patet supra; tum, qvia ipsi Minores de observatione in hac parte suspecti sunt, eò qvòd ipsi fundaverunt hujusmodi mutuum, & unusqvisqj maximè afficitur operè suô, &, cum res transit in affectum, perit omne judicium, qvia familiaritatis & benevolentiæ affectus veritatis cognitionem impedire solet. Unde satis credibile est, quod ipsi nollent præfatum mutuum, qvasi usurarium ab aliquibus condemnari, ne & ipsi male egisse ipsum fundando convincerentur. Et multô magis credibile est, qvod ipsi mallent proprium opus condemnare. Nec est maximè credendum illis propter ipsorum multitudinem majorem. Plures enim muscæ qvàm eqvi, & plures formicæ qvàm boves, & fortè plures infideles qvàm fideles, & fortè plures mali qvàm boni, & plures insipientes qvàm sapientes, & plures indocti qvàm docti; & tamen nec potiores sunt muscæ aut formicæ qvàm eqvi aut boves; nec magis credendum est infidelibus aut malis aut indoctis, qvàm fidelibus, bonis aut sapientibus, & doctis. Nec maximè illis credendum est propter excellentem ipsorum doctrinam; cum non minor doctrina hodiè 274 275

vigeat ac retroactis temporibus viguerit in religionis Prædicatorum
& Eremitarum tenentium oppositum, qvàm in dictorum observantium
congregatione propositum asserentium. Nec propter ipsorum
excellentem sanctitatem; eò qvo sanctitas hominis à solo DEO cogno-
276 sci possit & judicari, cum idem sit: sanctitas charitas, & gratia gratifi-
cans imo, sicut nemo potest scire, se esse in gratiâ; ita nec aliquis scire
potest, se esse sanctum, & multo minus qvis scire potest, alium esse san-
277 ctum. Non potest ergò probari, *Montis mutuum esse licitum, ex sanctitate*
prædicantium ipsum. quia si arguatur sic: Sancti sunt, vel sanctiores ali-
is sunt, qui prædicant, montis mutuum esse licitum, Ergò montis mutu-
um est licitum. Antecedens erit omnino ignotum, & consequenter ni-
hil per ipsum nobis hominibus probari potest. Nec judicandi sunt san-
ctiores aliis ipsi Minores, qvia omne peculium etiam in communi ul-
tra alios religiosos abdicaverunt: tum, quia non erat judicandus sancti-
or Christo Johannes Baptista, qvia hic in eremò degebat, nec coctum
quid comedebat, vinum & siceram non bibebat, & duris atque hirtis ve-
stimentis induebatur; Ille autem communi victu atque vestitu. ut dicit
Joh: Criso: inter homines vivebat, & cum peccatoribus & publicanis
sæpiùs comedebat; tum quia nec minus sancti reputandi erant Apostoli
Domini, qvi aliquid habebant in communi, quàm minores, qui juxta
regulam suam nihil habere possunt, ut in cle: exivi de Paradisi, de ver-
278 borum sign: *Nec tandem reputandi sunt sanctiores*, eò quod scalciati in-
cedant; sicut nec Mahumetani, non bibentes vinum ex lege suâ, Christi-
anis vinum bibentibus; nec quidam hæredici, qui etiam discalciati in-
cedebant, & ideò nudipedes vocati, fidelibus & chatolicis sanctiores
aut meliores consendi sunt. Nec etiam judicandi sunt sanctiores aut
meliores Apostolis, qui calceis & caligis utebantur, juxta illud angeli:
ac caliga te caligas. Unde sicut tu probas, montis mutuum esse licitum,
quia sic prædicant minores, qvos non est verisimile tàm pernicisse velle
mentiri propter aliquod terrenum commodum &c. sic eàdem vel con-
simili ratione vel facilitate probare possum oppositum, quia id prædi-
279 cant fratres prædicatores S. Dominici, & Eremitæ, fratres S. Aug: eti-
am de observantiâ, qvos non magis est verisimile velle tàm pernicioſe
mentiri propter aliqvod terrenum bonum aut commodum, attentâ i-
psorũ excellenti sanctitate & doctrinâ; cùm nõ possit efficaciter proba-
ri, sanctitatem aut doctrinam horum esse minorem illorum vitâ aut li-
teraturâ, aut econtrario. Unde talia argumenta non magis valent pro
una

unâ parte quæſtionis noſtræ quàm pro aliâ. Sufficienter tamen reddunt ſimplices dubios in caſu ipſô ; qvi propterea ſequi tenentur ſecuriorẽ viam, qvalis eſt negativa & noſtra, ut ſupra declaratum eſt. de hôc tamen amplius dictum eſt in noſtrâ & meliâ ſuper verbô ſalvationis : attendite 280
â falſis Prophetis, *Ad duodecimum, qvod* Chriſti revelatione fundatum Resp. ad
eſt, dico, qvod talis revelatio non eſt â fidelibus pro verâ aut divinâ reci- 12. arg.
pienda, cum non ſit illis aliqvô ſignô evidenti, aut Eccleſiam autoritate approbata. Quòd ut quidam Legum Doctor Faventiæ nobis objecit; quòd præfata revelatio non ſolum evidenti, ſed pluribus evidentibus ſignis & miraculis approbata eſt; qvia, ut dicebat ipſe frater Cherubino, cui dicitur facta fuiſſe revelatio ipſa, de quâ eſt ſermo, pluribus ac evidentibus ſignis & miraculis claruit, acindies coruſcat. *Dicam ego*, ſicut illi me dixiſſe memini : Tuné unquam expertus es aliquod miraculum fratris Cherubini ? cui dicenti : non : dixi, nec ego ; imò nec unqvam vidi aut expertus ſum aliqvod miraculum alicujus fratrum minorum, licet audiverim plurima ab illis fuiſſe prædicata ad excellentiæ ſuæ religionis commendationem, qvorum plurima indubitanter credo & prædicavi eſſe falſa. ut, quod S. Franciſcus vadat perſonaliter ſingulô annô in die ſua ſolennitatis ad purgatorium locum, & inde devotorum ſuorum animas extrahat. & qvod ipſi minores ſoli ſint illi Evangelici minores, de quibus ſalvator Matt : 25. quod uni, inquid, ex minoribus meis feciſis mihi feciſtis. &, quòd Deus plus dilexerit Franciſcum quàm Chriſti humanitatem, & ſimilia. Aut *ergò talia miracula, quibus* dicis præfatam re- 281
velationem fuiſſe approbatam, *tibi evidentia ſunt, aut fuerunt, aut non; ſi ſic*, tibi aliquid probant, licet non propoſitum, quia ad illud probandum non ſunt ſpecialiter facta; mihi autem, cui omnia ignota ſunt, nihil penitus probare poſſunt. *Si non*; nec mihi nec tibi aliquid probant. Unde valdè mirandum, qud Doctores aut viri graves tàm levi ac omninò moveantur, ad credentum id, in quô pendet æterna ſalus ipſorum, & damnatio, quale eſt propoſitum noſtrum. *At auctoritates autem vet; & N. Teſtamenti*, quas ipſe frater Ber : pro ipſô mutuô in ſuis prædicationibus allegare ſolet, piget certè reſpondere. ſunt enim puerilia & nullius momenti argumenta. Quis enim non videat, qod non ſequitur : *mons coagulatus, mons pinovis &c.* ergò *montis mutuum eſt licitum*; cum iſtius conſequentiæ conſequens ſit omninò impertinens antecedenti, niſi

dicat, quod sit illi pertinens, quia impossibile, ac per hoc illi repugnans.
quò concessò, quia verè nihil ad propositum suum facit, sed nostrum
confirmat? quis insuper nesciat, quod nec illa consequentia valet: dis-
persit, dedit pauperibus &c. ergò montis mutuum est licitum. consimi-
liter nec ista: jucundus homo, qui misereatur & commodat; ergò montis
mutuum est licitum? quis, inquam, est ita demens, ut credat, Dominum
nostrum præcepisse Petro, ut mutuaret ad 5. pro 100. fidelibus, cum di-
283 xit ei; *Pasce oves meas?* certè ista potius risu ac indignatione vel etiam
stomachicè explodenda sunt, quàm responsione aliquâ solvenda; cum
sic impertinenter sacram Scripturam adducere, non sit argumentari, sed
potius ipsam divinam Scripturam pervertere, & ipsius sensum pro libitu
depravare; qvasi grande sit, inqvid Hieron: & non potius vitiosissimum
dicendi genus, depravare sententiam, & ad suam voluntatem trahere
Scripturam Sacram repugnantem. ô grande nefas! Scripturam
ipsam verissimam, quam Pater æternus sanctificavit & misit
in mundum, sic pro libitu, etiam ad periculosos errores astruendos al-
284 legare, & vivificum verbum inpessimum viros convertere? *Ad decimum*
Resp. ad 13. arg. *tertium*, nego antecedens & consequentiam. Antecedens enim falsum
esse, non dubito: qvia credò firmiter, &, quòd plus est scio, argumenta
ad tertiam conclusionem tertii articuli facta esse demonstrativa, vel
saltem inevitabilia. & quando tale argumentum, scilicet inevitabile ha-
beri potest ad probandum aliquod propositum, parum curandum est,
an sit demonstratio an non. Et consequenter credo firmiter, propositum
nostrum non solùm posse probari, sed etiam efficaciter probatum esse,
imò & demonstratum; accipiendo ly *demonstratum*, ut importat de-
285 monstrationem communiter acceptò vocabulò, pro demonstratione â
priori & à posteriori, consimiliter consequentia negativa est. Nulla enim
conclusio mere Theologica demonstrativè probari aut improbari po-
test, eò, quòd talis conclusio est mere credita, ut clarè probat Greg: Ari:
in pa. q. prologi sentêt. nec aliqva talis potest demonstrativè improbari,
quia omnis talis vera est, & nullum verum potest efficaciter improbri. &
tamen non licet alicui homini tenere oppositum talis conclusionis, ut
patet ex Theologiâ. Sicut ergò non sequitur: ista propositio: Deus est
unus & trinus, non potest demonstrativè probari aut improbari; Ergò
286 unicuiqve licet credere aut tenere oppositum ipsius; ita nec dicta con-
sequentia valet. *Ad*. eorum, quæ per nos adducta sunt, concedo, quod

montis

montis mutuum non poteſt exerceri licitè, quia eſt divinæ legi contrarium, ac per hoc per ſe malum; qvod ſufficit ad hoc, ut non poſſit aliquô bonô fine aut bonô animô fieri, ut patet ex primâ concl: hujus art: Et quando probatur, quod hoc non ſufficiat; Reſpondeo, qvod homicidium non eſt ſimpliciter & univerſaliter prohibitum lege divina, ſed ſolum homicidium hominis innocentis ad homine privatô faciendum. Nam ipſa lex divina, quæ dixit Exod: 20, non occides: eôdem lib: cap. 25. dixit Moyſi principi populi ſui: Maleficos non patieris vivere ſuper terram. & alibi, blaſphemum atque adulteram & maledicentem Patri & matri jubet lapidari vel occidi. Unde per hujusmodi ſpecialia præcepta gloſſatur ac reſtringitur ipſum generale præceptum, vel generalis prohibitio homicidii, & innuitur, quod ab illâ generali prohibitione debent excipi præfati caſus. Conſimiliter dico, quòd nec diffamatio proximi eſt univerſaliter lege divinâ prohibita, cum non ſolùm ratio naturalis dictet, ipſum proximum debere accuſari publico judici de illô gravi crimine, de quô per ſecretam admonitionem non corrigitur; ſed etiam ipſe Dominus hoc expreſſe præcipit, *Matt: 18. ubi* dicit: qvod *ſi nec ipſos audierit, die Eccleſiæ. qvaſi* dicat: ipſum denuncia, accuſa, & diffama apud multitudinem vel Eccleſiæ judicem, vel Prælatum Solùm ergò illa proximi diffamatio prohibita eſt lege naturali & divinâ, quæ fit non ſervando ordinem fraternæ correctionis, de qvô Salvatori locô allegatô. Imò quoniam talis foret reipublicæ admodum utilis; aut in temporalibus, puta, quia ſine tali diffamatione immineret excidium alicujus civitatis, aut in ſpiritualibus, puta, ubi per talem diffamationem plurimi ad fidem converti crederentur, ipſa diffamatio ſine aliquâ ſecretâ admonitione præcedente licitè fieri poſſet, ut fecit Petrus *Act: 5.* qvando publicè diffamarit Ananiam & Saphiram, ipſius Ananiæ uxorem, de fraude factâ in preciô venditarum rerum. Ipſa autem uſura generaliter & ſimpliciter eſt lege divinâ prohibita. itaque non reperitur in ipſâ lege divinâ, ipſam fuiſſe aliquando conceſſam, vel ſaltem legem divinam juſſiſſe, illam debere fieri, ſicut de homicidiô & proximi diffamatione factum fuiſſe conſtat, licet qvandoqve forrè, ut minus malum, fuerit divina lege permiſſa, ut dicit S Th:, adevitandum majus malum. Licet ergò homicidium & proximi diffamatio, poſſit aliquô bonô fine licitè fieri, quia ſic jubet lex divinâ, non tamen ſequitur ex hâc, quòd uſurâ poſſit aliquô bonô fine licitè excerceri. nec argumentum eſt à ſimilî, ſed à valde diſſimili, propter rationem aſſignan-

gnantam; eò qvòd usura est universaliter divinâ lege prohibita & natu-
rali; homicidium autem & diffamatio proximi non. *Ad secundum dicò,*
287 qvòd *injuria* accipitur dupliciter, scil. communiter & propriè. Primò
modò omnis injustitia, sive contra DEUM immediatè, sive contra pro-
ximum, est injuria. & sic accipitur in argumentò, juxta ipsius vocabuli
etymologiam. Propriè verò injuria est violentiâ injusta: dico violentia,
ad denotandû, quod nulla injustitia sine inviolentia est injuria, propriè
acceptò vocabulò. Unde sicut propriè loqvendo ipsi DEO, cui nulla pot-
est fieri violentia, nulla injuria fit aut fieri potest, nec fraus aliqva potest
dici injuria, nec aliqva injustitia in proximum consentientem sive de-
ceptum sive non, dicò secundò injusta, qvia cum fit justa violentia, ut
furi vel homicidæ, cum in carcerem vel in mortem traditur, nulla fit in-
juria. In illô autem dictô Bonif. IIX. scienti ei consentienti &c. non ac-
cipitur *ly injuria* communiter sed propriè; qvia accipitur, ut distingvi-
tur contra dolum & injustitiam factam. consentienti, dico; nam scien-
ti & consentienti non fit injuria nec dolus. ut referatur *ly injuria* ad *ly*
consentienti, & *ly dolus* ad *ly scienti*, & sit sensus: sicut scienti non fit do-
lus, ita consentienti non fit injuria. Item, si acciperetur communiter
ly injuria, ut convertitur cum *ly injustitia*, tunc mutuans ad 30. pro 100.
non faceret ei injustitiam, cum non faciat ei injuriam, ex qvô scit &
consentit, ipsum mutuantem sibi ad 30. pro 100. mutuare, qvod est val-
dè inconveniens. Ad formam igitur argumenti concedo, qvòd scienti
& consentienti non fit injuria propriè loqvento, & cum arguitur; ergô
eidem non fit injustitia; nego consequentiam. Ad probationem cum
dicit vel innuit, qvòd omnis injuria est injustitia, & econtra; dico: qvòd
si accipiatur *ly injuria* communiter, hoc est verum, sed non ad propôsi-
288 tum, qvia in dictâ regulâ non sic accipitur, ut patuit. Si verò accipiatur
ly injuria propriè, falsum est, ac per hoc negandum, ut patuit suprà, qvia
nihil probat arg: *Ad 3.* nego antecedens, scil. *qvòd montis mutuum non*
sit peccatum. Ad probationem dico, quod est peccatum avaritiæ, & con-
sequenter, qvòd fit ex immoderatô amore pecuniæ, nec sequitur: fit
principaliter propter subventionem pauperum, ergò non fit principali-
ter propter pecuniam, sive amore pecuniæ, ut patet ex solutione tertii
arg. principalis. qvòd si ulteriùs dicas: non fit ipsum mutuum ad 5. pro
100. ut per ipsum crescat pecunia mutuata. ergò non fit amore ipsius
pecuniæ: potest negari antecedens, & consequentia. Antecedens enim
sala

non est verum, quia fit tale mutuum, ut ex lucrô ipsius detur congruum
salarium, per hoc, ut sic & ex talibus eleemosynis crescat mons ipse. I-
tem nec consequentia valet, qvia inordinatus amor pecuniæ non solùm
ostenditur per inordinatam pecuniæ accumulationem, sed etiam per
inordinatam ipsius jam accumulatæ conservationem. Nego enim ne-
garet, illum esse avarum, qvi ex pecuniis jam accumulatis non subveni-
ret sibi ipsi in necessariis, ne ipsas pecunias jam accumulatas minu erit.
Sic in proposito, isti conservatores montis ex amore inordinatô ipsiꝰ
montis jubent, ut mutuetur ad 5. pro 10. qvod est contra divinam le-
gem, ut montis pecunia conservetur. Unde hujusmodi mutuum pro-
cedit exinordinatô amore conservandi ipsas pecunias montis, & sic est 289
peccatum mortale. *Ad Qvartum dico*, qvòd *alia natura est* hujus montis
*à naturâ impræstantiarum Venetorum, Locorum Januensium, & montis Flo-
rentiæ.* Nam mutua impræstantiarum dictarum &c. si tamen mutua
dici debeant, sunt *coacta*, hoc autem *spontaneum*. Communitas enim Ve-
netiarum vel Florentiæ indigens pecuniis pro aliqvâ ipsarum expedi-
tione *cogit cives suos* & curales ad sibi mutuandum, *deinde sponte dat illis
5. pro 100. singulô anno.* Item *mutuantes talibus mutuis nunqvam recipiunt
totum capitale simul, vel saltem non sunt securi de eô recipiendô, qvia non
possunt cogere ipsam communitatem ad dandum eis totum capitale.* Imò *nec
partem*, nec communiter unqvam dat eis totum capitale simul, ut audio
de communitate *Januæ*, mutuantes autem montis mutuo sunt certi de
totali capitali simul recipiendo, etiam statutô ac determinatô & brevi 290
tempore. Recipiunt enim pignora à mutuatariis, & illa vendunt, nisi
statutô tempore restituatur eis simul tota summa mutuatæ pecuniæ ad
certum tempus, & ex preciô ipsius pignoris summam ipsam totaliter
accipiunt. Unde videtur, qvod in illis contractibus non sit usura aliqva;
tum, qvia non sunt mutua, si tamen nunqvam recipiatur totum capitale
simul; tum, qvia, etsi mutua sint, non videntur usuraria, qvia mutuan-
tes non mutuant principaliter propter lucrum, sed quia coacti. Un-
de, etsi non sperarent aliqvod lucrum, oporteret eos mutuare, & mutua-
rent *coacti* vel *spontanei*, amore reipublicæ; *tum* quia illi, qvi dant tales
pecunias sine spe recipiendi eas totaliter & simul, videtur ut patiantur
tantum interesse ex tali mutuô, si mutuum sit, ut pro recompensatione
ipsius possint singulô anno aut 4. aut 3. pro 100. licitè recipere; maximè
si de ipsius pecuniis sic mutuatis erant empturi aliqvam possessionem,
aut

hoc esse falsum, quia est magis Theologica materia ipsa quàm Canonica, ut suprà declaratum est; ideò magis credendum est in hoc Theologis qvàm Juristis.

265. Resp. ad 9. arg. *Ad Nonum*, quòd est *auctoritas Theologorum*, qvæ pro Hectore habetur ab adversariis nostris, qvod certè de qvòlibet homine vel mediocriter doctò asserere satis absurdum est, scilicet, quod tanti faciat illud dictum S. Th. in proposito etiam positò, qvod tantæ auctoritatis esset, quod nullò modò negare liceret; cum dictum ipsum, licet verum & valdè ponderatum nihil ad propositum conducere sciipsum patenter ostendat. Pro cujus evidentiâ est diligenter notandum, quòd mutuantem exigere aliquid ultra sortem, dupliciter potest intelligi: unò modò ratione mutui; quod fit, cum ipse mutuans exigit montis mutuatario aliquid ultra sortem, juxta qvantitatem & mensuram ipsius mutui, quæ consistit in quantitate vel precio rei mutuatæ, & tempore, quâ mutuatarius utitur ipsâ re mutuatâ. aut non habendo respectum ad aliqvod certum interesse, puta, cum taliter exigens non est certus, sepassum fuisse aliqvod interesse ex mutuo ipsò, licet non juxta quantitatem usûs rei mutuatæ id exigat vel speret. Aliò modò potest intelligi, qvando mutuans intendit tantum præcisè habere vel recipere ultra sorquod tali exactio vel spes fiat vel habeatur ratione interesse, qvod fit, tem mutui, quantum est vel erit interesse, quod pactum est vel patietur

266 ex mutuo ipsò. Loqvor de solò interesse, non necessariò accessariò ad omne mutuum. Prima exactio vel spes est usuraria, secunda verò licita. Constat autem ex dicto ipsius S. Th. ibi allegato, qvòd non loqvitur de recompensatione mutui, sed de recompensatione damni. dicit enim, Ille, qvi mutuum dat, potest in pactum ducere cum ille, qvi mutuum accipit, recompensationem damni, & non recompensationem mutui, aut usus rei mutuatæ. qvod de solò damno non necessariò ad omnem mutuum intelligi debet, ut in responsione ad 5. arg dictum est qvod etiam innuit ipse Thomas per sequentia verba; nam paucis interpositis subjungit. accipiens enim mutuum cum suâ utilitate, damnum alterius recompensat, recompensationem verò damni, qvod consideratur in hoc, quòd de pecuniâ non lucratur, non potest in pactum ducere, qvia non debet vendere, qvod nondum habet, & potest impediri multipliciter in habendo. hæc ille. Constat autem, qvod damnum, cujus recompensationem, non posse mutuantem in pactum ducere cum mutuatario, dicit ipse Th., est damnum, sine qvò nullum mutuum potest esse; nemo enim mutuans potest lucrari vel recreari de pecuniâ mutuatâ, eò tempore, qvò mutua-

mutuarius utitur illâ Et per hoc patet etiam expreſsè propoſitum no- 267
ſtrum, ſcil. qvod ipſe Thomas non loqvitur de recompenſatione mutui
ſed damni. Unde valdè mirandum eſt de qvibusdam Juriſtis, qvi in ſua
facultate doctiſſimi reputantur, & de qvibusdam prædicatoribus, qvi
utinam ſancti eſſent, ut eſſe deberent, qvòd non ſaltem mediocriter
ponderaverint verba S. Th. anteqvàm pro ipſius illa adducerent; cum
non ſolùm pro ipſis nihil conferant, ſed contra ipſos faciant: eò qvod
ipſe S. Th. ſtatim poſt illa verba ſubjungit, quod hujusmodi pactum
facere, non eſt uſum pecuniæ vendere, ſed damnum vitare. per quam
adverſativam innuit hanc conſeqventiam; faciens tale pactum non
vendit uſum pecuniæ, ergò non facit uſuram. Ex qvâ conſeqventia ſe- 268
quitur, qvòd omnis homo faciens uſuram, vendit vel aliqvò modò per-
mutat uſum pecuniæ mutuatæ, & conſequenter; qvod econtrario o-
mnis qui vendit vel permutat uſum pecuniæ mutuatæ, facit uſuram,
ut ſuprà concl. ſec. 2di art. deductum eſt. Sed omnis mutuans montis
mutuo vendit uſum pecuniæ mutuatæ, qvia exigit qvandam recompen-
ſationem ipſius uſûs, ut patet; Ergò omnis mutuans montis mutuo fa-
cit uſuram. Conſeqventia nota cum minori; & major eſt S. Thomæ ſci-
licet ex dictò allegato neceſſariò deducta. Ergò ex dictò S. Thomæ per-
iſtos adductò ſeqvitur oppoſitum ejus, quod per ipſum dictum proba-
re intendebant. Et ſic more Goliæ glaudium, qvo jugulati ſunt, ad præli-
um portaverunt. Conſimiliter dicendum eſt ad aliorum Theologo-
rum auctoritates. *Ad Decimum, qvod fundatum eſt in bullis Apoſtolicis,* 269
& præcipuè *in Bulla Innoc. VIII.* dico, juxta quintam concluſionem Reſp. to
tertii argumenti: quòd omnis talis bulla aut includit hanc vel ſimilem arg.
clauſulam; dummodo ſacris Canonibus contraria non exiſtant; ſicut
Bulla Montis Mantuæ; aut excludit illam; aut nec includit nec ex-
cludit. Si *dicatur primum*, conſtat, qvod ipſâ non approbat montis mu-
tuum, quia ipſum eſt omnibus ſacris canonibus contrarium, & contra,
talis bulla nihil propoſito confert. Si *dicatur ſecundum*, alleganda eſt
pro ſuſpectâ de falſitati, imò & pro falſi & rejicienda eſt, eſt cum ſit
contra jus commune, imò contr. jus divinum & naturale, ut ſupra con-
cluſione prædicta declaratum eſt. Et ſic iterum nihil probat. Si verò
dicatur tertium; ipſa gloſſa eſt ac reſtringenda cum tali
clauſulâ: & ſic non approbat montis mutuum, ut ſuprà dictum
eſt. Nulla ergò talis bulla probat, montis mutuum eſſe licitum.

Ex.

270 Ex quò etiam sequitur, *qvod nemo prædicans, præfatum mutuum esse usurarium vel illicitum, est excommunicatus virtute alicujus talis bullæ*, qvantumcunqve includentis sententiam excommunicationis in contradicentes ei. Nam si talem clausulam excludat, tanqvam falsa, nullius valoris ac virtutis est. si includat illam, aut nec includat nec excludat, nemo prædicans montis mutuum esse usurarium, ei contradicet. Si etiam cum tali clausulâ expressâ vel subintellectâ approbaret montis mutuum, & contrà hujusmodi approbationem ferret sententiam excommunicationis, eò quòd cum tali clausulâ non approbat nisi capita montis, qvæ non sunt sacris canonibus contraria & consequenter non approbat capitulum mutui, quod sine dubiò est omni sacrorum Canonum generi contrarium, ut supra probatum est. Et consequenter, non fert talis bulla aliquam excommunicationis sententiam contra aliquem asserentem aut prædicantem, montis mutuum esse illicitum. Unde nec schismaticus nec hæreticus dicendus est taliter asserens, sed verè Catholicus, & Ecclesiæ Catholicæ maximè unitus. Ad illud autem, qvod dicebat ille Magister in nostrâ disputatione, dico: *Posito*, ut tunc dixi, *qvod Fratres Prædicatores habent tale Privilegium* contra Minores, quod nullus 271. Inquisitor Minorum, sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ procedat in crimen hæresis contra aliquem ex fratribus Prædicatoribus; & contra, Fratres Minores habent tale Privilegium contra Prædicatores, ut patet in bullâ aureâ utriusque dictorum ordinum. Et nos omninò eadem privilegiâ habemus, qvæ Minores & Prædicatores habent: ut patet in Mari magnò privilegiorum nostrorum, § Postremò: Quicunq; frater prædicator & Minor, hæreticæ pravitatis Inquisitor contra aliquem ex fratribus nostris procedit, in ipsius hæresis crimine, est ipso facto excommunicatus. Et tu ex illis es. Ergò tu es excommunicatus. Et tecum loqvor in convertendo juxta illud capit: cum voluntate de sententiâ, ex eo. hæc responsio non parvum risum movit astantibus, & prævato Magistro os adeò oppilavit, ut nunquam ulterius de hôc contra me loqvi ausus fuerit. *Secundo* dico: qvòd si quæ partium nostræ disputationis 272. debet censeri hæretica; hæc est illa, qvæ pertinaciter asserit, Montis mutuum esse illicitum; si tamen asserat, illud esse usurarium, qvod asserere exigitur ex dictis, nisi velit protervè & cavillatoriè respondere. Qvod, ideò dixi, qvia non sequitur: tu asseris, montis mutuum non esse peccatum, &, montis mutuum est usura, ergò tu asseris, usuram non esse peccatum, ut patet ex Logicâ. Sed istâ benè valet: tu asseris montis

mutuum

mutuum non esse peccatum, & asseris, montis mutuum esse usuram. ergò tu asseris, usuram non esse peccatum, & omnis, qui asserit pertinaciter, usuram non esse peccatum, est hæreticus, vel ut hæreticus puniendus. ut in cle. ex gravi: eò ti. ergò tu es hæreticus, vel ut hæreticus puniendus. 273.

Ad Undecimum, quod ex auctoritate Fratrum Minorum de obs. procedit: Respondeo, quod nec ipsorum auctoritas in hac parte acceptanda est: tum, quia est contra omnes ipsorum Doctores mortuos, imò contra omnes Theologos, Canonistas, & Morales Philosophos; & contra aliquos ex Doctoribus vivis ipsorum Minorum. Nam ego vidi quendam tractatum noviter editum à quodam venerabili Magistro prædicti ordinis vocato, *Nicolaus Vene*: de hac materiâ specialiter in quo prædictus Magister expresse determinat: ipsum montis mutuum esse usuram. Item, quidam Magister alius ejusdem ordinis in Ecclesiâ Carthusiensi, in Dominicâ S. Trinit. anni 1425. prædicavit idem. Insuper frater *Dominicus de Ponzono* ex prædictis observationibus, ut à fide dignô audivi, Savonæ idem prædicavit; qui tamen inter illos præcipuus prædicator habitus est. Imò & Magister *Crat: & Brixia*, ex primis Italiæ magistris ordinis Minorum, ut etiam à fide dignissimis audivi Savonæ astrictus in conscientiâ, quid de ipsô matuô crederet; respondit: ipsum esse usurarium; Tum, quia talis auctoritas in hac parte est contra apertam rationem, & contra omnem bonam legem, ut patet supra; tum, quia ipsi Minores de observatione in hac parte suspecti sunt, eò quòd ipsi fundaverunt hujusmodi mutuum, & unusquisque maximè afficitur operè suô, &, cum res transit in affectum, perit omne judicium; quia familiaritatis & benevolentiæ affectus veritatis cognitionem impedire solet. Unde satis credibile est, quod ipsi nollent præfatum mutuum quasi usurarium ab aliquibus condemnari, ne & ipsi male egisse ipsum fundando convincerentur. Et multò magis credibile est, quod ipsi nollent proprium opus condemnare. Nec est maximè credendum illis propter ipsorum multitudinem majorem, Plures enim muscæ quàm equi, & plures formicæ quàm boves, & fortè plures infideles quàm fideles, & sine forte plures mali quàm boni, & plures insipientes quàm sapientes, & plures indocti quàm docti; & tamen nec potiores sunt muscæ aut formicæ quàm equi aut boves; nec magis credendum est infidelibus aut malis aut indoctis, quàm fidelibus, bonis aut sapientibus, & doctis. Nec maximè illis credendum est propter excellentem ipsorum doctrinam; cum non minor doctrina hodiè

Resp. ad arg. 274

275

vigeat ac retroactis temporibus viguerit in religionis Prædicatorum
& Eremitarum tenentium oppositum, qvàm in dictorum observantium
congregatione propositum asserentium. Nec propter ipsorum
excellentem sanctitatem; eò qvo sanctitas hominis à solo DEO cogno-
276 sci possit & judicari, cum idem sit: sanctitas charitas, & gratia gratifi-
cans imo, sicut nemo potest scire, se esse in gratiâ; ita nec aliquis scire
potest, se esse sanctum, & multo minus qvis scire potest, alium esse san-
277 ctum. Non potest ergò probari, *Montis mutuum esse licitum, ex sanctitate*
prædicantium ipsum, quia si arguatur sic: Sancti sunt, vel sanctiores ali-
is sunt, qui prædicant, montis mutuum esse licitum, Ergò montis mutu-
um est licitum. Antecedens erit omnino ignotum, & consequenter ni-
hil per ipsum nobis hominibus probari potest. Nec judicandi sunt san-
ctiores aliis ipsi Minores, qvia omne peculium etiam in communi ul-
tra alios religiosos abdicaverunt: tum, quia non erat judicandus sancti-
or Christo Johannes Baptista, qvia hic in eremò degebat, nec coctum
quid comedebat, vinum & siceram non bibebat, & duris atque hirtis ve-
stimentis induebatur; Ille autem communi victu atque vestitu. ut dicit
Joh: Criso: inter homines vivebat, & cum peccatoribus & publicanis
sæpiùs comedebat; tum quia nec minus sancti reputandi erant Apostoli
Domini, qvi aliquid habebant in communi, quàm minores, qui juxta
regulam suam nihil habere possunt, ut in cle: exivi de Paradisi, de ver-
278 borum sign: *Nec tandem reputandi sunt sanctiores*, eò quod scalciati in-
cedant; sicut nec Mahumetani, non bibentes vinum ex lege suâ, Christi-
anis vinum bibentibus; nec quidam hæredici, qui etiam discalciati in-
cedebant, & ideò nudipedes vocati, fidelibus & chatòlicis sanctiores
aut meliores consendi sunt. Nec etiam judicandi sunt sanctiores aut
meliores Apostolis, qui calceis & caligis utebantur, juxta illud angeli:
quia sic prædicant minores, qvos non est verisimile tàm perniciosè velle
mentiri propter aliquod terrenum commodum &c. sic eàdem vel con-
simili ratione vel facilitate probare possum oppositum, quia id prædi-
279 cant fratres prædicatores S. Dominici, & Eremitæ, fratres S. Aug: etiam de observantiâ, qvos non magis est verisimile velle tàm pernicioſe
mentiri propter aliqvod terrenum bonum aut commodum, attentâ i-
psorũ excellenti sanctitate & doctrinâ; cùm nõ possit efficaciter proba-
ri, sanctitatem aut doctrinam horum esse minorem illorum vitæ aut li-
teraturâ, aut econtrario. Unde talia argumenta non magis valent pro

una

unâ parte quæſtionis noſtræ quàm pro aliâ. Sufficienter tamen reddunt ſimplices dubios in caſu ipſô ; qvi propterea ſequi tenentur ſecuriorè viam, qvalis eſt negativa & noſtra, ut ſupra declaratum eſt. de hôc tamen amplius dictum eſt in noſtrâ & meliâ ſuper verbô ſalvationis : attendite 280
â falſis Prophetis, *Ad duodecimum, qvod* Chriſti revelatione fundatum Reſp. ad
eſt, dico, qvod talis revelatio non eſt â fidelibus pro verâ aut divinâ reci- 12. arg.
pienda, cum non ſit illis aliqvô ſignô evidenti, aut Eccleſiam autoritate approbata. Quòd ut quidam Legum Doctor Faventiæ nobis objecit; quòd præfata revelatio non ſolum evidenti, ſed pluribus evidentibus ſignis & miraculis approbata eſt; qvia, ut dicebat ipſe frater Cherubino, cui dicitur facta fuiſſe revelatio ipſa, de quâ eſt ſermo, pluribus ac evidentibus ſignis & miraculis claruit, acindies coruſcat. *Dicam ego*, ſicut illi me dixiſſe memini : Tuné unquam expertus es aliquod miraculum fratris Cherubini ? cui dicenti : non : dixi, nec ego ; imò nec unqvam vidi aut expertus ſum aliqvod miraculum alicujus fratrum minorum, licet audiverim plurima ab illis fuiſſe prædicata ad excellentiæ ſuæ religionis commendationem, qvorum plurima indubitanter credo & prædicavi eſſe falſa. ut, quod S. Franciſcus vadat perſonaliter ſingulô annô in die ſua ſolennitatis ad purgatorium locum, & inde devotorum ſuorum animas extrahat. & qvod ipſi minores ſoli ſint illi Evangelici minores, de quibus ſalvator Matt : 25. quod uni, inquid, ex minoribus meis feciſis mihi feciſtis. &, quòd Deus plus dilexerit Franciſcum quàm Chriſti humanitatem, & ſimilia. Aut *ergò talia miracula, quibus* dicis præfatam re- 281
velationem fuiſſe approbatam, *tibi evidentia ſunt, aut fuerunt, aut non; ſi ſic*, tibi aliquid probant, licet non propoſitum, quia ad illud probandum non ſunt ſpecialiter facta; mihi autem, cui omnia ignota ſunt, nihil penitus probare poſſunt. *Si non*; nec mihi nec tibi aliquid probant. Unde valdè mirandum, qud Doctores aut viri graves tàm levi ac omninò moveantur, ad credentum id, in quô pendet æterna ſalus ipſorum, & damnatio, quale eſt propoſitum noſtrum. *At auctoritates autem vet; & N. Teſtamenti*, quas ipſe frater Ber : pro ipſô mutuô in ſuis prædicationibus allegare ſolet, piget certè reſpondere. ſunt enim puerilia & nullius momenti argumenta. Quis enim non videat, qod non ſequitur : *mons coagulatus, mons pinguis &c.* ergò *montis mutuum eſt licitum*; cum iſtius conſequentiæ conſequens ſit omninò impertinens antecedenti, niſi

dicat, quod sit illi pertinens, quia impossibile, ac per hoc illi repugnans,
quò concessò, quia verè nihil ad propositum suum facit, sed nostrum
confirmat? quis insuper nesciat, quod nec illa consequentia valet: dis-
persit, dedit pauperibus &c. ergò montis mutuum est licitum. consimi-
liter nec ista: jucundus homo, qui misereatur & commodat; ergò montis
mutuum est licitum? quis, inquam, est ita demens, ut credat, Dominum
nostrum præcepisse Petro, ut mutuaret ad 5. pro 100. fidelibus, cum di-
283 xit ei; *Pasce oves meas?* certè ista potius risu ac indignatione vel etiam
stomachicè explodenda sunt, quàm responsione aliquâ solvenda; cum
sic impertinenter sacram Scripturam adducere, non sit argumentari, sed
potius ipsam divinam Scripturam pervertere, & ipsius sensum pro libitu
depravare; qvasi grande sit, inqvid Hieron: & non potius vitiosissimum
dicendi genus, depravare sententiam, & ad suam voluntatem trahere
Scripturam Sacram repugnantem. ô grande nefas! Scripturam
ipsam verissimam, quam Pater æternus sanctificavit & misit
in mundum, sic pro libitu, etiam ad periculosos errores astruendos al-
284 legare, & vivificum verbum inpesimum viros convertere? *Ad decimum*
Resp. ad 13. arg. *tertium*, nego antecedens & consequentiam. Antecedens enim falsum
esse, non dubito; qvia credò firmiter, &, quod plus est scio, argumenta
ad tertiam conclusionem tertii articuli facta esse demonstrativa, vel
saltem inevitabilia. & quando tale argumentum, scilicet inevitabile ha-
beri potest ad probandum aliquod propositum, parum curandum est,
an sit demonstratio an non. Et consequenter credo firmiter, propositum
nostrum non solùm posse probari, sed etiam efficaciter probatum esse,
imò & demonstratum; accipiendo ly *demonstratum*, ut importat de-
285 monstrationem communiter acceptò vocabulò, pro demonstratione à
priori & à posteriori, consimiliter consequentia negativa est. Nulla enim
conclusio mere Theologica demonstrativè probari aut improbari po-
test, eò, quòd talis conclusio est mere credita, ut clarè probat Greg: Ari:
in 2. q. prologi sentẽt. nec aliqva talis potest demonstrativè improbari,
quia omnis talis vera est, & nullum verum potest efficaciter improbri. &
tamen non licet alicui homini tenere oppositum talis conclusionis, ut
patet ex Theologiâ. Sicut ergò non sequitur: ista propositio: Deus est
unus & trinus, non potest demonstrativè probari aut improbari; Ergò
unicuiqve licet credere aut tenere oppositum ipsius; ita nec dicta con-
286 sequentia valet. *Ad 1.* eorum, quæ per nos adducta sunt, concedo, quod

montis

monetis mutuum non poteſt exerceri licitè, quia eſt divinæ legi contrarium, ac per hoc per ſe malum; qvod ſufficit ad hoc, ut non poſſit aliquô bonô fine aut bonô animô fieri, ut patet ex primâ concl: hujus art: Et quando probatur, quod hoc non ſufficiat; Reſpondeo, qvod homicidium non eſt ſimpliciter & univerſaliter prohibitum lege divinâ, ſed ſolum homicidium hominis innocentis ad homine privatô faciendum. Nam ipſa lex divina, quæ dixit Exod: 20, non occides: eôdem lib: cap. 25. dixit Moyſi principi populi ſui: Maleficos non patieris vivere ſuperterram. & alibi, blaſphemum atque adulteram & maledicentem Patri & matri jubet lapidari vel occidi. Unde per hujusmodi ſpecialia præcepta gloſſatur ac reſtringitur ipſum generale præceptum, vel generalis prohibitio homicidii, & innuitur, quod ab illâ generali prohibitione debent excipi præfati caſus. Conſimiliter dico, quòd nec diffamatio proximi eſt univerſaliter lege divinâ prohibita, cum non ſolùm ratio naturalis dictet, ipſum proximum debere accuſari publico judici de illô gravi crimine, de quô per ſecretam admonitionem non corrigitur; ſed etiam ipſe Dominus hoc expreſſè præcipit. *Matt: 18. ubi* dicit: qvod *ſi nec te ſes audierit, die Eccleſiæ. qvaſi* dicat: ipſum denuncia, accuſa, & diffama apud multitudinem vel Eccleſiæ judicem, vel Prælatum. Solùm ergò illa proximi diffamatio prohibita eſt lege naturali & divinâ, quæ ſit non ſervando ordinem fraternæ correctionis, de qvô Salvatori locô allegatô. Imò quoniam talis foret reipublicæ admodum utilis; aut in temporalibus, puta, quia ſine tali diffamatione immineret excidium alicujus civitatis, aut in ſpiritualibus, puta, ubi per talem diffamationem plurimi ad fidem converti crederentur, ipſa diffamatio ſine aliquâ ſecretâ admonitione præcedente licitè fieri poſſet, ut fecit Petrus *Act: 5.* qvando publicè diffamarit Ananiam & Saphiram, ipſius Ananiæ uxorem, de fraude factâ in preciô venditarum rerum. Ipſa autem uſura generaliter & ſimpliciter eſt lege divinâ prohibita. itaque non reperitur in ipſâ lege divinâ, ipſam fuiſſe aliquando conceſſam, vel ſaltem legem divinam juſſiſſe, illam debere fieri, ſicut de homicidiô & proximi diffamatione factum fuiſſe conſtat, licet qvandoqve fortè, ut minus malum, fuerit divina lege permiſſa, ut dicit S Th:, adevitandum majus malum. Licet ergò homicidium & proximi diffamatio, poſſit aliquô bonô fine licitè fieri, quia ſic jubet lex divinâ, non tamen ſequitur ex hôc, quòd uſurâ poſſit aliquô bonô fine licitè excerceri. nec argumentum eſt â ſimilî, ſed â valde diſſimili, propter rationem aſſi-

non eſt verum, quia ſit tale mutuum, ut ex lucrô ipſius detur congruum ſalarium, per hoc, ut ſic & ex talibus eleemoſynis creſcat mons ipſe. Item nec conſeqventia valet, qvia inordinatus amor pecuniæ non ſolùm oſtenditur per inordinatam pecuniæ accumulationem, ſed etiam per inordinatam ipſius jam accumulatæ conſervationem. Nego enim negaret, illum eſſe avarum, qvi ex pecuniis jam accumulatis non ſubveniret ſibi ipſi in neceſſariis, ne ipſas pecunias jam accumulatas minu erit. Sic in propoſito, iſti conſervatores montis ex amore inordinatô ipſiꝰ montis jubent, ut mutuetur ad 5. pro 10. qvod eſt contra divinam legem, ut montis pecunia conſervetur. Unde hujusmodi mutuum procedit exinordinatô amore conſervandi ipſas pecunias montis, & ſic eſt 289
peccatum mortale. *Ad Qvartum dico*, qvòd *alia natura eſt* hujus montis *à naturâ impræſtantiarum Venetorum, Locorum Januenſium, & montis Florentiæ*. Nam mutua impræſtantiarum dictarum &c. ſi tamen mutua dici debeant, ſunt *coacta*, hoc autem *ſpontaneum*. Communitas enim Venetiarum vel Florentiæ indigens pecuniis pro aliqvâ ipſarum expeditione *cogit cives ſuos* & curales ad ſibi mutuandum, *deinde ſponte dat illis 5. pro 100. ſingulô anno*. Item *mutuantes talibus mutuis nunqvam recipiunt totum capitale ſimul, vel ſaltem non ſunt ſecuri de eò recipiendô, qvia non poſſunt cogere ipſam communitatem ad dandum eis totum capitale*. Imò *nec partem*, nec communiter unqvam dat eis totum capitale ſimul, ut audio de communitate *Januæ*, mutuantes autem montis mutuo ſunt certi de totali capitali ſimul recipiendo, etiam ſtatutô ac determinatô & brevi 290
tempore. Recipiunt enim pignora à mutuatariis, & illa vendunt, niſi ſtatutô tempore reſtituatur eis ſimul tota ſumma mutuatæ pecuniæ ad certum tempus, & ex preciô ipſius pignoris ſummam ipſam totaliter accipiunt. Unde videtur, qvod in illis contractibus non ſit uſura aliqva; tum, qvia non ſunt mutua, ſi tamen nunqvam recipiatur totum capitale ſimul; tum, qvia, etſi mutua ſint, non videntur uſuraria, qvia mutuantes non mutuant principaliter propter lucrum, ſed qvia coacti. Unde, etſi non ſperarent aliqvod lucrum, oporteret eos mutuare, & mutuarent *coacti* vel *ſpontanei*, amore reipublicæ; *tum* qvia illi, qvi dant tales pecunias ſine ſpe recipiendi eas totaliter & ſimul, videtur ut patiantur tantum intereſſe ex tali mutuô, ſi mutuum ſit, ut pro recompenſatione ipſius poſſint ſingulô anno aut 4. aut 3. pro 100. licitè recipere; maximè ſi de ipſius pecuniis ſic mutuatis erant empturi aliqvam poſſeſſionem,

aut

aut facturi mercantiam aliqvam, quando tali mutuo dederunt illas coacti; *tum* qvia, si capitale sit indubiô, ita qvod dubitent mutuantes, qvod nunqvam illud sint recepturi, aut certè oportuno eis tempore, videtur, qvod ratione talis dubii possint licitè recipere fingulò annô aliquid ultra sortem; maxime cum eis sponte & nullô cogente detur. *Unde tanta*

291. *diversitas est inter naturas illorum impræstitorum locorum, & denariorum montis, & denariorum montis mutui, qvod ista coacta, illa mutua sunt libera.* Ergò montis mutuum est licitum; non est evidens. Qvia antecedens puto esse verum, & consequens scio esse falsum. Puto enim, qvòd præfata mutua, si mutua dici possunt, propterrationes assignatas, & præcipuè, qvia coacta sunt, & qvia non sunt verè mutua; si tamen dantur pecuniæ communitati sine spe recipiendi totam sortem illarum simul, non esse ex naturâ vel genere suô usuraria, ut tenet Laur. de Landul. in speciali Tract. denariorum Montis Florentiæ, & post eum Archi. Episcopo

292. Flor. Dixi notanter, *ex eorum genere*; quia fortè ex aliqvâ mala circumstantiâ, puta ex aliqvâ malâ intentione vel causâ possent illicitè fieri & fortè usuraria, de qvô hic non est disputandum, imô nec alibi; cum hujus malæ intentiones ex naturâ suâ sint nobis incognitæ; tum qvia non est contractus adeò licitus ex sua naturâ, qvin ex mala intentione possit fieri illicitus. sicut eleemosyna, qvæ est sine dubiô de genere tuô bona, alicujus malæ causæ intuitu potest illicitè fieri. Sufficiat autem

293 nobis, de capitulis Montis mutui, & illorum, qvantum ad præsens pertinet opusculum, qvæ possunt nobis certa esse ex eorum Scripturis, sicut de factô sunt certa capitula ipsius montis mutui, judicâsse. *Pro Zelô igitur veritatis & animarum Christi sanguine redemptarum hæc cum his, qvæ in Apologiâ montis veræ sinceræqve pietatis in Ant. Corsetum, U. J. Cons. in formâ dialogi scripsimus, de montis mutuô, ac per hoc de omni usurariô contractu dicta sint, ad laudem & gloriam sempiternæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, qvi est unus, verus & ipse DEUS, laudabilis & benedicibilis, & glorificabilis per infinita secula seculorum, Amen.*

Finis.

Impressum in almâ civitate Cremonæ, anno Dominicæ Salutis M. CCCC. LXXXXVI. Nonis octobris.

FRANCISCI
PAPAFAVA PATAVINI
JURISCONSULTI

MAGNIFICIS REIP. PRÆSIdentibus de Monte, qvem de Pietate appellant,

DECISIO.

VIRTUTE DUCE

COMITE FORTUNA.

VENETIIS

Apud Ioan. Gryphium.

MAGNIFICIS AC DIGNISS. REIP. PATAVI, Utilium Consultoribus Frater Dominicus ordinis Servorum Theologantium minimus, S.P.D. A qvibus rectè sapere atqve integras audiendi aures pie exoptat.

1. QVæ sapientissimè atq; elegantissimè eximius Jur. V.D. vestræ Nobilitatis non postremo, D. Franciscq Papafava scripserit, libenti ac pientissimo animo legimus: utrũ scilicet, si qvis super sacro pietatis Monte hujusce urbis aut aliarũ pecuniã consignaverit (ut ajunt)

2. qvippiã ultra sortem exigere, aut lucrari, integra mentis conscientia possit.

Matt.13 Qvod unũ qvia ad cõmunẽ omniũ utilitatẽ spectare videretur, sũmo gaudio affectus sum: videbã n. civem optimũ & doctorem excellentissimum veluti DEI scribã (ut in Evangelio constat) de thesauris sacratissimis hoc deprompsisse, ne scilicet qui pietatis mons plane esset, ex indiscreto cupiditatis Zelo,

Prov.21 propter qvæstum & illicitũ pecuniolæ augmentũ impietatis officina dice-

3. retur. Prohibet n. divinæ scripturæ vox ne sub obtentu eleemosynæ cũ pecca-

Eccl.34 to aliqvid studeamq accipere: ac impiorũ hostias abominabiles esse ait, qvæ Domino ex scelere offeruntur. Propterea sapientissimq omniũ Salomon cõstantissimè asserit: qui offert sacrificiũ de substantia pauperis, idem est, ac si victimet filiũ in conspectu patris. Qvibq sanè verbis liqvido cõstat, qvãtope-

Gen. 4. rè Domino ex rapina vel usura sacrificiũ odio sit, atq; displiceat, qvi neq; ad

4. Cain, neq; ad ipsiq munq oculos flexit. Sapientissimè igitur Doctorẽ Nobilitatis vestræ ex divinæ mentis Consilio, nedũm ex Pontificii atq; Cæsarei juris sanctionibq & doctissimorũ juris sapientũ sententia qvũ cõsuluisse vobis omnibq labore hoc suo laudatissimo animadverterim (& qvaliscunq; mei ingenioli atq; judicii calculo sit) in suarũ lucubrationũ, ad probationẽ adhibuerim, ac pientissimo animo adhibeã eundẽ pariter hortatq sum, ut in cõmunẽ utilitatẽ in publicũ hos sacratissimos labores suos emitteret: qvos e-

5. missos divini Spiritus præsidiũ ac bonorũ authoritas à malevolorũ morsibq tueretur. Accipite igitur Patres sapientissimi munusculũ divinæ legis, qvod vobis integerrimis utilis Consultoribq nuncupamq. Ne in sacro pietatis monte, ubi ramq pingvis olivæ jãdiu insito adolevit, & fructo olei pietatis suavissimos tulit, Oleaster, aut lolium infelicis segetis malũ succrescere videatur, Hoc n. Christi patrimoniũ est, hæc vera pauperũ hæreditas, qvæ modico cõtenta multas peccatorũ divitias contemnit. Ut igitur in hunc diẽ ab origine

Gen. 4. tuæ pietatis Agricolæ integerrimi ac fideles DEO fuistis: perseverate, & vineã Domini pia mente colite. Zelum habentes ut Abel, ad qvẽ & cujus munera DEUS Optimꝰ Maximq hilari vultu respexit, qvo pariter vos in terris respiciat & in Cœlum suos admittat. Valete Patres ac cives optimi: & Nomẽ vestrum

veſtrum ſuavi pietate, lolio ac zizania expurgatum perpetua diligentia ac fide cuſtoditum conſervate.

FRANCISCI PAPAFAVA PATAVINI JURISCONS. DECISIO.

DOMINUS Labia mea aperiat, & Spiritus ſanctus illuminet ſenſus intellectûs mei. Amen.

NOn poteſt qvis cognoſcere qvalitatem in ſubjecto; niſi cognoſcat ſubjectum. *l. prima ff. de juſt. & jure, & l. prima ff. ſi certum pet.* Ideo tractaturus materiam uſurarum primo qværo; *qvid ſit uſura*: & brevibus reſpondetur; qvod uſura *eſt inordinatus appetitus voluntatis aliqvid ex datione mutui recipiendi de bonis proximi ultra ſortē.* Unde exclamat Chriſtus: *Date mutuum* nihil inde ſperantes. *c. conſuluit, extra de uſuris.* & *Luc. ſexto capite.* Et hoc eſt, qvod communiter dicitur; qvod omne id, *qvod accipimus ultra ſortem, eſt uſura*: ut per *gloſſ. in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi certum pet. c. pleriqve &. c. ſeqven.* XIIII. *q.* III. *& tota illa cauſa & qvæſtione l. ſi tibi decem ff. de pact. in prin. in l. cum ultra. C. de non numerata pecunia. Nov. Bar. in l. tertia. §. finali. ff. de annuis legat. & in l. ſecunda ff. de his qvæ pen. nomine, & in l. cum ſtipulatus in fine. ff. de verborum obligatio. in l. Julianus. §. idemq; Pap. ff. de action. emp. cum ſimilibus.* Et qvia in civi. *Paduæ* eſt ſacer *mons pietatis*, prout eſt in *aliis multis civitatibus Italiæ*; qui mutuant pauperibus ſub pignoribus: ideo ſecundo qværo, *qvid ſit iſte mons pietatis?* Et *reſpondetur* ex mente Reverendi Magiſtri & ſacræ theologiæ doctoris Magiſtri *Joannis Nannis Viterbienſis* ordinis Prædicatorum; quod eſt *Mons pietatis qvoddam Apoſtolicum depoſitum, id eſt pecunia pie à patribus civitatis collecta, & ab his donata ſocietati pauperum, conſtituta in publicum uſum & perpetuam ſuſtenſtationem illorum, qvibusdam ſtatutis intercedentibus ad publicum beneficium dictæ ſocietatis pauperum*: & qvia dignus eſt mercenarius mercede ſua juxta illud Pauli. Et qvi altari ſervit, de altari vivat. Et nemo ſuis ſtipendiis militat &c. Et habetur *Matth. x.* cap. & *Luc.* cap. X. *& prima ad Timoth.* V. cap. *cononizata.* LXXXVIII. *diſtin. cap. qvoniam* & XII. *qvæſt.* II. *c. qvicunqve, el* II. *& c. I. de ſepultu. cap. ex his* XII. *q. I. c. cum ſecundum de preben. Et unusqvisqve accipiet mercedem ſuam ſecundum laborem. I. ad Corinth. cononizata.* XX. *qvæſt. C. III. c. præſens clericus in fine, & habetur in. c. pervenit extra de empt. & vendit. in l. I. ff. de var. & extraordinar. cognit. §. in honorariis qvoqve, in l. prima. C. manda. & in. l. unica. C. de ſuffrag. l. ſi remunerandi in prin. & in. §. Maurus & in l. ſalarium ff. manda. & qvod habetur in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de præſcrip. verb.* in qvibus juribus habetur de ſalario expreſſe conſtituto ſeu conſtituendo ratione locationis o-

6. Qv. pri

7.

8. Qv. ſe qunda.

9.

perarum. Et habetur in *l. Sero amico. §. medico. ff de annu. leg. ubi* habetur quod labor & pecunia diuiſionem recipiunt, inter cætera ſtatutum & proviſum eſt; ut qui pignorant, ſolvere habeant ſingulo menſe *unum denarium* pro libra, *pro ſatisfaciendo mercenariis*; qui inſerviunt dicto ſacro monti, & dictis pauperibus; & ſi quid *ſuperabundat* ſolventibus pro rata *reſtituatur*, ſi eſt poſſibile: ſi minus, *diſpenſetur inter pauperes Chriſti, vel in alium pium uſum* prout melius videretur de jure: & talis modus mutuandi ab omnibus licitus reputatur: & tam à ſacris theologis, qvam à canoniſtis, ut patet diverſis conſilijs tam ſacrorum theologorum, qvam legiſtarum. Unde in cauſa propoſita qværitur; *utrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare, quod quicunq; depoſuerit pecunias ſuper dicto ſacro monte; habeat certum quid Lucri ultra capitale; ut puta trium ſeu qvatuor pro centenario*; qvia abſque diſpenſatione D. Papæ nulli dubium quod eſſet uſura: per ea quæ ſupra dixi. Et videtur prima facie dicendum *quod ſic*; cum Papa habeat plenitudinem poteſtatis juxta tex. *in c. decreto noſtro.* II. *q. vi. & c. propoſuit de conceſ. præb.* c. II. *de præb. li. I.* I. *c. cuncta &. c. ſi* IX. *q.* III *in Cle.* I. *in fi. ut lit. penden.* Item quod Papa facit non ut homo: ſed ut Deus facit. *c. inter corporalia. c. qvanto de transl.* Epi. & non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit, & factum à vicario Dei, cenſetur factum ab ipſo DEO. *d. c. inter corporalia.* Ubi notat *Abbas in ſecundo notab. in ſecunda col.* & *Abbas in. d. c. qvanto*: qvia Papa tenet locum Dei in terris, ut ibi, & *Ancha. in conſil.* CCCLXXIII. *col ſecunda Specul. in tit. de loca. §. nunc oſtendendum. col.* XIII. *verſ.* LXXXIX. & *dicit Bal. in. l ſi ut proponis. C. qvomodo & qvando Jud. col. prima ver. ponæ.* qvod reverentia, qvæ fit Papæ, fit ipſi Deo. *Allegat. l. non diſtingvemus. §. ſacerdotio. ff. de arbi.* Cui etiam dictum eſt: qvodcunqve ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & qvodcunqve ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. c. *qvodcunqve.* XXIIII. *q.* I. c. *in novo.* XXI. *diſt. c. ita Dominus.* XIX. *d ſtin. Declarat Abb. in c. fina. de foro competen. col.* XIX. *& in conſil.* LXXXIII. *incipien. præſens. col. I. lib. I. Et Anch. in conſi.* CCXXXIX. *incip. parum. col. I. & Soci. conſil* XIII *libr* I. *verſi. I. in IIII. col.* Et alibi dicit Chriſtus: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã. d. c. ita Dominus. & *Mathæi.* XVI. capite. Item Papa omnia poteſt, dummodo non faciat contra fidem. c. *in memoriam.* XIX. *diſt. in c. qvamvis de pœnit. diſt. III. Specul. in loco prædicto col.* XIII. *verſic.* LXXXIX. *Ancha. conſil.* CCCLXXIII. *incip. revocatur. colum. II. & ſi & Abb. d. conſil.* LXXXIII. *col. II.*

Qv. ter alia pal maris.

10.

11.

Affirm.

1.

2.

3.

5.

6.

7. Item non habet ſuperiorẽ, niſi Deum, dicit *tex. in c. licet. de elec.* Nec poteſt ab

aliqvo

aliqvo judicari: ut dicitur in *d.c. in novo. & d.c. cuncta.* Et late *Joannes Hieronymus Albanus Bergomatis in ſuo tracta. de poteſtate Papæ, in prima parte.* 8. Sed ipſe eſt ſuper omnes. Item ipſe ſolus fuit electus à Chriſto ad ſũmũ Pon- 9. tificatũ, ut omnibus præſſet, alii ſunt ſubipſo electi in partem ſolicitudinis. 10. *c. I. & II.* XXII. *diſt. Abb. in d.c. ſi. Item qvod ipſe facit facere videtur Domi-* 9 noſter. *c. ſunt qvidam* XXV. *q. I Ancha. in d. conſi* CCCLXXII. *col. ſi.* & poteſtas 11. Papæ nõ eſt ex homine, ſed ex DEO. *c. novit. de judi.* Et poteſtate papæ nulla 12. eſt major in eccleſia DEI, & ei ẽmnes homines decet obedire, ut notatur in *c. cauſam ſtatuta extra de conſti. in pr.* Itẽ Papa poteſt venire cõtra omnia ſta- 13. tuta & cõſvetudines. *c. ſignificaſti extra de elec.* Itẽ hoc nomẽ Papa nõ cepit 14. à novo teſtamẽto, immo à Moſe. *c. ſacroſancta.* XXII. *diſt.* & ipſe ſolus tenet lo- 15 cũ principis apoſtolorũ. *c. de Conſtantinopolitana.* XXII. *diſt. c. videntes.* XII. *q. I.* Item eſt vicarius Domini noſtri JESU CHRISTI, dicit *tex. in. c. ſi qvis.* LXXIX. 16 *diſt. c. nr Romani de elect. in clemen.* Et major eſt auctoritas Papæ, qvã ſãctorũ. 17 *c de libellis, &. c pri.* XX. *diſt.* & ejus lex eſt ſervanda, ac ſi eſſet lex Petri Apoſto- 18 ſtoli dicit *tex. in. c. palã.* XI. *diſt.* & ejus approbationi ſtamus; dicit *tex. in. c.* 19 *ſi Romanorũ* XIX. *diſt.* Et de poteſtate Papæ late habetur per *Bal. in l. reſcripta col. III. C. de præci. imp. offer. ubi. D. Jaſ nu. IIII & D. Jac. Aluaro in capi. pri. in titu. Epiſcopũ vel Abba. in uſib. feudorum. col. IIII. & V. & Ancha. in d. cõſil.* CCCLXXIII. *& Do. Marcus Mant. in conſil.* CXXI. *& Specul. in tit de loca. §. nunc oſtendendum* Item Papa eſt ſolutus legibus. *l. Princeps. ff. de legi. cap. ideo circa prin. ver. ita ergo.* XXV. *q. I. Specul. in loco præallega. verſi.* XLVI. Itẽ ejus ſententia eſt ejus. *c. in cauſis extra. de ſenten. & re judi.* Nec eſt, qvi ei dicat cur ita facies? *c. in memoriã.* XIX. *di. Et de pœnit. di. III §. ex perſona alias. c. qvãvis.* Itẽ apud eũ ſtat pro ratione volũtas; *ut inſti. de jur natu. §. ſed qvod principi Specul. in loco præallega. ver* LXXXIX. *& Bald. in d. l. reſcripta.* Itẽ habet cæleſte arbitriũ? *dicit tex. in l. I.C de ſſ. trini.* Et ei jura cælestis & terreni imperii à DEO cõmiſſa ſũt. *c. pri.* XXII. *diſt. Specul. in loco præallega.* Item do nihilo aliqvid facit, *dicit tex in cap. pri. de trãſac. c. hæc qvippe III. q. vi. c. cõſtituo de cõceſ. præben & c. in primis. 2 q I* Accedat etiã qvod in opinionib9 dubiis interpretatio eſt ſolio Papæ, *c cũ veniſſet de judi. ubi glo. verſi. judicari.* Ita quod ſi dubitatur de validitate diſpẽſationis; Papa ipſe ſolus cognoſcit. *c. ſi de cõceſ. præb. in* VI. *Anch. in cõſ.* CCLXXIII. *incip. Bon. ſcius, & D. Feli. in d. c. cũ veniſſ ne col II. c. ordinarii. §. ſi vero de offic. ordi. lib.* VI. & in eo ſemper præſumitur cauſa juſta; ut per *Cy. & alios in l. ſi. C. ſi contra jus vel pub. util. & per Feli. in c.*

qua in eccleſiarum de conſti. Soci. in conſ. CXXVII. *incip. qvoniam in præſentia*
lib. III. *col.* VIII. *nu.* XXI. Accedat etiam, qvod diſputare de poteſtate Papæ
eſt hæreticum. de c. ſi Romanorum ubi glo. pri. allegat concordantia. XIX
di. c. hæc eſt fides. ubi glo. IIII. XXIIII. *q.* I. *& argumen. l.* II. *C. de crimi. ſacrile.*
Iſta opi. comprobatur à ſufficienti ea. ſuum enumeratione: in qvib9 Papa nõ
diſpenſat, qui enumerantur per *ſpecul. in tit. de legato.* §. nunc breviter. Sed
iſte caſus non enumeratur ibi, ergo *& c. arg. l. cum prætor. ff. de judi. l. obliga-*
tionum ferè. ff. de act. & oblig. c. cum dilecta. extra de conſtr. util. vel inuti. l. qvæ-
ſtum. §. *denique ff. de fund. inſtruc. & inſtr. lega. & l. filius.* §. *filius ff. de. lib. &*
poſthu. Ancha. in. d. conſi. CCC LXXIII. *col.* II. Accedat etiam Papa diſpenſat
in multis caſibus etiam contra jus divinum. Diſpenſat enim contra illud A-
poſtoli Pauli *cap.* III. *prima ad Timotheum* cum bigamo. prout diſpenſavit
Martinus, ut eſt *glo. in. d. c. ſunt qvidam, & in cap. lector.* XXXIIII. *diſt. & in. c.*
preſbyter. LXXXII. *diſt.* Item in non dandis decimis quibus dari debent. *c. à*
nobis de deci. Qvod contra teſtamentum vetus eſt. *c. ex parte. c. ſeq. extra de de-*
ci, c. decimas. XVI. *q. & Exod. cap.* XXII. *& Num. c.* XIX. *Levit. cap* XXVII.
Deute. c. XXIIII. *c. I. & c. parochianos de deci.* Dixi in *conſ. meo.* LXXXIX. *nu.*
II. *Item, in voto. c. I. de voto, & d. c. ſunt qvidam quod tamen eſt de jure divino. c.*
nõ eſt. & c. magnæ extra de voto & Levi. cap. VII. & cap. ſi. & Num. cap. XXX.
Item in juramento cap. II. *extra de reſcript. Feli. & alii in d. c. qvæ in eccleſiarũ,*
ubi Deci. nu. XVI. Qui etiam dicit qvod Papa poteſt diſpenſare ex cauſa con-
tra jus divinum: ut per *glo. in c. à nobis extra de deci. ver. exemptus. Imo. in c.*
poſt tranſlationem. Deci enun. in fine. Ancha. in c. pri. de conſtitu. in II *oppo. & tamẽ*
juramentum eſt de jure divino. c. & ſi Chriſtus de jureju. & d. c. magnæ. c. ſi peccatũ
XXII. *q.* I. *& c. qvanto de jureju. & glo. in. d. c. ſunt qvidã & c. propoſuit de cõſe.*
præben. verſ. diſpenſare Ancha. in d. conſil. CCC XXIII. *& ſpecu. in tit. de loca.* §.
nunc oſtendendum. verſic. LXXXIX. *& latè Soci. in conſi.* XIII. *incip. præſens*
conſultatio col. IIII. *& V. lib. pri.* Item diſpenſat contra teſtamentum vetus &
novum; & contra præcepta moralia affirmativa, ut eſt præceptum de ſancti-
ficatione ſabbati. *c. licet extra de feriis. & Soci. in. d. conſil.* XIII. *col.* IIII. *verſ.*
II. & ibi per quatuor col. ponit de auctoritate & poteſtate Papæ; & omnia ferè
adducit, qvæ ſupra dicta ſunt. His igitur ſtantibus videtur in caſu propoſito
dicendum: *q vod licet deponentes pecunias ſuper dicto ſacro monte qvid recipiant*
ultra ſortem, nihil ſit qvod ex hoc poſſit eis imputari de uſura: cum hoc faciant le
ge Papæ permittente, *arg. l. Gracchus. C. de adult. & l. ſancimus. C. de adm. tu.*
Nam talis diſpenſatio eſt facta *ad communem utilitatem pauperum*, ſcilicet

eis commodius ſubveniatur & in majori quantitate. Et in terminis noſtris hunc caſum videtur decidere *Alex. in conſi. 1. incip. circa primum, col. II. & in conſi. CVII. incip. pro inveſtigatione lib. II. & in conſi. LVII. incip. qvoniam in qvæſtione lib. I.* In qvibus locis dicit *Alex.* quod ſummus Pontifex poteſt ex cauſis publicam utilitatem concernentibus permittere Principi licentiam paciſcendi cum judæis ut valeant uſuras ibidem exercere. Et iſtam opi. comprobat per multas rationes. *Et Ancha conſi. CCLXIII. incip. Chriſtianiſſime circa fi.* ubi concludit, qvod licet Princeps temporalis non poſſit hoc facere & concedere, Papa tamen ipſe poteſt diſpenſare ſuper ipſis uſuris. Quam etiam opi. latè tenet *Pau. de Caſtro in conſi. incip.* qvoddam commune ubi dicit, qvod *ſunt laudabiles* & ſine onere conſcientiæ conventiones, qvas populi & communitates ineunt cum judæis fœnerantibus in eorum territoriis: prout inolevit mos & conſvetudo per totam Italiam. Et dicit, qvod de hoc extabat privilegium Romanoru Pontificum *Martini qvinti & Eugenii quarti: qvod conſilium refert Jaſon in l. I. C. de ſum. tri. in prima lectu. col. XIII num LVII. & in II. lectu. in octava col. num. XXXII. & col. IX.* Si igitur principes ſæculares poſſunt hoc facere, *ergo & fortius Papa*: qui eſt ſuper omnes, ut dixi, &. *c. pri. & capit. ſecundo. x. di.* Sed iſtis non obſtantibus, præmiſſa ſemper 13.
debita proteſtatione, *contrariam ſententiam de jure veram eſſe cenſeo*: ſcilicet quod *Papa non poteſt in caſu propoſito diſpenſare*; qvum omne qvod ſorti accedit, procul dubio ſit uſura, ut dixi ſupra quæ omni jure eſt prohibita, divino ſcilicet, & tam ex novo, qvam ex veteri teſtamento, ut habetur *Levi. cap. XXV.* Non *dabis fratri duo ad uſurã & frugum ſuperabundantiã non exiges, & rurſus* ibi omnis uſura & ſuperabundantia prohibetur in lege. Et ita habetur *Deutero. cap. XXVIII.* circa prin. *Fœneraberis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.* Et rurſus ibi. *Advena fœnerabitur tibi, tu autem nulli.* Et iſta auctoritas eſt canonizata in. c. *pleriqve. x IIII. q. III. ubi glo. dicit*, qvod etiã lege Moſaica uſura eſt prohibita Et *Exo. cap. XXII & in Pſal. XIIII.* Domine 14.
qvis habitabit in monte ſancto tuo? cui reſpondet Dominus, qvi ingreditur ſine macula & pecuniam ſuam non ad uſuram dedit. Et *Deut. cap. XXIII.* non fœneraberis fratri tuo pecuniam neque fruges, neqve aliam rem, Neqve uſuras eſcarum accipies, neqve aliam rem. Et *Ezechielis. c. XXII. & cap. XIIII. q. III. per totum & q. IIII. c qvoniam & c. conſuluit. de uſur* in qvibus etiam dictæ auctoritates ſunt canonizatæ. & habetur *Lucæ. ca. VI.* Date mutuũ nihil inde ſperantes, & in. *c. qvi. in omnibus & c. ſuper eo de uſuris. & in. c. poſt miſerabilem eo. tit. ubi not. Abb. & alii Docto. & per. Archi. in c. ſi qvis & in. c.*

ſi.

fi. 14.q.4.& in c.mo vet. 22.q.1. Item usura est prohibita *jure Pontificio, ut in tit. de usur. per totum*, maxime in *d. c. qvia in omnibus.& c. qvoniã,& c. super eo,& Host. in sum in titu. de usur.* §. an aliqvo casu. &qvaliter se habeat materia usurarum ad jus Civile &Canonicum: plene disputavit *Jo. And. in regula peccatum. de regu. jur. lib. VI. in mercurialibus. in* XVII. *col. usq; ad fi. & ibi Pet. de Asch. col.* XII *& Bal. in rub. C. de usur. & per Bal. & alios in auct. ad hæc. C. de usur.* Item est prohibita de *jure Civili*, qvia licet de jure digestorũ & *C. usuræ* essent permissæ toto *titu. ff. & C. de usur.* jure tn. auctenticorum sunt prohibitæ *d. auctent. ad hæc. & in corpore unde sumitur*, ubi gl. per qvatuor concilia approbata, de quibus in auct. de eccl. tit. in prin. qvæ ibi mandat Imperator observari & late perdocto. Maxime *D. Jas. in d. l. I. C. de sum. trini. & per D. Alex. in d. consi.* I. *& d. consi.* CVII. *lib.* II. *& in. d. consi.* LVII. *lib.* I. *& D. Antonius de Pra. in consi. incip. pauris utar. & c. qvod est in consil. Alex.* LIX. *lib.* III. *per totum. & dict. in locis prælegat* tenentes, qvod leges juris Civilis permittentes usuras sint correctæ indistincte: prout etiam tenet *glo. in l. cum allegas. C. de usur. Item dicit Bal. in d. Rub. & in d. auctem. ad hæc. col pri.* qvod dispositio illius nunqvam valuit propter jus divinum & canonicum, quia cum sit majus qvam Civile non potest tolli, imo qvicqivd est constitutum contra divinam constitutionem, est peccatum. Nam Imperator, qvi est servus Dei non potest tollere legem Dei. c. *pri. & II. xx. di. & facit qvod habetur. C. de sum. tri. in epistola incip. inter claras. ver. patet igitur ibi.* per me reges regnant. Benè facit ad hoc: nam cum materia usurarum concernat bonum & malum animæ, & incursum vel nutritionem peccati, standum est juri canonicò & ejus dispositioni per ea, qvæ not. per *glo in c. II. de arbit. li.* VI. *& in regula. possessor de reg. jur. lib.* VI. *& insti. de grad. §. sexto gradu.* Et est expressum *in Clem. pri. de usur.* ubi habetur: qvod ille, qvi asserit usuras posse excrceri sine peccato, cẽsetur hæreticus. Accedat, qvod leges nó dedignãtur imitari sacros Canones, *c. I. & II. de no. ope. nun.* Item usura est prohibita etiam *jure naturæ: ut l. jure naturæ ff. de reg. jur.* & inqvit Aristotcles, in *pri. Politicorum & in* IIII. *Ethicorum*, & habetur *in c. non est. §. hoc ita.* VI. *di. ubi glo. declarat & Matthæi cap.* VII. qvod cunqs (inqvit) vultis ut faciant vobis homines, hoc facite illis. *Lucæ cap. I. Tobiæ cap.* IIII. *ad Galat. v. cap.* Et ponit *Alex. in d. consil. I. col. I. & d. consil.* CVII. *ver.* IIII. *tex. in c. I. pri. dist. ubi glo.* declarat. Jus autem naturale est, qvod in lege & in Evangelio continetur *cap. humanum pri. dist. c. fi. IX. dist. Item usura est contra divinum* præceptum Dei, ibi. Nec rem cupias alienam. Et legitur expresse *Isaias secundo cap.* qvem tex. allegat *Lucas de pœnis in l. qvicun-*

16.

17.

la. ſecunda. C. de omni agr. deſer. lib. 11. Et ita legitur *Exod. cap. 20. & Deuter. cap. 5. & habetur per glo. in d. c. non eſt. §. his ita. Pauli ad Rom. cap. 13.* Sed Papa nō poteſt diſpenſare contra jus divinū. *c. licet literas extra de reſti. ſpol. c ſunt qvidam 25. q. 1.* Et ſi diſpenſat; dicitur potius errare, qvam legem condere, *d. c. ſunt qvidam. & 26. diſt. c. deinde. & 25. diſt. c. ſicut & arg. c cum Matthæ. de celeb. miſ. & Spe. in. d. §. nunc breviter ver. 3. &c. & latè D. Anto. de prato in præallega. conſi. & Jaſo. in. d. l. 1. C. de ſum. trin. Soci. in conſ. 127. incip. qvoniam col. 7 nu. 20. lib 3. Deci. conſi. 112. incip. in præſenti. col. 2. in prin. nu. 2. Inno. in. c. ad monaſterium ubi alii docto. extra de ſtatu mona. latè Feli in. d. c. qvæ in eccleſiarum. extra de conſti. col. 8. & 9. benè facit, qvod tradit R. car. de Nicta villa in 4 ſenten diſt. 35. q. 2. ar. 2. ver. videtur ergo mihi.* Ubi concludit, qvod Papa non poteſt ex qvacunq; cauſa diſpenſare ſuper concubitu concubinario *Specul. in loco præalleg. ver. &c. per tex. in. c. Et ſi Chriſtus. §. qvædam de jure jur.* Benè facit, qvod dicit *glo. in. c. non eſt in gl. 2.* de voto dicens, qvod ubi Papa diſpenſat in his qvæ ſunt juris divini, diſpenſatus non eſt tutus qvoad DEUM; & ibi. omnes Doctores & hanc opinio. ſeqvitur *Imol. in. C. cum olim. ſecunda col. d. cle. conjug. & in. C. I. in. 5. col. & 14. col. eodem tit. Abb. in. c. cum veniſſent. col. 5. de judi. & c. ſignificaſti. col. 5. de elect. Joan. de and. in. c 1. de ſymo. col. 7 & Inn. in. c. 2. de renun. ubi Anto. de but. & Imol* extendentes, qvod ibi dicitur, ad omnē diſpenſationem juris divini. Item tenet *Ricard. in 4 ſenten diſt 38. q. 9. ar. 1 in fi. dicens*, qvod ubi cauſa diſpenſationis non eſt rationabilis, non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio. *Allegat. Be. in lib. de conſideratione ad Eugenium Papam lib. 4.* Item tenet *beatus Tho. 2. ſecundæ. q. 88. art. ulti. latè Joan. And. in c. de multa col. 3. de præben. qvem ſeqvuntur ibi omnes docto.* Item *tenet Inno. in c. cum jamdudum. in fi. de præben. Ant. de but. poſt Joan. And. in. c. dudum & 2. col. ult. de elec. Abb. in c. qum adeo. de. reſcrip. Et latè Feli. in. d. c. qvæ in eccleſiarum col. 9. nu. 10. ubi in* dictis locis concludunt doct. qvod ſi diſpenſatio fuit ſine cauſa in his, quæ ſunt juris divini diſpenſatio non tenet etiam in foro contentioſo: qvia in talibus non præſumitur cauſa ſecundum *Abb. in. d. c. qvæ in eccleſiarum* Si vero exprimitur cauſa, qvæ revera non docetur falſa; & tamen ſit falſa, ille non eſt tutus quod ad DEUM; *tex. eſt in. C. faciat 22. q. 2 & in c. ſententiam. 35. q. 9. & in. c. fi. 25. q. 1. circa fi. ibi. valet ergo.* Et iſto caſu diſpenſatus peccat. *Et Archid. in. d. c. ſunt qvidam, & Abb. in c. pervenerabilem. in prin. qvi fil. ſint legit.* Nam Papa eſt inferior DEO *cap. 1. & 2. 10. diſt. c. cum inferior. de major. & obed.* Unde non poteſt tollere legem

*Dei.d.c.*cum inferior,& ille à qvo.§.*tempestiv*ũ.*ff.ad Frebel.& l.*num *magistratu.*
*ff.de arbit.& dixi supra.*Item Papa non potest dispensare cõtra *jus naturæ*, qvod
semper firmum & immutabile est,*dist.V.per totum & institu. de jure natu.gent.&*
civi.§.*fi.& dicitur*Jus naturale,id est divinum: *ita glo.in c.l.pri.dist.& tex.in. c.*
*fi.*IX.*dist.& glo.in l.l.ff.de just. & jur.q*væ exponit,natura id est Deus, & dixi su-
pra,*tex.est clarus in.c.*l.XIII.*dist.* ubi dicitur adversus Jus naturale,nulla admit-
titur dispensatio;nisi duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi,
*gl.in.c.à nobis extra de deci.gl.in c.q*vanto: *extra de jure jura & sentit Spec.in.d.*§
nunc breviter,circa fi. Et ista conclusio maximè procedit,qvando talis dispen-
satio est inductiva peecati,prout est in casu proposito; ut dixi larè sup. licet ex
causa rationabili possit interpretari contra jus divinum & naturale, ut tradit
Feli.in d.c.qvæ in ecclesiarũ col. Ix.*post Franciscum de Marrone in* IIII. *dist.* XIX
*q.*I.*ar.*II.*& D.Cardinalis in c.licet de elec.& in.c.perpendimus col.*VI.*de sent.ex-*
*cõ.& in consil.*CXLI.*inci.per prædicta.& Feli.in loco præalleg.* col.x.*ver.*III.*conclu-*
*sio.*Item non dispensat Papa contra *decem præcepta Decalogi* c.sicut XIIII. *dist.*
Spe.in d.§.*nunc breviter ver.II. Et* licet ita non sint de articulis fidei, sunt tn.
articularia fidei,& ita eis adnexa, qvod sine his qvis salutem habere non potest
secundum *Joan.de Deo,ut in.d.c.sunt qvidam & c.fi.* VI. *dist.& c.non satis ad*
*fi.*LXXXVI.*dist.& Spec.in loco præallega.*Accedat qvod in his,in qvibus secundũ
legem divinam peccatũ committitur mortale prout est in furto, rapina & si-
mili,juxta.c.*pœnale* XIIII. *q.*V. non potest Papa dispensare, qvominus pœnité-
tia agatur & fiat restitutio.c.*cum tu: extra de usur.c fi.qvid & c.nulli.*XIIII.*q.*V.
*secundum Hostien.qvem referunt & seqventur Lap.D.Card. & Imo.in c.*II.*de pa-*
*nit. & remis.& d.regula peccatum.cum materia, Alex.in d.consil.*I.*& d.consi.*CVII
col.II.*Soci in. d.consi.*CXXVII.*nu.*XX. c.I. XIIII.*q.*VI.Sed usuram committere
est peccatum mortale : cum sit contra novum& vetus testamentum, contra jus
naturale & contra præcepta Dei : ut dixi.& est rapina. *c.fi.qvis* XIIII *q.* III.
*Bal.in l.cum oportet col.*II.*C.de bonisq:.hb.*Et dicitur esse exactio neqvissima. c.
*sicut hi.47.dist.Alex.d.consi.1.& d.Consi.107. ergo &c.*Ité non est etiã usura per-
mittenda propter aliqvod bonũ temporale,qvod inde possit oriri, vel propter
aliqvod malũ,qvod inde possit evitari. *d.c. super eo.de usur. & Joan. And.in.d.*
reg. Peccatum ver.3. qværebatur. & Alex. in locis præal. & arg. C. *itane.32.q.5.c.*
non est putanda, 1.q.1.c.qvid dicam.14.q.4.&14.q.5.c.1.2.&3. & Joan. And.
in d.reg. Peccatum,in Mercur.Bald.in d.l 1.C.de sum tri. col.3.ver sed juxta h.c,
*& in d.authen.ad hæc.col.1 dicens,*qvod Papa vel Imperator non potest usuras
permittere propter bonũ publicũ, & ista opi.æqvior & jubilior videtur,ut dicit
Jas. in.d.l.1.& in opinioniby dubiis illa est tenenda,qvæ re.p.cit favorê anima

l. ſuæ perſonæ. ff. de relig. c. fi. extra de re judi. & qvæ not. in. d. c. 2. de arbit. lib. 6. & in d. regula poſſeſſor, de reg. jur. lib 6 ET pro iſtâ opi. benè facit *tex. in c. ſuper eo extra de uſur.* ubi dicitur qvod non admittitur diſpenſatio ſuper uſuris etiã pro redi- 23
menda vita illius, qvi diſpenſationem qværit, & dicunt ibi *Antonius de buc. & cæteri Doct.* qvod contra novum vel vetus teſtamentũ Papa nõ poteſt diſpenſare, & bonus tex. *in clem. 1. de uſur.* ubi damnantur omnia ſtatuta & cõſvetudines, qvibus præſtatur favor exactioni uſurarum, & per illũ tex. determinat ibi D. *Card. in q. 15. & Jo. de Imol.* qvod rex Aragonum non juſtè accipit tributum à Judæis excercentibꝰ uſuras in ſuo territorio, immo incidit in excommunicationem. Et tex. bonus *in. c non licet. 10. d ſt.* Et iſtam opi. per plura tenet *Joan. And. in. d. reg. Peccatum in Mercur. ver. 3. qværebatur. Et D. Anto. de Prato in d. conſ. incip. paucis utar* inſerto in conſiliis *Alex. conſ. 49. lib. 4. & Bal. in d. l. 1. C. de ſum. tri. col. 3. & in. d. auctor. ad hæc. C. de uſur. colum 1. & Alexan. in. d. conſ. 1. & d. conſil. 107. lib. 2. & in d. conſ. 57. lib. 1* per plures rationes, dicens: qvod licet Papa poſſit diſpenſare *cum Judæis*, ut exerceant uſuras, non tamen poteſt diſpenſare *cum Chriſtianis*: cum talis diſpenſatio ſit inductiva peccati mortalis, ut ſupra dixi. Ex his igitur & aliis omiſſis brevitatis cauſa, concludo: *D. Papã nullo modo poſſe in materia propoſita diſpenſare: ut deponentes pecunias ſuper dicto* 24.
ſacro monte pietatis licite qvid recipiunt ultra ſortem. Immò ſi qvid accipiunt ultra ſortem aſſerentes non eſſe uſuram, hæretici ſunt, & incidunt in excommunicationem, nec eis remittitur peccatum niſi agant pœnitentiam, & qvod acceperint ultra ſortem reſtituant Non obſtant *allegata* in contrarium, qvibus per prædicta ſatis patet clara ſolutio, ſed his etiam ſigillatim & particulariter reſpondetur. Nam ad id, 25.
qvod dicitur Papa habet plenitudinem poteſtatis, & qvod facit non ut homo, ſed ut DEUS facit, item non puri hominis, ſed DEI vicem gerit in terris, & factum Obj.
à Papa cenſetur factum à vicario DEI, item non habet ſuperiorem, nec poteſt ab aliqvo judicari, item ipſe eſt ſuper omnes, & ipſe ſolus fuit electus à Chriſto ad ſummum Pontificatum, ut omnibus præeſſet, & poteſtas Papæ non ex homine, ſed ex DEO eſt. item poteſtate Papæ nulla eſt major in eccleſia DEI, & ei omnes homines decet obedire. Quoniam *reſpondetur*, omnia iſta procedere in his, qvæ ſunt *juris poſitivi*, qvia in iſtis ſtat pro ratione voluntas, ſecundum *Imo.* Reſp.
in. c. cum ad monaſterium. de ſtat. mona. Specu. in. d. § nunc breviter. circa. fi. Feli. in. 26.
d. c. qvæ in eccleſiarum col. 11. & 10. Abb. in. c. at ſi clerici. §. de adulteriis col. 6 extra de judi. & in. c. cum ex literis. col. 2. de in integ. reſt. & in. c. fraternitati de ſciſma. Imol. ubi Fel. in. c. 1. de conſti. col. 8. in fi. & col. 9. Secus in 9.
jis, qvæ ſunt juris divini, ut tradunt Docto. in locis prælleg. Hoc eodem modo reſpon-

respondetur ad *tex.in.c.qvodcunqve 24.q.1.& in.d.c.in novo 21 dist.& in.d.c.*
ita Domino.19.dist. Nam licet Papa sit super omnes, est *tamen inferior Deo*, ideo
non potest ejus legem tollere *d.c. cum inferior*, & supra dixi. *Ita Feli.in.d.c.qvæ*
ecclesiarũ col.9.post Franciscum da Mayrone in.4.dist.in.19 q.arti.2. licet possit jo
divinum interprætari, ut ibi per eos. Similiter respondetur ad illud, qvod dici-
27. tur *Papa est solutꝰ legibꝰ*, & in eo stat pro ratione voluntas, nec est, qvi ei dicat,
Obj. cur ita facis, &c. *Nam ista* procedunt in iis quæ sunt *juris positivi*: non autem,
Resp. quæ sunt *juris divini*, ut dicunt Docto. in locis præallega. est enim solutus *legi-*
28. *bus positivis*. sed *non divinis*, ut dixi. Item licet sit solutus legibus, decet tamen
29. ipsũ legibus vivere. *l.digna vox C.de legi.& l.ex imperfecto. ff. de leg.3.* Pari ra-
Obj. tione respondetur ad illud: *qvod dicitur hæreticum est de potestate Papæ disputa-*
Resp. *re*; qvoniam *illud procedit, ut dixi* in iis, qvæ sunt *juris positivi*; non autem in i-
30. is qvæ sunt *juris divini*; qvia in his Papa non habet potestatem nisi interpræ-
tandi, ut sæpe dixi. Immo hæreticum est dicere in materia proposita Papã pos-
se usuras permittere, & asserentes hoc incidunt in excommunicationem. d.
clem. 1. & per alia supra deducta. Nec obstat, qvod *tex.in.d.c.qvodcunque.* u-
31. tatur illa dictione *universali*, qvodcunque unde est universaliter intelligenda
Obj. juxta *l.de præcio ff.de Publi.in rem act.& l. Julianus ff. de leg.1.1.& C.solitæ de mar-*
32. *jo.& obed.* qvoniam illa *regula procedit*, nisi sit ratio restrictiva *l.1.ff.de consti.pe-*
Resp. *cu.l.ut gr.adatim.§.1.ff de mune.& hono. l.inter omnes.ff. qvi satis. cog.* Nam talis
universalis in casu proposito recipit benignam interprætationem, ut procedat
in his, qvæ sunt juris positivi per ea qvæ supra dicta sunt & *D.Mar.Mant.in.d.*
cons.121.col.12.nu.145. Item dicit Abb.in consil.83.col.2.qvod tex.in.d.c.qvod-
Obj. *cunqve.* procedit in his qvæ concernunt animam. Nec obstat, qvod dicitur,
Resp. *in opinionibus dubiis interpretatio est solius Papæ* &c. Qvoniam respondetur;
34. qvod *hic non sumus in dubiis, sed in claris*, in qvibus non est locus præsumptio-
nibus & interprætationibus *juxta l. continuus.§. cum ita.ff. de verb. oblig. per ea,*
qvæ supra dicta sunt. Et ita Bal.in l.ab executore, in prin.col penul. C.de appell.& in.l.ea qvæ. C.commi.ept.to.& arg. l ille aut ille.§ cum in verbis.& in.l. non aliter.
ff.de leg.3.& in l.1.§.si vis, ver. nunc igitur dubia. ff. de exercit.& Mantua in loco præ-
allego.nu.205. Nam sive velimus considerare jus divinum, sive positivum: non
est necessaria aliqva interprætatio, qvia primo casu non dispensat, secundo
autem casu dispensat; & in hoc res non est dubia, sed clara per ea, qvæ supra
dixi. Alias semper posset dici casum esse dubitabilem. Sed non est dubitandũ,
ubi non est opus dubitare ut qvando est res[illegible] *& tex.in.l. qvotiens.ff. si qvis*
Obj. *caution.* Non obstat arg. *à sufficiens casuum enu[illegible]* *in qvibus Papa non [illegible]*

penſat: quę & enumerantur per Specu. in. d. §. nūc breviter. Sed iſte caſus non reperitur ibi excepto per *Spec. ergo &c.* Quoniā *reſpondetur*, qvod iſte caſus ſatis videtur ibi expreſſo per *Spec. in verſ. 2. & 3.* dū dicit quod Papa nō diſpēſat cōtra jus divinū: nec cōtra Evangeliū, & in verſi. 7. ubi dicit, qvod Papa nō diſpēſat in his, qvæ de ſui natura mala ſunt; *c. & ſi Chriſtus. §. qvædā de jureju.* Sed uſura eſt prohibita omni jure; ut dixi, & eſt de ſui natura mala, & contra jus naturale; ut dixi, ergo. Præterea non admittitur cōſeqventia; *qvod cætera committantur arbitrio Papæ*, exceptis certis caſibus, quibo prohibitū eſt diſpēſare, qvoniā ſeqveretur abſurdū; qvod ejus arbitrio committeretur ut poſſet cū peccato diſpenſare, quod nullo modo eſt dicendū. *l. nā abſurdū. ff. d bon. lib. i. obſervare. §. fi. ff. de offi. procōſ. & l. ſcire oportet. §. aliud ubi not. ff. de excu. tut. & Spec. in. d. § nunc breviter. ver. 7. & latè dixi ſupra: non repeto.* Non etiā obſtat, qvod dicitur *Papa in multis caſibus diſpenſat contra jus divinum & præcepta Dei*, nam diſpenſat cōtra Apoſtolū cū bigamo; ut diſpēſavit *Martino*. Itē in nō dādis decimis, quibo dari debēt; in voto, in juramēto, & in. iſta ſunt de jure divino. Item diſpenſat cōtra præcepta moralia affirmativa, ut cōtra illud præceptū, Sabbata ſanctifices. *d. c licet.* qvoniā reſpondetur; qvod regulariter non diſpenſat cōtra jus divinū, nec contra divina præcepta, ſed illa tn. interpretatur ex cauſa rationabili, ut dicit *Feli. in. d. c. qvæ in eccleſiarū col. 9. poſt Frāciſcū de Mayrone*, ut ſupra dixi. *& licet* in aliqvibo ſpecialibus caſibus diſpenſet, illi tn. caſus cum ſint ſpeciales, non ſunt trahendi ad conſeqventias. *l. jus ſingulare, & l. qvod vero. ff. de legi. cum ſimilibus.* Item accedat qvod licet Papa in aliqvibus caſibus poſſit diſpenſare contra jus divinū, nullo modo tn. diſpenſat; ubi diſpenſatio eſt inductiva peccati mortalis, ut tradit *Specul. in d. §. nunc breviter ver. 7. prout eſt in propoſito caſu & Feli. in d. c. quæ in eccleſiarū*, & latè ſupra declaravi. Itē ad illud qvod dicitur de bigamo per tex. in. *d. c. lector. 34. di.* ſigillatim reſpondetur dādo plures ſolutiones. Nam *primo* reſpondetur; qvod *Martinus* ibi diſpenſavit de facto cōtra Apoſtolū; quoniā de jure diſpēſare nō potuit. *c. ſup. eo. c. de bigamis & c. nuper. extra de biga. c. ſi quis viduā. l. diſt. & d. c. ſint qvidā. 27. q. 1. & lño. in. d. c. lector. ver. fiat.* Vel *ſecūdo* reſpōdetur; qvod diſpēſatio ibi fuit facta cū bigāo usq; ad ſubdiaconatū, & nō ſupra, quod nō eſt cōtra Apoſtolū, quia prohibitio Apoſtoli eſt de diacōo presbytero & Epiſcopo. nō autē de aliis; qvia ſubdiacōnō nō erat adhuc ordo ſacer. Ita glo. in. d. c. ſuper eo, c. nullus. 61. diſt. Archid. in. d. c. ſunt qvidam. & in. c. lector in prin. & in. c. ſi ſubdiaconus. circa fi. 34. diſt. & c. 3. primæ, ad Timotheum. Tertio reſpondetur, quod talis diſpēſatio nō videtur cōtra Apoſtolū, qvia prohibuit ordinari, nō autē diſpēſari, ut dicit Abb. in. d. c. ſup. eo col. 2. in fi. ubi D Card. col. 1. & ſic nō eſt cōtra regulā Apoſtoli, ſed præter regulā & Archid. in. c. ſi ſubdiaconus. 34. diſt. & ita legitur ad Timotheū c. 3. Qvarto loco reſpōdetur, qvod bigāmi nō eſt adjūcta irregularitas de jure naturali, ſed de jure poſitivo; nec eſt de eſſentialibo ordinis, qvod qvis nō ſit bigamus, ideo Papa poteſt in tali irregularitate diſpēſare.

Reſp. 35. Obj. 36. Obj. 37. Obj. Reſp. 38. Obj. 39. Reſp. 40. Reſp. 2. Reſp. 3. Reſp. 4. 41.

Ita dicit beatus Thom. in 4. sentē. dist. 27. q. ulti. ut refert Archi. in. d. c. lector.
Resp. 5. ver. nota tam. Vel & *qvinto loco* respondetur, qod non valet consequentia, Papa
42. dispensat contra Apostolum, ergo contra legē divinam: qvoniam Papa est ma-
jor Apostolo & supra eum. c *puto*. 2. 7. c. *sacrosancta*. 22. *dist*. Sed non est major
Deo, & supra jus divinum. *d. x. cum inferior*. & c. *inferior* 21. *dist*. & d. c. *sunt qvi-*
dam, & supra dixi. Ita *Archi. in. d. c. si subdiaconus ante fin*. & *in. d. cap. lect. circa*
Resp. 6. *fin*. Item & *sexto* loco dicas illud fieri posse propter necessitatē qvæ legibus nō
43. est subjecta *l. 1. ff. d. c. offi. Cons. l. fi* §. *si ea ff. ad. l. Rhod. de jactu*. & c. *si qvis de futu-*
Obj. *ris, ita Archid. in. d. c. lector*. 34. *dist*. Item ad contrarium supra formatū *de decimis*
Resp. 1. respondetur ex mente *glo. in. c. à nobis extra de deci*. qvam videntur seqvi ibi *Ala-*
44. *host. Joan. And. Abb*. & *cæteri Docto*. qvod Papa non potest tollere jus decima-
rum, sed quibusdam personis remittere potest. Et per hoc ultimum non tolli-
tur jus divinum. Nam tunc tolleretur, si in totum remitteretur hoc præceptum.
Nec obstat si dicatur alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia c. *fi*. §.
his. 6. *dist*. unde nec istud præceptum decimarum, cum sit morale, debet posset
remitti. Nam ad istud respondent *Host*. & *Abb*. ubi supra qvod aliud est in isto
præcepto, quam in aliis: versatur autem in aliis honor Dei irremissibilis, vel
utilitas publica indispensabilis, ut est videre in illo præcepto. Non habebis
Deos alienos, item in alio. Honora patrem tuum & matrem tuam, & in simi-
libꝰ: in quibus, nec in totum. nec in partem potest dispensari. Sed in præcepto
decimarum est duplex consideratio: prima, qvatenus versatur honor Dei, nā
decimas sibi retinuit in signum universalis dominii c. *tua et secundo ext. de*
deci. c. *parochianos* & c. *non est, eo. tit*. c. *decimæ*. 16. *q*. 1. c. *omnes*. 16. *q*. 7. *Et*
Hostien. in summa de decimis. *Et* hac consideratione non potest decima univer-
saliter remitti, quia Papa non potest facere qvod honor non exhibeatur ipsi
creatori, maxime qvando ipse sibi reservavit. Secunda consideratio est in utili-
tate, quæ provenit ex solutione decimarum, quæ concernit commodū eccles-
arum, & clericorum: ideo Papa tanquam generalis administator & vicarius
Dei potest hanc commoditatem in aliquibus remittere & dispensare non
autem ipsum jus divinum. Et hoc modo non venimus contra præceptum Dei
sed contra constitutionem Ecclesiæ, quæ distribuit decimas inter particulares
ecclesias, & sic contra jus positivum: & hoc potest Papa facere. d. c propositi.
de concess. præb cum aliis supra per me alleg. Ita declaravit *Host*. *Abb*. & al.
Resp. 2. *Docto. in loco prælleg. ubi D. Cardin. col. 2. in 4. oppo*. Iterū alio modo soluit glo. fi.
45. contrarium in d. c. à nobis, quod Papa non dat privilegium alicui de non d
decimis ad hoc ut tollatur jus divinum, sed ei administrationē decima
concedit, ut indesuscipiat sustentationem, quam etiā laico posset conced

Item notat *glo.in.c.de decimis.§.ſi ergo.16.q.1.Bene facit ad hoc*: nam poteſt Papa ſpiritualia laice concedere.*not.glo.in.c.2.ver.præſumant de Judi.Imo.in.c.quod ſicut de elec. de qvo latè dixi in conſil.meo.89.numero 68.* Item pari modo *reſpondetur ad illud*, quod dicitur de voto: quod Papa poteſt ex cauſa rationabili, alias non, diſpenſare: illud in melius commutando & magis Deo acceptum, vel redemtionem voti admittendo, *d.c.1.ubi glo.& Doct.& in d. c. non eſt & in d. c. magnæ ubi glo.& Doct.glo.in.c.qvanto de jure jur.glo.in c.auctoritatẽ.15.q.6.& 13. diſt.in ſumma.& ubiq; Archi.* Et iſtud eſt etiã ex tacita mente juris divini: quia talis commutatio poterat fieri etiã ſecundũ jus divinũ. Nam & in veteri teſtamento admittebatur voti mutatio ex cauſa, ut legitur *Levit c.ſi.& nume. c.30. Et Innoc.ubi Abb.col.2.ante ſi & alii Docto.in.d.c.non eſt & in d.c.magnæ.* Et dicã infra. Sed in caſu noſtro nulla ſubeſt cauſa rationabilis diſpenſandi ſuper uſuris: immo talis diſpenſatio eſt cauſa peccati, ut dixi, ergo argumentũ de voto non procedit in propoſita materia argu.*l.illud.ff.ad l.Aquil.& l.interſtipulantem.§.ſacram.ff.de ver.oblig.* nota tamen, qvod Papa non poteſt diſpenſare votũ caſtitatis & continentiæ, *ita glo.* ubi Docto.in *d.c.ad noſtrã.& in d.c. cũ ad mõaſterium.& in c.1 de voto.* Quia nullũ invenitur æq; bonũ; in qvo poſſit commutatio fieri, quia nihil eſt melius continentia, nam virginitas replet paradiſum *c.nuptiæ 32.q.1.* Et caſtitas ſola eſt; qvæ cum fiducia poteſt Deo animas præſentare, ut in auctẽ. de læno. §. ſancimus, & nullam commutationem poteſt homo dare pro anima ſua; cum ſit omnibus rebus prætioſior. *c.ſi habes.24. q. 3.& argu. 12.q 1.c.præcipimus,& §.ſi inſtitu.de jure natu, Ita glo.& Docto. in locis ubi ſupra.* Hæc tn. regula fallit ſecundum *Inno.in d.c.cum ad monaſterium.* qvem ſeqvuntur ibi omnes canoniſtæ, ex aliqva magna cauſa, exemplum magnæ cauſæ. Si aliquis Rex infidelis vellet redire ad fidem cum toto regno; ſi poſſet ducere in uxorem monialem filiam fortè alicujus regis, qvia credendum eſt, hoc eſſe Deo charius, qvam continentiã unius hominis. Similiter reſpondetur ad illud, qvod dicitur de juramento, qvod Papa poteſt ex cauſa rationabili diſpẽſare qvandoq; abſoluendo, qvandoq; declarando. *d.c.auctoritatẽ.& c.nos ſanctorum 15.q.6.& d.c. qvanto ubi glo. & Docto. alias ſecus glo.in d.c.non eſt ubi Abb. in 2. col.& alii. Docto ubi dicit glo.* qvod ſi Papa ſine juſta cauſa diſpenſat; diſpenſat non eſt tutus qvoad Deum, & ſupra dixi, & hoc poteſt fieri etiã ex tacita mente juris divini; ut colligitur in *d. c. magnæ & Levit.c ſi & Nume.c 30. & Abb. poſt. Inno.in d.c.non eſt & in d.c.magnæ*, & ſupra dixi. Qvod non eſt in caſu propoſito, in quo non ſolũ non reperitur; ut tacita mens juris divini ſit, ut ſuper uſuris fiat diſpenſatio, immo cõtrariũ ſtatutũ eſt ut latè ſupra declaravi. Et qñ. admittatur diſpenſatio juramenti, latè declarat *Archid.in d.c.auctoritatẽ col. ſi.*

Obj. Reſp. 46.

47. Obj. Reſp.

ubi

ubi etiam gl. & ibi tradit notabilem distinctionem. Item *in c. Archidiaconũ col. fi. 81. dist.* ubi refert *Host.* dicentẽ Papam posse super juramento dispensare quoad ecclesiã, sed non qvoad Deum, cum juramentũ sit de jure naturali, & consequenter immutabile, qvod tamẽ dictum intelligo, qvando Papa dispensat sine causa sed si dispensat cũ causa rationabili, illud in melio commutando & magis acceptũ Deo, videtur qvod hoc possit facere etiã qvoad Deum, & hoc otiã videtur esse ex tacita mente juris divini, ut supra dixi: & ita sentit *glo. in d. c.* nõ est ver. adimplere, dicens, quod si Papa dispensat sine causa; dispensatus habet exceptionẽ qvoad ecclesiã *arg. l. inter omnes. §. pe. ff. de fur.* & de qua materia latius habetur per *Docto.* ubi supra, & per *Specul. in tit. de loca. §. nunc ostendendum ver. 24.* & per *D. Abb. in d. c. qvanto. extra de jurejur. col. 2. & 3.* & per *In. in c. cum inter extra de renun.* & *in. c. debitores. extra de jurejur.* Non etiam obstat tex. *in d.*

48. *c. licet. de feriis*, cum qvo concordat etiã tex. *in. l. omnes. C. eo.* tit. qvoniam respõ-
Obj. *detur* illud ibi procedere ex causa necessitatis; ut ibi dicitur expresse, & decla-
Resp. rat *Abb. in d. c. super eo. extra de usur. quæ necessitas nulli legi est subjecta d. l. 1. ff. de offi. cons.* & *d. c. si qvis, extra de fur. cum similibus.* Et multa cõceduntur ex causa necessitatis, qvæ alias non concederentur: ut ego latè dixi in *consi. meo. 89,*

Obj. & supra dixi. *Minus obstat* qvod dicitur deponentes pecunias super dicto sacro
49. monte pietatis, si qvid accipiunt ultra sortẽ, hoc accipiunt lege Papæ permit-
Resp. tente, ergo nullã pœnã videntur mereri *d. l. Gracchus* qvoniã *respondetur*, qvod Papa non potest super usuris dispensare; & dispensando dicitur potius errare; qvã legẽ condere, *d. c. sunt qvidã. 25. q. 1.* & talis dispensatio dicitur potius dispatio secundũ *Ricar. in 4 sent. di. 38. q. 9. arti. 1. in fi.* & latè dixi supra, & ideo si

50. quid accipiunt ultra sortem cõmittunt usurã & incidunt in peccatum. Ad illud
Obj. qvod dicitur, qvod ista dispensatio est facta ad *utilitatem pauperum*; ut eis cõ-
Resp. modius subveniatur: respondetur talem dispensationem non posse fieri; *qvia usura non est permittenda & propter aliqvod bonum*, qvod inde possit oriri, vel propter aliqvod malum, qvod inde posset evitari *d. c. super eo. de usur. c. non est. 1. q. 1. c. qvid dicã 14. q. 4.* & *14. q. 5. c. 1. 2.* & *3.* & *Joan. And. in d. regula peccatũ, in Mercurialibus* & *beato Thomas in secunda secundæ. q. 96. arti. 4.* & dixi supra.

Non eatẽ obstat, qvod dicit *Alex. in d. consi. 1. et d. consi. 107. lib. 2. et d. consi. 17.*
51. *lib. 1. et Pau. de Cast. in d. consi. incip. qvoddam commune etc.* qvoniam loqvuntur
Obj. in dispensatione facta cum Judæis; & non cum Christianis: immo *Alex. in lo-*
Resp. *cis prælega.* expresse contrariũ tenet in casu nostro, asserens, qvod Papa nullo modo potest dispensare cum Christianis, ut exerceant usuras, qvia talis dispensatio est causa peccati, licet possit cum Judæis dispensare ut exerceãt usuras. Qvod an sit verum non examino hic, qvia non. q. præsentis speculationis. sed alias contrarium tenui ut omissis necessitatibus. Ad dictum me remitto. & ita sint sublata omnia contraria ad laudem omnipotentis DEI.

FINIS.

V

ER. CAROL. M.

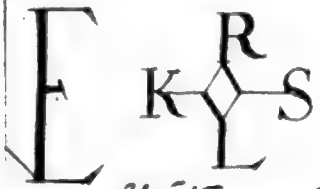

390. *Ughel. T. 2. p. 180.*

X

T. CAROL.

Ughel T. 2. C. 231.
T. 4. C. 204. 640.

XV
REGIS

Ugh. T. 2. p. 188.
T. 5. p. 91.

XIX
IMPER.

Strad. p. 451.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

XXIII
CONRAD. IV. IMP.

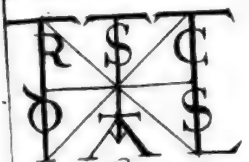

Straa. p. 138.

XXVI
RIDERIC. II.

n. l. 2. c. 23.
rad. p. 131.

XXIX
CUP. IMPER.

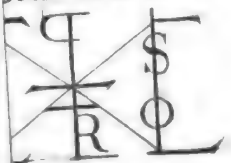

rad. p. 400.

XXXII
MPERAT.

Chronic. Mindens.
p. 749.

XXXVI
HENRIC III

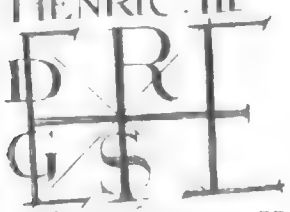

XL
HENRIC IV IMP

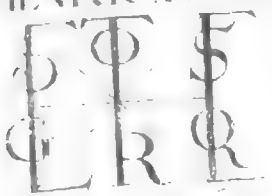

XLIV
P HENRIC VI

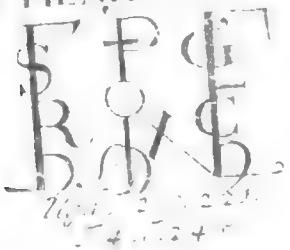

XLVIII
IMPERATOR.

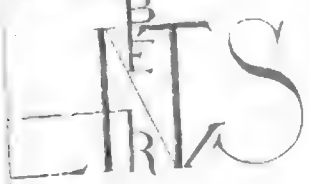

h. T. 4. c. 836.

GON. REGG.

RS

Strad. p. 377.

OMITISSÆ

T. 3. C. 334.

LXV
IDEM

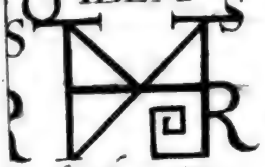

Strad. pag. 404.

LXIX
IDEM

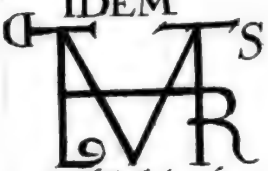

Ugh. T. 1. Col. 496.

LXXII
HIS REX LONGOband.

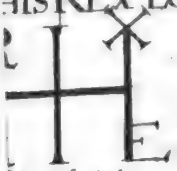

T. 3 Col. 672.

LXXVI
GVILHELM REX Rom.

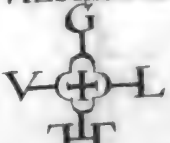

Strad. p. 440.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ed by Google

XIX
P.
P.
CENTIVS
X.

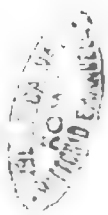

es

va . p. 7.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google